93

10.-9. e = 34

IV. 2.29.
N. 3.

DE VITIS, SECTIS, ET DOGMATIBVS OMNIVM HÆRETICORVM, QVI AB ORBE CONDITO, AD NOSTRA VSQVE TEMPORA, ET VETERVM ET RECENTIUM authorum monimentis proditi sunt,

ELENCHVS ALPHABETICVS:

Cum eorundem hæreticorum origine, institutis & temporibus, quibus suis præstigijs mundo imposuerunt, & Ecclesiæ Dei insultârunt:

EX NON MINVS PIIS ET FIDE DIGNIS, QVAM CLARIS & veracibus ecclesiasticarum rerum scriptoribus, ingenti cum labore carptim collectus, & velut in vnum corpus ex varijs membris passim & confusè sparsis, compactus:

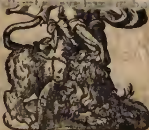
Per Gabrielem Prateolum Marcossium, doctorem Theologum.

BIBLIOTECA ROM.

D. HIERONYMVS:
Hæreses suam ad originem reuocâsse, refutâsse est.

Balduinus de Roose.

Gabriely Daynem

Cum Indicibus aliquot diuersis ac lepidis, quorum argumenta & vsum sequens pagella ob oculos ponit.

Coloniæ, apud Geruinum Calenium, & hæredes Ioannis Quentel,
Anno M. D. LXXXI.

Cum Gratia & Priuilegio Imperiali ad decennium.

Primus authorum præcipuorum, è quibus conflatum est præsens de hæreticis opus, nomina & cognomina recenset.

Seundus hæresum aut hæresiarcharum ipsorum, vti per titulos hoc in opere digesti aut digestæ sunt, enarrat.

Tertius appellationes hæresum aut sectarum veteris testamenti continet.

Quartus successiones hæreticorum seu hæresum, qui vel quæ iam indè à Christi Natiuitate diuersis temporibus sub Imperatoribus & Pontificibus summis vsque ad Lutherum eruperunt, per aliquot quasi centurias enarrat.

Quintus seculi nostri hæreses aut sectas, ex Lutheri pseudoeuangelio enatas, enumerat.

Supradictorum INDICVM

Sextus Principes seu Iudices, Regesq; & summos sacerdotes veteris testamenti, quorum temporibus hæreses aut idololatriæ apud Israelitas exortæ sint, assignat.

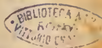
Septimus Imperatores seu Mon[redacted] Christianos, sub quibus h[redacted] describit.

Octauus Papas aut summos Pontifices Roman. quorum tempore aut pontificatu sectæ itidem hæresesve hæ seu illæ obortæ aut extinctæ sint, comprehendit.

Nonus Concilia aut synodos, sub & à quib. hæretica dogmata hæc aut illa, reiecta damnatáve fuerint, ex ordine elucidat.

Decimus, Res & verba, sententiasq; aut dicta, secundùm Alphabeti ordinem copiosè & fideliter adnotat.

REVEREND. ET AM-
PLISSIMO VIRO AC DOMINO, D. CAROLO DE HVMIERES, BAIOCENSI EPISCOPO MERITISSIMO,
Gabriel Prateolus, salutem ac seipsum.

BIBLIOTECA

Vemadmodùm primi legum conditores, Præsul ornatissime, pro Rerumpublicarum vel regnorum diuturniori & conseruatio e & tranquillitate, nihil tam commendatum habuerunt, quàm erga suos præfectos subditorum vnionem: ita nihil æquè, atquè illorum ab eisdem præfectis defectionem, & in eos rebellionem, exhorruerunt. Et quoniam perspicaci quadam prouidentia, ex priuatis affectibus & conatibus eorum, qui suarum rerum seorsùm satagere solent, schismata & factiones suboriri dispiciebāt: ex his nonnulli se optimè de Republica merituros esse sunt arbitrati, si sua ipsorum opera, vt MEVM & TVVM ab eadem tollerentur, efficere possent, essentque omnibus omnia communia: vna deniquè eademque ratione, non aliter quàm per idē caput omnia vnius corporis mēbra, omnes regerentur. Alij verò ordinem minùs cōfusum retinere cupientes, & per quē nihilominùs commune accuratè diligenterque & citra vllius dispendium conseruaretur, in eam rem cùm pro generali omnium, tum pro singulorum ferè peculiari politia, non paucas leges & decreta sanxerunt. Sed cùm omnia humana defectioni obnoxia esse præuiderent, hominumque volūtates ad quātumuis pusillam occasionem oblatam, in dies mutari, indeque adeò illos sępenumerò ex virtute vitiū efficere: ex suorum ordine seligi quosdam, qui in ipsosmet electores & in reliquos, ceu supremi quidam Iudices, Reges, & Magistratus, dominium exercerent, voluerunt: quique indè legum rationem præ manibus habentes, eisdem legibus vulgus promiscuum velut frenis quibusdam coercitum, non minùs sana & liquida earundem legū intelligentia, quàm rigida obseruatione, studiosè & cum tranquillitate moderarentur. Quò tamen adhuc arctius eundem populū cum suis conciliarent deuincirentq; præfectis, neve in illis speciem quidem tantum ac vultum hominis agnoscentes, eorum placita & iudicia aspernarentur, exigui illius naturalis luminis, quod in eorum adhuc relucebat animis, conductu & moderamine, omnem illā, qua dominabantur, authoritatem atq; potentiam, eis fuisse per expressam Dei voluntatē delegatam prouiderunt, à cuius etiamnùm prouidētia singulari leges accepisse se efferebant & gloriabantur. Qua in re adeò tandem valuerunt, vt tantispèr, dum subiecti se regi ratione tolerārunt, nullusque eorum

Plato de legibus.

Aristoteles in Ethicis & Politicis

Eccles. 4. Prou. 8.

Plato & Cicero de leg bus.

a 2 quip-

quippiā aggredi,aut altiùs progredi,quàm quod cuiusque conditio & gradus postulabat,tentauit,mirum quāto fœdere ac tranquillitate,vrbes regnaq; hunc in morem conducta, regebantur.Nemo inter eos erat, qui in his,quæ forsan(vt fit)hinc indè priuatim enascebantur,controuersijs, ad politiæ caput,perindè quasi ad oraculum quoddam,non confugeret: ex cuius ore quicquid decretum ac definitum erat, mox citra vllam hæsitantiam aut tergiuersationem,executioni demandabatur. At vbi inferior, & qui ad submisionem, alijsque exhibendam obedientiam natus erat, suam malesanam ceruicem compescere aut nequiens aut nolens, in varias partes licentiùs quàm deceret, eam & distrahi & euagari siuit, voluitque in se prudentiores animaduertere, & maiorum suorum decretis nō contentus,alia atque alia ex futili suo cerebro cōminisci atq; confingere,tū deniquè in alios dominādi efferata quadā rabie agitari cœpit:cuncta illa prouinciarum ac regnorum pulchritudo decusque,tam celeri gradu pessum iuit atque obrutum est, vt nullum vsquàm prorsùs in rebus humanis ordinem extitisse,tunc dici iure potuisset:Quandoquidē aut vi in iram concitati populi, aut magnatum tyrannide & armorū violentia, omni sapientia, modestia, ac ratione è rebus humanis sublata,nihil in hominibus præter formam quandam merę confusionis ac latrocinij agnosci poterat: cuius rei cùm Græcorum tum Latinorum historiæ sunt nobis potētissimo testimonio, ad quos etiàm ea de causa lectorem remitto.

Herodotus. Dion. Thucydid. Salustius. Liuius. Valerius.

Quod porrò vetustiores philosophi pro scholarum suarum ratione effecère, vt suos in mutua vnione eademque doctrina continerent, id etiàm ipsum primi illi Iurisconsulti & legumlatores,quò suam ipsorum posteritatem in eadem iudicij & consilij concordia conseruarent, præstitere. Nam quemadmodùm illis axiomata quædam & velut regulas suæ disciplinæ vniuersales tradidisse sufficere visum est, quò illa rectè & integrè intelligeretur,in eiusque germana intelligentia ab omnibus eorum opera,qui successiua deriuatione scholarum suarum prouinciam subirent, conquiesceretur:ita istis, scriptis mandare certa quædam principia ac leges generales politiæ,satis fuit:vt cum per posterorum operam & traditionem integrè ac synceriter intellectæ forent, integrè quoque ac inuiolatè per populum obseruarentur. Huc accedebant viuæ voces,expressæque & doctorum & magistrorum interpretationes, quæ à patribus ad filios per successionem deuolutę,in vtraque diciplina,decretorum obscuritati non paruum lumen atque claritatem afferebant. Quod sanè quandiù inter illos integrum inuiolatumque permansit, vna in omnibus eademque firma & solida scientia, vna eademque teres ac rotunda doctrina, vnus idemque nexus atque compago amicitiæ, totius contentionis & discordiæ expers,conspecta est. Sed cùm primū à sensu & iudicio Maiorum resilire, scholas construere, remque publicam seorsim erigere à quibusdam cœptum est: mox adeò confusa deuenit philosophia,tot anfractibus ac meandris leges obuolutæ, vt inter mortaliū condensas opinionum

Cicero de legibus & de Orato. re.

nionum tenebras, nil præter modicū veritatis, vel (vt rectius loquar) verisimilitudinis, licuerit intueri. Adeò quidem, vt cōtrouersiæ & ex diametro dissidentes opiniones in his materijs ità tandem processisse visæ, vt perpaucæ sint repertæ propositiones, quæ per opiniones contrarias vltrò citroque agitatę non fuerint: quin etiàm inuenti complures, qui de re qualibet disputandi, sed de earum nulla certi quicquam diffiniendi asseuerandique, nisi de sua ipsorum stoliditate & ignorātia, professionem facerent. Academici Augustin' Cicero.

Atqui si circa res humanas hæ controuersiæ & dissensiones quōdàm fuerunt, suntque adhuc in præsenti adeò detestandæ: quid quæso de his quæ longè plùs damni, perniciei & calamitatis, quam cætera omnia mundo adferunt, de his videlicet quæ ad cultum diuinum & religionem Christianam spectant, dicendum? Hoc nempè firmissimè tenendum venit, quòd sicut hic altioris cuiusdam, præstantiorisque subiecti materia & argumentū est, maiorique efficaciæ coniunctum, sic eius finem semper fuisse, foreque in posterū vt damnosiorem, ita & formidabiliorem. Deus porrò optimus maximus prius quam originali mundo cataclysmum induceret, primis illis parentibus legem ad eos in viam æqui boniquè dirigendos, & per cæremonias vnà coniungendos, perque idem alimentum nutriendos congruentissimam tradiderat: at vbi paternas institutiones & placita obliuisci & contemnere filius in animum induxit, & nepos patrui vestigijs inhærere dedignatus est, adeò quidem efferatum vniuersum se hominum genus prorupit in vitium, vt vix per orbē vniuersum Deo locus inueniri posset: super quem etiam ille ea de causa tam ingens & horrendum diluuium immisit, vt hinc perpetuò sibi euidentissimum posset quilibet exemplum ob oculos proponere, à paternis tramitibus, quos Deus docuerat, ne transuerso quidem vngue esse aberrandum, nisi mallet ille infausta diraque morte oppetere. Porrò cùm Noē solus summi capitis loco, in mundo relictus fuisset, & ex Dei ore non pauca insignia documenta suscepisset, quibus quo cultu vellet illē reuereri, quoque honore haberi à mortalibus, institueretur: credine aliquando in posterum potuisset, ex tam sanctè & piè instituta progenie, Dei memoriam suæque voluntatis intelligentiam, ita elabi & excidere posse, vt eius cultus, quem à patribus ad filios deriuatum de manu (quod aiunt) ad manum acceperant, pessum iret? Atqui tamen longè secus res euenit. Nam non multum abhinc temporis effluxerat, quin de ipsius Noē prosapia, certi quidam furijs agitati gigantes emergerent, intantùm quidem sæui, audaces & præfracti illi, vt in ipsum Deum bellum mouere nō reformidàrint: Adeò item vecordes, vt ex eis aliquot ab auis ad nepotes & pronepotes, tam longè ab institutis, quibus ab eodem Noē fuerant imbuti, sese alienārint, vt abominanda quadam idololàtria continuò mundus totus infectus & pollutus, terraque vniuersa illis temporibus horrēda non solùm sermonis, sed & legum quoque & voluntatum confusione Gen. 6. & 7. Sapien. 10. Ecclesi. 39. Matth. 24. Luc. 17. 1. Pet. 3. Genes. 9. Genes. 11. Sapien. 10.

 percussa

Genes. 12. Actor. 7. Hebr. 11. Galat. 3. percussa fuerit. Aliquantis pòst annis euolutis, Deus suę domus alterum caput & institutorem constituit Abrahamum, in qua nimirùm electa in collectamque ex ipsius Abrahæ semine familiã destinabat erigere. Quã ob causam habuit is non paruam & voluntatum & ordinationum diuinæ maiestatis notionem: ex quo fiebat, vt quocunque gentium ille pergeret, veritatis, quam Deus illi reuelârat, exercitia & scholas quàm diligentissimè teneret, in se suisque omnibus iustitiæ suę signaculum insculptum Circuncisioné circunferens. Quis porrò, cùm Iacob suã in Aegypto reliquisset progeniem, illam vnquam diuina promissa obliuioni daturam credidisset? Attamẽ quis hominum nescit, quanto dedecore & animas & corpora sua Aegyptiacis superstitionibus Hebræi polluerint? Deut. 12. & à doctrina & legibus paternis deficientes, quanta cum ignominia Serapin coluerint? Sed quia fortasis huiusmodi humanorum affectuũ mutationes suam sumpsisse originem & causam ex eo, quod diuina volũtas nondum scriptis demandata foret, indeque adeò ex hominum memoria effluere quæque optima facilimè videri possent: suæ ideo diuinæ Maiestati complacuit, in sui exercitus, quem è terris Pharaonis stupendis cum miraculis educturus erat, Mosen ducem seligere, cui etiamnũ varijs scriptis quod non in gratiam solum diuini cultus, sed earum etiam rerũ quę ad œconomiam spectabant, ab hoc populo obseruatum iri volebat, contradidit: his adeò acres vna ex parte & rigidas minas, atq; è diuerso locupletia promissa adijciens, vt nullus ex hinc non hoc ritu Deo seruiendũ esse cogitaret, nemoque tam audacis & confidentis animi existeret, qui eidem obluctari, nec adeò hebes & plumbeus, qui earum rerũ ignorãtiæ causam sibi prætexere vel auderet, vel posset. At verò qui veteris Testamenti historias perlegerit, populique Hebraici defectiones & abominãda facinora inter legendum animaduerterit, quanta sit hominum malitia, hinc facilimè iudicauerit. Quid enim fermè aliud Numerorũ & Iudicum libri, quam istorum idololatriam, in Mosen Deumq; rebellionem, vtrorunque contẽptum, morum deprauationem, cum prophanis fœdus & commercium, omniũ denique quæ eis lex strictisimè inhibebat, trãsgresioné, recensent & cõplectuntur? Quid porrò de eo dicendum, quod ea ipsa lex penes eos adeò prorsus abolita, immersaq; obliuioni sub captiuitatem Babylonicam fuerit, vt eius nunquã illi forsan meminissent, nisi diuinæ prouidentiæ fauore, & magni illius Esdrę opera de integrò restituta fuisset? Quot præterea diuisiones sub regib. qui istos sunt secuti, exortæ? Quot sectæ in Palæstina, quot in Samaria opiniones inter se dissidẽtes enatæ? Quot falsi prophetæ per vniuersam Iudæam sub Regũ Achab potissimùm & Iezabelis, Roboam, Ioachim, Sedechiæ, Ioram, Manasses, & similium veræ pietatis desertorum protectione, emersêre? Adeoq; tẽporum lapsu & successione hæc in Deum & in legẽ rebellio, impiumq; schisma profecit ac propagatũ est, vt cum in hunc mundũ nostræ salutis causa Christus aduenisset, quam minimũ illius quæ sub Mosis imperio & regimi-

Exod. 4. Actor. 7. Hebr. 11. Exod. 20. Deut. 5. Leui. 26. Exod. 32. Num 14. 21 & 25. Iudi. 8. 1. Cor. 10. 4. Reg. 23. 2. Par. 36. 2. Esdr. 8. & lib. 3 cap. 9. 3. & 4. Reg. Epiph. li. 1. tomo 1. Daniel. 9.

& regimine fuerat à Deo constituta, ecclesiæ, splendoris eluceret.

Quamobrem si recta lance totius huius primę labis causa & ratio pensitetur, non ex legis inter manus hominum circunlatæ defectu profectã fuisse, sed ex prophetarũ illius verorum interpretum cõtemptu reperietur: quodque singulares ac priuatas opiniones suas, resolutionib. ac decretis spiritualis magistratus, quem Deus reipublicę suę præfecerat, non solum submittere, sed etiam anteferre semper homines præsumpserint, contra illud quod his verbis ille quondam edixerat apud Deuteronomium: Si difficile, inquit, & ambiguum apud te iudicium esse prospexeris, venies ad sacerdotes Leuitici generis, & ad iudicem qui fuerit illo tẽpore, quæresque ab eis, qui iudicabunt tibi iudicij veritatem. Et facies quodcunque dixerint, qui præsunt loco quem elegerit Dominus, & docuerint te iuxta legem eius, sequérisque sententiam eorum, nec declinabis ad dexteram, neque ad sinistram. Et rursùm apud Malachiam: Labia sacerdotis custodient scientiam, & legem requirent ex ore eius, quia angelus Domini exercituum est. Quam sanè potestatem, successionémque Mosaicam tanti fecit Christus, vt eius doctrinę inhærendum suis expressè præceperit: Omnia, inquit, quæcunque dixerint vobis, seruate & facite. Quod etiam iam olim præuidentes antiquiores prophetæ, & item sapiens, nihil æquè populo inculcant, atque ne terminos antiquos, quos patres posuerunt, transilire velint aut audeant. Quandoquidem verba sapientum sunt sicut stimuli, & velut claui in altum defixi, quæ per magistrorum consilium data sunt à pastore vno. Atq; ideo (vt omnia in pauca conferã) eorum vestigijs insistẽdum esse, ne forsan à via veritatis excidẽtes, in varias calamitates & rerum dispendia defluamus aut delabamur, quemadmodùm tandem sub vitę finem ipsi contigit Salomoni.

Esaiæ 59. Amos 3. Ezech. 33. Actor 7. Apoc. 13. Matth. 23. Deut. 17. Mala. 2. Matth. 23. Prou. 22. Eccles. 12. Pro. 1. & 3. 3. Reg. 12. 3 Reg. 11.

Et propterea quod spretis antiquioribus, suo ritu & ingenio diuiua placita interpretari ac intelligere & Iudæorum & Christianorum plerique voluêre, ideò hinc varię multiplicesque sectæ & scholę singulares apud vtrosque exortæ, quæ inter eos nihil præterquam horrendas diuisiones pepererunt, cuiusmodi apud Iudæos fuere Esseni, Anagogeani, Pharisæi, Samaritani, Saducæi, Scribę, Hemerobaptistæ, Nazarę i, Osseni, Herodiani, Cortheni, Dosithei, & alij ferè innumeri. Quorum quisque primum scripturę sensum, qui suę occurrebat phantasię, arripiens, paruique existimans quid antiqui interpretes, quantumlibet viri probi, aut credidissent, aut opinati fuissent, quantum in se fuit, veterem Dei rempublicam euertit, pessundedit, demolitus est: omnesque simul tam inhumanè, fœdè, & crudeliter eius preciosissimam vestem diffecuerunt, vt ne vllum quidem eius fragmentum integrum relinquerent. Quod sanè his verbis Salomon longè antè prędixerat: Cùm prophetia (hoc est, sana eaque perpetua scripturę intelligentia) defecerit, inquit, dissipabitur populus. Et Osee prænunciarat tunc eos interituros, cum diuisum esset cor eorum.

Epiph. li. 1. tomo 1. Prou. 29. Oseæ 10.

Euse-

Ecclef.hift. lib.4. ca.5. Ruff.li.10. cap.1. Eusebius Cæsareensis & Ruffinus ecclesiasticarum historiarum scriptores, memoriæ produnt, Apostolorum temporibus veritatem parùm impugnatam à maleuolis fuisse, eò quòd in hominum exigua virtute prę ditorum potestate positum non esset, per has tam fortes tamque firmas columnas suffultum ædificium, vlla ratione succutere aut commouere, nedum elidere posse: vtpotè quibus tanta inesset & doctrina & vitæ sanctimonia, vt omnem, qui illis obluctari vellet, inimicum, (cuiusmodi Simon Magus cum suis assectis extitit) eis in promptu esset, in non minimum statim ruborem atque tremorem conuertere. Nullus quoque erat, qui in cunctis suis controuersijs, sententiæ & resolutioni tam magnifici, tamque prudentis senatus, veræ verbi Dei & nostræ religionis mysteriorum intelligentiæ (quæ tum non nisi in cordibus & animis hominum versabatur, citra vllum, nisi modicum, scripturæ vsum) habendæ causa, non se submitteret. Et reuera in hac nascentis ecclesiæ primæua ætate, inque tali & doctrinæ & sanctitatis puritate clare dignoscebatur, hoc vnicum fore ecclesiæ, per hosce coniunctos pastores exhibitæ, priuilegium, ne vllum quidem mendacij vestigium dare. Quod vt melius coalesceret & seruaretur, nonnulli è Christi collegio posteris scripto reliquerunt, quod eo viuente de eiusdem futuræ ecclesiæ authoritate ipsemet præscripserat & fieri vellet, cû suos Apostolos eorûque successores ita alloqueretur:

Matth.10. Qui recipit vos, me recipit. Et rursus, Qui vos audit, me audit: & qui vos

Luc.10. spernit, me spernit. Et item: Si quis ecclesiam non audierit, sit tibi sicut

Matth.18. ethnicus & publicanus. Et paulò pòst: Amen dico vobis, quęcunque al-

Ioan 14. ligaueritis super terram; erunt ligata & in cælo: & quæcunque solueritis

Matt.28. super terram, erunt soluta & in cælo. Et iterum: Ego rogabo patrem, & alium paracletum dabit vobis, vt maneat vobiscum in æternum. Et eccè

Ioan.16. ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem sæculi. Et, Cum autem venerit ille spiritus veritatis, docebit vos omnem verita-

Act.1 2.4. 5.6.8. tem, & quæ ventura sunt, annunciabit vobis. Diuus item Lucas in Apostolorum historia quantam illis Christus potestatem contulerat, cum in eiusdem ecclesiæ ministris publicis creandis, tum in corrigendis vitijs, capitibusque arduis & difficilibus totius religionis interpretandis, liquidò

Hebr.12. demonstrat. Diui item Pauli epistolæ nihil aliud concinunt, quam subditorum erga sibi præfectos obedientiam, eorum vitæ ac doctrinæ imita-

1.Timot.6 tionem, erga denique superiorum institutiones & decreta affectum. Et vt cuncta breui perstringam, neminem vult in fidelium consortium recipi, nisi qui legibus & canonib. seu regulis Apostolicis prorsus subijci volue-

1.Timot.3. rit. Quantum verò ad ecclesiam spectat, ità de ea concludit: Ecclesia Dei viui, est columna & firmamentum veritatis. Complures alios huius magni Christi præconis locos ad hanc rem facientes, huc adducere possem, quos tamen breuitati studens, in præsentiarum omitto, lectorem interim ad D. Iudæ Apostoli testimonium relegans, cuius lectione agnoscet facillimè, quibus armis in errores, qui contra religionem subrepunt quotidiè,

tidiè, sit belligerandum. Cùm primum ergò hæc omnis sacra phalanx è mundo sublata, ad DEVM euolauit, & ab ea constituti Senatus authoritas à quibusdam nouæ rei studiosis contemni cœpta, scriptura, quã ad nostram doctrinam & salutis consequendæ iuuamen & compendium illi nobis reliquerant, ab istis tam confusè & impudenter complexa est, in tamque varias partes sursùm deorsum distorta, vt nulla foret impietas, quam sub hoc Dei verbi titulo impij homines construere non conarentur. Ex hac schola, tanquam ex equo Troiano, primò Ebionitæ, Gnostici, Basilidiani, Cerinthiani, Valentiniani, Marcionitæ, Encratitæ, Montanistæ, Psitichi, Nouatiani, Manichæi, Arriani, & postremis his temporibus, Lutherani, qui & Martinistæ, Zuingliani & Caluinistę, quos Sacramentarios nuncupamus, & Melanchthonici, qui Confessionistæ appellantur, atque demum omnium pestilentissimi Anabaptistæ prodiêre. Quorum quisque suo priuato sensui & iudicio inhærendo, ad suam sententiam diuinam scripturam, in totius suorum Maiorum intelligentiæ & communionis ecclesiæ Catholicæ despectum, ità detorsit, vt sibi omnibus vnà construendi & destruendi, sarciendi & discindendi omnia sacra, licentiam permiserint: clariùs interim sibi videre visi, & videri volẽtes, quàm reliqui, quotquot illos præcessere. Certè Alexander Alexandrinæ vrbis episcopus, huius damnandæ confidentiæ, & impudentis temeritatis subnotat Arrium, sicut & Tripartita historia Nestorium, qui cũ se viros eloquentes sentirent, & ob suã doctrinã ab omnibus celebrari conspicerent, tanto tumore vanæ opinionis & auræ popularis sunt elati, vt omnes omnium antiquorum lucubrationes & monumenta prę se cõtemnerent, omnibus alijs se solos doctiores reputantes. Eusebius eàdem Pauli Samosateni & Seuerianorum temeritatem scripto reliquit, qui sanè de sui ingenij & industriæ acumine plùs æquo confisi, indeque cupientes ad suum quisque arbitrium scripturam deflectere, perniciosissimos errores in Græcia pepererunt. Antiquis item historijs edocemur, quantum Origenis doctrina, ecclesiæ Catholicæ aliquandiù profuerit: sed in eisdem reperimus quoque, quòd, cum hominum opinionibus in sublime se efferri perpenderet, indeque niteretur scripturam sacram in alium sensum, quam in libris veterum authorum repererat, detorquere, non paucis se falsis insanijs & elusionibus inquinârit, pluriumque detestandorum errorum pater extiterit. Quod Gregorius Nazianzenus, eiusque commilito Basilius cernentes, ne in similes casus & præcipitia defluerent aut laberentur, nusquam suas phantasias in sacris scripturis elucidandis, sed quæ ecclesiæ capita, communisque patrum consensus scripserant, sequi voluerunt.

Irenæus lib. 1. & 2. passim. Tertull. de Præscript. Euseb. lib. 1. & 5. Hilarius li. 1. & 2 de Trin. & ad Constant.

Hist. Trip. lib. 1. ca. 14. & eiusdem lib. 12. ca. 4.

Lib 7. c. 26. Ibid. lib. 4. cap. 29.

Epipha. lib. 2. tomo 2. hæres. 63.

Vincenti. Lirinen.

Ecclesi. hist. lib. 11. ca. 9.

Porrò inter validiora argumenta, quæ Irenæus, Tertullianus, Epiphanius, & D. Augustinus ad conuincendos hæreticos, qui sua ætate veritatem Catholicam impugnabant, elegerunt, fuit Traditio vel communis consensus ecclesię, cum erga ea, quę scripturę sensum, tum erga ea, quę cere-

cæremonias, mores, & totius Christianitatis politiam concernunt. Primus inter reliquos hanc profert sententiam, esse videlicet in omni re, in qua de fide habetur quæstio, recurrendum ad ecclesias, in quibus versati sunt Apostoli: & licèt nil nobis scripto reliquissent, esse tamen ad eorũ successores prouocandum. Alter pro suæ causæ contra Marcionitas, Valentinianos, & eorum asseclas propugnatione nullum sumit aut adhibet alium, pręter communem ecclesiarum Apostolicarum deliberationem, in quibus nimirùm Apostoli veritatem annunciarunt. Super qua sacra traditione, multa etiam confitetur esse fundata & nixa. Epiphanius vero præter id quod de hac re memoriæ prodit, cùm Apostolicorum errores impugnat, (sic enim quidam hæretici tunc appellabantur) in scripturæ materia, Traditionem, vel (quod in idem recidit) vniuersalis ecclesiæ & veterum authorum communem regulam, pro duce confirmat sequendã esse: inter cuius etiam ecclesiæ insignia, bonas sanctasque traditiones collocat, per quas id, quod per vniuersum orbem credebatur, docebatur, & obseruabatur, intelligit. Diuus præterea Augustinus (essem nempè prolixior, si hîc S. Basilium & Cyrillum Hierosolymitanum adducere vellem) præter reliquos nullo validiori firmiorique clypeo aduersus Christi inimicos depugnãs, vsus est, quam communi ecclesiæ consensu. Cumque nobis deessent, quas de hac re scripsit, epistolæ, quum eius librum, quem de moribus ecclesiæ catholicæ inscripsit, item de cura agenda pro mortuis, de Symbolo Apostolorum, & alios non haberemus, certè Traditiones, quas contra Pelagianos vibrauit, sunt nobis viuo euidentique de hac re testimonio.

Lib. 3. ca. 4.

De Pręscri.

Pro corona mi lit.

Hæres. 61. tom. 1. li. 2.

In cõpend. fidei catholicæ, tomo vltimo.

Vide epist. ad Ianuarium, & 2. cõtra Iulia. ad Damasum de spiritu sancto.

Sed quorsùm tam multa? Vt hinc videlicet facili concludatur negocio, & liquidò constet, omnium & veterum & recentium hæreseon causam ab authoritatis pastorum, qui ea tempestate ecclesijs præerant, & totius antiquitatis contemptu, semper fuisse profectam. Quo tamẽ hoc adhuc apertiùs & velut ad viuum commonstrarem, post longam plurium, eorumque grauium authorum euolutionem, qui de vitis & dogmatibus cùm veterum tum recentium hæreticorum vel obiter & cursim, vel ex professo scripserunt, cum perspicerem hoc in eorum scriptis admodum confusè & contentum & digestum esse, in hisque potissimum qui historias ecclesiasticas propter occurrentes alias materias in scripto redegerũt, ad eas in vnum volumen, quamuis non sine maximo sudore congerendas, non detrectaui laborem impendere: exemplo Plutarchi adductus, qui Imperatorum Romanorum, & Diogenis Laertij, qui Philosophorũ Græcorum vitas elegantissimo stylo ediderunt. Quas cum colligerem, & velut in vnum corpus ex vndique sparsis membris compingerem, in hoc semper operam dedi, vt, quo illi vixerunt tempore, & sub quibus Imperatoribus & Romanis pontificibus ecclesiæ Dei insultarunt, quantum potui fidelissimè per fidelium authorum in temporum supputatione concordiam, subnotarem. In hoc intereà totus incumbens, vt hac col-

lectione

lectione non solùm publicos concionatores,& diuini verbi prælectores, in tot authoribus,qui ea de re diuersos libros ediderunt, euoluendis onere leuarem:sed vt te,Præsul doctißime,meorum laborum in pignus meę erga tuam humanitatem obseruantiæ & perpetui obsequij, participem efficerem: Sat sciens,tibi,alijsque tuî similibus, hoc est, Christianæ pietatis & religionis,& eius verè sectatorum amatoribus,non ingratos fore, si ea qua præditus es humanitate & beneuolentia, ad amplectendos atq; promouendos quosque studiosos,eos suscipere de manu tui quàm obsequentißimi clientis digneris.Quod vt facias rogo, aliud de eadem manu à me propediem accepturus, si hoc opere nomini tuo dicato,delectari te re ipsa persensero. Vale. Lutetiæ Parisiorum, Calendis Augusti, anno Domini 1568.

AVTHORVM PRAECIPVORVM,

è quibus concinnatum est opus hoc, Catalogus seu Index.

Numerus annorum à Christo nato.	
1451	AEneas Syluius.
1530	Alphonsus à Castro.
380	Ambrosius.
334	Athanasius.
400	Augustinus.
380	BAsilius Magnus.
732	Beda Venerabilis.
1140	Bernardus Abbas Clarauallen.
1522	Bernardus Lutzemburgus.
575	Cassiodorus in Tripartita historia.
1560	Claudius Espencæus.
1560	Claudius Sanctesius.
195	Clemens Alexandrinus.
260	Conciliorum liber.
412	Cyrillus Alexandrinus.
365	Cyrillus Hierosolymitanus.
80	DIonysius Areopagita.
233	Dionysius Alexandrinus.
140	EGesippus historicus.
390	Epiphanius.
380	Euagrius.
350	Eusebius Emissenus.
310	Eusebius Cæsareensis episcopus.
1544	Franciscus Horantius.
1560	Fredericus Sraphylus.
494	GEnnadius.
1537	Georgius Vuicelius.
1137	Gratianus.
600	Gregorius Magnus.
384	Gregorius Nazianzenus.

Numerus annorum Christi.	
1330	Guido Carmelita.
400	HIeronymus.
150	Higinus Papa.
371	Hilarius Pictauensis episcopus.
1565	Hosius Vuarmiensis episcopus.
109	IGnatius.
403	Ioannes Chrysostomus.
830	Ioannes Damascenus.
1410	Ioannes Gerson.
1518	Ioannes Eckius.
83	Iosephus historicus.
175	Irenæus Lugdunensis episcopus.
630	Isidorus Hispalensis episcopus.
140	Iustinus historiographus.
320	LActantius Firmianus.
444	Leo Papa huius nominis primus.
1300	Nicephorus Callistus.
233	Origenes.
1140	PEtrus abbas Cluniacensis.
380	Philastrius Brixianus episcopus.
400	Ruffinus.
427	SOcrates.
430	Sozomenus.
451	THeodoritus.
390	Theophilus Alexandrinus.
160	Tertullianus.
1274	Thomas Aquinas.
430	VIncentius Lirinensis.
1564	Vuilhelmus Lindanus Ruræmundensis Episcopus. 1567.

INDEX HAERETICORVM ET HAERE-
sum, qui aut quæ in hoc opere recensentur.

LIBRI PRIMI TITVLI.

1 Adamæi, siue Adamiani, vel Adamitæ.
2 Abelonij, seu Abelani, vel Abelonitæ.
3 Ablabius.
4 Abstinentes.
5 Acacius Cæsareensis episcopus.
6 Acephali.
7 Acesius Nouatianorum apud Constantinopolim episcopus.
8 Achillas Alexandrinus episcopus.
9 Addam Manichæus.
10 Adelphius.
11 Adessenarij.
12 Adiaphoristæ.
13 Aegidiani.
14 Aëriani seu Aërij.
15 Aëtiani.
16 Agapetæ.
17 Agareni.
18 Aginnenses.
19 Agnoetæ.
20 Agrippiniani.
21 Airani.
22 Albanenses.
23 Albigenses siue Albij, vel Albigesei.
24 Alexander Baucalis presbyter.
25 Alexander ærarius.
26 Alexander latro.
27 Algazel.
28 Alascani.
29 Almaricus Parisiensis doctor.
30 Alogi, siue Alogiani.
31 Amantius S. Trinitatis oppugnator.
32 Ambrosiani.
33 Ammonius Alexandrinus Origenis præceptor.
34 Amsdorffiani.
35 Anabaptistæ.
36 Anastasius Imperator.
37 Angelitæ.
38 Angelici.
39 Annianus.
40 Anomi, siue Anomæi.
41 Anthimus Constantinopolitanus episcopus.
42 Antichristus.
43 Antichristiani.
44 Antidicomarianitæ, siue Antimariani.
45 Antilutherani.
46 Antidæmoniaci.
47 Antidiaphoristæ.
48 Antisuenckfeldiani.
49 Anticaluiniani.
50 Antistancariani.
51 Antinomi.
52 Anthropomorphitæ, seu Vadiani.
53 Antosiandrini.
54 Apellitæ.
55 Aphthartodocitæ.
56 Apocryphi.
57 Apocaritæ.
58 Apollinaristæ.
59 Apostolici siue Apotactici.
60 Aquarij.
61 Aquilas Bibliorum interpres.
62 Armacanus.
63 Arabici.
64 Archontici.
65 Arrabonarij.
66 Arriani.
67 Armeni.
68 Arnaldistæ.
69 Arnoldus à villa noua.
70 Artemon.
71 Artotyritæ.
72 Asclepiadotæi.
73 Ascodrogitæ.
74 Assuritani.
75 Astharitæ & Astharothitæ.
76 Asterius sophista.
77 Athei.
78 Audæani.
79 Augures.
80 Augustiniani.
81 Auxentius Mediolanensis episcopus.

LIBRI SECVNDI TITVLI.

1 Baalitæ.
2 Baculares.
3 Bagnolenses seu Baiolenses.
4 Balaamitæ.
5 Balarius Aegypti dux Arrianus.
6 Balthasar Pacimontanus.

7 Barbas Antiochenus Episcopus Arrianus.
8 Barbara Sigismundi Imperatoris vxor.
9 Bardesanistæ.
10 Barlaamus & Acindynus.
11 Bartholomæus Ianouesius.
12 Basilidiani.
13 Bassus.
14 Batenburgici.
15 Bayras.
16 Bedricus.
17 Begardi, & Beguinæ.
18 Belliani.
19 Belitæ.
20 Berengarius.
21 Beryllus Bostrensis episcopus.
22 Bezanitæ.
23 Biblistæ.
24 Bissacramentales.
25 Bisochi.
26 Blastus.
27 Bohemi.
28 Bogomiles.
29 Bonosiaci.
30 Bononatus.
31 Borboriani.
32 Boquinij.
33 Brachitæ.
34 Brentius.
35 Bucerus.
36 Buddas.
37 Bugaurius de monte Falcone.
38 Bulgari.

LIBRI III. TITVLI.

1 Caeangelici.
2 Cainani, seu Caiani.
3 Caliculanj.
4 Caluinistæ.
5 Campates.
6 Campanistæ.
7 Campenses.
8 Corolstadius.
9 Carpocratiani.
10 Cataphrygæ, seu Cataphrygij.
11 Cathari.
12 Cathari alij, siue Catharistæ.
13 Cælestiani.
14 Cerdoniani.
15 Chazinzarij.
16 Cerinthiani.
17 Chiliastæ.
18 Christophorus Schaplerus.
19 Circuitores.
20 Clancularij.
21 Claudius Taurinensis episcopus.
22 Cleobiani.
23 Colluthiani.
24 Colorbosij.
25 Collyridiani.
26 Communia habentes.
27 Concordenses, seu Cozocenses.
28 Condormientes.
29 Confessionistę.
30 Cononitæ.
31 Constantius Imperator.
32 Constans Imperator.
33 Constantinus quintus Imperator.
34 Constantinus sextus Imperator.
35 Contobabditæ.
36 Copti.
37 Cosmiani.
38 Cresconius.
39 Crispinus Calamensis episcopus.
40 Cynici.

LIBRI IIII. TITVLI.

1 Dadoes.
2 Dæmoniaci.
Dauidici, seu Dauidgeorgiani.
3 Dauid Dimantius.
4 Deistæ.
5 Desiderius Longobardus.
6 Deuterius Arrianorum episcopus, Baptismi verborum præuaricator.
7 Dicartitæ.
8 Dimœritæ.
9 Dimophilus Constantinopolitanus Episcopus.
10 Dioscorus Alexandrinus episcopus.
11 Diotrephes.
12 Discalceati.
13 Donatistæ.
14 Dorotheus, sectæ Arrianæ episcopus.
15 Dositheus.
16 Dulcinus.
17 Durandus de Vualdach.

LIBRI V. TITVLI.

Ebionitæ

SVM, HOC IN OPERE IVXTA TITVLOS RECENSIT.

1 EBionitæ.
2 Euccbolus ſophiſta.
3 Eiulantes.
4 Elceſæi,ſeu Elcheſaitæ,
5 Eleuſius Cyzicenus epiſcopus.
6 Elymas Magus.
7 Elpidius.
8 Eluidius.
9 Emeritus Cæſareenſis Mauritaniæ vrbis epiſcopus.
10 Encratitæ.
11 Energici.
12 Euthuſiaſtæ.
13 Epicurei.
14 Eraclitæ.
15 Eſſæi.
16 Euangelici.
17 Euchitæ.
18 Eudoxius Germanicienſis epiſcopus.
19 Eunomiani.
20 Eupſychiani.
21 Euſebius Nicomedienſis epiſcopus.
22 Euſebius Conſtantij Imperatoris archi eunuchus.
23 Euſtathius Sebaſtienſis epiſcopus.
24 Eutychiani.
25 Euzoius.

TITVLI VI. LIBRI.

1 FAlſi prophetæ.
2 Farelliſtæ.
3 Fauſtus Manichæus.
4 Felix Manichæus.
5 Felix alius.
6 Felicianus.
7 Flauitas Conſtantinopolitanus epiſcopus.
8 Flagellantes.
9 Florinus.
10 Fortunatus.
11 Fortunatianus Aquilegienſis epiſcopus.
12 Fortunatitæ.
13 Fratricelli.
14 Fulgentius.

LIBRI VII. TITVLI.

1 GAinitæ.
2 Gainas.
3 Galli.
4 Galatæ.
5 Gaudentius Donatiſtarum Epiſcopus.
6 Genſerichus Aphricæ rex.
7 Georgius Alexandriæ epiſcopus.
8 Georgius Laodicenſis epiſcopus.
9 Georgiani.
10 Georgius Dauid.
11 Gilbertus Porretanus, Pictauenſis epiſcopus.
12 Gnoſtici.
13 Gorthæus.
14 Gotthi.
15 Græci.
16 Guido de Lacha.
17 Guilhermus Cornelius Antuuerpienſis.
18 Guilhermus de ſancto amore.

LIBRI VIII. TITVLI.

1 HAmſtedij.
2 Harmonius.
3 Helcheſaitæ.
4 Heliognoſtici.
5 Heluidiani.
6 Hemerobaptiſtæ.
7 Henriciani.
8 Heracleonitæ.
9 Hermas.
10 Hermanus Riſſuich.
11 Hermanus Iralus.
12 Hermogeniani.
13 Herodiani.
14 Heron apoſtata, cum alijs eiuſdem perfidiæ.
15 Heshuſij.
16 Hierarchitæ.
17 Hieronymus Pragenſis.
18 Hilarius.
19 Honorichus Vuandalorum Rex.
20 Hugoniſtæ.
21 Huſſitæ.
22 Hutitæ.
23 Hymenæus.

LIBRI IX. TITVLI.

1 IAcobellus.
2 Iacobitæ.
3 Iacobus Præpoſiti.

4 Iacobus Iustus.
5 Ibas Edissenus episcopus.
6 Iconoclastæ, seu Iconomachi.
7 Idololatræ hæretici.
8 Ienenses.
9 Ignoitæ.
11 Illyricani.
12 Indiani.
13 Insabbatati.
14 Interimistæ.
15 Inuisibiles.
16 Ioachim Abbas.
17 Ioannes de Leiden Anabaptistarum Rex.
18 Ioannes Oecolampadius.
19 Ioannes Spangenbergus.
20 Ioannes Vuicleffus.
21 Ioannes de Rocsesana
22 Ioannes Vuestphalus.
23 Ioannes de Zischa.
24 Ioannes Roatius.
25 Ioannes Præmonstratensis ordinis.
26 Ioannes de Poliaco.
27 Ioannes Philoponus, Alexandrinus grammaticus.
28 Iouinianus.
29 Isini.
30 Iudas Iscariotes.
31 Iudæorum hæresis.
32 Iulianus Halicarnasseus.
33 Iulianus episcopus Capuanus.
34 Iulianus apostata, imperator.
35 Iustificatorij hæretici.
36 Iustina Valentiniani imperatoris mater.

LIBRI X. TITVLI.

1 Amperiani.
2 Leo tertius & quartus Imperatores.
3 Liberi.
4 Libertini.
5 Licinius Imperator.
6 Loistæ.
7 Lollardi.
8 Lucianus Constantinopolitanus episcopus.
9 Luciferiani.
10 Lucas Sternberger.
11 Ludoicus Alemani.
12 Lucilla
13 Lucianus.
14 Lucius Alexandrinus episcopus, Arrianus.
15 Lutherani.
16 Lutheropapistæ.
17 Lutherosiandriani.
18 Lutherozuingliani.
19 Lutherocaluiniani.

LIBRI XI. TITVLI.

1 Macedoniani.
2 Macarius Antiochenus Episcopus.
3 Mahometes.
4 Maiorinus Carthaginensis episcopus.
5 Maiorani.
6 Manichæi.
7 Mansfeldenses.
8 Manifestarij.
9 Manusimpositorij.
10 Marathonius Nicomediensis episcopus.
11 Marcellus, Ancyranus episcopus.
12 Marcion.
13 Marcus.
14 Marinus sectæ Arrianæ apud Constantinopolim præfectus.
15 Maris Chalcedonensis Episcopus.
16 Maronytæ.
17 Marsilius.
18 Martyriani.
19 Masbotheus.
20 Massaliani.
21 Mathematici.
22 Maximinus, Arrianorum episcopus.
23 Maximilla, Montani hæretici prophetissa.
24 Melchisedechiani.
25 Melanchthonici.
26 Melchioritæ.
27 Meletiani.
28 Menandriani.
29 Menas, diaconus Arrianus.
30 Menophantus, apud Ephesum episcopus Arrianus.
31 Mennonitæ.
32 Metamorphistæ.
33 Metangismonitæ.
34 Molochitæ, & Remphamnitæ.
35 Monasterienses.
37 Monophysitæ seu Monothelitæ.
38 Montanistæ seu Montani.
39 Moses falsus in Creta.

40. Munze-

40 Muntzerici.
41 Mundanitæ.
42 Musoritæ.
43 Muscaronitæ.
44 Musculani.

LIBRI XII. TITVLI.

1 Narcissus, Neroniadis episcopus
2 Arrianus.
3 Nazaræi.
4 Nepos episcopus Aegypti.
5 Nestorius Constantinopolitanus episco-
6 pus.
7 Neutrales Sacramentarij.
8 Nicolaus Galecus.
9 Nicolaitæ.
10 Noetiani.
11 Nouatiani.
12 Nudipedes.
13 Nyctages.

LIBRI XIII. TITVLI.

1 Olipius.
2 Ollarij.
3 Ophitæ.
4 Orebitæ.
5 Origenistæ.
6 Orphani.
7 Osiandriani.

TITVLI XIIII. LIBRI.

1 Pacifici.
2 Parmenianistæ.
3 Paschatitæ.
4 Pascentius.
5 Passionistæ.
6 Pastillarij.
7 Pastoricidæ.
8 Patriciani.
9 Paterniani.
10 Patropassiani.
11 Pattalorinchitæ.
12 Paulus Samosatenus, Antiochenus epi-
scopus.
13 Pauperes de Lugduno.
14 Pelagius.
15 Pepuzitæ.
16 Petilianus.
17 Petrus Dresensis.
18 Petrus de Bruis.
19 Petrus Cnaphæus, Antiochenus epi-
scopus.
20 Petrus Ioannis.
21 Petrus Abailardus.
22 Pharisæi.
23 Philetus.
24 Phitonissæ.
25 Phorinus Sirmiensis episcopus.
26 Pikardi.
27 Pneumatomachi.
28 Pœnitentiarij.
29 Polygamistæ.
30 Porphyrius.
31 Postellani.
32 Praxeas.
33 Prædestinati.
34 Præmonstratensis apostata.
35 Prisca seu Priscilla, &c.
36 Priscillianus, Abilæ ciuitatis Hispaniæ e-
piscopus.
37 Proclianitæ.
38 Procopius.
39 Proculus.
40 Psalliani.
41 Pseudoapostoli.
42 Ptolemæus.
43 Publicani.
44 Puteoritæ.

LIBRI XV. TITVLI.

1 Quadrisacramentales.
2 Quatuordecimani.
3 Quintianus, Gazæorum episcopus.
4 Quintinus.
5 Quintilliani.

LIBRI XVI. TITVLI.

1 Ranatitæ.
2 Raymundus Lullius.
3 Rhetorij.
4 Rhuteni.
5 Reiudaizantes.
6 Rogatiani.
7 Risuicani.

LIBRI XVII. TITVLI.

1 Sabbas.
2 Sabbatius.
3 Sabbatarij.
4 Sabellius Pentapolitanus.
5 Sabinus, Heracleæ episcopus.

6 Sacerdotales.
7 Sacramentarij.
8 Sadducæi.
9 Samaritani.
10 Sampsæi.
11 Sanguinarij.
12 Sarrabaitæ.
13 Satanistæ.
14 Saturninus.
15 Schismatici.
16 Scripturarij.
17 Secundus, Valentini hæretici discipulus.
18 Secundus, Ptolemaidis episcopus.
19 Secundinus.
20 Sectarij.
21 Seleuciani & Hermiani.
22 Semiarriani.
23 Semichristiani.
24 Semilutherani.
25 Semiosiandriani.
26 Serias.
27 Sergius, Constantinopolitanus patriarcha.
28 Sergius pseudomonachus.
29 Serpenticolæ.
30 Seruetiani.
31 Sethiani.
32 Seueriani.
33 Seuerus, Antiochenus episcopus.
34 Significatiui.
35 Simoniaci.
36 Sisinius, Nouatianorum apud Constantinopolim episcopus.
37 Spirituales.
38 Stancariani.
39 Stebleri.
40 Stephanus, Antiochenus episcopus.
41 Suenckfeldiani.
42 Symmachus Ebionita.
43 Syneretizantes.
44 Syrus Alexandrinus.

LIBRI XVIII. TITVLI.

1 Tandemus.
2 Tascodrugitæ.
3 Tatiani.
4 Templarij.
5 Tertullianistę.
6 Tetraditæ.
7 Tessarescædecatitæ.
8 Thaboritæ.
9 Thebutes.
10 Theodorus, Mopsuestiensis episcopus.
11 Theoderichus Arrianus, Ostrogotthorum Rex.
12 Theodosiani.
13 Theodotus Byzantinus coriarius.
14 Theodotion, Bibliorum interpres.
15 Theognis, Nicenus episcopus.
16 Theonas, Marmaricæ episcopus.
17 Theopaschitæ.
18 Theophronius.
19 Thomas Manichęus.
20 Thomas de Vio Caietanus.
21 Timotheus, Apollinaris hæretici discipulus.
22 Timotheus Aelurus, violentus episcopatus Alexandrini occupator.
23 Tophetitæ.
24 Trinitarij.
25 Trisacramentales.
26 Trogloditæ.
27 Tropistæ.
28 Turilupini.

LIBRI XIX. TITVLI.

1 Vadiani.
2 Valesij.
3 Valens Imperator.
4 Valens Mursiæ & Vrsicius Singidonis in Pannonia episcopi, Arriani.
5 Valentiniani.
6 Valentinistæ.
7 Vbiquetij.
8 Venustiani.
9 Vergerius.
10 Vigilantius.
11 Vitalis Antiochenus episcopus.
12 Vualdenses.
13 Vuiclefius.

LIBRI XX. TITVLI.

1 Xenaias, Hierapolitanus episcopus.

TITVLI XXI. LIBRI.

1 Zeno Imperator.
2 Zuinglius.

Finis indicis secundi.

HAERETICORVM, SEV POTIVS IDOLO-

latrarum index, qui ante Christum natum sub Israelitis principibus, (quos Iudices vocant) regibus, & sacerdotibus, diuersis temporibus emerserunt, ordine alphabetico digestus.

1. Astaritæ & Astharotitæ.
2. Baalitæ, seu Belitæ.
3. Essæi, siue Essæni.
4. Fortunatitæ.
5. Heliognostici
6. Hemerobaptistæ:
7. Molochitæ.
8. Musoritæ.
9. Muscaronitæ.
10. Ophitæ.
11. Pharisæi.
12. Phitonissæ.
13. Puteoritæ.
14. Ranatitæ.
15. Saducæi.
16. Samaritani.
17. Serpenticolæ.
18. Tophetitæ.
19. Trogloditæ.
20. Vitulicolæ.

SVCCESSIONIS HAERETICORVM, QVI

à Christo nato diuersis temporibus, sub Imperatoribus & Pontificibus Romanis ecclesiam falsis doctrinis corruperunt, & eius vnitatem diuiserunt, index per centurias digestus.

Anni Christi nati.		*Anni quibus nos præcesserunt.*
	CENTVRIA I.	
40	THebutes, à quo Thebutiani.	1527
51	Cleobius à quo Cleobiãi.	1516
52	Dositheus, à quo Dositheani.	1515
53	Gorthæus, à quo Gorthæani.	1514
55	Masbotheus, à quo Masbotheni.	1512
55	Simon Magus, à quo Simoniani.	1512
56	Hymenæus.	1511
56	Alexander Aerarius.	1511
56	Philetus.	1511
69	Cerinthus, à quo Cerinthiani.	1496
70	Diotrephes.	1497
80	Ebion, à quo Ebionitæ.	1447
80	Menander, à quo Menandriani.	1447
83	Nicolaus Antiochenus aduena, à quo Nicolaitæ.	1444
	14. numero.	

Anni Christi nati.		*Anni quibus nos præcesserunt.*
	CENTVRIA II.	
118	SAturninus vel Saturnius, à quo Saturniani.	1449
124	Basilides, à quo Basilidiani.	1443
129	Gnostici.	1438
129	Carpocrates, à quo Carpocratiani.	1438
129	Boiboriani.	1438
130	Chiliastæ.	1437
132	Aquilas.	1435
133	Nazaræi.	1434
144	Cerdon, à quo Cerdoniani.	1423
150	Valentinus, à quo Valētiniani.	1417
150	Ptolemæus, à quo Ptolemæitæ.	1417
150	Secundus, à quo Secundiani.	1417
150	Bassus.	1417
152	Colorbosus, à quo Colorbosiani.	1415
154	Heracleo, à quo Heracleonitæ.	1413
155	Marcus, à quo Marcitæ.	1412
155	Marcion, à quo Marcionistæ.	1412
156	Lucianus, à quo Lucianistæ.	1411

Anni Christi nati.		Anni qui bus nos præcesse runt.
159	Caiani.	1408.
160	Archontici.	1407
163	Bardeſanes, à quo Bardeſaniſtæ.	1404
16,	Harmonius, Bardeſanæ filius.	1494
173	Tatianus, à quo Tatiani.	1394
178	Seuerus, à quo Seueriani.	1389
178	Encratitæ.	1389
178	Apelles, à quo Apellitæ.	1386
1:0	Alogi, ſeu Alogiani.	1387
181	Artotyritæ.	1386
181	Aſcodrogitæ.	1386
181	Montanus, à quo Montaniſtæ.	1,86
181	Priſca & Maximilla, Montani prophetiſſæ.	356
181	Cataphrygæ.	1386
181	Pepuzitæ ſeu Quintilliani.	1386
182	Florinus & Blaſtus.	1385
182	Paſchatitæ, ſeu Quatuordecimani, ſiue Teſſareſcędecatitæ.	1385
193	Theodotion, Bibliorum interpres.	1374
194	Adamiani.	1373
195	Sampſæi.	1372
196	Symmachus Ebionita, Bibliorū interpres.	1371
198	Valeſij.	1369
159	Angelici.	1368
159	Apoſtolici.	1368
	42. numero.	

CENTVRIA TERTIA.

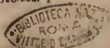
200	AMmonius Alexandrinus, Origenis præceptor.	1367
207	Origenes, à quo Origeniſtæ, ſeu Origeniani.	1360
207	Arabici.	1360
207	Proculus.	1360
2,4	Beryllus, Boſtrenæ vrbis in Arabia epiſcopus.	1353.
221	Artemon.	1346
221	Theodotus, à quo Theodotiani.	1346
221	Metangiſmonitæ.	13,6
22	Aſclepiadotus, à quo Aſclepiadotæi.	1346
225	Porphyrius, à quo Porphyriani.	1342
228	Tertullianus, a quo Tertullianiſtæ.	1339
219	Elcheſæi, ſeu Elcheſaitæ.	1328
240	Melchiſedechiani.	1327
250	Nouatus, à quo Nouatiani.	1317
259	Agrippinus, à quo Agrippiniani.	1,08
259	Noëtus, à quo Noëtiani.	1308
260	Sabellius, à quo Sabelliani.	1,07
260	Patropaſſiani.	1307
260	Praxeas.	1307
260	Hermogenes.	1307
270	Nepos, Aegyptius epiſcopus.	1297
273	Paulus Samoſatenus, Antiochenus epiſcopus, à quo Pauliniſtæ.	1294
273	Buddas, Manichæi præceptor.	1294
273	Manes, à quo Manichæi.	1294
273	Addam & Thomas, Manichæi diſcipuli.	1294
279	Apocaritæ.	1288
279	Catharialij ſeu Cathariſtæ.	1288
279	Dicartitæ.	1288
279	Hierarcha, à quo Hierarchitæ.	1288
280	Brachitæ.	1278
289	Abſtinentes.	1278
	31. numero.	

CENTVRIA QVARTA.

311	MEletius, à quo Meletiani.	12,6
312	Licinius Imperator.	1255
315	Alexander Baucalis, presbyter Alexandrinus, Arrianæ hæreſis fons & origo.	1252
315	Arrius, à quo Arriani.	1252
315	Colluthus, à quo Colluthiani.	1252
3'5	Euſebius Nicomedienſis Epiſcopus.	1252
315	Euzoius Arrij ſodalis intimus.	1252
315	Menas Diaconus Alexandrinæ Eccleſiæ.	1252
316	Menophantus Epheſinus Epiſcopus.	1251

320. Achil

Anni Christi nati.		Anni quibus nos præcesserunt.
320	Achillas Alexandrinus episcopus.	1247
320	Eustathius Sebastiensis episcopus.	1247
325	Georgiani.	1242
328	Theognis, Nicenus episcopus.	1239
328	Secundus, Ptolemaidis episcopus.	1239
328	Maris, Chalcedonensis episcopus.	1239
330	Theonas, Marmaricæ episcopus.	1237
339	Asterius sophista.	1228
340	Constantius Imperator.	1227
340	Auxentius, Mediolanensis episcopus.	1227
340	Marcellus Ancyranus episcopus, à quo Marcelliani.	1227
342	Quintianus, Gazæorum episcopus.	1225
342	Aerius, à quo Aeriani.	1225
343	Valens, Mursiæ: & Vrsicius, Singidonis in Pannonia episcopi.	1324
344	Narcissus, Neroniadis Episcopus.	1223
346	Acesius, Nouatianorum episcopus.	1221
350	Cosmiani.	1217
350	Photinus, Sirmiensis Episcopus.	1217
350	Stephanus, Antiochenus episcopus.	1217
351	Circuitores.	1216
352	Balatius.	1215
357	Semiarriani.	1210
357	Acacius, Cæsareensis Episcopus.	1210
357	Eusebius Archieunuchus Constantij Imperatoris.	1210
358	Donatus, à quo Donatistæ.	1209
358	Lucilla, Donati adiutrix.	1209
358	Maiorinus.	1209
358	Cresconius.	1209
358	Bonosiaci.	1209
358	Assurritani.	1209
358	Eunomius, à quo Eunomiani.	1209
358	Anomi, seu Anomæi.	1209
358	Georgius, Alexandriæ episcopus,	1209
358	Georgius, Laodicensis Episcopus.	1209
359	Macedonius, à quo Macedoniani.	1208
359	Pneumatomachi.	1208
359	Sabinus Heracleæ episcopus.	1208
360	Marathonius, Nicomediensis episcopus.	1207
360	Fortunatianus Aquilegiensis episcopus.	1207
363	Aetius, à quo Aëtiani.	1204
363	Serras.	1204
365	Iulianus Apostata Imperator.	1202
365	Heron apostata cum nonnullis alijs eiusdem perfidiæ.	1202
365	Lucifer, Caracalitanus episcopus, à quo Luciferiani.	1202
365	Campates.	1202
365	Ecebolus sophista.	1202
367	Dadoes, Sabbas, Hermias, & Simeones, duces Massalianorum.	1200
368	Theophronius.	1199
368	Eupsychius à quo Eupsychiani.	1199
368	Adelphius.	1199
368	Agnoetæ.	1199
368	Satanistæ, vel Satanici.	1199
368	Dimophilus, Constantinopolitanus episcopus.	1199
370	Eudoxius, Germaniciensis episcopus.	1197
377	Airas, à quo Airani.	1190
377	Apollinares, pater & filius, à quibus Apollinaristæ.	1190
377	Dimœritæ.	1190
177	Timotheus Apollinarium discipulus.	1190
378	Vitalis, Antiochenus Episcopus.	1189
378	Valens Imperator.	1189
378	Gotthi.	1189
378	Lucius, Alexandrinus Episcopus.	1189
378	Seleucus & Hermias, à quibus Seleuciani & Hermiani.	1189
380	Audæus, à quo Audæani.	1187

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITT. E. II

Anni Christi nati.		*Anni quibus nos præcesserũt*
380	Maſſaliani, qui & Enthuſiaſtæ, ſiue Euchitæ.	1187
381	Amantius, ſanctiſſimę Trinitatis oppugnator.	1186
382	Proclianitæ.	1185
388	Iuſtina, Valentiniani Imperatoris mater.	1179
388	Priſcillianus, Abilę ciuitatis Hiſpaniæ epiſcopus	1179
389	Parmenianus, Carthaginenſis epiſcopus, à quo Parmenianiſtæ.	1178
395	Marinus, ſectæ Arrianæ apud Conſtantinopolim epiſcopus.	1172
395	Iouinianus.	1172
395	Eluidius.	1172
395	Agapetæ.	1172
395	Antidicomarianitæ.	1172
395	Collyridiani.	1172
395	Felicianus.	1172
395	Anthropomorphitę, ſeu Vadiani.	1172
395	Dorotheus, ſectæ Arrianæ præfectus.	172
396	Eleuſius, Cyzicenus epiſcopus.	1171
398	Lucianus, Conſtantinopolitanus epiſcopus.	1169
399	Sabbatius, à quo Sabbatiani.	1168
	91. numero.	
	CENTVRIA V.	
400	Criſpinus, Calamenſis epiſcopus.	1167
400	Emeritus, Cæſareenſis epiſcopus.	1168
400	Hilarius.	1167
400	Fulgentius.	1167
402	Vigilantius.	1165
405	Secundinus.	1162
405	Pelagius, à quo Pelagiani.	1162
405	Gaudentius.	1162
405	Cæleſtius, à quo Cæleſtiani.	1162
405	Annianus.	1162
405	Gainas.	1162
405	Fortunatus.	1162
405	Iulianus, Capuanus epiſcopus.	1162
405	Felix Manichæus.	1162

Anni Christi nati.		*Anni quibus nos præceſſerunt.*
405	Maximinus, Arrianę ſectæ prę fectus.	1162
407	Fauſtus Manichæus.	1160
407	Abelonij, ſeu Abelonitæ.	1160
409	Paſcentius.	1158
414	Prædeſtinati.	1153
415	Petilianus.	1152
427	Neſtorius Conſtantinopolitanus epiſcopus, à quo Neſtoriani.	1140
427	Genſericus, Aphricæ Rex.	1140
427	Barbas, Antiochenus epiſcopus.	1140
428	Siſinius, Nouatianorum apud Conſtantinopolim miniſter.	1139
430	Ablabius.	1137
435	Moſes falſus in Creta.	1132
443	Eutyches, à quo Eutychiani.	1124
453	Dioſcorus, Alexãdrinus epiſcopus, à quo Dioſcoriani.	1114
460	Timotheus Aelurus, violentus epiſcopatûs Alexandrini occupator.	1107
476	Flauitas, Cõſtantinopolitanus epiſcopus.	1091
476	Petrus Cnaphæus, Antiochenus epiſcopus.	1091
476	Anthimus Conſtantinopolitanus epiſcopus.	1091
476	Theodorus, Mopſueſtienſis epiſcopus.	1091
476	Zeno Imperator.	1091
476	Honorichus, Vuandalorum Rex.	1091
476	Gainus, à quo Gainitę.	1091
476	Ibas, Edeſſenus epiſcopus.	1091
485	Theoderichus, Oſtrogotthorũ Rex.	1082
493	Anaſtaſius Dicoros Imperator.	1074
493	Deuterius Arrianorũ epiſc. Baptiſmi verborũ præuaricator	1074
494	Seuerus Antiochenus epiſcop⁹.	1073
494	Acephali.	1073
494	Angelitæ.	1073
495	Xenaias, Hierapolitanus epiſc.	1072
499	Ioannes Philoponus, Alexandrinus Grammaticus.	1066
	45. numero.	

Cen.

Anni Christi nati.		Anni quibus nos præcesserunt.
	CENTVRIA VI.	
505	Olipius Carthaginensis episcopus.	1062
517	Monophysitæ, seu Theopaschitæ.	1050
536	Aphthartodocitæ.	1031
540	Syrus Alexandrinus.	1027
559	Macarius Antiochenus episcopus.	1008
584	Iacobitæ.	983
584	Cononitæ.	983
584	Contobalditæ.	983
592	Theodosius, a quo Theodosiani.	975
599	Tetraditæ.	968
	10. numero.	
	CENTVRIA VII.	
604	Iulianus Halicarnasseus.	963
604	Sergius Constantinopolitanus episcopus.	963
624	Bayras.	943
630	Sergius Pseudomonachus.	937
630	Mahometes pseudopropheta.	937
640	Armeni.	927
640	Chazinzarij.	927
643	Constans, Constantini tertij filius, Imperator.	924
650	Agareni.	917
694	Aginnenses.	873
699	Maronitæ.	868
	11. numero.	
	CENTVRIA VIII.	
719	Iconoclastæ, seu Iconomachi, id est, diuorum imaginum ruptores.	848
719	Leo tertius huius nominis Imperator.	848
743	Constantinus quintus huius nominis Imperator.	824
778	Leo quartus huius nominis Imperator.	689
783	Constantinus sextus huius nominis Imperator.	784
783	Felix quidam.	783
796	Baiolenses & Concordenses.	771
796	Albanenses.	771
	8 numero.	

Hæreticorum interregnum, hoc est, Ecclesiæ ab hæreticis infestationibus quies & cessatio, per ducentorum annorum spatium & vltrà, sub initium translati Imperij ad Germanos: ab anno videlicet 800. quo Carolus meritò magnus dict⁹, regnare cœpit, vsque ad 1000 & vltrà, donec sub Henrici tertij imperio, Berengarius diaconus Andegauanus in Galliam erupit, circa annum 1048. Quod sane Dei optimi maximi gratia & fauore, atque sapientium principum sedulitate ac diligentia, in Deumque & Christianam religionem propensa sinceritate atque flagranti dilectione, contigisse nemo dubitauerit, qui eorundem principum historias diligenter perlegerit. Sed hæc obiter. Nunc ad nostrorum hæreticorum seriē redeundum.

Anni Christi nati.		Anni quibus nos præcesserunt.
	CENTVRIA IX.	
1048	Berengarius, Diaconus Andegauanus.	519
	1. numero.	
	CENTVRIA X.	
1117	Durandus de Vualdach.	450
1117	Marsilius.	450
1124	Tandemus.	443
1124	Petrus de Bruis.	443
1128	Henricus, à quo Henriciani.	439
1140	Arnaldus, à quo Arnaldistæ.	427
1143	Petrus Abailardus.	424
1147	Gilbertus Porretanus, Pictauensis episcopus.	420
1160	Pauperes de Lugduno, siue Vualdenses.	413
1160	Insabbatati.	413
1179	Bogomiles.	368
1195	Ioachimus Abbas.	372
1199	Petrus Ioannis.	368
	13. numero.	

Cen.

Anni Christi nati.		*Anni quibus nos praecesse-runt.*
	CENTVRIA XI.	
1200	Albigenses, vel Albigiſaei.	367
1204	Almaricus, Pariſiēſis doctor.	363
1204	Dauid Dinantius.	363
1250	Guilhelmus de ſancto Amore.	317
1260	Raymundus Lullius.	307
1260	Deſiderius Longobardus.	307
1271	Flagellantes.	394
1297	Hermanus Italus.	270
	8 numero.	
	CENTVRIA XII.	
1304	Fratricelli.	263
1309	Dulcinus, à quo Dulciniſtae.	258
1311	Templarij.	256
1313	Barlaamus & Acindynus.	254
1314	Iacobus Iuſtus.	253
1314	Bononatus.	253
1314	Beguardi & Beguinae.	252
1323	Ioannes de Poliaco.	244
1346	Adamitae in Bohemia exorti.	221
1352	Ioannes Vuicleffus.	215
1352	Claudius, Taurinenſis epiſcopus.	215
1353	Lamperiani.	214
1360	Armacanus.	207
1360	Lollardi.	207
1363	Bartholomaeus Ianoueſius.	204
1372	Turilupini.	195
	16. numero	
	CENTVRIA XIII.	
1410	Iacobellus.	157
1410	Petrus Dreſenſis.	157
1411	Thaboritae.	156
1411	Ioannes de Ziſcha.	156
1411	Procopius.	156
1412	Barbara, Sigiſmundi Imperatoris vxor.	155
1412	Ioannes Roatius.	155
1412	Ioannes Monachus, Praemonſtratenſis ordinis.	155
1413	Ioannes Huſs, à quo Huſſitae.	154

Anni Christi nati.		*Anni quibus nos praecesse-runt.*
1414	Pikardi.	115
1414	Hieronymus Pragenſis.	153
1418	Orebitae.	149
1418	Bedricus.	149
1420	Orphani.	147
1430	Ioannes de Roeſeſana.	117
1434	Nicolaus Galecus.	133
1499	Hermanus Riſſuich.	68.
	17. numero.	
	CENTVRIA XIIII.	
1517	Martinus Lutherus, à quo Lutherani.	50
1517	Thomas de Vio.	50
1523	Iacobus Praepoſiti.	44
1524	Thomas Muntzerus, à quo Mūtzerici.	43.
1525	Ioannes Oecolampadius.	42
1525	Andreas Carolſtadius.	42
1525	Quintinus, à quo Quintiniſtae.	42
1525	Vldrichus Zuinglius, à quo Zuingliani.	42
1527	Georgius David, ſiue Dauid Georgius.	40
1529	Chriſtophorus Schaplerus.	38
1529	Vergerius.	38
1530	Philippus Melanchthon, à quo Melanchthonici.	37
1530	Martinus Bucerus.	37
1533	Ioannes Vueſtphalus.	35
1534	Balthaſar Pacimontanus.	33
1534	Ioannes Caluinus, à quo Caluiniſtae.	33
1534	Ioannes de Leiden, Anabaptiſtarum Rex.	33
1536	Ioannes Spangebergus.	31
1538	Michael Seruetus, à quo Seruetiani.	29
1540	Ioannes Brentius.	27
1550	Theodorus Beza, à quo Bezani ae.	17
1561	Lucas Sternbergus.	6
1564	Deiſtae, ſeu Trinitarij.	3
1566	Ludoicus Alemani.	1
1567	Athei, ſeu Epicurei.	1
1567	Cynici.	1

NO-

NOSTRI SECVLI SECTARVM EX

Lutheri pseudoeuangelio natarum catalogus, è Lindani Ruræmundensis episcopi Dubitantio desumptus.

EVangelicorum igitur, qui Euangelijistius noui, quod iactant, doctrinam per Lutherum aliosve adulteratam sectantur, tres classes reperiuntur:

Videlicet, { Lutherani. / Semilutherani. / Antilutherani. } *Ab an* 1517. *vsque ad annum* 1567

PRIMA EVANGELICORUM classis.

Lutherani.
- Illyricani. 1.
- Maiorani. 2.
- Antinomi. 3.
- Mansfeldenses. 4.
- Ienenses. 5.
- Osiandriani. 6.
- Stancariani. 7.
- Musculani. 8.
- Iustificatorij. 9.
- Pfeffingeri. 10.
- Pastillarij. 11.

SECVNDA EVANGELICORUM classis.

Semilutherani.
- Interimistæ. 1.
- Adiaphoristæ. 2.
- Lutheroansiandriani. 3.
- Lutherozuingliani. 4.
- Vbiquetij. 5
- Belliani. 6.
- Heshusij. 7.
- Melanchthonici. 8
- Frontores. 9
- Pneumatici. 10.
- Lutheropapistæ. 11.

TERTIA EVANGELICORUM classis.

Antilutherani.
- Sacramentarij. 1.
- Zuingliani. 2.
- Oecolampadiani. 3.
- Martyriani. 4.
- Buccrani. 5.
- Farellistæ. 6.
- Caluinistæ. 7
- Bezanitæ. 8.
- Boquinij. 9.
- Richerij, seu Marcionistæ. 10
- Valentinistæ. 11.
- Seruetiani. 12.
- Alascani. 13.
- Campanistæ. 14.
- Hamstedij. 15.
- Suuencfeldiani. 16.
- Postellani. 17.
- Deistæ seu Trinitarij. 18.
- Antimariani. 19.
- Anabaptistæ. 20
- Muntzerici. 21
- Apostolici. 22.
- Nudipedes. 23.
- Spirituales. 24.
- Cathari. 25.
- Tacentes. 26.
- Euchitæ. 27
- Euthusiastæ. 28.
- Adamitæ, seu Adamiani. 29.
- Mennonitæ. 30.
- Tibbæ. 31.
- Maliapi. 32
- Liberi. 33.
- Adiaphori. 34.
- Hutitæ. 35
- Ambrosiani. 36.
- Augustiniani. 37.
- Melchioritæ. 38
- Monasterienses. 39.
- Clancularij. 40.
- Manifestarij. 41.
- Baculares. 42.
- Scripturarij. 43
- Ollarij. 44.
- Dauidgeorgiani. 45.
- Batemburgici. 46
- Pacifici. 47
- Pastoricidæ. 48.
- Sanguinarij. 49
- Aegidiani. 50
- Libertini. 51.
- Quintinistæ. 52.
- Antichristiani. 51.
- Dæmoniaci. 54
- Dæmonicolæ. 55.
- Epicurei, seu Athei. 56.

Isthæc est ergo Martini Lutheri quinti Euangelistæ genealogia seu posteritas & successio.

Hanc rursus Staphylus, libro quem de Lutheranorum inter se concordia edidit, in tres immundos spiritus, seu busones partitur:

Nempe, { Anabaptistas. Sacramentarios. & Homologistas, seu Confessionistas: qui Protestãtes ecclesiastæ nuncupantur. }

Primus itaq; (inquit) spiritus immundus seu buso, est Bernardus Rotmãnus, laicus quidem ille & indoctus, filius tamen Lutheri & pater Anabaptistarum: qui cœpit anno Domini 1524. Ex eo prodiere:

Anabaptistæ:

Muntzerani.	1.
Adamitæ.	2.
Stebleri.	3.
Sabbatarij.	4.
Clancularij.	5.
Manifestarij.	6.
Dæmoniaci.	7.
Communia habentes.	8.
Condormientes.	9.
Eiulantes.	10.
Georgianidauidici.	11.
Mennonitæ.	12.
Polygamistæ.	13.

Secundus spiritus immundus & buso, est Carolstadius, filius Lutheri, & pater Sacramentariorum: qui cœpit anno Domini 1521. Quem postea Zuinglius & Caluinus secuti sunt.

Est autem Sacramentariorum multiplex genus. Primò, nouem sunt Sacramentariæ factiones, quas Lutherus ipse in sua parua confessione de Cœna Domini, Zuinglianis impingit. Deinde sex sunt aliæ, quas Philippus Melanchthon vult esse inter Lutheranos: quemadmodùm in eius Iudicio, quod ante obitum suum ad Rheni electorem principem scripsit, & anno 1560. Heidelbergæ editũ est, luculenter ac perspicuè videre licet. Communiter verò sunt ea quæ sequuntur:

Sacramentarij:

Significatiui.	1.
Tropistæ.	2.
Energici.	3.
Arrabonarij.	4.
Adessenarij.	5.
Metamorphistæ.	6.
Iscariotistæ.	7.
Neutrales Sacramentarij.	8.
Iconoclastæ.	9.

Tertius immundus spiritus, seu buso, Melanchthon est, pater Confessionistarum, filius Lutheri pseudoprophetæ, cœpitque anno Domini 1530. Quorum sunt contrariæ classes.

Primi horum sunt Rigidi & Stoici Lutherani, qui sine vllo delectu omnes Lutheri absurditates defendunt: adeo quidem rigidè, vt nihil Lutherus potuerit aliquando tam rancidum fœdumque dicere, quod illi pro sacrosancto & puro Dei Euangelio non prædicent & tueantur. Sunt autem ij:

Rigidi Cõfessionistæ:

Antinomi.	1.
Samosatenici.	2.
Infernales.	3.
Infernales alij.	4.
Antidæmoniaci.	5
Amsdorffiani.	6.
Antidiaphoristæ.	7.
Antosiandrini.	8.
Antisuenckfeldiani.	9
Anticaluiniani.	10.
Manusimpositorij.	11.
Bisacramentales.	12.
Sacerdotales.	13.
Inuisibiles.	14.

Secunda classis Confessionistarum, ea est, in qua sunt molles illi Philosophi Theologi Vuittenbergenses, qui volunt ciuiles & mansueti, omnibusque supradictis (sunt enim sectarij plerique omnes seditiosi) cordatiores videri, & quoquo modo cum alijs sectis pacem colere, sicut quondam Meletiani & Rhetorij. Dũque ex libro INTERIM aliquantulùm se propiùs ad catholicos adiungere velle simulant, ex alijs erroribus in alios æquè fœdos, prioribusque contrarios prolabuntur, alicubi ex Manichæis facti Pelagiani. Sunt autem ij:

Biblistæ

Sacramentarij.

- Biblistæ. 1.
- Adiaphoristæ. 2.
- Trisacramentales. 3.
- Quadrisacramentales. 4.
- Lutherocaluiniani. 5.
- Semiosiandriani. 6.
- Maioristæ. 7.
- Pœnitentiarij. 8.
- Noui pelagiani. 9.
- Syncretizantes. 10.

Tertia Confessionistarum classis, est ea, in qua sunt Extrauagantes. Qui tametsi doctrinam Augustanæ confessionis non obscurè oppugnent, tamen greges istorum prophetarū sub Augustanæ confessionis prætextu, se pro Lutheranis gerunt, idque propter authoritatem principum, qui eidem Confessioni nomen suum dederunt: re ipsa tamē longiùs vagantur à placitis Lutheri, quàm cætera turba Confessionistarum. Sunt autē ij:

- Suencfeldiani. 1.
- Osiandrini. 2.
- Stancariani. 3.

Extrauagātes Confessionistæ.

- Antistancariani. 4.
- Noui Pelagiani. 5.
- Noui Manichæi. 6.
- Manichæi & Marcionistæ Caluiniani. 7.

¶ Hæ porrò sectæ, generali appellatione, his nomenclaturis vulgò nuncupantur:

Hæreticorū nostri tēporis vulgaris appellatio.

- Hugonistæ. 1.
- Euangelici. 2.
- Sacramentarij. 3.
- Sectarij. 4.
- Idololatræ hæretici. 5.
- Cacangeli. 6.
- Satanistæ. 7.
- Falsi prophetæ, seu pseudoapostoli. De his vide locis suis. 8.

Hæc est ergo Martini Lutheri omniū recentiorū hæreticorum patris, origo & successio: quam quò ad viuum magis cordatus lector contemplari possit: viuaciusque atque tenacius suæ menti infigere, hāc tabella depictam, ob omniū oculos ponere operepretium duximus.

Rigidi Cōfessionistæ

SEQVITVR ORDO ET SERIES

Principum seu Iudicum, Regumq́ ac summorum Sacerdotum, quorum temporibus hæreses seu potiùs Idololatriæ apud Iudæos subortæ fuerunt.

EST ergo hic in primis animaduertendum, Israeliticum populum à defuncto Mose, principes habuisse, qui partim authoritate prudentium hominum creabantur, partim qui à Deo peculiari quadam vocatione excitabātur, per quos non paucæ res gestæ sunt, & preclaræ & insignes. Principes hi consuetudine Hæbraica Iudices dicebantur, qui postea Reges sunt appellati: quorū nomina, sicut & de Imperatoribus, & summis Romanorum pontificibus posteà dicemus, hoc in loco recensenda duximus, quò planiùs videri possit, quot fuerunt numero, quorque regnārunt seculis. Sunt ergo huiusmodi:

Regum numerus.		*Anni quibus regnārunt.*
1.	Moyses itaque eorum primus dux & legislator regnauit annis	40.
2.	Iosue, quem alij Iosuah nominant, regnauit annis	27.
3.	Iudas.	32.
4.	Othoniel.	40.
5.	Aod.	80.
6.	Barach cum Debora prophetissa annis	40.
7.	Gedeon.	40.
8.	Abimelech.	3.
9.	Thola.	23. vel 26.
10.	Iair.	22.
11.	Iephte.	6. vel 7.
12.	Abesan.	7.
13.	Elon.	10.
14.	Abdon. vel Labdon	8.

15	Samson.	20.
16.	Eli, summus sacerdos.	40.
17.	Samuel & Saul.	40.

Hic obseruandum obiter, ab egressu Israelitarum ex Aegypto vsq; ad initiũ regni Samuelis, quadringentos sexannos intercessisse, quemadmodùm ex 3. Reg. 6. apertè indicatur.

18.	Dauid imperauit annos	40.
19.	Salomon.	40.
20.	Roboam.	17.
21.	Abia.	3.
22.	Asa.	41.
23.	Iosaphat.	25.
24.	Ioram.	8.
25.	Ochosias.	1.
26.	Athalia Ochosię mater.	7.
27.	Ioas.	40.
28.	Amasias.	29.
29.	Ozias, qui & Azarias.	52.
30.	Ioatham.	16.
31.	Achaz.	16.
32.	Ezechias.	29.
33.	Manasses.	55.
34.	Amon.	12.
35.	Iosias.	31.
36.	Ioachaz, regnauit menses	3.
37.	Ioachim, annos	11.
38.	Iechonias, menses	3.
39.	Sedechias, annos	11.

Sub hoc Rege, à Nabuchodonosor Rege Babyloniæ vrbs Ierusalem obsessa, & cum templo quod iusserat ædificari Deus, ob scelus hæreseos seu potiùs idololatriæ, quæ apud Iudæos inualescebat, deuastata, atque selectissima pars Iudaici populi in seruitutem Babylonicam abducta est.

Ad cuius vrbis direptionem à Dauide, quingenti decẽ & sex anni interfuerunt. Hactenùs mansit Regium nomen apud Dauidis posteros, inter quos fuerunt non pauci insignes & præclari Reges, vt nullo in regno alio. Nam hoc regnum Iuda peculiariter instituerat Deus, & præerat illi. Sed quia peccatum, maximè hæreseos & idololatriæ, inter eos non deerat, ideò puniti sunt à Deo, & mutatum regnum est, & in Babylone annis septuaginta captiuum detentum. Post quorum tamen ex Babylone reditum, apud posteritatem ex Dauidico genere summa imperij permansit, excepto, quòd Regiæ appellationis dignitate carebant, & Principes solum vocabantur. Et regnârunt, vsque ad Antiochi tempora, quorum etiamnùm meminit diuus Lucas in genealogia Christi. Fuerunt autem ij:

1.	Zorobabel regnauit annis	68.
2.	Resa Miseolam.	66.
3.	Ioanna Ben Resa.	51.
4.	Iudas I. Hyrcanus, temporibus Alexandri magni.	14.
5.	Post Alexandrum regnauit Ioseph huius nominis primus, annis	7.
6.	Abner Semei.	11.
7.	Eli Matathia.	12.
8.	Aser Maath.	9.
9.	Nagid Artaxat.	10.
10.	Hagat Eli.	8.
11.	Massot Naum.	7.
12.	Amos Sirab.	14.
13.	Matathia Siloa.	10.
14.	Ioseph Iunior.	60.
15.	Ioanna 2. Hyrcanus.	16.

Hic aduersùs Arabas magna bella gessit, & victoria sæpè potitus est. Potiò cùm ab Antiocho Epiphane in arce quadam obsessus esset, neque se præsidio lõgius tueri posset, tamen dedere se noluit, sed fortiter dimicando in pugna restitit hostibus, donec interemptus est. Postremus is fuit in populo Iudaico princeps ex regio stemmate Dauidis. Post hunc regno præfuerunt Machabæi, qui ex sacerdotali genere fuerunt. Cæterùm post hos translatum est Iudaicum Regnum ad Herodis genus, quod ex gentibus erat, sed receperat circuncisionem. id verò prædixerat Deus, vt sceptrum & maiestas Imperij tolleretur à Iuda & successoribus Dauidis, sub aduentum promissi Christi. Neque verò alienatum fuerat regnum à posteritate Dauidis supra centum & sexaginta annos, antequam nasceretur Christus: adeò vt necdum hominum memoriam excesserat quod genus imperauerat. Ad hunc modum recensentur à Luca Principes Iudaici populi

puli vſque ad vltimum Ioannem Hyrcanum: & poſt hunc reliquos etiam numerat, qui non imperarunt, vſque ad Chriſtum Proinde ſubijciam breuiter de Machabæis, & primi Herodis imperio.

Matathias itaque hortatus eſt filios ſuos vt reſiſterent Antiocho, & regnârũt hi ordine ꝑ ſucceſſionẽ vt principes.

1. Iudas Machabæus primus fudit Antiochi Epiphanis duces, & regnauit annos alij 3. 5.
2. Ionathas. 19.
3. Simon. alij 8. 6.
4. Ioãnes Hyrcanus Simonis filius imperauit annos alij 36. 31.
5. Ariſtobulus Hyrcani filius, diademate regio coronati voluit, fuitque primus Rex in Hieruſalem poſt reditum Iudæorum ex Babylone, & regnauit anno vno.
6. Alexander iunior Hyrcani filius regnauit annos 4.
7. Hyrcanus Alexandri filius Pompeij & Gabinij Romanorum ducũ temporibus, magna priùs cum fratre Ariſtobulo habita contentione regnauit annos 34.

Sed tandem ab Herode Antipatri Idumææ principis filio occiſus eſt, loco cuius ille imperauit. Anno verò 30. ſub eius imperio natus eſt Chriſtus, & Auguſt. Cæſaris 42 poſt quem hi qui ſequuntur, ad nos vſque ordine imperârunt.

Ne quis ergò ambigat, quos ſupra recenſuimus hæreticos ſub Imperatoribus & ſummis Romanorum pontificibus, eo ordine temporumq́; ſerie quam indicauimus, vitam egiſſe, ad rei fidem planiorem commonſtrandam, eorundem Imperatorum & pontificum nomina & tempora, quibus illi ſeriatim imperârunt, & hi ſederunt, non incongruè hoc in loco apponenda cenſuimus. Primò itaque Cæſarum, deinde pontificũ, qui à Chriſto nato vſque ad Ferdinandum, qui nunc imperat, regnârunt, catalogum per centurias deſcribemus in hũc modum:

IMPERATORVM ROMANORVM,

ſub quorum Imperio diuerſis temporibus iam dictæ hæreſes emerſerunt, centuria prima.

Anni Chriſti nati.		*Anni quibus imperârunt.*
15	Octauius Auguſtus Cæſar.	56.
16	Claudius Tiberius priuignus Auguſti, tertius imperator eligitur.	4
38	Caius Caligula.	3. menſes 10.
41	Claudius Cæſar.	13 menſes. 9
55	Domitius Nero.	14. alij 12.
69	Sergius Galba.	menſes 7.
70	M. Siluius Otho.	menſes 4.
70	Vitellius.	menſes 8.
71	Veſpaſianus.	9. mẽſ. 11. d. 2
81	Titus Veſpaſianus.	2 annis.
83	Domitianus.	15.
98	Coccejus Nerua.	1. mẽſ. 4. d 9.
99	Vlpius Traianus.	19. menſes 6.

CENTVRIA SECVNDA.

Anni Chriſti nati.		*Anni quibus imperauerunt.*
119	Aelius Adrianus.	20
140	Antoninus Pius.	23
163	M. Antoninus Philoſophus.	19. dies 11.
181	Commodus.	13.
194	Aelius Pertinax.	menſes 6.
194	Didius Iulianus.	menſes 7.
195	Septimius Seuerus.	18.

CENTVRIA TERTIA.

213	Antoninus Caracalla.	6.
220	Opilius Macrinus.	1.
221	Varius Heliogabalus.	4.
225	Alexander Seuerus.	13.
237	Iulius Maximinus.	3.
241	Gordianus.	6.

Anni Christiani.		Anni quibus imperârunt.
247	Philippus.	5.
252	Decius.	2.
254	Gallus pater, & Volusianus filius simul.	2.
255	Licinius Valerianus.	15.
271	Claudius.	2.
273	Aurelianus.	5. menses 6.
279	Tacitus.	menses 6.
279	Florianus eius frater.	menses 3.
280	Probus.	6. menses 4.
286	Carus.	2.
288	Diocletianus & Maximianus Augusti.	20.
	CENTVRIA IIII.	
308	Constantius Chlorus,& Galerius Maximinus Augusti.	2.
310	Constantinus Magnus cum Maxentio, Licinio, & Maximino.	30.
340	Constantinus, Constans & Cõstantius, Constantini Magni filij Augusti.	24
365	Iulianus Apostata.	1. menses 7
367	Iouinianus.	menses 8.
368	Valentinianus.	12.
378	Valens.	4.
382	Gratianus.	6.
388	Valentinianus.	7.
395	Theodosius	3.
398	Archadius.	13.
	CENTVRIA V.	
411	Honorius	16.
427	Theodosius II.	26.
451	Valentinianus tertius.	5.
456	Martianus.	4.
460	Leo I.	16.
476	Leo secundus cum patre Zenone.	17.
493	Anastasius Dicoros.	26.
	CENTVRIA VI.	

Anni Christi nati.		Anni quibus imperauerunt.
519	Iustinus I.	9
529	Iustinianus.	38
566	Iustinus II.	11.
577	Tiberius secundus.	7.
583	Mauritius.	20.
	CENTVRIA VII.	
603	Phocas.	8.
611	Heraclius.	30.
640	Constantinus tertius, Heraclij filius.	menses 4.
640	Heracleonas, Heraclij filius.	2.
642	Constans, Constantini filius.	27.
670	Constantinus 4. Pogonatus, id est, Barbatus dictus.	17.
687	Iustinianus, secundus Cõstantini filius.	10.
	CENTVRIA VIII.	
700	Leontius, siue Leo 2.	3.
704	Absimarus Tiberius.	7.
711	Philippicus Bardesanes.	2.
713	Anastasius 2.	3.
716	Theodosius 3. imperium deseruit, cùm videret inuadi se à Leone 3.& diffideret se posse regnum retinere, monachusque factus est.	1.
717	Leo 3. Isauricus.	24.
741	Constantinus 5 Leonis filius.	35.
776	Leo 4. Constantini filius.	5.
781	Constantinus 6. Leonis 4. filius cum Irene matre.	13.
	CENTVRIA IX. Germani Cæsares.	
800	Carolus Magnus.	14.
815	Ludouicus I. Pius.	26.
840	Lotarius I. Ludouici Pij filius.	15.
855	Ludouicus secundus.	21.
876	Carolus Caluus ex Gallia secundus.	2.
878	Carolus Crassus	9.
887	Arnolphus, Carolomanni filius.	3.
	CENTVRIA X.	
900	Ludouicus III. Arnolphi filius.	10.

910. Cun.

Anni Christi nati.		Anni quibus imperauerunt
912	Cunradus I.	7.
917	Henricus I. Auceps cognominatus.	18.
936	Otho primus cognomine Magnus, Henrici Aucupis filius.	36.
971	Otho 2.	10.
981	Otho 3.	19.
	CENTVRIA XI.	
1002	Henricus 2 Bauarus, Claudus dictus.	22.
1025	Cunradus 2.	15.
10[illegible]	Henricus tertius Niger nuncupatus.	17.
1105	Henricus 4. puer adhuc septē annorum.	50.
	CENTVRIA XII.	
1105	Henricus 5.	20.
1125	Lotharius 2.	11.
113[illegible]	Cunradus 3.	15.
1151	Fredericus primus, Barbarossa dictus.	37.
1158	Henricus sextus.	10.
119[illegible]	Philippus Barbarossæ filius.	9.
	CENTVRIA XIII.	
1207	Otho 4.	4.
1211	Fridericus 2. Barbarossæ filius.	37.
1248	Cunradus 4.	3.
1252	Guilhelmus Hollandiæ comes.	3.
	Hic interregnum fuit, stetitq; imperium annos 17. sine certo Cæsare, quousque Rudolphus creatus est.	
1271	Rudolphus.	19.
1290	Adolphus.	6.
1295	Albertus I.	10.
	CENTVRIA XIIII.	
1306	Henricus 7.	6.
1311	Ludouicus 4.	33.
1345	Carolus 4.	32.
1377	Vuenceslaus.	22.
	CENTVRIA XV.	
1400	Rupertus seu Robertus.	10.
141[illegible]	Sigismundus.	27.
1437	Albertus 2.	2.
1439	Fridericus 3.	53.
1492	Maximilianus.	25.
	CENTVRIA XVI.	
1517	Carolus V. Maximiliani Cæsaris nepos, Hispaniæ Rex, Austriæ & Burgundiæ archidux.	39.
1556	Ferdinandus, Caroli V. frater.	

SVMMORVM ROMANAE ECCLESIAE

pontificum, sub quorum pontificatu exortæ sunt hæreses hoc in opere adductæ, successio, per centurias digesta.

Anni Christi nati.		Anni quibus sederunt.
	CENTVRIA I.	
45	Petrus Apostolus, Galilæus.	25. menses. 2 dies 3.
71	Linus Tuscus.	10.
81	Cletus Romanus.	12.
93	Clemens 1. Romanus.	9. menses 6. dies 7.
	CENTVRIA II.	
103	Anacletus Græcus Atheniensis.	9. menses 2
112	Euaristus Græcus, quē alij Eucharistū vocant	8.
121	Alexander I. Romanus.	10.
129	Xistus Romanus.	10.
139	Telesphorus Græcus.	10.
150	Higinus Græcus.	4. menses 3.
154	Pius I. Aquileiensis.	11. menses. 4
165	Anicetus Syrus.	11 menses 4
176	Soter Fundanus.	9. mens.
187	Eleutherius Nicopolitanus.	15.
	CENTVRIA III.	

Anni Christi nati.		Anni quibus ſederũt
202	VIctor Apher.	10 – 2
212	Zephyrinus Romanus.	8 a. 9. – 7
220	Calixtus Romanus.	6 a. 3 – 2
226	Vrbanus 1. Romanus.	4
230	Pontianus Romanus.	9 – 5.
239	Anterus Græcus.	5
244	Fabianus Romanus.	13 a. 4.
257	Cornelius Romanus.	3 a. 2
260	Lucius.	3
263	Stephanus Romanus.	8 a. 7.
271	Xiſtus 2 Athenienſis.	2
273	Dionyſius Romanus.	4 a. 6.
277	Felix 1.	6 a. 4.
283	Eutychianus Tuſcus.	11 a. 4.
294	Caius Dalmata.	15 a. 11
	CENTVRIA IIII.	
333	MArcellinus Romanus.	14 a. 9
309	Marcellus.	5
	Ex Marcellino & Marcello quidam vnũ duntaxàt faciunt, ne hic in ſupputatione offendaris.	
338	Euſebius Græcus.	1. a. 6.
339	Miltiades Apher.	4. a. 3.
343	Syluester Romanus.	23
366	Marcus Romanus.	2 – 8. d. 10.
358	Iulius I. Romanus.	15
383	Liberius.	13 a. 6 – 3
396	Felix 2.	1 – 3.
397	Damaſus Hiſpanus.	18 – 3. d. 11.
	CENTVRIA V.	
415	SIricius Romanus.	15 – 11. d. 25.
430	Anaſtaſius I. Romanus.	3 d. 10
433	Innocentius I. Albanus.	15 – 2
448	Sozimus Græcus.	1 – 9. d.
449	Bonifacius I. Romanus.	3 – 8.
452	Cæleſtinus I. Campanus.	9 a. 8 – 10 d. 17.
461	Xiſtus 3.	8 d. 19.
469	Leo I. Tuſcus.	21 – 1. d. 13.
490	Hilarius Sardus.	6 – 3. d. 10.
496	Simplicius Tiburtinus.	15 – 1. d. 7.
	CENTVRIA VI.	
511	FElix 3.	9 a. 8 – 11 d. 17.
520	Gelaſius I. Apher.	4 – 8 d. 18.
524	Anaſtaſius II. Romanus.	2 a. 1 – 11 d. 24.
526	Symmachus Græcus.	15 – 7. d. 28
541	Hormiſda Fruſinonius.	9 d. 17.

Anni Christi nati.		Anni quibus ſederunt.
550	Ioannes I. Tuſcus.	2. menſes 8. – 9
551	Felix 4. Samius.	4. – 2. d. 13
557	Bonifacius 2. Romanus.	2. d. 26.
559	Ioannes 2.	1. a. 2. – 4. d. 6.
560	Agapetus 1.	1. a. 9 – 11. d. 18.
561	Siluerius Campanus.	1. – 5. d. 11.
562	Vigilius.	17. – 6. d. 26.
579	Pelagius 1.	11. – 10. d. 18
590	Ioannes 3.	11. menſes 7.
599	Benedictus 1.	4. menſes 2.
	CENTVRIA VII.	
604	PElagius 2. Romanus.	10. menſes 6.
615	Gregorius 1. Romanus, cognomine Magnus.	13. – 6. d. 10.
628	Sabinianus Tuſcus.	1. menſes 5. d. 11.
629	Bonifacius 3.	1. mẽſ. 8. d. 20
632	Bonifacius 4. Marſus.	6. – 7. d. 13.
638	Theodatus ſeu Deusdedit.	3. d. 23
641	Bonifacius 5. Campanus.	5. d. 10.
646	Honorius 1. Campanus.	12. – 11. d. 17.
	Quo mortuo, vacat ſedes annum vnum, menſes ſeptem, dies tredecim.	
659	Seuerinus 1. Romanus.	1. a. 4 – 11 d. 4
660	Ioannes 4. Dalmata.	1. a. 9. 3.
661	Theodorus Græcus.	6. menſes 5. d. 9.
667	Martinus 1. Tudertinus.	6. – 1. d. 26.
673	Eugenius 1 Romanus.	2. menſes 8.
675	Vitalianus Campanus.	14. a. 7. – 6
689	Adeodatus Romanus.	4. – 2. d. 5.
	Quo mortuo, ſedes vacat menſes 4. dies viginti.	
694	Donus Romanus.	5. a. 1. – 5. d. 6.
699	Agathon Siculus.	2. mẽſ. 6. d. 4.
	CENTVRIA VIII.	
701	LEo 2. Siculus.	menſes 10. d. 17.
702	Benedictus 2.	1. menſes 10.
703	Ioannes 5. Syrus.	1. a. 2.
704	Conon Thrax.	menſes 11.
705	Sergius 1. Antiochenus.	13. a. 9.
718	Ioannes 6. Græcus.	3.
721	Ioannes 7. Græcus.	2. menſes 8.
723	Soſimus, qui & Siſinius, Syrus.	dies 20.
723	Conſtantinus 1. Syrus.	7.
730	Gregorius 2 Romanus.	17. a. 16. – 9. d. 12.
747	Gregorius 3. Syrus.	10. – 9. d. 25.
757	Zacharias, Græcus.	10. menſes 2. d. 14.

767. Ste.

Anni quibus sederunt.	Anni Christi nati.		Anni quibus sederunt.
2. menses 8	767	Stephanus 2. Romanus.	5. d. 25.
[illegible]	772	Paulus 1. Romanus.	10. menses 1
[illegible]	782	Constantinus 2.	2.
[illegible]	784	Stephanus 3 Siculus.	3. m. 5.
[illegible]	787	Adrianus 1. Romanus.	24. a. 23. m. 10
			d. 17.
		CENTURIA IX.	
4. menses 2	811	Leo 3. Romanus.	20. a. 21.
	831	Stephanus 4.	menses 8.
10. menses 6	832	Paschalis Romanus.	7. menses 4.
[illegible]	839	Eugenius 2. Romanus.	3. a. 9. m. 6. d. 24.
	842	Valentinus Romanus.	dies 40.
1. menses 5	842	Gregorius 4. Romanus.	16.
[illegible]	858	Sergius 2.	3. a. 2. m. 5. d. 25
[illegible]	861	Leo 4.	8.
[illegible]	871	Benedictus 3 Romanus.	3. a. 2. m. 5.
[illegible]	874	Nicolaus 1 Romanus.	10. a. 9. m. 6. d. 20.
[illegible]	884	Adrianus 2. Romanus.	5. m. 9. d. 12.
	895	Ioannes 9.	10 dies 2.
	899	Martinus 2. Gallus.	1. menses 5.
		CENTURIA X.	
2. menses	900	Adrianus 3. Romanus.	1. menses 2.
[illegible]	901	Stephanus 5. Roman⁹.	6. a. 7
	907	Formosus Portuensis.	5. menses 6.
	912	Bonifacius 6. Tuscus.	dies 35.
[illegible]	912	Stephanus 6. Romanus.	1.
[illegible]	913	Romanus nomine, & genere Hispanus.	menses 3.
menses 10	913	Theodorus 2. Romanus.	dies 20.
1. menses 10	913	Ioannes 10. Romanus.	2 dies 5.
[illegible]	915	Benedictus 4. Romanus.	3. menses 4
menses 11	917	Leo 5.	dies 40.
[illegible]	917	Christophorus.	menses 7.
[illegible]	917	Sergius 3.	2. a. 7.
2. menses 8	920	Anastasius 3.	2. menses 2.
dies 20	922	Lando Romanus.	mẽs. 6 d. 21
[illegible]	923	Ioannes 11. Romanus.	13 mens. 2.
[illegible]	936	Leo 6.	mẽs. 7. d. 15.
[illegible]	936	Stephanus 7.	2. mens 1.
[illegible]	938	Ioannes 12	4. mens. 10

Anni Christi nati.		Anni quibus sederunt.
942	Leo 7.	3 menses 6.
945	Stephanus 8. Germanus.	3 menses 4.
948	Martinus 3.	3 menses 6.
951	Agapetus 2.	7. menses 4
958	Ioannes 13.	8 menses 1.
996	Leo 8.	1. menses 4.
967	Ioannes 14.	7 menses 11.
974	Benedictus 5. Romanus.	1 menses 6.
975	Donus 2. Romanus.	1.
976	Bonifacius 7.	mẽs. 7. di. 5.
976	Benedictus 7. Romanus.	8. menses 6.
983	Ioannes 15.	menses 8.
983	Ioannes 16.	menses 4.
984	Ioannes 17.	10. mẽses 6.
994	Gregorius 5.	2.
996	Syluester 2. Gallus Aquitanus.	4. mẽ. 1. d. 10
	CENTURIA XI.	
1000	Ioannes 18.	mẽs. 4. d. 20
1000	Ioannes 19 Romanus.	4. menses 4
1004	Sergius 4. Romanus.	2. dies 15.
1006	Benedictus 8. Tusculanus.	11. menses 1.
1017	Ioannes 20.	11.
1028	Benedictus 9.	10 mens. 4.
1038	Syluester 3.	dies 49.
1038	Gregorius 6.	2 menses 7.
1040	Clemens 2.	menses 9.
1041	Damasus 2. Bauarus, qui vi papatum occupauit.	dies 23.
1041	Leo 9. Germanus.	5 menses 2.
1046	Victor 2.	2 menses 3.
1048	Stephanus Nonus, Lotharingus.	menses 7.
1048	Benedictus 10. Campanus.	menses 9.
1049	Nicolaus 2. Sabaudus.	3.
1052	Alexander 2. Mediolanensis.	11. menses 6
1063	Gregorius 7. Hetruscus.	12.
1075	Victor 3.	1. menses 4.
1077	Vrbanus 2.	12. mens 4.
1089	Paschalis 2.	18. menses 6

CENTURIA duodecima.

Anni Christi nati.		Anni quibus sederũt
202	Victor Apher.	10
212	Zephyrinus Romanus.	8
220	Calixtus Romanus.	6
226	Vrbanus 1. Romanus.	4
230	Pontianus Romanus.	9
239	Anterus Græcus.	5
244	Fabianus Romanus.	13
257	Cornelius Romanus.	3
260	Lucius.	1
263	Stephanus Romanus.	8
271	Xistus 2 Atheniensis.	2
273	Dionysius Romanus.	4
277	Felix 1.	6
283	Eutychianus Tuscus.	11
294	Caius Dalmata.	15
	CENTVRIA IIII.	
333	Marcellinus Romanus.	14
309	Marcellus.	5
	Ex Marcellino & Marcello quidam vnũ duntaxat faciunt, ne hic in supputatione offendaris.	
338	Eusebius Græcus.	1
339	Miltiades Apher.	4
343	Syluester Romanus.	23
366	Marcus Romanus.	2
358	Iulius 1. Romanus.	15
383	Liberius.	13
395	Felix 2.	1
397	Damasus Hispanus.	18
	CENTVRIA V.	
415	Siricius Romanus.	15
430	Anastasius 1. Romanus.	3
433	Innocentius 1. Albanus.	15
448	Sozimus Græcus.	1
449	Bonifacius 1. Romanus.	3
452	Cælestinus 1. Campanus.	9
461	Xistus 3.	8
469	Leo 1 Tuscus.	21
490	Hilarius Sardus.	6
496	Simplicius Tiburtinus.	15
	CENTVRIA VI.	
511	Felix 3.	9
520	Gelasius 1. Apher.	4
524	Anastasius 11. Romanus.	2
526	Symmachus Græcus.	15
541	Hormisda Frusinonius.	9

Anni Christi nati.		Anni quibus sederunt.
550	Ioannes 1. Tuscus.	2. menses 8.
551	Felix 4. Samius.	4.
557	Bonifacius 2. Romanus.	2.
559	Ioannes 2.	1.
560	Agapetus 1.	1.
561	Siluerius Campanus.	1.
562	Vigilius.	17.
579	Pelagius 1.	11.
590	Ioannes 3.	11. menses 7.
599	Benedictus 1.	4. menses 2.
	CENTVRIA VII.	
604	Pelagius 2. Romanus.	10. menses 6.
615	Gregorius 1. Romanus, cognomine Magnus.	13.
628	Sabinianus Tuscus.	1. menses 5.
629	Bonifacius 3.	1. mẽs. 8. d. 20
632	Bonifacius 4. Marsus.	6.
638	Theodatus seu Deusdedit.	2.
641	Bonifacius 5. Campanus.	5.
646	Honorius 1. Campanus.	12.
	Quo mortuo, vacat sedes annum vnum, menses septem, dies tredecim.	
659	Seuerinus 1. Romanus.	1.
660	Ioannes 4. Dalmata.	1.
661	Theodorus Græcus.	6. menses 5.
667	Martinus 1. Tudertinus.	6.
673	Eugenius 1. Romanus.	2. menses 8.
675	Vitalianus Campanus.	14.
689	Adeodatus Romanus.	4.
	Quo mortuo, sedes vacat menses 4. dies viginti.	
694	Donus Romanus.	5.
699	Agathon Siculus.	2. mẽs. 6. d. 4.
	CENTVRIA VIII.	
701	Leo 2. Siculus.	menses 10.
702	Benedictus 2.	1. menses 10.
703	Ioannes 5. Syrus.	1.
704	Conon Thrax.	menses 11.
705	Sergius 1. Antiochenus.	13.
718	Ioannes 6. Græcus.	3.
721	Ioannes 7. Græcus.	2. menses 8.
723	Sosimus, qui & Sisinius, Syrus	dies 20.
723	Constantinus 1. Syrus.	7.
730	Gregorius 2 Romanus.	17.
747	Gregorius 3. Syrus,	10.
757	Zacharias, Græcus,	10. menses

767. Ste.

Anni Christiani.		Anni quibus sederunt.
767	Stephanus 2.Romanus.	5. 3. 28.
772	Paulus 1.Romanus.	10.menses 1
782	Constantinus 2.	2.
784	Stephanus 1 Siculus.	3. [illegible] 5.
787	Adrianus 1.Romanus.	24. a. 23. [illegible]

CENTVRIA IX.

811	Leo 3.Romanus.	20. a. 21.
831	Stephanus 4.	menses 8. a. 7
832	Paschalis Romanus.	7.menses 4.
839	Eugenius 2.Romanus.	3. a. [illegible]
842	Valentinus Romanus.	dies 40.
842	Gregorius 4.Romanus.	16.
858	Sergius 2.	3. a. 2. [illegible]
861	Leo 4.	8.
871	Benedictus 3.Romanus.	3. a. 2. [illegible] 5.
874	Nicolaus 1 Romanus.	10. a. 9. [illegible]
884	Adrianus 2.Romanus.	5. [illegible]
895	Ioannes 9.	10 dies 2.
899	Martinus 2.Gallus.	1. menses 5.

CENTVRIA X.

900	Adrianus 3. Romanus.	1.menses 2.
901	Stephanus 5. Roman⁹.	6. a. 7
907	Formosus Portuensis.	5.menses 6.
912	Bonifacius 6.Tuscus.	dies 35.
912	Stephanus 6.Romanus.	1.
913	Romanus nomine, & genere Hispanus.	menses 3.
913	Theodorus 2.Romanus.	dies 20.
913	Ioannes 10.Romanus.	2 dies 5.
915	Benedictus 4.Romanus.	3.menses 4
917	Leo 5.	dies 40.
917	Christophorus.	menses 7.
917	Sergius 3.	2. a. 7
920	Anastasius 3.	2.menses 2.
922	Lando Romanus.	mēs.6 d.21
923	Ioannes 11.Romanus.	13 mens. 2.
936	Leo 6.	mēs.7. d.15.
936	Stephanus 7.	2.mens 1.
938	Ioannes 12	4. mens. 10

Anni Christi nati.		Anni quibus sederunt.
942	Leo 7.	3 menses 6.
945	Stephanus 8. Germanus.	3 menses 4.
948	Martinus 3.	3 menses 6.
951	Agapetus 2.	7. menses 4
958	Ioannes 13.	8 menses 1.
966	Leo 8.	1.menses 4.
967	Ioannes 14.	7 menses 11.
974	Benedictus 5.Romanus.	1 menses 6.
975	Donus 2.Romanus.	1.
976	Bonifacius 7.	mēs.7. di.5.
976	Benedictus 7.Romanus.	8.mēses 6.
983	Ioannes 15.	menses 8.
983	Ioannes 16.	menses 4.
984	Ioannes 17.	10.mēses 6.
994	Gregorius 5.	2.
996	Sylvester 2. Gallus Aquitanus.	4.mē.1.d.10

CENTVRIA XI.

1000	Ioannes 18.	mēs.4.d.20
1000	Ioannes 19 Romanus.	4.menses 4
1004	Sergius 4. Romanus.	2.dies 15.
1006	Benedictus 8. Tusculanus.	11.menses 1.
1017	Ioannes 20.	11.
1028	Benedictus 9.	10 mens.4.
1038	Sylvester 3.	dies 49.
1038	Gregorius 6.	2 menses 7.
1040	Clemens 2.	menses 9.
1041	Damasus a.Bauarus, qui vi papatum occupauit.	dies 23.
1041	Leo 9.Germanus.	5 menses 2.
1046	Victor 2.	2 menses 3.
1048	Stephanus Nonus,Lotharingus.	menses 7.
1048	Benedictus 10. Campanus.	menses 9.
1049	Nicolaus 2.Sabaudus.	3.
1052	Alexander 2.Mediolanensis.	11.menses 6
1063	Gregorius 7.Hetruscus.	12.
1075	Victor 3.	1.menses 4.
1077	Vrbanus 2.	12. mens 4.
1089	Paschalis 2.	18.menses 6

CENTVRIA duodecima.

Anni Christi nati.		*Anni quibus sederunt.*
1108	GElasius 2. Caietanus.	1.
1109	Calistus 2 Burgundus.	6.
1115	Honorius secundus Imolensis.	5. menses 2.
1120	Innocentius 2.	2.
1132	Cælestinus 2. Tuscus.	menses 5.
1133	Lucius secundus Bononiensis.	menses 11.
1134	Eugenius 3 Pisanus.	8. menses. 4.
1142	Anastasius quartus Romanus.	1. mens. 4.
1143	Adrianus 4. Anglus.	4.
1147	Alexander 3. Senensis.	21. mens 11.
1159	Lucius 3 Tuscus.	4.
1173	Vrbanus tertius Mediolanensis.	1. menses 10
1175	Gregorius octauus Beneuentanus.	dies 57.
1175	Clemens 3 Romanus.	3.
1178	Cælestinus 3.	6 menses 7
1185	Innocentius tertius Anagninus.	15. menses 7
	CENTVRIA XIII.	
1204	HOnorius tertius Romanus.	10. mẽses 7.
1215	Gregorius 9. Henricus.	14.
1229	Cælestinus quartus Mediolanensis.	dies 18.
	Vacat hic sedes Papalis vno anno & viginti diebus, quòd Cardinales à Friderico Imperatore captiui tenerentur.	
1230	Innocentius quartus Genuensis.	11. menses 7
1242	Alexander 4. Campanus.	7.
1249	Vrbanus quartus Gallus.	3.
1252	Clemens quartus Narbonensis.	4.
1256	Gregorius decimus Placentinus.	4.
1260	Innocentius quintus Burgundus.	menses 6.

Anni Christi nati.		*Anni quibus sederunt.*
1261	Adrianus 5. Genuensis.	dies 40.
1262	Ioannes 21. Hispanus.	menses 8.
1263	Nicolaus tertius Romanus	3 mens. 8.
1267	Martinus 4. Gallus.	4. mens. 2.
1272	Honorius 4.	1.
	Sedes Papalis vacat menses 16.	
1274	Nicolaus 4. Longobardus.	4. menses 1
1279	Cælestinus 5. Esernienfis.	1. menses 5.
1281	Bonifacius 8.	8. menses 9.
1290	Benedictus 11. Italus.	8.
	Vacat sedes annum vnum, mẽsem vnum.	
1299	Clemens quintus Gallus Vasco, Burdegalensis episcopus.	8. mens. 10.
	CENTVRIA XIIII.	
1308	IOannes 22.	18.
1326	Benedictus 11.	7. menses 2.
1334	Clemens 6. Lemouicensis.	10. mens. 6.
1345	Innocentius 6.	9.
1354	Vrbanus 5.	8. menses 4.
1363	Gregorius vndecimus Lemouicensis.	7. menses 5.
1371	Vrbanus 6.	11. menses 8.
1383	Bonifacius 9.	14. mens. 9.
1398	Innocentius 7. Sulmonensis.	2.
	CENTVRIA XV.	
1401	GRegorius 12.	2. menses 7.
1404	Alexander 5. Cretensis.	menses 11.
1405	Ioannes 23.	4. mens. 10.
3410	Martinus 5.	3.
1423	Eugenius 4. Venetus.	16.
1439	Nicolaus 5.	8.
1447	Calistus 3. Hispanus.	3. mens. 3.
1451	Pius 2. Senensis, antea Aeneas Syluius dictus.	6.
1457	Paulus 2. Venetus.	6. mens. 10.
1464	Sixtus 4. Minorita.	13.

In-

Anni Christi nati.		*Anni quibus sederunt.*	*Anni Christi nati.*		*Anni quibus sederunt.*
1477	Innocentius octauus Genuensis.	8.	1522	Adrianus 6. Germanus Traiectensis.	mens. 20.
1485	Alexander sextus Valentinus.	11.	1553	Clemens 7. Florentinus.	11.
1496	Pius tertius Senensis.	dies 17.	1534	Paulus 3.	14.
1499	Iulius secundus Genuensis.	10.	1550	Iulius 3. Prænestinus episcopus, qui anteà Ioannes Maria de Monte dicebatur.	5.
	CENTVRIA XVI.		1555	Marcellus 2 Etruscus.	dies 22.
1513	Leo X. Florentinus, Laurentij medici filius.	9	1556	Paulus 4. Carafa.	3.
			1559	Pius 4.	5.
			1564	Pius 5.	6.

CONCILIORVM OMNIVM ECclesiæ Christianæ à Christo passo ordo & series, in quibus iam dictæ hæreses damnatæ fuerunt.

1.

Concilium primum Hierosolymis celebratum est, cuius exemplar habes in Actis Apostolorum cap. 15. sub

Petro Apostolo, & reliquis Apostolis, tempore Claudij Tiberij.

2.

Romanum concilium contra Nouatum constituitur 60. episcoporum, & totidem presbyterorum, cum diaconis multis: vbi statuitur, Nouatum cum his qui eum sequerētur, alienum esse ab ecclesia. Eos verò qui lapsi fuissent in certamine, fraterna commiseratione curandos, & fomentis pœnitentiæ medicandos: sub

Decio Imperatore, & Cornelio Papa. 252

3.

Ancyranum, ab Ancyra Galatiæ ciuitate dictum, post tempora Marcellini papæ celebratum fuit, paulò ante Nicenum, circa annum Domini 308. Fuit aūt prouinciale conciliū, sed tamē receptū in 6. synodo generali Cōstātinopoli in Trullo celebrata, vt patet ex 2. canone 6. synodi, sub

Diocletiano Imperatore, & [illegible] sebio papa.

4.

Neocæsareense, in clara Neocæsareensi ciuitate, quæ nunc Trapezuntium appellatur, in prouincia Cappadociæ sita, coactum fuit paulò ante Nicenum, quoniam episcopus hic & illic designatus reperitur: in quo patres 17 conuenerunt. Cuius canones sexta synodus Constantinopolitana in Trullo celebrata, probauit, quemadmodum ex secundo canone editionis Græcæ constat, sub

Constantino Chloro, & Galerio Maximino Augustis, & Miltiade papa. 311

5.

Nicenum 1. in Nicea Bithyniæ vrbe habitum est, vbi congregati 318. episcopi catholici, fidem integram

integram, sanctam, catholicam, & immaculatam exposuerunt: & damnarunt Arrium, Photinum, & Sabellium, sub | Constantino Magno, & Syluestro Papa. | 315.

6.

Romanum 2. congregatũ fuit intra Thermas Domitianas cum 275. episc. in quo denuò damnatus est Arrius, Photinus, & Sabellius, sub eisdem | Constantino Magno, & Syluestro Papa. | 320.

7.

Elibertinum prouinciale apud Elibertum Hispaniæ ciuitatem celebratum est 19. episcoporum circa primi Niceni concilij tempora, sub | Constantino Magno Impera. & Syluestro Papa. | 322.

8.

Arelatense conciliũ primum, prouinciale quidem fuit, sed (vt apparet ex eius præfatiõe) authoritate pontificis Romani cõfirmatum. Coactum quidem fuit in Gallijs, sub | Constantino Magno Imp. & Syluestro Papa. | 323.

9.

Gangrense in Paphlagonia, seu regione Pelasgiorum, prouinciale quidem, sed confirmatum in 6. synodo generali Constantinopoli in Trullo celebrata, fuit, vt ex secundo Canone editionis Græcæ Parisinæ constat. Celebratum est sub | Constantino Magno, & Syluestro Papa. | 324.

10.

Arelatense 2. prouinciale fuit, celebratum autem sub eisdem | Constantino Magno, & Syluestro Papa. | 328.

11.

Carthaginense primum, prouinciale fuit, in quo Carthaginem ex diuersis prouincijs Aphricanis plurimi conuenerunt episcopi, sub | Constantino Magno, & Syluestro Papa. | 330.

12.

Romanum 2 in quo conuenerunt 116. episcopi contra Arrium, cuius hæresis tunc inualescebat, quem cum suis dogmatibus damnârunt, confirmaruntque acta in synodo Nicena, sub | Constantio Imperatore, & Iulio I. Papa. | 342.

13.

Colo[illegible]nse eodem ferè tempore coactum fuit contra [illegible]aram blasphemum & hęreticum, qui Christum negabat esse Deum. In quo damnatus est, & episcopatu priuatus, sub | Constantio Imperatore, & Iulio I. Papa. | 346.

14.

Antiochenum cui subscripserunt 30 episcopi, qui in eodem conuenerant concilio, probatumque est in sexta synodo generali Constantinopoli in Trullo celebrata, vt in 2. canone editionis Græcæ constat, sub | Constantio Imperatore, & Iulio I. Papa. | 347.

15.

Sardicense concilium congregatũ est pręcepto Cõstãtij Imperatoris, vt Athanasio liceret ad suã redire ecclesiã, à qua repulsus fuerat p hæreticos episc. Arrianos, quemadmodũ histor. tripar. li. 4. c. 21. videre licet. Cõuenerunt in eo cõcilio Oriẽtales & occidẽtales episc. Occidẽtales circiter 300. Orienta-

Orientales verò 76. Qui tamen continuò concilio discedentes, seorsùm aliud concilium fecere, in quo Arrij dogmata statuerunt. Eorum dissessus causa fuit, quod dicerent, se nolle ad verba procedere, nisi priùs à concilio submouerentur Pauli & Athanasij defensores: quod Occidentales pati noluerunt. Cui concilio affuit Osius episcopus Cordubensis, qui priùs Niceno concilio interfuerat. Celebratum est autem, ab obitu Constantini Magni patris duorũ Augustorum, Constantis & Constant.j, anno 11 vt habetur lib. 4. ecclesiasticæ hist. tripar. cap. 23. sub

Constantio Imperatore, & Iulio I. Papa. 151.

16.

Hierosolymitanum secundum, paulò pòst celebratum est per Maximum eiusdem loci episcopum, eùm Athanasius literis Constantij Imperatoris & Iulij Roman: pontificis fultus, ad suam reuertetetur ecclesiam. In quo hoc tantũ actum est, vt consensu omnium episcoporum restitueretur Athanasius ad communionem & pristinã dignitatem. Quæ habentur fusius hist. tripartita, libr. 4. cap. 34. Coactum est autem hoc concilium sub

Constantio Imperatore, & Iulio I. Papa. 152.

17.

Sirmiense, quod paulò pòst Constantius in Sirmio iussit congregari: in quo patres regulas tradiderunt fidei orthodoxas contra Arrium. In quibus interpretati sunt locum illum Genesis 19. Pluit Dominus à Domino: vt sit sensus, Nõ quod ipse pater à semetipso pluere dicatur, sed pluit Dominus filius à Domino Patre. De hoc concilio habetur hist. tripart. lib. 5. cap 3. Coactum est autem sub

Constantio Impe. ratore, & Iulio I. Papa. 355

18.

Laodicense concilium, prouinciale quidem fuit, sed confirmatum in sexta synodo generali in Trullo celebrata, præsente Constantino Cùm ergò 22. patres in Laodicea Phrygiæ Pacatianæ ex diuersis prouincijs Asiæ conuenissent, statuerunt canones 59. quibus regulas exposuerunt ecclesiasticas: quorum author maxime Theodosius episcopus extitit. Coactum fuit sub

Constantio Imperatore, & Liberio Papa. 364

19.

Constantinopolitanum concilium centum quinquaginta patrum fuit contra Macedonium episcopum Constantinopolitanum, qui Spiritum sanctum Deum esse negabat. Est autem ex quatuor principalibus concilijs, & quidem proximũ post Nicenum. Statuerũt aliquot Canones. Editum est & symbolum fidei, in nullo diuersum ab eo quod nunc passim canitur in ecclesia: præterquàm quòd tantum adiunxerunt Spiritum sanctum

Gratiano & Theodosio Imperatoribus, & Damaso Pp. & Cyril. Hierosolymit.

ctum ex patre procedentem, suppressa persona filij. Subscripserunt 1.0. episcopi, qui in eodem conuenerunt concilio, Celebratum est autem sub: vt supra

20.

Valentinum concilium prouinciale apud Gallias celebratum, in quo conuenerunt 30. episcopi, edideruntque canones 4. Coactum verò fuit sub — Gratiano & Valentiniano Imperatoribus, & Damaso I. Papa. 386.

21.

Telense apud Aphricam concilium prouinciale, contra Iouinianum & socios eius, sub — Theodosio I. Archadio & Honorio Imperatoribus, & Siricio papa. 393

22.

Carthaginense 2 prouinciale, sed confirmatũ in 6. synodo generali in Trullo celebrata. Celebratum fuit sub — Theodosio I. Imperatore, & Siricio Papa. 396

23.

Carthaginense 3 prouinciale, confirmatum in 6 synodo generali in Trullo habita. Coactum fuit sub — Theodosio I. Imperatore, & Siricio Papa. 397

24.

Carthaginense 4. prouinciale, cui interfuerũt 214. episcopi, confirmatum tamen est in 6. Synodo generali in Trullo celebrata: vbi quidem recepta sunt vniuersa concilia Carthagine habita. Celebratum est sub — Archadio Imperatore, & Siricio Papa. 398

25.

Taurinatense concilium prouinciale, quod totum consumptum est in causarum quarũdam ciuilium compositione, quæ tunc temporis inter episcopos quosdam & reliquos presbyteros agitabantur. Celebratum est autem sub — Archadio & Honorio Imperatoribus & Siricio papa, & D. Ambrosio Mediolanen. episc. 399

26.

Carthaginense 5. præsentibus 73. episcopis celebratum est, à quibus quindecim Canones sunt editi. Coactum verò sub — Archadio Imperatore, & Anastasio Papa. 402

27.

Toletanum I. prouinciale, sed authoritate Leonis Papæ I. confirmatum. Coactum verò fuit à 19. Episcopis, Toletano episcopo præsidente, sub — Archadio Imperatore, & Anastasio Papa. 403.

28.

Mileuitanum Innocentij primi papæ temporibus celebratum est, à quo etiam cõfirmata sunt in eo definita. Coactum autem est contra Pelagianos, cui & interfuit Anselmus Romanæ ecclesiæ legatus, sub — Archadio & Honorio Augustis, & Innocentio I. Papa, atque Augustin. Hipponensi episc. 408

29.

Carthaginense 6 prouinciale, ab 217. episcopis celebratum est sub — Honorio Imperatore, & Bonifacio I. Papa. 418.

30.

Carthaginense 7. prouinciale, ab 73. episcopis edi-

editum, nihil habens, quod ad nostra hæc tempora pertineat. Coactum est autem sub

Honorio, Imperatore, & Bonifacio I. Papa. 424

31.

Ephesinum concilium, vnum ex quatuor principalibus, contra Nestorium Constantinopolitanum episcopum habitum est à 20. episcopis: qui Nestorius purum hominem ex sancta virgine Maria natum asseruit, vt aliam personam carnis, aliam faceret Deitatis, nec vnum Christum in verbo Dei & carne sentiret, sed separatim atque seiunctim alterum filium Dei, alterum hominis prædicaret. Huic synodo vice Cælestini papæ (cuius anno penultimo celebrata est) præsedit beatus quondam Cyrillus Alexandriæ episcopus: qui cũ vniuerso concilio ad eundem Nestorium synodalia decreta transmisit, quemadmodum habentur in epistola concilii Ephesini ad ipsum Nestorium. In quâ symbolum fidei, quod à magno illo concilio apud Nicæam congregato traditum est, prolixè interpretantur: vt iure optimo possint dici summa quædam totius doctrinæ Christianæ. Conuenit autem hæc synodus sub

Theodosio 2. Imperatore, & Cælestino I. Papa, sub quo moritur & Diuus Augustinus. 428

32.

Rhegiense concilium, prouinciale est, à 13. episcopis celebratum, qui 6. canones ibidem sanxerunt, sub

Theodosio 2. Imperatore, & Xisto 3. Papa. 436

33.

Agathense prouinciale, in ciuitate Agatha in Gallia habitum est à 35. episcopis, in quo de disciplina & ordinationibus clericorum atque pontificum vel de ecclesiarum vtilitatibus in primis tractatum est, sub

Theodosio 2. Imperatore, & Xisto 3. Papa. 438.

34.

Aquileiense prouinciale, contra Palladium & Secundinum, Arrianæ hæresis defensores celebratum est, quos damnarunt in eodem concilio patres ibidem congregati, sub

Theodosio 2 Imperatore, & Xisto 3 Papa. 440

35.

Arausicanum prouinciale, in quo canones 25. ad ecclesiæ Dei ædificationem & stabilimentum à patribus statuti sunt. Celebratum est autem sub

Theodosio 2. Imperatore, & Leone I. Papa. 444

36.

Vasense prouinciale, per 18. episcopos celebratum est sub eisdem

Theodosio 2. Imperatore, & Leone I. Papa. 446.

37.

Carpentoractense, prouinciale, coactum est sub

Theodosio 2. Imperatore, & Leone I. Papa. 447

38.

Arelatense 3. prouinciale, à 34. episcopis celebratum est, Martiano Augusto, Opilione & Vincomalo consulibus, 8. Idus Iulij, sub eodem

Valentiniano Imperatore, & Leone I. Papa. 453

39.

Chal.

Chalcedonense concilium, generale & Oecumenicum, vnum ex quatuor celeberrimis, celebratum est à 630. patribus, contra Eutychem Constantinopolitanum Abbatē, qui asserebat Christum post humanam assumptionem non ex duabus naturis existere, sed solam in eo diuinam naturam permanere, & contra Dioscorum eiusdem defensorem, Alexandrinum episcopum, sub

Martiano Imperatore, & Leone I. Papa. 457.

40.

Veneticum conciliū prouinciale, in quo pauci episcopi conuenerunt, qui 16. canones statuerunt, in quibus agitur de regula ecclesiastica, quæ sacerdotibus (donante Domino) credita est, & de districtione, cuius cura non sine eorum culpa torpescit. Celebratum est autem sub

Martiano Imperatore, & Leone I. Papa. 458.

41.

Turonense concilium 1 prouinciale, cui interfuerunt 8. episcopi, continet 13. canones, quibus primò hortatur clericos ad castitatem, secundò ad abstinentiam: in reliquo complectitur regularem eorundem clericorum institutionem. Celebratum est sub

Leone I. Imperatore, & Leone I. Papa. 462.

42.

Romanum 3. prouinciale, à 40. episcopis ibid. congregatis, in quo potissimùm statuerunt, vt canones Niceni concilij, & apostolicæ sedis decreta custodiantur. Coactum est autem sub

Leone I. Imperatore, & Hilario Papa. 466

43.

Tarraconense concilium prouinciale à 10. episc. apud Tarraconem congregatis, celebratū est sub

Zenone Imperatore, & Felice 3. Papa. 486

44.

Epaunense concilium prouinciale, in quo fuerunt 70. episcopi, qui 40. decreta ediderunt. Celebratum verò est sub

Anastasio Imperatore, & Gelasio I. Papa. 494

45.

Ilerdense prouinciale 8. episcoporum, congregatum fuit sub

Anastasio Imperatore, & Symmacho Papa. 502

46.

Valentinum prouinciale 6. episcoporum, celebratum est apud Valentiam Hispaniæ ciuitatem Theodorici regis anno quinto decimo, sub

Anastasio Imperatore, & Symmacho Papa. 510

47.

Aurelianense primum, tempore Clodouei regis Francorum celebratum est, cuius etiamnùm extat epistola ad eandem synodum, in qua profitetur se pariturum ecclesiæ & Papæ præceptis, de non captiuandis clericis & monialibus, & seruis ecclesiarum, & de captiuatis reddendis. Habetur quoque eiusdem synodi ad eundem Regem rescriptum. Coactum est autem, sub

Iustino I. Imperatore, & Hormisda Papa. 512

48.

Gerundense concilium prouinciale celebratum est sub

Iustino I. Imperatore, & Hormisda Papa. 513

Cæsar.

49.

Cæsarauguſtanum concilium prouinciale, celebratum eſt à 12. epiſcopis, ſub | Iuſtino I. Imperatore, & Hormiſda papa. | 520

50.

Toletanum 2. celebratum eſt anno 5. Almarici Regis, ſub | Iuſtino Imperatore, & Ioanne I. Papa. | 528

51.

Conſtantinopolitanum 5. concilium generale congregatum fuit à 165. patribus contra Petrum, Anthimum, Seuerum, & ibam hæreticos. Petrus Archiepiſcopus Antiochenus aſſerebat in Triſagio hymno addendam eſſe crucem, id eſt, Trinitatem eſſe crucifixam, vt diceretur, Sanctus, Sanctus, Sãctus, qui crucifixus eſt ꝑ nobis: cui alij ſuffragabantur: Vbi quidem neceſſe erat, aut confundi perſonas Trinitatis, aut negare duas naturas in Chriſto. Celebratum eſt autem ſub | Iuſtino Impera. & Felice 4. Bonifacio 2. Ioanne 2. Agapeto 1. Sylucrio & Vigilio pont. Rom. | 532.

52.

Aurelianenſe 2. concilium prouinciale extitit in vrbe Aurelia ex præceptione Chriſtianiſſimorum Francorum Regum, vt ibi patres de obſeruatione legis catholicæ, Deo auxiliante, tractarẽt, & quid de nouis dogmatibus ſentirent, expreſsè atque ſingulatim conſcriberẽt, quídve eſſet in poſterum ſuper his obſeruandum: qua ex re 22. canones ediderunt. Celebratum autẽ fuit ſub eiſdem | Iuſtiniano Imperatore, & Vigilio Papa. | 541.

53.

Aurelianenſe 3. prouinciale, celebratum fuit tẽpore Childeberti Regis Francorum ſub eiſdem | Iuſtiniano Imperatore, & Vigilio papa. | 545.

54.

Auernenſe prouinciale coactum fuit, Theodeberti Mediomatricum regis potentiſſimi temporibus, ſub eiſdem | Iuſtiniano Imperatore, & Vigilio papa. | 550

55.

Aurelianenſe 4. conciliũ prouinciale, Childeberti regis Francorum temporibus celebratum fuit ſub | Iuſtiniano Imperatore, & Pelagio I. Papa. | 556

56.

Turonenſe ſecundum concilium prouinciale coactũ eſt pro pace & inſtructionẽ eccleſiæ, Cheberti filij Clotarij temporibus, ſub eiſdem | Iuſtiniano Imperatore, & Pelagio I. Papa. | 566.

57.

Pariſienſe concilium primum celebratum eſt pro eccleſię vtilitate, ſub eiſdem | Iuſtiniano Imperatore, & Pelagio 1. papa. | 567.

58.

Aurelianẽſe quintum, in quo inter cætera Eutychetis & Neſtorij dogmata rursùs dãnata ſunt, & vt quotannis conciliũ conuocaretur, cautum. Celebratum eſt autem ſub | Iuſtino 2. Imperatore. & Ioanne 3. Papa. | 568

59.

Hiſpalenſe primum concilium prouinciale coactum fuit eiſdem, | Mauritio Imperatore, & Pelagio 2. Papa. | 584.

60.

Toletanum tertium, Rechardedi regis Hiſpaniarum

arum in sancta ciuitate regia Toletana congregatum atque editum est temporibus, in quo Arrij hæresis condemnata, sub eisdem	Mauritio Imperatore, & Pelagio 2. Papa.	586.
61. Matisconense primum prouinciale sub eisdem	Mauritio Imper. & Pelagio 2. Papa.	587.
62. Matisconense 2. prouinciale, celebratum est sub eisdem	Mauritio Impe. & Pelagio 2 Papa	588.
63. Antisiodorense cōcilium prouinciale, coactum est sub	Heraclio Imp. & Theodoto seu Deusdedit, Papa.	616.
64. Hispalense secundum prouinciale, celebratum est sub	Heraclio Imper. & Honorio 1. papa.	623
65. Toletanum 4. celebratum est ab omnibus Hispaniæ & Galiciæ episcopis, Sisunandi Regis Hispanorum temporibus, sub	Heraclio Imperatore, & Honorio I. papa.	636.
66. Toletanum 5. prouinciale, à 20. episcopis celebratum est, Suuintillæ Regis Gotthorum temporibus, præsidente Eugenio ecclesiæ Toletanæ & prouinciæ Carthaginensis episc. Metropol. sub	Heracleona Heraclij Imperat. filio, & Theodoro Papa.	640
67. Toletanum 6 prouinciale, in ecclesia Leocadiæ martyris celebratum est à 54. Hispaniæ & Galiciæ episcopis, Suuintillæ regis temporibus, præsidente Eugenio Episcopo Toletano, sub	Heracleona Imperatore, & Theodoro Papa	642
68. Bracarense primum, Tulgæ Gotthi regis temporibus in Hispania citeriori ab episcopis Galicię prouinciæ celebratum est: in quo primùm lectū est exemplar fidei cum capitulis quę episcopi Tarraconenses, Lusitani, & Bætici contra impiam Priscillianæ hæresis sectam, olim facto inter se cōcilio, tanquam regulam fidei tradiderant, sub	Constante Constantini 3. filio Imper. & Theodoro Papa	644
69. Bracarense 2. prouinciale, in quo ea tractantur tantùm, quæ ad ecclesiasticam disciplinam pertinent, celebratum est sub	Constante Imperatore, & Theodoro Papa.	646
70. Toletanum 7. à 38. episcopis celebratum est sub	Constante Imperatore, & Martino I. papa.	648.
71. Lateranense 1. in vrbe Roma celebratum est à 105. episcopis aduersus Sergium Pyrrhū, & Paulum Patriarchas Constantinopolitanos, & contra Cyrum Alexandrinum, & Theodorum, qui quòd nouitates contra immaculatam fidem pręsumpserant innectere, anathematis vltione ibidē percussi sunt. Ex quo effectum, vt Paulus hæreticus Imperatori suggesserit, vt Martinus Constantinopolim deduceretur occidendus, nisi à sua persecutione cessaret: quod & obtinuit. Nam cùm per Pellurium Imperatoris cubicularium Constanti	Constante Imperatore, & Martino I. papa.	650

stantinopolim delatus esset, & eiusdem Imperatoris sententiæ acquiescere nollet, in exilium pulsus est, in locum qui Chersona appellatur: vbi quidem ille velut Christi confessor vitam finiuit, & multa edidit miracula. Coactum est autem hoc concilium sub

72.

Toletanum octauum à 55. episcopis celebratū est sub — Constante Imperatore, & Martino 1. Papa. — 651

73.

Toletanum 9. Prouinciale à 16. episcopis celebratum est anno septimo Risisundi Regis Hispaniæ Gotthi, sub — Constante Imperatore, & Martino 1. papa. — 653

74.

Toletanum 10. Risisundi Regis Hispaniæ anno octauo celebratum est sub — Constante Imperatore, & Martino 1. papa. — 654

75.

Cabilonense prouinciale in Gallijs celebratū est, sub — Constante Imperatore, & Eugenio 1. Papa — 655

76.

Toletanum 11. anno 4. Bambæ Hispaniarum regis celebratum est, sub — Constante Imperatore, & Vitaliano Papa. — 668

77.

Bracarense tertium prouinciale celebratū est sub — Constante Imperatore, & Vitaliano Papa. — 669

78.

Constantinopolitanum concilium 6 generale & Occumenicum, Constātinopoli iterùm aduersus Sergium, Paulum, Pyrrhum, Petrum, Cyrum, & Theodorum, omnes Archiepiscopos Constantinopolitanos habitum est: qui impiè docuerant vnam voluntatem & vnam operationem in dispensatione incarnationis Domini nostri Iesu Christi, præsidente Constantinopolitano Imperatore, & legatis missis ab Agathone papa, Theodoro & Georgio presbyteris, & Ioāne Diacono, qui vice fungebantur in eodem concilio, & locum tenebant Archiepiscopi antiquæ Romæ Agathonis, sub — Constātino 4. Imperatore, & Agathone papa. — 670

79.

Toletanum 12. anno primo Eringij Regis Hispaniæ celebratum est, sub — Constantino 4. Imperatore, & Leone 2. Papa. — 683.

80.

Toletanum 13. concilium celebratum est anno quarto eiusdem Regis Hispaniæ Eringij, sub — Iustiniano 2. Constantini filio Imp. & Sergio 1. Papa. — 690

81.

Synodus mandato apostolico à sancto Bonifacio & Francorum episcopis habita, sub — Carolo Magno Duce, & Zacharia Papa. — 742

82.

Nicenum 2. concilium, quod Græci septimum generale appellant, cōtra eos celebratum est, qui imagines in ecclesijs damnant & ejiciūt, in quo imaginū expressiones adorandas & amplectēdas — Constantin. 6. Leonis 4. filio, & Irene matre, & Adriano 1. Papa. — 781

relatiuè decretum est, & honorandas reliquias sanctorum, sub, vt supra

83.

Moguntiacum concilium institutum est, ad instaurandam ecclesiam collapsam, sub — Carolo Magno Imperatore, & Leone 3. Papa. 813

84.

Vormatiense prouinciale, est celebratum sub — Carolo Magno Imperatore, & Leone 3. Papa 815

85.

Rhemense concilium prouinciale, coactum fuit sub — Carolo Magno Imperatore, & Leone 3. Papa. 816

86.

Constantinopolitanum 8. vniuersale coactum est potissimùm propter depositionem Ignatij Patriarchæ Constantinopolitani, quem quidem episcopi ab ecclesia, cui iure præsidebat, tyrannicè proiecerant, & Photium quendam ex foro & seculari militia eductum, ac subitò tonsuratum, eidem ecclesiæ contra sacros canones præfecerant, sub — Basilio Imper Constantinopolitano, & Adriano a Papa. 870

87.

Triburiense concilium prouinciale celebratū est à 22. episc. Germanorum, ad reformationem morum & status non modo clericorum, sed etiā laicorum, sub — Carolo Crasso Imperatore, & Stephano 5. papa. 888

88.

Lateranense 2 conciliū generale, cui interfuerunt Hierosolymitanus & Constātinopolitanus patriarchæ, Metropolitani 70. Episcopi 400. Abbates, 12. Priores conuentuales, 800. Græci & Romani Imperij legati. Regum verò Hierusalem, Frāciæ, Hispaniæ, Angliæ, & Cypri oratores. Sub quo Papa Romanus moritur Perusij, Pontificatus sui anno 18 mense 7. die 26. Cuius pontificis virtutem doctrinamq; summoperè iuuit B. Dominici, beatiq; Francisci Assisinatis sanctitas, è quib⁹ Prædicatorum & Minorum ordo ortum habuit. Celebratum est hoc maximum concilium sub — Philippo Barbarossæ filio Imperatore, & Innocentio 3. Papa 1215

89.

Viennense conciliū, generale fuit, in quo probatæ fuerunt constitutiones illæ & definitiones, quæ in volumine Clementinarum feruntur. In eodē concilio constitutum est, vt festum corporis Christi celebraretur feria 5. post octauam pentecostes, concessis indulgentijs ijs, qui in eo festo vel sub octauis officio diuino vel Horis interessent. Celebratum est autem sub — Alberto primo Imperatore, & Clemente 5. papa 1311

91.

Constantiense concilium inchoatum est tempore pessimi schismatis. Ferebantur enim tunc tres Pont. Rom. Ioannes 23. Benedictus 13. & Gregori⁹ 12. In cuius cōcilij octaua sessione pronūciata est sententia dānationis doctrinæ Ioannis Vuicleffi, & articulorum 45. Celebratum est autem sub — Sigismundo Imperatore, & Ioanne 23. Papa. 1415

92. Basi-

92.

Basileense inchoatum priùs fuerat Senis, sed translatum posteà Basileam pluribus certisque de causis per Martinum quintum summum pontificem, in quo præsedit Iulianus Cardinalis sancti Angeli, legatus Apostolicus, legitima potestate ab eodem Martino quinto & Eugenio 4. tunc primùm electo habita. Celebratum est autem sub

Sigismudo Imperatore, & Martino 5. Papa. 1431

93.

Florentinum, celebratum est primùm Ferrariæ, præsente Palæologo Imperatore Græcorum, & patriarcha Constantinopolitano, cum alijs Orientalis ecclesiæ pontificibus, abbatibus, monachis & Cruce signatis. Attamen inchoatum non potuit absolui propter ingruentem pestem, & translatum est ab Eugenio Florentiam, vbi & absolutum est. Celebratum est autem per 25. sessiones, quarum 16. habitæ sunt Ferrariæ, reliquæ verò Florentiæ. In quibus omnibus disputatum est inter Latinos & Græcos, primùm de processione Spiritûs sancti à filio, & an ritè facta fuerit à Latinis ea additio in symbolo, Filioque procedit, &c. Secundò, de igne purgatorio. Tertiò, de Papæ primatu. Quartò, de azymo & fermentato pane. Quintò, de panis in Eucharistia transmutatione. Quæ tamē disputatio tantam contentionem inter vtrosque & Latinos & Græcos peperit, vt ab ea disputatione coacti fuerint cessare, & ita res citra vllam cōtrouersiam inter eos tractata est. Coactum est autem hoc concilium sub

Sigismundo Imperatore, & Eugenio 4. Papa. 1432.

94.

Lateranense tertium generale concilium, pro reformatiōe ecclesiæ, & pace inter principes Christianos componenda, institutum atque celebratū fuit, sub

Maximiliano I. Imperatore, & Iulio 2. atque Leone X. Pontificibus. 1518.

95.

Tridentinum generale & Oecumenicum concilium tandiù multumque ab vniuersis fidelibus desideratum, indictum fuit primùm à Paulo tertio summo pontifice, ad extinguendas hæreses per Martinum Lutherum in Germania excitatas. Et primò idem pontifex eidem concilio celebrādo Mantuam locum aptum designauit. Deinde aliquibus de causis Vincentiam. Tertiò Tridentū. Nec tum quidem factum est. Quartò rursùs Tridentum assignauit locum anno 1545. & adspirante Christo inchoatum est tertiadecima die Decembris eiusdē anni, legatis & Apostolicæ sedis vicarijs, præsidentibus Ioanne Maria Cardinale episc. Prænestino, & Marcello presbytero Cardinale S. crucis, & Reginaldo Polo Anglo diac. card. sub

Carolo V. & Ferdinando Imperat. Paulo 3. Iulio 3. Marcello 2. Paulo 4. Pio 4. Pio 5. summis Romanorum pontificibus. 1545

Conciliorum Generalium & Prouincialium finis.

Fuerunt tamen & alia multa celebrata concilia sub eisdem & alijs Imperatoribus & pontificibus Romanis, quæ à nobis videri non potuerunt, vel quia non extãt integra exẽplaria, vel quia in manus nostras neudùm venerunt. Horum vnum est Viennense, cuius priùs meminimus, sub Clemente 5 celebratum, cui⁹ integra exemplaria non extant. Alterũ est Lugdunẽse sub Gregorio 10. quæ ambo fuerunt generalia.

Extiterunt & alia partim sacra, partim prophana, vt apud Aluerniam celebratum est prouinciale concilium, cuius meminit Gratianus 6 quęst 2 Quòd autem, &c Ibidem quoque meminit cõcilij Varensis. ca. 31 tantum Item & illius quod apud Alphesum habitum est, 21 quæst. 1. Illud verò. Item Concilij celebrati apud Hermeriam, de quo idem Gratianus desumpsit in multis locis decreta.

Item illius apud Fauentiam celebrati.

Item apud Altcum.

Item Hipponensis concilij.

Item Genuensis.

Item Matiensis.

Item Manetensis.

Item Vrbanensis. Ex quibus singulis desumpsit decreta Gratianus. Horum tamen exemplaria non feruntur.

Sub Iulio Papa primo, partim sacrum, partim sacrilegum in Sirmio celebratũ, est concilium, præcepto Constãtini Imperatoris: in quo episcopi Orientales Arriani damnauerunt Photium, & Catholici de fide sua propositiones ediderunt. Ad quem conuentum cùm inuitus venisset Osius Episcopus Hispanus, & eis consentire respueret, non modica tormenta grandæuus plagasque perpessus est. Vndè etiam necessitate vehementi, eorum definitionibus tunc editis cõsensit atq; subscripsit. Hæc Socrates in hist. Tripart. lib 5. cap. 6. & 7 Posteà verò idẽ pater Osius cum Liberio episcopo Romano & alijs quibusdam põtificibus in exilium actus est, quòd impia Arrianorum decreta in concilio Mediolanensi, propria subscriptione firmare noluisset, vt refert Theodoretus eiusdem historię cap. 16. ad hunc modum celebrârunt Arriani decem concilia, suam fidem in ecclesia stabilire contendentes, vt refert Athanasius epistola ad Aphros. Eorum vnum est illud celebratum in Seleucia Isauriæ 160. episcoporum, de quo Socrates in histor. Tripart. lib 5. cap. 34. Cuius acta recenset Sozomenus in eodem lib. cap. 35.

Sub Leone Papa I. iussu Theodosij Iunioris, coactum est concilium secũdum Ephesinum prophanum, cui præsedit Dioscorus, qui Flauianum sanctissimum occidit, & legatos Leonis Papæ contempsit: epistolas Leonis Papæ nec legi permisit, sed fidem Eutychis definiuit, cui & sacerdotiũ restituit. Contra hunc Dioscorum anno 2. Martiani Imperatoris, Chalcedone facta est sancta Synodus quarta, quæ & eundem Dioscorum & Eutychem deposuit, & damnauit.

Sub Leone 3. & Adriano 2. celebrata est synodus à Photio, qui sedem Patriarchalem in templo Apostolorum vsurpauerat, & habet septendecim Canones. Item & alia per eundem Photium in ædibus sacris Sapientiæ, tres canones complectens, qui feruntur in Nomocanono Græco. Sed ambæ reiectæ & dãnatæ postea fuerunt per octauam Synodum in actione 7 & 8.

Item concilium apud Compendium cuius meminit Gratianus, 6 quæst. 3. Placuit, & 33. quæst. 2. Mulier si fine, & 33. quæst. 1. Si quis acceperit.

Item 22. quæst. 5. ex concilio apud sanctum Medardum habito, citatur decretum, quibus tẽporibus iurare prohibeamur. ca. Decreuit.

Item concilium apud Beluacum, ex quo Gratianus citat canonem de Consecrat distinctione 4, capite, Si quis voluerit.

INDEX

INDEX RERVM AC VERBORVM, NON QVIDEM OMNIVM, SED TANTVM MAXIME FAMILIARIUM, in sequentes XXI. de vitis, moribus, sectis, dogmatibus, gestis, & facinoribus hæreticorum libros, summa cum diligentia collectus.

AD LECTOREM.

Meminerit cordat⁹ lector, si modò studijs suis benè consultū velit, ne Indici huic nimiū prorsùs confidat. Sunt enim pleraq; breuitatis ergò sic asignata, vt rudis cuiusq; captus, non ita mox primò adspectu deprehensurus sit, hæreticorūmne an Catholicorū sint, quas breuiter Index aduotat, sententiæ. Eamq; ob rem satiùs omnino esse ad ipsum cōfugere monstratum textum, quàm Indici seorsùm ipsi, qui monstrat, confidentiùs inhærere. Id sedulò obseruaturus, benè vale.

AAronem quis fratrem suum dixerit esse 361.a
Abares 192.b
abel damnatum qui dicant 317 a
abeloniī cur nomē ab Abel sibi mutuati 2 b
abligurienda qui voluerūt omnia ante tātam imminentem diem Domini. 217.b
abominatio Antichristus. 34 b
abominatio desolationis, vbi in templis cōspiciatur. 162 b
abraxas quid sit 88.a
absolutio raptoris absq; restitutione 203.a
absolutionem à muliere aut puero posse cōferri 266. b. 307.b
absoluere qui Rom. Pon. non possint, 417.a
absolutum qui se credit, illum esse absolutum 266 b
abstinentia ab escis, improbatur ab Agapetis. 12 a
Acacius in dicēdo vel consultādo vir fuit non contemnendus 3.b. *non est inuentor noui erroris, sed alieno facinori suam cōmunionem miscet* 4.a
academia Caluini, Epicuri horti 117.b
accaronita, quales olim habiti idololatra 344 a
accidentia panis & vini non manere sine subiecto in Eucharistia. 234. b
acephali vnde dicti 4.a b
achillas & Arrius in Christum & eius ecclesiam coniurant 6.a *eorum detestanda hæreses, & contra Christi diuinitatem blasphemia* 6 b
acta Apostolorum, à quibus reiecta 129. a 158.b. 448.a
Adam & Euam damnatos 447.b
adam & Euam propter inobedientia crimen perpetuo damnatos 158.a. 485 b
adam & Euam nunquam carnali copula iungendos, si in statu innocentiæ permansissent, qui falsò statuant. 22. b. 63. a
adam fuisse malum, & non à Deo 18.a
ada peccatum occulto Dei decreto fuisse ordinatum. 111 b (490.a
adam nunquā habuisse vnde posset stare
adam forma fera creatū quis nugat⁹ 310.b
adam moriturum etiāsi non peccasset. 395.b
adam imaginem Dei post peccatū prorsùs perdidisse 367 b
adamus Pastoris veterē Adamæorum hæresim nostro tempore renouat 1.b
adessenariorum quatuor diuersæ secta 8 a
adiaphoristæ vndè dicantur ibid.
adiaphoristæ in causa religiōis rogati liberè possunt fateri vel diffiteri, nec esse necesse sibi persuadent, fidei gratia vlla subire pericula, nedum tormenta ibid.
aduena à quibus Diana immolati 78.a
adulterium laudatum 264.b
adulterium Dauidis æquè esse opus Dei ac conuersionem Pauli 311.b
adulterium quale non esse peccatū 490.a
Aegidius quidam spe lucri & quæstus retinget, sed post, licet errores reuocaret, Antuerpiæ capite plectitur 9.a
ægyptus mater idololatria 75 a
alij Pertinacis Imperatoris tempore emerserunt Adamiæ 1 a
alurus quibus sycophantijs ad episcopatū anhelat 485.a

alurus Gangra exulat, 485. b D. Cyrilli scripta deprauata, ibi. ab exilio redit, et pedem frangit, 486. a. moritur & ad inferorum iudicium migrat 487. a
aones 318. b. 509. 510. a
aequalitas filij Dei cum Deo patre, impugnatur 4. a 196. b
aequalem Patri filium non esse, neq; spiritum sanctum filio impiè asserebat Aëtius. 11. a
aquisubstantialem cur quis nolebat vocari filium. 405. b
aetas aurea ante Lutheri toxicum 291. b
aerius propter ambitionem fit Arrianus, & nouos etiam errores cudit 9. a
aëtius fit aurifex 10. b & tota eius vita, ibid. & 11 a
aëtius dialecticus & sophista. 10 a
aëtius ἄθεος, & contemptor Deorum appellatus. 10. a
aëtius insolenter affirmabat sibi reuelata quae Deus Apostolos celâsset 11. b
aetius cur à Iuliano ab exilio reductus, 247. b
Agareni 302. b
agareni quae de Christo sentiant. 13. b
agathon latinè dicitur Bonifacius 33. b
agnoeta ab ignorantia dicti, 14. b. eorum haeresis rium quidam est Arriani dogmatis ibidem
agnus Iudaicè sacrificatus, igni tostus, & Eucharistia loco sumptus 65 a
Alba regia à Turcis capta 291. b
alba veste quis praeter morem ecclesiae vtebatur 456 a
albigenses haeretici praeter alios etiam Aphrorum Regem contra Catholicos in auxilium vocaut 18. b eorum pertinacia 19. a
album sacrum clericorum 165. b
alcoranum sectas peperisse, vt etiā Lutherus. 305 a
alcorani interpretatio 12. b
alexander Alexandrinus presbyter cur Baucalis dictus 20. b. est Arriana perfidiae author. 19 b & 20. b
alexander quis qui precibus contra Arrium pugnârit. 59. b
alexander cur à Paulo Satanae traditus, 21. a
alexandria commendatur 5 b
alexandrinus populus cur seditiosus 484. b
iocis & rebus ludicris est deditus 485. a
alimenta omnia esse immunda qui dixerint 12. b 309. b
aliquid esse quod nec creator nec creatura sit. 66. b 401. b
altaria reiecta. 181. a
altaria faedissimè profanata. 19. b 264. b
altaria & imagines thurificare quibus idololatria 22. b
altaria qui cur quando lauent 202. b
altari cur simul apud quos Presbyteri, diaconi et Subdiaconi adsient, simulq; communionem accipiant 219 a
Ambitio Diotrephis à Ioanne Euangelista notata 148. a
D Ambrosij constantia. 251. b
Ambrosius Alexandrinus Origenem instigat & sumptus suppeditat, vt commentaria in sacram scripturam edat 373. a 378 a
ammon qui à quibus colatur 78 a
ammonius Origenis praeceptor tanquam à Christiana fide ad paganismum defecerit incusatur à Porphyrio, 25. a defenditur à Nicephoro, ibid. eius scripta ibidem.
amon martyr. 256. b
amor carnalis noui Euangelij 134. b
amor sui schismata semper genuit 416 a
ampullosa eloquentia cuius 169. a
amsterodamus nostro tempore quales habuerit Adamitas. 2. a
Anabaptismus Eunomianorum qua ratione non posset subsistere 169 b
anabaptismi damnatio 443. a
anabaptista Chiliastarum errorem renouant. 26. b
anabaptista inter se dissecti 27. b
anabaptista originē ex Luthero traxerūt. 25 b 26. a sunt caeteris sectarijs deteriores 26 b
anastasius Antiochenus Episcopus, magnanimiter resistit Iustiniano Imperatore. 46. a b
anastasij Imp. vita 28 & deinceps.
anastasius papa non fuit haereticus 4. a
anastasius Nestorij discipulus, quantā vbi qua concione turbam excitârit. 351. b
Andreas Carolstadius. vide Carolstadius
andreas Musculus, quātas è Luthero blasphemias hauserit. 345 b
angelos non esse 140. a, 151. a 198. b. 254. a 431. b

angelos

angelos factos à quibusdam sensibus de cælo praditis, eosque genus humanum fefellisse. 452 a
angelos fecisse mundum 333.b
angelos iudicaturum quis se dixerit 316.b
angelos mundum fecisse 434.b.452.a
angelos neque bonos neque malos à Deo creatos. 209.b
angelos non nisi magica arte vinci posse. 333.b
angelum è cælo descendisse Samosatenũ conclamabat populus. 392.a
angelum malum in instanti sua creationis, & semper fuisse malum 489.b
animalia fœda pro Dijs habita 78 a
animam qualem Christum assumpsisse qui dicant. 50 a
animam Christum nõ habuisse 142.b.143.a
anima mundi ex Platonicorum sententia. 13 a
animam rationalem non esse formam corporis humani. 400 b
animam esse corpoream 468.b
animas nostras nõ à Deo sed angelis creatas 159 a. 441.b
animam hominis non à Deo factam per filium, sed de terra esse 441.b
animas hominum non à Deo creari 321.b
animas nouas nõ à Deo creari, sed easdẽ semper ex vno corpore in aliud transmigrare cum Pythagoreis qui asserant 17.b.19.b 314.b.310.b
animam hominis iuxta meritum in diuersa transire corpora etiam brutorum, qui statuant 19.b
animas hominum factas ex igne & spiritu. 159.a
animam hominis aut esse Dei substantiam, aut ex Dei substantia 49.a.104.b.142.b 131.a. 199.b.308.b
animam hominis de carnis substãtia propagatam. 258 a
animas antè infusionem corporis peccasse, 367.b.413.a.redituras post multa annorum curricula in mortalia corpora 368.a
animam nõ, sed solum carnem peccatum cõtrahere. 398.b
animas nostras nihil esse 254.a
animam cibum esse quorum qui ungentur 58.b
animam hominis non esse immortalem 432 a
animam omnem morientem ad Deum redire, eique reduniri 200 a
animam nostram rationalem qui cur salutis expertem dixerint. 481 b
animam corrumpi, corrupto corpore 490.a
animam tantum saluari, non corpus. 113.a
animas infidelium aquè saluandas atque fidelium 198 b
animam cum corpore mori, & vtrunque in nouissimo die resurgere, qui dicant 56 b
animam hominis in morte vnà cum corpore perire 19.a 85 a 209.b
animam nullam ante extremum iudicij diem fore beatam 63 a 186.b
animam post mortem separatam à corpore non pati ignem corporeum 490 a
animæ qui peccent in Purgatorio 370 a
animas sceleratorum post mortem verti in dæmones & animalia bruta 408.b
annona Clero à quo adempta 247.a
annunciatio Christi quando à quibus celebretur. 64 b
antagonista seu oppugnatores Nestorij potissimum qui 349.a
antichristi nomina, 34. a b ipse cur discessio vel defectio appellatus. 34.a
antichristum non esse Rom. Pontificem pulchrè declaratur. 35 a b
antichristi tempus certum quis præfinierit 86.b
antichristi præcursores cur euangelici 162.a
antichristi præcursor Eusebio quis 172.b
antichristum qui Osiandrum vocent 380.a
antichristum mysticum quis dixerit Rom. Pontificem 401.b
antilogia triginta sex Lutheri de communione vtriusque vel alterius speciei 251. a
antilogia aliquot Lutheri 286.b.287 a
antiocheni præsulis ad Nestorium paranesis. 350.b
antonius, cui minatus mortem, qua & statim subsecuta. 82.b
antuuerpia cur annua supplicatio in festo Michaelis celebretur. 291.b
Aphraates monachus vitam theoricam vtilitati Christi ouium, necessitate flagitãte, posthabuit 498 a
aphricanum Concilium quod, qui nullius authoritatis. 15.b
Apis à quibus præcipuo honore veneratus, 78 a (23 b
apocalypsis D. Ioannis, à quibus reijciatur,
apocalypsis D. Ioannis cur à Luthero reprobata. 279 b

apocrypha quæ dicantur 47 b
apollinaris vitiusq; vita 50. & deinceps
apollinaris & Nestorij hæreses quomodò sibi mutuò aduersæ 349 b
apollinaris hæreticus cur anathemate perstrictus 352.b
apollinaris anathemate percutitur 482. b
apostata quis 207.b (413.a
apostata horrendè punitι 212.a
apostoli singuli scōmate aliquo à quo notati 254 a.422 b
apostolos cur quis stultos dixerit 198.b
apostolos & eorum successores nō habere authoritatem leges condendi 236.b 267.a
apostolos euangelium Christi iuxta literam tātùm, & non spiritualem intelligentiam prædicâsse 400.b
apostolorum doctrinam imperfectam et inutilem fuisse 140.a
apostolorum libri reiecti 309.b
apostolis nō licuisse habere pecuniam, vel in crastinum aliquid seruare 416.b
apostolum Christi fuisse Manichæum 181.a
apostolica sedes veritatis magistra 197.a
apostolicæ sedis authoritas 482.a
apotelesmatica 322.b
aqua baptismi qui cur disparuerit 142. a
aquam solam in calice consecrandam qui dixerint 54.a.466 a
aqua cur vino necessariò in calice misceatur, et quid illa commixtio significet 54.b 65 a
aquā qui in calice non misceant vino 202.b
aqua benedicta contempta 183.b
aquam benedictam nullius efficaciæ 237.a 257.b
aquas quæ supra cœlūm sunt, animatas & rationales esse virtutes 368.b
aqua Sacra constituta 77.b
aqua in qua quis lauit, à quib⁹ pro reliquijs absportata 464.a
aquileia subuersa 473.a
aram sacrificij qui petulātissimè cōminxit, acres statim Deo dedit pœnas 212.a
arbores nudi conscendunt Adamitæ, & panem cœlestem tam diù frustra expectant, vt semineces in terram cadant 2.a
arbores maximas qui pro Dijs sint venerati 77.b
arbores violare apud quos cur capitale sit.
archangelos mundum creasse 57.a
archiepiscopo qui per omnia, vt nec Romano Pontifici, obtemperent 196.b
archimandrita 33.b
argentorati est Iulianus apostata Imperator designatus 2,4.a
argumentū hæreticorū ferè omniū 260.a b
ariminensis synodus 504.b 505.506.507.
Aris vbi, cuius instinctu infesta signa illata 121 a
arma portare præter baculum, qui nefas habeant 79. b
arma qui detestentur 458.a
arrabonem esse corporis Christi Eucharistiam 58 b
arrianæ perfidiæ author quis 20.b
arriani Aetio suasore se prorsùs à Catholicis se iungunt 11.a
arriani erroris ansam ex Auicenna opinione sumpsère 13.a
arriani ad scripturas, vt nostri temporis hæretici, prouocabant 438 a
arrianorum templum Byzantij à Nestorio cur scilicet demolitum 353.b
arriani quomodò suum à Nestorio incēsum templum sint vlti 353.b
arriana hæresis dissecta 296.b
arrianismus ab Origene exordium sumpsit 3"5 b (tus 488 a
arrianismus hoc tempore, per quos renouaArrij vita 59.& deinceps
arrij error latè diffusus 59.a
arrius anathemate iugulatur 481.a
arrij doctrinam renouauit Illyricus 22[illegible].a
arrij mors 519.a
arrij pœnā nondum esse determinatā 489.b
arrogantia Deistarum 141.a
artes Philosophiæ nullas discendas 101.a
Asiani recepto more quartadecima die mēsis Martij Pascha celebrandū putāt. 383.b
asoti qui dicantur 72.a
a, bar & Astharoth quid significent 70.a
asterius Cappadox, fit ex sophista Christianus, sed Arrianus 71. a quod repudiato martyrio dijs sacrificâsset, Presbyterij dignitas ei denegatur 72 a
astris fatalibus hominem alligatum 413.b
astris septem quantum qui tribuerint 89.a
astronomiam tractare, olim Episcopis religio 322.b
athanasius Apollinari amicissimus 50 b
athanasius opponit se Arrianis 59.b
athanasius quantas infestationes ab Arrianis perpessus 99.a
athanasij persecutio 194.a b
athanasius vndè vel summè persecutus, vel prose-

prosequuntur 346.a b
athanasio eiusq; socijs quam olim infesti Orientales episcopi 146.a
athanasij mors 459 a
athei qui dicantur, & Atheismi sectatores 71.b
attila Hunnorum regis expeditio qualis contra quos 193.b
attilas hasta confoditur 194 a
auaritia vitium Balaam 81.b
auaritia, arrogantia, & ambitio Luthero causam huius tragœdiæ dederunt 272. 273.274.
auaritia perpulit Luterū ad schisma 437.a
augurum dignitas apud Gentiles, & eorū munus. 75.b
augustino quis liber falsò ascriptus 324.b
augustino qua in re qui nolunt credi 237.a
augustinus cuius obsidionis tempore mortuus 193.b
auicenna quid de Deo statuat 11.a
auium colloquium quis finxerit 198.a
aurelia cur mœnibus priuata 292.b
aurelianus persequutionem cōtra Christianos molitur, sed à Deo prohibetur 391 a
aurifex fit Aëtius 10 b
Azymitæ cur à quibus Latini vocati 63 b
azymum panem inutilem ad conficiendā Eucharistiam 202.b

B.

Baal 77.a
baculi Sanctorum seruati 224.b
balaam quid docuerit Balac 81 a. 82.a
balatius sæuit in monachos et virgines 83.a
moritur miserè, vt illi ab Antonio prædictum 83.b
balneum suillū qui baptismū appellēt. 461.
baptismus Christi quando à quibus celebratus 65.a
baptismus mirus 318.a
baptismus qui cur à quibus contēnatur 26.b
baptismum inutilem 139.a. 159.a. 208.b. 306 a. 321.b. 426 a
baptismus negatus 140.a
baptismo nullam efficaciam tribuunt Albanenses 18 a *nec Albigenses* 19.b
baptismi Sacramentum peccatoribus nihil conferre 186.b
baptismum quis Satanicam institutionem appellet 259.b
baptismus execratus à quibus 58 b
baptismum qui suillum balneum appellent 461.a
baptismus quibus non videtur esse vtilis 7.b 208 b
baptismus absq; crucis signaculo quibus inutilis 13 b
baptismata duo 186 b
baptismum necessarium, licèt nullum sit originale vitium 64 a
baptismi necessitas 396.b
baptismum absque Eucharistia non posse cōferri 65.a
baptismum extra suam Ecclesiam qui negārunt posse conferri 69 a 120.a
baptismum tantùm apud se esse dicebāt Donatistæ 149 a
baptismus mutatus 168 b
baptizatum non in aqua, sed in igne 208.b 441.b
baptismum aqua cessasse, mutatumq; in baptismum sanguinis flagello ex proprio corpore excussi 183 b
baptismum qui non in Trinitatis nomine contulerint 389.b
baptismum non vult Brentius ad certā verborum formam obligari 106.a
baptismi formam qui mutarint 123.b.142.a
baptizandos non in Christi, sed quorū hæreticorum nomine 13.b
baptizandū non in Trinitatem, sed Christi mortem, qui docuerint 169.a. 480 a
baptismus iuxta solennem & receptum Ecclesiæ morem ab Acephalorum Episcopis & sacerdotibus non administratur 4. b
baptismum vna mersione peragendum statuit primò male Eunomius 168.b
baptismi ceremonia 303.a
baptismum non verè peccata tollere 275.a
baptismum non omne peccatū delere 105.a 107.a
baptismus non repetendus 424.b
baptismus paruulorum inutilis 19.b. 84.a 125.a 343.a.395.b.417.b.446 b
baptismum puerorum dissuadet Lutherus 25 b 26 a
baptismum ad deletionem originalis peccati pueris non esse necessarium 63.a
baptismum sine fide praua nihil etiam paruulis prodesse 208 a. 399.a
baptismi aqua dispares 142.a
baptismi aquam quis qui polluerit 310 b

baptismus Menandri 334.a
baptizati mortui 123.b 315.b.310 b
à baptismo in peccatum lapsum, suorum peccatorum remißionem non posse consequi asserebant Nouatiani. 3.a.5 a
baptizatum non posse peccare, nec à diabolo tentari. 241.a
baptizatis qui crucis signum frontibus adurant 241 b
barbas qui cur in conspectu hominum euellebant. 433 a
barcabam & Barcoph quis cur sibi prophetas constituerit. 89.a
barrabas vndè natus 199.b
barsa edessens Episcopi laus, exilium, & miraculorum gratia, 496.a. ad eius lectulū miracula edita. ibid.
basileus Amasenus Episcopus martyr 256.a
basilica sine plebibus 207.b
basiliscus aduersus Zenonem Imperatorem tyrannus consurgit 436 a sibijpsi imperiale diadema imponit, ibidem, interficitur ibidem.
basiliscus Harmatij filius, ex Cæsare sacerdos fit, & episcopus Cyzicenus 487.a
batemburgici seditiosi 89.b
bayras Mahometica perfidia adiutor. 90.a b
Beatam naturaliter in seipsa omnem intellectualem esse creaturam 91.a
beatitudo in voluptate constituta 160 a 304.a
beatitudinem perfectā hic posse acquiri qui asserant. 91 a
beatitudinem non esse perpetuam 368.a
beatitudinem iustis non conferri ante iudicij diem. 202.a
beatos essentiam Dei non videre 63.a.66.a
beelzebub quid, quorum ve fuerit olim Deus. 343.b
begardi qui 91.a
beguinæ quæ ibid.
bel quid significet 92.a
bellum Christianis non esse gerēdum. 232 b 308 b
bellum Gallicum, Smalcaldicum, & Italicū 292.b
bellum non licere Christianis gerere in Turcas 266.b.288.a
bellum quale contra quos hæreticos à summo Pontifice indictum. 15 a
bellum rusticum 1:0 b 288.b 289.
bellum rusticum quot milia Germanorum absumpserit 27.a.289.a b 290.a
benedictiones creaturarum in ecclesia visitata à quibus damnata 2.7.b 393.b
D. Benedictum damnatum 236.a
beneficium & Pœna dij à quibus credit. 78 a
beniuoli constantia 251.b
berengarij error per quos renouatus 518 a
berengarij pœnitētia 92.b eius errorem qui nostro tempore renouarint 92.a
D. Bernardus Porretanum in Rhemensi cōcilio conuincit hæreseos 199.a
D. Bernardus cur damnatus 236.a
D. Bernardus in Gallias proficiscitur cum hæreticis disputaturus 66.a
beryllus per Origenem ad veram doctrinā reductus 93 b
beza vita 93.b & deinceps vsque ad 101.
beza athens. 94.b
beza cuius conspirationis princeps 292.b
beza quantum auri & argenti suffuratus ibid.
beza scripta declarans eum triplicem opinionem de re quam in Cœna acquiramus, habuisse 261.a
Biblia indistincta & ficta, à quo appellata 209.b
biblia à Luthero peruersa 279.b et deinceps necnon ab alijs 283.b
biblia corrupta 305. a
bibliorum opus hexaplum 372.a
bibliorum textus sātum in Ecclesia & Scholis proponendus. 101.a
bissacramentales vndè nomen sortiantur. 101.b
Blasphemia in Christum & sacra vasa qui a Deo punita. 212.a
Bohemorum friuola excusatio sua hæresis 103 a
bonouatus ex vno latere assatus, timore pœnæ & mortis fingit se pœnitere, sed post in hæresim relapsus, viuus exuritur. 104 a
bonorum communionem qui velint 26.b
bonos nullos ante Christi aduentum fuisse asserunt Albanenses 18.a
boues & oues qui Iudaicè immolent 65.a
Bracherius Veronensis Episcopus eius hæresi virili animo restiterit 41.b
brentius detestandum dat consilium in Papa & Conciliorum despectum 9.b
bruta omnia rationis esse capacia 199 b 309.a

Bucerus

Bucerus apostata Prædicatorū ordinis 106 b
Bucerus ic constans ibid.
Bucerus moribundus fertur testatum relic-quisse, Christum non esse Messiam, sed cum Iudæis alium expectandum 36. a 244 a
Buceri ossa in Anglia defossa & exusta. 167 b
buda à Turcis direpta 291. a
buddas è virgine se genitum, & in montib. educatum, mentitus est 107. b a dæmone tortus interiit ibid.
Byzantini populi in patrijs moribus & traditionibus obseruandis pietas 47 b

C.

CAEcitas quæ quorum 100. b
cælibatus sacerdotum reprehensus, 107. a. 113. a b, 237. a. 27. a
cælestini Papa Romani ad Nestorium admonitio 356. b
cælos ecclxv. qui dixerit 17. b. 81. a
cælum vacuum quis dixerit 198. b
cælum clausum hominibus vsque ad extremum iudicij diem 76. a
cælum esse animatam & rationalem virtutem. 368. b
cæremoniæ à quibus inter adiaphora numerentur 8 a
cæremoniæ 8. b
cæremoniæ baptismi 363. a
cæremonias Ecclesiæ Catholicæ qui non ferant vllas. 440. a
cæremonia nulla antiqua in Ecclesia seruāda 40. b
cæremonias Euangelici ferè easdem cum Iudæis seruant 244. a
cæremonias peculiares qui instituerint, 309 b
cain à quibus colatur 110 a
cain cur saluatus à quibus dicitur 317. a
caino Beza similis 99 b
calceamentis vti, aut ijs loca sacra intrare qui dixerint illicitum 148 b
calceos qui abhorrebant 366 a
calicei confracti 312. a
calicis communionem qui cen necessariam exigant 102. b. 110. b, 202 b. 216. b. 218. b. 236 a 267 b. 348 b
caluinus à quo etiam ipsis apostolis prælatus. 94 b
caluinus Arrianizans 488. b
caluini vita 115. a & deinceps.
caluinus ob vitæ improbitatem exulare coactus 110. b
caluinus puerum imbecillem non vult baptizare, qui paullo post sine baptismo moritur. 111. a
caluini arrogantia & impostura 115. a
caluinum probare vult Seruetus homicidā & Simonis Magi sectatorem 119. a
caluinus iudex Sanguinarius 119 a
caluinus morbo pediculari erosus, quemadmodum Herodes periit 117 b
caluinus triplicem opinionem de re quam in Cœna acquiramus, in scriptis suis habet 261. a
caluinus cuius conspirationis sanguinariæ author. 292. b
caluinistæ vndè tragœdiam suam exorsi in Gallia. 99. a
calumnijs qui doctrinā suā incipiant. 99. a
campsarij Adamaorum 1 a
cananæorum omnium exscissores qui sese iactárunt 217. b
canephora 246. a
canis humana voce loquitur. 454. a
canes rabidi tres mysticè ex hæreticis Lirinio qui 350. a
canon scripturarū quis ab euangelicis suscipiatur 243. b
canonica scripta quæ 48. a
canones non potuisse institui ab Apostolis et eorum successoribus 236 b 247. a
cantores Ecclesiæ à quibus modulorum suorum formulas sint mutuati 206. a
cantus Ecclesiasticus inutilis 393 b
cantûs oblectatione multos sibi quis conciliârit 50 b
cantibus ecclesiæ quis detraxerit 213 b
capillis in suis qui hæretici quam superstitiosi 347 a
carmina ecclesiastica Apollinaris 50. b
carnalis Agapetarum hæresis 11 b. 12. a
carnaliter esse viuēdū in lege Domini, 151. a
carnem ex elementis & nō de virgine Christum accepisse, & sine carne cælos ascendisse qui asserant 43. a
carnem Christum à Maria non accepisse 142 b
carnem Christum in cælo semper habuisse, 51 a b
carnem Christum cælitùs ex patris substantia attulisse. 336. a
carnem Christi antè passionem incorruptibi-

 bi-

bilem fuisse qui dixerint 45.a 244.b
carnem Christi non fuisse nostra similem, 176.b
carnem Christi conuersam fuisse in Deitatem 145 a
carnem hominis non à Deo, sed à diabolo factam 316.b
carnem tantùm peccare qui dicant 253.b
carnes in lege veteri prohibitas, qui non edendas velint 202.a
carnes non licere comedere 125.b.158. a. 309 a 413 a.439 a.465.b
carnes qui semel comedisset, à quibus repudiatus 175 b
carnes ieiunij tempore venales proposita, 47.b à populo neq; empta, neq; esa, ibid.
carnes qui omni die sine delectu comedant 228 b
carnifices apud Caluinistas sacerdotes. 307.b
carolus V perexigua manu numerosas Lutheranæ factionis copias solius Dei præsidio adiutus, fundit 8 b
carolstadius vbi agricola rusticus factus, 101 a
carolstadij impia acta 121 a & deinceps.
carolstadius sacerdos primus apud Germanos vxorem duxit 120.b.121.b primus etiam corporis & sanguinis Christi præsentiam in Eucharistia negauit nostro tempore 122 a
carpocrates impurus, impudẽs & voluptuosus 123.b
carthusiani à quo in fugã adacti, & illorũ monasterium funditùs deletum 237.b
caseus & panis Deo oblatus 68.a
caspar Querhamer homo laicus triginta sex antilogias Lutheri de cõmunione vnius vel alterius speciei collegit 251.a
castè neminem posse viuere 440.a
castitatis Bezæ historia non illepida, 98 a b
castitatis persuasio 176 a
castor Agrippa scribit contra Basilidẽ 89.a
castratio qui à quibus fiat 493.a
castratio in Euãgelio qui accipiẽda 494 a
catastrophe tragædia Euangelicorum, 164.a
cathari cur sic appellati 124.b 382.a
cathari mundani potiùs quã mundi 125.a
catharina de Bore vxor Lutheri 274 b
catharina Lutheri vxor aliquot annis pro perstudiosorũ oscula Vuittenbergæ volutata 284 b
Catholica Ecclesia sola qua 144 a
catholicam Ecclesiam apud Latinos nõ esse qui dicant 63.a
catholicæ Ecclesiæ dogmata omnia quæ ratione quis voluerit aboleri 72.a
catholicam ecclesiã qui semel deserũt, quib. gradib ad Atheismum prolabantur ibid.
catholica fides tempore Antichristi desertio 34.a
catholica fides quomodo Verbum Dei hominem factum asserat 321.b
catholicæ religionis desertio qui in diuersis locis à Deo punita 291.
catholici quidam vita minus integra, quibus ansam dederint ab Ecclesia discedendi 42 a.73 a
catholici quid sentiant de ritibus externis, & quatenus cum illis Adiaphoristæ conueniant 8 b
catholici à Lutheranis ex vrbe Monasterio eiecti 27 a
catholici horrenda patiuntur ab Arrianis 195.a
catholici excisis linguis disertè loquuntur. 214.b
Celtæ qui 206.b
celtiberi ignotum colunt Deum 78 a
centurio ante Crucem in ipso scandalo passionis Christum verum Dei filium confitetur, quem Arrius in Ecclesia constitutus prædicat creaturam 489.b
cerberum infernalem qui sanctam Trinitatem blasphemo ore dicant 393. a 418.a
cerinthus ruina domus oppressus 128.b
cerinthiani nostri temporis 129.b
certos homines esse debere de sua salute 107.a.109 a.114.a
Chalcedonensis Synodus 28 b.32.b
chalcedonense concilium ab Acephalis impugnatum 4.a
chaos Poeticũ quis ante mũdi constitutionẽ fuisse asserat 509.a (266.b
characterem in nullo sacramẽto imprimi
characteri Antichristi quantam efficaciã attribuerint 86.b
charitatem necessariò sequi fidem 268.a
charus quid significet 127 b
chore, Dathan & Abiron cur à quibus culti 110.a
chiliastarum author & error cuiusmodi 347.b

chrismate nisi vnctus à quibus censeatur non baptizatus 63.a
chrisma sacrum, qui docuerint conspuendũ & conculcandum 149.b
christiani sine Christo 207.b
christianos ita liberos, vt nulla eis lex possit imponi 287.b
christianos oẽs esse Sacerdotes 103.a.270.a
christianos non posse non peccare 109.b
christiani omnes cur damnentur 66.b
christianorum salus 484.a
christianos omnes per Antichristum peruertendos 87.a
christiani olim in nullo non conuentu orabant pro principibus suis 498 b
christiana pietatis via seu rationes iuxta Muntzerum, quæ 343.a
christianam religionem ex maximis persecutionibus splendidiorem reddi 246.b
christotocon B. Mariam appellandam, non Theotocon 222 a
christus an Deus 243.a
christum natura Deum esse negat Adamus Pastoris 1 b
christum non Deum, sed (ô blasphemiam) stultum, simplicem phantasticum & seductorem fuisse 209 b
Christus quibus Satanas 253.b.422 a
Christus à multis hoc tempore Deus negatur 120.b
Christũ creaturam esse, dicũt Agareni, 13 a
Christum non esse Deũ, sed creaturã 304.a
Christi, maiestas & potentia nihili habita. 89.b
Christus cur non adorandus 89.a
de Christo nihil expressè dictum in Veteri testamento 472 a
Christum ob vitam honestè & ex virtute actam, in filium Dei adoptatum 259 a
Christum qui & quam hæreticè Nestorius diuiserit 348 b
Christum gloriæ Dominum Nestorio nõ fuisse 354.b
Christũ Deum esse ex Patre ante secula genitũ, nunquã cõfiteri voluit Caluin⁹. 181.a
Christum esse ex substantia patris confiteri non vult Caluinus 488.b
Christum non fuisse Deum, sed hominem tantùm. 67.a b. 68 a. 259. a 314 a. 319. b. 404. b. 405 a 445. b. 475 a b
Christum esse iustificatorem iuxta solã humanam naturam 458.a
Christum non semper fuisse Deum 138.a
Christum non esse vnigenitum Patris secundum naturam 439.a
Christum non esse Messiã, qui dicant 36.a
Christi diuinitas quibus blasphemijs ab Achilla & Ario impugnata 6.b
Christum non esse aliam personam à Patre 243.a
Christum sanctum prophetam, nõ Deũ fuisse 304.a
Christus minor Melchisedech 324 a
Christum cũ Deo Patre eiusdem & similis substantiæ esse, &c. negat Acatius 4 a
Christũ esse filiũ Patris, qui negarint. 429. a
Christum non esse naturalẽ Dei filium, sed adoptiuum 103 b
Christũ Dei filium, qui non credant 432.a
Christus homo multa ignorat, vt ineptiunt Agnoeta 14. b
Christum non semper fuisse, & vitij virtutisq; capacem esse 62.a
Christum, quo ad diuinitatem, ante Mariã non fuisse, nec propriam diuinitatis habuisse substantiam 91.a
Christus Deus sic natus de virgine, vt in eo substantia & diuina & humana natura confitenda. 4.b
Christum carnem non de matre, sed ex elementis accepisse, & sine carne in cælum ascendisse 41.a
Christum carnem suam ex cælo attulisse, qui dicant 51.b.52 a.461.a.481.b
Christum de cælo carnem attulisse, non de Maria virgine sumpsisse, sed per eam, vt per riuum aqua, transisse qui dicat
christum non e cælo descendisse, sed in vtero virginis initium habuisse 389.a
christum non è cælo descendisse, sed in terra ortum habuisse 392 a
christus qualem carnem dicitur assumpsisse 64.b
christum ex viro & muliere purum hominem natum. 152. a. eundemq; non fuisse Deum, sed solam humanam nãturam habuisse 152.a
christũ non ex Maria, sed ex semine Ioseph purũ hominem natũ. 123 a. 259.a. 462.a
christũ ex mulieris semine natũ credere nõ esse fundamentũ nostræ religionis 205 a
christum ex Maria humanam naturã non assumpsisse. 26. b. 84. a. 89. a. 176 b. 184. a. 330. a. 414. b. 434. b
christum carnem non à carne creata, hoc est, Maria accepisse 142.b

christi carnem non fuisse nostra similem. 176 b
christum corpus sine anima ex virgine suscepisse 50.a
christum naturam mutationi obnoxiam & anima carentem assumpsisse 64 b
christum phantasticum, & non verum hominem fuisse 309.a
christum phantasia & specie tantum hominem fuisse 317.a
christi corpus è cælo descendisse in Virginis vterum, ipsumq; tanquam solis radios penetrâsse 177.a
christum nec nasci nec mori potuisse 181 a
christū verè in Cruce obiisse qui negēt 254 a
christum non verè fuisse hominem, nec verè, sed putatiuè passum 133.b 262 b.318.a
christum non, sed alium quendam à Iudæis in Crucem actum 11 b.104.a
christum non verè sed tantum opinatione, in Cruce obiisse 307.a.434.b
christum in passione carnem qui qui dimisisse dicant. 286.a
christum non fuisse passum ac crucifixum, 87.a 88.a.89 a
christum non fuisse Deum, solam humanā naturam habuisse, nondum resurrexisse à mortuis 129.a
christi humanitas & diuinitas ab Albanensibus negata 17.b
christum neque natum, neque habuisse carnem, neque verè mortuum, neque quicquam passum 126 310.316.a
christum non venisse, nec aliquid passum 452.a
christum passum secundum diuinitatem, 145.a.177 a.219.b
christum non pro omnibus, sed pijs & fidelibus tantum esse crucifixum 104 b
christum qui verum Dei filium, & cùm in terris fuit, etiam fuisse in cælo negant, item qui eum non in carne, sed diuinitate passum affirmant, &c. anathema 483.a b
christum pro dæmonibus etiam crucifixum, & futuris sæculis sæpiùs crucifigendum. 368.b
christum in cruce desperâsse, & ideò damnatum 36. a. 412. b
christus cruci an clauis fuerit affixus quis dubitarit. 237 b
christi latus, dum adhuc viueret, lancea fuisse effossum quis contra euangelium asserat 401.a
christum qui quando resurrexisse dicant. 64.a
christum post resurrectionem ad discipulos per rimam vel per fenestram venisse 321.a
christum propria virtute nec fecisse miracula, nec à mortuis resurrexisse 259.a
christum non in carne sedere ad dexteram patris 441.b
christum qui Dei virtutē quis dixerit 71.a 314.a
christi corpus à conceptione immortale fuisse 187 a
christū descensurum ad Iesum, & Christū columbam esse 318.a
christum vnam tantum habuisse voluntatem & operationem 302 a 320.a
christos plures & diuersos qui dixerint. 154.b
christus qui Dei filius 389 b
christum qui nobiscum semper mãsurū quis dicant 261. b
christo qua tria insint 350 b
christum negare persecutionis tempore, nō esse crimen 87 a.154.a 198.b
christi corpus simul esse posse plurib. in locis qui doceant Catholici 511.à
christus impanatus 121.b
christum secundum humanitatem & diuinitatem vbiq; esse, etiàm in inferno, qui dicant 510.b
Christus vt Caluino per metonymiā in cœna 111 a 115.a
christi corpus non esse præsens in Cœna 261. b.a
christi corpus qui in Eucharistia præsens. 386.a
christum in Eucharistia extra sumptionem adorare cui nefas 121.b
christi doctrinam imperfectam & inutilē fuisse 140.a
christum è Spiritusancto natum quis se dixerit 140.a
christum quis se dixerit 308.b 310. b 452. a 480. b
chrysostomus aliquot homilijs Anomœos conficit 32.a
chrysostomus qui constanter quibus restiterit 189.a b
chrysostomus difficilem legationem magno animo suscipit, & honorificè suscipitur 190.b

Cibum

Cibum cur Christus sumpserit post resurrectionem 45.a.b
cibum cum aliis hominibus sumere cur qui haretici renuerunt 3.b
cibus principatuum & potestatum 58.b
cibi damnati 447.b
ciborum delectus 240.b.393.b
cibos quoslibet quolibet die licitos 266 b
ciborum execranda purificatio 125 b
circuncisionem qui reducere voluerint 20.b
circuncisionem obseruandam quis docuerit 189 a
circuncisionem qui recipiant 228 b
circuncisionem ad salutem esse necessariam 129.b
circuncisionem qui in lege noua velint seruari 152.a
circuncisio admissa 304.a
circuncisionem qui hoc tempore reuocent. 244.b. 259. b
cilicium mulieris Christiana paruulo infirmo superimpositum, eūdem sanat 197. a
Clerum ditare esse contra regulam Christi 235. b
Cœna Dominica interpretatio qualis Buceri 107.a
cœna Dominica verba qui ab Oecolampadio explicata 232.b
de Cœna seu potius re quam in Cœna acquirimus, triplex opinio Beza & Caluini 261. a
cœna verba omissa 338 b
cœna Domini verba prorsus adulterata. 460. b
cœna verba qui Petrus Martyr interpretetur 320.b
cœnobiū quis mallet repetere, quàm in Spiritum sanctum credere 259 b
cognitionem sui Deum à nobis tantum requirere 32. b
coitum qui dixerint non esse peccatum 91 b
coire in propatulo 338. b. 491.b
coitus promiscuus permissus 87 b.184 a
coitus in sacris 79.a
coitum omnem qui damnabant 448 a
collis mari porrectus, à quibus velut Deus, cultus 78 a
collyridem qui B.Maria obtulerint in sacrificium 133. b
colonienses Theologi Luteri libros damnatos exurunt 273
columna in aëre diuinitùs suspensa 198.a
comitia Ratisbona habentur: iis qui inter fuerunt, & quid ibi actum 116. a
communia inter se omnia esse solebant Essai 161 a
communio S S Eucharistia à quib. hareticis inter adiaphora posita 7 a.159.a 209.a
communionem vtriusq; speciei omnibus ex Christi mandato necessariam 102. b. 1 0. b.202. b.216.b.218 a.236.a.267.b 398. b
de Communione vnius vel alterius speciei triginta sex antilogia Lutheri 251.a
communionem vtriusq; speciei non esse necessariam diserte docet Lutherus 286.a
communionem sanctorum qualem qui dicant 254.b
communio ab Acephalis qui quo tempore data 4.b
concilium generale errare posse 266.b
concilia generalia spreta 424 b
concilia generalia non esse in spiritu sancto congregata 236.b
concio euangelicorum 163.b
concionator Caluinianus dum mortuū vult suscitare, viuum interficit 119.b
concionator fœdissimus 264.b
concordia nulla potest iniri inter hareticos & Catholicos 442.b
concordiam nullam fuisse inter ministros Caluinisticos, ex Beza literis probatur. 97.b
cōcubitum aquè necessarium ac cibum & potum 283.b
concubina noua 12 a
concubitus promiscui 184. a.186.a 253.a. 360.a.434 b.452.a
concupiscentiam carnalem huius seculi qui laudent 104.a
concupiscentiam, qua in renatis manet, qui contendant esse peccatū 105.a.107.a. 221. a 325 a
condaus vbi quandò captus 293. b
condormire cur debeant viri & fœmina iuuenes & virgines 134.b
confessionem auricularem à Deo non esse institutam 266. b
confessionem neq; possibilem, neq; necessariam 18 a 219 a.234.b.393.a
confessionem peccatorum esse Papisticam carnificinam & impietatem 440. a
confessionem peccatorum qui quis quis fieri voluit 233 b
confessio qua cur beata dicatur 353 a
confessionistarum varia factiones 134. b
confirmatio 363 a

confirmatio irrisa 235. a
confirmationem non esse Sacramentũ 266. b 394. a 424 b 440 a
confirmationem non habere olei sacri illinitionem 365 b
coniuges tantum qui in suam communionẽ voluerint recipere 213 a
coniugium qui per superstitiosum tõtinentię prætextum ab Abstoniis spretum 2 b
coniugium repulsum 52. b 161. a 175. b 176 b
coniugia dirimi posse 3. a 124 b 341. a
coniugia inter fratres esse spiritualia 253. b
coniugium par esse Virginitati 241. a
coniugium Euangelicorum castum scilicet 164 a
connubia promiscua suis Adamitis permittit Pikardus 1. b
connubia qui habuerint promiscua 408. b
consceleratus Osiander quibus 380. a
conscientia diuini iudicij contemptrix, secura, stupida & consopita, quibus paradisus 253 b 422. b
consecrationes Ecclesia non fiunt sine Crucis signo 225 a
consecratio mensæ & Gratiarum actio Insabbatatorum 228 b
consensus religionis ante Lutheri tempora. 161. b
consilium Euãgelicum nullũ esse 112. b 325 b
conspiratio crudelissima contra Francia regem & Proceres 292. b
constantiense concilium errasse 266. b
constantiense concilium contra Thaboritas præcipuè coactum 471 b
constantinopolitanorum de Nestorij damnatione dissidium 358 b
constantini Copronymi impietas 136. b 137. a
constantius Magni pium studium 19. b
constantinus Imp. lepidè perstringit Acesiũ Nouatianum 5. b
constans Imperator quid de fide catholica meritus 345 b
constantius Imperator fit Arrianus 59 a
constitutiones Apostolorum contempta 47 b
consubstantialem Christum esse cũ Deo Patre negat Acatius 4. a
consubstantialem cur quis nolebat appellari filium 406 a
consules Pragenses ex altissimis fenestris præcipitati 238 a
continentes Adamaeorum 1. a
continentia exercetur ab Adamais 1. a
contritionem qua ab horrore gehennæ incipit, esse peccatum 266. b
contritionem absque confessione sufficere. 234. b
conuicia quæ à Confessionistis in Osiandrũ iactata 380 a
conuiuia lauta qui quærebant 91 a
copronymus quare Constantinus dictus. 136. b
coracion quidam insignis doctor vndè conuersus 348 a
cornicum oculos configere dicuntur hæretici 179. b
corona clericorum rotunda 196. b
corpus Christi à conceptione immortalitate donatum fuisse 187. a
corpus Christi vt in cœna 111 a 115 a
corpus Christi qui in Eucharistia sub pane vel in pane 386. a
corpus Christi non aliter esse in pane, quàm in alijs rebus, censent Albigenses 19 b
corpus Christi coessentiale Deitati qui dicere ausi 142 b
corpus Christi in cœna à bonis tantum manducari 104 b
corpus Christi quomodo corruptibile & incorruptibile 45. a. b
corpus Christi non accipere peccatores 202 b
corpus Christi non posse esse simul pluribus in locis 115. a
corpus Domini creatum quidem esse opinatus est Iulianus Halycarnassæus, sed idem ab ipsa conceptione incorruptibile esse docuit 5. a
corpus Domini non aliter esse in pane, quã in quauis alia re 22 b
corpus quale in Cœna 337. a
corpus humanum suapte natura malum esse, & ideò à malo principio factum 309. a
corpus vnum vt simul sit in pluribus locis, Deum facere non posse 320. b
corpora humana à diabolo fieri 386 b
corpus aut caro quã iuxta Munzerum temperanda 343 a
corpus corruptum non redire idem numero 390 a
corpus nostrum post resurrectionem futurum impalpabile & inuisibile 177 a
corpora resurrectura rotunda & orbiculari specie 368. b
cortenum inundatione deletum 292 a
corruptionis vocabulum duo significat 45. b

costa sublata ex Adam, quid eius significet 481.a
cothurnus Germanicus cur quis dictus 296 a 325.a
Creaturas à malo Deo factas 200.a
creaturas aliquas ex se malas 200.a
creatura cur ex se mala 309.a
creaturam Christum esse 304.a
credendum nihil nisi per se notum 490.a
crocodilus quàm superstitiosè cultus 78.a *si quem deuorasset, magni muneris habebatur loco.* ibid.
crux & veneranda 223.b 224.a
crux coronata se in extis victima sacrificanti Iuliano apostata exhibet 245.b
crucis consignatio vno digito qualis & quorum 65.b
cruce qui cur se vno tantùm digito signent & muniant 219.a
cruce se consignat mortuus Macedonius 30.a
crucis signum baptizatis ferro acuto & candescenti in frontibus impressum 241.b
crucis adoratio apud Armenos qualis 65.a
crucem Dominicam nullo pacto adorandam 131.b
crucis signum qui quantum exhorreant. 244.a
crucis signũ exhorrent Iudæi, & nostri temporis Euangelici 225.a
crucis signo fugat Iulianus apostata spectra diabolica 245.b
crucis cæremonia Brentio sacrilega magia. 215.a
crucis festum Luthero est anathema 215 a
crucem qui quandò sub terra abscondant, & posteà quærant 65 b
cruci an Christus fuerit clauis affixus, quis dubitârit 237.a
crucifixi imago blasphemè tractata 19 b
crucifixi imagines quis qui perfregerit 237
crudeles in seipsos 131.a
crudelitas Donatistarum 149 b
Cubicularius, quòd Aphraatem malè tractasset, subita morte mulctatur 499 a
cultum omnem sanctorum euertet Antichristus 35 a
cultus Dei, B. Mariæ, & omnium sanctorũ, à quo quantùm blasphematus 94.a
Cybeles sacerdotes 494.b
cynici quales 128.b
D. Cyprianus laudatur 16.a
cyrillus quantus fuerit antagonista 349.a
cyrillus & Nestorius qui se mutuò oppugnârint 355.a.b
cyrilli duodecim contra Nestorium capita seu anathematismi 355.b 356.a
cyrilli scripta à quo deprauata 485 b

D.

Dæmonicolæ 139 b
dæmones quis negârit 140.a 191.a
dæmonum famulatum vnumquemque à suo progenitore trahere 159.b
dæmonum incantamentis & inuocationib. qui hæretici vtantur 154 b
dæmones inhabitare templa qui dixerint. 103.b
dæmonis operationem hæretici expectant, & hanc S. Spiritûs præsentiam arbitrantur 7.a 159 a
dæmones queruntur de Sanctis viris 261.b
dæmones saluatum iri post finem huius seculi 139 b. 254 b 304 a 368.a
dæmon. vide etiam, diabolus
dæmoniacus rumor quem vbi tumultum excitârit 428 a
damnationem non esse perpetuam 368.a
damnationem æternam nunquàm à Deo comminatam peccantibus 67 a
damnatos fuisse omnes vsque ad passionem Christi non propter peccatum originale, sed propter peccatum primorum parentum 64 a
danielis locus quis qui de Mahomete explicatus 301 a
dauidis adulterium opus Dei esse 237 b
dauid Georgius 139.b 140.b 191.a
Decimas puras esse eleemosynas, & quandò eas Parochiani possunt auferre 235.a
decimas cur qui noluerint Romanæ Ecclesiæ sacerdotibus dari 415.b
decoctores ante diem Domini 21 b
defectio siue discessio D. Paulo quid 34 a
defunctum Acaciũ clàm vult reuocare Anastasius Papa, vt orationes pro eo in Ecclesia fierent 4.a
defunctis non celebrant Acephali ministerium ecclesiasticum, nec ijdem oblationem aut rem diuinam faciunt 4.b
defunctos sacrificio, precibus & eleemosynis non iuuari 9.a 19.a 125.a 171 b 203.a 208.a 395 a 417.b
deicida cur Catholici vocati 307 b

deificatum quis se asserebat 253. b
deiferum esse Nestorio Christum, non Deū. 348. b
dei genetrix qui & cur verè dicatur Maria 354. b
dei naturam qui se comprehendisse iactent 32. a
delectus ciborum 266. b *vide ciborum delectus.*
delictorum venia ex libri cuiusdam verbis auditu promissa 154. b
deliramenta Gnosticorum 199. b
desolatio Antichristus 34 b
deus an Christus 243 a
deus an sit, cur dubitetur 72. b 73 a
deum esse quibus rationibus demonstretur 71. 74 a
deum non semper Patrē fuisse 172 b 354. b
deum Patrem esse antequàm esset Deus filius 423 b
deum non posse habere filium, quàm solida ratione probent Agareni 13. a
deum non posse habere filium 304 a
deum omnipotentem non esse 94. a 320. b
deum veteris Testamenti malū fuisse 181. a
deum qui à lege & prophetis prædicatur, nō esse Patrem Domini nostri Iesu Christi 1 ·7 a 315. b. 316. a
deum esse mutabilem 439. a
deum agere ex necessitate naturæ, & eum non esse authorem omnium bonorum, in eoq; aliquid esse compositum, & præter eum aliquid esse æternum, qui asserant 66 b 401 b
deum carnem ex se factum 330. a
deum bonum viuificare & non occidere: malum verò Deum occidere nugantur Albanenses 18. a
deum factum 337. a
deum malignum mundum in sua malignitate creasse 43. b
deum crudelem quis dixerit. 126. b
deum mendacem 63. b
deum sic locutum in Ouidio, sicut in Augustino 22 b
deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero, hunc inquam symboli versum, Caluinus ridiculam appellat battologiam 488. b
deum singulum esse & Iudaico more confitendum 405 a
deus quomodò author malorum 132. a
deum corporeum qui statuant 441. b
deum esse caussam cuiuslibet modi actus, & cuiuslibet circūstātia producta 490. a
deum esse primam materiam 140. b
deum habere multas essentias 423. b
deum homines ad peccandum impellere. 109. b. 111. b. 184. a. 254. b. 274. b. 327 b
deum mala facere 111. b
deum ex se nihil mali præscire, sed per aduersarium suum, nempè dæmonem. 18. a
deum non videri in se, sed in suis creaturis qui doceant 22. b
deum nobis præcepisse seruatu impossibilia 269 b
deum à nobis præter cognitionem sui nihil requirere 32. b
deū quis portētoso nomine appellārit 87. b
deum Solis circulo contineri 88. a
deum habere humana membra 41. b. 42. a 75. a. 491 a
deum obedire dedisse diabolo 234. b
deum passum & crucifixum 399 b. 479. b
deo similes qui sese iactitent 253. b
deorum nomen & angelis & Sanctis omnibus à Deo per gratiam impositum 484 a
deos duos quales qui statuerint 43. b. 126. b. 199 b 262. a. 309. b 419. a
deos tres esse qui hoc tempore dicant 280. b
deos multos sibi faciunt Euangelici 37. a
deos alienos, errores extraneos & hæreses esse 225. b. 404 b
dij, mortalis vnus, immortalis alter, crediti 78. a
dij quales à diuersis culti 77. b 78. 79
diabolum esse qui negent 40. a
diabolus ipse non est Antichristus, sed totum eum corporaliter inhabitabit 34 b
diabolus ambit hodiè adhuc honorem Dei 71 b
diabolus à quibus per diem deciès innocetur 71 b
diabolus à quo nunc materia, nūc materiæ princeps vocatus 310. b
diabolos duos instār canum Osiandrum comitari 380 a
diabolus suppeditat Zuinglio arma contra Eucharistiam 39. b. 430. a. 518. b
diabolus Luthero suggerit argumēta 162 a
diabolus corporaliter visus cum Luthero conuersari 278. b
diabolo Lutherus familiaris 275 b
diaboli vox à Luthero ad vinum depicta, quia sæpe audita 277. a
diabolus idololatriæ author & propugnator 20. a. 61. a

diabo-

diabolum omnes Christianos seduxisse 66 b
diabolum Dei mandato esse menda. ē 1 1 b
diabolum natura sua esse malū 309.a.413 b
diabolum semper fuisse malum nec habuisse vnde posset stare 490.a
diabolus quo studio Ecclesiam infestet 88 b
diaboli studium ad dispergendum Christi gregem pulchra similitudine explicatū 285.b
diabolum nigrum qui vocent Osiandrum. 310.a
diabolus, vide etiam, dæmon
diaconorum in Catholica fide constantia. 265.b
diacono licere concionari absq; permissu Sedis Apostolicæ vel Episcopi Catholici 235.a
διακρινόμενοι qui cur se appellarint 219.b
diem Domini iamiam instare qui dixerint 217.b
dionysius Alexandriæ episcopus quomodò Chiliastas aut Millenarios cōfutārit. 347
diotrephes vndè dicatur 148.a
discalceati Seracenos & Turcas imitantur 148.b
displicentiam de peccatis admißis, non esse viam ad iustificantem gratiam 221.a
disputatio cōtentiosa pluris, quàm vita sancta, à quibus habita 169 a
disputatio Lipsica 272.a
disputatio Lutheri cum diabolo 277.a
disputationes populares de religione 175 a
disputare de sua secta quis capitali supplicio prohibuerit 303.a
disputandi de rebus sacris processus optimus quis 348 a
dissensio Euangelicorum in articulo Iustificationis 150.
dissimiles & Exuouexistentiales Aetiani appellati 11 a
diuinitas Christi horrendè ab Achilla & Arrio impugnatur 6.b
diuinitatē Christi sā non esse incarne 386 a
diuinam Christi naturam cum humana in Cruce mortuam 49. b 51. b 219. b 445. a 458 a 482 a
diuinitatem Christi cruci fuisse affixam & sepultam 64.b
diuinitatem Christi qui dicit passam, anathema 483.b
diuites qui dixerint extorres regnocælorū 175 b
diuitias paupertati præferendas quis docuerit 512.a
diuortium 243.a 306.b
Doctorum sanctorum Latinorum scripta reiecta 424 b
doctorum omnium sententias quis contempserit 65.b
doctos à Deo diuinitùs omnes esse 101.a
doctrinam variā & ab ipso exordio in varia capita dissectā, Lutherus vocat à Satana 250.b
doctrina hæreticorum qualis 56.b
doctrinam omnem Mosis, Prophetarum, Christi, Apostolorum, imperfectam & inutilem fuisse 140 a
dolorem vnius peccati sine dolore omnium, esse peccatum 221 b
dominatio [illegible] 26 b 84 a 138. b
B. Dominicus vbi, quandiù, contra quos hæreticos concionatus 19.a
dominico die laborandum 259.b
dominicum diem qui aspernentur 429 a
dominicus dies in diē veneris mutatus 305 b
dominicis diebus potius ieiunandum qui dixerint 175 b.176 b
dominos temporales posse bona temporalia ab Ecclesijs auferre 225 a 267.a
dona spiritualia quis pecunia putabat posse comparari 452.a
donatista damnantur 16 a
donatista nostri seculi 149.b
dorotheus Episcopus Arrianus centum & viginti annorum 84 b 150.b
Draco Apocalypticus per Lutherum solutus 41.a
draco pro Deo habitus 77.b
draconem qui dicant Osiandrum 310.a
Duas qui Christo personas tribuat Nestorius 348 b
dulcinus Nouariensis ob hæresim exuritur. 52.b

E.

EBionita nostri temporis 153.b
Ebrietas quo sacrilegio ab Agapetis defensa 12.a
Eccius Lipsiæ disputat cum Carolstadio & Luthero 272 a
ecclesia adhuc incorrupta & virgo 132.a
ecclesia quandò cur virgo appellata 472.a
ecclesiæ status florentißimus 60.b
ecclesia vera vbi tantùm 425 a
ecclesia vna, extra quam nulla salus 54 b
ecclesiam inuisibilem esse 230 a

b 3 ecclesiam

ecclesiam non esse Apostolicam, nisi vita adsit Apostolica, qui dicant 53.b
ecclesiam Christi errare posse 236.b
ecclesiam nunquam habuisse authoritatem verba Christi exponendi 237.a
ecclesiam à Christo sine vicario relictam. 320.b
ecclesia qua cur beata dicenda 352.b
ecclesia statum collapsum qui se restauraturum docuerit 130.b
ecclesia contemptus Lutheri quantus 433.b
ecclesiam quid in multas sectas diffecet 51.a
ecclesiarum dissidium 330.b
ecclesia vniuersalis à quo calumnijs impetita 124.b
ecclesiam catholicam omnes [illegible] tarij simul oppugnant 440.a
ecclesia authoritas ab Albanensibus in ordinem redacta 18.a
ecclesia capita in errorē labi aut hæresim, quanta sit tentatio 349.a
ecclesia florentior fit ex persecutionibus 18.b
ecclesia Catholica corpus crescit per Sectarum dissectiones 457.b
ecclesia persecutores miserabili semper morte perierunt 474.a
ecclesiam suā Aadmai Paradisum vocant 1.a b
ecclesia orant pro Constantino 255.b
ecclesiam constituendam ex Iudais & infidelibus tantum 87.a
ecclesiam qui bonos & malos continere negarint 69.a 119.b 216.b 236.a 267.a
ecclesiam qui penes se solos esse iactitent 69.a 119.b
ecclesiam Christi tantum in Aphrica esse. 149.a
ecclesiam desijsse, & apud sua secta homines tantum mansisse 382.a
ecclesia Gotthorum, igne succensa 390.a
ecclesias adire orationis causa, nihil prodesse 19.a
ecclesias qui dæmonum habitacula esse blasphemarint 103.b
ecclesiam consecratam non plus ad orandū valere, quàm porcorum stabulum 417.a
ecclesia Synagoga reputatæ 207.b.
ecclesiastica officia, partim Græca, partim Chaldaica lingua peracta 196.b
ecclesiastici quòd habeant possessiones, contra sacram scripturam esse 234.b 235.b 267.a.320.b
ecclesiastica scripta cur appellata 48.a quî ab Apocryphis differant 47.b
ecclesiastici viri octoginta à Catholicis ad Valentē precatores missi 495.b in nauim impositi, iussu crudelissimi Imperatoris, vna cum naui comburuntur ibid.
ecebolus Sophista in religione colenda Proteus 153.a
ecstaticorum somnia & gestus horrendi. 160.a
Edessenorum pietas & cōstantia 496.b 497.
Eiulari qui putent Deo gratissimum 154.a
Electis peccata nulla esse mortalia 94.a
eleemosynarum largitione magis Christi passionem repræsentari, quàm altaris sacrificio 66.b
elementa animata esse 310.b
elementa qui aut quomodò trāsitura 343.b
elementa qui restauranda, non peritura. 344.a
eleuationem Eucharistia Lutheranorum quidam aboleuerunt, quidam retinent 386.b
elias qui Ochoziam reprehenderit, mortemq́; ei suam prænunciarit 344.b
eliam quis se iactārit 305.a
eligij cuiuspiam hypocrisis & dissimulatio. 257.a
eloquentia naturalis quæ sua Nestorio cesserit 354.a
elymas Magus D. Paulo per omnia restitit 156.b
Emanuel quid sonet 349.b
enoch damnatum 317.a
enoch alterum iactat se Osiander 380.a
enthusiasta 139.a
Enthusiasta nostri temporis 160.a
Ephesina Synodus secunda cur prædatoria appellata 145.a 146.b
ephesina vnde aduersùs Nestorium coacta synodus 357.a
epibaterium 299.a
epimethei equites 289.a
episcopi quid à Licinio passi 256.
episcopi Catholici ab Arrianis in exilium acti 195.b
episcopi pro membris Satana habiti 440.a
episcopus omnium bonorum operum exemplo debet multitudini præesse 392.b
episcopi boni exemplum 428.b
episcopus auarus, superbus, vanus & planè secularis describitur 391.b

episcopi ex vna sede in aliam transeuntes qua pœna afficiendi 483.a
episcopus olim religio fuit, Mathematicam, Astronomiam, & apotelesmaticam tractare 322.b
episcoporum cæcitas coniurationis tempore 100 b
episcopum non posse fieri qui malus est 18 a
episcopum non ordinare, si sit in peccato mortali 234.b
episcopus & Presbyter Aerio gradu, authoritate, & dignitate sunt æquales *10 a
episcopos omnes esse æquales 221.a 237.a
episcopum non distare dignitate ab alio sacerdote 320 b
episcopi centum & quinque Arriani 59.a
episcopi tres eodem tēpore Antiochiæ 333 a
epistola Pauli omnes resectæ 448 a
Equum claudum miraculosè non potuisse sanare Euangelicos 140.b
Erasmus aut Lutherizat, aut Lutherus Erasmizat 163.b
Erasmus Roterodamus de nostri temporis Euangelicis 109.b
erasmi Roterodami pulchra de nostris Euangelicis sententia 163 b 164
erasmus deprahendit Lutherum sceleratissimum 266.a
erasmus Lutheri ingenium depinxit 277.a
erubescendum qui dixerint non esse de re à natura nobis data 491.b
Esaiæ locus, Eccè virgo concipiet, qui à quo depravatus 55.a b
esca, velut nō à Deo, sed diabolo facta, spreta 3.b 13.b
escas abominabantur Aerij quidem, sed ab ijs tamen non abstinuerunt 10.a
escas exquisitas & deliciosas non quærebant Essæi 161.a
essæ Anabaptistis similes 161.a
essentiam generare essentiam 230 b
essentiam diuinam non esse ociosam, sed essentiare 423.b
essentiam diuinam in se nec ab angelo, nec ab homine videri, nec videndam 481.a
essentiam vnā non esse SS Trinitatis 141.b
Ethnicos saluos factos virtute legis naturæ 396 b
Euam non esse formatā ex costa Adæ 481 a
euangelicam & Apostolicam doctrinam, legi & Prophetis cōtrariam esse, ostendere conabatur Addam Manichæus 7.a
euangelium ab Apostolis non esse prædicatum iuxta spiritualem intelligentiam 400 b
euangelium secundùm Matthæum solùm admissum, cætera tria resecta 129 a 52 b
euangelia omnia præter illud quod D. Lucas scripsit, resecta 126.b 15.a 317 a
euangelium D. Ioannis Apostoli resectum 23 b
euangelium fatuum, delirum & falsum cur 209.b
euangelium venale quis fecerit 207 b
euangelium Nicodemi qui in suis Missis legant 138.a
euangelium non esse legem 105 a 326.a
euangeliū ab aduētu sua secta defiisse 18.b
euangelium non habent, qui non habent spiritum sanctum 87.b
euangelium nouum neminem reddit meliorem, omnes deteriores 164.b
euangelium seditiosum & sanguinarium Lutheri 288.b
euāgelio Lutheri quis repentinum diuinārit interitum 294.b
euangelici volunt nunc omnes Secta vocari 439 b
euangelici illud nomen sibi falsò vendicāt 162.a
euangelicorum studium 72.b
euangelica sodalitatum mores 163.b
euangelici suis coloribus ad Erasmo R. depicti 109.b 163 b 164.
euangelicos Turcas impietate vincere 307.a
euangelici Turcicæ captiuitatis faciem vobis induxerint 162 b atrociùs sæuiunt in sacra quàm Turcæ ibidem.
euangelici renouant Iudaismum 36.b
euangelici in quibus cum Iudæis conueniant 241 b.43.244.b
euangelici in quibus cum Manichæis conueniant 311.a
euāgelici quidam deciès diabolum per diē inuocant 71.b suntque prorsùs athei & nihil credunt 71 a
euangelici vt in præcipuo articulo religionis nostra, nempe Iustificationis, dissentiant 250
euangelici in quibus articulis sunt concordes 439 b 440.a
euangelistam se appellat Lutherus 274 a
eucharistia etiàm apud Acephalos conferatur 4.b
eucharistia efficacia 204.a

eucharistia quàm reuerenter à Mahometo habita 307.a
eucharistia consecrationis forma qui mutata 394.a
eucharistia nobis à Christo in mnemosynon charitatis relicta 162.a
de Eucharistia quandò Lutherus rectè senserit 286.b
eucharistia Albanensibus nihil est 18,a
eucharistia blasphemata ab Albigensib 19 b
eucharistia oppugnatur à Zuinglio armis à diabolo suppeditatis 410.a
eucharistia reprobata 58.b
eucharistia irrisa 259.b
eucharistia canibus obiecta, & contumeliosissimè blasphemata 162. b
eucharistia quàm indignè tractata & blasphemata 307.a
in Eucharistia corporis & sanguinis Christi praesentiam primus nostro tempore negauit Carolstadius 122. a
in Eucharistia realis praesentia corporis & sanguinis Christi negata 26. b 63. b 84. a. 92. a 208. a 233. a 234. b 261. a
in Eucharistia non ipsum corpus, sed corporis virtutem qui esse iungenitur 158. b
in Eucharistia non esse verum corpus Christi sed tantum corporis signum 451 b
eucharistia arrabo corporis Christi 58. b
de Eucharistia fructu triplex opinio Caluini & Bezae 161.a
eucharistiam nihil prodesse vel obesse 63.b 139.a 209.a 121.b 464.b
in Eucharistia post consecrationem panis & vini substantiam remanere 121 b
in Eucharistia corpus Christi qui sub vel in pane 386.a
in Eucharistia panem simul esse cum Christi corpore 430.a
extra sumptionem verò non esse corpus Domini. ibidem.
in Eucharistia corpus exangue, & cruorem potius quàm sanguinem nobis dari 430.b
eucharistia nullam reuerentiam exhibendam qui dixerint 91.b. nec adorādā 232.b
eucharistia transelementatio & adoratio negata, eamq; extra vsum non esse Sacramentum 40.b
eucharistiam extra sumptionem adorari cui nefas 121.b
eucharistiam non reseruandam, quòd extra vsum non sit ibi verum Christi corpus 267.b
eucharistia eleuationem Lutherani quidā retinent 386.b
eucharistiam nō percipere peccatores 202.b
eucharistiam ex pane, aqua & igne esse cōfectã, qui eundixerint non posse confici 135.b
eucharistiam qui tractent aut conficiant Nestoriani 349 a
eucharistiam in die Cœna Domini consecratam maioris esse virtutis & efficacia 201.b 394.a
eucharistia loco agunt Iudaicè sumptius 61.a
eucharistiam sub vtraq; specie ex Christi praecepto omnibus necessariò sumendam 102.b 110. b 203.b 216.b 218 a 236. a 267. b 398.b
ad Eucharistia sumptionem nullam requiri praeparationem, sed solam fidem 267 b
eucharistiam qui sumebant sub vtraq; specie absq; sacramentali confessione 177.a
eucharistia communionis speciem nullam necessariam qui dicant 339 b
eucharistia paruulis post baptismū per simplices sacerdotes à quibus collata 203.a
eucharistia ministerium honoris ergò in Ecclesia ab Aniceto, Polycarpo permissum. 385 a
eucharistiam non posse in azymo pane confici 63 a 202 b
euchita 139 a
eulogius vir pius & doctus facetè respondet Modesto 497 a
eunomius corpore & anima leprosus 168.a b *atque intrà & extrà morbo regio infectus* 168 b
eunomius anathema 481.a
eunuchorum secta 493.a
euphemius Constantinopolitanus Episcopus ab Athanasio Imp. cur in exilium missus 29 a *eius constantia* 29.b
europa à Scythis direpta 117.b
eusebij rhetoris Constantinopolitani acumē & laus 353.b
Excommunicatio Adamaorum 1.b
excommunicatio 234.b 235.a
excommunicationem quis Antichristi censuram dixerit, & ideò non timendam. 216. b 235. b 268.a
excommunicatio spreta 424.b
excommunicare non posse Ecclesiam mentiuntur Albanenses 18.a
excommunicati olim corporaliter à daemone vexabantur 21 a

excommunicati & damnati pro crimine haeresis post mortem 23.a
exemplum timoris Dei 70.a
exilij ultrones Lutheri, causa 122.b
exunexistentiales & dissimiles Aetiani appellati 11.a
exordium Mahometis, Luteri & Caluini, idem 304.b
experientia stultorum magistra 501.a
extolli supra omne quod dicitur Deus, quid 34 b
extremum diem neq; Christum scire 227.b
extremam unctionem à Deo non institutã 212 b
extremam unctionem infirmis non prodesse ad salutem corporis 203 a
extrema unctio resecta 18.a 114.b 195.a 424.b 440.a
Ezechiae regis in Deum pietas 446.a

F.

F Acetus Sisinius 456.b 457 a
fagij ossa ubi defossa & exusta 107.b
falsi propheta qui dicantur 179.a 18.
fames inaudita per Belgium 292.b
fames quanta Monasterij 231.b
fames quanta cur in Phrygia exorta 495.b
fames septem annorum per Germaniam 291.a
farellus parasceues nocte in lupanari inuentus 290.b
farellus nostro seculo Macedonianismum renouat 301.b
fatalis necessitas 216.b 235.a 268 a 311.b 317.a
fatalibus stellis hominem alligatum 413.b
fato omnia adscribenda 85.a
Fermentato, non azymo, Nestorianos in eucharistia uti 349.a
festa Sanctorum nõ esse celebranda 259.b 395 a
festa omnia abrogata 305.b
festa mutata 305.b
Fidem abiurare licitum 83.a
fidem amitti per quodlibet peccatum mortale 268. a 275. b 326.a
fides catholica quando deseritur 34 a
fides Christiana causa quibus qua 40. b
fidem Christianorum, nihil discrepare ab illa qua daemonum est 66.b
in fidei disciplina potius rationibus quàm scriptura testimonijs agendum 182.a
fidem esse nostram iustitiam 250.a
fide maiorum uiuere est bonorum uirorũ 166. b
fidem necessariò debere praecedere baptismum 208.a 399.a
fidem non posse esse absq; charitate 268.a
fidem non pendere ex scripturis sacris 461.a
fides noua quam specialem uocant, à Luthero conficta 275 a 279 a
fides qui ab omnibus ferè nostri temporis haereticis definiatur 233.b 234.a
fidei rationem non opus esse inquiri, & unumquemq; in sua fide perseuerare debere 44 a
fidem quam, omnes saluos facere, etiamsi grauissima commisterent scelera, & in ijs perseuerarent 168.b
fidem solam ad salutem adipiscendam sufficere 11.b 41.b
fidem solam iustificare 114 a 268 a
fidem solam sine operibus iustificare qui Lutherus doceat 281. a
fidem nos saluare, & non bona opera, docebat Simon Magus 455.b
fides suae seu potius perfidia qui quantum tribuant 32.b
de fide ueteres magno cum metu & religione noui aliquid edidère 336 a
filius an extremam horam nôrit, friuole disputatum 172.a
filium qui meram creaturam esse dixerint 62.a 168.a 173.a 182.a 334.b
filius Dei hominibus collatus, ueritas: Patri, mendacium 368 a
filium Dei uerum quis se dixerit 140.b 408 b
de filio impijssima dogmata 172.b
filios duos esse 483 a
filium diuersum à Patre, nec orandum 368.a
filium dissimilem Patri 444.a
filium non esse Patri aequalem, neq; filio spiritũ sanctum 11 a 381.b
filium Patri non esse consubstantialẽ 58.b 477.a
filium minorem esse Patre 69 a 138 b 149.a 168 a 308. a 425. a
filium minorem esse Patre, nec eiusdem substantia, sed meram creaturam 381.b
filium non dici unicum & uerum Deum 141.b
filium non esse personam Trinitatis 405 a
filium non nôsse suam substantiam sicuti est 262 b *& qui propter nos factus.* ibid.
filium non posse uidere Patrem, nec uideri à Spiritu sancto 368.a
filium non semper fuisse, sed creatum 319. a
filius qui in Patre, & minor Patre 337. a
filium qui non uideantur inuocare 429.a
finis mundi quis à quibus constitutus 244.b
Flagellatio puerorum ad necẽ in sacrificio 78 b
flagellatio confessioni praelata & martyrio 183 b
flagellantium haeresis non minus perniciosa quã

Anabaptistarum 183.a
flauianus Antiochenus episcopus, arte quadã Adelphium eò adducit, vt sua secta arcana in medium producat 7.b
flauianus cui haresi quàm fortiter se opposuerit 145.b
accusatur, damnatur iniustè & moritur. 146.b mortuo etiàm Dioscoro calcibus insultat. ibidem.
flauianus Antiochenus Episcopus cur sede sua exactus, & in exilium abductus 514.b 515.a
Fœmina apud Adamaos nuda cum viris qui conuersentur 1.a
fœmina aliqua qui Presbyteri mater vocetur. 352.a
fœmina à quibus seducta continentia pratextu 175 b
fœmina arrogantes vbi regnant, ibi res pessimè geruntur 251.a
fœmina capite raso virilem habitum sumpsere 175.b
fœminis commisceri licere omni pudore sublato instar canum 138 b
fœminas communes haberi posse 360.a
fœminarũ vsus promiscuus licitus 434.b 452.a
fœmineus sexus nullus post resurrectionem futurus 64.a
fœnus quorundam Catholicorum quibus causa discessionis ab Ecclesia 42.a 75.a
forma corporis humani 400.b
fornicatio Catholicorum quorundam, quibus materia separationis ab Ecclesia 42.a 57.a
fornicationem simplicem non esse peccatum. 202.a
fornicatio laudata 264.b
fornicatio quantum apud quos piaculum & abominatio 365.a
forum sine iustitia apud quos 162.b
franci qui olim dicti 193.a
franciscani impugnati 56 a
franciscus Gallia rex qui expiârit Sacramentariorum haresim 431.a
frater Pradicatorũ ordinis lapidibus à flagellantibus obrutus 183 b
fratres qui in sacris literis appellentur 39.a
fratrem quis vterinum in conspectu parentum capite truncârit 160.b
fratris viui vxorem habere posse fratrem 409.b
Fures qui iubeant audacter furari 254 b
furtum commendatum 264 b

G.

Gainas, & eius historia 187.b
galata vndè dicti 191.a
galatarum inconstantia 191.b
galata cur ab Apostolo stultitia insimulati 192.a
galilaum vocabat Iulianus Christum 248.a
gallia pradones & lanista omnes, cuius crudelissima conspirationis conscij 292.b
gallia Episcopi à quo impudentes calumnias perpessi 95.b
gallia status ad ingressum Beza & aliorũ 95. b
gallorum virtus & fama quandò quanta 191.b
gallorum ciuile bellum quot millia absumpserit 293.a
gallorum leuitas 117.b
gallogracia nunc Gallatia dicta 191 a
Generatio omniũ hominũ in quo consistat 89. b
generationem omnium hominum ex septem sideribus dependere 133.b
geneua complures habet atheos 72.a
geneuenses Ministri qui vbi excepti 96.b
geneua sicariorum & latronum omnium refugium 100 a
geneuam quis primò toxico infecerit 180.b
geneuam qui Caluinus occuparit, ab illa pulsus reuocatus iterùm, & quid ibi fecerit 115 116. 117. 118. 119.
geneua videre est abominationem desolationis in templis 162.b
geneua intrà semiannum aliquis duas vxores repudiauit, & tertiam duxit 243.b
geneua quàm sanguinarium consilium contra Francia regem & proceres initum 292. b
gipides 192.b
D. Georgius quantùm à quibus colatur 196.b
germanos ante Lutherum non habuisse euangelium 277.b
germanus & Lupus fratres & Episcopi, Angliã ab haresi Pelagiana repurgant 395.b
germani quales olim immolàrint hostias 78.b
germania quibus cladibus ob mutatam religionem afflicta 291. 292. 293.
gerardus Sagarellus haereseos conuictus exuritur 52.b
Gigantem gemina substantia se dicet Antichristus 35.a
Gladium Gedeonis quis sibi commissum gloriabatur 190.b
glogouenses Suencfeldiani 461.a
Gorpiaus mensis 449 b
gothi qui & vndè 200.b
gothorum Ecclesia 190. a

gothi

gotthi dudum Arriani 192 b
gotthi 187.b 19.b
gotthi conciliata inter se concordia Thraciam vastant 501.a
gotthicas literas quis primus inuenerit 202.a
gotthi qua occasione Arrianismū complexi 201 b
Gradus Atheismi 72. a
gradus quosdam esse in Deo 135.b
græci quaterdecies ab Ecclesia orthodoxa se præsciderunt 203 b
grannellanus Cardinalis infestatur in Flandria 99.a
gratia 107 a
gratiæ certitudo 268. a 275. b
gratia Christi à quibus contempta 126. a 245 a
gratiam Dei esse nostram iustitiam 250.a
ad gratiam Dei recipiendam, hominem sese posse præparare ex puris naturalibus viribus 325. a
gratiæ quantùm Lutherus tribuat 268.b
gratum nihil esse Deo, nisi ab ipso mandatum 233. a
gratos esse homines Deo per Christum, etsi scelerate & impure viuant, qui firmiter credi velint 107. a 109. a 114. a
Guisianus heros impia proditione trucidatus, 293 b
guisianus Dux à Poltrotio, instigante & impellente Beza occisus 99.a *eius sanguis contra Bezam ad Deum clamat* 99.b
gulam vt docuerit Balaam 80 b
Gymnasium publicum Praga Lipsiam Misnam translatum 102.b

H.

Habitum religiosum quis vbi primò abiecerit 121 a
hæreses cur Deus oriri patiatur 51 b
hæreses cur Deus sufferat 325.b
hæreseos causa 61.a
hæreseos crimen longè grauissimum 42.a
hæresis & Antichristianismi collatio 36. b 37. 38
hæresis carnalis Agapetarum 11 b 12
hæresis cuius rei exemplo omnia perdat 86.a
hæresis propter gulam & ventrem 512 b
hæresum omnium caput & author Simon Magus 452 a 453.a
hæreses septem primæ 150.b
hæresum primi authores 67 a
hæresis quæ, breui temporis interuallo, mille ferè ciuitates infecerit 18 b
hæresim suam qui supprimere conentur, etiam conuicti impudenter pernegēt 7 b 159.b 321.b
hæreses Iudæorum 112.a
hæresiarcharum mortem non semper respondere ipsorum sacrilegijs 394.b
hæresiarcharum pœnas quotidiè crescere 294.b 306. a
hæretica scripta qui seruare voluisset capitis damnatus 451 a
hæreticarum quarundam opinionum condemnatio 483.484 a
hæreticorum vafricies & germana descriptio. 16. a 21. b
hæreticorum abominanda fœditas 19 b
hæretici qui, quibus se titulis ornârint 5. a
hæretici solent verbis contendere 27 a
hæretici qua ratione Antichristi appellētur 35.b
hæretici omnes seditionis cupidi 49 a
hæreticorum mos 98.b 99.a
hæreticorum ritus 396.a
hæreticorum successio 312. a b
hæreticorum ambitio & peruersitas 133 a
hæreticorum doctrina qualis 56.b
hæretici diuinitatis nomen affectant 226.b
hæreticissimi qui cur à quo appellati 42.b
hæretici magnas pœnas & cruciatus in die iudicij sustinebunt 432.b
hæretici sua authoritate falsa semper simulant 88.a
hæretici seditionis cupidi 435.a
hæretici crudelius Christi corpus tractāt, quàm qui illud in crucem egerunt 227 a
hæretici & qui eorum errores sequuntur, idololatræ sunt 227 a
hæretici qui quem pecunia deprauarint 476 a
hæreticorum blasphemia perseuerans irremissibilis 424. a
hæretici qui cur à Nestorio Constantinopoli afflicti 33.b
hæreticus nullus vnquàm tam propè ad D. Pauli prophetiam de Antichristo accessit, quàm Mahometes 302.a
hæreticos rebaptizandos, vbi ad Ecclesiam redierint, malè volunt Agrippiani 15 a
hæreticorum falsa & erronea imaginatio 423 b
hæreticorum vitæ sanctitas 313 b
hæreticorum diuersitas in scripturarum interpretatione 476.a
hæreticus cur dicatur sal infatuatus 133.b
hæreticus, Osiander, à quibus vocetur 380.a
hæretici omnes laudati, & ex his neminem errare 423 b
hæreticorum sermo vt cancer serpit 217.b
hæreticorum voces tanquam Sirenum cantiones fugiendæ 329.b

hæreticos occidendos non esse 91.b
hæreticos non esse supplicio afficiendos 423 b
hæreticos etiam post mortem anathematizandos 210.a
hæreticorum mors ut plurimum horrenda 518.b
hæretici cuiusdam ossa quæ in ignem coniecta, & à diabolo ab exustione aliquandiu seruata 204.a
hæretici qui quid contra Catholicos machinati 6.a
hæretici verè fidelib. semper fuère infesti 148 a
hæreticorum mira crudelitas in orthodoxos. 435 b
hæreticorum nostri temporis effrenata audacia, arrogantia & sui oblivio 179. b
hæreticorũ nostri tẽporis cõsilia quò spectẽt 511.b
halmyris Mysiæ urbs 171.a
harmatius contra Zenonem mittitur, sed pollicitationibus expugnatur 487. a *iugulatur.* ibid.
hasta culta pro Dijs 77 b
Helena imperatricis quanta erga Dei genitricem pietas 354.b
helffensteinius Comes à rusticis seditiosis in lanceas adactus 289 a b
heluetiorum seditio quot millia deleuerit 292.a
henrici apostatæ descriptio pulchra à D. Bernardo 207.b
heraclas successor Origenis in schola Alexandrina 373.b
herodes qui ab angelo percussus, ut Christus expectatus 210.b
heshusius peculatûs accusatus 212. b *item Arrianismi & Seruetianismi* ibid.
D. Hieronymi commentaria, cum Melanchthonis collata, nugas esse 327.b
hieronymus Emserus Lutherum Biblia peruertisse & adulterâsse ostendit 279.b
in Hipponensi agro Abeloniorum hæresim ortum habuisse asserit D. Augustinus 2.b
hispalense Concilium quid de ordinatis à presbytero statuerit 56.a.
Homo ab Angelis factus 88 a
hominem non à Deo factum, sed à trecentis sexagintaquinq; cælis 7.b
hominem non à Deo, sed à principe materiæ Seuela factum 310.b
homo peccati Antichristus 34 a
homo nefarius quibus Osiander 380.a
homo cur Caluino brutus 111.b
homicida Caluinus 119 a
hominem nullum etiam ex iudicis præcepto noua legis tempore posse occidi 359.b
hominem ex se posse Spiritum sanctũ dare 18 b
hominem posse se præparare ad gratiam Dei puris naturalibus viribus 315 a
hominem in statu perfectionis & spiritu libertatis constitutum, nemini subiectum esse oportere 41 b
hominem post amissionem diuinæ gratiæ non posse non peccare 268 b
homines viui defossi ad placandos deos 79 a
homines omnes saluandos 254.b
homousion negatum 182.a
honorichi Vandalorum Regis vita ex Nicephoro 214.215.
hora canonica qui ab Ecclesia instituta 415.b
horas canonicas inutiles 393.b
horas canonicas quis sustulerit Lutherus 282 a
herus quid sit, & qui à quibus innocetur 78.a
hosij Cordubensis episcopi laus & authoritas 346.a
hostia Christi quibus Osiander 380.a
Hugonotta unde dicti 215.b *vocitantur nunc noui Sacramentarij* 216 a
humanitas Christi tanta quãta diuinitas 66.b
humanam Christi naturam esse genituram Spiritus sancti, non Dei creaturam 461.a
humanitatem Christi post eius ascensionem in cælum, omninò Deum factam 461.a
humanum genus ad perpetuam damnationem à Deo creatum 111.b
humani corporis inferiores partes qui dixerunt non à Deo, sed diabolo, ideoq; eis turpissimè ad omnia flagitia abutebantur 387.a 511.a
humana hostia 78 b 137.a
humilitas, virtutum omnium parens 374.b
humi in Ecclesia qui sedebant 91 a
hungaria à Turcis ferro igneq; vastata, & tandem prorsus capta 291.a
hũni 201 a *qui à veteribus appellati* 221.a *sunt Riphæorum montium accolæ.* ibid.
hunorum ferocia 473.a
hussitarum origo 216.a
Hypocausta Adamæorum qui incendantur 1.a
hypocrisis hæretica 245.a
hypocrita Monachi 432.b
hypostases tres 120.b

I.

IAcobi epistola cur à Luthero reiecta 279.b
Iberes per mulierem captiuam ad Christi fidem perducti 197.a
ibis quorum deus 78 a

Ichneumon quorum deus 78.a
iconomachorum spiritus quid ex Lutheri sententia aspiret 121.b
iconomachos cur Leo dictus 251.a
Idolum Antichristus vocatus 34.b
idolum quid in scripturis significet 36.b
idola cuncta gentiliū euertet Antichristus 35.a
idololatra Christiani 31.b
idololatria Euangelicorum 36.b
idololatria regum Israel, & eam ob rem eorum subuersio 69.b
idololatria horrenda 226.b
idololatriam Iulianus apostata in integrum restituit 246.a
Ieiunium obseruatum 47.b
ieiunium dies sabbati vnde 455.a
ieiunium post Pentecosten 195.a
ieiunij obseruatio apud veteres varia 384 b
ieiunium Arzeburi quale 127.b
ieiunia noua montani 124.b 341.a
ieiunia peculiaria instituunt Armeni 65.b
ieiunij tempus qui quantùm extendant 65. b
ieiunia Ecclesiastica qui non teneantur seruare 9.b
ieiunium quadraginta dierum cur quandò à quo indictum 182.b
ieiunia non esse ex Ecclesia praescripto seruanda volebat Aerius 9. b
ieiunia non ferunt Agapeta 12. a
ieiunium nullius meriti esse 241.a 268.a 394.a
ieiunium contemptum 235.a 512 b
ieiunia stata spreta 175. b 176.b *& Dominicis diebus potius ieiunandum.* 176. b
ieiunia & pietatis doctrinam Adelphius cum suis auersatur 7.b 159.b
ieiunium & ciborum delectum contra rationē & scripturam pracipi 221 a
ieiunia Ecclesia non esse seruanda 171.b
ieiunium a Christo non esse institutum, neq; aliquem obligari ad ieiunium 237.a
ieiunium certis diebus seruare, esse cultum daemoniorum 440. a
Iesum non esse Messiam 242.a
Ignis à quibus pracipuus deus putatus 78 a
ignem à Deo non creatum 42. a 75.a
ignem corporeum non pati animam separatam post mortem à corpore 490 a
Illuminationes è calo qui se habere dicebāt 309.
Illyricus Arrij doctrinam renouat 228. a
Imagines Patris & Spiritus sancti 65.a
imaginum vsum non esse contra primum praeceptum 226.a
imaginum vsus ex Nicephoro 224.a
imaginum eiectionem qui sequatur 121.b
imagines qui adorentur 223.b 224 a
imaginibus honor habitus, ad eos transit quos illa referunt 223 b 224.a
imagines sacras honorant quidem Armeni, sed non osculantur 65. b
imagines deturbata 136. b 181. a 236.a 244.a 253. a 394. a
imagines Christi & sanctorum exusta 293.a
imagines abolita: & qua à quibus vbi seruata 306. a
imagines Sanctorum qui è templis eiecerint, & in illarum locum, suas & vxorum suarū amatoriè depictas. reposuerint 225. b
imagines templis restituuntur 137 b
imaginum eijciendarum quis vbi primus author 121.a
imago Christi idolum appellata, & indignus modus tractata 223.b
imagines tollēdas & comburendas statuit conciliabulum Constantinopolitanum 224. b
imagines qui idola appellat, anathema 226. a
imaginibus sacris infestiores Euangelici quā Turca 163. a
imaginem Dei post peccatum, Adam prorsus perdidisse qui asserat 367.b
immunitas Clericorum ab apostata Iuliano abrogata 247. a
impeccabilem hic posse esse hominem 91 a
imperatores olim ab Episcopis inaugurati 29.a
impietas horrenda ex Lutheri initijs 120.b
impietas laudata 264 b
impunitas peccatorum à quo promissa 22. b
impunitatem qui cur cupiant 394 b
Incantationes nullas esse qui asserant 40.a
de Incarnatione Christi qui malè senserint 90 b
incensa non tolerata 181 a
incredulitas sola peccatum mortale 107. a 112. b 325. b
idea in mente diuina 22 b
indulgentia 220. b
indulgentia data ijs qui ad bellum contra haereticos proficiscerentur 151.a
indulgentia impugnata 235.b 237. a 268 a .71. b 272. b 394. a
ineptia & absurditates Theophronij, Agnoëtarum ducis 14.a
infantes qui, quandò ad Christi fidem conuertendi 87.a
infantes esse absq; peccato 125.a
infantes ad aliquos annos sine baptismo seruare cuiq; liberum esse 205.a
infantes etiam absque praecedentibus bonis operibus

ribus non posse saluari 308.a
infantis anniculi sanguis à quibus cur minutis punctionibus extorqueatur 124.a
infans ex promiscuo concubitu natus qui à quibus ad mortem vsq; tractetur 186 a
infantes à matribus traditi occidendi 151.b
infernus negatur 22 b 209.b
infernum nullum esse nisi hūc mundum 441.b
inferni pœnas dispares esse 22.a
inferni pœnam non esse perpetuam 63 b
inferni pœnas post hanc vitam nullas esse credunt Albenses 18 a. *etiam Albigenses* 19.a
infideles quinam haeretici existimentur 243 a
infideles omnes qui haeretici doceant aut censeant occidendos 343.a
infœcunditas apud quos soluat matrimonium 306.b
ingenita hominum 51.a
ingenita duo qua 310 a
inhumanitas Diotrephis 148 a
inimicitia priuata Clericorum Ecclesiam secant 51.a
inimicum decipere, eiq; damnum inferre non esse peccatum 203.a
iniurias illatas non posse Christianos per iudicē vlcisci 261.b
institutiones maiorum relinquere cui honestū & pium 117.b
institutionis puerilis pulcherrimum exemplum 369.a
intellectus quidā, qui in mundum salutis causa hominum descenderit 452.a
intellectum humanum esse aeternum 490.a
intelligentiam fictā in Christo persona à Catholicis prorsus reijciendam 351 b
INTERIM duo 229.
interimista duplices 229
interimista aquè sacrilegi vt alij Lutėrista 229
interpretatio Aquila 55.b
inuocandos non esse Sanctos 103.a 233 a 270.b 395 a 417 b
inuocationem Sanctorum per SS. Patres Diabolum docuisse quis asserat 94.a
inuocatio Sāctorū n cur à quibus sublata 306 a
inuocatio Sanctorum non est mortuorum 513 a
inuocationem Sanctorum hic approbas, illic negat Lutherus 287.a
inuocationibus & incantamentis daemonum qui vtantur 154.b
inundatio per Hollandiam quanta 291 a
D. Ioannes Euangelista non vult lauare vbi Cerinthus lauabat 125.b
D. Ioannes Apostolus à quo iuuenis stolidulus appellatus 254. a 432.b
D. Ioannis epistola tertia cur à Luthero damnata 279.b
Ioannes Chrysostomus. vide, Chrysostomus.
Ioannes Eccius. vide, Eccius.
Ioannes Caluinus. quare, Caluinus.
Ioannes à Lasco, Baro Polonicus, superintendentem peregrinorum ecclesia agit in Anglia 22 a
Ioannes Oecolampadius vide, Oecolampadius.
Ioannes Pfeffingerus Pelagianus 396.a
Ioannes Vuicleffus vide, Vuicleffus.
Irenaus admonet Victorem, vt sedatiùs contra Asianos procedat 384.b
Irenaus egregius Ecclesiarum pacificator 385.a
Irene imperatrix prudentissima 137.a
Isaacius monachus Valentem ad pœnitentiam exhortatur, exitumq; belli infelicem ei praedicit 502. a *in vinculis interitum Valentis videt & indicat* 502.b
iscariotista nostri temporis 242.a
isis 78.a
israeliticum populum qui sese corporaliter iactarunt 217.a
Iudai an haeretici dici debeant 242.a
iudaeorum mendacium & vanitas 382.b
iudaeorum aliquot in Creta miraculosa conuersio 342.b
iudaeum qui vocent Osiandrum 310.a
iudai & Euangelici collati 242.b *& deinceps.*
iudaismus à quibus renouetur 36.b
iudas proditor adoratur 110.a
iudas proditor cui in maximo honore fuerit. 129 a
iudas putabat miracula Christi, non diuina virtute, sed magicis artibus fieri 241 b
iudam bonū opus fecisse tradendo Christo 242.a
iuda proditionem aeque esse opus Dei, ac conuersionem Pauli 311 b 327.b
iudam in cœna Domini corpus Christi non accepisse 242.a
iudex controuersiarum qualis à quibus petitus 305.a
iudicem, nullum hominem iustè posse occidere nouae legis tempore 359. b 394.a
iudex sanguinarius Caluinus 119.a
iudicialia secundum Mosen exercenda 243.b
iudicium qui non sperent futurum 104.a
iudicium extremum futurum qui negent 140. a 151. a 184. a 198. b 200. a 309. b 414. b 432.a 463 a
ante Iudiciū diem nec iustis beatitudinem conferendam, nec peccatores puniendos 202.a

iudicij extremi horam, Christo incognitam nugantur Agnoeta 14.b
iudicium vniuersale factum, nec aliud vlterius futurum dicunt Albanenses 18.a
iudicium humanum omne qui subterfugiant 218 b
iuliani apostata vita 245.& deinceps.
iulianus Christianorum libros irridet & damnat 247.a
iuliani morituri impia vox contra Christum 248.a
iulianus Halycarnassaus plurium haresum author 5 a
iulij Papa hoc nomine primi quanta authoritas, & pro Athanasio studia 346.a
iuramentum admissum 184.a
iuramentum quibus adiaphorum 8.a
iurare quatenus liceat 80.a
iuramentum omnino illicitum esse qui dicebant 18.b 3.a 80.a 125.b 134.b 228 b 236.a 394.b
iuris disciplinam antiquandam qui sibi contrarietur 100.a
iurisdictio Episcoporum 40.b
iurisprudentia studentes, qui primum à Caluino decepti 117 b
ius pontificum calcatum 90.b
iustificatio 233 b
iustificationem nullo modo pendere ex operibus nostris 107.a
iustificatio nostratria in se comprahēdit 248.b
iustificationis quot dogmata Euangelici proferant 250.a
iustificationis negocium quoties à quo mutatū 329 b
iustificari hominem essentiali iustitia Christi in nobis habitante, vt natura sit, non gratia, asserit Osiander 380.a
iustificari homines sola fide 268.a
iustificatorem esse Christum iuxta solam humanam naturam 458.a
iustitia sola Christi, non nostra, saluos nos esse 109.a
iustitiam nostram esse merum peccatum & rē damnatam 110.a
iustitia nostra vndè habeat meritum 110.a
iustitiam suam Deum nobis imputare 250.a
iustus vt homo in hac vita, & post hanc vitam 296.a
iustus qui debeat esse homo 461 a
iustum amplius non posse peccare 396 a
iustum in omni opere bono peccare 112.b 269.a 274.b
iustos ante Iudicij diem non saluandos 202.a
iusti omnes cur in inferno manere cogantur 317.a
iustos aquales & pares fore in meritis & pramijs 240.b
iustos qui fingant homines contra conscientiam 41 b
iustum esse certum se esse in gratia 268.a 275.b 326.a
iustinianus magno animo defendit Chalcedonensem Synodum 33.a
iustinianus Imperator laudatur 46.a *ex zelo pio in heresim labitur. ibidem moritur* 47.a *in ieiunio carnes venēdas promulgat* .47.b

L.

Labor manuum à quibus hareticis tanquā malus aspernatus 7.a 159 b 321.b
labor manuum 268.b
laborem manuum qui quantùm auersentur 139 a 209 a 426.a
laborare non debere perfectum virum manibus 394.b
laborem manuum omnem Monachis cur qui illicitum dixerint 159.a
labor manuum Monachis necessarius 204.b
lachrymari qui putent Deo gratissimum 154. a
lacticinijs qui quandò in quadragesima vsi 65.b
laici qui quadratam coronam gerant 196.b
laicos omnes esse Sacerdotes 221.a
laicum consecrare posse corpus Domini, si nō sit in peccato mortali 395.a
lapis tam est nemo, vt lapidibus & lignis inesse putet sensum. 216 a
lapsis post baptismum spes venia à quibus negata 3.a 5 a 361.b
lapsis remissio negata 341 a
lapsus apud quos non suscipiatur 51 b
lauari & mergi quotidie in aqua qui necessarium dixerint 207.a
laudes Christi qui ferre non potuerint 213.b
laurentij Surij appendix 198.b
Lecti Sanctorum conseruati 224.b
lectiones & preces Adamas nudi perficiunt 1.a
lectioni instabant Essai 161. a
leo tertius Imperator Iconomachus appellatus 222.b
leonides Origenis pater, educator & praceptor 369.b *filij sui pectus cum multa veneratione deosculatur* 369.a *conijcitur in carcerem, & à filio ad constantiam animatur, martyrium subit* 369.b

lex & Propheta ab Addam Manichæo impugnati, & D. Augustino defensi 7.a
lex Mosaica à quo impugnata 44.b
legem Veterem qui blasphemârint 181.a
legem Dei inutilem 41.a
legem qui reyciunt 47.b
legem cur Deus instituerit 431.b
legem Veterem malam 126.b 309.b 315.b
lex & legis author Deus à quibus blasphematus 110.a
legem Mosaicam qui Voluerint reducere 20.b
legem Veterem iuxta omnia illius præcepta esse seruandam 129.a
legem Veterem totam, cum lege noua seruandam 151.a 154.a
legem Veterem Iudaico ritu seruandam 463.a
legem nullam imponi posse Christianis 287.b
leges non potuisse condi ab Apostolis & eorum successoribus 216.b 267.a
Liber quæstionum noui & Veteris testamenti falso D. Augustino adscriptus 324.b
libri qui in Ecclesia legi debeant 48.b
libri humaniorum literarum cur Vbi à quibus combusti 101.a
liber monstrosus Elchesaitarum 154.b
libri scripturarum qui cur à Luthero resecti 279.a
liberum arbitrium negatum 18.a 86.a 111.b 233.a 241.a 268.b 274.b 276.a 312.b 325.a 326.b 327.a.b
liberum arbitrium magis ab Euangelicis, quã à Mahomete, resectum 307.b
liberum arbitrium cardo est Lutheranæ doctrinæ 329.a
liberum arbitrium non posse iuuare ad salutẽ 309.b
liberum arbitrium probat Melanchthon 327.b 328.a.b
libero arbitrio nimium à quibus attributum 126.a
liberum arbitrium quis gratiæ Dei antepofuerit 395.b
liberum arbitrium non esse causam effectiuam actuum suorum interiorem 220.b
liberum arbitrium esse potentiam passiuam, non actiuam, & necessitate moueri appetibili 490.a
liberè omnia quis fieri Voluerit 252.b
liberè absq; coactione superioris imperantis viuendum qui Voluerint 234.b
liberos omnes dicebat Lutherus 283.a
libertas per principes extincta, armis Vindicãda 27.a
libertas qua qui secundùm quos hæreticos Vindicanda 143.a
libertas quæ 253.a
libertas prorsùs carnalis 254.a
libertatem carnalem quis omnibus tribuerit 269.a
libido bruta quorum nostri temporis hæreticorum 151.b
libido fœda Dulcini charitatis prætextu 151.a
libidines nefandas quis docuerit 87.b
libidini qui prorsus dediti fuerint 218.b
licere omnia omnibus qui Velint 254.a
licinij res noua & ingratitudo aduersùs Constantinum, eiusque fœda tyrannis 255.
lictores Coloniæ & Moguntiæ Lutheri libros exurunt 273.a
linguis excisis loquuntur disertè Catholici 214.b
lingua petulantia cuius à quo accusata 148.a
lingua Nestorij blasphema quas tandem pœnas dederit 349.a
lingua Lutheri quam impura, Virulenta & blasphema 278.a
lingua cui cur radicitùs excindi iussa 449.b
lipsienses Pelagiani 396.a
literarum osor acerrimus 255.b
literis Vigintiquatuor quantùm tributum 89.b
literas xxiiij, omnium rerum perfectionem habere 318.a
literæ circulares Leonis Imperatoris ad omnes Episcopos 485.b
liuonia calamitas Vndè 293.a
Locus ex D. Ioannis epistola cur à quibus erasus 43.b
logos quid 23.b
longobardi 192.b
lotharingus Cardinalis quantis calumnijs appetitus 99.a
louanienses Theologi Lutheri libros damnatos exurunt 273.a
Lucas cur Euangelium scripserit 87.b
lucas primus imagines pinxit 224.b
lucas Sternberger totus blasphemus hæreticus fatetur se cum Melanchthone & Luthero sentire 260.a
de luce & Materia Deoq; ridicula 310.a
luciferi superbia punita 435.b
lucij crudelitas & eius scelera 263.b 264.a
lucius qui in Ecclesiam Alexandrinam introductus 264.b
luciani mors 519.a
ludouicus Hungariæ rex à Turcis miserè trucidatus

datus 291.a
lugdunum qu i cur passum 292.b
lumen quod in Taborio monte effulsit, spectrum fuisse 86.a
luminaria contempta 181 a
luna sacrificatum 77 b
lunam esse animatam & rationalem virtutem 301. b
lustralem aquam nihil differre ab alia aqua. 237 a 257.a
lustralis aqua nihili habita 183.b
luterana secta quãdò in duas sectas dissecta 8.b
lutherus author erroris Anabaptistarum 25. b
lutherani ex vrbe Monasterio ab Anabaptistis expulsi 27 b
lutherana in Augustinum blasphemia 35.b
lutheri peruicies 83. b
lutherus vndè suum Euangelium exorsus 99.a
lutheri doctrina homines fieri deteriores 103.b
lutherus Sectarũ huius temporis author 121.a
lutherus ex sententia Melanchthonis odio Papa, non pietatis opinione, turbas mouit 122 a
lutherus gloria cupidissimus 121.a
lutheranismi 134.b
lutheri quintum euangelium Mahometico Alchorano viam praparare 260.a
luxuria laudata 164 b
lutheri jectatores Euangelici dicti 162 a
lutherus priùs Ludder dictus 266.a
lutherus omnium arumnarum, quibus adhuc conflictatur respublica, causa 271.b 291.b
lutherum deprahendit Erasmus sceleratissimũ 266. a
lutherus se appellat Prophetam & euangelistam 274. a
lutherus fatetur non sese propter Deum nouã doctrinam orbi inuexisse 272.b
luther à puritate Germanis per antiphrasin dictus 266. a 301.a
lutherus quo magistro dogmata sua effinxerit. 276 b 277.a
lutheri facies, oratio, stylus quales 277 a
lutheri arrogantia 277.b 278 a
lutherum arreptitium 277. a 278.a b
lutheri vita 271. & deinceps.
lutherus carnalibus sua atatis hominibus doctrinam suam accommodat 274.b
lutherus cum diabolo miscet colloquia, & ab illo argumenta haurit 276.b 277. a
lutherus monialem ducit vxorem 270 a
lutherus qua occasione ab Ecclesia Catholica discessionem fecerit 271.b
lutherus incubo damone natus 276.b
lutherus aut demens aut obsessus, ab Imperatore & Imperij statibus iudicatus 278.b
lutheri aliquot antilogia 286. b 287.a
lutherus ad seditionem classicum canit 288.a
lutherus an antichristus, & an sanctus dicendus 293.b 294.a
lutheri mors 294.a
lutherum rusticos in nobiles, & nobiles in rusticos concitasse 289 b
lutheri sanguinaria vox 290 a
lutherus vanissimus propheta 292.b 294.b
lutheranorum apostasia ad papatum 295 a
lutheranismi euersio per Caluinistas 294.b
lutheri euangelio repentinus ominatus interitus 295 b
luteropapista in quibus à Luthero, euangelio cesserint 295.b
lutherus qua cum Mahomete habeat communia 305. & deinceps
lutheri pœna nondùm in totum desinita 106.a
lutherus Sanctorum diario asscriptus 306.a
lutheri secta triginta quatuor 886. a
lutherus ex contemptu peccat in Ecclesiã 433.b
lutherum quid ad schisma perpulerit 437.a
luxuriam docuit Balaam 80.b

M.

Macedonius ab Anastasio Imperatore in Constantinopol. Episcopũ constituitur 29. b *eius pietas & perpessa persecutio, ibidem* b *mittitur in exiliũ* 30. a *martyrio coronatur & miraculis claret* 30.a *mortuus seipsum crucis signaculo consignat, ibid.*
macedonius vir sanguinarius subitò episcopus apparet 299. a
eius feritas 299.b
macedonianismus à quibus nostro tempore renouatus 301 b
macedoniani anathemati subijciuntur 483. a
machabaorum libri à Luthero reiecti 279 b
madianita qua ratione Israelitas in idololatriam pertraxerint 82. a b
magia quantum quis tribuerit 333 b
magicam artem quis propalã exercuerit 123 b
magister è calo Samosatenus 392.a
magister Sententiarum à quo insanus & hareticus appellatus 230.b
magistratus quibus adiaphorum 8 a
magistratum occidendum 27 a
magnus quis qui Ecclesiam afflixerit 265.
MARIA qui à quibus impugnata 38.b

mariam non semper fuisse Virginem 157 *b*
mariam peperisse quidem Virginem, sed post cum Viro congressam 207 *a* 241. *a*
maria Virgini quis quam contumeliosus 137. *a*
mariam Virginem hominem tantùm & nō Deum peperisse 471. *a* 375. *a*
mariam Dei genitricem quo honore priuârit Nestorius 348. *b*
mariam Virginem non Deum sed hominem tantùm peperisse 222. *a*
maria cur Nestorio Christi, non Dei, fuerit mater 349. *b*
mariam longè aliter theotocon, ac mulierem aliquam episcopi matrem dici 352 *a*
maria qui theotocos Vocanda 352
maria Virgini quale sacrificium à quibus oblatum 133 *b*
mahometis Vita breuis descriptio 90. *a*
mahometis Vita 302. *b* & deinc. pt.
mahomet quid significet 302. *b*
mahometica religionis forma 303 *a* 304 *a*
mahometes proximè ad D. Pauli Vaticiniū de Antichristo, accessit 302. *a*
mahometes Antichristum adumbrat 303. *b*
mahometes non fuit Antichristus 34. *b*
mahometismus nostro tempore à Luthero & suis discipulis renouatus 304. *b*
maiestas Dei à nobis efferri non potest 32. *a*
maiestas blasphemata 138. *b*
maledicentia Deistarum 141. *a*
malefitia per dæmones nulla concitari 40. *a*
malum esse à Deo 103. *a*
malum Vnde 184. *a b*
malorum quomodo author Deus 132. *a*
malum aliquandò esse à Deo, aliquandò à materia 208. *b* 441. *b*
mali naturam Deo esse coæternam 184. *b*
malum nihil esse 254. *a*
mala quæ inuexerit Arriana perfidia 60. *a*
manes quid propriè significet 308. *b* 311. *a*
manes dicebat se ex Virgine natum, Christum & paracletum esse 308. *b* 310. *b* excoriatur. 310. *b* 480. *b*
manichæa secta in tres partes dissecta 325. *a*
manichæorum de Christo blasphemum deliriū, quod aut quale 351 *a*
manna se edere in cœna Dominica qui dicant. 244. *b*
manuum impositionem laicalem esse Sacramētum 312. *b*
marcus quàm Magicæ peritissimus 417 *b*
S. Martinus laudatur 76. *b*
martianus imperator Ecclesiam dissidentem coniungere studet 147. *a*
Martinus Bucerus, Vide, Bucerus.
martyres blasphemijs affecti 129 *a*
martyres cur stulti Vocati 193. *b*
martyrium dissuasum 87. *a* 88. *a*
martyrum sepulchra non esse Veneranda 511. *b*
martyres qui quibus 120. *a*
martyres quis dixerit eos qui se ob peccatū commissum interimant 393 *a*
martyrium stultum 131 *a*
martyrum constantia aliud quàm duritia hæreticorum 150. *a*
martyrem Christi se iactat Beza 94. *b*
martyres plures hæretici se habere iactāt 34. *b*
martyrologia hæreticorum 306. *a*
masculorum concubitus laudatus 264. *a*
materiam elementorum, ex qua mūdus factus, à Deo non esse factam, sed ipsi Deo coæternam qui somnient 18. *a*
materiam primam esse deum 140. *b*
materiam elemētorum ex qua mundus factus, non à Deo factam, sed Deo esse coæternam 209 *a* 441 *b*
de Materia mira 310. *a*
materia creationis quæ 316. *b*
matres infantes suos occidendos tradunt, hilari Vultu spectant 151. *b*
matrimonium damnatum 1 *b* 18. *a* 140. *a* 158. *b* 309 *b* 35. *b*
matrimonium nihil aliud esse, quàm occultum meretricium 152. *a*
matrimoniū nihil differre à scortatione 461. *b*
matrimonium non esse Sacramentum 65. *b* 269 *a*. 284 *b* 440. *a*
matrimonij leges 243 *a*
matrimonium Euangelicum 163. *b*
matrimonium spirituale quorum quale 254. *a*
matrimonium Virginitati æquatum 241. *a*
matrimonium Virginitati prælatum 284 *b*
matrimonium posse dissolui 124. *b* 203. *a* 243. *a* 306. *b* 341 *a*
matrimonium clandestinum 306. *b*
mathematici omnium scelerum & errorum assertores 322. *a*
mathematicas doctrinas nihil ad pietatem conferre 322. *b* *eas olim episcopus tractare religio.* *ibid.*
D Matthæus à quo fœnerator scommatice Vocatus 254. *a* 422. *b*
maximilla prophetissa Montani 323. *b*
Medicus fit Aetius, & gratuitò egenos curat. 10. *b*
medicina opus altaris sacrificio prælatum 66. *b*

melanchthon in pistrino pinsendi artem meditatur 101.a

melanchthonis praeclara sententia de Carolstadio & Luthero 322.a

melanchthon cur Cothurnus Germanicus dictus 296.a 325.a

melanchthon ex Manichaeo Pelagianus 325.a

melanchthonis scripta quae ipse tamen damnauit, quanti fecerit Lutherus 327.b

melanchthonem in iustificationis negotio quater decies variasse 329.b

melanchthonis de Muntzero sententia 343.a

melchisedech non purum hominem, sed quandam virtutem Dei fuisse maiorem Christo. 324.a

meletius sibi ipsi episcopalē dignitatē sumit 331.

meletius simul & manus indicio & voce libera Trinitatem consubstantialē depraedicat 332.b. relegatur in exilium. ibid. reuocatur 333.a

membra humana qui tribuant Deo 41.b 42.a b 74.b 491.b

membra quandò in sacra scriptura Deo attribuuntur, quid significent 492.a

memilinus Aphrorum Rex Albigensibus haereticis auxilium praebet, Rom. Pontifici Innocentio dira minatur, tandem bello perit 18. 19.a

mendax cur à quibus Deus dicatur 63.b

mendacia spargunt de Catholicis omnes simul Sectarij 440.a

mendicantes Monachi qui à quo impugnati & damnati 204.b

mendicantium religiones, malos daemones inuenisse 216.b 394.b

mendicantium ordines esse haereticos 235.b

mendicitatem omnem qui non ferant 268.b

mendicum sua spōte esse, turpe Christiano 56.a

mentem non habuisse animam Christi 50.a 51.b. 64.b

mentem in Christo negantes 142.b 143.a

meretricem pauperem meliorem esse casta, quae aliquid haberet 104.a

meretrices vniuira 12.a

meretrix cur à quo conducta, & in Episcoporū cubiculum clàm immissa 460.a

meretriculam nudam qui quarè adorent. 36.a

meritum Christi esse nostram iustitiam 250.b

meritum nullum esse hominis ad gloriam consequendam 268.b

meritum bonorum operum qui à Luthero eleuatum 282.a

meritum corporale tantùm ex bonis operibus. 325.a

merita sanctorum nulli applicari posse 220.b

messiam Deum futurum non credebant Essaei. 161.a

messiam nondùm venisse 244.a

metangismonita vndè dicantur 337.a

Μικροκοσμος cur homo appelletur 73.a

millenarij qui cur appellati 128.b

mille anni post resurrectionem nuptijs & alijs mundi voluptatibus destinati 128.b 129.b 130.a

millenarij qui vndè potissimùm cōfutati 347.b

ministerium publicum verbi qui prohibent 26.b 84.a 460.b 462.

ministri Caluinistae veri ac propriè assatores 97.a eorundem arrogantia & delitia 97.a

miracula edita ad lectulum Barsae Episcopi in Arado Phoenicia insula 496.a

miracula Christi quis magicis artibus adscripserit 241.b

miracula sanctorum qui dixerint daemonum praestigias 171.b 512.b

miracula nulla fieri in Ecclesia 394.b

miraculis conantur Caluinistae fictitiam suam doctrinam stabilire 159.a b

miraculum nullum edere potuisse Euangelicos 140.b

miracula quaenam iactet Menno 336.b

misericordiam Dei nostram esse iustitiā 250.a

missa virtus 204.a

missam à Christo institutā quis neget in Euangelio fundatam 234.b

missas pro defunctis, peccatis, satisfactionibus, aut alijs quibusuis necessitatibus Ecclesiae applicari posse, negabat Aerius 9.a

missas qui post mortē celebrari facit, opus charitatis non perficit 66.b

missam non posse offerri pro peccatis 269.a

missam primò quis Vuittēbergae abrogārit 112.a

missa impugnata 112.a

missa quàm horrendè à Luthero blasphemata. 268.b 269.a

missa à Luthero diaboli instinctu impugnata. 277.a

missa sacrificium ab omnibus Sectarijs oppugnatur 440.a

missam qui blasphemārint esse daemonum sacrificium 103.b

missae sacrificium prorsùs abolere nitetur Antichristus, idem iam faciunt omnes Euangelici 161.a

missa in Carolstadij incestis nuptijs composita. 285.a

missa celebratio diuersa apud Luteranos 386.a

Moguntiæ lictores libros Lutheri damnatos in ignem coniiciunt & exurunt 272.a
moloch quid sit 70 b
monachos ad laborem manuũ adstringi 204.b
monachos teneri per manuum laborem victum sibi acquirere, & non per mendicationem. 215.a
monachis cur omnis labor illicitus 159 a
monachus an semper quiete in suo tugurio considere debeat 498.a b
monachi miraculis clarent 500.b
monachi & eremitæ sancti, præsentia sua dæmones expellunt 263 b
monachi Iudæorum 161 a
monachos qui tantùm receperunt 160. b
monachi & Monachæ à quibus in communionẽ non recepti 213.a
monachi nudi publicè verberati 83.a
monachi ab Arrianis persequuntur 500.a
monachorum agmina multa à quo interfecta. 494.b
monachi lege ad bellum à quo coacti 494.b
monachos & monachas omnes damnari 66. b
doctrinam Christi corrumpere ibid.
monachi impugnati à Luthero 269.a
monachi à quo dæmones noui appellati 236.b
monachi simplices seditionem concitant 42.b
monachorum quorum quanta hypocrisis 432. b
monachorum tumultus contra Synodum Chalcedonensem 514.b
monarchia regnorum deleta 35 a
monasteria vbi à quibus fundicùs euersa 162.b
monasteria vbi in immanissimos carceres commutata 162.a
monasteria à seditiosis rusticis expilata & euersa 288 b
monasterium Vuestphaliæ oppidum qui primò à Lutheranis, pòst etiàm ab Anabaptistis inuasum 27 a
monasterium Vuestphaliæ vrbs qui ab Anabaptistis occupata 27 b
monastica religiones impugnata 2[illegible] b
monasticam vitam qui suscipit, irregularẽ esse 235 b
monophysitæ, Acephali, & Seueritæ, idem hæreticorum genus 4. b
monothelitæ qui 302.a
montanistæ sat[illegible] se eos prophetas, quos Dominus se m[illegible]rum promitteret 341.b
montani interitus qualis 341.b
monumenta defunctorum sanctorum 224 a
mortem Christi in cruce fictam fuisse 181.a
mori horrenda Copronymi 136.b
mortem qui vltroneì subeunt, vel sibi ipsis infligunt, quibus martyres 120 a
mortis auidi 131 a
mortis pro sua hæresi sustinenda atq; tuenda cupidissimi qui 149.b 150.a
mortui baptizari 123.b 15 b 3[illegible]0 b
mortificationem absolutam Adæ, qui quam hominũ vim exercitijs velint acquiri 30.b 1[illegible]0 b
mos Ecclesiæ nunquàm mutandus 15 a
moses iram & locustam magnam Dei virtutem vt dixit, sic & Christum virtutẽ Dei esse qui velint 71 a 314.a
mosen magum fuisse & non à Deo 18 a
moses stultus à quo vocetur 209 a
moses reprehensus quod bella gessit 308.b
mosis volumina quinque à Nazaræis quomodo habita 346.b
moses falsus 342 a
mosen qui se dixerit 361.a
Mulierem initiari posse ordinibus sacris 124. a 397. b
mulieres iustè posse ad sacerdotium promoueri 269.a 307.b
mulieres quæ, Amazonum instar, armis in prælijs vtantur 196.b
mulier Cauponaria Bezam publicè Latinè cõpellat vt pecuniam debitam soluat 96.b
mulierem quamlibet obligatam ad coëundum cum quolibet viro eam petente 27.a
mulieres communes esse debere 198.b
muliebre genus quàm varium & erroneũ 134 a
mulierum consortia qui non respuebant 91.b
mulierem decipulari qui quandò dixerint peccatum mortale 9 b
mulieres ne comam haberent, quis constituerit 170. b
mulieres duas tanquàm Deas à quibus adoratæ 153.a
mulierculæ oneratæ peccatis, omnium ferè hæreseon seminandarum adiutrices 11.b 323 a 41[illegible].b
mulierculæ quales quis qui deceperit 140 a
mulier captiua Christiana quos ad Christi fidẽ perduxerit 197.a
mulieribus mammæ cistis & arcis compressæ & auulsæ 3[illegible]0.a
mulieris Edessenæ constantia & martyriũ cupiditas 496 b
mundanistæ qui, & cur ità dicti 343 b
mundum à malo principio factum qui asserant 17 b
mundum æternũ esse statuunt Albanenses 18. a
mundum non à Deo, sed ab Archangelo conditum.

tum 57.a
mundum non à Deo, sed ab Angelis creatū 123. a. 129. a 333. b
mundum factum ab angelis præter conscientiam Dei patris 434 b
mundum non à Deo factum, sed à trecentis sexaginta quinq; alijs 87. b
mundum in eodem statu non mansurum 343. b
mundi finis certus à quo præscriptus 67 a
mundi finem quis quando à quibus deputatus, 244 b
mundum hunc esse infernum 441. b
mundum iudicaturum quis se dixerit 336. b
munzerus seu Monetarius aliquis Thomas, cuiusnam hæreseos vel author, vel promotor. 3?2. b. ibi mataq; eius qualia 341. a
munzerus quomodo aut cur à Luthero defecerit 343. a
munzerus qui Lutherum æquè ac Papam traduxerit 343. a
muntzerus quantam inter rusticos Germania seditionem è scriptis Lutheri excitârit 353. b
muntzeri mors 290. a
mus Ponticus cur Marcion dictus 117 a
mursum aut forticum cultores vnde cur olim apud Iudæos 344 a
muscam quæ ciuitas aut gens olim pro Deo coluerit 344. b
muscaronita qui, aut vnde sic appellati 344 b
musculus qualis hodiè ex Lutheri schola hæreticus 344 b
musculani quales hæretici 344. b
musica Syrorum 205. b
musorita quales fuerint aliquando inter Iudæos idololatra 34?. a
mutanda qui tandem omnia 343 b
Mysteria Euangelicorum horrenda 36. b 140. b
mysteria qui publicè celebrent 124 a
mysteria cuncta Ecclesiæ quæ à Christi passione vim suam habent, negata 304 a

N.

Natalis egregius Christi confessor ab hæreticis corrumpitur, vt eorum hæresi præsit, sed à Christo semel atq; iterum ad pœnitentiam inuitatus vapulat 476. a
natalem Domini secundùm carnem qui non venerentur 414 a
natiuitas Christi secundùm carnem impugnata 64. b
natiuitas Christi quandò à quib. celebrata 65 a
narcissus episcopus Arriana hæresi infectus, qua apud Constantem Imperatorem techna vsus 345. a
natura dei 239. b
naturam Dei quis se iactet comprehendisse 32. a
naturam diuinam nihil distare à substantia & effectu 26 a
naturam humanam & diuinam in plurimas partitam personas 240 a
naturam vnā esse verbi Dei & carnis 14?. 146.
naturam vnam tantùm in Christo 219. a 220 a 330 a. 451 a
naturæ duæ in Christo 117. a
naturæ duæ in Christo negatæ 32. b 33. a 177. a 446. b
naturas duas in Christo in vnam compositam 339. b 445. a 479. a
naturam cuiuslibet non simpliciter id quod est, dici, sed dupliciter 23? b
naturam quæ est principium motûs in corporibus cælestibus, esse ab intelligentia mouente 490 a
nazaræorum hæresis qualis & vnde 346. b
necessitate absoluta omnia fieri 216. b 233. a 268 a. 11. b
necessitate quis nihil fieri voluerit 252 b
negatio Christi persecutionis tempore à quo suasa 87. a
negare Christū persecutionis tempore, qui dixerint non esse peccatum 154. b
negare Christum coram hominibus non esse peccatum 1?8. b
nepotem Dei quis se dixerit 198 a
nepotis alicuius in Aegypto episcopi hæreses quales & blasphemiæ 347. b
nero qui à quibusdam Antichristus & resurrecturus putatus 34. b
nerentas olim Celtica vrbs, quod hodie nomen habeat 345. a
nestorius quis qualisve fuerit, eiusq; dogmata hæretica quæ 348. b 149. 150. & deinc.
nestoriani quomodò tractent aut consistant eucharistia sacramentum 348. b
nestorij lapsus quanta fuerit pijs hominibus tentatione 349. a b
nestorius cur anathemate perculsus 352 a
nestorij arrogantia quanta 353. a
nestorius quos hæreticos, ipse nondum hæreseos suspectus, qui vexârit 35?
nestorij graphica descriptio 35? a
nestorij prima apud Byzantium concio quàm fuerit superba & insolens 353. a
nestorius suā hæresim vnde vel suxerit, vel quà sit exorsus 353 b

nestorius quos hæreticos primùm imitari existimatus 354.a
nestorius quanta apud Byzantium turbæ author 354.a
nestorio inter concionandum quàm crudele & cruentum obuenerit portentum 355.a
nestorius bonorum monitionũ contemptor 356.b
nestorij blasphema in concilio vox 357.a
nestorius in concilio damnatus 357.b
nestorius quò tandem exulatum missus 357 b
nestorij qualis pœnitentia 358.a
nestorij misera, sed digna blasphemo calamitas & mors 358 b
nestorij lingua quî tandem cruciata 358.b
nestorij mors 519.a
nestorianismum quinam hac tempestate hæreticissima renouent 359 a
nestoriani damnantur 483.a
neutrales qui dicantur 295.b
neutrales in religione 443.a
Nicena fides apertè negatur ab Acacio 4.a
nicena synodo qui interfuerunt, quî à quo vocati 410.a
nicena fides, & prophetica & euangelica & apostolica est 506.a
nicena synodus septima contra Iconomachos. 223 a
nicolas Papa virtus in propulsando Photino hæretico 108 b
nystages vndè dicti 366.b
Nobilium caligo & incogitantia 100.a
nobilium castra & arces à rusticis seditiosis direptæ & exustæ 288.b
nobilitatem extirpandam qui vbi coniurârint. 100 a
nocturnum sacrum quale qui ignoto Deo faciunt 78 a
noctis tempore vigilare qui dicebant illicitum 366 b
noe damnatus 317 a
nomen Iesu & Mariæ execratum 244.a
norbertus vir sanctus & doctus Tandemi hæresim extirpat 464.b
nouatiani quomodò Byzantij à Nestorio turbati 353.b
nouatus factionis suæ populares iuramento, vt sibi adhærerent, in perceptione Eucharistiæ obstringit 363.a
nouatus fraudulenter Episcopus creatus 362.b. in lecto æger baptizatus, signaculum ab Episcopo non accepit, ideóq; nec spiritum sanctum 363 a
nouatus cur hæresim suã instituerit 362.365.a
nouatus martyrium subijt 165 b.
nouitas quæ mala inuehat 60.a
Nubere, vt non prohibeant Christiani 14.a
nudi conueniunt Adamæi 1.a
nuptiæ virginitati pares 87.a 157 b 241.a
nuptiæ damnatæ 1. a b 2. a 10.a 13.b 53.b 158.a 160.b 35.b 465.b
nuptiæ primæ admissæ, secundæ verò velut impiæ aspernatæ 3.a 123.b 203.a 340.b 461 b
nuptias omnes homines teneri contrahere 1.3 a
nuptiæ spirituales cuius 317 b
nuptiæ. vide etiàm, coniugium & matrimoniũ.

O.

OAsis Aegyptia vrbs, cuius hæresiarchæ exilio clara 358.a
Obediendum nemini 416.b
obedientiam non esse præstandam prælatis ecclesiæ 269 a 194.a
obedientia humana qui non debeant esse subiecti 91 b
obedientiam Christi esse nostram iustitiam. 250. a
oblatio rediuiua, ministeriumve ecclesiasticũ defunctis (sicuti mos est) apud Acephalos nõ celebratur 4.b
oblationem qui oleo subigant & vngant 65.b
oblatio corporis Christi inter Missarum solemnia 213.b
Occidentalis ecclesia laudatur 76 b
occidens ab Oriente quando diuisus 76.a
occidentali ecclesiæ quid cuius exemplo timendum 70.a
occidentales episcopi quo fauore Athanasium prosequuti 346.a
occidentales coniũctissimi Nicenam Synodum retinent 503.b
ochozias rex Israel. cur vnde quæ de idololatria increpatus 344.b
oculos in cælum qui non eleuabant 91.a
odio põtificis Lutherus nouam doctrinam orbi inuexit 272 b
Oecolampadius Brigittanus apostata corrumpit & mutilat bonos authores 232.a accusatur affectatæ tyrannidis ab Erasmo. ibid. eius mors qualis. ibid.
Oldendorpius ex dispensatione Lutheri, alterã vxorem ducit priore superstite 306.b
olipsius ob blasphemiam in Trinitatem ab angelo occisus 366.a
ollarij lurcones 366.b
Omnipotentia Dei negata 94.a

Oppi

Oppidula quot vbi ex terra motu absumpta 293 b
opera bona corporalia tantùm pramia mereri 3.5 a
opus bonum quale qui esse volnerint 107. b 108 a
opera bona vt exploderet Lutherus, quasi aude visus 280.b
operum nostrorum cur qui nullam velint habere rationem 107.a
opera bona non esse necessaria 41.a 91. b 112.a 228 a 233 a 268 a 269 a 308.a
opera bona cur non prosint, & mala cur nihil obsint 210 b
opera bona nos non saluare, sed fidem, docebat Simon Magus 455 b
opera bona ad salutē perniciosa qui dicant 25.a
opera bona esse peccata 112 b 233.b 269.a 274.a 307.a
opera bona magis obesse quàm prodesse 110. a 412.a
opera omnia Sanctorum peccata esse 220.b
opus omne liberi arbitrij peccatum esse 221 a
opera bona non esse necessaria, & esse necessaria 112.b 233.b
opera ad salutem necessaria nunc ait, nunc negat Lutherus 286.b 287.a
opera aliena non prodesse, sed propria sufficere dicebat Mahometes, Lutherus etiam propria facit peccatum 307.a
operibus bonis vacabant Essai 161.a
Orare sine intermißione quid sit 415.b
oratio Dominica à quibus mutilata 125 a
orationem qui nullam prater Dominicam admittant 228. b
orandi formula omnes reiecta prater orationē Dominicam 395 a
oratio sola absq; alijs pietatis exercitijs, etiàm baptismo, damonum furientem repressit, et omnia bona conciliat &c. 7.b 208.b 321 b
orationem solam inhabitantem damonem effugare 139 a 208.b 426.a
orari pro defuncto Acacio vult Anastasius 4.a
orare pro se mutuo viuos tantùm posse, error est Vigilantij 5'3 a
orare Deum qui non teneantur 91.b
orationes qui sibi necessarias negabant 125.a
oratio cur non necessaria 216.b
orationē pracisè nulli valere aut prodesse 225.a
orandum cur qui noluerint 490.a
orādi certū tēpus qui sustulerit Lutherus 282.a
orandum non esse pro reprobis 94.a
orationes Ecclesia pro infidelibus & peccatoribus esse inutiles 396.a
ordinatio Clericorum 235 a
ordinati à Presbytero. deponuntur 56.a
ordinem quis neget Sacramentum esse 269 b
ordinis sacramentum quo argumento reiecerit Lutherus 282 b
ordinis sacramentum à quo reiectum 464.b
ordinibus sacris initiari posse mulierem 124.a 397 b
orchistarum crudelitas in Sacerdotes catholicos 367.b
orientalis Ecclesia cur per quos prorsùs deleta 70.a
orientales & Occidentales, id est, Arriani & Orthodoxi, qui se mutuis odijs persequuti 349.a
origenes quos hareticos erroris conuicerit 56.a 57.a
origenis scripta nugas esse cum Melanchthonis collata 327 b
origenis vita 369 a & deinceps.
origenes origo & fons Arrianorum à quo appellatus 368.a
origenes adolescentulus martyriū affectat 369 b à matre domi detinetur. ibid patrimonium eius fisco illatum 370. a cum haretico habitant, ecclesiastica seruat instituta ibid. decimumoctauum annum agens, est schola Christiana catechistes 370.a vita eius Christiano philosopho digna 370 b calceamentis & vino non vtitur 371. a seipsum propter regnū Dei castrat 371.a Hebraicam addiscit linguā, & translationes sacra scriptura inquirit 372. a nondum presbyter, cōcionari permissus 372 b egregius hareticorū confutator 374.a pro fide Christi in carcerem conijcitur & torquetur 374.b ne cogeretur stuprū impuriū & impudicū ab Aethiope pati, fidem abiurat ibidem 374.a in illum anathemata 378.b
origenis miseranda concio Hierosolymis 376.a
origenis tentatio, genus & eruditio, acre ingenium, oratio melle dulcior, librorum à se cōscriptorum copia 376.b
origenis libri an ab alijs corrupti 377.b
origenista nostri temporis 379 a
origenem etiàm vocabulo theotocu seu Deigenitricis vsum 354.b
originale peccatum nihil esse 18.a
originale peccatū non habere pueros 61.a 395 b
orphanorum execranda facinora 379 a qui tandem deleti 379 b
orthodoxorum persecutio punita 252 a
orthodoxorum constantia 443.a

Os cui cur à quo obstructum manu 332.b
osiāder qui se Enoch alterum iactitārat, & bestia extinguitur. 310.a
osiander eodem tempore visus in inferiore hypocausto epulari, & in superiore idem, vel diabolus potius in illius loco, scriptitare 380.b
osiander quibus conuicijs à Confessionistis impetitus 380.a
osiandri querimonia de suis sectarijs 437.a
osiris 78.a
Othomannus cuius conspirationis subsignator 292.b
Oua qui quantùm execrārint 125.b

P.

PAcificorum hæreticorum dolus & vafricies 181.a
pædobaptismus quomodò inter adiaphora à quibus ponatur 8.a
palla altaris qui ventris fœditatem detersērint 19.b
panis creatura diaboli 125 b 309.a
panis & caseus solum Deo oblatus 68 a
panis in honorem B. Mariæ à quibus oblatus 113 b
panis pro Eucharistia fœdissimus & execrādus 125.b 309 a
panem fermentatum, non azymum, necessariò ad Eucharistiā conficiendam requiri 202.b
pane fermentato qui in sacrificio vtantur 228.b
panis & vini substantiam materialem post consecrationem manere in Eucharistia 234 b 267.a
panem pro Eucharistia simul cum corpore Christi esse 430.b
papæ nomen quis è sacro episcoporum albo primus delere ausus 182.a
papam non esse iure diuino caput ecclesiæ 221 a
papatu sublato, quid necessariò sequatur 511.b
paracletum qui se dixerit 124.a 308. b 310.b 323.a 468.b 480 b
paradisum dicunt Adamai ecclesiam suam 1 a b
paradisus negatus 22 b
paradisus quorum qualis 253.b 422.b
paradisum visibilem 441.b
parasceues nostræ euangelicorum columina in lupanaribus inuenta 253 b
paria decē dissidentium & concertantiū 38.a
parisijs commendantur 22 b
parisienses Theologi calumnias quas à quo acceperint 97.a
parmenianus non tam doctus quàm seditiosus 381. a eius nequitia 381 b
parricidia nefanda à nostri temporis Enthusiastis perpetrata 160.a
paruulos nullum habere originale peccatum, ideoq; nec baptismo egere 18. a 237.a 395 b
paruulos non baptizandos 417 b
paruulis vsu carentibus nihil prodesse baptismum 26.b 84.a 208.a 399 a
paruulorum decedentium sine baptismo conditio secundum quos 64.a
paruulos regnum cælorum non posse consequi 160 b 212 b 213 a
paruuli adulti one à quibus circuncisi 219.a 228.b
paruulis ad vbera adhuc pendentibus communio sub vtraque specie data 219 a
pascha quando qui necessariò celebrandum voluerint 102.a
pascha quando celebrandum, disceptatio 382.b 383.384.
pascha quandò celebrandum 4 8. 419 420. 421.a 470 b
pascha qui quandò celebrent 397 b
pascha qui Iudaico more celebrent 65.a 382 a 426 b
paschatis celebritatem liberam Christianus populus reliquēre Apostoli 418 b
pascha diem quantoperè cupiat Lutherus mutatum 305 b
pascha festum Lutherus vult transferendum inter festa immobilia 385 a
paschatista nostra ætatis 385 a
passionem Christum simulâsse 126.b 310.b
pastor stultus Antichristus à quo vocatus 34. b
in pastorum Catholicorum necem qui coniurēt 386 b
patrem tantùm dici vnicum & verum Deum 141 b 510 b
patrem solum adorandum 120.b 301. b 447.a 489.a
patrem qui tantùm innocent 429.a
patrem filio maiorem 138.b 149.a
patrem filio potentiorem 323.a
patrem potuisse non gignere filium 323.a
pater an Deus potuerit vocari antequàm filiū haberet 318.b
patrem & mundum creâsse, & in cruce pependisse 411.b 412
patrem esse passum 361.a 387.b 429.b

paterna mens secundum Platonicos 13.a
patrum decreta cùm scinduntur, quæ mala oboriantur 60.a
patres omnes veteres erráße 277.b
patriarchæ à quo contumeliis affecti 317.a
patriarchæ cur in inferno manere cogantur. 3.7.a
D. Pauli quàm ingens potestas 402.b
D. Paulus à quibus apostata legis appellatus. 152.a
D. Paulum quis vas confractum vocârit 254.a 422.b
paulus Apostolus à quo conuitiis impetitus 448.a
D. Paulus Apostolus à quibus reiectus 129.a 154.a 155.a
pauli epistolæ cur à quibus reiectæ 152.b 155.a 158.a b 206.a
D. Pauli epistola quæ à quo reiecta & recepta 315.a 317.a
D. Pauli ad Hebræos epistola cur à Luthero reiecta 279.b
paulus Samosatenus. Vide, Samosatenus.
paupertas Essæorum 161.a
paupertas qui nimium laudata 204.a
paupertas quæ cui qualis 233.a
pauperes esse debere sacerdotes 394.a
paupertatis euangelicæ consilium à quibus spernatur 125.a
paupertas voluntaria quæ non solùm inutilis, sed & noxia 163.a
paupertas quæ damnata à quo 204.b
paupertati à quo diuitiæ prælata 312.a
Peccatum ad mortem 424.b
peccatum originale nullum esse 237.a
peccatum quale non esse peccatum, qui dicant 490.a
peccata etiam grauißima nihil nocere si credas tantum 11.b 41.b
peccatum mortale nullum nisi incredulitas 107.a 1.2.b 325.b
peccatum post baptismum commissum, pœnitētia non posse expiari, impiè docent Nouatiani 3.a 5.a 130.a
peccatum post baptismum commissum, solum Deum & non sacerdotem remittere posse docebat Nouatus hæreticus 5.a
peccata aliqua esse prorsus irremißibilia 64.a
peccato mortali obstrictum non manere in baptismo 221.a
peccatum mortale fidem tollere 268.a 275.b 326.a
peccatum non esse à libero arbitrio, sed à dæmone 18.a 64.a 309.b 510.a
peccata non posse vitari 309.b
peccata fide remissa sibi qui certò statuant 23.a
peccatum nō animum, sed carnem saltem inficere 198.b
peccatum nihil esse, nisi iis qui se peccare putent 253.b 422.b
peccatum esse quicquid homo agit ante iustificantem gratiam 221.a
peccata esse æqualia 240.b
peccatum mortale factum in charitate, nō esse peccatum 222.b
peccata reprobis nulla esse venialia 94.a i electis nulla mortalia ibid.
peccatum omne esse mortale, nullum veniale. 112.b
peccare posse qui se post anabaptismum negent. 253.b
peccati authorem Deum esse 109.b 111.b 125.b 184.a 254.a 2 4.b 327.b 455.b
peccatum qui Deo adscribant 254.b
peccantem, suam voluntatem voluntati beneplaciti Dei conformare 490.a
peccatores ante iudicii diem nō puniēdos 202.a
peccatores pares in peccatis, pares in pœnis 240.
pecuniam possidentibus qui spem salutis tollāt 52.b
pecuniam qui non contrectabant 366.a
pecuniam recipiētibus qui spem salutis ademerint 416.b
pelagii vita 395.b
pelagiani nostri temporis 396.a
pellem propriam qui in tympanum conuerti post mortem voluerit 237.b
pepuza vicus Montani à quibus Ierusalem appellata 124.a 397.a
perditionis filius 34.b
perfectio omnium rerum in quo consistat 89.b
perfectionem quam, quàm arroganter qui sibi adscribant 253.b
perfectionem viginti quatuor literas omnem habere 318.a
perfectum virum non debere laborare manibus 394.b
periurium licere qui asserant 53.a 184.a 414.a
persecutiones florentiorem reddunt Ecclesiam, 18.b
persecutio Ecclesiæ Alexandrinæ 194.b 195.a
personam vnam esse Trinitatis 361.a 387.b 388. 429.a b
personas duas in Christo fuisse, vnam passam, alterā seorsim stetisse, & paßionis spectatricem fuisse 127.b
persona duæ Christo attributæ 399

personas tres non esse Patrem, Filium, & Spiritumsanctum 141.b
persona tres confusa, & Vna tantùm Trinitatis credita 210 b
persona à Deo Verbo suscepta, quî accipienda. 351 a
persona in Christo Vnitas quî aut quandò compacta atq; perfecta 351 b
pestis saeuissima 293 b
D. Petrus à quo abnegator Christi appellatus. 254. a 412 b
D. Petri epistola secunda cur à Luthero reprobata. 277 b
D. Petrum non fuisse Verũ Rom. Ecclesiae Pontificem 424 a
petrus Alexandrinae Ecclesiae Episcopus & martyr 5 b
petri Cnaphei quatuor Vtilia inuenta in Ecclesia 400 b
petrus Dresdensis nostro tempore communionis Vtriusq; speciei necessitatem innexit 110.b
petri Dresdensis Vita 398.
petrus succedit Athanasio 499 a. à Palladio praefecto Aegypti in carcerem cõijcitur, postea Romam confugit 499.b 500 a Ecclesiam suam recepit 501.a
Pharisaica sanctimonia haereticorũ 42.a 75.
pharisaei Vndè dicti, & eorum doctrina 402.a
philippus Landgrauius Hessiae Bernardũ Rothmannum cum alijs quibusdam, ad propagãdam Lutheri doctrinam mittit Monasterium 27 a
philippus Melanchthon. Vide, Melanchthon.
philistini cur qua olim affecti plaga 344 a
philosophia prorsus damnata 66 b
philosophiae artes à quibus prohibita 101.a
philumena Pythonissa Apellis 44.a
photinus cur anathemate notatus 352.b
photinus anathema 483.a
phryges moderati, ideóq; facilè in Nouati dogma prolapsi 365.a
Pikardus Adamitarum haeresim restaurat 1.b
pikardorum quadraginta crudelitas in rusticos 408 b
pistiaci quid & quomodò cum Beza & suis tom ministris actum 95.a & deinceps.
Platonici quid de Deo sentiant 13.a
platonem aliquam notionem SS. Trinitatis habuisse 84 b
planus 454.b
plebes sine sacerdotibus 207 b
Pneumatomachi qui appellati 297.a 409 a
Poenas inferni dispares esse 22.a
poena & Beneficium, dij a quibus habiti 78 a
poenam Arrij nondum esse determinatã 419.b
poenitentia Virtus quî à Nouatianis sublata 3.a
poenitentia Vna post baptismum sublata 5 a 341 a.361 b
poenitentiae partes duae 233.b
poenitentiam quae ex timore gehennae oritur, esse noxiam 269.b
poenitentiae partes tres esse quis neget 269 b
Poltrotius ad eadem Guisiani ducis, à Beza instigatus & impulsus 99.a
polygamia 306.b
pontifex maximus quis quî à quibus creetur. 186 a
pontifex summus à Graecis pro excommunicato habitus 202.a
pontificibus summis qui se opposuerint 210.a
pontificem summum qui Antichristum dixerint 218.b
pontificem non esse iure diuino caput Ecclesiae. 221 a
pontificem malum super fideles non habere potestatem 234 b
pontificatum summum qui quandò dixerint abrogatum 234 b
porphyrius Christianorum hostis 409.b 410. 411.a
possessiones non licere habere Ecclesiasticos 234. b. 235.b 267. a 394.a
possessiones non posse habere Ecclesiasticos 320.b
possidere qui nihil Velint 52.b 53.a
postes sanguine agni qui inungant 6..a
postellus Vir doctissimus, sed non satis integra & sana mente 141.b
potestas Ecclesiae resecta 394 b
potestas tituli damnata 310.a
potestati legitimae qui nolunt esse subiecti 26 b 84.a
potestatem omnem tam laicalem, quàm Ecclesiasticã, per peccatum mortale amitti 394 b
potitatur in Ecclesijs 63 b
Praebenda beneficium à quo sub paupertatis praetextu relictum 204 a
praecepta Dei impleri posse absq; gratia Christi qui dixerint 126.a 245.a
praecepta Dei seruatu impossibilia esse 269.b
praecepta hominum 221.a
praeceptum non distare à consilio 325 b
praeceptum nullum esse in tota lege Euangelica 269.b 326.a
praeceptum primum qui transgrediatur 226.
praedatoria quae Synodus cur appellata 145.a 146.a

praede-

prædestinationis error 216.b
iuxta Prædestinationem diuinam omnia necessario euenire 327.a
prædestinati 412.a
prædicamentorum sex vltimorum quis author. 198.b
prædicationem verbi Dei omni Christiano liberam 217.a 394.b
prælatorum crimen aut à subditis non credendum, aut tegendum 53.b
prælatis Ecclesiæ nullam obedientiam præstandam 269.a
prælati Ecclesiæ ab omnibus sectarijs pro membris Satanæ habentur 440.a
prælatos Ecclesiæ non habere potestatem leges condendi 236.b 267.a
prælium cruentissimum 473.a
præmonstratensis apostata, dicit Christum in cruce desperâsse, & ideo damnatum 36.a 412.b
præsidium cæleste 189.b
præstigia Simonis 454.a
præsumptionem docuit Lutherus loco spei 271.a
præsumptio hæreticorum 107.b 109.a 114.a
preces persoluunt Adamæi nudi 1.a
presbyterum in absentia Episcopi, exercere posse Episcopalia munera, quis malè dixerit. 56.a
presbytero licere concionari absq; permissu Sedis Apostolicæ vel Episcopi 235.a
presbyteros omnes esse æquales 237.a
primas Armeniorum qui vocatus 62.b
principatus S. Petri 221.a
principia duo contraria qui statuant 17.b 19.a 80.a 107.b 133.b 134.b 186.b 315.b 318.a 509.a 510.a
principes occidendos 27.a
principiis vita, censura est ad quam dirigimur 198.a
principem nihil contra Deum audere debere. 189.a
prioratum elocat & vendit præsenti pecunia Beza 96.a
prisca Montani prophetissa 323.a 412.
priscillianus, Maximo Imp. iubente, Treueris occiditur 414.b
proclo insigni Ecclesiastæ cur ità aduersaretur Nestorius 355.a
profundum principium quod & Pater à Valentino dicitur 509.a 510.a
promotiones irrisa 235.b
propheta cur à Deo missi 69.b
prophetarum verorum & falsorum discrimen.
propheta qui à quibus impugnati 43.b
propheta reiecti 47.b 151.a
propheta blasphemati 181.a
propheta à quo contumelijs affecti 317.a
prophetas fuisse arreptitios 411.a
prophetas veros, quibus falsis prophetis postposuerint 405.a
prophetam sanctum fuisse Christum, non Deum 304.a
prophetam se appellat Lutherus 274.a
propheta vanus Lutherus 292.b 294.b
prophetas quos quis se iactent 341.b
prophetam vnicum totius orbis quis se iactârit 446.b
prophetissa Montani falsa 323.a 412.b
proprij nihil habebant Essæi 151.a
proprij nihil habere debere Christianos 186.a
prostituta mille assiduè in templo Veneris 79.a
proterius Patriarcha Alexandrinus trucidatur, & in eius cadauer sæuitur 485.a b
pruritus aurium nostri seculi 109.a
in Psalmodijs inter hæreticos dissidium 332.a
psalmos quis cantari vetuit 389.a 392.a
psalmos in propriam laudem compositos quis publicè cantari instituit 389.a 392.a
psaphon quo commento in Deorum numerum relatus 226.b
psatyropolis 318.b
pseudoapostoli 108.a
pseudomoses aliquis qui tandē disparuerit, aut quis fuisse existimatus 342.b
Pudor nuditatis non fuit in statu innocentiæ, sed post peccatum 2.a
puella & pueri ad necem in sacrificio flagellati 78.b
pueri nobilium vbì quare quot mactati ad aras 78.b
pueri qui quē quā crudeliter trucidârint 400.a
purgatorium negatum 18.a 19.a 53.a 64.a 203.a. 208.a 216.b 395.a 224.b
purgatorium fatetur Lutherus 270.a negat tamen illud in sacris literis ostendi posse. ibid. animas dicit ibì mereri, & peccare. ibid.
Pythagoricum silentium à quo inductum 89.a
pythagoræ opinio, à quibus renouata 17.b

Q.

Qvadragesima 47.b
quadragesima à Mahomete mutata, à Luthero sublata 350.b
quadragesimale ieiunium à Christo non esse institutum 237.a

quadragesima spreta 393.b
quadraginta martyres Sebastienses, & eorundem quadraginta coniuges martyres 256.
quadraginta millia quando Londini pestis absumpserit 293.b
quaestio friuola 480.a 62 a
quaterdeciес ab Ecclesia se praesciderunt Graeci 203 b
quaterdeciès qui variarit in iustificationis negocio 329 b
quatuor Aeona 417 a
quatuor animalia apud Ezechielem quid quibus significent 414.b
quatuor articuli quos omnes Sectarij vnanimi consensu retinent 439.b
quatuor capita qua ex quibus Satanismus irrepsit 434.a
quatuordecimani quid à Nestorio perpessi 333.b
quatuordecimani qui & vndè dicti 418.a 419.b 410.a
quatuor libros Moisis qui tantùm recipiant. 432.a
quatuor Oecumenica Concilia per vniuersum orbem seruanda 430.b
quatuor Sacramenta qui tantum recipiant. 418.a
quatuor vtilia inuenta in Ecclesia à quo 400.b
querna arbores quicquid producunt, è caelo missum putatum 78.a
quingenti errores & vltra in cuius libris reperti 413 b
quintilianorum impuritas 422.b
quintiano qui velut lupus in Gazaeorum Ecclesiam intrarat, episcopatus abrogatur. 422.a
quintinus quis quàm blasphemus etiam in Apostolos 254.a 422.b

R.

Rana à quibus culta 413.a
raptor absque restitutione qui à quibus absoluatur 203.a
rationibus qui velint potius agi in fidei disciplina, quàm scriptura testimonijs 182.a
Rebaptizantur qui in Romana Ecclesia baptizati 63. a 69.a
rebaptizant Graeci à Latinis baptizatos 203 b
rebaptizabant qui cur 149.b 308 a 425.a
rebaptizandi cur qui 123.b 341.a
rebaptizandi à Catholicis cur qui 389.b
regina caeli sacrificatum 185.a
regnum Christi post resurrectionem terrenum futurum 128.b 129. 130 a
regnum caelorum negatum 140 a
reiudaizantes quibus signis cognoscãtur 425 a
relapsis à baptismo in peccatum qui salutẽ negarint 125.a
relationis non esse in diuinis personis, sed eas à foris existere, quis dixerit 199 a
religiones monastica impugnata 235 236 a
religiosos omnes esse haereticos 236. a
reliquia Sanctorum vbi quàm indignè tractata 162.b
reliquias Sanctorum quis contempserit & combusserit 136 b
reliquijs Sanctorum qua ratione honos tribuatur 224 a
reliquias Sanctorum venerandas non esse 71 b 312 b
remphan quid sit 70 b
reprobis peccata nulla esse venialia 94.a
remissionem peccatorum post baptismum admissorum etiam poenitentibus negabant Nouatiani 3.a 5.b
remissionem peccatorum esse nostram iustitiã. 250.b
respublicas à Christianis non administrandas. 186. a
respublica sine iustitia 163.a
restitutionem rei furto sublatae non esse necessariam 203.a
resurrectionem Christi esse nostram iustitiam, 250. a
resurrectionis diem qui non celebrent 414.a
resurrectio carnis negata 18.a 19.a 43. b 57. a 86. a. 87.a 110 a 123. a 133. a 140. a 151.a 184. a 298.b 212 b 310.b 317 a 318.a 387.a 402 b 414.b 431. b 448. a 452. b 510. a
resurrectionem mortuorum qualem quis futuram voluerit 239.a
resurrectionem iam factam qui asserant 20.b 217.b 254. b 402.b
resurrectio in filiorum procreatione nefando coitu aestimata consistere 184. a 401. b 432.a 441.b
resurrectio futura in sexu virili tantùm 64 a
reuelationem iactat Lutherus 277 b
reuocatio errorum Iacobi praepositi 220.b & deinceps.
rex impudens facie, & laruatus, quis à quo appellatus 34.b
Rhodon Asianus, contra Apellitas 44.a
rhodus insula capta à Turcis 291.b
Riphas montes 201

ritus

ritus externi 8.b
Rothomagus cur euersa 292.a
roma vrbium omnium regina 454.b
romani antiquissimi quàm diu sine deorũ imaginibus vixerint 77.b
romanum concilium contra Nouatum 362.a 364. a
romana ecclesia fides sola catholica 144.a
romana ecclesia vetus priuilegium 421.b
romana ecclesia Graeci semper infesti 202.a
romanam ecclesiam exterminandam qui vbi coniurârint 100.a
romana ecclesia quandò desierit 395.a
romanam ecclesiam synagogã esse Satanae 235 b & non supremam & vniuersalem ecclesiam. ibid.
romanam ecclesiam non esse caput omnium aliarum ecclesiarum 424.a
romana ecclesia à quo Babylon meretrix magna appellata 401.a
romani Imperij euersio tempore Antichristi. 34.a 35 a
romanum Imperium funditùs concussum Arrianismo 60.a
romani pontificis authoritas 145.a
rom. pontificem posse iudicium Imperatoris subire 320.b
romanum pontificem neminem absoluere posse, nisi sit ea praeditus sanctimonia qua D. Petrus polluit 47 a
rom. pontifex qualis absoluere non possit 417 a
romanus pontifex spretus 62.b
romanum pontificem caeteris episcopis parem esse 216.b
rom. pontifex quàm exosus Luthero 269.b
rom. pontifex à quibus Antichristus fingatur. 35 a 401 b 440 a
romanum pontificem non esse vicarium Christi & Apostolorum 235.b 236.b 320.b
romana sedis authoritas 15.b
romanae sedis vetus priuilegium 298.b
Rusticorum millia quot vbi sub Luthero per Muntzerum laniena tradita 341.b

S.

Sabaoth 58 b
sabbathum & diem Dominicum qui seruârint 113.
sabbathum qui tantùm seruari velint 244.a 113 b
sabbato feriandum 159.b
sabbatum qui Iudaeorum more colant 429.a
sabellius anathemati subijcitur 481 a
sacerdotes tãquàm publici ecclesiae ministri 415.
sacerdos omnium bonorum operũ exemplo multitudini debet praeesse 392.b
sacerdotes pauperes esse debere, & sola eleemosyna contentos 394 a
sacerdotes quid ab Acephalis haereticis perpessi 5.a
sacerdotes quid à Licinio passi 256.a
sacerdotes catholici quam truculenter à quibus tractati 90 b 367.b
sacerdotes duo Catholici vtrinque ex vna Crucifixi imagine suspensi à quibus 163 a
in sacerdotum catholicorum necem qui coniurent 386.b
sacerdotem non conferre sacramenta, si sit in peccato mortali 2.4 b 398.a
sacerdotem consecrandi munus amittere, si sit in peccato mortali 193.a
sacerdotes omnes esse Christianos 203.a 270. a
sacerdotes omnes esse aequales 216.b 320.b 394.a
sacerdotes non debere esse calibes 107.a
sacerdotes membra satanae esse 440.a
sacerdos primus qui apud Germanos vxorem duxerit 120.b 121.b
sacerdos Euangelicus virgis à carnifice publicè caesus quale testimonium de sua secta dederit 109.b 164.
sacerdotium abrogandum 26.b 14.a
sacerdotio & sacrificio sublatis, nec Deum posse agnosci 162 a
sacerdotium & sacrificiũ molitus est Lutherus argumentis à satana suppeditatis euertere. 162.a
sacerdotium etiam mulieribus concessum 269. a. 307 b
sacra cruenta 78.a & foedissima 78.b
sacra vbi à quibus funditus euersa 162 b
sacra detestanda Marci 317.b
sacramentariorum origo 430 a
sacramenta funesta 124.a
sacramentum execrandum 125.b 309 b
sacramenta qui nudi celebrent 2.a
sacramentorum vsus 306.b
sacramentis & subditis malam praelatorum vitam obesse, volunt Albanenses 18.a
sacramentorum dignitatem qui ex ministrorũ dignitate metiebantur 53 b
sacramenta à malis Sacerdotibus administrata, esse nulla 149.b 234.b 398 a
sacramenta sunt haereticis adiaphora 8.a
sacramenta ecclesiae omnia negata 125.b

sacramenta nulla imprimere characterē 266 b
sacramenta Christi sua vi & efficacia spoliat Lutherus 275.b
per Sacramenta Christi, peccata non tolli, sed nobis non imputari 276.a
sacramenta nullam conferre gratiam 63. a 64. b. 270 b
sacramenta duo qui tantùm admittant 101.b
sacramenta tria tantùm esse diuinitus instituta 220.b 490.b
sacramentarij noui 210.a
sacramentariorum secta à sui exordio quàm varia 430.a
sacramentariorum scelus qui expiârit Galliæ rex 431.a
sacrificia Ecclesiæ negata 151.a
sacrificium & Sacerdotium qui cum quibus abrogent 26 b 84 a
sacrificium altaris quibus rebus postpositum 66 b
sacrificium missæ pro defunctis non offerendum impiè voluit Aerius 9 a
saducaismus nostri temporis 140.a 198.b
sal infatuatus cur quis dicatur 154.a
salacitas mira Euangelicorum 164.a
saltibus indecoris qui noctes transigant deo suo 78. a
saluatorem mundi verum qui se dixerit 333.b
salutem esse in nostris viribus collocatam 330.a
samaria cur quandò vastata 69.b
samaria typus Orientalis Ecclesiæ 70 a
samosatenus hæreticus Iudaizat 389 b iurat se esse catholicum & orthodoxum 390. a eius error in lucem profertur & excommunicatur 390.b eius improbi mores & hæreses 391.b
samuel an per pythonissam verè excitatus 403. a b
sancti noui quales à quibus culti 306.a
sanctos non esse inuocandos nec honorandos 103 a. 171 b 175 a 233.a 259.b 270.a 306.a 391.a 417 b 512.b
sanctorum inuocatio quibus idololatria 21.b
sanctos inuocandos nunc ait, nunc negat Lutherus 287.a
sanctorum inuocatio non est mortuorum 513.a
sanctitas ficta & assimulata 42. a 75.a
sanctuarium Dei sanctum negatur 207.b
sangaritis Nympha à quo compressa 494.b
sanguinem Christi esse nostram iustitiā 250.a
sanguinaria vox Lutheri 290.b
sanguinaria coniuratio ad sacrilegia & homicidia 432.b
saracenum regnum dictum est primò regnum Mahometis, & quarè 303.b
sardanapalica lex qualis à Luthero lata 284.b
sardica qualis quantáue olim synodo generali illustrata 345.b 346 a
satanæ tradi quid sit 21.a
satanam Synodis semper præfuisse 94.a & per SS. Patres dogmata Ecclesiæ disseminâsse. ib.
satana cur à quibus sacra facta 433.a
satanismus vndè 105.a
satanismus Anabaptistarum 231.a
satanistæ qui hoc nostro seculo dicantur 433.a
satisfactio pro peccatis nulla 268.a 270.b
Scelerum omnium patrator Antichristus 34.b
scelera omnia qui laudârint 264.b
sceleribus quatibus maximè temperandum docuerit Munzerus 343 a
schisma quid & vnde 4 5.436 437 a
schisma crimē grauius fornicatione, immò grauissimum 435 b
schismatis hodierni parens, fastus & arrogantia nouorum doctorum 436. b 437.a
schismatici nostri seculi quo argumento dignoscantur 436.b
scholasticorum Vuittenbergensium stoliditas. 101. a
scytha Istro, cùm glacie constrictus esset, transito Europam diripiunt 187.a
scythotauri quid pro hostijs Dianæ offerant 78.a
scientias speculatiuas omnes errores esse dicendas 270.b
scommatum amantes & conuiciatores maximè qui 410.b
scripta canonica & Ecclesiastica 48.a b
scriptura canonica liber hæreticorum 461.b
scripturam male intellectam qui velint iudicē controuersiarum 305.b
scriptura sacra intellectum catholicum nulli Sectarij admittunt 440.a
in Scriptura sacra nisi fuerit expressum, non esse recipiendum aut credendum 259. 260.
scripturas tantùm qui recipere velint 437.b
scripturam per se esse satis claram 439.b
scriptura sacra qui à quibus mutilata 43.b
scripturam sacram à Luthero adulteratā 279.a & deinceps. item ab alijs 283.b
scripturarū deprauatio per Theodotianos 475.b
scriptura negata 140.a
scriptura sacra cui fatua 209.b
scriptura sacra irrisa & pro fabulis habita 254. a. 422 b
scripturis non fidendum, quis præter Suencfeldium doceat hæreticus 343.b

scrip-

scripturarum authoritas confracta 461.a
scripturas sacras non esse Dei verbum 461.b
scurratur Lutherus 278 a
Sebastiani Castalionis versio 283.b
secreta Petri, liber fabulosus 138.a
secreta loca cur Muntzerus adeunda suaserit aut docuerit 343.a
sectarum huius tẽporis author Lutherus 121.a
secta quo tempore apud Iudaeos exorta 160.b
secta varia apud Iudaeos 207.b
secta nouem Lutheranorum à quibus damnentur 227.b
secta cur tam varia nunc grassentur 285. *a iis qui occurrendum* 286 a
secta tot ferè ex Alcorano quot ex Luthero nata 305.a
secta singula vbi vel clàm vel palàm habitent 440.b 441.a
sectarij noui quid veneentur 439.b
sectarij huius temporis omnes seditiosi 456.a
seditio qualis in Acephalorum haeresi fuerit 5 a
seditionem qui propriè excitare soleant 21.a
seditionem cur omnes haeretici appetant 49.a
seditionis cupidi haeretici 435.a
seditio publica occacat mortaliũ lumina 100.a
seditiosus quàm Farellus 180.b
seditiosus Lutherus 288.a
semen humanum farina commixtum, ex qua panis pro Eucharistia conficiendus erat 125.b 309 b
femina quae quomodò resurrectura 344 a
semilutherani qui dicti 229.a
separati cur qui dicti 438 a
septuaginta interpretes 55.b
sepulcris sanctorum qua ratione honor tribuatur 224.a
sepultura ecclesiastica spreta 395.a
serapis 78.a
serpens creatore melior 316.b
serpentem qui cur colebant 367.a
serpenti aeneo quem Moses fecerat, sacrificatũ, & ideò ab Ezechia confractus 445 b 446 a
seruetus vult probare Caluinum homicidã ex actis publicis 139.a
seruetus nolens confiteri Christum aeternũ Dei filium, apud Geneuam iussu Caluini viuus comburitur 489.a
seruetus à quibus igni cremandus traditus, licèt gladium & misericordiam supplex & ingenti boatu precaretur 446 b
seruetiani, hoc est, noui Arriani 430.b
seruetica haeresis scripturarũ armis instructissima. 447.a
seruos omnes homines esse non sua secta, qui aiebant 408 b
seth quomodò qui natum fabulentur 447.a
seth Christus creditus 447.b
sequela 310 a
seuerus Antiochenus Acephalorum dux 4 b
sexaginta millia Germanorum & vltra, breui temporis spatio à Turcis in captiuitatem abducta 291.a
Sideribus subdi arbitrium 86. a
sigismũdus Imperator fungitur diaconi officio, & canit Euangelium 85 a
signa praecedentia aduentum Antichristi 33.b 34.a 37 b
signa caelestia quid efficiant 322. a
signa quae cur secundùm quos haereticos à Deo petenda 343.a
silentium Pythagoricum à quo inductum 89.a
silentio quantùm qui studuerint 388.b
silentium principium 509.a 510.a
similem qui Deo patri filium finxerit Arrius 58.b
simon à Monteforti, victoria potitur aduersùs Albigenses 19. a
simonem Cyrenaeum, non Christum, crucifixum 87.a 88 a 89 a
simonis Magi sectator Caluinus 119.a
simonis Magi res & praestigia 251.b *& deinceps*
simoniacè vendit Beza sua beneficia 94.a
simulare & dissimulare, qui pro fundamento sui Euangelij iaciant 253 b 422 b
sisinij praeclara dotes 436.b
Smalcaldicum bellum successurum falsò prophetabat Lutherus 292.b
Sobrietas quanti à quibus habita 54.a
socratis historiographi de Nestorio iudicium 354.a
socrates Nouatianae haeresis sectator 365.b
sodomitas qui colunt 110.a
sodomita saluati, & cur 317.a
sol quibus maximus Deus 77 b
sol adoratus & ei sacrificatum 206 a b
solem esse animatum & rationalem viuentem 368 b
solem iustitiae Antichristus se dicet 35 a
soli degunt Adamaei 1.a
solitudo Essaeorum 161 a
somnium pro Euangelio venditatum 39 b
somniorum phantasias qui prophetiam vocent. 7.a 139.a 159 b 209.a 321.b 426.a
somnia & visiones quanti non modò Suẽcfeldius, verum & Muntzerus aestimàrit 343.b

somnijs qui hodiè doceant attendendum 461.b
somno qui dediti 139.a 209.a 426.a
somnus quem Dominus misit in Adam, quid eius significet 481.a
sorbonici 97.a
sotas exorcista 278.b
Spectra diabolica se exhibent Iuliano 245. b et crucis signo fugat ibid.
spem non procedere ex meritis 270.b
spifamius cuius conspirationis sasor 292.b
spinas qui ad calcaria & cingulum ligatas portabant 433.a
spiram veniunt flagellantes 183.a
spiritus sanctus creatus, factus, & non Deus, ab Abstinentibus impie creditur. 3.b
spiritum sanctum non dici vnicum & verum Deum 141.b
spiritûs sancti intellectus sublatus 210.b 429.b
spiritum sanctum vnam personam Trinitatis esse qui negârint. 175.a 405.a 409.a
spiritum sanctum non verû Deum esse, sed creatum & factum 442.a
spiritum sanctum non esse tertiam personam 446 b
spiritum sanctum non posse videre filium 368.a
spiritum sanctum non à filio, sed à patre solùm procedere 63.a
spiritum sanctum non procedere à patre & filio 202.b
spiritum sanctum creaturâ qui dixerint 175 a
spiritum sanctum minorem patre & filio, nec esse eiusdem substantia cum patre, & merâ creaturam esse 296 b
spiritum sanctum qui creaturam & non verû Deum dicunt, anathema 481.b
spiritussanctus an patri & filio consubstantialis, ingens altercatio 16.b
spiritum sanctum à filio procedere, non haberi expressê in sacra scriptura 236. b
spiritum sanctum conceptum de patre & filio 423.b
spiritum sanctum filio non esse aequalem 11.a 381 b
spiritus sanctus minor filio 69.b 308.a 425.a
spiritum sanctum fuisse Melchisedech 324 b
spiritussancti gratiam qui venalem putaüt 452.a b
spiritussancti plenitudinem non per Apostolos, sed pseuprophetas fuisse concessam 123 b
spiritussanctus, vt sömniabat Adelphius, qui sola oratione in homines veniat, sentiatur, cõspiciatur, & quàm mira efficiat 7 b 321.b
spiritum sanctum non accipit, qui ab Episcopo non consignatur 363 a
spiritum sanctum quis se dixerit 308. b 310.b 472.a
spiritum sanctum qui se dare iactabant 309.b
spiritum sanctum quis appellauerit meretriculam suam 455.a
spiritum sanctum qui efficiant seruum suum 455 b
spiritum diuinum quis se dixerit 124.a
spiritum vnum tantùm esse immortalem Dei 254.a
spiritus boni & mali negati 140.a 198.b
spiritus non esse 411.b
spiritum iactat Lutherus 277.b
spiritum viuificantem qui se sequi iactitent 458.a
spiritum transcorporari & diuersa ingredi corpora qui sentiant 134.b
spiritus Eûâgelicus dissensionis magister 380.a
spirituales haeretici cur sic dicti 458 a
Staphylus Luthers & Euangelicorum fraudes in peruertendis & corrumpendis scripturis prodidit 279 b
status hominum tres quales 230
stellas esse animatas & rationales virtutes 368 b
stephanum Antiochia episcopum pueri trucidant 400.a
stephani Antiocheni Episcopi dolosa & sycophâtica machinationes 459 460.
studia traducta 235.b
studijs liberalibus cur Christianam iuuentutê Iulianus imbui noluit 248.a
Subat Lutherus cum vxore sua 275 a
subditos pro arbitrio posse dominos delinquentes corrigere 235 a
substantias duas in Christo peruegant Acephali 4.a
subsistentiam vnam, Patrem, Filium, & Spiritum sanctum esse 137.b
substantiam carnis & Deitatis vnam factam 177 a
substantia quatuor ingenita 316.b
successio haereticorum 312
sudor Anglicus 291 b
suffocata qui nolint edi 202.a
suidnicenses Suencfeldiani 461 a
sulthanus 303.a
superbia mater omnium haereticorum 21.b
superbia perpulit Lutherum ad schisma 437.a
superbia punita 435.b
superstitio Iudaeorum 446.a

Syco-

sycophantica impostura episcopatum quis consequatur 132.b
symbolum Athanasij quatenus quis voluerit admittere 311.a
symboli Athanasij versus qui cui falsus 236 b
symbolum Athanasij à quibus Satanasij appellatum 200.b
symbolum Nicenum & Athanasianum à Caluino resectum 488.b
symbolum Nicenum 335.a
synodus semper Satanam praefuisse 94.a

T.

Taciturnitati qui quantùm studuerint. 388 b 389 a
talmud Iudaeorum 242 b
tanau fluuius vndè 201.a
tandemus quanti à quibus habitus 464.a eius crudelitas & intemperãtia. ibid. mors 464.b
tarraconensium Rex in bello Albigensium occisus 18 b
tascodrugita vnde dicti 465.a
Telluri sacrificatum 77 b
templum Salomonis quandò à magno satana inhabitatum 103.b
templu magnificè extruendis colit Deum Iustinianus 46.a
templa qua ratione honorentur 224.a
templa nullius vtilitatis esse, & ideò euertenda quis docuerit 175 a
templis vbi cuius instinctu infesta signa illata. 121.a
temple apud quos sine aris & sacrificio 162.b
templa spreta 181.a
templis Vandali contumeliosissimi 215.a
templa Christianorum à Iuliano direpta 247.a
templa à seditiosis rusticis direpta & euersa. 288 b
templa in latrinas conuersa 293 a
templorum direptio qui à Deo punita 211.b 212.a
templariorum gesta 466.b 467.
temporum ratio in Ecclesia duplex obseruata. 421.a
tenebras à Deo non creatas 42.a 75.a
tenebra mala 310.a
tentatio inter ecclesiasticos maxima & perniciosissima quae 349 a
terram Deo esse coaeternam 181.a
terraemotus horribilis 293.a
tertullianus cuius haeresis primus author dicatur 41.b. qui à D. Augustino excusetur 42.a
tertullianus omnifaria eruditione & ingenij acumine praeditus 468.a 469
tertulliani lapsus 468.b 469
testamentum vetus reiectum 17. b 57.a 123 a 126 b 81.a 254.b 309.b 448 a
testamentum vtrunque reiectum 24.b 47.b
in testamento veteri nihil expressè dictum de Christo 472.a
Thaboritae vndè dicti 471.a. suas opiniones fides veritates appellabant 471.b
θεόκτονας, hoc est, deicidas, cur quis Catholicos vocet 307.b
theodorichi miseranda mors, & ipse in ignem aeternum detrudi visus 474.a
theodoctio scribit contra Apellitas 43.b
theodorus Beza. vide, Beza.
theodori ducis martyrium 256.a
theodosij constitutio de Nicena eademque Apostolica fide 144 a
theodosius non fuit acer haereticorum persecutor 171.a
theodosius quis quanti à quo pacem ademerit. 193 b
theodosius I. Imperator quid de fide Catholica meritus 357 a
theodosius I. Imperator quale contra Nestorium ediderit edictum 358.b
theodosiani Natalem egregium Christi confessorem pecunia corrumpunt, vt eorum haeresi praesit 476.a
theologicas virtutes in baptismo non infundi. 401.a
theomachos cur quis dictus 251.a
theophilus Alexandrinus Anthropomorphitarum errores refellit 42.b. seditiosos monachos assentatione fallit. ibid.
theotocō qui B. Mariā noluerint appellari 222 a
theotocos qui Maria dicatur 351.a
theotocos nomen, B. Maria negatum 39 a
theotocos Maria 472 a
thesaurus ecclesiae nullus praeter Christi merita. 220.b
thesaurum meritorum Christi à papa non posse distribui 237.a
thoma Aquinatis scripta, Melanchthonis à Luthero postposita 327 b
thomas Caietanus vir doctissimus 480. b in errores labitur 481.a. an sit haereticus censendus 481 b
thoma Müzeri themata haeresēō qualia 341 a b
thophet seu Tophet 70 b

thronus Iacobi fratris Domini ad multa tempora seruatus 224.b
Tibi soli pecco, qui ex Hebræo se vertere mentiatur 284.a
tilmanus Heshusius, quære, Heshusius
timor Dei verus à quibus pro inferno habitus 253 b 421.b
timothei epistola cur à quo reiecta 88.a
timotheus anathemate feritur 482 b
titi epistola cur à quo reiect.a 88.a
Tormenta non esse ob fidem subeunda asserunt Adiaphoristæ 8.a
torpatenses quid cur passi 293.a
Traianus dux à Valente contra Gotthos missus 501 b. vincitur à Gotthis. ibid.
traditio Apostolica 208.a
transitum Christi ad patrem, esse nostram iustitiam 250.a
transsubstantiatio à quo negata 22.b 234.b 267.a
transsubstantiatio negata, hæresim Sacramentariorum excitauit 121.b
treuiris exulat Athanasius 59.b
treueris Priscillianus occisus 414.b
tria quadam in Christo, quæ sint 354.b
trigibildus Gotthus Comes, Phrygia rector 188.a
tributa non esse pendenda Magistratui 130.b
trinitatis diuina distincta & expressa declaratio quæ 350.a
trinitatem oculis cerni posse 159.b
in Trinitatis nomine qui nō baptizârint 389 b
trinitas negata 13.a 219.a 243.a 304.a 411.b
SS Trinitas impugnata 24 a
SS Trinitas irrisa & horrendè blasphemata. 259 a
trinitas horrendè blasphemata 393. a 488. a b 489. a 510.b
trinitatem qui appellârint Cerberum tricipitem 393.a 488.a
trinitas diuisa 31.a
trinitatis persona confusa 361. a 387. a 413.a 429 a b
trinitatis inæqualitatem quis docuerit 368 a
trinitatis plenitudo negata 405.a
trinitatis vox à Caluino reiecta 488.b
trinitatem personarum non vult confiteri Caluinus 488.b
trinitatē qui blasphemabat, qui à Deo miserabiliter punitus 366.b
trinitatem qui non dicit perpetuam esse, anathema 483.a
trinitatem qui dicit diuisam, aut de ea secus credit quàm ecclesia catholica, anathema. 484.a
trisagion 399 b
Turba vbi à quo ad quid concitata 121.a
turca non tam atrociter sæuit in sacra, vt euāgelici 162 b
turcica captiuitatis facies per euangelicos Germaniæ & Galliæ inducta 162 b 163.a
turcis si Christiani resistant, esse repugnare Deo 266.b 288.a
turcis vt Lutherus initio sui Euangelij fauerit 304.b
turones qui cur direpta 292. b
turris Babel 141.a
Tympanum quis ex sua propria pelle fieri voluerit 237.b

V.

Valens & Vrsicius episcopi in Sardicensi concilio damnati & excommunicati 504.a. pœnitentia libellum offerunt Iulio episcopo Romano, & iungunt se Athanasio. ibid. sunt veri Protei 504.b damnantur à synodo Ariminensi 506.a
valentis Imperatoris vita 495. & deinceps
valentinianus Imp. quæstionem controuersam solis ecclesiasticis viris decidendam committit 16 b
valentinianus Catholicus, frater verò eius Valens Arrianus 495.a
valentinus Pythagoricus magis quàm Christianus 509.a
valesij similes sacerdotibus Cybeles 494.b
vandali 193 a
vanitati qui creatura subiecta 344 a
vasorum sacrorum è templis direptio, qui à Deo puniti 211. b 212.a
Vendenius bombarda ictu perditus 293.b
venerem quis coluerit 137.a
ventis sacra instituta 77.b
verbi ministerium qui non ferant 26.b
verbum æternum, hoc est, Dei patris filius reijcitur 21. b
verbum caro facta est, quis verterit 284.a
verbum Dei, id est, filium, mutatum vt diabolum 334.b
verbum Dei non semper fuisse, sed ex non existentibus factum &c. 334 b
verbum Dei per se satis clarum, nec vlla interpretatione egere, omnes Sectarij simul dicunt 439.b
verbum vocale reiectum 439 b
vergerius colit Brentium instar numinis 106.a
vergerij hæretici mens 511.a

Vergerius sedetiosus 511.b. & *inconstans* ibid.
Verenda qui cur dicebant nō esse tegenda 491.b
Vestitum Monachorum solitum qui reiecerint. 175.b
Vestes sacræ spreta 181.a
Vestes Sanctorum seruata 224.b
Vestium vilitas Essæorum 161.a
Veterum metus & religio in Fidei & Religionis negocio 336 a 341.a
Victimas humanas quis obtulerit 137.a
Victoris Papæ tempore Adamæi emerserunt 1.a
Victor Pontifex Romanus cur ab Irenæo reprehensus 419.a
Vidua si nupsissent, à quibus ceu adultera damnata 125.a
Vienna à Turcis obsessa 29.a
Vigilias noctis qui damnabant 366.b
Vigilia Sanctorum damnatæ 512.b
Vigilantij error quis ex cuius sententia vsq; in hodiernum diem perduret 125.a
Vigilantius Dormitantius dictus 512 a
Vigilantij errorem qui hoc tempore renocent. 512. b
Vincentij Lirinij laus 349.a
Vinum & non alium liquorem, in sanguinem consecratum à Christo 54.a
Vinum cur qui in consecratione noluerint adhibere 54.a
Vinum, Agapeta ebrij, Christi sanguinem vocant 12.a
Vinum, fel diaboli, qui dixerint 125.b
Vinum cur qui noluerint bibi 158.a 447.b
Vini vsus prohibitus 304.a
Vinolentiæ qui in Ecclesijs iaceant 68.b
Vipera verè Euangelica Lutherus 288.b
Virgines Adamæorum 1 b
Virgines nuda in publico verberata 83.a
Virgines pro Christo passa cur à quo stulta appellata. 85 a
Virgines Deo sacrata quid ab Euangelicis perpessa 163.a
Virgines Catholica quid ab Arrianis perpessa. 165 a
Virgines Deo dicatæ quid vbi à quibus perpessæ 264. a
Virginem qui Palladi immolârint 78.a
Virginitatem non esse maioris meriti, quàm coniugium 87.a 157 b 140.a 284.b
Virginitas perpetua B. Mariæ negata 38. b 39.a 157.b 207. a 259.b
Virgis qualibus cur quorum terga quàm crudeliter à quibus concissa 195 a
Viri & fæminæ apud quos nudi velut ex vteromatris conueniant 1.a
Viri, pro principibus & rectoribus populi vbi accipiantur 185.b
Viros omnes astringi ad concumbēdum cum singulis mulieribus hoc ab ipsis petentibus 27.a
Viribus nostris quantum qui tribuerint 339.a
Virtutes exercere, hominis esse imperfecti 91.b
Virtutes Sanctorum quid habeant ex merito Christi 110.a
Virtus quibus vitium 253 b 422
Virtutes non prodesse 412. a
Vitam alteram post hanc non esse venturam 85. a 209 b
Vita æterna negata 198 b
Vitam æternam absque gratia Christi, proprijs meritis qui dixerint posse cōsequi hominem 126 a 245.a
Vitam omnium hominum ex sideribus dependere 131.b
Vitium quibus virtus 253 b 422 a
Vitia & scelera non obesse 412.a
Viscera cuius cruda à quibus degustata. 485.b
Viscum quod in querna arbore nascitur, quæ ceu præsentissimum numen habuerint 78 a
Vissegotthi 192 b
Visio Dei qualis quibus sit beatitudo 63. a 66.a
Visiones aut somnia, quanti à quibus hæreticis existimata 345.b
Visionibus qui hodiè velint attendi 461.b
Vlphilas Gotthorum episcopus 201. b *Gotthos à fide vera ad Arrianismum abduxit.* ibid. b. *est in magno honore apud suos, & primus Gotthicas literas inuenit* 202.a
Vlulatus hæreticorum qualis fuerit 186.b
Vnitatem & non Trinitatem qui credāt 219 a
Vniuersitates spreta 215.b
Vocalis oratio spreta 490 a 491.b
Voluntatem vnam tantum habuisse Christum 302.a 320.a
Voluptatem qui dixerint summū bonum 160.a 304.a
Vota omnia tam priuata, quàm monastica reprehensa 113.b 114.a
Vota omnia cur à quo aspernata 252.b
Votorum meritis derogatum 417.a
Vouendum nihil Deo nisi quod ab ipso præceptū 114.a
Vratislauienses Suencfeldiani 461.a
Vsuram nō esse prohibitam, nec quenquam ad restituenda ablata teneri 18.b
Vsura defensa à quo 307.a
Vsuram non esse peccatum 203.a 243.a

Vtrem vino refertum qui templis inferant, & post genaliter exhauriant 68 b
Vtrunq; speciei communionē omnibus ex Christi mandato necessariam 102. b 110. b 202. b 216 b 218 b 236. a 267. b 398. b
Vuittenbergenses quales Adiaphoristæ 8. a
Vuittenbergenses Pelagiant 396 a
Vuicleffi vita 234. a
Vulnera Christi esse nostram iustitiam 250. b
Vxor si nolit, veniat ancilla: quis docuerit 284. b 409. a
Vxores sine nuptijs 12. a
Vxores qui nolunt reddere debitum maritis non sua sectæ 253 b
Vxores communes qui habeant 253 b
Vxorem propriam quis cur prostituerit 360. a
Vxores plures haberi posse 306. b 409. b
Vxores duæ quo iure ab euangelico sacrifico repudiata 164. a
Vxores tres quis intra semianium duxerit 243. b

X.

XEnaias ex seipso natus presbyter 514. a fit episcopus nondum baptizatus. ibid. docet, Christi & sanctorum imagines nō esse venerandas. 514. b. eius machinationes contra Flauianum ibid. & 515.

Z.

ZAddok vnde Saducai, quid significet 431. b
Zelus monachorum 42. b
Zelotypiæ suspicionem qui quis amoliri à se visus 360 a
Zeno Imperator fugit 486. a. ducet contra se missos sibi conciliat, & Constantinopolim redit 486. b
Zeno Imperator flagitiosus 516. b. eius horrenda mors 518. a
Zenobiam reginam in Oriente quis Iudaizare docuerit 319. b
Zischa quamuis sceleratus, sceleratos Pikardos prorsus delet 409. a
Zischa Thaboritarum dux 471. a. eius crudelitas etiam in templa 471 b
Zodiacus 322.
Zotticus Ostrenus exorcista 323. b
Zuinglius à diabolo accipit arma contra diuinissimam Eucharistiam 29. b 4·0. a 518. b
Zuinglius vt cœnæ verba interpretetur 518. a Pelagianismum & Nestorianismum renouat 518 b. eius mors. ibid.
Zuinglius à quibus apud inferos visus 160. a
Zuinglium martyrem qui colant 406 a
Zuingliani concionatores sexdecim quo bello interempti 292. a
Zuingliani vbi mixtionem naturarum admiserint 177 b
Zuinglianismum purum quis vbi contra Caluinum & Bezam velit restaurare 261. a
Zuingliana secta, vltra omnes sectas latissimè patet 440. b

ELENCHVS

ELENCHI ALPHABETICI OMNIUM HAERESUM LIBER PRIMUS.

DE LITERA A.

ADAMÆI, SIVE Adamiani, vel Adamitæ. 1.

Damæi, à quodam Adã viuente (vt inquit Epiphanius contra octuaginta hæreses) sunt appellati, ludibrij magis, q̃ veritatis dogma habentes. Nudi enim velut ex matre, tum viri tum fœminæ simul couueniebant & aggregabantur; sicq; lectiones & preces, & quodcunq; tandẽ aliud perficiebant. Quo verò tempore hæc hæresis inceperit, non indicat Epiphanius. Hoc tantùm ait, solitariè illos degisse, continẽtiam exercuisse, & Ecclesiam suam, Paradisum vocare solitos esse. Quantùm verò colligere licet, videntur emersisse Aelij Pertinacis Imperatoris, & Victoris Papæ temporibus, circa annum Domini 194.

Hæres. 51.

Adamæorũ errores.

Primùm quidem, inquit idem Epiphanius, tales dicuntur, Ecclesias suas siue latibula & speluncas (sic enim meritò appellauerim hæreticorum conuenticula) in hypocaustis, id est, locis qui subtùs incẽduntur, extruere: subincendere verò infernè, vt sit tepor ad calefactionem intùs in domuncula congregatorum. Dum autem ingrediuntur, sunt quidam vestium custodes ad fores instàr campsariorum ab ipsis constituti. Et quilibet ingrediens, siue vir, siue mulier, exuitur foris, & ingreditur nudus, velut ex matris vtero, vniuerso corpore. Et qui ipsorum principes videntur ac doctores, omnes velut ex matre nudi sedent, alij supernè, alij infernè, mixtim ac sparsìm. Sunt autem apud ipsos, qui Continentes dicuntur, & virgines se esse iactant, (adeò seipsos decipiũt) & lectiones & alia omnia nudi faciunt. Si verò visus fuerit quis (nam & hoc dicunt) in delicto esse, eum nõ ampliùs in eorum congregationem admittunt. Dicũt enim illum esse Adam, qui comedit de ligno, & iudicant eum expelli è Paradiso, hoc est, ex ipsorum ecclesia. Putãt enim suam ecclesiã esse Paradisum, & seipsos esse Adã & Euam. Hæc Epiphanius.

Hypocausta Adamianorum.

Campsarij.

Adamæorũ excommunicatio.

Hanc porrò Hæresim, sicut reliquas omnes iam olim damnatas & consopitas, hoc nostro seculo denuò renouârunt pestiferi quidam & dæmonum intemperijs agitati homines. Inter quos, authore Guilhelmo Damasi Lindano, eo libro quẽ Dubitantium inscripsit, dialogo secundo, fuit quidã Adamus Pastoris cognomine: à quo Adamæi, vel Adamiani, qui illum in hoc errore sequuti sunt, nuncupantur.

Adamianorum hæresis hac nostra ætate renouata.

Adam Pastoris errores.

1. Hic Christum verum hominem professus, eum cum Photino hæretico negabat natura Deum esse.

2. Vnas etiàm nuptias improbabat & execrabatur, matrimonium quasi per se malum damnans. De Adamitis rursùs scribit idem Lindanus codẽ libro & dialogo, in hunc modum:

Sunt & alij secta Anabaptistæ, inquit, qui ab æmulata Adæ nuditate & ementita, Adamitarum nomen sibi mutuantur. Genus hæreticorum (inquit Hosius libro de vtriusque speciei communione) non solùm Orthodoxis, sed & hæreticis quoque maximè inuisum: à Pikardo quodam, ex Gallia Belgica in Bohemiam profecto, exortum, Sigismundi Germani Imperatoris, & Ioannis vigesimitertij huius nominis maximi Romanorum Pontificis temporibus, circa annum Domini 1414.

Adamitæ secta Anabaptistæ.

Hic porrò Pikardus (quemadmodùm Aeneas Sylvius, qui Pius II. Papa posteà dictus est, in de Origine Bohemorum cap. 41. refert) cùm in Bohemiam penetrâsset, præstigijs quibusdam numerosam virorũ ac mulierum plebem ad se traxit, quos nudos in-

Picardus Adamitarum hæresis restaurator.

dos incedere iubens, Adamitas vocauit, se autem filium Dei dixit, & Adam vocari præcepit.

Adamitarum errores.

1. Suis Adamitis connubia promiscua permisit: quãuis sine illius assensu nefas esset mulierem cognoscere, sed vt quisq; libidine vrente in aliquam exardescebat, eam manu apprehendens, & adiens principem, dicebat se illam appetere. Tum ille Pikardus eorum princeps respondebat: Ite, crescite, & multiplicamini.

Nuptias improbant.

2. Et quia hæc nuditas fuit ante peccatum, ideò nuptias auersantur, & nudi obambulant: hinc suam fulcientes hæresim, quòd antequàm Adam peccâsset, aut paradiso abactus esset, nunquàm vxorem cognouerit. Quo fit, vt credant nuptias nunquàm futuras, si ille non peccâsset.

3. Nudi celebrant sacramenta, & indè paradisum suam arbitrantur ecclesiam: cùm tamen sic nudi ambulantes, cum fœminis suam concupiscentiam exerceant, foueant, ac nutriant.

Quamobrem illi imitantur Adamum non in operimento & textione pudẽdorum, sed in turpitudinis cõfusione. Nam in statu innocentię non fuit pudor nuditatis, sed post peccatum nuditas opprobrio & confusioni attributa. Vndè mysticè in Apocalypsi Episcopo Laodicensi iubetur, vestimentis albis, hoc est, mundis indui, nè suæ nuditatis confusio appareat. Porrò si Cham Noæ filius à patre maledicitur, quòd verenda dormientis non cooperuerit, sed irridenda fratribus monstrârit, quam putas hos nefarios execrationem mereri, qui citra vllum pudorem sic nudi obambulant?

Apoc. 3.

Gen. 9.

Adamitæ apud Hollandiam anno 1535.

Tales fanaticos, inquit Lindanus vbi suprà, vidit Amsterodamus nostra: hos loco honestissimo natos, & rebus lautis opulentissimos vidit nudos discursitare nostra Hollandia anno 1535. Horum quidã tam fuêre insani capitis, vt conscensis arboribus, nudi cælestem panem frustrà expectantes, in terram deciderint semineces. Hæc Lindanus. De his vide latiùs in Pikardis, Simone Mago, Saturnio, Nicolaitis, Florianis, & Vualdensibus siue Pauperibus de Lugduno, qui & in eam sententiæ turpitudinem descendisse videntur.

ABELONII, SIVE A-*belani, vel Abelonitæ.*

2.

Abelonios nonnulli tradunt, ab Abele filio Adæ nomen sortitos esse. Horum porrò hæresis rusticana fuit, teste D. Augustino, & quam in agro Hipponensi, cuius is erat Episcopus, ortum habuisse asserit, libro quem de Hæresibus inscripsit: Idq; Theodosij & Archadij Imperatorum, & Innocentij huius nominis primi Romanorum pontificis temporibus, circa annum Domini 407.

Sua verò hæresi in hoc ab Ecclesia catholica dissecti erant, quòd rem vxoriam abhorrerent, nec suis coniugibus miscerẽtur, tametsi sectæ ipsius dogmate citra vxorum contubernium eis degere non liceret. Marcs itaque cum fœminis sub continentiæ professione simul habitãtes, puerum quendam & puellam sibi adoptabãt, quos posteà suos sibi constituebant successores. Morte enim præuentis quibusque singulis alij subrogabantur, dummodò tamen duo duobus his disparis sexûs, in illius domûs societate & contubernio succederent. Vtrolibet quippe parente defuncto, vno remanente superstite, vsque ad eius quoquè obitum, ei filij seruiebant. Post cuius mortem, ipsi etiàm puerum & puellam simul adoptabãt. Sed hęc hæresis paulatim diminuta fuit. Nam admoniti, in gremium matris Ecclesiæ rediêre. Ex quo quidem facilimè videre est, cur Abelonij ab Abel, Adami natû minore filio, nomen sint mutuati, vtpotè qui cælibem vitam semper egerit, donèc à fatre Cain occisus est: à quo etiàm Cainiani, sicut à Seth Sethiani, quidam hæretici fuerunt appellati. Vide locis suis.

Coniugij contemptus per superstitiosum quẽdam continentiæ prætextum.

ABLABIVS NOVA-*tianorum in Nicena vrbe Episcopus.* 3.

Ablabius (authore Nicephoro Ecclesiasticæ suæ historiæ lib. 14. cap. 13.) nobilissimus orator fuit, Troili sophistæ auditor, qui à Chrysantho Noua-

tia.

tianorum Episcopo, in presbyterorum ordinem cooptatus fuit: cuius etiàm conciones populares, suaues & vehementes, diù excelluerunt. Hic posteà Nouatianorum hæreticorum ecclesiæ in Nicena vrbe præfuit, Sophisticam etiàm tum professus. Hæc Nicephorus. Hoc autem accidit, Theodosij iunioris Imperatoris & Cælestini maximi Romanorum pontificis temporibus, circa annũ Domini 430.

Nouatianorum hęreses

1. Nouatianorum verò error, quorum hic summus fautor fuit, in hoc erat, quòd primas quidem nuptias admittebant, secundas verò reijciebant, & aspernabantur velut impias.

2. Omnem prætereà pœnitentiæ virtutem tollebant, asserentes, eos qui semèl à baptismo suscepto essent in peccatum prolapsi, nunquàm posteà posse suorum peccatorum remissionem cõsequi, quantumlibèt deincèps pœniterent. De qua re habes infrà fusiùs, titulo de Nouatianis.

ABSTINENTES.

4

ABstinentes (authore Philastrio) in Gallia, Hispania, & Aquitania viguère, sed quo tempore, non meminit. Eos tantùm dicit, Gnosticorum & Manichæorum particulam perniciosissimam ęmulatos ac sequutos fuisse, eandẽque non dubitâsse prædicare, suis persuasionibus & hominum coniugia dirimentes, & escarum abstinẽtiam prohibentes, quæ non legis præcepto, sed promissionis cælestis gratiæ nanciscendæ, & dignitatis ac meriti consequendi maioris causa, hominum voluntati à Christo concessa est. Dicit enim Dominus Petro: Non omnes capiunt hoc verbum. Et iterùm idem Dominus: Qui dimiserit vxorem suam sinè causa fornicationis, facit eam mœchari.

Abstinentiũ hæreticorũ error.

Matt. 19. Matt. 5. Mat. 10. Luc. 16.

Aliud itaque est, consensu communi hoc fieri, laudis causa amplioris consequendæ à Domino, & aliud, contra legem suadere, contraq; amborum facere volũtatem. Et iterùm: Qui non mãducat, manducantem non spernat: & qui manducat, non manducantem non iudicet. Quod itaq; ex voluntate est, laudis est amplioris, immò potiùs mercedis cęlestis est desiderium: quod autem extra legem est, non à Deo Christo est traditum, sed inani hominum præsumptione & errore inuentum. Hoc autem ideò faciunt, vt escas paulatìm spernentes, dicant non esse bonas, & ità non à Deo hominibus escæ causa fuisse concessas, sed à diabolo factas: indeque adeò hanc creaturam nõ à Deo creatam, sed à diabolo eam factam prædicare nituntur: perq; hoc mendacium, multorum animas captiuârunt, & à veritate catholica abduxerũt in exitium & perditionem. Nec defuerunt ex istorum numero, qui cum alijs hominibus non sumerent escas, inani præsumptione ducti, putãtes se melius quid facere, quia & prophetæ hoc facere soliti erant, ignorantes interim diuersam œconomiam Christi Domini esse statutam hominibus.

Rom. 14.

Superstitiosi.

Hi porrò in id prætereà inciderunt vesaniæ, vt dum de patre filioque benè sentirent, de spiritu sancto non item, creatum eum credentes esse & factum, non Deum, sicut scripturæ nunciant, & ecclesia catholica prædicat. Hactenùs Philastrius. Eos putauerim emersisse Diocletiani & Maximiani Imperatorum, & Marcellini Papæ temporibus, circa annum Domini 289.

Spiritûs sancti Deitas ab hæreticis improbata.

ACACIVS CAESAreensis Episcopus.

5.

ACacius, Episcopus fuit Cæsareæ Palestinę, Eusebij Pamphili successor, secta Arrianus, Constantij Imperatoris, filij Constantini maioris, & Liberij maximi Romanorum pontificis temporibus, circa annum Domini 357. De hoc autem sic scribit Nicephorus libro 9. cap. 44. Non enim (inquit) vel in consultando, vel in dicendo contemnendus vir fuit Acacius, & ad res quas instituisset conficiendas, non incommodus. Ecclesiam quoquè celebrem administrabat, & Eusebium Pamphili præceptorem habuerat, cuius etiàm Episcopatum sortitus fuerat: & quum plurima addiscere contendisset, existimatione simul & librorum copia, quos à Pamphilo relictos ha-

habebat, alios antecellere iudicatus est. Et quòd talis erat, non difficile ei fuit, ex sententia res plerasque conficere. Is porrò (vt distinctione 24. quæstione 1. dicitur) non fuit noui vel proprij inuentor erroris, vt ab eo noua scita, id est, statuta vel dogmata prodirent, sed alieno facinori suã communionem miscuit. Itaque necessè fuit, vt in illam recideret iusta lance sententiam, quam cum suis successoribus per conniuentiam synodalem susceperat author erroris.

Consubstantialitatis & æqualitatis filij Dei cũ Deo patre impugnatio

Reijciebat autem ille cum Arrio & eius cõsectatoribus Aëtio & Eunomio, nomẽ eiusdem substantiæ, & similis substantiæ, vel æqualitatis filij cum patre, tanquàm scripturis alienum. Nicenam fidem apertè negabat, aliamque fidei formulam in Concilio Seleuciæ celebrato, dictare nitebatur, vt habetur Tripartit histor. libro 5. capite 34. Et apud Nicephorum libro nono cap. 16. & 43. Hunc velut in hæresi defunctum, & ea de causa per Felicem & Gelasium Romanos pontifices excommunicatum, Anastasius Papa voluit posteà clàm reuocare, vt orationes pro eo in Ecclesia fierent: sed suo temerario conatui plurimi ex clero obluctantes, ab eius obedientia indè recesserunt, & hæreseos ab eis insimulatus est. Hunc tamen hæreticum non fuisse, elegantissimo stylo commonstrare conatur Hosius libro secundo, quem de legitimis iudicibus rerum Ecclesiasticarum scripsit. Idem Gelasius aduersùs Acacium scripsit Epistolas, quæ in hunc vsque diem in Ecclesia Catholica habentur & circunferuntur. De Acacio vide plura in Aëtio, Eleusio, & Macedonio.

ACEPHALI.

6.

Acephali seu Acephalitæ, sub Anastasio Imperat. & Symmacho Romanorum põtifice exorti sunt circa annũ Domini 494. Hi Chalcedonense Concilium impugnantes, duarum in CHRISTO substantiarum proprietatem cum Eutychete Constantinopolitano abbate, & Dioscoro Alexãdrinæ vrbis Episcopo & Manichæis pernegabant, namque in eius persona naturam, nimirùm diuinã, (Deitatis & humanitatis naturam miscẽtes) eandemque crucifixam, & ideò illum in ea vna tantùm substantia adorandum deprædicabant, contra illud Chalcedonensis Concilij, quod distinctione decimaquinta, capite primo dicitur in hunc modum: Prædicat eadem sancta synodus Christum Deum sic natum de virgine, vt in eo substantiam & diuinæ & humanæ confiteamur naturæ. Dicuntur autem Acephali, sine capite, propterea quòd omnes huius factionis simul exorti, nullus eorum author repertus sit, à quo originem traxisse diceretur. De his tamen sic scribit Nicephorus Ecclesiasticæ historiæ libro 18. capite 45. Tempore quo Imperator Leo diem suum obijt, atque Zeno & Anastasius Imperij administrationem susceperunt, quàm maximam libertatem sibi, qui quartę Synodo restiterunt, vsurpauêre. Sed & Acephali, (quorum dux Seuerus Antiochenus fuit) vnam verbi & carnis naturam malè prædicantes: & prætereà Iacobitarũ, Theodosianorum, Iulianistarum, & plurium aliorum cateruæ, Ecclesiæ insultârunt: Qui vtiquè Monophysitę appellati sunt, quòd vnam verbi & carnis naturam, post ineffabilem vnionem in Christo, esse sentiant & doceant. Acephali henoticum Zenonis Imperatoris scriptum, quo videlicet ad vnionem Ecclesias perducere voluit, propterea quòd ille sanctam quartam Synodum anathemati non subiecisset, minimè receperunt.

Seuerus Antiochenus Acephalorũ dux.

Monophysitæ, Acephali, & Seuerinæ, idem genus hæreticorum.

Acephali autem ob eam causam dicti sunt, quòd sub Episcopis non fuerint. Proindè neq; Baptismus abhinc iuxta solennem & receptum Ecclesiæ morem ab eorum episcopis & sacerdotibus apud eos administratus, neque oblatio aut res aliquis diuina facta, ministeriúmve ecclesiasticũ defunctis (sicuti mos est) celebratum est. Communionem verò illi à plurimo tempore asseruatam habentes, Ferijs Paschalibus in minutissimas partes incisam, cõuenientibus ad se hominibus dederũt. Quo tempore, quam quisque voluisset, placitã sibi sumebat potestatẽ. Et propterea quòd quilibet, quod sibi visum esset, fidei insertũ voluit, quàm plurima defectorum

Acephali cur sic dicti.

Cõseruatio Eucharistiæ etiàm apud hæreticos.

ctorum & hæreticorum turba exorta est, Tritheitarum, Agnoetarum, Theopaschitarum, Iacobitarum, Armeniorum, Seueritarum, & Aphthartodocitarum, initio à Iuliano Halycarnassæo sumpto. Qui creatum quidem Domini corpus esse opinatus est, sed ideò ab ipsa conceptione incorruptibile esse docuit. Horum cohortem, qui eis aduersati sunt, Phantasiastas & Manichæos vocauerunt: quemadmodùm & illi rursùs hos Phartolatras & Sceuolatras nominauerunt. Eius generis hæresibus, & Acephalis maximè, (qui & Seueritæ nuncupantur) ecclesiæ admodùm ingruentibus, Calcedonensis quoquè Synodi nomine presso, perquàm longo tempore, ea iactata est & exagitata. Sed & ingens diù seditio & confusio in ea extitit. Ipsa nanq; plebs ad sanctioris altaris cancellos assistens, plagis se mulctaturam, & eum ignominia ex sacris templis sacerdotes eiecturam comminata est, sicubi eius Synodi mentionem inferre, aut eam sacrosanctis codicibus inscribere, eorúmve nomina Diuinorum patrum, qui decreta eius promulgâssent, proferre ausi fuissent. Hucusque Nicephorus. De Acephalis vide plura in Monophysitis, Iacobitis, Ioanne Philopono, & Seueritis.

Iulianus Halycarnassæus, plurium hæresũ author

ACESIVS NOVATIanorum apud Constantinopolim episcopus. 7.

Acesius Nouatianorum Episcopus fuit tempore Constantij Imperatoris, & Iulij summi Romanorum pontificis temporibus, circa annum Domini 346. qui cum authore suo Nouato, eos qui post Baptismum peccatũ ad mortem patrâssent, ac dijs sacrificâssent, à communione Diuinorum mysteriorum reijciebat: solius Dei, & non sacerdotum, cã potestatem esse asserens, huiusmodi peccatoribus delicti remissionem concedere. De hoc sic scribit Nicephorus lib. octauo, cap. vigesimo. Cæterùm, inquit, Constantinus Imperator Dei amantissimus, de communi concordia solicitè cogitans, Acesium quoque Nouatianorum episcopum ad côcilium Nicenum euocauit, eique & de fidei dogmate, & de die festo Paschatis celebrando, decretum Synodi ostendit: interrogauitque adeò eum, an ea rectè sic ab episcopis essent constituta. Qui cùm ea laudâsset, neque noui quicquam definitum esse dixisset, se enim & idem dogma fidei à maioribus accepisse, & nunquã aliter Paschæ festum celebrâsse: Imperator, Qui igitur, inquit, cùm in eadem sis nobiscum sententia, à communione nostra tantoperè adhorres? Ibi ille dissidij, quod inter Nouatum & Cornelium Romanæ vrbis episcopum sub Decio Imperatore fuit, meminit: Nouatum videlicet, eos qui post Baptismum peccatũ ad mortem patrâssent, ac dijs sacrificâssent, à communione diuinorum mysteriorum reiecisse: solius Dei, & non sacerdotum, potestatem eam esse dictitans, talibus hominibus remissionem delicti concedere. Ad quem ex tempore Imperator, Scalas igitur, inquit, admoue Acesi, & solus ad cælos ascende. Quo dicto non Acesium ille laudauit, sed potiùs, quòd immunem à peccatis se fortè existimauit esse, perstrinxit. Hæc Nicephorus.

Lapsis post susceptũ baptismum, spẽ veniæ negantes.

Nouati impietas.

ACHILLAS ALExandrinus episcopus. 8.

Achillas Episcopus Alexandrinus fuit, anteà quidem (authore Nicephoro lib. 6. cap. 35.) in presbyterorum cathedra laudem magnam consecutus, vtpotè sacrarum scripturarum doctrinæ præpositus: verùm à recto Christianæ fidei dogmate posteà desciscens, fuit fautor Arrij, sub Constantino Magno Imperatore, & Syluestro maximo Romanorũ Pontifice, circa annum Domini 320. De hoc sic scribit Sozomenus Tripartitæ historiæ lib. 1. cap. 12. Alexandria (inquit) ciuitas est maxima, & hominum multitudine copiosa, non Aegyptiorum solummodò, sed etiàm Thebæorum & Libycorum, circa Aegyptum obtinens principium. In huius itaque ciuitatis præsulatu, post Petrum illum inclytum ecclesiæ Catholicæ propugnatorem, qui sub impijs tyrannis Diocletiano & Maximiano nouissimè imperium spontè deponentibus, mar-

Petrus Alexandrinę ecclesię episcopus, martyr.

martyrij coronam susceperat, successit Achillas. Is enim sub illo egregio Petro Arrium ordinatum diaconum, captumque in Melitij nouitatibus, & ab ecclesia pulsum, rogatus à fidelibus, denuò eum suscipiens ministrare praecepit. Sed cùm ab eodem Arrio haereseos lepra infectus fuisset, indeque ideò captus & expulsus praesulatu, in eius locum Alexander, fortissimus euangelici dogmatis praedicator, sufficitur episcopus. Arrius igitur & Achillas eam ob rem coniuratione facta, Colluthi haeretici superbiam, idque illo multò deteriùs secuti sunt. Ille nanque hos ipsos culpans, pessimae voluntatis suae inuenit occasionem. Isti verò dignam illius negociationem recipientes, nequaquàm iuri Ecclesiae se subijci pertulerunt, sed speluncas sibimet latronum aedificantes, incessabilia in eis conciliabula celebrabant: noctibusque & diebus contra Christum agẽtes & contra eius ecclesiam, prauis libidinibus exercebantur. Adeò quidem, vt omnem piam & Apostolicam obscurantes gloriam, Iudaico schemate contra Christo & suis min stris rebellandi instituerint officinam. Diuinitatem nanque & aequalitatem cum patre Saluatoris nostri Iesu Christi negabant: omnemque eius salutaris dispensationis & humilitatis propter nos susceptae vocem decerpentes, prolatione horum, impietatis suae praedicationẽ exercere nitebantur. Quippe diuinitatis suae rationem & ineffabilis gloriae, quam à principio habuit apud patrem, penitùs denegantes, Paganorum & Iudaeorum impiam de Christo confirmabant sententiam. Et laudem propriam (vt assolet) aucupantes, omnes quidem, quae contra Catholicos possunt adferri, derisiones negociabantur, seditionesque illis quotidiè ac persecutiones instituebant. Iurgia insuper proponebant frequentia, per aditiones mulierum impudẽtium, quas seducebãt: hac quidem re communi Christianitati derogantes, dum eorum iuuenculae ea de causa omnes circuibant vicos. Hacque sua haeresi tandèm effecerunt, vt irruptã Christi tunicam, quam milites diuidere noluerunt, isti scindere praesumerent. Dicebant enim, quia fuit aliquandò, quandò non fuit filius Dei: & posteà factus est, qui priùs non fuerat talis factus, qualem & omnem hominem esse contigit. Cuncta enim (aiebant) Deus ex non existentibus fecit, omnium rationabilium & irrationabilium creaturis miscere volentes & filium Dei. Quibus verbis consequenter dicebant, eum mutabilis esse naturae, virtutis malitiaeque capacem, cùm ex non existentibus esse ab eis diceretur. Sicque diuinas scripturas, quibus ostenditur eum semper fuisse, quibusque designatur inconuertibilis verbi & sapientia atque diuinitas, deprauantes, aut omninò tollentes. Possumus ergò & nos (aiebant isti impuri) fieri filij Dei, sicut & ille. Scriptum est enim: Filios genui & exaltaui. Cumq; illatum illis fuisset quod sequitur, id est, Ipsi autem spreuerunt me, quod naturale & proprium non est Saluatoris, cùm naturae sit immutabilis: omni reuerentia spoliantes semetipsos, aiebant eum nullam proprietatem habere ad Deum: sed cùm sit ipse natura mutabilis, sciuit de illo Deus sua praescientia & praecontemplatione, quòd cùm non esset eum spreturus, eligendus foret ex omnibus. Non enim (inquiunt) natura quasi praecipuum inter alios filios aliquid habet. Nam nec naturaliter DEI filius est, nec aliquam habet ad Deum proprietatem: quandò etiàm ipsum naturae mutabilis existentem, propter moderationem, diligentiam, & virtutem non mutatum ad deterius elegit Deus: Adeò quidem, vt si Paulus vel Petrus ad hoc peruenisset, nihil Iesus poterat ab horum filiatione differre. Hucusquè Sozomenus ex epistola Alexandri Alexandriae episcopi ad Alexandrum Constantinopolitanum episcopum, lib. 1. cap. 14 Idem habet Nicephorus lib. 8. cap. 5. 7. 8. De hoc Achilla vide plura in Arrianis, Alexandro Baucala, Melitio, Carpona, Sarmate, Euzoio, Macario, Iulio, Mena, & Helladio.

Marginalia: Achillae & Arrij coniuratio in Christum & eius ecclesiam. — Achillae & Arrij in suis cõciliabulis detestandae haereses. — Horrendae Achillae & Arrij contra Christi diuinitatem blasphemiae. — Isa. 1.

ADDAM MANIcheus. 9.

Addam, q. & Addas, & Adimanthus dicitur, Manetis discipulus fuit: de quo sic scribit Nicephorus lib. 6. ca. 32. Ma-

32. Manes (inquit) quum tres haberet secta tores, Addam, Thomam, & * Hermeam: ex ijs Addam ad Syros, ad Indos autem Thomā misit præcones. Hic, testibus Augustino & Philastrio, ratiōes & disputatio nes scripserat contra legem & prophetas, quibus ostendere conabatur, Euangelicā & Apostolicam doctrinam illis esse contrariam. Ad quas Diuus Augustinus luculenter respondit eo libro, quem contra eundem Adimanthum conscripsit, qui sic incipit: Eodem tempore venerunt &c. Pullulabant Aurelij Imperatoris, & Felicis huius nominis primi temporibus, circa annum Domini 273.

*Hermam

Legis & prophetarū impugnatio.

ADELPHIVS.

10.

ADelphius Messalianorum hæreticorum (qui & Euchitæ, id est, Orātes, siue Euthusiastæ, hoc est, afflati & diuini, aut sacrificatores, quēadmodùm Theodoriti interpres in historia Tripartita vertit, nominantur) dux fuit, cum Dadoë, Sabba, * Hermia, Simeone, & nōnullis alijs, tempore Valentiniani Imperatoris, & Liberij Papæ, circa annum Domini 368. Qui ità se ab ecclesiastica communione præsciderunt, vt inter reliquas suas blasphemias, nihil prorsùs vel prodesse vel obesse diuinam escam dicerent. De qua nihilominùs Christ⁹ inquit: Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam. Et diuus Paulus: Qui manducat hunc panem indignè, iudicium sibi manducat, non dijudicans corpus Domini. Hi etiàm cuiusdam dæmonis operationem expectabāt, & hanc sancti spiritûs præsentiam arbitrabantur. Qui verò integro huius rei languore participabantur, auersabantur operationem manuum velut malam, somnoque semetipsos tradebant, & somniorum phantasias, Prophetias vocabant. Morbum autem eum illi supprimere sedulò conabantur, & eundem, etiàm conuicti, impudenter pernegabant, populares que suos ea, quæ ipsi in animis suis cir cunferebant, celabant. Quod cùm Flauianus celebri fama vir, Antiochenæ ecclesię

Communionem eucharistiæ hęreticiinter Adiaphora posuerunt.

Ioann. 6. f

1. Cor. 11. g

suffectus episcopus compertum habuit, & id genus homines (vt author est Nicephorus libro vndecimo, cap. decimoquarto, & Theodoritus Tripartitæ historiæ libro septimo, cap. vndecimo) Edessæ versari cognouit, veneno suo finitimos inficientes, monachorum sodalitate quadam ad eos missa, Antiochiam eos pertraxit, vbi interrogati & ægritudinem suam pernegantes, ad hūc modum in crimine suo deprehendit. Accusatores enim eorum falsa per calumniam deferre, & testes mendacia proferre dixit. Adelphium autem admodùm iam senem blandè compellās, assidere sibi iussit. Et nos, inquit, ô senex, qui iam vitam propè exegimus, certiùs humanam naturam perspeximus, tū aduersariorum dæmonū cognouimus molitiones, re ipsa quoquè gratiæ subministrationem perdidicimus. Iuuenes autem isti, qui harum rerum accuratiùs nihil intelligunt, sermones spirituales audire nō sustinent.

Flauianus Antiochenæ Antistes arte quadam, sectæ istius arcana in lucem produxit, & damnauit.

Quapropter mihi dicito, quomodò vos perhibetis, quum spiritum aduersarium cedere, tum spiritûs sancti gratiam aduenire? Verbis hisce senex demulsus, venenum omne suppressum euomuit, & nullam vtilitatem ex diuino baptismo ad eos qui eo vterentur, peruenire dixit: solam autem orationem sedulam, dæmonem vernaculum & familiarem eijcere. Vnūquenque enim, qui nascatur, hominem à primo parente, sicutì naturam, ità dæmonum quoquè seruitutem trahere. Quibus precatione sedula exactis, deinceps spiritum sanctum aduenire, præsentiam suā, ità vt sentiatur & conspiciatur indicantē, corpusque ab affectionum seu perpessionum metu liberantem, & animam ab inclinatione ea quæ in deterius fert, ità vindicantem, vt posteà neque abstinentia & ieiunio corpus castigante, neq; doctrina quæ frenos nobis inijciat, & compositè ambulare doceat, sit opùs. Et cui ità spiritus sanctus obueniret, cum non solùm à corporis titillationibus liberari, verùm et iàm clarè futura præuidere, & trinitatem diuinam oculis suis cernere.

Sacri Baptismi improba reiectio.

Adelphius impietatem sectę suę Flauiano episcopo indicat.

Ieiunia & pietatis doctrinā auersantes.

Hoc pacto diuus Flauianus putido effosso fonte, & impio nudato latice, ad infelicē illum senem, inquit: Inueterate dierum

Dan. 13. f

rum malorum, redarguit te os tuum, non ego: Et labia tua testimonium perhibuerunt contra te. Sicque tandem pestis ea in apertum prolata, Syria excessit, & in Pamphyliam commigrans, eam quoque hac clade impleuit. Hæc Nicephorus. De hac absurda & inepta hæresi, vide plura in Messalianis, Euchitis, & Enthusiastis.

ADESSENARII.

11.

Adessenarij sunt ex Sacramentariorum nostri seculi factione: quorũ, inquit Staphylus, quatuor diuersæ sectæ reperiuntur. Alij enim contendunt, quòd corpus Domini sit in pane: Alij, quòd circa panem: Alij, quòd cum pane: Alij, quòd sub pane. Vide Assertiones Vuilhelmi Klebitij Brandemburgensis cõtra disputationem Heidelbergæ nupèr habitam anno 1560. Hæc Staphylus.

ADIAPHORISTAE.

12.

Adiaphoristæ dicuntur, qui quæ natura sua sint eiusmodi, vt ad salutẽ nihil interesse arbitrentur, seruent, vel non seruent. hoc est, qui ecclesiæ & Cõciliorum legitimas constitutiones & cæremonias, dicunt res esse indifferentes, quas siue obserues, siue violes mutésve, te nihil peccare. Ità Vuittembergenses & Lipsenses theologi in suo Lipsico INTERIM. Nam adiaphora, Latinè dici possunt indifferentia. Pædobaptismum itaque, magistratum, iuramentum, cæremonias, sacramentaque, quibus fideles possunt vti, aut non vti, pacis aut tranquillitatis causa posse singulos se conformes facere suis ciuilibus in causa religionis, rogatos posse fateri & diffiteri: sed nulla esse obeunda pericula, nedùm tormenta subeunda. Porrò (inquit Hosius lib. 1. de hæresibus nostri temporis) biennio postquàm ex hac vita migrauit Martinus Lutherus, cũ quasi de tribunali pronuncians Deus, apertè causam Lutheri cõdemnâsset, admirabili quadam victoria Christianissimo Imperatori Carolo, huius nominis quinto, contra factionis eius homines concessa, quorum ingentem exercitum nullo prælio cõmisso, perexigua manu, solius DEI præsidio adiutus, in fugam conuertit: neque multò pòst, paucis comitatus, Angeli ductu, Albi fluuio transmisso, multò numerosiores eorum copias fudit, ac principem etiàm ipsum factionis, in potestatem suã redegit. Post hanc igitur admirabilem victoriã, in qua Deus ipse pro ministro suo Cæsare causam suam agente pugnauit, statim in duas factas Lutherana secta dissecta est. Nam alij facti sunt Interimistæ, alij Adiaphoristæ. *Lutherana secta in duas sectas dissecta.*

Adiaphoristæ porrò Vuittembergẽses fuerunt, qui etsi non diuersum sentire viderentur à Lipsensibus, quia scriptum eorum non oppugnauerant: quoniam tamẽ ex eorum schola cœperat initium Euangelij Lutherani, fuit illis religio, tam subitò ab eo discedere, quamuis pridèm nonnullos, Philippum præsertim Melanchthonem, pertæsum eius fuerit. Quare nondùm esse tempus opportunum rati, traditum ab ipso doctrinæ genus mutare, saltem ritus nouos, quos induxerat, abrogandos censuerunt, ac veteres magna ex parte restituendos, iuxta formam in libello Cæsareo contentam. Vocauerunt autem hæc Græco nomine ἀδιάφορα: Latinè dicere possis indifferentia, vt quæ natura sua sint eiusmodi, nihil, vt ad salutem interesse videatur, seruet quis ea néc ne. Nã & nos catholici in his quæ fiunt externè, summam Christianæ pietatis positam esse negamus, cùm omnis gloria filiæ regis sit intrinsecùs, vt Psalmo 44. habetur. Intùs videt Christus, intùs amat, intus alloquitur: nec vel punit, vel coronat, nisi quæ fiunt intùs. Sed vbi verè Deus intùs colitur, non ferè fit, vt eiusmodi cultus per signa quædam & indicia se foràs non proferat, & ad spectantium oculos traducat. Habent autem & hoc isti ritus externi, quòd sicubi similiter ab omnibus obseruantur, vnanimitatis cuiusdam & consensus testes sunt. In his igitur maxima ex parte sibi Vuittembergenses cum Christianis cõsentiendum esse duxerunt, vt ijs quasi signis à Luthero quandam ad Christum inclinationem se fecisse declararent, simul spem facerent, successu temporis futurũ, vt reiecta Lutherana, Christianam & Catho-

Vitiembergenses Adiaphoristæ.

Adiaphora.

Quid Catholici sentiant de ritibus externis, & quatenùs conueniant cum illis Adiaphoristæ.

tholicam doctrinam in omnibus ample-ctERENTUR. Hucusquè Hosius. De Interimi-stis vide loco suo.

AEGIDIANI.

13.

Aegidiani, sunt secta Antilutherani, ad terriam porrò nostri seculi Euan-gelicorum classem pertinentes. Dicti sunt autem, authore Lindano Dubitantij dialogo 2. ab Aegidio quodam Aquensi, qui spe quaestûs multò maximi, quem Anabaptistarum doctores, quos vocant, ex retinctione ad tres ferè coronatos cape-re vidit, illectus, audebat & ipse retinge-re: à quibus pòst excommunicatus, sui fla-gitij Antuerpiae capite plexus poenâ luit, publicè suos licèt reuocaret errores. vndè & discipuli alijs sese tradidêre magistris execrandos. Haec Lindanus.

Aegidij error ex spe lucri et quaestûs.

AERIANI, SEV AErij. 14.

Aeriani, vel Aërij, ab Aërio quodã, qui Eustathij (vt author est Epiphanius) Sebastei, Sebasteae Ponti appellatae regionis siue paruae Armeniae Episcopi condiscipulus fuit, nuncupati sunt, tempore Constantini Magni Imperatoris, & Iulij huius nominis primi Romanorum pontificis, circa annum Domini 342. Hic porrò (teste Augustino, libro quem de haeresibus inscripsit, cap. 53.) cùm esset Presbyter, aegrè ferens non posse se Episcopi dignitatem, quam modis omnibus ambiebat, assequi, in Arrianorum ea de causa lapsus haeresim, propria quoquè dogmata illi addidisse dicitur. Nam ille cum suis asseclis sacrificium, quod pro defunctis offertur, respuebat, & Missas negabat applicari pro peccatis, pro satisfactionibus, aut pro alijs quibusuis Ecclesiae necessitatib⁹. Quod sanè Distinct. 13. quaestio. 1. cap. Animae &c. improbatur, vbi quidem sic dicitur: Animae defunctorum, quatuor modis soluuntur: aut oblationibus sacerdotum, &c. Et in cap. pro obeuntibus, Sancta Ecclesia sic statuit, vt quisque pro mortuis verè Christianis offerat oblationes, & presbyter eorum faciat memoriã. Et Eccle. 7. Mortuo non prohibeas gratiam. De qua re sic scribit Hosius, lib. quem de sacramentis edidit, cap. de Sacramento poenitentiae: Quòd si scripturis (inquit) etiam probari Purgatorium non posset, cùm tamen vnanimes vno ore sancti doctores omnes à Christo nato ad haec vsque nostra tempora, vel poenarum ignis purgatorij, vel orationum & sacrificiorum pro defunctis meminerint, cùm plerique eorũ, nominatim verò Augustinus & Ioannes Damascenus, etiàm libros de Cura ꝓ mortuis agenda cõscripserint: quis est qui dubitare queat, Apostolicam hanc esse traditionem, quae tanto omnium consensu, tot seculis in Ecclesia semper fuit obseruata? Cui qui contradixit Aërius, ante mille ducentos annos pro haeretico habitus est, quod superuacaneas esse diceret orationes & oblationes pro defunctis, sicut apud Philastrium, Epiphanium, & Augustinũ legimus. Ante quadringentos etiàm annos fuerunt Henriciani & Petrobrusiani: qui cùm ad eandem petram offendissent, per Petrum Cluniacẽsem & Bernardum abbatem Claraeuallensem confutati sunt. Haec Hosius.

Missas & orationes ꝓ defunctis fieri respuunt Aërani.

Hosius cõtra eos qui purgatoriũ improbant.

Henriciani & Petrobrusiani haeretici.

2. Negabant praetereà Aërij statuta ieiunia, solenniter celebranda esse, sed pro arbitratu cuiusq; ieiunandum censebant, nè sub lege esse videremur, & non sub gratia. Cuius iterùm haereseos meminit Hosius libro 3. quem de authoritate sacrae scripturae edidit in Brentium & reliquos Lutheri affectatores, in hũc modum: Brentius (inquit) quod sacramentarijs & Anabaptistis alicubi vitio dat, facit ipse, dum nonnulla, quae recta esse scit, in Papae conciliorumque despectum, abrogare conatur. Dat enim alicubi consilium, vt homo Christianus tempore Quadragesimae & Paschatis non confiteatur, nec ad sacramentum accedat, & cogitet ità: Eccè quandò hoc praecepit homo, Papa scilicet, ob id ipsum non faciam: & si non praecepisset, vellem facere, faciam autem alio tempore, quo non praecepit, quandò & quomodò mea libera voluntas me tetigerit. Non dissimilia de ieiunijs alicubi scribit, exemplum imitatus Aërij haeretici, qui & ipse ante mille ducentos annos negauit se ieiunaturum cum Ecclesia: sed si omninò, inquit,

Aërij dicebant nos nõ posse obligari ad ieiunia ecclesiastica.

Brentij detestandum cõsilium, in Papae & conciliorum despectum.

inquit, volo ieiunare, qualemcunque diē eligam à me ipso, & ieiunabo propter libertatem. Hæc Hosius.

Aëriano rū alia hæresis.

3. Dicebant rursùs Aëriani, Presbyterum ab Episcopo nullo discrimine debere discerni, sed vtrunque gradu & authoritate æqualem esse.

4. Sunt denique qui tradunt, Aërios Encratitarum, Ampotochtitarumque more nullos ad communionem suam admittere solitos, nisi continentes, & eos qui seculo ità renunciâssent, vt nil proprium possiderent.

1. Tim. 4. a

5. Et licèt escas abominarentur, quas Deus cum benedictione humano generi tribuit ad percipiendum, ab ijs tamē eos nō abstinuisse scribunt Epiphanius, Philastrius, & Augustinus lib. de hæresibus.

Aeriani escas & nuptias damnabant.

1. Tim. 3. a

6. Damnabant etiàm nuptias, quæ ex lege fiunt, velut illicitas, eas vtiquè à Deo non institutas esse afferentes, iuxta Diui Pauli vaticinium, quo dixerat venturos quosdam nouissimis tēporibus illusores, iuxta proprias concupiscentias ambulantes, qui prohiberent nubere, & abstinere à carnibus, quas Deus creauit ad percipiendum fidelibus cum gratiarū actione. Vide de his plura in Tatianis, Encratitis, Manichæis, Vualdensibus, Marsilio Paduano Vuiclefitis, Begardis & Beguinis, Marcionistis, Adamitis, Heracleone, & Priscillianistis.

AETIANI.

15.

Aetij vita ex Nicephoro Callisto.

Aetiani ab Aëtio quodam Syro vocitati sunt, qui circa annum Domini 363. sub Constantio Imperatore, & Liberio summo Romanorum pontifice degens, ab ijs (vt est author Nicephorus Ecclesiasticæ suæ historiæ lib. 9. ca. 17) disputator admirandus habitus est, qui diuersa à nobis docent. In altercationibus quippe verborumque contentionibus, ratiocinationibus, & fallacijs ludificantibus, valdè cōmodus erat, vt qui ex professo in rebus eiusmodi studium omne consumpsisset. Et proindè quòd talis esset, quodque facilè quicquid forstulisset, malè feriatus de Deo theologaretur, seu blateraret potiùs, ἄθεος & contemptor Deorū appellatus est. Patria ei fuit Cœlesyria.

Aëtius Atheos, id est, sine Deo dictus.

Cuius pater cùm in militia aduersis rebus conflictatus tandèm interijsset, bona eius qui tum rerum potiebatur, Princeps publicauit. Qua re vnà cum matre Aetius ad extremā redactus pauperiem, ad aurificū artem discendam se contulit, vt quocunque posset modo victum sibi pararet. Ea arte vbi satis est vsus, propter ingenij vim ad discendum disciplinam est conuersus. Paulinumq; audiuit, qui ex ecclesia Tyria Antiochiam fuerat trāslatus. Porrò mortua matre, cuius gratia aurum conformāri arti operam nauauerat, totus statim in discendi studium incubuit. Breuiq; certamen subiens, multos disputando conuicit. Postquàm autem Eulalius post Paulinum in Antiochenam sedem est collocatus, multitudo ingens motu aduersùs Aëtium concitato, vrbe eum expulit. Quo tempore Anabarzum vrbem Ciliciæ concessit, atque ibi artem rursùs suam ità parandi victus gratia exercuit, vt nō prorsùs dicendi certamen omitteret. Accidit tum, vt sophista quidam, Aëtij ingentū admiratus, artem suam cum eo communicandam duceret. Atque ille in Sophistæ domum receptus, homini inseruiens, omne (vt fieri solet) famuli ministerium præstitit. Sophista grammaticen & logicen ei tradidit. Ipse verò cùm herum ob minùs rectam de diuinis oraculis opinionem argueret, mercedem benè de se meritæ domùs abdicationem tulit. Atque indè eiectus, cum Athanasio Anabarzi antistite vixit, apud quem Euangelistas exactè excutiens legit. Deindè Tarsum ad Antonium, Luciano martyri notū, venit. A quo Apostolum discens, satis diù cum eo, cùm adhuc in presbyterorum ordine esset, mansit. Vbi verò Antonius Episcopi functionem suscepit, neq; iam doctrinæ, qua Aetium erudiebat, vacare posset, ille Antiochiam est reuersus. Et ibi cùm à Leontio adhuc presbytero (Luciani martyris & hic habitus sectator) prophetas, atque inprimis Ezechielem doceretur, ꝓpter linguæ intemperantiam & sententiæ impietatē, indè rursùs est expulsus. Itaq; Sophisticā exercens, & certamine cum eis qui clari eo studio erant, congrediens, loca multa circumijt. Postea vero & medicam artem accuratè didicit, Sopolis in tali disciplina doctor

Propter penuriā aurifex factus.

Aetius Antiochia expulsus.

Anabarzi Sophistæ operam dat.

Sacras literas Tarsi discit.

Idem medicus factus.

doctor eius fuit, vir in eo studio nemini secundus. Ipse etiàm Aëtius, optimus in eo habitus, gratuitò pauperes curauit. Qui si aliquando egeret, noctu ad quempiam artis suæ peritum, nè interdiù à studijs potioribus abduceretur, adibat: & aurum quod accuratiore arte elaborandum esset, petebat: atque opere celeriter perfecto, & à cõ ductore, operæ suæ mercede accepta, vitã tolerauit.

Gratuitò egenos curat.

Aëtius Antiochenus doctor.

Leontio verò ad Episcopatum Antiochenum euecto, Aëtius ab eo diaconus designatus, & ad mun⁹ in Ecclesia docendi delectus est. At ipse Diaconatum suscipere veritus, docẽdi functionem non recepit. Atque ibì satis diù versatus, Alexandriam venit, Athanasium oppugnaturus. Vehementer nanque de consubstantiali propugnando Athanasius egit. Et quum à quibusdam ad Episcopatum Aëtius recipiendum delectus esset, dignitatem eã contempsit. Sanè antequàm Aëtius ad Arrianos descivisset, tametsi illi ab consubstantiale profitentibus dissidebant, nihilominùs tamen preces, hymnos, consilia, & res propè omnes cum eis communicabant, mystico duntaxàt sacrificio accepto. Ex quo autem ille primus secessionem facere cœpit, omnibus consentientis conuentus, amicitiæ & consuetudinis vinculis ruptis, in aduersas eis qui alia essent opinione, maximè partes per factionem transiere.

Aëtio suaso se, prorsus se Arriani à Catholicis seiunxere.

1. Opinabatur autem ille itidèm vt Arrius, conditum, & ex non existentibus atq; inæqualem patri filium esse, & filio spiritum sanctum, contra illud De consecratione Distinct. 3. cap. vltimo: Pater, & filius, & spiritus sanctus, vnius eiusdemque substantiæ, inseparabili æqualitate, diuinam insinuant vnitatem. Ex quo ille & eius sequaces, à Catholicis Dissimiles & Ex non existẽtiales appellati, (vt Tripartitæ historiæ lib. 5. cap 42. habetur) nimirùm quòd nomen Similitudinis in diuinis abscindere niterentur, & per omnia substantiam atque voluntatem dissimilem esse patri apud filium.

Aëtij dogmata & hæreses.

Aëtiani, dissimiles & Exnon existentiales appellati.

Attandèm, quòd ingenti contentione acriusque de Deo disserere auderet, varijsq; vteretur ratiocinationibus, factionis suę popularibus & socijs diuersus esse, atque ab eis dissidere visus est. Quam ob causam ecclesia eorum expulsus, arte quadam per dissimulationem eos vitabat, cõ munionemq; eorum detestabatur, velutì qui se Arrio post periurium coniunxisset, quum ille pœnitentia ductus, Constantino Imperatori consentanea se cum Nicena fide sentire adiurauit.

Aërius ab Arrianis eiectus.

2. Dicebat quoquè impurus ille, nullum peccatum quantumlibet graue, imputari in fide manentibus, solamque fidem absque vllo alio opere esse satis ad vitam æternam consequendam.

Dictitabat solam fidẽ sufficere ad salutem adipiscendam.

3. Affirmabat quoq;, ea quæ Deus hactenùs celàsset Apostolos, sibi reuelata fuisse. De cuius hæresi vide plura in Tripartita historia. lib. 5. cap. 42. & apud Augustinũ libro de hæresibus. Et infrà de Arrianis, Anomæis, Metangismonitis, Eunomio, Acacio, Varimando, Maximo, Feliciano, Pascentio, Petro à Bailardo, Serra, & Luthero.

Aëtij vox superba, & insolentissima.

AGAPETAE.

16.

Agapetarũ hæresim vel schisma potiùs, ab Agape muliere Hispana, & Elpidio eius viro exortã esse, diu⁹ tradit Hieronym⁹, idq; Theodosij I. Imp. & Siricij maximi Romanorum Pontificis ætate, circa annum Domini 395. Sic enim de his ad Ctesiphontem aduersùs Pelagianos scribit: Quid sibi volunt (inquit) miseræ mulierculæ oneratæ peccatis, quæ circũferuntur omni vento doctrinæ, semper discentes, & nunquàm ad scientiam veritatis peruenientes? & cæteri mulierculàrum socij prurientes auribus, & ignorantes quid audiant, & quid loquantur? qui vetustissimum cœnum, quasi nouam suscipiunt temperaturam? qui iuxta Ezechielem liniunt parietem absque temperamento, & superueniente veritatis pluuia, dissipantur? Simon magus hæresim condidit, Helenæ meretricis adiutus auxilio. Nicolaus Antiochenus, omnium immunditiarum repertor, choros duxit fœmineos. Marcion Romam præmisit mulierem, quæ decipiendos sibi animos præpararet. Apelles Philomenen suarum comitem habuit doctrinarum. Monta-

2. Tim. 3. b

2. Tim. 4. a

1. Tim. 1. b

Ezech. 13. b 21. f

Mulierculæ oneratæ peccatis, omnium ferè hæreseon seminandarum adiutrices.

nus, immundi spiritûs prædicator, multas ecclesias per Priscam & Maximillam nobiles & opulentas fœminas, primùm auro corrupit, deindè hæresi polluit. Dimittam vetera, ad viciniora transeendã. Arrius vt orbem deciperet, sororẽ Principis Constantij antè decepit. In Hispania, Agape Helpidium, mulier virum, cæcum cæca duxit in foueam, successorem que suum Priscillianum habuit, Zoroastris magi studiosissimum, & ex mago Episcopum, cui iuncta Galla non gente, sed nomine, germanam huc illucque currentem, alterius & vicinæ hæreseos reliquit hæredem.

Agape mulier Hispana Helpidium virum suum decepit.

De hoc rursùs schismate idem Hieronymus scribit ad Eustochium, libro de custodia virginitatis, in hunc modum: Pudet, inquit, dicere (proh nefàs) triste, sed verum est. Vndè in Ecclesias Agapetarum pestis introijt? Vndè sine nuptijs aliud nomen vxorum? Immò, vndè nouum concubinarum genus? Plus inferam: vndè meretrices vniuiræ? Eadem domo, vno cubiculo, sæpè vno tenentur & lectulo. Et suspiciosos nos vocant, si hinc aliquid existimamus. Frater sororem virginem deserit, cælibem spernit virgo germanum, fratrem quærit extraneum. Et cùm in eodem proposito esse se simulant, quærunt alienorum spiritale solatium, vt domi habeant carnale commercium. Huiusmodi homines Salomon in Prouerbijs spernit, dicẽs: Alligabit quis in sinu ignem, & vestimenta eius non comburentur? Aut ambulabit super carbones ignis, & pedes illius non ardebunt?

Agapetarũ hæresis vnde irrepsit in ecclesias.

Prou. 6. d

Rursùs idem Hieronymus paulò suprà ibidem: Hæ sunt (inquit) quæ solent dicere: Omnia munda mundis. Sufficit mihi conscientia mea. Cor mundum Deus solùm desiderat. Cur me abstineam à cibis, quos Deus creauit ad vtendum? Et si quãdò volunt festiuè & lepidè viuere, vbi se mero ingurgitauerint, ebrietati sacrilegiũ copulantes, aiunt: Absit vt ego me à Christi sanguine abstineam. Et quam viderint pallentem atque tristem, miseram atque Manichæam vocant. Et consequenter, tali proposito ieiunium, hæresis est. Hæ sũt, quæ per publicum notabiliter incedũt, & furtiuis oculorum nutibus adolescẽtium greges post se trahunt, quæ semper audiunt per prophetã: facies meretricis facta est tibi, impudorata es tu. Purpura tantũ in veste tenuis, & vt laxiùs crines decidãt, ligatum caput: soccus vilior, & per humeros hyacinthina læna sortè volitans: succinctæ manicæ, brachijs adhærentes, & solutis genibus fractus incessus. Hæc apud illas tota virginitas.

Agapetæ ab escis abstinẽtiam, ieiũia & nuptiarũ connubia cõtemnebant.

Ieré. 3. b

Ezech. 16 d

Denuò idem Hieronymus ad Oceanũ de vita Clericorum: te, inquit, detrahentium morsibus tradidisti, si Agapetarum cõsortium non dimiseris. Hactenùs Hieronymus. Ex quo facilè colligere licet, quæ fuerit Agapetarum hæresis. Ἀγαπητή nanque Græcè, Latinè Dilectam significat. Qua voce diuus Paulus non minùs libenter, quàm frequenter vtitur. Qua vtiquè isti abutebantur, ad prætexendum turpe commercium suum.

Agapete dilectam significat.

AGARENI.

17.

Agareni, ab Agar Abrahæ ancilla nominantur, licèt quidam sectæ nomen esse asserant: falsa autem appellatione Saraceni dicuntur, quòd non ex Sara eiusdem Abrahæ vxore, sed ex Agar prognati sint. Hi porrò sunt filij eorũ, qui ex hac progenie nomen Christianum per Apostolorum prædicationem amplexi fuerant. Sed à Mahomete per Sergium quendam pseudomonachum decepto, ita dementati fuêre, vt vera pietate relicta, huius mendacijs & imposturis inhæserint, sub Constante Imperatore, & Martino huius nominis primo Romano antistite, circa annum Domini 650. Et ita sunt Christiani abiurati, de Deo quidem aliquid credentes, sed non vt Christiani, vt qui Alcoranum (quem diuinorum mandatorũ collectionem appellant) omnium errorum fœtura & colluuie refertum, cũctarumq; hæresum abominationibus, fornicationum denique & vitiorum spurcitijs respersum, abnegato Euangelio, prorsùs sequantur. Est enim subnotandum, omne hæreticorum cœnum, quod satan in alijs sparsìm disseminauit, in Mahometẽ comprahensim euomuisse.

Hi nũc vno nomine Turcæ appellantur.

Alcorani interpretatio.

I Aga-

Agareni negant Trinitatem in diuinis, cũ Sabellio hæretico.

1. Agareni itaque, cum suo ipsorum authore & Sabellio, negant Trinitatem in diuinis: dualitatem autem quandam ponunt, sed quæ nihil honestum & diuinis dignum in seipsa valeat demonstrare: quum totius alteritatis (sic enim loquuntur) principium sit. Supponunt. n. diuinã essentiã, & eius animam. Vndè Mahometes in Alcorano inducit Deum pluraliter loquentem, vt hinc videatur ipsa anima Dei & Christus ipse, alterius esse à Deo substantiæ, minoris essentia Dei, & ei subditæ: accedens vtiq; in his Arrij & Eunomij falsæ opinioni idem asserentium Dicit enim, Christum excelsam quandam esse creaturam, adeò vt omnes alias excedat atque superet creaturas. Hæc autem opinio ex Platonicis nata esse videtur, qui summum Deum patrem omnium & creatorem supponunt, ex quo quandam mentem primùm defluxisse asserunt, in qua dicunt omnes esse rationes entium, omnibus quidem excelsiorem: quam & paternam mentem appellant. Post hanc autem, esse mundi animam, ex qua deindè reliquæ creaturæ emanârunt. Quæ igitur de filio Dei in scripturis sacris dicuntur, hæc illi ad eã mentẽ referunt: idq; maximè, quòd diuina scriptura filium Dei, & sapientiam & verbum Dei appellat. Cui opinioni accedit & Auicenna, qui supra primum cælum primam ponit intelligentiam, quæ primum cælum moueat, vltra quam in summo Deum residere asserit. Ex quo quidem & Arriani ansam arripuere existimandi filium Dei creaturam esse, quæ reliquas omnes excelleret creaturas: eoq; mediante, Deum creâsse omnia: Vndè & Mahometes cum suis Agarenis fatetur Christum fuisse sanctissimum hominem, & virtute præ cæteris præstantissimum. Clarum autem quid in eo dicit esse supra hominem. Appellat enim eum verbum Dei, & spiritum Dei, & animam Dei. Deum autem verum dici, omninò ridiculum putat.

Dicũt Christum, creaturam esse, cũ Arrio & Eunomio.

Platonicorum inlicitia.

Paterna mens.

Anima mũdi.

Auicennæ error.

Arrianorũ lapius ex opinione Auicennæ.

2. Affirmant item Agareni, fieri non posse Deum habere filiũ, propterea quòd vxorem non habeat. Nam si Deus (inquiunt) haberet filium, omnis res iam esset in periculo, tanquàm futura indè seditio, & necessariò inter eos schisma oborsurum: in his quidem cum Iudæis & Cerdone hæretico conspirantes.

Negãt Agareni, Deum habere posse filium.

3. Addunt prætereà neque à Iudæis CHRISTVM fuisse interemptum, neque crucifixum: sed alium quendam illi simillimum. In quibus consentiunt cum Manichæis. Aiunt autem DEVM ad seipsum CHRISTVM accersisse, & rursùs sub mundi finem apparitururm, & interempturum Antichristum: post hæc verò CHRISTVM moriturum. Itaque, cùm ij passionem negant, negant & omnia Ecclesiæ mysteria, quæ a Dominica passione efficaciam nanciscuntur: in quibus, vt Donatistæ, sentiunt. Qui horũ mendacia, fabulas, & imposturas amplius nôsse voluerit, videat infrà in Mahomete & Sergio pseudomonacho, & libello quem Ricoldus ordinis Prædicatorum contra sectam Mahometicam edidit.

Item Christum à Iudais non esse in crucẽ coniectũ.

AGINNENSES.

18.

Aginnenses hæretici cum Tatianis, Encratitis, Manichæis, Montanistis, Hierarchitis, Aerianis, Catharis, Priscillianis, & alijs compluscul is, escas abominabantur vt immundas, ad destruenda contemnendaq; Dei opera, hunc talium creatorem esse denegantes. Emerserunt autem Iustiniani huius nominis secundi, & Sergij primi summi Romanorum pontificis temporibus, circa annum Domini 694.

1. Hi etiàm execrabiles & spurcas nuptias appellabant, earum creatorem iniuria afficientes, dum matrimonium quasi per se malum damnabant, & à nuptijs (vt à malo authore institutis) abstinebant, abhorrebantq;

Aginnenses escas & nuptias abominantur.

2. Nuptias etiamnum vnas improbabant cum Gnosticis, Cerdonianis, Saturnilianis, Marcionistis, Lucianistis, Seuerinianis, Adamianis, Apostolicis, & Origenianis primis, qui etiàm Eustathium sunt secuti, & in Synodo Gangrensi condemnati fuêre: suam illi suffulcientes hæresim, tam turpibus adeoq; spurcis, & in Deum blasphemis rationibus, vt graue etiàm nobis foret, eis recensendis castas lectorũ aures polluere. Contra hos canone 50. Apo-

post sponsorū dicitur: Si quis nuptijs abstinuerit, non quò mens ad cultum pietatis reddatur exercitatior, sed propter abominationem, oblitus quòd masculum & fœminā Deus creauit homines, & ità Dei creationem infamans & calumnians, aut corrigitor, aut deponitor, & ex ecclesia eijcitor. Nam (vt non minùs eruditè, quàm copiosè & luculenter docet doctus ille Claudius Espencæus Theologus Parisiensis in 4. ca. prioris epist. ad Timoth.) Christiani non prohibent nubere: etsi nubere nolentes, ad virtutis celsitudinē sectandā hortantur, & veluti virtutis digniorис merita proponūt, & nubere quasi rem impuram prohibentes arcent seu coercent. Aliud sanè est prohibere, aliud suæ voluntatis dominium relinquere. Paulus itaq; castitatem & abstinentiam ità prædicat, vt nec naturam, nec creaturam damnet. Ad ea fortiores hortatur, coniugium concedit infirmis. Omnis autem qui nuptias damnat, castitatis inimicus est, non amator, dum & continentibus laudem tollit, & incontinentes, sublato nuptiarum remedio, fornicationis facit inire discrimen.

Gen.1.d.

Claudius Espencæus vir doctus.

AGNOETAE. 19.

AGnoetarum hæresis à Teophronio quodam, genere & patria Cappadoce, primùm cœpta est Valentiniani Cæsaris & Liberij maximi Rom. Pontificis temporibus circa annum Domini 365. Qui cùm ab Eunomio hæretico (vt author est Nicephorus lib. 12. cap. 30.) in contentiosa disputandi ratione edoctus esset, sectatoribus eius se coniunxit. Deinde popularium suorum odio expetitus, quòd in magistri sui doctrina acquiescere nolens, ad ineptam & insanam prolapsus esset absurditatem, reiectus ab eis est. Quòd nanq; curiosus maximè esset, ex nominibus quæ in sacris scripturis posita sunt, collegit, quòd Deus id quod non extat, præsciens, id autem quod extat, sciens, atq; id quod extitit, memoria tenens, non eodem semper modo se habeat: vtpotè qui cognitionem transferat ad præsentia, ad futura & adpræterita. Atque eā ob rem repudiatus, conuentus suos sibi seorsim cogens, sub nomine suo hæresim instituit.

Ineptiæ & absurditates Theophronij, ducis Agnoetarum.

Theophronius se ab Eunomio seiu-git, & sectam propriam instituit.

Hæc porrò secta (eodem dicente Nicephoro, li. 18. cap. 50.) tempore Valentis Imperatoris, quo inuecta fuerat, extincta quidem fuit: sed imperante Mauricio, à Seuero quodam Acephalo & Philopono Alexandrino Grammatico, atq; Theodosio Alexandriæ Patriarcha, in apertum rursùs producta, plebem imperitam maximè depasta est. Quo effectum, vt eius sectatores, non solùm Agnoetæ, sed & Seueritæ cognominati sint.

Agnoetæ & Seueritæ idē.

Hi verò dicebant, Deum quidem verbum omnia nôsse: humanitatem autem, secundùm subsistētiam ei vnitam, multa ignorare: Nescire sanè horā & diem muntitotius consummationis, vtpotè patre minorem, propterea quòd in Euangelio secundùm Matthæum & Marcū dicitur: De die autem illa & hora nemo nouit, neq; ipsi angeli in cælis, neq; adeò filius, prætérq̃ pater solus. Itaq; cum huiusmodi vocibus, primùm Arrius, & Aetius, & Eunomius hæresiarchæ, & deinceps alij progressi, imperitè simul & impiè proloquuti sunt, alterius esse naturæ patrem, alterius filium. Et illum quidem principio carentem, hunc autem creaturam, qui temporale principiū sumpserit, minus per omnia patri æqualem: Id verò per manus acceptum Theophronius philosophus (hūc idem Nicephorus Themistium appellat) magis etiàm confirmauit & defendit. Liceat autem hæresim hanc, riuum quendā Arriani dogmatis dicere. Ac veteres quidem eius authores, quum pietas reluxisset atq; inualuisset, vnà cum inuento suo dispetierunt. Eo verò ipso tempore, Seueritæ malum id magnoperè propagârunt. Non lōgè autem pòst, id rursùm euanuit, & hęresis ea ignorantię profundo immersa est. Hactenùs Nicephorus.

Agnoetarū hæresis.

Matth.24.b Marc.13 d

Theophronius, qui & Themistius.

Hi & Contobalditæ, à loco quodam nomine hoc sumpto, & Theodosiani à Theodosio quodam, hæretico, de quo dicetur infrà, quòd eum potissimùm consectati sunt, appellantur: sed posteà ab illo, anathemati subiecti sunt. Ità vt ignorantiæ hæresis intercidens, ignorantiæ tandèm mandata sit. Ab ignorantia quippe ea ratione dicuntur, quòd (teste Isidoro) per

Contobalditæ, seu Theodosiani, idē quod Agnoetæ.

Agnoetæ ab ignorantia dicti.

peruersitati,à qua exorti sunt, id adijciūt, quòd Christi diuinitas ignoret futura, qua sunt scripta de die & hora nouissima, non recordantes Christi personā, in Isaia sic loquentis. Dies iudicij in corde meo.

Isa. 30.

AGRIPPINIANI.

20.

Agrippiniani rebaptizandos censebant eos, qui ab hæretica prauitate deciscentes, ad ecclesiam remeassent.

Agrippiniani, ab Agrippino Carthaginens. episcopo exorti sunt. Galieni Imperatoris, & Stephani I. maximi Roman. Pontificis temporibus, circa annū Domini 250. Hi (teste Cypriano, qui & ipse in ea tunc erat sententia, libro quem de hæreticis baptizandis edidit) rebaptizandos censebant eos, qui ab ecclesia catholica deficientes ad hæreticos, ab ijs tandem, sana mente recepta, ad eandē redijssent ecclesiam: contra illud agentes, quod à Romana ecclesia traditum fuerat, nimirùm hæreticos cum ad ecclesiam redire vellent, sola manûs impositione, non tinctione, debere purgari. Horum porrò sententia ab eadem ecclesia Romana reiecta fuit, quam D. August. in opere contra Donatistas, refellit, idq; potissimum li. 3.6.& 7.

De hac hæresi sic scribit doctus ille & pius Vincentius Lirinensis, libro quē pro catholicæ fidei antiquitate & veritate aduersùs prophanas omnium hæreseōn nouitates ante annos mille conscripsit, in hunc modum: Mos, inquit, iste semper in ecclesia viguit, vt quo quisq; foret religiosior, eo promptiùs nouellis adinuentionibus contrairet. Exemplis talibus plena sunt omnia. Sed nè longum fiat, vnum aliquod & hoc ab apostolica potissimùm sede sumam, vt omnes luce clariùs videāt, beatorum Apostolorum beata successio quanta vi semper, quanto studio, quanta contentione defenderit susceptæ semèl religionis integritatem.

Mos ecclesiæ nunquā mutandus.

Quondàm igitur venerabilis memoriæ Agrippinus Carthaginēsis episcopus, primus omnium mortalium contra diuinum canonem, contra vniuersalis ecclesiæ regulam, contra sensum omnium consacerdotum, contra morem & instituta maiorum, rebaptizandum esse censebat.

Agrippinus Carthaginēn. episcopus, iterādi baptismatis author.

Quæ præsumptio tantum mali inuexit, vt non solùm hæreticis omnibus formam sacrilegij, sed etiàm quibusdam catholicis occasionem præbuerit erroris. Cùm ergò ad nouitatem rei cuncti reclamarent, atque omnes quaquauersùm sacerdotes ꝑ suo quisq; studio reniterentur, tunc beatæ memoriæ Papa Stephanus, Apostolicæ sedis antistes, cum cæteris quidem collegis suis, sed ille tamen p̄ cæteris restitit: Dignum se (vt opinor) existimans, si reliquos omnes tantum fidei deuotione vinceret, quantum loci authoritate superabat. Denique in epistola quæ tunc ab eo in Aphricam missa est, idem his verbis sanxit, Nihil nouandum eius quod semèl traditum est. Intelligebat enim vir sanctus & prudens, nihil aliud rationem pietatis admittere, nisi vt omnia, qua fide à patribus suscepta forent, eadem fide filijs consignarentur: nosque religionem non quā vellemus ducere, sed potiùs quà illa duceret, sequi oportere: idque esse proprium Christianæ modestiæ & grauitatis, non sua posteris tradere, sed à Maioribus accepta seruare. Quis ergò tunc vniuersi negocij exitus? Quis vtique, nisi vsitatus & solitus? Retenta est scilicet antiquitas, explosa nouitas. Nam donante Deo, concilij Aphricani, in quo hæc decreta fuerant, vires nullæ fuēre: sed vniuersa tanquàm somnia, tanquàm fabulę, tanquàm superflua, abolita, antiquata, calcata sunt: licèt tanta vis ingenij tunc adesset, quæ nouitiæ adinuentioni patrocinia ferret, tanta eloquentiæ flumina, tantus Assertorum numerus, tanta veri similitudo, tanta diuinæ legis oracula, (sed planè noua ac malo more intellecta) vt mihi omnis illa cōspiratio nullo modo destitui posse videretur, nisi solam tanti molìminis causam ipsa illa suscepta, ipsa defensa, ipsa laudata nouitatis professio destituisset. Et ò rerum mira conuersio, Authores eiusdem opinionis, catholici: consectatores verò, hæretici iudicantur. Absoluuntur magistri, condemnantur discipuli. Conscriptores librorum, filij regni erunt: assertores verò gehenna suscipiet. Nam quis illud sanctorum omnium & episcoporum, & Martyrum lumen, beatus

Stephanus Papa.

Hæc epistola, inter D. Cypriani opera est, lib. epist. 2. numero 7. cuius initium est: Quanq̄ bene sibi conscius animus. Digna quidem lectu, vi q̄ erudita sit, & antiquam illam Romanæ ecclesiæ grauitatem spires & redoleat.

Hæreseos authores, aliquando catholici efficiuntur: consectatores verò eorundem, hæretici iudicantur.

tissimum Cyprianum cum cæteris collegis suis, in æternum dubitet regnaturum esse cum Christo? Aut quis contrà tam sacrilegus, qui Donatistas & cæteras pestes, quæ illius authoritate concilij, rebaptizare se iactant, in sempiternum neget arsuros esse cum diabolo? Quod quidem mihi diuinitùs videtur promulgatum esse iudicium, propter eorum maxime fraudulentiam, qui cùm sub alieno nomine hæresim concinnare machinentur, captant plerunq; veteris cuiuspiam viri scripta paulò inuolutiùs edita, quæ pro ipsa sui obscuritate, dogmati suo quasi congruant: vt illud nescio quid quodcunq; proferũt, neq; primi, neque soli sentire videantur. Quorum ego nequitiam duplici odio dignam iudico: vel eò quòd hæreseos venenum propinare alijs non pertimescunt: vel eò etiàm, quòd sancti cuiusquam viri memoriam, tanquàm sopitos iam cineres, prophana manu ventilant: & quæ silētio sepeliri oportebat, rediuiua opiniōe diffamāt, sequētes omninò vestigia authoris sui Cham, qui nuditatē venerādi Noe, non modò operire neglexit, verùm quoque irridendam cæteris enunciauit. Ex quo tantam læsæ pietatis meruit offensam, vt etiàm posteri ipsius, peccati sui maledictis obligarentur: beatis illis fratribus, longeq; dissimilibus, qui nuditatem ipsam reuerendi patris neq; suis temerare oculis, neq; alienis patere voluerunt: sed auersi (vt scribitur) texerunt eum: quod est erratum sancti viri nec adprobâsse, nec prodidisse: atq; idcircò beata in posteris benedictione donati sunt. Hucusq; Lirinensis. De qua hæresi vide plura in Anabaptistis, Donatistis, Manichæis, Montensibus, Circuncellionibus, Parmenianistis, & Petro de Bruis, in Gallia huiusce pestiferæ hæreseos du ce & primo inuentore.

Hæreticorũ vafricies & germana descriptio.

Filij Cham, rectè hæretici appellati.

Gen. 9 d.

AIRANI. 21.

Airas (à quo Airani seu Airanistæ) eorum dux fuisse traditur, qui tēpore Valentiniani, Gratiani, & Valentis Imperatorum, & Damasi summi Romanorum pontificis, circa annũ Domini 377. Spiritùs sancti consubstantialitatem cũ Polychronio, Telemacho, Fausto, Asclepiade, Amātio, Cleopatro, Arma nis episcopis, impugnabant. De qua re sic scribit Nicephorus lib. 11. cap 30. Tempore, inquit, Valentiniani, qui occidētalem partem Imperij Romani administrabat, & qui singularem maximè erga Deũ pietatem obtinebat, decretaq; Nicena flagranti amore amplexabatur, quęstio multa, sicutì & anteà, per Asiam & Phrygiam orta est, An spiritum sanctum ὁμοούσιον, id est, consubstantialem patri & filio profiteri oporteret. Et tanta hac de quæstione etat verborum contentio, vt non minoris momenti ea haberetur, quàm quæ anteà de DEO verbo fuerat. Nam quidam inæqualem, quidam autem consubstantialē esse contendebant, sicutì & filium. Atque in eo solo parti vtrique conueniebat, quòd spiritum sanctum administrum dicerēt: at ordine tertium, honoreque, & substantia alium esse confirmarent. Erant contrà, qui quod de filio opinabantur, idem quoque de spiritu sancto statuebant: & quemadmodùm filium eiusdem substantiæ, & eiusdem honoris & eiusdem glorię cum patre colebant, sicetiàm de spiritu sancto, patri & filio ὁμοούσιον, id est, cōsubstantialem prædicantes, profitebantur. Pro hac opinione fortiter apud Syros Apollinaris Laodicensis episcopus, in Aegypto magnus Athanasius adhuc superstes, apud Cappadoces verò & ecclesias Ponti Gregorius & Basilius decertârunt.

Ingens altercatio de spiritu sancto, an patri filioq; sit consubstantialis, an non.

Hac ipsa quæstione, sicutì dixi, mota, cùm de ea ingens contendendi studium increbuisset, Valentinianus pro insigni sua in Deum pietate, quod diceret, non habebat. Quibus autem talia credita essent, eis vt quid facto opùs esset, proferrent & statuerent, concessit: itá vt nihil prorsùs siue melius siue deterius sibi de rebus ecclesiasticis præcipiendum, neq; noui quidpiam præter ea quæ semèl cōstituta sunt, introducendum duxerit. Excedere nanq; talia explorationē siue cognitionem suā putauit: quanuis alioqui Princeps optimus esset, & rebus ipsis Imperio se idoneum esse declarârit.

Valentinianus Imp. eã q̃stionē solis viris ecclesiasticis decidendā commisit.

Quo cognito, qui tum ecclesiam Romanam adhuc gubernabat, Liberius, finitimis Episcopis Principis iussu conuocatis, Orientalibus scripsit ecclesijs, vt Trinitatem eiusdem substantiæ & eiusdem glo-

riæ deprædicarent. Quod factum, vtpote re semel à Romana ecclesia ritè & ordinè dijudicata, vt quisque quietus esset, effecit. Et quæstio de spiritu sancto debitum finem consecuta, diuturnæ verborum côcertationi modum imposuit.

In Illyrico conuentus actus à Liberio papa, propter hanc quæstionē.

Eadem porrò synodus etiam fidem Nicenam authoritate sua roborauit in hunc modum: Profitemur iuxta sententiam magnæ & orthodoxę, rectęque sentientis Synodi, consubstantialem esse patri filiū. Oportet & spiritum sanctum eiusdē substantiæ persuasum habere. Qui autem aliter sentit, eum alienum esse à consortio & communione nostra iudicamus: quod quidem salutare decretum, & deliberationem seu sanctionem adorandam, polluere nonnulli voluērunt. Proindè sciēdum venit, nos consubstantiale non ità accipere, sicut & olim quidam, non verè ei subscribentes, exposuerunt: & nunc alij, patres illos vocantes, ac vim sententiamque verbi abolentes, literamque sequentes, intelligunt per consubstantiale æquale significari, quatenùs nulli reliquarum per eum factarum creaturarum filius ęquiparandus, soli patri similis atque æqualis sit. Qui enim hoc ità exponunt, præcipuam creaturam esse impiè filium Dei docent. Sed nos, sicutì & nunc Romanæ & Gallicę synodi, sentimus vnam & eandem esse substantiam Patris & Filij & spiritûs sancti in tribus personis, hoc est, in tribus perfectis substantijs. Profitemur verò, iuxta formulam Nicenam, filium Dei, consubstantialem, incarnatum esse ex sancta virgine Maria, & in hominibus habitâsse, & impleuisse omnem pro nobis functionē in natiuitate, & passione, & resurrectione, & in cælos ascensione: Eundemq; rediturum, vt nobis retribuat similitudinē diuinam à seipso iuxta vitam cuiusque, in die iudicij carnem spectabilem & diuinā virtutem suam exhibentem. Itaque qui Trinitatem consubstantialem non prædicant, anathema sint. Et si quis cum eis communionem habere compertus fuerit, anathema sit. Trinitatem autem consubstantialem prædicantibus, regnum cælorum præparatum est. Hæc Nicephorus. Hi porrò cum Arrianis, Macedonianis, Eudoxianis, & compluribus alijs in erroribus concurrunt. quarè vide plura in eorum titulis.

Expositio verbi Consubstātialis in concilio 2. Constātinopoli habito.

Damnantur Consubstantialis S. Trinitatis oppugnatores.

ALBANENSES.

22.

Albanenses inter reliquos qui ab orbe condito extitēre diuinæ doctrinæ corruptores, fuerunt scelerarissimi, cum Baiolensibus & Concordensibus in varijs erroribus conuenientes, licèt in aliquibus (vt author est Antoninus 4. parte Summæ, tit. 11. cap. 7.) dissiderent. Emerserunt autem Constantini sexti Imperatoris, & Leonis tertij summi Romanorum pontificis temporibus, circa annū Domini 796. Horum præcipuæ hæreses fuerunt huiusmodi:

Albanensiū hæreses.

1. Duo inprimìs constituebant rerum principia, cū Gnosticis, Apelle, * Machæo, Carpocrate, Cerdone, & Seuero, vt in suis locis videre est: vnum quidem bonum, à quo bona omnia: alterum malum, à quo omnia mala profluxisse dicebāt, & quod, cùm malignum esset, in sua malignitate mundum fecisset. Et ea ratione duo scripturæ Testamenta, à duobus dijs illis processisse blaterabant. Vetus quidem omninò respuentes, quòd à malo principio factum fuisse assererent, & propterea malum etiàm fore: Nouum autem instrumētum à bono Deo, cuius conditorem prædicabant, fuisse patrem Domini nostri Iesu Christi, nō autem illum, qui veteris Testamenti fuisset author.

Duo dij, bonus & malus.

Veteris Testamenti impugnatio.

2. Dicebant prætereà, Deum non creare animas nouas, nec eas infundere in corpora humana, sed illas transmigrare de corpore in corpus: adeò quidem, vt post vnius hominis mortem, illius anima ad aliud corpus vegetandum atq; fouendū transiret: in hoc cum Pythagoræis conspirantes, qui inter primos philosophos in ea fuerunt sententia. Eandem hæresim amplexati sunt Albigens. hæretici, vt infrà videbitur.

Pythagoræ opinio.

3. Item Christum non pertulisse veras hominis pœnalitates, atque illum Deum esse, neque de virgine carnem sumpsisse, sed eam quam habuit, de cælo duxisse, neque illum fuisse verum hominem, nec verè comedisse, nec in cruce passum fuisse,

Errores erga Christi humanitatē

nec mortuum, neque resurrexisse, neque in cælos ascendisse.

4. Rursùs resurrectionem corporum non esse, sed vniuersale iudicium iam factũ, nec aliud vlteriùs esse futurum.

5. Ante Christi aduentum nullos bonos fuisse, ideoq; Adamum non fuisse à Deo, nec Mosen, immò eum malum extitisse.

6. Nullam prætereà baptismo virtutem tribuebant, cum dicentes nullius esse efficaciæ. Albigenses autem illum prorsùs respuebant.

Cõtra Christi ecclesiã. 7. Dicebant etiàm Albanenses malam vitam prælatorum, subdito & sacramento obesse: nullum malum, posse fieri episcopum: ecclesiam non posse nisi in commu ni possidere: neque posse excommunicare, neque debere malos persequi, neq; facere posse constitutiones.

8. Non esse alias inferni pœnas, quam illas, quas in hoc mundo & perpetimur & experimur.

Contra sacramenta, & peccatũ originale. 9. Sacramentum altaris, & extremæ vnctionis, & peccatum originale nihil esse. Quam ob causam paruulos nullum originale peccatum habere, cum Pelagio & Armenis dicebant, indeq; adeò illos baptismo non egere.

Contra liberum arbitrium. 10. Item peccatum non proficisci à libero arbitrio: immò nullũ esse hominis arbitrium, nullumq; hominem post peccatum commissum confiteri nec posse, nec debere.

11. Infernum & Purgatorium nihil esse.

12. Bonum Deum viuificare, & non occidere: malum verò Deum, viuificare & interimere corpora.

Cõtra illud, Mũdus trãsibit & figura eius, 1. Iohã. 2. c. 13. Mundum semper fuisse, nec vnquam desiturum, sed semper hoc in statu permãsurum.

14. Dicebant quoque, materiam elementorum, ex qua mundus factus est, à Deo factam non esse, sed ipsi Deo coæternam. Cuius erroris authores fuisse Seleucũ quẽdam, à quo Seleuciani: & Hermiam, à quo rursus Hermiani, vt refert Augustinus libro de hæresibus, ca. 59.

Contra Dei præscientiã, & matrimonium. 15 Item Deum nõ præscire ex se aliquod malum, sed per aduersarium suum, videlicet dæmonem.

16. Prædicabant etiàm, matrimoniũ malum esse.

17. Vsuram non esse prohibitam, nec quẽquam ad restituenda ablata teneri.

18. Hominem ex se posse dare spiritum sanctum.

Contra iuramentum. 19. Christianis ità esse interdictum iuramentum, vt nusquàm illis iurare liceat. De his vide plura in Albigensibus, titulo sequenti, qui & ipsi in omnibus his erroribus cum illis conueniunt.

ALBIGENSES, VEL *Albiani, siue Albigesei, aut Albij.* 23.

ALbigensium hæresis (vt author est Cæsari⁹ Cisterciens. 5. dist. dialog.) temporibus Friderici II. Cæsaris Germani, & Innocentij Papæ III. anno Domini 1216. inuidia diaboli tam validè cœpit pullulare & excrescere in Comitatu Tolosano, vt omne triticum fidei gentis illius, versum videretur in lolium erroris. Intantumque illorum error inualuit, vt breui interuallo tẽporis infecerit mille propemodùm ciuitates: adeò quidem, vt si gladijs fidelium repressus non fuisset, breui temporum interstitio vniuersam Europam corrupisset. Sed in eos, crucis etiam per totam Franciam, prædicatione Iacobi de Vitriaco, indicta promulgatione tot syncera pietate armati potiùs quã alia defensione Christiani conuenêre, vt ductu Comitis à Monteforti, bello aduersùs eos inito, & Biterris, Carcassone, Albijs, & quibusdam alijs circũ oppidis occupatis, tãta eorum strages tandem facta sit, vt de eorũ exercitu ad septuaginta millia pugnatorũ cũ Petro Tarraconensium rege, eorum auxiliario, corruerint: idq; anno Domini 1213 17. calend. August. regni Philippi Augusti cognomẽto à Deo dati, 33. Albigenses etiàm ad suppetias sibi ferẽdas Memelinum potentissimum regẽ Aphrorum de Marioch (vt author est Antoninus 3. parte Spe. hist. tit. 19. ca. 1. & Vincẽtius 30. lib. Spe. hist.) inuitauerant: qui satis nẽcũ tam incredibili tamq; inaudita copiarũ multitudine ex Aphrica in Hispanias appulit, vt totã Europam se obtinere posse speraret: Adeò quidem, vt Innocentio Papæ se suos quos in porticu ecclesiæ.

Tarraconẽsium Rex in bello Albigens. occisus.

Memelinus Aphrorum rex potẽrissimus, Albigẽsibus auxilium præberet bello perit.

D.Pe.

D. Petri stabulaturum, & in eius fastigio vexillum suum fixurum minitabundus mandaret. Quod profectò maxima ex parte impletum tradũt historici: sed tandem eius exercitu penè omninò à Catholicis profligato, cùm ipse in Siciliam transisset, ex dolore deperditæ victoriæ mortuus est, & ipsius vexillũ præcipuum in bello captum, Innocẽtio transmissum est, & in prædicta ecclesia ad Christi gloriam erectum. Vbi quidem se fortissimũ præstitit illustrissimus ille & Christianissimus Simon à Monteforti, cum Tolosens. Nemẽsens. Baiocens. Lodonens. Agathanens. Bitricensi, Conuenarum & Narbonẽsi episcopis, abbatibusq; de Claraco, Villa magna, & sancti Tiberij, & diuo Dominico, non armis, sed disputatiõibus & prædicationibus munito. Adeò quidem, vt centum millia hæreticorum ab octo millibus catholicis fusa & interfecta fuisse perhibeantur. Ex quibus cùm multi capti fuissent, eisq; optio data esset, vt quicunque hæresim abiuraret, liber recederet, centum octoginta ex his obstinati, comburi potiùs quàm ab opinione, quam semèl conceperant, recedere maluerunt. In prædicationis verò officio & hæresis extirpatione, B. Dominicus in illis regionibus 10 annos consumpsit, reliquis ad propria remeantibus.

Simon à Monteforti vir Christianissimus, victoria potitur aduersus Albigenses.

Hæreticorũ pertinacia.

Antequàm verò eorum errores enumeremus, est inprimis aduertendum, huius hæresis hæresiarchas & duces, quædã ex dogmate Manichæi collegisse: quædã ex erroribus, quos in Periarchon scripsisse fertur Origenes, plurima etiam de suo ficta adiecisse.

Albigensiũ hæreses detestandæ.

1 Illi ergò duo credebant cum Manichæo principia, Deum videlicet bonum & malum, id est, diabolum, quem dicebant omnia creare corpora, sicut Deum bonum omnes animas.

2 Corporum resurrectionem cum Saducæis negabãt, vtpotè quòd opinarentur animã hominis sic in morte cũ corpore perire, vt nusquam posteà redeat.

3 Quicquid beneficij mortuis à viuis impenditur, irridebant, nullum nec infernum, nec Purgatorium pro defunctis esse arbitrantes.

4 Ecclesias adire orationis causa, vel in eis orare, nihil prodesse dicebant.

5 Baptismum prorsùs abijciebãt, velut inutilem & superuacaneum.

6 Sacramentum corporis & sanguinis Christi blasphemabant, ipsius corpus nõ aliter in pane, quàm in alijs rebus esse censentes.

7 Dicebant quoquè animam hominis secundùm eius meritũ per diuersa transire corpora, etiàm animalium & serpentum, si malè vixisset: si verò probè, in alicuius principis, vel alterius illustris personæ corpus transmeare.

Eò verò tandèm ipsorũ malitia, amentia, furor, temeritas, impudentia, atq; diuini timoris suique obliuio accreuit, vt cum vrbis Biterranensis à Catholicorũ exercitu obsidione vallaretur & expugnaretur, in qua illi detenti erãt, sacrum Euangelij codicem arripientes, & super illũ mingentes, de muro contra Christianos proijcerent, & sagittas in eum detorquẽtes, clamarent in hunc modum: Ecce lex vestra miseri. Traditur etiam, eorum quendã Tolosæ in odium Christi & confusionem fidei, iuxta altare maioris ecclesiæ ventrem suum purgâsse, & palla altaris suam fœditatem detersisse. Alios rursùs super altare scortum posuisse in conspectum crucifixi: cumque eo abusi fuissent, posteà ipsam sacram imaginem inde detraxisse, eiq; brachia præcidisse, & collo fune alligato, illam per plateas vrbis intolerandis cum blasphemijs traxisse. Hæc sunt hæreticorum insignia & tragœdiæ.

Albigensiũ furor & impudentia, nostri seculi hæreticis persimilis.

ALEXANDER BAVcalis presbyter, *Arrianæ hæresis primus author.* 24.

Alexãder Baucalis Arrianæ dissensionis primus author habitus est, Constantini Magni Imp. & Syluestri maximi Romanorũ Pontificis tẽporibus, circa annum Domini 315. De qua re sic scribit Nicephorus Ecclesi. hist. libro 8 cap. 5 Cùm Constantini studium in hoc totum incumberet, vt religio Christiana in dies semper & in rebus omnib[us] augmẽta sua caperet, & apud omnes nationes vbique confirmata stabiliretur, & ad ampliorem magnitudinem excresce-

Tranquillitã florẽtemq; rei Ecclesi.

ret, pacem & quietem tantam intestinum turbauit bellum. Nugæ nanque & disputationes contentiosæ, veram pietatem perfectamque diuini numinis cognitionem prætexentes, de quibus anteà quæsitum non fuerat, ea in quæstionem deduxerunt, eaque re ingentes turbas in ecclesijs concitârunt. Siquidem generis nostri pestis, improbusque prorsus & exitiosus hostis, nauim ecclesiasticam tam placidè secundis ventis ferri, & ab vniuersitatis huius Deo gubernari videns, ferre id non potuit: & graue molestumque sibi esse putauit, nisi submergendam eam curaret, quę tam securum citra prauorum dogmatū fluctus & procellas teneret cursum. Vt enim Græcæ superstitionis præstigias proculcari, dolososque laqueos eius in apertum protrahi, & manifestò argui atque conuinci, & creaturam quidem (vt antehàc) ampliùs non coli, creatorem verò eius, sicuti conuenit, laudibus vehi & adorari animaduertit: apertum rursùm contra Deum mouere bellum posthabuit, & dolorem clandestinè admodùm & fraudulenter aggressus est. Repertis nanque quibusdam, qui Christianam quidem profiterentur fidem, arrogantia autem inanique vanæ gloriæ ambitione & dominandi cupiditate quasi intemperijs quibusdā agerentur, eis ipsis veluti instrumentis adinuentionis fraudisque suæ vtens, alio quodam modo rem in priorem reduxit errorem & seductionem: vt conditor scilicet rerum omnium Deus, creaturis ipsis exæquatus & connumeratus, creatura rursùs quemadmodùm anteà adoraretur, cultusque diuinus adorationi illius similis fieret. Verùm vndè, quóve modo, & per quem zizania hæc sata sint, vt potero, exponam.

Sectæ statū importunitate sua hæretici perturbant.

Diabolus idololatriæ author & propugnator.

Ea igitur tempestate Arrius quidā erat, in rationem quidem sacri ordinis relatus, sed qui cùm inter presbyteros primas teneret, verbo veritatis cum Melitio hæresiarcha prorsùs repugnabat, in tam absurdas opiniones eum eodem prouolutus, vt creaturam facturamque patris filium vocaret. Ex non existentibus siquidē genitum esse, & fuisse aliquandò tempus cùm non fuerit, meraque sententiæ & arbitrij libertate, vitij & virtutis capacem esse, aliaq; eiusmodi censuit, quæ opinari eum par erat, qui sibi de huius generis rebus disserendum atq; inquirendum esse constituisset.

Tumultûs ecclesiastici initium.

Sunt qui dicunt, contentionis huius alium ante Arrium authorem fuisse, Alexandrum videlicet, secundo loco ab Arrio presbyterum, Baucalim cognomine, qui nomen id adeptus fuerat ex supercrescētis carnis pondere in dorso eius collecto, testacei vasis forma, quod Alexandrini vernaculo sermone baucalam nominare solent: hunc, inquam, secundas in ministerio sacro ferentem, huiusce & quæstionis & cōtrouersiæ causam extitisse putāt. Vndè posteà inter Alexandrum Alexandriæ episcopum & Arrium contentio commota, & τοῦ ὁμοουσίου, hoc est, consubstantialis, promulgatio exorta est. Quòd nāq; Baucalis prælatū sibi honore Arriū ægrè ferret, nouationem dogmatis istius illi adscripsit. Alexander verò episcopus, vtrunque à contentione abducere volēs, ad disputationes sermonumque collationes eos inuitauit: persuasione potiùs, quā violenta iussione controuersiam sopire, conducibilius esse ducens. Et quum multotiès disputando congressi essent, sicuti fieri assueuit, contentione inter quospiā mota, episcopus nūc huic, nunc illi beneuolè & commodè adhæsit. Postremò verò tandèm & ipse coæternum & consubstantialem patri filium, ità vti anteà semper senserat, disertis verbis pronunciauit, Arriumque idem sentire iussit. Quod verbi ille vt faceret, in animum inducere nō potuit, sacris ędibus est ab eo eiectus. Hactenùs Nicephorus.

Alexander Baucalis presbyter Alexandrinus, Arrianæ perfidię author.

ALEXANDER AERA-
rius. 25.

Hic est ille Alexander, quem Apostolus Paulus satanæ tradidit cū Hymenæo, ob id nimirùm quòd verā doctrinā præuaricati, à fide desciuissent, & ea deserta, in errorum pericula multos rapuissent: qui sanè vanas quæstiones & opiniones sectati, circa fidem tādem naufragium fecerunt, vtpotè qui circuncisionem & legem vellent reducere, & resurrectionem iam factā asserere, vt 2. Timot. 2. dici.

Alexandri hæresis.

2. Tim. 2. e

dicitur: idque Domitij Neronis & Petri Apostoli temporibus, circa annum Domini 56. Huius blasphemijs commotus Apostolus, sententiam in eum protulit, & tantæ virtutis censuram, vt ea audita, diabolus circumiẽs, & quem deuotaret quæritans, mox eum corripuerit corporaliter vexandum, morbisq; aut alijs malis vrgẽdum: Deo vtique per talem ministrum corporeas infirmitates & alias plagas propter illius peccata ei immittente, nimirùm vt intelligeret ea se de causa pœnis adstringi, quòd blasphemauisset. Quo enim magis formidabilis tũ esset Apostolatus, & terroris plus incuteret contumacibus, eos Apostoli modò per se pœnis torquebant: (vt Paulus magum Elymam cæcitate percussit, & Petrus Ananiam cum Sapphira morte affecit) modò diabolo castigandos demandabant. Vt ergò tabernaculum olim nubes operiebat, sic & Christi ecclesiã tũc protegebat Spiritus sanctus, vt inobedientes extra eam, ceu à reliquo grege eiecti, ab eius corpore separati, diuina gratia destituti, spiritûs sancti gratia priuati, nudi lupis dederentur, quibus ad captutam perfaciles essent. Tanti erat ab Apostolica communione proijci. De hoc Alexandro sic alibi scribit Apostolus: Alexander ærarius multa mala mihi ostẽdit. reddet illi Dominus secũdùm opera eius: quem & tu deuita, valdè enim restitit verbis nostris. Vndè glosa in primæ Ioannis caput 5 Stephanus orauit pro illis, qui gratiam Dei nondùm acceperant: Paulus verò pro Alexandro nõ orat, quia cùm iam frater esset, fraternitatem impugnabat. De hoc rursùm sic scribit Theodoretus in Polymorphon: Sunt, inquit, qui cùm nec genere, nec eruditione, nec rebus præclarè gestis vllam laude dignam habeant claritatem, improbis studijs insignes contendant euadere. Qualis hic Alexander, qui cùm nihil in se egregium aut suspiciendũ haberet, non generis nobilitatem, non dicendi facultatem, non regendi populi artem, non ductandi exercitûs scientiam, non rerum bello gestarum commendationem, sed solummodò sordidam & illiberalem exerceret artem, ex sola sua aduersùs diuinissimum Paulum insania motus fuit. Est enim proprium eorum, qui sibi manibus victum parant, populum concitare, vt de Demetrio argentario postcà videre licet.

Tradi satanæ, quid.

Act. 13 & 5.

Exod. 40.

2. Tim. 4.

Qui pprie populum in seditionem concitare soleant.

ALEXANDER Latro. 26.

Fvit alius Alexander hæreticus & latro, de quo Eusebius Cæsareensis episcopus libro quinto historiæ ecclesiasticæ, cap. 19. ait in hunc modum: Sciendum quòd Alexander apud Aemilium Fontinum Proconsulem Ephesi iudicatus est, non propter nomen Christi, sed ꝓpter quædam latrocinia. Nam à Christi nomine iam apostata extiterat, nec in ecclesia patriæ suæ receptus est, vbi latro ab omnibus esse noscebatur. Quòd si qui fortè minùs his quæ dicimus, ad commodandam existimant fidem, in Archiuis publicis apud Ephesum gesta seruantur. Hæc est (inquit Lactantius lib 4. cap. 30) falsa docentium conditio, hæc est hæreseõn origo, vt quorum fides lubrica est, & Deum se colere simulant, augendis opibus & honori semper studeant, affectent maximum sacerdotium, & à potentioribus victi, secedere se cum suffragatoribus suis mâlint, quàm eos facere præpositos, quibus concupiẽrant ipsi antè præponi. Omnium (inquit itidèm Augustinus in Genesin contra Manichæos, lib. 2. cap. 8) hæreticorum mater superbia. Et rursùs libro de vtilitate credendi, cap. 1. Hæreticus est, qui temporalis commodi, & maximè gloriæ principatusque gratia, falsas vel nouas opiniones vel gignit, vel sequitur. Et contra Aerium Epiphanius: Omnem, inquit, hæresim, temeritatis, aut vanæ gloriolæ, aut elationis fastuosæ gratia, aut concupiscentia, aut erga proximos æmulatio, exacerbatio petulantiaue effecit.

Falsa docentium germana descriptio.

ALGAZEL. 27.

De hoc hæretico diuus Thomas lib. 3. contra gent. cap. 45. scribit illum in hac fuisse hæresi, vt assereret, hãc solam pœnam reddi peccatoribus, quòd pro amissione vltimi finis affligerentur:

contra illud Concilij Florentini decretum agentes, quod ità habet: Diffinimus, illorum animas, qui post baptisma susceptũ, nullam omninò peccati maculam incurrerunt, illas etiàm quæ post contractam peccati maculam, vel in suis corporibus, vel eisdem exutæ corporibus sunt purgatæ, in cælum mox recipi, & intueri clarè ipsum Dominum trinum & vnum, sicutì est, pro meritorum tamen diuersitate, alium alio perfectiùs: illorum autem animas, qui in actuali mortali peccato, vel solo orig nali decedunt, mox in infernũ descendere, pœnis tamen disparibus puniendas.

Pœnas inferni dispares esse.

ALASCANI. 28.

IOannes à Lasco (vt scribit Vuilhelmus Damasi Lindanus libro secundo ad fratres Catholicos Germaniarum & Galliarum) plùs suis priscis imaginibus à se turpiter defœdatis, quàm doctrina nobilis, suam quoquè duxit cohortem. Qui nè suis magistris ingenio cedere videretur, præter alias duodecim, nouam etiàm verborum Cœnæ Domini finxit expositionem: Hoc, inquit, id est, non panis, sed tota hæc cœnæ actio, est corpus meum. Erasmus Alberus libro secundo contra Carolstadium, ait hunc duodecim modis verba cœnæ detorquere, Baptismumque planè reijcere: qui & affirmet, Baptismum esse in idololatriam conuersum. Is cùm Baro esset Polonicus, superintendentem egit ecclesiæ Peregrinorum in Anglia. Hæc ille. Fuit autẽ hic secta Antilutheranus, vt in titulo Antilutheranorum videre est.

Noua cœnæ Domini expositio per Ioannem à Lasco.

ALMARICVS PARIsiensis doctor. 29.

ALmaricus natione Gallus, patria Carnotensis, Lutetiæ Parisiorum Doctoratus lauream assecutus, Philippo Barbarossæ filio Imperante, & Innocẽtio tertio Romano pontifice, emersit anno Domini 1204. De quo sic tradit Cesarius libro dialogorum, distinct 5. Eodem tempore quo manifestatæ sunt hæreses Albigensium, in Parisiensi ciuitate (in qua est fons totius scientiæ & puteus diuinarum scripturarũ) quibusdam viris literatis persuasio diabolica peruersum instillabat intellectum: quorum Almaricus magister prauitatis fuit.

Tempore quo Albigẽsium hæresis vigebat, emersit Almaricus.

1. Dicebat enim corpus Christi non aliter esse in pane altaris, quàm in alio pane, & in qualibet alia re, transsubstantiationẽ denegans.

Almarici hæreses præcipuæ.

2. Deum sic locutum fuisse in Ouidio, sicut in Augustino.

3. Negabat prætereà resurrectionẽ corporum, paradisum, similiter & infernum: sed qui in se Dei cognitionem haberet, illum habere quoquè in se paradisum: Qui contrà peccatum mortale haberet, eundẽ infernum habere in se, non aliter quàm dentem putridum in ore.

4. Altaria sanctis dicata & imagines thurificare, sanctorumq; inuocationes, idololatriam esse dicebat.

5. Non solùm cum Armenis Adam & Euam nunquàm carnali copula iungendos, si in statu illo in quo Deus illos condidit, permansissent, verùm etiàm sexuũ differentiam nullam, sed hominum multiplicationem æquè atquè angelorum futuram asserebat, contra illud quod in Genesi scribitur: Creauit Deus hominem ad imaginem & similitudinem suam, ad imaginem Dei creauit illum, masculum & fœminam creauit eos.

Gen. 1.

6. Asserebat rursùs Deum non videri in se, sed in creaturis, sicut lumen in aere.

7. Item illud quod aliàs est peccatum mortale, factum in charitate, non esse peccatum, impunitatem peccatorum promittens.

8 Affirmabat deniquè, ideas quæ sunt in mente diuina, & creare & creari posse: cùm contra, teste diuo Augustino, in mẽte diuina, nil nisi æternum & incommutabile sit.

9 Gerson rursùs tractatu 3. super Magnificat, de eo suisque asseclis ita scribit: Almaricus & similes hæretici dicebant, mentem contemplatiui vel beati perdere suum esse in proprio genere, & redire in illud esse ideale, quod habuit in mente diuina.

Huius Almarici viginti errores colliguntur ex chronico summorum pontificum.

Almarici viginti errores collecti.

cum. De quo rursùs extrà de summa Trinitate & fide catholica, cap. finali dicitur in hunc modum: Reprobamus & condẽnamus peruersissimum dogma impij Almarici, cuius mentem pater mendacij sic excæcauit, vt eius doctrina non tam hæretica, quàm insana sit censenda.

Huius tandèm hæretici & suorum sequacium blasphemijs, aduersusque Dei scientiam non minùs fastuosa quàm obdurata elatione & nequitia ab episcoporum & Theologorum Parisiensium ordine intellecta, disquisita, & ad veritatis examen exacta, cùm inter vtrosq; plurima quæstione mota, conuicti, & velut sanæ doctrinæ obluctantes, senatusconsulto damnati fuissent, coram vniuerso populo sunt primùm exauthorati, (quod degradari vulgò dicimus) deindè exusti, & eorum cineres per sterquilinium dispersi, anno Domini 1208. & Regni Philippi Augusti à Deo dati cognomine, 28. Scribitur tamen à plerisq;, quòd cùm Almaricus à generali concilio Romæ ea potissimùm de causa celebrato, hæreseos damnatus esset & anathemati subiectus, eius ossa in cãpo prophano priùs sepulta, refossa fuerint, & posteà, vt iam diximus, Lutetiæ exusta. Et id quidem meritò, nam (authore Philastrio Brixiensi episcopo) pro crimine hæresis, potest quis post mortem excommunicari & dãnari, vt habetur causa 24. q 2. cap. finali. Tradunt autem historici, ꝙ cùm illi ad supplicium ducerentur, tanta oborta sit aëris inclementia & intemperies, vt nemo dubitaret quin ab eis aër fuisset concitatus, à quibus tantus error morientibus fuerat persuasus. Nam dicuntur tunc tam obstinata mente fuisse, vt nõ solùm ad interrogata nullum darent responsum, sed nec in eis in ipso mortis articulo vllum pœnitentiæ aut sanæ mentis & resipiscentiæ perpendi potuisse iudicium.

Almaricus cum sequacibus Lutetiæ exustus.

Almarici post mortẽ ossa refossa & exusta.

Pro crimine hæresis post mortẽ excõmunicari & damnari.

ALOGI, SIVE ALOgiani. 30.

ALogi exorti sunt circa annum Domini 180. sub Commodo Imp. & Sotero papa. Dicuntur autem quasi verbo carentes, vtpotè qui Euangelium Ioannis, & eũ qui in ipso est ex supernis à patre semper Deum verbum reijciant. Logos enim Græcè, Latinè verbum dicitur. Et quia in Ioannis Euangelio expressè habetur, filium Dei Iesum Christum esse verbum patris, idcircò illud Euangelium nec Apocalypsin recipiebant, dicentes non esse Ioannis Apostoli. Hanc hæresim apertissimè refellit quod in libro Sapientiæ Salomon extulit in hunc modum: Cùm quietum silentium tenerent omnia, & nox in suo cursu medium iter haberet, omnipotens sermo tuus Domine exiliens de cælo, à regalibus sedibus durus debellator in mediam exterminij terram prosiliuit. Et alibi expressiùs: Fons sapientiæ verbum Dei in excelsis. Et propheta in persona patris loquens: Eructauit cor meum verbum bonum. Quòd verò hic de filio Dei loquatur propheta, ex eo manifestum est, quòd quæ sequuntur non possunt de alio quàm de ipso intelligi: Speciosus forma præ filijs hominum, &c. Esaias quoquè hoc docet apertiùs cùm ait: Exiccatum est fœnum, & décidit flos: Verbum autem Dei nostri manet in æternũ. Atquì (vt eleganter docet Alphonsus de Castro) cùm liquidò constet verbum prolatiuum simul cum ipso sono transire & euanescere, & minorem durationem habere, quàm fœnum habeat, fieri nequit vt ad illud verba Esaiæ referantur, sed ad filium Dei, cuius aduentus in hunc mundum in eo capite recensetur. Quapropter aliter nõ potest accipi, quin verbũ, quod est æternum & omnipotens, & fons sapientiæ, quodq; pater cælestis gignendo eructauit, & quod ex ore altissimi prodijt, sit filius Dei, contra Alogianorum sententiam. De his habetur Distinct. 24. q. 3. cap. Quidam.

Logos quid.

Sap. 18.

Eccl. 1.

Psal. 44.

Esa. 40.

AMANTIVS VEL (VT alij volunt) *Palladius episcopus Arrianus, sanctissimæ Trinitatis oppugnator.*

31.

AMantius Episcop. Arrianus ex eorum numero fuit, qui tempore Valentiniani iunioris & Gratiani Im-

Imper & Damasi summi Romanorum pontificis, circa annum Domini 381 cum Polychronio, (vt author est Nicephorus Ecclesiasticæ historiæ lib. 11. cap. 30.) Telemacho, Fausto, Asclepiade, & Cleopatro, Arrianis itidem episcopis, sanctissimam Trinitatem impugnabant, inficiantes cõsubstantialẽ esse patri filium: & τὸ ὁμοούσιον id est, consubstantiale non ità accipiẽtes, vt olim in concilio Niceno à patribus expositum fuerat. Nam ille cum suis sequacibus vim sentẽtiamq; verbi abolentes, literamq; sequentes, intelligebant, per Cõsubstantiale æquale significari, quatenus nulli reliquarum per eum factarum creaturarum filius æquiparandus, soli patri similis atque æqualis sit. Qui enim hoc ità exponebant, præcipuam creaturam esse impiè filium Dei docebant, quum sentiendum sit & credendum, vnam & eandem esse substantiam patris, & filij, & spiritus sancti in tribus personis, hoc est, in tribus perfectis subsistentijs. Nos verò Catholici credimus & profitemur iuxta formulam Nicenam, filium Dei consubstantialem, incarnatum esse ex sancta virgine Maria, & in hominibus habitâsse, & impleuisse omnem pro nobis functionem in Natiuitate, & passione, & resurrectione, & in cælos ascensione, &c. At qui diuersa sentiunt, anathemate iugulamus: nec minùs etiàm eos, qui dicunt, Non priùs filium, q̃ genitus sit, extitisse, quiq; scripserunt, Priusquàm actu genitus sit, potestate eum in patre fuisse. Hoc nanq; & in creaturis omnibus est, quæ non semper cum Deo sunt. At filium credimus perpetuò, sempiterna generatione genitum, cum patre esse. Et eapropter exauthoratos esse (quemadmodùm literis Synodi Illyricæ ad Episcopos Asianos de sanctæ Trinitatis consubstantiali missis, eodem capite & libro eiusdem Nicephori, continetur) insanientes Arrianos, qui non profitentur ex substantia patris esse filium, neq; spiritum sanctum.

Sanctissimæ Trinitatis impugnatores.

Arrij fautores dãnati.

Ego porrò hunc Amantium eum puto esse, qui Palladius alio nomine dicitur, contra quem cum diuus Ambrosius Mediolanensis disputâsset, eumque perfidiæ conuicisset, vt Arrianæ hæresis defensor, tandèm in Concilio Aquileiensi sub Damaso primo celebrato damnatus est. Sententia verò damnationis sub hac forma pronunciata est ab episcopo loci Constantio: Palladium, inquit, Arrij discipulum, cuius impietates iam olim damnatę sunt à patribus nostris in Concilio Niceno, & nunc hodiè probatæ cùm recenserentur à Palladio singulæ, quia non confusus est dicere Dei filium à Deo patre esse alienũ, cùm creaturam eum esse confitetur, cumque eum temporaneum esse dicit, Dominũ & Deum verum eum esse negans, soluq; patrem esse sempiternum & immortalem asserens: ideo in sempiternum censeo esse damnandum, & vlteriùs sacerdotem dici non posse, nec inter episcopos deputandum.

AMBROSIANI.

32.

Ambrosiani, q & Pneumatici, à quodam Ambrosio dicti, qui (authore Guilhelmo Lindano, libro secundo Dialog. & Ioanne Eccio, libr. quem contra confessionem Zuuinglij scripsit) tantopere sui spiritus suggestiones & Dei reuelationes iactabat, vt vtrunque testamentum reiecerit. Sunt autem secta Anabaptistæ.

Vtrunq; testamentum reijcientes.

AMMONIVS ALEXANdrinus, *Origenis præceptor.*

33.

Ammonius Alexandrinus, vir multiiuga eruditione præditus, Origenis præceptor, à puero Christianã pietatem secutus est. Prouectior verò factus, ad philosophiam se conuertit, deserta (vt inquit Porphyrius libro eorũ, quos contra Christianos scripsit, tertio: si tamẽ fides sit adhibenda veræ pietatis insectatori) fide orthodoxa. Vixit aũt sub Seuero Imperatore, & Victore papa, circa annũ Domini 200. De quo vtique (referente Nicephoro libro quinto hist. eccles. ca. 13) sic ait Porphyrius, cùm mentionem facit eorum, qui in literis diuinis elaborâssent, earumque secretiorem sensum exposuissent, potissimumque Origenis: Quum Origenes (inquit) Ammonij, qui ætate nostra

Ammonius Origenis p̃-

ceptor, iam grandæuus à fide defecit ad paganismum, authore Porphyrio.

stra in maximo fuit precio, auditor esset, plurimùm in eloquentia & disciplinis omnibus apud eum magistrū est progressus: viuendi autem instituto, contrariam illi secutus est viam. Ammonius nanque Christianus, & à Christanis parentibus educatus, postquàm sapere cœpit, philosophiamque attigit, ilico ad legitimam viuendi rationem se contulit. Origenes autem Græcus, & Græcis eruditus disciplinis, animum ad barbaram appulit temeritatem, in qua seipsum doctrinamque suam ad quæstū exposuit: Christianè quidem ille & legitimè ex instituto professionis eius viuens, in persuasione autem religionis, atque in studijs lucubrationibusque suis Græcos consectās, & Græcorum dogmata peregrinis subijciens fabulis: &c. Hæc Nicephorus. Hunc tamen Ammoniū idem Nicephorus conatur de perfidia & religionis Christianæ desertione contra Porphyrium modis omnibus excusare, eundem Porphyrium sycophantam & calumniatorē insignem appellans. Quid enim ille (inquit) more sycophantæ, non cōminisceretur, qui omne suum studium ad id contulit, vt in Christianos inueheretur, & literas diuinas perindè atque nihil essent, reprehēderet & aboleret? Ausus quippe est Originem affirmare à Græcorū superstitione transfugisse, Ammonium verò contrà à veræ pietatis instituto ad peregrinam religionem transijsse, quum Origeni Christiana pfessio patria prorsùs fuerit: Ammonius aūt ad extremum vsq; spiritum constanter persuasionem fidei in Christum retinuerit. Quemadmodùm id lucubrationes eius, quibus magnam laudem & gloriam est consecutus, manifestè testantur, præcipuè verò commentarius eius, qui de Mose & Iesu consonantia inscriptus est: ac deindè alij, qui eiusdem generis apud studiosos asseruantur.

Ammonius de perfidia à Nicephoro Callisto excusatur. & verba impij Porphyrij ad verita tis examen exiguntur.

Ammonij scripta.

AMSDORFFIANI.

34.

Amsdorffiani sunt ex Rigidorum Confessionistarum nostri temporis factione: qui, authore Staphylo, affirmant bona opera ad salutem homini esse perniciosa. Ità scribit Nicolaus Amsdorff in libello cui titulus est, Quòd hęc ꝓpositio vera sit, Bona opera esse perniciosa ad salutem. Ità etiàm Flacciani, & multi alij Saxonici concionatores docēt & scribunt. Hæc Staphylus.

ANABAPTISTAE.

35.

Anabaptistæ (authore Guilhelmo Lindano libro, qui Dubitantius inscribitur, dialogo secundo) ab iterato Christi Baptismo nomen inuenēre, quòd baptizatos in pueritia, retingāt. Hi enim cùm ex epistola Lutheri ad Vualdenses (inquit Staphylus) siue Pikardos scripta legissent, quòd pręstat Baptismum in paruulis omitti, quàm eos baptizari absque fide ipsorum, hine variæ exortæ sunt sectæ Anabaptistarum, quarum hæ præcipuę numerantur, Adamitæ, Steblerі, Sabbatarij, Clancularij, Manifestarij, Dæmoniaci, Communia habentes, Condormientes, Eiulantes, Georgianidauidici, Mennonitæ, & Polygamistæ. De quibus singulis vide locis suis. De Anabaptistis verò generatim sic scribit Hosius libro primo de hæresibus nostri temporis: Existimas fortasse (inquit) duas tantùm sectas has esse, nimirum Lutheranorum & Zuinglianorum, seu Caluinistarum, quæ sibi hoc nostro infelici seculo nomen & authoritatem Euangelij vendicare sint ausæ? Erras, si id putas. Est perniciosior etiàm tertia, quæ quoniam à Catholicis legitimè baptizatos rebaptizat, Anabaptistarum secta vocatur. De quo genere videntur etiàm fuisse fratres Vualdenses, quos & ipsos non ità pridèm rebaptizasse constat, quanuìs eorum nonnulli nuper adeò, sicut ipsi in Apologia sua testantur, iterare Baptismum desierint: in multis tamen eos cum Anabaptistis conuenire certum est.

Tres perniciosæ nostri temporis sectæ.

De tertia secta Anabaptistarū.

Horum originem (authore Lindano) Muntzero, Nicolai Storkij discipulo, belli illius rustici anno 1525. authori quidam tribuunt. Alij Balthazari Pacimontano. Certè Melanchthon Commentarijs ad Colossenses, Carolstadium designat puerorum baptisma improbasse, quemadmo

Anabaptistarum origo an à Luthero an à Carolstadio an potius à Zuinglio.

dum & Erasmus Alberus eum facit Anabaptistarum patrem: sed hi sese à Luthero exortos profitentur, licèt Antonius Coruinus hos ex Zuuingliana secta prodijsse, ceu ex equo Troiano asserat, quò Zuuinglium sui magistri Lutheri æmulum, iniqua scilicèt liberet inuidia: cùm diserta extent Lutheri ad Vualdenses dogmata, quibus anabaptizandi occasionem præbuit. Ait enim melius esse omittere baptismum, quàm pueros sine fide, id est, non credentes, baptizare. Attamen Zuinglius libro de baptismo docuit, melius esse, vt infantes tum primùm baptizarentur, cùm adulti essent: & conclusione decimaoctaua pueros docendos, ac ità demùm baptizandos. Quinetiam Anabaptistarum pater Balthasar (teste Eccio contra confessionem Zuinglij) libello Mulspurgi in Pannonia edito, se syngrapham habere ait Zuinglij, qua infantium Baptisma dissuasit. Hac forte de causa, quidam Anabaptistarum Zuinglium in tertia disputatione Tigurina adiurauit, vt sibi veritatem diceret, an pædobaptismus esset ex Deo, nec ne, cùm tunc destrueret anno 1525 quod antea docuerat & scripserat.

Antonius Coruinus in Dialogis.

Lutheri dogma de omittendo puerorum baptismate.

Bullingerus lib. 1. cōtra Anabaptistas.

De eorum origine in eadem est ferè sententia cum Lindano doctus ille & pius Hosius libro suprà adducto, cùm in hunc modum ait: Scribit quidem in suis dialogis Antonius Coruinus, quòd è Zuingliana secta potissimùm haud aliter atque ex equo Troiano prodierint Anabaptistæ. Sed si quis rē diligentiùs inspexerit, quanuis idem illi, quod Zuingliani, de sacramento Eucharistiæ sentiant, Anabaptismum tamen suum eos è Lutheri scriptis hausisse reperiet. Certè Balthasar Pacimontanus, qui primus author huius sectæ fuisse videtur, idem secum sentire Lutherum gloriatur: quemadmodùm ipse fatetur in libro quem scripsit ad suos Parochos de Anabaptismo. Testatur autem etiam Bucerus, vndè Lutheri, indè & Anabaptistarum euangelium prodijsse, nimirùm à Saxonia. Cùm ad Vualdenses scriberet Lutherus, inter alios eorum articulos reprehendebat & hunc, quòd paruulos ad futuram fidem baptizarent, quam adulti consequuturi sint. Ait igitur, Præstare prorsùs omittere baptismum in paruulis, quàm baptizare sine fide: quòd sacramenta neq; debeant, neque possint sine fide accipi. Si verò sine fide accipias sacramentum, magno tuo malo accipies. Huic vestræ doctrinæ opponimus nos, inquit, verbum Christi: Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit. Hinc occasionem arripuerunt Anabaptistæ. Nam cū absurdum illis videretur, quod asserebat Lutherus, habere suam propriam fidem actu paruulos, sicutì reuerà est absurdissimum, satiùs illis visum est omittere baptismum in paruulis, & eos non nisi credentes baptizare: quòd hoc se verbo Christi niti dicerent, hoc in æternum esse mãsurum vociferarentur, aduersùs hoc ne portas quidem inferi præualituras esse gloriarentur.

Antonius Coruinus.

Balthasar Pacimontanus.

Bucerus in cap. 3. Matthæi.

Verba Lutheri de omittēdo Baptismo, ex quo Anabaptistæ suæ hæresis acceperunt occasionem.

Probat, ex Luthero Anabaptistas originem traxisse.

1. Hoc ergò iam tertium est Euangeliū, quàm illa duo superiora videlicet Lutheranorum & Sacramentariorū, seu Zuinglianorum & Caluinistarum, multo pestilentius. Nam præterquàm quòd cum Lutheranis legitimum sacrificium & sacerdotium abrogatį, & cum eisdē Zuinglianis in Eucharistiç sacramento realem Christi præsentiam negat, multa habet alia & blasphema & seditiosa.

Anabaptistæ reliquis sectatijs deteriores.

Eorum detestandę hæreses.

2. Publicum enim verbi ministerium prohibet.

3. Deum humanam ex Maria naturam non suscepisse contendit.

4. Chiliastarum errorem renouat. Qui verò sint illi, vide in Chiliastis.

5. Dominationem spernit, nec legitimæ potestati subiectos esse homines vult.

6. Paruulis vsu rationis carentibus nihil prodesse baptisma asserit: quòd paruuli rationis expertes, non possint habere fidem, nec credere verbo Dei quod illis fuerit prædicatum. Hoc autem summè necessarium cuiq; suscipienti baptisma esse contendit, nulli baptisma suscepisse proficere asserentes, nisi præuia fide: & ideò infantum baptisma non esse ex Deo.

7. Docet item bonorum communionem, horum infidelium, id est, non suæ factionis esse pollutum, & diaboli pro-

stibu-

stibulum: & idcircò infideles omnes cum principibus & magistratibus esse occidendos.

8. Libertatem denique per principes extinctam, esse armis vindicandam.

9 Dicunt postremò quamlibet mulierem obligatam esse ad coeundū cū quolibet viro eam petente: & contrà eodem vinculo adstringunt omnem virum ad tantundem reddendum cuilibet mulieri hoc ab illo petenti.

Bellum rusticanū absumpsit Germanorum 150000. vti est in vita Clementis Romani Pontificis.

Huius Euangelij furorem sectabantur illi seditiosi rustici per Germaniam, Alsatiam & Sueuiam, qui ad 130000. siue vt alij 150000. anno 1525. fuerunt trucidati. Adeò quidem, vt quocunquè hæc secta peruaserit, turbas & seditiones ingentes semper exciret. Documento esse possunt cùm aliæ quædam inferioris Germaniæ vrbes, tum præcipuè Monasterium in Vuestphalia, Amsterdamū, & Naeltuuicum ciuitates. Nam sicut Henricus Dorpius Lutheranus, & qui historiam eius ex Germanica Latinam fecit Ioannes Sleidanus Zuinglianus, literarum monumentis prodiderunt, eò primùm, hoc est, Monasterium venerant ante annos quatuor & viginti, qui populo pro Christi euangelio, Lutheri doctrinam annunciarent. Quos cùm sacerdotes Catholici non esse ferendos putarent, fecit Bernardus Rothmannus cum suis (quos ad propagandam Lutheri doctrinam Philippus Lantgrauius Hessiæ miserat) quod hæretici facere consueuerunt, vt certis doctrinæ catholicæ capitibus conscriptis, Catholicos ad disputationem prouocarent, idq; iudice prophano ciuitatis magistratu, coram quo se probaturos ostendebant, falsam esse catholicorum doctrinam. Cùm autem Catholici sacerdotes disputationem refugissent, migrārunt è ciuitate, posteà quàm eis officio Dei verbi prędicandi fuerat interdictum. Vnus integer annus nō intercessit, cùm suam quoque doctrinam in eadem ciuitate pro Christi euangelio disseminare cœperūt Anabaptistæ. Cumque itidèm alteri alteros ad disputationem prouocâssent, sed eadem illa lege, quæ Catholicis anteà lata fuerat, vt nihil præter scripturas canonicas adduceretur: eccè qui paulò antè eadem hac lege Catholicos ad disputandum prouocauerat Bernardus Rothmannus primus in illa ciuitate Lutherani Euangelij buccinator, conditionem non accepit. Sic factum est, vt nulla disputatione habita, Lutherani qui non ità pridèm eiecerant è ciuitate Catholicos, fuerint & ipsi non ità multò pòst per Anabaptistas ex ea exterminati. Nam & Senatus loco motus est, & templa direpta atque incensa, & quicunq; factionis Anabaptistarum esse noluissent, per vim ciuitate pulsi sunt. Bernardus verò Rothomannus, Henricus Rolius, & Godefridus Strallen ex Hessia missus, sicut ex Christianis Lutherani, sic paulò pòst ex Lutheranis facti sunt Anabaptistæ, & Anabaptistarum euangelium summa vi propagârunt, verumque illud esse ostenderunt quod scriptum est: Impiùs cùm in profundum venerit, contemnit. Nam si semèl aliquis deserit religionem Christianam, cuicunq; tandem sectæ nomen dederit, ei ludus quidam esse videtur, de sua secta in aliam transilire.

aliàs quinq;

Hæreticorū cõsuetudo est disputationibus vti.

Catholici à Lutheranis ex vrbe Monasterio eiecti.

Lutherani ex eadem ciuitate ab Anabaptistis expulsi.

Pro. 18. 3.

Est autem & hæc Anabaptistarum secta valdè dissecta. Neque enim doctrinæ capitibus inter se conueniunt, sed & pro regionum varietate, varia sortiuntur vocabula. Nam fanaticus ille quo aguntur, spiritus nunquam passus est miseros istos idem sentire: sed mox in varias, immò, si Bullingerus fidem meretur, in innumeras diuulsit factiones, quarum celebriores aliquot commemorabimus. In quibusdam Germaniæ ciuitatibus quidam tanquàm œstro perciti, circuncursant, populum ad pœnitentiam hortantes: in omnem intereà seditionis excitandæ occasionem intenti. Neque heri aut nudiustertiùs hæc hæresis nata est: fuit enim Augustini seculo, & sicut aliæ pleræque omnes hæreses, sic & hæc statim ab initio multas in partes fuit diuisa. Nam alij vocabantur Donatistæ, alij Rogatistæ, alij Maximianistæ, Circenses alij, qui conuersi tandèm sunt à factione Donatistarum (hoc enim nomen cæteris erat celebrius) ad ecclesiæ catholicæ societatem: alij Circuncelliones, qui haud aliter atquè nostro seculo Monasterienses, reliquos omnes immanitate superabant, quemadmodùm & Augusti-

Anabaptistæ inter se dissecti.

Lib. 1. contra Anabaptistas.

Auguſt. epi 30. & 54 Et lib. de hæreſibus hæreſ. 69. Poſſidonius in vita Aug. cap. 10.

guſtinus non vno loco, & qui vitam eius conſcripſit Poſſidonius, memoriæ prodiderunt.

Sed neq; nunc pauciora ſunt huius hydræ capita, ſunt enim alij Munzerani, alij Orantes, alii Silentes, Somniantes pueris ſimiles, Synceri, Impeccabiles à Baptiſmo, Liberi, Binderliani, Sabbararij, Maderani, Hoffmannici, & poſt hos exorti Circuncisi: fortaſsis & Adamitæ ad Anabaptiſtarum ſectam pertinent. Immanis planè hæc eſt Anabaptiſtarum ſecta, ſi vlla alia. Intereà tamen qui nomen illi dederunt, æquè vt Lutherani vel Zuingliani, firmiter credunt & certò ſtatuunt ſibi peccata propter Chriſtum eſſe remiſſa, ſe eſſe in gratia, ſeq; poſſeſſuros omninò regnũ cælorum: & idem vt quilibet credat, certoq; ſtatuat, à ſuis omnibus exigunt. De hac hæreſi & Anabaptiſmi damnatione, vide plura in Agrippinianis, Monaſterienſibus, Muntzericis, Eunomianis, & alijs compluribus. Item in Ioanne de Leiden Anabaptiſtarum rege.

Quàm falsò eredāt Anabaptiſtæ & Sacramentarij, fide ſpeciali ſibi pec cata remitti.

ANASTASIVS IMP. 36.

Anaſtaſius Dicoros cognomine, à diſcoloribus oculorũ pupillis, quæ Græcè Κόραι dicuntur, quarum dextera nigricās, ſiniſtra cerulea fuit, poſt Zenonem Iſauricum Imperium ſumpſit anno Domini 491. hæreſi Eutychiana (vt inquit Antoninus 1. parte Spec. titu. 6. cap. 1. & Ioanne Baptiſta Egnatio) infectus ſub Symmachi ſummi Romanorum antiſtitis pontificatu. Hic, teſte quoque D. Gregorio lib. Dialogorum, multos epiſcopos catholicos in exilium miſit, multosq; fideles hac de cauſa afflixit, nolens nec epiſcopo Conſtantinopolitano, nec pontifici Romano, nec eius legatis quoquomodò parére: ſed arroganti quadam & faſtuoſa præſumptione elatus, Papam potiùs debere illi morem gerere dictitabat, quàm ipſe Papæ. De hoc ſic ſcribit Niceph. lib. 16. cap. 25 Anaſtaſius diademate ſumpto, quum pacificus eſſet, neq; quicq̃ rerum nouarum in eccleſiæ ſtatu excitare vellet, plurimumq; ſtudij in eo collocaret, vt ſanctæ Chriſti eccleſiæ tumultibus & verborum contentionibus, diſputationibus, & diſſidijs eccleſiaſticis ſimul & ciuilibus omnibus ſublatis, homines in multa tranquillitate viuerent, & ſubditi populi pacati eſſent, euenit, vt temporibus eius Chalcedonenſis ſynodus, neq; propalàm per ipſum conſtitutionibus Imperialibus edendis promulgaretur, neq; etiàm reprobaretur. Verùm ſicuti quibuſdam eccleſiarum præſidibus videbatur, ità de ea ſentiebant. Nam qui eam fortiter defendentes propugnabant, non verbum vnum in eius decretis, ac ne ſyllabam quidem, aut literam, aut apicem ſaltem loco moueri aut mutari paſſi ſunt, & per libertatem magnam à commercio & communione aliorum reſilière adeò, vt ne in ædes quidem ſuas eos admitterēt, qui ea quę rectè ibi decreta eſſent, non reciperent. Fuère autem qui eam non tantùm non approbarent, ſed etiam publicè vnà cum Leonis libello anathemate iugularent. Alij de henotica Zenonis conſtitutione itidem faciebant, atq; à ſeipſis inter ſe diſſidebant: ità vt quidam duas naturas in Chriſto, quidam vnam dicerent: atq; ij quidem literis inſidiosè cōpoſitis, per fraudem deciperentur, ij aũt pacem ſibi cōſectandam eſſe putarēt. Id malũ eò proceſſit, vt eccleſia qlibet in factiones ſuas diuideretur, & epiſcopi à cōſuetudine mutua abhorrerent. Proindè in multas ſectas Orientales Occidentalesq;, atq; etiam Libycæ partes diſſectæ ſunt. Neq; enim Oriens conſentire cũ Occidente, neq; rurſùm Libya conciliari hiſce voluit. Et quod omnium indigniſſimũ eſt, neq; ipſi inter ſe Orientaliũ eccleſiarũ antiſtites ad cōmunionem conueniebāt, neq; Europæi atq; Occidentales, neq; etiã Libyci epiſcopi, conuentus inter ſe agebant: nedum cum eis qui extra regionum ſuarum fines eſſent, congrederētur. Tanta confuſio mentiumq; caligo orbem vniuerſum inceſſit.

Liberias profeſſionis fidei ab Anaſtaſio.

Quidam Chalcedonenſe concilium approbant & reci piunt: alij verò improbant & reijciũt, ex quo in eccleſijs magna oritur ſeditio.

Eccleſiarũ orientaliũ & occidentalium diſſidia.

Porrò Anaſtaſius, tametſi tranquillitatem ſibi conſeruandam eſſe propoſuerat, neque mutare quicquam in eccleſijs voluerat, inconſulta tamen eorum temeritate qui ad res nouas ſpectabant permotus, quoſcunq; præter morem nugas agere, & vel impudenter ſynodum ſanctam dãnare, crudeliterque anathemate configere vel rurſùm apertè eandem & clarè in ſacris

Anaſtaſius aſſertores & defenſores & oppugnatores ſynodi Chalcedonenſis è thronis ſuis deturbat.

eris templis deprædicare intelligebat, è thronis vtrosque deijciebat, inhumaniter que exigebat. Atque ad hunc modum permulti episcopi mulctati sunt, & inprimis Constantinopolitanum ille Euphemium proscripsit: deinde post hunc & Macedonium, cui Timotheus successit, hac occasione & Patroclo (vt est in prouerbio) prætextu in eos motus, vt asseuerabat, quòd res nouas in ecclesias inducerent. At verò quæ occultè Anastasium malè habebant, longè alia erant, præclara scilicet Euphemij pietas, & quòd is anteà Anastasium ecclesia excluserat, propterea quòd de se opinionem præbuisset, contagione Dioscori infectum esse: & quod turbam concitare volens, comminatus Euphemio esset, se illi accepta à Zenone potestate caput tonsurum, cathedramque eius euertisset. Prætereà quum Ariadna imperatrix eius vxor, quæ fuerat priùs Zenonis, purpuram Anastasio circundaret, Euphemius sacrorum antistes animo forti restiterat, neque priùs se quæ statæ cæremoniæ postularent, facturum esse dixerat quàm ille graui iuramento in scriptum relato confirmâsset, fidem se inuiolatam seruaturũ: neque quicquam rei nouæ Imperij sui tempore in ecclesiam illaturum, necnon Chalcedonensem synodum ex animi sententia reliquis tribus additurum esse. Cõsenserat conditionibus his, & eas in scriptum retulerat Anastasius, & sub hęc cæremonias solitas in eo episcopus peregerat. Nõ longè verò pòst, Euphemium adortus Anastasius, libellum eum ab eo repetijt: & quòd eum ille nõ reddidit, solum exilij causa vertere iussus est. Vitæ quoquè eius ità insidiatus est, vt ex familiaribus Euphemij quidam nomine Paulus, vir procerus & humeris ipsis superextans, quod aduersùs eum dispositum circunferebatur ferrum, exceperit. Atque hunc, ob eum modũ & ob talem causam, in exilium egit, quum quidem id populus ægre ferret. Fecerat autem ea quæ dicta sunt Euphemius, cùm ob eas quas commemorauimus causas, tum quod ✢ Manichæorum hæresim Anastasius multis fouere visus esset: quippe cuius etiam mater eam ardore ingenti consectaretur: frater quoquè eius, Anastasij scilicet auunculus, Clearchus nomine, Arrianismi compertus fuerat. Quapropter & Manichæis & Arrianis purpura sua Anastasius lætitiam attulit, mutationem aliquam futurã expectantibus. Porò Anastasius Macedonium (cui Euphemius ipsius Anastasij stipulationis prædictæ syngrapham crediderat: nam ei sacrorum quoquè donariorum custodia commissa fuerat) in sacram sustulit cathedram. Ille vbi episcopalem thronum conscendit, ab eo quoquè promissi sui scriptum Anastasius recipere cõtendit, contumeliam iniuriamq; sibi fieri ratus, si libellum suum, qui vitam eius redargueret, post se relinqueret. Cæterum quum & ipse itidem vt Euphemius, constanter ei aduersaretur, & fidei omninò proditionem esse, si libellum suum traderet, existimaret, fortiterq; prorsùs contra eũ contenderet, varia Anastasius inijt cõsilia, vt & hunc è sede deturbaret, tentauitque adeò omnia, vt quod conabatur efficeret. Sed quum quod faceret, non haberet, hæreticorum consessu collecto, per vim Macedonium vt synodum Chalcedonensem damnaret, cogere voluit. Quod vbi multitudo sensit, ad eum locum accurrit, & apertè exclamauit: Martyrij tempus adest, Nemo longiùs à pastore absistat. Et conuicia in Imperatorem conieci: Manichæũ, qui Imperio indignus esset vocans. Et Anastasius sibi metuens, ad fugiendũ parat⁹ fuit, Macedoniũq; quæsiuit, quẽ anteà se neq; respectuiũ esse adiurauerat. Macedoni⁹ cũ libertate multa Anastasium, veluti rei ecclesiasticæ hostem obiurgauit. Atque ille tum in verbis eius acquieuit, seque placabiliorem præbens, summisit. Postmodùm autem propter animi improbitatẽ, accusatores aduersùs eum mercede conduxit. Et præstò fuêre adolescentuli quidam, qui non minùs seipsos quàm Macedonium per sycophantiam calumniosè detulêre, & flagitium obscœnum & fœdum mendaciter produxêre. Sed enim postquam in continenti illorum confictam calumniam Macedonius, tunica subducta, virilibus se carere ostẽdens, conuicit, ad consilium aliud fraudis plenum confugit. Nam per Celerem aulę præfectum, libellum confici iussit, in quo duæ synodi, reliquis duabus omissis, con-

Euphemij & Macedonij episcoporum Cõstãtinopolitanorum proscriptio.

Causæ odij Anastasij in Euphemiũ Constant. episcopum.

Anastasius Manichæus ✢ Eutychianæ quidem hæresi eum adhæsisse cõstat.

Macedonius ab Anastasio in locum Euphemij Episcopus Constantinopolitanus suffectus.

Criminatores in Macedonium ab Anastasio subornati.

Alius crimini prætextus contra Macedonium quæsitus.

scriptæ erant, eumque se recipere professus est. Quæ res à Macedonio approbata, & qđ præterea henotico Zenonis is subscripsisset, reprehensione nõ caruit. Quāuis postea quum in Dalmati Monasterio esset, in oratione quadam omnibus pieta tem consectantibus, offendiculum id & crimen obiectū diluit, disertis verbis sanctam quartam synodum comprobans: & eos, qui illam non reciperent, hæreticos vocans, Anastasius Celere magistro ad se euocato, per eum clàm Macedonium ex throno deduxit, & Euchaitem in exilium misit. Senatus & populus Constantinopolitanus eā ob causam in magno fuit mœrore. Nam & vitę sanctitatem & doctrinę syncetitatem in Macedonio admirabantur, & pietatis studio dignitateque sacerdotalis valdè enitebat, vt qui à Gennadio eductus atque doctus fuisset, cuius etiàm ex fratre nepos fuit. Contra sectatores eius postcà grauis perse utio orta. Qui dam enim exilio, nonnulli relegatione, aliqui accusationibus iniquis, aliqui bonorum publicatione afflicti sunt. Multi etiàm qui sibi fuga cōsuluerunt, Romam peruenerunt. Imperator ilicò Chalcedonensium actorum libellum, quem Macedonius discedens in sanctiore ara deposuerat, per Calopodium quēdam furtim sublatum concidit, atque igni tradidit, & Macedonio, qui sic abducebatur, condem nationis sententiam misit. Atque is interrogauit, an illi, qui ad eum sententiam attulerant, id inficiati sunt: ipse, si (inquit) Arriani aut Macedoniani condemnationis libellum ad me miserunt, num recipere eū possum? At ille ità Euchaitē ductus est. Quum autem Hunni, qui Saberi vocabantur, eruptione per Caspias angustias facta, Orientem vastarent, Gangram inde metûs causa Macedonius secessit. Quod vbi Anastasius cognouit, percussoribus summissis eum trucidauit. corpus eius in templo Callinici martyris, innumera miracula edens, repositum est.

Persecutio sectatorum Macedonij.

Macedonij Constantinopolitani episcopi cædes, & miracula post mortem edita.

Macedonium ferunt, quum iam mortuus iaceret, manu sua seipsum sacro crucis signaculo consignâsse. Eundemque in somnis Theodoro cuidam piè viuenti apparuisse, & cum vehementia quadam verba hæc Anastasio renunciari iussisse: Ego quidem ad patres meos abeo, quorū fidem synceram seruaui. Tu verò scito, me Deum precari desiturū non esse, quoadusquè & tu primo quoque tempore ad id tribunal, quod munera non acceptat, mecum iudicio cōcertaturus, steteris. At Imperator impijssimus eiusmodi ob eausas Flauianum quoquè Antiochenū episcopum, & Heliam Hierosolymitanum, qui Salustio successerat, necnon Ioannem Alexandrinum in exilium egit. Idem in Ioanne Tabennesiota fecit.

Anastasius in exilium mittit Flauianum, Heliam, & Ioānem episcopos.

Omnium autem malorum (inquit idē Nicephorus libro eodem ca. 45.) quorum ipse author fuit, illud extremum erat, qđ ꝓpter accessionem illam. Qui crucifixus es pro nobis, quam & ipse ter sancto hymno additam voluit, ingens exorta est seditio: perindè atque religionem Christianā euertere homines vellent. Porrò eùm Imperator accessionem eam propalàm hymno addere vellet, populus impatienter id ferēs, summoperè animi discruciabatur, & multi magistratus in periculum maximum inciderunt, multaque insignia ædificia incensa sunt. Atq; in Marini Syri ædibus, monacho cuidam deprehenso hominesnonnulli caput amputârunt, eumque adiectionis eius suasorem esse dixerunt: & capite conto in sublime sublato, publicè per ludibrium exclamârunt, illū ipsum Trinitatis hostem esse asseuerantes. Eò verò tumultus iste magnitudinis processit, consilio remedioque omni proculcato, vt & Imperator ipse tam graui periculo permotus, absque corona & consueto imperiali habitu, in Hippodromū procurrerit: & per præcones populo denunciârit, paratum se esse Imperio cedere. Satis verò se scire, fieri omninò nō posse, vt vniuersi dignitatem eam, quæ plurimos minimè ferret, capesserent. Vnum autem prorsùs oportere esse, qui sibi succedens, & administrationis habenas tenens, Imperium gubernaret. Quod vbi populus Cōstantinopolitanus audiuit, subitò velutì diuino quodam momento animum mutauit: & Imperatori statim vt coronam imponeret, seditionem se soluturum, & deincèps quieturum esse pollicitus, supplicauit. Perbreui autem deindè Anastasius tempore vixit, paulò pòst defun-

Tumultus Cōstantinopolitanus aduersùs Imperatorē Anastasium propter adiectionem clausulæ, Qui crucifixus.

Quò Imperatores, Reges, & principes rediguntur, propter Seductores Apostatas, quum eis obediūt.

Anastasij mors misera. Alij dicũt eum fulmine perisse post ss. vitæ suæ annum. Vlciscente grauiter nomine pietatem toties ab impuro principe violatam, Ioannes Baptista Egnatius.

functus: quum vigintiseptem annos, mẽses tres, & totidem dies infeliciter, & cum animæ suæ exitio, Imperium Romanum administrasset.

De quo sic itidẽm scribit Suidas: Anastasius (inquit) in imperio Romano aristocratiam, hoc est, optimatium administrationem instituit, magistratus & honores vendidit, iniustis hominibus pepercit: & ad insatiabilem pecuniæ cupiditatem cõuersus, prouincias expilauit. Ad insolentẽ nouumq; morem, quem induxit, viri boni sunt consternati. Barbaros nanque imperio imminentes, non armis propulit, sed pacem auro mercati solitus est. Defunctorum bona curiosè inquisiuit, & publicam passim omnibus conciliauit inopiã. De eo vide plura in Seuero Antiochensi episcopo.

ANGELITAE.

37.

Angelitæ (authore Niceph. lib. 18. ca. 49. hist. eccles.) à quodam Alexandriæ loco, Angelij nomen habente, appellati sunt: in quo s. qui primas apud eos ferunt, conuentus cogebant. Hi porrò alio vocabulo, & Seueritæ à Seuero quodam Acephalo, quem ferunt istius sectæ ducem primum fuisse, & Theodosiani à Theodosio, qui apud eos Alaxandriæ papa factus est, & Damianistæ à quodam Damiano nomine, vocantur. Habent nãque suos episcopos, à quibus congruentia nomina accipiunt. Emerserunt autem isti Anastasij Imperatoris, & Symmachi Rom. pont. temporibus, circa annum Domini 494.

Angelitarũ hæresis.

Alium porrò esse dicũt patrem, alium filium, & alium paracletum, Spiritum videlicet sanctum: non esse autem horum quenque per seipsum natura, sed habere communem Deum siue deitatem in eis existentem: atque de ea deitate indiuisibili modo participantes, quemlibet esse Deum. Vnam autem subsistentiam opinantur esse, patrem & filium & spiritum sanctum: communem verò ipsum Deũ, substantiam & naturam. Hi etiàm Sabellianistæ, & Tetraditæ nominantur. De his vide plura in Agnoëtis, Contobabditis, Theodosianis, Seueritanis, Petritis, & Conomitis.

ANGELICI.

38.

Angelici genus fuit Christianorum, qui cùm se nomina Christo dedissent, se iactarent, & ideò edocti fuissent legem diuinam, idololatriã summè abominari, & vni Deo seruiendum esse, eumque vnicè colendum, Angelos nihilominùs adorabant, ex quo Angelici dicti fuêre. Epiphanius tamen quam ob causam hoc sibi nomen vsurpârint, ignorare se asserit. Siue enim ex eo, inquit, quòd aliqui mũdum ab angelis factum esse dicunt, siue quod seipsos in ordine angelorum esse iactant, & vitam eminentissimam instar Angelorum degunt: siue etiàm à loco quodam hoc nomen acceperunt, ignoro: Nam locus quidem est Angelina, vltra Mesopotamiam situs, ex quo appellari possunt. Hos diuus Augustinus inter hæreticos adnumerat tricesimonono loco, libro quem de hæresibus conscripsit. Hæc porrò secta & quamplurimæ aliæ, quæ aliud quàm Deum colebant, & colendum esse ducebant, vt fuerunt Ophitæ, * Caiani, Sethiani Heliognosti, & Musoritæ, de quibus dicetur locis suis, adeò quidem antiquatæ, & ex hominum memoria abolitæ temporum successione & lapsu tandẽ fuerunt. Emerserunt autem sub Seuero Imperatore, & Victore Papa, circa annũ Domini 199.

Idololatræ Christiani.

* Cainiani.

ANNIANVS.

39.

Annianus, vt tradit diuus Hieronymus epistola ad Alypium & Augustinum, fuit pseudodiaconus ecclesiæ Cælidensis, Cælestij Pelagiani discipulus & consors, vixitq; Archadij Imper. & Innocentij primi Romani Pontificis temporibus, circa annum Domini 405. cõtra Cuius libros scripsit idẽ Hieronymus, ex quibus conplures variasque elicit blasphemias. Et quamuis ex ea, quam in eadẽ epistola recenset, causa, eam primò non scripserit, subiungit nihilominùs in hũc modũ: Nec grande est, impij hominis ineptissimis nęnijs respõdere. Quarè si Dominus vitã tribuerit, & notariorũ habuerimus copi-

Dicebat hic nullum peccare, si vellet, & ideò oẽs iustos fieri, & perfectum statũ consequi posse, si velent.

copiam, paucis lucubratiunculis ei respõdebimus: non vt conuincamus hæresim emortuam, sed vt eius imperitiam & blasphemiam nostris sermonibus confutemus. De eius hęresi vide plura in Cęlestio & Pelagio.

ANOMI, SIVE ANOmæi. 40.

ANomi, potiùs quàm Anomæi, Latinè sine lege dici possunt, qui Cõstantij Imperatoris & Liberij Romani pontificis tempore, circa annum Domini 358. eorum duce Eunomio, tanta arrogantia & impudentia fuerunt hæretici, vt præter alias impietates Dei se naturam compræhendere blasphemarẽt, quos aliquot homilijs aduersùs eos peculiariter editis & inscriptis egregiè conficit diuus Chrysostomus: quorum princeps, vti iam diximus, superciliosus ille Eunomius fuit, qui etiamnùm Dei se naturam compræhendisse iactabat, vt Theophylactus habet in cap. 3. ad Ephesios, quamuìs nihilominùs (teste diuo Augustino ad Paulinũ de videndo Deo, epist. 112. ca. 9.) eam quæ in Deo habitat, plenitudinem diuinitatis, nemo de cælestibus etiàm virtutibus conspicere valeat, nemo mente aut oculis compręhendere. Maiestas illa (inquit) alibi supra cuncta sublimis, à spiritalibus cogitari potest, efferri non potest, multò minùs compręhendi, nè quis de temeraria eius compręhensione se iactet. Et rursùs idem: Etiamsi nos mortales & peccatores, corda mundissima & mentes simplicissimas gereremus, sanctisque angelis iam æquales essemus, non vtiquè nobis ità nota esset diuina substantia, sicut ipsa sibi. Itemque diuus Cyprianus tractatu 4. Non potest, inquit, videri, visu clarior est: nec compręhendi, tactu purior est: aut æstimari, sensu maior est: ideò sic eum dignè ęstimamus, dum inæstimabilem dicimus.

Epist. 50. ad Elpidium.

Lib. 4 de Genesi ad literã, ca. 6.

De Anomis verò sic scribit Hosius in expositione salutationis angelicæ, cùm de iustitia Christianorum loquitur cap. 60 Iustitiam (inquit) qua sola rectè colitur qui factus est nobis iustitia Dominus noster Iesus Christus, qui solam fidem arbitrati sunt, eorum ab vna, sancta Catholica, & Apostolica ecclesia iampridèm est explosa sententia. Siquidèm ante mille ducentos plùs minùs annos, fuisse scribũtur Anomæi quidam hæretici, quorum principes commemorantur Aëtius & Eunomius: qui nihil aliud à nobis requirere Deum docuerunt, quàm vt ipsum solum cognosceremus: cuius etiàm adeò sibi notitiam arrogârunt, vt non sibi se magìs esse notos dicerent, quàm ipsi Dei naturam perspectam & exploratam haberent. Ac tantùm illi cuius authores ipsi fuerunt, fidei tribui volebant, vt si quis eam esset amplexus, etiàm si grauissima quæq; scelera patrâsset, ac non modò patrare non intermitteret, verũ subindè grauiora patratis adiungeret, nihil ex eo detrimenti foret accepturus: quemadmodùm ex Epiphanio lib. 3 hæresi 36. & Augustino lib. de hæresibus, hæresi 54 memoriæ proditum legimus. De his habes plura in Caluinistis, Lutheranis, & Sacramentarijs.

Anomi ante mille ducẽtes annos fuerunt.

Eorum hæresis.

ANTHIMVS CONstantinopolitanus Episcopus. 41.

ANthimus primùm Trapezuntianus, pòst verò Constantinopolitanus episcopus extitit, tempore Zenonis Imp̃atoris, & Simplicij summi Romanorum pontificis, circiter annum Domini 476. Hic in Eutychianam hæresin lapsus, Christo duas naturas negabat, multis interim, teste Platina, pontificibus causa exitij factus. Sed hoc videre erit faciliùs ex eius historia, quam eleganti stylo describit Nicephorus histor. ecclesiasticæ lib. 17. cap. 7. in hæc verba: Vbi Iustinianus, nepos Iustini ex sorore, & qui in extrema iam constitutus senecta, atque ad rerum publicarum administratiõem minùs idoneus, eundem summum ducem Imperij socium elegerat atque constituerat, quatuor mensibus exactis, quibus ambo simul imperauerunt, toto Imperio solus potitus est, Synodus Chalcedonensis Iustini sanctionibus in omnibus vbiquè ecclesijs locum obtinebat. Adhuc tamen in qui-

Carion hũc vocat Anthemium.

Chalcedonensis synodus comprobatur.

in quibusdã prouincijs res ecclesiasticæ propter turbas, in statu suo nõ erant. Potissimũ verò id mali in vrbe Imperiali & Alexandria obuersabatur: vbi etiam nõ ità liberè prorsùs iactabatur.

In vrbe Imperante, post Epiphanium, qui ecclesiæ annis sexdecim præfuerat, & Ioanni Scholastico (is autẽ annum vnũ episcopatũ gessit) successerat Anthimus huc Trapezunte translatus nulla gloria episcopatum administrabat: Alexandriæ vero Dioscori successor Theodosius sacra curabat. Vterque verò & Athimus & Theodosius, vnam naturam in Christo esse post vnionem, opinabantur. Verùm Iustinianus magno animo Chalcedonensem synodum defendebat, sanctionibusque eius admodùm addictus erat. Coniunx autem eius Theodora, eos qui vnam profitebantur naturam, idipsum magis veritati consentaneum esse arbitrata, tuebatur.

Anthimi Constantinopolis, & Theodosij Alexandriæ Episcoporũ hæresis.

Enimuerò quòd cum Imperatore Anthimus, Theodosius, & Seuerus Antiochenæ sedis episcopus (qui ab Augusta fuerat ex Antiochia Constantinopolim iussu Imperatoris ab eadẽ persuasi euocatus) nõ consentirent, sed contra illius iussiones venirent, & Chalcedonensem synodum non reciperent, vterque & Anthimus & Theodosius è sedibus suis deturbati sunt. Idque in Alexandria Zoilus, in Constantinopolitana autem Menas successit. Accidit tum, vt in ecclesijs omnibus synodus Chalcedonensis clarè prædicaretur, & vt nemo illam vel anathemate vel calumnia impetere auderet. Qui verò aliter facerent, omnibus modis adigebantur, vt pedibus in eandẽ sententiam irent, in eaque conquiescere cogerentur.

Zoilus Theodosij Alexandriæ successor: Anthimi Constantinop. Menas.

Illud autẽ notare conuenit, Anthimũ Epiphanij successorẽ, verbo quidem sanctam quartam synodum recepisse, reuerà autem abominatum esse atque damnasse. Et cùm comprobare eam atque anathemate eos iugulare, quos illa reijceret, adigeretur, & idipsum facere differret, alias ex alijs causas moræ confingens: interea accidit, vt Agapetus veteris Romæ Hierarcha Constantinopolim veniret. Qui cũ de Anthimi rebus inquireret, multosq; ab Archimandritis (quos Abbates vocamus) eius vrbis, & ab alijs libellos oblatos acciperet, illi ne in conspectũ quidem admissos, episcopatum abrogauit. Cuius calculum Monasteria etiam Palæstinæ, & Petrus Hierosolymitanus antistes, nec nõ reliqui ecclesiarum præfecti comprobârunt.

Ex cap. 9.

Agapetus primus hoc nomine, impetrauit à Iu-

stiniano, vt hæretici Cõstãrinopoli non ferren tur: Volat. Platina.

Hunc Anthimum post Agapeti obitum synodus Constantinopoli coacta, atque ipse etiam Agathon, Agapeti in ecclesia Romana successor, adhuc superstes, cohortati sunt, vt pœnitentiæ libellum exhiberet, eaque quæ in il'um dicta essent, falsa esse probaret, atq; ita ad priorem episcopatum suum Trapezuntem rediret. Porrò cùm ille latitaret, & synodus iterùm atque tertiò illum comparere, & causam dicere, obiectaque sibi criminia confutare, & priorem sedem Trapezunte recipere propalàm iuberet, atq; ipse propter timorem se occultans, copiam sui non faceret, Synodus sententia contra illum publicata, dignitate sacerdotali omni eum priuauit. Post Anthimum autem Menas ad thronum episcopalem ascendit, sicuti dictum est: cui Agathon papa, quòd anteà nũquàm factũ est, manus imposuit. De hoc vide plura in Seuero Antiochiæ, & Theodosio Alexandriæ episcopis.

Agathon, latinè dicitur Bonifacius.

Synodus Constantinopolitana prouincialis.

Agathon (quem latini Bonifacium nominare videntur) Rom. Pontifex, Menam Cõstantinopolitanum cõsecrat.

ANTICHRISTVS.

42.

Antichristus, hęreticorũ omnium qui fuerunt, qui sunt, vel qui futuri sunt, erit vltimus, teste glosa in illud Lucæ cap. 17. Quandò dicent vobis, eccè hîc, eccè illic, nolite ire, neq; sectemini, vbi sic habetur: Multi hæretici fuerunt & futuri sunt, quorum primus Simon Magus, vltimus Antichristus. De quo sic inquit diuus Paulus 2. ad Thessalonicenses cap. 2. Rogamus autẽ vos fratres, per aduentum Domini nostri Iesu Christi, & nostrę congregationis in ipsum, vt nõ citò moueamini à vestro sensu, neq; terreamini, neq; per spiritum, neque per sermonem, neq; per epistolam, tanquã per nos missam, quasi instet dies Domini: Nè quis vos seducat vllo mo

Signa præcedentia aduentũ Christi.

do: quoniam nisi venerit discessio primùm, & reuelatus fuerit homo peccati, filius perditionis, qui aduersatur & extollitur supra omne quod dicitur Deus, aut quod colitur, ità vt in templo Dei sedeat, ostendens se tanquàm sit Deus. Nũ retinetis, quòd cùm adhuc essem apud vos, hæc dicebam vobis? Et nunc quid illum detineat, scitis: vt reueletur in tempore suo. Nam mysterium iam operatur iniquitatis tantũ vt qui tenet nunc, teneat, donec de medio fiat. Et tũc reuelabitur ille iniquus, quẽ Dominus Iesus interficiet, spiritu oris sui, & destruet illustratione aduentûs sui eum, cuius est aduentus secundũ operationem satanæ, in omni virtute, & signis, & prodigijs mendacibus, & in omni seductione iniquitatis ijs qui pereunt, eò quòd charitatem veritatis non receperunt, vt salui fierent: Ideò mittet illis Deus operationem erroris, vt credant mendacio, vt iudicentur omnes qui non crediderunt veritati, sed cõsenserunt iniquitati. Hactenùs Paulus. Quo in loco annotandum venit, Apostolum hìc defectionẽ siue discessionem, Antichristũ appellare, nimirũ quòd re ipsa ità futurũ sit tunc temporis, vt multos faciat à Christo desciscere, vel electos ipsos, si fieri potest. Hos saltem multis tentationibus oppugnabit. Nihilominùs tamen vetustissimi quiq; (authore Vuicelio, in suo Cõmentariolo de Antichristo) discessionem interpretantur, Romani regni defectionem. Alij, vt Theophilactus & Nicolaus Lyranus, referunt eiusmodi ad fidem catholicam. Etsi Theophilactus magìs ipsum Antichristũ discessionem appellare videtur. Tertullianus non vno loco exponit discessionẽ de Romani imperij statu euerso. Itidèm Irenæus, Methodius, Sedulius, & alij. Quæ vtraq; interpretatio non ità mutũ discrepat. Deficiente enim populo à potestate diuinitùs ordinata, accidit plerunquè, vt à fide quoquè deficiat: sicut videmus Ismaelitas factitâsse, qui simul & à Romano Imperio, & à Christiana fide defecerunt.

Isa. 11.

Antichristi nomina. Defectio siue discessio Antichristus appellatus

De homine peccati, vniuersalis cõsensus est, eũ Antichristũ esse, de quo sic tradit diuus Hieronymus: Nè eũ putemus diabolum esse, sed vnum de hominibus, in quo totus satanas corporaliter inhabitaturus sit. Is enim futurus est scelerum omnium patrator, seducturusque alios ad peccandum.

Homo peccati Antichristus.

Perditionis quoquè filius nuncupatur, vt qui etiàm perdendus sit tandem. Omitto hic referre cum eodem Vuicelio, quæ scriptores prisci de hoc memoriæ mandârunt: item quæ prædixerunt Sibyllæ, maximè Nichaula, quam vocant, de decem regibus, de vno illo vndecimo, victore trium: de Cæsareæ coronæ in Golgotha traditione: de Christianorum deletione per Gog & Magog: de assertione Christianę fidei per Enoch & Heliã: deque cæteris opinionibus, quarum non nullas verisimiles est vel ab ipsis Apostolis, vel ab eorum auditoribus in successores defluxisse: maximè quum nonnihil hisce de reb. Irenæus scribat libro quinto, præterquàm quod in sacris literis quoq; aliqua de his extent.

Perditionis filius.

Apoc. 20.

Hunc Zacharias propheta cap. 11. vocat pastorem stultum & idolum. Euangelistæ eum nominant Abominationem & Desolationem stantem in loco sancto, & in templo Dei sedentem.

Pastor stultus & idolũ. Abominatio & desolatio.

A Daniele Rex impudens facie dicitur, & Rex laruatus, cuius os, teste Dauide, maledictione plenum est. Ex quo sanè satis videre licet, hunc non satanam futurum, vt quidam opinati sunt, sed hominem aliquem qui ab eo vim omnem ad mala peragenda desumet: quiq; extolletur supra omne quod dicitur Deus, id est, supra omne cui debetur religiosa veneratio, cuiusmodi sunt sacramenta, res sacræ, loca siue templa Deo dicata, & similia: immò se Deum dicet & mẽtietur. Hunc nonnulli opinantur futurum Neronem, quem putant in hoc sublatum adseruari, vt suo tempore prodeat & resurgat. Quidam de fictis Christianis vel hæreticis interpretantur. Quibus de rebus accuratiùs disserit diuus Augustinus de Ciuitate Dei lib. 20. cap. 19. & ego sub sequenti capite.

Dan. 9. Psal. 9.

Extolli supra omne quod dicitur Deus, quid.

Ex qua Antichristi circunstantia apparet, Mahometẽ, qui sub Heraclio exortus est anno Domini 612. & cuius secta in hunc vsque diem perdurat, non fuisse hunc Antichristum, cuius hic Paulus memi-

Quòd Mahometes nõ est Antichristus, à diuo Paulo designatus.

meminit: vtpotè qui non se Deū, sed solū prophetam, & Dei nuncium appellauerit. Antichristus autem cùm reuelatus fuerit, non solùm cuncta gentilium idola euertet, sed & omnem sanctorum cultum, seque Deum esse solū asseret, & appellari se faciet (teste Alberto in cap. 13. Apocalyp.) Solem iustitiæ, & gigantem geminæ substantiæ, id est, diuinæ & humanæ. Reuelabitur autem, iuxta Doctorum ferè omnium sententiam, & potissimùm Theophilacti, hunc locum diui Pauli interpretantis, Tantū vt qui tenet, teneat, donèc de medio fiat, quum Romanum imperiū tolletur de medio. Nam quemadmodum ante Romanorū summam monarchiā, fuère aliena sublata imperia, sicuti Medorum constat à Babylonijs, Babyloniorum à Persis, Persarum à Macedonibus, Macedonū à Romanis fuisse delata: sic & Romanum hoc regnum ab Antichristo tolletur. Et id quidem ità futurum Daniel ipse testatur capite 7 per bestiæ typum & imaginem. Ipse enim futurus est illa bestia, quā diuus Ioannes in sua reuelatione cap. 13. vidit ascendentem è mari, hoc est, Glosa ordinaria interpretante, de Iudæis, qui amarissimè Christum crucifixerunt, originem trahens ex tribu Dan, quæ fuit omnium tribuum Israel vilissima.

Quandò antichristus reuelandus est.

Regnorum monarchiæ deletæ.

Ex quo videre est, quàm aberrent & allucinentur nostrorum temporum hæretici, qui Romanum Pontificē pro Antichristo illo accipi volunt, & persuadēt simplici populo. Quam opinionem (vt inquit Vuicelius commentariolo de Antichristo) primus Vuiglephus in Anglia seuit, post hunc Hussus in Boemia, nuper in Germania Lutherus. At quomodò quæso potest esse (inquit ille) Pontifex Romanus abominatio desolationis, stans super alas, vt habet Daniel: aut in altari, vt in Machabæis legitur: aut in loco sancto, vt Matthæus ait: aut in loco vbi non oportet, vt Marcus periphrasticè scribit? Quomodò est aduersarius elatus contra omnem qui dicitur Deus aut numen? In quo deniquè templo Dei sedet, ostentans seipsum esse Deum? Aut fabricabis mihi allegoricum templum, vt ante allegorica signa supremi aduentus? Non damus. Præterea quomodò Pontifex Romanus Pauli tempore mysterium iniquitatis egit? Quomodò est aduentus pontificum secundùm operationem satanæ, cum omni potent a & signis & prodigijs mendacibus? Quid est confici spiritu oris Dominici, & aboleri claritate aduentûs Dominici? aut quomodò hoc in Pontificē quadrat? Tum vt aliquid è libello Augustini de Antichristi ortu commemorem, quandò passi sunt se Dei instàr adorari Pontifices? Quis horum indicauit è scripturis se esse Messiam? Quandò dixerunt illi, Christum seduxisse orbem? Quandò Iudaica gens in illos credidit? Et quis fuit ficti Antichristi huius præambulo? Quādò conuocauerunt Iudæos Hierosolymam? Quandò è triduo resurrexerunt, inque nubes elati, mox à Michaele in ima tartara præcipitati sunt? Ais: fabulas scripsit Augustinus. Nescio. Certè experiemur aliquandò. Et vt maximè fabula sit quod scripsit Augustinus, haudquaquàm profectò fabula est, quod scripsit Paulus, cuiusmodi nondū impleta cognouimus, vt maximè aliqua quæ gesserunt Pontifices, vicina ferè videri poterant vaticinio, neque tamen ità euincunt: vt non dicam, Paulum de vno homine loqui, eū tot extiterint Pontifices, quos omnes pro Antichristo habeas necesse est.

A quibus hæresiarchis pontifex summus, Antichristus fiogatur.

Dan. 9.
1. Mach. 1. 4. & sæpius.
Matth. 24.
Marc 13.
2. Thes. 2.

August. lib. de Antichristi ortu

Lutherana in Augustinū blasphemia

1. Thes. 2.

Restat Ioannes, è cuius canonica asseuerantiùs vrgent, Antichristum venisse, Respondeo: Ioannes quidem fatetur Antichristum venturum esse, quemadmodum vulgò semper creditum est, sed tamen spiritum eius iam nunc esse in mūdo. Erant autem hæretici, qui adeò infestabant Ecclesiam Christi id temporis, videlicet Simon, Ebion, Cerinthus, & Cerdo, vt Apostolus quasi hyperbolicè auderet dicere, ipsos esse Antichristos, siue spiritum Antichristi in eis esse, non ideò negans venturum Antichristum. Quo tropo possemus dicere, omnes hæreticos ad ipsum vsque Lutherū, Antichristos esse, si incidat de Antichristo sermo. Neque enim rarò Antichristos, 1. Ioan. 4.

Antichristi qui vocētur ab Irenæo, Tertulliano Hilario, Cypriano, Hieronymo, Ignatio, Ruperto, Lactantio, Instit. diui. lib. 2. cap. 10.

item præcursores Antichristi, vocant Valentinianos & Marcionitas Irenæus & Tertullianus. Sic Hilarius Arrianos, & ipsum quoquè Constantium Imperatorem appellat. Cyprianus sæpè appellat Nouatianos Antichristos. Sic quoquè cognominat Felicissimi cuiusdam hæretici satellites. Hieronymus vocat Gauisum quendam Antichristi discipulum. Ignatius vocat eum Antichristum, qui negat Christum incarnatum, quique erubescit crucem eius. Rupertus quoquè Tuitiēsis appellat Cerinthum Antichristum in Apocalypsi sua. Lactantius quoquè quodam in loco dicit: Nox prauo illi Antichristo tribuitur, dies Deo. Hactenùs Vuicelius. Cuius verbis facilè perpendere vel cæcus quidem potest, Antichristum non esse eum, quem ex liuore & inuidia sibi fingunt huius tempestatis hæretici. Sed de hoc plura sequenti capite.

ANTICHRISTIANI.
46.

Antichristiani sunt (authore Vuilhelmo Damasi Lindano, libro quem de vera certaq; per Christi Iesu Euangelium salutis æternæ via edidit Dialogo 2.) ex Antilutheranorū secta, de quo paulò post agetur. Porrò Antichristiani (inquit) varij sunt hoc nostro seculo. Quidam enim Christum aiunt, quòd in cruce (vti blasphemant) desperârit, damnatum. Vti ille Præmonstratēsis apostata dicebat, qui hoc apud mortales iam nunc ob atrocissimam in Christum Dei filium blasphemiam meruit præmij, vt sua cum impietate adeò sit hominibus execrabilis, vt ne nomen quidē eius superesse voluerint. Nusquàm enim me legisse memini.

Horrendæ Antichristianorum huius seculi blasphemiæ.

Alij CHRISTVM nostrum negant verum illum promissum fuisse, sed aliū cum Iudæis expectandum, vti Bucerum moribundum testatum reliquisse narrant fide digni, adeoque clarissimi viri, se ab eius discipulis in Anglia accepisse. Alij sui Antichristi matrem Louaniensem meretriculam adorāt nudam, ex qua iampridèm iactabant nasciturum, quem summis expectant votis.

Cæterùm quàm fœda, quàm execranda, quàm abominanda Euangelicorum plurimi suis in mysterijs designare non erubescant, horror probis est vel cogitare. Immane quoquè, quòd suis neophytis Anabaptistæ præscribunt edendum aut bibendum, vt absolutissimam illam suam consequantur veteris Adæ mortificationem.

Mysteria euangelicorū aliquot quā abominanda, & qualia sint illorum Orgia.

Dauid Georgius verò istorum omniū Antichristorum maximus, Te se illum iactabat tertium Dauidem, verumq; Christum, dilectumque Dei filium patribus olim promissum. De quo & alijs compluribus huiusce abominādæ factionis, vide locis suis. Ex quo profectò nemo est qui non videat, quantùm Euangelici nostri temporis, cùm ijs, tum varijs alijs suæ doctrinæ capitibus Iudaismum renouēt, quamquè Iudæis gratum faciant, quum Christum audiunt illi aut non fuisse, aut nostrum, quem pro mago habent, damnatum esse, vt isti impij & scelerati homines adstruunt.

Dauid Georgius.

Ex iis (inquit doctus ille & verè pius Hosius lib. quem de expresso Dei verbo edidit) perspicuum esse potest, quid in scripturis, idolorum nominē significari prisci patres existimarint: nimirùm, cum ipsos hæreticos, tum eorum peruersa dogmata. Si quidem hominis alicuius verba, contra totius Ecclesiæ receptam doctrinam pleraque omnia docentis, tanquàm Dei verbum amplecti, quodq; vel dictum vel scriptum ab eo fuerit, adorare, seque coram eo incuruare, quæ est, si non hæc est germana idololatria? Quod qui faciunt, quid aliud faciunt, quàm quòd pro CHRISTO adorant Antichristum? Dicit Lutherus, Quod ego doceo, Dei verbum est & purum euangelium: statim adorant, & incuruantur coram idolo. Dicunt idem Zuinglius & Caluinus, dicūt Anabaptistæ, Pikardi, Suenckfeldius, Seruetus, Campanus, & alij nonnulli hæretici: proferunt examina scripturarum in prauum sensum detortarū, ac mox hominum, vel diaboli potius per homines loquentis, verbum, pro Dei verbo, proque Christi euangelio, miseri mortales amplectuntur & adorant. Hor-

Hæreticorū dogmata, germana idololatria ei antichristianismus.

Antichristi hæresiarchæ.

rendа

Fugiendi hæretici nō minus quā idolorum cultura.

renda hæc est idololatria, detestandus Antichristianismus, & sicut prophetæ monent, & Apostoli, velis (quod aiunt) remisque fugiendus. Quid enim ex eo consequitur aliud, quàm cùm vnaquæque secta suum verbum, expressum Dei verbum esse iactet, vt isti tot deos habeant, quot sunt hæresiarchæ? Nullus est nostri temporis hæreticorum, qui semper in ore non habeat expressum Dei verbū, qui de eo non glorietur, qui sibi non illud propriè vendicet, qui cæteros ab eius possessione submouere nō conetur. Vult igitur Satanas, vt modò coram hoc, modo corā illo incuruemur: vt nunc huius, nunc illius verbum tanquàm Dei verbū amplectamur, vt pro vno DEO, idola multa colamus, vt pro vno CHRISTO, multos adoremus Antichristos. Nos verò prophetarum & Apostolorum vocem audiamus clamantium: Fugite idola, fugite idola. Fugite Lutheri, fugite Caluini, fugite Melanchthonis, fugite B[illegible] peruersa dogmata. fugite [illegible] sunt ab[illegible] qui phantasmata sua [illegible] idque coli volunt [illegible] & sentiunt, ad tanquam [illegible] verbum & purum euange[illegible] debere contendunt. Hucusque Hosius.

Origenes de Antichristianis.

De his rursus scribit Origenes Homilia 30. in illud Matthæi, Exurgent Pseudochristi: Generaliter, inquit, vnus est Antichristus, species autem illius multæ: tanquam si dicamus, Mendacium generaliter vnum est, secundùm differentias autem falsorum dogmatum, inueniuntur esse multa mendacia. Si enim mendacium nihil differt à mendacio, vt putà Basilidis, aut Marcionis, aut Valentini, aut Apellis, aut aliquorum similium, vnum videtur esse mendaciū. Si autē secundùm diuersa dogmata mentiuntur, multi sunt qui exurgunt. Hi enim sunt Antichristi, & quicunque post eos surrexerint. Sicut autem veri Christi & vnius facti sunt, qui à seculo fuerunt sancti prophetæ, prænunciantes Christi passiones, & postmodùm glorias eius futuras: sic mihi intellige secundùm vnum quenque pseudochriston, multos etiàm pseudoprophetas. Non ergò alicuius vnius mendacij doctores, sed omniū, pseudoprophetæ sunt illius Antichristi, cuius falsos sermones prædicant quasi veros, & docent. Secundùm hæc ergò quæ diximus, qui ecclesiasticè docent verbum, prophetæ sunt Christi: qui autem Marcionis vel alicuius corū prædicant verbum falsum, prophetæ sunt Antichristi eius, qui est secundum Marcionem, id est, illius mendacij, quod introduxit Marcion: & alij falsi prophetæ sunt mendacij illius, quod est secundùm Basilidem: alij verò quod est secundùm Apellem. Similiter dices de prædicatoribus singularum hæresum. Omnia enim persuasoria, quæ proferuntur ad defensionē Antichristi verbi, signa sunt illius Antichristi & prodigia, quæcunque suggeruntur à sapientissimo omnium bestiarum terræ serpente, &c. Mox idem ibidem Origenes: His quæ diximus, inquit, adijciamus adhuc, quoniam omnis sermo profitens se esse veritatem cùm non sit veritas, siue apud Gentiles, siue apud Barbaros, aliquo modo Antichristus est, volens seducere quasi veritas, & separare ab eo qui dixit: Ego sum veritas. Proptereà non debemus attendere eis qui dicunt, Ecce hic Christus: non autem ostendunt eum in Ecclesia, quæ plena est fulgore ab Oriente vsque ad Occidentem, quæ plena est lumine vero, quæ est columna & firmamē tum veritatis.

Qui propriè Antichristi dicantur.

Signa Antichristi aduentûs.

Gen. 3.

Ioannis 14.

Matth. 24.

1 Tim. 3.

Rursùs idem Origenes Homilia 29. ità côcionatur. In hoc ergò loco sancto omnium scripturarum tam veteris quā noui testamenti, Antichristus, quod est falsum verbum, stetit frequenter, per hoc ipsum quod stare videtur in scripturis diuinis, ostendens se quasi sit Deus, & quasi ipse sit CHRISTVS Dei verbum, ipse tamen est abominatio desolationis. Est enim frequenter videre in argumentationibus impijs dogmatum apud hæreses hanc abominationem desolationis, id est, Antichristum falsum verbum abominationum, desolantem à Deo omnē hominem, qui receperit eam in se, abominationem aduersantem veritati, extollētem se super omne verbum quod est extra eum, quod annunciatur esse verbum Dei, &c. Mox: Nam vnumquodque hæresum dogma non solùm veritati aduer-

Falsum verbum Antichristus dictum.

fatur, sed etiàm cæteris dogmatibus similiter falsis. Et quoniam sic extollitur, vt etiam in templo scripturarum sedeat, per ipsum templum, id est, per ipsas scripturas volens se ostendere, quoniam ipse verè est Deus verbum. Semper ergò qui diuinas legit scripturas, intelligat eas, maximè quandò viderit abominationem desolationis, secundùm ea quæ diximus, stantem in eo, quem exposuimus loco sancto sanctarum scripturarũ, &c. Huc usquè Origenis verba: è quibus apparet, hæreticos Antichristi prophetas esse quidem, sed tamen vnius Antichristi.

Dei templũ scripturæ sacræ.

Huc accedit quod Tertullianus scribit de Præscriptionibus hæreticorum: Qui, inquit, Antichristi interim & semper, nisi Christo rebelles? Hoc nunc sunt hæreses, non minùs doctrinarum peruersitate ecclesiam lacessentes, quàm tunc Antichristus persecutionum atrocitate persequetur. Et fortasè de hæreticorum Antichristianismo sensit apud Clemetem Petrus, cũ vltimum par dissidentium atq; concertantium facit Christum & Antichristum. Eius verba hîc referam: Decem ergò (inquit) paria huic mundo destinata sunt ab initio seculi. Cain & Abel, vnum fuit par. Secundum, gigantum & Noe. Tertium, Pharaonis & Abraham. Quartum, Philistinorum & Isaac. Quintum Esau & Iacob. Sextũ, Magorum & Legislatoris Moysis. Septimum, Tentatoris & filij hominis. Octauum, Simonis magi & Petri. Nonum, Omnium gentium, & illius qui missus fuit seminare verbum inter gentes: Paulum vult intelligi. Decimum, Antichristi & Christi.

Hæresis & Antichristianismi collatio, ex Tertulliano.

Clem. lib. 3 Recognit.

Decem quædam paria.

Ad hoc etiàm facit locus quidam in Epistola sancti Ignatij ad Hieronem, in hæc verba: Si quis (inquit) infalsauerit legem & prophetas, quos Christus præsens adimpleuit, sit tibi tanquàm Antichristus. Cùm itaque Lutherus, Zuinglius, Caluinus, & cæteri Ecclesiastico lumini obluctantes, infalsàrint, ac pseudermenia sua vitiàrint scripturam vtriusque Testamenti, vt vero verius est, neminem sanæ mentis arbitror esse, qui non hos verè Antichristianos iudicet & credat.

Ignatius de Antichristis

ANTIDICOMARIANITÆ, siue Antimariani. 44.

Antidicomarianitæ, hoc est, Mariæ aduersarij appellàtur, vel qui (teste Hosio & Lindano) Mariam non sustinent audire Dei genitricẽ, Christum fingentes cum Adamæis hæreticis, vt vnius personæ, ità vnius quoq; naturæ: verbi vtique hypostasin siue personã in Christo non agnoscentes cum Paulo Samosateno & Photio, vt inquit Cassander Commentario quod edidit de duabus in Christo naturis. Vel qui Mariæ virginitatem calumniantur & abnegãt, eam asserentes post Christum natum viro suo Ioseph fuisse commixtam, aliosq; ex eo suscepisse filios, quos Euangelium appellat fratres Christi. Vbi quidem mirandum non est, si Dei genitricis honorem hæretici conati sunt imminuere, cũ ipsius etiam Dei nomen non sint veriti polluere.

Anno 398.

Contra perpetuam virginitatem B. Mariæ.

Ex his porrò, qui in hanc insipientiã vesaniamq; prolapsi sunt, duo numerantur præcipui, diui Augustini & Hieronymi monimentis compræhensi, Eluidius nimirùm & Iouinianus: quàuis tamen Hieronymus duobus libris quos contra ipsius Iouiniani errores conscripsit, hoc illi crimen nõ impingat, sed Augustinus tantũ libro de hæresib. Quod ergò eos impulit vt dicerent, beatam Dei genitricem post Christum natum à viro suo Ioseph fuisse carnaliter cognitam, is fuit locus, qui sic apud Matthæum habetur: Antequã conuenirent, inuenta est in vtero habens. Et rursus: Non cognouit eam Ioseph, donec peperit filium suum primogenitum. & iterum apud eundem Matthæũ dicunt Iudæi Christo: Ecce mater tua & fratres tui foris stant quærentes te. Verũ Eluidius ex litera perperàm intellecta, in hunc errorem lapsus est, vt asserere auderet, intactam inmemeratamq; Dei genitricem non semper virginem fuisse: cũ tamẽ (vt de verborum significationibus habetur, cap. Ioseph) mos diuinarum scripturarum sit, vt primogenitum non vocent, quem fratres sequuntur, sed eum qui primò natus est. Et illud 27. distinct. quæst. 2. cap.

Eluidius & Iouinianus impugnatores virginitatis Mariæ.

Matth. 1.

Matth. 12.

cap. Genuit: Cùm audis virum, non subeat suspicio nuptiarum. Et Maximus in quodam sermone de beata virgine, inquit: Mater virgo vniuersam prauitatem hæreticam sola contriuit. Alius illā non de substantia suæ carnis Christum edidisse dogmatizauit. Alius eam paruulū non peperisse simulabat. Alius partum viro genitum blasphemabat. Alius Dei matrem audire non sustinens, magnū illud nomē Theotocos, impijssimè sugillabat. Sed cōtriti sunt insidiatores, conculcati sunt supplantatores, cōfutati derogatores, & beatam eam dicent omnes generationes.

Maximus.

Quòd autē in Euangelio dicitur, Christum fratres habuisse, hoc parū nos mouere debet, nēpe quod sacris literis sit familiare, fratres appellari eos, qui aliqua consanguinitate coniuncti sunt, quāuis non sint ex eisdem parentibus geniti: vt Loth vocatur frater Abraham, quē tamē eadē scriptura testatur fuisse filiū fratris Abrahæ. De hac re vide fusiùs in Heluidio, Iouiniano, & Nestorio. Lege etiàm Epiphanium contra hæreses lib. 3. Tomo 2. hanc hæresim fusiùs tractantem.

Fratres qui in sacris literis appellantur.

Gen. 13.

ANTILVTHERANI.

45.

ANtilutherani sunt (authore Guilhelmo Lindano lib. quem Dubitantius inscripsit, Dialogo 2.) ex tertia classe Euangelicorum nostri temporis: nimirū qui Lutheri occasione ab ecclesiæ doctrina dissentientes, dogmata sectantur Luthero contraria.

Antilutherani qui.

Horum (inquit) famosissima est factio Sacramentariorum, qui ab Andrea Carolstadio Archidiacono Vuittenbergensi originem ducunt: quòd is (teste Melanchthone) primū disputārit, non esse præsens in cœna corpus Domini, primumq́; de Eucharistia excitauit tumultum anno Domini 1524. verbum Christi in hunc detorquens sensum, Corpus meū quod pro vobis datur, est hoc, q hic assidet mensæ.

Sacramentarij. Carolstadij Commentatio ad Col.

Verū cùm insulsa eius interpretatio verborum Cœnæ Domini non placeret discipulo Hulrico Zuinglio canonico Constatiensi, nouam sectatus est sententiam de Eucharistia, quam sese in Bataui cuiusdam epistola (teste Heshusio, libro contra Caluinū) repetisse fatetur, vbi Est, pro Significat, accipiendū didicit. Quod prodigiosum cōmentum exemplis è scriptura petitis, cū nec sibi, nec auditoribus persuadere posset, narrat sibi in somno visum adesse monitorem (ater fuerit an albus, inquit in Subsidio de Eucharistia, nihil memini) qui diceret, Quin ignare respondes quod scribitur Exod. 12. Est enim phase, hoc est trāsitus? Ità Tilmānus Heshusius cōtra Caluinū & Bezā. Huic errori & alios adiunxit plurimos, quibus catholicā turbauit ecclesiam: vt de peccato originali, quòd sit tantùm naturæ morbus, non peccatum: quæ fusiùs in Zuinglianis videre poteris, si tibi libeat.

Zuingliani.

Zuinglio arma suppeditat diabolus contra sanctā Eucharistiam.

Cæterū hæc Antilutheranorum seu Sacramentariorum secta, tam fuit vel à sui exordio variè dissecta, vt intra biennium in sex aut septem factiones fuerit dissipata, vt inquit Luthérus sermone super Sacramento Huganoæ, anno Domini 1527. Immò infinita penè est hac in parte (aiunt Bremen. cōcionatores ad Vuestphalum, confessione de sancta Eucharistia) opinionum varietas apud eos Vndè fit, vt varia etiàm sortiantur nomina. Istorum enim quidam nūcupantur Oecolampadiani, à Ioanne Oecolampadio Brigittano apostata: alij Martyriani, à Petro Martyre: alij Buceriani, à Martino Bucero quondam Dominicano: alij Farellistæ, à Guilhelmo Farello: alij Caluinistæ, à Ioanne Caluino Picardo Nouioduneñsi: alij Bezani, à Theodoro Beza legum licentiato: alij Boquinij, à quodam Boquino: alij Marcionistæ, qui cum Marcione, carnis negant resurrectionem: qui & Richerij appellatur, à quodam Petro Richero Carmelitano, quem Nicolaus Villagagn. Eques Rhodius refert in Frācia Antarctica quò se cum alijs apostatis receperat, hanc blasphemiam scriptis euomuisse. Alij dicuntur Caluinistæ Nestoriani, qui publicas respuunt preces: alij Valentinistæ, à Ioanne Valentino Gentili Neapolitano pædagogo, qui ter quater periurus apostata, libro quodam Geneuæ edito docet eos falli, qui in vna DEI essentia tres personas statuunt. Alij Seruetiani, à Michaele

Sectæ antilutheranorum, quam variæ.

Oecolampadiani. Martyriani. Buceriani.

Farellistæ. Caluinistæ. Bezani.

Boquinij. Marcionistæ qui & Richerij.

Nestoriani. Valētinistæ.

ele Serueto Hispano, quondam Calui-
Alascani. ni atque Farelli collega. Alij Alascani,
Cãpanistæ. à Ioanne Lascano, alij Campanistæ, à Io-
hanne Campano: alij Hamstedij, ab A-
Hamstedij driano Hamstedio: alij Suencfeldiani,
Suencfeldiani. à Gaspare Suencfeldio: alij Postellani,
à Guilhelmo Postello Burgundo: alij
Postellani. Trinitarij, qui sacrosanctam ore blasphe
Trinitarij mo violant Trinitatem: alij Antima-
Antimariani. riani, qui Mariam non sustinent, audire
Anabaptistæ DEI genetricem: alij Anabaptistæ, ab
Apostolici. iterato CHRISTI Baptismo nomen
habentes Alij Apostolici, qui omnia re-
Nudipedes. linquunt & alijs communia faciunt: alij
Spirituales. Nudipedes, qui calceos abhorrent, &
pecuniam non contrectant: alij Spiri-
tuales siue Separati, qui vulgi cultum &
vsum ciborum, atque detestantur: alij
Sanctuli. Sanctuli & puri, hoc est, Cathari, qui se
Orantes. se iactant sine peccato esse: alij Orantes
siue Euchytæ, qui toti precibus sunt de-
Enthusiastæ diti: Alij Enthusiastæ siue Ecstatici, qui
in Ecstasin rapti, mira effutiunt somnia:
Adamitæ. alij Adamitæ, ab æmulata Adæ nudita
te, & ementita eius innocentia sibi no-
Mennonitæ men mutuati: alij Mennonitæ, à Men-
Liberi. none Simonis Frisio: alij Liberi, qui li-
bertatem docent ab obedientia Princi-
pum, à decimis & censibus, atque reddi-
Adiaphori. tibus: alij Adiaphori, qui omnia faciunt
indifferentia & libera: Alij denique Hu-
titæ, Ambrosiani, Augustiniani, Mel-
chioritæ, Monasterienses, Clancularij,
Manifestarij, Baculares, Scripturarij, Ol-
larij, Dauidici, Batenburgici, Pacifici,
Pastoricidæ, Sanguinarij, Aegidiani, Li-
bertini: Qui à quibus nomen deduxe-
rint, qualemque opinionem sectentur, vi
de locis suis.

ANTIDAEMONICI. 46.

ANtidęmoniaci, sunt ex Rigidorũ Confessionistarum nostri seculi familia, qui, teste Staphylo, negãt esse diabolum & malos spiritus, nec vllas esse incantationes aut malificia per dæmones concitata. Ità docent Georgiani Dauidici, & Andreas Osiander.

ANTIDIAPHO-*ristæ*. 47.

ANtidiaphoristæ spectant etiam ad Rigidorum Confessionistarũ nostri temporis factionem, qui, eodẽ Staphylo authore, nullas volunt esse in ecclesia cæremonias antiquas, nullamq; episcoporum iurisdictionem. Ità Illyricani seu Flacciani in multis editis libris contra Vuittenbergenses Adiaphoristas.

ANTISVENCFEL-*diani*. 48.

ANtiSuencfeldiani sunt & Rigidorum Confessionistarum nostrę ætatis familiæ: qui, eodem Staphylo authore, omnem fidei Christianæ causam rationemque ponunt in vocali ministerio suorum concionatorum. Ità Illyricus in aliquot scriptis editis contra Suencfeldium.

ANTICALVINIANI. 49.

ANticaluiniani, sunt eiusdem cum præcedentibus factionis. qui, eodem authore Staphylo, rametsi recte asserunt realem præsentiam Dominici corporis in Cœna Domini, tamen falsò negant transelementationem & adorationem: falsò asserunt, extra vsum non esse Sacramentum. Ioachimus Vuesphalus in sua responsione contra Caluinum airità, & multi alij.

ANTISTANCARI-*ani*. 50.

ANtistancariani, sunt ex extrauagante Confessionistarum nostri temporis secta: qui, teste Staphylo, vt Stancari opinionẽ refutarẽt, qua asserebat Christũ esse iustificatorẽ iuxta solam naturam humanã, exclusa diuinitate, asseruerunt illi adeò Christũ iuxta vtranque, hoc est, & diuinam & humanam naturam iustificatorem esse, vt non dubitent contendere, diuinam Christi naturam vnà cum humana in cruce mortuam

tuam esse. Ità Musculum sentire, editum ipsius de sententiis Lutheri Schediasma testatur, & de eadem ista sententia Helueriorum damnatio, sicut recenset scriptum Petri Statarij Galli, editum hoc anno 1560. Pinzouiæ in Polonia. Hactenùs Staphylus.

ANTINOMI. 51.

ANtinomi, quasi legem impugnantes, vel legi diuinæ contrarij dicuntur: ij enim, authore Staphylo, adeò efferunt Euangelium, vt affirment legem Dei prorsùs inutilem, & neq; ante, neq; post iustificationē, necessariam esse: Hominesq; Euangelicos non obligari ad bona opera diuinæ legis. Sic Lutherus initiò: sic eodem hac magistro Ioannes Agricola, vt ipse scribit in annotationibus in Ioannē, & Lutherus in Antinomicis suis disputationibus. Hæc Staphylus. Sunt aūt secta Lutherani ex prima classe euangelicorum huiusce tempestatis: de quibus sic ait Hosius lib. 1. de hæresib. nostri temporis: Extiterunt Vuittenbergæ anno ab hinc propè vigesimo, qui sicut anteà docti fuerant à Luthero, legem operum reijciebant. Contra quos ille multis disputationibus contēdit, & eos probroso nomine vocat Antinomos. — *Rigidi confessionistæ.*

Dehis item Guilhelmus Lindanus libro, quem Dubitantius inscripsit, Dialog. 2. sic loquitur: Cùm captiuitatem quandam Babylonicam Draco ille Apocalypticus, nunc Dei permissu solutus, per Lutherum aliosq; Euangelicos istos, populo Dei molitetur inducere, varias paulatìm inuexit, prætextu Euangelij, sectas per quosdam improbos, qui rem istam reipublicæ Christianæ perniciosam, ac Romano Imperio exitialem, suo procurarent studio.

Tres Euangelicorum classes. Euangelicorum igitur, qui Euangelij istius noui, quod iactant, doctrinā per Lutherū aliosúe adulreratam sectantur, in tres distinguas commodissimè classes: tametsi tanta sit varietas, cōfusio, & doctrinæ incōstantia, vt tot existant ferè factiones, quot capita: tot propè hæresiarchæ, quot sectarij. Alij nanq; sunt Lutherani, alij Semilutherani, alij Antilutherani.

Porrò ex classe Lutheranorū sunt Antinomi, à Ioanne Islebio Lutheri ciue ac discipulo exorti. Hi dogma sequūtur legibus diuinis contrariū, (ait Querela Lutheri) legē operum reijcientes, finguntq; homines contra conscientiā iustos esse. Aiunt enim, teste Luthero lib. de Concilijs: Si es adulter, scortator, vsurarius, auarus, aut alijs pollutus peccatis, si tantū credis, saluus es. Hactenùs Lindanus. — *Antinomorum origo & Hæresis.*

ANTHROPOMORphitæ, seu Vadiani. 52.

ANthropomorphitæ, qui & Vadiani, primùm exorti sunt in partib. Aegypti, tempore Theodosij maioris, qui cum Archadio & Honorio filijs, tribus annis imperiū tenuit, & Siricij summi Pontificis, anno Domini 395. Ea quoq; hæresis reuelata est sub Henrico primo, qui Auceps appellabatur, & Ioanne duodecimo Romanorū antistite, qui Agapeto successit anno Domini 9,4. idque in Paduana prouincia, sed parū successit. Nam Bracherius Veronensis episcopus vir cōprimìs doctissimus & pius, cæteriq; comprouinciales episcopi, eidē hæresi virili animo occurrentes, illā tandèm extermināru nt.

Dicuntur autem Anthropomorphitæ, quòd rustica simplicitate Deum habere humana mēbra arbitrarentur, à suo errore nomē sortiti: nam ἄνθρωπος Græcè Latinè homo interpretatur. Asserebant enim Deum per omnia humanum corpus nobis simile habere, propterea quòd in eius similitudinem creati essemus, & quòd in veteri Testamento varijs in locis Deo membra tribuantur, ignorantes vtique quod à Domino dicitur: Spiritus est Deus. Est enim, vt testatur Isidorus, incorporeus, nec membris distinctus, nec corporis mole distentus. — *Anthropomorphitarū hæresis.* *Ioan. 4.*

Huius hæresis authorem primùm quidam tradunt fuisse Tertullianū: licèt hūc excuset diuus Augustinus libro de hæresibus capire octogesimosexto, asserens eum non ob hoc dicendum hæreticum, quia potuit ità de Deo sentire, vt diceret — *Eorum origo à Tertulliano, sed à diuo Augusti no excusatus.*

eum esse corpus quoddam, non quidem tale, vt partes habeat, quarū aliæ maiores, aliæ minores existerent, quod etiàm loco sit circunscriptum & certis limitibus cōclusum: sed ideò (inquit) potuit nominare corpus, quòd videlicet non sit inane, sed sit aliquid qui vbiquè totus sit. At verò intereà nescitur, an res huiusmodi quæ partes non habet, scitè & congruè possit appellari corpus. Verùm (vt verbo Alphonsi de Castro vtar, lib. 5. aduersùs hæreses) beatus Augustinus mitissima vsus censura, excusauit quod potuit. Cōsiderauit nanque nullum esse acerbius & grauius crimen, quod homini Christiano possit obijci, quàm crimen hæreseos.

Adæus hæresum Anthropomorphitarū inuentor, anno 395.

Cæterū de Anthropomorphitarum hæresi sic scribit Nicephorus lib. 11. historiæ ecclesiasticæ cap. 14. Ea ætate quoquè (hoc est, tempore Theodosij senioris) Audæus quidam & genere & lingua Syrus, fuit nouorum dogmatum inuentor. Quæ enim mala dudùm parturiebat, aliquandò tandèm peperit. Primùm nāque cū perperàm illud intellexisset, Faciamus hominem ad imaginem & similitudinē nostram: Deum humana esse forma opinatus est, eundemque corporalia membra habere existimauit, sacræ scripturæ sententiam non satis assecutus, quæ diuini numinis operibus humanarum partium vocabula tribuit: quandoquidem eo modo qui res subtiliores percipere & audire nequeunt, faciliùs consilium Dei intelligunt. Addidit deindè ad impietatem eam consimilia alia. A Manete enim id mutuatus est, qui conditorem vniuersitatis huius Deum, neque ignem, neque tenebras creâsse docuit. Verùm hæc quidem & quæcunque sunt eiusmodi, qui factionis eius sunt, celant.

Gen. 1.

Anthropomorphitæ sub prætextu seueriores sanctioresque vitæ, discessionē ab ecclesia faciunt.

Dicuntur autem à publicis Ecclesiæ cōuentibus segregâsse se, propterea quod nonnulli pecuniam apud nos execrando fœnore locent: nonnulli cum mulieribus extra coniugium consuetudinem habentes, impiè viuant. Qui verò a talibus rebus sint alieni, liberè cum eis communicare. At ideò illos suo quodam more ab alijs separatos viuere constat, quòd dogmatum suorum occultent blasphemiam & impietatem. Porrò ficta hæc & assimulata sanctitas, arrogātiæ est plena, quæ scilicet à doctrina Pharisæorum prouenit. Nam & illi animarum simul & corporum medicum accusârunt, ad sanctos Apostolos dicentes: Cur cum publicanis & peccatoribus cibum sumit magister vester? Et per prophetam de talibus hominibus dicit Deus: Qui dicunt, Purus sum, nè me attigeris; iste fumus furoris mei est. Sed enim amentiam istorum refellere temporis istius nō est. Hucusquè Nicephorus.

Pharisaica hæreticorū sanctimonia.

Mat. 2.

Isa. 65.

Anthropomorphitarū error in Aegypto, anno 402.

Rursùs idem lib. 13. cap. 10. Eodem, inquit, tempore, hoc est, Honorij & Archadij Imperatorū, & Anastasij summi Romanorum Pontificis, in Aegypto, quæ paulò antè extiterat, rursū mota est quæstio: opusne sit, Deum hominis forma & corporali specie esse opinari, an ab humano habitu prorsùs esse alienum credere. Et nonnulli quidem simplicitate imperita, ea quæ in scriptura ex consuetudine eius dicuntur, excipientes, ità vt dici audiebant, faciem & manus & alia corporis membra Deo attribuebant. Alij autem abstrusiorem quæ in literæ recessu latet, sententiam eius considerantes, contrarium maximè sentiebant: atq; aliter opinantes, impios esse, & blasphemare in Deū dicebāt. Inter quos præcipuè Theophilus Alexandrinus fuit. Atq; is persæpè in ecclesia etiàm eos perstrinxit, qui de Deo tam crassè opinarentur, vt humana forma eum esse existimarent. Quā sententiam in epistolam quoque eam retulit, quam ex consuetudine de paschalibus ferijs scribere solitus erat: Oportere scilicet Deum incorporeum, & ab humana forma alienum mente concipere, docens. Hoc vbì cognouerunt qui in Aegyptijs Asceterijs viuebant monachi, illis relictis, quàm celerrimè Alexandriam venerunt, tantam eam ob causam seditionē concitantes, vt Theophilum veluti impium & blasphemum hominem sublatum voluerint. Ille autem consilio eo deprehenso, arte quadam rem eam expediuit: atque in seditiosorum conspectum veniens, assentatione eos fefellit: Sic, inquiens, vos vidi vt faciem Dei. Hoc verbum illis vt iram remitterent, persuasit. Proindè statim intulerunt: Si quidem

Theophilus Alexandrinus errorē eum refellit.

quod

quod ore profers, corde etiàm sentis, Origenis libros te damnare oportet. Nam quia ex monachis nonnulli in eorum lectionem inciderunt, vt ità sentiant, persuasi sunt, nobisque aduersantur. Sin id facere noles, pœnas nunc dabis, qui impiam & Deo repugnãtem opinionem sequaris. Tum Theophilus: Sed & mea dudùm, inquit, hæc fuit sententia: & quod vobis placitũ est, id facere paratus sum. Non minùs nanque quàm vobis & mihi Origenis scripta, quique ea recipiunt, grauem molestiam afferunt. Atque ille quidem tum monachorum turbam deceptam à se remouit, & seditionem composuit. Hæc Nicephorus. De his vide plura in Vadianis.

ANTOSIANDRINI. 53.

Antosiandrini sunt secta Rigidorũ Confessionistarum: Dicuntur & Osiandromastiges, nimirũ qui, authore Staphylo, negant quidem hominẽ ea iustitia, qua Deus ipse iustus est, essentialiter iustum fieri, sed illum imputatiuè, id est, vt Illyricus glossat, non re ipsa, sed verbo tantùm, iustum pronunciari. Quatuordecim Lutheranæ ecclesiæ scripserunt contra Osiandrum: sed quælibet illarum, aliam iustitiæ definitionem, alijs que prorsùs contrariam afferebat. Vide Ioannis Functij scriptum de origine Osiandrinæ litis contra Staphylum. Hæc idem Staphylus.

APELLITAE. 54.

Apellitæ vel Apellianĩ, ab Apelle Marcionis hæretici discipulo dicti sunt. Nam Marcionis secta in multas desecta partes, monstruosas opiniones protulit sub Marci Antonini Philosophi Imperio, & pontificatu Soteri summi Romanorum antistitis, circa annum Domini 178. Appellianorum hæresis.

1 Dicebant autem illi (vt testantur Eusebius lib. 5 cap. 13. Augustinus & Philastrius) Christum carnem suam nõ de matre, sed ex elementis accepisse, quam, resurgens ex mortuis, mundo reddidit, & ità sine carne in cælum ascendisse. Qua sentẽtia quid fabulosius dici potest? Pro indè cum ipso etiàm Apelle sepulta fuit.

2 Asserebant rursùs cũ Gnosticis, Manichæis, Cerdone, Marcione, & Valentino, duos esse deos, vnum quidem bonũ, à quo omnia bona: alterum verò malũ, à quo omnia mala procederent. Quanquàm illos hac in re à Gnosticis aliquantulùm differre asserit August. lib. de Hæresibus cap. 23. Nam Apellitæ, inquit ille, non dicebant illos duos deos esse (quemadmodum volebant Gnostici) duo rerũ principia, sed vnum tantũ principium, Deum scilicet bonum, & ab illo factum alterum Deum, qui cùm malignus esset, mundum in sua creâsset malignitate. Appellitarũ & Gnosticorum discrimen super assertione duorũ principiorum.

3 Impingebant quoq; Prophetis mendacium, eos asserentes contradictionem in se implicare, & indè contrario spiritu fuisse inspiratos. Quapropter dicebant prophetias esse falsas, nihilque in se haberre veritatis, eò quod inter seipsas pugnarent, & sibi inuicẽ aduersarentur. Et cùm cõtrarias sibimetipsis docerent esse prophetias, & contra ab eodem vero esse nõ possent, vt hunc errorem faciliùs tueri possent, in alium peiorem lapsi sunt, asserentes duo esse rerum principia, à quibus duobus (vt iam diximus) inter se diuersis aut diuisis, prophetas dicebant esse inspiratos, vt contraria dixerint. Hæc ex Eusebio lib. 5. hist. ecclesiast. cap. 12.

4 Negabant deniq; cum Saducæis, Simone mago, Basilide, Hymenæo, Phileto, Valentino, Marcione, Ophitis, Cerdone, * Caianis, & alijs compluribus, carnis resurrectionem. *Cainianis.

5 Tanta autẽ peruersitate præditi fuẽre, vt qui cum multis alijs hæreticis vellent Ecclesiæ vnitatem prauo dogmate separare, hanc clausulam ex epistola diui Ioannis, Omnis spiritus qui non confitetur Iesum Christum in carne venisse, ex Deo non est, eraserint, nè per omnia erroris conuincerentur. Adeò quidem, vt Theodocion vir eruditissimus, Apellem eiusque affectatores, hæreticissimos per superlatiuum appellitet, & suis scriptis eum apprimè derideat. 1. Ioan. 4. Apelles Marcionista.

De his autem scribit Nicephorus hist. ecclesiast, lib. 4. cap. 28. Marcionis secta-

tores in multas diuisi sunt sectas. Apelles enim quidã, quatuor ingenitis substãtijs, quas verborum portentis Marcion confinxit, aliam addit igneam, & libro à se composito, Philumenæ prophetia, nomen indidit. Christo autem corpus tribuit non humanum, sed ex eius quæ apud ipsos est, mundi substantia.

Contra hos, eorumque varias sectas, Rhodon Asianus genere, Tatiani hæretici auditor, librum composuit, in quo non solùm eorum impietatem refellit, sed etiàm authores eorum dissectionis, accuratè recenset. Propterea, inquit, discordes inter se sunt, quòd sententiam quæ consistere atque extare nequaquàm potest, ruentur atq; defendunt. Ex cohorte enim eorum progressus Apelles, vita ipsa & senio venerationem quandam consecutus, vnum principium cõfitetur. Prophetias aût ab aduersario prouenire spiritu dicit, dictis atq; responsis virginis à dæmonio agitatæ, cui nomen Philomena fuit, persuasus. Alij autem, sicut & ipse Marcion, duo principia inducunt, ex quibus sunt Photinus & Basiliscus, Ponticum illum Lupũ secuti, qui nudis verbis, ac sine omni demonstratione atque probatione, duo principia constituit: Synerus verò tria posuit.

Apellis secta et opinio.

Philomena Pythonissa Apellis.

Scribit itidèm Rhodon, se cum Apelle congressum, atque collocutum esse. Apellem nanq; iam prouecta ætate, cùm se Catholicis Christianis immiscuisset, multa perperàm dixisse: atq; etiã asseruisse, omnes homines in crucifixum sperãtes, saluos fieri, si modò bonis operibus exploratì probatiq; sint. Neq; prorsùs opùs esse, rationem fidei inquirere, sed in sua quenq; persuasione perseuerare debere. Quumque ei Rhodon diceret, vndè hanc haberet demonstrationem seu finitionẽ, aut quomodò vnum principium esse asserere posset: Tũ ille, Prophetiæ, inquit, quæ nihil prorsùs verè dicunt, seipsas refellunt: quippe diffidentes inter se, falsæ, & sibi ipsis aduersæ. Quomodò autem vnum sit principium, nescire se, ac tantummodò sic moueri & adduci, dixit. Cumque deinceps iuramento eum, vt verum diceret, adegisset Rhodon: ille iuratus, vera se dicere, inquit: ignorare autẽ, quomodò sit vnus ingenitus DEVS, sed tamen se irà credere. Itaque cum risit & reiecit Rhodon, quòd pro doctore se gereret, & doctrinam suam confirmare & defendere non posset. Apelles autem multa etiàm contra Mosaicam legem composuit, plurimum studij ad eã euertendam collocans. Hactenùs Nicephorus.

Eusebius li. 5. cap. 13.

APHTHARTODOCITÆ. 55.

Aphthartodocitarum hæresis, temporibus Iustiniani huius nominis primi Romanorum Imperatoris, & Felicis quarti summi eorundẽ Pontificis emersit, circa annum Domini 536.

Dicebant autem illi, carnem quam ex virgine Saluator Christus assumpsit, ante passionẽ, incorruptibilem fuisse. Sed isti (vt dicit Tertullianus aduersùs Praxeam) non satis perspexerunt sacramentum assumptionis hominis, (quod sacramentum Dei vocat Hilarius) non item minorationem & exinanitionem verbi Dei, formamq; serui: non exaltationem & glorificationem hominis Christi, eiusdemque primogeniturũ ex mortuis. Pater quidem minorauit filium modicè citra angelos, ad terras demittendo: gloria tamen & honore coronaturus illum, in cælos resumendo: vt recedente infirmitate, (inquit diuus Ambrosius) agnosceretur diuinitas. Et vt ait Irenæus libri tertij capite trigesimotertio, primogenitus mortuorum Dominus, & in sinum suum recipiens pristinos patres, regenerauit eos in vitam Dei: ipse initium factus viuentium, sicut Adam initium morientium factus est. Propter hoc & Lucas initium generationis inchoans, in Adam retulit: significans quòd non illi hunc, sed hic illos in Euangelium vitæ regenerauit. Et ideò (inquit Cyrillus in Thesauro lib. 10.) primogenitus vocatur, quia in ipso primò deificati sumus.

Aphthartodocitarum hæresis. Tertullian.

Philip. 2. Rom. 8. Coll. 1. Apocal. 1.

Irenæus.

Cyrillus.

De Aphthartodocitis autem sic scribit Nicephorus libro decimoseptimo, capite vigesimonono: Nondùm, inquit, multum à quinta Synodo (vniuersali, Constantinopoli coacta sub Iustiniano

Impe-

Huic conci-lio assuerūt patres 165.

Imperatore) præterierat tempus, & vetus zizaniorum sator, quòd nequaquàm tranquillum ecclesiæ statum cernere posset, vt eam perturbaret, deprauata rursùm dogmata quasi quasdam machinas ei admouit. Quum nanque Seueri doctrina ex ecclesia reiecta, & qui illam secuti fuerant, atque etiàm Origenis, & Didymi, & Euagrij, aliorumque aliena atque absurda dogmata, nec non ante hos Anthimi, & Petri, & Zooræ impiorum hominum opiniones, anathemate confossę essent: Seueritæ, à Iuliano Halicarnasseo & Gaino progressi, sub pietatis prætextu cum quibusdam fortiter congressi eis persuasêre, quòd ea, quam ex virgine Saluator Christus assumpsit, caro ante passionem incorruptibilis fuerit.

Aphthartodocitarum impium dogma.

Quorum ista fuere verba: Nos quidē per necessitatem naturæ, affectiones eius, famē scilicet & sitim, & reliquas, circūferimus: Christus verò, vtpotè qui spōtè sua passus sit, non itidē atq; nos, naturæ legibus subseruijt. Aduersùs quæ verba, pij homines retulerunt: Quanuìs spontanea Christi passio fuerit, equalē tamen nostrę fuisse. Quomodò verò posset, quod qualicunq; tandē modo pateretur, id incorruptibile propriè, & non corruptibile, perindè atq; de nobis ipsis loquimur, dici? Ad quod illi rursùm: Quomodò vos corpus Christi incorruptibile post resurrectionem, & nobis cōsubstantiale dicitis: eodem modo & nos incorruptibile id ante resurrectionem dicentes, consubstantiale nobis esse confitemur. Contra hæc nostri rursùm intulerunt: Tametsi corpus Dominicum incorruptibile post viuificam resurrectionem confitemur, non natura tamen id incorruptibile esse dicimus, sed gratia. Atq; vbi illi eō radicerent, Quòd etiā ante resurrectionē per diuinam gratiam incorruptibile fuerit:

Disputatio de ea hæresi.

Nostri rursū, Ea quæ de Christo dicūtur, hoc minimè admittere, respōderunt. Ante resurrectionem nanq; & esurijsse, & sitijsse, atque alia passum esse dicitur. Quomodò autem id quod talibus perpessionibus subditum esset, incorruptibile esset? Post resurrectionem sanè nihil quicquā talium perpessum esse legitur. Quapropter satìs inde manifestum esse, ante resurrectionem corruptibile fuisse Domini corpus, post resurrectionem verò extitisse incorruptibile. Quòd nanq; cibū post resurrectionem ceperit, non id famis gratia, sed per œconomiam siue dispensationem manifestæ ex mortuis resurrectionis, ab eo est factum, vt exhiberet se eum ipsum, qui ex mortuis resurrexit, esse. Quo nimirùm modo clauorū etiàm fixuras ostendit, vt reuerà se resurrexisse, neq; spectrum esse probaret. Proindè scripturam nō dicere, quod post resurrectionem ex mortuis vel esuriens manducauerit, vel sitiens biberit: sed quòd simpliciter tantùm ederit & biberit, proptereà quod incorruptibilis post resurrectionem fuerit.

Quomodò & cur post resurrectionem Christus cibum gustauerit.

Quòd si fortè sanctorum etiàm quorundam oracula illi adduxere, in corpus Domini corruptionem prorsùs non cadere, de alia corruptione, quàm quæ nūc proposita esset, illos verba facere, nostri dixere. Corruptionis enim vocabulum duo significat. Eius enim nomine, naturales istæ & irrepræhensibiles carnis affectiones siue perpessiones veniunt, sitis scilicet, fames, fatigatio, & angor, & aliç. Ad quem modum corruptibile Domini corpus, vtpotè cōsubstantiale nobis, dicimus. Eas quippe perpessiones omnes voluntate sua DEVS verbum, proptereà quòd homo propriè & verè factus sit, suscepit. Atque hoc ipso modo Domini corpus incorruptibile dicere, de Iuliani Halicarnassei & Gaini sententia, summæ impietatis est. Et corruptio quidem vna hæc est. Est autem & alia, corporis scilicet in ea elementa, ex quibus compositum est, solutio, & carnis ipsius incarnatio. Iuxta quàm significationem & nos corpus Domini incorruptibile prædicamus, quòd inquinamentum nullum inuadere & pertingere potuerit. Post diuinam quidem resurrectionem, etiàm secūdùm priorem verbi corruptionis significationem, incorruptibilem carnis Domini assumptionem esse sentimus: sicuti & corpora nostra post resurrectionem, Deo dante, erunt: ante resurrectionem verò, secùs.

Atque hæc ipsa est Aphthartodocitarum hæresis, qua multi mortales sunt cor-

Iustinianus quoq; inter Imperatores, secundū Constantinum Christianissimꝰ, in ea hæresi fuit, & qua ratione dictus.

corrupti, non solùm ex his qui honores & magistratus gesserunt, sed etiàm Hierarchæ primarij, & monachi vita illustres, & ex sacerdotali ordine alij; atqúe adeò ipse etiàm Imperator Iustinianus. Et is plurimùm opinioni ei inhæsit, non quidem ille altiùs dogma tale inuestigans, verū verbi ipsius significationi acriùs insistēs, videlicet qui haudquaquā tale quiddam de CHRISTO, propter summum ipsius erga illum amorem & desiderium, audire constituerit. Princeps etenim iste tanto in CHRISTVM pietatis ardore flagrâsse, ab eis qui res illius memoriæ posteritatis mandârunt, dicitur, quanto aliusqui ante eum imperium obtinuerunt, nemo, termaximo illo Constantino semper excepto. Iraque propter vehementem in Christum amorem, illius gratia, multa etiàm violenter fecit Hebræos nanque pascha ante Christianos, celebrare passus non est. Et Samaritanos, quòd à sententia sua discedera nollent, afflixit. Plurimis quoquè templis vbiquè terrarum numen diuinum honorauit, quæ magnificentissimè construxit: quippe qui Deum honoribus eiusmodi præcipuè colere voluerit. Alia insuper hisce consimilia peregit, vt omnibus certò abundantem & veram, quam in intimo gerebat animo, erga Deum pietatis affectionem palàm faceret. Tum verò is imperator à recta planaque & regia via dilapsus, atque insuetum diuinisque Apostolis & patribus intactum iter ingressus, in spinas & tribulos incidit. Et quum ecclesiam in sententiam suam adducere vellet, consilio opinioneque sua falsus est: quòd rectam publicamque viam septo firmissimo Dominus ità communijsset, vt non facilè quiuis inuadere eam & destruere posset.

Edicto & vi Iustinianus in sententiā suam clerū omnē adducere conatur, sed frustrà.

Voluit nanque tandèm idem imperator Iustinianus vi adhibita, omnem clerum in sententiam suam adducere, sed frustrà id conatus est, Anastasio Antiocheno Episcopo, forti animo eidem resistente. Scripserat enim Imperator edictū, (ità enim Latinè dicitur) in quo corpus Domini incorruptibile, & in quod irrepræhensibiles etiàm perpessiones nō caderent, vocauit: ità Dominū ante passionem edisse asserens, sicuti & post resurrectionem ederit, quòd non minùs ab ipsa corporis in vtero Dei genitricis conformatione id mutationis aut alterationis alicuius in spontaneis istis & naturalibus perpessionibus, quàm post resurrectionē pro eo atq; sanctissimum esset, capax non fuerit: & quòd idem corpus, incorruptibilitatem non post passionem tantū, id quod ecclesia catholica profitetur, verū etiàm ante passionem, ab ipsa vsque diuina seminisq; experte conceptione obtinuerit. Vt verò in sententiā suam sacer ordo in Oriente simul & Occidente leuē & futilem iret, vi adhibita cogere cœpit. At vniuersi oculis in Anastasium Antiochenum coniectis, vt ab eo quid facto opus esset, discerent, cupidè expectabant. Per quam illi causam, primam eius conflictationē sapienter repulerunt. In hunc enim perindè atq; in propugnaculum quoddam Iustinianus impegit, omni illum arte aggressus, rectè hac secum, vt illi videbatur, ratione deliberata, eum si concussisset, non difficili opere se orbem omnē in potestatē suam redacturum, vera & Germana dogmata conuersurum, & Christi gregem in captiuitatem abacturum.

Anastasius magnanimiter Iustiniano in hæresi Aphtharrodocitarum refellenda resistit.

Anastasius verò fidei petra firmiter est nixus, & adeò aduersùs Imperatoris impetum diuina prorsùs sublatus mente substitit, vt propalàm disertis verbis, demonstrationes quoque arte maxima cōpositas adhibendo, illi dixerit, corruptibile fuisse ante passionem Domini corpus, naturalibusque & irrepræhensibilibus obnoxium perpessionibus. Idque ità & sacris Apostolos tradidisse, & diuos patres sensisse atq; prędicasse. Quæ sanè omnia etiàm ad monachorum primæ & secundæ Syriæ ordinem, qui illum de eis consuluerant, manifestè & liberè rescripsit, omnes, vt ità sentirent, confirmans, & quasi quidam aliptes ad certamen pro pietate obeundum excitans. Dictumque illud quod vas electionis protulit, omnibus subijciens atque proponens: Si quis vobis, præterquā accepistis, euangelizauerit, anathema sit. Galat. 1. Illi porrò omnes in eadē sententiæ æmulatione perstiterunt, Quam ob causam, vt sibi ità resistentem

in

In exilium ageret, Iustinianus consilium cepit. Id verò vt Anastasius audiuit, compositam statim orationem, in qua argumentis congrederetur, Antiochenis, vt ea se defenderent, si opus esset, obtulit. Ea autem verborum elegantia & enthymematum densitate est confecta, necnō dictorum ex sacris literis depromptorum vbertate ad rem ipsam ita accommodata, vt maximā author libri eius consequutus sit admirationem. Sed scriptum id, quòd Deus meliori quadam ratione Ecclesiæ suæ consultum voluerit, editum non est.

Scriptum Anastasij aduersus eã hæresim.

Iustinianus namque quum Anastasij sacerdotumque eius, qui eodem cum illo ardore flagrabant, exilij libellum dictaret, inuisibili ictus plaga, ex vita hac excessit, triginta & octo annis, mensibusque octo in Imperio transactis, quū quidem Aphthartodocitarū opinionem nō aboleuisset: quippe qui sententiā eiusmodi ad honorem Dominici corporis magis facere existimauerit. Nonnulli certè quidem veniam illi concedunt, neq; eū ob talem opinionem, itidèm vt hæreses alias, ab ecclesia proscriptum esse dicunt. Id ex præfatione sextę Synodi magis liquet, quæ Iustinianum beata quiete dignatur, verbis eiusmodi: Quandoquidē sanctæ & œcumenicæ duæ Synodi, quæ in imperante hac & religiosa vrbe coactæ sunt, altera quidem Iustiniani diuinæ quietis temporib. altera verò sub piæ memoriæ Imperatoris nostri Constantini clementiæ tuæ parentis, &c. Sed enim acta quoquè eius concilij, quum mentio eius facienda est, semper eum qui in sanctis est, Iustinianum dicunt. In quacunque verò ille demùm apud Deum & homines est existimatione, tum quidē hanc etiàm ob causam illū sacrum Eutychiū, atq; alios plures throno expulisse aiunt. Cæterùm moriturus, sicuti diuus Constantinus Athanasij, ità & hic Eutychij restitutionem in testamento, Iustino suo successori suo mandauit. Equidem opinor, non autem decerno, propter alia ipsius egregie & rectè facta, & præstantem in diuinum numen æmulationem, pianq; in omnibus religionem, interueniente quoque mirifico DEI verbi Sapientiæ templi opere, si quid tum in eo desideratum, id infinita Dei misericordia resarctum & contectum iri.

Iustiniani mors.

Iustinianus Eutych j restitutionē moriens mandauit.

Illud verò quod de eo idē scribit Nicephorus, summè annotandum venit, nimirùm, quòd cùm fames Byzantij increbuisset rerum necessariarum inopia, ipse Imperator secunda statim ieiunij hebdomade, carnes in foro venales proponendas, promulgauit. Et hoc quidem sic per vim actū. Populus autē, qui pietatem sibi consectandā statuisset, neq; eas emebat, neq; edebat: mortē sibi potiùs adeundā esse censens, quā vt quicquam de patrijs moribus & traditionib. mutaret. Hæc de Iustiniano & hæresi Aphthartodocitarum dicta sunt ex Nicephoro.

APOCRYPHI. 56.

Apocrypha hæresis eorum est (teste Philastrio) qui solùm Prophetas & Apostolos recipiunt, non autem reliquas scripturas Canonicas, id est, legem & prophetas, vetus scilicet & nouum Testamētum. Adeò quidem, vt cū istius hęresis sequaces volunt solū illa Apocrypha studiosè legere, contraria scripturis Canonicis sentiant, atq; paulatim dogmatizent: contra legē & prophetas, contraq; constitutiones beatissimorum Apostolorum & eorum consulta agentes: è quorum numero sunt maximè Manichæi, Gnostici, Nicolaitæ, Valentiniani, & alij quàm plurimi, qui Apocrypha prophetarum & Apostolorum, id est, actus recōditos separatosque habentes, Canonicas legere scripturas contemnunt.

Apocrypha autem ea dicuntur, quæ quasi recondita & occulta, seu separata sunt, falsitatibusque suspecta, non edita ab his, à quibus edita designātur, & quæ ideò legi publicitùs vetita sunt ab ecclesia, sed priuatim ac domi, pro suo cuiusq; animo & voluntate. Nam Apocrypha, inquit diuus Hieronymus Ruffino scribens, nescit ecclesia. Quorum etiàm deliramenta idem in Prologo in Pentateuchum & in libros Regum Galeato, insectatur. Itemque cōticere iubet super cap. 64. Esaiæ, quæ testimonij scripturarum videlicet occasione, CHRISTI ecclesijs ingerun-

Apocrypha quæ dicantur.

Hieronymi sententia de Apocryphis.

ingeruntur, de quibus verè dici potest, quòd sedeat diabolus cum diuitibus in apocryphis, vt interficiat innocentem. Et iterum: Insidiatur in apocryphis quasi Leo in spelunca sua, vt rapiat pauperem: per cuiusmodi spinarum inculta, multæ deceptæ sunt mulierculæ, vt hæreticorum nominum portenta suscipe- rent. Vigilantio itaque apocrypha, quæ sub Esdræ & Salomonis nomine ab eo eiusque similibus legerentur, proponenti, & de his testimoniũ quasi pro se faciens, quod omninò Tyiiõ scripsissent, sumenti, legisse se negat. Quid enim, ait, necesse est in manus sumere, quod ecclesia non recipit? nisi fortè ridicula antiquorum hæreticorum nomina, & incredibilia portenta prosequeris, & proponis quod totius orbis authoritate dãnatur: & si tibi placuerit, legito fictas omnium patriarcharum & prophetarũ reuelationes, quas cũ didiceris, inter mulierum textrinas cantato, immò legendas propone in tabernis tuis, vt faciliùs per has nænias vulgus indoctum prouoces ad bibendum. Vndè Origenes: Scripturæ, inquit, Apocryphæ appellantur, eò quòd multa in eis corrupta sunt, & contra fidẽ inueniuntur tradita, & sine authoritate pleraq; dicta. Diuus item Hieronymus epistola ad Letam, de eisdem scripturis sic ait: Caueat fidelis omnia apocrypha: et si quandò ea non ad dogmatũ veritatẽ, sed ad signorũ reuerẽtiã legere voluerit, sciat non eorum esse, quorũ titulus prænotatur, multaq; his annexa vitiosa, & grandis esse prudentiæ, aurũ in luto quærere. Rursùs diuus Augustinus: Etsi in apocryphis, inquit, aliqua veritas inueniatur, tamẽ propter multa aut falsa, aut suspecta, nulla est canonica authoritas. Quę id circo apocrypha apellãtur, quòd occulta eorũ origo patrib. non claruit, à quib. variarũ scripturarum authoritas ad nos certissima & notissima successione peruenit.

Psal. 9.

Origenes Homilia 1. super Cantica.

August. lib. 2. contra aduers. leg. & Prophet. cap. 20.

Ex quibus quidem liquet, quæ Apocrypha & quę Canonica scripta appellentur. Canonica nanq;, teste Cypriano & Ruffino sunt ea, quæ intra Canonem patres concluserunt, & ex quibus fidei nostræ assertiones constare voluerunt: Ecclesiastica autem ab eis appellata sunt, quòd ea quidem in Ecclesijs legi voluerint, non tamen proferri ad authoritatem ex eis fidei confirmandam. Non enim quia Hieronymus sic vel sic docet, non quia Augustinus, atque alius quiuis ex patribus asserit, idcirco verum est & tenendum, ac si esset orthodoxæ fidei sententia, canonicaq; doctrina: sed quia Hieronymus, Augustinus, ac cæterorum patrum quispiam demonstrauit vel in scripturis canonicis sic esse, vel vniuersalem Ecclesiam & Apostolicam ab initio sic tenuisse atque credidisse, idcircò tenendum est, tanquàm fidei & de canonica Christianæ religionis sententia. Differunt itaque ecclesiastica ab Apocryphis in hoc, vt inquit diuus Hieronymus, quod non in ecclesiasticis, sicut in Apocryphis, repertum sit, fidei pietatem vacillare. Ideò ecclesiastica non solùm sine periculo fidei, sed cum ipsius incredibili lucro recepta sunt, tanquàm satis digna quæ in ecclesia legantur, & piè satis credantur. In Apocryphis verò vel comperta falsitas est, vel fidei pietas nimiùm suspecta. Quarè meritò remota sunt nõ à Canonicis tantùm, sed à patrũ etiàm scripturis: quippe quæ aut non sine periculo, aut non sine irrisione fidei Christianæ in ecclesijs legantur. Nimiùm sanè hęreticorum & infidelium hominum irrisioni exponitur ecclesiæ fides, dum falsa quædam nos credimus, quæ ipsi occultè sub nomine alicuius Apostoli aut Apostolici viri confinxerunt. Quamobrem Ecclesia iam ab initio curauit, nè quid publicè legendum proponeretur, quod nõ certo authore sub fidelium attestatione relatum sciret.

Canonica scripta quæ dicantur.

Ecclesiastica.

Ecclesiastica scripta quomodò ab Apocryphis differant.

Propter quod etiàm (inquit Philastrius libro quem de hæresibus conscripsit) statutum est ab Apostolis & eorum successoribus, non aliud legi in Ecclesia debere catholica, nisi legem & prophetas, & Euangelia, & Actus Apostolorum, & Pauli tredecim Epistolas, & septem alias, Petri duas, Ioannis tres, Iudæ vnam, & vnam Iacobi, quæ septem, Actibus Apostolorum coniunctæ sunt.

Libri qui debent in Ecclesia legi.

APO.

APOCARITAE.

57.

APocaritarum hæresis à Manete natione Persa exorta est, tempore Taciti Romanorum Imperatoris, & Eutychiani summi pontificis, circa annũ Domini 278. Quæ hæresis multas magnasque regiones & vrbes infecit sua contagione & conturbauit. Tanto enim successu propagata est, vt postcà per annos ducentos, sopiri non potuerit. Vt cognoscat lector pius nihil in rebus humanis pestilentius esse praua doctrina: atque adeò etiàm omnes hæreticos seditionis cupidos esse, neque affectare aliud, quàm vt errorem suum seditione & tumultu publico tueantur, & latissimè propagent. Nam Satan author eorum, mendax pariter & homicida est. Vtrunque enim in omnibus schismaticis palàm est, qui simul falsa docent, & cædem per seditiones & perturbationem rerum publicarum excitare solent.

Hæretici seditionis cupidi.

Ab hoc ergò Manete numerosa hæreticorum colluuies progressa est. Multi nàmque hæretici sub eius hæresi militârunt, quamuis alij alijs nominibus appellati. Ad Manichæos siquidem pertinent Audiani, Apocaritæ, Brachitæ, Dicartitæ, Tascodrogitæ Tesalitæ, & Tetraditæ. De quibus omnibus dicetur infrà, & eorum fit mentio C. de hæreticis & Manichæis.

A Manete numerosa hæreticorũ colluuies.

Hi ergò Apocaritę conueniunt in vnũ cum Gnosticis, aduersùs Dominum, & aduersùs fidem Ecclesiæ, quam ille per Apostolos & Prophetas nos docuit, adstruentes, animam hominis esse aut Dei substantiam, aut ex Dei substantia: contra illud Geneseos 2. Formauit Deus hominem de limo terræ, & inspirauit in faciem eius spiraculum vitæ: quod spiraculũ nihil aliud est, quàm anima ipsa, quod & ostẽditur per id quod subditur: Et factus est homo in animam viuentem. Si ergò anima est illud spiraculum, quod spirauit Deus in faciem Adæ, facilè consequitur, eam non esse ex Dei substantia, quemadmodùm flatus ex hominis ore prodiens, non est de substantia hominis, sed ex aëre circumfuso. Hi rursùs alios sequebantur errores, quos quære in Manichæis & Gnosticis.

Apocaritarum hęresis

APOLLINARISTAE.

58.

APollinaristæ, vel Apollinariani dicti sunt, ab Apollinari viro Laodiceno, qui imperante Valentiniano Cæsare, & summum Romanæ ecclesiæ pontificatum agente Damaso Hispano, circiter annum Domini 377. insignis habebatur.

De hoc Apollinari in hũc modum tradit Socrates Tripartitæ histor. lib. 5. cap. 44. Per idem tempus (scilicet quo Eunomius hæresiarches factus, impietatis cumulo augebat Arrij blasphemias, hoc est, sub Valentiniani & Valentis Imperio) in Laodicea Syriæ duo erant viri, eodẽ nomine nuncupati, pater & filius: vterque dicebatur Apollinaris. Pater, presbyteri dignitate fungebatur: filius autem habebat Lectoris officium, Græcarum ambo doctores literarum. Pater Grammaticus, filius erat Rhetor. Pater sanè cùm fuisset Alexandrinus genere, & priùs docuisset Beryti, posteà venit Laodiceam: & veniens duxit vxorem, filiumque habuit Apollinarem. Tum igitur ambo exercebantur cum Epiphanio sophista: & cùm essent eius amici, valdè fouebant eum. Hoc metuens Theodotus Laodicensis Episcopus, nè frequenti confabulatione Sophistæ, laberentur in Paganismum, prohibuit eis nè ad eius scholas accederent. Qui paruipendentes Episcopum, Epiphanij amicitiam magìs amplectebantur. Posteà Georgius Theodoti successor, cùm eos prohibere nõ potuisset, ambos communione priuauit. Tum Apollinaris filius, putans esse iniuriam, & fretus eloquij tumore sophistici, nouitatem & ipse introduxit hæreseos, quæ nunc fertur, nomen ab inuentore gerens. Aiunt enim quidam excitatos eos aduersùs Georgium, non tantùm propter prædictam causam, sed quòd videret eum varia dogmata proferentem: & nunc quidem profitentem similem patri filium, sicut erat Seleuciæ constitutum: nunc autem in Arrianam declinare sententiam. Quapropter velut opportu-

Apollinaris vitæ institutum.

Apollinaris grammaticus.

Apollinaris rhetor.

Epiphanius sophista gentilis.

nam sumentes occasionem, abscedunt. Cumque nullus de eis curaret, sub schemate religionis, pestem hæreseos introduxerunt.

Apollinaristarum dogma.

Et primùm quidem dicebant, animam à Deo verbo in dispensatione incarnationis non assumptam, id est, Christum corpus tantummodo sine anima suscepisse ex virgine.

Deindè quasi pœnitentia ducti, corrigentes semetipsos, adiecerunt, animam quidem assumptam, quæ tamen non haberet mentem: sed Deum verbum esse pro mente in homine assumptum. Circa hoc itaque solùm dicuntur esse corrupti, qui nunc illorum nomine vocitantur. Nam Trinitatem cōsubstantialem esse profitētur. Neque diffitebantur Christum carnē habuisse (vt Cerdon, Proclianitæ, Apellitæ, Manichæi, Priscillianus, & Valentinus negabant) sed dicebant in ipso incarnationis opere, aliquid verbi in carnem esse conuersum.

Vtriusque Apollinaris vita ex Nicephoro.

De his item sic scribit Nicephorus lib. 11. cap. 12. ecclesiasticæ hist. Apollinares, inquit, duo fuerunt, pater & filius, vterq; Græcis disciplinis valdè eruditus. Hi permultos & vtiles ecclesiæ libros edidēre. Nam pater sua ætate omnium facilè doctissimus atque eloquentissimus, Porphyrij vesaniæ, qua in Christianos incredibili petulantia debacchabatur, triginta voluminibus respondit. Deniquè cùm Iulianus Cæsar, fidei Christianæ desertor, interdixisset Christianis disciplina Græcorum, nè nihil ageret, Hebræorum historias vsque ad Samuelis Regis tempora, heroico carmine conscripsit in vigintiquatuor tomos, iuxta literarum Græcarum numerum opus illud (vt aiunt) partitus. Cæterùm posteà ingenij ac eloquentiæ fiducia fretus, nouum ac perniciosum dogma in ecclesiam inducere voluit, potissimumq; Apollinaris filius. Qui multis ab ecclesia abductis, suos sibi conuentus egit, sociumq; constituendi dogmatis sui Vitalim accepit Antiochenum, ex eorum numero qui Meletij ecclesiam frequentabāt, presbyterum.

Ex eo tempore in alijs quoquè vrbibus sub Episcopis suis conuentus habuēre, & ritus ab ecclesia catholica alienos celebrauēre: præter receptas sacras cantilenas, numerosa etiàm carmina quædam ab ipso Apollinari inuenta decantantes. Nā is præter eruditionem reliquam in poëtica quoquè varij generis versibus componendis excelluit. Qua ille oblectatione multis, vt sibi adhærerent, persuasit. Et viri in compotationibus manuumque laboribus, mulieres quoquè in lanificio suo carmina sua psallebant. Ad studij enim & laborum laxamentum, ad dies festos, & ad res alias, prout tempus fert, poëmata elaborauit, quæ ad laudem Dei pertinent omnia.

Carmina ecclesiastica Apollinaris

Hanc hæresim latiùs serpere, quū primus vrbis Romæ episcopus Damasus & Petrus Alexandrinus cognouissent, coacto Romæ concilio, alienam esse ab ecclesia vniuersali statuerunt. Apollinaris etiàm ipse itidèm propter animi imbecillitatem, dogmate suo instituendo res nouas molitus esse dicitur. Huiusmodi de causa Athanasius Alexandrinæ ecclesiæ episcopus, sub Constantio in exilium actus, quum in Aegyptum redire iussus esset, & per Laodiceam iter faceret cum Apollinari, quòd amicissimus ei esset, familiariter versatus est. Quòd autem qui diuersæ erant sectæ, commercium & communionem eius velutì iurisiurandi sacramento abnegatam auersarentur, inter quos & Georgius Laodicensis Episcopus fuit, Apollinarim eo nomine ab ecclesia excludit, tanquàm contra canones & sacras constitutiones cum Athanasio fuisset. Et cum criminis loco id ei obiecit, tū rationem etiàm & pœnam veterum atque pœnitentia obliteratorum erratorum cum conuicio ab eo exegit. Quum nanque Theodotus ante eum adhuc Laodicensem ecclesiam regeret, maximè tum pollens Epiphanius sophista, hymnum in Bacchum recitauerat. quo præceptore iuuenis etiamnùm Apollinaris vtebatur. Recitationi ei is cum patre sibi cognomine Grammatico insigni, affuit. Atque vbi Epiphanius orationem eam exorsurus, sicutì eis qui specimen aliquod taliū studiorum exhibent, mos est, non initiatos & prophanos exire & procùl esse iussisset: neque Apollinaris neque eius pater neque etiàm alius quispiam qui ibi aderant;

Apollinaris hæresis damnata.

Athanasius Apollinari amicissimus

rant Christianorum, ex auditorio secessit. Id postquàm resciuit Theodotus episcopus, molestè tulit. Et alijs quidem ex populo aliquatenùs obiurgatis, gratiam delicti fecit: Apollinarim verò vtrumque, cùm eis propalàm peccatum obiecisset, ab Ecclesia segregauit. Erant enim clerici, pater quidem presbyter, filius verò sacrarũ scripturarum adhuc lector. Intercesserat aliquid temporis, & eos, postquàm lachrymis & ieiunijs crimen admissum pœnitẽtes aboleuissent, Theodotus rursùm in gratiam recepit.

Georgius Laodicensis deprecãtem Apollinarim in gratiam non accepit.

Vbi autem Georgius episcopatum est adeptus, quòd Apollinaris cum Athanasio familiariter fuisset, quemadmodùm diximus, excommunicatum eum Ecclesia exegit. Atque ille sæpè Georgium deprecando obsecrâsse. Verùm vbi id illi nõ persuasit, mœrore correptus ecclesiã turbauit, & dogmate nouo hæresim suam introduxit quoad potuit: compositis arte orationibus inimicum vlciscens, & quòd se in sacrarum literarũ doctrina illo præstantiorem exauthorâsset arguens. Ad hunc modum scilicet priuatę clericorum tempore quolibet inimicitię, maximo ecclesiam detrimento affecêre, & religionẽ in sectas multas dissecuère. Id indè satis liquet. Si enim itidèm vt Theodotus Georgius quoquè pœnitentem Apollinarim suscepisset, hæresis quæ ab eo nomen habet, vt ego quidem puto, non extaret. Ingenia nanque hominum si despici se videant, arrogantem audaciam concipiũt, & contendendi studio res nouas moliuntur. At si id quod æquũ est, consequuntur, ad moderationem se dant, et sorte sua contenti sunt.

Apollinaristarum hæresis, ex Gregorio Nazãzeno episcopo.

Quales verò fuerint eorum opiniones, quisque facilè cognoscet ex epistola quadam Gregorij Nazanzi Episcopi, quã ad Nectarium Constantinopolitanæ ecclesiæ præsulem scribit in hunc modum: Incidi, inquit, in Apollinaris libellũ, qui omnem hæreticam improbitatem longè superat. Asseuerat enim carnem iuxta salutis nostræ administrationem ab vnigenito filio, naturæ nostræ transmutandæ gratia, non aduentitiam susceptam esse: sed à principio carnalem illam naturã in filio fuisse. Atque perperàm acceptum dictum quoddam Euangelicum, tanquã testimonium tantæ absurditati prætendit, dicens: Nemo ascendit in cælum, nisi qui è cælo descendit filius hominis. Ioan. 3 c. Ità vt priusquàm descenderit, ipse filius hominis fuerit: & descenderit, suam illam deferens carnem, quam in cælo habuerit antesecularem & consubstantiatam. Et rursùs Apostolicam aliam profert vocem, secundum hominem è cælo esse. 1. Cor. 15 f

Deindè instituit, hominem illum qui è cælo venerit, mentem non habere, sed diuinitatem vnigeniti, naturam mentis adimplere, vt quæ pars tertia humanæ coagmẽtationis sit facta, anima & corpore humanitùs circa eam existentibus, mẽte illis decollante, & Verbo Dei locum ei obtinente.

Atque equidem nondùm graue est spectaculũ: verùm illud omnium longè grauissimum, quòd ipsum vnigenitum Deũ, iudicem omnium, authorem & ducem vitæ, & vastatorem mortis, mortalem instituit: ità vt passionem ille in diuinitate sua susceperit, & in triduana illa mortificatione corporis, simul etiàm ea cum corpore mortua, & sic à patre rursùm resuscitata sit. Reliqua quæ importunitati tãtæ ille adijcit, longum esset recẽsere. Hæc omnia ex Nicephoro.

Vincen Lirinensis de Apollinaristarũ hæresi, notatu digni ssima.

De his rursùs Vincentius Lirinensis, libro illo verè aureo, quem pro Catholicę fidei antiquitate & veritate aduersùs prophanas omnium hæreseon nouationes edidit, scribit in hunc modum: Luce clariùs, inquit, aperta causa est, cur interdùm diuina prouidentia quosdam ecclesiarum magistros, noua quædam dogmata prædicare patiatur: vt tentet vos, inquit, Dominus Deus vester. Deut 13. & 14 Et profectò magna tentatio est, cùm ille quem tu prophetam, quem prophetarum discipulum, quem doctorem & assertorem veritatis putes, quem summa veneratione & amore amplexus sis, is subitò latenter noxios subinducat errores, quos nec citò deprætendere valeas, dum antiqui magisterij duceris præiudicio, nec facilè damnare fas ducis, dum magistri veteris impediris affectu.

Hæreses quare Deus oriri patiatur.

Tētationis periculum ex doctrina Apollinar.

Istius porrò ecclesiasticæ tentationis periculum, discimus exemplo Apollinaris, & simul ad obseruandæ diligentiùs fidei custodiam commonemur. Etenim ipse auditoribus suis magnos æstus & magnas generauit angustias: quippe cū eos hinc Ecclesiæ traheret authoritas, hinc magistri retraheret consuetudo Sic inter vtraque nutabundi & fluctuantes, quid potiùs sibi eligendum foret, non expediunt. Sed forsitan (diceres) eiusmodi ille vir erat, qui dignus esset facilè contemni. Immò verò tantus ac talis, cui nimiùm ei tò in plurimis crederetur. Nam quid illo præstantius, acumine, exercitatione, doctrina? Quàm multas ille hæreses multis voluminibus oppresserit, quot inimicos fidei cōfutauerit errores, indicio est opus illud triginta non minùs librorum nobilissimum ac maximum, quo insanas Porphyrij calumnias magna probationum mole confudit. Longum est, vniuersa ipsius opera commemorare, quibus profectò summis ædificatoribus Ecclesiæ par esse potuisset, nisi prophana illa hæreticæ curiositatis libidine, nouum nescio quid inuenisset, quo & cunctos labores suos velut cuiusdam lepræ admixtione fœdaret, & doctrina eius non tam ædificatio, quàm tentatio potiùs ecclesiastica doceretur.

Apollinaris præstantia.

Apollinaris secta.

Ille enim in vnitatem quidem Trinitatis quasi consentire se iactat, & hoc ipsum plena fidei sanitate: sed in Domini incarnatione aperta professione blasphemat. Dicit enim in ipsa Saluatoris nostri carne aut animam humanam penitùs non fuisse, aut certè talem fuisse, cui mens & ratio non esset. Sed & ipsam Domini carnem non de sanctæ virginis Mariæ carne suscepiam, sed de calo in virginem descendisse dicebat: eamque nutabundus semper & dubius, nō modò coæternam Deo verbo, sed etiàm de verbi diuinitate factam prædicabat. Nolebat enim in Christo duas esse substantias, vnam diuinam, & alteram humanam: vnam ex patre, alteram ex matre: sed ipsam verbi naturam ità putabat esse diffissam, quasi aliud eius permaneret in Deo, aliud verò versum fuisset in carnem: vt cùm veritas dicat ex duabus substantijs vnum esse Christum, ille contrarius veritati, ex vna Christi diuinitate duas adserebat factas esse substātias. Hactenùs Lirinēsis. De hoc vide rursùs in Nestorio, hærēsim Apollinaris hæresi prorsùs contrariam asserente Item in Dimæritis, Photino, & Timotheo Apollinaris discipulo.

APOSTOLICI, VEL *Apotactici.* 59.

Apostolici, vt inquit diuus Augustinus libro de hæresibus, cap. 40. se hoc nomine arrogantissimè appellārunt, quòd in suam communionem non reciperent vtentes coniugibus & res proprias possidentes, quales habet catholica ecclesia & monachos & clericos. Vndè, authore diuo Thoma lib. 3. contra Gētes cap. 127. ideò isti habentur hæretici, q̄ se ab ecclesia separantes, nullam spem salutis putarent eos habere, qui quibus ipsi carerent, vterentur. Hæc nempe hæresis Apostolos (à quorum falsa imitatione Apostolici dici volunt) nec habuisse, nec recepisse pecuniam asserit, nec aliud in crastinum seruâsse: & quod peius est, docet nihil horum Apostolis licuisse. Quapropter, vti diximus, spem salutis tollit omnibus pecuniam recipientibus, aut aliquid in crastinum seruantibus. Quo verò tempore illi primùm emerserint, nusquā adhuc legi, colligi tamen potest, eos erupisse Seueri Imperatoris & Victoris papæ temporibus, circa annum Domini 199.

Apostolici quare sic di cti.

Huius hæresis porrò refricatores extitisse quosdā pseudoapostolos asserit Alphonsus de Castro, qui tempore Adolfi Cæsaris Germani, & Cælestini huius nominis quinti Romanorum pontificis emerserunt, circa annum Domini 1295. Quorum dux quidam nomine Gerardus Sagarellus Parmēsis patria fuit, qui huius erroris conuictus, viuus tādē publicè exustus est. Hunc velut discipulus magistrū sequutus est Dulcinus Nouariensis, qui cum vxore sua Margareta eiusdem criminis conscia & damnata, suo authori similem mortem perpessus est. De his illud dici potest, quod in diui Iohannis Reuelatione habetur: Tentâsti eos qui se dicunt

Pseudoapostoli quidā huius hæresis authores.

Gerardus Sagarellus.

Dulcinus Nouariēsis.

Apoc. 2.

dicunt Apostolos esse, & non sunt, & inuenisti eos mendaces. Nam cùm se iactarent vitam agere Apostolicam, illud Euangelicum prætexebant, quod Christus magister omnium, Apostolis dicebat: Nolite possidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis vestris. Et iterùm: Nolite esse soliciti in crastinũ. Et alia huiusmodi quæ Dominum suis dixisse Apostolis referunt Euãgelistæ. Cùm contrà Christus illa prima sententia nihil aliud intelligi voluerit, teste Theophylacto, quàm possessione carentem ac mundo confixum, magnam oportere pauperum curam gerere: verbumque ipsius Christi de non portanda pecunia, inter admonitiones & consilia esse computandum, & non inter præcepta. Certissimum nanque est, Christum & eius Apostolos pecuniam secum portâsse, quemadmodùm Ioannis 4. & 13. capitibus liquidò ostenditur. Quod verò aliquid in crastinum seruauerint Apostoli, ex eo patet, quòd cùm apud eundem Ioannem Dominus ex quinque panibus & duobus piscibus satiâsset quinq; millia hominum, suis posteà dixerit Apostolis: Colligite quæ supersunt fragmenta, ne pereant. Collegerunt autem duodecim cophinos fragmentorum. Vbi quidem aliquid reseruatum manifestum est. Reliquas huius loci conuictiones vide apud Alphonsum de Castro, hæresi secunda de Apostolis. Nam nostri instituti non est errores conuincere, sed eos solùm ad suam originem reuocare, quos tamẽ hoc pacto, teste diuo Hieronymo, confutare est.

Matt. 10.

Matt. 6.

Ioan. 6.

Nullum præterea Apostolici, cum Priscilliano & Flagellantibus, admittunt iuramẽtum: adeo sanè vt etiam periurium licere dicant, hanc semper in ore versantes sententiam: Iura, periura, secretum prodere noli. Huius hæresis meminit diuus Bernardus sermone 65. & 66. in Cantica. Dicit idem Bernardus ibidèm, eos nullum admittere purgatorium locum, in quo animæ ab hac luce migrantes, purgentur à sordibus, quas in corpore contraxerunt, antequàm in æterna tabernacula recipi mereantur: Græcos hac in re & Armenos, Vualdẽses quoquè & Lutheranos imitati, de quibus videatur locis suis.

Alia Apostolicorum dogmata.

Quo verò amictûs signo quondàm dignoscebantur Apostolici, ostendit Nicolaus Emericus libro quem de hæreticorũ inquisitione edidit, in hæc verba: Induuntur, inquit, tunica alba longa, & desupèr mantello albo ad collum per modum pallij eleuato super tunicam, funiculo adstringuntur: crines longos deferunt: caput non cooperiunt: nudis pedibus incedunt: per mundum discurrunt, nulli obediunt: &c. Hos diuus Augustinus Encratitis similes esse asserit: Et Epiphanius eos auulsionem dogmatum Tatiani & Catharorum, qui legem non suscipiunt, appellat. Nam & Apotacticos sese appellare volunt à renunciatione eorum quæ possidentur: sed alia nescio quæ, propria hæretica docere perhibentur. Euariantur autẽ apud ipsos etiàm mysteria, & gloriantur de inopia. Scindunt ij frustrà ac lædunt sanctam Dei ecclesiam per vltroneam superstitionem, elapsi à benignitate Dei. Neque enim lapsi alicuius ampliùs susceptio apud ipsos fit. Abominantur etiàm nuptias velut Tatiani, Encratitæ, & Cathari. Et Cathari quidem receptis solùm scripturis vtuntur. Hi verò actibus Andreæ ac Thomæ appellatis, vt plurimùm nituntur, omninò alieni à Canone ecclesiæ. Hæc Epiphanius.

Apostolici quo insigni dignoscantur.

De his rursùs scribit Hosius libro de fide & Symbolo, cap. 29. in hunc modum: Pridèm, inquit, hæretici sunt habiti, & Augustini seculo Donatistæ, & Bernardi æuo, qui se vocabant Apostolicos, qui vtrique noluerunt ibi esse ecclesiam Apostolicam, vbi non esset vita Apostolica: & sacramentorum dignitatem, ex ministrorum virtute metiebantur. Quamobrem procùl absit à mentibus priorum error hic, quin ij potiùs, cùm audiunt eos qui præsident, aliquorum criminum insimulari, ac eos infamiæ nota adspersos per hominum ora traduci, meminerint scriptũ esse: Qui citò credit, leuis est corde: ac Sem & Iaphet imitentur potiùs laudatos Noe filios, qui illum tegere sunt & cooperire conati, quàm impium illum Cham, cui meritò posteà pater maledixit, qui verenda patris nudare ausus est.

Hosij de Apostolicorũ hæresi sententia.

Eccl. 19.

Gen 9.

Tales, inquit Guilhelmus Lindanus in Dubitantio, dialogo 2. Apostolicos habet nunc

Lindanus de Apostolicis.

Illis nostri temporis. nunc quoquè Morauia, qui omnia relinquentes, omnia alijs communia facientes, domumq; liberos, & negocia sua dimittentes, per agros vagantur. Sunt autē ij secta Antilutherani siue Sacramentarij, ad tertiam euangelicorum huiusce tempestatis classem pertinentes.

AQVARII. 60.

Aquarij vndè dicti. AQuarij, teste diuo Augustino lib. de hæresibus, capite quarto, ab esse ctu dicti sunt, nimirùm quòd in Calicis conseeratione solam aquam offerendam censerent, non autem vinum: contra illud quod de cōsecratione dinstinct. 2. cap. 1. habetur in hunc modum: Non debet in calice Domini aut vinum solum, aut aqua sola offerri, sed vtrunque permixtim offeratur. Quam autem illi pro se rationem haberent, non refert Augustinus. Verùm ex Ecclesiastico dogmate constat, illos sobrietatem adeò dilexisse, vt eius conseruandæ causa, etiàm pro calicis consecratione vinum euitandum putârint.

Quis verò huius hæresis author fuerit, & quo tempore cœperit, nemo est qui indicet. Contra hos scribit diuus Thomas tertia parte quæst. 74. Tu qui locum tenes, illum perlegendo, planiùs videre poteris.

Aduersùs hunc errorem (inquit Alphonsus de Castro) tres Euangelistæ pugnant, Matthæus, Marcus & Lucas. Hi enim omnes modum referentes Dominicæ cœnæ, aiunt Christum calicem porrexisse discipulis: & vt ostenderent, quē illis in calice liquorem præbuerit, addiderunt verba Christi, dicentis: Non bibam amodò de hoc genimine vitis vsq; in diē illū, cùm illud bibam vobiscum nouum in regno patris mei. Ex quibus verbis, satis apertè ostenditur, eum liquorem quem Christus discipulis in calice potandum dedit, fuisse genimē vitis, nempe vinum. Matt. 26.

Quòd si quis fortè pertinax cōtendat, de alio quopiam vitis fructu esse illa verba intelligenda, hoc plurimorum conciliorum definitionibus reijcitur, quæ asserunt, vinum in calice non minùs esse necessarium pro sanguinis consecratione, quàm panis pro eadem corporis consecratione. Concilium nanq; Lateranense sub Innocentio tertio celebratum, inter alia sic definit: Vna verò est fidelium vniuersalis ecclesia, extra quam nullus omninò saluatur. In qua idem ipse sacerdos est sacrificium Iesus Christus, cuius corpus & sanguis in sacramento altaris sub speciebus panis & vini veraciter continentur. Hæc Concilium. Ex quo patet, sub specie vini, sanguinem latere, & non sub specie aquæ. Concilium Carthaginense tertium in suorum decretorum cap. 24. sic quoquè habet: In sacramentis corporis & sanguinis Domini nihil ampliùs offeratur, quàm ipse Dominus tradidit, hoc est, panis & vinum aquæ mixtum. Concilium Lateranense. Concilium Carthaginense.

Hoc autem ità faciendum esse, atque ità esse factum ab ipsis Ecclesiæ primordijs, plurimis edocemur testimonijs. Hinc enim Cyprianus libr. 2. episto. 3. quæ est ad Cæcilium, hæc ait: Quandò autem in calice vino aqua miscetur, Christo populus adunatur, & credentium plebs ei, in quē credidit, copulatur & iungitur. Quæ copulatio & coniunctio aquæ & vini sic miscetur in calice Domini, vt commixtio illa non possit ab inuicèm separari. Vndè ecclesiam, id est, plebem in ecclesia constitutam, firmiter & fideliter in eo quod credidit, perseuerantem, nulla res separare poterit à Christo, quo minùs hæreat semper & maneat in diuina dilectione. Sic autem in sanctificando calice Domini, offerri aqua sola non potest, quemadmodùm nec vinum solum potest. Nam si vinum tantùm quis offerat, sanguis Christi incipit esse sine nobis. Si verò aqua sit sola, plebs incipit esse sine Christo. Quandò autem vtrunque miscetur, & adunatione confusa sibi inuicèm copulatur, tūc sacramentum spirituale & cæleste perficitur. Hæc Alphonsus de Castro, ex diuo Cypriano. Cyprianus.

AQVILA. 61.

AQuila Ponticus genere, ex Paganismo ad Christianismum conuersus, tandèm Ebionis sectam amplexatus est, Adriani Imperatoris, & Sixti huius nominis primi Romanorum summi ponti-

tificis temporibus, circa annum Domini 132. De quo sic scribit Epiphanius libro de Mensuris & ponderibus.

Aquilæ vita ex Epiphanio.

Cùm Aquila Hierosolymitanæ vrbi extruendæ ab Aelio Adriano operis præfectus esset, ibidemq; degens videret discipulos discipulorum ipsorum Apostolorum, florentes fide & magna signa operantes sanationum & aliorum miraculorum, mente compunctus, Christianismo credidit: quumq; petisset progressu temporis signaculum in Christo, idipsum assequutus est. Cùm autem à primo suo habitu non discederet, à credendo videlicet vanæ astrologiæ, quam exactè edoctus erat, sed quotidiè positionem natiuitatis suæ spectaret, redargutusq; à doctoribus & increpatus ea gratia, se non corrigeret, sed potiùs contentiosè se illis opponeret, & non consistentia confirmaret, fatum videlicet & narrationes de seipso, expulsus est ab ecclesia velut inutilis ad salutẽ. Ex quo facto amarulentiam, velut ignominia affectus, mente concepit, & ad æmulationem elatus est, & abnegato Christianismo, ipsiusque vita, proselytus fit, & circunciditur Iudæus. Atque tunc laborioso studio tradidit seipsum ad discendum Hebræorum linguam, & ipsorum elementa. Vbi verò hanc summè didicisset, interpretatus est non rectà ratiocinatione vsus, sed quô aliqua ex receptis libris peruerterer, irruens in Septuagintaduorum interpretationem, vt testimonia de Christo in scripturis prolata aliter ederet, propter confusionem quam sustinuit ob temerariam suam excusationem. Poteramus porrò etiã adulteratas ab ipso dictiones recensere, quæ ex interpretatione ipsius ipsum redarguunt: verùm cùm hic de horum differentia longum esset meminisse, visum est nobis hactenùs ea sufficere. Hæc Epiphanius.

Aquila contumax & contentiosus.

De quibus sic scribit Ireneus lib. quinto operis, cui titulum fecit, Confutatio & euersio falsò nominatæ scientiæ: Deus, inquit, homo factus est, & ipse Dominus saluauit nos, deditq; signum illud quod de virgine scriptum est, & non sicut quidam eorũ qui ausi sunt aliter interpretari scripturas, dicunt, Eccè iuuencula in ventre concipiet & pariet filium, quemadmodũ interpretatus est Theodotion Ephesius & Aquila Ponticus, ambo Iudæi proselyti, sicut Ebionitæ dixerunt Christum de Ioseph esse natum. Id quoq; ex eodem Irenæo recenset Nicephorus, ecclesiasticæ hist lib. 4. cap. 14.

Philastrij testimoniũ de Aquila & septuagintaduobus interpretibus.

Philastrius item de hac hæresi scribit in hæc verba: Sunt hæretici, qui sicutì Iudæi septuagintaduorum sanctorum sapientissimorumq; virorum interpretationem respuentes, Aquilæ cuiusdam hominis vanius Pontici, qui post annos multos interpretatus est, editionẽ suspiciunt. Qui cùm quædam prætermisisse necessitate vrgente tunc temporis cogerentur, dissonantia putâtur dictâsse: is verò velutì plus à quibusdam, Iudæis maximè, intellexisse laudatur, cùm de patre & filio, non sicutì illi priores de lege dictauerint. Septuaginta enim duo dixerũt, Aduersus Dominum, & aduersùs Christum eius: Aquila autem, aduersùs Dominum, & aduersùm vnctũ eius. Et iterùm: Eccè virgo in vtero concipiet, & pariet filium, & nomen eius, Deus nobiscum, Septuagintaduo dixerunt. Aquila autem dixit: Eccè iuuencula concipiet, & pariet filium, & nomen eius potens cum hominibus. Quæ quidem si pio sensu lectionis accepta fuerint, quo fortis & potẽs nemo nisi CHRISTVS DEVS DEI sit filius, rectè intelligit: si autem de eo dubitat, abijcienda & spernenda est talis editio. Vndè Iudæi non septuagintaduorum interpretationes suscipiunt, qui de patre & filio, & spiritu sancto benè sentientes, vnam eorum substantiam, diuinitatem, maiestatemque enunciârunt: sed illius Aquilæ, qui non ità rectè sentit de filio Dei, sed quasi de propheta enunciauerit. Vndè interpretationes eius in medio librorum nunquàm ponuntur, sed dextræ læuæque adsignantur: & vt contraria, & non plena veritatis ità leguntur à plurimis. Septuaginta verò duorum decreta atque consulta, ea legens ecclesia Catholica semper habet, & detinet incunctanter: illius autem quasi superflua ità æstimat esse & iudicat. Hactenùs Philastrius. Vndè & diuus Hieronymus ad Pammachium de optimo ge-

genere interpretādi: Aquila, inquit, proſelytus & contentioſus interpres, proijcitur à nobis.

ARMACANVS. 62.

Richardus.

ARmacanus Hibernicus natione florebat anno Domini 1360. ſub Carolo quarto imperatore, & Innocentio ſexto ſummo Romanorum pontifice. Vir quidem eruditus, ſed ſuam eruditionem contra Franciſcanos potiſſimū exercens, (vt author eſt Volaterranus 21. in ord. Franciſ.) docebat turpe eſſe Chriſtianis, ſua ſponte mendicos eſſe.

Armacani hæreſis.

Dicebat etiàm, minores ſacerdotes in abſentia epiſcopi, exercere poſſe munus epiſcopale, qualia ſunt, Conſecrationes altarium, olei vel Chriſmatis benedictio, ordinum collatio, & huiuſmodi.

Concilium Hiſpalenſe.

Hunc errorem Iohannes Vvicleff & Lutherus poſteà tutati ſunt, de quibus dicetur infrà. Aduersùs quem errorē, quinto capite (vt habet Alphonſus de Caſtro) decretorum ſecundi concilij Hiſpalenſis dicitur in hæc verba: Quinto iudicio ad agnitionem noſtri examinis, Agabrenſis diaconi relatu deductum eſt de quibuſdā ipſius eccleſiæ clericis, quorum dum vnus ad presbyteri, duo ad Leuitarum miniſterium ſacrarentur, Epiſcopus eorum, oculorum dolore detētus, presbyter quidam fertur manum ſuam ſuper hos tantùm poſuiſſe, & contrà eccleſiaſticum ordinem, benedictionem eis dediſſe. Qui videlicet propter tantam præſumptionis audaciam poterat accuſatus præſenti iudicio damnari, ſi adhuc in corpore poſitus non fuiſſet mortis vocatione præuentus: ſed quia iam ille examini diuino relictus, humano iudicio accuſari non poteſt, hi qui ſuperſunt, & ab eo nō conſecrationis titulum, ſed ignominię elogium percepetūt, nè ſibi licentiam talis vſurpatio faciat, decreuimus vt à gradu ſacerdotalis vel leuitici Ordinis, quem peruersè adepti ſunt, depoſiti, æquo iudicio abijciantur. Tales enim meritò iudicati ſunt remouendi, quia prauè inuenti ſunt conſtituti. Hęc concilium Hiſpalenſe.

ARABICI. 63.

ARabici ab Arabia, in qua exorta eſt hæc hæreſis, nuncupati ſunt, teſte Euſebio lib 6. hiſtoriæ eccleſiaſticæ cap. 26. Sed quoniam idem Euſebius nullum eorum authorem prodit, ideò diuus Auguſtinus lib. de hęreſibus cap. 83. ait nos eos poſſe nominare Arabicos, quo alioquì nomine à poſteris, qui de hæreſibus ſcripſerunt, ſemper nuncupati fuére.

Horum hæreſis cœpta eſt Seueri Imperatoris tēporibus, ſub Zephyrino ſummo Romanorum pontifice, circiter annū Domini 207.

Dicebant autem, animam cum corpore mori, atq; in nouiſſimo vtrunque reſurgere, quemadmodùm dicitur diſtinct. 24. quæſt. 3 cap. Quidam. Qui tamen Origenis præſentis & eos alloquentis diſputatione (vt author eſt Euſebius) citò reſipuerunt. Nam cùm hæreticorum omnium doctrina ſit fragilis & inanis, à veritate celerrimè conteritur, & tanquàm fumus diſſipatur ac euaneſcit. Contra hos & alios quoſcunque, qui animas cum corpore mori aſſerunt, duos libros compoſuit D. Ioannes Chryſoſtomus. De quibus item in Leuitici cap. 13. dicit Iſidorus: In carne, inquit, viua lepram geſtat, qui de anima, quæ vita carnis eſt, aliquid falſum exiſtimat, ſicut Arabici, qui animam mori cum corpore putant.

Arabum hæreſis de animorum immortalitate

Nicephorus de Arabicorum falſo dogmate.

De his ſic ſcribit Nicephorus hiſtoriæ eccleſiaſt. lib. 5. cap. 23. Ea, inquit, tempeſtate (hoc eſt, Origenis & Berylli Boſtrenſis in Arabia epiſcopi) alij quoquè in Arabia extiterunt, qui adulterinis opinionibus eccleſiam turbàrunt: animam hominis ipſam vnà cum corpore in præſentia mori atq; interire, & aliquandò tandèm in reſurrectione futura, vnà cum corpore ſuo reuicturam eſſe, ac decæterò ad immortalitatem conſeruatum iri arbitrantes. Hæc cùm illi ſic per inaniloquentiam iactarent, conuentus epiſcoporum ſunt acti: in quibus cùm efficere nihil poſſent, Origenes eſt euocatus. Atque ille nulla interpoſita mora affuit. Et verbis hinc & inde factis, quæſtioneq; in medium propoſita, ità ibi vir ille differuit, eaque ex ſcri-

Arabici per Originem

scripturis in consessu illo attulit argumẽta, vt aduersarij deindè quod contra proferrent, non haberent. Itaque statim ità sunt conuersi, vt seipsos erroris condemnarent, pœnasq; à se ipsi exigerent. Hæc Nicephorus.

...citi, & ad sanam mentem reducti

ARCHONTICI.

64.

Archontici à principibus, quibus mundi creationem tribuunt, appellantur. Dicunt enim hanc mundi vniuersitatem non à Deo, sed ab Archangelis conditam esse, contra illud quod 23. distinct. dicitur, cap. Quis episcopus: Vnus Deus creator omnium quæ sunt. Exorti sunt autem Antonini Pij imperatoris, & Pij huius nominis primi Romanorum antistitis temporibus, circa annũ Domini 160.

Hic error (teste Alphonso de Castro) prodijsse videtur ex officina Aristotelica, Nam quanuis Aristoteles negauerit mundum creatum, dixit tamen omnia quæ in istis inferioribus fiunt, fieri ab intelligentijs: quoniam quæ à Deo immediate fiunt, dicit Aristoteles fieri necessariò: quapropter aiebat contingentia ab intelligentijs fieri. Ex quo quidem errore hæretici videntur hausisse mundum factum ab Angelis.

Archõticorum hæresis ex Aristotelica officina

Huius hæresis primum fuisse authorẽ aiũt Simonem Magum: quem sunt subsecuti Menander eiusdem Simonis discipulus, Saturnius à quo Saturniani, Nicolaitæ Carpocratiani, Cerinthus, & Archontici, de quibus hic à nobis sermo in præsenti habetur.

Author primus Archõticorum.

Negabant quoq; Archontici cum eodem Simone Mago, Basilide, Hymenæo, Phileto, Valentino, Apelle, Marcione, Marco, Cerdone, * Caianis, & alijs complusculis, qui his posteà in eadem hæresi successerunt, carnis resurrectionem esse futuram. De quibus vide locis suis. Quam hæresim licèt Augustinus lib. de hæresibus, Archõticis impingat, Tertullianus tamen non eis tribuit.

Contrà Epiphanius hoc illis asscribit: Carnis, inquit, resurrectionem negant. Vetus Testamentum calumniantur. Vtũtur tamen & eodem veteri & nouo testamento vbi opùs habent ad suam confirmandam hæresim, singula verba ad suam ipsorum sententiam falsò trahentes.

Verùm, inquit, hæc hæresis non in multis locis appáret, sed solùm in Palæstinorum prouincia. Transtulerunt & venenum suum iam alicubì in magnam Armeniam. Sed & in parua quoquè Armenia hoc zizanium iam conseminatum est à viro quodam ab eadem Armenia ad Palestinorum terram profecto, temporibus Constantij circa obitum ipsius, cui Eutactus nomen fuit, quum Atactus potiùs appellandus esset ob incompositos mores. Qui sanè ibì didicit hanc malam doctrinam, & deindè reuersus ad propria, docuit. Transsumpsit verò hoc, sicut dixi, in Palæstina, velut ab aspide venenum à Petro quodam sene, indignè Petro appellato, qui habitabat in vicinia Eleutheropolis Hierusalem, tribus signis vltra Cherbon, Cabaibaricha eam ciuitatem vocant. Hic senex primùm habuit indumentum admirandum, simulatione plenum. Forinsecùs enim reuerà pelle ouilla indutus erat, & intrinsecùs lupus rapax esse ignorabatur Anachoreta enim esse videbatur, vt qui ab hominibus secesserat, in spelunca quadam desidens. Qui multos profectò & suasu & exemplo ad renũciationem congregauit. Et pater sanè ob senectam ac habitum vocabatur, & bona sua pauperibus distribuebat, & quotidiè eleemosynas faciebat. In prima autem ætate in multis sectis examinatus est. Verù m Aëtij episcopi tempore accusatus, ac tunc Gnosticorum hæresim exercere & sequi conuictus, depositus est à presbyterio. Erat enim aliquandò cõstitutus presbyter loci: sed postquàm de hæresi conuictus fuit, ab Aëtio persequutionem passus est. Et digressus habitauit in Arabia in Cochaba, vbi Ebionæorum & Nazaræorum radices pullulàrunt. Posteà verò velut modestus factus, ad priorem speluncam rursùs redit, afferens secum hanc veneni iaculationem occultè, & apud omnes ignotus, donèc postremùm ex verbis, quæ in aures quorundam insusurrauerat, talis conuictus à nobis excommunicatus est, & per nostram tenuitatem consta-

Archontici vbi degunt potissimum

Petrus Anachoreta.

tatus. Et consedit in spelunca. Decæterò contemptus ab omnibus, & à fraternitate destitutus, & à plerisque qui vitæ suæ curam gerebant. Ad hunc itaq; senem perductus prædictus Eutactus, ab Aegypto profectus, & senis malæ doctrinæ particeps factus, hoc venenum velut magnam mercem acceptum, in patriam suam auexit. Erat enim, sicut dixi, originis ex parua Armenia, ex locis prope Satelen. Reuersus itaque ad suam patriam, multos eiusdem paruæ Armeniæ polluit, corruptis quibusdam diuitibus, & quodam Senatorij ordinis, & multis spectabilibus viris, per quos illustres homines multos illic perdidit. Verùm Dominus citiùs ipsum è vita sustulit, quàm zizanium suum integrum seminauit. Attamen ij quoq; libros sibijpsis confictos & apocryphos scripserunt: alterum quidem quem Symphoniam paruam, alterum quem Symphoniam magnam vocauerunt. Sed & alios quosdam libros apud se accumulârunt, quibus in congressibus suis suum errorem videntur confirmare, & in medium afferre. Quin & alienigenis appellatis vtuntur. Sunt enim libri apud eos sic appellati. Accipiunt autem suæ hæresis occasiones ab ascensu Esaiæ, insuperque alijs quibusdam apocryphis.

Symphonia parua & magna, librorũ nomina.

Libri alienigeni.

Summa Archonticorũ hæresis.

In summa ex libro Symphonia dicto, octonarium quendam esse dicunt cælum, & septenarium. Esse autẽ in singulis cælis principes, & hos quidem esse in septem cælis, ità vt in vnoquoque cælo, vnus sit princeps. Ordines autem esse vnicuique principi. Et matrem lucidam supernè in octauo esse: & multas quidem alias inducunt hæreses, quas longum esset recensere. Et aliqui ipsorum corpora petulantia polluta habent, alij verò simularum ieiunium præ se ferũt. Decipiunt autem simpliciores homines habitu solitariè degentium, renunciationem quandam iactantes. Aiunt autem esse in vnoquoque cælo, velut dixi, principatum & potestatem, & angelica quædam ministeria, quum vnusquisque princeps sibijpsi ministerium generauit ac fecit. Non autem esse carnis resurrectionem, sed solùm animæ. Execrantur sacrum lauacrum, etiàm si sint quidam ex ipsis præoccupati ac baptizati. Mysteriorum quoquè participationem ac bonitatem reprobant, velut quæ sit aliena, & in nomẽ Sabaoth facta. Hunc enim volunt esse, secundùm quasdam alias hæreses, eum qui in septimo cælo dominatur, & qui in alios imperium obtinet. Cibum autem principatuum ac potestatum esse dicunt animam, sine ipsa verò non posse illas viuere, propterea quòd ex humore superno sit ipsa, & vires illis præbeat. Vbi verò hæc in cognitione fuerit, & baptisma ecclesiæ fugerit, & nomen Sabaoth eius qui legem dedit: tunc per vnumquodque cælum ascendere, & excusationem apud singulas potestates facere, atque sic eam ingredi ad superiorem matrem, ac patrem vniuersorum, vndè sanè descendit in hunc mundum.

ARRABONARII. 65.

Arrabonarij, sunt ex sacramentariorum nostræ ætatis familia: qui, autore Staphylo, volũt Cœnam Domini, cùm ea præbetur, dari tanq̃ arrabonem corporis, & quasi inuestituram donati prædij aut domûs alicuius. Ità Franciscus Stancarus in Polonia docet, & in Transsyluania. Hæc Staphylus.

ARRIANI. 66.

Arriani (vt inquit Philastrius) ab Ario Alexandriæ ciuitatis presbytero, qui viguit sub Alexandro eiusdẽ vrbis Episcopo bonæ memoriæ, & Constantino Imperatore, atq; Syluestro Romanorum Pontifice, circa annum Domini 315. sunt appellati. Dicebat autem scelestus ille filium Dei Deo similem nominetenus, & non consubstantialem. Cùm verò eum diceret Deo similem, & non Dei ipsius patris diuinam crederet substantiã, hæresim periculosam incurrit. Nam & creatura similis Deo dicitur, cùm dicat scriptura: Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram. Nõ tamẽ est homo aut angelus de Deo propriè ac naturaliter, id est, de diuina illa substantia patris inenarrata & sempiterna genitus, vt vnicus filius, qui genitus est propriè de

Homo vel Angelus quomodo dicitur factus ad imaginẽ & similitudinem Dei.

de patre sempiternus: sed homo & angelus, facti sunt ex nihilo. Filius autem cum sit verus, oportet de diuina illa substantia patris genitus cognoscatur. Verus enim Deus alio modo esse non potest filius vnicus, nisi sit de patris illa diuina substantia propriè genitus. Sempiterna similitudo itaq; filij est secundùm opera: quia sicut facit pater, & filius similiter facit omnia, & ex Dei ipsius est qualitatis diuina substantia genitus: quia de ipso natus est propriè sempiternus, non autem factus ex nihilo, vt homo & angelus aut creatura aliqua est. Hæc Philastrius.

Ioan. 5.

Arrij vita ex Ioânis Carionis chronico.

Hic ergò Arrius cùm Theologiæ professor esset in schola Alexandriæ apud Aegyptios, eius hæresi & errore mirabiliter ecclesiæ concordia diuulsa est. Cæterùm quibus ad hunc errorem confirmandum persuasionũ lenocinijs vsus sit, vt adstrueret Christum non esse verè & naturaliter Deum, fusiùs hæc infrà ex Nicephori & Tripartita Cassiodori historia, quam paulò post hic attexam, audies. Ità autem placuit hic error orbi, vt doctissimi episcopi, & vniuersa ferè Orientalis ecclesia, plurimi etiam in Occidente, eum amplexi sint. Fuit nempè huius impietatis tam incredibilis successus, vt omnes ferè Romani Imperij ecclesias hæc lues peruaserit: magna nimirum facilitate ac plausu id cunctis sequentibus, quod Imperatoribus, quod episcopis ferè omnibus probari videbant. Scribit enim D. Hilarius lib. contra Constantium Augustum, 105. episcopos fuisse, qui Arrij perfidiam sequebantur. Inter cæteros verò orthodoxos Patres, qui sese huic errori infracta animi constantia opponebant, primus Alexander Alexandriæ episcopus fuit, & qui à Constãtino impetrauit, vt Nicenum concilium cogeretur, in quo damnata est hæresis Arriana. Proindè proscriptus & eiectus à regno est Arrius. At mortuo Constantino, presbyter quidam apud Constantium summa familiaritate, & cui omnia sua consilia crediderat, effecit suo suasu apud Imperatorem, vt reuocatus Arrius, pristino suo officio fungeretur. Sopitum vtcunque incendium anteà, iterum iam exardescere cœpit vehementiùs: adeò vt Cæsar Constantius etiam

Error Arrij quàm latè diffusus fuit.

Centum & quinq; episcopi Arriani.

Alexander Alexandriæ episcopus, Arrianæ hæresis maximus impugnator.

hunc errorem Arrij amplecteretur. Cæterùm statuto tãdem die, à Constantio, quo Alexander & Arrius inter se publicè conferrent de scripturis, totam noctem in orationibus consumpsit Alexander, in templo orans Deum, nè Arrianæ sectæ contagium serperet latiùs. Quarè manè sub constitutam disputationis horam, cùm in auditorium pergeret Arrius, cœpit inter eundum ventris dolore laborare, & exonerandæ alui causa cloacam ingressus est, vbi præter omnium opinionem fataliter ilicò perijt. Verùm extincto in hunc modum Arrio, non desijt tamẽ pestilens eius doctrinæ semen latius diffundi, vtpotè quod coniurati eius sectæ cœperunt multò etiàm vehementius propagare.

Arrij horrẽda mors.

Tandèm & Alexandro mortuo, Athanasius opposuit se Arrianis: sed hic proscriptus à Constantio, ex Aegypto ad vrbem vsq; Treuirim profugit. Et quanquã longissima hæc fuga erat, tamen coactus est exul clàm delitescere in octauum vsq; annum apud Treuiros. Intereà magna vi aucta hæc hæresis, serpsit per totam Orientalem ecclesiam: Adeò etiàm, vt maxima pars Christianorum, ad tempus Arrianorum sectæ adhæreret: atq; ex hac hæresi, aliæ plures sectæ suppullulârunt sensìm. Tandem verò vbi multorum conciliorũ decretis nomen Arrianorum extinctum esset, tamen subindè iterùm sub aliorum nominibus eadem secta renouata est in ecclesia. Erant vna in vrbe variæ opiniones, & sectæ diuersæ persequebantur se mutuò, adeò vt alij in aliorum templa irruentes, tumultuarentur, & cladem committerent. Miserabilis omninò & calamitosa tum erat facies ecclesiæ, quæ meritò offendiculi occasionem non tantùm gentibus præbuit, quo minùs amplecterentur verbum, sed alios etiàm offendit, vt à Christianismo ad Gentium idololatriam desciscerent, inter quos & Iulianus Cæsar fuit. Hactenùs Ioannis Carionis Chronicon, lib. 3. Monarch. 4. Aetate 3.

Athanasij proscripti fuga.

Plures sectæ suppullulantes ex Arriana hæresi.

*

Cui historiæ succinit & Vincentius Lirinensis, in verè aureo illo opusculo, quod pro fidei catholicæ antiquitate & veritate, aduersùs prophanas omnium hę reseon nouationes ante mille annos edidit,

Lirinensis de Arrianorum peruersitate.

dit, in hæc verba: Quandò, inquit, Arrianorum venenum, non iam portiunculã quandam, sed penè orbem totum contaminauerat, adeò vt propè cunctis Latini sermonis episcopis partim vi, partim fraude deceptis, caligo quædam mentibus offunderetur, quidnam potissimùm in tanta rerum confusione sequendum foret, tunc quisquis verus Christi amator & cultor extitit, antiquam fidem nouellæ perfidiæ præferendo, nulla contagij ipsius peste maculatus est. Cuius quidem temporis periculo, satis superque monstratum est quantum inuehatur calamitatis, nouelli dogmatis inductione. Tunc siquidem nõ solum paruæ res, sed etiam maximæ labefactatæ sunt. Nec enim tantum affinitates, cognationes, amicitiæ, domus, verùm etiàm vrbes, populi, prouinciæ, nationes, vniuersum postremò Romanum Imperium funditùs concussum & emotum est. Nanque cum prophana ipsa Arrianorum nouitas, velut quædam Bellona aut Furia, capto priùs omnium Imperatore, cuncta deindè palatij culmnia legibus nouis subiugâsset, nequaquam deinceps destitit vniuersa miscere atque vexare priuata ac publica, sacra prophanaq; omnia, nullum boni & veri gerere discrimen: sed quoscunque collibuisset, tanquàm de loco superiore percutere. Tunc temeratæ coniuges, depopulatæ viduæ, prophanatæ virgines, monasteria demolita, disturbati clerici, verberati Leuitæ, acti in exilium sacerdotes, oppleta sanctis ergastula, carceres, metalla: quorum pars maxima interdictis vrbibus, protrusi atque extorres, inter deserta, speluncas, feras, saxa, nuditate, fame, siti affecti, attriti, & tabefacti sunt.

Arriana pfidia, quantũ malorum inuexerit.

Atq; hæc omnia nunquid vllam aliam ob causam, nisi vtique, dum pro cælesti dogmate, humanæ superstitiones introducuntur, dum bene fundata antiquitas, scelesta nouitate subruitur, dum superiorum instituta violantur, dum rescinduntur scita Patrum, dum conuelluntur definita Maiorum, dum sese intra sacratæ atque incorruptæ vetustatis castissimos limites, prophanæ ac nouellæ curiositatis libido non continet? Sed nè quis forsitan nos hæc odio nouitatis & amore vetustatis fingere existimet, beato saltem credat Ambrosio, qui in 2. ad Impetator. Gratianum lib. acerbitatem sui temporis ipse deplorans, ait: Sed iam satis, inquit, omnipotens Deus nostro exitio, nostroq; sanguine, confessorum neces, exilia sacerdotum, & nefas tantæ impietatis eluimus. Satis claruit, eos qui violauerunt fidem, tutos esse non posse. Item in tertio eiusdem operis libro: Seruemus igitur, inquit, præcepta Maiorum, nec hæreditaria signacula ausi rudi temeritate violemus. Librum signatum illum propheticum, non seniores, non potestates, non angeli, non archangeli, aperire ausi sunt: soli Christo explanandi eius prærogatiua seruata est. Librum sacerdotalem quis nostrûm resignare audeat, signatum à confessoribus, & multorum iam martyrio consecratum? Quem qui resignare conati sunt, posteà tamen damnata fraude signârunt: qui violare non sunt ausi, Confessores & Martyres extiterunt. Quomodo fidem eorum possumus denegare, quorum victoriam prædicamus? Hæc Vincentius Lirinensis.

Propter nouitates, omnia mala q̃ pferimus, oboriuntur.

Ambrof. de calamitate ob Arrianorum hæresim suis tẽporibus oborta.

Apo. 5. & 6.

De Arrio rursùs eiusq; affectatoribus, sic scribit Nicephorus ecclesiasticæ histo. lib. 8. cap. 4. Quum res, inquit, omnes Constantino magno ex sententia cederent, etiàm apud exteras nationes, finitimas simul & longinquiores, vel iure belli, vel fœderibus pactis pacatas, altissima annis pluribus pax & tranquillitas in orbe Romano floruit, & professio fidei Christianæ vbique terrarum est propagata. Multæ quoque feræ nationes, sacra nostra sunt complexæ: & mirificum vitæ institutum in ecclesijs & apud multitudinem ipsam, denique in montibus etiàm & solis locis resplenduit: quòd nuper admodùm monachi pullulare cœpissent, & quòd Martyres adhuc & Cõfessores superstites essent, sacerdotesque insupèr apostolicis donis & miraculis, vitæque simplicitate vigerent. Per quos cælestem prorsùs vitam in terris cernere erat, religione ipsa in dies semper & in rebus omnibus augmenta sua capiente, & Constantino studio omni in hoc incumbente, vt apud omnes ea vbique confirmata stabiliretur, & ad ampliorem magnitudinem exerescerct

Nicep. Call. de Arrio eiusq; sequacib. noranda historia.

Christianismus vbique florentissimus temporibus Constantini.

ficeret: vtque, per ipsum, adiuuante DEO, Christianismus in serena certaque tranquillitate & altissima pace consisteret. Atque, vt simpliciter dicam, ea tempestate res nostræ lætissimæ, iucundissimæ, & florentissimæ fuere: aduersarij autem cötrà, in tristitia, summissione, & mœrore summo vixêre.

Cap 5. Tranquillū florêremq; sei ecclesiasticæ statum importunitate sua hęretici perturbant.

Religio itaque nostra cùm in tanta esset gloria & flore, pacem & quietém tantam intestinum turbauit bellum. Nugæ nanque disputationes contentiosæ, verā pietatem perfectamque diuini numinis cognitionem prætexentes, de quibus antea inquisitum non fuerat, ea in quæstionem deduxerunt, eaque re ingentes turbas in ecclesijs concitârunt. S. quidem generis nostri pestis, improbusque prorsùs & exitiosus hostis, nauim ecclesiasticam tam placide secundis ventis ferri, & ab vniuersitatis huius Deo gubernari videns, ferre id non potuit: & graue molestumq; sibi esse putauit, nisi submergendam eam curaret, quæ tam securum citra prauorū dogmatū fluctus & procellas teneret cursum. Vt enim Græcæ superstitionis præstigias proculcari, dolosos que laqueos eius in apertum protrahi, & manifestò argui atque conuinci, & creaturam quidē (vt antehàc) ampliùs non coli, creatorem verò eius, sicuti conuenit, laudibus vehi, & adorari animaduerit: apertum rursùm cōtra Deum mouere bellum posthabuit, & dolo rē clandestinè admodùm & fraudulenter aggressus est. Repertis nanque quibusdam, qui Christianam quidem profiterentur fidem, arrogantia autem inanique vanæ gloriæ ambitione & dominandi cupiditate quasi intemperijs quibusdā agerentur, eis ipsis velut instrumētis adinuentionis fraudisque suæ vtens, alio quodam modo rem in priorem reduxit errorem & seditionem, vt conditor scilicet rerum omnium Deus, creaturis suis exæquatus & connumeratus, creatura rursùs quemadmodùm anteà adoraretur, cultusq; diuinus adorationi illius similis fieret.

Diabolus idololatriæ author & ppagator.

Tumultûs ecclesiastici initium.

Verum vndè, quóve modo, & per quē, zizania hæc sata sint, re altiùs repetita, vt potero, exponam. Alexandriæ, quæ primaria & præcipua inter Aegypti, Thebaidis & Libyæ vrbes ciuitas est, amplissima sanè & populosissima, post Theonem Petrus, eximius veræ pietatis propugnator, ecclesiam Alexādrinam gubernauit. Qui certaminis sacri cursu splendidè sub impijs tyrannis peracto, Achillam breui habuit successorem. Atque huic, ecclesiæ clauo dirigendo Alexander suffectus est, apostolicæ doctrinæ generosus defensor: qui in ea, quam diximus, tranquillitate & pace, diuinis institutionibus quotidiè ecclesiam exhilarauit.

Alexandrini episcopi.

Arrius quidam erat, in rationem quidem ille sacri ordinis relatus, sed qui iam indè ab initio studium suum semper dogmate suo satis declarauerat. Melitio nāque res nouas molienti primùm adhæsit: atque eo relicto, se posteà ad diuinū, quē diximus, Petrum cōtulit, à quo etiàm diaconus est factus. Sed ab eodem rursùm ecclesia exactus, eò quòd Petrus Melitium sectatoresque eius excommunicauit, & baptismum eius non recepit neque admisit, propter nonnullas quidem causas, potissimum autem quòd ille persecutionis periculo non perlato, cultum diuinū abiurârit, & dæmonibus sacrificârit. Vbi verò Petrus accepta martyrij corona, vitæ cursum finijt, ab Achilla successore eius Arrius veniam impetrauit: & rursùm diaconi ministerio fungi permissus, posteà in presbyterorum quoque ordinem est allectus. Apud Alexandrum quoque, proximum ab Achilla episcopum, honesto loco fuit. Et quòd cauillationum dialecticarum non imperitus, atq; in eiusmodi disciplinis probè exercitatus esset, scripturarū interpretatio credita ei fuerat. Enimverò cùm non benè ferret, Alexandrum episcopi dignitatem obtinere, quod non ritè is quoque, neque ordine lectus esset, dissidia aduersùs eum latenter & contentiones mouit. Quumq; non haberet quod in vita moribusque Alexandri carperet, neque per sycophantiam facilè quicquā cōfingere posset, ea quidem in parte quietus fuit: quæ verò ille in ecclesia pro concione piè rectèque doceret, in eis repugnare illi instituit. Episcopus nanque, filium cum patre ὁμότιμον, hoc est, eiusdem honoris, atque eiusdem substantiæ, æqualemque per omnia eidem qui eum genuit,

Arrius Melitij sectator.

Arrius ab Achilla episcopo Alexandrino in ecclesiā, erroris gratia impetrata, receptus.

Contentio Alexandri episcopi, & Arrij presbyteri, de eo.

it, esse, ex diuinarum scripturarum sententia & traditione docuit. Arrius autẽ inter presbyteros primas tenens, verboq; veritatis prorsùs repugnans, creaturam facturamque patris filium vocauit, in absurdas opiniones prouolutus. Ex non existentibus siquidem genitum esse, & fuisse aliquandò tempus, cùm non fuerit, meraque sententiæ & arbitrij libertate, vitij & virtutis capacem esse, aliaque huiusmodi censuit, quæ opinari eum par erat, qui sibi de huius generis rebus disserendum atque inquirendum esse constituisset.

Arrij hæresis.

Et quum existimaret episcopum Libyci Sabellij dogma asserere, contendendi & aduersandi studio, in errorem ex diametro illi contrarium decidit. Sanè quidẽ permultos ad nouas eius dogmatis res pertraxit, & ex parui igniculi scintilla, ingens est & altum exortum incendium. Ab Alexandria enim doctrina hæc progressa, Aegyptum, Libyam, & superiorẽ Thebaidem percurrit, mox etiam ad alias prouincias & vrbes peruenit. Quæstione tali iam in controuersiam vocata, Alexander eam dissuadere est conatus. Sed iam non pauci episcopi, & plurimi ex clero re-&è dicere Arrium affirmabant, sententiamque eius complectentes comprobabant. Postquam autem inter se non consenserunt, seu potiùs Arrius furijs correptus propalàm impietatem suam docuit, Alexander illum, & cum eo qui partes eius sequerentur, clericos omnes excommunicauit, & sacro ordine mouit. Sentiebant porrò cum eo in Alexandrina parœcia, Aithalas, Achillas, Carponas, Sarmates, & alter Arrius, presbyteri: & Euzoius, Macarius, Iulius, Menas, & Helladius, diaconi, multam etiàm populi partem secũ trahẽtes. In quo alij idem sibi de Deo sentiendum atque credendum esse quod episcopus arbitraretur, putabant: alij verò, sicuti multis euenire consueuit, istos miserabantur, veluti iniuria affectos, & indi&a causa ab ecclesia proscriptos &c.

Ea longè lateque progressa.

Alexander episcopus Arrium cũ sequacibus suis ab ecclesia proscribit.

Scinditur incerto studia in contraria vulgus.

Et quia longum esset, reliqua Arrij & eius assectatorum gesta hìc percensere, q ea videre & legere desiderat, nimirùm quomodò ille à sanctorum communiõe fuerit reiectus cùm ab Alexandro, tum ab Athanasio Alexandriæ episcopis, & ab Imperatore Cõstãtino in exilium missus, & ab eodem tandèm in aulam reuocatus: quomodo repentina & horrenda morte obierit, quomodò eius professio fidei in Niceno concilio oblata, lacerata fuerit, & eius sequaciumq; libri publico Constantini edicto combusti, illique excommunicati & proscripti, & eorum ecclesiæ incensæ: quot turbarũ causa eorum impia dogmata in ecclesia extiterint, quomodò suos cõuentus separatìm semper egerint, & infinitas alias dissensiones, impietates, criminationes, insidias, conuicia, crudelitates, odia, animositates, tumultus, proditiones, dolosa consilia in viros probos machinati fuerint, & non solum contra Nicena decreta figmenta, sed fraudes etiam in suo ipsorum dogmate damnando commenti fuerint, quomodo denique Arrianismus tantoperè in Oriente fuit propagatus: si quis, inquam, hæc videre voluerit, legat Ecclesiasticam histo. Nicephori, lib. 8 c. 5. 6. 7. 8. 24. Et Tripartit. Cassiodori lib. 1 cap. 12. 13. 14. 15. 16.

ARMENI. 67.

Armeni hæretici sub Cõstãtinĩ III. filij Heraclij Imperio, & pontificatu Theodori, summi Romanorũ antistitis, viguêre, circa annũ Dom. 640.

Hi Asiam incolunt ea in parte, quæ est inter Taurum & Caucasum montes constituta. Horum patria Armenia dicitur, à Cappadocia vsque ad Caspium mare protensa. Cùm autem illi catholicam fidem fuissent primùm edocti, tempore Iustini huius nominis II. Imperatoris, anno Christi 572 tandèm veram fidei regulam deserentes, in varios errores sunt prolapsi. Proprium habent Primatem, quem Catholicum appellitant, & cui velut summo pontifici per omnia obtemperant. Romanũ siquidem antistitem contemnunt, eum dicentes non esse cæteris superiorẽ. Quã verò ob causam ab ecclesia defecerint, cõijcere licet ex historicorum scriptis, nimirùm propter decreta concilij Chalcedonensis sub Leon. primo & Martiano Imperatore celebrati: quòd videlicet in eo ipso concilio Eutyches Abbas Constantinopolitanus & Dioscorus Alexandrinus epis-

Armenorũ patria.

Primas Armeniorum.

Causa cur ab ecclesia defecerint Armeni.

episcopus, quorum opinionem Armeni sequebantur, damnati fuissent. Nam qđ tempore Philastrij Brixiensis episcopi & B. Augustini, nondùm ab ecclesia seiuncti essent, ex eo constat, quòd neuter eorum, Armeniorum hæresis mentionem faciat. Armeni itaque his hæreticis fauentes, decreta concilij Chalcedonensis admittere contempserunt,

Armenorũ hæreses, ex Guidone Carmelita. 1. Inter alios itaq; Armenorum errores, is vnus est, quo asserunt Adamum & Euã nunquam carnali copula coniungendos, si in eo statu, quo illos Deus condiderat, permansissent, humanam speciem aliter propagandam asserentes.

2. Ab omnibus etiàm sacramentis virtutem cõferendi gratiam tollunt.

3. Rebaptizant eos, qui iam semèl baptisma susceperunt in ecclesia Romana, in ea dicentes non esse verum baptisma, ꝓpterea quòd apud Latinos non esse verã & catholicam ecclesiam affirment, sed solùm penès ipsos: iuxta quod iam olìm futurum prædixerat Christus, venturos nẽ- Matt. 24. pe quosdã pseudochristos & pseudoprophetas, qui cùm dicerẽt, Ecce hic est Christus, aut illic, non tamen illis credendum esset. Nam surgent, inquit, falsi prophetæ qui tam magna signa & prodigia sunt daturi, vt etiam in errorem inducantur, si fieri potest, vel electi. Quapropter si vobis dixerint, Ecce in deserto est, nolite exire: ecce in penetralibus, nolite credere.

4. Dicebant etiam Baptismum alicui cõferri non posse, nisi eidem conferatur & Eucharistiæ sacramentum.

5. Chrisma quoque, adeò necessariũ ad verum baptisma perficiendum, vt nisi baptizandus ipso chrismate vngatur, nõ baptizatum censerent.

6. Asserebant rursùs, pueros non egére baptismo ad deletionem peccati originalis, vtpotè qui pueros negarent ante Baptismũ vllum peccatũ originale habere.

7. Item beatos essentiam Dei nõ videre, sed claritatem quandam illius essentiæ, in qua visione asserunt supremam constare beatitudinem.

8. Nullam etiàm animam ante diem iudicij extremi fore beatam, quòd nullam dicerẽt animam ante illum diem, Deum videre posse.

9. Fatentur Deum esse mendacem, propterea quòd cùm Deus dixisset Cain, futurum vt à nullo homine occideretur, seipsum tamen occiderit: qua ex re conuincunt, Deum protulisse falsum, cùm Cain fuerit ab homine occisus.

10. Dicunt Spiritum sanctum non à filio, sed à patre solo procedere, hac opinione moti, quòd in Euangelio eiusdem spiritꝰ sancti processus non à filio, (vt dicunt) sed à solo patre inueniatur & legatur. Et qđ in Symbolo Niceno & Constantinopolitano solùm ponatur processus à patre, & non à filio: ex quo fit vt negent spiritum sanctum à filio procedere.

11. Dicunt rursùs, sacramentum Eucharistiæ non posse confici in azymo pane, sed præcisè in fermentato, à Romana ecclesia hinc (vt asserunt) diuulsi, quòd in pane azymo ea conficiat. Ex quo Latinos etiam omnes Azymitas appellant, eosq; anathematizant, non permittentes Latinos sacerdotes in eorum altaribus sacrũ mysterium conficere, quemadmodum D. Anselmus quadam epistola de fermentato & azymo testatur. Adeò quidem, vt si ipsis nescijs aut inuitis Latinos celebrare contigerit, abluant altaria in quibus celebrârint, quòd ea credant esse polluta, ex falso (vt asserunt) sacrificio per sacerdotem Latinum in azymo confecto.

12. Item negant illi verum Christi corpꝰ realiter in sacramento Eucharistiæ sub panis, & sanguinem sub vini speciebus cõtineri.

13. Rursùs sic vinum in calice apponũt, vt nullum penitus misceant aquam, eam asserentes minimè miscendam esse.

14. Asserunt etiam hunc sacratissimum cibum nec prodesse quicquam, nec etiàm obesse.

15. Item inferni pœnam non esse perpetuam, dicentes Christum cùm ad inferos descendit, omnes animas indè eduxisse.

16. Negant in nuptijs contrahendis aliquod esse sacramentum, asseuerantes illam maris & fœminæ indissolubilem cõiunctionem non esse sacramentum, neq; per illam, aliquam gratiam conferri coniunctis.

17. Et

17. Et quamuis dicant originale peccatum nullum esse, fatentur tamen Baptismum esse necessarium ad vitam æternã consequendam. Paruulos verò qui absq; baptismo decedunt, negant vitam beatã possidere, sed eos dicunt in paradisum terrestrem migrare, si filij sint fidelium: si verò infidelium filij extiterint, illos dicunt descendere in infernum cum suis parentibus.

18. Docent rursùs, omnes homines ante passionem Christi fuisse damnatos ob primorum parentum peccatum atque trãsgressionem. Dicũt enim, eorundem priorum patrum peccatum adeò fuisse exitiale & noxium, vt toti posteritati vsque ad Christi passionem nocuerit, eamque posteritatem in infernum abduxerit, non quidem propter originale vitium, quod à primis parentibus contraxerunt nascentes, (quia, vti iam diximus, nullum esse adstruunt) sed ob proprium primorum parentum peccatum omnes damnatos esse affirmant, etiàm si ipsi in se nullum habuerint peccatum.

19. Dicunt item, nullum fuisse futurum peccatum, si dæmones non fuissent, qui homines ad tentationem impellerent: ex quo inferebant, peccatum esse simpliciter à dæmone, & nullo pacto à libero arbitrio.

Matt. 16. 20. Dicunt etiàm, esse aliqua peccata ità prorsùs irremissibilia, vt à nullo sacerdote remitti possint, contra illud quod Christus dixit Petro: Quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum & in cælis: & quodcunq; solueris super terram, erit solutum & in cælis. vbi qui totum dicit, nihil excludit.

21. Asserunt prætereà, nullum esse purgatorium locum, in quo animæ ab hac luce migrantes, purgentur à sordibus, quas in corpore contraxerant, antequàm in æterna tabernacula recipi mereantur.

22. Docent quoque Christum surrexisse à mortuis die sabbati post parasceuen hora sexta, cùm tamen eum surrexisse tertia die omnes scripturæ testẽtur, iuxta quod ipse Saluator promiserat, Luc. 18. & Matthei 12.

23. Item omnes homines in sextu virili resurrecturos, nullumque post resurrectionem futurum esse fœmineum sexum.

24. Negant deniquè vllum sacramentum gratiam conferre posse suscipienti, quantumlibet ad illius susceptionem animam suam præparet. Hi sunt Armeniorum errores, quos Guido Carmelita præter cæteros recensẽt libro, quem de hæresibus edidit.

Armeniorũ hæreses ex Nicephoro Callisto.

De his porrò sic scribit Nicephorus historiæ ecclesiasticæ lib. 18 cap. 53. Iacobus, inquit, à quo nunc quoque Iacobitarum hæresis denominata celebratur, Syrus genere, obscurus prorsùs & nulla gloria, Armeniorum sectæ dux fuit. Ea sanè hæresis multiplex est, & vt quispiam dicat, hæresum omnium confluens sentina. Nam illi cum Arrio aberrant in eo, quòd Deum Verbum naturam mutationi obnoxiam, anima carentem, assumpsisse dicunt. Cũ Apollinari autem, corpus Domini mentem non habere, eidemque diuinam naturam sufficere, mentisque vim operatricẽ perficere dicunt. Atque hæreticis multis laudatis, deprauatas ipsorum opiniones sibijpsis arrogant. Magister horum Eutyches, Dioscorus Alexandriæ patriarcha, & Petrus Cnapheus, Seuerusq; Acephalus, episcopi Antiocheni, Euchanius insupèr Mãtacunes, fuère. Et quandoq; illi Deum verbum, incorruptibile, & increatum, & cæleste, & à perpessione alienum, atque subtile, nobisq; non consubstantiale corpus recepisse, atque ea quæ carnis sunt, nobis in speciem tantùm spectri more exhibuisse, exequutumque esse opinantur. Quandoquè autem carnem eius in naturam Deitatis conuersam, eidemque consubstantialem factam esse dicunt. Multotiès verò etiàm Deum Verbum, humanũ ex virgine corpus assumpsisse negant: sed ipsum immutabili modo mutatum, & carnem factum, transitum tantùm per virginem fecisse, & cruci diuinitatem, quæ circumscribi & definiri nequeat, vnigeniti affixam, eandemq; sepulcro traditam asseuerant. Atque fidem etiàm natiuitati Christi secundùm carnem derogãtes, & eam in speciem tantùm, phantasmatis instàr, factam esse dicentes, & non sicut nos, per interualla particularìm, sed ad quindecimum Ianuarij mensis diem, ieiunij tempus extendentes, annunciationem

Armeniorũ falsę doctrinæ autho-res.

nem simul & natiuitatem & Baptismum Christi celebrant. Quin multa etiàm diuini Euangelij dicta, suam ipsi opinionem adstruere conantes, tollunt atque inducunt, ac veluti Monophysitarum & Theopaschitarum, & Aphthartodocitarum, & Monothelitarum hęresim hæreditare cre uerint, Cnaphei Petri accessionem Tersancto hymno annexam, valdè complectuntur: ecclesiam catholicam iam indè ab initio hymnum eum ità decantâsse, post pueri autem illius raptum vt is aliter canetur, constitutum esse dicentes. Quem quidem raptum, tanquàm falsum scilicet omninò negant. Neque trium subsistentiarum Deitati, sicuti diui patres docent, sed vnigenito verbo Christo, carmen eiusmodi concini dicunt.

De his vide locis suis.

Quid sit Tersanctus hymnus, lege in Theopaschitis, Seuero & Petro Cnapheo.

Hoc ex Græcorū & Orientalis ecclesiæ ritu & sententia dictum.

Idem ipsi re diuina facienda, non vtuntur pane azymo: & ad eam vinum aqua nō temperatum adhibent, vnam ea re in Christo naturam designantes: neq; sicuti nos, calicem miscent, per quam mistionē, duarum naturarum vnionem declaramus. At erga Deum impij illi, Pascha quoque Iudaico more celebrant, boues & oues iuxta ritum Iudaicum immolantes, & sanguine agni ędium postes inungunt. Non illi corpus & sanguinem Domini percipientes, sed agnum Iudaicè sacrificantes, atque igni torrentes, de eo participant.

Quid sibi velit in incruento sacrificio, vini & aquæ mistio.

Crucem non priùs honore debito prosequuntur, quàm perindè atque hominē baptizauerint. Atque in media ipsa cruce clauum figunt, eumq; sanguine victimæ vngunt. Hoc verò faciūt in Christi nomē, vnam sanctæ Trinitatis personam crucifixam esse ostendentes: nec interim intelligentes, quòd eo modo simul etiàm Patris & Deitatis naturam, clauum videlicet figentes in cruce, in nomine sanctæ Trinitatis baptizata, concrucifigunt, quæ vna est & eadem. Tres verò cruces connectentes, sanctam Trinitatem cognominant, eo pacto fortè insinuantes, sanctam Trinitatem crucifixam esse.

Crucis adoratio apud Armenos.

Imagines etiàm Patris & spiritûs sancti effigiant, quod perquàm est absurdū. Imagines enim corporum eorum sunt, quæ videri & circunscribi possunt: non eorum quæ inuisibilia sunt, & intelligentia compræhendi nequeunt. Imagines sacras honorant illi quidem, sed non osculantur. Ac digito tantùm eas contingentes, huic postea osculum figunt.

Imagines patris & spiritûs sancti.

Communionem nostram nihil esse dicunt. Et oblationem oleo subigunt & vngunt.

Dicuntur verò constitutiones habere multifarias diuinorum ministeriorum, præter ecclesiæ traditionem & consuetudinem. Atque vt Monophysitas se esse satis ostendant, digito vno à læua dextram versùs, seipsos cruce consignant.

Et crucem sanctam magno Parasceues die sub terra abscondunt, vsq; ad magnū Dominicum diem. Tum verò cum lumine per plateas & angulos circumeuntes, hinc & indè eam quærunt, & inuentam proferunt.

Tempore autem procedente, alias etiā ἀλιφορίας, hoc est, ritus & cæremonias, quæ pietate salua vel obseruari vel omitti possunt, complexi sunt, peculiaria ieiunia instituentes, & sabbatis atque diebus Dominicis magnæ sanctæ quadragesimæ, lac, caseum, & oua comedentes, & per panem azymum sacrificium peragentes: atque id, quod Arziburi dicitur ieiunium, paulo ante eum diem, quo carnium esus interdicitur, seruantes. Hactenùs Nicephorus. De his vide latiùs in Chazinzarijs, Staurolatris, Monophysitis, Theopaschitaris, Aphthartodocitis, Monothelitis, Petro Cnapheo, & Seuero.

Arziburi ieiuniū qd sit, vide in Chazinzarijs.

ARNALDISTAE.

68.

Arnaldistæ ab Arnaldo Brixiensi quodam Italo natione dici vidētur, qui sub Cunrado III. huius nominis Cæsare Germano, & Innocentio II. Romanorum summo Pōtifice, circa annum Domini. 1140. ad Lateranū celebrata synodo, cum Petro Abailardo damnatus est.

Hic enim vnus è sequacibus & cohæreticis ipsius Petri Abailardi Galli extitit, qui suo confisus ingenio, omnium sanctorum doctorum (vt author est Alphonsus de Castro, libro tertio aduersùs hæreses)

sententias contemnere cœpit: & velut alter Ismael manus suas contra omnes extulit. Ex quo iustum & æquum deindè fuit, vt omnium manus contra eum leuarentur. Quod animaduertens D. Bernardus Clarauallensis abbas, (quod monasterium in Burgundiorum prouincia situm est) cum vtrisque conflicturus, Rhemensem vrbem profectus est. Sed illi veriti nè ab eodem vincerentur, cum eo congredi abnuerunt, sicque tandem sedem apostolicam appellantes, vrbe excesserunt. De quibus idem Bernardus epistola quadam ad eundem Innocentium, scribit in hæc verba: Procedit Golias iste (nimirùm Petrus Abailardus) procero corpore, nobili illo suo bellico apparatu circummunitus. Ante se quoque eius armiger Arnaldus de Brixia, squama squamæ coniungitur. Siquidem sibilauit apis quæ erat in Francia, api de Italia: & venerunt in vnũ aduersùs Dominum & aduersùs Christũ eius. Hi magnis efferunt laudibus philosophos, adinuentiones eorum & suas nouitates, catholicorum patrum doctrinæ præferunt & fidei. De eisdem idem ad episcopum Constantiens. Homo est, inquit, neque manducans neque bibens, sed cum diabolo sitiens sanguinem animarum, exceratus à Petro Apostolo, adhæserat Petro Abailardo, cuius errores in ecclesia damnatos, defendere pertinaciter conabatur, inimicus crucis Christi, seminator discordiæ, fabricator schismatum. Et rursùs ad Guidonem legatum: Arnaldus de Brixia, cuius conuersatio mel, & doctrina venenũ: cui caput columbæ, cauda scorpionis est: quem Brixia euomuit, Roma exhorruit, Francia repulit, Germania abominatur, Italia non vult recipere.

Epist. 190.

Arnaldistæ singulis annis Romæ in Cœna Domini excommunicantur: & in cap. Excommunicamus, extrà de hæreticis. Itemque C de hæreticis, l. Gazaros, perpetua damnantur infamia.

Arnaldistæ excommunicati.

Arnaldistarum hæreses.

1. Dicunt autem cum Armenis, Deum non videri per essentiam à beatis, sed per claritatem quandam illius essentiæ, in qua visione asserunt beatitudinem consistere.

2. Rursùs, Deum non posse facere ea quæ agit, nisi propter ordinem iustitiæ & sapientiæ suæ, vel quòd agat ex necessitate naturæ.

3. Item Deum non esse authorem omnium bonorum.

4. In Deo esse quippiam compositum.

5. Aliquid esse, præter Deum, æternum.

6. Aliquid esse, quod nec creator, nec creatura sit.

7. Angelos aliquid creare: & complures alios dicunt errores, de quibus vide in Petro Abailardo.

ARNOLDVS A VILla Noua. 69.

Arnoldus à Villa Noua, quæ sita in agro Catellonens. & qui ibi insignis medicus habebatur, varios multiplicesq; libros edidit, multis tamen erroribus scatentes & conspersos, inter quos hi fuêre præcipui:

Arnoldi hæreses.

1. Natura humana à Deo verbo assumpta, est æqualis Deo in omnibus bonis suis: adeò vt tanta sit humanitas Christi, quanta est eius diuinitas, & tantundem possit & valeat.

2. Diabolus ingeniosè fecit vniuersum populum Christianum à veritate Domini Iesu Christi deuiare: adeò quidem, vt eius fides nihil discrepet ab ea quæ dæmonum est, sicque totus populus Christianus ad infernum deducitur.

3. Omnes claustrum incolentes, sunt extra charitatem, & ideò damnantur: falsificantque, quotquot sunt, doctrinam Christi.

4. Omnes Theologi qui Philosophiam immiscuerunt suis operibus, non rectè hac in re fecerunt. Damnabat enim omnem prorsùs Philosophiam.

5. Medicinæ opus gratius atque acceptius est Deo, quàm altaris sacrificium: Et quisquis post mortem Missas celebrare facit, charitatis opus non perficit.

6. In altaris sacrificio sacerdos offerens, nihil Deo offert, nec suam quidem voluntatem.

7. Eleemosynarum largitione, magis Christi repræsentatur & exhibetur passio, quàm altaris sacrificio.

8. In Decretis, canonibus, atq; constitutio-

tionibus Papalibus, nulla subest scientia, sed mera tantùm humana sunt opera.

9. Deus nunquàm comminatus est peccantibus æternam damnationem, sed ijs solùm qui sunt alijs malo exemplo & offensioni.

10. Anno ab incarnatione Domini millesimo trecentesimo trigesimoquinto, mūdi finis futurus est.

Hæ sunt Arnoldi hæreses, damnatæ quidem Trachonæ per duos doctissimos & insignes viros, Fr. Ioannem Longæum ordinis Prædic. atque Dominum Ganfredum Crudillium, Trachonensis ecclesiæ vicarium, sede vacante.

ARTEMON.

70.

Artemon, qui & Artemas hæreticus (authore Eusebio libr 5 cap. 28. Ecclesiast. hist.) Marco Aurelio Antonino Heliogabalo imperium, & Vrbano primo Romanum Pontificatum administrante, viguit, circa annum Domini 221.

Artemonis impium dogma. Hic autem cum Ebione, Cerintho, Carpocrate, Theodoto & Montano, Christū fuisse Deum negabat, sed eum solam naturam habuisse humanam, & ideò purū hominem extitisse. De quo sic scribit Nicephorus lib. 4. ca. 20. hist. ecclesiast.

Hæresibus, inquit, quas diximus (hoc est, Saturnini, Basilidis, Valentini, Cerdonis, Marcionis, Marci, Tatiani, Seueri, & Encratitarum, hi nempe iam præcesserant) diuinorum quos retulimus virorum (id est, Dionysij Corinthiorum episcopi, Theophili Antiochiæ præsulis, Melitonis Sardens. episcopi, & Irenæi Lugdunens. Apollinaris, Carj. & Tertulliani, qui his temporibus aut paulò antè insignes habebātur) virtute & doctrina, prorsùs euulsis, zizaniorum sator alias insupèr seminare non cessauit. Sed & priorum illatum multi adhuc restabant surculi, puræ agrorum Christi sationi officientes. Multæ enim derepentè tum primùm initium sumentes, producebantur. Omnes tamen à Simone & Saturnino, atq; ab absurda & importuna scientia Cerinthi, ortum traxerunt. Primi hæresum authores. Artemon & Montanus tum primùm pullulabant, & tanquàm serpentes rubetæ interitum spirantes, venenatorū reptilium more, per Phrygiam in Asia prouoluebantur.

Artemon & Montanus hæretici in Phrygia. Artemon igitur, qui & Artemas dictꝰ est, ea, quæ nos, de Deo huius vniuersitatis sensit, conditorem eum esse rerum omnium dicens, Dominum autem nostrum Iesum Christum asseruit merum esse hominem, ex virgine natum, & virtute prophetis præstantiorem. Hæresis & deliramentum Artemonis. Atque eadem hæc Apostolos quoq; prædicasse asseuerauit, perperàm exponens atque deprauans diuinarum scripturarum sensum. Successores autem eorum, diuinitatem tribuisse Christo, quum anteà Deus non fuerit, dixit. Hæc Nicephorus.

Epistola quoque Alexandri pontificis Alexandrini, ad Alexandrum Constantinopolitanum episcopum missa, sic de Artemone & eius cohæreticis habet in Tripart. Cassiodori historia lib 1. ca. 14. Appetitus, inquit ille, potentiæ hominum pessi morū, auaritiæq; propositū, veritati, quæ creditur esse præcipua, solet insidiari, per varias scilicet occasiones resistentes ecclesiasticæ pietati. Impulsi namque maleuoli à diabolo in eis operante, ad propositam sibi libidinem, & ab omni reuerentia resilientes, cōculcant iudicij Dei timorem. De quibus mihi necessarium fuit patienti reuerentiæ vestræ significare, vt ab eiusmodi caueatis, nè quis fortè præsumat eorum in parœcias vestras accedere, vel per se, vel per alios. Valent enim Magi ad seducendū figmentis vti, vel literis falsitate compositis, quę possint facere præstigium simplicem fidem puramque respicientibus. Arrius igitur & Achillas coniuratione nupèr facta, Coluthi superbiā, & multò deteriùs illo secuti sunt: &c. Et rursùs: Multa dicturus, dilectissimi, transeo, onerosum esse reputans, plurimis verbis vnanimes admonere doctores. Vos enim ipsi estis diuinitùs eruditi, non ignorantes quia doctrina quæ nupèr contra pietatem surrexit ecclesiasticam, Hebionis est & Artemonis, & zelus Pauli Samosateni de Antiochia, synodali omnium episcoporum iudicio ab ecclesia pulsi. Hebion. Artemon. Paulus Samosatenus. Lucianus. Cui succedens Lucianus, extra Synagogas mansit trium episcoporum, pluri-

mo tempore. Quorum impietatis fæcem sorbentes isti, nunc nobis de non existentibus, illorum plantationes absconsas pullulare fecerunt Arrius & Achillas, & cum eis consilium malignantium. Hæc Tripartita historia ex Theodorito De hac hæresi vide latiùs in Saturnino, Basilide, Valentino, Cerdone, Marcione, & Paulo Samosateno, & alijs pluribus huius factionis.

Arrius. Achillas.

ARTOTYRITAE.

71.

Artotyritæ hæretici emerserunt in Galatia, Commodi Imperatoris & Soteri Papæ temporibus, circa annum Domini 181. Hi nomine ex re ipsa eis imposito, (nam teste Augustino libro de hæresibus ab oblatione nomen sortiuntur) solum panem & caseum Deo offerunt, non illud quod ecclesia catholica & apostolica celebrando solet offerre: hac ratione, vt aiunt, ducti, quòd à primis hominibus oblatio de fructibus terræ & ouium fœtura fuerit celebrata. Hos Pepuzianis adnectit Epiphanius: Quintiliani, inquit, qui & Pepuziani appellantur, Artotyritæque ac Priscilliani, iidem sunt cum Phrygibus, & ex ipsis originem duxerunt. Artotyritas autem ipsos appellant, eò quòd in mysterijs suis apponunt panem & caseum, & sic mysteria sua faciunt. Tota verò fraus hominum est in eo, quod defecerunt à recta fide, & conuersi sunt ad desperationem, & ad differentias afflationum & actionum. Debacchabantur enim semper mentes, veritatis ancoram nô côtinentes sed seipsos vento permittentes, &c. Hæc Epiphanius. De his vide plura in Pepuzianis, Quintilianis, Priscillianis & Cataphrygibus.

ASCLEPIADOTAEI.

72.

Asclepiadotæi ab Asclepiadoto, eiusdem nominis authore, dicti sunt, Theodoti Byzantij coriarij discipulo, & eorum impietatis principe, qui dicebant Christum purum hominem esse: & qui ob hanc non minùs impiam, quàm stultam assertionem, ab ecclesiæ commercio & societate, ab Vrbano Romano episcopo depulsus est, multis priùs in suũ errorem abductis, tempore Heliogabali Imperatoris, & eiusdem Vrbani huius nominis primi Romanorum Pontificis, circa annum Domini 221. De quo lege plura apud Eusebium lib. 5. cap. 29.

Asclepiadoti hæresis.

ASCODROGITAE.

73.

Ascodrogitæ, authore Philastrio, quidam fuerunt hæretici, vel potius Phanatici & insanientes homines, qui velut Artotyritæ, quorum paulò supià meminimus, Galatiam regionem incolunt: emerseruntq; Commodi Imperatoris & Soteri Papæ temporibus, circa annum Domini 181. vtrem quidem illi, hoc est, pellem hircinam, vino refertam & opertam linteis in suam inducentes ecclesiam, quam deindè velut supplicationes acturi circumeunt, insanis interim indulgentes potibus & vinolentijs, & Paganorum more cùm Orgia Libero patri celebrabant, debacchantes atque impuris & obcæcatis mentibus furẽtes: malè vtiquè & carnaliter accipientes quod Saluator ait, Vtres nouos sumendos, & in eos nouum vinum mittẽdum, & nô in veteres. Et cùm sic suis cæcitatibus affectant inseruire, modis omnibus alieni à Christiana salute reperiuntur, cùm Apostolus omnẽ illã reijciat iustificationẽ Iudaicã, carnalemq; vanitatem, Christi autẽ verã & planã côfirmet scientiã, dicẽs: Vetera trãsierũt, & ecce noua omnia per Christũ facta sunt. De lege enim & vmbra illud dicebat Christus: hoc verò de suæ gratiæ plenitudine, & duorum hominum differentia, de quibus idem ait Apostolus: Primus homo de terra terrenus, secundus homo de cælo cælestis, &c. Quod n. erat per vmbram, & futurum per Domini præsẽtiã maius & melius, hoc nunciabat & docendo, & rebus testantibus confirmando. Hæc ex Philastrio. Aliqui hos Astitas appellant.

Ascodrogitarũ orgia.

Matth. 9. Marc. 2. Luc. 5.

Rom. 7. 2. Cor. 5.

Ephe. 4. Coloss. 3. Apoc. 21. 1. Cor. 15.

ASSVRRITANI.

74.

ASSurritani, sunt secta Donatistæ, qui sub Constantio Imperatore & Liberio summo Romanorum Pontifice circa annum Domini 358. in Aphrica eruperunt. Nam cùm Donatistarum secta tūc temporis, sicut aliæ omnes quotquot vnquàm fuerunt, in multas variasq; dissecta fuisset factiones & nomenclaturas, alij Assurrani, alij (idque Romæ) Montenses vocabantur: alij Circuncelliones, alij Parmenianistæ, alij Rogatiani, atque alijs item nominibus, iuxta huiusce hæreseos quemlibet affectatorem & ministrum. Assurritani porrò tempore Augustini in Concilio Bagarensi, damnati & sedibus suis detrubati fuére. De quibus idem Augustinus sub finem tertij libri contra epistolam Parmeniani, sic ait: Ecce Assurritani, ecce Prætextatus, ecce nomina eorum inter damnatos Bagarensi concilio regestis proconsularibus allegata: &c.

Assurritanorū hæreses. 1. Dicebant autem ij cum Donato, minorem patre filium, & minorem filio Spiritum sanctum.

2. Rebaptizabant item eos, qui ab ecclesia Catholica ad eos deficiebant. Aiebant enim (quò suam prætexerent hæresim) extra ecclesiam baptismum conferri non posse: Cumq; ipsi ecclesiam penes se solos assererent esse, ab vniuersali ecclesia defectionem facientes rebaptizabant, dicentes eos priùs non suscepisse verum baptisma.

3. Asserebant tertiò, intra ecclesiam bonos & malos non contineri, sed solos bonos ad eam pertinere. De quibus hæresibus lege plura in Donatistis, Circuncellionibus, Parmenianistis, Rogatianis, Ioanne Hus, Ioanne de Rochesana, & Luthero.

ASTHARITAE, ET ASTHAROTHITAE.

75.

ASthaitarum hæresis, Iudæorū est, & non Christianorum: qui (teste Philastrio, & Bibliorum codice variis in locis, potissimumq; libr. 4. Regum, cap. 23.) Astharoth abominationem Sidoniorum, & Chamos abominationem Moabitarum, & Melchom abominationem filiorum Ammon, id est, idola virorum & mulierum venerabantur, eisque diuersa offerebant sacrificia: quarum rerum causa, vrbis Hierosolymorum, regni denique totius regum Iuda & Israel subuersio & captiuitas contigit per Nabuchodonosorem Babyloniorum regem, Deo ità permittente, quemadmodùm in Regum libris continetur. Nam quotquot Israëlitarum reges fuére, præter Dauidem beatum regem, & Ezechiam sanctum, & Iosiam, & Iesum filium Naue, omnes alij populum Israëliticum idolis sacrificare permiserunt, ac sæpiùs ipsimet ad id facinus eum prouocauerunt & iussu, & exemplo, impietatis ipsi fautores, qui euersores esse debuissent. Eumq; idolorum cultum potissimùm instituit post Salomonem, impius ille atque detestandus Hieroboam, tum deinde omnes reliqui reges Samariæ. Nam cùm sibi timerent illi, nè relaberetur populus ad regnum Iuda, à quo iam sub Roboam filio Salomonis defecerat, quod diuinitùs ordinatum erat, si subindè pro solenni more frequentaret Hierusalem propter sacrificia facienda, & audiendum verbum Dei iuxta præscriptum legis, instituerunt proprium quendam cultum, doctrinam propriam, & sacrificia contra verbum Dei: atque ità abusi sunt prætextu nominis diuini, ad priuatam potentiam regni sui retinendam & conseruandam.

Regū Israel idololatria, & eam ob rē eorum subuersio.

3. Reg. 12.

Contra hunc cultum Dei subindè à Deo missi sunt prophetæ, in salutem & conseruationem plurimorum: interim autem potentissimi quiq; suū falsum cultum Dei mordicùs retinuerunt. Proindè grauiter afflixit hos reges Deus bellis & seditionibus: adeò etiàm, vt tandèm & reges & populum abduci permiserit Deus. Neq; enim apud vllum genus hominum, diù huius imperij dominium durauit. Nā annos ducentos quadragintaquatuor hoc tantùm substitit. Breuissimum sanè omnium hoc tempus fuit, præsertim cùm hic populus adeò magnificas promissiones haberet, etiàm de bonis externis: & inte-

Prophetæ missi à Deo ad reuocandum Israëlitas ab idolorum cultura, sed ab eis contēpti

Deus flatio regni Samariæ.

eia facta est anno post mundũ conditũ 3240. Exemplum timoris dei.

tàm tamen bellis & seditionibus nunquã caruit. Vsque adeò peruersum sui cultum Deus inultũ non sinit. Meritò ergò nobis hoc exemplum terrorem debet incutere, vt discamus timere Deum. Nam si peculiari suo populo & posteris Abrahæ, quibus tam præclaræ promissiones contigerant, non pepercit Deus, sed regnum eorum tã subitò euertit, & omninò eos abiecit: quis animo tam securus est, qui credere possit impunè nos euasuros, qui quod illi idololatria, nos horrendis blasphemijs & hæresibus tu Deum committimus? Quin verò, mea opinione, ea pars Samariç typum videtur præ se ferre Orientalis & Græcorum ecclesiæ: Quandoquidem vt Israel in Samariam abductus per Assyrios, nunquàm reuersus est, nisi pauci admodùm, ità & Orientalis ecclesia per Saracenos & Turcam prorsùs est deleta. Et quemadmodũ posteà tribui Iuda accidit, ità valdè metuo, nè & hæc pars occidẽtalis simile quiddam aliquandò experiatur. * Metuendum sanè est, nè atrociùs etiàm nobiscum acturus sit Deus, ob magnitudinem flagitiorum nostrorum. Cæterùm voluit tamen interim Deus benedicere Abrahæ semini præ omnibus gentibus. Quamobrem pius lector exemplum hoc expendere secum debet, & precari Deum, vt in misericordia nos castiget, & non planè abijciat.

Samaria typus Orientalis ecclesiæ.

Astharitarũ & Astharothitarũ hæresis.

Quantum verò ad Astharitas & Astharothitas attinet, à defuncto Mose ad captiuitatem vsq; Babylonicam, hoc scelus plerique ipsorum (vti iam diximus) mordicùs retinuerunt. Nam Asthar & Astharoth figuras colebant, quę nomina regum Syriorum fuerunt & Aegyptiorum: quorum cùm filij & filiæ à suis populis colerentur, eis posteà templa dedicãrunt, in quibus cùm mortem obijssent, eos sepulturæ mandabant, nomina deorum dearumq; perperàm ac falsò eis asscribentes: sicque sacrificia perindè atque dijs illis offerebant.

Asthar & Astharoth nomina qd significent.

Asthar autem lingua Syriaca, beatum vel felicem significat: Astharoth autem, idem sonat quod opulentia, diuitiæ, vel grex. Quæ omnis impietas à gente Chananæorũ, Moisis & eius successoris Iesu filij Naue temporibus, profecta est: ob quã causam iubet etiàm Dominus eidem seruo suo Mosi, vt eos tandèm eradicandos prorsùs delendosq; è terra curaret. Deut. 13. & 31.

Molochitæ & Remphãnitæ.

Erat quondàm apud Iudæos & alia hęresis circa idolum Moloch & Rempham, de qua plerisque in locis apud prophetas conqueritur Dominus: & quam eisdem Iudæis impingit & improperat in Actis Apostolicis D. Stephanus protomartyr in hæc verba: (Acto. 7.) Conuertit se autem Deus, & tradidit eos seruire militiæ cæli, sicut scriptum est in libro Prophetarum: (Amos 5.) Nunquid victimas aut hostias obtulistis mihi annis quadraginta in deserto, domus Israel? Et suscepistis tabernaculum Moloch & sidus Dei vestri Rempham, figuras quas fecistis vt adoraretis eas. Propterea transferam vos trans Babylonem: hoc est, vltra Babylonios & Persas & postrema loca terrarũ omnium. Interpretatur autem Moloch idem quod regnans, vel consiliarius: Rempham verò sidus significat, quod Luciferum vel vesperum vocant, quod & Venus dicitur, tertius septem planetarum: cuius cultui Sarraceni mancipati erant, & quos Iudæi imitabantur.

Moloch & Rempham quid.

Thophetistę

Erat quoquè apud eos & tertia hæresis, Ara Thophet nominata, sita quidem illa in valle filij Ennon, vbi Iudæi filios suos & filias dæmonijs immolabant ac deuouebant De quibus dicit Dominus per Prophetam Ezechielem: (Ezec. 16. 20.) Ecce fili hominis, vide quid faciat populus Israel: Iste filios & filias suas in valle Thophet immolat (Oseæ 11.) dæmonijs, quibus ego non mandaui hanc facere iniquitatem in populo Israel. Et (Deut. 32.) Moses in Cantico suo: Populus incrassatus, impinguatus, dilatiatus, dereliquit Deum factorem suum, & recessit à Deo salutari suo. Prouocauerunt nanque eum in dijs alienis, & in abominationibus ad iracundiam concitauerunt. Immolauerunt dæmonijs, & non Deo: dijs quos ignorabant. Noui recentesque venerunt, quos non coluerunt partes eorum.

De hac abominatione lege plura 1. Para. 29. Psa. 105. Esa. 65. Oseæ 11. & 13. 1. Cor. 10.

ASTE.

ASTERIVS SOPHISTA. 76.

Asterius Sophista genere Cappadox, Arrianæ hęresis patronus, Constantini magni Imperatoris, & Marci Romani antistitis temporibus, eam quam ab Arrio magistro hæresim discipulus didicerat, euulgare cœpit, circa annum Domini 339. De hoc sic scribit Niceph. Eccles. Hist. lib. 8. cap. 53. Sub idem tēpus (hoc est, sub finem vitæ Constantini, & eo anno quo Eusebius & Theognis hæretici, noua fidei formula composita, Nicena Decreta retexuēre) episcopi Constantinopoli congregati, Marcello quoq; Ancyræ minoris Galatiæ episcopo dignitatem, velutì qui noua inuexisset dogmata, abrogārunt. Asterius nanq; quidam ex Cappadocia sophista, qui ostentationis & quæstûs causa philosopharetur & doceret, eo studio posthabito, Christianam religionem se culturum professus fuerat. Et libris aliquot compositis, Arrij opinionem adstruere contendebat. Cum quo itidem Christum Dei virtutem esse scripserat, vtì Moses erucam & locustam, magnam virtutem Dei esse dixit. Aliaque hisce similia cauillans, Arrianis adhærebat: atque in synodis eorum assistens, plurimùm eos adiuuabat. Illud autem in consilio habebat, vt præclaræ alicuius vrbis episcopatū consequeretur. Verùm id quod constituerat, parùm ei successit. Persecutione enim non tolerata, dijs sacrificauerat: eamque ob rem, sacrorum administratio ei est denegata. Porrò quos composuerat libros, in Syria vulgauit. Aduersùs quos Marcellus scribens, siue sciens, seu imprudens in errorem ex diametro illi contrarium est delapsus, & eum Paulo Samosateno Christum merum esse hominem dixir. Quod vbi intellexerunt qui Tyri & Aeliæ coacti fuerant episcopi, Asterio quidem ipsi nihil obiecerunt, quòd scilicet sacris ecclesiastici ministerij initiatus nō esset: Marcello autē episcopali dignitate prædito, quum plurima vitio verterunt, tum quòd perperàm scripsisset, dicam impegerunt, abolereque eum libros, qui nihil à Samosateni scriptis differrent, iusserunt. Atq; ille facturum se id pollicitus, minimè tamen fecit. Sed de hoc Marcello fusiùs loco suo dicetur. Idem habet Cassiodorus ex Sozomeno, Tripart. hist. lib. 4. cap. 9.

Asterius Cappadox, ex Sophista Christianus factus, sed Arrianus.

Asteri⁹ martyrio repudiato, & dijs sacrificāsset in presbyterorum ordinem non recipitur.

ATHEI. 77.

Athei sunt, qui nullum esse Deum credunt, cæci & excordes, quique Dei prouidētiam è rebus humanis tollunt, omnia vtiq; agi fato, animasque vnà cum corporibus interire arbitrantes. Ex eorum numero fuerunt olim præter reliquos Diagoras sectatoresq; Diagoræ, Athei cognomento nuncupati, eó quod (vt inquit Theodoritus Cyrensis episcopus libr. 6. de curatione Græcarum affectionum) penitùs Deum negarent esse. Eius porro affectatores fuēre, Theodorus Cyrenæus, Euemerus Tegeates, Callimachus, Podicus, Cæus, Plinius, Lucianus, Lucretius, Doletus, & alij complures. Præter cæteros verò Epicurus Neoclis filius, in ea fuit sententia, quæque ab eo secta sociętasque descendit, Deum quidem esse dicentes, verùm eum in seipsum conuersum esse, neque ipsum curare quicquam negocij, neque item sibi velle ab alijs exhiberi.

Athei qui dicantur.

In qua opinione hoc nostro seculo, impietate satanica, multi ex nostris Euangelicis conquiescunt. Desideratam nem-pe (vt verbis Guilhelmi Lindani vtar, quibus in suo Dubitantio aduersùs hanc improbitatem vtitur) ambitiosissimè illam Dei optimi similitudinem, cuius prapostera superbissimaque cupiditate ex paradiso cælestibusque sedibus est eiectus, etiamnùm ambire non desinit improbus superbusque ille spiritus. Adeò quidem, vt hac tempestate apud eos ipsos Euangelicos rebus suis pro voto confectis, hoc est, Christo per eorum quosdam cælis extracto ac in tartara misso, Deo optimo maximo abnegato, sese Deum esse illis non modò persuaserit, sed colendum etiàm, idque accuratiùs quàm Catholici Deum colimus, præscripserit. Vt enim Catholici prisca de consuetudine Deum vnum & verum per diem adoramus nouiès: ità isti satanici suum dæmonem Deum (ô cælū ô terra) *inuocant atque colunt. Facti qui.

Diabolus Atheorum dux.

Dialogo 2.

Diabolus ab Euangelicis per diem inuocatur deciès. Sic apud Hosiū.

*decies

quidem illi ex Christianis non modò Antichristiani, Iudæi, Turcæ & Mahometani, sed & diaboli cultores atq; adoratores. Immò, si verum mihi credere licet, veri athei atq; impij, qui nec Christum, nec Deum, nec deniq; diabolum, nec cælum, nec infernum esse profitentur.

Athei seu Epicurei, quidam ex Euangelicis nostri temporis.

Istius Atheismi abominandæq; impietatis quot habeat factiones diabolus, difficillimum fuerit affirmare. Testatur Hedio epistola ad Philippum Melanchthonem, satanam callidum huc multos agitare, vt dum summa inconstantia iam hoc, iam illud credant, posthac nihil prorsùs credant, & euadant in populum Asotiorum. Dicuntur autem ἄσωτοι Græcè, qui Latinè decoctores, nequam homines, luxu, ganeæque studio perditi, & qui bona sua abligurierunt omnia.

Asoti qui dicantur.

Conqueritur porrò iste de suis Euangelicis, quod & Catholici passim per Germanias Galliasque perdolenter in ipsis videmus, ex Catholicis fieri Lutheranos, ex Lutheranis Zuinglianos (quorum maxima est natio) ex Zuinglianis Suuencfeldianos, tum mox Atheos siue Epicuræos. Esse certè Atheos plurimos, varij scriptores fide dignissimi commemorant. Testatur Petrus Viretus libr. 2. de ministerio verbi, esse quosdam ludimagistros ex illo Epicuri grege porcos, qui in scholis soleant suis sæpè scholasticis occinere, illum verè beatum, qui, vt est apud Virgilium,

Quibus gradibus Euangelici ad Atheismu⁀ⷮ labantur, postq̃ catholicam semel deseruere ecclesiam.

Metus omnes & inexorabile fatum
Subiecit pedibus, strepitumq; Acherontis auari.

Istiusmodi complures esse Geneuæ in ecclesia, quam dicunt, Italica, vnum illud satis superq; arguit, quòd cùm isti Caluinistæ de abolendo semel pontificatu Romano Purgatorio extinguendo, alijsq; catholicæ Dei ecclesiæ dogmatibus delendis, inter se consultarēt, vnus præ cæteris eximiè sui magistri mendaciorum patris afflatu raptus: Dicamus animam, inquit, vnà cum corpore extingui, sic Purgatoriū cum Missa & Romano pōtifice semel abolebimus. Eò enimuerò deploratissimæ cæcitatis isti (heu miseros Euangelicos) lapsi sunt, in sensum reprobum, mentemque malè sanam iusto Dei iudicio traditi, vt suam non modò negligant salutem æternam, sed alijs quoque eodem erroris

Vide Acta Valentini Gentilis.

Quàm deploranda sit Euangelicorum cæcitas, perspicuè ostenditur.

Euāgelicorum odiū q̃

deducendis omnem mouent lapidem, quacunq; tandem id faciant ratione. Nihil enim pensi habēt isti Euangelici, quid doceant faciantúe, modò suo deo ventri commodet, aut saltem suæ perfidiæ hostibus incommodet: aut veritatem, in quā oppugnandam coniurârunt, si non aboleant, saltem aliqua ex parte obscurent. Odio enim veritatis, quam obfirmato abiurârunt animo, ebrij, eam quoq; suis in professoribus infestissimè persequuntur, atq; odio plusquàm vatiniano, vereq; internecino nā execrantur, vt nulla suæ existimationis, aut prudentiæ quoq; politicæ habita ratiōe, furiosorum more, quicquid in buccam venit, euomant. Verùm de hac re alibi, vbi spiritum hunc Euangelicorum demonstrabimus verè seditiosum, quod de Luthero alijsq; suis asseclis infra suis locis dicetur apertiùs: vt filij suo patri homicidæ illi originali diabolo probentur simillimi. Hæc Lindanus.

Ingens & obfirmatum.

Cic. 2. de Natura deorum. idem 1. de legibus.

Porrò cùm plerosq; videre liceat, sæpenumero admirari solere, quomodo fieri possit, vt in tantam cæcitatem ruant quidam Christiani, vt dubitatione teneātur, an sit Deus quispiam, qui videat, sustēret, atq; gubernet omnia, quum vel authore ethnico, omnibus innatum sit hominibus, & quasi insculptum, esse Deum aliquem: nullaq; gens in hominibus neque tam immansueta, neq; tam ferrea sit, quæ non, etiamsi ignoret qualem Deum habere deceat, tamen habendum sciat: non absurdum mihi hoc in loco visum est, eas rationes, quæ ad hanc rem adduci possunt, attexere, quas Ioannes Vuigandus eo libro, quem his proximis diebus de Deo cōtra Arrianos nouos nupèr in Polonia exortos edidit, recenset, quæ sunt huiusmodi:

Causæ, inquit, cur mentes humanę interdùm dubitent, an sit Deus, omnia videns, sustentans, atq; gubernans, sunt istæ:

Causæ, cur à plerisq; an Deus sit, addubitetur.

1. Primò, spoliatio imaginis Dei in homine, & horribilis deprauatio, obscuratio & malitia mentis humanæ, in qua debuissent notitiæ de Deo illustres naturaliter flagrare.

2. Secundò, quòd Deum non cernimus omnes corporalibus oculis in mūdo, perindè vt personam regis, aut principis, aut iudi-

iudicis alicuius coràm intuemur.

3. Tertiò, euentus mirabiles, quorum causas sæpè ignoramus, & quos putamus longè alios esse debere, si Deus existeret, omnia cernens & curans: vt sunt, felicitas impiorum, & ex aduerso bonorum res infelices, quæ quidem sæpè sunt & grauissimæ & diuturnæ. Item longanimitas Dei, qui atrocissimis peccatis pullutos, non extemplò pœnis seueris afficit.

4. Quartò, mortis imperium & tyrannis, grassans pariter tum in bonos, tum in malos: cuius quidem rei causam ignorãt mentes humanæ, luce verbi diuini destitutæ.

5. Deniq; diaboli vis ac potentia, qui hominibus varias præstigias offundit, immò etiàm obcæcat, & indurat eos tanta vi, vt non modò ambigant, an sit Deus, sed etiã penitùs eius obliuiscantur, & furiosè omnis generis scelera patrent.

Confirmandæ igitur sunt mentes humanæ, firmis ac solidis rationibus & testimonijs, vt excussa omni materia dubitationum, certò statuant, esse Deum omnia creantem & moderantem, eumq; vera fide inuocandum & celebrandum esse. Rationes itaq; ex quibus homines præstantia & sagacitate mentis suæ, etiàm absque verbo diuino aliquo modo decernũt esse Deum, sunt hæ:

Omnia Dei opera in tota hac mundi machina, euidentissimè demonstrant & conuincunt, esse Deum aliquem sapientissimum & potentissimum, architectum & conseruatorem perpetuum rerum omnium. Aliàs enim non possent ista omnia, quæ sunt in mundo, casu existere, aut perdurare. Sed ista nonnihil euoluenda sunt. Quòd igitur sit Deus, gentes etiàm saniores senserunt & fuerunt ipsis in conspectu hæ rationes:

Rationes, ex quibus homines aliquo modo decernunt, esse Deum, mentis suæ præstantia & sagacitate, etiam absque verbo diuino.

1. Primò, ipsa hominis admiranda & pulcherrima fabricatio, innumeris testimonijs Dei ornata, vt non immeritò homo sit appellatus μικρόκοσμος. Lucet enim in homine discrimen honestorum & turpium, quod est regula omnium actionum necessariarũ in vita humana. Et nihil est tam minutum in homine, quin de Deo luculentissimum testimonium dicat: ac detestandus est ille stupor hominũ, quòd tot ac tantarum rerum præstantiam non expendant. Sed vberior explicatio ex Physicis petenda est, vbi singula membra hominis exactiùs considerantur. Differimus enim hac in parte tãtùm de Ethnica Dei cognitione.

2. Secundò, conscientiæ sensus. Nam in tetris facinoribus, vt in parricidio, incestu, & similibus atrocibus peccatis conscientia in omnium hominum animis arcana quadam vi sensit, Deum esse inspectorem & vltorem scelerum, etiãsi immunes sint facinorosi à pœnis magistratuum.

3. Tertiò, Pulchritudo, ordo, effectus, propagatio, conseruatio, & duratio rerum omnium in mundo. Vide de hac re Ciceronis libr. 2. de natura deorum, ex Aristotele pulcherrimum locum.

4. Quartò, Distinctio & conseruatio specierum, quæ sese in mundo multiplicant & propagant quotannis.

5. Quintò, societates, regna & imperia hominum, quæ non temerè coëunt, confirmantur, sustentantur, mutantur.

6. Sextò, Pœnæ sceleratorum admirandæ & graues, etiàm cessante à suo officio magistratu ciuili. Nam hæc regula vniuersaliter vera est, Atrocia delicta comitantur atroces pœnæ diuinitùs: id quod non fieret, si non esset Deus executor suæ iustitiæ.

7. Septimò, Præmia rectè factorum. Nam etiàm disciplina inter ethnicos habet sua quædam præmia politica & mundana.

8. Octauò, Ordo causarum, qui in rerũ natura non procedit in infinitum. Sed necessè est tandèm ad tale aliquod numen deuenire, quod gubernat omnia, in eoq; consistere.

9. Nonò, Prodigia & signa, quæ res maximas portẽdunt, vt sunt Eclipses, Cometæ, Chasmata, Traiectiones, Terræmotus & Hiatus, quibus totæ ciuitates absorbentur, insulæ subsidunt, & obruuntur vndis: locustarum agmina, partus monstrosi & similia.

Hæ rationes animos, non prorsùs mõstrosos atq; à diabolo induratos, conuincunt, vt statuere cogantur esse Deum Sed & hoc sciendum est, tantam esse peruersitatem hominis, tantasq; in eo regnare te-

nebras, vt vel non cogitentur ista argumēta, vel subindè mentes quasi vndæ ventis agitatæ fluctuent, hæsitantes, an sit reuera Deus, & an curet res humanas.

Ecclesiæ Dei fundamenta, quibus Deum esse luculenter conuincitur.

Sed vt multò luculentiùs & firmiùs Deum esse demonstretur, ethnica argumenta relinquentes, ecclesiæ Dei fundamēta producamus, quæ sunt huiusmodi:

1. Verbum Dei expressè hunc articulū tradens & confirmans, sicut in cęteris partibus huius loci explicabitur.

2. Patefactiones & apparitiones Dei in veteri & nouo Testamento multiplices & valdè illustres.

3. Missio filij Dei in carnem, vt expiaret peccata generis humani. Item effusio spiritus sancti visibilis.

4. Miracula illustria, inimitabilia vllis creaturis, vt quòd sol stetit in cælo spatio vnius diei pugnante Iosua. Item quòd idē sol retractus est in cælis per decem gradus ęgrotante Ezechia. Quòd vndæ instar murorum vtrinq; steterunt in mari rubro, & in Iordane, transeuntibus Israëlitis. Quòd mortui ad vocem Christi & ministrorum ipsius, resurrexerūt. Quòd viui homines, spectantibus alijs, recepti sunt in cælum, & similia. Hæc nequaquam possunt casu accidere.

5. Peculiaris ecclesiæ vocatio, repudiato & abiecto non exiguo mundi impio cœtu. Propagatio & conseruatio ipsius ecclesiæ, contra furores diaboli & mundi omnibus seculis.

6. Prophetiæ de rebus futuris, tum in ecclesia Dei, tum in politia: & euentus, qui præfinito à Deo tempore, siue breui, siue longo, præclarè respondent.

7. Experientia auxilij diuini in inuocatione. Item experientia fructuum qui ex Euangelij cognitione proueniunt, quales sunt, remissio peccatorum, Consolatio & pax conscientiæ in summis mœroribus, Donatio spiritûs sancti, Inchoatio nouæ obedientiæ, & similes.

8. Glorificationes sanctorum, vt Elias igneo curru viuus in cælum vehitur: Lazarus recumbit in sinu Abrahæ: contrà diues lurco infernalibus flammis excruciatur: multi sancti, Christo expirante in cruce, in monumentis reuiuiscunt: & egressi, per dies quadraginta, donèc Christus in cælum visibiliter ascendit, multis pijs apparent, eumq; ipsis familiariter de rebus diuinis colloquuntur.

9. Promissiones certæ de futuro iudicio, resurrectione, & vita æterna, in qua impij, contemptores, & persecutores verbi Dei, in infernum proiecti, æternas pœnas luent: pij verò, qui in Christum crediderūt: æterno gaudio & honore, cum Deo patre, filio, & spiritu sancto, & cum sanctis angelis potientur.

10. Sacramenta, vt Baptismus, qui est lauacrum regenerationis: clauium administratio, quæ fit nomine, hoc est, mandato & efficacia Christi: corporis & sanguinis Domini sub pane & vino fruitio.

Hæc sunt grauissima fundamenta, quę ecclesia Dei, præter illas rationes, quas ipsa ratio humana, aut collectio seu ratiocinatio ex operibus Dei suppeditat, nouit, & considerat. Hisce igitur argumentis mentes nostras confirmari decet, nè cæcitati, dubitationi, aut securitati nimiæ sponte indulgeamus. Hæc Ioannes Vuigandus.

AVDAEANI.

78.

Audæani vnde dicti.

AVdæani ab Audæo quodam Syro natione, dicti sunt: Qui Valentis Imperatoris & Damasi summi Romanorum pontificis temporibus florens circa annum Domini 380. Deum putabat humana membra habere, authore Theodorito ecclesiasticæ historiæ libro quarto, cap. decimo.

De hoc itaque ex eodem authore sic habetur Tripartitæ historiæ lib septimo, cap. vndecimo: Inclytus igitur Imperator tanquàm Apostolicis dogmatibus cum omni cura vacabat. Intereà Syrus quidam & genere & lingua, Audæus nomine, illo tempore fuit dogmatum nouorum repertor: Qui primùm quidem malignos habere conceptus cœperat, tunc autem cognitus est. Priùs nanque stultè intelligens quod scriptum est, Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram: humanam formam putauit habere diuinitatem, & corporis circuniacere partes coniecit, diuinæ scripturæ

Audæorum hæresis.

Gen. 1.

prutæ sensum nequaquàm perspiciens, quæ sæpe diuinis operationibus humanorum membrorum nomina circumponit. Quandoquidem qui facilè subtiliora intelligere nequeunt, per hæc Dei prouidentiam magìs agnoscunt. Adiecit autem huic impietati & alia his vicina. Ex vesania nanque Manetis adspersus, neq; ignis, neque tenebrarum Deum asseruit creatorem. Sed hæc quidem, & quæcunque his similia, celant Manetis vesaneæ participes, at iste palàm prædicabat.

Audacorum prætextus, cur se ab ecclesia catholica præscinderint. Aiunt autem hos ab Ecclesiastico seiunctos esse conuentu, quòd hic reperiantur quidam, qui vsuras execrandas exigant: nec desint qui absque legitimis nuptijs, mulieribus cohabitantes, indecentem agant vitam. Atque horum causa aiunt seorsùm se viuere, celantes hac occasione suorum dogmatum blasphemiam. Est autem hic prætextus arrogantiæ plenus, & pharisaicæ propago doctrinæ. Nam & illi animarum & corporum medicum accusabant in templo, dicentes Apostolis: Vt quid cum publicanis & peccatoribus manducat magister vester? Et per Prophetam de talibus dicit Dominus: Qui dicunt, mundus sum, noli me tangere, isti fumus erunt in furore meo, ignis ardens tota die. Sed horum stultitiam redarguere, præsentis tẽporis non est: quapropter ad narrationẽ reliquorum procedamus. De his habetur C. de hæreticis & Manichæis, l. Arriani. de quibus etiàm vide suprà de Anthropomorphitis seu Vadianis.

Luc. 5.

Esa. 65.

AVGVRES 79.

AVgures sunt, qui auguria & diuinationes & stellarum cursus inquirunt, & euentus ex eis futurorum rimantur: contra illud quod in Deuteronomio Moses scribit: Non inueniatur in te qui obseruet auguria. Horum verò auguriorum inuentio prima ex Aegyptijs profecta est. Idololatriæ siquidem Aegyptus mater est. Ad quæ si quis post susceptum baptisma recurrat, opprobrium Aegypti, diuino Hieronymo teste, portabit,

Deut. 18.

quemadmodùm habetur 26. distinct. quæstio. 3. cap. Sed & illud. Nam quemadmodùm inquit Iacobus Paradinus libro quem de potestate dæmonum edidit: Diuinatio, quæ fit ex garritu auium, illicita est: vtpotè quę fiat per dæmonum impulsionem, suasionem & instinctum, quo animæ vanis impleantur opinionũ illusionibus, & credatur in huiusmodi aliquid inesse diuini, & bruta honori ab hominibus & venerationi habeantur, indeque fides in Deum decrescat & diminuatur, & multæ demùm hæreses per insensatos quosdam & fatuos progignantur.

Auguram dignitas apud paganos. Fuisse autem augurandi sacerdotium quondàm penès Romanos ac reliquos gentiles & idololatras magnæ religionis, nè dicam superstitionis, constat. Nam hi velut interpretes internuncijque deorũ, tantæ dignationis habiti sunt, vt eum qui aruspicinam fecerat, in senatum adscribi, & inter patres legi, fas esse duceretur. Regibus quoquè, sicut iura dare & sapere, ità diuinare, regium munus erat. Itaque à primo ortu vrbis, ijdem reges & augures erant, qui futura prædicerent, & iura darent. Denique Romulus hoc sacerdotio præditus, optimus augur fuisse traditur. Proditumque est, Romæ optimatum filios sex, Hetruriæ populis, vt augurandi artem ediscerent, ex decreto senatus in disciplinam tradi solitos, vt Romæ augurandi scientia & ars innotesceret.

Optimatum filij augurandi artem apud Gentiles ediscebant.

Augurum munus. Horum ergò proprium fuit, ex auibus vaticinia obseruare, signaque rerum futurarum, & à dijs monita contemplari. Si opportunè euolâssent, aut sedes idoneas accepissent, obnunciare: de prodigijs, somnijs, augurijs, atque oraculis, portentisque & extis responsa dare: Tum obseruationes auspiciorum, procurationes expiationesque, vatum libros, portentorum explanationes, & monita deorum edicere, si quid ingruente fato casurum foret, & quod salutis auspicijs fieret: Quódue augurium lætum, quódue piaculare esset: quod minas cælestes ingruentesque calamitates, aut fatale exitium afferret, præmonere & vaticinari. Hactenus de augurijs. Qui plura volet,

 legat

legat Alexandrum ab Alexandro, Genialium dierum lib. 5. cap. 19.

AVGVSTINIANI.

80.

Augustiniani non à diuo Augustino denominati sunt, sed à quodã hæretico Bohemo nomine Augustinus, ex famosissima Sacramentariorum factione oriundo.

Hic præter alias, quas in Deum & ecclesiam protulit, blasphemias, nugabatur cælum nondùm reseratum, sed hominibus occlusum fore vsq; ad extremam diẽ. Hæc ex Guilhelmo Lindano, dialogo 2. sui Dubitantij.

AVXENTIVS Mediolanensis episcopus.

81.

Auxentius Mediolanensis episcopus hæresiarcha turbauit ecclesiã sub Constantio Cæsare, & Iulio huius nominis primo Romano pontifice, circiter annum Domini 340.

Hic Eluidij hæretici magister fuit, dignum sanè patella operculum. Nam qualis magister, talis & discipulus extitit. Quia verò Arrianum dogma anathemati subijcere renuit, ideò à sanctis patribus in Concilio Ariminensi hæreseos condemnatus est. Contra hunc diuus Hilarius P. ctauẽsis episcopus elegantem librum conscripsit. Idem fecerunt & sancti Augustinus & Ambrosius, qui in eius locum subrogatus, tanta fide & doctrina enituit, vt eo docente, & scribente, & egregiorum morum exemplum præ se ferente, vniuersa Italia ad rectam fidem tandèm conuersa fuerit.

Dissidium apertũ inter orientalem & occidentalem ecclesiam ob Arrianam hæresim.

De Auxentio sic scribit Nicephorus, libr. 9. ecclesiast. hist. cap. 13. Sardinensi, inquit, conuentu peracto, domum se quisq; recepit. Ac deincèps Occidens ab Oriente per secessionem diuisus est. Non ampliùs enim Occidentales cum Orientalibus, haud eadem secum sentientibus, negocij sibi quidquam & coniunctionis esse voluêre. Et communionis finis Occidentalibus fuit inter Illyricum & Thraciam, circa montem qui Susaeis dictus est. Vltra autem eum locum propter variantem fidem, minimè inter se inuicèm communicare voluêrunt. Vt verò fieri solet, in ecclesijs calumniæ & dissensiones erant: & ingens turba & confusio ecclesiam catholicam inuasit. Anteà siquidem, etiamsi dissiderent, consuetudine tamen inter se iungebantur, nec adeò eam rem grauem putabant, & consuetudinem eiusmodi, eundem de Christo sensum esse existimabãt. Et vt paucis dicam, ecclesia occidentalis omnis patriæ insistens religioni, contentionis expers, & à studio de dogmatib: nugandi aliena fuit, sincerè professionẽ fidei Nicenam sonans atq; profitens. Quanuis etiàm tum Vrsicius Pannonius & Auxentius Mediolanensis conati sunt ecclesias distrahere, & ad Arrianam opinionem traducere: efficere tamen id nequiuêre, sede Romana & alijs occidentalibus episcopis vigilantibus, & hæresis eius surculos extirpantibus. Impotentibus autem animis illi pugnabant aduersùs verbum Consubstantialis, filium non esse ex substantia patris contendentes.

Vrsicius & Auxentius conantur in opinionem Arrianã ecclesias occidentales trahere.

Lib. 9. cap. 16.

De sancto verò Martino idem tradit Nicephorus, quòd cùm ipse Mediolani monasterium statuisset, grauissimè ab eodem Auxentio insectatus, multisq; iniurijs affectũ de ciuitate expulerit. Hæc sunt eius verba: In Europa autem per Thraciam & Illyricum, etiam si homines monasticam consuetudinem ad id tempus ignorarent, non omninò tamen viris Christianæ philosophiæ peritis, regiones istæ caruêre. Floruit apud illos Martinus ille, qui Sabariam Pannoniæ patriam habens, quum generis, tum militiæ splendore adeò clarus fuit, vt honores etiàm sit meritus, & ordines duxerit. Sed ille Cæsareanã diuinæ militiæ posthabuit. In Illyrico primùm philosophatus, atque indè varijs persecutionibus & insidijs expetitus, secedere est coactus. Multos nanque ex episcopis, qui Arrij contagionem conceperant, manifestò depræhensos coarguit. Ac deindè Mediolani secum ipse vixit. Vndè Auxentij, eius vrbis episcopi non rectè de Nicenis decretis sentientis insidias veritus, discessit: & se in insulam quan-

D. Martinus Pannonius.

quādam, quę vernaculo nomine Gallinaria diceebatur, abdidit. In hac alimento radicum herbarum vixit. Insula autem ipsa exigua admodùm est, & ædificijs carens, Tyrrhenum respiciens mare: At que indè abductus, administrationem ecclesiæ Turonensis suscepit. Hæc Niceph.

ELENCHI ALPHABETICI OMNIVM HAERESVM LIBER SECVNDVS.

DE LITERA B.

BAALITAE. 1.

Aalitæ, à Belo Phœnicū rege dicti, olim apud Iudæos hæretici, vel potiùs Idololatræ fuerūt, qui cum eiusdem Beli Tyriorum regis (vt author est Philastrius) viri militaris rei peritissimi nomen intercidi, ac ex hominum memoria aboleri nollēt, proptereà quòd illis, eo viuente, non pauca beneficia præstitisset, potissimumque quòd Cyprios Phœnicum littus piratica quadam infestantes, magna cum illorum clade subegisset, post eius mortem, ipsius idolum effigiantes, & Baal nuncupantes, diuinis honoribus sunt illud prosequuti, quemadmodùm Regum libro tertio continetur. Vbi quidem quomodò Achab Israelitarum rex & Iezabel eius vxor, quotoquoque die illi idolo sacra faciebant, habetur. Ob quam rem zelo ductus diuino beatus Helias Propheta, à Domino missus, his qui nomine Iudaismi legem profitebantur, impetrari autem paganæ perniciosè feruiebāt, ità locutus est: Quousque tandèm vtrinq; claudicatis? Si Dominus est Deus, sequimini eum: si autem Baal, sequimini illum. Fauentes nihilominùs lucorum sacerdotibus Rex atque Regina, diuersis pœnis & cruciatibus perierunt. Populus autem non recedens ab idolorum cultura, ducentorum quinquaginta quatuor annorum spatio, crebris captiuitatibus agitatus, tandèm perijt. Hæc porrò ex Gentium superstitione, cū quibus commercium familiare habebant Iudæi, profecta esse, nemo est qui hinc dubitare possit: quemadmodùm etiàm videre licebit ex his, quæ Alexander ab Alexandro Genialium dierum libro 5. recenset in hæc verba: 1.Reg. 18.

Quàm impia, inquit, & falsa inter gentes olim de dijs opinio fuerit, quamque multiformes deorum vanitates, & quam infandis sacris prisci deos coluerint, dictu referre difficile est. Siquidē primi mortales, nulla doctrinæ schola, ratione aut lege, sed suo quisque ingenio, & prout impetus animi tulit, deos geniosque adoptā do, numina coluerunt. Primos enim qui antiquissimi fuerunt, hastas coluisse compisse, ac ligna delibrata corticibus, pro dijs veneratos accepimus. Indè à Romanis religio fluxit, vt singulis deorum simulacris hastas darent: tametsi antiquissimos Romanorum, centum septuaginta annos sine deorum imaginibus vixisse, nonnulli testati sunt. Quid variæ gentes de dijs senserint & q̄ impia & dereliēta de caeteras gentes fuerint, quod quidē facier ad multarū rerum hoc in opere contentarū, cognitionem, & potissimū cùm de Iudæorum agetur hæresi seu idololatria, vt cius origo facilè hoc pacto dinosci possit.

Indi quicquid colere cœperunt, præcipuè maximas arbores, deos putauerunt, illasq; pro numinibus venerati sunt, quas ferro violâsse capitale fuit. Ex quibus nōnulli draconem quinque iugerum, velut Liberi patris simulacrum, coluerunt.

Persæ & Massagetæ, cælum & Iouem: Solem verò Deum maximum dixerunt, equosque illi sacrauerūt: quibus interdictum erat, nè quem præter solem colerēt. Quicquid verò quernis arboribus nascebatur, è cælo missum putabant. Iidem Soli, Lunæ, Telluri & Igni, Aquæ ac Ventis, sacrum facere instituerunt: quos omnes,

deos: igem verò, præcipuum duxerunt. Quę etiam Magorū opinio fuit, (cui Thales adstipulatur) cur ignem tam religiosè coluerunt, vt eum maie corpora ducerent nefas, nè contagio cadaueris, deorum maximum violarent.

Druidæ. De his videatur Cæsar 6. bel. Gal. 8.

Sunt qui arbitrantur, visco, quod in querna arbore nascebatur, nullum præsentius numen æstimari. Hi fuerunt Druidæ, quorum vana superstitio inter mortales præcipua fuisse traditur. Alij mari porrectum collem velut præsentem deum coluerunt, quòd eo occlusa vallis, æstu Oceani non inundaret.

Aegyptij.

Mitto Aegyptiorum superstitionem, & falsarum opinionum ineptias, qui Apim pręcipuo honore venerati, solùm responsa dare, & prosperos euentus, aut futuras calamitates præmonstrare fabulati sunt: modò Isim & Osiridem, modò Serapim, & quod dicere piget, Crocodilos, à quibus hominem deuorari, tanquàm à Deo expetitum, magni muneris habebatur loco: modò Ichneumones, Ibes, & fœda animalia, aliaque ludibria religionū, velut deorum numina colentes. Quinetiam Aegyptij, Solis simulacrum diplomatibus consignatis adorant, quem Horum nuncupant, illudq; precibus & votis frequentant assiduè.

Arabes. Aethiopes.

Arabes, Iouem & Bacchum: Aethiopes ex dijs vnum mortalem, alterū immortalem putant: nonnulli Pœnam & Beneficium.

Assyrij. Persæ.

Assyrij & Persæ, vnum bonorum largitorem, alterum malorum.

Numidæ.

Numidę Ammonem in desertis arenis magnis honoribus frequentant.

Celtiberi.

Celtiberi cuipiam Deo, cuius etiā nomen ignorant, plena luna nocturnum sacrum facere, & ante cuiusque fores saltibus indecoris pernoctare didicerunt. Reliquas exteras & barbaras nationes mitto.

Quòd si illarum sacrificia & ritus externos eruere conamur, quàm impios cultus & quàm infanda sacra, apud tot efferas nationes vario gentium ritu inueniemus!

Scythotauri. Laodicæi. Arcades.

Scythotauri primùm pro hostijs Dianæ, aduenas immolabant: Laodicæi, Palladi virginem: Arcades, Ioui Lycæo puerum. Plerique iuxta Borysthenem, vecordi animo homines victimas dare, & in sacrificijs deorum, humanis ossibus adolere solebant.

Blemmyæ, Cimbri, Galli, Druidæ, & Germani, statis diebus, humanis litant hostijs, & cruore captiuorum adolent aras: tunc propitiari Deum maximè arbitrati, quum per cruciatum homines excarnificarēt, ex pœnis hominum diuinationem & auguria captantes.

Cæsar de Gallis id testatur 6. bel. Gal. 9. Humanæ hostiæ.

Fuit quoquè apud Phœnices & Carthaginenses nimiùm diù seruatum, vt infantes principali honore insignes, sorte ductos, in regio ornatu Saturno immolarēt hostias: & quem sors morti destinârat, morti subtrahere non licebat: quarè multorum ciuium largis fletibus deplorata funera fuêre: à quibus sacris cùm desiuissent, posteà victi ab Agathocle, deos propterea subiratos arbitrantes, vt numen placarent, ducentos nobilium filios mactârunt ad aras. Adeò cæca mortalitas sub nomine religionis ad infandas cædes agebatur præceps. Id quod à Rhodijs & Cretensibus factitatum comperimus, vt hominem epulis grauatum, ac pueros impuberes festis diebus Saturno mactarent.

Chius. Salamis. Homines discerpti. Puellæ atq; pueri ad necem flagellati.

In Chio & Salamine mos multa secula viguit, vt Diomedi & Dionysio homines discerptos iugularent. Eiusdemq; Dionysij templum in Arcadia fuit, in quo puellæ ad aram flagellabantur ad necem: sicut Spartæ in ara Mercurij & Orthię Dianæ, pueri. Quin etiàm alij ingenti simulacro viminibus intexto, & viuis hominib⁹ oppleto, ac igne succenso, hominibusque fœdum in modum exanimatis, maximū holocaustum dijs offerre putauerūt. Dies me deficeret, si Lacedæmoniorum, Galatarum, Massagetarum, Cimbriorum, Gallorum, Lusitanorum, Thracum, Germanorum, Senonum, Persarum, Græcorum, Leucadiorum, Albanorum deniquè spurcos atque nefandos ritus in sacrificijs dijs suis litandis recensere pergerem: quos si quis fusiùs nôsse desiderat, eundem Alexandrum ab Alexandro legat vltimi libri capite vltimo.

Hoc postremò addam ex eodem Alexandro, tantam fuisse (apud Græcos præcipuè)

cipuè) quondàm animorum insipientiā, tamque præcipitem libidinem imperiti vulgi, vt omnes ferè mortales in templis coire, & nefandis libidinibus immisceri, ac pudendis genitalibus sacrum facere, (quòd procreationis seminarium forēt) nefas non putarent: ità vt Britannis longo tempore mos inoleuerit, coniuges & nurus nudas, & fuceo herbarum delibutas, ad templa ducere, & ità supplicare, ac captiuorum sanguine dijs litare. Et Corinthi supra mille prostitutas in templo Veneris assiduè degere, & in flammata libidine, quæstui meretricio operādare & velut sacrorū ministras deæ famulari.

Coitus in sacris.

Piget (inquit rursùs idem Alexander) referre Romanos tunc rerum dominos, quibus fœdera, leges, & sacra exteris dare nationibus imperium fuit: quanto in errore, & quàm tetra caligine versatus fuit victor ille gentium populus, & totius dominator orbis, omni superstitioni obnoxius, Iunones & Genios quotidiè sibi adsciscendo, & noua numina adoptando: qui etiàm extraordinaria sacra ex fatalibus libris facere coacti, Grecum & Grecā, totidemque Gallos, in foro boario ad placandas deorum iras, sub terras viuos defodere veriti non fuerunt. Licuitque diù, in sacris hominem interimere, & dijs immolare: adeò vt Saturnum & Latialem Iouem humana placarent hostia: cuius simulacrum, dum sacrificant, humano sanguine proluebant, donèc Cneo Cornelio Lentulo, & Publio Licinio Crasso consulibus, senatusconsulto cautum fuit, nè nouam inducere religionem, néve hominē immolare, aut humano sanguine litare liceret. Ac prærer notissimos deos, homini vix inuiriato, & nondùm in lucem edito, turbas deorum tanquàm pedissequos & pædagogos, & tot vanitates præfecēre: Prosam, Postuertam, Egeriam, Fluoniā, Lucinam, Pilumnum, Picumnum, Edusam, Potinam, Maiam, quæ Fatua dicta est, quos sibi deos finxit antiquitas: etiàm Stabilinum, & Statanum, ac Fabulinum: aliosque Magnos, alios Geniales, alios Indigetes, nonnullos Patrios deos venerati. Adeò ignara superstitio, hominum mentes deprauat, & nonnunquàm sapientem animos transuersos agit. Hucusque Alexander ab Alexandro.

Homines vi ui defossi.

Homines immolare apud Romanos quandò vetitum.

Hæc verò hoc in loco præter institutū adijcere volui, quò pius lector facilè perpendat, vndè gens Iudæa, suæ hæresis vel idololatriæ potiùs, originem traxerit, nimirùm ab ijs, de quibus Dominus illis in hunc modum præceperat: Non ibitis post deos alienos cunctarum gentium, quæ in circuitu vestro sunt, quoniam Deus æmulator Dominus Deus tuus in medio tui, nè quandò irascatur furor Domini Dei tui contra te, & auferat te de superficie terræ. Non tentabis Dominum Deum tuum, sicut tentâsti in loco tentationis. Tū deindè, vt nosceret, quantum debeamus Christo Domino, regi & doctori nostro, quem verum Deum veneramur & scim⁹, quo præmonstrante, explosa ferarum gētium doctrina est: rituque immani & barbaro exibilato, veram religionem edocti, humanitatem & verum Deum colimus, euictisque erroribus & infandis ineptijs, quas prisci coluêre, quid quenque deceat, & quibus sacris, quaque mente Deum colere oporteat. Si quis verò meram huius hæresis & idololatriæ originis descriptionem nôsse volet, legat libri Sapientiæ Salomonis caput 13. & 14.

Deut. 6.

Num. 21.

BACVLARES
2.

Baculares sunt secta Anabaptistæ, ad tertiam classem nostræ tempestatis Euangelicorum pertinentes, alio nomine Stebleri appellari, quod (teste Lindano) gladium, telum, aut arma præter baculum portare nefas habeant. Sunt & alij quidam huius sectæ Clanculari j nuncupati, à latendi studio. Quidam Occulti occultorum. Quidam Manifestarij, à varia suæ perfidiæ professione dicti. His adde q se Scripturarios vocant, à diuinæ scilicet scripturæ professione: sicuti per Vuaterlandiā sese Paulinos dictitant, à diui Pauli studio. Fuerunt & * Olarij, sic à Frisijs appellari, quod suos coniuratos non, nisi mensa bellè instructa, inuiserent, atque ità fratrū quos dicunt, bona abligurirent, quos instituti scopus, experiētia notus, facilè dissipauit. Sed hi magis inter deliros sunt deputandi. Quarè illos omittentes in suo delirio, ad alios nostra proficiscatur oratio.

Stebleri.

Clāculari j.

Occulti.

Māifestarij.

Scripturarij.

** Ollarij.*

BAG.

BAGNOLENSES,
seu Baiolenses. 3.

BAgnolenses siue Baiolenses, & Concordenses, vel Cozorenses hæretici, exorti sunt Constantini VI. Imperatoris, & Leonis III. Papæ temporibus, circa annum Domini 796. Hi (teste Antonino IIII. parte summæ, titulo 11 ca. 7.) multis in erroribus adstipulantur Albanensibus, licèt in paucis ab eis dissentiant. Hi siquidem velut illi, duo constituunt principia, vnum bonum, alterum verò malũ. Sed inter reliquos, quos Guido Carmelita illis impingit, errores, vnus est præcipuus, quo asserunt omnibus Christianis esse interdictum iuramentum: adeò quidem vt nusquàm eis iurare liceat.

Hunc porrò errorem hoc seculo nostri reintegrârunt Pseudoapostoli, quemadmodùm suis locis videre est. Reliqua vide suprà in Albanensibus atque Albigensibus.

Iuramenti præceptum. Quantùm verò ad iuramentum attinet, hic referre non pigebit, quod in explicatione secundi præcepti docet doctus ille & pius Hosius Varmiensis Episcopus in hæc verba: Primo loco (inquit) corde, secundo prohibemur ore transgredi præceptum de diligendo Deo. Sic igitur dicit Dominus: Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum: nec enim habebit insontem Deus eum, qui assumpserit nomẽ Domini DEI sui frustrà. *Exod. 20.* Qui diligit & colit aliquem, non meminit illius nisi reuerenter, & cũ quadam etiàm honoris præfatione. Cùm itaque præ cunctis alijs diligere nos & colere DEVM oporteat, committere nõ debemus, quin & ipsi summa cum reuerentia nomen eius vsurpemus: neque id in alios, quàm tantam decet Maiestatem, vsus conferamus. Quarè prohibetur hic omne iusiurandum, quod non vel Dei gloria, vel fratrum vsus necessariò postulet. Peccat igitur contra præceptum hoc quisquis voluntariè iurat. *Iurare quatenùs liceat.* Nam si quis iuret exigente magistratu, sibique iuramentum deferente, modò id faciat in veritate & iudicio & iustitia, non peccat. Nam quod prohibuit Deus, nè iuretur, illud Augustinus libro de Mendacio, cap. 15 prohibuisse vult intelligi, nè quisquam sicut bonum appetat iusiurãdum, & assiduitate iurandi, ad periurium per consuetudinem delabatur. Quamobrem non est appetenda sicut bona, iuratio, nec tamen fugienda tanquàm mala, cùm est necessaria. Cùm igitur non in bonis, sed in necessarijs iuratio sit habenda, refrenet se quisque, quantùm potest, vt ea non vtatur, nisi cùm necessitas postulauerit: vt si quandò videt difficiles homines ad credendũ, quod eis expedit credere, nisi quod dicitur, iurando firmetur. Quotiès autem vel ad Dei gloriam, vel ad proximi vtilitatem in veritate, iudicio, & iustitia iusiurandum præstatur, non modò contra præceptum hoc nihil fieri, verùm illud magìs impleri credendum est, quod in Deuteronomio scribitur: DEVM tuũ timebis, & illi soli seruies, ac p nomẽ illius iurabis. *Deut. 6.* Hæc Hosius. Vbi quidem docet contra Baiolenses ac similes hæreticos, iuramentum non semper esse illicitum.

BALAAMITAE.
4.

BAlaamitæ hæretici à Balaam ariolo & pseudopropheta sunt appellati: qui, vt est in Apocalypsi diui Iohannis, docebant terrenos principes fornicari & edere de idolorum sacrificijs, hoc est, qui peccatum luxuriæ & gulæ, nullum esse in Deum crimen asseuerarent. *Apoc. 2.* Eoque tandèm apud Gentiles & Iudæos ventum est vesaniæ, vt nomine Balaam, sibi idolũ constituerint & coluerint, vt author est Philastrius libro de hæresibus. *Balaamitarũ heresis.* Locus autẽ Apocalypseos diui Ioannis sic habet: Et angelo Pergami ecclesiæ scribe: Hæc dicit qui habet romphæam vtraque parte acutam: Scio vbi habitas, vbi sedes est satanæ: & tenes nomen meum, & non negâsti fidem meam. Sed habeo aduersùs te pauca, quia habes illic tenentes doctrinam Balaam, qui docebat Balac mittere scandalum coram filijs Israel, edere & fornicari. *Num. 24.* Ità habes & tu tenentes doctrinam Nicolaitarum. Huius porrò Balaam consilium (inquit glosa in librum Numerorum ca. 24) effectu clarum est. Videns enim Iudæos ad luxuriam promptos, consuluit

Balac,

Balac, vt pulchras mulieres adduceret, & poneret coram filijs Israel, quatum pulchritudine capti, ruerent in amplexus earum, & seducti comederent de sacrificijs Beelphegor. Vndè Albertus hunc locum interpretans, dicit tempore diui Ioannis quosdam in Ecclesia Pergami extitisse, qui fornicari & edere de sacrificijs idolorum docerent, nullum id esse scelus asserentes.

2.Pet.2. Huius hæresis videtur meminisse diuus Petrus Apostolus Epistola secunda, ca.2.cùm inquit: Hi vero velut irrationabilia pecora, naturaliter nata in captionē & in perniciem, ea quæ ignorant, blasphemantes, in corruptione sua peribunt, percipientes mercedem iniustitiæ suæ, voluptatem existimantes, diei delicias, coinquinationis & maculæ: delicijs affluentes, in conuiuijs suis luxuriantes vobiscū, oculos habentes plenos adulterij & incessabilis delicti, pellicientes animas instabiles, cor exercitatum auaritia habentes, maledictionis filij: derelinquentes rectā viam, errauērunt, secuti viam Balaam ex Bosor, qui mercedem iniquitatis amauit, correptionem verò habuit suæ vesaniæ. Nam subiugale mutum animal, in hominis voce loquens, prohibuit prophetæ insipientiam. Hi sunt fontes sine aqua, & nebulæ turbinibus exagitatæ, quibus caligo tenebrarum reseruatur. Superba enim vanitatis loquentes, pelliciunt in desiderijs carnis luxuriæ eos qui paululùm effugiunt, qui in errore conuersantur, libertatem illis promittentes, cùm ipsi serui sint corruptionis. A quo enim quis superatus est, huius & seruus est. Si enim refugientes coinquinationes mūdi per cognitionem Domini nostri & saluatoris Iesu Christi, his rursùs implicati superantur: facta sunt eis posteriora deteriora priorib⁹. Melius enim erat illis non cognoscere viam iustitiæ, quàm post agnitionem retrorsùm conuerti ab eo, quod illis traditū est sancto mandato. Contigit enim eis illud veri prouerbij, Canis reuersus ad suū vomitum: & Sus lota in volutabro luti. Hæc diuus Petrus.

Balaamitarum germana descriptio.

Num.22.

Pro 25.

Iudas Apostolus. Cui sententiæ accedit & beatus Iudas in sua Canonica,ità inquiens: Væ illis qui in via Cain abierunt, & errore Balaam mercede effusi sunt, & in contradictione Core perierunt. Hi sunt in epulis suis maculæ conuiuantes, sine timore semet ipsos pascentes, nubes sine aqua, quæ à ventis circunferuntur, arbores autumnales, infructuosæ, bis mortuæ, eradicatæ, fluctus feri maris, despumantes suas confusiones, sidera errantia. Quibus procella tenebrarum seruata est in æternum. Hi sunt murmuratores, querulosi, secūdum desideria sua ambulantes & os eorum loquitur superbiam, mirantes personas quęstùs causa. Hæc ille. Vbì quidem Apostolus eleganti collatione confert non Balaamitas solùm, sed omnium ferè seculorum seductores his scelestissimis & perditissimis viris, Cain, Balaam, & Core. Quot quot enim ab orbe condito impostores extitēre, qui docendi authoritatem sibi vendicârunt, reiectis doctoribus veritatis, in viam Cain primò ingressi sunt, à quo fratricidiū & inuidiam didicerunt. Nam quemadmodùm Cain fratri Abeli vitam puram inuidit, & ob hoc eundem occidit: ità hi blasphemi, latrones, & furciferi, viros purioris vitæ & religionis Christianæ studiosissimos, inuidia persequuntur, mores Cain sui præceptoris imitati. Secūdò in errore Balaam, mercede effusi sunt: Hoc est, illaqueati, decepti, & occæcati vitio sui præceptoris Balaam, meruerunt sua auaritia, donis & quæstu in aliud sceleris genus incidere: adeò quidem, vt in omne facinus prolapsi, iam quod malum & crimen grande est, pro virtute ducant, non minùs quàm Balaam, qui donis & auaritia corruptus ab Ammonitis & Moabitis, vt populo cui Deus benedixerat malediceret prouocatus est. Vbì profectò q. nihil sibi temperant, sed ad omne scelus parati, in omne facinus prolabuntur, effusi dicuntur. Et quemadmodùm Core factiosus & ambitiosus, sacerdotium v- Num.16.& 26. surpare & præripere Aaroni voluit, ingētem concitans factionem aduersùs Mosen & eundem Aaronem, statimque cum suorum curatorum exercitu, à terra dehiscente viuus absorptus est, & ad inferos descendit: ità & veritatis oppugnatores, qui sua impietate aduersùs sanctos magistratus consilia ineunt & parant, ab vnitate sanctæ ecclesiæ resiliunt, & maie-

ftatem regiam ambiunt, mores Core induerunt & fequuntur. Sed qui maximè Balaamitæ dicantur, ex hiftoria magis patefeet, quæ Numerorum libro, cap. 22. 23. 24. & 25. habetur. Et quam elegantiori planiorique ftylo profequitur Flauius Iofephus Antiquitatum Iudaicarum libro quarto, in hunc modum, poft multa alia iam præfata:

Vos, inquit, ô Madianitæ, fi aliquam victoriam aduersùs Hebræos iftos, quib' me maledicere infiftitis, ad breue tempus lucrari defideratis, eam quidem impetrabitis, fi quæ moneo feceritis: Filiarum veftrarum fpeciofas, præcipuè virgines, quibus fubdi & deludi caftitas poffit, infpicientium propter pulchritudinis honeftatem, circa eorum exercitum proximè deftinate: & fupplicantibus eorum iuuenibus, vt earũ amplexibus mifceantur, præcipite, quatenùs dum eos concupifcentia viderint obligatos, deferant: rogantibusque manere eas, non primitùs annuant, quàm eos patrias leges relinquere iubeãt, fimul & honorem Dei qui eas pofuit eis, & Madianitarum atque Moabitarum colere ritum cogant. Sic enim illis indignabitur Deus. Madianitæ verò dũ mififfent filias fuas, ficut ille monuerat, Hebræorum iuuenes decepti funt pulchritudine puellarum: & ad earum colloquia venientes, rogabant quatenùs earum pulchritudine fruerentur, nec confuetudinis proximitate recederent. At illæ libenter hæc verba audientes, confenferunt eis, obligantes eos amore fuo. Quibus dum concupifcentia creuiffet, eos illæ cœpêre deferere. Dumque illos anguftia de mulierum difceffione crudeliter inuafiffet, vberrimis fletibus exorabant, nè eos illæ defererent, fed futuras vxores & dominas omnium fubftantiarum fuarum manere pofcebant. Hæc autem cum iurifiurandi religione firmabant, Deumque mediatorem in promiffione faciebant, flentes & vndiquè femetipfos mifericordia dignos mulieribus oftendentes. Illæ verò dum eos feruitute iam captos effe cognofcerent, & omni vinculo fidei confuetudinis obligatos, eis talia cœperunt dicere: Nobis quidem ô fortiffimi iuuenes, domus paternæ funt, & bonorũ magna poffeffio, parentumque & domefticorum fauor atque dilectio, nihilque horum egentes, venimus ad veftrum alloquium: nec quæftum fpeciofi corporis requirentes, veftram nobilitatem adiuimus: fed viros bonos & iuftos exiftimantes, honorare vos xeniis, quibus indigeatis, aduenimus. Nunc verò quandò dicitis, erga nos habere dilectionem, & noftro contriftari difceffu, neque nos veftras preces abijcimus, fed tantummodò fidem volumus fauoris veftri percipere: per quam nos credere digniffimum iudicamus, vt veftram conuerfationem diligentes, vxores effe poffumus. Formidamus etenim, nè, dum fueritis fatietate noftræ cõfuetudinis adimpleti, deincèps contumelijs affectas, ad parentes nos proprios remittatis.

> Confilium Balaam adue sùs Ifraelitas, ex quo Balamitæ hæretici appellantur.

Rogantibus itaque illis, & vt vellent, fidem daturos fe pollicentibus, & ob amorem in nullo contradicentibus, dixerunt illæ: Quoniam hæc quidem vobis placēt, moribus autem & vita vtimini omnibus aliena, ità vt etiàm cibos proprios habeatis, & pocula cum nullis communia: necefsè erit volentibus vobis habitare nobifcum, etiàm & deos colere noftros: nec erit indicium aliud circa nos veftri fauoris, nisi eofdem deos, quos nos, adoretis: nullusque culpabit vos, fi terræ ad quam veniftis, eius colatis & numina: vtique dum dij noftri fint communes omnibus, vefter verò in nullo fit talis. Dicebant que eis, vt aut quæ effent omnium, ea facerent: aut aliam quærerent terram, in qua poffent legibus proprijs conuerfari. Illi autem amore earum deuincti, optima illas dicere iudicantes, & femetipfos tradentes voluptatibus earum, patria iura transgreffi funt: deofque plurimos iam putantes, & immolare eis lege prouinciæ proponentes, cibis etiàm extraneis congaudebant: & omnes ad libidinem mulierum contra leges proprias infurgebant, ità vt iam per omnem exercitum iuuenes agerent contra legem, & feditio, priore multò peior incideret, cùm omninò folennitates iam propriæ deperirent. Nam dum femèl iuuenes mores attigiffent extraneos, eos vberiùs appetebant. Sed & fi qui priorum virorum propter virtutes patrum nobiles erant, cum eis vitio fubia-

> Madianitarum mulierum iuafu & corruptela, Ifraelitæ in idololatriam, Deo vero contēpto, prolabuntur.

ce-

cebant. Hactenùs Iosephus. Ob quod crimen, vt habetur Numer. 25. occisi sunt viginti quatuor millia hominum. Quapropter sic diuus Paulus suos hortabatur Corinthios: Hæc autem in figura facta sunt nostri, vt non simus concupiscentes malorum, sicut & illi concupiêrunt. Neque idololatræ efficiamini, sicut quidam ex ipsis, quemadmodùm scriptum est: Sedit populus manducare & bibere, & surrexerunt ludere. Neque fornicemur, sicut quidam ex ipsis fornicati sunt, & ceciderunt vna die vigintitria millia. Neque tentemus Christum, sicut quidam eorum tentauerunt, & à serpentibus periêrunt. Neque murmurauerítis, sicut quidam eorū murmurauerunt, & periêrunt ab exterminatore. Hæc autem omnia, in figura contingebant illis: scripta sunt autem ad correptionem nostram, in quos, fines seculorum deuenerunt. Itaque qui se existimat stare, videat nè cadat. Tentatio vos non appræhendat, nisi humana Propter quod charissimi mihi, fugite ab idolorum cultura. Hæc diuus Paulus.

Duces Israelitici exercitûs in crimine primi. Num. 25. 1. Cor. 10. Num. 26. Exod. 32. Num. 14.

BALATIVS. 5.

Balatius, vt author est diuus Athanasius in vita sancti Antonij eremitæ, & quemadmodùm in prima parte Vitaspatrum recensetur, fuit dux Aegypti, Arrianæ perfidiæ studiosissimus fautor, Constantij Imperatoris & Iulij summi Romanorum pontificis temporibus circa annum Domini 352. adeoq; Dei ecclesiam persequebatur, vt animo vesano virgines & monachos nudos verberibus afficeret in publico. Qua re commotus diuus Antonius, ad eum literas scripsisse fertur in hanc sententiam: Video, inquit, ô Balati, iram diuinam breuì super te venientem: quamobrem desine quæso ità Christianos, vt facis, persequi, nè te Diuina vindicta occupet, quę sanè proximum iam tibi minatur interitum. Quam epistolam cùm infelix ille legisset, statim eam risu excepit, atque in illam expuens, in humum proiecit, & eos qui eam detulerant, iniurijs afficiens, talia Antonio suo nomine deferri eis præcepit: Quoniam cura tibi tantoporè monachorum est, ô Antoni,

Balatij in virgines & monachos sæuitia.

necesse est vt vel tandèm ad te meæ seueritatis atque vigoris transiliat disciplina Sed minas intendentem confestim oppressit supplicium, & quinque diebus träsactis, os eius effrene vltio diuina compescuit Nam cum Nesterio Alexandriæ pręfecto vrbem egressus, quum equis mansuetissimis ambo veherentur, & equi mutuò colluderent, mitior quo Nesterius portabatur, morsu repentino Balatium decussit in terram, eiusque femora dentibus lacerauit & corrosit Sicque in vrbem relatus, post tertium diem è viuis sublatus est, iuxta D. Antonij vaticinium: magnū profectò hæreticam prauitatem spirantibus præbēs exemplum suæ perfidiæ & temeritatis, diuinæq; vltionis patentissimū miraculum.

Mors miseranda Balatij.

BALTHASAR PACImontanus. 6.

Balthasar Pacimontanus fuit inter primos author horrendæ illius Anabaptistarum sectæ, quæ anno Domini 1534. in principio Ianuarij virescere & crescere cœpit in Vuestphalia, Caroli quinti Germani Cæsaris, & Pauli 3. papæ temporibus.

Hic omittebat baptismum in paruulis, & eos non, nisi credentes, docebat baptizandos. De quo sic scribit Hosius libro, quem de traditionibus humanis edidit: Post Martinum Lutherum, Carolstadiū, Zuinglium & Oecolampadium, exortus est Balthasarus, cui fuit ingens cum Zuinglio certamen. Primus hic ætate nostra veterem Donatistarum errorem retulit, ac non prodesse paruulis baptismum docuit atque ideò rebaptizandos censuit. Et rursùs de expresso Dei verbo (Exort⁹ hoc infelici seculo nostro Martinus Lutherus violenter in scripturas irrupit, ac submotis omnibus, quod ipse vellet, quodque suis dogmatibus commodum esset, hoc sentire scripturam contendit. Deniquè sic rem gessit, quasi scripturæ sacræ non dispensator, verùm dominus esse postularet. Obsequium ab omnibus requisiuit in eo, quem ipse protulisset, scripturæ sensu amplectendo. Natus est posteà Carolstadius, & ex eo Zuinglius, Oecolampadius,

Balthasari impium dogma.

M. Lutheri pernicies.

Carolstadius, Zuinglius, Oecolampadius.

Caluinus, filij M. Lutheri.

dius, Caluinus. Et sicut Lutherus catholicos omnes & orthodoxos, sic ipse Caluinus vicissim vnà cum illis Lutherum etiàm ipsum submouit, & non hoc sentire scripturam quod Lutherus diceret, sed quod ipse doceret, magnis clamoribus contendit. Erupit alicundè non ità multò pòst Balthasar Pacimontanus. Is non à Luthero magis, quàm à Zuinglio in certis scripturarum locis interpretandis dissensit, ac quod ipse, non quod illi vellent, hoc sentire scripturam contendit.

Balthasar Pacimontanus.

Eius hæreses.

1. Docebat ergò impius iste in partibus Germaniæ superioris, paruulis non prodesse baptisma, propterea quòd ratione ac discretione carerent: ideoque non priùs baptizandos quàm discretionis annos attigissent, & qui antehàc baptizati fuissent, tūc rebaptizandos esse: quod in multis fecisse perhibetur, multosque in suum impium errorem traduxisse, adeò quidē, vt huius factionis homines, Anabaptistæ, hoc est, rebaptizatores vocentur, quemadmodùm priùs dictum est in Anabaptistarum titulo.

2. Docebat rursùs cum Lutheranis, legitimum sacrificium & sacerdotium abrogandum.

3. Cum Zuinglianis in Eucharistiæ sacramento, realem Christi præsentiam negabat, præter alia multa & blasphema & seditiosa.

4. Publicum item verbi ministeriū prohibebat.

5. Deum humanam ex Maria naturam non suscepisse contendebat, Chiliastarū errorem renouans.

6. Dominationem spernebat, neclegitimæ potestati subiectos homines esse volebat. Ex quo effectum, vt quocūque huius impostoris secta peruenerit, turbas & seditiones ingentes excitârit. Reliqua vide in Anabaptistis, & Donatistis.

BARBAS ANTIOchenus episcopus Arrianus.

7.

Barbas episcopus Antiochenus, fuit secta Arrianus, tempore Theodosij Iunioris Augusti filij Archadij, & Cælestini primi summi Romanorum pontificis, circa annum Domini 427.

De hoc sic scribit Nicephorus ecclesiasticæ historiæ lib. 14. cap. 13. Eo tempore, inquit, defunctus etiàm est Dorotheus, Arrianæ religioni Constantinopoli præfectus, quum ad centesimum & vigesimū vitæ annum peruenisset. Quē quòd strenuè sectam suam tueretur, Arriani ex Antiochia Constantinopolim transtulerant. Cuius successor fuit Barbas, sub quo Arriana religio duos eximios habuit viros, presbyteros ambos: alteri Georgio, alteri Timotheo nomen erat. Georgius Græcorum magis disciplinis pollebat, Timotheus diuinis literis plùs delectabatur. Et ille in Aristotele & Platone semper versabatur, hic Origenem spirans in ore habebat, & sacras literas publicè docens, in Hebræorum quoquè lingua desudabat. Timotheus promptus paratusq́, fuit de sacris literis respondere: & facilè quæ in diuinis oraculis obscura inuenirentur, soluere & explicare potuit, atque in locis omnibus Origene maximè teste vsus est. Quapropter vtrunque admirari mihi in mentem venit, quomodò scilicet vt Arrij dogma sequerētur, animum induxerint, cùm alter Platonem, alter Origenem prorsùs spiraret: quum & Plato secundam & tertiam causam, vt ipse nominare solet, initium essentiæ cepisse non dicat: & Origenes vbiq; in scriptis suis, verbis disertis coæternum patri filium esse profiteatur. Nihilominùs tamen in eorum Ecclesia permanserunt, nisi quòd Arrianorū religionem sensim & clàm corrigendo, in melius traduxerunt. Multas nanque Arrij blasphemias in libris suis repudiârunt. Hæc Nicephorus. Idem habet Cassiodorus Tripartitæ historiæ lib. 11. cap. 6. ex Socratis ecclesiast. histor. lib. 7. cap. 6.

Dorotheus episcopus Arrianus centum viginti annorum.

Georgius & Timotheus Arriani presbyteri docti, quorum alter Platonicus, alter Origenicus erat.

Vndè Iustinus martyr aliquam notionem sanctissimæ trinitatis Platonem habuisse opinatus est.

BARBARA SIGISmundi Imperatoris vxor.

8.

Barbara, Sigismūdi Imperatoris Germani coniunx, q anno Domini millesimo quadringentesiuo vndecimo in Imperium suffectus est, pontificiam di-

Barbaræ imperatricis hæreses.

dignitatem agente Ioanne huius nominis vigesimotertio) stultas appellabat virgines, quæ pro Christi nomine passæ fuissent, propterea quòd voluptatis gaudia non gustâssent.

Dicebat etiam animas cum corporibus interire, nec futuram aliam vitam esse post hanc quam viuimus: licèt matrimonio coniuncta fuisset principi inter reliquos qui eum præcesserant, sapientia, eruditione, & probitate clarissimo: sub quo Constantiense concilium coactum & celebratum est. Quò cùm ille venisset sub natalem diem Domini, functus diaconi officio, in Missæ sacro Euangelium cecinit, Exijt edictum à Cæsare Augusto.

Constantiense conciliũ quando coactum.

BARDESANISTAE 9.

Bardesanes Syrus genere, ex Mesopotamia ortus, patria Edessenus, vir eruditissimus, temporibus Marci Antonini Veri Imperatoris, & Pij huius nominis primi Romanorum antistitis floruit, circa annum Domini 163. A quo Bardesanistæ seu Bardesanitæ sunt appellati eius hæresis assectatores.

Bardesanis hæreses, atque vitæ institutio, ex Eusebio, Augustino, & Nicephoro.

Hic, teste Augustino, libro de hæresibus cap. 35. in doctrina Christi prius extitisse perhibetur insignis, sed posteà in Valentini hæretici errores lapsus est, hoc rursùs addens de suo, vt diceret humana omnia fato adscribenda esse. Attamen Eusebius Cæsareensis historiæ ecclesiasticæ libro 4. cap. vltimo, de hoc Bardesane loquens, aliter quã Augustinus de illo sentit. Dicit enim illum primò in schola Valentini nutritum fuisse, posteà verò cùm sui magistri errores notâsset, ad veram fidei regulam redijsse, quanuis non omnes illius errores reliquisse adserat. Dicit quoquè illum contra Marcionem & alios complures hæreticos scripsisse, & ad Antoninum Imperatorem, dialogum de fato edidisse, in quo idem Eusebius nullum illi errorem impingit, sed è contrario eũ dialogum potentissimum appellat. Quòd verò ita senserit, vt idem Eusebius illi ascribit, nimirùm quòd ex Valentini (cuius discipulus fuit) errore per contagionem non nihil ægritudinis contraxerit, id docet Nicephorus ecclesiasticæ historiæ libro 4. cap. 11. in hæc verba:

Nicephorus de eodem Bardesane.

Ea ipsa tempestate, inquit, quũ Phrygum aliorumque etiam hæreses in Mesopotamia exûdarent, Bardesanes Syrus, cũ linguarum aliarum, tum Syri sermonis peritissimus, præterea verò hæreticis refellendis exercitatissimus, aduersùs Marcionem & alios quosdam, quinque variantium inter se dogmatum authores, strenuè cum illis congressus, dialogos & insuper alia plurima scripta, sermone suo vernaculo edidit: quę quòd fortiter fidei verbum propugnarent, plures eius auditores in Græcam transtulere linguam. In ijs liber est, quem ad Antoninum de fato conscripsit, satis in eo patrem verbi exprimens. Sed & alia opuscula, cum occasione ex persequutione accepta, edidisse ferunt. Atque hic quidem Valentini primùm sectator fuit: quem cùm improbâsset, fabulosasque eius doctrinas & opiniones satis refellisset, ipse quidẽ sibi ad perfectionem & finem rectæ fidei peruenisse est visus: non omninò tamen veteris opinionis suæ, quæ in habitum abierat, sordes absterst. Hæc Nicephorus.

Epiphanius tamen Episcopus libro octoginta hæresum, hæresi quinquagesima sexta, de hoc Bardesane differens, aliter quàm Eusebius, Augustinus, & Nicephorus, de illo sentit. Sic enim ait: Post hos deinceps sequitur Bardesanes quidam, à quo hæresis Bardesanistarum orta est, qui ex Mesopotamia secundùm genus & ciuitate Edessenorum erat. Hic primùm quidem optimus vir fuit, & libros non paucos scripsit quum esset sanæ mentis. Nam ex sancta Dei ecclesia prodierat, duarum linguarum Græcæ & Syriacæ peritissimus. Fuitque primùm Augaro Edessenorum principi viro sanctissimo valdè familiaris, & simul eius adiutor, & ipsius eruditionis particeps. Post cuius obitum durauit vsque ad tempora Antonini Cæsaris, non Pij illius, sed Veri nuncupati. Multa verò in Abidan astronomum contra fatum collegit. Sed & alia eius scripta secundùm piam fidem circunferuntur. Apollonio autem Antonini amico, suadenti vt se Christianum esse negaret, contradicebat. Hic autem fermè in confessionis loco constitutus erat, pro pieta-

Epiphanij Episcopi de Bardesane.

te defensionem viriliter suscipiēs, dicensque se mortem non formidare, vtporè quam necesse esset ei aliquandò subire, etiàm si regi non contradiceret: Adeò quidem, vt hic vir per omnia magnoperè ornatus erat, donèc in errorem suæ sectæ prolapsus est: factus instar pulcherrimæ nauis, cui onus incomparabile immissum est, tandemque à portu soluta, in littus portui proximum impingit & confringitur, sicque vniuersum perdit mercimonium, quo onusta erat, & ijs qui ea vehebantur, mortem inducit. Corrumpitur enim tandèm hic vir doctissimus per Valentinianos, & ex ipsorum improbitate venenum haurit & zizania. Multa autem & ipse alia principia emissionesque ac productiones enarrauit, & abnegata mortuorum resurrectione, suam hæresim disseminauit & docuit. Hactenùs Epiphanius.

Dicebat itaque, omnium hominum conuersationes fato imputandas esse, & non libero hominis arbitrio, nempe quòd illud asseveret subijci sideribus. De hac hæresi vide plura in Priscilliano, Manichæo, & Valentino.

BARLAAMVS ET *Acindynus.* 10.

ADuersùs Barlaamum & Acindynum, nouum generale concilium coactum fuit & celebratum, in præsentia illius beati & celeberrimi Imperatoris Domini Michaelis Andronici, cognomento Palæologi, Imperatoris Græcorum, & Ioannis eius filij, sub Henrico septimo Cęsare Germano. & Ioanne 22. huius nominis summo Romanorum pontifice, circa annum Domini 1313.

Barlaami & Acindyni hæreses. Censebant enim isti, modò nullum discrimen esse in diuina natura, substantia, & effectu, sed idem esse nec diuersum: modò differentiam esse profitebantur, substantiam tamen increatam. Eius autem essentiales actiones & naturales sentiebāt esse diuersas, non tamen increatas, sed creatas.

Prætereà, id quod in Taborio monte effulsit diuinum illud lumen, phasma, id est, spectrum duntaxàt & creaturam, quæ ortum habet & interitum: Verùm non diuinæ naturæ naturalem splendorem, & (vt ità dicam) deitatem & lumē quod est, quodq; inaccessum dicitur.

Itaq; aduersùs istos qui ista dicerent, collectum est hoc sanctū concilium, quod refellendo eos desipere ac mētiri in quouis genere orationis demōstrauit, ac magìs impios esse, quàm cæteros hæreticos, ideoq; ab ecclesia eijciendos censuerunt. Contra quos in hunc modum decretum est: Accepimus quòd Deus in se operantem declaret diuinæ naturæ effectum, nihil autem ex tribus effectus est. Accepimus, quòd nullum potestatem aut effectum habeat, neque est: nec quicquam est eius adiectio vel diminutio: sed quod habet, alienum est penitùs ab eo quod habetur. Concilij ac ni decretū contra Barlaamum.

BARTHOLOMAEVS *Ianouesius.* 11.

BArtholomæus Ianouesius ex insula Minorica oriundus, tempore Caroli quarti Cæsaris Germanici, & Vrbani Papæ V. circa annum Domini 1363. libellum quendam edidit, in quo has de Christo hæreses protulit.

1. Præfixit primùm, quo tempore Antichristus erat aduenturus, diem præfiniens quo eius discipuli erant per vniuersum orbem apparituri, nimirùm die Pentecostes anni Domini millesimi trecentesimi sexagesimi, contra illud: Non est vestrum nosse tempora vel momenta, quæ pater posuit in sua potestate. Bartholomæi Ianouesij hæreses. Act. 1.

2. Item omnes Christianos habentes vsum liberi arbitrij, per Antichristum peruertendos esse dicebat: adeò quidem, vt in ipsius Antichristi perstarent immobiliter erroribus: intantùm, vt nulla ratione deincèps conuerti possent ad fidē Christi: & characterem, quem in eorum vel fronte vel manu esset Antichristus impressurus, tantam vim & efficaciam in eorum animis habiturum, vt in eius perdurarent erroribus: sicq; tandèm certissimè damnandos esse, & igne misso de cælo corporaliter morituros.

3. Asserebat tertiò, non solùm Christiano-

anorum infantulos sed & Iudæorum quoquè, & Saracenorum, & omnium postremò quorumcunque infidelium, tam paruulos quam adultos, qui per Antichristum essent subuertendi, post ipsius interitum omnes esse conuertendos ad fidē Christi, sed non ità futurum de adultis Christianorum ab eodem Antichristo seducendis: sicq; tandèm totam Dei ecclesiam constituendam, ex Iudæis & cæteris infidelibus ad Deum conuertendis. Libellus verò Bartholomæi, ex quo hæ hæreses desumptæ sunt, eo ipso pœnitente, & errores publicè abiurante, igni postremò traditus est, & in cineres cum authoris memoria redactus.

BASILIDIANI.

12.

Basilidiani à Basilide Alexandrino, intemperantiæ magistro, dicti sunt. Emersit autem ille sub imperio Adriani prænomine Aelij Cæsaris, & Alexandri Papæ huius nominis primi, circiter annum Domini 124.

Basilidis hæreses.

1. Hic inter reliquas eius blasphemias, cū Iudæis Christum passum ac crucifixum fuisse abnegauit, sed Simonem Cyrenæum, qui angariatus, eius crucem sustulit, vt author est Eusebius Cæsareensis lib. quarto historiæ ecclesiasticæ, capite octauo, & diuus Augustinus libro de hæresibus.

2. Auertebat quoq; homines à martyrio, asserens persecutionis tempore Christum negare, crimen non esse: Ideoq; non paruam fore dementiā hac de causa mortem subire, cùm citra crimen possit Christus negari.

3. Cum Saducæis, Simone Mago, Hymenæo, & Philero carnis resurrectionem futuram esse negauit.

4. Docuit rursùm, virginitatem non esse apud Deum maioris meriti, quàm coniugium, sed pares esse nuptias virginitati, De qua re diuus Hieronymus libro secundo aduersus Iouinianum, circa finem scribit in hunc modum: Quadringenti ferè anni sunt, quòd Christi prædicatio fulget in mundo, ex quo innumerabiles hæreses tunicam illius consciderunt. Vniuersus penè error de Chaldæo & Syro & Græco sermone processerat. Basilides magister luxuriæ & turpissimorū complexuum, post tot annos ità in Iouinianum quasi in Euphorbum transformatus est, vt Latina quoq; lingua haberet hæresim suam. Hæc Hieronymus. Ex cuius verbis constat, hāc hæresim à Basilide initium sumpsisse. Epiphanius tamen libro primo contra hæreses tomo secundo, de Basilide differens, omnesq; illius errores enarrans, non dicit illum æquâsse nuptias virginitati, sed promiscuum coitum & liberum, aliasque nefandas libidinis species docuisse, quemadmodùm eius magister Saturnius legitur fecisse. Ex quo colligitur, D. Hieronymū ideò dixisse Basilidem trāsformatum fuisse in Iouianianum, quamuis ille nihil de virginitate dixerit.

Hieronymus.

Epiphanius.

Fuit hic vir acutissimo ingenio, adeò quidem, vt vigintitria volumina à se confecta post se reliquerit: de quo 1. quæst. 1. sic habetur: Marcion & Basilides non habent Euangelium, quia non habent spiritum sanctum. Contra hunc Agaippa Castorius librum conscripsit, ipsius Basilidis confutationem validissimam complectentem, vbi quidem versutia & calliditas viri ad decipiendum perquàm aptæ detegitur. Dicit quoquè glosa super præfatione Euangelij Lucæ, hunc Basilidem & Apellem, sub nomine Thomæ & Matthiæ & aliorum Apostolorum, multa falsa scripsisse. Quapropter venerabilis Beda asserit, Lucam Euangelistam ea de causa potissimùm, suum edidisse euangelium, nè esset, inquit, pseudoeuangelistis facultas prædicandi, qui sub nomine Christi Apostolorumque eius, conati sunt sectas perfidiæ inducere. Vndè diuus Ignatius ad Tralleis scribens: Fugite, inquit, Basilidem, & totam collectionem indignitatis ipsius. Et sanctus Augustinus libro de hæresibus: Basilides, inquit, in hoc distat à Simonianis, quòd trecentos sexagintaquinque cælos esse dicebat, mundumque istum vel hominem non à Deo factum, sed ab ipsis trecentis sexagintaquinque cælis. Et Hieronymus in librum Amos: Basilides omnipotentem Deum portentoso nomine ap-

Basilidis ingenium acutissimum.

Beda.

Ignatius.

Augustinus.

Hieronymus.

pel-

pellat, eumque dicit in Solis circulo contineri. Idem aduersus Luciferianos: Basilides summum Deum, Abraxas cum trecentis sexagintaquinq; editionibus commentatus est. Rursus: Abraxas est deus fictitius Basilidis, ex numeri supputatione.

Tertullian. Hic item cum Marcione (authore Tertulliano libro 5 in Marcionem) epistolas ad Timotheum & ad Titum reijciebat, nulla ad hoc alia causa adductus, cur Apostolicas non putaret, nisi quòd (vt diuus ait Hieronymus in eam quæ est ad Titum) non erubescant hæretici sua authoritate falsa semper simulare. Vndè ait Philastrius libro quem de hæresibus conscripsit: Basilides, qui & Hæresiarches dicitur a multis, de lege & prophetis & Apostolis proponendo & loquendo, sentiendo autem aliter quàm decebat, iura violabat Christianæ veritatis. Qui cùm in Aegyptum venisset, docebat de innato & solo Deo natum fuisse intellectum, de intellectu verbum, de verbo sensum, de sensu autem & virtute sapientiam, de virtute autem & sapientia, principatus & potestates & angelos factos diuersos. Ipsi enim angeli fecerunt, inquit, cælum primum: post hos alij angeli secundum creârunt cælū, & ità alij ex alijs prolati fecerunt tertium cælum, sicq; tandèm secundùm ordinem & alij trecentos sexagintaquinque condiderunt cælos: imponens vtiquè & virtutibus illis nomina angelica. Ex quo suis magijs & imposturis ille multos imperitos decepit. Hominem autem ab angelis factum asserit. Dominum quoquè verum omnipotentem, audet angelum dicere, & genus Iudæorum in hæreditatem accepisse, eosque eduxisse de terra Aegypti. Hic ergò populus ea de re audacior factus & elatus est, inquit, aduersùs cæteros angelos: & volens alios sibi subijcere, contrarias gentes habuit, quas commouerunt virtutes inimicæ eius. Ideò & contra Iudæos diuersæ gentes, inquit, surrexerunt. Christū autem dicit quasi per vmbram putatiuè passum fuisse: Simonem verò Cyrenæum pro eo ad passionem venisse affirmat: ipse enim, (inquit) portauit eius crucem. Hic etiam malè viuere permittit, datq; licentiam vitijs secularibus inhærere. Prohibet etiàm homines pati martyrium pro nomine Christi, ità dicens: Ignoras quid desideras: non enim passus est Christus, neq; crucifixus est. Quomodò itaq; potes (inquit) confiteri hunc crucifixum, cùm non sit crucifixus, & ignoras quòd passus sit? Hæc Philastrius.

Philastrius.

Basilidis error.

Nicephorus. De hoc etiàm sic habet Nicephorus ecclesiasticæ historiæ libr. 4. cap. 2. Iam, inquit, verbum salutis per omnē peragrabat terram, orbemque ipsum, quoad eius fieri potuit, occupabat. Et fidei doctrina altiùs in piorum hominum cordibus radicibus actis, firmum habebat fundamentum, ex apostolica videlicet doctrina & vita, & quæ indè profluxerunt miraculis: cum autem ex Apostolorum successorum sermonibus & libris, qui propter veritatem eorum inexpugnabilem, refelli non potuēre: insupèr verò ex generosorum etiàm martyrum certaminibus & luctis. Persecutiones enim lætiorem quoq; & florentiorem reddidēre ecclesiam. Communis autem pietatis & religionis nostræ aduersarius & hostis, quietus esse non potuit. Quum enim cerneret, per omnes passim regiones, Ecclesias luminarium instàr, clarè atq; splendidè, per eam quæ est in Seruatorem & Dominum nostrum IESVM CHRISTVM fidem, relucentes, admodùm florere atq; vigere, saluti hominum inimicissimus, quum iamdudùm omnes expertus artes, exteriùs persequutionibus funditùs eas esset extirpare conatus, vbi cœptum suum, fortiter repulsus & martyrum sanguine propè suffocatus, frustrà esse vidit, alia rem via tentandam esse existimans, dolum talem excogitauit, vt viri seductores & impostores, Christianū sibi vsurpantes nomen, simul & quos cepissent fideles, in foueam perditionis impellerent: & qui technas illorum ignorarent, eis sani & salutaris verbi discendi studium & desiderium corrumperent & deprauarent.

Quibus rebus in orbe propagata sit euangelica doctrina.

Diabolus quum tyrannorum crudelium persequutione Euangeliū opprimere non posset, fraude & versutiis hæreticorum euertere id est aggressus.

Primùm igitur contra eos excitauit Simonem, deindè Menandrum, Cerinthū, & Nicolaum, de quibus vide locis suis. Paruo deindè interuallo, monstra alia exhibuit. A Menandro nanq; ambiguæ bicipitisque contagionis viperina vis exorta, duarum hæresum progenuit duces, Saturninum & Basilidem. Quorum hūc Alex-

Primi in ecclesia hæretici, crassi ac potius Epicuri, & impostores manifesti.

andria, illum Antiochia produxit: & alter in Aegypto, alter aũt in Syria exosas Deo aperuere scholas. Irenæus Saturninũ eadem, quæ Menandrum, ementium esse dicit: Basilidẽ aũt portentosas confinxisse fabulas, & arcanarum ineffabiliumq́; rerũ præ se ferentem scientiam, latentem earũ sensum & inuentionem in infinitum extendisse. Et quum eo tempore quamplurimi ecclesiastici viri obuiàm illis, à recta ratione petitis argumentis, euntes, apostolica obtinerent decreta: fuêre quoq; inter eos, qui in libris suis contra insidias talium hæresum præseruatiua præcepta reliquerint. In quibus & Castor Agrippa, reprænhensionem Basilidis importunitatis edidit: præstigiasq́; eius & arcana proferens, in Euangelium viginti & quatuor libros eum composuisse ait: Barcabamq; & Barcoph prophetas, qui in rerum natura nunquàm fuerint, ad barbarorum hominum terrorem sibi constituisse. Pythagoricum silentium induxisse, & res nullo in discrimine ponere docuisse: perindè atq; tempore exigente, absq; exceptione omni præcisè fidem abiurare, & gustare quæ idolis sint mactata, liceret. Atq; equidẽ de Basilide Irenæus itidèm agens, pudendũ errorem eius pulchrè in apertum produxit. Nam cum Tertulliano afferit, eum inter cætera eius deliramenta, Christum nõ à Deo qui creauit omnia, sed ad Abraxas in phantasmate, non in substantia carnis, missum, nec à Iudæis cruci affixum, sed Simonem eius vicem passum, & proindè crucifixum, & propterea non adorandum esse blaterauisse. Hæc Nicephorus.

Castor Agrippa aduersus Basilidẽ scripsit.

Tertulliani de Basilide sententia.

Huius impostoris damnandam hæresim reintegrârunt nonnulli nostræ huius tempestatis Euangelici, vt pulchrè docet piusille Lindanus libro cui Dubitantius titulus est, dialogo secundo, in hæc verba: Basilides, inquit docuit, Christum humanam naturam ex virgine non assumpsisse: sic hodiè Melchior Hoffman ait formula ecclesiæ Augustanæ, anno Domini 1556. Sic & Menno, colloquio Vuismariensi, contra Micronium idem defendit. Rursùs Christum secundùm animam habere substantiam æternam. Sic Seruetus in dialogis, & Postellus in Claue absconditorũ. Hæc Lindanus.

Basilidiani nostri seculi

BASSVS. 13.

Bassus, Cerinthi, Ebionis, & Valentini hæreticorum discipulus & successor, paulò post Apostolorum tempora erupit, nequitiæ magicæ peritissimus, Imperante Antonino Pio, & Higino summũ agente pontificium, circa annum Domini 150.

Hic (authore Philastrio) in vigintiquatuor literis, & septem astris rerum omnium perfectionem, vitam deniq; & generationem omnium hominum consistere afferebat, non in Christi maiestate & potentia, propterea, quòd Christus dixisset se esse Alpha & Omega, id est, principium & finem, eius sententiam perperàm intelligens: Ideoq; non in ipsius Christi maiestate aut præsentia corporali veram hominum salutem sperandam esse. De hoc vide plura in Valentino & Secundo.

Bassi hęresis

BATEMBVRGICI. 14.

Batemburgici errones, authore Lindano in suo Dubitantio, dialogo 1. inter Anabaptistas à quodam Ioanne Batemburgo, errone, quondam gregario milite dicuntur appellati, qui ex professo magis sunt seditiosi. Cuius rei nupèr admodùm manifestum dedit indicium, libello in vulgus sparso, cui titulum fecit, Noua practica gerendi belli, quo suos ad intestinum armat bellum. Sed hos, tanquã veros parricidæ illius spiritûs discipulos, alij execrantur, suæq; negant esse ecclesię: quòd suos isti ad sacrilegia, templorumq; hortentur prædationes. Sunt autem isti sectã Antilutherani, ad tertiam Euangelicorum nostri sæculi classem pertinentes.

Batemburgici seditiosi.

BAYRAS. 15.

Bayras hæreticus de secta Iacobitarũ fuit, à quodam Iacobo Syro genere, obscuro prorsùs & nulla gloria viro, sic nuncupatorum: qui Iacobus Eutychetis, Dioscori, & Gnaphæi, atq; Petri Seueri dogmate recepto, id magnoperè apud Syros propagari studuit, sub Heraclio Impera-

peratore, & Honorio huius nominis primo, summo Romanorum antistite, circa annum Domini 624.

Bayras Mahometicę perfidiæ adiutor.

Hic porrò Bayras, satanæ ductu, cum plerisq; alijs hæreticis Mahometi (qui in Arabia apud Agarenos & Saracenos prophetam sese venditabat & regem pariter) adhæsit, suæ perfidiæ propagandæ fautor & doctor egregius atq; peruigil. Nã cùm esset Mahometes literarum rudis & expers & penè idiota, Bayras illum in diuersis erroribus, quibus imbutus erat, instituit. De quo sic scribit frater Ricoldus ordinis Prædicatorum, eo commentariolo quod contra sectam Mahometicam edidit, cap. 13. Videns (inquit) diabolus fidem Christi in Orientalibus regionibus maximè præualere, idololatriam verò prorsùs deficere, iamiam Cosdroe Persarum atq; Medorum rege idololatra superato per Christianissimum Heraclium Imperatorem, & per eundem cruce Christi exaltata, & magis atq; magis deinceps exaltanda, cùm ipse diabolus non posset ampliùs deorum multitudinem defendere, nec omninò Mosis legem & Christi Euangeliũ excludere, quod iam per vniuersum mundum promulgatum erat, figmento legis cuiuspiam, quasi mediæ inter nouum ac vetus testamentum, mundum seducere excogitauit. Quod vt executioni demandaret, hominem quendam diabolicum, nomine Mahometem, religione idololatram, fortuna pauperem mente superbũ, & maleficijs insignem sibi delegit. Qui cùm talis existeret, in tantam demùm ꝓrupit superbiã & arrogantiam, vt & rex Arabum fieri excogitauerit. Sed cùm illi (quòd is & genere & fama admodùm vilis esset) in id muneris & dignitatis assumere dedignarentur ac recusarent, se prophetam esse cõfinxit. Cumque comitiali morbo laboraret, nè quis illum ea infirmitate detentum esse arbitraretur aut crederet, continuè cadens, se cum angelo colloqui mentiebatur. Sic enim illum corripiens aggrediebatur diabolus. Fingebat item cùm sic in humum decideret, se responsa quædam audire & accipere in modum campanæ suis auribus circunsonantis. Et quia (vt iam dixi) idiota erat illiteratus, quosdam sibi socios adnexuit diabolus, suæ perfidiæ & factioni congruentissimos nimirùm hæreticos, cùm Iudæos tum Christianos, qui illi adhæserunt. Inter quos fuerunt Sergius quidam apostata, & Bayras Iacobitarum hæresis assecta-tor, qui cum eo ad mortem vsque perdurauit, tanta sanè vesania, vt eo mortuo, feratur Mahometes nihil posteà fecisse. Ex Iudæis autem dicuntur illi adhæsisse Phinees quidam nomine, & Abdias cognomento Salon, posteà verò Audala dictus & *Solem: & qui deindè ambo Sarraceni facti sunt. Nestoriani etiam quidam ei sunt sociati, vtpote qui cum Sarracenis maximè conuenirent in hoc, vt dicerent Deum non esse natum de beata Virgine, sed hominem Iesum Christum. Hæc ex Ricoldo. De hac secta vide plura in Mahomete.

Ricoldus de Mahometis origine.

Mahometes se prophetã esse commi niscitur.

Sergius & Bayras Mahometis fautores.

* Salem.

BEDRICVS.

16.

BEdricus patria Stanicens. & natione Morauus, bellis assiduus, Orebitarum hæreticorum author fuit tempore Sigismundi Cæsaris Germani, & Martini V. maximi Romanorum pontificis, circa annum Domini 1418.

Hic (authore Aenea Syluio de origine Bohemorum, cap. 47. spreta religione Christiana, calcatoq; pontificio iure, vxorem publicè duxit, qua tandem emortua, alteram ex Polonia superduxit, ex qua filios suæ nequitiæ sectatores sustulit. Malè autem sentiebant illi cum patre eiusq; sectatoribus de incarnatione Christi, lacerantes ecclesiam, & catholicam fidem fraudulenter corrumpentes. Aduersùs quam hæresim Martinus quintus pontifex maximus, nominatim crucem decreuit, neque tamen in plures annos exstirpari potuit. Huius sectæ homines quoties sacerdotes nostros intercepère, aut igne cremauerunt, aut nudos rigente hyeme super glaciem colligatos demisère, eos parui momenti existimantes, vel defectis viribus abire permisesunt. Hęc Syluius. De hac hæresi vide plura in Orebitis.

Bedrici & assectatorũ eius hæreses.

BEGARDI ET BEGUINAE. 17.

Begardi qui. Begardi, qui & fratricelli, seu fratres de paupere vita, vel Bisochi, sunt quidam hæretici, Germaniam inferiorem incolentes, professione monachi, cœnobia quidem habentes, & tria vota, vt alij monasticam professi, emittentes: cæterùm varios diuersosque contra orthodoxam fidem errores sequentes. Beguinæ vero sunt mulierculæ, quæ cùm honestè & religiosè in sua societate & muliebri contubernio degant, nullum tamen expressum votum emittunt, nec huius seculi facultatibus renunciant, sed cùm illis gratū est & huiusmodi viuendi ratio displicet, liberam illinc recedendi libertatem habent, & in vniuersum sese abdicare societate interim hæretica prauitate infectæ. Hoc genus hæreticorum emersit tempore Ludouici Bauari Cæsaris Germani, & Ioannis huius nominis vigesimisecundi Romanorum pontificis, circiter annum Domini 1314.

Beguinæ quę

Begardorū vitæ institutio. Hi demissa ac prominenti cucullâ incedebant, lauta conuiuia quæsitabant, mulierum consortium non respuebant nec aspernabantur, in ecclesia humi sedebant, vultu verso ad parietem: oculos denique ad cælum non eleuabant. Hæreses, quas hi maligni homines, procurante latore malorum operum, afferebant, sunt istæ:

Begardorū & Beguinarū hæreses.

1. Dicebant primùm, hominem posse in præsenti vita finalem consequi beatitudinem iuxta omnem gradum perfectionis, quem habiturus est in cælesti patria: adeò quidem, vt hic reddatur impeccabilis, & tanta cumulatus gratia, vt ampliùs in ea proficere non valeat.

2. Item omnem intellectualem naturam, in seipsa naturaliter esse beatam, & non Dei gratia, contra illud D. Pauli: Gratia Dei vita æterna. Et iterùm: Iustificati gratis per gratiam Dei. Si ergò gratis iustificamur, multò magìs & gratis beatificamur. Et rursùs: Non est volentis neque currentis, sed Dei miserentis. Ex quo consequitur, quamlibet intellectualem creaturam in seipsa naturaliter beatam non esse: indeq; adeò animam indigere lumine gloriæ ipsam attollente ad videndum Deum, & eo beatè fruendum.

Rom. 6. Rom. 3. Rom. 9.

3. Docebant quoq; mulierem deosculari, cùm ad hoc natura non impellat nec inclinet hominem, esse peccatum mortale: carnalem autem coitum, vrente carnis libidine ac impellente natura, nō esse peccatum, maximè cùm titillatur exercens.

4. Dicebant quartò, hominem in statu perfectionis & spiritu libertatis constitutum, nulli humanæ obedientiæ subiectū esse oportere. Ex quo consequeretur (authore Francisco de Sarabellis) aliquos esse Acephalos, hoc est, sine capite contra illud 93. distinct. Nulla ratione clerici aut sacerdotes habendi sunt, q nullius sub episcopi disciplina & prouidentia gubernantur. Tales enim, Acephalos prisca consuetudo nuncupauit.

5. Docent rursùs, hominem non obligari ad ieiunia ecclesiastica, nec orare Deum illum ampliùs oportere, qui ad perfectionis statum peruenerit.

6. Item esse hominis imperfecti, in operibus virtutum sese exercere, adstruentes animam à se virtutes hoc pacto reijcere: quapropter hominem cùm supremum perfectionis statum attigerit, nulla bona opera facere debere.

7. Dixerunt etiàm, posse hominem tantam virtutis perfectionem in hac misera vita consequi, vt omninò ad peccandum reddatur impotens, vt suprà attigimus.

8. Præterea in corporis Christi eleuatione, nullum debere assurgere, neq; vllam quidem reuerentiam eidem exhibere docebant. Contra hos hæreticos eorumque errores, lege Alpharum lib. 2. de planctu ecclesiæ.

BELLIANI. 18.

Belliani sunt semilutherani, ex secūda classe nostri seculi Euangelicorum, quos (teste Guilhelmo Lindano ecclesiæ Ruræmundensis episcopo, sui Dubitantij dialogo secundo) à Bellio Montfortio dicit Beza originem ducere: sed eorum errorem nō attingit, nisi fortè quòd hæreticos scripserit ille, contra Caluini doctrinam, occidendos non esse. Bellij error.

BELITAE. 19.

Bel lingua Assyriaca idem quod Sol.

BElitæ à Belo rege Assyriorum & patre Nini, à Sole ità dicti, qui Assyriorum lingua Bel dicitur, sunt appellati. Qui Belus cùm Orientem potenti regimine multo tempore detinuisset, tãdemque vita functus esset, ei templum erexerunt Babylonij, diuinisq; cum honoribus sunt prosequuti. Ex cuius cultu Belitæ seu Baalitæ sunt nuncupati, qui aut ex tam impia progenie emerserunt, aut eorum abominationem sunt imitati. De qua re Iudæorum populus, talium impietatem sequendo, multis in locis diuinæ scripturæ accusatur, nimirùm quòd illi regi & eius filijs ac filiabus omniq; eorum cognationi sacra facerent: ex quo etiàm tandèm effectum, vt diuersis captiuitatibus attriti, perierint ad internecionem vsq;. De his vide suprà in Baalitis.

BERENGARIVS. 20.

BErengarius natione Gallus, archidiaconus ecclesiæ D. Mauritij Andegauensis, vir quidem (Guidone archiepiscopo Auersano teste) literis humanioribus & sacris parùm eruditus, sed dialecticis quibusdam captiunculis prorsùs deditus fuit, quibus fallacem huius seculi gloriam captare modis omnibus ambiebar. Qua de causa effectum tandèm est, vt in hanc insaniam prorumperet, vt verum corpus & sanguinem Christi non esse in pane & vino post consecrationem iuxta institutum Christi docuerit. Qua occasione motus Leo, hoc nomine nonus, summus ecclesiæ Romanæ pontifex, vir sanè omnium historicorum testimonio vitæ sanctitate clarus, Vercellis concilium coëgit, quò Berengarium accitum minimeque (vt Lanfrancus ait) venire volentem, cum suis affectatoribus, nisi citissimè resipiscerent, perpetuo damnauit anathemate. Leo tamen, pauco pòst interiecto tempore, vita defungitur, atque Berengarius in sua obstinatione persistens, venenum suæ hæresis per totas diffudit Gallias. Quapropter Victor huius nominis secundus, qui Leoni nono successit, concilium Turonis per Hildebrandum ecclesiæ Romanæ tunc temporis Cardinalem, ac illius vice concilio præsidentem, celebrauit: in quo Berengarius per quosdam eruditissimos viros, & potissimùm per Lanfrancum Cantuariensem archiepiscopum conuictus, sed minimè emendatus est. Nam indè exiens, ad vomitum velut canis redijt. Quam ob causam Nicolaus secundus huius nominis, qui Victori in ecclesiæ administratione successit, Romæ concilium centum & tredecim episcoporum coegit, cui adfuit & Berengarius, in quo aut resipiscens, aut, se resipiscere timore pœnæ simulans, suæ hæresis palinodiam cecinit, qualis in Decretorum volumine recitatur, de consecratione distinct. 2. cap. Ego Berengarius.

Berengarij error. — Leo Papa. — Victor Papa. — Nicolaus Papa.

Hic tamen (vt testatur Hosius, & contra Romantium de Rosa scribens Ioannes Gerson) aliquantò pòst quàm bìs aut etiàm ter errorem suum recantâsset & abiurâsset, cùm graui morbo oppressus, ex hac vita migraturus esset, non mediocrem dolorem præ se tulit moriens, quòd ità multos in tam fœdum errorem hunc adduxisset, ac suspirando dixisse fertur: Deus meus, hodiè mihi apparebis ad meam saluationem, vt spero, propter pœnitentiam meam: aut ad duram meam damnationem, sicut timeo, propter eos quos peruersa doctrina decepi, quos nequiui reducere ad veram viam tui Sacramenti.

Berengarij pœnitentia.

Floruit autem ille temporibus Henrici tertij huius nominis Cæsaris Germani, & Leonis noni, Victoris secundi, Stephani noni, Benedicti decimi, & Nicolai secundi, summorum Romanæ ecclesiæ pontificum: à quibus Concilia, Vercellense, Turonense & Lateranense, celebrata sunt, ad reuocandum quæ de sacramento Eucharistiæ impiè idem Berengarius docuerat, circa annum Domini 1048. in quibus (vt iam diximus) eius error damnatus est. Sed interim relicta huius impietatis seminaria, multum negocij fecerunt posteris quoque. Impia nanque hæc hæresis apud Heluetios hoc nostro tempore per Zuinglium & Oeco-

Quo tẽpore viuebat Berengarius.

Zuinglius, Oecolampa

[illegible]dius, Caluinus, Carolstadius, Berengarij errorem hoc nostro tempore renouârunt.

colampadium & Caluinum renouata est, suis scriptis & doctrina primùm omnium asserentes, in participatione cœnæ Dominicæ non distribui verum corpus & sanguinem Christi. Tametsi anno 1524. idem hoc odiosum argumẽtum insanus homo Andreas Carolstadius iam anteà proposuerat.

De his sic scribit Guilhelmus Lindanus in suo Dubitantio, dialogo 2. Berengarius verò, inquit, Sacramentariorum omniũ pater, ante annos quingentos, etsi varijs fuerit concilijs damnatus, atque suo quoque ipsius iudicio erroris manifestissimi conuictus, & ad suum dogma suo iugulãdum stylo rei veritate coactus: tamen nũc

Berengerianismus.

in Carolstadio, Zuinglio, Caluino, adeoque Melanchthone illo Germanorum cothurno, immò totius scenæ huius Dauo, planè reuiuiscit.

BERYLLVS Bostrensis episcopus.

21.

Beryllus Bostrenæ vrbis in Arabia episcopus, florebat ætate Antonini Bassiani Caracallæ Cæsaris, & pontificatu Calisti Romani antistitis, circa annum Domini 214.

Berylli hæresis.

Hic (teste Eusebio lib. 6 cap. 21. & 33 & diuo Hieroymo in Catalogo) cùm aliquanto tempore Bostrenam satis religiosè & piè rexisset ecclesiam, in hæresim ad extremùm lapsus est. Dicebat enim (authore Antonino prima parte specul. histor. tit. 7.) Christum quoad diuinitatem, ante Mariam non fuisse, nec propriam diuinitatis habuisse substantiam, sed eam quæ patris est, deitatem in eo tantùm habuisse. Quem eius errorem ità repressit Origenes, vt cum tandem ad meliorem mentem reuocauerit, & eius impium dogma ità ab ecclesia depulerit, vt emendãsit, & id non perdiderit erroris authorẽ. De quo sic tradit Nicephorus historiæ ecclesiasticæ libro quinto, cap. vigesimosecundo.

Nicephorus de erroneo Berylli Bostrensis epi-

Beryllus, inquit, quem paulò antè Bostrensem in Arabia diximus fuisse episcopum, nouas quasdam & ab ecclesiastico canone alienas [illegible] ruit nanque, Dom[illegible] Christum non pri[illegible] subsistentiam habuisse, q[illegible] nerit: neque propriam ob[illegible] tatem, solam autem paternam sub[illegible]stantiam & Deitatem in eo apud nos versante extitisse. De nouo hoc & maligno dogmate, multi cum homine ecclesiarũ antistites per disputationes congressi, auertere ab eo tã impiam sententiam sunt conati. Verùm ille quam semel concepisset, pertinaciter retinuit, opinionem. Posteaquàm autem à multis excitatus, ad eum clarissimus peruenit Origenes, primùm sermone cum eo collato, quænam haberet, quæve doceret dogmata, ab eo quæsiuit. Vt verò rem omnem satis cognouit, firmis atque irrefragabilibus argumentis eum non rectè sentire conuicit: & vix tandem demõstrationibus certis persuasum, sensim & humaniter cum eo agens, ad synceram veritatis reduxit doctrinam, pristinumq́; ei sanæ sententiæ restituit habitum. Monumenta synodi episcoporum propter Beryllum coactæ, longo tempore sunt asseruata, quæ ipsius atque Origenis quæstiones simul & solutiones ordine cõtinent. Hæc de Berylli resipiscentia ex Nicephoro.

Per Origenẽ ad verã doctrinam reductus.

BEZANITAE.

22.

Bezanitæ siue Bezani, à Theodoro Beza, natione Burgundo, legumq́; licẽtiato sunt nominati, primas certè inter noua aliquot Caluinistarum, quæ hac nostra tempestate emerserunt, genera facilè ferentes. Sũt autem secta Antilutherani, ad tertiam videlicet Euangelicorum nostræ ætatis clãssem pertinentes. Exorti sunt autẽ Caroli V. Imperatoris Germani, & Iulij huius nominis III. summi Romanorum Pontificis temporibus, circa annum Domini 1550.

Bezæ vita ex Lindano.

Hic (authore Lindano Dubitantij sui dial. 2.) cùm ob flagitia ac mores illicitos & supplicio dignos concubitus, adeoque adulteria & infandas libidines: suis item (inquit Heshusius, quẽ etiàm depingens, Epicureum dicit & blasphemum scurrã)

 sata-

satanicis epigrammatis, Martialis & Catulli spurcitias superantibus, in prostibulo decantatis, magis suppliciorum metu, quam religionis amore, aufugisset ex Gallia, Lausanna etiam pulsus, se Christi martyrem iactitabat. Certè beneficia illa opima, quibus Parisijs ad 700. ampliùs coronatos annuos impinguatus luxuriabatur, ac in vitam varijs libidinũ cloacis diffluebat dissolutissimam, sese Simoniacè vendidisse, tantùm non disertè profitetur, præfatione in suam confessionem.

Tantã summam scelerata pecuniæ aurique sacri suppu- tat Beza, pter fratris beneficia post mortẽ sibi adiecta.

1. Hic vir religiosus cùm Caluino linguam vendidisset, aduersarijs cõgressus vbi eius mysteria non posset defendere, in eam prorupit blasphemiam, vt Deum neget omnipotentem. Disertè enim scribit, teste Heshusio in sua defensione contra Caluinum, Deum non posse efficere, vt corpus aliquod, manente substantia, sit absque loco vel in pluribus locis. illud enim Angeli axioma, apud Deũ nihil est impossibile, non sine exceptione accipiendum esse, quod factum fieri nequeat infectum, vt bis tria non sint sex. O arguros philosophos, qui Dei Opt. Max. maiestatẽ atque amplitudinem, ad suas physicæ vix præ insano poëtarum & bonarum literarum studio degustatæ regulas non erubescunt reuocare.

Bezę errores & blasphemiæ.

Luc. 1.

2. Negat & pro reprobis esse orandum.

3. Nulla peccata esse reprobis venialia, nulla electis mortalia asserit, Comment. in 1. Ioannis cap. 1.

4. Negat omnipotentem Deum esse, nisi ad omne facinus improbis se impulsorem & actorem præbuerit, neque tantùm ab impijs scelera fieri permiserit.

5. Hic, teste Claudio Sanctesio, nihil aliud, quàm Dei nomen, honoremq́; ac piũ ipsius matris Mariæ ac Sanctorum qui in cælis habitant, cultum, eiusque tabernaculum, hoc est, sanctam matrem ecclesiam, suis scriptis blasphemat.

6. Optimorum quoq; temporum synodis, quæ de orbe Christiano conuenerunt satanam semper præfuisse, non Spiritum sanctum, affirmat, in præfatione noui testamenti Græci & Latini.

7. Per optimos ac sanctissimos patres, vitæ integritate ac miraculorum virtute insignes, eundem satanam fundamenta iecisse inuocationis sanctorum & aliorũ dogmatum, quæ perpetuò credidit ecclesia, scribit.

8. Caluinum in ipsius vitæ descriptione non tantùm ipsis Apostolis adæquat, sed in Cœnæ intelligentia præfert, eumq; Apostolicis viris omnibus qui vnquam vixerunt, & in scripturarum cognitione atque interpretatione, & Christianæ religionis veritate tantùm anteponit, vt vnicum illum nusquàm lapsum, alios autem vt vmbras volitâsse & oberrâsse definiat.

9. An verò (inquit Lindanus) huic nouo Theodoro nouam quoquè diabolus debeat Atheorum coloniam, ex hoc satis liquet, quòd cùm Ludimagister esset, in scholis sæpè soleret suis scholasticis occinere illum vero beatum, qui, vtì est apud Virgilium.

Beza Atheo

Metus omnes & inexorabile fatum
Subiecit pedibus, strepitumq́; Acherontis auari.

Quo sanè nomine quàm malè apud suos ille audiêrit, testantur eius commilitones Parisienses & Aurelianenses, quibus istius professionis haud obscura non infrequẽs edebat paradigmata. Hoc eius cantillant epigrammata, hoc loquuntur facinora, quum & beneficia Ecclesiastica, quibus impinguatus, incrassatus, dilatatus, derelicto Deo factore suo, publicè venderet, & alienas vxores permoleret tã familiariter, vt publicus matronarum haberetur maritus. Vndè nouo illi Theodorò, cui meritò Atheos fuit cognomen, in colloquio Pissiaco, Christum tam longè à sancta Eucharistia abijcienti, quantum à cœlo abest terra, veteres quidam collegæ exprobrabant: An mirum, aiebant, eum à sacra exturbare Christum Eucharistia, qui Deum non credit esse in cælo? Hactenùs Lindanus. Sed quò tandèm deuentum est mali per Gallias ex eo colloquio, & qualiter Beza & sui comministri in eo se gesserint, operæprecium fuerit audire ex Claudij Sanctesij iam adducti responsione ad ipsius Bezæ apologiam, editam contra examen doctrinæ Caluinianæ & Bezanæ de Cœna Domini: quem graphicè in hunc modum depingit suis coloribus.

Vide Gabrielem Fabricium, p fratre Balduino, & Apologiam Ioãnis Veteris contra Bezę calumnias.

Hic,

De gestis Bezæ & suorũ cõministrorum in colloquio Pissiacano anno Domini 1562. ex Claudio Sanctesio.

Hic, inquit gloriosus minister satanæ nunc suas efflat glorias & triumphos canit. Negat se aut Martyrem aut alios ministros vndecim conductos venisse Pissiacum, sed alios ait ab ecclesijs missos, alios Reginæ Galliarum & Nauarrici regis rogatu. Testes pollicetur se producturũ plures & magis idoneos, quam velimus, & historiam veris ac firmis testimonijs comprobatam, quibus certissima fiat fides, quã vita eorum, & quam fraterna coniunctio fuerit: quàm omnia inter eos dicta, facta, scripta fuerint summa animorum concordia in illa contra ecclesiam Gallicanã & fidem catholicam Pissiaca expeditione ab imperatore vesano suscepta, cùm interea, vt annectit per amplificationẽ poëticam, episcoporum & theologorum discordijs & tumultibus, valles & montes vicini personarent, theologos subijcit, in isto concilio, nullo loco habitos fuisse, sed à Galliæ episcopis, quum maxima ex parte essent rerum sacrarum prorsùs imperiti, tanquàm canes famelicos, & mensarũ episcopalium asseclas, ad offam vorandã & ad latrandum conductos, quorum ore & conscientia ad aliquod tempus vterentur illi. Quæ si negauerimus, minatur homo modestissimus inuitum se prolaturũ Galliæ & totius ecclesiæ dedecora.

Bezæ impudens calumnia in theologos Parisienses & Galliæ episcopos.

Contra quam tam impudentem calũniam eam ob rem sic deinde exclamat idem Claudius Sanctesius: Quousque tandem, inquit, abutêris patientia serenissimæ Reginæ nostræ, ô crudelis bestia? Post tot heroicas & benignas tecum de componenda religione collocutiones, tot preces adhibitas ad tuos leniendos ac mitigandos, post tot patienter auditas omnium nationum Christianarum maledictiones propter vestrum aduentum, post condonata vobis impunè tot sacrilegia, publicæ pecuniæ & ciuitatum direptiones & ruinas, & omnia læsæ Maiestatis diuinæ atque humanæ genera, & incredibilia facinora, hanc illi gratiam refertis, vt modò ab illa vos euocatos in Galliam Pissiacũ, modò eius rogatu & hortatu factaà vobis esse omnia, & eius dêliteris, sigillis ac testimonijs niti palàm & odiosè efferatis, & etiàm vbi nihil opùs est, impudenter gloriemini. Absit à bonis & pijs subditis, vt patienter audiant, ea macula contaminari suos Reges, tametsi testes omni exceptione maiores te producturum scribas.

Accerrima exclamatio Claudij Sanctesij in impudentem maledicentiam Bezę.

Redeat tibi in mentem, Beza, quorum sumptibus tu & Petrus Martyr atque alij iter feceritis, quorum lecticis, equis veloci bus & gradarijs, alijsque vehiculis sitis vsi: quorum hospitio sitis excepti, quorum in cubiculis intra regiam concionabamini, & Marotopsaltæ diù noctuque audiebamini, quorum comitatu deducebamini in regiam, & reducebamini domum, cùm vobis præirent anteambulones aurati, torquati, holosericati, & armati, magna verò à tergo sequeretur stipatorum turba: quorum insupèr mensa fruebamini: quorum salutationibus tam crebris frequentabamini, nè quis vestris mensis, lectis, & cubiculis vllus deesset apparatus: & noli in serenissimam Reginam nostrã culpam tuorum reijcere Hi sunt dij tui, ô bestia, qui euocârunt te & eduxerunt de Aegypto tua & de domo seruitutis, in terram lacte & melle diffluentem, quam depopulat(r)es & deuastâsti. Si bipes aut quadrupes pauperiem fecerit, si bestia damnum dederit, tenetur de damno: qui bestiam non dicam immiserit, sed qui non arctiùs, nè effugeret, infrenârit, & non impedierit cùm posset: quisquis te bestiam cornupetam etiàm multis argumentis furere cognitam, in Galliam Pissiacum accersiuit, videat si suarum sit virium resarcire damnum, quod regno & Christianæ religioni intulisti, de quo coram Deo & hominibus tenetur.

A quibus Beza cum suis cõministris è Geneua in Galliam Pissiacum adducti fuerint.

Exod. 13.

A minori ad maius argumẽtum.

Quanti, te incedente magnificentiùs quam principes, eruperunt gemitus, lachrymæ, ac suspiria nobilissimorũ hominũ, dolentium Gallici status tam subitam atque inopinatam mutationem, cùm te ac tuos intuerentur in ædibus Christianissimorũ regum, viuis liberis & vxore, ipsorũ memorijs insultare, & in aula regnare maiore satellitio, quàm vos & vestri similes à mille annis per omnes Christianissimos reges nostros, in malam crucẽ & incendium temporarium & æternum fuissetis adacti? O tempora, ô mores: conclamabũt nostri posteri. O incredibilem in tãta Christianissimi ac florentissimi regni deuotione ac mole, rerum vicissitudinẽ. Hæc

Gemitus, lachrymæ ac suspiria quorundam nobilium virorum, ꝓpter subitã rerũ mutationẽ in ingressu Geneuensium ministrorum in Galliam anno 1561.

Psal. 92. Hę quidem mirabiles elationes maris exterruerunt nos, ô bestia, & te mirum in modum extulerunt: sed mirabilis in altissimis Dominus, qui non ad nihilum redegit nos. Tu autem quem ità stipatum ingredi, oracula fundere, de iure diuino atque humano respondere, leges præscribere, exercitus ducere, regibus conditiones pacis & belli ferre vidimus, quasi similis esses altissimo. vsque ad infernum descendes, & erit memoria tua in maledictione, execrabilis Beza ac putida mundi vessa. Esa. 14.

Recordare insuper, creditoribus, quos per fugam repentinam debitis tuis fraudaras, cùm tibi gratularentur frequentiùs quàm cuperes, reditum in Galliam, te respondisse, vt tantispèr in te haberent patientiam, & omnia redditurum, cùm recepisses aduocationum tuarum, per quas hæreticæ causæ patrocinabaris in Gallia, salarium honorarium, nè videreris non conductus fuisse. Inficiari nō potes, quin id responsi aut aliud simile dederis mercatori de Lōgemelio oppidulo, cum quo quàm bona fide egeris, dignum est vt sciatur, in argumentum reformatæ conuersionis tuæ ad Caluinismum. Prioratum non procùl ab illo oppidulo, nullo iure possidebas, sed nondùm liquebat. Abiturus, mercatori locâsti ea conditione, vt per anticipationem vnius anni reditum in numerato daret, quo te indigere plurimùm simulabas. Eodem tempore alteri eundem Prioratum vendidisti præsenti pecunia, quo excidit per Senatusconsultum, quoniam eo potiebaris iniustè. Ità duos circumuenisti, & eadem opera deprædatus es. Constat mercatorem tibi admodum fuisse importunum, cùm te reuersum in Galliam quotidiè appellaret de debito & de dolo, & intereà surdo narraret fabulam: cui per tuos satellites es cōminatus verbera & cædem pro pecunia, si pergeret molestus esse, ac nisi expectaret, quoad stipendium tibi esset numeratum, aut de spolijs ecclesiarū fieres ditior. Sed ne nunc quidem ei satisfecisti homo cauteriatæ conscientiæ seu potiùs profligatæ. Scilicèt vt gratis seminares in aula regia Euangelium, magnam vim pecuniæ ex Geneua deportâsti, aut parentem tuum Caluinum ad ducentos coronatos, quos

Beza creditores, quos Franciæ regno exactus & exulans fefellerat, Geneua reuersus primū denuò pollicitationibus, & tàdèm minis terret & fallit.

Prioratus de Longemelio per Bezam præsenti pecunia venundatus.

solos in omnibus bonis scribis habuisse cū obijt, expilâsti, ne teruncium quidem ab Ecclesijs acciperes, vt sine sumptu alterius propagares Euangelium, & nè quis gloriam tuam euacuaret, si te conductum ab aliquo diceret. 1. Cor. 9.

Blatera, quantùm libet, aduersùm inopiam nostram: nullas ecclesias neque nostras neque vestras diripuimus, neque calices, neque sacra ornamenta con uasauimus, vt offa nos oppleremus. Tu tuas ad inopiam redegisti, & nostras latrocinijs, sacrilegijs, venditionibus & ruinis miserè afflixisti. Et fortasè indè tibi non est amplior res domi quàm nobis: quoniam alij sunt, quàm pauperes, qui tua furta & sacrilegia abliguriunt & prodigunt.

Theologos purgat à Bezana calumnia.

In bellicis Franciæ tumultibus Portianum oppidum pertransibas, cùm venienti tuo exercitui de Germania exires obuiam, & ibidèm aliquot dies substitisti ad insigne hominis syluestris, concionesque habuisti de toto presbyterio per Campaniam iugulando. Discedebas indè insalutato hospite, vt militarem Apostolum decet, cùm mulier cauponaria publica via post te cucurrit, clamitans Latinè, vt tuo honori parceret, & satellites tuos lateret: Redde quod debes domine: nec nisi magna importunitate pro magnis impensis pauxillum nummorum à te potuit corradere. Adhuc illa viuit, & tui meminit parum admodùm honorificè. An præ egestate cogereris ità passìm de alieno viuere, non sum solicitus, an plenis loculis consueuisses omnes debitis fraudare.

In Portiano oppido Cauponaria muliér Bezam insalutato hospite & non numerata pecunia pro impensis abeunte, latinè publica via compellat, vt debitum soluat.

Si sordidè Pissiaci cogebamur viuere, & victum emendicare, dū sanam doctrinam tuebamur, Galliæ sunt dedecora, nō nostra, interim dum ministri Baal epularentur de mensis multarum Iezabelium: quibus præteritis, in serenissimam Reginam nostram, vestrum aduentum reijcis, quæ palàm testabatur se inuitam perferre omnia. Proindè si his ineptijs describēdis tibi placet historiam conficere, nostrū erit, Regem nostrum qui Episcopos facit, quos non potest vnà reddere theologos, & Galliarum nostros plerosque dignissimos antistites ac liberalissimos à tuis calumnijs repurgare. Quicquid verò peccatum sit, & peccetur à Regina & episcopis, silea-

Ministri Geneuēses lautè & opipè rè apud Pissiacū à multis Iezabelibus excepti cū interim sacri doctores satis mā serè viuere cogerentur.

Exod. 22. silentió præterire nos decet, quum scriptum sit, Principi populi tui non maledices Si ad offam itá eramus intenti, vt arcána (sicuti existimas) quæ in illo colloquio exercebantur, non intellexerimus, crede Deum tandèm clariùs quàm voles indicaturum, & aliquandò iudicaturum. Sorbonici si priuatam vitam delegerint, offatores nuncupantur: si vescuntur cum magnis viris, à vobis mensarum assecla, & à nostris Rabbini, qui primos accubitus ambiant, appellantur. Cui itaque assimilabo generationem istam? Similis est pueris sedentibus in foro, qui clamantes coæqualibus dicunt: Cecinimus vobis, & non saltâstis: lamentauimus, & non planxistis.

Act. 23.

Mat. 11.

Ministri Caluinistæ verè ac propriè offatores.

Vestrum est, ô Beza, magnatum mensas, quantùm potestis, affectare, vt faciatis vnum proselytum, quoniam apud vos remotis epulis ministrum decet Apostolũ, seu potiùs nugigerulum Mimum agere & exhortari, vt audiant.

Romulidæ saturi, quid dia poemata narrent, & quid Marotopsalmi inter actus fabulæ personent. Verissimè vos offatores estis, qui ad mensam & ad offam de vestræ cœnæ offula dies noctesque allatratis. Tibi verò, ô infernalis triceps bestia, multa offa opùs est ad os illud resarciendum, qđ ex Lutheranis, Zuinglianis, & Caluinistis componis, & tamen vnicum esse defendis, vt omnia regna deuores, & tecum ad inferos abripias.

Quem locũ theologi tenebant in conuentu Pissiaceno.

Porrò in conuentu Pissiaceno (nè quid calumnieris) nos eum locum tenebamus, qui theologos deceret, & sanctorum Episcoporum sactis in negocijs consiliarios, in eorumque suffragijs & iudicijs post illos à tergo sedebamus. Vos primo in eum cœtum aduentu, specimen dedistis arrogantiæ vestræ, cùm intra septum in quo Rex cũ principibus & episcopis sedebat, voluistis irrumpere, & aliquem locum vobis vendicare: sed iussi estis extrà consistere, ac stantes, rei si quid haberetis, dicere: quoniam scriptum est, Foris canes, & nè leprosi ingrediantur castra. Proculdubiò vos longè magnificentiùs popellis theologis incedebatis, cùm ex oppidulo sancti Germani rhedis procerum sericatis veheremini Pissiacum, & magna pompa militum deduceremini in monasterium duodecim ministri militares Apostolici ordine procedentes, ità vt vnusquisque haberet sibi aliquem collaterionem ex nobilibus, quos prouinciarum quæ regi párent, deputatos vocabant. Ab his singuli ministri cùm exibãt monasterium, quasi laboribus fracti excipiebantur, & frequenter brachio sub axillam inserto, cui quasi delicatæ virgines aut fœminæ grauidæ incumberent, in hospitium ad angelicum insigne, angeli satanæ reducebantur. Ibi comportatis œnophoris argẽteis & crateris reficiebantur, & inuisebantur à suis magna frequentia quasi ad gratulandum de victoria. Posteà verò conscensis rhedis reuolabant per medias syluas in regium oppidulum, & toto itinere Maropsalmis sese oblectabant Pulchrum erat visu, octo aut nouem monachos apostatas validos, de ordine mendicantium fæces, quibus in monasterio cibarius panis non suppetebat ad satietatem, succollari & fulciri quasi reginas à nobilitate Gallicana pro reformationis procemio, & Bezæ id officij præstari, quo erga suam Candidam cõsueuerat defungi.

Ministrorũ arrogantia.

Apoc. 22.

Num. 5.

Nota hæc omnia diligenter ô Christiane

lector, & paulisper nobilium aulicorum excitatem & inertiam.

Spectaculũ non incelebre.

Testes plures & magis idoneos pollicetis innocentis vitæ vestræ, & in dictis ac factis summæ inter vos concordiæ in illa vestra contra ecclesiam Gallicanam conspiratione. Ego verò non alios testes quã scripta tua, literas tuas ac tuorum producam, quibus ostendam, ne quidem in rebus minimis pacem inter vos coaluisse, nisi in vna veritatis oppugnatiõe. Quàm malè inter te ac Petrum Martyrem conuenerit, ex productis manifestum est. Alij verò inter se ne quidem leuissima de re potuerunt consentire. Tafinus Metensium archiminister ad comministros suos ad conuentum Pissiacenum conuocatos, Gallicè scripserat varijs de negocijs, & cõsilium petebat, an patuuli baptizati à fœminis, ministrorum manu iterùm tingi deberent. Ei Beza in hæc verba respõdet: Quod de baptismo, ab eo qui legitimè vocatus non est, administrato proposuisti, in nostro conuentu summa diligentia cõquisitum fuit, Maior pars in eam sententiam concessit, vt Baptismus nullus esse existimetur. Sed quoniam nonnulli, ijque acerrimi iudicij viri, sese dubitare testati.

Probat literis à Beza scriptis, nullam concordiam inter suos comministros in Pissiaceno colloquio fuisse, nisi in vna veritatis oppugnatione.

sunt,& contraria sententia rationibus ac magnorum virorum authoritate non caret, quæstionem ad Geneuensem Tigurinamque ecclesiam referendam iudicauimus. Hæc bona fide ex ipsis literis Bezæ Tafiniique manu scriptis & subsignatis,& apud Catalaunos in Campania a quodã Metensi ciue interceptis & asseruatis, ex Gallico in Latinũm sermonem D. Peguilio Episcopus Metensis conuertit, suoque libello de Sanctificatione puerorum in vtero, inseruit, & earum literarum exemplar mihi aliquandò exhibuit, in quo Bezæ manum recognoui cum subscriptione Folionis ministri, quasi hic scribæ officium inter illos tum exerceret. Indè appáret,ne quidem de vestri ministerij functionibus potuisse inter vos stabiliri ibi concordiam.

Querimonia vnius è ministris Caluinianis de Bezæ arrogantia & superba ambitione.

Quid verò dicam de literis exaratis manu alterius ex ministris illis, qui de imaginibus posteà disseruerunt, quas Lutetiæ apud typographum in cuiusdam Germani arcula anno pòst intercepit regionis Mobertinæ quæstor, qui publico edicto peruestigabatur domos & excutiebat. Ex his præclara administrantur innocentis vitæ tuæ,ò bestia,& cum alijs obseruatæ fraternitatis & consensionis testimonia. In vnis conqueritur Gallorum patriarchatum te ambire vnius viri ac mulieris gratia & authoritate,vt tibi alij subijcerentur ministri, & ad nutum paréret, sed se per potentiorem ambitioni tuæ remedium inuenisse. In alteris violentam de tua libidine exaggerat suspicionem,& non illepidam narrat historiam. Alternis vicibus etiàm in regia coram vestris dominis & dominabus habebaris conciones. In cidit fortè dies tua,& ad te audiendum venerat maturiùs ille te melior comminister,ac te offendit in humiliori sellula familiarissis colloquentem cum nobili fœmina,a qua missi sunt viri nobiles, vt illũ tuum consortem distinerent varijs sermonibus,nè tuis aures adhiberet. Posteà rogatum misisti, vt eo die tuo loco suggestum conscenderet. Cùm verò ille respon deret se imparàtum esse.& tu instares,me ditatas aliquas in manicis semper conciones ab illo circũferri, diutiùs se facturum recusauit: sed coactus tandèm fuit obse qui eius rogatu,cum qua fabulabaris tam amicè. Eam certè non nominat. Ablegatis omnibus ad concionem, scribit te in eo cubiculo solum cum sola per quatuor horas & ampliùs remansisse. Quærit ab amico Germano,quid auguretur te illic egisse tandiù: & profectò parùm castè de te suspicatur.

Historia de Bezæ castitate non illepida.

Si hoc ità esse negaueris, coges me (vt tuis verbis vtar) Galliæ & pontificatus tui lõgè indigniora ꝓferre dedecora,(quod inuitus faciam)& actis publicis tuorumque literis ac testimonijs ità confirmari sentiés, vt te tuæ historiæ & tam innocenter actæ vitæ tuæ pœniteat. Experieris nos nõ adeò attẽtos fuisse ad offam,quin inter os & offam introitum tuum & exitum sobriè obseruauerimus, & arcana tua penitiùs quàm velles,intellexerimus. Struthiocamele,grandis bestia, quæ abscõso capite,intereà dum decoquere ferrum, aurum, & argentum sacrum Ecclesiarum, existimas reliquas tui corporis partes latuisse,nec quid ageres,cognitum fuisse? Quod dictum fuit à vobis in tenebris, dicetur in lumine: & quod in aure audiuistis, prædicabitur super tecta. Deindè sub finem libri idem ait Sanctesius:

Mat. 10. Luc. 12.

Responsio ad iocos & conuicia Bezæ, quibus quosque illustrissimos homines incessit hæreticorũ omniũ more.

Paucis ad tuos iocos & conuicia, quibus Apologiam tuam exornas,Theodore Beza, respondere me decet,nè veritati cõtra mendacium, & rectæ hominum existimationi contra falsas detractiones defuisse videar. Ex omni antiquitate con sueuerũt hæretici aliquẽ ex summis viris Ecclesiasticis sibi deligere, quem omnib⁹ calumnijs appetant, & nefarijs criminibus onerent,& si possint,adobruant & opprimant,vt boni viri habeantur qui vitia oderint,& ne quidem illa in amplissimis viris ferant. Hanc speciem pietatis & probitatis perbellè simularunt Nouatiani cõtra Cornelium summum Romanum põtificem, Arriani cõtra Athanasium in Oriente, contra Ambrosium in Italia,& in Gallia contra Hilarium, Donatistæ contra Cæcilianum, Nestoriani contra Flauianum & Cyrillum Alexandrinum, & deincèps per ætates ità gessisse hæreticos, in historijs comperietur. Nostro tempore Lutherus summum Ecclesiæ ca-

Nouatiani. Arriani. Donatistæ. Nestoriani. Lutherus.

tholicæ pontificem Romanum Germanis tanquàm Antichristum per sua male dicta odiosum & execrandum fecit. Caluinistæ tragœdiam suam exorsi sunt in Gallia ab infestatione & persecutione illustrissimi principis & Cardinalis Lotharingi, & in Flandria ab illustrissimi Cardinalis Granuellani per fictas occasiones eiectione, quibus stantibus, machinationes suas prospiciebant vix progredi posse: Nemo vnquàm de grauioribus criminibus neque sæpiùs accusatus fuit, quàm Athanasius. Quotiès memoria repeto falsas Arrianorum delationes aduersùs ipsum apud Constantinum & Constantiū, de proditiōe Imperij, de seditionibus motis, de veneficijs tentatis, cædibus illatis, stupris & adulterijs commissis, & sacrilegijs perpetratis: quotiès varia insidiarum genera, quibus moliti sunt illum è medio tollere: quotiès alia in alios præcellentes viros ecclesiasticos intentatas ab hæreticis comminationes lego & considero, ac mentem refero ad libros & sermones, qui de illustrissimo Cardinali à Caluinistis in Francia sparsi sunt, scripti, & habiti, sentio & experior nos in hæreticorum tempora incidisse. Certè à decennio, ex quo Caluinistæ è latebris prodierūt in lucem, & aperta vi res suas agere cœperunt per Gallias, nullam ferè paginam scriptorum suorum dignam lectione putârunt, sine aliqua insigni in Cardinalem calumnia & contumelia, neque vllum flagitij aut maleficij genus omiserunt: sed hæreticorum os ex abundantia cordis loquitur, & quod in se agnoscunt, alijs solent temerè & falsò impingere &c. Et paulò infrà: Si tam mihi liceret vera effari, quàm permittitur Caluinistis mentiri: enarrarem ea, ad quorum auditionem stuperet mundus: sed veritas aliquandò erumpet, & dabitur, id quod res est, eloqui. Et paucis interiectis, ad Bezam rursùs sermonem inceptum conuertens.

Tu (inquit) primi serpentis artibus infandum illum Poltrotium ad cædem innocentissimi atque inuictissimi Guisiani ducis, non solùm à toto orbe Christiano, sed ab insulis quæ procùl sunt, deploratam, impulisti. Nam cùm exceptus ac victus humanitate & liberalitate principis, à tāto scelere deterreretur, & tibi Aureliam reuersus dixisset, sibi horrori & conscientiæ esse, tam indignum facinus aggredi, eum es adhortatus ad audendum eadem ferè oratione, qua diabolus primos parentes ad se necandos ac iugulandos incitauit: Nequaquàm morte moriemini, sed eritis sicut dij: vt tu ibi serpentem egisti, ità Poltrotius tuus hominem. Cùm enim equis distraheretur, te atque alios authores & impulsores execrabatur & accusabat, & se hominem aliquandò natum fuisse detestabatur, qui tantum nefas admisisset in vita. Hoc ab infinita multitudine hominum qui spectabant, auditum, & in acta publica relatum, nulla obliuione deleri poterit.

Huius mânes tibi dies ac noctes obuersantur ob oculos, & infernalis consilij tui pœnas de te exigunt. Sanguis Guisiani ducis, Gallicanæ nobilitatis, sacerdotum Domini, quem effudisti in liuore tuo, clamat de terra contra te. Te parricidarum, te sacrilegiorum, te patriæ hostium & prodirorum furiæ non sinunt neque die neque noctù quiescere. Te Gallia, te omnes nationes Christianæ, te reges, te principes, te leges omnes & iura deposcunt ad supplicium, & tibi vacat ridere homo ipso Caino impudentioris confidentiæ & magis prostitutæ conscientiæ? Vagus & profugus es ab omni terra Christiana, neque Geneua audes pedē efferre, immò etiàm vix domo, nè omnis qui te inuenerit, occidat te. Sed Deus sicut Cain in vita te aliquandiù fortassè reseruabit, vt diutiùs pœnas luas, & ad omnem ventum trepides, quasi mors momentis omnibus tibi immineat. Ridere te ais, sed Sardonicè fatearis oportet, vt tuo risui semper sit proximus luctus. etiamsi omnem hominem exueris, & in satanam totus transformeris. Hęc doctus ille verax & pius Claudius Sanctesius. Tu qui locos tenes, vide reliqua luctuosa ibidèm contenta.

Superest, vt q̄ Beza à cæde domini Guisiani Geneuam profugiens, posteà egerit, ex

Caluinistæ.

Athanasius quantas infestationes ab Arrianis perpessus sit.

Cardinalis Lotharingi quàtis calumnijs appetitus a Caluinistis & Bezanitis.

Poltrotius, qui equis Luteriæ discerptus fuit, ad cędem inuictissimi

illius Guisiani ducis à Beza proditoriè instigatus & impulsus.

Gen. 3.

Sanguis Guisiani ducis ad Deū clamat de terris cōtra Bezæ crudele & insudītum facinus.

Beza Caino similis.

Gen. 4.

Ioannes Vota in Apologia cōtra Be

eam, de his quæ ille à cę de Ducis Guisiani Ge neuam se re cipiens, ege rit.

ex Ioanne Vetere eadem de re in eundē scribente, audiamus: Cùm, inquit, huius scelerati hominis, armatique concionatoris, & deformis reformatoris suasu & cohortatione, vir sanguinarius Poltrotius, illustrissimum illum ducem Guisium in Aureliæ obsidione, tormenti globulo perfidiosè interemisset, hac cæde cunctis seculis lamentabili perpetrata, Beza huius cruentę mortis dux & particeps, Geneuā, Sicariorum omnium atque latronum refugium, se recepit: non solùm Poltrotij & similium parricidarum encomia suis scriptis gloriās celebraturus, sed & cū suis collegis ad tres orbis terrarum pestes & quisquilias (sic enim loquitur) exterminandas, nimirùm Pontificiam ecclesiam, Nobilitatem, & Iuris disciplinam coniuraturus. Quòd videlicet Papisticum esse sentiat; & à pura religione penitùs alienum. vt quidam in republica dignitatum gradus, personarumque ordines ac discrimina ponantur, cùm Deus cunctos homines, rege vno dempto (hunc enim ad aliquod tempus excipiendum putat) potestate pari & iure optimo esse voluerit.

Beza tria exterminare cupit, Romanam ecclesiam, Nobilitatem, & iuris disciplinam: q̄ tria duobus annis anteà in frequēti ministrorū Caluinianæ sectę couētu Cabillonicoacto, ab eis decreta atque constituta fuerant.

Vbi quidem perspicuè videre licet, si Bezæ & suis collegis, Principes & nobilissimos quosque sic liceat vita priuare, multò magis solio mouere, & ad suæ fratrias æqualitatem reuocare. Id quod si nostri homines, qui modò aliquo ingenio iudicioque pollent, perspicerent, & id quod isti tenebriones & seditiosi faciunt, & sentiunt, gradatimque tentant, sedulò ac diligenter apud se meditarentur atque animo conciperent, fieri nequaquam posset, quin vehementer mirarentur istius factionis impudentiam, vt quibus laqueos tendunt, eorum opem implorare non vereantur: eam porrò temporum caligi nem, vt quibus clàm insidiæ struuntur, ex ijs nonnulli sese ad partium istarum aduersarum arcem muniendam, & iura nobilitatis suæ imminuenda, pertrahi patiantur.

Nobilium caligo & incogitantia.

Veruntamen ij qui rerum publicarum calamitates altiùs cogitatione repetunt, & antiquitatis memoriam recordantur vltimam, sæpè aliàs contigisse profectò intelligunt, vt vigente aliqua seditione, ciuium animi, tanquàm si offusa illorum oculis sempiterna nox esset, ità ruerent in tenebras atque turbarentur, vt cæci ac imprudentes exitium sibi arcesserent.

Seditio publica occęcat mortalium lumina

Quotiès enim Romæ Tribuni causam populi, Consules & Consulares authoritatē Senatûs, vtrique ordinem suum acerrimè oppugnârunt? Vtrique partem sibi aduersam consilio & armis adiuuerunt? Vtrique ferrum in propria viscera conuerterunt? Quotiès nostris priscisque seculis episcopi ab ecclesia ad ecclesiæ hostes defecerunt? Quot ægri, æstu febrique laborantes, aut furoris stimulis instigati, manus sibi violentas intulerunt? Ac nè omnia q̄ congeri possent, accuratè consectemur, Salustium in Catilinaria coniuratione, similiter de incredibili quorundam Romanorum cęcitate, his verbis conquerentem audiamus: Ea, inquit, tempestate mihi imperium populi Romani multò maximè visum est miserabile, cui cùm ad occasum ab ortu solis omnia domita armis parerent, domi ocium atque diuitiæ, quæ prima mortales putant, affluerent: fuêre tamen ciues, qui seque remque publicam obstinatis animis perditum irent, &c. Sed nè spe omni excidamus, aut non absimile fati cuiusdam, quod euitare non queamus, esse arbitremur, vt hodiè nonnulli ad interitum voluntarium his transfugis ducibus rapiantur, eundem Salustium commutatis suorum ciuium mentibus exultantem statim audiamus, & nos eadem ratione cōsolemur: Interea plebs (inquit) coniuratione patefacta, quæ primò cupida nouarum rerum bello nimis fauebat, mutata mente, Catilinæ consilia execrari Ciceronem ad cælum tollere: veluti ex seruitute erepta gaudium atque lætitiam agitabat: &c.

Exemplum à Romanis.

Episcoporū cæcitas seditionis tempore.

Ab ægris similitudo.

Salustius de coniuratiōe Catilinaria.

Romanorū mens sana à seditione sedata.

Quamobrem aliquandò futurum cōfidimus, vt quisque impudentia, siue priuatis odijs ad Caluini, Bezæ, & huiusce modi à Christiana fide defectorum signa transfugerunt, cùm se ad exitium præcipites ruisse cognouerint, & ex terra caligine cæcisque nubibus lucem dispicere cœperint, tandem expergiscantur, & (id qđ iamiam pluribus vsu venisse scimus) illorū Caluinolatriam, regnorum perturbatricem, & nobiliorū dignitatis atque poten-

Conclusio & quorūdam resipiscētia post multorum malorum perpessionem ex Caluinolatria regnorum omniū perturbatrice.

tentiæ abrogatricem detestentur. Quod vt cæteris, quos ostentatio pietatis, quam initio isti ementiti erant, in fraudem impulit, feliciter contingat, & illi ipsi ex isto errore in viam redeant, Christum humani generis clementissimum parentem, & reis resipiscentibus maximè beneuolum quæso atque obtestor. Hæc Ioannes Vetus. Qui de Beza plura volet, legat titulum de Caluinistis. Legat etiàm ad vnguem responsionem Claudij de Sanctes ad eiusdem Bezæ Apologiam suprà citatam. Legat & librum, quem Tilmanus Heshusius Lutheranus contra eundem Bezam & eius magistrum Caluinum composuit.

BIBLISTAE.

23.

Biblistæ, ad secundam nostri temporis Confessionistarum sectam pertinent, in qua sunt (vt in eorum titulo repetiisse licet) molles illi philosophi & Vuittenbergenses Theologi.

Biblistarum errores.

1. Hi porrò, authore Staphylo, asseuerant nihil recipiendum legendumq; aut proponendum populo in ecclesia, vel in scholis iuuentuti, præter solum ac nudum Bibliorum textum: interpretatione autē opus non esse, quòd omnes sumus (inquiunt) diuinitùs à Deo edocti. Ità scribit Melanchthon ad Georgium Spalatinum in præfatione in Canones Apostolorum.

2. Nullas item discendas esse philosophicas artes, cùm Paulus (inquiunt) inanem philosophiam sectari vetet: & quòd etiàm è diuerso scriptum sit à Moise, vt homines vescantur in sudore vultûs sui pane suo.

Vuittenbergensium scholasticorum stoliditas.

Quamobrem cùm Lutherus esset in sua Patmo, persuaserunt Carolstadius & Philippus Melanchthon Vuittenbergensibus scholasticis, vt combustis humaniorum literarum libris, sibi quisq; conueniens aliquod assumeret mechanicum opificium. Fecerunt plerīq; quod erat suasum: Carolstadius in proxima quadā villa Vuittenbergensis agri, agricola factus est rusticus. Philippus verò in pistrino pinsendi artem meditabatur.

Hoc tantorum theologorum decretū fusè latèque dimanauit in plerasque vrbes Germaniæ. Et vt reliquos taceam, scimus Vratislauiæ & Suidnicīæ in Silesia biennium ludos literarios occlusos fuisse, & planè extinctos, nec quicquam ab isto rum sectariorum discipulis lectum, præter textum sacræ scripturæ. Extant hodie eius rei testes superstites, qui dicere queant testimonium. Nec obscurè idem aduerti potest ex duobus illis Lutheri libris editis anno 1522 ad Consules & vrbes Germaniæ de scholis instaurandis. Hæc Staphylus.

Patmos axe est in Saxonia [illegible] clam [illegible] Carolstadio; f.

BISSACRAMENTALES.

24.

Bissacramentales, ad rigidorum nostri seculi Confessionistarum sectam pertinent.

Hi, eodem Staphylo authore, duo tantùm admittunt sacramenta, vndè nomen sortiuntur. Ità docent Caluinus & Flacciani.

BISOCHI. 25.

Bisochi sunt ij, quos suprà Begardos nuncupauimus, & qui infrà Fratricelli seu Fratres de pau. pe vita, appellantur. De quibus in Extrauag. Ioan. 22. quæ incipit, Sancta Romana, &c. dicitur in hunc modum: Nonnulli, inquit, profanæ multitudinis viri sunt, qui vulgariter Fratricelli, seu Fratres de paupere vita, Bisochi, siue Begardi, vel alijs nominibus nuncupantur, in partibus Italiæ, necnon in Insula Siciliensi, qui contra Canones habitum nouæ religionis sumpserunt. Et quia in errorum barathrum faciliter ruunt, qui conceptus proprios Patrum diffinitionibus anteponunt, ipsorum quamplurimi, sicut fide digna relatione percepimus, à veritate catholicæ fidei deuiantes, ecclesiastica sacramenta despiciunt, ac alios errores student multipliciter seminare, &c. De quorum erroribus, vide plura in Fratricellis & Begardis.

Hi viguerūt vt suprà dictum est in Begardis, anno Domini 1314.

Bisochorum error.

BLASTVS. 26.

Blastus & Florinus ambo hæretici, hæresim suam instituerunt tempore Commodi Imperatoris & Eleutherij

Nicopolitani summi Romanorum antistitis, circa annum Domini 182. Aduersùs quos (vt testatur Eusebius Cæsariensis libro quinto historiæ ecclesiasticæ, cap 20) scripsit beatus Irenæus: ad Blastum quidem, de schismate librum vnum: ad Florinum verò, de Monarchia. & quòd Deus non sit author malorum, librum alium.

Blasti & Florini errores.

1. Dicebant nempe illi, malum esse à Deo, & Deum facere mala.

2. Asserebant etiàm (authore Tertulliano, libro de hæresibus) quartadecima luna Dominicam pascha inuiolabiliter & necessariò celebrandum esse, quacunque die venisset: quòd eo die ex lege veteri pascha celebraretur à Iudaico populo.

Nicephorus

De his sic tradit Nicephorus suæ historiæ ecclesiasticæ libro 4. cap. 20 Primis, inquit, hæresibus, diuinorum virorum virtute & doctrina prorsùs euulsis, zizaniorum sator alias insupèr seminare non cessauit. Sed & priorum illarum multi adhuc restabant surculi, puræ agrorum Christi sationi officientes: multæ etiàm derepentè tum primùm initium sumentes producebantur Nam quidam Romæ vigebant, vt Florinus & Blastus, qui & ipsi nouas opiniones de vero veritatis verbo induxerunt. Et Florinus quidem, quòd in petitione presbyterij repulsam tulerat: Blastus autem, non ob dissimilem quoq; causam. Quilibet verò eorum, officina seorsùm contra veram pietatem instituta, permultos ex ecclesia in errorem suum pertraxit. Ad Florinum autem & Blastum, qui Romæ schismatis & dissidij duces fuêré, Irenæus cohortationes scripsit, vt nuncio vanis atq; inanibus sermonibus & concertationibus remisso, Apostolicis inhæreret traditionibus. Hæc Niceph.

Blastus & Florinus Romæ vigebãt.

BOHEMI.

27.

Bohemi sunt populi (teste Aenea Syluio, quem Pium Papam nominamus, in sua Europæ Cosmographia) Saxonibus ad meridiem iuncti, apud quos multa ætate nostra (inquit) memoratu digna emerserunt: multa prælia gesta sunt: multus ibi sanguis effusus: deletæ funditùs ciuitates: spreta & conculcata religio. In ea enim exorta est Hussitarum hæresis: Adamitarum pullulauit insania: debacchati sunt Thaboritarum & Orphanorum exercitus: duo fulmina belli Risca & Procopius prouinciam ex arbitrio suo diripuêre: Ioannes ac Hieronymus populum decepêre, in Constantiensi magna Synodo demùm combusti: Iacobellus, Conradus, Racazana & Petrus Anglicus, Euangelij corruptores, tanquàm magistri veritatis habiti. Quorum omnium virus pestiferum quatuor reges Vuenceslaus, Sigismundus, Albertus, & Vladislaus, qui apud eos veneno extinctus creditus est, extirpare non potuêre. Postremò Georgius Rex creatus, qui Hussitarum labe infectus putatur, magnus vir alioquì & rebus bellicis clarus. Sed omnia hæc in historia quã de Bohemis his diebus edidimus, conscripta sunt. Hæc ille. In qua sanè historia, ca. 35. testatur, Bohemos omnia sequi Vualdensium errores, & per Ioannem Hus diuersis erroribus corruptos fuisse. Adeò quidem, vt ij Teutones per circuitum habitantes, alios quidem Philistæos, alios Idumæos, alios verò Moabitas appellarent, cùm illi suam Bohemiam, terram promissionis nuncuparent. Nam cùm gymnasiũ publicum, quod Carolus quartus Cæsar Germanus Bohemicarum rerum inprimis studiosus, Pragæ anno Domini 1370. instituerat, Lipsiam Misnæ ciuitatem, dierum trium itinere ab eadem Praga distantem, translatum fuisset, eoq; & magistri & discipuli Teutonici generis iureiurando adacti, vna die supra duo millia confluxissent, ibidemq; vniuersale studiũ erexissent, Bohemis suæ scholæ regimen liberè patuit, quorum dux tunc temporis habitus est Ioannes Hus. Qui vbi satis fidei comparatum sibi existimauit, venenũ quod iampridèm occultè conceperat, palàm euomuit. Per quem decepti Bohemi, in sua adhuc dum damnatione persistant, suntq; hac occasione à Romanæ Ecclesiæ obedientia hucusq; diuulsi.

Hussitæ. Adamitæ. Thaboritæ. Orphani. Risca. Procopius. Iacobellus. Conradus. Racazana, & Petrus Anglicus Euangelij corruptores.

1. Dicunt autem illi, esse necessariò sub vtraque specie, panis scilicet & vini, communicandum: adeò quidem, vt qui sub vna specie tantùm communicat, etiamsi laicus sit, peccet, quòd (vt aiunt) cõtra præceptum Christi agat qui aliter facit, qui vtique

tiquè præcepit sub vtraq; specie communicare, cum apud Ioannem ait: Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis.

Ioan. 6.

Mat. 26.

2. Volunt etiàm omnes Christianos esse sacerdotes, eò quòd Christus dixerit, Bibite ex hoc omnes.

3. Hi rursùs captiuantes intellectus suos in obsequium sui doctoris Ioannis Hus, hunc inter alios tutantur errorem, vt dicant, Sanctos non esse ab hominibus honorandos, neque oportere illos orare: vt vel sic satanæ suasu homines hic viuentes, sanctorum qui in cælis sunt, defraudent auxilijs.

Hosius. Bohemorũ dissidium à Romana ecclesia inexcusabile.

De his sic scribit Hosius libro primo de hæresibus nostri temporis. Anni plùs minùs centum quadraginta intercesserunt, cùm viennam Poloniæ Bohemiam lepra Vualdensis infecit: ex quo factum, vt bona pars illius ab orbe reliquo Christiano sese præciderit. Et rursùs in Peroratione libri de Traditionibus humanis: Bohemorum, inquit, dissidium à Romana ecclesia, nulla potest excusatione defendi, quin sit impium, & Christi omnibus legibus contrarium: quia contra charitatem, in qua omnes leges fumuntur, perstat. Nam hoc quod vnicè allegant, sese timore Dei & conscientiæ defecisse, nè inter malos sacerdotes & pontifices viuerent, hoc eos maximè omnium accusat. Alioquin cur non Moises quoquè reliquit duræ ceruicis populum? Cur non Elisæus & prophetæ, Reges Israel idololatras? Hactenùs Hosius. De his vide fusiùs in Petro Dresensi, Iacobello, Luthero, Græcis, Eustachio, Vigilantio, Vualdensibus, Ioanne Vuicleph, Hussitis, & Oecolampadio.

BOGOMILES.

28.

Bogomiles hæretici, sic ab Euthymio secunda parte suæ Panopliæ titul. 23. describuntur: Sub Imperatore Constantinopolitano Alexio, inquit, & Friderico primo Cæsare Germano atq; Alexandro tertio huius nominis summo Romanorum pontifice, circa annum Domini 1179. secta vna emersit Bogomiles nomi-nata, hoc est, lingua Sarazina, gens misericordiam inclamans.

Hi contra ecclesias blasphemabant, dicentes in eis habitare dæmones: & quòd in templo Salomonis sedem tenuerat magnus satan ab euersione Hierosolymitanæ vrbis ad sua ipsorum tempora vsque, quodq; occupauerat magnam ecclesiam Constantinopolitanam, quæ sancta Sophia dicitur.

Bogomillũ impietas.

Nefandi isti vocabant etiàm Missam dæmonum sacrificium.

BONOSIACI.

29.

Bonosiaci, teste Philastrio, à Bonoso quodam episcopo exorti traduntur, tempore Constantij Imperatoris, & Liberij Papæ, circa annum Domini 358.

Alij tamen non Bonosiacos, sed Monosiacos, B litera versa in M, legunt, seu Monosolitas à Monoso quodam hæresis eorum authore, quemadmodùm Astexanus lib. 4. tit. 5. asserit.

Hi Christum, Dei filiùm adoptiuum, non autem naturalem & proprium, dicebant. Quod Ioannis quartodecimo reprobatur, cùm Philippo eum roganti, vt patrem suum illis ostenderet, respondit: Philippe, qui videt me, videt & patrem. Non credis quia ego in patre, & pater in me est? Et extrà de celebratione Missæ, cap. In quadam: Quidam dixerunt, sed errauerunt, Christum non fuisse verum Deum, sed adoptiuum, vt miseri Arriani. Glosa, Bonosiani. Et de consecratione, dist. 2. cap. Hi verò hæretici: Bonosiani non credebant Christum esse filium Dei naturalem. Item in eodem capite: Isti spiritum sanctum peruerso sensu esse quendam paruum hominem montanum credunt. Et distinct. 1. quæst. 1. sub finem dicitur: Gregorius vocat Bonosi ordinationem, damnationem. Huius porrò hæresis doctrinam sequuntur Circuncelliones quare vide plura in eorum titulo.

Bonosiacorũ hæresis.

Ioan. 14.

BO-

BONONATVS.

30.

Bononatus in Catalonica regione, Villafranca de Penades, primicerius & hæresiarcha fuit quàm plurium Begardorum, Ludouici imperatoris Germani, & Ioannis 22. papæ temporibus, circa annum Domini 1314. Quos cùm priùs abiurare recusaret, indeq; adeò traditus fuisset, vt impœnitens, seculari curiæ, & ab ea condemnatus ad ignem, cùm iam, igne applicato ex vno latere afflatus fuisset, timore pœnæ & mortis impendentis se finxit pœnitere. Sed tandèm relapsus in eandem hæresim, vt impœnitens, ignibus ad postremum fuit viuus consumptus. Et exindè per dominum Ferrarium de Apulia Barginonensem episcopum, & fratrē Guilhelmum de Costa, fidei inquisitorē, eorum conuentus damnatus, & domus in qua hæc fiebant in Villa Franca, solo adęquata. De ea verò, quam sequebantur, hæresi vide in Begardis.

Bononatus vt impœnitens ignibus combustus.

BORBORIANI.

31.

Borboriani quasi cœno si appellati.

Borboriani seu Borboritæ, propter nimiam illam, quam in suis mysterijs exercere dicebantur turpitudinem, quasi cœnosi appellantur. Ab Augustino tamen Gnostici, ab alijs verò Castadogi nuncupantur. Exorti sunt autem Adriani Imperatoris, & Xisti summi Romanorum antistitis temporibus, circa annum Domini 129.

Borborianorum hęresis.

Hi, authore Philastrio, implicati vitijs seculi, & malis concupiscentijs seruientes, non sperant iudicium futurum, sed potiùs carnalem seculi concupiscentiam laudant & approbant. Illi ergò in cœnum euntes, & indè obliti, eodemq; cœno facies & membra sua deformantes, ea ipsa se cunctis velut culpandam Dei creaturam demonstant: cùm illa vorago culparum & vitiorum perniciosa damnatio ex hominum voluntate, & non ex legis diuinæ promissione descenderit. Tanta nēpe est cacodæmonis astutia in decipiend. hominibus, vt indè istis suggesserit nullum esse futurum iudicium, vt vel hac occasione eos tantò faciliùs in quodlibet vitiū pertraheret, quantò minùs pœnam propter illud infligendam, sibi ob oculos proponerent, & crederent. Hunc etiàm errorem Diuus Augustinus impingit Florianis, Manichæis, & Prochianitis, quos ille vocat. Qui tamen Prodianitæ à Philastrio nuncupantur.

Diaboli astutia.

Dicuntur etiàm Borboritæ, Deum bonum & Deum malum in suis habere dogmatibus. Reliquos eorum errores vide in Gnosticis & Manichæis.

BOQVINII.

32.

Boquinij sunt ex famosissima Sacramentariorum factione Antilutherani appellatorum, ad tertiam vtiquè euangelicorum nostri temporis classem pertinentes.

Boquiniorū hæresis.

De his Guilhelmus Lindanus secundo dialogo sui Dubitantij scribit in hunc modum: Inter Caluinistas, inquit, Heshusius recitat esse, qui doceant Christum non esse pro omnibus aut omnium peccatis crucifixum & mortuum, sed tantùm pro fidelibus & pijs. Huius erroris insimulat Boquinum, Pincierum, & Clebitium, Defensione contra Caluinum. Volunt enim Corpus Christi in cœna tantùm ab ijs manducari, pro quibus aiunt mortuum. Itaq; & malos & impios ab vtroq; Christi excludunt beneficio.

BRACHITAE.

33.

Brachitæ ex numerosa Manichæorū colluuie progressi sunt, quæ duce Manete Taciti Imperatoris & Eutychiani papæ temporibus exorta est, circa annum Domini 280. Multi nanque hæretici sub hac hæresi militārunt, quamuìs alij alijs nominibus sunt appellati.

Brachitarū error.

Brachitæ ergò conuenientes in vnum cum Gnosticis aduersùs Dominum, & aduersùs fidem quæ est in eum, & quam ille per Apostolos & prophetas nos docuit, dicebant animam hominis esse Dei substantiam, aut ex Dei substantia. Reliquos eorum

eorum errores vide in Manichæis & Gnosticis. De quibus omnibus fit mentio C. de hæreticis & Manichæis.

BRENTIVS. 34.

Brentius vir non minima eloquentia & ingenio præditus, sed secta Semilutheranus, ex eorum videlicet numero, qui Lutheri placitis sua quædam noua, Euangelij prętextu, assuunt, fuit: ad secundam vtique Euangelicorum nostri temporis classem spectans. Hic emersit Caroli quinti Imperatoris Germani, & Pauli 3. summi Romanorum pontificis temporibus, circa annum Domini 1540.

Ioannis Brentij errores.

1 Hic inter reliquos suos errores, licèt concedat, per baptismum peccatum originale dimitti, negat tamen per eundem Baptismum omne peccatum deleri: propterea quòd à Baptismo suscepto adhuc remaneat in homine carnis concupiscentia, siue carnis rebellio: quæ (vt ille & huius hæresis authores docent) verè peccatum est, quanquàm nō imputatur à Deo, Quòd autem ipsa concupiscentia sit verè peccatum, indè probare contēdunt, quòd illa sit (vt aiunt) contra illud Dei præceptum, Non concupisces.

2. Dicit etiàm, Euangelium legem non esse iuxta propriam & veram legis rationem. Doctores enim missi ad Concilium Tridentinum à Duce Vuirtenbergensi, quorum præcipuus erat Brentius, in confessione suæ fidei, quam illic scriptam obtulerunt, in titulo de Euangelio hæc scripserunt: Euangelium non est aliud, quàm bona & læta annunciatio de filio Dei Domino nosto Iesu Christo, quòd ipse solus sit expiator peccatorum nostrorum, & redemptor, & saluator noster.

De hoc sic scribit Hosius statìm in principio libri primi, quem edidit de nostri temporis hæresibus: Priusquàm, inquit, excutiamus argumenta Brentij, visum est de varijs huius temporis sectis nonnulla præfari, quod à præsenti nostro instituto minimè fuerit alienum. Etenim Satanismus hic, quem in hac præfatione nostra recensebimus, non aliunde sumpsisse videtur originem, quàm ex his quatuor capitibus, quæ in libello suo Brentius asserit. Nam dum vnusquisque sibi de doctrina religionis iudicium arrogat, dum arbitratu suo scripturas interpretatur, dum nihil in eis difficile, nihil obscurum esse persuasum habet, dum præter eas nihil recipi, traditiones autem patrum prorsùs reijci debere censet, dum Ecclesiam neque videri, neque cognosci posse credit, ità vt cuique cœtui liberum sit nomen ecclesiæ vendicare, quis non videt, ex his doctrinæ Brentianæ capitibus, cuius primus author fuit Martinus Lutherus, natum esse Satanismum, qui nunc regnat in multis partibus Germaniç, qui pedetentìm etiàm in Poloniæ regnum, & adiunctas illi terras irrepere conatur?

Brentianę doctrinę 4 sunt capita.

Brentij doctrinæ author Lutherus.

Et rursùs in eundem, libro 2. de legitimis iudicibus rerum ecclesiasticarum: Si dederimus, inquit, tibi Brenti quod vis, nempe nullo modo licitum esse in causa æternæ salutis, alienæ sententiæ ità inhærere, vt eam sine nostro ipsorum iudicio amplectamur, quæso te, quid ex eo consequetur aliud, quàm quod apud vos in Germania videmus esse consequutum? Vbi dum de totius orbis Christiani iudicio suum quisque iudicium interponere, quin & hoc illi anteponere veritus non est, tot fides extitisse videmus, tot iudicia, quot sunt voluntates hominum. Vide autem, nè sit hoc extremæ cuiusdam arrogantiæ, vel dementiæ potiùs, si quis de prælatorum decretis & statutis quæ præsertim in Synodis œcumenicis facta sunt, rectè nécne facta sint, sibi iudicandi potestatem vsurpet: certè ad Satanismum propagandum, qui per vostram longè lateq; sparsus est in Germania, nihil fieri possit accommodatius.

Brentij impudentia.

Item libro 4. de Traditionibus: Monet, inquit, item Brentius: Cùm à scriptore quopiam traditio tanquam Apostolica proponitur, eam non ideò agnoscendam esse, quòd scriptor ille, quantalibet sit sanctitate aut eruditione, affirmat: sed quia doctrina prophetica & apostolica, quæ sacris literis continetur, diuinitùs nobis cōmendata & confirmata est: quamobrem expendendum est, num ea traditio conueniat cum ijs sacris literis, quæ sunt cælestibus testimonijs ad nos propagatę. Nam si

Brentij sententia de iudicandis Apostolorum traditionibus.

si cum hac scriptura pugnauerit, dubitari amplius non potest nec debet, quin scriptor ille aut alios fallere voluerit, aut ab alijs falsus fuerit, & pro veritate mendacium acceperit. Fieri enim non potest, quod Apostoli spiritu sancto præditi, tradiderint verbis pugnantia cum ijs, quæ mandauerunt scriptis.

Responsio. Hoc quin verum sit, non dubitamus, quòd nihil tale verbis tradiderunt Apostoli, quod cum ijs, quæ scriptis tradiderunt, pugnaret. Sed quid si pugnare videbitur hæretico traditio cum scriptura, quã Ecclesia tota pulchrè conuenire cum ea censet? Hæc ille ibidem.

Formã verborum baptismi mutare sinit Brentius. Rursùs libro primo de hæresibus nostri temporis, idem Hosius inquit: Sacramentum quod solùm de necessitate salutis est, liberum esse vult ipse Brentius. Nam cùm disertis verbis hanc nobis formam Christus præscripserit, vt baptizaremus in nomine patris & filij & spiritûs sancti, negat is baptismi virtutem ad certa verba Christum alligare voluisse, quòd non instituerit magiam, quæ ad certam verborum formam aut certos ritus alligata sit. Itaque nihil in eo piaculi fore putat, si mutetur sonus, dummodò remaneat sententia verborum Christi. Hæc iste, quem numinis instàr colit Vergerius, cuius scripta dictaque pro diuinis oraculis haberi vult. Vides autem ex hoc, quàm fœcundi monstroso suo partu sint hæretici. Vix enim eorum quenquam reperies, qui vel nouam hæresim protulerit, vel veterem aliquam olim damnatam instaurauerit, qui non multis erroribus, portentis & monstris comitantibus stipatus incedat. Hactenùs Hosius, in cuius voluminibus plura legere poteris, quæ contra hunc ille edidit.

Brentiani qui dicti. A Brentio autem Brentiani seu Lutherosiandriani dicti sunt ij, qui teste Lindano in Dubitantio dialog. 2 Lutherum Osiandro conciliare student. Is enim epistola ad ducem Vuirtembergensem anno 1552. docet cum Luthero contra Osiandrum, hominem hac in vita imputatiuè haberi iustum: & post hanc vitam cum Osiandro contra Lutherum affirmat, hominem oportere eadem iustitia, qua Deus essentialiter iustus est, iustum re ipsa fieri. Hunc sectantur Theologi Tubingenses, teste Staphylo in defensione Hæc Lindanus. De hoc item vide infrà in Ioanne Brentio.

BVCERVS.

35.

MArtinus Bucerus patria Argentinensis, & monachus apostata ex Ordine fratrum Prædicatorum, quos Dominicanos appellamus, ex Sacramentariorum factione extitit hoc nostro infelici tempore Caroli quinti Imperatoris Germani, & Clementis septimi summi Romanorum pontificis temporibus, circa annum Domini 1530. qui quoniam (vt testatur Lindanus) postea in Lutheri sectam iurãit, licèt nec huic perstiterit fidus, facilè ab alijs fuit gloriæ studio superatus. Tanta autem fuisse in Euangelio inconstantia, quo tantoperè sese efferunt Euangelici sui similes, inconstantia illum scribit Reuerendus dominus Stephanus Vuintoniensis Anglus, vt hominem appellet plagosum, quòd insigniores sectas sectatus, vndiquè vapulauerit. Nam initiò vbi Lutheri doctrinam reiecisset, sese ad iurati hostis Zuinglij castra proripuit: vndè & in Marpurgensi disputatione contra Lutherum pro illis dimicabat, sicut & Augustæ subscribere noluit confessioni principum Protestantium Lutheranorum, sed Argentinensi. Mox mutata velificatione, vbi Zuinglius inter arma parricidalia à se concitata corruisset trucidatus, iterùm Luthero sese coniungere studuit, à quo pridèm falsi etsi publicè notatus fuerat, nunquàm tamen se purgauit legitimè. Deindè cum Vuicelio iam ad ecclesiam Catholicam reuerso nouam contra Lutherum meditabatur pacis & concordiæ formulam.

Bucerì inconstantia.

Etsi autem tam esset varius, nunquàm tamen sibi, dum esset Sacramentarius, placuisse scribit, Est, pro Significat: & Corpus, pro Signo corporis. hoc est, nunquàm sibi probatum aut Zuinglij aut Oecolampadij inuentum, sed sui ingenij, quo erat sanè non omnium infelicissimo.

Vt

Vt autem suis in erroribus erat inconstans, ità illius sententiæ inuentorem videtur Michael Dillerus fecisse, quòd qui fidem tantùm habet historicam, in Cœna nihil quàm signum corporis accipiat. Alberus scribit, Bucerum sic esse verba Domini interpretatum, Hoc est protestatio & memoriale beneficiorum DEI. Sanè vt in Christianismo fuit inconstantissimus, ità in paterno Iudaismo constantissimus. Præter vsuras enim defensas, licitas post CHRISTI aduentum sub mortem narrant oculati testes reuocâsse in dubium.

Buceri errores. 1. Licèt autem contendat cum Brentio & reliquis huius factionis, vt iam suprà diximus, originale peccatum per baptismum dimitti, negat tamen per illum omne peccatum deleri: quòd (vt ait) baptismo suscepto maneat adhuc carnis concupiscentia vel rebellio, quæ (vt huius hæresis authores docent) verè peccatum est, quanquàm non imputatur à Deo. *Baptismus.*

2. Asserit nullum esse peccatum mortale, nisi in credulitatē. Cuius hęresis primus author & inuentor fuit Martinus Lutherus, quem hac in parte secuti sunt Philippus Melanchthon, Ioannes Caluinus, & quotquot Lutherano nomine censentur. *Peccatum.*

Sacerdotis. 3. Sacerdotum cælibatum repræhendit cum eodem Luthero, asserens sacerdotes non debere esse cælibes.

4. Docet, quamlibèt impurè & sceleratè homines viuant, debere tamen firmiter credere se per Christum esse Deo gratos. Hæc Bucerus, licet libro de Concordantia certitudinis gratiæ, de Catholicis conqueratur, quòd falsò illi tribuant hanc doctrinam. Nè quis tamen de nobis eum iurè expostulare arbitretur, eius verba hic adscribam: Ait autem ille in Commentarijs super Epistolam ad Romanos cap. 2. in hæc verba: Cùm nostra opera omnia incerta sint, immò ex se nihil sint, nulla eorum habenda est ratio. Ex quibus verbis constat, hunc hæreticum cum reliquis eiusdem factionis ideò asserere, iustificationem hominis nullo modo pendere ex operibus nostris, vt suam iustificationem sibi certam facere possint. *Gratia.*

Moritur autem anno 1551. 27. die Februarij Cantabrigiæ apud Anglos, velut voluntarius exul metu Cæsaris: cuius ossa deindè (teste ad Carionem appendice) defossa sunt & exusta in Anglia. Anno, inquit, à partu virgineo 1557 die 21. Februarij, iam per vniuersam Angliā reintegrata religione, animaduersum est in ossa Fagij & Buceri, quòd indignè viderentur hominibus pijs, quæ in sacrato loco sepulta quiescerent. De hoc vide plura in Caluinistis. *Buceri mors*

BVDDAS.

36.

Buddas qui & Terebynthus, Manetis hæretici fuit præceptor, temporibus Aureliani Imperatoris, & Felicis huius nominis primi papæ, circa annum Domini 273.

De hoc sic scribit Suidas: Manes, inquit, qui & Scythianus dictus est, Brachmanus fuit genere, & præceptorem habuit Buddam, anteà Terebynthum nominatum. Budas in Græcis disciplinis Empedoclis hæresim est sequutus, qui duo principia inter se contraria esse dixit, Contentionem & amicitiam. In Perside Buddas è virgine se genitum, & in montibus educatum, mentitus est. Quatuorq; composuit libros, quibus nomina indidit Mysteriorum, Euangelij, Thesauri, Capitulorum. A dæmone autem tortus interijt. Eius libros cum reliqua hæreditate Vrbicus, qui se Manetem posteà nominauit, ab ea fœmina consequutus est, & pro suis venditauit, quæ fœmina Buddam fouerat, & Vrbicum septem annos natum ære & libra emit, libertateque deindè donatum hæredem instituerat. Hæc Suidas. *Buddas Manetis præceptor.*

BVGAVRIVS DE *Monte Falcone.*

37.

Bugaurius cognomine de Monte Falcone, author fuit eorum qui in religione Catalonensi ausi sunt dogmatizare, nullum opus esse bonum, nisi ex *Bugaurij hæresis.*

puro ac fyncero amore fiat, quacunq; ex caufa fiat, etiam fpe mercedis æternæ. Fuit autem ifte error tandem condemnatus publicè ac folenniter per Sancium Tarraconenfem archiepifcopum.

BVLGARI.

38.

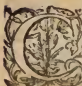
Bulgari funt, qui alio nomine Myfij appellātur, inter Iftrum & Acmum montem habitacula fortiti. Qui cùm Chriftiani primùm facti sūt, multis annis fub obedientia Romani pontificis degérunt, excellentiffimi Chriftianorum propugnatores contra Turcam effecti. In ea porrò gente Nicolaus Papa tantùm profecit, vt pulfo Photino hæretico, qui in his regionibus multos credulos & omni vento doctrinæ circumlatos fuis technis & imposturis fefellerat, Rex maiori natū ex filijs regno tradito, habitum fufciperet monachalem. Sed cùm ij ob locorum confinia cum Imperatoribus Orientis commu nicâffent, cœperunt tandē in ritus Græcorum degenerare, in quibus hucufq; permanent, quemadmodùm fcribit Blondus hiftoriographus Romanus, antiquitatis fcrutator. De eorum hærefi vide in Græcis. Nicolai papæ virtus in propulfando Photino hæretico.

ELENCHI ALPHABETICI OMNIVM HAERESVM, LIBER TERTIVS.

DE LITERA C.

CACANGELICI.

I.

Cacangelici funt ij, quos Apoftolus Paulus vocat Pfeudoapoftolos & operarios fubdolos, in hunc modum fuis Corinthijs fcribens: Nam eiufmodi pfeudoapoftoli, funt operarij fubdoli, transfigurantes fe in Apoftolos Chrifti. Et non mirum: ipfe enim fatanas transfigurat fe in angelum lucis. Non eft ergò magnum, fi miniftri eius transfigurentur velut miniftri iuftitiæ: quorum finis erit fecundùm opera ipforum. Et alibi: Videte canes, videte malos operarios, videte concifionem. Chriftus etiàm apud Lucā eos appellat operarios iniquitatis. Idem habet & primus liber Machabæorum in hęc verba: Iudas Machabæus perfecutus eft iniquos, qui legem abiurauerant, & qui conturbabant populum fuum, adeò vt omnes operarij iniquitatis conturbati fint præ timore eius. De quibus item tradit ità D. Paulus, ad Timotheum fcribens: Hoc autem (inquit) fcito, quòd in nouiffimis temporibus inftabunt tempora periculofa, & erunt homines feipfos amantes, cupidi, elati, fuperbi, blafphemi, parentibus non obedientes, ingrati, fcelefti, habentes fpeciem quidem pietatis, virtutem autem eius abnegantes. Et hos deuita. Ex his enim funt qui penetrant domos, & captiuas dicunt mulierculas oneratas peccatis, quæ ducuntur varijs defiderijs, femper difcentes, & nunquàm ad fciētiam veritatis peruenientes. Quemadmodùm autem Iannes & Mambres reftiterunt Moifi, ità & hi refiftunt veritati, homines corrupti mēte, reprobi circa fidem. Sed vltrà (inquit) non proficient: infipientia enim eorum manifefta erit omnibus, ficut illorum fuit. Proptereà eundem Timotheum conteftabatur idem Paulus per aduētum & regnum Dei & Iefu Chrifti, qui iudicaturus eft viuos & mortuos, vt prædicaret verbum: inftaret opportunè & importunè: argueret, obfecraret, increparet in omni patientia & doctrina: Nimiùm quòd futurum effet tempus, cùm fanam doctrinam non fuftinerent ho-

Margin notes: 2. Cor. 11. — Philip. 3. — Luc. 13. — 1. Mach. 3. — 2. Tim. 3. — Exo. 7. & 12. — 2. Tim. 4.

homines,(vt sunt nostra secula)sed ad sua desideria coaceruarent sibi magistros qui prurirent auribus auditorum:& à veritate quidem auditum auerterent, ad fabulas autem conuerterentur.

Hosius de prurientu auri um istius seculi Cacangelicorum. De quibus Cacangelicis magistrisque erroris, sese in angelos lucis transformãtibus, in hunc modum scribit Hosius libro quem de hominis iustificatione edidit:Fuitne,inquit, tẽpus vllum,quo maior esset magistrorũ aceruus, auribus hominum seruientium,quàm sit istud,in quod incidit ætas hæc nostra? Nisi fortè non titillat hoc aures nostras,nõ est auditu mortalibus vel maximè gratum & iucundũ, quum dicitur: Nulla nostra,sed sola Christi iustitia nos iustos, sola Christi iustitia nos saluos esse: quicquid sit de nostris operibus, vnumquenque certum esse debere, quòd gratis propter Christum peccata sibi remissa sint,quodque Deo acceptus,& vitæ sit hæres æternæ. Ac videtur hic esse temporum horum status, haud facilè vt quisquam statuere possit, in magistrisne linguarum,an in discipulis aurium sit pruritus ardentior. neque enim in his audiendi, quàm in illis placentia loquendi, maius est studium. Adeò se vltrò ingerũt auribus etiàm auscultare nolentium, vt vel indè facilè quisquam perspiciat, quòd ex eorum numero sint, de quibus propheta

Hiere. 23. scribit: Non mittebam prophetas, & ipsi currebant: nec loquebar ad eos,& ipsi prophetabant. Et planè impletum est quod

Hiere. 5. ab eodem propheta scriptum est: Stupor & mirabilia facta sunt in terra: Prophetæ prophetabant mendacium,sacerdotes applaudebant manibus suis,& populus meus dilexit talia.

Lutheri doctrina homines fieri deteriores. Quem verò fructum attulerit hæc eorum doctrina,quam isti parùm sani, sanã haberi volunt,quamq; sub specioso verbi Dei titulo rudi populo venditant, rerum exitus ipse declarat. Non eunt hoc inficiàs ipsi seruientes auribus magistri, suos vitam agere improbam & contaminatissimam, nihiloque meliores nunc esse quàm ante receptum nouum hoc doctrinæ genus fuerunt:quin etiàm maiore audacia sequi mundum & eius cupiditates, omniaque sibi permittere Qui bonam vitæ suæ partem inter eos traduxit,qui mãlunt Euangelici quàm Christiani vocari, vir amœno cumprimis ingenio,neq; mediocri iudicio,dicendique suauitate qua

Erasmus in epistola contra pseudo-euãgelicos. dam admirabili prædıtus Erasmus Roterodamus: Circunspice mihi,inquit, sodalitatem istam Euangelicam, quot habet adulteros,quot temulentos, quot aleatores,quot decoctores, quot alijs vitijs infames. Ac nonnullis interiectis: Dices, inquit,nihil tam felix vnquàm fuit in rebus humanis,quin malorum admixtu vitiaretur. Ad bonos verte oculos. Fieri potest vt mea sit hæc infelicitas. Mihi adhuc neminem contigit nôsse,qui non videatur seipso factus deterior. Et iterùm paulò pòst: Euangelica pietas à minimis initijs paulatim creuit in maius ac melius, ac optimus quisque se illi iungebat. Hanc doctrinam nos ferè nisi leuissimus quisque amplectitur. Et ad fratres inferioris Germaniæ scribens, de quodam sacerdote narrat, qui cùm virgis cæsus & ex vrbe eiectus esset, & in carcere & extra portam, cùm à carnifice dimitteretur, publicè testatus

Hyperaspistæ secundo. est, se,posteaquàm illi se sectæ addixerat, in omne flagitiorum genus proruisse. Et in alio quodam libro, adeò per hoc quod ipsi vocant Euangelium,non corrigi scribit homines, vt potiùs videantur deteriores fieri,nec vt peccare desinant,sed vt peccent impunitiùs. Ac verè quidẽ ille. Quis enim non peccet impunitiùs,cùm ab istis hominum sceleribus blandientibus,& seruientibus auribus magistris, non nostris, in immensum exaggerari vim peccati originalis audiuerit,adeò vt etiàm renati ex aqua & spiritu sancto, non possimus non peccare:quum cuius impulsu fit vt peccemus, ab istis edoctus, fortiorem esse credit vnum dæmonem,quàm omnes homines? Quasi non contrà fortior sit vnus Deus,quo adiuuante peccatum effugere possumus,quàm omnes dæmones Quem tamen & ipsum, quæ Cacangelicorum isto

Cacangelicorum horrenda blasphemia. rum insignis est & horrenda blasphemia; peccati faciũt authorem: vt ab eo nos ad peccatum ag: blasphemenr. Quis nõ peccet impunitiùs, cùm nulla sua, sed sola Christi iustitia,se saluum fore persuasum habuerit? Quis non peccet impunitiùs, si nullum esse meritum bonorum operum arbitretur,etiàm eorum, in quibus à Deo

ciati sumus? Quæ Deus ipse operatus est in nobis: quæ non aliundè precium, non aliundè meritum habent, quàm ex precioso Christi sanguine, quo respersa sūt: quemadmodum a viro quodā docto præclarè scriptum est: Quòd iustitia meritorum Christi fulget in virtutibus sanctorum, sicut sol in gemmis, quæ magis rutilant in præsentia solis, in absentia autem obtenebrantur. Quis non peccet impunitiùs, cùm omnem iustitiam & sanctitatē nostram, merum esse peccatum & rem dānatam crediderit? Atque adeo nihil valere bona opera ad diuinam gratiam demerendam, vt quo quisque turpior est, eo citiùs illi Deus gratiam impartiatur? Hactenùs Hosius de Cacangelicis nostri temporis.

Albertus Magn. dist. 20. in 3. lib. sententiarum.

CAINANI SEV CAIANI. 2.

Cainanorū hæresis.

Cainani siue Caiani seu Caini, authore D. Augustino li. de hæresibus cap. 18 & Philastrio, sunt ità appellati, q Cain Fratricidam primogenitum patris nostri ac beati Adæ protoplasti, colant & venerentur, eum dicentes fuisse virtutis fortissimæ: & ex altera quidem virtute, nempe diaboli, Cain factum: ex altera autem, id est, Dei, Abel beatissimum natum, & virtutem maiorem, quæ erat in ipso Cain, ità inualuisse, vt suum interficeret fratrem. Hos Tertullianus libello suo de hæresibus Chaldæos appellat. Adorant similiter Iudam proditorem, eum arbitrantes aliquid diuinum esse, adeò quidem, vt eius detestandum scelus, ingens beneficium reputent, eum asserentes præsciisse quantum esset generi humano Christi passio profutura, ideoq; illum Iudæis ad occidendum tradidisse. Perhibentur quoquè & Sodomitas colere. Item Chore, Dathan, & Abiron, propterea quòd cū schisma in primo Dei populo fecissent, terra dehiscente, perierint.

Adeò quidem, vt quantumlibèt aliqui fuerint aliquandò scelesti aut flagitiosi, nunquàm illis defuèrint à quibus laudarētur, & eorum scelus commendaretur.

Blasphemant deniquè ij legem & Deū legis authorem, carnisque resurrectio nē negant. Omnes deniquè Marcionis errores illis tribuunt Irenæus & Augustinus: ex quo facile creditu est, Caianos hæreticos a Marcione ortum habuisse, indeque adeo sub Antonino Pio Imperatore, & Pio primo papa, Ecclesiæ Dei insultâsse, circa annum Domini 159.

CALICVLARII. 3.

Calicularij sunt, qui hac nostra tempestate calicis communionem eeu necessariam vrgēt: de quibus sic scribit Lindanus in suo Dubitantio, dialogo secundo: Vt finem, inquit, faciam, errores in concilijs generalibus pridèm damnatos & iam Euangelij prętextu per impios istos reuocatos demōstrandi, notum est, communionis sub vtraque specie necessitatem à Petro Dresdensi inuectam, fuisse in Concilio Constantiensi à patribus damnatam: sed nunc seditiosissimè Lutheri spiritu ab oreo reuocatam. De his vide plura in Lutheranis.

Petrus Dresdensis cōmunionis sub vtraque specie inuētor.

CALVINISTAE. 4.

Caluinistæ, à Ioanne Caluino nostri seculi summo hæresiarcha, Picardo natione, patria Nouidunensi dicti sunt, & qui nunc famosissimè apud Gallias celebrantur. Hunc à patria sua ob vitæ improbitatem exulâsse scribit Antonius Demochares, de Missæ sacrificio capite secundo. Eundem nouerunt (inquit Ioannes Vacquerius libro de tentationibus) inter dissolutos suæ vrbis viros dissolutissimum, inter inconstantes & fœdifragos inconstantissimum. Emersit autem Caroli V. Imperatoris Germani, & Pauli III. huius nominis summi Romanorum pontificis temporibus, circa annum Domini 1534.

Caluinus ob vitæ improbitatem exulare coactus.

Hic igitur (vt inquit Lindanus Dubitantij sui dialogo 2.) Gallicani ingenij fastu, vanæque eloquentiæ cothurno, ac doctrinæ suæ opinione tumidus, primùm Basileę delitescens, tum Argentorati exulans, ac profugorum ibidèm factus concionator, post Geneuensis ecclesiæ arre-

pta contra Dei legem, pulso Vicecomite & episcopo, gubernatione, non modò Sabaudiam, sed totam adeò Galliam suis infecit, euertit, perdidit blasphemijs propter nouum suæ Cœnæ figmentum, quo Christum, licet absentem, imaginatur sua tantùm vi & efficacia præsentem per metonymiam. In quo neque suo cum patre Farello aut Oecolampadio, neque suo cum auo Zuinglio conuenit, quorum vtrunq; reprehendit, quod Cœnam Domini non rectè tractarint. Vndè & in culpa esse ait, quod magna animorum offensione Tigurini accipiunt tanquàm in suum Apostolum vehementer iniuriam. Sed ijs tandèm palinodia est reconciliatus.

Caluinus suos magistros Zuinglium & Oecolampadium de imperitia reprehendit.

Eius autem errores sunt hi, quos ex plurimis annotârunt non solùm Heshusius & Ioachimus Vuestphalus, qui cōtra eum de Eucharistia scripserūt, sed Staphylus quoquè, Lindanus, Hosius, & Claudius de Sainctes cum alijs compluribus. Primùm itaque idem Heshusius libro de Eucharistia, hos annotauit.

Caluini errores. Baptismus.

1. Dicit ergò inprimis illum animo & factis declarâsse cum Manichæis, Baptismū pueris nō esse necessarium. Narrat enim, noluisse Caluinum puerum imbecillem, ac in templum delatum baptizare, sed vt postridiè reportaretur, mandâsse, qui interea est mortuus.

Trinitas.

2 Rursùs quòd testimonia ex Genesi pro sacrosancta Trinitate & CHRISTI diuinitate à Catholicis adducta, vel. ut Rabbinorum patronum agens, extenuat.

3. Cæterùm quid senserit de Trinitate ipse, in Synodo Lausannēsi declarauit, vbi, teste Petro Carolo, qui eidem synodo interfuit disputator, profitebatur se Symbolo Athanasij nec credere, nec discredere, donèc ad scripturarū gnomonē (sic enim Arrianizans græcissabat) illud examinâsset Immò illum versum, Alia est persona patris, alia filij, reijciebat, eò quod Græcè est Hypostasis, quæ personam (inquiebat) non significat.

Christus.

4. Certè Christum Deum esse, ex substantia patris ante secula genitum, nunquàm extorqueri potuit vt Caluinus confiteretur: sed quatenùs Deus est Christus, à seipso esse affirmabat. Quod an non verà Christum patris esse filium neget, ipse viderit.

5. Inter alias porrò blasphemias, Caluinus vt hominem cum Manichæis facit brutum, quia nō liberi arbitrij: ita Deum quoquè docet impiorum scelera non tantùm permittere, sed operari etiam efficaciter.

Caluinus brutescunt homines stoicè.

6. Rursùs Adæ peccatum occulto Dei decreto fuisse ordinatum asserit. Immò diabolum Dei mandato esse mendacem. Itaque Deum esse nō tantùm malorum, sed peccati quoquè authorem. Hæc Caluini verbis blasphema recitat Heshusius in erroribus Caluini, sub finem suæ confessionis de sancta Eucharistia. Vbi inter cæteros priscorum hæreticornm renouatos errores, obseruandum est, Caluinum docere Deum peccati authorem. Quod libro contra Libertinos, sui oblitus, affirmat à Simone Mago sumpsisse originem.

Deū peccati authorē facit Caluinus, cum Simone Mago.

Hos item Caluini errores enumerat paulò apertiùs & breuiùs Fridericus Staphylus in Apologia de Lutheranorum inter se concordia, in hæc verba: Manichæi & Marcionitæ Caluiniani sunt, qui hæc ista quæ sequuntur, in Deum & in omnes creaturas blasphema spargunt, authore Ioanne Caluino. Quorum hæc dogmata nupèr in lucem edita sunt:

1. Quòd Deus potissimè creârit genus humanum ad perpetuam damnationem & interitum.

Vide quot Caluini execrandæ blasphemiæ.

2. Quòd Deus Adam creârit non modò vt interiret, sed etiàm quòd illum ab æterno ad exitium prædestinârit, ideoq; illum necessariò peccare oportuerit.

3. Quòd peccata quæ homines faciunt, nō modò Deus permittat fieri, sed etiàm fiant Deo volente & impellente.

4 Quòd omnia peccata quæ fiunt ab hominibus, sint omninò opera Dei simpliciter.

5. Quòd nullum furtum, nulla scortatio, nullum adulterium fiat ab homine, quod Deus non efficiat in homine.

6. Quòd & lex Dei & voluntas Dei, sæpè sint inter se contraria.

7. Quòd diabolus, iubente & volente Deo, mentiatur in cordibus humanis.

8. Quòd DEVS non solùm causa sit om-

omnis mali, sed etiàm quòd hominibus vt mala operentur, malas cogitationes in cordibus illorum inspiret: adeoque vt nō homines peccent, sed Deus sit efficiens & volens peccatum. Vide librum Ioannis Caluini de Prædestinatione, & defensionem Theodori Bezæ pro eodem Caluino. Hæc Staphylus.

Sed hos & complures alios errores, ex ipsius Caluini verbis comprobandos duximus ad fidelium lectorum cautionem, nè quis dicat iā citatos authores eas blasphemias confinxisse, & eidem Caluino voluisse impingere.

Præcipui & insigniores Caluini errores.

1. Hic inprimis non solùm negat, Missam esse à Christo institutam, sed eā quoquè non esse sacrificium. Immò, quod multò peius & magis blasphemū est, negat Missam opus bonum esse, quod sanè suus præceptor Lutherus antè dixerat, vt videre est in eius erroribus. In illa porrò Caluini institutione Christianæ religionis cap. 13. 18. 49. cùm dixit scholasticos Theologos docere Missam esse sacrificiū, infert quæ sequuntur: Valeant, inquit, ipsi cum spinosis suis argutijs, quæ licèt vtcunquè cauillando defendi queant, ideò tamen repudiandæ sunt bonis omnibus, quòd nihil quàm Cœnæ claritati multas tenebras induxerunt. Illis ergò valere iussis, congredi me hic lectores intelligant cum ea opinione, qua Romanus Antichristus (Papam hoc nomine appellant Caluinus & Lutherus, & oēs huius tempestatis hæretici) ac eius prophetæ totū orbē imbuerunt: nempe, Missam esse opus, quo sacerdos q. Christū offert, & alij qui in oblatione participant, Deum promerentur. Neq; id communi tantùm vulgi opinione receptum est, sed ipsa quoquè actio sic est instituta, vt genus sit placationis, quod pro viuorum & mortuorum expiatione Deo satisfaciat. Hæc Caluinus.

Contra Missam.

Contra merita & opera bona.

2. Dicit rursùs eo libello, quem edidit contra decreta promulgata à Concilio Tridentino in sexta sessione cap. 16. & Canone 32. Nullum opus humanum quantumlibèt bonum, esse vitæ æternæ meritorium, neque ad vitam æternam consequēdam necessarium. Fatetur quidem ille cū suo præceptore Luthero, Melanchthone, & Ioanne Spangēbergo, nostris operibus inesse aliquod meritum, cui respondent præmia corporalia & spiritualia, sed non vita æterna. Immò asserit, quemlibet iustum in omni bono opere peccare. Quæ duæ assertiones contra se inuicèm apertissimè pugnant. Fieri enim non potest, vt quis apud Deum mereatur præmium aliquod spirituale per peccatum, cùm scriptura sacra apertè testetur, odio simul esse Deo impium & impietatem eius. Sed Caluinus optimè hanc sententiarum pugnam intelligens, vt illas conciliaret, dixit opera nostra quanuìs sint ex se peccata, hoc tamen nomine fore Deo accepta, quòd ille paterna indulgentia ignoscit & condonat quicquid in illo est vitiosum. Sed quàm ille aberret, lege huius dogmatis confutationē apud Alphonsum à Castro aduersùs hæreses lib. 11.

Sap. 14. Caluini vafricies.

3. Asserit item Caluinus cum Luthero, nullum esse peccatum mortale, nisi incredulitatem. Peccatum.

4. Rursùs nullum fore discrimen inter peccatum mortale & veniale: nec vllum quidem veniale appellari debere, sed omne peccatum esse mortale. Quam hæresim docet ille in suo opere de institutione religionis Christianæ.

5. In eo quoquè opere cap. 4. sectione 13. monachos calumnians, quòd se dicant vouere consilia Euangelica, docet cum omnibus Lutheranis, nullum prorsùs esse discrimen inter præceptum & consilium Euangelicum, neque aliquod esse in euāgelio consilium: sed omnia quæ nobis à Christo commendata sunt, esse præcepta. Eius verba sunt huiusmodi: Agè, calumniam esse dicunt, quod anteà tradidi: monachos non esse contentos præscripta à Deo regula. Atqui, etiàm si taceam, ipsi plùs satis se accusant. Apertè enim docent se plùs oneris suscipere, quàm suis Christo imposuerit: quoniam scilicet Euangelica consilia de diligendis inimicis, de non appetenda vindicta, de non iurando, &c. se seruaturos promittunt, quibus nō sunt communiter adstricti Christiani. In eo, quam nobis antiquitatem ostendēt? Hoc nulli vnquam veterum venit in mentem. Omnes vna voce clamant, nullam penitùs voculam à Christo emissam, cui non sit necessariò obtemperandum. Et hæc ipsa

Contra præceptum & consilium.

psa nominatim, quæ isti boni interpretes Christum duntaxàt consuluisse nugantur, iussa esse nulla dubitatione docent. Hæc Caluinus. In quibus tot inserit & accumulat mendacia, vt vix vnam veritatẽ reperias.

Contra cõtinentiam & cælibatũ sacerdotum. 6. Quanuìs autem bonum esse fateatur, vt à Deo adiutorium petamus ad continendum, dicit tamen hanc diuini auxilij inuocationem non esse sufficiens remedium pro continentia seruanda & tunc ideò necessarium dicit esse coniugium. Nã in eodem suo opere de Institutione Christianæ religionis cap. 4 sectione 18. monachos ob votum castitatis redarguens, ità ait: Virginitatem Deo perpetuam promittunt, quasi cum Deo antè pepigerint, vt se à coniugij necessitate liberarent. Nõ est quod causentur, se non nisi gratia Dei fretos votum hoc nuncupare. Nam eùm ipse non omnibus dari pronunciet, fiduciam specialis doni capere, nostrum non est. Qui habent, eo vtantur: si quandò se à carne sua inquietari sentiunt, confugiant ad eius opem, cuius sola virtute possunt resistere. Si nõ proficiunt, nec remedium quod ipsis offertur, contemnant. Certa enim Dei voce citantur ad coniugium, quibus continendi facultas denegatur. Hæc Caluinus.

Docet præcepto vniuersali omnes homines obligari ad nuptias cõtrahendas. 7. Docet quoquè hoc tempore gratiæ stare adhuc præceptum vniuersale, quod omnes obligat ad nuptias contrahendas. Nam in eodem suo opere de Institutiõe Christianæ religionis cap. 3. vbi agit de lege, interpretans præceptum illud, Non mœchaberis, sectione 73. hęc ait: Hac lege conditus est homo, vt solitariam vitam non agat, sed adiuncto sibi subsidio vtatur: deindè ex peccati maledictione in hanc necessitatem magìs addictus est. Itẽ in eodem capite, sectione 66. posteaquàm dixit, melius esse nubere quàm cum scorto coire, contra sacerdotes & monachos qui castitatem perpetuam Deo promittunt, hæc ait: Nostri verò sacrifici, monachi & moniales, omissa huiusmodi consideratione, cælibatui se pares esse confidunt. Quo enim oraculo edocti sunt, constaturũ sibi tota vita castitatem, in cuius finem eam vouerint? Audiunt de vniuersali hominum conditione Dei vocem: Non est bonum homini esse solũ. Intelligunt, atque vtinàm non sentirent peccatum in nobis manens, non carere acerrimis aculeis. Illam generalem vocationem qua fiducia audent excutere in totam vitam, cùm donum continentiæ sæpiùs in certum tempus, prout oportunitas requirit, concedatur? Hæc Caluinus.

8. Itaque cum Lamperianis, Pseudoapostolis, Vuicleffis, Luthero, & his similibus, omnia vota damnát, ea nihil prodesse asserens: quòd (vt ait) necessitatem & coactionem quandam videntur hominibus inferre, cùm nihil sit ex necessitate faciendum, sed liberè, propter quod dicit propheta: Voluntariè sacrificabo tibi. Nam is in eodem suo opere de Institutione Christianæ religionis cap. 4. vbi de votis differit, obijciens contra suam sententiam hæc verba Pauli, Adolescentiores viduas deuita: cũ enim luxuriatæ fuerint, in Christo nubere volunt, habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt: Et eisdem verbis respondens, ea quæ sequuntur, subinfert: Ego verò illis minimè nego, viduas quæ sese suasque ecclesiæ operas addicebant, perpetui cælibatûs legem suscepisse: non quia in eo religionem aliquam statuerent, vt posteà fieri cœptum est: sed quoniam nisi sui iuris & iugo maritali solutæ, functionem illam sustinere non possent. Quòd si data fide, ad nouas nuptias respectarent, quid hoc erat aliud, quàm Dei vocationem excutere? Non igitur mirum, quod talibus desiderijs lasciuire in Christum eas dicit: Posteà verò amplificandi causa subiungit, adeò ipsas, quod Ecclesiæ pollicitæ sunt, non præstare, vt primam quoquè fidem in baptismo datam, violentae irritam faciant, in qua hoc comprehenditur, vt vocationi quisque suæ responde at. Et aliquibus interpositis, subdit: Sed primùm nego, alia ratione professas esse cælibatum, nisi quia coniugium cum ea quam subibant functione, minimè conueniret: ac omninò se ad cælibatum adstrinxisse, nisi quatenùs ferret vocationis suæ necessitas. Deindè ità obligatas non concedo fuisse, quin illis tunc quoquè satius esset nubere, quàm vel carnis aculeis solicitari, vel in aliquam prolabi obscœ-

Cõtra omnia vota, tũ priuata, tũ monastica.

Psal. 53.

1 Tim. 5.

nitatem. Hæc Caluinus.

Docet nihil Deo voueri posse, nisi quod ab eo præceptum est.

9. Docet prætereà nihil posse Deo voueri, nisi quod ab eo præceptum est: nimirùm quòd hoc solum (inquit) habet apertum testimonium, quòd Deo gratum sit & acceptum. Hic enim & sui asseclæ nullam cõstituunt (vt suprà retulimus) inter præceptum & consilium differentiam: indeque adeò nihil Deo placere asserunt, nisi quod ab illo præceptum. Ex quo colligunt homines, Deo voueri nõn posse nisi quod ille præcepit. Sic enim ait in dicta institutione cap. 4. sectione 2. vbi de monachatu & votis disserit: Poriò, inquit, si nolumus errare iudicãdo quæ vota sint legitima, & quæ præpostera, tria expendere conuenit: nempe quis sit is cui votum nuncupatur, qui sumus nos qui vouemus, quo animo deniquè voueamus. Primum eò spectat, vt cogitemus nobis cum Deo esse negocium, quĩ adeò delectat nostra obedientia, vt ἐθελοθρησκείας omnes, quamlibet in oculis hominum speciosæ sint ac splendidæ, maledictas esse pronunciet. Si voluntarij omnes cultus quos sine mandato excogitamus, DEO sunt abominabiles, sequitur nullum ei acceptum esse posse, nisi qui eius verbo approbetur. Ergò, nè tantũ licentiæ nobis sumamus, vt audeamus DEO vouere quod nullum testimonium habeat qualiter ab ipso æstimetur. Hæc Caluinus.

Docet sola fide iustificari hominem.

10. Docet quoque varijs in locis eiusdem institutionis Christianæ cum Luthero, Bucero, Melanchthone & Iohanne Spangẽbergo, omnem hominem iustum, scire se esse in gratia, esseque certum suæ iustificationis: eò quòd fides, per quam iustificatur homo, cuilibet possit esse certa, iuxta illud Augustini lib. 3. de Trinitate ca. 2. Nihil est, inquit, homini certius sua fide. Quanuis ergò (aiunt omnes isti) aliquis peccata multa committat, multaque flagitia & scelera, nullum illorum tamen imputatur credenti, id est, iuxta eorum interpretionem, fiduciam habẽti in Christũ, quòd per misericordiam Dei & Christi merita, remissa sint sibi peccata. Et quia fides hæc est nota cuilibet illam habenti, indè deducunt argumẽtum, quòd qualiacunque sint opera hominis, si tamen firma fixaque sit fides, semper erit certus de sua salute.

Contra extremæ vnctionis sacramentum.

11. Extremæ deniquè vnctionis sacramentum prorsus reijcit cum Vualdensibus, Vuicleffis, Luthero, & omnibus qui eidem Luthero nomina dederunt, illam inficians inter sacramenta numerandam esse, nec ad hanc nostram ætatem, sed tantùm ad tempus Apostolorum pertinere, eamque solam fuisse gratiam curationũ. Dicit enim in institutione Christiana ca. 19. in hunc modum: Etiamsi obtinuerint huic ætati conuenire, quod de vnctione ab Iacobo præcipitur (à quo longissimè absunt) non sic tamen adhuc multum promouerunt in approbanda sua vnctione, qua hactenùs nos illeuerunt. Iacobus omnes homines vult inungi: isti non infirmos, sed semimortua cadauera sua pinguedine inficiunt, quum iamiam anima in primoribus labris laborat, vel vt ipsi loquuntur, in extremis. Si præsentem habent medicinam in suo sacramento, qua vel morborum acerbitatem leniant, vel saltem aliquod animæ solatium adferant, crudeles sunt qui nunquàm in tempore medentur. Iacobus vult infirmum vngi à senioribus ecclesiæ: isti vnctorem non admittunt, nisi sacrificulum. Hæc Caluinus.

Hi sunt insigniores eius errores: qui alios volet, legat Franciscum Horantium Hispanum in suis locis Catholicis super præcipuorum Institutionis Caluini capitum confutatione. Legat & Responsionẽ Claudij & Sainctes Parisiensis Theologi ad Apologiam Theodri Bezæ editam cõtra Examẽ doctrinæ Caluinianę & Bezanæ de Cœna Domini.

Noui sacramẽtarij cur Caluinistæ nũc per Germaniam & Galliam appellantur.

Cæterùm (inquit Lindanus vbi suprà) Caluinistæ nunc passim noui vocitantur Sacramentarij, quod (vti ait confessio Mansfeldensis) noua quadam strophâ, sacramẽti veritatem eludere conantur. Verbis enim præsentiã corporis & sanguinis Christi confirmant, sed re ipsa negant. Veterũ enim sacramẽtariorũ, id est, Zuinglij atq; Oecolampadij dogma reijciunt, qui ociosum atq; vacuum externumq; signum dicebant esse sacramentum altaris: sed isti nunc cum Lutheranis simulant se cõsentire.

Caluinistæ simulantes cum Lutheranis consentire, cùm toto cælo dissentiant.

tire. Cõfitentur enim (ait Confessio Mãsfeldẽsis) quòd verum corpus & verus sanguis Christi in Cœna verè & substantialiter adsit, sed tamen figuratè & spiritualiter & sacramẽtaliter: ità vt corpus Christi semper maneat in cælo. Dicunt enim corpus non posse esse simul pluribus in locis.

Caluini vita ex Ioannis Veteris, & Claudij Sanctesij scriptis conciliata.

Sed Caluini vitæ institutionem paulò altiùs repetamus, quæso, non solùm ex his, quæ de eo Ioannes Vetus in prima sua religionis & Regis Francorum desertione aduersùs exitiosas eiusdem Caluini & Bezæ & Ottomani coniuratorum factiones recenset: sed & ex Responsione quoque docti illius & pij Claudij Sanctesij Parisiensis theologi ad Apologiã Theodori Bezæ, nuper editam contra Examẽ doctrinæ Caluinianæ & Bezanæ de Cœna Domini, de ipsius Caluini vitæ institutione colligere potuimus. Ait ergò Ioannes Vetus: Vbi primum Caluinus suam illam impudentiæ ac impietatis scholam aperuisset, & ad eiusdem sceleris societatem nonnullos, quos fore vtiles sibi ac idoneos arbitrabatur, verborũ blanditijs magnificisque pollicitationibus pellexisset, tunc homo vafer & astutus, qui nobilitandi sui nominis & propagandæ factionis ardore incendebatur, laqueos complures struxit, quibus incauti, semidocti, & sibi minùs cauentes, facilè irretiti caperẽtur. Audiuerat Lutherum superioribus annis in Germania contra Pontificis & Episcoporum deprauatos mores acerbiùs debacchatum, idque non modò impunè, sed etiàm cum quadam gloria & eorum approbatione, qui fastidio veteris disciplinæ ac nouæ studio tenebantur. Videbat etiàm tunc eam esse plebis magna ex parte propter sacerdotum vitia offensionem: eam multorum in veritate oppugnãda, & reipub. statu peruertendo fore contentionem, vt non difficile futurum cogitaret tandem assequi quod instituebat, aut saltem obsistere, ne respublica Christiana tã libera ac quieta pace frueretur. Itaque vrbe Geneua occupata, summaque sacerdotij potestate à suis impetrata, memor consiliorum, quibus seditiosi in Atheniensium & Romanorum imperijs ciues viguerant, continuò exclamare, profiteri, denunciare cœpit veram pietatem hactenùs ignoratam, sibi verò patefactam. Se vnũ esse qui plus quàm maiores, & quot quot mille & quingentis annis vixerint, sciat, videat, intelligat. Sicque patres nostros, idolorum cultores, delusos, occæcatosque fuisse: se verò verum Christi cultum quodam diuino spiritu cognouisse: Nostros episcopos, impostores, cacodæmonas, antichristos, & sceleratorum duces hactenùs extitisse: suos verò Christi nuncios, apostolos, & doctores fore. Sese asylum in proximis Galliæ finibus constituisse ac muniuisse, ad quod exules, dãnati, aborigenes, & omnium ordinum gẽtiumque perditi ac deplorati greges suis finibus ablegati confugiant, & in quo tanquam in tutissimo portu placidè conquiescant, significat. Hæc Ioannes Vetus.

Caluini arrogantia simul & impostura.

Ioannes Vetus.

Sed quo pacto Geneuam occupârit, & inter Lutheranos & Zuinglianos idem Caluinus & Beza progressum fecerint, & segesserint, ex Claudij de Sainctes libro his proximis diebus contra eosdem edito, sua responsione cõtra Bezæ apologiam. dicendum, quò quisque intelligat, quibus initijs hi tanti prophetæ Geneuenses in lucem prodierint. Caluinus (inquit ille) à Farello primùm institutus lector in theologia Geneuæ, & posteà inter ministros cooptatus, animum sustulit, & Oligarchiam consistorij sui, cui præesset, moliri cœpit, tanquam morum rigidissimus cẽsor: neque probabat quicquid ante se iam videbat stabilitum. Erat autem garrulus admodùm & importunus, & rabulis ac nouis causidicis, cum quibus in Gallia educatus fuerat, quàm simillimus. Indè lites & contentiones ortæ in Geneuensi republica, quæ spectabant ad seditionem, vti accidit, quocunque loco admissi fuerunt Caluiniani ministri. Habito ergò magistratuum & primariorum hominũ in illa ciuitate conuentu, iussus est Caluinus è vestigio cum paucis alijs vrbe cedere & exulare. Id quidem quorundam improborum factione & conspiratione factum asserens, qui lucem euãgelicam ferre nequirent, nec rectam normã sustinere. Ità enim solẽt huius factionis homines suorũ maleficiorũ etiã deprehẽsi, inuidiã & culpam in alios deriuare. Attamẽ ex his quæ posteà euenerunt, authore Caluino, facilè conijcitur quid verissimum sit.

Claudius Sanctesius in sua responsione cõtra Bezæ apologiam.

Caluinus Geneua exactus Argentinã se confert.

Digressus ille Geneua, Argentinam se contulit, ibique plurimùm & doctore & amico Martino Bucero vtebatur, qui tum Zuinglianam opinionem & factionem eiurârat, & ad Lutherum transierat, pristinamque suam doctrinam aut retractabat aut retractare se simulabat. Certè Caluinus tantùm se dedidit Bucero, vt suam doctrinam magna ex parte de libris illius ad verbum transtulerit. Tum ergò Caluinus sentiebat vt Bucerus cum Luthero: alioqui aut Bucerus fallebat, aut Caluinus Bucerum circumueniebat. Tum Argentorati Gallicanam (vt vocabant) ecclesiam erexit, & in ea docuit ac ministerium exercuit. Farellus exul cum alijs intereà non quiescebat, sed se vlcisci per fautores suos de inimicis, nouosque motus excitare Geneuæ conabatur. Oppressis nonnullis per calumnias caluinistarum (qui tum Farellistæ nominabantur) testimonijs instructas factus superior, veritus nè impar aduersarijs doctrina & eloquentia iterùm succumberet, hinc Viretum ab Heluetijs, hinc Caluinum à Germanis iterùm accersere omnibus modis procurauit, vt funiculus triplex difficilius rumperetur, & tàquàm ex tripode falsa oracula edita, omnes in admirationem raperent, & à contradictione deterrerent.

Martini Buceri in sua doctrina & fide inconstantia.

Caluini vafrities & simulatus animus.

Caluinus ingentis scilicèt animi vir, sed vafri, & iam ad timorem atque humilitatem simulati, grauiter ferebat sibi inflictam exilij pœnam, & (vt aiunt) iurârat se nunquam ad ministerium obeundum in ingratam ciuitatem rediturum. Acquieuit nihilominus Farelli & Buceri hortatibus, sed non nisi præscriptis conditionibus de creando inprimis consistorio, cuius opera restituendæ disciplinæ Christianæ prætextu insidiaretur quibus vellet, & inuidiam tyrannidis suæ declinaret, aut armaret. Ante reditum tamen, ad Ratisbonæ Comitia cum Bucero profectus est, quæ Carolus quintus Imperator indixerat: in quibus de religione componenda deliberatum fuit, & à delectis Catholicis theologis articuli propositi, quibus à Protestantiũ doctoribus, inter quos Melanchthon & Bucerus & in eorum subsellijs Caluinus, responsum fuit, ac communi assensu hæc à Protestantibus (inter quos tum aderat Caluinus) consignata de Cœna Domini confessionis formula, Catholicis reddita est: in qua Zuinglij dogma ad verbum reijcitur his verbis. Christus inquit, Accipite, manducate, hoc est corpus meum. Et deindè, Hic est sanguis meus. Ideò fatemur in Cœna Domini verè & realiter corpus & sanguinem Christi adesse, & cum pane & vino exhiberi sumentibus. Sic & Paulus inquit: Panis quem frangimus, nónne participatio corporis Domini est? Improbamus igitur eos qui non confitentur veram præsentiam corporis & sanguinis Domini. Et tenemus quod docet Euangelium & quod confitentur sancti patres, & sicut Hilarius inquit: Domini professione & fide nostra verè caro est & verè sanguis: & hæc accepta & hausta, faciunt vt & Christus in nobis, & nos in Christo simus. Adest igitur Christus, & est efficax in sumentibus. Huius colloquij acta imprimi Latinè curauit Bucerus, & Caluinus Gallicè, postquàm Geneuam paulò pòst reuersus. Non dubium igitur quin Caluinus cum Augustanis senserit in illis Comitijs, aut se ibi impostorem esse ostenderit, si aliter, quàm alij, quibuscum subscribebat, id quod loquebatur, intellexerit.

Mat. 26. Mar. 14. Luc. 22. 1. Cor. 11.

1. Cor. 10.

Caluinus Geneuæ, à qua exulauerat, restitutus, exorditur pontificatum stabilire.

Geneuæ restitutus, à Consistorio & eorum sanguine per quos pulsus fuerat, & quorum potentiam reformidabat, exorsus est pontificatum, eo pacto videlicet, quo Beza posteà, oppresso & obtruncato Iacobo Spifamio æmulo suo, studuit stabilire. Atque vt huic vana crimina proditionis, illiciti matrimonij & stupri Beza intendit, cùm longè grauius ipso in illis deliquerit: ità Caluinus in aduersarios suos de ijsdem criminibus immisit accusatores, aut oblatos cupidiùs fouit & audiuit. Insupèr Geneuensis reipublicæ formam, consistorij instituti ministerio, magna ex parte aggressus est immutare, & quamplurima à Farello atque alijs anteà de religione constituta decreta tollere, suamque substituere, (quod dicebat reformare) nè alius quàm ipse haberetur ecclesiæ Geneuensis instaurator & fundator. Huius conatibus cùm multi ciues & plerique ministri reluctarentur, ipse improbarum suarum in eos machinationum

num

num nō priùs finem fecit, quàm aliorum ignominioso supplicio oculos suos pauisset, & alijs variè afflictis & fugatis, solus gallus in alieno regnaret sterquilinio. Qui nunc Caluinistæ, tum Farellistæ dicebantur, sed receptatori suo Farello gloriam inuentæ sectæ Caluinus inuidit, & hanc gratiam retulit, vt primas partes statim illi præriperet, & cathedra atque ecclesia Geneuensi deturbaret, nomenq; eius suo supposito extingueret, quanuis perbellè intereà finxerit se sanctissimè cum illo semper fraternitatem coluisse, & vt grandiorem, sed alio eiectum, plurimi fecisse. Ac nè eandem vicem à Theodoro Beza reciperet, diligenter sibi prouidit callidus homo, quòd suum ingenium nosset. Nā neque quandò ipsum adiuit, neque posteà quandiù vixit, in eandem & æqualem ministerij sui societatem istic illum admisit: quandiù benè habuit, quàm potuit lōgiùs à se repulit. Non obscurum de tali suo reditu ab exilio indicium facit præfatione in Psalmos, sed solicita sua peruersitate nefarias suas actiones pietatis specie excusat, immò tantùm exornat, vt cum Dauide comparandum se prædicet: quem vt continuis bellis fatigârunt Philistini & alij exteri hostes, & interior perfidorum hominum malitia & improbitas grauiùs vulnerauit: ità Caluinus tacitè innuit, se regem à Deo constitutum super Sion Geneuensem, super montem sanctum eius, vix momentum vnum vel ab externis vel ab intestinis pugnis quietum habuisse, sed tandèm non sine suis magnis sudoribus vicisse. Hæc Claudius Sanctesius. Vide reliqua ibidem quæ sequuntur.

Caluinus Farello suo apud Genenam receptatori gloriam inuentæ sectæ inuidet.

Deindè vt sic latiùs (inquit Iohannes Verus vbi suprà) iacta factionis suæ fundamenta promoueret, verborum illecebris, quibus erat insigniter instructus ad persuadendum, se totum ad impugnandam veterem pietatis regulam comparat: ab ea populum modis omnibus alienare, & ab Ecclesiæ gremio auellere: contrà, suam sanctimoniam & integritatem ostentare, doctrinam prædicare, sua postremò somnia introducere, sua commenta probabili & plausibili fuco exornare, & quàm longissimè in omnes Christiani orbis regiones disseminare conatur. Quid posteà? Dicam breuiter, quid astuti & calui impostoris istius scripta effecerint, vel potiùs quam multos veneno infecerint. Vereor enim nè si permulta de hisce rebus dicam, pudeat me de leuitate nostræ gentis conferere, apud quam plus interdùm vnius Caluini opinio, quàm Maiorum probitas, quàm omnium doctorum consensus, quàm Ecclesiæ authoritas, q̃ Christi mandata, quàm tot seculis totque populis probata viuendi recta consuetudo, valuisse videatur.

Caluinus sub per Geneuensem ecclesiã constitutus, ōem pietatis regulam peruertit.

Gallorum leuitas notatus.

Ergò prodigiosis omninò opinionibus imperitos primùm adolescentes in publicis iurisprudentiæ scholis vagantes, & ciuilium disciplinarum difficultate retardatos imbuit, ad contemptionem sacerdotum dira obtrectatione impellit, & aduersùs omnem rationem veritatemque vna impudentia armat, quiduis dicendi & scribendi libertatem licentiamq; concedit: Maiorum leges ipse labefactat, & ad errorem suum corroborandum prolatis citatisque, sed detortè & deprauatè, sacris literis abutitur. Enimuerò cùm multi à more quem acceperant, & ab institutis Maiorum in quæ iurauerant, recedere nec sine perfidia posse, nec sine impietate se velle debere existimarent, contra id nō modò integrum esse scribit, sed honestū, sed pium, sed salutare confirmat. Ex quo accidit, vt si qua pecus scabiosa & in cœnobijs, & in iudicijs, & in vrbibus secerni à grege, nec sanari, sed in sua lue sordescere, cunctisque obseruantiæ ac honestatis legibus solui vellet, continuò in Caluini academiam, vel potiùs in Epicuri hortos vbi turpiter volutaretur, & intemperanter voluptuaretur, libentissimè deficeret.

Iurisprudentes studentes, à Caluino primum decepti.

Honestum & piū docet Caluinus, ab institutione maiorū recedere.

Eam porrò rationem magister Theodorus Beza iniuit, vt quoniam Lutetiæ, vbi lippis & tonsoribus & lanistis & ganeonibus erat inprimis cognitus, summeq; egregijs scortationum & ludorum palmis nobilitatus, Candidam, quam perditè deperibat, sine probro periculoque abducere, & creditorum, quibus ære obstrictus tenebatur, fidem diutiùs fallere non poterat, exilio, & fuga sese omni vinculo nexuque exolueret, ac in perfugium libidinis atq; petulantiæ vindicaret. Eccè Caluinus aduenæ istius præsentia recreatus,

Theodorū Bezæ eadē cum Caluino suo collega improbitas.

magis atque magis falsa scientiæ opinione intumescit, doctissimos quosque suarum esse partium asseuerans. Cur tandem? Nempè vt faciliùs hominum simplicitati illudat, & virorum magnorum fulgore, vulgi aciem perstringat, & impudentiam suam adulteratis hisce figmentis quasi pigmentis fucatam, illustriorem reddat.

Caluini & Bezæ in scelere arctissima societas.

Ergò isti duo susceptæ coniurationis principes, arctissima scelerum societate inter se coniuncti, maiores animos colligunt, plura moliri, sperare ampliora, & iã sibi honores dominatumque polliceri audent. Qui cùm ex antiquis Romanorum & Atheniensium historijs didicissent, qui nouis rebus studerent, eos in multitudinis sensum atq; amicitiam ea maximè ratione posse irrepere, si magnas spes, magnas vtilitates ostentarent ijs, quorum opera ac gratia florere cuperent: protinùs nefas sibi videri aiunt, quòd nostri Episcopi tot annuos prouentus ex ecclesiasticis prædijs capiant, quodq; ad turpissimos vsus illis abutantur. Porrò queruntur nullum esse locum charitati aut pietati, exteros hospitio carere, inopes alimentis egere, afflictos solatio destitui. Aliam Apostolorum conditionem fuisse clamitant, qui quidem tenuiter & parcè viuerent, & opes si quas haberent, pauperibus liberaliter erogarent, ægros viserent, supplicibus auxilium consiliumq; non denegarent.

Caluini & Bezæ fictitię quærimoniæ.

Quorsùm verò hæc duorum concionatorum tam pia, tamque charitatis & propensi amoris plena oratio? Beza episcopos sacerdotijs locupletari reprehendit, qui ex eisdem longè vberrimum quæstum fecerit: Qui pauperum pecunias in epulis, ludo, iocis, scortationibus, tam multas prodegerit: Qui sacerdotia, quæ satis ampla & opima habebat, pluribus emptoribus eadem certo precio addixerit: Quæ, si non dicam nouus Christianus, sed antiquus iurisconsultus esse voluisset, extra commercium & licitationẽ esse cognouisset. Quorsùm igitur tanta commutatio? Vt quoniam Beza plerosque sacerdotiorum censibus adipiscendis inhiaturos consideret, hac illos spe ad veteres colonos de sua sede ac possessione deturbandos accenderet. Vt qui fortè Caluinicam sectam per se non amplecterentur, spe, quam illa ostenderet, nihilominùs capti, ab antiqua religionis & regis obseruatione auocarentur. Astutum profectò & ingeniosum inuentum, pro quo videlicet quamplurimos acriter, tanquàm pro lege agraria, videmus hoc tempore decertantes. Quàm enim vellent tenues ac libidinosi nebulones, qui partim inertia, partim malè gerendo negocio in vetere ære alieno vacillant, qui iampridèm premuntur, qui nunquam emergẽt, quàm, inquam, vellent specioso aliquo nomine ad spem prædæ & rapinarum inuitati, quàm aliorum fortunis ditescere, quas conscelerata ac nefaria mente tandiù concupierunt?

Quanta Caluini & Bezæ in decipiendis hominibus astutia.

Tantum valuit hæc opinio, vt etiàm in mentes nostrorum hominum penetrârit, vt multitudo in eam spem prædæ et iamnùm adducatur, vt potentiores eandem aucupentur. Quin etiàm de ordine sacerdotum nonnulli reperiantur, qui quum ecclesiastica prædia obtineri aliquandò vice hæreditariorum, & cum vxore simul haberi, ac liberis relinqui posse opinentur, coniuratorum factiones etiàm propagari non molestè ferant. His principijs serpsit paulatim hoc in republica malum, quod in dies quasi imur vehementiùs ingrauescere: & ità in omnes reipublicæ partes quadam velutì contagione dimanauit, vt iam nullo remedio corpus sanari queat, nisi ab eo membra grauiùs affecta diuellantur. Hinc illa coniuratorum iactatio, hinc minæ, hinc arrogantia, hinc insidiæ, quæ optimi cuiusq; ciuis vitæ struuntur. Hinc species armorum causæq; (vt ipsi aiunt) suscipiendorum honestissimæ prodierunt. Hinc illa argumenta laudandæ suæ doctrinæ, & pietatis pro qua contendimus, eleuandæ promunt: quòd tam breui tempore tam multos sectatores, & opinionum suarum vindices pertraxerint, qui semèl persuasi, nullis posteà rationibus de sententia deijci ac dimoueri potuerunt. Hactenus doctus ille Ioannes Vetus.

Nobiles quamplurimi, necnon & Sacerdotes & Monachi, spe lucri & prouentùs augendi, ac libertatis illegitimæ, à Christiana veritate in Caluinianã sectam desecerunt.

Vndè bellorum ciuiliũ causæ hoc tempore emerserunt.

Nè quid verò deniquè Caluinistæ relinquerent intentatum, (inquit Lindanus)

Miraculis conantur

Caluinistæ suam fictitiam doctrinam stabilire.

nus) ad suas fabulas orbi pro Christi Euangelio venditandas, non defuisse ex eis adeò temerarios, qui vel miraculo fictitio fictitiam suam doctrinam conati sunt confirmare, notius est quàm vt inficiari queant. Aiunt nempè Caluinum voluisse mortuum reuocare in vitam, ad suæ doctrinæ confirmationem. Fide quippe digni quidam narrant, sese ex Burgundis & nostratibus studiosis illinc reuersis audisse, certissimum esse, Caluinum pro concione publica quendam stipendiolo, vt sese mortuum simularet, conductum, voluisse quasi in vitam reuocare. Qui vbi se feretro imponi fuisset pass⁹, in templū perlatus, diuina vltione verè repertus est mortuus: frustrà Caluino inclamante, Surge Surge, in Christi nomine tibi dico, surge. Hac de mariti iniuria vxorem fuisse grauiter apud Magistratum Geneuensem conquestam, collectaq; informatione rem fuisse veram depræhensam, sed in gratiam sui Euangelistæ suppressam.

De Caluini miraculo.

Caluinum probare vult Seruetus homicidam ex actis publicis.

Certè Caluino homicidij crimen obiecit Seruetus, quod cùm Symmystæ Geneuenses ceu probrum suo Apostolo indignum eluisissent, ille suo in responso ad articulos à Geneuensibus sibi obiectos constanter affirmat: Homicidam (inquit) dixi Caluinum verè, & Simonis Magi sectatorem. Nega te esse homicidam, & actis publicis probabo. Ad hanc criminationem Caluinus sua in refutatione ne gry quidem. An aliud homicidij genus, quàm quod iam dictum est de eo quem in vitam reuocare volebat, Caluino Seruetus obiecerit, hîc non ità permagni refert. Sanè actis publicis sese probaturum offert Seruetus Gestorum illic conscius, quod probatum Caluinus noluit. Certè quàm sit animo sanguinario, vnum illud demonstrat, quod Heshusius affirmat sua defensione, se à Claud. V. fideq; dignissimis audisse, qui viderit Caluinum publico iudicio de rebus criminalibus assidentem, atq; sua sententia condemnantem reum supplicio capitali. O patrem Euangelicum Caluinum.

Caluinus sanguinarius index.

Verùm vtut sese habeat illud celebratum toto orbe Caluini miraculum, hoc tibi pro vero affirmo, haud ità pridem in Polonia non longè à Cracouia pago Biethzazc, quiddam fuisse tentatum simile, vir doctissimus vir D. Franciscus Turrianus lib. 1. dogmat. charact. verbi Dei, recenset. Concionator enim sui euangelij gratia confirmandi, quendam Matthæum certo conduxit stipendio, qui sese mortuum simularet, atque ad clamitantis vocem ceu mortuus resurgeret. Illum feretro inclusum ad templum deduxit vxor, artificij nefarij conscia: funus fletu & eiulatu prosequitur. Ille vbi satis de suo nouo euangelio tonâsset, Surge, inquit, Matthæe in nomine CHRISTI, cuius Euangelium prædico. Cùm Matthæus non surgeret, ille inclamat altiùs, vt somnum fortè excuteret. Vbi nec ità exurgeret Matthæus, itur ad feretrum, detegitur velata facies, & reuerà deprælienditur mortuus, qui sese tanto suo periculo mortuum, atque à mortuis in vitam reuocatum simulare voluerat. Mox vxor, quæ lamenta & lachrymas nuper finxerat, nunc verè lachrymis, vocibus, ac tantùm non pugnis in concionatorem illum, non pastorem, sed impostorem inuecta, suo malo isti nouo fidem habuit Euangelio.

Cuiusdam concionatoris Caluinistæ impostura, prætextu edendi miraculi.

Quantùm verò ad Caluini istius fabulæ & inuentoris & exactoris mortem attinet, Herodis morbo, hoc est, pediculari erosus miserrimè perisse asseritur. Hæc Lindanus sui Dubitantij dialogo tertio. Qui de eius vita, nænijs, imposturis, & in sacramentum Eucharistiæ, statasque Ecclesiæ Catholicæ cæremonias, & sanctas traditiones plura volet, legat præter reliquos recentiores, qui in eum scripserunt authores, Hosium & Claudium Sanctesium.

Caluini mors.

CAMPATES.

5.

Campates, sunt secta Donatistæ, qui Romæ Montenses quondàm nuncupabantur. Sed à diuo Hieronymo in epistola contra Luciferianos sic appellantur.

1. Hi porrò Circuncellionibus & Donatistis in dogmate adstipulantur. Dicūt enim in Ecclesia bonos & malos non contineri, sed tantùm bonos eam complecti.

Campatum hæreses.

2. Af-

2. Asserunt item, omnes qui mortem vltronei subeunt & patiuntur, esse martyres dicendos, siue huiusmodi mortem ab alijs inflictam sustineant, siue illam sibijpsis conciuerint & inflixerint.

3. Dicunt etiàm penès se solos ecclesiã esse. Quo fit, vt ad illos ab ecclesia deficiẽtes, rebaptizent, eos dicentes priùs nõ suscepisse verum baptisma, propterea quòd essent extra ecclesiam Catholicam cùm id susciperent.

CAMPANISTAE.

6.

Campanistæ sunt ex tertia Euangelicorum classe nostri temporis, quæ est Antilutheranorum, eorum videlicet qui Lutheri occasione ab ecclesiæ doctrina dissentientes, dogmata sectãtur Luthero contraria.

Campanistarum impia dogmata. Vocat autem eos confessio Mansfeldensis (authore Lindano) à Ioanne Campano, qui aliam adfert verborum Cœnæ Domini expositionem, quàm Carolstadiani, Zuingliani, Oecolampadiani, Suuecfeldiani, aut Caluinistæ. Verùm eius eomẽtum, ob intolerabilem opinor blasphemiam, non recitat.

Inter alias eius abominationes ac ridiculos suæ vocationis ad propheticum officium enthusiasmos, peruersissimam de filio Dei & spiritu sancto, quem personam negat distinctam, pertinacissimè tenet atque tuetur sententiam. Is enim annos plurimos resipiscentiæ spe in Cliuia detinetur frustrà captiuus, cùm persæpè suis delirijs illusus, prophetârit sese certos post dies carcere liberatum iri: quod nisi fieret, sanctè pollicebatur, suarum opinionum detestationem atque palinodiam. Hæc Lindanus, sui Dubitantij dialogo secundo.

Hosius de Campanistis & Seruetis. De hoc etiàm Hosius libro primo de hæresibus nostri temporis scribit in hunc modum: Cæterùm, inquit, exorti sunt demùm è schola Lutheri Iohannes Campanus, & ex Hispanijs Michael Seruetus, qui libros aliquot de Trinitatis erroribus plenos erroribus & blasphemijs, ediderunt. In ijs nunc tandèm veteres Arrij & Macedonij errores in lucem reuocare, fidemq; quam in Niceno & Constantinopolitano primo concilijs, patres congregati nobis tradiderunt, labefactare conantur. Solum enim Deum patrem, & neminem alium adorari & inuocari debere contendunt: quòd ille solus videt corda nostra, quod nulla creatura facere potest. Et est præceptum, inquit, veteris legis, vt qui quenquã alium adorauerit præter Deum solum, occidatur. Ad quem Deum, alium intercessorem, procuratorem & mediatorem habemus nullum, præter vnum Dominum Iesum Christum. Quid autem aliud his verbis, quàm adoratio inuocatioque Dei filij, & Dei Spiritûs sancti, prohiberi videtur?

Ex Lutheri initijs, q̃ horrenda impietas prodierit. Ecce quò ventum est ad extremum. Abrogato sacerdotio, euerso sacrificio, Sacramentis omnibus modò non conculcatis, eò tandem res perducta est, vt nec infernus, nec cælum esse credatur, & Christus à multis Deus esse negetur. Quis vnq̃ futurum existimâsset, vt ex tam paruis initijs ad has tam horrendas blasphemias, quas paucis perstrinximus, ad extremum perueniretur? Hactenùs Hosius. De hoc vide in Seruetianis.

CAMPENSES.

7.

Campenses à Campē, quod flexum significat, nomen sortiuntur. Vndè etiàm Ptolemæus, nisi fallor, Campas Ciliciæ partem facit eam, quæ inflexo littore Issici sinûs, deflectit ad Syriam.

Campensiũ dogma. Hi porrò hæretici cum Tarsensibus (teste D. Hieronymo ad Damasum epistola quæ incipit, Quoniam vetusto, &c.) copulati, & cum Arrianis concurrentes, nihil aliud ambiunt, quàm vt authoritate nostræ communionis, tres hypostases cum antiquo sensu prædicent.

CAROLSTADIVS.

8.

Andreas Carolstadius, vir insanus, natione Germanus, primùm Archidiaconus Vuittenbergensis, sed posteà ex sacerdote laicus factus, primusque qui ex clero apud Germanos vxorem duxit,

duxit, secta Lutheranus, & qui anno Domini 1524. sub Carolo quinto Imperatore Germano, & Clemente septimo Romanorum summo pontifice Basileæ cum Iohanne Oecolampadio & Vdalricho Zuinglio primus omniũ scriptis libellis damnatum Berengarij errorem renouauit, in participatione Cœnæ Dominicæ non distribui verum corpus & sanguinẽ Christi asserens. Sed hoc latiùs videre licebit ex his, quæ doctus & pius ille Hosius de eo vnà cum Luthero scribit, libro primo quẽ de hęresibus nostri temporis edidit, in hęc verba:

Sectarum huius temporis author Lutherus.

Nè verò putes, temerè nos Martinum Lutherum arguere diuisionis & dispersionis in ecclesia Dei factæ, audi in quot ille sectas quàm dissectas, nobilissimum Christi corpus dissecuerit. Nam simul ac licere sibi voluit (inflatus sensu carnis suæ) à communi sensu & consensu totius Ecclesiæ certis in dogmatibus discedere, vide quæso, quot & quantarum is discessionũ ac separationum author alijs deinceps fuerit. Erat quasi frater illius iuratus Andreas Carolstadius, quem arctissima necessitudine sibi deuinctum habebat. Is nõ totos duos annos in eadem cum eo sententia permansit. Nam dum absens à Vuittenberga fuisset Lutherus, præter voluntatem illius, Missam abrogauit, habitum religiosum abiecit, sacrosanctam Eucharistiam prophanis manibus attrectari fecit, concitandæq; plebis fuit author, vt quasi portis effusè patentibus, infesta signa templis & aris inferret, & ex illis imagines eijceret.

Carolstadij impia acta.

Quanuis autem Vuittenbergam reuersus Lutherus, rem ipsam non improbaret, quoniam tamen alio quàm seipso authore factum esset, quasi minùs rectè neq; ordine factum, grauissimè reprehendit. Adeò ferre non potuit vel statui vel mutari quicq̃ ab vllo mortalium, siue in doctrina, siue in ritibus, nisi priùs id per ipsum ità fieri debere sancitum fuisset. Tãta fuit in homine gloriæ cupiditas, vt quod ad illius amorem attinet, rectè dicere potuerit: Riualem possum non ego ferre Iouem.

Lutherus gloriæ cupidissimus.

Scripsit is duos libros contra cælestes prophetas, in quorum altero monet, vt prædicatoribus qui imagines per plebem eijci iubent, aqua & igni interdicatur, aut tale in eos exemplum edatur, vt abstinere deinceps necesse habeant, quòd ab imaginum demolitione venitur ad cædem Boni Domini, inquit, non hic est diaboli scopus, vt oppugnentur imagines, sed vult sibi foramẽ fieri, per quod sanguinem profundat, & cædes faciat in orbe terrarum. Spiritus iconomachorum non est bonus: spirat enim cædes & seditiones, etiàm si celet & dissimulet ad tempus, quandiù nõ videt opportunitatem.

Iconomachorum spiritus quid spiret, ex sententia Lutheri.

Itaq; acerbæ inter eum & Carolstadium inimicitiæ exarserunt, & sic est alter in alterum debacchatus, vt vterque sit alteri factus plusquàm hæreticus. Inimicitiarum & contentionum hæc quoq; non minima causa fuit, quòd vterque sibi gloriam hanc vendicabat, quòd primus ipse veritatem euangelicam in lucem extulisset. Et constat primum fuisse Carolstadium, qui sacerdos cùm esset, vxorem duxit, & ea fecit quæ paulò antè commemorauimus: quo nomine laudem assertæ veritatis euangelicæ sibi deberi putabat. Sed cum antefetri sibi Lutherum videret, qui & ingenio & doctrina & eloquentia longè præstabat, visum est illi, quo suum quoquẽ nomen celebre ad posteros transmitteret, nouum doctrinæ genus proferre: quod cùm Lutherus nondùm attigisset, nullam inuentæ huius gloriæ partem arrogare sibi posset. Cui doctrinæ proferendæ constat occasionem Lutheri scripta dedisse, qui (sicut Caluinus etiàm fatetur in defensione secunda contra Ioachimum Vuestphalum) transsubstantiationem oppugnans, classicum canere visus est, ad sacramentariorum hæresim excitandam. Docuit enim Lutherus etiàm post consecrationem, panis & vini substantiam in Eucharistiæ sacramento remanere. Quod sic à nonnullis acceptum est, quasi quem scripturæ produnt incarnatum, eum ipse Christum doceret impanatum, quem etiàm extra sumptionem in Eucharistia nefas esset adorari. Quasi verò non verbo Christi, sed sumptione nostra, Christi corpus in Eucharistiã conficeretur: vt nisi ori nostro foret admotum, tanta vis esse verborum CHRISTI non posset, vt illud CHRISTI

Inimicitiarum inter Lutherum & Carolstadium causæ.

Prim⁹ apud Germanos sacerdos q duxit vxorem Carolstadius.

Lutheri scripta, sectæ Sacramentariorum occasionem dederunt.

corpus efficerent. Quid autem hoc est aliud, quàm scripturæ verba peruertere, & loco illius quod à Christo dictum est, Hoc est corpus meum, dicere, Hoc erit quandò sumetur? Hactenùs progressus erat Lutherus.

Carolstadius primus qui hac nostra ætate negauit Christi corpus & sanguinẽ in Eucharistia adesse.

Huc tamen impietatis nondùm proruperat, vt auderet negare, præsens in Eucharistia Christi corpus & sanguinem adesse. Primus hoc ætate nostra negare ausus fuit Andreas Carolstadius, cui Philippus Melanchthon hoc tribuit elogium in epistola ad Fridericum Micorium, hac ipsa de re scribens in hunc modum: Carolstadius, inquit, primùm excitauit hũc tumultum, homo ferus, sine ingenio, sine doctrina, sine sensu communi, quem nullum vnquàm humanitatis officium aut intelligere, aut facere animaduertimus: tantum abest vt in eo manifestatio aliqua spiritûs sancti animaduersa sit. De quo & illud alibi scribit: Quòd sicut Lutherus Papæ, sic ille vicissim odio Lutheri, non aliqua pietatis opinione, controuersiam hanc de Cœna Domini mouerit. Ac addit præclaram sententiam, cui vtinàm ex animo faueret: Meo certè iudicio, inquit, magna est temeritas, dogmata facere, nõ consulta ecclesia veteri. Et tamen hic talis, qualis à Philippo describitur, ità multos reperit, qui nefarium hoc dogma suũ approbarent, vt plures iam Sacramentarios quàm Lutheranos, videre liceat: & inter eos non paucos excellenti quadam dicendi suauitate præditos, qui Carolstadiũ quàm Lutherum, ducem sequi maluerũt. Hucusq; Hosius.

Præclara Melãchthonis sententia.

Guilhelmi Lindani de Luthero & Carolstadio testimoniũ.

De his item sic scribit Lindanus in suo Dubitantio dialogo 1. Porrò vt hoc nego cium, inquit, verè, quod dixit Lutherus, agnoscas non propter Deum inchoatum, vide mihi quàm varij mox emerserũt dogmatistæ. Quod enim sua sibi aduersùm illam veram Christi Ecclesiam hactenùs vnam sumpserat audacia Lutherus, idem & aduersùs Lutherum sui etiàm sibi sumebant discipuli. Tanta enim erant auctoritate, vt sese apud suos æquo iure, quo ille, facerent hæresiarchas. Vt enim Lutherus præludium captiuitatis Babylonicæ in lucem edidisset, quæ mundo palàm fecit, quo spiritu afflatus hanc exorsus est tragœdiam, (cùm illic minatur, se multò teteriora contra monachos scripturum, si ea displicere senserit: Præcurram, inquit, vt dum de vna mea aliqua hæresi triumphant, ego interim nouam moliar) mox ceu ex equo Troiano, sed patris sui Lutheri vtero non tam aperto, quàm viperarum in morem perrupto, in orbem prorupêre viperæ plurimæ verè euangelieæ. Quæ etsi ad tempus quo adolesceret, sese Luthero consentire in speciem simularent, tamen annis mox consequutis q̃ ex diametro cum Luthero pugnarent, declarârunt: vt in Carolstadio, Munzero siue Monetario, alijsque liquebat. Carolstadius enim, euocato Luthero Vuormaciã à Cæsare Carolo ad comitia, imagines & Missam aggressus est oppugnare, templisque eijceret. Cuius tamen furorem Lutherus, posteà reuersus, vehementer improbauit.

An. Domini 1520. Captiuitas Babylonica in orbem proiecta.

Luthero natio, mox exoriuntur variæ euangelicorum sectæ.

Carolstadij & aliquot euãgelicorũ rebellio cõtra Lutherũ anno 1522.

Quod quanam acciderit Dei prouidentia, operæprecium arbitror, vt paululùm contemplemur. Cùm in comitijs Vuormatiæ à Cæsare admonitus Lutherus resipiscere nollet, sed vti in itinere testudinis pulsu plebeculam, monachalis monstri prodigio confluentem, rasus & cucullatus oblectaret, suique artificij specimen sæpiusculè popellis ostentaret: ità suos pertinaciter illic defensabat errores, iam non modò Romæ, sed per omnes propè Academias damnatos. Remissus itaque post dies decem, pro fide publica à Carolo quinto concessa, in Saxoniam vt principibus Catholicis inuidiam conflarer, populumque in seditionem concitaret, finxit se captum atque in exilium missum, fidemque publicam à principibus catholicis nefariè violatam. Itaque in oppidulum Duringiæ sui propugnatoris Saxoniæ ducis Alstadt, vbi Monetarius posteà seditionem concitauit, ad menses sex reconditus latet. Intereà emersit, vtì diximus, Andreas Carolstadius: qui præter renouatum à se Berengarij de sacra Eucharistia errorem, etiàm Missam & imagines templis exturbare cœpit: ac deindè varia sectarum agmina ex illis Lutheri concionibus atque libellis prosiliêrunt. Illas igitur Lutherus, quas modò dixi, istius tam funestæ atque occidentis, exitialis tra-

Exilium vltroneũ fingit Lutherus, ad inuidiã Cæsari & catholicis Imperij principibus conflandam.

Exordia dissidiorũ nõc passim grassantium.

tragœdiæ habuit causas. Hæc fuerunt dissidiorum istorum ità passim grassantium exordia: animi tumor, arrogantia, ambitio, atq; vt veterorum hæreticorum (quos suis opinionibus ab orco in lucem reuocauit) tandem quoquè radicem agnoscas, auaritia. Hactenùs Lindanus. De hoc vide plura in Lutheranis, Iudæis, Mahometanis, Sacramentarijs, vbi de eo mentio fit sæpissimè.

CARPOCRATIANI. 9.

Carpocratiani seu Carpocratitæ, à Carpocrate quodam hæretico dicti sunt. Emersit autẽ Carpocrates tempore Adriani Imperatoris, & ✝ Xisti summi Romanorum antistitis, circa annum Domini 129.

✝ Sixti

Carpocratis impia dogmata.

1. Hic (teste Eusebio lib. 4. cap. 7.) docebat Christum non ex Maria virgine, sed ex semine Ioseph purum hominem natum: virum quidem bonum & sanctũm fuisse affirmans, & cuius anima post crucifixum corpus in cælũm sit recepta, caro verò in terra dimissa. Nam animi salutem solũm, carnis autem non fieri opinabatur, vt author est Philastrius cum Tertulliano.

2. Dicebat item, mundum esse creatum non à Deo, sed ab Angelis, asserens vnum quidem principiũ esse, de quo principio, id est, de Deo, prolationes factæ sint angelorum atq; virtutum, quæ nimirũm virtutes creaturam istam visibilem, vbi nos consistamus, effecerint.

3. Carnis quoq; resurrectionem esse futuram negabat.

4. Totum denique vetus testamentum reijciebat: de qua re dicit glossa Leuitici 13. in hunc modum: In corpore lepram gerit, qui Ecclesiæ detrahit, sicut Carpocratiani, qui negant resurrectionem carnis.

Sectæ ipsius fuisse traditur socia, immò inuentrix & exhibitrix secundũm Augustinum quædam Marcellina: quæ colebat imagines Iesu, Pauli, Homeri, & Pythagoræ, eas adorans, & ijs incensum offerens.

Marcellina.

De Carpocrate verò sic scribit Nicephorus libro quarto ecclesiasticæ historiæ, ca. 2. Carpocratem, inquit, æqualem fuisse tradit Irenæus Basilidi, & eorum qui Gnostici appellantur, authorem & ducem fa. cit: quem nõ puduit propalàm artem magicam exercere, quam pater eius Simon clàm & subdolè professus fuerat. Gloriam is aucupabatur, & sese efferebat artibus curiosis, per eos quos ipse conficiebat amores, per somniorum visiones, & per assessores dæmones. Docebat quoq; omnem eos oportere perpetrare turpitudinem, qui ad perfectionem arcanorum sacrorum suorum peruenire vellent: neq; fieri posse, vt quispiam eos effugeret, qui mundi principes apud eos appellarentur, nisi infandis fœditatibus omnibus satisfecisset. Hæc Nicephorus.

Libro aduersùs hæreses 1. cap. 24.

Carpocrates impurus, impudens, & voluptuarius.

CATAPHRYGAE SEV *Cataphrygij.* 10.

Cataphrygis hæreticis Phrygiæ prouincia nomen dedit, quòd ex ea eorum authores Montanus & Apelles, & ipsius Montani prophetissæ Prisca & Maximilla originem duxerint. Floruerũt autem temporibus Commodi imperatoris, & Soteri Papæ temporibus, circa annũ Domini 181.

Hæresis Cataphrygas, id est, Phrygum, vel secundũ Phryges.

1. Hi, teste Philastrio, asserunt sancti spiritûs plenitudinem non per Apostolos Christo dante fuisse concessam, sed per suos illos pseudoprophetas impartitam.

2. Non vtuntur in forma baptizandi ijsdem verbis, quibus Catholica vtitur ecclesia, & quæ Christus Apostolos suos docuit, nec in nomine Trinitatis baptizant, quemadmodũm nec Paulianistæ, vt habetur distinct. 1. q. 1. ca. Paulianistæ. Quò fit, vt in Niceno concilio præceptum fuerit, vt cùm ex ijs aliqui ad ecclesiam catholicam redirent, rebaptizarentur, quòd veram baptismi formam non tenerent, atq; ideò nec verum baptisma. Quali verò forma vterentur, nusquàm legi, neq; apud Philastrium, neq; apud Augustinum aut Guidonem Carmelitam, qui omnes de hac re loquuntur.

Cataphrygũ hæreses.

3. Baptizabant etiàm eos qui mortui fuissent.

4. Secundas nuptias loco fornicationis habent,

5. Sacramenta prohibentur funesta habere.
6. Publicè mysteria celebrant.

Pepuza vicus Montani.

7. Pepuzam vicum in medio Galatiæ & Cappadociæ situm, ex quo Montanus, Maximilla & Prisca ortum habuerunt, Ierusalem appellant. Aliud ab ijs mysteriū Cynicorum & infantis execranda celebratur impietas. Dicuntur enim infantis anniculi sanguinem, quem de toto eius corpore minutis compunctionum vulneribus extorquent, farinæ miscere, indeque panem conficere, quo pascha suum celebrant, suisq; itàvbiquè mittere impijs satellitibus. Qui puer, teste Augustino, si indè mortem obeat, penès eos pro martyre: sed si superuixerit, pro magno sacerdote habetur.
8. Dicunt etiàm mulierem posse sacris ordinibus initiari, quod D. Thomas reprobat in epist. ad Titum, cap. 3.

Contra hos scripsit Apollinaris Hierapolites, & Melciades Papa, Rhodon quoquè Asianus, & Apollonius ecclesiasticus scriptor, quemadmodùm Eusebius Casareensis lib. 7. cap. 19. testatur.

Hæresis Montani Cataphrygas.

De his autem sic tradit Nicephorus lib. 4. ecclesiasticæ suæ historiæ cap. 21. Montanus, inquit, vico quodam cui nomen est Ardaba, ortus, hæresim quæ dicitur Cataphrygas, inuenit: & ambitione honoris atque dignitatis percitus, & arrogantia cupiditateq; primatûs transuersùm actus (ô absurdam & importunam blasphemiam) Paracletum se & diuinum spiritum nominauit. Mulierculas duas, coniuges suas, Priscillam & Maximillam, prophetissas suas vocauit, earumque scripta propheticos libros esse dixit. Maligno autem spiritu plenus, sicuti & duæ illæ mulieres, noua quædam & insolentia dicere cœpit, insania apertè & dæmonum instinctu percitus. Cæterùm vt adulterinus ille spiritus fidem sibi pararet, quædam per illas, coniecturis ductus, prædicebat & diuinabat, seducens plerosque, & à recta via auertens, promissionumque tumenti magnitudine inflans, beatosque eos pronuncians, qui de se quamuis absurdè, magnificè tamen sentirent. Non admodùm tamen multi ex Phrygibus fuère, qui ab eo erant seducti. Vniuersalem porrò & quæ sub

Priscilla & Maximilla prophetissæ Montani.

cælo est ecclesiam omnem, omni pudore abiecto, impudentissimus ille dæmon calumnijs proscindere non cessauit.

Ea hæresi passim vulgata, qui in Asia fuère fideles, sæpè multis in locis regionis eius conuentus egère, recèns exortam peregrinamque inquirentes doctrinam: & tandèm sectam eam, vt impiam & execrandam damnatam, è Catholica ecclesia eiecerunt, atque a communione pepulerunt. Idem Montanus nouorum quoquè ieiuniorum, præter ecclesiæ consuetudinem, author fuit: & de soluendis dirimendisq; coniugijs legem tulit. De diuina autem Trinitate, & mundi creatione, eadem nobiscum docuit. Nonnulli tamen ex sectatoribus eius posteà, tres diuinitatis substantias vnum esse sunt opinati, eundem esse Patrem & Filium & Spiritum sanctum dicentes. Vndè etiam Sabellium ex Libya, principia hæresis suæ sumpsisse ferunt.

Montani hæresis excommunicata.

Mōtani noua ieiunia.

Cōiugiorū solutio.

Sabellij Libyci hæresis ortus.

Porrò qui Montani disciplinam secuti sunt, Montanistæ ab eo dicuntur. Vocatur quoquè Cata Phrygas, seu secundùm Phryges hæresis, ab ipsa gente scilicet. Appellantur etiàm Pepuziani, à vico quodam, quem ille Hierusalem vocare solitus erat. Priscillæ verò & Maximillæ prophetiam, fide & veneratione sacrosancto præferunt euangelio. De quibus sanè rorum mysterijs nonnulli non pauca vulgarunt, quæ illi non agnoscunt, sycophanticè ea aduersùs se excogitata esse affirmantes. Hæc Nicephorus. De hac hæresi vide plura in Montano, Prisca & Maximilla: lege etiàm Eusebium Casareensem lib. 5. cap. 15. & cap. 18.

Mōtanistæ. Cataphrygæ. Pepuziani.

CATHARI.

II.

CAthari, Nouatiani sunt, à Nouato Romanæ eccl. sic presbytero ortum ducentes, & qui Galieni Imperatoris & Stephani I. Papæ temporibus, circa annum Domini 256. emerserunt.

Cathari autem appellari voluerunt, id est, sanctuli & puri. propter munditiam, quam superbissimè & arrogantissimè iactabant, vtpotè qui sese dicerent sine peccato esse, contra illud Ioannis: Si dixeri-

Cathari cur sic appellati.

1. Ioann. 1. xerimus quòd peccatum non habemus, nosipsos seducimus, & veritas in nobis nō est. Ideoque, teste Lindano & Bullingero, omittebant illud orationis Dominicæ, Dimitte nobis debita nostra, eô quòd nulla peccatorum venia opus haberent.

Cathari orationem Dominicā mutilant.

Eorum dogmata. Hi aliorū quoquè orationes pro se nō esse necessarias aiebant.

Infantes absque peccato esse, ideoque non egere baptismo.

Docuerat autem eos Nouatus, post baptismum acceptum, relapsos in peccatū, redire ad salutem non posse. Quo impio errore multos ille ad desperationem adegit, & ecclesiarum concordiam dissipauit contra illud Ezechielis: Quacunque hora peccator ingemuerit &c.

Ezech. 18.

Cum Aërianis notissimis ecclesiæ hostibus, oblationes fieri pro defunctis negant.

Viduas, si nupserint, tanquàm adulteras damnant & execrantur.

Qui cùm se cæteris mundiores prædicent, mundanos tamen se potiùs quàm mundos vocarent, si se intimè agnoscerēt & perpenderēt. De quibus diuus Thomas tractatu contra impugnatores religionū cap. 6 sic ait: Hic error Vigilantij, qui consilium de paupertate euangelica ausus est omninò destruere, per successiones errantium vsque ad hodierna tempora peruenit, qui & in hæreticis quibusdam, qui Cathari nominantur, permansit. De his vide plura in Nouatianis.

Vigilantij error in hodiernum vsque diem perdurans.

CATHARIALII, SIue Catharistæ.

12.

CAtharialij seu Catharistæ non sunt ij, quos Nouarianos infrà appellabimus, sed alij Nouatianis posteriores, qui ad Manichæorum familiam pertinen & quos Diuus Augustinus non Catharos, sed Catharistas appellat. Nam idem Augustinus lib. de Hæresibus ca 46. de Manichæis differens, illos ait in tres sectas diffectos. Quidam enim Manichæi nuncupantur, nomen authoris retinentes: alij Macarij: alij verò Catharistæ, hoc est, mundatores siue purificatores ꝓpter horrendas quasdam & execrandas purificationes, quas faciebant. Emerserunt autem hi sub Aureliano Imperatore, & Felice huius nominis primo summo Romanorum antistite, circa annum Domini 279.

Manichæi secta in tres partes diffecta.

1. Dicebant autem isti, non licere vesci carnibus: alimenta omnia esse immunda adstruentes, propter mali principij commixtionem: eamq; ꝓpterea, quibusdam execrandis (vt iam diximus) purgationibus adhibitis, purificabant: Adeò quidem vt farinæ, qua panis pro Eucharistia conficiendus erat, humanum semen commiscerent, dicentes semine admixto farinā purificari: atque itá (vt dicebant) per seminis commixtionem ea purificata, sacramentum execrandum conficiebant.

Catharistarum hęreses detestandæ.

2. Dicebant nanque nullo pacto ex pane aqua & igne confecto, posse cōfici corpus Christi, eò quòd panem, creaturam diaboli esse confiterentur. Ideoque Diuus Augustinus propter has ciborum execrandas purificationes, eos non Catharos, quod Latinè sonat mundos, sed potiùs Catharistas, hoc est, purificatores, appellat. Quo nomine multi allucinati sunt, cùm nihil inter Manichęos & Catharos conueniat.

3. Asserebant item omne iuramentum itá esse Christianis interdictum, vt eis nūquàm iurare liceat, quantumuìs ad id iudicum iussu & coactione adacti.

4. Omnia deniquè Ecclesiæ sacramenta negabant.

5. Cumque vinis vescerentur, vinum tamen nō bibebant, id esse dicentes fel principum tenebrarum, vt author est Philastrius.

6. Adeoque ab ouorum esu abhorrebant, vt cùm ea frangerentur, expirarent.

CAELESTIANI.

13.

CAelestiani à Cælestio quodam (vt ex Gennad. j catalogo illustrium virorum colligere licet) monacho dicti sunt. Cuius autem is gentis aut patriæ fuerit, hic ille non explirat, nec notum est. Ex eius tamen descriptione constat, illum fuisse Pelagio coæuum atque cōtemporane-

poraneum, sub Archadio Imperatore & Innocentio huius nominis primo Romanorum pontifice, circa annum Domini 405. Quo alioqui tempore à concilio Mileuitanum in Africa celebratum est, & hæresis Pelagiana & ipsius Cælestij ab eodē (præside eo ipso Innocentio) condemnata. De quo Cælestio Diuus Augustinus, li. de Perfectione iustitiæ ad Eutropium & Paulum episcopos scribens, eum asserit idem sentire quod Pelagius, vtpotè quem magistrum discipulus sit sequutus. Et rursùs de fide catholica idem inquit: Cùm Cælestius atque Pelagius in Ephesina synodo sint damnati, quomodò poterūt illa capitula recipi, quorum damnantur authores?

Cælestij errores. Porrò Cælestius (ab alijs Cælestinus, sed corruptè, appellatur) rationibus sophisticis nitebatur probare, nullum hominem peccare, si vellet: omnes esse iustos, si vellent: hominem deniquè ad perfectum statum posse peruenire, si vellet. Tantumq; cum suo magistro Pelagio libero abitrio tribuebat, vt diceret absque gratia Christi, hominem omnia præcepta Dei implere, & suis meritis vitam æternam consequi posse. Cuius Diuus Augustinus libro de perfectione iustitiæ, sexdecim refellit argumenta. Beatus item Hieronymus epistola ad Alypium & Augustinum, eidem Augustino gratulatur, quòd eius operâ hæresis Cælestiana oppressa sit. Vnde in Oseæ prophetæ cap 5 dicit glosa in hunc modum: Hæretici sæpè sophismatibus & arte diabolica opprimunt Ecclesiam: qui non munditiam veræ fidei, sed sordes sequuntur mendacij: adeò vt ipsi traditi diabolo & angelis eius, videantur sibi calumniam pati, & in se iamiam factam esse diuini iudicij virtutem. (Hæreticorū peruersitas.)

Hunc autē Cælestium Gennadius tradit, antequàm Pelagij dogma incurreret, immò cùm adhuc adolescens esset, ad parentes suos de monasterio tres epistolas scripsisse. Ex quo liquidò constat, eum fuisse monachum. De quo Vincentius Lirinensis libello illo verè aureo, quem pro Catholicæ fidei antiquitate & veritate, aduersus prophanas omnium hæreseon nouationes edidit, scribit in hæc verba: Quis, inquit, vnquàm ante prophanum illum Pelagium, tantam virtutem liberi præsumpsit arbitrij, vt ad hoc in bonis rebus per actus singulos adiuuandum, necessariam DEI gratiam non putaret? Quis ante prodigiosum discipulum eius Cælestium, reatu præuaricationis Adæ, omne genus humanum negauit adstrictum? Quis ante sacrilegum Arrium, Trinitatis vnitatem discindere: quis ante sceleratum Sabellium, vnitatis Trinitatem confundere ausus est? Quis ante crudelissimū Nouatianum, crudelem DEVM dixit, eò quòd mallet mortem morientis, quàm vt reuertatur & viuat? Quis ante magum Simonem, Apostolica districtione percussum, à quo vetus ille turpitudinum gurges vsque in nouissimum Priscillianū continua & occulta successione manauit, authorem malorum, id est, scelerum, impietatum, flagitiorumque nostrorum, ausus est dicere creatorem Deum? &c. Hactenùs Lirinensis. Vide reliqua in Pelagio. (Vincētij Lirinensis de Pelagio, Cælestio, Ario, Sabellio, Nouato Simone mago, & Priscillano, sententia.)

CERDONIANI.

14.

Cerdoniani à Cerdone quodam mago & hæretico nuncupati sunt, qui tēpore Antonini Pij cæsaris, & * Hygini Romanorum pontificis viguit, circiter annum Domini 144. (* Higini.)

1. Hi, authore diuo Hilario, lib. 6. de Trinitate, & Irenæo lib. 1. cap. 28. aduersùs hæreses, duos deos, vnum iustum, & alterum iniustum statuūt, à quibus bona & mala prouenire omnia confitentur & asserunt. (Cerdonianorum hæreses.)

2. Diuus item Augustinus lib. de hæresibus, cap. 21. refert, Cerdonem ità docuisse, vt dixerit Christum neque natum ex fœmina, neque habuisse carnem, neque verè mortuum, neque quicquam passum sed simulâsse passionem.

3. Dicebat etiàm cū suo discipulo Marcione, legem veterem malam esse, & à malo principio procedere: quod & posteà docuit Manichæus, qui eum in hac hæresi sequutus est.

4. Totum etiàm vetus Testamentum reijciebat cum sacris Euangelijs, præter illud quod diuus Lucas scripsit, quasi in prophe-

phetis & Euangelistis non fuisset Christi spiritus.

Nicephori & Irenæi testimoniũ de Cerdone.

De hoc Cerdone sic scribit Nicephorus lib.4 ecclesiasticæ historiæ cap. 3. Sub Pio Antonino, inquit, ecclesiæ Romanæ Hygino præsidente, Irenæus Valentinũ & Cerdonem hæresum suarum authores fuisse scribit: qui Marcionis quoque erroris duces extiterint, & Romæ vterque domicilium inuisi Deo dogmatis constituerint. Scribit autem ad hunc modum: Valentinus enim venit Romam sub Hygino, inualuit autem temporibus Pij, durauitque vsque ad Anicetum. Cerdon verò qui ante Marcionem fuit, & ipse sub Hygino, qui in vrbe Roma * nonus erat episcopus, in ecclesiam venit, & pietatem profitens atque resipiscens, ità ibi mansit, vt aliquandò occultè doceret, aliquandò autem rursùs se pœnitere confiteretur: nonnunquàm etiàm coargueretur de his quæ perperàm doceret, atque etiàm à fratrum cœtu excluderetur. Hæc in tertio aduersùs hæreses libro.

* decimus.

In primo autem, de Cerdone etiàm ità refert Irenæus: Cerdon verò quidam à sectatoribus Simonis, impietatis suæ occasionibus sumptis, Romam venit sub Higino, nonum locum episcopalis successionis ab Apostolis sortito, ibique docuit, eũ qui à lege & prophetis prædicatus est Deum, non esse patrem Domini nostri Iesu Christi. Hunc quippe nosci, illum esse ignotum: & alterum quidem iustum, alterum autem bonũ esse. Cui Marcion succedens, doctrinam eam adauxit, sine pudore & verecundia omni blasphemans. Hęc Nicephorus.

Tertullianus quoque de eo ità scribit: Cerdon duo introduxit initia, id est, duos deos: vnum bonum, & alterum sæuum, &c. Christum item verũ hominem, & verè passum esse negauit. De hoc vide plura in eius discipulo Marcione, & in Valentino.

CHAZINZARII.

15.

Chazinzarij hæretici, sunt ex Armeniorum familia, cuius hæresis radix extitit Iacobus quidam Syrus genere, obscurus prorsùs, & nulla gloria vir. exorti sunt autem temporibus Constantini tertij Heraclij filij, & Theodori maximi Romanorum pontificis, circa annum Domini 640.

Chazinzarorũ hæresis.

De his Nicephorus libro 18. cap. 54. ecclesiasticæ historiæ scribit in hunc modum: Apud Armenos qui Chazinzarij nominantur, eorum impietates maximè retinent. Factio autem non minima hęc dogmatis eorum est, Staurolatræ scilicet. Chazus namque, crux ab eis dicitur: proptereà quòd crucem tantùm adorare & colere dicantur. Qui sanè illis per omnia consentientes, re eiuscemodi maximè à sectis talibus, & Iacobitis inprimìs, dissentire videntur. Quin & isti non vnam confusè naturam, sicut illi, in Christo esse opinantur, sed duas: quemadmodùm & nos. Cæterùm aliam peregrinam impietatem perperàm inducunt: quia duas personas in vno Christo esse, fabulantium more, nugantur: iuxta Anthropolatram, id est, hominem adorantem Nestorium: ità vt passionis tempore alteram personã in cruce passam, alteram autem ab ea segregatam, seorsim stetisse, passionisq; spectatricem fuisse dicant. Insupèr alia quoque generis eiusdem, impietate omni referta, deblaterãt. Atque illi quidem nunc ex traditione, quæ ratione nulla nititur, hæc faciunt. Veteres autem eorum legislatores & doctores magnæ Armeniæ, Gregorium illum antistitem ritus eiusmodi eis per manus tradidisse, calumniosè iactant, maximè verò oblationem azymam, & absque aqua poculum, proptereà quòd in mystica illa cœna, azymum etiàm sacrificium & vinum solum fuerit. Quarum rerum nullam Apostolica ecclesia admittit, veterem traditionem legitimè seruans.

Chazinzarij à Iacobitis in quo dissentiant.

Porrò de ieiunio Arziburi, quod paulò ante eum diem, quo carnium esus interdicitur, seruant, interrogati: quandoquè propter Adami proscriptionem, id se obseruare: quandoquè propter Niniuitas, dicunt. Nonnunquàm verò eam esse traditionem referunt, qua olìm se Armenij à cibis abstinuerunt, quum baptizari à sancto Gregorio debuerunt.

Ieiuniũ Arziburi à Chazinzarij ô obseruatum.

Ali-

Aliquandò etiam celebrati id asserunt, ꝑpter Sergium quendam, qui o i n apud eos martyrio sit defunctus: veram eius originem & causam commemorare detrectaures, quæ eiusmodi est: Sergius quidã apud eos doctor canem habuit, quo ille à dæmone agitato, plurimùm adiuentis sui designatore atque indice vsus. Huic Arziburi nomen indidit, quod Armeniorum lingua mandatorem significat. Quum ergò in oppidis & vicis habitantes discipuli & sectatores eius, canem præcedentem viderent, obuiàm illi magistro suo ibant, eũ demque præeuntes producebant. Euenit autem, vt canem lupus deuorârit. Et Sergius post eum diem, quo canem præmiserat, ad eos quò ille missus fuerat, profectꝰ est: & quum qui ei obuiàm prodiret, inueniret neminem, grauiter eam rem tulit. At postquam certior factus est, à lupo canem deuoratum esse, Armenijs mandauit, vt quotannis, diebus statis, ob canis eius obitum ieiunarent, lugerent, atque mœrerent: quòd videlicet tantum bonũ è medio sublatum esset. Nomenque canis ieiunio ei, Arziburum cognominans, imposuit. Sed hactenùs de Chazinzarijs, quorum multi illis ipsis temporibus duces fuère & doctores Nestorij quidam, Eutychetes, Dioscori, Cnaphei, Seueri, Theodosij, Iuliani Halicarnassei, Gaini, & alius eiusmodi infelicium mortalium chorus. Quorum impiorum dogmatum sectator atq; restaurator, quem diximus, Iacobus fuit, à quo maxima ex parte Syrorum gẽs ad hodiernum vsque diem, Iacobitæ sunt denominati. Sed enim eius morbi contagione Sergius etiàm, qui non ità pridèm archiepiscopatûs Constantinopolitani gubernacula susceperat, maximè infectus est, ꝑ quẽ Monothelitarum hęresis admodùm est propagata. Hactenùs Nicephorus. De hac hęresi vide plura in Armenijs, Iacobitis, & Monothelitis.

Eius ieiunij vera ratio.

Sergius Patriarcha Cõstãtinopolitanus hęresi infect. Chazinzariorũ.

CERINTHIANI.

16.

Cerinthiani à Cerintho homine hæretico, & pessimis moribus assueto, dicti sunt. Qui cuius nationis aut gẽtis fuerit, memoriæ non prodiderunt historici. Ego tamen arbitror eum Iudæum & ex eorum numero fuisse, qui, vt est in Actis Apostolorum cap. 15. descendentes de Iudæa, docebant fratres, Quia nisi circuncidamini secundùm morem Moisis, non potestis saluari: & ob quorum dissensionem, primum Concilium ab Apostolis Hierosolymis celebratum est. Constat autem, eum coæuum fuisse diuo Iohanni euangelistę Neronis Imperatoris & Petri Apostoli temporibus, circa annum Domini 69.

Quòd verò cõtemporaneus sancto Ioanni Euangelistæ fuerit, restatur diuus Irenæus libro 3. aduersùs hæreses ca 3. cùm de beato Polycarpo loquens, ait venisse aliquandò in balneum Ioannem, & illic reperisse Cerinthum hæreticum vnà cum consortio suorum sedentem, inter quos Cerinthus acerrimè disputabat, impudenterque blasphemus negabat Christũ Deũ esse. Atque surgens Ioannes monuit amicos suos qui ei assidebant, vt vnà secum abirent: nam non velle Deum ampliùs ferrè blasphemias tam impudentes. Illicò verò cùm egressus esset, collapsa domus. Cerinthum cum sua cohorte extinxit. Ex quo licet videre horrendum exemplum diuinæ vltionis & vindictæ in eos, qui manifesta impietate nomen Dei & eius sanam doctrinam blasphemant, non verentes sectas perditionis introducere: & quàm ira diuina illos non patiatur tandèm inultos.

Cerinthus ruina domûs oppressus.

1. Docebat autem hic scelestus inter alios errores, Christi regnum post resurrectionem terrenum futurum, & homines in carne, concupiscentijs & libidinibus subiectam vitam acturos. Qui error apud Iudæos quoquè viguisse constat, qui omnia quæ à prophetis de Christi regno dicuntur, carnaliter intelligebant quo errore imbuta videtur fuisse mater filiorum Zebedæi, cùm à Christo petijt, vt iuberet duos filios, vnum à dextris, alterum verò à sinistris sedere in regno suo. Et quia Cerinthiani mille annos homines futuros in voluptate carnis post resurrectionem ꝑdicabant, ideò græcè χιλιασαὶ, id est, Latinè Millenarij, sunt appellati, vt infrà in eorum titulo videre licet. Quod nihilominùs Marci 12. reprobatur in hunc modũ: In regno cælorum neq; nubent, neq; nubentur. 2. Ne-

Cerinthi errores.

Matt. 20.

Cerinthiani Millenarij appellati

2. Negabat cum Carpocrate & Ebione Christum fuisse Deum, sed solam naturã habuisse humanam: eundemque nondũ resurrexisse à mortuis, sed aliquandò surrecturum.

3. Asserebat legem veterem iuxta omnia illius præcepta esse seruandam vnà cũ lege noua, ideoque circuncisionem necessariam esse ad salutem consequendã, contra illud D. Pauli præceptum: Si circuncidimini, Christus vobis non proderit. Et extra de Baptismo, cap. Maiores: Cùm baptisma successerit circuncisioni, absit vt in illam damnatam hæresim incidamus, quæ perperàm affirmabat legẽ cum Euangelio, & circuncisionem cum baptismo seruandam. Hunc itaque Cerinthum Philastrius libro de hæresibus primum fuisse asserit qui sub Apostolis quæstionem seditionis commouit, dicens debere circuncidi homines. Cuius causa contra illũ & hæresim eius decreuerunt in suis Actibus Apostoli sententiam, non debere iam homines Iudaismo, id est, circuncisioni, alijsque huiusmodi superstitionis vanæ parére carnalibus, qui de Gentibus veniẽtes, credebant in Christum Dominum & saluatorem nostrum.

Gala. 5.

Act. 15.

4. Dicebat rursùs cũ Simone mago & Menandro, mundum non creatum esse à Deo, sed ab angelis.

5. Apostolum Paulum, & Actus Apostolorum non recipiebat, sed illos conabatur auferre ex catalogo sacrorum librorum.

6. Euangelium quoquè secundùm Matthæum, solum admittebat, reliqua tria cõtemnens.

7. Iudas proditor Christi, erat ei in honore maximo: & beatos Martyres blasphemijs afficiebat.

De Cerintho verò Nicephorus lib 3. ecclesiasticæ suæ historiæ cap. 14. in hæc verba loquitur: Eadem ætate (hoc est, Nerone imperante, & Menandro atque Ebione suas hæreses propagantibus) Cerinthũ quendam alterius hæresis ducem fuisse, scriptor ecclesiasticus Caius commemorat, ità dicens: Sed & Cerinthus per reuelationes, velut à magno Apostolo scriptas, verborum portenta nobis tanquàm per angelos ei tradita mentitus inducit, post resurrectionem adstruens terrenum futurum Christi regnum, & carnem tũ primas obtinentem, denuò cupiditatibus in Hierusalem inseruituram. atque cum sacrarũ Dei scripturarum sit hostis, seducere homines volens, mille annorum nuptiarum celebritatibus destinatum mundum refert. Hæc Nicephorus.

Cerinthi historia ex Nicephoro.

Eius etiàm Dionysius Alexandrinus in 2. Promissionum de Ioannis Apocalypsi libro meminit: Cerinthum, dicens, qui à se nominatam Cerinthianam hæresim instituit, condignum idoneumque figmento suo nomen sibi vulgò arrogare voluisse. Disciplinæ quippè eius illam fuisse doctrinam: Terrenum Dei regnum fore: & quarum rerum ipse, qui corporis sui amans & admodùm carnalis esset, cupiditate teneretur, ventris videlicet, & earum quę sub ventre sunt, partium voluptatis & exuberantiæ, in eis tanquàm in somnis vitam peractum iri: hoc est, in epulis, compotationibus, cõiugijs, & quibus hæc plausibiliora gratioraque fore largiusque prouentura putauit, diebus festis, sacrificijs, & victimarum mactationibus. Hæc Dionysius.

Dionysius Alexandrinus.

Irenæus autem (vt suprà meminimus) quum alia etiàm plura vertiginis plena deliramenta eius in primo contra hæreses libro proposuit, tum in tertio eiusdem operis de eo memoria dignam historiam recenset, quã per traditionem Polycarpi Smyrnæi episcopi se accepisse dicit. Quũ nanque aliquandò Ioannem Apostolum balneo vtì opotteret, atque is futurum cognosceret eò quoquè Cerinthum ingressurum, quanta potuit celeritate indè refugit, ne sub eodem quidem tecto vnà cum illo manere iustum esse opinatus. Quod etiàm ijs qui cum eo erant, persuasit: Fugiamus, inquiens, nè balneum concidat, in quo veritatis inimicus Cerinthus lauat.

Cerinthum autem illum (inquit Lindanus de nostri temporis hæreticis) Iudaizantem Chiliastæ resuscitant Anabaptistæ quidam, corporale Christi regnum post resurrectionem futurum, vt ait Sebastianus Francus.

Cerinthiani nostri tẽporis.

R CHI.

CHILIASTAE. 17.

Chiliastæ, Cerinthiani sunt sectâ, eosdem cum Cerintho obseruantes errores, à chile græca appellatione dicti, quod mille Latinè significat. Chiliastę nempè millenarij appellantur, quòd mille annorum post mortuorum resurrectionem fore dicant Christi regnum corporaliter in hac terra producendum, sanctosque corporaliter epulaturos cum Christo. Emerserunt autem Adriani Imperatoris & + Xisti huius nominis primi Papæ temporibus, circa annum Domini 130.

Chiliastarũ hæresis.

Dicunt verò ità, teste Philastrio; Cùm venerit Christus de cælo, mille anni erũt iterùm nobis carnaliter ad viuendum, generandum, & manducãdum, sicut fit nũc in hoc seculo quotidiè: ignorantes intereà escam cælestem, id est, immortalitatis illud præmium affuturum, non hoc caducum & transiens, cùm Dominus in Euangelio Iudæis quibusdã hoc suspicantibus dicat: Nescitis scripturas, & virtutem earum ignoratis. Nam in die iudicij non nubent, neque nubentur, sed erunt sicut angeli Dei. Et Apostolus, Non est regnum Dei esca & potus, sed iustitia, pax & gaudium in spiritu Domini sempiternum.

Mar 12.

Rom. 14.

Eorum author fuit Papias Hierapolitanus antistes, diui Iohannis auditor, vt inquit Irenæus, & Polycarpi sodalis. Sed qui (authore Nicephoro, lib. 3. cap. 20. ecclesiasticæ historiæ) ignorans, promissiones arcano quodam mysterio esse editas, hæc crassiùs acceperit: quippe qui mente acri non fuerit, id quod ex oratione eius conijcere licet. Multos tamen in eandẽ æmulationem, vetustatem viri admiratos, pertraxit, sicuti Irenæus, & si quis præter eà alius eiusdem cum illo est sententiæ & opinionis, ostendit. De hac hæresi vide plura in Nepote, quem tradunt etiàm huius Epicureæ opinionis authorem fuisse.

Chiliastarũ author.

CHRISTOPHORVS Schaplerus. 18.

Christophorus Schaplerus natione Germanus, secta Lutheranus, vnus ex ducibus eorum rusticorum fuit, qui anno Domini 1525. tempore Caroli V. Imperatoris, & Clementis septimi Romanorum pontificis, & Francisci primi huius nominis regis Gallorum, emerserunt. De qua re scribit Carion Chronicorum lib. 4. in hæc verba:

Eodem hoc anno in Germania horribiles, & antè nunquàm auditi motus à seruis rusticis in Alsatia, Sueuia, Francia, Duringia, & in illis terris quæ ad Rhenũ sitæ sunt, excitabantur. Motus hi magna vi & armis principum sunt repressi: adeò vt intra menses ferè tres, supra centena millia rusticorum conciderint in conflictu, non aliter atquè pecora trucidati.

Bellum rusticanum anno 1525.

Porrò Christophorus Schaplerus quidam cognomento, duodecim articulos conscripserat de libertate Christiana, inter quos hic erat præcipuus, Tributa non esse pendenda Magistratui. Ex hac doctrina, spe libertatis acquirẽdæ, maxima pars rusticorum accensa, dicitur arma cepisse aduersùs legitimos Magistratus. In Mulhausen Duringiæ oppido, concionator Ecclesiasticus erat Thomas Monetarius. Is palàm docuit restaturaturum se colla. psum Ecclesiæ statum, gloriabaturq; priuatìm sibi à Deo reuelationes fieri, & ad euertendam tyrannidem impiorum, gladium Gedeonis sibi commissum esse. Eduxit turmatim cohortes vulgi, iussitque nobilium domos diripi, & Monasteriorũ bona compilari. Cæterùm dum deprædãtur passim plebeiæ copiæ sine ordine, deleuerunt eas Saxoniæ principes, & Landgrauius Hessorum. Monetarius & sociorum eius plerique capti sunt, & capite trũcati, pœnas impij sui instituti dederunt. Monetarius hic prim9 author extitit phanarici illius erroris Anabaptistarum, qui puerorum baptismum damnant, anabaptismum docent, iuramenta auferunt, omnia communia faciunt, etiàm vxores, aliosque infinitos errores sub Euangelij prætextu passìm seminant. De hoc infrà in Muntzericis.

Christophorus Schaplerus.

Thomas Monetarius.

Monetarij & sociorum mors.

Monetari9 primus author Anabaptistarum sectæ.

ÇIR.

CIRCVITORES.

19.

Circuitores, alio nomine Circumcel-liones, seu Scotopitæ dicti, Africani sunt natione, genus hominum (authore August. lib. de hæresibus cap. 69.) agreste, & famosissimæ audaciæ, non solum in alios immania facinora perpetrãdo, sed nec sibi eadem insania & feritate parcendo. Nam per mortes varias, maximè præcipitiorum, aquarum, & ignium, seipsos necare consueuerunt. Et in istum furorem alios seducunt, vt seipsos occidant. Quod si facere ij renuunt, mortem sibi minantur, hoc pacto illos dicentes martyres fieri.

Circuitorũ crudelitas.

Quis autem huius insaniæ vel insanæ hæresis dux fuerit, aut quo tempore cœperit, nec Diuus Augustinus, nec Philastrius prodiderunt. Augustinus tamen illos pertinere ad Donatistas, & sub illis militare, asserit. Ex quo colligi potest, illos fuisse Constantij Imperatoris, & Iulij papæ temporibus, circa annum Domini 349.

Philastrius.

De quibus sic idem scribit Philastrius: In Africa, inquit, sunt qui Circuitores dicuntur. Hi circumeunt terras, & quos inueniunt in via, eos cogunt vt interficiantur ab illis, dicentes, se desiderare pati martyrium: & sub hac causa multi latrocinãtur interdùm. Quidam autẽ ex his velut Biothanati moriuntur, sese dantes in præcipitium, diuersumq; subeunt calamitatis interitum. Qui cùm sine causa perire ità properant, honestæ mortis sustinent detrimenta, & iudicio Dei futuro se potiùs implicant, quàm soluunt.

CLANCVLARII.

20.

Clancularij ad hãc nostram ætatem spectant, suntque secta Anabaptistica. Qui authore Staphylo libro de Lutheranorum inter se concordia, existimant sibi licere, si rogentur, an sint Anabaptistæ, se esse negare. Satis omninò esse, si ipsimet clàm, quid credant, sciant: palàm confiteri non esse opùs. Et hi sunt frequentes in magnis vrbibus. Nulla templa intrant, domi se suosque docent, aut in hortis conueniunt. Vulgò fratres Hortenses vocantur. Hæc Staphylus.

De his rursùs Lindanus Dubitantij sui dialogo secundo: Sunt, inquit, quidam ex Monasteriensibus Clancularij appellati, à latendi studio, quidam occulti occultorum, &c.

CLAVDIVS TAVRI-nensis Episcopus. 21.

Claudius Taurinensis Episcopus Anglus genere, Ioãni Vuicleffo eiusdẽ & nationis & hæresis ferè coæuus, (teste Thoma Vualdensi, libri quem de Sacramentalibus edidit, titulo 2. cap. 16. adducto pro rei confirmatione, testimonio ex Chronicis Iuonis Carnotensis) dux & magister fuit eorum qui crucem Dominicã nullo pacto esse adorãdam dixerũt. Quo verò tẽpore hęc pestis viguerit, cùm ille subticeat, apud alium neminẽ aliud reperire potui. Sed cùm Vuicleffo contẽporaneus dicatur, hinc colligere datur, illum extitisse Caroli IIII. Cæsaris Germani, & Innocentij sexti papæ ætate, circa annum Domini 1352.

Dogma Claudij Taurinẽsis ẽpi.

Dicebat etiàm Baptismum esse nullũ, si fronti ipsius baptizati signum crucis non infigeretur. Qui error in hoc manifestus apparet, quòd si in eo illa omnia peraguntur quæ Christus præcepit fieri, constat baptismum esse perfectum. Constat autẽ Christum, cùm baptismum constitueret, nunquàm de signo crucis meminisse.

CLEOBIANI.

22.

Cleobiani à Cleobio, qui inter primos hæreticos, fratrum vnitatẽ scidit, dicti sunt sub Domitio Nerone, & Petro Apostolo circa annũ Domini 51. De quo Ignatius epistola ad Tralleis scribit in hunc modũ: Fugite ipsius nequissimi diaboli nepotes Theodotum & Cleobulum, qui generant fructũ mortiferum: de quo si quis gustauerit, moritur æterna morte. De hoc scribit etiàm Eusebius lib. 4. cap. 8. Item Nicephorus histor Ecclesiast. lib. 4. cap. 7. Meminit itidèm (in-

Egesippus de quibusdam primis hæresibus.

quit) Egesippus initiorum hæresum quarundam, ità inquiens: Postea quàm Iacobus Iustus martyrio est defunctus, sicut & Dominus idem ob verbum, in locum eius, patrui eius Cleophæ filius Simeon est suffectus, quem omnes Domini fratrē patruelem secūdum esse retulerunt. Propterea autem Ecclesiam vocauerunt virginem, quòd nondùm esset inanibus & vanis corrupta doctrinis. Primus eam deprauare cœpit, quòd in petitione episcopatûs repulsam tulisset, Thebutes, vnus è septem hæreticis, & plebeius: à quibus & Simon est, vndè Simoniani dicti: & Cleobius, vndè Cleobiani: & Dositheus, vndè Dositheani: & Gorthæus, vndè Gorthæani: & Masbotheus, vndè Masbotheni. Ab his autem & Menandriani, & Marcionistæ, & Carpocratiani, & Valentiniani, & Basilidiani, & Saturniani. Hi pro se quisque, proprias seorsim induxerunt opiniones. Ab his Pseudochristi, Pseudoprophetæ, Pseudoapostoli, qui vnitatem Ecclesię diuiserunt, perniciosis sermonibus aduersùs Deum, & aduersùs Christum eius. Scribit verò de Iudæorum quoquè hæresibus dicens: fuerunt autem variæ quoquè in circuncisione inter filios Israel aduersùs tribum Iuda & Christum ipsum, sententiæ & sectæ: videlicet Hessæorum, Galilæorum, Hemerobaptistarum, Masbotheorum, Samaritanorum, Saduceorum, & Pharisæorum. Hæc Nicephorus ex Egesippo.

Ecclesia ad huc incorrupta & virgo.

Hæreses Iudæorum.

COLLVTHIANI.

23.

Colluthiani à Collutho quodam Aegyptio, Arrianis fauente, dicti sunt, & exorti temporibus Constantini magni Imperatoris, & Syluestri Romani pontificis, circa annum Domini 315.

Colluthi dogma

Malorum author quō Deus.

Hic, authore Diuo August. libro de hæresibus, cap. 65. & Philastrio Brixiensi Episcopo, Deum dicebat malorum non esse factorem: qua de re velut hæreticus damnatur, & meritò quidem, cùm cōstet ex sacris literis, afflictionē inferri à Deo, & hanc vocari malum. Scriptura enim (vt ait Philastrius) Deum facere bona, & nihilominùs mala facere prædicat, cùm dicat propheta: Ego Dominus, & non est alter, formans lucem, & creans tenebras, faciens pacem, & creans malum. Et alius propheta: Non est malum in ciuitate, qd' Dominus non fecerit. Sed mala ista non natura esse dixit scriptura à Deo facta, sed causis id exigentibus hominum, scilicet in lege peccantium Domino. Quæ sunt tentationes persecutionis, diuersæque angustiæ, quæ Deo permittente insurgunt peccantibus, sicut scriptum est: Quis dedit Israel in direptionem? nónne Dominus cui peccauerunt, & noluerunt in vijs eius ambulare? Et per Hierentiam prophetam de Iudæorū populo: Ecce ego inducam super eos mala, de quibus exire non poterunt. Clamabunt, inquit, ad me, & nō exaudiam eos: & ibunt ciuitates Iuda, & habitatores Ierusalem, & clamabunt ad deos quibus libant, & non saluabunt eos in tēpore afflictionis eorum. Quibus quidem verbis apertissimè ostenditur, dictas afflictiones esse mala ea, quæ Dominus minatur se inducturū super ciuitates Iuda, à quibus dicit eas nō posse saluari deorum auxilio, quibus libabant.

Isa. 45.

Amos 3.

Isaiæ 42.

Hiere 11.

Sic itaque illæ sententiæ intelligendæ sunt, non autem Deum malam naturam fecisse, cùm alibi dicat scriptura: Ecce autem omnia valdè erant bona, quæ fecit Deus, hoc est, mundi creaturę. Et alibi scriptura dicit: Quoniam Deus malum non fecit, nec delectatur in perditione viuorū. Quia ergò non causa Dei creantis est mala naturaliter, sed hominum voluntas, q̄ obnoxia legi Dei vrgetur, & creatione cō-stringitur, conuersionis causa à Domino hæc inferuntur hominibus quotidiè.

Gen. 1.

Sapient. 1.

Causa creātis non mala, sed hominis voluntas.

Cùm ergò hæc dicuntur, quomodò dicta sunt, a Colluthianis & huiusmodi hæreticis, ignorantur. Quę enim ab eis putantur in creatiōe hominū mala, hęc eruditionis & vtilitatis sunt plena, quę hominum voluntas peruersa pati meretur, cū dicat Apostol. Nunquid iniustus Deus, qui infert iram suam hominibus? Non tamen sine vtilitate & emolumento futuro, hæc cūcta humano generi fieri permittuntur. Iustus enim in tribulatione sustinenda, fidelior & iustior comprobatur: peccator autem aut peccare desinit emendatus, aut perseuerans de mundo tollitur.

Rom 3.

tur, ne in corpore constitutus, ampliùs delinquere videatur. Ergò aut emendatus cùm superest adhuc in corpore, bonum iā opus facere non retardabit, aut mens coercetur, vt desinat à peccato, id quod ait Apostol. Qui mortuus est, iustificatus est à peccato. Hæc Philastrius.

Rom. 6.

Epiphanius. De Collutho Epiphan. contra Ariomanitas scribit in hunc modum: Et Colluthus quædam peruersa docebat, sed non durauit eius hæresis: nam statim disparuit.

Nicephorus. Et Nicephorus historiæ Ecclesiast. lib. 8. cap. 7. adducens epistolam Alexandri Alexandrini Episcopi, quam ad cognominem sibi Alexandrum Constantinopolitanum misit, de Arrij affectatoribus scribit in hunc modum: Prauorum hominum, qui dominandi libidine & pecuniæ cupiditate ducuntur, institutum, semper quæ ampliores eis esse videntur, insidiantur Ecclesijs: qui vario sanè prætextu pietatem Ecclesiasticam inuadere solent. Siquidem tanquam stimulis quibusdam, ab eo qui in illis efficax est, diabolo, ad propositam sibi voluptatem incitati, religione omni proiecta, iudicij Dei timorē proculcant. Instructi enim sunt per simulationem & dissimulationem, ad fraudem & seductionem impostores isti, vt siue per seipsos, seu per literas, per assentationem & venditationem falsam arte quadam compositas, transuersos agant simplicem atque sinceram fidem consectantes homines. Quandoquidem Arrius & Achillas, coniuratione nupèr facta, Colluthi dominandi cupiditatem longè etiàm deteriùs quàm ille ipse, sunt æmulati. Ille nanque accusatione aduersùs hos ipsos instituta, maligni consilij sui aliquem reperit prætextum. Isti verò æruscationem illius sub Christi nomine susceptam videntes, Ecclesiæ ampliùs subiecti esse non sustinuerunt: sed extructis sibi ipsis latronum speluncis continuos sibi peragentes conuentus, diù noctuque se in calumnijs aduersùs Christum & nos excogitatis, meditando exercent, atque omnes pias & Apostolicas sententias repræhendentes, Iudaico prorsùs more, Christi persecutricē instituunt officinam, diuinitatem Saluatoris nostri pernegantes, &c. Hæc Nicephorus.

Hæreticorū ambitio & peruersitas.

COLORBOSII. 24.

Colorbosij à Colorboso, Menandri & Marci hæreticorum & magorum affectatore nuncupati sunt. Vixerunt autem sub Antonini Pij principatu, & Hygini summi Romanorum antistitis pontificatu, circa annum Domini 152.

1. Hi (teste Diuo Augustino de hæresibus) omnium hominum vitam & generationem dependere ex septem sideribus, affirmabant.
2. Omnes sitientes salutem, in suo nomine baptizandos censebant.
3. Christum non verum hominem fuisse docebant, teste Euseb. lib. 3. cap. 26.
4. Nec verè, sed putatiuè passum.
5. Carnis resurrectionem negabant.
6. Duo principia cōtraria opinabātur.

Reliqua vide in Marco & Menandro.

COLLYRIDIANI. 25.

Collyridiani, authore Epiphanio, inde dicti sunt, quòd stata quadā die anni, collyridem virgini Mariæ offerrent in sacrificium, illam vltra decorū glorificantes. Hoc enim sacrificio, eam velut Deum adorabant, quum nulli nisi soli Deo sacrificium offerre liceat. Emersit autem hæc hæresis Theodosij I. Imper. & Siricij papæ temporibus circa annum Domini 395. Quæ hæresis (inquit idem Epiphanius) in Arabia à * Thrace & superioribus Scythiæ partibus emicuit, quæ sanè ridicula est, ac ludibrij plena apud prudentes reperitur. Stoliditatis enim potiùs condemnationem incurrit, quàm vt aliquid sapientiæ in ipsa esse iudicetur. Sicut enim Antidicomarionitæ per contumeliam in Mariam nociuas opiniones in cogitationes hominum seminabant, illam dicentes postquàm genuit Saluatorem, ipsi Ioseph copulatam fuisse: sic etiàm hi ad alteram partem inclinantes, in

summo detrimento depræhenduntur: quum illi quidem vilipendant sanctâ virginem, hi verò rursùs vltra decorum glorificent. Hi enim qui hoc docent, q̃ sunt præterquàm mulieres? Muliebre enim genus lubricum est, erroneumq́; , ac intellectu humili prædicum. Etenim & ipsi diabolo visum est hoc à mulieribus euomere. Quemadmodùm enim apud Quintillam & Maximillam ac Priscillam ridicula sunt dogmata, sic etiàm hic. Quædam enim mulieres currum, quendam siue sellam quadratam ornantes, expasso super ipsum linteo, in die quadam illustri anni per aliquot dies panem proponebant, & offerebant in honorem Mariæ. Omnes autem eo pane participabant, eidem vt Deo sacrificia libantes, quod sanè idololatriam quandam spirabat. Reuerà sanctum erat corpus Mariæ, non tamen Deus. Reuerà virgo erat ipsa virgo & honorata, sed non ad adorationem nobis data, sed ipsa adorans eum, qui ex ipsius carne genitus est, de cælis verò ex finibus paternis accessit. Hactenùs Epiph. qui plura volet, eundem legat. — *tamen. Hæres. 78. et 79.*

Genus muliebre quàm varium & erroneum.

COMMVNIAHABENtes. 26.

COmmuniahabentes, sunt sectâ Anabaptistæ, qui, authore Staphylo, & vxores & liberos, & omnia sibi in Republica communia esse debere arbitrantur, sicut Plato in sua Republica instituit, & olim Nicolaitæ, & nupèr Monasterienses Euangelici prophetæ. Concupiscit spiritus meus, inquiunt, carnem tuam. Veni itaque, & faciamus mirabilia. Vide Sleidanum de bello Monaster. Hæc Staphylus.

CONCORDENSES SEV *Cozocenses.* 27.

COncordenses seu Cozocenses ijdem sunt atquè illi, quos suprà Albanenses appellauimus, & quos Antoninus quarta parte summæ suæ, titulo 11. cap. 7. cum eisdem Albanensibus in multis pessimis erroribus conuenire, & in paucis discordare asserit,

1. Hi nempe duo principia rerum constituunt.
2. Deum item non creare, nec infundere nouas animas.
3. Christianis esse omninò interdictum omne iuramentum, adeò quidem, vt his nusquàm iurare liceat. Reliquos illorum errores vide in Albanensibus.

Cozocensis hæresis.

CONDORMIENTES. 28.

COndormientes sunt sectâ Anabaptistæ: qui, authore Staphylo, iubēt præ nimio noui Euangelij amore, debere viros & fœminas iuuenes ac virgines vno in loco & conclaui viuere, & in eodem cubiculo dormire. Sic quondàm in Burgundia & in Bohemia deincèps Grubenheimeri faciebant, qui extinctis luminaribus, dicebant ad omnes promiscuè, Crescite & multiplicamini. Hæc Staphylus.

CONFESSIONISTAE. 29.

COnfessionistæ sunt sectâ Lutherani, ex prima nimirùm classe Euangelicorum eorum qui nostra ætate Euangelij istius noui quod iactitant, doctrinam per Lutherum aliósve adulteratam sectantur. Qui rursùs in tres diuiduntur classes, in Rigidos videlicet, Molles, & Extrauagantes Confessionistas, de quibus vide locis suis.

Horum, inquit Guilhelmus Lindanus in Dubitantio Dial. 2. factiones hodiè per Saxoniam, vti confessionibus suis anno 1561. declarârunt Mansfeldenses & Vinarienses, qui septem ferè Luthcranorum damnant sectas ceu minùs Euangelicas, aut Lutheri dogma non verè secutas. Sed qui eorum volunt videri Luthcranissimi, sese Confessionistas à Confessione Augustana iactitant: quam tamen nunc sectantur variatam & reuerà deprauatam atq; adulteratam à doctrina anno 1530. Carolo V. exhibita. Quia verò Lutheri doctrinā Illyricus & Gallus à Melanchthone alijsq; accusant deprauatam, (si enim esset à Deo patre, eradicari per homines, immò discipulos

Confessionistarum variæ factiones.

Lutheranissimi.

pulos ipsius, non posset) conati sunt pristinos ac propè obsoletos Lutheri renouare errores, ab alijs condiscipulis ceu anathema damnatos. Hæc Lindanus.

Hosius. De his item Hosius de Heresibus nostri temporis lib. I. scribit in hunc modum: Sexta, inquit, Lutheranorum secta, est Confessionistarum, eorum scilicet qui sunt Confessionis Augustanæ, non de veste linea, cuius causa tantas tragœdias excitauit Flaccus, quam etiàm esse vult primam exitialis cunei partem: sed de summa Christianarum rerum, de eo quòd Euangelicæ doctrinę caput esse putat Lutherus: in quo pendere dicit & periclitari cognitionem sui ipsius, cognitionē & gloriam Dei. Quale est iuxta sententiam ipsius, dogma de libero arbitrio: de quo semper ità docuit, quod patiatur tantùm, non autem agat, quòd sit res de solo titulo, vel potiùs figmentū in rebus, seu titulus sine re: quia nulli est in manu sua quidpiam cogitare mali aut boni, sed omnia (vt Vuicleffi articulus Constantiæ damnatus rectè docet) de necessitate absoluta eueniūt. Vndè non dubium sathana magistro in Ecclesiam venisse hoc nomen liberum arbitrium, ad seducendos homines à via Dei in vias proprias. Et mala, inquit, opera in impijs Deus operatus. Hæc Lutherus.

Lutherus in libro quem inscripsit Operationes in Psalmos de Libero arbitrio.

CONONITAE. 30.

Cononitæ à Conone quodam Alexandriæ episcop. nominati sunt, qui tempore Mauricij Cæsaris & Pelagij huius nominis secundi Romanorum pontificis viguerunt, circa annum Dom. 584.

Cononitarū hæresis. De his sic scribit Niceph. historiæ Eccle siast. lib. 18. cap. 50. Insupèr alia quoq; quinta Seueritatum & Theodosianorum secta est, & Cononitarum, qui Seuerum & Theodosium, & episcopum prætereà apud eos quendam Cononem, à quo etiàm nominati sunt, probant. Profitentur sanè & isti reuerà Deum quidem esse & naturam & essentiam quanq;, patrem videlicèt, & filium, & spiritumsanctum. Adhæc tres quoquè personas dicunt, ipsam nimirùm sanctam Trinitatem, & subsistentias tres. Tres autem numero substantias & naturas per omnia similes secundùm Deitatem dicentes, vnamq; substantiam siue naturam, & vnam deitatem siue Deum, sanctam & consubstantialem profitentes trinitatem, non numero, sed per omnia simili Deitate, tres deos, aut tres deitates omninò dicere tergiuersantur.

Isti sanè neq; Damianum, neque Paulum, neq; adeò postremum apud eos Petrum receperunt. Quos ipsos Damianistæ & Pauliani, & Petritæ, Tritheitas primi appellàtunt. Discesserunt autem ab eis, propterea quòd illi tres deos, siue tres deitates dicere, patrem, & filium, & spiritum sanctum, renuentes, tres quoq; dicere numero substantias similes, & nihil prorsùs euariantes, detrectant. Hi autem tres quidem deos seu tres deitates dicere supersedent: tres autem numero substantias, seu naturas quasdam similes, profitētur. Sedenim Cononitæ, quum primùm Ioannis Philoponi Alexādrini Grāmatici scripta, quæ ab ipso cōtra Græcos seu Ethnicos, & de alijs quibusdā argumentis ab eo composita sunt, comprobàssent, postremò omnium & ipsum & lucubrationes eius reiecerunt, & anathemate confixerunt. Ioannes iste Philoponus Alexandrinus, Tritheitarum hæresis præfectus fuit: perindè atque olim Themistius philos. sub Valente primùm Agnoetarū sectæ præijt. Huc. usq; Niceph.

Tritheitæ

Ioānes Philoponus Tritheitarum dux.

Themistius author Agnoetarum.

CONSTANTIVS IMperator. 31.

Constantius Constantini magni filius fuit, & Constantis frater, qui leuitate quadam in Arrianam delapsus hæresim, quosdam in Deo gradus esse opinatus est. Imperabat ille anno Domini 340. pontificatum Romanum agente Iulio huius nominis primo. De cuius impietate, fraude ac tyrannide multa sunt in eo libro, quem sanctus confessor Hilarius Pictauiensis antistes, vnicum id temporis ac præclarum Gallicanæ Ecclesiæ lumen, magna cum libertate aduersùs hunc ipsum conscripsit, hominem (vt par erat) suis coloribus perpulchrè depingens. Grauissimam enim calamitatem Ecclesiæ CHRISTI inflixit, & fortassè

tasse neutiquam minorem, quàm aut Nero, aut Decius: quo nihil aliud agebat, q̃ vt orbem terrarum, (vt Hilarij verbis vtar) pro quo Christus passus est, diabolo condonaret.

Sozomenus — De hoc item ex Sozomeno historiæ Tripartitæ lib. 4. cap. 18. ità habetur: Constantius igitur Imperator, pridèm & ipse Arrianorum secta præoccupatus, omnia quæ paulò antè ei placuerant, in contrarium demutauit. Et primùm quidem ecclesiæ Constantinopolitanæ pontificem Paulum deportari iussit in exilium: quem deducentes in Cucusum Armeniæ, suffocârunt. Marcello autem denuò proiecto, ecclesiam Ancyranam Basilius rursùs inuasit. Lucius autem Adrianopoleos ferro vinctus, in carcere moritur. Tantumq; valuerunt, quæ de Athanasio dicebantur, vt in immensum furorem cadens Imperator, eum, vbicunq; reperiretur, iuberet occidi: & cum eo Theodulum & Olympiũ præsules ecclesiarum Thracensium. Hæc Sozomenus. Ex quo colligere procliue est, quanta fuerit iste Imperator crudelitate & impietate aduersùs pios ecclesiarum antistites. Vndè Diuus Hieronymus in vita Hilarionis Eremitæ eum regem Arrianorum appellat, quòd Dracontium & Philonem in exilium deportandos edicto constituisset.

Pia mors Pauli Cõstantinopolitani pontificis

Lucij mors.

In Athanasium, Theodulũ, & Olympiũ præsules, dirum Constantij præceptum.

Cõstãij violenta mors. — De eius morte autem sic scribit Orosius lib. 7. Constantius, inquit, dum Cõstantem fratrem bello insectatur, incauta petulantia periculis sese offerentes, à ducib. eius occisus est. Et D. Hieronymus ad Heliodorum in epitaphio Nepotiani: Constantius, Arrianæ fautor hæreseos, dum contra inimicum paratur, & concitus fertur ad pugnam, in Mopsi viculo moriens magno dolore, hosti reliquit imperium.

CONSTANS IMPErator. 32.

Constans Cæsar Constantini tertij huius nominis filius, & nepos Heraclij Imperatoris, Theodori summi Romanorum pontificis temporibus, Græcorum Imperium tenuit, circa annum Domini 643.

Cõstãs Acephalus. — Hic cùm secta Acephalita foret & auaritiæ addictissimus, in omnibus se crudelissimum aduersùs catholicos præstitit: adeò quidem, vt cùm aliquando Neapoli Romam venisset, inuidia ciuium Romanorum percitus, eorum quàm plurima ingentia palatia demolitus est, & in Tiberim deiecit, multasq; vrbis plateas desolatas effecit. Tandem à suis in balneo occisus est Syracusis. Quæ autem sit hæc secta, vide suprà in Acephalis.

CONSTANTINVS quintus, Imperator. 33.

Constãtinus quintus Imperator Constantinopolitanus, Leonis tertij filius fuit, Imperatorum serie septuagesimusquartus, summum pontificatum agente Zacharia Græco, in possessione sedis sacerdotis maximi nonagesimotertio, circa annum Domini 743.

Dictus est aũt hic Imperator Copronymos, proptereà quòd infans baptismi lauacro admotus, medijs sacris alimoniæ excrementoaquam polluerit. — Copronymo quare Constantinus dictus.

Hic non solùm patris impietatem in abolendis diuorum imaginibus reddidit, verùm etiam grauiori scelere reliquias eorum aut contempsit, aut combussit: Dicens idololatriam esse, imagines, & reliquias in tẽplis habere, siue illæ sint Christi, siue sancti hominis cuiuscunq;. Ob quam causam aliasq; complures, ecclesiam Dei longo tempore afflixit, indeq; adeò diuinam sententiam nõ euasit. Nam suæ iniquitatis completo mysterio, elephantiæ morbo correptus, interijt, horrendo vlulatu exclamans, se igni inextinguibili traditum esse: Sicq; animam exhalauit, insensatis Imperatoribus suæ vesaniæ relinquens exemplum. — Eius hæresis. — Eius mors horrenda.

Suidas. — De hoc Suidas Græcus scribit in hunc modum: Constantinus Imperator Romanorum, Leonis imaginum oppugnatoris Isauri filius (Copronymus, nomine à stercore sumpto, dictus) fuit. Ex Leone verò exorta est versicolore pelle & more vario pardalis, ex semine serpentis aspis perniciosa, & coluber volatilis, ex Dan Antichristus. Hic per successionem Imperij, administratione & impietate à patre accepta, lasciua, luxuria, & dæmonum inuocationibus. — Constantini impietas.

nibus,alijsq; prauis studijs quibus operam nauauit, delectatus est, egregium atq; cõmodum valdè patris & magistri sui diaboli instrumentum. Eò nanq; dementiæ & vecordiæ peruenit, vt publicitùs populo sanctionem vniuersalem proposuerit, nè quis omninò ministrorum Dei sanctus diceretur, sed vt reliquiæ eorum inuentæ despuerentur: neue intercessio illorum, quicquam nihil possent, peteretur. Quin mortalium omnium impurissimus præcipere est ausus, nè quis Mariæ intercessionem imploraret. Non enim inquit, opitulari cuiquã potest. Et nè ea Dei genitrix appellaretur, sanxit. Atq; acceptis in manus auro refertis loculis, eisq; multitudini ostẽsis, quãti eos æstimaret, interrogauit. Atq; vbi illa, plurimi, dixisset: ex eisdẽ loculis auro effuso, rursùs quanti illos faceret, quæsiuit. Et postquam populus, Nihili subintulisset: Ad eundem, inquit, modum Maria (neq; enim Dei genitricis nomine miser eã est dignatus) quoadusq; Christum gestauit in vtero, honore digna fuit: eum porrò vbi enixa est, nihil fœminis alijs dignitate præstitit. O audacem Saracenorum fidei & Iudaicæ sententiæ consectatoris blasphemiam. Atqui Venerem ille coluit, & victimas humanas exaduersò vrbi sacrificans obtulit: vbi diuæ Mauræ templum fuit, quod solo æquatum, & per cædes profanatum, Mauram deindè locum ipse appellauit: in quo noctù sacra facere, & pueros mactare solitus fuit. Testatur hoc cæsus Flauij filius: quem quum in occulto ad aras ille mactaret, factum id Deus in apertum protulit. Hæc Suidas.

In virginem matrem cõtumeliosus.

CONSTANTINVS *sextus, Imperator.* 34.

Constantinus sextus huius nominis Imperator, Leonis quarti filius fuit, imperioq; præfectus est cum Irene matre anno Domini 783. sub pontificatu Adriani huius nominis primi. Quæ Irene supra muliebrem captum prudentissimè imperauit, & summa cum laude omniũ. Ea nomine filij, curã imperij gerens, Concilium in Nicena vrbe secundum congregari fecit: in quo à trecentis & quinquaginta episcopis eòdem conuenientibus definitum est, vt qui imagines sacras delendas dicerent, perpetuo anathemate notarentur. Hanc tamen ecclesiæ determinationem Constantinus sextus grandæuus factus, malorum hominũ persuasione deceptus, recipere noluit. Quæ res vna fuit ex præcipuis causis, propter quas à Græcis Imperatoribus defecerunt Latini: & cur Constantinopolitani huius Imperatoris flagitia non ferentes, matre priùs Imperio ab eodem eius filio deiecta, eaq; tandem ab eisdem Constantinopolitanis ab exilio reuocata, oculos filio eruerit. De hac re vide plura in Iconomachis.

Irene imperatrix prudentissima.

Imagines templis restituuntur.

Hoc decretum mox imperator irritum abrogat.

Cõstantini sexti ob flagitia calamitas.

CONTOBABDITAE. 35.

Contobabditæ (scriptore Nicephoro libro 18. cap. 49. ecclesiasticę historię) à loco quodam nomine hoc sumpto appellantur. Hi primùm Seueritæ nuncupari sunt à Seuero ipsorum sectæ praeduce: deindè Theodosiani, à Theodosio, qui apud eos Alexandriæ Papa factus est, quẽ videlicet potissimùm consectati sunt: licèt tamẽ scriptum eius de Trinitate compositum, eorum quidam non receperint. Dicuntur & Angelitæ, & Damianistæ: vtpotè qui episcopos suos habeant, à quib. congruentia nomina accipiunt. Episcopos tamen soli Contobabditæ non recipiunt.

Seueritæ.

Theodosiani.

Angelitæ.

Damianistæ.

Porrò ij, siue Theodosianos, siue Angelitas, siue Damianistas, vel generali nomine Seueritas appelles, alium esse dicunt patrem, alium filium, aliùm Spiritum sanctum: non habere autem horum quenq; per seipsum naturam, sed habere communem Deum siue Deitatem in eis existentem: atq; de ea deitate, indiuisibili modo participantes, quemlibet esse Deum. Vnã autem subsistentiam opinantur esse patrẽ & filium & Spiritum sanctum: communẽ verò ipsum Deum, subsistentiam & naturam. Hæc Nicephorus.

Contobabditarum hæresis.

Floruerunt aũt sub Mauricio Imperatore, & Pelagio huius nominis secundo summo Romanorum pontifice, circa annum Domini 584.

COPTI. 36.

Copti, authore Bernardo à Lutzenburgo, Christiani quidẽ sunt, sed hæ-

Secreta Petri. retici, varijs in locis & circunfusè Indiam incolentes: Vtuntur autem ij in suis ecclesijs libro quodam fabuloso, quem Secreta Petri appellant: & in Missis suis legunt Euangelium Nicodemi. Hæc ille. Est autem hic animaduertendum, in India esse diuersarum sectarum Christianos vtpote Copti, Isini, Mandepoli, & Abasini, qui & vulgari nomine Indiani nuncupantur, quære locis suis.

COSMIANI. 37.

COsmiani à Cosma quodam hæretico dicti sunt, qui authore Nicephoro historiæ ecclesiasticæ lib. 9. cap. 11. Marcellianis assentiẽtes, in secundo Synodo vniuersali Constantinopolitana damnatis, antesecularem subsistentiam & diuinitatẽ Christi, & similiter interminatum eius regnum abolent, eo modo (vt ipsis videtur) monarchiam seu vnius imperium constituentes. Verbum enim ipsum Dei, tantùm nudum & sine subsistentia fictitiè vocant: in alio verò essentiam habens, aliquandò sanè vt vocale seu enunciatiuum, aliquãdò verò vt internum seu mentale, à quibusdam eorum dicitur.

Cosmianorum & Marcellianorũ impia dogmata.

Christum autem ipsum & Dominum & Deum, & mediatorem, & Imaginẽ Dei esse ante secula nolunt: sed eum ex eo tẽpore Christum esse factum & filium Dei dicunt, ex quo nostram ex virgine carnem assumpsit, ante trecentos quinquaginta annos. Ex eo enim tempore initium regni Christum habuisse, & finem id habiturũ esse post cõsummationem & iudicium volunt. Tales autem sunt Marcellus & Photinus Ancyrani in Galatia. Hæc Nicephorus ex epistola, quam Orientales episcopi ad Occidentales miserunt, & quam μακρόστιχον, hoc est, longiorem fidei formulã seu expositionem appellãrunt, sub Constantio Constantini Magni filio, qui in Oriente imperabat, & Iulio Romano huius nominis primo summo pontifice, circa annum Domini 350. De his vide plura in Marcellianis & Photinis.

CRESCONIVS. 38

Cresconij hæresis.

CResconius Grammaticus ex secta Donatistarum fuit, qui tempore Cõstantij & Liberij Papæ Ecclesiam Dei maximè infestãrunt, circa annum Domini 358.

Hic cum Donato suo institutore, filiũ patre minorem, & filio Spiritum sanctum impiè asserebat.

Contra hunc D Augustinus quatuor libros scripsit, in quibus Cresconiũ in multis repræhendit, maximè in hoc quòd Petilianum defendat, qui negabat Christum esse Christianorum originem, radicem, & caput.

CRISPINVS CALAmensis episcopus. 39.

CRispinus, teste Possidonio in vita B. Augustini, Donatista fuit, & in Calamensi ciuitate & regione Episcopus, cõtra quẽ cũ D. Augustinus trino conflictu disputãsset, fuit tandèm Crispinus ꝓ consulari sententia pronunciatus atque declaratus hæreticus: moxque deindè lege cautum atque censitum est, nullo prorsùs loco hæreticos Donatistas neque recipi aut tolerari debere. Ex quo tandèm effectum, vt non parùm sancta creuerit ecclesia, idque Archadij & Honorij Imperatorum & Siricij summi Romanorũ pontificis temporibus, circa annum Domini 400.

Crispinus episcopus Calamensis, hæreticus libello publico declaratus.

CYNICI. 40.

CYnici Philosophi quidam fuerunt, sectatores Antisthenis, qui primus nouum hoc philosophiæ genus introduxit: ità dicti siue à Cynosarge gymnasio, in quo Antisthenes profitebatur: siue à canina mordacitate, qua in hominũ vitas nullo discrimine inuehebantur: aut (vt alij volunt) ab eo quòd canum more in propatulo coire non dubitarent: quẽ admodũm de Crate & Hipparchia tradit Laërtius.

In Attica tria vel maxime memorantur gymnasia, Lyceũ, Cynosarges, & Academia.

Hos carnales & bestiales philosophos, dicentes licere cuiq; commisceri fœminis instàr canum, omni pudore sublato, Vualdenses & consimiles hæretici imitari non erubuerunt ab hinc aliquot seculis: quorũ luxurias multi deindè, iuxta diui Petri vaticinium, sunt secuti, dominationem spernentes, & maiestatem blasphemantes, vt dicetur locis suis.

1. Pet. 2.

ELEN-

ELENCHI ALPHABETICI OMNIVM HAERESVM, LIBER QVARTVS.

DE LITERA D.

DADOES. I.

DADOES vnus ex Massalianorum hæresis ducibus extitit, quæ tempore Iouiniani Imperatoris & Liberij papæ exorta est, circa annum Domini 367.

Dadoes & Massalianorum hæresis. Hic dicebat, nullam vtilitatem ex sacro baptismate baptizatis accedere, sed solâ studiosam orationem, dæmonem inhabitantem effugare.

De his hæreticis Nicephorus historiæ Ecclesiasticæ libr. 11. cap. 14. scribit in hæc verba: Eodem tempore, nimirùm quo Audæus emersit, etiàm Massalianorum pullulauit hæresis Euchætas, hoc est, precatores, hos nominant, qui eam vocem in Græcum transtulêre sermonem. Habent autem aliud quoquè nomen ex re ipsa natum. Euthusiastæ enim, hoc est, numine afflati nominantur, dæmone quopiam vim in eis suam exercente: quam rem Spiritûs sancti præsentiam esse opinantur. Qui verò in hoc vitio perfecti sunt, manuum opus omne & laborem, perindè atquè improbitatem, auersantur. Itaque somnio dediti, somniorum visiones & phãtasias, prophetiam vocant. Istius hæresis duces fuêre Dadoes, Sabbas, Adelphius, Hermas & Simeones, atquè prætereà alij. Qui quidem se ab Ecclesiastica communione non abstinuerunt, nihil prorsùs vel prodesse, vel obesse diuinam escam dicentes. De qua Dominus Christus inquit: Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam. Hæc Nicephorus libr. 11. cap. 14. ex Theodorito Ecclesiast. suæ historiæ lib. 4. cap. 11.

Euchætæ.

Euthusiastæ

Hæresis eius authores.

Cõmunionem Eucharistiæ hæretici isti in adiaphoris posuerunt.

DAEMONIACI. 2.

DAEmoniaci sunt ex famosissima factione Anabaptistarum, ad tertiam porrò nostri temporis Euangelicorum classem pertinentes.

Vocantur autem Dæmoniaci, teste Hosio de hæresibus nostri temporis lib. 1. proptereà quòd deciès per diem diabolum adorent. Credunt etiàm, teste Staphylo, dæmones, sicut quondàm Origenistæ, saluatum iri post finem huius seculi. Dæmoniaci vndè dicti.

De his sic scribit Guilhelmus Lindanus Dialog. 2. sui Dubitantij: Quàm multis alijs doctrinæ capitibus Euangelici isti Iudaismum reuocent, mox dicendum veniet. Sed vna colophonis loco attexenda est factio, quæ suo declaret exẽplo, quorsumnàm Lutherus & Syneuangelici, aut potiùs quò per sua lectissima organa promouerit diabolus. Quò igitur tandèm istarum abominationum aliquis recensendarum fiat modus, nunc diaboli scopum contemplare, quem istis fectis adeò varijs sibi est (eheu nimiùm infeliciter) molit^o. His enim omnibus hæreticorum mõstris & aliud excitauit genus multò prodigiosius, qui seipsos Dæmoniacos dicũt. Quorum alij Dæmones saluandos cum Origenistis opinantur, alij verò Cacodæmonẽ colunt. Et nè quid diuini omittant cultûs, vt catholici Deum inuocamus nouiès, ità isti (teste Hesiodo) diabolum per diem inuocant deciès. Hactenùs Lindanus. Dæmonicolæ.

DAVIDICI SEV DAuidgeorgiani. 3.

DAuidici, qui & Dauidgeorgiani, à Dauidegeorgio nomen sortiuntur.

Sunt autem ex tertia classe Euangelicorũ nostri temporis, quos Antilutheranos appellamus. Suam autem hæresim tueri aggressus est, Caroli V. Imperatoris Germani, & Clementis septimi summi Romanorum pontificis temporibus, circa annum Domini 1525.

Hic authore Lindano Dialogo 2. sui Dubitantij, vitriarius Gandaui in Flandria, anno 1501. matre Delpheosi, patre verò Georgio Amersfordiensi errone histrionicam agente natus (vti ex actis publicis Delphensibus liquet) mulierculas aliquot peccatis onustas vbi reperirisset, sese tertium Dauidem, verumque Messiam illis persuasit, quæ sese putabant beatissimas, si relictis maritis, ex promisso ipsius, quod nugabatur, semine conciperent. Hic præter Saducæismum, quo negabat veram corporum omnium resurrectionem, angelos, & dæmones, extremum iudicium, Baptismum, matrimonium, scripturas & regnum cælorum, abominanda suis tradidit mysteria. Dicebat enim liberum non esse, virum vni vxori adstringi, sed alias plures posse habere ad augendam prolem.

Idem habet Hosius lib. 1. de hæresib. nostri temporis.

Adhæc homo satanica superbia arrogantissimus, docere audebat omnem doctrinam hactenùs à Deo per Moisen, Prophetas, Christum & Apostolos traditam, fuisse imperfectam, & ad consequendam salutem inutilem, (vt ait Bullingerus lib. 2 cap. 14.) suam verò perfectam esse. Se enim esse dilectũ Dei filium, non ex carne, sed spiritu natum, in quem spiritus plenè effusus sit. Se esse illum verè cælestem CHRISTVM è spiritu sancto natum, qui peccata verè condonet, aut reseruet: qui deniquè iudicaturus sit nouissimo illo die. O blasphemias, diaboli mancipio dignissimas: Qui ipsum ità huc illuc raptabat atque rotabat, vt misero persuaderet, Dei oracula cælitùs sese audire, quemadmodùm ex eius autographo dudùm nobis Delphi tradito videre est: vbi varias pingit visiones, Dei spiritu ipsum afflante, sibi reuelatas, phanaticasque de suo Archipresbyteratu & filiatione promissiones.

Mysteria

Idem paulò infrà: Cæterùm (inquit) quàm fœda, quàm execranda, quàm abominanda Euangelicorum plurimi suis in mysterijs designare non erubescant, horror probis est vel cogitare. Immane quid suis neophytis Anabaptistæ præscribunt edendum aut bibendum, vt absolutissimam illam suam consequantur veteris Adæ mortificationem. Dauidgeorgius verò istorum omnium Antichristorum maximus, sese illum iactabat tertium Dauidem, verumq; Christum, dilectumq; Dei filium patribus olìm promissum. Cuius insania etsi non paucos per Hollandiam, Frisiamq; compertum sit fuisse in furorē plusquàm fanaticum abreptos, tamē post exustum eius à Basileensibus cadauer, sectatores eius se fuisse à vero seductos, agnoscere est cōsentancum. Certè eorum aliquot audiuimꝰ, qui multis cum lachrymis ab illo se post triduana ieiunia fuisse dementatos, atq; (vti aiebant) fascinatos deplorabant.

Euāgelicorū aliquot, q̃ abominãda, & qualia sint orgia.

Dauidgeorgius Antichristorum maximus.

Dauidgeorgius magus.

Rursùs idem dialogo 3. Tandèm (inquit) Dauidgeorgius de vitriaria fornace atq; histrionum scena in Euangelicorum cloacam delapsus, sese vetum illum Messiam, dilectumq; Dei filium (ò superbiam Lucifero dignam) profiteri non erubuit. Sed quantumuìs omnes sese iactitant Apostolos, Helias, Enochos, aut Euangelistas, nullo tamen adhuc miraculo ecclesię Dei declarare potuêre, sese esse à Deo missos: Adeò vt nullus eorum (ait Erasmus) extiterit, qui vel equum claudum sanare potuerit.

Diatriba [?] de libero arbitrio.

Plurima quoquè (ait idem paulò infrà) de Dauidegeorgio audiui ab oculatis testibus, quæ conceptam passìm de eo magiæ opinionem mirificè confirment. Hactenus Lindanus. De eo vide infrà in Georgio Dauide.

DAVID DINANTIVS.

4.

David, cognomento Dinantius, seu de Dinanto, Deum esse primā materiam asserebat. Contra quem errorem beatus Thomas lib. 1. cap. 17. quem aduersùs Gentiles edidit, & prim. parte, quæst. 3. articulo 8. disputans, asserit fieri non

Dauidis de Dinanto hæresis.

non posse, Deum aliquo modo in compositionem alicuius rei venire. Dicit nempè D. Dionysius de Diuinis nominibus cap. 2. nullum esse Dei tactum, neque vllam eius ad partes commiscendi communionem. De alijs eius erroribus vide suprà in Almarico, cuius opinionem in omnibus sectabatur.

Huius Dauidis libri, teste Cæsario dial. 5. perpetuò dānati sunt & exusti. De qua re vide ibi plura. Emersit autem (vt colligere licet ex Almariei historia) Imperante Philippo Barbarossæ filio, & summum pontificatum agente Innocentio tertio, circa annum Domini 1204.

DEISTAE.

5.

Deistæ, qui & Trinitarij, seu Arriani noui, in Polonia nuper, hoc est, anno Domini 1564 ex Lutherana secta exorti sunt, & in Galliam penetrantes, hoc anno, id est, 1566. apud Lugdunū suas execrandas disseminauerunt hæreses. Horum caput (teste Iohanne Vuigando, qui his proximis diebus contra eos doctissimū libellum edidit, quem de Deo contra Arrianos nouos nuper in Polonia exortos, inscripsit) & ducem sese profitetur quidam Gregorius Pauli, Minister Cracouiensis. Hi effreni maledicētia, vindictæ cupiditate, crassa & affectata propemodùm inscitia armati, (vt ille inquit) edita monstrosa tabula & Turri Babel, ex putrida ambitione veluti Scarabei ex asinis mortuis pullulârunt: Adeò quidem acres in sua peruicacia, vt Luthero vix minimam partem reuelationis & destructionis Antichristi reliquerint, nempè superioris tantùm tecti in ædificio Antichristiano denudationem. Immò sibimetipsis isti spiritus arrogant Antichristi excidionē & extirpationem ab imis vsque fundamētis. Gloriantur sibi longè plura à Deo esse data, quàm Luthero aut alijs. In hæresi verò tradenda, tam sunt intricati, obscuri, variabiles, vt magna attentione adhibita, diuinare vix queas, quidnam asseuerare conentur. In blasphemijs porrò effutiēdis, planè effrontes sunt. Maledicta quoquè adeò cumulatè & liuidè effundunt, vt existimes eos meris viperinis linguis pungere.

Gregorius Pauli, minister cracouiensis, Deistarū author.

Deistarū arrogantia.

Tres autem habent isti hypotheses, sicuti ex tabula ipsorum monstrosa ex Turri Babel, quam conflant, & ex epistola ad Tigurinos scripta, & ex reliquis ipsorum libris, colligitur.

Deistarū deliria.

1. Tres esse, Patrem, filium, & spiritum sanctum, sed non esse tres personas.

2. Vnam esse naturam seu Deitatem, communem tribus illis, sed non esse vnā essentiam.

3. Vnum esse Deum, sed tantùm Patrem dici vnicum & verum Deum: filium verò & spiritum sanctum, non dici vnicum illum Deum.

4. Hinc posteà nascuntur ipsis & aliæ quædam locutiones. Etsi enim fatentur, filium Dei esse Deum ex Deo genitum, tamen nusquàm dicunt, vnicum illum Deum, esse patrem & filium & spiritum sanctum: & spiritum sanctum quidem nusquàm Deum nominant. Hæc non obscurè portendunt, quonàm isti præstigiatores contendant. Dicūt enim esse tres, eosque nominant patrem, filium, & spiritū sanctum: sed hosce contendunt non esse personas. Quarum rerum cōfutationem lege apud eundem Vuigandum. De his vide plura in Trinitarijs & in Valentinistis.

DESIDERIVS LONgobardus. 6.

Desiderius Longobardus hæresiarcha suam hæresim instituit Conradi quarti Germani Cæsaris, & Alexandri quarti summi Romanorum pontificis temporibus, circa annum Domini 1250.

Hic dicebat voluntariam paupertatem non solùm fore inutilem, sed etiàm noxiam, illicitum esse contendens omnia pro Christo relinquere, nisi quisquis fuerit ille, talem religionem intret, quæ possessiones & prouentus habeat: vel nisi sit ille talis, qui manuum labore victum sibi comparare valeat. Sua quidem assertione dānans paupertatem, secundùm quam aliquis renunciat omnibus quæ possidet, vt liberiùs Deo sibi seruire liceat.

Desiderij Lōgobardi hæresis.

Diuus Thomas. De hoc diuus Thomas libro quem cōtra religionem impugnantes edidit, cap. 6. meminit in hunc modum: Desiderius (inquit) hæresiarcha Longobardus nostri temporis, edidit quendam tractatum cōtra Catholicam veritatem, in quo inter cætera condemnat statum eorum, qui relictis omnibus, egére volunt cum Christo, &c.

DEVTERIVS ARrianus episcopus, baptismi verborum præuaricator, 7.

DEuterius episcopus Arrianus vixit tempore Anastasij huius nominis primi in Oriente Cæsaris, & Symmachi Romani pōtificis, circiter annum Domini 493.

Deuterij error. Ab hoc, Baptismi forma præuaricata fuit, sicut noua ratio ab Eunomio Cyzici episcopo tradita. Nam Eunomius, teste Nicephoro lib. 11. cap. 11. non in Trinitatem, sed in Christi mortem baptizandum esse docebat. Deuterius verò, vt ait Sigisbertus in sua Chronic. in nomine patris per filium in spiritu sancto baptizabat.

Eunomij error.

Nicephorus. De hoc sic tradit idem Nicephorus ecclesiasticæ suæ historiæ lib. 16. cap. 35. Eadem, inquit, tempestate, hoc est, Anastasij Imperatoris temporibus, episcopus quidam Arrianus, cui nomen Deuterij fuit, in vrbe Constantinopolitana, Barbam quendam quum baptizaret, veluti Domini traditionem abolens, præter morem receptum dicere ausus est: Baptizatur Barbas in nomine patris per filium in spiritu sancto. Eccè tibi autem: vnda quæ in sacro lauacro erat, derepentè disparuit. Et Barbas indè profugiens, miraculum id omnibus promulgauit. Hæc Nicephorus.

Miraculum aquæ disparentis.

DICARTITAE. 8.

DIcartitæ sunt ex Manichæorum familia, de quibus fit mentio C. De hæreticis & Manichæis. Hi totum suum virus euomentes, contra honorem creatoris omnium, machinati sunt, & propagines suas longè lateque extenderunt, Taciti Imperatoris & Eutychiani papæ temporibus, circa annum Domini 279. pro quorum extirpatione ecclesia multos agones subijt.

Dicartitarū hæreses. Hi ergò cum Gnosticis in vnum conuenientes aduersùs Dominum, & aduersùs fidem, quam ille per Apostolos & prophetas nos docuit, dicebant animam hominis esse aut Dei substantiam, aut ex Dei substantia. De his vide plura in Manichæis, Audianis, Apocaritis, Tascodrugitis, Tesalitis, & Tetraditis, qui omnes eandem hanc factionem sunt secuti.

DIMOERITAE. 9.

Dimœritarum hæreses. DImœritæ, authore Epiphanio, appellantur, qui duas quidem partes humanæ naturæ in Christo confitentur, corpus videlicet & animam, tertiā verò partem, hoc est, ipsam mentem in carne aduentu Christi negant. Quorum aliqui coëssentiale

1. Corpus Deitati dicere ausi fuerunt, quidam verò animam ipsum accepisse negabant.

2. Aliqui autem propter hoc dictum, Et verbum caro factum est, huic dicto innitentes, negabant à creata carne, hoc est, Maria, ipsum carnem accepisse: & contentiosè solum verbum carnem factum esse dicebant.

3. Postcà verò, haud scio, quo consilio, mentem ipsum accepisse dixerunt.

Emerserunt autem Valentiniani Imperat. & Damasi Papæ temporibus, circa annum Domini 377.

De his ità scribit idem Epiphanius libro tertio contra hæreses, Tomo secundo: Consequenter, inquit, ab his quas retulimus hæreses, rursùs grauis molestaq; & à fide aliena nobis prodijt in vitæ præsumptione sententia atque heresis, quod contigit nè conquiesceret qui semper conturbat humanam naturam, & bello (vt ità dicam) infestat diabolus, amara sua

sua venena admirandis edulijs immittēs, & velut in melle amaritudinem admiscens per quosdam, quorum vita in summa admiratione est, & qui laudem otthodoxæ fidei semper prædicantur obtinuisse. Nam hoc ipsius opus est, qui ab initio patri nostro Adam inuidit, omnium hominum inimicus factus. Et quemadmodum à quibusdam sapiētibus dictum est, quòd inuidia semper magnis successibus aduersatur, sic etiam per magnas personas quosdam prætextus ille immiseet, vt nos & sanctam DEI ecclesiam inuexatos non fineret, sed turbas semper cieret, & bello impeteret. Visum est enim quibusdam, & his ex nobis progressis, & in magna existimatione degentibus, & qui apud nos & omnes orthodoxos semper in laude & admiratione fuerunt, vt mentem à CHRISTI aduentu in carne abiecerint, ac dixerint: Quòd carnem accepit Christus Dominus noster vbi venit, itemque animam: mentem verò non accepit, hoc est, perfectum hominem. Senex reuerendus & nobis semper dilectus & beato papæ Athanasio, omnibusque orthodoxis, Apollinarius à Laodicea hic erat, qui in principio hoc verbum excogitauit ac produxit. Et primùm quidem vbi audiuissemus à quibusdam ipsius discipulis, fidem non habebamus, quòd talis vir hanc sententiam in vitam inuexisset, ampliùs in expectatione spei longanimes, donèc rei certitudinem cognoscere mus. Dicebamus enim eos qui ad nos ab ipso venerant, non intelligere profunditatem eorum quæ à tam docto & pruden te doctore dicerentur, & à seipsis hoc dicere, quæ ab ipso non didicissent. Multa erāt enim in his qui ad nos venerant, ambigua. Quidam enim ipsorum ausi fuerunt dicere, Christum ex supernis corpus detulisse. Peregrinus autem sermo in cogitatione hominum permanens, vehementem profectum faciebat. Alij verò ex ipsis etiàm animam accepisse Christū negauerunt. Quidam etiàm coēssentiale corpus Christi Deitati dicere ausi sunt, & orientales partes in multam turbam concitārunt. Propter quos necesse fuit Synodum conuocari, & tales anathemate ferire. Sed & commentarij facti sunt quorum exemplaria ad beatum papam Athanasium missa sunt. Propter quam exemplariorum causam etiàm ipse beatus coactus est scribere epistolam contra eos qui talia dicunt, minis adiectis, atque eam epistolam ad reuerendissimum episcopum Corinthianorum Epictetum misit. Cuius exemplar habes apud eundem Epiphanium vbì suprà. De hac hæresi vide plura in Apollinaristis.

Diaboli inuidia.

Mentem in Christo negantes.

Apollinaris huius heretis primus author.

DIMOPHILVS CONstantinopolitanus episcopus Arrianus.

10.

Dimophilus, vel (vt alijs placet) Demophilus, sectâ Arrianus, in Concilio Ariminensi hæreseos damnatus & confossus anathemate fuit, propterea quòd Arrianorum dogma anathematizare noluisset. Viguit autem sub Valentis, qui Orienti præfuit, sicut Valentinianus Occidenti, Imperio, & Liberij summi Romanorum antistitis pōtificatu, circa annum Domini 368.

Ariminēsis Synod., anno 362.

De hoc Nicephorus lib. 11. cap. 15. scribit in hunc modum: Imperator Valens Constantinopoli soluens, Antiochiam ad Orientem adire propersuit. Et quum Nicomediam peruenisset, ibi hac de causa restitit. Eudoxius Arrianæ sectæ episcopus statim post discessum Imperatoris, Constantinopoli vita defunctus fuerat, consulatu Valentiniani & Valentis tertio, quum quidem Clauum ecclesiæ Constantinopolitanæ annis vndecim rexisset. Eius in locum Arriani subrogārunt Demophilum quendam. Professores autem ὁμοουσίου consubstantialis, commodum se tempus, vt sedem episcopalem recuperarent, nactos esse rati, Euagrium suę factionis presbyterum, episcopum desigoārunt. Cui manus imposuit Eustathius episc. aliquando Antiochenus, qui à Ioniniano quidem ab exilio non ità pridèm fuerat reuocatus: tum autem Constantinopoli priuatus latebat, vt sua salutem præsentia consubstantialis professo-

Socrates li. 4. c. 14 & 15.

Sozomenus li. 6. cap. 13.

Demophil.

Euagrius.

Eustathius.

res

Arrianorũ persecutio in orthodoxos renouata.

res confirmaret. Ita factũ, vt Arriani persecutionem aduersùs nostros renouarẽt. Ea res postquã est ad principem delata, veritus ille nè seditione & tumultu ciuitas turbaretur, militarem manum Nicomedia Constantinopolim misit, cum mãdato eiusmodi, vt simul & ordinator & ordinatus comprahenderetur, atque alius aliò exulatum mitteretur. Eustathius igitur *Bizyam, quod Thraciæ oppidum est, Euagrius in locum alium deportatus est. Proindè Arriani, quod plerique omnes in rebus secundis faciunt, magis magisq; efferari, orthodoxos & rectè sentientes admodùm vexare, cædere, contumelijs afficere, in vincula conijcere, pecunijs etiàm spoliare, intoleranda omnia aduersùs eos facere.

Valẽtis Imperatoris impietas in cõsubstãtialis pfessores.
*Bityam.

Rursùs idem Nicephorus de Arrianorum factione, quorum hic Eunophilus apud Constantinopolitanos princeps erat sub Imperatore Theodosio qui Valentiniano successit, scribit in hæc verba lib. 12. sub finem capitis sexti: Theodosius imperio suscepto, imprimis faciendum sibi esse putauit, vt de ecclesijs in gratiam & concordiam redigendis cogitaret. Optimum verò esse ratus, vt senrentiã de Deo suam ciuibus & subditis suis declararet, (nè cui vim inferre videretur, religionem sequendam illegitimè præcipiens) constitutionem ex Thessalonica Constantinopolim misit. Indè enim veluti ex summa quadam arce scriptum suum per ditionẽ omnem, ad alias quoque Orientis vrbes omninò peruenturum esse existimauit. Constitutio talis religionem eam complecti omnes iussit, quam ab initio Apostolorum princeps Petrus docuit, quam tum Damasus Romanæ & Petrus Alexandrinæ verbis episcopi sequerentur. Ad hæc insupèr significauit, solam eam nominari catholicam & vniuersalem ecclesiam, q̃ Trinitatem consubstantialem disertè & corde & ore deprædicaret. Diuersum autẽ sentientes, hçreticos vocari, inutilesq; esse & pœnam sustinere debere, si publice docere auderent. Et capite 8. rursùs ita ait:.

Theodosij constitutio de Nicena, eadẽq; Apostolica fide. Lege 1. C de summa Trinit. & fide cathol.

Catholica sola ecclesia quæ.

Imperator quoque statim cum mandatis ad Demophilum misit, qui ei denũciarent, vt vel Nicenæ assentiretur Synodo, populumque ad vnionem & pacem complectendam adduceret: vel, nisi hoc faceret, quamprimùm ab ecclesijs discedeset. Atque ille minimè faciendum esse ratus, vt illos aduersùm, qui possenr plura, veniret, conuocata multitudine, & Imperatoris sententia ei promulgata, inter alia hæc dixit verba: Fratres, quandoquidẽm diuinum præcepit oraculum, si nos persequantur homines, vt ex ciuitate vna trãsf. eamus in aliam, & Imperator nos ex oratorijs expellit: scitote nos die crastino extra vrbis muros ecclesiam & conuenrũ acturos. Atque hæc cùm dixisset, abijt: & deindè ad mœnia vrbis cum sectatoribus suis conuenire, & sacra peragere solitus est, non ità, vt decuit, Euangelica sententia percepta. Fugientes enim huius mundi conuersationem, ad summam vrbem cælestem Hierusalem anhelare nos, dictũ id fortassè sub obscuriore significatione iubet. Exijt verò cum eo vnà Lucius, qui cùm Alexandriæ Arrianam hæresim defenderet, eam ob causam indè pulsus, Cõstantinopoli morabatur: vbi tum Demophilus ecclesias, ex eis decedens, reliquit. Imperator cum Gregorio eas ingressus, fausta omnia per orationem apprecatus, eas illi commendauit. Et posteà ibi qui Trinitatem consubstantialem profiterentur, ecclesias obtinebant. Erat is annus, quo Gratianus in Imperio quintũ, Theodosius autem primùm consul fuit. Ex quo autem Arriani sacra templa tenuerant, anni non pauciores quàm quadraginta lapsi erant. Cæterùm Demophilus expulsus, in patriam suam Berrhœam se recepit. Theodorus Antiochia eiectus, in Thraciã, vndè ortus fuerat, abijt. Itidẽm etiàm Hypatius Nicea Tyrum Syriæ, quç eum genuerat, redijt. Et alij item aliò dispersi sunt. Hæc Nicephorus.

Demophilo Arriano ecclesijs cõstãtinopolitanis cedit, & extra vrbẽ cœtus agit.

Theodosius Gregorio Nazanzeno ecclesias cõstãtinopolitanas cõmendat.

DIOSCORVS ALEXANDRINVS *episcopus.* 11.

DIoscorus, à quo Dioscoriani hæretici dicti, Cyrillo in episcopatu Alexandrino successit, Theodosij iunioris Archadij filij & Martiani Imperatorum, atque Leonis primi huius nomi-

nis

nis Romani pontificis temporibus circa annum Domini 453.

Dioscori & Eutychetis hæresis.

Hic cum consorte suo Eutychete Constantinopolitano abbate, dicebat vnam naturam esse verbi Dei & carnis. Quia licèt illi faterentur verbi incarnationem, post illam tamen vnionem asserebant carnem fuisse conuersam in deitatem: & idcircò vnam carnis deitatisque factam substantiam: adeò quidem, vt coactus fuerit concedere, Christum passum fuisse secundùm naturam diuinam, quòd per incarnationem, carnis substantia fuisset in substantiam diuinitatis conuersa.

Dissidiū in Oriēte propter Dioscori & Eutychetis dogma, exortum.

Hanc hæresim quum Flauianus Constantinopolitanus episcopus damnâsset eum Eutychete illius authore, hac de causa non paruum inter Christianos orientales dissidium exortum est, alijs quidē Eutychetem defendentibus, alijs verò eum velut impium damnantibus. Quapropter iubente Imperatore Theodosio iuniore, Synodus Ephesina 2. indicta fuit: in qua præside Dioscoro Alexandrinæ vrbis episcopo, eodem Eutychetis (vt posteà liquidò patuit) errore infecto, Eutyches velut insons absoluitur, inq; locum pristinum & dignitatis gradum restituitur, & Flauianus damnatur. Et hæc secunda Ephesina Synodus Prædatoria appellatur, quæ à catholicis omnibus, velut execranda & maledicta reijcitur: quoniam nec summi Romanorum pontificis authoritate celebrata est, nec ex ecclesia catholica factus est ad eam generalis conuentus: sed solis hæreticis illuc conuenientibus aduersùs Dominum & aduersùs fidem eius, hoc exitiale dogma ab his definitum est. Vndè sancti Patres posteà apud Chalcedonē congregati, Dioscorum damnârunt, non tantùm propter hæresim, sed quod ausus fuisset sanctum Leonem Romanum antistitem maiorem se excommunicare, quemadmodùm habetur distinct. 21. cap. Intantùm. & distinct. 13. cap. Canones sunt securi, & 24. quæst. 2. cap. Sanè existūt qui etiàm eidem Dioscoro. Et C. de hære. l. Quicunque Appollinaris famosissimam sectam. Contra Dioscorum diuus Hilarius scripsit librum vnum ad præfectum Salutium. Et Theodoritus episcopus Cyri, dicta fortia contra eundem fecit. Sed eius historiam latiùs videre licebit ex ecclesiastica Nicephori, cuius verba sunt hæc, ex lib. 14. cap. 47. desumpta.

Secūda synodus Ephesina Prædatoria appellata.

Dioscorus Cyrillo successor in episcopatu Alexandrino.

Post Cyrillum (inquit) in Alexandriæ throno Dioscorus impietatis officinam instituit. Qui cū rebus alijs pessimus fuit, tum diuino Cyrillo & Flauiano inimicissimus, tertiæ Synodi decreta non recepit. Et quòd Constantinopolitano Archimādrita infelici Eutychete, & prætereà Chrysaphio primario inter imperiales cubicularios eunucho amicissimè vteretur, vt secunda Ephesi synodus cogeretur, effecit, quæ λῃστρική, hoc est, prædatoria dicta est. Eius celebrandæ tale fuit initium: Eusebius Doryleus episcopus, & qui primus Nestorij vesaniam deprehendit atq; redarguit, si quis alius, & ipse artis Rhetoricæ peritus, quòd Eutychetis familiaris esset, de fide aliquandò cum eo est collocutus. Atque vbì eum non rectè sentire animaduerit, libellum ea de re patriarchæ Flauiano obtulit. Flauianus synodo prouinciali Cōstantinopoli coacta, ad quam quadraginta episcopi venerant, Eutychetem citauit. Ille porrò primùm sistere se recusauit. Vbì autem coactus aduenit, fœdissimo morbo laborare deprehensus est. In medio enim consessu: Ego, inquit, ex duabus naturis genitum esse profiteor Dominum nostrum Iesum Christum ante vnionem: Post vnionem autem, vnam eius esse naturam, & diuinum eius corpus neque consubstantiale nobis, neque eisdē nobiscum perpessionibus obnoxium esse prædico.

Eusebius Doryleus hæresim Eutychetis in colloquio deprehendit.

Eutychetis hæresis.

Quæ verba postquàm Synodus audiuit, ilicò quòd ille pœnitentia non duceretur, legitimè & iuxta certum canonum iudicium, hominem, dignitate ei ademta, reiecit. Ille Imperatorem adijt, & vt causa denuò iudicaretur, perindè atquè acta & decreta contra eum facta à Flauiano, conficta essent, rogauit. Itaque Principis iussu, alia in suburbano Constantinopo. coacta est synodus, in qua multi etiā alij episcopi, & ex senatu quidam affuêre. Porrò vbì illi acta & decreta legitima esse authoritate sua comprobârunt, Chrysaphius eunuchus, qui idem cum illo sentiebat, quum contumeliam ferre nequiret, iram aduersùs Flauianum suam maximè

Eutyches non resipiscens dānatur.

Idem ab Imperatore vt alia Cōstātinopoli agatur Synodus, impetrat.

ximè auxit:& Dioſcoro Alexandrino impio illi indicauit,ſe illi in rebus quæ ei placitæ eſſent,gratificaturum omnibus,ſi Eutychetem periclitantem defenderet: Flauianum autem & Euſebium Dorylęum oppugnaret. Eodem etiàm modo Eudoxiam Auguſtam excitauit, quum multa alia, tum ea potiſſimùm dicendo, quæ ei à Pulcheria acerba accidiſſent ,propterea quòd Flauianus rem ſecretò ſibi creditã, tectam tacitamque non ſeruâſſet. Hi ambo Theodoſium permouent, vt alteram Epheſi ſynodum, quæ Eutychetis & Flauiani cauſam diſceptaret, celebrari iubeat,ſententiarumque ferendarum iudiciũ Dioſcoro impio committat,& eundem ſynodo præficiat: copias etiàm militares, quæ ſatis ſint, mittat, quæ rem iudicatam exequerentur.

Eunuchus Dioſcorum Alexãdrin. & Eudoxiã Auguſtã ad uerſùs Flauianum cõmouet.

Vbi id Imperator mandauit, & ſynodus quæ Prædatoria vocatur,Epheſi congregata eſt:præſidens ei Dioſcorus, notarijs alijs reiectis, ſuos tantùm adhibuit, vt acta ex ſententia eius in ſcriptum referrentur. Affuerunt concilio ei quos ſuprà nominauimus eccleſiarum antiſtites, cũ ſacerdotibus ſuis: Leone veteris Romæ paſtore excepto, cuius locum Iulius epiſcopus eò miſſus obtinuit. Theodoſius inter alia hoc ſic verbis eiuſcemodi ſanxerat. Qui anteà iudices religioſiſſimi archimandritæ Eutychetis fuêre, adſunto quidem & tacento, Iudicum autem ordinem non habento:cæterùm communem ſanctiſſimorum omnium patrum ſententiam expectanto, quandoquidem de rebus ab eis iudicatis nunc iudicium agitur.

Synodo ei Dioſcorus præficitur.

Vbì autem de quæſtione actum,ab Eutychete petitum eſt, vt ea,quæ de Deo ſentiret,apud ſynodum exponeret. Tum ille, quæ anteà quoquè dixerat, in medium proferens,profeſſus eſt: E duabus quidem naturis genitum eſſe ſaluatorem ante vnionem, poſt hanc autem, vnam eſſe ei naturam. Dioſcorus porrò ſubinferens: Et nos omnes , ait, eiuſdem opinionis ſumus. Ibì Leonis Papæ locum tenentes, illius ad Flauianum & ſynodum ipſam datas literas legi petiêrunt. Vt verò Dioſcorus eas reiecit, mandatorij tranſuerſum Dioſcori impetum animaduertentes,è ſynodo diſceſsêre,& Romam recurrêre.

Dioſcorus Eutycheti ſuccinit.

Literas Leonis papæ reijcit.

Dioſcorus cum factionis ſuæ popularibus, Eutychetem, reddita ei dignitate, in integrum reſtituit: eam verò Flauiano & Euſebio Doryleo abrogauit: canonem illum,quem ipſe fortè tranſgreſſus eſt,obtendens, nullam aliam fidei formulam, præterquàm quæ Niceæ eſt facta,promulgandam eſſe ſtatuentem. Porrò Flauianus,vir ſanctiſſimus, poſt eiuſcemodi illegitimam condemnationem, turbulentis impulſionibus & calcium ictibus à Dioſcori & Chryſaphij factione ex ſynodo eiectus, tertio poſt die vitam feliciter finiuit: quum ille ipſe Dioſcorus calcibus in ventrem etiàm veritatis ipſius propugnatoris defuncti inſiluerit. Et poſtridie epiſcopi, militum, qui eos armis ſublatis circunſteterant,vi actis aduersùs ſanctum illum editis ſubſcribere ſunt coacti. Cum quibus & Domnus, Ioannisq́ in eccleſia Antiochena ſucceſſor, annotatione ſua ea tum confirmauit. At idem poteſtati ſuæ redditus,quòd illis ceſſiſſet, retractauit:Dioſcoro & principibus ex aula Imperiali viris reſiſtens, & contra decreta, vtpotè quæ aduersùs eccleſiaſticas conſtitutiones facta eſſent, vociferans,ſynodumque impiam appellãs, & ſubſcriptionem deniquè ſuam reddi ſibi flagitans. Verùm ſynodus ea de cauſa huic quoquè ſacerdotalem ademit dignitatem: in qua & Ibas ille Edeſſenorum epiſcopus, & ſapiens eruditusque Theodoritus eccleſiæ Cyri paſtor, præterea Daniel Carrarum, item Irenæus Tyri, & Aquilinus Byblie epiſcopi exauthorati ſunt. Decreuit hæc ſynodus quoquè de Sophronio quędam, qui tum Conſtantinopolim,viſendæ eius gratia, venerat, & alia inſupèr quæ in actis continentur. Prædatorium Epheſi concilium ad hunc ſolutum eſt modum.

Eutychetẽ reſtituit.

Flauiani mors.

Huic etiam mortuo Dioſcorus calcibus inſultat.

Quomodò verò Dioſcorus & Eutyches ob tam indignum facinus pœnas poſteà dependerint,& vt eidem Dioſcoro eiusq; ſectatoribus epiſcopatus abrogati ſunt in concilio Chalcedonenſi ſub Martiani Imperio & Leonis pontificatu coacto,idem refert Nicephorus lib.15. ſub finem primi capitis,in hæc verba : Inprimis vero illud

Mar.

Martianus imperator ecclesiã dissidentẽ coniũgere studet.

Martianus studuit, vt vnum & communem ab omnibus, sublatis è medio hæresibus, Deo offerret cultum, & ecclesia per coniunctionem vnita, sententiam & religionem vnam coleret.

Cap.2.

Hoc illum sic animo agitantem, literis insupèr suis Leo papa excitauit, vt in vniuersali concilio, de atroci iniuria quã Eutyches & Dioscorus fidei Christianæ & celeberrimo viro Flauiano irrogare ausi fuissent, inquireretur. Accesserunt etiàm, quicunque ab illis contumelia affecti fuerant, vt de eorum causa iudicaretur, petentes: maximè verò ex omnibus Eusebius Dorylei antistes, solicitatione sua eã rem egit, insidijs Chrysaphij, qui Theodosij viribus abusus esset, & sibi & Flauiano proptereà dignitatem ademptã esse memorando: quòd Chrysaphio Flauianus aurum electionis consecrationisque suæ nomine petenti, paupertatem suam ꝑtendens, & illi auaritiam suam quoquomodò exprobrans, sacra ecclesiæ vasa obtulisset. Adiecit is illud quoque, Chrysaphiũ eandem cum Eutychete complecti religionem. Et quod maximum esset, Flauianũ à Dioscoro crudelem in modum prædatorio consessu eiectum, calcibus proculcatum & enectum esse.

Synodus Chalcedonensis.

Earum rerum gratia Imperatorum literis, locorum omnium episcopis cõuocatis, Synodus Chalcedone est coacta, quę quidem primùm Niceæ cõuenerat. Quo etiàm Romanæ vrbis episcopus Leo, per Paschasini & Lucentij & aliorum ministerium, literas miserat. Sed ea Chalcedonem Bithyniæ est translata, quòd imperator ipse Synodo ei adesse vellet, magnum Constantinum imitatus: cum quo quam maximè de gloria concertans, sacrum illum conuentum duplicauit, pro trecentis decem & octo, sexcentis trigintasex patribus coactis.

Sexcẽti trigintasex Patres in cõcilio Chalcedonẽsi fuêre. Alij tantùm 630. numerant cap.3 & 4. Synodi in tẽplo diuæ Euphemiæ consessus.

Synodus itaque postquàm Chalcedonem peruenit, & in sacro Euphemiæ martyris inclytæ fano coacta est, trigesimo à tertio anno, in dextera templi parte Romani, Byzantij, & Antiocheni: in sinistra Alexandrini & Hierosolymitani: medio autem inter hos loco Principes & Senatores consedêre. Et quum ea quæ Eutyches Constantinopoli, & Dioscorus Ephesi non uandarum rerum studio designauerant, in medium producta essent, Dioscorus ad rerum actarum ignorantiam, qua se excusabat, confugit. Et quòd obiecta sibi crimina effugere nequiret, animi dubius fuit. Vbì vero veritate in apertum prolata, necessitatem apertam causæ dicendæ declinare non potuit, (nam qui in prædatoria illa Synodo ei assederant, eum redarguerunt, dolumque eius & illatam sibi per Imperiales minas vim & necessitatem ostenderunt) in ruborem magnum & probrum coniectus est. Atque equidem qui violentiæ eius administri fuerãt, venia petita, in gratiam sunt recepti, & ex sinistro in dextrum latus transiêre. Quorum vnus Iuuenalis Hierosolymitanus fuit. Dioscorus autem, quòd aliud ex alio ei obijceretur crimen, quum veniam à iustis illis iudicibus consequi non posset, in Synodum venire supersedit. Postquam verò Synodus canonem sequuta ter illum citauit, & ipse dicto audiens nõ fuit, communibus omnium suffragijs, ipso Dei amante Imperatore præsente, & ipsum & Eutychetem exauthorauit, & anathemate iugulauit: & tãdèm ad exilium damnatus, Gangrensem regionem in Paphlagonia incolere est iussus. Cuius episcopatum communi synodi consensu diuinus Proterius sortitus est. Et quum is thronũ suum reciperet, ingens multitudini incessit certamen, turba & tumultus, vulgusq; in varias scissum sententias: adeò, vt res in magnum discrimen processerit. Quæ omnia, & reliqua quæ contra eundem Dioscorum definita & acta sunt in ea synodo Chalcedonensi, videre poteris apud Nicephorum lib.15.cap.8.& 30. Hactenùs ille.

Dioscor. excõmunicat. & ad exiliũ damnatus.

DIOTREPHES.

12.

Diotrephes (venerabili Beda teste in epistolas Canonicas cõmẽtarijs) Apostolorũ tẽporibus hęresiarcha extitit, superbꝰ quidem ille & insolens, mâlẽs vtiq; noua docendo primatũ vsurpare scientiæ, ꝗ̃ antiquis sanctæ ecclesiæ, quę Ioãnes Apostolus ꝑdicabat, humiliter parére atq; auscultare mandatis. Vndè scite Diotre-

Potest etiã interpretari àlouc au-trio,à Dios Iouis,& tre pho nutrio.

phes, insulsus, siue decor insanus dicitur, vt perfidiam cordis etiam nomine significet. Hæc Beda. Vixit autem ille Neronis Imperatoris & Petri summi Romanorũ pontificis temporibus circa annum Domini 70.

Hic primas vsurpabat in ea Republica, in qua degebat Caius, Ioanni Apostolo & Charissimus & familiarissimus: quem vtique collaudando, de eodem Diotrephe ad eum scribit in hunc modum: Charissime, fideliter facis quicquid operaris in fratres, & hoc in peregrinos, qui testimonium reddiderunt Charitati tuæ in conspectu ecclesiæ, quos benefacies deducens dignè Deo. Pro nomine enim eius profecti sunt, nihil accipientes à gentibus. Nos ergò debemus suscipere huiusmodi, vt cooperatores simus veritatis. Scripsissem forsan Ecclesiæ, sed is qui amat primatum gerere in eis, Diotrephes, non recipit nos. Propter hoc, si venero, commonebo eius opera quę facit, verbis malignis garriens in nos, & quasi non ei ista sufficiant, neque ipse suscipit fratres, & eos qui suscipiunt, prohibet, & de ecclesia eijcit.

3. Ioan b.

Diotrephes de qbus accusatur à diuo Ioanne.

In hoc itaque Diotrephe Apostolus accusat hæresim, linguæ petulantiam, ambitionem, inhumanitatem, & in fratres tyrannidem. Hic membrum erat Antichristi, & omnium hæreticorum improborumq; hominum exemplum, qui semper aliquid moliuntur aduersùs Euangelium, Nimirùm qui suæ linguæ petulantia & garrulitate non contentus Dei verbum annunciantes deturbare, prohibebat etiàm nè benignè exciperentur peregrini, & communicati hospitij officium à fratribus acciperent. Res profectò nimìs crudelis, & ab omni humana ratione prorsùs aliena, vt quæ doceret non esse Impendẽdam humanitatis curam peregrinis. Non quòd suspicandum sit, illum sensisse omnes peregrinos non suscipiendos, aut esse omninò reijciendos, sed solos fideles catholicos, quos vtiquè Diuus Ioannes fratres appellat. Hoc nempè fuit semper hæreticis familiare, vt veris fidelibus fuerint infesti.

Diotrephis inhumanitas.

DISCALCEATI.

13.

Discalceati sunt, (teste Augustino & Philastrio libro vtriusque de hæresibus) qui docent non licere homini calceamenta portare, nec sancta loca intrare, aut locum orationis nisi excalceato, illo verbo moti, quod Moisi dixit Dominus in Exodo: Solue calceamentum pedum tuorum, quia locus in quo stas, terra sancta est, Et quòd Esaias ità iussus fuerit ambulare tribus annis. Quæ sanè magìs humanæ ac vanæ superstitionis sunt, quã sanctorum traditionis, aut Domini nostri Iesu Christi iussionis & imperij, eiusque potestatis. Ritum quidem illi Saracenorum imitantes, qui cùm perfidum suum Mahometem adoraturi diebus singulis & certis horis, Mesquitas suas intrant, id nudis & lotis pedibus exequi consueuerunt, quemadmodùm in Clementina dicitur quæ incipit: Cedit quidem de Iudæis & Saracen. &c.

Exod. 3.

Discalceati Saracenos & Turcas imitantur.

Damnantur itaque hæreseos huiuscemodi, non quòd calceamentis non vtantur, quod vtiquè macerando corpori & libidini prauæ coërcendæ atque refrenãdæ salubre admodùm est & meritorium; sed quòd credant & opinentur, non licere vti calceamentis. Itaque quod nunquàm denegatum reperitur, intelligitur esse concessum. Si ergò calceamenta portare nũquàm fuit omnibus prohibitum, indè conuincitur esse nobis permissum: & licèt Christus apud Matthæum suis Apostolis præcepit, cùm eos ad suum Euangelium per vniuersum orbem circunferendum mitteret, vt neque peram in via, neque duas tunicas, neque calceamenta, neque virgam secum deferrent, cùm hoc tamen dicit, solis illis Apostolis, & non vniuersis, cum dixisse intelligendum est.

Discalceati in quo sunt hæretici.

Matt. 10.

DONATISTAE.

14.

Donatistæ seu Donatiani à Donato quodã Casensio, qui contra Cæcilianũ bellum mouit, primùm di-

cti

cti sunt, vel ab alio Donato Carthaginis episcopo, qui tempore Constantini Imperatoris & Liberij papæ floruit, circa annum Domini 358.

Donati hæresis.

Is capitis sui somnium sequutus, solùm Christi ecclesiam in Aphrica esse dicebat, neque vsquàm alibì, nisi isthic verum esse baptismum. cuius vesaniæ multi adhærentes, magnam calamitatem Aphricanis ecclesijs attulerunt: quum impij & crudeles homines non minùs ferro, quàm impijs vocibus circunquaque in obsistentes desæuirent: vt quos ratione non poterant, terrore ac pœnis in suam sententiam pertraherent. Cum hoc pernicioso ac pertinaci malo quàm atrox & longa Diuo Aurelio Augustino pugna fuisset, tandèm id profligauit, excidit, extinxit. De quo Vincentius Lirinensis verè aureo illo libro, quem pro catholicæ fidei antiquitate & veritate edidit aduersùs prophanas omnium hæreseôn nouationes, ità inquit:

Vincentius Lirinensis.

Tempore Donati, à quo Donatistæ, cùm sese multa pars Aphricæ in erroris sui furias præcipitaret, cumq; immemor nominis, religionis, professionis, vnius hominis sacrilegam temeritatem, ecclesiæ Christi præponeret: tunc quicunq; per Aphricam constituti, prophano schismate detestato, vniuersis mundi ecclesijs adsociati sunt, soli ex illis omnibus intra sacraria catholicæ fidei salui esse potuerunt. Egregiam profectò relinquentes posteris formam, quemadmodùm scilicet & deinceps bono more, vnius aut certè paucorum vesaniæ, vniuersorum sanitas anteferretur. Hæc Lirinensis.

Impium dogma Donati.

Asserebat autem impius ille minorem patre filium, & minorem filio Spiritum sanctum, rebaptizans ea de causa Catholicos, qui ab ecclesia ad eius sectam deficiebant, dicens eos priùs non suscepisse verũ baptisma.

Causa prima hæresis Donati.

Hoc porrò schisma (teste Augustino lib. de hæresibus) primùm illi excogitârũt, propter Cæcilianum, contra suam ipsorum voluntatem ecclesiæ Carthaginensis ordinatum episcopum, ei crimina obijcientes quæ probare non potuerunt. Sed postmodùm falsitatis rei deprahẽsi, schisma in hæresim pertinaci defensione conuerterunt, tanquàm ecclesia Christi propter crimina Cæciliani, siue vera, siue falsa, toto terrarum orbe perijsset, vbi futura promissa est, atq; in Aphrica Donati parte remansisset, in alijs autem terrarũ partibus quasi contagione communionis extincta fuisset.

De his item eorum opinionis hoc nostro seculo sectatoribus scribit Lindanus sui Dubitantij dialogo secundo, in hunc modum: Donatistæ sentiebant Sacramenta ab impuris aut malis sacerdotibus administrata, esse nulla: ideoq; rebaptizabant. Sic Suenckfeldius ministros ineptos & non timentes Deum, docet suum ministerium in docendo, & sacramentis porrigendis non posse expedire, vt habet Confessio Mansfeldensis.

Donatistæ nostri seculi.

Donatistæ quoq; apud D. Optatum, sacrũ chrisma docent conspuendum & conculcandum: sic Caluinus nefarijs illudit verbis. Et Beza quanam per Gallias tractârit religione, calamitas loquitur Gallica. Hæc Lindanus.

De his quoquè doctus ille Hosius sic loquitur libro primo de hæresibus nostri temporis: Non est, inquit, quòd martyrij nomine se suosq; magnificè Caluinus efferat, quodque propterea Lutheranis eos anteferendos esse putet, quòd promptiores paratioresq; sint ad quæuis genera suppliciorum perferenda. Nam si vt quisque promptissimus est ad mortem pro fide suæ partis obeundam, sic eius fidei veritas censeri debet exploratissima, certissimaq; nulla fides erit certior, neq; verior, quàm sit Anabaptistarum, quum nulli sint neque fuerint iam indè à mille ducentis annis, de quibus pœnæ fuerint expetitæ grauiores, quique fortiùs, constantiùs, alacriùs ad eas, tum ad mortem etiàm ipsam quamlibet horrẽdam, vltrò se obtulerint. Etiàm Augustini seculo, quemadmodùm ipse narrat epistola quinquagesima, prodigiosa quædam fuit in illis mortis cupiditas. Nam quo tempore cultus adhuc idolorum durabat, ad Paganorum celeberrimas solennitates, ingentia Donatistarum agmina sæpè venisse scribit, vt à cultoribus idolorum interficerentur. Quidam etiàm, inquit, se trucidandos armatis viatoribus ingerebant, percussuros eos se,

De Caluini iactantia ob alacritatẽ suorum in patiendo.

Donatistæ mortis oppetendæ cupidissimi pro sua hæresi sustinẽda atq; tuenda.

se, nisi ab eis perimerentur, terribiliter cõminantes. Nonnunquàm & à iudicibus transeuntibus extorquebant violenter, vt à carnificibus vel ab officio ferirentur. Vndè quidam illos sic illusisse perhibetur, vt eos tanquàm percutiendos ligari & dimitti iuberet, atq; ità eorum impetum incruentus & illæsus euaderet. Iam verò per abrupta præcipitia, per aquas & flammas occidere seipsos, quotidianus illis ludus fuit. Neq; verò tantùm Augustini seculo tales fuerunt: ante quadringentos etiàm annos, quibus Bernardus vixit, fuerunt Anabaptistæ non minùs vitæ prodigi quàm Donatistæ. Mirabantur, inquit, aliqui, quòd non modò patienter, sed & læti, vt videbatur, ducebantur ad mortem: sed qui minùs aduertunt quanta sit potestas diaboli non modò in corpora hominum, sed etiàm in corda quæ semel permissus possederit. Nónne plus est, hominem sibimet manus inijcere, quàm id libenter ab alio sustinere? Hoc autem in multis potuisse diabolum, frequenter experti sumus, qui seipsos aut submerserunt, aut suspenderunt. Denique Iudas suspendit seipsum, diabolo sine dubio immittente. Ego tamen maius existimo magisq; admiror, quòd potuit immisisse in cor eius, vt traderet dominum, quàm vt seipsum suspenderet. Nihil ergò simile habet constantia martyrum, & pertinacia horum: quia mortis contemptum in illis pietas, in istis duritia cordis operatur. Hactenùs Hosius.

Donatistæ seipsos occidebant.

Bernardus serm. 66 in Cantica.

Aliud constantia martyrũ aliud duritia hæreticorum.

DOROTHEVS SE- *ctæ Arrianæ præfectus.*

15.

Dorotheus, tempore Theodosij Imperij consortis cooptati à Gratiano, & Siricij Romani pontificis, Arrianæ religionis præfectus fuit apud Constantinopolim, circa annum Domini 395.

De hoc sic scribit Nicephorus ecclesiasticæ suæ historiæ lib. 12. cap. 24. Paulò verò pòst quum & Demophilus, qui Constantinopoli Arrianæ præfuerat religioni, vitam morte commutâsset, qui factionis eius erant, administrationem eam Marino cuidam Thraci, qui alij episcopatui præfectus fuerat, commisêre. Sed is quum ibi non ità diù durâsset, discessit. Sub quo etiàm Arrianorum secta in duas factiones est dissecta. Et Dorotheus, qui Antiochiæ in Syria, vt hæresi ei præesset, electus fuerat, tanquàm illo ad id munus obeundum magis idoneus Constantinopolim indè venit, & sectæ suæ præijt.

Pro Marino substitutus Dorotheus.

Rursùs libr. 14 cap. 13. idem Nicephorus: Eo tempore (quo nimirùm Alexandriæ & Romæ Nouatianorum ecclesiæ clausæ, & donaria ornamentaque earum publicata sunt, & ecclesijs eis ademptis, in locis obscuris conuentus suos agebant, hoc est, anno quinto Imperij Theodosij iunioris, & tempore Innocentij papæ huius nominis primi) defunctus etiam est Dorotheus Arrianæ religioni Constantinopoli præfectus, quum ad centesimum & vigesimum vitæ annum peruenisset: quem quòd strenuè sectam suam tueretur, Arriani ex Antiochia Constantinopolim transtulerant. Cuius successor fuit Barbas, sub quo Arriana religio duos eximios habuit viros, presbyteros ambos, alteri Georgio, alteri Timotheo nomen erat. De qua re vide suprà in Barba.

Nouatianorum ecclesię clausæ.

Dorotheus episcopus Arrianus, 120. annorũ.

DOSITHEVS.

16.

Dositheus, à quo Dositheani hæretici, Iudæus genere, vnus fuit de adulterinis & primis corruptoribus fidei, sub Domitiano Nerone & Apostolo Petro circa annum Domini 52. Hic & ab Egesippo inter primos pseudochristos, pseudoprophetas, & pseudoapostolos, inter eos videlicet qui vnitatem ecclesiæ diuiserunt, suis perniciosis sermonibus & scriptis aduersùm Deum & aduersùm Christum eius, connumeratur. Primus, inquit, qui ecclesiam adhuc virginem deprauare cœpit, fuit Thebutes quidam vnus è septem hæreticis, & plebeius, eò quòd in petione episcopatûs repulsam tulisset: à quibus & Simon est, vndè Simoniani dicti: & Cleobius, vndè Cleobiani: & Dositheus, vndè Dositheani: & * Gorthæus, vndè Gorthæani: & Masbatheus, vndè Masbatheni. Ab ijs autem

Septẽ primę hæreses.

tem & Menandriani, & Marcionistæ, & Carpocratiani, & Valentiniani & Basilidiani, & Saturniniani. Hi pro se quisque, proprias seorsim induxerunt opiniones.

Dosithei hæresis. De hoc contra Luciferianos ità ait diuus Hieronymus: Dositheus Samaritanorum princeps, prophetas repudiauit. Hic nempè, teste Philastrio, ausus est dicere, secundùm carnem solum esse viuendum in lege Domini: deque ea non sperans resurrectionem futuram: nec Dei spiritum, nec angelum esse credens, nec futurum, iudicium de lege atq; prophetis expectās. Hæc Philastrius.

DVLCINVS.

17.

Dulcinus, à quo Dulcinistæ, tempore Henrici septimi Cæsaris Germani, & Clementis quinti Romanorum Pontificis, circa annum Domini 1309. veterum & nouorum errorum integrator & inuentor fuit.

Dulcini fœda libido, charitatis prætextu. Hic, authore Bernardo Lutzenburgo in catalogo hæreticorum, tam pudendæ ac effrenæ libidinis extitit, vt ad sex millia vtriusque sexûs sub charitatis specie cohabitare docuerit, & blandiloquentia quadam atque suadela impulerit: qui Alpes incolentes, in omnem luxuriam prolabebantur: Adeò quidem, vt hæc pestis per duorum aut trium annorum spatium multos corruperit: tanta quidem vi, vt summus pontifex Clemens huius nominis quintus, coactus fuerit ordinis prædicatorum Inquisitores illuc mittere, qui hunc Dulcinum & suos complices à tam nefario scelere aut reuocarent, aut diligenti & accurata disquisitione facta ad eum referrent, num ità res haberet, vt cō. pluribus nuncijs inaudierat. Qui vbi redierunt, & retulissent quæ viderant & audierant, aduersùs tantam impietatem cruciada ab eodem summo pontifice indicta fuit, indulgentiæ promulgatæ, quas consequerentur qui se prælio contra tam nefandos homines accingerent, & exindè collectus & illuc missus exercitus cum Apostolico legato. Qui tam alacri & repentino bello eos partìm inedia & frigore, partìm armis oppresserunt, vt Dulcinus cum Margareta vxore sua itidèm hæretica, & maxima pars huiusce sceleratæ atque contaminatæ factionis capti fuerint. Qui priùs membratim concisi, ad postremum exusti sunt, & in cineres redacti.

Bellū sacrū à summo pontifice indictum.

Dulcini reliquiæ. Verùm hęc pestis omninò deleri & extingui non potuit, sed in Tridentinis montibus, vbi Dulcinus suę hęresis initium dedit, eius reliquię remanserunt: quę & hac nostra ętate varijs in locis & Germanię & Galliarum, sacramentarijs easdem reintegrantibus, reuiguerunt. De quibus illud prophetię intelligi potest: Quoniam, inquit, cum meretricibus conuersabantur, & cum effœminatis sacrificabant. Hęretici siquidem clandestinis conuenticulis coëunt, vt errori suo reuerentiam, quam ex ratione non valent, prębeant ex occultatione. Vndè diuus Hieronymus in illud Oseę 6. In domo Israel vidi horrendum, dicit: In domo hęreticorum videtur horrendum, cùm magistris fornicantibus, populus seductus pariter sordidatur. Osee 4.

Horrendæ & obscuræ sectæ sub Luthero natæ. De huiusmodi Hosius, libro primo de hęresibus nostri temporis, ità scribit: Nolo, inquit, esse longior in commemorandis trecentis illis apud Apocellam in Heluetijs, qui post decantatas Dei laudes, extinctis lucernis, cùm brutorum instār fœda se libidine contamināssent, in montē nihilominùs quendam editum ascenderunt, vndè se cum corporibus & animis sublimes raptos iri persuasum habebant. sed neque de alijs quibusdam conuenticulis quicquam dicam, quorum Erasmus libro de amabili ecclesię concordia meminit, in quibus matres vltrò tradebant suos infantes occidendos: & tam immane facinus hilari vultu spectabant, persuasæ sic interfectos, inter pręcipuos sanctos habendos. Qua quidem re, quid magìs horrendum dici potest? Hæc Hosius.

DV-

DVRANDVS DE *Vualdach.* 18.

Durandus de Vualdach, Henrici V. Cæsaris Germani, & Paschalis secundi huius nominis Romanorum pontificis temporibus, circa annum Domini 1117. in partibus Aragoniæ cum alio quodam sibi fauente & assectatore, hæreses quasdam instituit: Inter quas asserebat, Matrimonium nihil aliud esse, quàm occultum meretricium. Sed tandem domino Iacobo rege Aragonum præsente, eius hæreses damnatæ fuerunt per episcopum Gerundensem & Arnoldum Burgẽsem fidei inquisitorem, & illi velut impœnitentes ignibus traditi & exusti. Durandi hæresis.

ELENCHI ALPHABETICI OMNIVM HAERESVM LIBER QVINTVS.

DE LITERA E.

EBIONITAE. 1.

Bionitæ à quodam Ebione facundo viro orti sunt, circa annum Domini 80. Imperante Tito, & Anacleto summũ Romanæ ecclesiæ pontificatum agente.

Ebionitarũ hæreses.

1. Hi, teste D. Hilario lib. 1. de Trinitate, Christum ex viro & muliere purum hominem natum asserebant, illum Deum fuisse denegantes, sed solam naturam habuisse humanam. Contra hunc Ebionem ea de causa (quemadmodùm D. Hieronymus libro de ecclesiasticis scriptoribus est author) Ioannes omnium nouissimus scripsit euangelium, rogatus ab Asiæ episcopis. Et ideò compulsus est diuinam edicere natiuitatem.

2. Docebant quoquè, legem veterem iuxta omnia illius præcepta esse seruandam vnà cum lege noua. Ideoque D. Paulum legis apostatam appellabant, cò quòd circuncisionem & cætera legalia post acceptum Euangelium ampliùs seruanda non esse diceret. Aduersus quos etiamnum idem Paulus Galatis scribens, vehementissimè inuehitur: O insensati Galatæ, inquit, quis vos fascinauit non obedire veritati, ante quorum oculos Iesus Christus proscriptus est, & in vobis crucifixus? Sic stulti estis, vt cùm spiritu cœperitis, nunc carne consummemini? Et rursùm: State, & nolite iterùm iugo seruitutis cõtineri. Ecce ego Paulus dico vobis, quoniam si circuncidamini. Christus vobis nihil proderit. Testificor autem rursùs omni homini circuncidenti se, quoniam debitor est vniuersæ legis faciendæ. Euacuati estis à Christo, qui in lege iustificamini: à gratia excidistis. Currebatis benè. quis vos impediuit veritati non obedire? Nemini consenseritis. Persuasio hæc non est ex eo qui vocat vos. Modicum fermentũ totam massam corrumpit. Qui autem conturbat vos, portabit iudicium quicunque est ille. Vtinàm verò & abscindantur qui vos conturbant, &c. Hæc Paulus. Gala. 3. Gala. 5.

3. Hi rursùs, teste Irenæo lib. 1. aduersùs hæreses, cap. 26, ex quatuor Euangelijs, solùm recipiebant Euangelium Matthæi, reliqua tria contemnentes.

4. Eodem authore Irenæo, omnes Pauli Apostoli epistolas nullius esse momenti docebant, quò suum tutarentur errorem, cùm dicebant omnia legalia esse cũ noua lege seruanda. Paulus autem huic pestiferæ doctrinæ pluribus in locis suarũ epistolarum reluctaretur ac repugnaret.

De his diuus Ignatius ad Trallen. scribens,

bens, Fugite, inquit, illos hominis diaboli cultores Ebionitas, quos maledictos Hieremias propheta asserit, inquiens: Maledictus qui confidit in homine, & à Deo recedit cor eius. Et Hieronymus super 1. cap. Isaiæ: Ebion sic recipit Euangelium, vt Iudaicarum superstitionum, quæ in vmbra & imagine præcesserunt, cæremonias non relinquat. Et item: Iudaici erroris hæredes Ebionitæ, qui pro humilitate sensûs, nomen pauperum susceperunt, omnesq; mille annorum delicias præstolantes, & equos, & quadrigas, & lectos, & cætera sic intelligunt, vt scripta sunt.

Hier. 17.

De his item ità tradit Nicephorus ecclesiasticæ suæ historiæ libro tertio, cap. 13. Atque Simon Magus & Menander ità homines seducebant. Alij porrò, quum homines à professione & fide in Christum filium Dei omninò abstrahere non possent, tenuiorem de eo opinionem induxerunt. ✶ Hebionæos hos, maiores nostri nominârunt, dignos prorsùs qui appellationem eam obtinerent, directè & certò mentis eorum inopiam & mendicitatem declarantem. Ità enim apud Hebræos mendicus vocatur. Siquidem purum hominem Christum esse docuerunt, morum proficiente accessione iustificatum: qui ex Maria genitus primùm extiterit, & ex congressu Iosephi initium sumpserit: & præterea quòd non facilè quisquam per solā fidem in Christum saluus fieret, nisi etiàm legis cæremonias seruaret, & eam viuendi rationem sequeretur. Hæresi hac & secta in duas partes dissecta, alteri quidem, quæ modò diximus, senserunt: alteri autem admiserunt quidem illi, ex spiritu sancto & Maria virgine CHRISTVM natum esse: eundem autem, quòd anteà ab æterno fuerit, verbum & sapientiam principio carentis & æterni Dei esse pernegarunt. Proindeque & ij in eadem cum alteris illis versati sunt impietate. Itidèm enim vt illi, legis cultum & obseruationem plurimùm complectebantur. Sed & Apostoli epistolas omnes, apostatam & desertorem Paulum appellantes, reijciebant: & soli, quod secundùm Hebræos erat, Euangelio adhærere perseuerabant. Et cùm sabbatum aliamque eorum obseruationem omnem ex æquo cum illis seruarent, nihilominùs & nobiscum Dominicos dies ad Christi resurrectionis memoriam colebant. Hæc Niceph.

Ebionis hæresis ex Nicephori historia.

Ebionem porrò hac nostra tempestate, ab orco reuocat (authore Lindano Dubitantij sui dialogo 2.) Adam Pastoris Anabaptista, Christum negans natura Deum, sed merum hominem de Maria natum.

Ebionitæ nostri temporis.

ECEBOLVS SOPHISTA.

2.

Ecebolus, quem Nicephorus Hecebolium appellat, Iuliani Imperatoris, qui à fide Christiana in Græcorum superstitionem defecit, præceptor fuit, circa annum Domini 365. De qua re sic scribit idem Nicephorus lib. 10. cap. 1. Iulianus, inquit, Constantinopoli in Basilica docentes præceptores audiuit, tenuiq; in publico vsus est vestitu, Mardonij Eunuchi ductu. Grammaticen eum docuit Nicoclas Lacon: Rhetoricen autem Hecebolius, qui tum Christianam complexus fuerat religionem. Prouiderat enim hoc Constantius, veritus nè ad superstitionem, si Græco vteretur magistro, declinaret.

Tripartita hist. lib. 4. cap. 1. 35 & Socrate.

Rursùs idem Nicephorus libro eodem, cap. 23. de Imperio Iuliani apostatæ, deq; ipso Hecebolio verba faciens, ità loquitur: Quicunque verò non animo recto sacra Christianorum colebant, & veram beatitudinem honoribus caducis & pecuniæ posthabebant, absque timore ad sacrificandum & Imperatori gratificandū procurrêre: qualis etiàm fuit sophista Constantinopolitanus Hecebolius, qui veluti quidam Euripus, Imperatorum moribus sese accommodauit. Sub Constantino enim ardore ingenti Christianā religionem coluit: vbì autem Iulianus animum ad Græcam superstitionem appulit, horrendo prorsùs modo animū mutauit, Græcasq; ineptias & superstitionem, si quis alius, & ipse quàm maximè est complexus. Post hunc porrò rursùs Christianum se esse professus est. In faciem enim supinus pro ecclesiæ foribus prouolutus, mixtis cum clamore lachrymis, miserabiliter est vociferatus: Proculcate me salem

Ecebolus sophista in religione coleda velut quidam Proteus.

fatuum. Talis Hecebolius & antehàc & posteà fuit. Dicitur autem hæreticus sal infatuatus, vt qui foràs proijcitur & conculcarur ab hominibus, vtpotè quo nihil potest esse vel vilius, vel contemptius.

EIVLANTES.

3.

Eiulantes sunt secta Anabaptistæ, qui teste Staphylo, putant nihil esse deuotionis, quod perindè gratum sit Deo, atquè lachrymari & eiulare perpetùm. In Belgio superiori horum ingens prouentus est. Hæc Staph.

ELCESAEI, SIVE *Elchesaitæ*.

4.

Elcesaitæ, vel (vt Nicephoro & Philastrio placet) per adspirationem Helchesaitæ, à quodam pseudopropheta, Helchesae nomine, dicti sunt, ex cuius genere duas mulieres tanquàm deas ab eis Epiphanius perhibet adoratas: à quo etiàm Epiphanio Sampsæi & Elcesæi appellantur, eosque Ebionitarum dogma in vniuersum amplexaros esse asserit: adeò quidem, vt (teste diuo Augustino) Sampsæos & Elchesæos Ebionitis copulet, tanquàm vna eademque sit eorum hæresis. Hi porrò ætate Origenis, à quo & eorum hæresis conuicta est, sunt exorti, hoc est, Iulij Maximini Imperatoris & D. Fabiani Rom. pontificis temporibus, circa annum Domini 239.

Sampsæi & Elchesæi idem.

Elcesaitarũ hæreses.

1. Asserebant cum Cerintho, Ebione, & Nazaræis, legem veterem iuxta omnia illius præcepta esse seruandam vnà cum euangelio.
2. Quædam de scripturis refutabant, & quædam rursùs nouæ ac veteris legis testimonia admittebant.
3. Apostolum Paulum, velut illis per omnia aduersantem, prorsùs respuebant.
4. Dicebant etiàm (authore Eusebio historiæ suæ ecclesiasticæ libr. 6. cap. 28.) negare Christum persecutionis tempore, ideò peccatum non esse, quòd qui in corde suo fixus esset, se tūc temporis in fide permansurũ, eum posse pro necessitate Christum lingua negare. Ideoque docebant, talem sic ore negantem, non peccare, cùm Deus cor magis perpendat & intueatur, q̃ linguam ipsam: cùm contrà dicat Augustinus in psalm. 118. pactum videlicet Dei eos non obseruâsse, qui persecutionem tolerantes, à testimonijs Dei negando semel declinauerint.

Augustinus.

Hi porrò librum quendam circunferebant, quem dicebant de cælo lapsum: cuius verba si quis audisset, delictorum veniam, præter illam quam Christus exhibuit, consequerentur. Sed hæc fusiùs videre licebit ex historia ecclesiastica Nicephori, quam libr. 5. cap. 24. prosequitur in hæc verba.

Elchesaitarum liber.

Nicephori testimoniũ de Elchesaitarum secta.

Post has (inquit) Berylli & Arabum falsas & ab ecclesiastico canone alienas opiniones, alia illis longè perniciosior, Helcesaè quodam authore, exorta est hæresis: quæ priùs est extincta, Origene aquis eam repentè ex scripturarum torrentibus haustis obruente, quàm in apertum maligni spiritûs auris exuscitata prodiret. Helcesaitæ nanque isti vndecunquè fabulis collectis, portentosum sibi quendam composuère errorem. Et qu dem de rerum omnium principio nobiscum consentiunt. Vnum siquidem & ipsi terum omnium conditorem asserunt: non vnum autem Christum, sed plures & diuersos. Ac vnum quidem sursùm esse, alium autem deorsùm, quem in multis antea inhabitâsse, deindè verò in Mariæ filio Iesu incoluisse dicunt. Iesum verò aliquandò ex Deo esse, aliquandò matrem habuisse virginem referunt: nonnunquàm verò ne hoc quidem aiunt. Spiritum porrò ipsum quoquè transcorporari, atque in diuersa ingredi corpora, & vnoquoque tempore variè exhiberi sentiunt. Vtuntur inuocationibus atque incantamentis dæmonum, atque item baptismis in elementorum professione. Astrologiam & Mathematicum errorem complectuntur, prognosticos & ariolos se nominantes. Diuum Apostolum eiusque scripta inducunt prorsùs & abolent. Librum quendam, quem ipsi composuêre, de cælo delapsum esse prodigiosè ia-

Mathematicus error, q̃ tanq̃ maleficus prohibitus est C. de malefic. & mathemat.

cti-

Fraudem hanc deinde imitatus est Mahometes.

ditant. Quòd si quis dignus inuentus sit, vt eum audiat, eum aliam quàm Christus dederit, peccatorum consequi remissionem. Aduersùs hanc hæresim Alcibiades Apamæus Syrus plurimùm depugnauit. Origenes verò ad ea conuincenda primas tulit. Eius hæresis, ad populum pro concione verba faciens, in octuagesimosecundo Psalmo hisce verbis meminit: Aduenit quidem hoc tempore vir arrogans & elatus, qui sententiam flagitiosam prorsùs & impiam, quæ dicitur Helcesaitarũ, promulgat, nuper admodùm in ecclesias inductam. Ea quàm perniciosa profiteatur, exponendum vobis putaui, nè quos ad quædam fidei nostræ dogmata abroganda, transuersos abripiat. Vtitur vniuersæ scripturæ, veteris & Euangelicæ authoritatibus. Apostolum in ordinem redigit, atque adeò prorsùs abolet. Docet quoquè liberum permissumque esse, fidem abnegare: quòd qui fidem stabilem in animo conceptam habeat, ore quidem necessitate adductus abiuret, corde verò minimè. Et librum circunferunt, quem è cælo decidisse aiunt: audientemque & credentem ei, noxarum remissionem, aliam ab ea, quam Christus Iesus instituerit, accipere affirmant. Hæc hactenùs Nicephorus.

Origenis testimoniũ de Helcesæ.

ELEVSIVS CYZICEnus episcopus.

5.*

Eleusius Cyzicenus episcopus, Macedoniorum ecclesiæ præfuit, tempore Theodosij huius nominis primi Imperatoris, & Siricij summi Romanorum pontificis, circa annum Domini 396.

Hic, teste Socrate, cùm Imperator Theodosius & episcopi partis eius numero centum quinquaginta laborarent, vt ecclesiæ Orientales vnirentur, eiusdem Imperatoris monita apertaque conuicia, cum suis sequacibus, qui erant numero trigintasex, paruipendens, elegit sequi potiùs Arrianam pestem, quàm consubstantialem dicere Trinitatem: Adeò quidem, vt qui hæc faterentur, Constantinopoli egressi, scriberent alterutris, nè quis

Eleusius & sui sequaces Arriani.

eorum Niceni concilij dogmati consentiret. Hæc ex Tripartitæ historiæ libro 9. cap. 12.

De eo sic scribit Nicephorus libro 9. cap. 42. In Oriente, inquit, priusquàm Synodus Seleuciæ coiret, non minores erant turbæ. Arrianæ enim hæresis propugnatores ingenti confidentia ex Imperiali inclinatione concepta, effrenato atq; impotenti erant animo, semperque nouis studebant rebus. Proindè Acacius Cæsareensis & Patrophilus Scythopolitanus, Maximo exauthorato, Cyrillo Hierosolymitanæ curam ecclesiæ commisêre. Et Macedonius Constantinopolim, vicinasque ei præfecturas & vrbes miscens turbabat: Episcopos eis, quos rebus suis idoneos esse sciebat, designans. nam Eleusio Cyzicenam attribuit ecclesiam, qui antehàc loco splendido in Imperiali aula stipendia fecerat.

Turbæ ecclesiarum Orientaliũ rem porc Constantij Imperatoris.

In Seleucena autem Synodo hunc ab eisdem damnatum fuisse idem testatur Nicephorus libro eodem, cap. 45. in hæc verba: Verùm enimuerò Acacius & Eudoxius cum factionis suæ popularibus studio quoquè habuêre, quum Byzantij essent, aduersæ partis episcopis dignitatem adimere: non religionis quidem, sed aliarum rerum causa. Communiter quidem, quòd ecclesias perturbâssent, * & sanctiones earum commisissent. Seorsim autem, vnicuique alij alia crimina intendebant. Atq; illi de fidei professione inter se dissentientes, in sententijs exauthorationis, fidei crimen non inferebant. Imperatoris autem ira quasi quodam subsidio vsi, qua ille quum aduersùs alios plerosq;, tum maximè in Macedonium commotus fuerat, propter quasdam seditiones & cædes, necnon ob vrnæ cinerum Constantini patris translationem; & quòd insupèr diaconum in fornicatione depræhensum, ad communionem admisisset, ei dignitatem abrogant. Eleusio præterea Cyziceno, crimine illo obiecto, quòd Heraclium quendam Tyrium, sacerdotem Herculis Græci dei in vrbe Tyro manifestum impostorem, incõsideratè ad baptismum admissum, in Diaconorum quoq; ordinem legisset, cùm quidem is Christianismum tantùm simularet, & propter

Acacius & Eudoxius Constantinopoli aduersarios episcopos nõ propter fidem, sed alias varias ob causas exauthorant.

* & in

Exauthorationis Eleusij causæ.

imposturas Tyro profugisset. Tum autē, quòd cùm posteà talem eum esse cognouisset, nihilo tamen magìs sacro ordine mouisset. Præterea quòd viros quosdam à Mari, qui tum Constantinopoli conuentui isti affuit, Chalcedone damnatos atq; proscriptos, contra canones sacerdotali dignitate ornâsset.

Eleusius Macedonianus.

Quomodò verò Macedonij hæresis sectator fuerit, idem Nicephorus tradit lib. 10. cap. 15. in hunc modum: Eadem verò tempestate Macedonij sectatores, Constantij morte freti, in quibus erant Eleusius Cyzicenus, Eustathius Sebastiensis, & Sophronius. Pompeiopolitanus, apertè Macedoniani vocari cœperunt. Et temporis opportunitate arrepta, frequentes liberè diuersis in locis conuenrus, eis, qui Seleuciæ cum eis consenserant, conuocatis, egerunt, & sectæ suæ factionem instituerunt. Tum autem qui aduersæ partis erant, Acacianos videlicet, excommunicauerunt: fidemque Arimini editam irridentes, formulam Antiochenam promulgârunt, suffragijsque suis comprobârunt: quæ posteà Seleuciæ quoquè confirmata fuerat. Verùm enimuerò quum à nonnullis propter eiusmodi dissidium repræhenderentur, eisque obijceretur, qui nunc tandèm se per dissidium ab Acacianis seiungerent, cum quibus anteà & consensissent & communicâssent? tale per Sophronium responsum dedêre: Occidentales episcopi non sanam de Consubstantiali habuêre opinionem: * Aetius autem in Oriente dissimilem substantia patri filium esse docuit, & vtrique recta exciderunt sententia. Illi enim per consubstantialis verbum, subsistentiam patris & filij: in vnitatem vnam redigentes, confuderunt: hic verò è diuerso à natura patris, proprietatem filij, nimiùm segregauit. Nos igitur vtrorumque lapsum vitantes, mediam absque periculo omni viam delegimus, pieque magìs sentimus, æqualem scilicet patri filium subsistentia docentes. Sic illi quidem repræhensi, defendere se conati sunt. Sed depræhenduntur veritatem cauillatione deprauare; quòd non Acacium, sed Aetium, vt inæqualitatis authorem incusant. Videntur illi etiam aliqua ex parte & Arrianos & Con-

Acaciani hæretici à Macedonianis itidem hæreticis excommunicati.

* Aetius

Causa cur Macedoniani se ab Acacianis & homousianis segregârint.

Macedoniani nouis rebus studentes.

substantialis assertores vitare: & per vtrosque suis ipsorum vocibus conuincuntur, aliud quicquam noui afferre constituisse, sicut & Sabinus inquit, qui Latinè acta Synodalia conscripsit. Hactenùs Nicephorus.

ELYMAS MAGVS.

6.

Elymas Iudæus genere, Simonis Magi doctrinam insecurus, & eius maleficijs imbutus, magus quoquè & pseudopropheta fuit, Apostolorum temporibus, diuo Paulo per omnia reluctans, cùm Sergium Paulum Cypri insulæ proconsulem, à vanitate gentilium auocare niteretur, & Christi fa... eum doctrinam cum amplecti persuader... : de quo in Actis Apostolicis scribitur in hæc verba: Saulus & Barnabas missi à Spiritu sancto, abiêrunt Seleuciam, & inde nauigauerunt Cyprum. Et cùm venissent Salaminam, prædicabant verbum Dei in synagogis Iudæorum. Et cùm perambulâssent vniuersam insulam vsque ad Paphum, inuenerunt quendam virum magum, pseudoprophetam Iudæum, cui nomen erat Bar-Ieu, qui erat cum proconsule Sergio Paulo viro prudente. Hic accersitis Barnaba & Saulo, desiderabat audire verbum Dei. Resistebat autem illis Elymas Magus, (sic enim interpretatur nomen eius) quærens auertere proconsulem à fide. Saulus autem qui & Paulus, repletus Spiritu sancto, intuens in eum, dixit: O plene omni dolo & omni fallacia fili diaboli, inimice omnis iustitiæ, non desinis subuertere vias Domini rectas? Et nunc ecce manus Domini super te, & eris cæcus, non videns solem vsque ad tempus. Et confestìm cecidit in eum caligo & tenebræ, & circumiens quærebat qui ei manum daret. Tunc proconsul cùm vidisset factum, credidit, admirans super doctrina Domini.

Act. 13.

Aliàs Bariesu, id est, filius Iesu.

De hoc 45. distinct. cap. Cùm beatus Paulus illum magum corporali cęcitate damnauit &c. Et 23. q. 4. cap. Quod Christus. sic Paulus dum à suo contemptu, pia admonitione & multimoda commendatione sui, Corinthios reuocaret, magum illum

illum Elymam, qui crediturosà fide retra-hebat, cæcitate percussit, vt cæteri perterriti prædicationem eius non impedirent, sed in Christum credentes, animæ cæcitatem effugerent. Et glosa in prioris Petri caput 3. Vtilius, inquit, fuit Tobiæ percuti cæcitate sine culpa, vt probaretur eius patientia, quàm Elymæ mago, qui pro perfidia percussus, à credentium dementatione remoueretur, & æternæ vltioni præpararetur. Posteà nempè recepto visu, obstinatus permansit, & Barnabæ Apostolo valdè restitit in Cypro.

Elymas binomius. Erat autem hic binomius. Nam primũ Elymas dicebatur, quod interpretatur Dei mei mensura vel census: Sic enim se à suis appellari præceperat, quò Dei nuncius ab alijs crederetur. Dicebatur & Bariesu, id est, filius Iesu: & ità secundùm Bedã corruptè legitur Bariehu in Actis Apostolicis.

ELPIDIVS. 7.

Hieronym. Elpidius Hispanus natione, Agapetarum hæresis cum vxore sua nomine Agape, dux fuit, ætate diui Hieronymi, qui eandem cõuicit hæresim varijs in locis suorum operum, & potissimùm eo libro quem aduersùs Pelagianos ad Ctesiphontem scribit, in hæc verba: In Hispania, Agape (quæ dilectam significat Latinè) Elpidium, mulier virum, cæcum cæca duxit in foueam, successoremque suum Priscillianum habuit, Zoroastris magi studiosissimum, & ex mago episcopum: cui iuncta Galla, non gente, sed nomine, germanam hucilluc que currentem, alterius & vicinæ hæreseos reliquit hæredem. De peste autem Agapetarum, quomodò ecclesias inuaserit, habet idẽ Hieronymus ad Eustochium de Custod. virg. vide supra in Agapetis. Agape q. d.

ELVIDIVS. 8.

Eluidius, vel vt alij per adspirationem scribunt, Heluidius, à quo Heluidiani hæretici, teste Gennadio, Auxentij hæresiarchæ Mediolanensis episcopi discipulus fuit, & Hieronymo coæus, Theodosij huius nominis primi Cæsaris, & Siricij summi Romanorum pontificis temporibus, circiter annum Domini 395.

Hic Mariam virginem Christum pe-perisse virginem, & post eum marito cõgressam, procreasse fratres Domini, impiè asserit. Ad quem errorem docendum eò motus est, quòd apud Matthæum dicitur: Anrequàm conuenirent, inuenta est in vtero habens. Et iterùm: Non cognouit eã Ioseph, donèc peperit filium suum primogenitum. Ex quibus lócis Eluidius colligit. Dei genitricem, postquàm Christum peperit, à Ioseph suo marito cognitam fuisse carnaliter, eumque filios alios ex ea suscepisse, quos Euangelium fratres Domini appellat. Dicunt enim Christo Iudæi apud Matthæum: Ecce mater tua & fratres tui foris stant, quærentes te. Ex quo effectum, vt Eluidius ex litera perperàm intellecta, in hunc errorem lapsus sit. Quod etiamnùm Christi perfectioni derogat, & Spiritui sancto iniuriam facit, cuius sacrarium fuit vterus virginis. Derogat item non solùm dignitati ac sanctitati matris Dei, sed & ipsi Ioseph tanta præsumptio imputaretur. Derogat denique illi sententiæ propheticæ, quæ apud Ezechielem habetur: Porta hæc clausa erit, & non aperietur, & vir non transibit per eã: quoniam dominus Deus Israel ingressus est per eam. Hos ea de causa Antidicomaritas Epiphanius appellauit. Eluidij hæresis. Matt. 1. Mat. 12. Ezech. 44.

Docebat quoque hic impius, teste Hieronymo, virginitatem non esse apud Deum maioris meriti, quàm coniugium, sed pares esse nuptias virginitati. Quam insanam opinionem confutat idem Hieronymus. De hac hæresi vide plura in Antidicomaritis.

EMERITVS CAESAreensis Mauritaniæ vrbis episcopus. 9.

Emeritus, authore Possidonio in vita beati Augustini, Cæsareensis Mauritaniæ ciuitatis episcop⁹ fuit, Donatistarum sectæ fautor præcipuus, tempore Archadij, Imperatoris, & Siricij Romani pontificis, circa annum Domini 400.

Hunc vt idem author testatur, occasio ne

ne quadam venerabilis memoriæ Augustinus reperiens cum quibusdam alijs episcopis sedis Apostolicæ, disputatione inter eos habita supperauit Cuius rei gesta, Carthagini inter eos ipsos episcopus confecta habentur.

ENCRATITAE.

10.

ENcratitarum hæresis (authore Diuo Irenæo lib.1. aduersus hæreses ca. 30. & beato Hieronymo in commentarijs super prophetam Amos, atque beato Epiphanio libro primo contra octoginta hæreses sub finem tertij tomi) à Tatiano quodã Iustini martyris discipulo exorta est, Marci Antonini Imperatoris & Soteri Romanorũ pontificis temporibus, circa annum Domini 178. Dicuntur autem Encratitæ quasi continentes.

Encratitarũ hoc est, cõtinẽtiũ hæresis, phibentium nubere, & inbentiũ abstinere à cibis, &c. 1. Tim. 4.

1. Dicebant verò ij, primos parentes esse damnatione perpetua in infernum detrusos ac plectendos, propter ipsorum primum inobedientiæ crimen.

2. Item non licere cuiquam vesci carnibus.

3. Nuptias quoque fore illicitas, omnesque illos peccare, qui nuptiarum fœdera inter se iungerent.

4. Respuebant etiàm, teste Eusebio Cæsareensi historiæ ecclesiasticæ lib. 4. cap. 26. omnes diui Pauli epistolas, eas asserentes nullius esse momenti.

5. Docebant rursùs vinum nullo pacto bibendum esse, fabulosa quadam vanitate elusi, qua dicebant (teste diuo Augustino) vitem è satana & terra illud germinâsse. Item quod lege cautum esset nè Nazaræi biberent vinum, accusenturque ab Amos propheta & culpentur ij, qui Nazaræis vinum propinarent.

Amos 1.

De his Nicephorus ecclesiasticæ historiæ lib. 4. cap. 4. scribit in hunc modum: Post Saturnini & Marcionis Encratitarũ hæresim conflatam esse tradunt: cuius princeps fuisse fertur Tatianus, qui discipulus Iustini martyris fuisse perhibetur: Sed tantisper dum cum illo erat, nihil rerum huiusmodi protulit. Postquàm verò ille martyrio est defunctus, tumore disciplinæ inflatus, tanquàm alijs scientia superior, peculiarem cœpit promulgare doctrinam: itidèm vt Valentinus, secula inuisibilia producens: & eadem quæ Saturninus & Marciõ de nuptijs, corruptione, & fornicatione, nugando effutiens: à seipso quoque causam nouam salutis Adæ est commentus. Cuius successor Seuerus, hæresim illius magis etiàm adaugens, causam arripuit, cur sectatoribus illius ad se pertractis, à suo ipse nomine Seuerianos eos vocaret. Legem quidem, prophetas, & ipsa Euangelia ij quoquè recipiunt: proprijs quibusdam interpretationibus, prout eis est visum, sacras scripturas accommodantes. Apostolum autem Paulum maledictis & conuicijs proscindentes, epistolarum eius librum, & item Apostolorum acta prorsùs reijciunt.

Tatianus Encratitarũ hæresis author.

Exẽplũ sciẽtiæ inflãtis.

Encratitæ posteà à Seuero Seueriani dicti.

Rursùs infrà cap. 11. idem Nicephorus: Musani autem, inquit, pulcherrimus extat Dehortatorius liber ad quosdam fratres ab eo compositus, qui præter rationẽ ad sectam Encratitarum deflexerant: quæ eis quoquè temporibus exorta, nouam perniciosamque hæresim & opinionem in orbem intulit. Ducem eius & authorem fuisse, historia nostra anteà Tatianum, Iustini martyris auditorem, propagatorem autem Seuerum, indicauit.

Musani ecclesiastici doctoris scripta.

De Encratitis Irenæus quoquè scribit: A Saturnino & Marcione Encratitæ nominati, cælibatum docuerunt, simul & primam Dei creationem reijcientes, & tacitè eum qui ad hominum propagationem masculum & fœminam creâsset, accusantes. Iidem quòque abstinendum esse ab eis quæ ipsi animata dicunt, instituerunt: malam referentes gratiam, qui cuncta creauit, Deo. Pernegant etiàm primi hominis salutem. Hactenùs Nicephorus.

Irenæus.

ENERGICI.

11.

ENergici sunt nostri temporis Sacramentariæ factionis: qui, authore Staphylo, docent non ipsum corpus, sed virtutem corporis, esse in Cœna Domini. Ità Caluinus in diuersis libris, & nupèr cõtra Ioachimum Vuestphalum in sua Admoni-

monitione vltima, & Philippus Melanchthon vt idem Caluinus testatur, & in Heidelbergẽsi iudicio licet perspici. Hæc Staphylus.

ENTHVSIASTAE.

12.

Enthusiastæ, qui & Euchetæ, siue Messaliani, vt diuus Cyprianus refert in suo opere de hæresibus, Valentis Imperatoris, & Damasi summi Romanorũ antistitis temporibus exorti sunt, circiter annum Domini 380.

Enthusiastarum hæreses.

1. Hi porrò inprimis dicebant, animas hominum ab angelis creatas esse, & factas ex igne & spiritu.

2. Tantam vim orationi tribuebant, vt illam sufficere dicerent, ad omnia peccata delenda. Qua de causa ipsi etiàm baptismo derogabant, adstruentes nullam vtilitatem ex sacro baptismate baptizatis accedere, sed solam studiosam orationem dæmonem inhabitantem effugare.

3. Sacramenti quoquè Eucharistię non substantiam, sed virtutem & efficaciam oppugnantes, asserebant: hunc sacratissimum cibum nec prodesse quicquam, nec etiàm obesse.

4. Dicebant etiàm nullum manuum laborem esse monachis licitum, etiàm sustentandæ vitæ causa, sed orationi illis sẽper insistendum.

5. Quapropter asserebant eam orationem solam sufficere ad vitam æternam consequendam, etiàm si reliqua omnia deessent, & baptismus etiàm. De qua re vide plura in Adelphio & Massalianis.

Theodorit.

De his, Tripartitæ historiæ lib. 7. cap. 11. ex historia ecclesiastica Theodoriti habetur in hæc verba: Ea tempestate qua Syrus quidam & genere & lingua, Audæus nomine, fuit dogmatum nouorum repertor, Messalianorum, quos εὐχίτας, id est, Orantes appellant, hæresis est exorta. Vocantur alia appellatione ἐνθουσιασταί, id est, sacrificatores, afflati, seu diuini. Hi enim cuiusdam dæmonis operationem expectant, & hanc sancti spiritûs præsentiam arbitrantur. Qui verò integro huius rei languore participantur, auersantur operationem manuum velut malam, somnoque semetipsos tradunt, & somniorum suorum phantasias, prophetias appellant. Huius hæreseos fuerunt principes Dadoes, & Sabbas, & Adelphius, Hermas, & Simeones, & alij, qui ab ecclesiastica quidem nequaquàm communione recesserunt, dicentes nihilominùs diuinũ cibum nihil nec prodesse nec lædere, de quo Dominus Christus dixit: Qui comedit carnem meam, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam. Cumq; voluerint celare hunc languorem, etiàm cõuicti impudenter negant, & alios hæc sapientes quæ ipsi animo retinent, prorsùs abdicãt. Nullam autem vtilitatem ex sancto baptismate baptizatis accedere dicebant, sed solam studiosam orationem, inhabitantem dæmonem effugare. Insuper vnumquenque nascentium à progenitore suo sicuti naturam, sic etiàm dæmonũ trahere famulatum. Et his expulsis per illam orationem studiosam, sanctum spiritum aduenire, & sensibiliter ac visibiliter suam designare præsentiam, atque corp⁹ passionibus motûs cuiuslibet eripere, & animam à mala voluntate penitùs liberare, ità vt nequaquam deincèps egeat, neq; ieiunio macerante corpus, neque doctrina refrenante, & progredi ordinatè edocente. Non solùm autem qui hoc impetrauerit, corporis, inquiunt, perpessionibus liberatur, sed apertè etiàm futura prævidet, & sanctam Trinitatem oculis cernit.

Euchetæ.

Enthusiastę

Dæmonis operatio & sancti spiritûs præsentia habita.

Huius hæresis autores præcipui.

Ioan 6.

Hæresis negãtiũ gratiam in baptismo cõ[illegible]

Leoius itaque præsul Melitinensis ecclesiæ, diuino zelo decenter ornatus, videns quòd hic languor multa monasteria, magis autem latronum (vt ità dixerim) speluncas inuaderet, eas incendit, sicq; lupos ab ouibus segregauit. Similiter etiàm Amphilochius famigeratus ille Lycaonensis antistes, dum hac pestis illic cresceret, eã valdè repressit, & oues quæ tali contagione vexabantur, eripuit. Idem quoquè fecit Flauianus vbique laudabilis, præsul Antiochenus, audiens hos in Edessa degere, & venenum proprium vrbibus vicinis adspergere. De qua re suprà in Adelphio dictum est satìs. De his hæreticis vide plura in Messalianis, Dadoë, Sabba, Herma, & Simeone, locis suis.

Leoius, Amphilochius, Flauianus episcopi, huius hæresis impugnatores.

De his quoq; & hac nostra ætate simi-

libus,

Euchitæ & Euthusiastæ nostri temporis.

libus, Lindanus in suo Dubitantio dialogo 12. ità scribit: Orantes, inquit, qui & Euchetæ, toti erant precibus dediti, quibus mala omnia putabant se posse auertere. Vndè & omnia media tollebant, vt soli DEO relicti, in ipso, vt aiebant, toti consisterent, sequetotos illi permitterent. Hi Euthusiastæ siue Ecstatici appellantur: q. tanquàm verè fanatici suo afflati spiritu, faciem mutabant, gestus habebant horribiles, ac more comitali morbo laborantium, in terram prolapsi, diù iacebant tanquàm mortui: vndè & corpore horribiliter tremiscebant. In ecstasin rapti, mira effutiebant somnia: sese Zuinglium apud inferos vidisse, &c. Patrem hæc aut illa infanda iussisse: Patrem dixisse, diem Domini instare: cuius tempus certum designabant. Vndè tanquàm furiosi cursitabant clamantes, Dies Domini, Dies Domini. Eò porrò insaniæ quosdam iste homicida spiritus abripuit, vt vel nefaria fratris, adeoque infanda matris parricidia instigatis persuaserit ex patris Dei iussu fieri. Narrat Bullingerus lib. 2. anno 1526. februarij septima, Thomam Schykerum suum vterinum fratrem Muleggi in conspectu parentum ac plurimorum factiosorum in genua procumbentem capite truncâsse. Hæc Lindanus.

Ecstaticorũ gestus horrendi, & somnia.

Nefanda fratrum & matrũ parricidia ab ijs pperrata.

EPICVREI.

13.

Epicurei ab Epicuro, qui nomen illud voluptatis, in qua summum bonum ponebat, effecit, vt ab eo homines voluptuarij Epicurei dicerentur, sunt appellati.

Quẽ beatũ existimant Epicurei.

Hic authore Cicerone lib. 5. Tusculanarum quæstionum, eum solum esse beatũ contendebat, qui præsentibus voluptatibus frueretur, confideretque se fruiturũ aut in omni, aut in magna parte vitæ, dolore non interueniente: aut si interueniret, si summus foret, futurum breuem: si productior, plus habiturum iucunditatis quàm mali. Hæc cogitantem fore beatũ, præsertìm si antè perceptis bonis contentus esset, nec mortem nec deos extimesceret. Hæc Cicero. Ea porrò secta sectatores habuit infinitos, vtpotè quæ delicata sit & amabilis: quum homines natura sua illuc libentissimè concurrant, vbi audiunt laudari voluptatem, quærentes libidinibus suis patrocinium aliquod & velamentum. Aduersùs hunc & eius sectatores non pauci philosophi (vt testatur Nicephorus lib. 10. ca. 26.) qui non longè à cognitione Dei absfuère, præstantibus libris pugnârunt: vt qui nullos deos esse assereret, omniaque fortuitò & sua sponte existere censeret, & mundum nulla prouidentia regi apertè doceret. Quem tandèm redarguendo, & eius suorumque sequacium inscitiam euertendo, illi confutârunt. Ex quo non exiguam vtilitatem nobis, qui veritatem rectæ pietatis sequimur, attulerunt.

Epicureorũ secta longè lateq; patens.

A philosophis confutata.

Quales verò hac nostra ætate sint, qui hanc doctrinam sequantur, vide latiùs suprà in Atheis.

ERACLITAE.

14.

Eraclitæ ab Eraclio quodam, authore Isidoro, exorti sunt, qui monachos tantùm recipiebant, reliquos abominabantur: coniugia respuebant, & regna cælorum paruulos consequi non credebant. De quibus habetur distinctio. 24. quæst. 3. cap. Quidam.

Eraclitarũ hæresis.

ESSAEI. 15.

Cvm iam ob tyrannidem & bella Antiochi, lacerari & diuelli cœpisset principatus & sacerdotium apud Iudæos, & genitum reges qui eis dominabantur, pro suo arbitrio principes & sacerdotes aut statuerent aut deponerent, quibus quiduis potiùs, quàm religionis studium curæ erat: fieri non potuit, quin sectæ & variæ dissensiones in Iudaica religione exorirentur. Ità enim accidere necesse est, cùm vel caremus certo capite in religione, vel cùm capita Ecclesię negligunt pietatis studia, & genitum prophanarum exemplo, externam potentiam tantùm quærunt.

Quo tẽpore sectæ apud Iudæos exortæ.

Sectæ ergò apud eos exortæ, triplices fuère, Pharisæi, Saducæi, & Essæi, quos Philastrius Essenos appellat libro de hęresibus.

Sectæ triplices in Iudæa.

sibus. De Pharisæis & Saducæis, dicetur infrà locis suis: nunc de Essæis agendum. Isti igitur cùm considerarent & Pharisæos & Saducæos sub honesto prætextu titulorum suas cupiditates abundè sectari, neque ferè quicquam facere quod dignũ esse posset eorum professione, visum ipsis est, factis vitæ seueritatem declarare, & dici se Essæos, hoc est, operarios, voluerunt,

Essæi operarij dicũtur.

Assa enim, vndè Essæi dicuntur, operari significat: quemadmodùm hisce temporibus & Lutheranos & Orthodoxos damnant Anabaptistæ, & vtrisque sanctiores student videri. Essæi enim per omnia ferè Anabaptisticam vitam egerunt, abstinuere à matrimõijs, & omnia inter se cõmunia voluerunt esse. Fuit omninò hæc stulta quædam & crassissima superstitio, & quæ longo tempore durare nõ potuit. Ad eundem ferè modum & hodiè in tres

Ecclesiæ status horum temporum.

partes diuulsa est ecclesia. Nam & secundus ille aduentus Christi in foribus est. Anabaptistæ Essæos referunt, & in vtraque altera parte Pharisæi quidam, quidam Saducæi sunt. Etenim ea quæ apud Iudæos gesta sunt, typum Christianæ religionis significabant. Exortæ hæ sectæ sunt primùm inter Iudæos sub Iohanne Hyrcano Simonis filio, ante natum Christum 125. anno.

Philastrius de Essæis, quos vocat Essænos.

Hos sic scribit Philastrius: *Essæni, inquit, sunt qui monachorum vitam exercent, escas deliciosas non sumentes, nec studium in vestimentis gerentes, nec possidentes aliquid: lectioni autem & bonis operibus insistentes, in locis separatis habitant. Christum autem Dominum Dei filium non expectant, nec in lege aut prophetis eum Dominum agnoscunt annunciatum, sed vt prophetam, aut iustum hominẽ solùm credentes præstolantur.* Hæc ille. De his vide plura apud Iosephum lib. de antiquitatibus Iudæorum, & apud Egesippum.

EVANGELICI. 16.

Euangelici qui dicãtur

EVangelici (*authore Lindano Dubitantij sui dialogo 2.*) sunt qui Euangelij istius noui, quod iactitant: doctrinam per Lutherum aliósve adulteratã sectantur. Nam (inquit) cùm captiuitatẽ quandam Babylonicam draco ille Apocalypticus, nunc Dei permissu solutus, per Lutherum, aliosq; euangelicos istos (si inferis placet) populo Dei moliretur inducere, varias paulatim inuexit, prætextu Euangelij sectas per quosdam improbos, quę istam reipublicæ Christianæ perniciosam ac Romano Imperio exitialem, suo procurarent studio.

Nam (vt testatur Hosius lib. 1. de hæresibus nostri temporis) ante quadraginta hos annos, is fuit orbis vniuersi status, quàm latè patet in eo nomen Christianũ, vt rectè de illo dici potuerit, quod in Genesi scriptum legimus: *Erat terra labij vnius & sermonum eorundem*: quodque scribitur in Actis Apostolorum de ijs, qui primi in Christum credere cœperũt: *Multitudinis credentium erat cor vnum & anima vna.* Sicut vnus Deus ab omnibus colebatur, ità fides vna retinebatur. Vna fuit & eadem administrandorum sacramentorum ratio: vnus & idem propè cæremoniarum vbique ritus. Idipsum dicebant, idipsum sentiebant, idem sapiebant omnes: vt facilè ciuitatem illam agnosceres, cuius participatio in idipsum. Quamobrem cùm vna & eadem essent omnes mente præditi, nomine quoquè non nisì vno & eodem censeri volebant. Non vocabantur alij Gnostici, alij Apostolici, alij Euangelici, alij Papistæ, non alijs quibuscunque nominibus censebantur: sed à Christo, quem vnanimiter profitebantur omnes, in quo sibi solo fas esse gloriari persuasum habebant, Christiani cuncti nominabantur: quo nomine nullum sibi dari posse nomen gloriosius existimabãt. Homines enim erant recti & simplices, ac timentes Deum: qui non in contentione sermonis, sed in simplicitate fidei regnum Dei esse crederent, nec aliud scirẽt Euangelium, nisì quod à Christi spiritu profectum, de Christo per Christi discipulos scriptum esset. Sed cùm sibi conscius esset Lutherus, à quouis alio potiùs, quàm à Christo suum Euangelium esse profectum, (si modò tam impiam doctrinam, tam præclaro nomine appellare fas est) noluit sectatores suos vocari Christianos, quod nomen (vt iam diximus) commune

Orbis Christiani ante 40. annos in religione consensus.

Gen. 11.

Act. 4.

Act. 4.

Rom. 15.
2 Cor. 13.
Psal. 121.

Lutheri sectatores dicti Euangelici.

fuit omnium, qui ante quadraginta hos annos, quibus Lutheri dogmata in vulgus spargi cœperunt, Christum professi fuerant: sed vocauit eos Euangelicos, vt vel ipsa hac appellatione, se suosque à Christo & à corpore eius, vna, sancta, catholica, & apostolica ecclesia segregatos, neque sibi commune quicquam esse cum Christo, declararet. Atqui hoc illud est, quod adeò magnificè ab ijs Euangelicis prædicatur, Dei verbum & Euangelium, non quidem illud à Christo, sed ab authore satana profectum, sicut ipse fatetur, qui primus id in lucem edidit Lutherus. Nam eo libro quem inscripsit de Missa angulari, à satana sibi gloriatur argumenta esse suppeditata, quibus & sacerdotium & sacrificiũ euerteret. Quibus euersis, quid aliud quã Deus ipse sublatus è medio, vel saltem in ordinẽ coactus esse videtur? Nam vbi nullum est sacerdotium, nullum sacrificium, ibi consequens est, nullum etiàm Deum agnosci. Hæc Hosius.

Hæretici nostri tẽporis falsò sibi Euangelicorũ nomẽ vsurpãt ac vendicant.

Sed quàm iniustè & perperàm hoc sibi nomen attribuant isti, his verbis manifestat doctus ille & pius Lindanus in suo Dubitantio, dialogo 3. Istud quidem, inquit, in speciem obtinent, sed non verum neq; salutare, quia non integrum aut incorruptum: rum verò maximè, quòd vnã illam Christi familiam reliquerint, extra quam salus nulli constare queat.

Quod Christianorũ est ꝓpriũ, Euãgelici oẽs abolẽt, Missæ videlicet sacrificium.

Quod itaque Christianæ religionis est proprium, omnes isti Euangelici, suo Antichristo præcursores, iamdudùm abolere cœperunt, quod ille summo nisu tollere connitetur. Nam homo ille peccati ad omnem abominationem perpettandã factus, propriè illud semèl abolere studebit, quod Christi Domini est proprium. Hoc autem est sacrosanctum illud, venerandum atque vel angelis tremedum sacrificium, à Christo Domino Christianæ suæ ecclesiæ in perpetuum incomparabilis in ipsam charitatis relictum mnemosynon. Quod igitur Antichristus effero rabidoq; pessundare, abolere, perdere annitetur studio, idipsum nunc (ô tempora, ô mores, ô pectora cæca) Euangelici isti, si inferis placet, Euangelij prætextu iampridèm templis non paucis sanè neque obscuris, eiecerunt, exibilàrunt, conculcàrunt, aboleuerunt. Vbi verò mecum tacitus reputo atrocissimas has plagas, quas Deus optimus maximus in Germaniam Galliamque, post abominanda isthæc impurissimi Lutheri & aliorum pseudoapostolorum, fideique apostatarum ac proditorũ contagia effudit, quibus ad resipiscẽtiam nos redinuitat benignissimus pater ille cælestis: non aliud per Lutherum re vera effectum videre mihi videor, quàm captiuitatem verè Babylonicam, immò Turcicam, esse pijs inductam. Si animo lachrymabilem sanè Christiani populi faciem contempleris per Germanias & Gallias, potissimùm verò per Scotiam & Angliã: ecquid obsecro à Turcis impendeat atrocius, funestius, exitialius, quàm per istos noui Euangelij propolas passim nunc videmus designatum? Quid enim non contra sacratas Deo virgines, cõtra Dei sacerdotes, cõtra sacra deniquè omnia, ipsumque adeò contra sanctum Christi Domini corpus sunt commoliti Euangelici? Quos in Gallia liquet sacra ignibus absumpsisse, immò in cineres sanctorum sæuisse: sanctam Eucharistiam canibus obiecisse, pedibus conculcàsse, in cloacas ꝓiecisse, atque nè quod deesset ludibrij genus, de arbore suspensa bombardis ac sclopetris quasi scopum petijsse. In Scotia monasteria vnà cum sacris omnibus funditùs euertisse.

Turcicæ captiuitatis facies ꝑ Euangelicos Germanijs & Gallijs inducta.

Euangelici atrociꝰ sæuiunt in Sacra, q̃ Turcæ

Quòd si Geneuam cogites, planè videas in Dei templum illam à Daniele prædictam abominationem desolationis, loco Christianæ religionis inuectam. Nullũ enim illic vel Christianismi appáret vestigiolum. Nulla enim imago, nulla Christi crux, nullum altare, nullum Christi sacrificium. Lutherani enim aliquam saltem religionis veteris obtinent speciem, vtì quòd recitant Kyrie eleison, Sanctus, & Agnus Dei, nostroque ritu vestiti, Missam quandam peragunt. Verùm in hoc conueniunt Euangelici, quòd illud fuisè tem plis eiecère, quod Christianum est proprium.

Abominatione desolationis videre est in téplo Geneuæ.

Ad hæc vtì templa sunt apud eos fine aris & Christi sacrificio nouæ legis proprio, à Deo per prophetas promisso ac diui-

Templa sine aris, forũ sine iustitia.

apud Euangelicos. diuinitùs instituto, ac proindè sine vero Dei cultu: ità eorum Respublica est sine iustitia. Non iam de iudicijs ecclesiasticis laboro, quæ vnà cum censuris omnibus pro ludibrio ducunt: sed de ciuili iudicio siue Camera Imperij. Hanc enim ità vexarunt, vastârunt, & afflixerunt Euangelici, veteres leges abrogando, nouas præscribendo, & causas spoliorum & sacrilegiorum suspendendo, vt omnis iustitia (teste clariss. D. Bruno) in exilium videatur esse propulsa, eiusq; vestigium in Imperio vix appareat vllum. Nã ferro geritur res. Quid quòd per Gallias Regem suo in regno oppugnare, prouincias occupare, tributa eripere, oppida suis coniuratis, licèt regni hostibus, tradere vidimus? An non & tribunalia etiàm Parisijs iustitium agere coacta? An non mensium plurimorum feriæ propter sanguinarias Caluinistarum seditiones indictæ? Talia cùm per Germanias Galliásve non paucis locis ex Lutheri, Caluini, Bezæ, aliorumque Euangelicorum doctrina fiant, an non viuam quandam captiuitatis Turcicæ imaginẽ tibi plurimis videre videris impositam? An aliud agant hostes illi Christiano nomini infestissimi, rerum aliquandò (qđ Deus optimus semper auertat propitius) potiti, quàm quod per istos Euangelij hostes Euangelicos, faustissimo vident inchoatum præludio? Christi crucem Constantinopoli anno 1453. ludibrijs infandis vexabant Turcæ. Euangelici nostri templis eiectam, alicubi seu captiuam recludunt, alij proculcant, lacerant, illudunt: Angli quoquè & Normanni in Gallia exurunt. An non Christo Domino de cruce pendenti vtrinque ex brachio vnum suspenderunt sacerdotem Caluinistæ? Sacratas Deo virgines Turcæ quidem violant quàm possunt plurimas: & Euangelici si eas ad suas partes pertrahere nequeunt, affligunt plusquàm captiuas, ità vt cœnobia per Sueuiam videre sit in carceres immanissimos esse commutata, vbi nec salutator, nec consolator admittitur vllus, nisi aliena fallat specie. Quòd si suam ad perfidiam pelliciunt, aut tandem pertrahunt, perpetuò incestandas, Christo deuotas nefario

Turcicæ captiuitatis p Euāgelicos inductę hypotyposis.

In Christi & diuorũ imagines atrocius sæuiũt Euāgelici, q̃ Mahometæ.

In sacras Deo virgines immaniùs fuiunt Euāgelici, q̃ Turcæ.

polluunt adulterio, quod Euangelicum dicunt matrimonium. Hactenùs Lindanus.

De his item ex Erasmo Roterodamo scribit Hosius lib. 2. de Legitimis iudicibus rerum ecclesiasticarum in hunc modum: Sed audi, inquit, quid scribat de vobis, qui Euangelici dicimini, qui ver satus fuit multis annis inter vos, nec valdè nonnullis visus est alienus à doctrina vestra, ità vt quasi vulgò diceretur illud: Aut Erasmus Lutherizat, aut Lutherus Erasmizat: Audi quid ille vir singulari præditus ingenio, neque vulgari doctrina, de vobis dixerit Erasmus Roterodamus: Vos, inquit, strenuè clamatis in luxum sacerdotum, in ambitionem episcoporum, in tyrannidem Romani pontificis, in garrulitatem sophistarum, in preces, ieiunia, & Missas: nec ista purgari vultis, sed tolli: nec omninò quicquam in receptis placet, sed zizaniam euellitis cũ tritico: aut, vt meliùs dicam, triticum euellitis pro zizania. At quid interim nobis profertis melius & Euangelio dignius vt ab assuetis recedamus? Circunspice populum istum Euangelicum, & obserua, num minùs illic indulgeatur luxui, libidini, & pecuniæ, quàm faciunt hi quos detestamini? Profer mihi, quem istud Euangelium ex comessatore sobrium, ex feroci mansuetum, ex rapaci liberalem, ex maledico benedicum, ex impudico reddiderit verecundum. Ego tibi multos ostendam, qui facti sunt seipsis deteriores.

De Euangelicorũ secta Erasmi testimoniũ, epistola in Pseudoeuangelicos.

Seipsis deteriores fiunt Euangelici ex sui noui euãgelij cõsequutiõe.

Et post pauca: Nunquàm eorum ecclesias sum ingressus, sed aliquandò vidi redeuntes à concione, veluti à malo spiritu afflatos, vultibus omnium iracundiam ac ferociam miram præ se ferentibus. Sic, opinor, discedunt milites à concione ducis ad prælium exhortati. Quis vnquàm vidit in eorum concionibus quẽquam fundentem lachrymas, tundẽtem pectus, aut ingemiscentem?

Quomodò redeāt à cõcione.

Et iterùm nonnullis interiectis: Circunspice mihi sodalitatem istam Euangelicam, quot habet adulteros, quot temulentos, quot aleatores, quot decoctores, quot alijs vitijs in fames? Et hos

Euãgelicæ sodalitatis mores.

habeant etiam in delicijs, tantum abest vt vitent. Apostoli quò magis vacarent Euangelio, aut abstinebant ab vxoribus, quas ducere licebat, aut legitimè ductas vertebant in sorores. Nunc floret Euangelium: quot sacerdotes & monachi contra certè leges humanas, contra professionem suam ducunt vxores? Condonetur hoc. Circunspice, num castiora sint eorum cõiugia, quàm aliorum, quos ducunt pro ethnicis.

Aliud Erasmi testimonium. Agnoscis, opinor, quas fabellas tibi possim referre, si libéret. Profert autem in epistola, quam scripsit ad fratres inferioris Germaniæ: Efferunt, inquit, honorabile coniugium & torum immaculatum. Sed inuéni nonnullos Euangelicos (non in genere loquutus sum) nihilo castiùs colere coniugium, quàm Catholicos. Iubet me proferre fabulas, quid attinet eùm vulgò narrentur? Negat esse notissima, cùm falsa sint, & tamen fatetur de duobus. Ego noui monachum, qui pro vna duxerit tres. Noui sacrificum, virum alioqui probum, qui duxit vxorem quã pòst cõperit alteri nupsisse. Similia permulta de monachorum & monacharum coniugijs referuntur, qui duas repudiàrunt eodem iure quo duxerant. Iam an inter Euangelicos minùs indulgeatur libidini, an minùs fit adulteriorum? Quid Argentorati fiat, nescio. Quid alibì compertum sit, mecum nouit populus Iam vt donemus, istis Euangelij præconibus esse fas vxores ducere, quis non admiretur, ouiculas mactationi destinatas, nihil in hoc mundo quærentes præter Christi gloriam, tot curis districtos, tot afflictionibus obnoxios, (quibus accedit & paupertas, onus cùm miserum, tum graue) non posse viuere sine vxoribus? quas tam multi ob leuiores causas aut non ducunt, aut ductas nollent? At istis omnis tragœdia exit in catastrophen comicam. Vbi contigit vxor, occinitur, Valete & plaudite Quæ (malùm) est ista tanta falacitas, quam tot mala non possunt excutere? Vndè tanta carnis rebellio in ijs, qui se iactant agi Spiritu Christi?

Margin: Euãgelicorũ quale cõiugium. — Ironia. — Obseruandum.

Et in eadem epistola: Sacerdotem, inquit, Basileæ virgis cæsum, mox vrbe eiectum non nomino. Quid refert quandò desijt concionari? Istius erat ille professionis. Is, vt publicus ferebat rumor, & in carcere, & extra portam cùm à carnifice dimitteretur, publicè testatus est, se, posteaquàm se illi sectæ addixerat, in omne flagitiorum genus proruisse. Quid de tota secta dixerit, non referam.

Margin: Euãgelici sacerdotis virgis publicè cæsi de sua secta testimonium.

Et iterùm in epistola in pseudoeuangelicos: Dices, Nihil tam fuit vnquàm felix in rebus humanis, quin malorum admixtu vitiaretur. Ad bonos verte oculos. Fieri potest vt mea sit hæc infelicitas. Mihi adhuc neminem contigit nôsse, qui nõ videatur seipso factus deterior. Et iterũ: Euangelica pietas à minimis initijs paulatìm creuit in maius & melius, & optimus quisque se illi iungebat: hanc doctrinam ferè leuissimus quisque amplectitur. Et in alio quodam libro: Adeò per hoc quod vos vocatis Euangelium, non corrigi scribit homines, vt potiùs videantur deteriores, nec fieri vt peccare desinãt, sed vt peccent impunitiùs Sic ille fenestram ad omnem nequitiam aperuisse vestrum Euangeliũ iudicauit. Hactenùs Hosius ex Erasmo Roterodamo. De his vide plura in Lutheranis, Iudæorum hæresibus, & Mahometanis.

Margin: Idem in hypercrasp iste secundo.

EVCHITAE.

17.

EVchitæ sunt ij, quos prius Enthusiastas diximus appellari, qui & Massaliani nuncupantur. Qui quod precibus erant toti dediti, quibus mala omnia putabant se posse auertere, Orantes interpretantur. Vndè & omnia media tollebant, vt soli Deo relicti, in ipso, vt aiebant, toti consisterent, seq; totos illi permitterent. De his vide suprà in Enthusiastis, & infrà in Massalianis.

Margin: Euchitæ, idest, Orãtes.

EVDOXIVS GERMAnicienſis episcopus.

18.

EVdoxius, prauæ prorsùs contra nomen suum opinionis, Germaniciæ vrbis Syriæ primũ episcopus fuit, deindè

indè Antiochiæ, & indè posteà Constantinopolim est translatus. Fuit autem primò Aëtianæ, & exindè Arrianæ sectæ, Valentis principis (qui & ab eodem Eudoxio Arrianorum Episcopo baptizatus est, cùm idem Imperator Orienti præesset.) & Damasi summi Romanorum pontificis ætate, circa annum Domini 370. Quomodò verò cùm Aëtianam hæresim sequeretur, arte aulica sub Constantio Imperatore episcopatum Antiochenum inuaserit, refert Nicephorus lib. 9. cap. 36. in hæc verba:

Eudoxius Germaniciēsis episcopus arte aulica episcopatū Antiochenū inuadit.

Quum Imperator, inquit, adhuc in Occidente esset, nuncij venêre, Leontium Antiochenum episcopum diem suum obijsse. Et Eudoxius Germaniciæ antistes, qui in Imperatoris comitatu erat, per cubicularios eunuchos vacantem eam sedem ambit & vendicat. Assimulans enim locum cum consolatione & custodia indigere, vt sibi in Syriam ire liceret, ab Imperatore petijt. Quod vbi ei est permissum, ingenti celeritate eò venit: ac throno recepto, repentè perindè atque ex se ipso ortus, episcopus Antiochiæ extitit, rerum celebrioribus Syriæ episcopis, vtpotè cum Marco Arethusio, Georgio Laodicensi, qui eandem sententiam, nimirùm catholicam, sequebantur, atque alijs ad quos more quodam patrio electio pertinebat, non communicata. Dictum etiàm est, de voluntate Imperatoris, & eorum qui in aula rerum potiebantur, id factum esse: qui vnà cum Eudoxio, Aëtij sententiam sequebantur, inæqualem patri filium esse docentis. Postquàm vero Antiochiam ità obtinuit, ampliorem que adeptus est potestatem, propalàm iam Aetij opinionem propugnabat, & adiuuare illum maximè conabatur. Et contendebat ille quidem episcoporum cogere concilium, atque illi diaconatûs honorem restituere: sed id efficere minimè potuit, quòd apud omnes Eudoxij dignitas & studium post Aetij odium esset. Congregauit tamen tum consentientium ei episcoporum conuentum Antiochiæ: in quibus erant Acacius Cæsareæ Palestinæ, Eusebij successor, & Vranius Tyri episcopus: qui vnà cum æquisubstantiali & consubstantiale reijciebant, sub obtentu Occidentalium episcoporum authoritatis, qui hoc sic Sirmij statuerant. Admirandus nanque ille Hosius Cordubensis episcopus, atque vnà cum eo qui ibi conuenerant, quum propter contentionem, qua aduersùs Vrsicium, Valentem, & Germinium vsi fuerant, vim multam ab eis & eorum sequacibus Sirmiensi synodo passi fuissent, vt neque consubstantialis neque æquisubstantialis filius diceretur concesserant, tanquàm ea verba tam expressè in diuis scriptis non apparerent: prætereaque supra humanæ mentis captum esset, de essentia Dei subtiliter nimiùm & anxiè inquirere. Et quòd eis rum visum esset cœptis suis Hosij literas multùm allaturas esse momenti, epistolam tum Hosij aliorumque occidentalium nomine, Sirmio ad Orientales dederant, ingentes Vrsicio, Valenti, & Germinio agentes gratias: & quòd Occidentales rectè tandem sentirent, eius beneficij causam illis asscribentes.

Aetij & Eudoxij hæresis.

Eudoxius popularium sectæ suæ conciliabulum Antiochiæ cogit.

Hosius Cordubensis episcopus.

Arriani Hosij & aliorū catholicorū nomine ementitas literas Sirmio ad Orientales mittunt.

Sed enim Eudoxio res ità nouante, multi Antiochia qui rectum dogma defendebant, & ei aduersabantur, ab illo pulsi, Georgium Laodicensem adiere, eique quæ Antiochiæ agerentur exposuêre. Atque ab eo literis acceptis, Ancyram Galatiæ sunt profecti. Basilius enim qui ibi post Marcellum episcopatum gerebat, plures ex vicinis episcopis ad se, dedicandæ quā recèns construxerat, ecclesiæ gratia, conuocauerat. Ibi illi per querelam re omni exposita, literas reddidêre, hisce verbis cōscriptas.

Pro orthodoxis Georgius Laodicēsis ad conuentum episcoporū Ancyrā scribit.

Reuerendissimis dominis Macedonio, Basilio, Cecropio, Eugenio Georgius in Domino salutem. Aetij naufragium penè omnem occupauit Antiochiam. Quos enim vos ignominia notâstis execrandi Arrij discipulos, eos omnes Eudoxius receptos, in clericorum ordinem cooptat, & Aetium hæreticum maximo honore prosequitur. Subuenite igitur tantæ vrbi, nè in illius naufragium orbis totus pertrahatur. Et concilio eorum coacto, quicunque adesse possunt, ab reliquis subscriptione decretorum vestrorum accepta, postulare, vt quum Aetium Eudoxius ex Antiochia eijciat, tum sectatores eius ex sacro clericorum albo tollat. Aut certè si

Sacrū clericorū album

perrexerit cum Aëtio inæqualem dicere Dei filium, atq; eos qui hoc dicere audēt, illis qui id non faciunt, honore præferre, sicuti modò dixi, Antiochia vobis periērit. Hæc Georgius.

At qui Ancyræ congregati erant, quū compertum haberent, eò quòd sibi ipse Antiochenæ sedis dignitatem arrogâsset, Eudoxium res nouas inceptare, Imperatori statim rem eam significârunt, eundemq; obsecrârunt, vt ope sua interposita videret, nè ea quæ Sardicæ, Sirmij, & in alijs conuentibus constituta essent, conuellerentur: in quibus omnib. filium patri substantia æqualem esse decretum sit. Legationem etiam ad Imperatorem misêre, ipsum Basilicum Ancyranum, Eustathiū Sebastiensem, Eleusium Cyzicenum, & Leontium ex imperialibus cubicularijs presbyterum. Hi vbi ad Constantium venêre, presbyterum quendam Antiochenum Asphalium nomine, qui Aëtij studiosus maximè, quæscunq; voluisset res ex sententia confecerat, compererunt iam iam cum literis Imperatorijs abiturum esse. Imperator autē Ancyranorum oratorum postulatis cognitis, epistolam quā Asphalius profecturus secum laturus fuerat, retractauit, alioq; scripto Eudoxium condemnauit. Cuius scripti verba hîc annectere, pro temporum nostrorum (quorum illa prætulerunt imaginem) calamitate apertiùs patefacienda, eaque optimi principis nostri consilio, & authoritate aliquandò coercenda, non incongruum fuerit. Ea sunt huiusmodi,

Legatio ab eo cōuentu ad Imperatorem ea de re mittitur.

Arriani cū iā res suas in aula cōfecissent, a Constātio retractantur.

Victor Constantius, Maximus Augustus, sanctæ ecclesiæ Antiochenæ: Eudoxius non à nobis ad vos missus venit: nè quis hoc puret. Longè alia nobis mens est, quàm vt eiusmodi hominibus faueamus. Quòd si quum alia, tum hoc sic astutè mētiuntur, satis manifesti sunt, erga Deum eos arrogantes & versutos esse. A quibus enim rebus illi se libenter abstineant, qui potentiam aucupantes, vrbes ingressi, ex vna in aliam transiliunt: & perindè atq; coloni quidam solum subindè mutantes, angulos omnes rerum ampliorum cupiditate curiosè perscrutantur, circulatores meri & fraudatores, quos ne nominare quidem fas sit? Officinæ prauæ & impiæ

Cōstātij ad Antiochenos literæ cōtra Eudoxium.

Describūtur ambitiosi, & rerū nouarum studiosi episcopi.

prorsùs factionem eos esse, vos quoq; intelligitis. Et satis ex verbis suis authorē ipsum, sectatoresq; hæresis huius cognoscitis. Quorum hoc vnum est studium, vt populum deprauent. At versuti isti, & ad omnem audaciam prompti, temerè iam apud quosdam vulgare non dubitârunt, nos electione quam sibi ipsis subornârūt, lætari. Quæ quidē ab eis ità dicuntur, qui talia in vulgus efferre consueuerunt, prorsùs verò facta non sunt. Atq; ipsi mihi in animum reuocate doctrinam illam primam, quum de fidei sententia deliberantes inquisiuimus, in qua Saluator noster & filius Dei substantia patri æqualis declaratus est. Verùm boni isti viri, qui facilè quæcunq; eis in mentem venêre, de Deo dicunt, eò processêre impietatis, vt etiàm alia quædam quàm res ferat, arbitrentur, aliosq; ea docere contendant. Atq; ea in capita ipsorum redundatura esse, valdè persuasum habemus. Sed nunc satis erit, à Synodis eos & conuentibus arcere. Nam ferè eò productus scribendo fueram, vt in præsentia dicerem, quæ illi breuì passuri sunt, nisi à rabie ista discesserint. Isti verò (quid enim non inferant mali?) improbissimos quosque, perindè atquè mandatum haberent, aggregantes: hos inquam hæresium antesignanos in cleri album referunt, ordinem venerandum tam turpiter dehonestantes, non aliter atquè eis cōcessum sit agere & ferre omnia. Enimuerò quis mortalium omnium istos perferat, qui vrbes quidem impietate implent, exilium autem piaculis obtegunt? Vnum illud studio habentes, vt omnibus bonis perpetuò sint infesti. Facessat importuna factio, & sanctis insidere thronis desinat. Nunc tempus est, vt veritatis alumni in lucem prodeant, quique medij tales hominum mores fugiētes dudùm metu sese continuêre. Istorum nanq; sapienter instituta consilia, in medium producta iam appârent. Sed nihil non quod aggressus fuerit perficiet, qui hosce ab impietate eximet. Bonorum virorum fuerit, maiorum fide viuere, eamq; vnam, vt dictum est, asserere, neque vlteriùs quicquā anxiè nimis & curiosè inuestigare. Quin & illos admonuerim, vt aliquandò tandèm ex barathro prorumpentes, animis mu-

Bonorum virorū est, maiorum fide viuere.

mutatis, ad sententiam istam accedant, quam diuina præditi sapientia de Deo ritè atq; ordinè episcopi tulêre. Tantum scilicet paruo momento periculum fuit, vt inęqualitatem asserentium opinio obtineret, nisi Imperator ipse episcoporum opera & diligentia intercessisset. Hæc Nicephorus.

Eudoxius quomodò in episcopatum Constantinopolitanum irrepsit.

Quomodò verò Eudoxius Constantinopolitanum episcopatum, Antiochensi relicto, fuerit posteà adeptus, vel potiùs in illum irrepserit, idem refert Nicephorus lib.9.cap.45.in hunc modum: Verùm enimuerò, inquit, Acacius & Eudoxius cum factionis suæ popularibus quæ volebant, conficiebant, beneuolentia principis sibi per aûlæ purpuratos conciliata. Erant enim in Synodo Constantinopolitana tum coacta, in qua hæc agebantur, nonnulli eiusdem cum eis sententiæ: quidam sacris ecclesiæ donis corrupti, alij illecebris Acacij blanditiarum deliniti. Hi ergò studio quoquè habuêre, quum illic essent, aduersæ partis episcopis dignitatem adimere: non religionis quidem, sed aliarum rerum causa. Communiter quidem, quòd ecclesias perturbâssent, & sanctiones earum commisissent: seorsìm autem vnicuique alij alia crimina intendebant. Atq; illi de fidei professione inter se dissentientes, in sententijs exauthorationis, fidei crimen non inferebant. Et primùm Aëtium diaconatu priuant, non tamen exanimi sententia, sed vt opinionem multorum abolerent, quòd ferè omnibus eadem quæ ille, sentire viderentur. Deindè Macedonium Constantinopolitanum episcopum exauthorâruut, pòst Eleusium Cyzicenum, Basilium Ancyranum, Eustathium Sebastiensem, Eortasium Sardianum, Dracontiũm Pergamenum, & alios quamplurimos, quos illic videre licet.

Cap 46.

Iniquum iudicium.

Cùm itaq; Macedonius Constantinopolitano episcopatu priuatus esset, Acacius & sectatores eius, Eudoxium in possessionem vacuam eiusdem ecclesiæ deduxerunt, longè ab eis quæ paulò antè iudicauerant, diuersa statuentes. Qui enim non ità pridèm Dracontio episcopatum, quòd ex Galatia Pergamum trãsisset, ademerant, non animaduerterunt, se, dum Eudoxium non in vnam, sed iam in alterã ecclesiam transferrent, contraria sibi ipsis decernere & facere. Porrò quum is ecclesiam recepit, tum in magna ecclesia quæ Σοφία, hoc est, Sapientia dicitur, Encænia celebrauit, quintodecimo Februarij mẽsis die. Hic ille in throno suo considens, primùm diuulgatam illam in ecclesia edidit vocẽ: Pater, inquiens, ἀσεβὴς, hoc est, si simpliciter accipiatur, impius: aliter, non colens Filius autem εὐσεβὴς, hoc est, verè pius & rectè colens. Et tumultu ad talia verba, sicutì par erat, à populo & seditione mota, nè turbam cierent, hortatus est. Pater enim, inquit, neminem colit, & sic ἀσεβὴς est: filius verò εὐσεβὴς, meritò enim & rectè patrem colit. His dictis, tumultus sopitus est, & magnꝰ subsequutus risus. Atque hodiè quoq; dictum id ridiculum habetur.

Inepta & impia Eudoxij Constantinopolitani episcopi vox in ingressu ecclesiæ primo, acumen & talem affectantis.

Eudoxius & Acacius Nicenũ symbolum abolere contendũt.

Talibus impij illi rebus occupati, & cauillationibus eiusmodi vsi, ecclesiam ad absurdas opiniones distraxerunt. Omnique prorsùs cura & studio & ipse Eudoxius, & Acacius summoperè in hoc incubuêre, vt in obliuionem Nicena decreta adducerent. Proindè Ariminensem formulam cum appẽdice sua ad loca omnia miserunt: & qui eam non reciperent exilio eos perpetuo mulctârunt. Quod sanè quum facilè rem præter rationem susceptam, perfecturum esse videretur, aliarũ calamitatum initium præbuit: & non modò ecclesijs, sed & vrbibus omnibus magnum conciuit motum. Persecutio nanq; quæ nulla in re Græcorum tyrannidi & crudelitati cæderet, Romanum peruasit Imperium. Quanuis enim, quantùm ad corporum supplicia pertinet, minor fuerit, probrum tamen ipsum, maiorẽ grauioremq; eam apud eos, qui rem rectè putârunt, fecit. Nam & qui persequerentur, & qui persequutionem exciperent, eiusdem erant ecclesiæ & religionis. Tanto verò id malum propter fœditatem maius fuit, quantò turpiùs ciuibus quàm alijs infertur bellum: quum quidem id etiam erga exteros facere, episcopalis functionis prohiberẽt sanctiones. Et res nouæ tum laudabantur, paulatimque incrementa sua capiebant, atq; ad mutationem insolitam spectabant. Eoquedemùm præfractæ reme;

Eam rẽ persecutio grauis catholicorũ est subsequuta.

meritatis peruenerunt, vt homines veteres & patrias leges contemnerent, & nouas sibi pro se quisq; conderet. Atq; equidem eadem de Deo plerïq; eum turbulentis illis sentire nolebant, sed noua identidem quædam dogmata comminiscebantur, neq; se ab alijs super alias nouis rebus inueniendis continere poterant. Talis tũ fuit rerum status.

Eudoxij Cõstãtinopolitani mors. De Eudoxij autem morte sic item scribit Nicephorus lib. 11. cap. 15. Imperator Valens Constantinopoli soluens, Antiochiam ad Orontem adire properauit. Et quum Nicomediam peruenisset, ibi hac de causa restitit Eudoxius Arrianæ sectæ episcopus statim post discessum Imperatoris, Constãtinopoli vita defunctus fuerat, consulatu Valentiniani & Valentis tertio, quum quidem clauum ecclesiæ Constantinopolitanæ annis vndecim rexisset. In cuius locum Arriani subrogârunt Demophilum quendam, de quo suprà diximus: professores verò consubstantialis, commodum se tempus vi sedem episcopalem recuperarent, nactos esse rati, Euagrium suæ factionis presbyterum episcopum designârũt. Hactenùs Niceph. De Eudoxio vide plura infrà in Gothis, Vandalis, & Valente Imperatore.

EVNOMIANI.

19.

EVnomius, à quo Eunomiani hæretici, genere Cappadox, corpore quidẽ & anima leprosus, sed artis dialecticæ callentissimus, discipulus Arrij fuit, & in omnibus inimicus veræ fidei, viguitq; tempore Constantij Imperatoris, & Liberij Romanorum pontificis, circa annum Domini 358.

Eunomij hæreses. 1. Hic tametsi plures fateretur personas in diuina natura subsistentes, eas tamen dicebat esse inæquales, aut diuersæ qualitatis substantias: vt auri, argenti, & æris. Patrem quidem fecisse filium, eundemq; filium, qui sit creatura, fecisse Spiritum. Aiebat enim filium minorem esse patre, neque ideò eiusdem esse substantiæ cum patre, sed meram fore creaturam. Neque Spiritum filio esse similem, eò quòd à filio factus esset. Magis quidẽ ille hac in re impietati paganæ, & iniquitati Iudaicæ consentiens, quàm Christianæ doctrinæ ac fidei catholicæ parére volens.

2. Dicebat item (authore diuo Augustino lib. de hæresibus, cap. 54.) omnes qui fidem quam ille docebat, tenerent, fore saluos, quantumlibèt grauia peccata committerent, & in illis perseuerârent. Quæ vox impia quidem est, & totius nequitiæ fomentum, quam nihilominùs posteà tutatus est Martinus Lutherus, vt posteà dicetur.

De Eunomio Nicephorus lib. 11. cap. 11. suæ ecclesiasticæ historiæ scribit in hunc modum: Sub idem tempus (nempè quo Valens Imperator iussit vt episcopi à Constantio relegati, & à Iulio restituti, denuò in exilium extruderentur) Eunomius ab Eudoxio secessit, & seorsim suos sibi conuentus egit, propterea quòd quum sæpius vt præceptor ipsius Aëtius in gratiam & communionem reciperetur, Eudoxium rogâsset, id impetrare non potuerit. Non ideo autem Aëtium auersatus est Eudoxius, quòd hæresim eius exosam haberet, quam (maximè deprædicabat: sed vt populares eius, alterius illum sectæ existimarent. Atque hæc ipsa causa fuit, cur inter Eudoxium & Eunomium discessio fieret. Porrò Aëtius vehemens & acer Arrianæ hæresis assertor & propugnator fuit, arte sophistica benè instructus. Eandem autem hæresim magis etiàm discipulus eius Eunomius defendit, vir (quod Rufinus ait) & corpore & anima leprosus, atq; intrà & extrà morbo regio infectus, ipse quoquè arte dialectica præpotens. Hæresim eius quidam ab eius nomine appellant: alij τῶν ἀνομοίων, hoc est, Inæqualium vocant.

Eunomius ab Eudoxio secedit, & secessionis eius causa.

Eunomius discipulus Aëtij.

Eunomiani, qui etiàm ἀνόμοιοι hoc est, inæquales sunt dicti.

Sunt authores quidam, qui Eunomium istum primùm ausum fuisse dicunt instituere, vt diuinus baptismus mersione vna perageretur: & eam quæ ab Apostolis per manus accepta, hodiè quoquè vbiquè seruatur, traditionem adulterâsse, & ritum alium in ecclesia Cyzicena, accuratiore sanctioreq; grauitate nouitatem suam obtegentem, inuenisse.

Vna Eunomij mersio in baptismo peragendo.

Fuit autem, sicut dictum est, & Sozomenus testatur, cuius verba adscribere licet, ad orationes scribendas non aptus, con-

Sozom. lib. 6 cap 26.

contentioso disputandi genere & syllogismis gaudens: quales sectatores eius adhuc multos videre est. Non tam enim illi vitam honestam, mores sanctos, & benignam erga egenos misericordiam, si eadem cum ipsis sentiant, quàm si quis contentiosè disserere, & syllogismis atq; ratiocinationibus vincere videatur, laudant. Tales nanq; apud eos pietate maiore suprà omnes esse existimantur: sicuti Theophronius Cappadox & Eupsychius sectæ huius studiosi, qui obtinentis huius Imperij tempore, seipsos ab ecclesia rescindentes, quum in alijs rebus ex Eunomij opinionibus, tum in sacro baptismo res nouas induxerunt, non in Trinitatem, sed in Christi mortem baptizandum esse docentes.

Eunomiani contentiosi disputatores.
Theophronius & Eupsychius Eunomiani.
Eunomianorum baptismus.

Eunomium sanè aliqui dicunt hac in re nihil nouâsse, sed queâdmodùm ab initio cœperat, in Arrij sententia permansisse. Postquàm verò Cyzici episcopus factus esset, eum à clero suo, quòd noua institueret dogmata, accusatum esse. Eudoxium porrò, qui tum Constantinopoli Arrianæ hæresi præijt, illum accersiuisse, atque vt verba ad populum de doctrina sua faceret, ei permisisse. Et quum nihil in eo damnâsset, eum vt Cyzicum rediret, cohortatum esse. Illum verò dixisse se decæterò cum eis qui se suspectum haberent, futurum non esse, prætextumque eum discessionis suæ obtendisse: quum re vera causa illa esset, quòd præceptorem suum Aetium receptum non esse ægrè ferret: hominemque in cœpto suo perseuerâsse, & nihil de priore opinione sua mutantem, priuatum vixisse. Et hæc quidem alij ad hunc modum, alij verò aliter tradunt. Nam Socrates libr. 4. cap. 8. ecclesiasticæ suæ historiæ propterea Eunomium Cyzico Côstantinopolim ad Eudoxium reuersum esse, & cum eo mansisse dicit, quòd Cyziceni non ferentes eius ampullosam eloquentiam, hominem vrbe exegerint. In prolixitate enim orationis eius & multiloquio, ingens fuit sententiarum penuria. Et quum longos conscripsisset in epistolam Pauli ad Romanos commentarios, tamê is scopum Pauli pertingere & assequi nô potuisse dicitur. ad cuius ineptam & improbam impietatem & vaniloquentiam declarandam, idem Socrates verba eius ista profert: Deus (inquit) de sua ipse substâtia nihil ampliùs quàm nos, nouit: neque ea magìs illi, quàm nobis, est perspecta. Sed quod de ea nos scimus, idem & ipse prorsùs scit: & rursùs quod ille nouit, id in nobis quoque similiter omninò reperias.

Cur Eunomius Cyzico discesserit.

Sed enim (vt vbi suprà idem ait Nicephorus) siue Eunomius, seu alij quidam traditionem baptismi innouârunt, soli illi periculosa ista ratione diuini baptismi expertes mihi è vita excessisse videntur. Si enim ipsi ab initio recepta consuetudine baptizati, primùm seipsos rebaptizare nô potuerunt, aut quod in ipsis non accidit, primi introduxerunt, quodq; neq; ipsi pro se habuêre, neq; per alios accepêre, id in alios contulerunt: quum super initio & fundamento quod subsistere nequeat, suaque ipsorum arrogantia, dogma hoc instituerunt: tum quæ ipsi non acceperunt, alijs tradiderunt: quod sanè stultum ac stolidû est. Illud enim sua etiàm ipsorum confessione constat, qui ipse baptismi sacris initiatus non sit, eum alios baptizare non posse: qui verò traditionis eorum more baptizatus non sit, eum pro non baptizato ab eis haberi, vt qui non legitimè sacramento eo initiatus sit. Testantur hoc ipsimet, dum quoscunq; in sententiam suam pertraxêre, etiamsi anteà statis catholicæ ecclesiæ cæremonijs tincti sint, rebaptizant. Quæ nouitas non parùm religionem turbauit, & Christianismum suscipere volentibus propter dogmatum dissensionem valdè obstitit.

Eodem argumento vti temporibus nostris possemus, in refutandis eis qui manus alijs imponere audent, quum eam potestatem non habeant, & consecrati prorsùs non sint.
Eunomianorum Anabaptismus, quãquàm is in ecclesia prorsùs non subsistit.

De Eunomio porrò & Aetio, illud addere libet, Eunomianæ hæresis authorem primum Aetium Syrum fuisse: qui iuxta Arrij sententiam, filium patri inæqualem creatumq; esse, & ex non existentibus extitisse decreuit. Et qui opinionem eam approbârunt, Aetiani priùs sunt dicti. Quû autem quidam filium patri consubstantialem, quidam æquisubstantialem dicendum esse assererent: & Imperatori tum placitum esset, vt de Ariminensis concilij sententia, filius patri æqualis crederetur: Aetius quidem, vt qui blasphemus in Deum esset, exilio est mulctatus: hæresis autem eius quodammodò ad tempus sopi-

Aetius author Eunomianæ hæresis.

Y ta

ta iacuit, quòd neq; alius quispiam, qui alicuius esset nominis, neq; ipse Eunomius propalàm & liberè de ea differere auderet. Cæterùm vbi is Cyzicenam ecclesiam pro Eleusio gubernandam accepit, conquiescere omninò non potuit, & in concionibus ad populum Aëtij opinionem rursùs in medium produxit. Atq; vt fieri solet, quum homines primùm hæresis istius authorem ignorarent, Eunomianos sectatores eius cognominârunt: propterea quòd post Aëtium dogma hoc Eunomius renouauit, & maiore audacia, quàm qui id primùm tradiderat, defendit. Hucusq; Nicephorus.

Arriani & Eunomiani quonam pacto se inuicèm coniunxerunt.

Quomodò verò Arriani rerum suarū satagentes tempore Theodosij iunioris Imperatoris, Eunomianis se posteà coniunxerunt, certis conditionibus ex Arrianorum parte adhibitis, refert idem Nicephorus lib. 12. cap. 9. in hæc verba: Porrò, inquit, Antiochiæ Asterius & Crispinus presbyteri, & reliqui factionis eius quæ Theodori auspicia secuta fuerat, conciliabulo coacto, ad quod etiàm alij multi ex vicinis vibibus episcopi conuenêre, legationem ad Eunomianos misêre, coniunctionem communionemque eorum ambientes. Quibus illi per epistolam, ità se eos recepturos esse responderunt, si suffragia sua, quibus Aëtij electionem & consecrationem damnauerant, antiquarent, & scripta illius reciperent. Petiêrunt quoquè, vt vitam illi priùs lustrationibus perpurgarent, quòd videlicet impuris quibusdam institutis infecti essent. Hanc illi petitionem tum quidem receperunt.

Eunomiani Arrianos certis conditionibus suscipiunt.

Posteà verò eò etiàm producti sunt, vt in ecclesiasticis conuentibus Eunomio & popularibus factionis eius, per maledicta detraherent: μιτιωρολέχας, hoc est, de rebus cælestibus sublimibusque cum fastu & insolentia verborum nugantes, dementiaque & improbitate plenos, qui sibi talia prætendenda esse statuissent, eos cognominantes.

Arriani deindè Eunomianos contumeliosè μιτιωρολέχας vocāt.

Porrò Arriani, quòd eorum non mediocris esset multitudo, ex momento quod illis iam indè ab initio sub Constantino & Valente accesserat, metu nullo conuentus agebant; & de Deo atq; eius substantia temerè disputabant. Animum quoquè Imperatoris ipsius, illi per factionis suæ homines, q in Imperiali aula versabantur, tentandum esse duxerunt: illa spe concepta, hunc quoquè, sicuti & Constantinum, in potestatem eorum adductum iri Quæ res eis quoquè qui Catholicæ ecclesiæ erant, magnam attulit curam. Quapropter in magno fuêre metu, Eunomij in disputationibus vim suspectam habentes. Non ità pridem enim is, quum sub Valentis Imperio à Cyzicenis diffidere cœpisset, & seipsum ab Arrianorum sodalitate segregâsset, Chalcedonem Bithyniæ eregionè Constatinopolis sitam, vbi priuatus considebat, se contulerat Et multitudo ingensè Constantinopoli ad eum ventitabat. Alij quoque aliundè ad eum confluebant, qui partìm de vita & doctrina eius periculum faciebant: partim si noui quicquam diceret, cupidè eum auscultabant. Etiam fama quoquè nominis eius ad Imperatorem peruenerat. Fuisset ille ad colloquium etiàm principis admissus, nisi Dei amantissima ipsius coniunx Placilla, quæ iam indè ab initio decreta Nicena constanter profitebatur, cura & studio omni obsistendo hoc egisset, nè cum illo prorsùs colloqueretur. Maximè quippe verita est, nè institutorum vitæ illecebris, & verborum vi atq; grauitate, Imperatorem ille in sententiam suam abduceret. Hæc Niceph.

Animū etiā Imperatoris vt eum ad partes suas traducant, tentant.

Eunomius Chalcedone priuatus cū laude magna vixit.

Nè in colloquium Imperatoris is admittatur, Placilla Augusta sedulò cauet.

Quomodò rursùs hæ hæreses & sectæ in varias posteà dissectæ & diuisæ sint hæreses, quaq; ratione Imperator Theodosius inter reliquos hæreticos sui temporis hunc solum Eunomium proscripserit, & item quibus moribus & institutis ille fuerit, & vt in Cappadocia patria sua mortē obiêrit, idem refert Nicephorus lib. 12. cap. 29. in hunc modum: Conuenit (inqnit) vt neque ea quæ alijs accidêre, silentio prætereamus: Arrianis videlicet, & Macedonio & Eunomio, & Nouato cognomen sunt adepti. Postquàm nanque semèl ecclesia Dei diuisa est, res in ea discessione non constitit, sed illa rursùm in se ipsa per dissensiones dissecta est. Et sectarum authores, parua occasione arrepta, & secessione facta, in factiones alias abiêre. Quomodò autem & quandò, & quibus

De Arrianorum, Macedonianorū, Eunomianorum, & Nouatianorum hæresibus, statu, & dissensionibus intestinis.

de causis secta quælibet à se ipsa per dissensionem secesserit, ex his quæ dicentur, liquebit.

Theodosius non fuit acer hæreticorum persequutor.

Illud sanè scire conuenit, Imperatorem Theodosium hæresim nullam persequutum esse, neque quempiam ad communionem coegisse: sed potiùs permisisse, vt hæresis quælibet loco suo, pro eo atq; ei visum esset, conuentus agere, atq; etiàm de fide in Christum, pro cuiusque captu, sentire atque opinari posset. Reliquas quidem hæreses, præter Nouatianos, extra vrbes conuentus celebrare, & ecclesias extruere iussit. Nouatianos autem, quòd secum de consubstantialis fide consentirent, intra vrbes liberè ecclesias habere est passus. Et solum ipse Eunomium exilio mulctauit

Solum Eunomiū Theodosius proscripsit.

Hic enim postquàm Cyzicum reliquit, & ab Eudoxio qui eum consecrauerat, sub prætextu illo, quòd magistrum suum Aetium proscriptum ille non reciperet, segregatus est, in suburbano Constantinopolis degens, suos sibi conuentus cogebat, & libros quos contra veram pietatem conscripserat, absque metu omni publicabat, multosque orationis suæ fraude in eadem perditionis foueam ità trahebat, vt breui tempore ingentem multitudinem ad se adduxerit, & nonnullos etiàm ex Imperatoris cubiculo ad partes suas illexerit.

Theodosius porrò vbi suos illum præter modum obseruare cognouit, eos quidem ab aula sua proscripsit. Ad Eunomium autem quamprimùm Chalcedone capiendum certos homines misit, eumque Halmyridem deportari iussit. Est autem Halmyris Mysiæ in Europa locus, ad Istrū situs: quem breuì pòst barbari, Istro qui glacie constrictus fuerat, transito ceperunt.

Halmyris Mysiæ vrbs.

Eunomius porrò indè Cæsaream Cappadociæ trāslatus est. Mirificum autē ibì in eum hominem odium fuit, quòd libros contra Basilium eius loci episcopū composuisset. Posteà ei vt in agris suis, qui Dacoreni vocabantur, viueret permissum est, apud Cappadociæ vicum, cui Dacora nomen est, præfecturæ eius quæ ad Argæum mōtem sita est, Cæsareæ. Nec ità multò pòst à reditu mortuus, sepulturam in patria sua sortitus est.

Eunomij libri cremati.

Fama autem obtinet, (vt idem ait Nicephorus lib. 12. cap. 1) Eutropij præpositi opera, scripta Eunomij omnia publicè cremata: cadauer autem eius sepulcro extractum. Dacoris Tyanam proiectum missumq; esse. De hoc vide in Eupsychianis & Theophronio.

Eunomiani nostri temporis.

Porrò de Eunomianis nostri huius seculi Lindanus in suo Dubitantio dialogo secundo scribit in hunc modum: Porphyrius, Eunomius, Eustathius, Vigilantius, alijque Hagiomagistes, Sanctorum miracula aiebant esse dæmonum præstigias, neque eorum reliquias venerandas: neq; sanctos ad auxilium inuocandos Horum insana dogmata nunc ab orco reuocant Lutherus, Zuinglius, Caluinus, alijq; propè omnes Euangelici. Aetius quoquè negabat ieiunandum certis diebus ab ecclesia præscriptis, & offerendum pro defunctis. Istius impia dogmata per Lutherum Caluinumq; ità repullulārunt, vt & plurimos, qui eorum reliquos execrantur errores, hoc suo venenato afflārint toxico. Hæc ille.

Aetiani nostrę ætatis.

EVPSYCHIANI.

20.

Hunc Sozomen. Eurychiū nominat lib 7. cap. 17.

Evpsychiani ab Eupsychio, secta primùm Eunomiano, dicti sunt: à qua tamen posteà ille resiliens ob frigidam quandam & nullius penè momenti quæstionem (vt familiare est omnibus ferè hæreticis) ab eisdem Eunomianis tandèm seiunctus est, & suam propriam hæresim instituit, sub Valentiniano Imperatore, & Liberio summo Romanorum pontifice, circa annum Domini 368. Sed ex Niceph. ecclesiasticæ historiæ lib. 12. ca. 30. hæc planiùs disces, quæ sic habet:

Sectatores autem Eunomij, inquit, in diuersas post eius obitū discessère sectas. Nam non multò pòst Eupsychius quidam nomine, in vrbe Constantinopolitana, propter frigidam quandam quæstionem ab Eunomianis seiunctus, suæ ipse quoq; hæresis author extitit. Quū nanq; quæstio orta esset, an filius extremam horam nôrit, & plurimi Euangelica dicta proferentes, ne ipsum quidem horam eā

Eunomianorū diffectio.

Quæstio an filius extremam horā nouerit.

scire dicerent: Eupsychius sententia sua in scriptum relata, confirmauit, filium nō expertem eius cognitionis esse, qui à patre omnia locupletissimè acceperit. Quū autem qui hæresi ei præibant, dicta eius non admitterent, à communione eorum desciuit, & ad Eunomium exulantem se contulit. Quò etiā m alij ex vrbe Constantinopolitana Eunominanæ sectæ venère, vt ibi eum calumniosè arguerent: atq; etiàm, si vsus ità ferret, de causa cum eo disputarent. Quod vbi Eunomius cognouit, ea quæ Eupsychius proferret, laudauit, & ad communionem eum admisit: quum quidem id constitutio vetaret, quæ nefas esse decernit, peregrè aduenientes, ad communes preces admittere, ✶ si literas secum non afferant, quæ ad eiusdem opinionis populares, per Notas ità scriptæ, vt ab alijs ità legi non possint, dantur.

Eupsychius ab Eunomio in exilio laudat.

✶ Dabāt olim hæretici sectatoribus suis proficiscentibus ad populares factionis suæ, tanquā sodalitaris tesseras, literas notulis tantum quibusdam, nè passim intelligerentur, scriptas.

Postquàm autem breui Eunomius è vita migrauit, hæresis eius post Eunomium Constantinopoli præses. Eupsychium minimè admisit. Aegrè enim is tulit, quòd æmulatione quadam ducebatur, se contraria Eupsychio, qui nondùm clericus erat, sentientem, quæstionem propositam soluere non posse. Quapropter aduersandi studio ille, quum multi ad eum opinioni suæ suffragantes confluerent, ab Eunomianis segregatus, hæresim suam induxit. Disputationes autem & orationes omnes quæ de his quæstionibus habitæ sunt, commemorare perlongum, & prorsus difficile esset: quarè in præsenti omittendas censemus. Hæc Nicephorus. De hoc vide in Theophronio & Enomianis.

EVSEBIVS NICOMEDIENSIS EPISCOPUS.

diensis episcopus.

21.

EVsebius authore Nicephoro libro 8. cap 7. Historiæ ecclesiasticæ, vir præclarus atque in vtraque disciplina summè versatus, inque imperiali palatio plurimùm honoratus fuit: nempè quòd Nicomediam, cuius hic erat Episcopus, Diocletianus, & qui ante eum fuère principes, Imperatorum domicilium constituissent. Viguit autem is Constantini magni Imperatoris & Syluestri Romani pontificis temporibus, circa annum Domini 315.

De hoc, epistola Alexandri Alexandrini episcopi, quam ad omnes episcopos catholicos misit, ex Socratis ecclesiasticæ historiæ libro primo, capite sexto, & Nicephori libr. 8. cap. 5. ità habet: In ecclesia (inquit) exurrexerunt nunc viri iniqui & Christi inimici, defectionem docentes, quam rectè quisquam ✶præcursorem Antichristi existimauerit atque dixerit. Constitueram equidem id silentio committere, vt fortè inter solos desertores malum hoc consumeretur: neque in loca alia progressum, simplicium quorundam aures contaminaret. Quandoquidem verò Eusebius, qui nunc Nicomediæ est, in se ecclesiæ res sitas esse existimans (quoniam in eum, quòd Beryto relicta, oculis cupiditatis in Nicomediensem ecclesiam coniectis, eam affectatus est, legitimè vindicatum non est) præire desertoribus istis, & ad loca quæuis scribere, eos cōmendans, cœpit, nè fortè ignorantes aliquos in extremam & Christi inimicam hæresim pertrahat: necesse habeo, id quod in lege scriptum est memoria tenens, ampliùs non silere, sed vobis eam rem omnibus annunciare, vt & defectores ipsos atq; inauspicata eorum verba cognoscatis: & quum Eusebius scripserit, animum ad literas eius non attendatis. Dudùm nāq; maleuolentiam suam tempore occultatam, nunc tandèm per hos renouare volens, præ se ferr ille quidem tanquam pro his scribat: reuerà autem pro se ipso id se studiosè facere declarat. Et desertores quidem sunt, Arrius, Achillas, Aithales, Carponas, alter Arrius, Sarmates, Euzoius, Lucius, Iulius, Menas, Helladius, Caius, & cum eis Secundus & Theonas, aliquandò episcopi dicti. Quæ verò contra scriptnras adinuenta docent, hæc sunt:

Eusebius Antichristi præcursor.

✶ præcursorem

Num. 30.

Desertores seu apostatæ fidei.

Non semper Deus pater erat, sed erat quū Deus pater non erat: nō semper igitur Dei verbum erat, sed ex non existentibus factum est. Qui enim erat Deus, eum qui non erat, ex non existente fecit. Itaq; aliquandò erat, quum non erat: siquidem crea-

Arrianorū impium dogma.

creatura & factura est filius. Neque verò æqualis substantia est patri, neque verum & naturale verbum patris est, neque etiã vera sapientia eius: sed vnus quidem ex creatis & genitis est: abusiuè autem verbum & sapientia factus. Et ipse in proprio seu natiuo Dei verbo, & in Dei sapientia est, in qua & omnia & ipsum quoque fecit Deus. Propterea etiàm mutationi & alterationi natura obnoxius est, sicutì omnia etiàm rationalia. Peregrinum quoque & alienum, segregatumque est verbũ à substantia. Et inenarrabilis est pater filio: neque enim perfectè cernere potest Verbum patrem, neque perfectè & certò eum cognoscere. Etenim suam ipsius quoque substantiam, vti est, filius non nouit: propter nos nanque factus est, vt nos per eum, velutì instrumentum, crearet Deus: neque is substitisset, nisi nos Deus creare voluisset. Rogauit igitur eos quidam, possétne verbum Dei mutari, sicutì diabolus mutatus est? Atque illi respondere non reformidârunt, posse. Mutabilis enim naturæ esse, generationi & mutationi obnoxium. Hæc dicentes, atque his impudenter sese venditantes Arrianos, sectatoresque eorum, nos quidem cum Aegyptijs & vicinis Libycis centum numero episcopis, conuentu acto, anathemate iugulauimus. Eusebius verò receptos complexus est, qui mendacium veritati & impietatẽ pietati cõmiscere studet. Sed nihil ager. Vincit enim veritas. Nulla enim est cõmunio luci cum tenebris: nulla concordia Christo cum Belial. Quis enim vnquã audiuit talia? quis ad rem tam peregrinã & insolentem, eam audiens, non obstupescit, auresque obturat, nè verborum istorum sordes auditum pertingant? &c. Hęc Alexander Alexandrinæ ecclesiæ episcopus.

Arriani in cõuentu prouinciali centũ episcoporũ, excommunicati.

2.Cor. 6.

Quæ verò idem Eusebius Paulino Tyri episcopo de filij persona arrianizans scripserit, itidèm refert Nicephorus eodẽ libro, cap. 10. in hæc verba: Neque duo ingenita audiuimus, neque vnum in duo diuisum, sed neque corporeum quid perpessioni obnoxium didicimus aut credidimus: verùm vnum quidem ingenitum, vnum verò ab ipso verè, nõ autem ex substantia eius factum, prorsùs naturæ ingeniti non particeps: neque quod ex substãtia eius sit, sed factum plenè sit, aliud natura atque virtute, ad perfectam similitudinem dispositionis & virtutis factoris ipsius factum. Cuius principium non verbo tantùm inenarrabile, sed neque mente non dico hominum, sed eorum quæ supra homines sunt omniũ, incomprehensibile esse credimus. Proindeque non nostris ipsorum rationibus freti, sed sacræ scripturæ authoritatibus edocti, dicimus, conditum esse, & fundatum, & genitum substantia, & immutabili atque inenarrabili natura & similitudine ad factorem ipsum, sicutì ipse dicit Dominus: Deus creauit me in initio viarum eius, ante omnes colles genuit me. Si verò ex ipso, hoc est, ab ipso erat, ceu pars eius, aut ex defluxu substantiæ, non iam creatur, neque fundatus esse diceretur. Quod enim ex ingenito non existat, conditum iam ab illo, vel à seipso, fundatúmve nõ sit, vtpotè ab initio ingenitum existens. Si verò genitum id esse dicatur, indicium quodam de se p̃bet, veluti ex paterna substãtia genitum, & ex natura eius ęqualitatẽ habẽs. Scimus autem quòd nõ de eo solo genitum esse, scriptura, verùm etiàm de alijs, illi per omnia dissimilibus, loquitur. Nam & de hominibus dicit: Filios genui & exaltaui, ipsi autem spreuerunt me. Et, Deum qui genuit te, dereliquisti. Et de alijs quid dicit? Qui genuit guttas roris, non naturam ex natura, sed cuiuslibet rei quæ generatur, ex voluntate eius, generationem deducens. Nihil enim est ex substantia eius: verùm omnia voluntate eius, pro se quoque genita sunt, sicuti genita sunt. Atque ille quidem Deus, hęc verò ad similitudinem eius, ratione sua similia futura, & tamen omnia ex Deo. Hęc impius ille Eusebius.

Ex epistolã Eusebij Nicomediẽsis ad Paulinũ Tyri episcopũ, quo arrianizans sententiã suam profert de persona filij Dei.

Pro. 8.

Alij nõ indiciũ, sed diminutionẽ, vel decrementũ habent.

Isa. 1.

Deut. 32.

Iob. 38.

Quas verò turbas idem ille ab exilio reuocatus in ecclesia concitauerit, scribit rursùs idem Nicephorus eodem libro, ca. 44. in hæc verba: Et nupèr admodùm (inquit) Eusebius ab Imperatore ab exilio reductus, non mediocrem sibi vsurpabat libertatem, ab illo in magno honore habitus, perindè atque à praua opinione ad rectæ pietatis sententiam transijsset. Quocirca libertate ea abusus, maiorem etiam

Quas turbas excitârit Eusebius.

in ecclesia turbam excitauit, per eam quæ ei inerat falsam opinionem, easque quas aduersùs Athanasium susceperat inimicitias, ex quo in Synodo in illum, velutì veræ pietatis propugnaculum impegit. Et primùm quidem electionem eius Eusebiani reprehendebant, tanquàm neque legitimè, neque ab idoneis, quæ fidem mererentur, personis factam. Vbi verò insimulationem eam refellit, magno animo pro fide Nicena decertans, aliam illi rexuere telam, eo consilio, vt Athanasio exilium struerent, atque Arrio reditum in vrbem Alexandrinam pararent. Ità enim facilimum ipsis fore putabant, vt consubstãtialis fidem eijcerent, & pedetentim impietatem suã ꝓ ea inducerent. Tentauitque adeò, ad Athanasium scribens Eusebius, vt ab illo susciperetur Arrius Sin minus, sine scripto per internuncium, magnum illi minatus est malum. Postquàm autem omnem mouens lapidem, per sua dere illi id non potuit, eos qui doctrinas nouas induxissent, nouamque hæresim instituissent, & eam ob causam à iam frequenti Synodo proscripti essent, minimè recipiendos esse cõtendenti: alio modo conatus est, vt Arrius reciperetur, Alexandriamque reduceretur, Imperatori persuadere. id quod tandèm, sed ægrè, effecit.

Eusebius Athanasij aduersarius

Eusebius modis omnibus apud Athanasiũ, vt Arrius Alexãdriã reducatur, agit.

Rursùs Nicephorus libro eodem c. 46. Eusebius (inquit) Nicomediensis & Theognis Nicenus, arte quadam eum cui decretum Nicenæ synodi asseruandum cõmissum fuerat, dicuntur circunuenisse, subscriptionesque suas deleuisse: atque libere & propalàm docuisse, non oportere filium patri cõsubstantialem dicere. Ij quoque primi Athanasio authores fuère earum, quas pertulit, ærumnarum. Multam nanque ab Imperatore consequuti libertatem & potestatem, Arrium quidẽ, qui consentiens & amicus illis esset, Alexandriam reducere: illum verò veluti ex diametro eis repugnantem, abigere indè cõtenderunt. Et sanè vix tandèm consilium id ad exitum suum perduxère. Hactenùs Nicephorus. De hoc vide plura in Arrianis, & Theognide Niceno episcopo.

Eusebius Nicomediẽsis & Theognis Nicenus subscriptiones suas in Niceno decreto fraudulẽter induerunt atq; delent.

EVSEBIVS ARCHIeunuchus *Constantij Imperatoris.* 22.

De hoc Eusebio Arrianorum antesignano, qui Constantij Imperatoris & Liberij Romani pontificis temporibus, circa annum Domini 357. eunuchis eiusdem Imperatoris cubicularijs p̃fuit, sic scribit Nicephorus lib. 9 ca. 2. Viuente adhuc Constantino, inquit, nemo apertè contra Nicenam fidei professionẽ niti audebat: quanuis nonnulli clàm eam nõ receperint. Postquam autem is decessit, q in cordis recessu hæresis venenum occultum anteà habuerant, & ob id tum quoq; suspecti fuerant, confestìm alicunde progressi, clandestinis colloquijs posthabitis, nudo (vt dicitur) capite cum omnibus congrediebantur, vt Arrij maximè opinio obtineret, laborantes. Quorum duces erant episcopi Bithynij Eusebius & Theognis. Faciliùs autem consilium suũ ad optatum exitum peruenturum putabant, si Athanasij ad vrbem Alexandrinã reditum impedirent. Et quum eis sic esset instituta ratio, tum veluti manu quadam in reb⁹ omnibus vsi sunt administro quodã presbytero, qui author etiã vt Arrius reuocaretur, extitit, non apud Constantinum tantùm, sed etiam apud Constantiũ maximè gloriosus, quod per eum res plerasque ex voluntate sua peragebat. Dudùm enim Orientis Imperio potiri voluerat, quod ei tum ex testamento patris, à presbytero quodam illi in manus traditum, permissum erat. Quam ob rem hominem in honore habuit, & libertatẽ ei multam, simulque apertum ad Imperialem aulam aditum dedit. Quæ res notitiam ei apud omnes conciliàrunt, & gratum vereque charum Imperatoris coniugi, & qui Imperatorio cubiculo præerant, eunuchis effecerunt: quorum princeps tum fuit Eusebius nomine, maximam quoquè in toto Imperatoris domo potestatem obtinẽs. Hic ex presbyteri iam dicti de rebus sacris institutione, Arrij rabie imbutus, acerrimus sectatorum eius laudator fuit, pluresque in aula Imperiali celeriter in sententiam ipse suam adduxit. Quin ipsam quoquè Imperatoris coniugem, per mulier-

Arriani Cõstãtino magno defuncto, animos sumunt, vt hac nostra ætate Caluinistę Hẽrico Gallorũ rege mortuo in Gallia egerunt, anno Domini 1562.

Presbyter quidã Imperatoris & Imperatricis familiaris, author vt Arris ab exilio reuocatus fuerit.

Eusebius archieunuch⁹ arrianus.

lierculas quæ in gynæceo erant, & per presbyterum ipsum in impiam opinionē pertraxit. Et malum hoc paulatim per omnem serpens aulam, ad ipsum quoque transijt Imperatorem. Et breui per aulæ interiora vagatum, extra quoque aulam apertè progressum, omnem vbiquè percurrit vrbem. Ibi tum bellum quoddam dialecticum atq; disputatorium est exortum. Et in vicis, congregationibus, cauponis, conuentibusque adeò omnibus, mulieres quoquè & pueri non aliud studio habuêre, quàm de dogmatibus blaterare: his videlicet Arrij opinioni velut honestæ & bonæ addictis, his autē decreta magis Nicena complectentibus, vndè rixæ, æmulationes, & inimicitiæ excitatæ. Hic rerū status in vrbibus Orientis erat. Hactenùs Nicephorus.

Arrianismi propagatio in vrbe Cōstantinopolitana.

Disputationes de religione populares.

EVSTATHIVS SEBAstiensis episcopus. 23.

EVstathius primùm monachus, deindè Sebastiensis Armeniæ regionis, quę Sebasta Ponti appellatur, episcopus fuit. Constantini magni Imperatoris & Syluestri summi Romanorum pontificis temporibus, circiter annum Domini 330.

Eustathij errores.

Hic dicebat inter alia eius impia dogmata, sanctos non esse ab hominibus honorādos, nec oportere illos orare: quô fieret tandèm, diaboli suasu, homines hîc viuentes, sanctorū qui in cælis sunt, defraudaret auxilijs.

Cumque Macedonij impietas eò processisset, vt spiritum sanctum vnam esse personam Trinitatis denegaret, immò cum esse creaturam diceret: Eustathius (vt inquit Socrates ecclesiasticæ historiæ lib. 2. cap. 45.) illo paulò æquior: Ego, inquit, neque Deum spiritum sanctum nomine censuerim, neque creaturam vocare ausus fuerim.

Docebat quoquè templa nullius esse vtilitatis, neque aliquo pacto prodesse in ecclesia Dei: propterea euertenda, fœdāda, & conspurcanda ducebat, instàr Nabuchodonosori Regis Babylōis & Antiochi illius impij Græcorū regis. Propter quos errores & quamplurimos alios in Concilio Gangrensi damnatus est. De quo Nicephorus lib. 9. cap. 16. scribit in hunc modū:

4. Reg. 25. 1. Mach. 1.

Apud Armenios verò & Paphlagones, atque in Ponti montibus, monasticam philosophiam colere primùm cœpisse Eustathius fertur, qui Sebastiæ Armeniorum sacris ecclesiæ rebus præfuit. Tanto autem studio cōsectatus esse dicitur institutum, vitam, vestitum (quo s. vtendum esset, & quo non) morumq; exactum modum, vt etiàm q Basilio Magno adscribitur liber, & Asceticus dicitur, opus istius esse, à multis feratur. Vulgatum porrò de eo est, nimis eum exacta cura & diligentia in absurdas quoquè impegisse obseruationes, ecclesiastico Canoni minimè accommodatas. Sunt tamen qui eum reprehensione eximunt, & quosdam ex sectatoribus eius eo nomine incusant. Nam illi in precationibus, in domibus virorum qui in matrimonio viuerent, etiamsi presbyteri essent, operari recusārunt, eosque nec alloquio dignati sunt. Diebus quoquè Dominicis ieiunia seruārunt, & conuentus ecclesiasticos plurimùm domi egérunt. Locupletes, extorres prorsùs regno cælorum esse duxerunt. Qui vel semèl carnes edissent, eos repudiārunt. Vestitum monachorum aliorum consuetum reijcientes, nouo atque insolito amictu sunt vsi. Sed & alia multa nouārunt. Ab ijs multæ non obscuro loco natæ fœminæ seductæ, sub continentiæ prætextu, maritos suos quibus adolescentulæ nupserant, reliquêre. Posteà autem quum continere se non possent, in libidinis lubricum sunt coniectæ. Fuêre ex his quæ capillo cæso, quod mulieribus fas non est, vitilem habitum sumpsêre.

Eustathius Sebastiensis Armeniæ episcopus, anteà monachus.

Absurdæ sectatorū eius obseruationes.

Fœminæ ab ijs seductæ, continentię prætextu.

Fœminæ capite raso.

Horum gratia ab episcopis finitimis, Gangrensis apud Paphlagones synodus coacta est: in qua decretum, vt ab ecclesia Catholica illi excluderentur, nisi ea q̄ diximus, omnia anathemate confodere animum induxissent. Quapropter Eustathius, vt ostenderet, non importuni aut præfracti moris causa, sed pietatis erga Deum exercendæ gratia, se eiusmodi leges tulisse, vestem insolitam mutauit, & habitu eodem quo reliqui sacerdotes deinceps vsus, itidèm vt illi in publicum est progressus. Et quum vita talis esset, sermonem quoque congruentem ei habuit:

Gangrensis synodus horum institutum damnauit.

buit: non ille quidem eloquentia pollens, quam exactiore cura & diligentia non dicerat, moribus autem admirandis vtēs, facilè multos persuasione sua quò volebat, duxit: Adeò vt viros quosdam & mulieres in fornicatione degentes, castiorem exactioremque viuendi rationem sequi persuaserit. Feruntsanè, virum quendam & mulierem per prætextum, ecclesiastico more, cælibatum colere assimulâsse, eosdemque in clandestinę consuetudinis infamiam decidisse. Eustathium porrò magnoperè persuadere eis annisum esse, vt cōgressu eiusmodi supersederent. Quum autem nihil efficeret, altiùs suspirio ducto, dixisse, plerasque mulieres, quæ cum viris suis secundùm matrimonij leges, vt fas est, vixissent, ab eorum virorum conuictu oratione sua adductas desciuisse, castitatemque complexas esse. Apud hos autem qui inter se contra leges cōsueuissent, inefficacem orationis suæ suadelam esse. Atque hic quidem in eis orbis partibus summi instituti absolutæque philosophię dux & author fuit.

Notatu dignum.

Causæ cur Eustathius Sebastiensis in concilio Gāgrensi dānatus fit.

Cur verò Eustathius in Synodo Gangrensi à patribus damnatus fuerit, causas enumerat idem Nicephorus libro eodem cap. 45. in hæc verba: Eustathio autem Sebastiæ Armeniorum antistiti, primùm quidem quum presbyter crearetur, quòd cum pater eius Eulalius præiudicio suo damnauerit, & ecclesia eiecerit, propterea quòd habitu qui sacerdotem non deceret, vteretur, ea de causa fuit episcopatus ademptus. Fuit autem Eulalius Cæsareæ Cappadocum episcopus. Deindè quòd Neocæsareæ in Ponto à Synodo isthic coacta excommunicatus fuerit, propterea quod minùs fideliter res quasdam sibi commissas gessisset. Quam notam ei inuslit Eusebius primùm Beryti, deindè Nicomediæ, posteà verò etiàm Constantinopolis, post Paulum episcopus. Adhæc, qđ ei in Synodo Gangrensi, propterea quòd aliter quàm conuenit, & sensisset, & in ecclesia docuisset, episcopalis dignitas (vt iā diximus) fuit abrogata. Et quòd in Antiochena Synodo periurij fuerit conuictus, quodque conatus sit ea quæ rectè in Melitinensi conuentu constituta fuerāt, abolere. Et quum tot criminibus reus argeretur, iudicis sibi tamen partes sumpserit, alienos a fide alios vocans.

Eustathij ergo hæreses.

Et paulò infrà: Obseruandum autem illud, quòd Gangrensis Synodus Eustathio Sebastiensi, anteà quoque in Cæsareensi conuentu exauthorato, propterea episcopatum ademerit, quòd multa præter ecclesiæ consuetudinem fecerit atque statuerit. Coniugium enim prohibuit, & à carnium cibo abstinendum esse docuit. Vndè factum, vt multi coniugalem coniunctionem dissoluerent. Et qui communionem in ecclesia vitarent, eius, vt in priuatis ædibus communicarent, suasit. Seruos, qui Deum colere cum prætextu pietatis constituissent, etiàm pręter Dominorum voluntatem libertate donauit. Et quum ipse singularem sibi & insolitum philosophorum more habitum sumpsit, tum nouas quoque sectatoribus suis vestes dedit. Mulieres nè comam haberent, constituit. Stata ieiunia auersatus, Dominicis diebus potiùs ieiuandum esse docuit. In coniugum domibus precationes fieri prohibuit Ac si laicus quisquam coniugem in matrimonio legitimo habens, presbyter lectus esset, eius benedictionem & communionem perindè atque piaculum abominandum, deuitare iussit. Hæc ille, atq; alia hisce similia & docuit, & egit: quapropter Gangrensis synodus in Paphlagonia eum exauthoratum, cū institutis suis, anathemate quoque iugulauit. Hæc Nicephorus. De hoc Eustathio vide in Macedonio & Matathonio.

EVTYCHIANI.

24.

Eutychiani, vel Eutychetæ, seu Eutychianistę, ab Eutychete vel Eutychio Constantinopolitano abbate dicti sunt, qui Theodosij 2. Imperatoris, & Leonis huius nominis primi Romanorum pontificis temporibus emerserunt, circa annum Domini 441.

Eutychetis impia dogmata.

Hic (teste Volaterrano) cū Timotheo & Dioscoro post Manetem & Apollinarem impiè docebat, carnem Christi non fuisse nostræ similem, nec reuerà illum de virgine natum, quanquàm appareat, quòd de cælo descenderit. Aiebat nanq; ipsum

ipsum Christi corpus è cęlo descendisse in virginis vterum, ipsumque tanquàm solis radios penetrâsse. Duas itaque in Christo naturas esse inficiabatur: sed in ipso incarnationis articulo carnem fuisse commutatam in diuinitatem asseuerabat: Adeò quidem, vt (eo dicente) vna facta fuerit & carnis & Deitatis substantia, indeq; adeò Christum fuisse passum secundùm diuinā naturam.

Dicebat etiàm corpus nostrum post resurrectionis gloriam futuram impalpabile & inuisibile, immò futurum aërem & vento subtilius, contra illud Iob 19. Quem ego visurus sum ipse, & oculi mei conspecturi sunt, & non alius.

Eutychiana hæresis à beato Gregorio confutata. Huius porrò hæresis causa (vt inquit Alphonsus de Castro libro aduersùs hæreses) B. Gregorius, qui summum pontificatum postea obtinuit, à sede Apostolica fuit missus legatus Constantinopolim: vbi quidem coram Tiberio huius nominis secundo Imperatore, Eutychium in fide nostræ resurrectionis errâsse cōuicit. Quo facto, ipse Imperator librum quem Eutychius de resurrectione ediderat, conburi iussit. Beda. De quo item venerabilis Beda Homilia in Marci caput octauum, ità inquit: In hac lectione consideranda est in vno eodemque Redemptore nostro distincta operatio diuinitatis & humanitatis: atq; Eutychetis error, qui vnam tantū in Christo operationem dogmatizare præsumpsit, procùl à Christianis finibus expellendus. Boethius. Boëthius quoquè Christianus philosophus & martyr vnà cum Symmacho à Theodorico Gotthorum rege factus, eo Marcellus. libro quem de duabus Christi naturis inscripsit, eandem hæresim confutat. Marcellus item martyr Ancyranus episcopus, multa aduersùs hunc Eutychetem græca Prosper. scripsit volumina. Prosper etiàm Aquitanicus diuersas epistolas, & contra eundē Gennadius. Gennadius sex libros scripsit. In hunc autem quarta synodus Chalcedone celebrata fuit, in qua sub principe Martiano hæreseos ille conuictus & damnatus à sexcē tis triginta patribus fuit. Quarta synodus propter Eutychetem celebrata Chalcedône. Cui concilio pręfuerunt Leo Romanus episcopus, Anatolius Constantinopolitanus, Iuuenalis Hierosolymitanus, & Maximus Antiochensis. Cuius etiàm decretum hoc praeceptum fuit: Nos accepimus & credimus, quòd illæ duæ naturæ, quæ in eandem substantiam Domini nostri distinctè & minimè confusè coiêrunt, ità quoquè per se remanserunt, vtraque habente proprios effectus. Hoc enim innuit Dominus cū ait: Anima mea turbata est: pater, ex hac hora serua me. Ioan. 12. Et iterùm quum ait: Nemo tollit animam meam à me, sed potestatem habeo ponendi eam, & rursùs assumendi eam; Ioan. 10. ità vt animo conturbato esse sit naturæ procreatæ: potestatem autem habere, solius diuinæ naturæ, quæ ei inest. Itaque qui dicunt, quòd in vnam atq; eādem naturam vtraq; natura coaluerit, vnicam esse in Domino prædicantes, profectò ab ecclesia eijciendos esse censemus. Hæc ex sancto & generali concilio Chalcedone habito, sub Imperio Martiani. De hoc Eutychete vide plura in Dioscoro eius consorte, & Iacobitis.

De Eutychianis nostri tēporis. De his verò, qui impium hunc dogma hac nostra ætate consectantur, ità scribit Lindanus, Dubitantij sui dialogo 2. Eutychetis dogma (inquit) quarto concilio Chalcedonēsi à patribus sexcentis triginta sex cōuictum erroris, ab orco in lucem reuocat Menno & Adam Pastoris, atque Gaspar Suencfeldius, teste Cassandro cōmentarijs de duabus in Christo naturis: Christū in vna persona docens vnius quoquè esse naturę. In Bernensi disputatione anno 1528. Zuingliani mixtionem naturarum admisêre, ait Eccius contra Confessionem Zuinglij. Hæc Lindanus.

EVZOIVS.

25.

Anno 325. EVzoius ecclesiæ Alexandrinæ diaconus fuit, Arrij socius eiusdemque doctrinę & propter eam exilij temporalis & æternæ damnationis consors & particeps, & ab Alexandro eiusdem ecclesiæ episcopo exauthoratus, quum Arrio presbyteri dignitas ob suam hæresim adempta est. Hi cùm à Constantino Imperatore eam ob rem in exilium fuissent acti, & posteà presbyteri cuiusdam Arriana ægritudine laborantis, apud eundem Imperatorem & Constantiam Imperatoris sororem, quam Licinius in matrimonio habuerat, Euzoij & Arrij ob hæresim exiliū.

erat, fraudulenta persuasione ab exilio reuocati essent, & in eiusdem Imperatoris conspectum fuissent admissi: iam fide in concilio Niceno promulgatæ assentirentur, rogauit. Atque illis id asseuerantibus (vt author est Nicephorus ecclesiasticæ suæ historiæ lib. 8. ca. 47.) libellum eos offerre iussit, qui eorum de Deo sententiam complecteretur. Tum illa declinata priore via, quam sententijs quibusdam inueniendis inierant, simplicibus alijs notisq; diuinitùs inspiratæ scripturæ, verbis, nouam formulam & expositionem texuere: iureiurando cōfirmantes, ità se ex animo credere & sentire, neque aliter vnquā sensisse. Scriptum id hisce verbis conceptum fuerat:

Libellus professionis fidei Arrij & Euzoij Constātino oblatus.

Pijssimo, Deique amantissimo Domino nostro Imperatori Cōstantino Arrius & Euzoius. Sicutì Deo gratia pietas tua Imperator domine præcepit, ità in scripto exponimus fidei nostræ professionē. Et coram Deo testamur, sic nos omnesq; qui nobiscum sunt, quemadmodum subiecimus, credere. Credimus in vnum Deum patrem omnipotentem. Et in Dominum Iesum Christum filium eius, ex eo ante omnia secula genitum, Deum verbū per quem omnia facta sunt, quæ vel in cælo, vel in terra sunt: qui venit, & carnem assumpsit: qui passus est, & resurrexit: qui reuersus est in cælos, & rursùm veniet iudicaturus viuos & mortuos. Et in spiritū sanctum, & carnis resurrectionem, & vitā venturi seculi, & regnum cælorum: & vnam ecclesiam catholicam Dei, quæ à finibus ad fines mundi est. Hanc verò fidei persuasionem ex sanctis Euangelijs accepimus, dicente Domino discipulis suis:

Matt. 28.

Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris, & filij, & spiritûs sancti. Quòd si non ità credimus, & verè recipimus patrem, & filium, & spiritum sanctum, sicutì cuncta Catholica ecclesia, & sanctæ scripturæ docent, pro eo, atque omnes persuasum habemus, iudex noster erit Deus, & nunc & in venturo illo die. Itaque pietatem tuam, Deo dilectissime Imperator noster, cohortamur, vt nos, qui ecclesiastici sumus, fidemque & sententiā ecclesiæ & sacrarum scripturarum obtinemus, per pacificam & diuinam pietatem tuam, matri videlicet ecclesiæ, vnias atq; coniungas, quæstionibus, & quæ ex quæstionibus oriuntur superfluis, & ad rem non pertinentibus verbis accisis: vt & nos & ecclesia per pacificationem inter nos cōciliati, solitas preces pro pacifico & pio Imperio, totaque familia tua communiter omnes peragamus.

Imperator Constantinus per eredulitatis errorem, formulam hac fidei, ecclesiasticæ concordiæ causa, laudat: eamq; consuenium episcoporum Hierosolymitano perpendendam misit.

Hoc scriptum nonnulli insidiosè compositum dicebant. Illos nanque verbis q. dem ecclesiæ conciliari, nihilominùs tamē prioribus opinionibus suis inhærere, verborū ipsorum significatione id satis declarante, ambiguè in vtranque partem inclinantium, & ad ancipitem sensum vergentium. Imperator autem existimans eos Nicenis decretis assentire, supra modum lætitia efferebatur. Veruntamen ante legitimam, pro recepto more, explorationem atque inquisitionem eorum, qui summam rei ecclesiasticæ tenebant, sibi hoc non sumpsit, vt illos ad communionem admitteret: sed ipsos ad eos qui tum Hierosolymis conuenerant, episcopos misit, quibus significauit, vt nouā illorum formulam expenderent: humaniter perspicere iubens, siue illi rectè sentientes per inuidiam circunuenti insidias pertulerint, seu malè opinantes per pœnitentiam in rebus iudicatis tādem acquiescerent. Eusebiani porrò commodum nacti tempus, imperialium literarū prætextu, Synodo nondùm acta, ad communionem eos admisēre. Atque hoc cùm fecissent, Imperatori rem eam insinuārunt: & ecclesiæ Alexandrinæ, Aegypto, & Libyæ omni, episcopisq; & clericis earum scripserunt, vt non grauatè eos reciperent: quorum & Imperator ipse piam fidem esse testaretur: cuius etiàm fidei formulā epistolæ suæ adiunxerunt, imperiali iudicio Synodi calculum addentes. Hoc modo Arrius & Euzoius Alexandriam venerunt. Lege reliqua apud eundem Nicephorum. De hoc vide plura in Valente Imperatore Arriano.

Eusebiani Arrium & Euzoiū ibi recipiūt, & alijs recipiendos commendant.

ELEN-

ELENCHI ALPHABETICI OMNIVM HAERESVM, LIBER SEXTVS.

DE LITERA F.

FALSI PROPHETAE. I.

Falsi prophetæ qui dicantur.

Alsi prophetæ dicuntur, qui verbi Dei obtentu, populum seducunt: de quorum dolo & nequitia cauenda nos hortatur Christus in hæc verba: Attendite à falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ouium, intrinsecùs autem sunt lupi rapaces. A fructibus eorum cognoscetis eos, &c. Et rursùs diuus Petrus secundæ Canonicæ epistolæ capite secundo: Fuerunt verò, inquit, & pseudoprophetæ in populo, (haud dubiè quin Iudaico) sicut & in vobis erunt magistri mendaces, qui introducent sectas perditionis, & eum qui emit eos, Dominum negabunt, superducentes sibi celerem perditionem. Et multi sequentur eorum luxurias, per quos via veritatis blasphemabitur: & in auaritia fictis verbis de vobis negociabuntur, quibus iudicium iam olim non cessat, & perditio eorum non dormitat. Hi enim velut irrationabilia pecora, naturaliter in captionem & in perniciem, his quę ignorant, blasphemantes, in corruptione sua peribunt, percipientes mercedem iniustitiæ, voluptatem existimantes diei delicias, coinquinationis & maculæ: delicijs affluentes, in conuiuijs suis luxuriantes vobiscum, oculos habentes plenos adulterij & incessabilis delicti, pellicientes animas instabiles, cor exercitatum in auaritia habentes: maledictionis filij, derelinquentes rectam viam, errauerunt, secuti viam Balaam ex Bosor &c. Hæc diuus Petrus. Vbi quidem nostri temporis hæretici ad viuum suis depinguntur coloribus, si intimiùs illos spectes & perpendas. Quos etiàm doctus ille & pius Hosius libro quem de expresso Dei verbo inscripsit, graphicè depingit statìm à principio in hæc verba:

Matt. 7.

2. Pet. 2.

De expresso Dei verbo, vt aliquid ad te scribere aggrederer, Sigismunde Rex Auguste, fecit effrenata nostri temporis hæreticorum audacia, qui quanuìs ipsi mirabiliter inter se dissecti, sic illud nihilominùs certatìm ad se singulæ sectæ rapiunt, sic sibi solis vsurpant, vt eius possessione cùm alios omnes, quotquot ab ipsis dissentiunt, tum Catholicos etiàm & orthodoxos excludere conentur. Tanta enim est istorum hominum arrogantia, tanta sui obliuio, vt alios omnes stupidos, bardos, ac truncos esse, nec in scripturis videre quicquam: se verò solos sapere, se solos esse persuasum habeant, qui sunt veram earum intelligentiam assequuti.

Hosius.

Effrenata nostri temporis hæreticorum audacia, arrogantia, & sui obliuio.

Est ne autem verisimile, vbì est tantus animi tumor, tanta mentis inflatio, quòd ibì possit esse spiritus ille, qui non requiescit, nisì super humilem & mansuetum, & trementem sermones suos? Præclarè dixit sapiens: Vbi humilitas, ibì sapientia: vbì tumor & inflatio, ibi stultitia: dicentes se enim esse sapientes, stulti facti sunt. In conuallibus, vt ait sanctus ille Rex & propheta, non in montibus, emittit gratiæ suæ fontes Deus. Abscondit à sapientibus & prudentibus mysteria sua, reuelat autem ea paruulis. Itaque nulli minùs intelligunt, quid sit expressum Dei verbum, quàm qui de eo maximè gloriantur, quique sic sibi solis illius intelligentiam arrogant, vt quod est in prouerbio, cornicum oculos configere videantur. Neque verò nouum est hoc: proprium hoc semper fuit hæreticorum, de expres-

Esa. 66.

Pro. 11.

Rom 1.

Psal 103.

Matt. 11.

Cornicum oculos configere dicuntur, qui ea

quę antiqui approbant magno consensu, damnant ac rescindunt. expresso Dei verbo gloriari, sibique solis illud vendicare. Quin & ante Christum natum, quo alio quàm verbi Dei obtentu, pseudoprophetæ populum seducebāt? Cùm Hieremias propheta tristia multa prædiceret, sicut alios prophetas Dei, sic & illum, ijs ferè verbis præfari solitum legimus: Hæc dicit Dominus. An autem ijsdem verbis præfatus nō est Ananias quoquè pseudopropheta, cùm longè diuersa falsò vaticinaretur? quem à se missum esse Dominus negabat? Quem etiàm alio loco sic de pseudoprophetis istis loquentem audimus: Falsò prophetæ vaticinantur in nomine meo, non misi eos, & non præcepi eis, neque loquutus sum ad eos. Visionem mendacem, & diuinationem fraudulentam, & seductionē cordis sui prophetant vobis. Et alio loco: Nolite, inquit, audire verba prophetarum, qui prophetant vobis & decipiunt vos: visionem cordis sui loquuntur, & non de ore Domini: dicunt ijs qui blasphemant me: Loquutus est Dominus, pax erit vobis. Ac paulò pòst, dicit eos furari verba sua. Quē locum Diuus Hieronymus interpretans: Semper, inquit, imitatur mendacium veritatem, & nisi habuerit aliquam similitudinem recti, decipere non potest innocentes. Quemadmodùm igitur in priori populo mentiebantur prophetæ, atque dicebant: Hæc dicit Dominus: Et, vidi Dominum: Et, verbum Domini factum est ad illum, siue illum: sic hæretici assumunt testimonia scripturarum de veteri & nouo testamento, & furantur verba Saluatoris, vnusquisqueà proximo suo, Prophetis, & Apostolis, & Euangelistis, & assumunt linguas suas, vt cordis venena ore pronuncient.

Hiere. 28. · Hiere. 14. · Hiere. 23. · Ibidèm. · Hæreticorū mendaciū.

Præclarè Diuus Hieronymus cum prophetis illis mendacibus confert hæreticos, & imitari dicit mendacium veritatē. Sicut enim prophetæ Dei dicebant, Verbum Domini, Os domini loquutum est, Hæc dicit Dominus: ijsdem vocibus vtebantur & Pseudoprophetæ. Sed quid vtrique vaticinati sint, nonnihil expēdamus. Arguebāt Prophetæ Dei peccata populi, ad resipiscentiam hortabantur, simul imminere grauem indignationem Dei denunciabant: quòd eos gladio, fame, peste, consumpturus, quòd seruitute durissima pressurus, quòd ad internecionem esset deleturus.

Dei prophetæ. · Hiere. 14.

Contrà, mendaces illi, quos non miserat Dominus, neque præceperat eis: Non videbitis, dicebant, gladium, & fames nō erit in vobis: sed pacem veram dabit vobis Dominus. Curabant, inquit propheta, contritionem filij populi mei cum ignominia, dicentes: Pax pax, & non erat pax. Et sicut dicit alius propheta de mendacibus istis, qui dicebant, ait Dominus, cùm Dominus non esset loquutus. Consuebāt puluillos sub omni cubito manûs, & faciebant ceruicalia sub capite vniuersæ ætatis, ad capiendas animas. Quàm fuit istorum diuersa prædicatio, dum illi terrent, vt seruēt: hi verò palpant, vt perdant? Interreà tamen vtrique vaticinabantur in nomine Domini, de verbo Domini gloriabantur vtrique: &c. Hactenùs Hosius. Vide reliqua quæ apud eundem illic habentur & doctissima, & lectu dignissima. Vide etiàm infrà de Pseudoapostolis ad eam rem facientia, cum eorum erroribus ordinē digestis.

Falsi prophetæ. · Hiere 6. · Ezech. 13. · Verorū & falsorū prophetarū discrimen.

FARELLISTAE.

2.

Farellistę sunt sectā Antilutherani, ad tertiam classem nostræ tempestatis hæreticorum spectantes, à Guilhelmo Farello nuncupati. Qui (vt testatur Lindanus Dubitantij sui dialogo secūdo) Geneuam cum vicinia suo infecit toxico. Hunc adeò seditiosum metuebant Basileenses, vt cùm bis Monte Pellicardi profugisset, eum in exilium abire iusserint. Hic præter Sacramentarismum, etiàm Samosateni renouauit hęresim, Spiritum sanctum affirmans motum in rebus creatum. Ità in summa Gallicana scripturæ, teste Petro Carolo epistola ad Cardinalem Lotharingum. Verùm captata per illum gloria, facilè per discipulos Caluinum, Seruetum, Viretum, aliosque illustres Antichristi martyres, disparuit. Hęc Lindanus. De hoc vide fusiùs in Caluinistis & Bucero.

Erasmus epistola ad principes in sec. Germ.

FAVSTVS MANIchaeus. 3.

FAustus natione Apher, sectâ Manichaeus, viguit Archadij Imperatoris & Innocentij primi Papae temporibus, circa annum Domini 407. Vir alioqui doctus, & q libros in orthodoxam fidem conscripsit quamplurimos: contra quem Diuus Augustinus multas habuit disputationes, variosque scripsit tractatus.

Fausti haereses. 1. Hic porrò cum praeceptore suo Manichaeo docebat, animam hominis esse aut Dei substantiam, aut ex Dei substantia consistere.

2. De Christo etiàm asserebat, nec nasci, nec mori potuisse: ideoque illi ex virgine nullam natiuitatē contigisse, & eius mortem in cruce, falsam fuisse.

3. Legem veterem & prophetas blasphemabat, Deum veteris Testamenti malum fuisse asserens.

4. Sensibilia etiàm templa (vt contra eū lib. 20. author est Augustinus) altaria, incensa, vasa, luminaria, vestes, simulacra, sacrificia demum ipsa negabat. De hoc vide plura in Manichaeis.

FELIX MANICHAEVS. 4.

FElix Manichaeus, quamuìs (vt ait Augustinus) esset artium liberalium inscius & ineruditus, fuit tamen Fortunato haeretico versutior, qui ad ciuitatem Hipponensem accedens, ibique suos disseminans errores, tandèm cum eodem beato Augustino in ecclesia, praesente populo, disputationibus congressus, ab eo conuictus est. Contra quem etiàm duos libros idem Augustinus conscripsit. Exortus est autem Archadij Imperatoris, & Innocentij primi Papae temporibus circa annum Domini 405.

Felicis errores. 1. Hic dicebat suum praeceptorem Manichaeum, de promissione Spiritûs sancti, apostolum Christi fuisse.

2. Item, terram esse Deo coaeternam.

De actis cum hoc Felice duo fuêre libri editi, qui inter diui Augustini opera circunferuntur, in quorum primo de hac haeresi fit mentio.

FELIX ALIVS. 5.

FElix à quo Feliciana haeresis dicta, sub Constantino sexto huius nominis Imperatore & Adriano primo Romanorum pontifice viguit, circa annum Domini 783.

Huius haeresis Platina in vita eiusdem Adriani Papae meminit, dicens sub hoc pontifice habito cōcilio Franconiae, eam abrogatam fuisse, de tollendis imaginibus. Cùm eam tamen appellauerit Felicianam, non aperuit, à quo Felice sumpserit exordium. In vita nihilominùs Constantini Papae, dixerat priùs Felicem quendam Rauennatem archiepiscopum, à Iustiniano Imperatore in Pontum relegatum, qui posteà à pristina haeresi discedens, sub Theodosio Imperatore in patriam reuersus est. Verùm hoc etiàm in loco subticet, qualis fuerit huius Felicis haeresis. Quòd si ex his duobus locis quis conijcere velit, ab hoc Felice hanc haeresim appellatam fuisse Felicianam, non reluctor: quanquàm scio ante hunc Felicem non defuisse, qui hunc errorem docuerit. Nam ante Constantinum Papam, cuius temporibus fuit hic Felix, per centum annos & eò ampliùs, constat fuisse beatum Gregorium summum pontificem huius nominis primum. Hic epistola quadam, Serenum episcopum Massiliensem reprehendit, quòd inconsiderato zelo diuorū imagines fregerit, metuens nè à populo adorarentur. De hac re vide plura in Iconomachis, Leone tertio Imperatore Constantinopolitano, Vualdensibus, Ioanne Vuiclepho, Carolstadio, Caluino, Lutheristis, & compluribus alijs huiusce factionis authoribus.

Feliciana haeresis. Alphonsus de Castro.

Feliciana haeresis dicit etiàm Christū esse filium Dei adoptiuum: ponitque in Christo duas hypostases. De qua re lege beatum Thomam 3. parte, quaest. 23. artic. 4.

FELICIANVS. 6.

Felicianus Arrianus fuit secta, Diuo Augustino coæuus, sub Theodosij huius nominis primi Cæsaris Imperio, & Siticij summi Romanorum antistitis pontificatu, circa annum Domini 395.

Feliciani hæresis.

1. Dicebat hic, rationibus potiùs, quàm scripturæ testimonijs, in fidei disciplina agendum esse.

2. Negabat Homousion, id est, patris & filij consubstantialitatem, filiumque non patri coæternum, sed esse meram creaturam dicebat. Contra quem publicè disputatione habita decertauit idem pater Augustinus, & librum composuit, in quo ei argumenta decem & octo capitibus refellit: Quæ disputatio in sexto tomo operũ eiusdem Augustini habetur: quarè nè plus æquo hac in re longiores simus, illuc lectorem remittimus.

FLAVITAS CONstantinopolitanus episcopus. 7.

Flauitas Cõstantinopolitanus episcopus, sed subrepticius, Arrianus sectâ fuit tempore Leonis secundi Imperatoris & Simplicij Romanorum pontificis, circa annum Domini 476.

Acacius Felicis Papæ nomen è sacro albo episcoporũ primus delere ausus.

De hoc ità scribit Nicephorus histor. ecclesi. libro 16. cap. 18. Post Acacium, inquit, illum, qui primus Papæ nomen è sacro albo eximere ausus, breui pòst communem omnibus ingressus est viam, mẽte sensuque omni captus Flauitas (hunc Euagrius Phranitam nominat) Constãtinopolitanum suscepit episcopatum: vir, qui quidem presbyter esse visus sit, sed vsque adeò ad audaciam & improbitatem summam peruenerit, vt id quod dicturus sum facinus, satis, qualis fuerit, indicare possit. Zeno Imperator chartam puram in sacro reposuit altari, atque in charta alia per scriptum Deo supplicauit, vt per angeli manum, quæ in hominum conspectum non veniret, nomen eius adscriberet, quem cælesti calculo Constantinopolitanæ ecclesiæ hierarcham præfectum vellet. Atque ob hanc rem quadraginta dierum ieiunium indixit: & Deum omnes orare, vt qui illi placitus esset, ostenderet, iussit. Hæc vbi Flauitas cognouit, auro multo templi custodem, qui idem princeps imperialium cubiculariorum erat, corrupit, vt in charta pura nomen eius annotaret, eamque rursùm Imperatoris sigillo obsignaret. Hoc vbi factum est, atque vbi constitutum ieiunij præterijt tempus, sigillo in charta sublato, derepentè Flauitas ingenti gloria, perindè atque à Deo designatus esset, affe-rens, correptus est, & magnifico saltu in Patriarchæ thronum is conscendit. Verùm enimuerò piaculum id omnipotens prouidentia non diù latère passa, illusionem eam scenicamque actionem quamprimùm in apertum produxit. Infelix enim ille quum non totos quatuor menses in sede ea trãnsegisset, morte repentina ex hominibus sublatus est: quum ne dimidiam quidem partem muneris eius, quo episcopalem dignitatem redemerat, corrad[illegible] potuerit. Quapropter argentarij hæredibus eius instiĕre, & pecuniam nupèr admodùm mutuò datam exegère. Atque illi quòd soluendo non essent, Zenonem adiĕre: eique vt eos ab acerbis illis creditoribus liberaret, supplicârunt, & rem ipsam secretò ei ipsi qui de illa inquirebat, indicârunt. Zeno ea audita, obstupuit: & postquàm non Christum, sed Chrysum, hoc est, aurum potiùs, Flauitæ nomen in libello illo ascripsisse cognouit, iudicium reuerà & iustitiam (iuxta Psalmum) fecit: atque eunuchum quidem, qui sibi diuinam existimationem & gloriam arrogâsset, tolli, pecuniam autem creditam ex substantia eius dissolui argentarijs iussit. Ipsam verò ecclesiam episcopis permisit, vt illi suffragijs suis, quem idoneum esse procurationi ei iudicarent, eligerent. Sic citra moram omnem, Euphemius ecclesiæ presbyter, vir clarissimus, orthodoxæ fidei & virtutis omnis studiosissimus, ecclesiæ gubernandæ præfectus est. Quomodò verò is, Flauitas scilicet, in epistolis suis Synodalibus dilogos, hoc est, bilinguis, simulque albus & a-

Per sycophãtiam imperatorĩ episcopatu is consequitur.

Repentina Flauitæ mors.

Sycophãtia Flauitæ indicatur.

Redit in authorẽ scelus iusto Zenonis iudicio.

ter fuerit, vide cap. 19 .lib. 16. eiusdem Nicephori.

FLAGELLANTES.

8.

Flagellantium hæresis in Italia primùm orta, per Galliam & Germaniam vagata tandem est, Rudolfi Cæsaris Germani, & Gregorij decimi huius nominis summi Romanorum pontificis temporibus, circa annum Domini 1273. Deindè ea hæresis, maximè inualuit anno Domini 1313. sub Imperio Ludouici Bauari Germani Cæsaris, & pontificatu Ioannis huius nominis vigesimisecundi, Qua tempestate Viennense etiàm concilium in præsentia Michaelis Palæologi Imperatoris Græcorum celebratum est, pro recuperanda Palæstina, & contra Græcos de processione spiritûs sancti.

Hi porrò oberrantes passim, seipsos virgis ac nodosis flagellis concidebant, in quibus aculei inserti erant, ad ostentationem. Quorum multi (teste Carione) circa annum Domini millesimum tricentesimum quadragesimumtertium, Spiram venerunt in ipsis Comitiorum diebus, magnam religionis speciem præ se ferentes. Nomine cuius sanctimoniæ quamplurimi à ciuibus ad prandia sunt inuitati. Cuius alioqui erroris fucus vt nihil differebat ab Anabaptistarum opinione religiosa, ità secta non minùs perniciosa erat illis temporibus. Tandèm verò damnata est, igne & gladio extincta. Homines isti rudes erant, cruces in suis vestimentis deferebant, vrbes gregatìm tristes & mœsti ingrediebantur, liuentes ex crebris ictibus scapulas præferentes. Neminem rogabant aliquid, oblata spontè sumebant. Ex qua secta nihilominùs multi graues & perniciosi errores pullulârunt circa fidem & sacramenta ecclesiæ. His nempè religiosis signis plurima vitia tegebant, & alebant occultè. Quo verò authore primùm instituta est, incertum, nisì illo qui cæteris dormientibus traditur Euangelio superseminâsse zizania. Horum quidam (vt inquit author Vuandaliæ li. 8.) aliquãdò à duobus fratribus ordinis prædicatorij interpellati, cur nemine mittente docere & prædicare præsumerent, indignati illi tanta vi in eos inuehuntur, vt cùm vnus sibi fuga vix consuluisset, velocissimis fretus pedibus, alterum lapidibus obruerint iuxta Mosam.

* Flagellantium hæresis nõ minùs perniciosa, quàm Anabaptistarũ.

Matt. 13.

Ab actu porrò & opere illi nomen sortiuntur, vt Flagellantes sese appellârint, asserentes hanc flagellationem potiorem esse ad delenda quæcunq; peccata, quauis confessione: immò ipsam martyrio comparabant, vel potiùs præferebant: quòd ipsi vltrò (vt dicebant) sanguinem proprium funderent, martyres verò hoc ab alijs pati cogerentur. Horum errores sunt huiusmodi:

Flagellãtes vndè dicti.

1. Dicebant primò, aquam benedictam, quam lustralẽ vocamus, nihilo plùs habere virtutis aut efficaciæ, quàm quæ consecrata aut exorcizata non sit.

Flagellantium hæreses.

2. Item baptismum aquæ iam cessâsse, mutatumq; esse in baptismum sanguinis. Quod quidem (vt author est Alphonsus de Castro aduersùs hæreses lib. 3.) ex quadam inepta allegoria scripturæ comprobabant. Dicebant enim quòd quandò Christus in Cana Galilææ sub finem nuptialis conuiuij aquam mutauit in vinũ, designauit circa finem mundi Baptismũ aquæ in baptismum sanguinis mutari debere. Et quemadmodùm vinum rubeum omni vino priùs discumbentibus apposito, eis magis placebat, plusque ab illis commendabatur: ità nouam legem Baptismi sanguinis, præ cunctis antè latis legibus Deo acceptiorem fore. Quapropter dicebant ab eorum in mundum aduentu, neminem potuisse saluari, & verum existere Christianum, nisì in proprio sanguine de eorum corpore flagello excusso baptizetur. Quod sanè non solùm hæresis, sed ineptia aut dementia potiùs censenda est.

3. Docebant etiàm ab aduentu suæ sectæ, Euangelium desijsse. Quem errorem non nisì idiotæ & indocti homines, quales fuêre Flagellantes, docere potuissent: cùm sint tam aperta scripturæ sacræ testimonia, Euangelium in perpetuum, hoc est, in finem vsque seculi duraturum testantia, vt nulla hic comprobatione aut alia confirmatione,

quàm

quàm sola fide catholica, opus sit.

4. Hi deniquè sic admittebant iuramentum cum Priscillianistis & Apostolicis, vt etiàm periurium licere assererent, hanc semper in ore versantes sententiam:

Iura, periura, secretum prodere noli.

De his lege Ioannem Gersonem, tractatu quem contra illorum sectam edidit, si plura nôsse velis.

FLORINVS.

9.

FLorinus, à quo Floriani siue Carpocratiani, qui & Milites, teste Philastrio, quòd ex ordine militarium maxima pars eorum extiterint, nuncupâtur. Hic Florinus, vt dicit Eusebius libro quinto, capite decimo quinto, in vrbe Roma gradu presbyterij collapsus vnà cum Blasto socio criminis & furoris, plurimos de ecclesia in suum barathrum deduxerunt, noua aduersùs veritatem figmenta machinantes, temporibus Commodi Imperatoris & Soteri maximi Romanorum pontificis, circa annum Domini 182.

Florianorũ hæreses. 1. Negabant autem ij extremum iudicium atque resurrectionem futuram, omnemq́ resurrectionem (authore Philastrio) in filiorum procreatione nefando coitu æstimantes consistere. Adeò vt in ecclesia sua talem habuerint consuetudinem, vt post occasum solis, lucernis extinctis misceri cum mulierculis non dubitauerint, hoc ritu legis præceptum sese implere putantes, quo Deus in principio homini sic præcepit: Crescite & multiplicamini, & replete terram. Iudaismo potiùs & paganitati parére nefandæ, quàm Christianæ veritati acquiescere properantes, pecudumque vitam potiùs & amentiam eorum retinentes, quos scriptura vitæ pecudum comparauit. (Promiscui cõcubitus.) (Psal 48.)

2. Christum etiàm natum de virgine non credebant.

3. Dicebant deniquè, malum à Deo esse, & Deum facere mala effectiuè, nedùm permissiuè.

De his sic scribit Nicephorus ecclesiasticæ historiæ lib. 4. cap. 20. Marcionis, inquit, secta tunc temporis difsecta atq; diuisa erat. Quidam etiàm Romæ vigebât, vt Florinus & Blastus, qui & ipsi nouas opiniones de vero veritatis verbo induxerunt. Et Florinus quidem, quòd in petitione presbyterij repulsam tulerat: Blastus autem, non ob dissimilem quoquè causam. Quilibet verò officina seorsùm contra veram pietatem instituta, permultos ex ecclesia in errorem suum pertraxit. Et infrà: Ad Florinum autem & Blastum, qui Romæ schismatis & dissidij duces fuêre, Irenæus cohortationes scripsit: vt nuncio vanis atque inanibus sermonibus & concertationibus remisso, Apostolicis inhærent traditionibus. Hæc Niceph. (Florinum & Blastũ Irenæus refutat.)

FORTVNATVS.

10.

FOrtunatus, à quo Fortuniani dicti sunt, de quibus C. de hæreticis & Manichæis habetur, viguit Archadij Imperat. & Innocentij huius nominis primi Romanorum pontificis temporibus, circa annum Domini 405.

Hic cùm Manichæorum presbyter esset, & apud Hipponem longo tempore conuersaretur, ingenti fama ibidèm celebratus, quàm plurimos indè in suam opinionem pertraxit. Contra quem à Diuo Augustino solennis disputatio indicta fuit. Quæstio verò illic proposita, à causa mali ortum habuit, nimirùm vndè sit malum. Augustinus porrò malum in homine ortum fuisse ex proprio liberoq; ipsius voluntatis arbitrio contendebat. Fortunatus contrà, dicebat mali naturam Deo esse coæternam. Cùm ergò ibi longa disputatio inter vtrunq; per vnius diei spatium agitata fuisset, & Consule ac notarijs ibidem conuenientibus, ea disputatio eo die terminata non esset, distulerunt in subsequentem. In qua cùm ab eodẽ Fortunatus fuisset publicè conuictus, tandèm ab Hipponensi ciuitate discessit, contra quem Augustinus librum conscripsit. De quo etiàm sermone quinto ad fratres in eremo ità dicit: Quoniam Fortunatum ad partes vestras occultè velut lupum iam esse sentio, ideò compulsus reuersus sum ad vos, cupiens illum videre, & cum eo pariter disputare, & illum conculcare, Deo auxi- (Fortunatus Manichæorũ presbyter.) (Eiusdẽ conflictatio cũ Augustino.) (Fortunati hæresis.)

auxiliante, qui totis viribus dissipare conatur & iugulare filios, quos peperi in visceribus charitatis: orate, & nolite deficere, vt Fortunatum Manichæorum presbyterum, sicut publicè sanctæ Christianæ fidei insidiatur, ità & nos eum suis, Dei gratia adiuuante, publicè superare possimus.

FORTVNATIANVS *Aquilegiensis episcopus.*

II.

FOrtunatianus, authore D. Hieronymo libro de viris illustribus, fuit natione Afer, Aquilegiẽsis episcopus Imperante Constantio: qui & breui ac rustico sermone in Euangelia scripsit commẽtarios. In hoc verò detestabilis habetur, quòd Liberium Romanæ vrbis Episcopum pro fide in exilium pergentem, primus solicitauit ac fregit, & ad subscriptionem hæreseos compulit. Hæc Hieronymus. Vixit itaq; Archadij Imperatoris & Siricij papæ temporibus, circa annum Domini 400.

Fortunatiani error.

FORTVNATITAE.

12.

FOrtunatitæ dicuntur, qui apud Iudæos fortunã seu Reginam cæli (quã & cælestem vocant Africani) adorabant, eiq; sacrificia offerebant. Adeò quidem, vt cùm propheta Ieremias Iudæos eam ob rem duriùs increparet, admoneret nihilominùs ab huiusmodi nefanda cultura recedere, & Domino soli seruire, solumq; adorare, irati eidem obluctabantur, dicentes: Sermonem quem locutus es ad nos in nomine Domini, non audiem' ex te: sed facientes faciemus omne verbũ quod egredietur de ore nostro, vt sacrificemus Reginæ cæli, & libemus ei libamina, sicut fecim' nos & patres nostri, reges nostri & principes nostri in vrbibus Iuda, & in plateis Ierusalem: & saturati sumus panibus, & benè nobis erat, malumq; non vidimus. Ex eo autem tempore quo cessauimus sacrificare Reginæ cæli & libare ei libamina, indiguimus omnibus, & gladio & fame consumpti sumus. Quòd si nos sacrificamus Reginæ cæli, & libamus ei libamina: nunquid sine viris nostris fecimus ei placentas ad colendum ea, & libandum ei libamina? Et dixit Ieremias ad omnem populum, aduersùs viros & aduersùs mulieres, & aduersùs omnem plebem, qui responderant ei verbum, dicens: Nũquid non sacrificium quod sacrificàstis in ciuitatibus Iuda, & in plateis Ierusalem vos & patres vestri, reges vestri & principes vestri, & populus terræ, horum recordatus est Dominus, & ascendit super cor eius? Et non poterat Dominus vltrà portare propter malitiam studiorum vestrorum, & propter abominationes quas fecistis: ideò facta est terra vestra in desolationem, & in stuporem & in maledictum, eò quòd non sit habitator, sicut est dies hæc. Propterea quòd sacrificaueritis idolis, & peccaueritis Domino, & non audièritis vocem Domini, & in lege & in præceptis, & in testimonijs eius non ambulaueritis: idcircò euenerunt vobis mala hęc, sicut est dies hæc &c. Et alibi: Nónne vides, quid isti faciunt in ciuitatibus Iuda, & in plateis Ierusalem? Filij colligunt ligna, & patres succendunt ignem, & mulieres conspergunt adipem, vt faciant placentas Reginæ cæli, & libent dijs alienis, vt me ad iracundiam prouocent. Nunquid me ad iracundiam prouocant, dicit Dominus? Nónne semetipsos in confusionem vultûs sui? Ideò hæc dicit Dominus Deus: Ecce furor meus, & indignatio mea conflatur super locum istum, super viros, & super iumenta, & super lignum regionis, & super fruges terræ, & succendetur, & non extinguetur: &c. Hactenùs Ieremias propheta de idololatris, in quorum locum successerunt hæretici.

Hiere 44. Hæreticæ prauitatis & obstinationis germana descriptio.

Viri & principibus & rectoribus populi.

Hiere 7.

Cur verò ab his fortuna ità coleretur, hanc ab eisdem causam præcipuè obseruatam tradit Alexander ab Alexandro Genialium dierum libr. 1. nimirùm, quòd qui illam religiosè colerent, magnis sæpè incrementis se auctos eius meritis fuisse crederent: qui verò minimo cultu aut despectui habuissent, pluribus incommodis fuisse dehonestatos. Quò sanè referendum illud, quod eius cultores prætexebant Ieremiæ, tã nefandæ rei repugnanti:

Ex eo (aiebant) tempore, quo cessauimus sacrificare Reginæ cæli, & libare libamina, indigimus omnibus. Vbi quidem per Reginam cęli D. Hieronymus intelligi putat Lunam, aut militiam cæli, id est, omnes stellas, nempè quòd Luna inferiora corpora regat ac moderetur, paruisq; momentis magnas faciat mutationes, ac res inferiores in eodem vestigio nunquàm diù stare permittat. Quo fit quidem, vt à Græcis etiàm τύχη ἰωμένη quasi æstuans appelletur.

Regina cæli quid.

FRATRICELLI.

13.

FRatricelli seu fratres de paupere vita, in partibus Italiæ ortum habuerunt, Alberti primi Cæsaris Germani, & Benedicti huius nominis vndecimi summi Romanorum pontificis temporibus, circa annum Domini 1304.

Fratricelli & Anabaptistæ ferè idē sentiunt.

Hi planè Anabaptistarum more, qui nostra hac ætate in incertum vagantur, senserunt, promiscuos docentes concubitus. In locis nempè abditis tale ab eis perpetrabatur scelus, vt vocatę & de industria ab eisdem seductæ speciosiores quæq; viduæ vel virgines, cùm in ea ipsa antea venirent, sacerdotes & eius sectæ clerici, ianuis clausis, diuinas laudes ad comparandam fidem, ex Christiano ritu cantabant. Quibus circa noctis medium peractis, sacrifici alta voce commonebant binos debere, masculum videlicet & fœminam, sancto spiritu inuocato, in copulam carnalem commisceri. Quo dicto, & luminibus extinctis, quilibet sibi proximam mulierē prosternebat: & si ex tali concubitu mulier concepisset, infans genitus in eam speluncam deferebatur, & per singulas manus tandiù toties q; tradebatur, quousque animam exhalabat: isq; in cuius manibus expirabat, indè maximus pontifex creatus habebatur.

Concubitus promiscui.

Dicebant etiàm nihil proprij habendum, nec respublicas esse administrandas à Christianis.

Fratricellorū hæresis.

Item visionem animarum sanctarum differri vsq; in nouissimum diem, contra illud Christi ad latronem: Hodiè mecum eris in paradiso. Et similes phanaticas opiniones habuēre. Luc. 23.

De his in Extrauagante Iohannis vigesimi secundi, quę incipit, Sancta Romana, ità dicitur: Nonnulli prophanæ multitudinis viri, qui vulgariter Fratricelli, seu Fratres de paupere vita, Bisochi, siue Beguini, vel alijs nominibus nuncupantur, in partibus Italiæ necnon in insula Siciliensi, contra Canones habitum nouæ religionis sumpserunt. Et infrà: Et quia in errorum barathrum faciliter ruunt, qui cōceptus proprios patrum diffinitionibus anteponunt, ipsorum quamplurimi (sicut fide digna relatione percepimus) à veritate Catholicæ fidei deuiantes, ecclesiastica sacramenta despiciunt, ac alios errores student multipliciter seminare, &c. Benè ergò in Oseæ prophetæ caput septimum dicit glosa: Hæreticis est væ æternum, qui recedūt à creatore, & vlulant in conciliabulis suis, quæ indè cubilia & lustra ferarum meritò appellantur, in quibus libidini & stupris vacant. Quicquid tamen dicunt, putant se in laudes Dei dicere: quod nihil aliud quàm vlulatus luporum & canum insanientium sonitus est.

Vlulatus hæreticorum in lustris, i. conciliabulis suis, luporum & canū insanientiū sonitus est.

Hanc autem hæresim Bonifacius octauus damnauit, & vbiq; persecutus est, cuius author fuit quidam Italus, Hermannus nomine, de quo infrà latiùs dicetur suo loco.

FVLGENTIVS.

14.

FVlgentius, Donatista factione, duo esse principia & duo baptismata affirmabat, reis & peccatoribus sacramentum baptismi nihil conferre asserēs, cùm dicat Salomon, Fons vitæ in manibus iusti. Huius errores fusiùs recenset D. Augustinus libro quem aduersùs eum edidit: quarè ibidèm quære, si libeat. Vixit autem Archadij Imperatoris & Sizicij papæ temporibus, circa annum Domini 400.

Fulgentij errores.

Pro. 16.

ELEN.

ELENCHI ALPHABETICI OMNIVM HAERESVM LIBER SEPTIMVS.

DE LITERA G.

GAINITAE. 1.

Gainitæ à Gaino quodam dicti sunt, qui Zenonis Imperatoris & Simplicij summi Romanorum antistitis temporibus per populi peruersi electionem vno die electus est episcopus, circa annum Domini 476.

Gainitarum hæresis.

Hic cum Anthimio Constantinopolitano episcopo & quodam Theodoro viro eloquente in Eutychianam hæresim lapsus, multis alijs pontificibus fuit causa exitij. Nam eûm Chalcedonense concilium respuerent, dum ex duabus vnam in Christo naturam asserebant, quam Theodoriani corruptam, Gainitę incorruptam contendebant, dicentes Christum compositum esse ex natura diuina & humana: sicq; semper immortalem esse, corpus corruptibile iam indè à natiuitate habētem.

Gainitæ dicūt corpus Christi à cōceptione immortalitate donatū fuisse.

Quod beatus Thomas Quodlibe. 4. quæst. 1. articulo octauo reprobat in hunc modum: Gainitæ, inquit, non solùm à corruptione putrefactionis voluērunt corpus Christi esse incorruptibile, quod fides Catholica tenet secundùm illud Psalmistæ, Non dabis sanctum tuum videre corruptionem: sed etiàm alienum esse à corruptione mortis ante resurrectionem: quod est impium, vt dicit fusiùs Ioannes Damascenus libr. 3. cap. 18. Nam si indissolubile (inquit) factum est, & non consubstantiale nobis, non veritate, sed opinione facta sunt, quæ facta testatur Euangelium, vtpotè famem, sitim, clauorum fixuras, lateris apertionem, & mortem. Si autem opinione facta sunt, fraus igitur est & deceptio dispensationis mysterium, & opinione, & non veritate, factus est homo: ideoque opinione, & non veritate, salui facti sumus. Sed hi facessant, & qui talia dicunt, salutis expertes fiant. Hæc ille.

Istius hæresis solutio.

GAINAS. 2.

Gainas iste (vt author est Nicephorus ecclesiast. hist. lib. 13. cap. 5.) barbarus genere fuit, ex Scythis, qui ad Istrum colunt, ortus, sub Archadio Imperatore militaribus copijs præfectus, Christianus quidem, sed Arriana peste infectus, circa annum Domini 405. summum pontificatum agente Innocentio huius nominis primo. Sed ex eiusdem Nicephori ecclesiastica historia quis hic fuerit, vndè in Romanum Imperium peruenerit, quomodò Arrianis fauens, D. Ioanni Chrysostomo negocium facesserit, vt motus contra Imperium concitans, quô magnus ille vir legatione apud eum fungeretur, effecerit: & tandèm è medio sublatus, interierit, apertissimè intueri licebit quemadmodùm sequitur.

Oēm hanc Gainæ historiam hic nō adscripsisse, nisi ei• quā anno 1562. per vniuersam Galliā calamitatis & perfidiæ per quosdā perduelliones prætextu religionis pertulimus, imaginem præ se ferret.

Scythæ, inquit, amne Istro, quum glacie constrictus fuisset, transito, confertìm in Romanam ditionem irruperunt, & Thraciam omnem peruagati, Europam diripuerunt. At ille vbi ad Romanos transfugit, paulatìm progressus, ex tenui milite, breuì dux Romanorum factus, equestribus pedestribusque præfuit copijs. Sed enim ad tantum honorem præter dignitatem suam euectus, loco & ordine eo contentus non fuit: sed nè Imperium Romanum potestati suæ subijceret, grauem eam rem sibi esse putauit. Hæc cùm animo agitaret, populares suos Gothos ex præfecturis eorum acciuit, atque ex eis qui eum genere contin-

Gainas ad Romanos transfugit. Idē Ro. dux.

Qui paulò antè Scythę, hic Gotthi dicuntur.

Trigibildus Gothus Comes, Phryg æ rectos.

gererent, ordinum ductores, centuriones, & tribunos fecit, exercitumque vniuersum socijs suis credidit. Vt autem Trigibildus necessarius & cōmodus ei maximè, perquàm frequenti ordini præesset, procurauit, eidemque Phrygiæ administrationē cū Comitis dignitate concessit. De quo quum non ità multò pòst nunciatum esset, res eum nouas moliri, vrbes circa Phrygiam & Natoliam vastare, & cædem multam facere, assimulauit quidem scilicet se ea de causa indignari Gainas: indicijs autem quibusdam satis ostendit, ad res nouas eum quoque spectare. Sed ille, perindè atque Romanis benè vellet, fraudem arte comminiscitur, vt ipse bellum contra illum gerendum suscipiat, & vrbibus circa Phrygiam, ità vt opus esset, auxilium ferat. Et Imperator commento credens, ei id permisit. Ille porrò ingentem plurium millium multitudinem ducens, statim quod celauerat consilium ostendit, & tyrannidis regulum in medium produxit. Tantum enim abfuit, vt vrbes ad quas missus erat, defenderet: vt eas etiàm quæ reliquæ adhuc erant, diripereret atque vi magna euerteret: aliæ autem idem se ab eo passuras esse, in expectatione essent. Atque indè mouens, quæ in medio erant loca omnia Mysorum, quod dicitur, prædam fecit: & ad eam, quæ exaduersò Byzantio est, Chalcedonem castrametatus est Et cùm grauissima quæq; se facturum est minatus, tum verba quoque ad rem ipsam contulit. Quum verò vrbes orientales, maximè autem quæ in Asia & ad Pontum Euxinum sunt, in summo versarentur discrimine: Imperator vnà cum eis qui secum erant amicis, non diutiùs cunctandum esse censuit. Quòd non tutum esset rempublicam Romanam ità à rebus omnibus imparatam esse, contra viros qui in mortem iuerent, & de vita semèl desperâssent. Tempori autem inseruiens, arte & consilio barbarum est aggressus. Et missis ad Gainam legatis, paratum se esse, quæ ille peteret, facere, renunciauit: tum autem per vitam omnem posteà gratum eum sibi fore recepit. Accepit is conditionem, neque aliud petijt quicquam, quàm vt ei Saturninus & Aurelianus viri consulares, quos

Gainas hostiliter erga ciues Romanos se gerit

Gainæ castra ad Chalcedonem.

Saturninus & Aurelianus, viri con-

sulares Gainæ deduntur.

aduersari sibi suspicabatur, dederentur Imperator vel inuitus ei hoc tribuit. At que illi pro republica mortem obire parati, se Imperatoris potestati permisêre. Itaque Gainæ dediti sunt: quibus tamen ille receptis pepercit: & sedulo, quod maximè cupiebat dissimulans, Chalcedonem aduenit, vbi etiàm Imperator adfuit. Atque ibi diuæ Euphemiæ martyris templum, in quo cadauer illius conditum est, ingressi, accepta ipse & data per iurisiurandi religionem fide, beneuolum se & officiosum fore, arma deposuit: & deindè Constantinopolim transmisit, vbi rursùm equitum & peditum curam & administrationem ab Imperatore suscepit.

Trāsactio inter Archadium & Gainam.

Ast vbi præter dignitatem suam secundas sibi esse res vidit, honorem rursùs eum moderatè ferre non potuit. Et postquàm primus ei præter rationem susceptus conatus ex sententia successit, alium quoque tentandum sibi esse statuit, & tumultum non minimum ecclesiæ concitare aggressus est. Christianus ille quidem fuit, sed religionem synceram non seruauit. Arrij enim peste infectus erat. Nam gens ea Valentis temporibus sub Vlphila ab Eudoxio Arrianam receperat contagionem. Itaque siue recentis facinoris magnitudine elatus, seu fortè ab antesignanis hæresis persuasus, faciam vnam adem intra vrbem, consentientibus sibi in religione sacerdotibus, ab Imperatore postulauit. Idque veluti exprobrans fecit, minimè conuenire dicens, vt ipse Romanæ militiæ dux, in ecclesia extra vrbis mœnia oret. Imperator inconstantiam animi eius metuens, tyrannidemque quæ ab eo expectabatur, suspectam habens, deliberaturum se eique consulturum esse recepit. Et patre diuino Ioanne Chrysostomo accito, petitionem barbari indicauit, potentiamque eiusdem in memoriam illi reuocauit, & meditatam experitamque tyrannidem insinuauit: manifestè deniq; visus est, se illi quasi simplicem, quod peteret, daturum esse, significare, vt eiusmodi concessione, barbari furorem frenaret. Diuinus autem ille vir, non passus est ea verba ad exitum peruenire,

Gainas Arrianus.

Gainas ecclesiam in vrbe Byzantij Arrianis petit.

Archadius ea de re Ioā nē Chrysostomū cōsulit.

ne-

neque tempori cessit: sed Episcopis, qui tum Constantinopoli aderant, secum ductis, regiam Imperatoris ingressus est. Et per seipsum primùm magno animo apud Imperatorē causam egit: Ne sic, inquiēs, ô Imperator, te facturum esse pollicearis, neque ità sanctum canibus pro iicere constitueris. Ego enim non sustinebo, vt qui rectè de Deo theologantur & sentiunt, eijciantur: atque eis sacrum delubrum, qui blasphemam aduersùs eum linguam acuunt, concedatur. Neque barbarum illum timueris: verùm vtroque euocato, tu quidem tacitus animum ad ea quæ dicentur aduerte: ego autem linguam illius frenabo, & persuadebo, vt minimè illa petat, quæ dare non conuenit. Imperator verbis his delectatus, vtrunque ad se accersit. Et Gainas ad finem perduci quæ ei promissa erant, petijt. Auream autem obtinens linguam Ioannes, illi resistens: Non oportet, inquit, principem quicquam cōtra Deum audere, si quidem vera pietas illi curæ est: sed potiùs benè constitutas leges seruare, & eam potissimùm quæ contra hæreses alias promulgata est. Suasitq; adeò Imperatori, conducibilius esse dictitans vt Imperio potiùs cederet, quàm per impietatem ædem Dei proderet.

Id Ioānes q maximè dissuadet.

Aurea Ioannis Chrysostomi sententia, & vero principe digna.

Atque sermonem ad Gainam rursùm conuertens, oportere se ecclesiam vnam habere dixit. Omnes, inquit, tibi sacræ ædes patent. Cui Gainas respondit. At ego alterius religionis sum, & quod peto, rectè me petere puto, qui plurima pro Romanis pertuli certamina. Verùm tu contrà (Ioannes dixit) maiora habes laborum præmia. Permagnum enim tibi est, quòd Romanorum belli dux & es, & nominaris, & quòd consularia geris ornamenta. Illud verò te considerare oportet, quisnā anteà fueris, & qui nunc factus sis: & quāta in egestate priùs vixeris, nunc autem quantæ tibi suppetant opes: quem habueris vestitum priùs quàm Istrum transijsti, qui verò nunc tibi sit habitus. Et minores quidem fuisse labores, maiorem autem illorum mercedem esse, memineris. Agè ergò & moderationem obtine: & nè ingratus erga eos sis, qui te cohonestārunt, caue. Patriam tuam considera, & vt ex ea pulsus, & ab Imperatoris parte seruatus, iureiurando te amicum Romanis, ipsi illi eiusque liberis fore, & leges seruaturū esse, adegeris: quastu nunc veritatis arguere in animo habes: & illā maximè, quam is qui te profugum recepit Imperator, confirmauit, eos qui alienæ in religione sint sententiæ conuentus, intra Cōstantinopolitanæ vrbis mœnia cogere prohibentem.

Colloquiū Ioānis Chrysostomi & Gainæ apud Imperatorem.

Hæc verba magnus Ioannes magna cū libertate constanterque proloquutus, os Gainæ obturauit, & silere eum coēgit: neque de ecclesijs, quarum ipse curam gerebat, quidquam nouari permisit. Ille verò non multò pòst ad perfidiam animum adiecit, & conceptam dudùm meditatāque tyrannidem prodidit. Nam vrbem vastare in animo habebat, eandemque diripere meditabatur. Quas insidias stella illa ensis speciem referens portendit, quæ supra modum splendida fuit, (qualem nunquàm anteà apparuisse, in literarum memoriam relatum est) supra vrbem ipsam relucens, & à summo propè cælo ad terram ipsam pertingens. Ac primùm quidem in argentariorū tabernas in foro sitas impetum facere constituit, maxima illa spe concepta, ingentes se pecuniarum aceruos ibi corrasurum esse. Sed enim vbi eius rei fama vulgari cœpit, & argentarij quod anteà fecerant, pecunias suas & opes publicè in mensis non proposuēre, ingentem barbarorum vim noctù ad imperiales ædes, vt eas incenderent, misit. Illi verò tantum abest vt aliquid egerint, vt cum ingenti etiàm metu inde retrocesserint. Deus nanque tum ostendit, quanta illi prouidentia & cura vrbis fuerit. Cælestis enim quædam vis ingentibus corporibus, insidiatoribus illis appārens, ità eos exterruit, vt terga verterent, & celeriter trepidi Gainæ significarent, nouum ea nocte in vrbem exercitum venisse. Ille autem fidem eorum dictis nō habuit, quòd non alios quàm qui soliti fuerant, milites in vrbe esse sciret. Quapropter proxima etiàm nocte alios eò misit. Vt verò & illi eadem quæ priores annūciārunt, ipse eò venit, & spectator oculis suis miraculi eius fuit. Verùm sui gratia milites eos ibì adesse arbitratus, qui interdiù quidem se occultarent, noctù autem vigilijs vrbem

Ioānes Gainæ silentium imponit.

Gainas vrbē Cōstātinopolitanam diripere constituit. Sozo. lib. 8. cap. 4.

Gainas ad ædes imperiales inuadēdas, barbaros noctu mittit.

Præsidiū cæleste Gainas cernit.

Vesaniā assimilat. & aulam imperatoriam custodirent, à dæmone se agitari assimilauit, & velut orationi vacaturus, templum adijt, quod Imperatoris pater in Ioannis Baptistæ honorem in Septimo construxit. Exijt autem cum eo magna barbarorum multitudo, quæ clàm secum arma & vasa fictilia telis completa in muliebribus pilentis, & præterea alijs etiàm quas machinati fuerant artibus, efferebat. Et consilium hoc ille in Romanorum scilicet detrimētum cepit. Cæterùm id potiùs imperio causa boni fuit, vt rei exitus declarauit. Quum nanque à portarum custodibus arma efferre depræhensi essent, atque ea in re inhiberentur, gladijs illi strictis excubitores interemerunt. Atque vbi, quemadmodùm fieri solet, grauis tumultus vrbem, perindè atque ea ilicò capi deberet, occupauit, consilium tamen bonum præsentia mala explicuit atque superauit. Nam ciuitas portis clausis atque obfirmatis, in tutum redacta est statum. Et Imperator optimū sequutus consilium, publicitùs Gainam hostem iudicauit, & qui reliqui in vrbe erant, barbaros intra muros occidi iussit. Quapropter milites magnis animis illos aggressi, plurimos apud eam quæ dicitur Gotthorum, ecclesiam necārunt. Eò nanque tanquàm ad asylum & perfugium confluxerant, quum portis clausis profugere nequirent. Ità ecclesiam eorum igne iniecto cremārunt, & barbaros omnes discrimine nullo conciderunt. Quod vbi Gainas rescíuit, dæmone, quem voluntate sua sibi sumpserat, dimisso, quòd sibi fraudulentas insidias suas deindè minùs procedere cerneret, indè profectus, per Thraciam in Chersonesum peruenit, traijcere ex eo loco in Orientem cogitans. Existimabat nanquè, si in Asia vrbes cepisset, facilè quoquè se finitimas in circuitu gentes sibi subiecturum esse. Atque ille quidem hæc sic moliebatur.

Per simulationē rei diuinæ cū barbaris ex vrbe secedit.

Tumultus ob eā rē intra vrbem oboritur.

Gotthorū ecclesia.

Gainas in Chersonesum venit.

Imperator autem Oratores rursùm sibi ad eum mittendos duxit: sed nemo legationem eam suscipere audebat. Omnes enim pro se quisque feritatem animi eius suspectam habebant, adeò vt neque bello cum eo congredi quisquam vellet, neque legatione apud eum tutò se fungi pararet. Omnibus verò alijs relictis, in maximum illum heroëm Ioannem Chrysostomum respiciebant. Ille porrò nihil veritus, quòd sibi non ità pridèm cum eo intercessisset dissidium, Orator statìm ad barbarū est profectus. Verumenimuerò Gainas postquàm legatum ad se venientem, quisnam esset, intellexit, & libertatē dicendi, qua vsus apud se pro veriore pietate fuerat, in mentem reuocauit, nihilominùs si quid aliud, & virtutem viri eius reueritus, quanuis & barbarus & hostis esset, longiùs ei honoris causa progressus est obuiàm, & dexteram eius oculis admouit, & osculatus est, liberosque suos adductos sacris illius genibus adhibuit. Et tum quidem ille arma deposuit, & legationi ei morem gessit. Vsque adeò virtus etiàm acri hosti pudorem & terrorem incutere consueuit. Breui autem pòst, quum aliud quiddam accidisset, ad ingenium suum Gainas redijt. Et vbi Hellespontum traijcere, Lampsacumque occupare contendit, spes eum fefellit, quū Romani diuini numinis momentum per Imperatoris consilia rursùm sibi affuisse senserunt. Postquàm enim barbari nauium copia destituti, ratibus compactis Hellespontum traijcere, & in vlteriorem continentem euadere voluerunt, Imperator terra marique contra eos exercitum duxit multis militatibus triremibus subsequentibus. In hoc rerum statu vehementior derepentè zephyrus afflans, rates vi magna dissoluit, atque in eas Romanorum naues impulit. Barbari ratibus disiectis, plures cum ipsis equis in alto demersi sunt: nonnulli fluctibus rapti atque circumacti, hinc & indè in littore eiecti, multi etiàm ab imminentibus eis militibus iugulati sunt. Plurimi sanè ex hostibus in transitu periēre.

Ioannes Chrysostomus ad Gainam orator mittitur.

Magno eū honore is à barbaro suscipitur.

Barbari in Asiā traijcere p Hellespontū volētes, ab Arcadio opprimuntur.

Gainas autem cum paucis incolumis Thraciam pererrans, & fugam sæpè mutans, in alias Romanorum incidit copias, atque ibì cum fugæ comitibus barbaris cæsus est. Cuius caput exiccatum, Constantinopolim est delatum. Idem quod Gainas, Trigibildus, quem suprà nominauimus, Gotthus passus est. Sed enim de

Gainas cæditur, Trigibildus itidem.

auda-

audacibus Gainæ conatibus, interituque eius hæc cursim dicta, vt opinor, sufficiunt. Si quis autem accuratiùs pleniusque res eo bello gestas cognoscere velit, eum Gainæum librum legere iubemus, quem Eusebius scholasticus composuit, Troili sophistę sectator. Qui cùm rebus gerendis spectator ipse belli interfuisset, in quatuor libellis heroico versu id luculenter exposuit. Quod scriptum, propter rei nouitatem, in magna admiratione fuit. Sed & Ammonius poeta alter idem bellum carminibus composuit. De his hactenùs Nicephorus.

Eusebius scholasticus Troili discipulus Gainaza conscripsit: Itē Ammonius poeta.

GALLA. 3.

GAlla, non gente, sed nomine sic appellata, maga fuit & hæretica, Priscilliani hæretici adiutrix, Valentiniani secundi, & Siricij papæ temporibus, circa annum Domini 388. De qua Hieronymus ad Ctesiphontem aduersùs Pelagianos in hunc modum scribit: Priscillianus, cui iuncta Galla, germanam huc illucque currentem alterius & vicinæ hæresis reliquit hæredem, &c. De hac vide plura in Agapetis, Elpidio, & Priscillanistis.

GALATAE. 4.

Galatæ vnde dicti.

GAlatæ (vt diuus Hieronymus prologo secundi commentariorum ad Galatas ex Lactantij authoritate tradit) à candore corporis Galli, & Galli Galatæ antiquitùs vocabantur: & indè Galatia prouincia dicta, in quam Galli venientes, Græcis se miscuerunt, ex quo quæ priùs Gallogræcia appellabatur, posteà Galatia nuncupata est. Tradunt nempè historici, Galatiam, post ingentes illas Alexandri victorias & auctas per Asiam Macedonum vires, Græcos insedisse: quibus posteà Galli se, & ipsi magno hominum numero Asiam ingressi, coniunxerunt: vndè Gallogræci sunt dicti, gens mixta: & regio, quæ mox crescentibus Gallorum rebus Galatia fuit, anteà Gallogræcia dicebatur: sed vtriusq; vocis vsus apud

Gallogræcia nūc Galatia dicta.

scriptores manet. Nam Galli, cùm multitudine hominum laborarent, nec seipsos ferrent ampliùs, trecentis millibus contractis, Alpes transgressi, iuxta Padum consedêre. Deindè & Illyricum & Pannoniam, & florentissimum eo seculo Græciæ tractum ingressi, non Europæ solùm iam laboranti, sed & Asiæ terrori fuerunt: iamque illi Romam subegerant, nisi libertatem demùm Camillus vindicâsset. Qua vtiquè tempestate (vt author est Iustinus libro vigesimoquinto) ipsorum Gallorum tantæ fœcunditatis iuuentus fuit, vt Asiam omnem velut apum examine aliquo implerent: denique neque reges Orientis sine mercenario Gallorum exercitu vlla bella gesserint, neque pulsi regno, ad alios quàm ad Gallos confugerint: Tantus terror Gallici nominis siue armorum inuicta felicitas erat, vt aliter neque maiestatem suam tutam, neque amissam recuperare se posse sine Gallica virtute arbitrarentur. Itaque in auxilium à Bithyniæ rege vocati, regnum cum eo, parta victoria, diuiserunt, eamque Regionem Gallogræciam cognominauerunt. Hactenus Iustinus.

Gallorum sedes in Asia.

Gallorum virtus & fama.

Hæc est Galatia, quam diuus Petrus præcipuus Apostolorum, epistola plena (vt Erasmus inquit) apostolicæ maiestatis erudijt: quam Paulus peragrauit & Euangelio suo Christum purè docuit, secunda profectione sua, atque item tertia, Galatiam prouinciam ingressus, Luca teste Act. 16 & 18. Indè factum, vt cùm Romam captiuus deductus esset, de gentis illius inconstantia, & falsorum fratrum artibus admonitus, epistola ex vrbe missa, peracerbè eos, vt immemores apostolatus sui & doctrinæ sanæ, carpit, iniquè ferens, quòd tam citò aliud doctrinæ genus recœperint, & pseudoapostolis Euangelium anili operum iactatione subuertentibus, aurem præbuissent, cùm admoniti tamen toties fuissent: adeò certam firmamque & indubitatam esse suæ reuelationis doctrinam, quam cum præcipuis Apostolorum contulerat, vt anathema esse dicat, diuersum docere aut tradere ausos: nec seipsum eximat vltioni, si di-

Galatis à D. Petro & Paulo apostolis erudita.

Galatarum incōstantia

si diversam vnquàm atq; illos docuisset, tradat. Certè D. Hieronymus stultitiæ insimulatos fuisse ab Apostolo Galatas putat, quoniam stoliditatem quandam barbaram redoluerint, & ad intelligentiam fuerint tardiores. Qua causa & Hilarius ipse Gallus, & Pictauis genitus, Gallos in Hymnorum carmine indociles vocâtit. Beatus Hieronymus author est, vel sua ætate dogmatum impuritate quadam laborauisse Galatiam, & vestigia apparuisse veteris stultitiæ. Cuius etiàm Diuus Paulus illos arguit, cùm ad eos scribens ità inquit: O insensati Galatæ, quis vos fascinauit vt non obediretis veritati, ante quorum oculos Iesus Christus proscriptus est, & in vobis crucifixus? Quod perindè est ac si diceret: O verè stulti Galatæ, quibus res vsqueadeò absurda persuaderi potuerit, vt cùm Iudeos ab onere legis liberarct Euangelij fides, vos liberi nati, vltrò daretis vos in seruitutem? Quis fuit ille, qui vestræ inuidens felicitati, qua hactenùs fruebamini per libertatem euangelicam, fascino vos læsit, & istam incantauit demētiam, vt veluti Christo diffisi, ad frigidæ legis præsidia confugiatis? Vbi nunc illa vestra præclara fiducia, qua per mortem Christi sperabatis perfectam iustitiam ac salutem absque legis auxilijs?

Galatæ cur stultitiæ ab Apostolo insimulati.

Galatę stultitiæ arguti à Diuo Paulo.

Gala. 3.

Vndè Hieronymus super Amos cap. 2. Qui ità, inquit, ingreditur ecclesiam, vt legem seruet cum Euangelio, cum patre Iudæo ingreditur ad puellam, id est, circūcisionem, & alias legis obseruantias: sicq; & pater Iudæus & imitator Christianus, vna fornicatione contaminantur, Christum putantes insufficientem. Hinc Paulus: Si circuncidimini, Christus nihil vobis proderit. Quemadmodùm enim per Baptismum toti dicamur Christo, ità qui circunciditur, totus dedicatur legi. Hæc ille.

Hieronym.

Gala. 5.

GAVDENTIVS DOnatistarum episcopus.

5.

GAudētius Donatistarum episcopus fuit tempore Augustini, circa annū Domini 405. sub Imperio Archadij, & Innocentij primi pontificatu.

Hic contra eundem Augustinum cùm duas scripsisset epistolas, eidem duobus libris respondet Augustinus, in quibus suas abundè cōfutat insanias falsas & impios errores. Aduersùs quem etiàm & alios sui similes Donatistas, quidam tribunus imperialium mandatorum executor tum missus fuit, qui eosdem compræhensos & damnatos fer[…] & igni è medio tolleret. Vide hoc planiùs apud eundem Augustinum.

GENSERICVS Aphricæ rex.

GEnsericus Vandalus, cùm à Vandalis Aphrica occupata fuisset, in eaq; illi ad maximas vires peruenissent, & ingens terræ atque maris ibidèm sibi subiecissent*, Regem se pri[m]us renunciauit, detestanda Arrij doctrina adprimè infectus, Theodosij Iunior[is] Archadij filij. & Cælestini summi Romanorum pontificis temporibus, circa annum Domini 4[2]7.

** dominiū.*

Gotthi dedum Arriani.

Ea nanque tempestate (vt horum historiam persequens testatur Nicephorus li. 14. cap. 56) plurimæ maximæq; Gotthicæ gentes, in septentrionali parte ad Istrum passim dispersæ erant. Inter quas præcipuè quatuor, iudicio ipsarū, celebres fuēre, Gotthites scilicet, Vissegotthi, Gepides & Vandali, non alia re quā nominibus solis inter se dissidētes. Omnes enim lingua vna, & eodem viuendi instituto vtebantur, detestandam, vt iam diximus, Arrij doctrinam sequentes, sicutì in historia Gotthorum & Valentis infrà monstrabimus: Hi Honorio & Archadio imperantibus Danubium trāsgressi, in finibus Romani Orientalis imperij consederunt. * Gepides quidem, qui in duos populos diuisi sunt, Lōgobardos & Abares, oram eam quæ ad Singidonem & Sirmium est, incoluēre. Vissegotthi autem, Alarico duce, Romam & Italiam populati, atque in Galliam indè profecti, cùm omnia isthic in potestatem suam redegerunt, tum Cōstantinum Britanniæ tyrannum occiderunt.

Gotthi, Vissegotthi, Gepides, & Vādali, nomine solo dissidentes.

Eorū migratio ab Istro.

*al. * Gepidę Lōgobardi.*

Abares.

Vissegotthi

Pot.

Gotthi.

Porrò Gotthi, qui anteà Pannoniam, eique circunquaque vicina loca occupauerant, Theodosij iunioris decimumnonum annum imperantis permissu in finitima Thraciæ regione habitârunt. Atque vbi isthic annos quinquagintaocto transegêre, Zenone Romanum Imperium administrante atque iubente, Theuderichi principis eorum ductu indè transeuntes, Occidentale occupauerunt imperium.

Vandali.

Vandali verò, Alanis sibi & Germanis qui nunc Franci dicuntur, coniunctis, Gongidisclum (quem alij Madogisclum vocant) ducem habentes, amnem Rhenum transiêrunt, atque in Hispania sedes fixerunt: quæ prima ab Hesperio Oceano Europæ regio est. Defuncto tandē Gongidisclo, Bonifacius quidam Occidētalis Libyæ à Romanis constitutus præfectus, eius filijs Gontari & Genserico (alij Gizerichum nominant) qui tum paternum regnum administrabant, sese per fidiosè coniungens, eos vt communiter secum bellum gererent aduersùs eosdem Romanos, hortatus est: Hesperiam Libyā eis se daturum pollicitus, in tres ità diuisam partes, vt cuique eorum pars vna sorte cederet. His ergò conditionibus acceptis, Vandali freto transmisso, ex Hispania in Aphricam venêre, eamque ab Oceano ipso ad Tripoli usque in ditionem suam redegêre.

Vissegotthi Hispaniam simul & Galliā obtinēt.

Cæterùm illis digressis, Vissegothi ex Gallia in Hispaniam profecti, eam cepêre. Posteà verò Galliam etiàm rursùs occupauêre. Intereà Gontare mortuo, Vandalorum regnum ad vnum Gensericħū peruenit. Qui cùm pugna forti Romanos deuicisset, illiq; fuga saluti suæ consuluissent, tandèm Libya, quæ & Aphrica dicitur, omnis in potestate Vandalorum fuit: Genserico solo, quemadmodùm dictum est, regnum apud eos obtinente. Ità à Vandalis Arriana perfidia infectis Aphrica occupata est. In qua (authore Paulo Diacono) Gensericħus Carthaginem & vrbes alias expugnauit: Hipponem quoquè Regium obsedit. Obsidionis eius mense tertio, diuus Augustinus eius

Diuus Augustinus,

ciuitatis episcopus, Deum precatus, vt vel vrbem Hipponensem ærumna expugnationis liberaret, vel si hoc non fieret, è viuorum se numero eximeret: ætatis septuagesimosexto anno clericatûs quadragesimo in Christo obdormiuit.

Genserico rege Vandalorum Hipponem vrbē obsidente, in qua episcopus erat, diem obijt, anno ætatis suæ 76.

Porrò Theodosius Imperator hanc insolentem barbarorum audaciam non ferens, classem maximā mille centum & septuaginta nauium instruxit, eique Areobindum & Germanum præstantissimos belli duces præfecit. Qui quum in Sicilia essent, Gensericħus sibi metuens, ad Theodosium legatos, qui de pace cum eo agerent, misit: & classis Aphricam præternauigauit, quid Imperator statueret, expectans. Verùm cùm necessitas alia superuenisset, Theodosius pacem cum Genserico fecit, & classem retrocedere iussit.

Attilas enim Gotthus ex Gepidûm gēte originem ducens, Numedij filius, apud quem Hunnorum imperium erat, cum multorum millium exercitu simul contra vtrunque Imperium bellum mouit, expeditione & impetu incredibili & veterem & nouam Romam potestati suæ subijcere aggressus. Et quòd vir fortis & confidens admodùm esset, Thraciam ingressus vastauit: vrbibusque omnibus q̄ vel maritimæ, vel in cōtinenti sitæ essent, subactis, ad Athyram amnem vsque omnia depopulatus est. Aduersùs quem, cū copijs non pœnitendis Theodosius Asparem & Areobindum misit. Postquàm autem Attilas quotidiè viribus validior factus est, Theodosius ei sexiès mille auri libras, vt ditionis suæ finibus excederet, se daturum, atque insupèr mille minarum stipēdium annuum pensurum esse pollicitus est, si decætero sorte sua contentus quietusque esset. Ille auro eo accepto, Thraciam reliquit. Vbi autem vi magna in fines veteris Romæ irrupit, Aetius, primum Romæ dignitatis locum tenens, & barbari insolentiam non ferens, ad Theuderichum Galliam administrantem, quā- uis Romanis pro eo atquè suprà diximus, inimicum, se contulit: magnisque & varijs promissis barbaro persuasit, vt ingētes vires suas cum copijs suis coniungeret. Itaque ex improuiso Attilam vltra Danubium castra habentem aggressus, ingentem cædem fecit, multaque hominū millia

Attilæ Hunnorū regis expeditio aduersùs vtrunque Romanorū imperium.

Theodosius pacē ab Attila auro redemit, eidēque tributū pendit.

Aëtius contra Attilam Theuderichum Gotthum sibi coniungit.

millia intetemit. Vbi etiàm Attilas hasta confossus interijt, sicuti & ipse Theuderichus sagitta ictus occubuit. Ità ope diuina eo tempore & vetus & noua Roma, Gotthorum oppressione liberata est. Et Genserichus solus nationibus eis imperauit. Qui (vt idem Nicephorus lib. 17. cap. 11. tradit) quum regnum vndequadraginta annis obtinuisset, tandèm mortuus est, reliquitque filium sibi successorem nomine Honorichum. Qui itidèm vt pater Arrianam religionem propugnans, Christianos Nicena decreta fortiter defendentes, in Libya crudeliter tractauit, Arrijque opinionem profiteri coëgit. Qui verò mandatis eius parére nollens, eos innumeris affecit supplicijs, igni & aqua, & alijs acerbissimis tormentorum generibus è vita tollens. De quo vide loco suo, titulo quoquè de Gotthis, Vandalis, & Valente. Qui plura volet, legat Victoris episcopi Vricensis historiam de persecutione Catholicorum in Aphrica per Arrianos, tempore Genserichi & Honorichi.

Genserichi mors.

Honorichus Genserichi filius Christianorum persequutor.

GEORGIVS ALEXANDRIÆ *episcopus.*

7.

GEorgius iste sectâ Arrianus, in locũ Athanasij per Constantium Arrianis fauentem in exilium extrusi, subrogatus est, Liberij summi Romanorum pontificis, qui & ab eodem Constantio, quòd hæresi Arrianæ virili & indomito animo resisteret, profligatus etiàm fuerat, temporibus, circa annum Domini 358. Sed eius historiam ex Nicephoro Callisto audire operæprecium fuerit, quam suæ historiæ ecclesiasticæ lib. 9 cap. 29. in hunc modum describit:

Imperator, inquit, aduersantis sectæ importuna solicitatione transuersìm actus, priorem mutauit sententiam. Suggesserant enim ei, Athanasium rursùm Aegyptum & Libyam turbare. Addiderant etiàm, in parœcijs quæ iurisdictionis eius non essent, episcopos & presbyteros designâsse. Et quod omnium maximum fovet, ipsum quoquè fratrem Constantem, ad inimicitias aduersùs eum concitâsse. Quibus criminibus apud Constantium (vt qui Euripus esset) effeceêre, vt quæ Sardicę constituta fuerant, prorsùs aboleret: & eos qui per eam synodum restituti fuerant episcopi, exigi iuberet. Ità quoquè factum, vt calumnia ea apud Imperatorem Athanasio intenta, tantum valeret, vt is quendam submitteret, qui caput illi vbicunquè reperto amputaret: & cum eo Theodulo itidem & Olympio, ecclesiarũ quarundam in Thracia episcopis. Quam rem vbi Athanasius præsensit, minis illius cedens, fuga vitæ suæ consuluit. Post quã quidem fugam, Georgius in eius locum suffectus est: qui & ecclesias Aegyptis, eò quòd Arrianus esset, malè tractauit. Ille enim (vt eodem libro, cap. 49. idem habet Nicephorus) non eos modò qui diuersum ab opinione sua sentirent, malè accipiebat, sed Græcis quoquè ipsis grauis erat. Nam eos etiàm, sicutì ipsi visum esset, opinari atque sentire volebat, & facere id nolẽtes persequebatur: quin vniuersæ quoquè vrbis eius plebi molestum se exhibebat, principum maximè virorum obiurgator, & doctis atque claris, quòd eos contemnebat, nec non multitudini ipsi inuisus, velutì tyrannicus, & qui dominationem sibi quasi iure suo vendicaret. Inprimìs verò Græcæ superstitionis cultores exacerbauit, quòd eos patrijs suis sacris operari, diesque festos peragere prohibuit. Et militari ex Aegypto adducta manu, deorum imagines atque alia donaria, & quicquid prætereà in templis eorum esset ornamenti, diripiens abstulit. Quæ sanè omnia vt necaretur, causam præbuêre, sicutì infrà ostendemus. Quæ autem is commiserit in orthodoxos, ea ex eiusdem Athanasij verbis, qui eis rebus interfuit, easque pertulit, rectiùs intelliguntur. Nam in Apologetico libro, quem de fuga sua inscripsit, defensionem aduersùs eos qui eum carpserant instituens, mentionem quoquè eorum quæ tum ibì acta essent, facit, & hisce vtitur verbis:

Criminatur aduersarij Athanasiũ apud Constantium.

Constantius mutata sententia restitutos paulo antè catholicos episcopos denuo extrudit.

Georgius Athanasio fugato, ecclesiam Alexandrinam regit.

In Alexandriam inquit, rursùs irruerunt, qui nos vt occiderent, inquirebant. Et facta sunt posteriora deteriora priori. Subitò enim milites ecclesiam circũuallârunt

Athanasius de calamitatibus ecclesiæ Alexandrinæ.

drinæ, quas uallarunt, & pro precatione bellum institutum. Deindè quadragesima ipsa, qui ab eis è Cappadocia missus fuerat Georgius ingressus, clades quas ab illis cognouerat, adauxit etiàm. Post paschæ hebdomadam virgines in vincula conijciebantur, episcopi à militibus vincti ducebantur, pupillorum & viduarum domus & panes diripiebantur: impetus in ædes fiebant. Noctù Christiani submergebantur, domus resignabantur: clericorum fratres pro fratribus periclitabátur. Et dura quidem illa: quæ verò subsequuta sunt, duriora. Hebdomada enim post sanctam Pentecosten, ieiunio absoluto, populus ad cœmeterium oratum, propterea quòd communionem cum Georgio omnes auersarentur, egressus erat: Atque eo cognito, improbissimus ducem Sebastianũ Manichæum excitauit. Et ipse adeò cum ingenti militum, arma, strictos enses, arcus & sagittas ferentium manu, ipso die Dominico contra populum processit, & paucis qui precabantur (plurimi nanque iam propter diei horam domum se receperant) repertis, talia ibì fecère, qualia ab eis fieri decebat. Rogo enim accenso, & virginibus ad ignem admotis, vt se Arrianæ fidei esse dicerent, cogebat. Atque vbi eas superiores, ignemque nihil curare vidit, denudatis eis ità facies verberibus contudit, vt ad tempus aliquod vix cognoscerentur. Et viris quadraginta cõpræhensis, nouo eos diuerberauit modo. Virgis nanque è palmarum arboribus recentè desectis, quibus adhuc acumina sua inessent, terga eorum tam crudeliter conscidit, vt quidam ex eis sæpiùs à chirurgis propter acumina infixa curati: quidam verò, quòd curam eam ferre nequirent, mortui sint. Reliquos verò simul omnes, atque vnà virgines in magnam Oasim in exilium egit. Mortuorum porrò corpora primùm reddi suis non permiserunt, sed ea insepulta, vt voluère celârũt: quòd existimarent crudelitatem tantam se occultaturos esse. Et fecerunt illi hoc, opinione sua seducti, homines dementes. Dum enim defunctorum familiares lætarentur quidem propter confessionem obitam, lugerent autem propter corpora denegata, magis ac magis impietatis simul & crudelitatis contra eos increbuit crimen. Confestim enim ex Aegypto & Libya exilio mulctàrunt episcopos, Ammonium, Thmuim, Caium, Philonem, Hermen, Plinium, Psenosirim, Nilammonem, Agathonem, Anagamphũ, Ammonium alterum, Marcum, Dracontium, Adelphium, Athenodorum, & presbyteros Hieracem, & Dioscorum. Eosq; tam acerbè exegère, vt nonnulli quidem in itinere ipso, quidam autem in exilio decesserint. Expulère verò episcopos plures quàm triginta. Studio enim eis erat, iuxta Achab, si fieri posset, tollere veritatem. Et quæ Alexandriæ à Georgio sunt acta, talia fuère.

illa in fuga eius periuit.

Ieiunium post Pentecosten.

Horrenda Arriani in Catholicos admitrunt.

Episcopi catholici ab Arrianis in exiliũ acti.

Hic etiàm (vt idem testatur Nicephorus libro eodem, ca. 38.) in Concilio Seleuciæ, iussu & temporibus eiusdem Imperatoris Constantij celebrato, ab Aegyptijs in multis accusatus & reus actus fuit: & potissimùm, quòd alienorum bonorũ rapinis gauderet, & contumeliosis quibusdam hominibus delectaretur. Ob quæ crimina & alia quamplurima, quæ ibidèm illi obiecta fuère, & quæ diluere non potuit, in eadem synodo dignitate sua priuatus & excommunicatus est, cum alijs quibusdam, donèc de criminibus illis intentis per causæ dictionem satisfacerent.

Crimina Georgij Alexandrini episcopi.

Idem excõmunicatus & dignitate episcopali priuatus.

Quali autẽ morte vitam finièrit, idem describit Nicephorus libro decimo cap. 6. in hæc verba: Postquàm, inquit, Constantium decessisse, & Iulianum ad Imperij summam peruenisse cognitum est, statim impetu omni quicquid erat Alexandriæ græcæ superstitionis sectatorum, ad seditionem prorupère: & clamore vno incursionem in Georgiũ, tanquàm eum interempturi, fecère. Et tum quidem à cæde abstinuerunt, atque carceri eum incluserunt: verùm nõ multò pòst indè extractũ, ferro necàrunt. Deindè camelo quasi nouum quoddam clitellarum genus impositum, per medium forum, cadaueri per furorem & contumeliam impudenter insultantes, duxerunt. Circa crepusculum autem velutì ea iniuria satiati, quicquid à raptatione ea fuit corporis, igni combusserunt.

Cædes Georgij Arriani Alexandrini episcopi.

Georgius Alexandrinus odium Ethnicorū in se ad eudem vsque concitauit.

Arrianis quidem hoc sic Georgio, ab Athanasij studiosis accidisse videtur sed res aliter haber. Nam ille, vt suprà diximus, odio suo Græcos in se concitauerat, eò quòd patria eorum sacra inhibuisset, templa deorum destruxisset, simulacris conuiciando illusisset, & bona eorum publicâsset. Adhæc inuidiam quoquè eius auxit, quòd multùm apud Imperatorem authoritate valuisset. Solent enim multitudini, qui aliquam obtinent potestatem esse exosi. Insupèr tum quoquè quòd

Mithrium, Solis templum est: Mithriaca, Solis sacra.

Mithrio (in quo olim Græci Mithræ, quem Persæ Solem esse putant, sacrificantes homines mactabant, authore Socrate lib. 3. cap. 1.) actum fuerat, tumultum contra eum motum admodùm auxit. Nam locū eum diù neglectum, Constantius ecclesię Alexandrinæ donauerat. Georgius autē eum repurgans, vt ædem sacram Deo excitaret, subterraneum antrum reperit, in quo simulacra & alia quædam symbola & signa Græcarum nugarum & præstigiarum, vt ità dicam, eorumque qui sacris ab ipsis instituti atque initiati fuissent, erant. Quæ sanè ridicula & noua cernentibus sunt visa, proindeque meritò per ludibrium irrisa. Græci autem pudore propter mysteria & arcana sua reuelata affecti, confertim manu coacta gladijs, lapidibus, & clauis impetum in Christianos fecerunt, & multos occiderunt, quosdam vulnerauerunt, & nonnullos etiàm ex eis ad dogmatis contumeliam in crucem egérunt, atque abiêrunt. Georgius inceptum opus imperfectum reliquit. Græci

Nō orthodoxi Christiani, sed gētiles Græci Georgiū necârunt.

porrò, Iuliani Imperio tanquàm opportunitate quadam oblata, pro eo atque voluêre vsi, ipsum etiàm Georgium interemêre. Hoc ipsum Imperator quoque literis suis, magis scilicet populum Alexandrinum, quàm Christianos incusans, testatur: quod ille profectò non fecisset, nisi eum veritatis vis coêgisset.

Quas literas legere poteris apud eundem Nicephorum lib. 10. cap. 7.

GEORGIVS LAODIcensis episcopus.

8.

HIc cum Acacianis Arriana Aëtianaque prauitate infectis, in conciliabulo Antiocheno ibidèm Euzoio Arrij olìm familiarissimo ecclesias gubernante, & Imperatore Constantio præsente, in fidei formulà primùm Arimini, deindè Constantinopoli edita, æqualitatis nomen inducere atque abolere constituit, sub Liberij Papæ pontificatu, circa annum Domini 357. Tunc enim illi (authore Nicephoro li. 9. ca. 49.) non occultè, sed propalam, citra pudorem, per omnia substantia simul & voluntate inæqualem patri filium, & ex non existentibus genitum esse docebant & prædicabant, sicuti & Arrius à principio opinatus est. His autem maximè suffragabantur, quicunque Aëtij sententiam comprobârunt: qui primus post Arrium eiuscemodi nomina in publicum produxit, & liberè cum magna confidentia promulgauit.

Aëtij sentētia & Arrij, eadem.

Sed enim Arriani hi ab Homousianis seu Consubstantialis professoribus interrogati, cur nàm, cùm anteà in professione fidei suæ, filium Deum ex Deo dixerint, inęqualem nunc, atque ex non existentibus profiteri auderent: Propterea, responderunt, quòd & Apostolus Paulus: Omnia autem ex DEO, inquit. Proindeque vnum etiàm esse rerum omnium filium: & ob eam causam in fidei formulis addi illud. Secundùm scripturas. Huiuscemodi illi cauillationibus responsiones & refutationes suas instituêre. Quarum author Georgius Laodicensis fuit, qui non benè loquutiones eiuscemodi assequutus, superioribus temporibus hęc Origenē inuestigâsse, & Apostolicas verborum proprietates fusiùs interpretatum esse ignorauit. Cæterùm tametsi arroganter ista in responsionibus suis iactarent, conuicia tamen multorum tum perferre, & per interrogationes eos vrgentibus satisfacere non potuerunt. Et quum quod in aduersarios crimen regererent, non haberent, confirmata denuò

Quomodo Arriani inæqualitatē filij cū patre, authore Georgio Laodicensi defēderint.

Arriani hæc in parte à Origene refutati.

muò, quam Constantinopoli ediderāt, formula, conciliabulum suum soluerunt, & se domum receperunt. Haec Niceph.

GEORGIANI.

9.

Georgiani q & Iberes.

Georgiani sunt ij, quos Iberes appellant Cosmographi. Gens barbara & bellicosa, & quæ (authore Pio secundo huius nominis Romanorum pontifice in sua Cosmographia) Armenico & Medico cultu vritur, Scytharumque more viuit, quorum cognati sunt & contermini. Habitat enim hæc natio in interiore Armeniæ parte, ad Septentrionem & Euxinum versùs: quam magnus Pompeius Romano imperio subiecit: sed sub Cōstantino Cæsare Helenæ filio & Syluestro Papa, verbi Dei fœdera & fidem futuri regni suscepit, circa annum Domini 325.

Georgianorum hæresis.

Qui licèt hodiè Christum colant, procul tamen ab Apostolica sede, veritatis magistra, colunt: & barbaris circunfusi gentibus, non omnem Euangelij puritatem seruant. Nam in Sacramentis & alijs plerisque rebus, Græcorum errores sequuntur, de quibus vide infrà: Eorum clerici rotūdas circunferunt coronas more nostro, laici verò quadratas. Illustriores illorum mulieres, Amazonum instàr, armis in prælijs vtuntur. In officijs ecclesiasticis & scriptis, quidam eorū lingua Græca, alij Chaldaica vtuntur.

Georgiani à quo sic appellati.

Georgiani verò appellantur, à diuo Georgio, quem velut præcipuum patronum & in suis prælijs contra paganos vel ut signiferum & propugnatorem ingenti honore venerantur. Quòcunq; tendunt, turmatim incedunt, vexillum diui Georgij imagine insignitum circumferentes, cuius ope & auxilio se in bello maximè iuuari credūt: Archiepiscopum habent, qui in monte Sina claustrum diuæ Catharinæ incolit, cui per omnia, vt nos summo Romanorum pontifici, obtemperant. Cur verò tanto inhonore diuum illum Gƒor. gium habeant, fit indè, quòd ille primus ad fidem Christi Armenos Iberesq; conuerterit, diuinumq; dogma apud eos disseminauerit: quanuis Ruffinus & Sozomenus lib. 2. ca. 6. & sequenti, & post eos Nicephorus li. 8. c. 34. mulierem captiuam tanti boni illis causam præstitisse asserant. Quæ quum aliâs semper pudicè casteque vixerat, tum captiua quoque nihil de pietate sanctioreque instituto remisit. Nam diù noctuq; pietatis exercitia exhibebat, ieiunijs plurimùm vacabat, continuèque precationibus insistebat.

Iberes seu Georgiani Armeniæ populi, per mulierem captiuam ad Christianismum perducti.

Ex quo quidem admirationi barbaris fuit. Quibus sciscitantibus, cur tantoperè sese affligeret, ità se suum Deum colere respondit, qui Christus esset. Nihil ex hoc ampliùs admirati barbari, quàm nouitatem nominis, muliereculam in honore habuerunt. Mos gentis erat, paruulos, cùm ægrotarent, per vicinas domos à matribus circumferri, remedia exquirentibus. Mater quædam cùm puerum aliquandiù circumtulisset, nec salutare quicquam inuenisset, captiuam adiens, eius opem perijt. Illa se humani nihil scire testata est, sed Deum quem coleret Christum, desperatā ab hominibus salutem posse conferre. Paruulumque cilicio suo superimponēs, & orationem ad Deum fundens, sanum matri reddidit. Impleuit vrbem facti rumor, & ad Reginam perlatus est; quæ dolore quodam afflicta; ad captiuam se ferri curauit, cùm illa regiam domum ingredi recusâsset. Reddita est regina sanitati, atque admonita vt in Christum crederet, & eum coleret qui salutem præbuisset. Rogauit Regina virum, vt Christianus efficeretur: quod quanquàm ille promisisset, segnis tamen erat, nec sæpiùs ab vxore commonitus baptizari curabat, non tam fidei hostis, quàm dubius. Contigit eum in altissimas syluas ire venatum: quò cùm peruenisset, coorta subitò tempestate, ità tenebræ cuncta operuêre, vt nec ipse comites cerneret, nec cerneretur ab illis. Ignarus quid ageret, promissionis coniugi factæ recordatus est, Christumque rogauit, vt si Deus esset, ex tantis eum periculis eriperet. Nec mora, dies reddita mundo est, & Rex ad vrbem incolumis perductus: qui Reginæ quæ gesta erant miraculi loco exposuit. Vocatur captiua, audit consilium eius: illa reijcienda idola, & Christum colendum dicit, eique supplicandum, & basilicam faciendam. Conuocato populo Rex Euangelium prædicat: &

Miraculū captiuæ mulieris pro Christiana fide, apud Iberiā factum.

Rex Euangelium suis prædicat.

& nondùm sacris initiatus, fit suæ gentis apostolus. Credunt viri per Regem, fœminæ per Reginam. Constituitur templum magni operis: & eleuato pertinaciter murorum ambitu, columnæ collocantur. Sed prima ac secunda erecta, tertia nullis machinis erigi potest, nullisque viribus, cùm ad noctem vsque laborarum esset. Recedentibus cunctis, sola captiua apud tēplū in oratione perseuerat. Postera die, prima luce redeunte populo, columna reperta est supra basim in aëre suspensa, quantum esset vnius pedis spatium. Magnificauerunt omnes Deum, veramque captiuæ fidem recognouerunt. Quibus mirantibus ac stupentibus, sensim supra basim suam nullo contingente deposita est, & summa cum libratione descendit. Mox reliquæ columnæ magna facilitate erectæ & collocatæ sunt: perfectum templum: & populi fide confirmata, suadente captiua, totius gentis legatio ad Imperatorem Constantinum mittitur: res gesta exponitur, & sacerdotes petuntur, qui cœptum erga se munus impleant. Ferunt Constantinum non minùs hoc nuncio lætatum, quàm si gentes Romano imperio incognitas, & ignota regna vicisset, indeque * Iberis iucundissimo vultu satisfecisse. Ruffinus in ecclesiastica historia hæc sibi Bacchurium ipsius gentis regem narrâsse affirmat virum fidelissimum, cùm Hierosolymis secum humaniter degeret. Hoc modo Iberes prædicationem Christi primùm susceperunt: sed temporum lapsu à falsis prophetis, vt iam diximus, seducti, in hæresim Armeniorum & Græcorum corruerunt: De quibus vide locis suis.

Vita principis, censura est, eaq; ppe tua: ad hanc dirigimur, ad hanc conuertimur. Plinius iunior.

Colūna in aere diuinitus suspēsa

*Iberibus.

Ruffinus in ecclesiastica historia.

GEORGIVS DAVID. 10.

Georgius Dauid, seu Dauidgeorgius, cuius suprà historiam descripsimus, in Frisia nouus propheta emersit anno Domini 1525. sub Carolo quinto Imperatore Germano, & Clemente septimo pontifice maximo.

1. Se DEI nepotem nuncupabat: & quòd cum feris & auibus quacunque lingua colloquebatur, ab ijs victum accipiens.

Impia Georgij Dauidis dogmata.

2. Asserebat cælum esse omninò vacuum, se autem ad id missum, vt filios regni cælestis hæredes adoptaret.

3. Mortuorum resurrectionem, extremū iudicium, tum bonos & malos spiritus, vitamq; æternam cum Saducæis negabat.

4. Matrimonium quoquè cum Bohemis & Adamitis improbabat, volens omnes mulieres esse communes cum Atheis.

5. Asserebat stultum esse, si quis putaret esse peccatum, abiurare Christum coram hominibus: & ideò stolidos vocabat Apostolos & martyres, quòd ob eam querelā se occidi permisissent.

6. Dicebat item cum Epicureis, non animum, sed solam carnem, peccatum contrahere.

7. Quodque animæ eorum quos infideles nuncupamus, æquè saluabuntur, atque fidelium: & Apostolorum corpora æquè damnabuntur, atque infidelium.

8. Se quoquè iactabat tertium Dauidem esse, qui super terram regnare deberet. Aliaque multa planè absurda & vana deblaterans. De quibus & alijs circa hunc hæreticissimum actis, videatur appendix Laurentij Surij Chronicis Naucleri adiecta, interimque seorsim aliquotiès excusa.

GILBERTVS PORRETANUS Pictauensis episcopus. 11.

Gilbertus cognomento Porretanus, Pictonum episcopus fuit: vir quidem admodùm eruditus, vt qui sex vltimorum prædicamentorum author extiterit: & in sacrarum literarū palæstra plurimùm exercitatus: sed sublimiora se scrutans, ad insipientiam decidit, Cunradi tertij huius nominis Cæsaris Germani, & Eugenij tertij summi Romanorū antistitis tēporibus, circa annū Domini 1147. Hic de sanctæ Trinitatis vnitate & diuinitatis simplicitate, non simpliciter vt sentit ecclesia, columna & firmamentum

Gilberti Porretani hæreses.

X 1. 10. S. Bernardus ... 10. ...

totius veritatis, sentiebat, nec fideliter scribebat, sed suis discipulis panes proponebat absconditos,& furtiuas propinabat aquas, asserens relationes in diuinis non esse personis, sed easà foris existere. De quo lege diuum Thomam prima parte, quæst.39. art. 6. Cùm verò super hoc non minimum scandalum iamiam inualesceret, Lutetiæ primò, deindè Rhenis concilium coactum est ab Eugenio summo pontifice, ad quod accitus ille & euocatus, biduana disputatione cum diuo Bernardo Clarauallensi archimandrita habita, tandèm hæreseos conuictus ab eo fuit. Sed quoniam nulla criminis aut ignominiæ nota ipsi inusta est, sed causam suã ad iudicium & arbitrium concilij & Papę permisit, errorem q; suum in eo concilio retractauit, & palinodiam cecinit, ideò inter hæreticos habitus non est. Sæpè enim cordis oculus nube erroris obductus, ità supernæ illustrationis lumine fit serenus, vt author schismatis ad vnionem redeat veritatis.

Porretanus in concilio Rhemensi à diuo Bernardo côuict⁹.

GNOSTICI.

12.

Gnostici ab excellentia scientiæ quã iactabant, ità se appellari voluêre. Tam superbo nempe titulo hæc lues hæretica populo se venditabat ab exacta rerum omnium (vt ipsi volebant) cognitione & scientia, vt Gnostici, id est, cognoscentes siue scientes sint nuncupati, ἀπὸ τῆς γνώσεως. Horum authorem alij Basilidem, vt diuus Hieronymus de viris illustribus, alij Valentinum fuisse volunt. Philastrius autem & Augustinus libro de hæresibus, asserunt illos à Nicolao diacono, de quo in Actis Apostolicis fit mentio, exortos esse. Irenæus tamen libro primo aduersùs hæreses, cap.24. eorum principem fuisse Carpocratem adstruit. Cui magis crediderim, quàm alij cuiuis, quòd vicinior temporibus, quibus emerserunt Gnostici, extiterit. Exortos tamen diuus Hieronymus asserit, Adriani Imperatoris & Xisti huius nominis primi Romani pontificis temporibus, circa annum Domini 129. Hi quibusuis alijs hæreticis vaniores & turpiores fuêre: adeò quidem, vt cùm ab alijs per diuersas terrarum partes aliter atque aliter nuncupentur, nonnulli eos Borboritas vocitent, quasi cœnosos, ob nimiam vtiq; illam, quam in suis sacris dicebantur exercere, fœditatem atq; turpitudinem: de quibus vide suprà, in Borborianis seu Borboritis, & Epiphanium, qui libr.1. tom.2. aduersùs hæreses, hæresi 26. eorum execrandas turpitudines ad viuum describit.

Quis Gnosticorum dux & author.

Gnostici quo tempore exorti.

1. Dicebant autem Gnostici, animam esse aut Dei substantiã, aut ex Dei substantia: quod Distinct.32 quæst.2 cap. Moses, reprobatur in hunc modum: Contemplemur facturã Adæ. in Adam enim exemplum est datũ, vt ex eo intelligamus, quia iam formatum eius corpus suscepit animam. Nam eam poterat Deus limo terræ admiscere, & sic formare corpus.

Gnosticorũ hæreses.

2. Docebant etiàm, authore Philastrio, omnia bruta rationis esse capacia, eaque æquè atq; hominem, non solùm sentire, sed etiàm intelligere.

3. Item asserebant creaturas factas esse à malo Deo. Hi enim duos ponebant deos: vnum quidem bonum, qui nihil harum rerum creâsset: alterũ malum, à quo omnes creaturas processisse dicebant. Hęc verò (vt inquit Philastrius) quæ sequuntur, dogmata proponebant, quibus sua deliramenta fulcire nitebantur. Antè erant solùm tenebræ, (dicebant) & profundum ex aqua, atque terræ diuisio facta est in eorum medio, & spiritus separauit hæc elementa. Tunc ergò tenebræ intuentes in spiritum, genuerunt quatuor Aeonas, & hi quatuor genuerunt item alios quatuor Aeonas. Hi autem dextra atque sinistra (inquiunt) lux sunt. Quandam verò etiàm concubuisse cum illa mulierem & virtutem dicunt, ex qua nati sunt dij, & homines, & angeli, & septem spiritus dæmoniorum. Addunt etiàm prophetas quosdam natos de ea specioso nomine, & Barrabam. Alij autem Euangelium consummationis, & visiones inanes & plenas fallaciæ, & somnia videre diuersa asserunt delirantes. Hæc Philastrius.

4. Di-

4. Dicebant rursùs nullum futurum esse iudicium, vt vel hac occasione tanto faciliùs in quodlibet vitium ruerent, quanto minùs pœnam propter illud infligendam crederent.

5. Docebant denique, aliquas creaturas ex se malas, vtpotè productas non à Deo summo bono, sed à quodam (vt iam diximus) alio omnium malorum principio, quod summum malum esse contendebant.

De his Nicephorus lib. 4. cap. 2. ecclesiasticæ historiæ scribit in hæc verba: Atque equidem de Basilide Irenæus itidèm agens, pudendum errorem eius in apertum produxit. Aequalem eiusdem fuisse refert Carpocratem, eorum qui Gnostici appellantur, authorem & ducem: quem non puduit propalàm artem magicam exercere, quam pater eius Simon clam & subdolè professus fuerat. Gloriam is aucupabatur, & sese efferebat artibus curiosis, per eos quos ipse conficiebat amores, per somniorum visiones, & per assessores dæmones. Docebat quoquè omnem eos oportere perpetrare turpitudinem, qui ad perfectionem arcanorum sacrorum suorum peruenire vellent: neque fieri posse, vt quisquam eos effugeret, qui mundi principes apud eos appellarentur, nisi infandis fœditatibus omnibus satisfecisset. Hæc Nicephorus ex Irenæo Lugdunensi quondàm episcopo. Ex quibus colligere licet cur Borboriani, id est, fœdi & impuri, sint Gnostici appellati, nempè ex impudente & voluptuario eorum authore Carpocrate.

Carpocrates Gnosticorũ author & dux, Irenæ. aduersùs hæreses libr. 1. cap 24.

De Gnosticis nostri temporis sic nihilominus scribit Lindanus in suo Dubitantio, dialogo secundo: Gnostici, inquit, à Nicolao diacono, gnosin, id est, eximiam cælestium mysteriorum cognitionem iactante, dicti, animam humanam aiebant esse ex Dei substantia. Sic hodiè libertini animam omnem morientem ad Deum redire, illicq; reduniri fabulantur. Caluinus in instructione contra Anabaptistas.

Gnostici nostri tẽporis.

GORTHAEVS. 13.

Gorthæus vnus fuit ex septem hæreticis, qui (teste Egesippo, & Eusebio lib. 4. cap. 18.) primi ecclesiam adhuc virginem inanibus & vanis corruperunt doctrinis, sub Domitiani Neronis Imperio, & diui Petri Apostoli pōtificatu circa annum Domini 51. Quorum tamen (authore eodem Eusebio) vnusquisque diuersis corruptionibus fidei seorsùm schisma cōponens, propriam sectam & proprios habuit eiusdem sectatores. Horum primus, vt dicit Egesippus, Thebutes plebeius fuit, quòd in petitione episcopatùs repulsam tulisset: à quibus & Simon est, vndè Simoniani dicti: & Cleobius, vnde Cleobiani: & Dositheus, vndè Dositheani: & Gorthæus vndè Gorthæani: & Masbathæus, vndè Masbathæni. Ab ijs autē & Menandriani, & Marcionistæ, & Carpocratiani, & Valentiniani, & Basilidiani, & Saturniniani. Hi pro se quisq; proprias seorsìm induxerunt opiniones. Ab his Pseudochristi, Pseudoprophetæ, Pseudoapostoli, qui vnitatem ecclesiæ diuiserunt perniciosis sermonibus, aduersùs Deum & aduersùs Christum eius. Hæc ille.

Hunc alij Thebulim appellant.

GOTTHI. 14.

Gotthi, Vandali, Rugiani, Hunni, nō vnius populi appellatione cēsentur, (vt est author Carion Chronicorũ lib. 3.) sed Gotthi Teutones sunt ex Gotlandia insula, qui Liuoniæ & Lituaniæ partem occupârunt. Nam vtraq; hæc regio Gotlandis exaduersò per mare sita est: atque hinc est quòd rectè eos Procopius Cimmerios & Getas esse scripsit. Porrò hi Romanorum temporibus in Thraciam & Hungariam vsque progressi sunt, quos Romani imperatores repellere sæpiùs conati sunt, sed frustrà: quorum sanè maxima prima pugna aduersùs eos sub Decio fuit, in qua & cęsus est Decius. Posteà verò etsi ab Imperatoribus Romanis multùm negocij factum sit Gotthis, tamē in Thracia & Hungaria remanserunt, & in Asia quoque circa Constantinopolim regiones aliquot occupârunt. Hodiè etiamnũ fertur in Chersoneso Taurica habitare Gotthos, Teutonico idiomate vtētes, & Gotthos se appellare. Cæterùm eo tandèm modo Hungariam reliquerunt & Thraciam quoque, quòd ipsi primùm sua

Gotthi qui & vndè.

Gotthi in Chersoneso Taurica.

sua sponte indè in Italiam, & posteà in Hispanias profecti sunt: posteà à Vandalis & Hunnis ex Scythia venientibus, reliqui Gotthorum oppressi sunt. Hunni sedes in Hungaria fixerunt: illæ verò regiones quę partim circa, partim infra Hungariam sitæ sunt, à Vandalis sunt occupatæ. Hæc Carion.

Quādò Gotthi Christianismū amplexi sunt.

Gotthi porrò & Saraceni (quemadmodùm author est Socrates hist. ecclesiasticæ lib. 4 c. 13. & 36.) Valentis Imperatoris Arrianæ hæreseos maximi assertoris, à Decio (sub quo primùm Gotthi aduersùs Romanum imperium arma sumpserunt) quintidecimi temporibus, Christianorum fidem amplexi sunt, circa annum Domini 378. sub Damasi Papæ pontificatu. Nam ipsis Gotthis ab eodem Valente Imperatore postulantibus sacerdotes, à quibus in religione Christiana instituerētur, Arrianos doctores misit, qui gentem barbaram & credulam hac contagione ità infecerunt, vt ab ea nunquàm diuelli potuerint, donèc Diui Gregorij Papæ opera ad catholicam fidem rediêre, circa annum Domini 591. sub Mauricio Imperatore. Horum doctorum dux & antesignanus fuit Eudoxius Constantinopolitanus episcopus, qui Imperatori suggessit, vt Gotthi communicarent, cùm paulò antè doctrinæ sanæ radijs imbuti, apostolicis dogmatibus pascerentur. Communio, aiebat impius ille, vnius dogmatis firmiorem facit pacem: inferens, certamen esse verborum, non differentiam dogmatum. Quāobrem Gotthi maiorem patrem filio dicebant, vt habetur historiæ tripartitæ lib. 8. cap. 13. Sed horum historiam clariùs describit Nicephorus Callistus lib. 11. cap. 48. in hunc modum:

Eudoxius Cōstātinopolitanus episcopus perfidiæ Gotthorū dux & princeps.

Gotthorū hæresis.

Gotthi, inquit, qui primùm vltrà Istrū domicilia habuêre, & alijs ibi barbaris imperauêre, ab Hunnis indè expulsi in Romanorum fines transiêrunt, Valentis imperatoris temporibus, qui in Oriente imperabat. Sunt autem Hunni isti, quos veteres Nebros appellāunt, Riphæorum montium accolas: vndè Tanais fluuius ortum trahens, vndas suas in Mæotidem paludem prouoluit. Cùm itaque Gotthi fuissent ab his sedibus suis pulsi, Istro trāsmisso, ad Romani imperij terminos consedère: & ad Imperatorem Oratores, qui se belli socios perpetuò Romanorum fore, iureiurando confirmarent, misêre. Petebant autem illi, vt eis quo visum esset loco, domicilia habere permitteretur. Legationis eius princeps fuit Vlphilas, eorum qui inter illos Christiani erant, episcopus. Rex sententia eorum confecta, Thraciā colere iussi sunt. Et aliquandiù simul & inter seipsos, & erga Romanos quieti pacatiq; fuêre. Deindè verò per seditionem inter se dissidentes, in duas discessêre factiones: quarum alterius Athanaricus (alij hunc Alarichum vocant) dux fuit: altera Fridegernis auspicia sequuta est. Et pugna inter se commissa acri, Fridegernes victus, auxiliares à Romanis copias per legationem petijt. Imperator ei auxilium ferre, quę tum ibi erant, copias iussit. Quibus fretus Fridigernes, prælio rursùs cum aduersarijs contendit, eosq; victor profligauit. Vt autem is gratiam Valenti referret, & pignore aliquo, se illi modis omnibus sincerè fidum & amicum fore confirmaret, eandem cum Imperatore de Deo opinionem suscipere, atq; in eandem sententiam, qui sub eo essent, barbaros adducere statuit. Id quod statim, sicuti volebat, confecit. Nam cum exercitu suo vniuerso ad Arrianismum transit. Atq; hanc opinor causam fuisse, cur gens ea omnis Arrij fidem sit sequuta: eandem ab initio, quam Valens, opinionem professa. Non hanc verò solam: sed Vlphilas quoque accessit, qui apud eos episcopatum gerebat. Nam is primùm cum ecclesia catholica, in nullo ab ea dissidens, communicauit. Et quum in synodo Constantinopolitana sub Constantio (nulla tum conuentione intercedente cum Eudoxio & Acacio) esset, nihilominùs in communione cum episcopis Nicenam fidem propugnantibus permansit. Posteà verò Constantinopoli versanti, quum Arriani dogmate suo dissererent, & legationem se ei ex sententia apud Imperatorem confecturos esse, si idem cum ipsis sentire in animum induceret, pollicerentur, vtilitate ea illectus: aut etiam fortassè, quòd melius esse, si ità de Deo opinaretur, censeret, cum Arrianis communicauit, & gētem vniuersam hoc modo ab ecclesia vniuersali abduxit.

Nebri, vel Neuri & Neuritæ, Hunni Riphæorum montium accolæ.

Vlphilas Gotthorū episcopus.

Gotthi, Valēte permittēte, in Thracia cōsidunt.

Bellum internum inter Athanaricū & Fridigernē Gotthos in Thracia.

Occasio per quā Gotthi Arrianismū complexi sunt.

Vlphilas quoq; vt Gotthi Acriani fierent plurimùm attulit momenti: qui & ipse vtilitate temporali adductus, hæresim Arrij, catholica reiecta fide, est complexus.

Gotthi nanq;, quòd ipso authore atque duce, ad veriorem pietatem se contulissent, & illius beneficio, humaniore mãsuetioreque viuendi instituto vterentur, facilè admodùm ei parebant, & quocunquè ille duceret, sequebantur: nihil mali esse, ex animo persuasum habentes, quicquid ille vel diceret, vel faceret: omnibusque id adeò æmulari volentibus, in commodum prorsùs atq; vtilitatem cessurum esse arbitrantes. Quinetiàm ingens ille persæpè virtutis suæ ediderat specimen, multis fortiter pro Christiana doctrina priùs toleratis periculis, quàm gens ea, quę tota ex græca superstitione pendebat, ad Christianismum est conuersa. Primus etiàm ipsis literas inuenit, & sacras scripturas eis translatas proposuit. Atque equidem quam ob rem barbari pleriq; omnes Istrum accolentes, Arrij dogma sequerentur, causa & occasio hæc fuit. Hucusquè Nicephorus.

Magna Vlphilæ authoritas apud Gotthos.

Literarum Gotthicarũ inuentor Vlphilas.

GRAECI.

15.

Græci in primitiua ecclesia quàm famosi in fide

GRæci licèt in primitiua ecclesia famosi ac celebres in fide fuerint, prçclarasq; ciuitates & insignes ecclesias atque doctores per multa tempora sub ecclesiastica obedientia possederint: duræ tamen ceruicis & superciliosi atq; arrogantes semper fuerunt: & vsque adeò sanctæ Romanæ ecclesiæ infesti & rebelles, vt nec illi, nec sacrorum suorum conciliorum determinationibus atque decretis obtemperare vnquàm voluerint. Summum autem Pontificem Christi vicarium omnesque Latinos pro excommunicatis habent. Quorum vniuersus error, teste diuo Hieronymo lib 2 contra Iouinianum, ex Græco, Chaldæo, & Syro sermone procedit.

Græcorum hæreses.

1. Sicut autem negant beatitudinem cõferri iustis ante diem iudicij, ità quoq; negant pœnam infligi peccatoribus ante illum diem.

2. Damnant eos qui suffocata edunt, aut alias carnes in lege veteri prohibitas.

Matt 15.

3. Dicunt simplicem fornicationem non esse peccatum, contra illud Christi: de corde exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, & his similia, quæ coinquinant hominem.

4. Negant spiritum sanctum procedere à patre & filio: Adeò quidem, vt hæc fuerit vna ex præcipuis causis, propter quas à Rom. & Catholica ecclesia desciuerint.

5. Asserunt sacramentum Eucharistiæ cõfici non posse in azymo pane, sed præcipè in fermentato. Itaq; inter alia peruersa dogmata, propter quæ ab ecclesia Romana discessere, hoc vnum tuentur: Romanam ac Catholicam ecclesiam sugillantes, quòd in pane azymo conficiat. Latinos omnes hac de causa (vt diuus Anselmus in quadam epistola de azymo & fermentato testatur) Azymitas vocãt, eos anathematizant, & teste Guidone Carmelita, nõ permittunt Latinos sacerdotes in eorum altaribus sacrum mysterium conficere. Quòd si ipsis inscijs aut inuitis eos celebrare contigerit, lauant altaria, quòd ea credant esse polluta ex falso (vt asserunt) sacrificio per sacerdotem Latinum in azymo confecto.

6. Hi rursùs sic vinum in calice apponunt, vt nullam penitùs misceant aquam, asserantq; eam minimè esse miscendam. Hac in re Aquarijs hæreticis aduersantes, qui in calicis consecratione non esse apponendum vinum, sed solam aquam affirmant.

7. Asserunt quoq; hoc præstantissimum sacramentum, in die Cœnæ Domini, feria videlicet quinta maioris hebdomadæ confectum esse excellentioris virtutis & efficatiæ, quàm alio quolibet die consecratum: Adeò sanè, vt (quemadmodùm Guido Carmelita ait) hac occasione nulla alia die totius anni, quàm die Cœnæ Domini, hoc sacramentum conficiant, confectumque hoc die per totum annum conseruent, vt indè infirmis ministretur.

8. Item esse necessariò sub vtraq; specie, panis scilicet & vini, communicandum: adeò quidem, vt qui sub vna specie tantũ communicat, etiàm si laicus sit, peccare dicatur: quòd (vt aiunt) contra Christi præceptum agat, qui sub vtraque specie communicare præcepit.

9. Dicunt quoq; eos, qui aliquibus peccatis fuerint obuoluti, etiã si ad Dominicã mensam accedant, & à sacerdote cõsecra-

cratum panem accipiant, non recipere corpus Christi.

10. Dicunt licitum esse inimicum decipere: nec esse peccatum aliquod, si quis suo inimico damnum inferat, etiàm si ad id agendum periurijs aut alio quouis mēdacio iuuetur.

11. Primas nuptias admittunt, secundas tamen damnant.

12. Docent nuptiarum fœdus & vinculùm posse pro coniugum arbitrio dissolui.

13. Docent nullum esse Purgatorium locum, in quo animæ ab hac luce migrantes purgentur à sordibus, quas in corpore cōtraxerant, antequàm in æterna tabernacula recipi mereantur.

14. Asserunt non esse necessariam rei furto sublatæ restitutionem, vt quis vitam possit assequi æternam: Adeò quidem, vt eorum sacerdotes, teste Guidone Carmelita, pro furto, vsura, rapina manifesta, nemini iniungant, vt quibus illa sustulerint, satisfaciant aut restituant: sed oleo simplici inungant raptorem, quem adstringunt vt aliquam eius pecuniæ portionem illis distribuat, quò illi absolutionem impartiantur: sicq; tandem ea pecunia à fure aut raptore recepta, ipsum raptorem absoluunt.

15. Cumque tollant Purgatorium, dicunt etiàm nihil prodesse defunctis orationes, sacrificia, eleemosynas, & huiusmodi pia opera quæ à viuis pro illis fiunt.

16. Dicunt etiàm, extremæ vnctionis sacramentum ægrotantibus non prodesse ad salutem corporis.

17. Dicunt deniq; peccatum non esse, aliquid dare ad vsuram.

18. Sacramentum altaris paruulis suis mox post baptismum cōferunt per simplices sacerdotes, cōtra Dei & ecclesiæ determinationem.

Græcorum & Latinorū acerbitas. De his Hosius libro quem de vtriusque speciei communione edidit, scribit in hūc modum: Tanta fuit quondàm inter Græcos & Latinos animorum acerbitas, eousque illi vsqueadeò abominabantur propter vnam voculam ad symbolum Constantinopolitanum adiectam, quemadmodùm in actis Lateranensis concilij *Cap 4.* scriptum esse dicitur, vt si quandò sacerdotes Latini super eorum altaria celebrāssent, non priùs ipsi sacrificare vellent in illis, quàm ea tanquam per hoc inquinata lauissent. Quin & baptizatos à Latinis, ausu temerario rebaptizare præsumebant. *Græcorum ausus temerarius.*

Hos rursùs, libro de sacerdotum coniugio, scribit totiès doctrinis varijs & peregrinis abductos à fide defecisse, vt quater deciès ad ecclesiæ corpus redeuntes, totidem vicibus ab ea se præsciderint. *Græci quaterdecies ab orthodoxa ecclesia se præciderūt.*

GVIDO DE LACHA.

16.

IN historia ordinis Fratrū Prædicatorum legitur, (vt habet Bernardus Lutzenburgus in Catalogo hęreticorum) in episcopatu Brixiensi virum quendam fuisse tanta sanctitate & vitæ puritate præditum (vt plerisque videbatur) vt alter Ioannes Baptista ab illis haberetur. Adeò quidem vt eius nominis fama & celebritate plerique omnes eius prouinciæ allecti, ad eum velut ad sanctum Dei hominem gregatim confluerent qui tamen hæretica prauitate infectus erat: sed qua hæresi, & quo tempore id acciderit, subticet Bernardus. Cùm autem ille vita functus & honorificè sepulturæ demādatus esset, post aliquod tempus, fidei inquisitor per testes fideles examine diligenti peracto, reperit illum fuisse hæreticum: ideoque de consilio episcopi & aliorum prudentium virorum sancitum est, vt eius cadauer effoderetur, & ossa igni cremarentur. Populo itaque circunstante, eius ossa in ignem conie cta sunt, quæ mox dæmones ex eodem igne in aerem attollentes, ea suspensa super ignem tenebant, non tamen illi videbantur. Ex quo effectum, vt populus exclamaret, episcopum cum suis esse necandum, qui inuidia moti, sanctum Dei virum exurere præsumpsissent, id Deo nolente neque permittente. Quare exterritum episcopum, sui bono animo esse deprecati sunt, in hæc verba prorumpentes: Domine episcope, nè vlla re frangaris quæsumus, quandoquidem hic pro fidei tuitione adsumus: sed *Vide quid hypocrisis efficiat.*

ad sacrum peragendum te potiùs præpara, visuri experientia ipsa, num Deus aliquod miraculum super hac re exhibiturus sit, nè fides in discrimen veniat ac periclitetur. Missa ea fuit de beata virgine: cumq; corpus Dominicum sursùm ab episcopo leuaretur, dæmones in aëre exclamare audıti sunt in hunc modum: O Guido ✠ Lacha. te hucusquè, quantum potuimus, defendimus, sed ampliùs nō possumus, quia maior nobis adest: moxq; in ignem ossa ceciderunt & combusta sunt, & fides ab omnibus exaltata. Ex quo diaboli dolus facili negocio perpendi potest, qui hæreticum hominem vita functum defendit, quô plures animas decipiat.

Sacramenti eucharistiæ efficacia

GVILHERMVS *Cornelius Antuerpiensis.*

17.

GVilhermus Cornelius Brabantinus natione, in vrbe Antuerpiensi (vt Catalogus hæreticorum habet) in maxima simulatione & hypocrisi diutiùs cōuersatus, præbendæ beneficium sub paupertatis prætextu reliquit, quanuis esset totus luxuriæ deditus.

Guilhermi Cornelij hæreses.

Hic autem adeò paupertatem extollebat, vt ea sola omnia peccata, perindè atq; rubiginem igne, consumi, & ante Dei oculos nulla habere adstrueret.

Ideoq; meliorem esse publicam meretricem pauperem affirmabat, quouis casto quantumlibet continenti, dum tamen aliquid in sui retineat subsidium & iuuamen. Quibus argumentis inferre volebat, omnem prorsùs religiosum damnatum esse. Contra quam opinionem illud est, quod Dominus in Exodo ait: Pauperis nō misereberis in iudicio. Si pauperem Dominus damnari præcepit in iudicio, hinc colligere licet, fieri posse vt quis pauper sit & reus.

Exod. 23.

De hoc porrò certissima relatione & experientia cognitum est, quòd cum mortem obijsset, & cum honore in templo diuæ virginis sepultus fuisset, quidam die tertia eandem ædem sacram ingressus, corporeis oculis ipsius Guilhelmi mausoleum apertum & vacuum intuitus est, manifestissima significatione præsagiens, ipsius damnationis euentum. Nam quatuor pôst annis elapsis, reprobata nequissimæ hæresis eius malitia, conuictaq; per venerabilem patrem Nicolaum Cameracensem episcopum, eius cadauer ceu stirps inutilis (quemadmodùm Isaias de Nabuchodonosore loquitur) de sepulchro proiectum & in cineres redactū est.

Guilhermi Cornelij finis.

GVILHELMVS DE *sancto amore.*

18.

GVilhelmus de sancto amore, mendicantium monachorum acerbissimus hostis, suas hæreses instituit atque promulgauit sub Alexandro Papa huius nominis quarto, à quo & damnatus est per bullam quæ incipit, Romanus pontifex, Cunradi quarti Germani Cæsaris temporibus, circa annum Domini 1250.

1. Hic monachos ex eleemosyna in ocio viuentes, non saluari dicebat: asserens eos omnes citra vllum discrimen ad laborem manuum astringi, vt ex illo sibi victū comparent: nec posse illos alio pacto victum parare, quàm per laborem manuū.

Guilhelmi de sancto amore hæreses.

2. Dicebat quoque, hominem saluari non posse in ordine mendicantium.

3. Asserebat deniq; paupertatem habitualem esse licitam, non autem actualem: hoc est, licitam esse animi promptitudinem ad relinquendum omnia pro Christo cùm viget necessitas: hac tamen necessitate seclusa, illicitam esse paupertatem, per quam quis renūciat omnibus quæ possidet, quò liberiùs illi, Deo seruire, liceat.

Divus Augustinus, libro de quantitate animæ, Capite septimo.

Aliud est, cum auctoritati credimus, aliud, cum rationi. Auctoritati credere magnum compendium est et nullus labor ... hominis, si ratione ... decipiuntur ... auctoritati credere, Idem Divus Augustinus, in epistola fundamenti, Non crederem Evangelio, nisi Ecclesiæ me commoveret auctoritas ... Pontificum, ad sui temporis Papam ...

ELEN.

ELENCHI ALPHABETICI OMNIVM HAERESVM, LIBER OCTAVVS.

DE LITERA H.

HAMSTEDII 1.

HAMstedij ab Adriano Hamstedio (vt author est Lindanus Dubitantijs sui dialogo 2.) habēt originem spectantque ad tertiam nostri temporis Euāgelicorū classem, eorum videlicet, qui Lutheri occasione ab ecclesiastica doctrina dissentientes, dogmata sectantur Luthero contraria.

1. Hic in Selandia, & indè profugus in Anglia (quemadmodum ex actis publicis Londinensium colligitur & videre licet) vndè & sententia Edmundi Londinēsis Episcopi ab officio suspensus, & ad publicē in ecclesia die Dominico reuocandum compulsus ac post contumaciam excommunicatus, & in exilium deiectus, sentit cuiq; liberum esse infantes sine Baptismo seruare ad aliquot annos, nec vlli cōscientiam hac in re ad certum tempus adstringi posse. *Hamstedij hæresis.*

2. Item affirmabat, credere Christum Dominum ex semine mulieris natum, ac humanæ carnis nostrique generis participem factum esse, non fundamentum esse religionis Christianæ, sed ipsius fundamenti circunstantiam quandam. Atque idcircò, qui Christum ex mulieris semine esse negat, is non fundamentum negat, sed vnam ex fundamenti circunstantijs negat.

Habuit & alia ad Anabaptistas inclinantia, quos suæ ecclesiæ Londini studebat conciliare. Hæc Lindanus.

HARMONIVS 2.

HArmonius filius fuit Bardesanæ Syri, magni illius Ephraimi ambo discipuli: qui cùm essent facundia maximè præstantes, deindè lapsi sana excidere fidei doctrina, Antonini Philosophi Imperatoris, & Pij huius nominis primi Romanorum summi pontificis temporibus circa annum Domini 163.

De his sic scribit Nicephorus historia ecclesiast. lib. 9 cap. 16 Diuini Ephraim, inquit, multi fuere discipuli, qui institutionem & philosophiam eius sunt æmulati: in quibus celebriores extitēre Abbas, Zenobius, Abraham, Maran, & Simeon, apud Syros ingenti gloria viri: & alij quibus cum prætereà hunc vitæ modum illi communicauēre. In locis verò eisdem, facundia maxima præstantes, Paulonas & Anarad extitēre, qui posteà lapsi sunt a sana fidei institutione. Alij insupèr apud Osroenos fuēre, eodem præclari modo, Bardesanes, & filius eius Harmonius. Et pater quidem nominis sui hæresim instituit: filius autem Græcis disciplinis satis eruditus, patrijs vocibus legitimis modis musicisque numeris inclusis, ordine circulari, eas cani instituit, quos ex eo tem po re hucusque Syri psallentes vsurpant: nō illi quidem carminibus ipsis, sicuti sunt ab illo prodita, sed sonis tantùm eorum vtentes. Nam ille ad paternam delapsus, hæresi m, ea ndéq; cum Græcis de animæ generatione & corporis interitu, necnon de futura regeneratione opinatus, lyricis modulis doctrinas eiusmodi adspersit. Quibus multi ex Syris propter verborum venustatem, & sonorum numeros demulsi, paulatim opinionibus talibus recipiēdis sunt assuefacti. *Nicephor.* *Ephraim discipuli.* *Paulonas. Anarad.* *Syrorum musica.* *Harmonij & Bardesanæ hæresis.*

Cæterum diuus Ephraim ea re cognita, *Diuus Ephraim cas*

mina ac numeros Harmonij corrigit. ta, quamuis Græcarum artium expers, Harmonij numeros moderatus est: atq; eiusdem modulis, carminibus ecclesiasticæ sententiæ consonis, adiectis, Syris ad hoc vsque tempus ea canẽda dedit. Nam diuinos hymnos plurimos, quibus Deum inprimis celebrabat, & laudes præterea virorum, qui instituto * Deo placuere, cecinit, & ad Harmonij carminum leges cõposuit: à quibus, vt equidem puto, per æmulationis ardorem, posteriores ecclesiæ cantores modulorum formulas mutuati magis etiàm atque magis augere atq; ꝓpagare eas sunt aggressi.

for. * hoc. A quib* ecclesiæ cãtores modulorum suorũ formulas sunt mutuati.

HELCHESAITAE.

3.

Helchesaitarum hæresis irrepsit sub Gordiano Imperatore & diuo Fabiano summo põtifice, circa annũ Domini 240.

Helchesaitarum hæresis. Hi (teste Eusebio Cæsareensi lib. 6. ca. 38.) diui Pauli scripta, & alia quædam à Spiritu sancto tradita negabant. Quorũ hæresim tandem deuicit Origenes. De his vide plura in litera E titulo de Elchesæis siue Elchesaitis.

HELIOGNOSTICI.

4.

Solis cultores, Heliognostici dicũtur. Heliognostici, qui & (authore Philastrio) Deuictiatici dicũtur, apud Iudæos idololatræ erant, qui Persarũ & Messagetarum gentilium more, à quibus etiam hoc didicerat, Solem colebant ac venerabantur, proptereà quòd illum omnia quæ Dei sunt, scire dicerent & arbitrarentur: per illum solum homines lumine circũnfundi & illustrari: per illum homines spirare, corporisque & animæ vires possidere; illum solum gignendarũ rerum vim habere: illum denique omnia huic vitæ necessaria ministrare. Vndè & Solem Deorum maximum esse credebant, equosque illi sacrificabant. Ignari illi, aut potiùs ignorare volentes, hũc Dei fore ministrum, qui, quemadmodum ait

Eccles. 1. Ecclesiastes, oritur & occidit, & ad locum suum reuertitur: ibique renascens, gyrat

Iob 9. per meridiem, & flectitur ad Aquilonem lustransq; vniuersa in circuitu pergit Spiritus. & in circulos suos reuertitur. De quo scriptum: Qui dicit Soli, oriri, & oritur: & non oriri, & non oritur. Et rursus: Qui oriri facit Solem suum super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos. Eccle. 14. Matth. 5.

Quem nihilominus (vt ait idem Philastrius) Hermes ille vanus paganus Trismegistus docuit, post Dominum omnipotentem non alium præter Solem debere ipsum & homines adorare. Qui cùm ad Celtarum (Persarum potiùs dicerem: nã is Aegyptiorum rex fuit: Celtarum autẽ vno vocabulo, Germani & Galli à Græcis dicebantur Celtæ: qui posteà vnius vocis mutatione, Galatæ sunt appellati.) prouinciam perrexisset, id ipsum eos dignoscitur docuisse, atque huic errori vt succũberent, suasisse. A quibus hoc mutuati Iudæi, Solem, eùm captiui tenerentur, eos adoràsse dicit Ezechiel propheta: indeq; illos increpans & acriùs coarguens, contestatur crimen læsæ diuinæ maiestatis incurrisse, & proindè in ea mala quæ patiebantur, incurrisse: Eius verba sunt huiusmodi: Et dixit Dominus ad me: Adhuc cõuersus videbis abominationes maiores his. Et introduxit me in atrium domùs Domini interius: & eccè in ostio templi Domini inter vestibulum & altare, quasi vigintiquinque viri dorsa habentes contra templum Domini, & facies ad Orientem, & adorabant ad ortum Solis. Et dixit ad me: Certè vidisti fili hominis. Nunquid leue est hoc domui Iuda, vt facerent abominationes istas quas fecerũt hic: quia replentes terram iniquitate, conuersi sunt ad irritandum me? & eccè applicant ramum ad nares suas. Ergò & ego hoc illis faciam in furore: non parcet oculus meus, nec miserebor: & cùm clamauerint ad aures meas voce magna, non exaudiam eos. Hæc Ezechiel.

Hermes Trismegistus docet solẽ adorandũ. Hunc nos Gallicũ fecimus ex Græco, anno Domini 1517.

Ezech. 8.

Præceptũ diuinũ contra idololatriã

Deut. 17.

Porrò aduersùs hanc abominationẽ stat Domini præceptum in Deuteronomio, in hæc verba: Cùm reperti fuerint apud te intra vnam portarum tuarũ, quas Dominus Deus tuus dabit tibi, vir aut mulier qui faciant malum in conspectu Domini Dei tui, & transgrediantur pactum illius, vt vadant & seruiant dijs alienis, & adorent eos, Solem & Lunam, & omnẽ

mili-

militiam cæli, quæ non præcepi, & hoc tibi fuerit nunciatum, audiensque inquisieris diligenter, & verum esse reperetis, & abominatio facta est in Israel: educes virum & mulierem qui rem sceleratissimã perpetrárunt, ad portas ciuitatis tuæ, & lapidibus obruentur. Et Isaias propheta varias causas enumerans, propter quas Israeliticus populus à Deo derelictus fuerit, pręcipuam fuisse asserit idololatriam. Sic enim ait: Proiecisti enim populum tuum domum Iacob, quia repleti sunt vt olim, & augures habuerunt, vt Philistijm. Et aliquantulùm infrà: Et repleta est terra eius idolis. Opus manuum suarum adorauerunt, quod fecerunt digiti eorum. Et incuruauit se homo, & humiliatus est vir. Nè ergò dimittas eis. Et quampluri ma alia, quæ ibi sequuntur, ad idololatriã detestandam pertinentia. Isa. 2.

HELVIDIANI.

5.

Heluidiani ab Heluidio hæretico di cti sunt, qui Mariam Christum peperisse virginem quidem asserebat at postcum marito cõgressam, protulisse fratres Domini, cõtra illud Ezechielis vaticinium, cùm sub portæ templi inuolucto, de eius intemerata virginitate edisceret in hæc verba: Et conuerti me ad viam portæ sanctuarij exterioris, quæ respiciebat ad Orientem, & erat clausa. Et dixit Dominus ad me: Porta hæc, clausa erit: non aperietur, & vir non transiet per eam: quoniam Dominus Deus Israel ingressus est per eam, eritq; clausa principi: &c. De quo vide in litera E. titulo de Eluidio, & in Antidicomaritis. Ezec.

HEMEROBAPTISTAE.

6.

Hemerobaptistæ apud Iudæos hæretici fuerunt, qui & se, & sua vestimenta quotidiè abluebant, quemadmodùm author est Crinitus vndè & cognomen Hemerobaptistarum acceperũt. Sentiebant enim aliter non posse viuere hominem, nisi singulis diebus in aqua mergeretur, quò ità abluatur & sanctificetur ab omni culpa. De quibus (teste Nicephoro li 4 c. 7. ecclesiasticæ historiæ) scribit Egesippus, alijsque Iudæorum hæresibus, dicens: Fuerunt autem varię quoque in circuncisione inter filios Israel aduersùs tribum Iuda & Christum ipsum sentẽtiæ & sectæ: videlicet Essæorum, Galilæorum, Hemerobaptistarum, Masbothæorum, Samaritanorum, Saducæorum, & Pharisæorum. Variæ apud Iudæos sectæ.

HENRICIANI.

7.

Henriciani ab Henrico quodam genere Franco, natione & patria Tolosano dicti sunt, anno 1128. sub Lothario secundo Cæsare Germano, & Honorio secundo summo pontifice. Hic nõ eas solùm quas Petrus de Bruis (à quo nũcupati sunt Petrobrusiani hæretici) hæreses instituerat, amplexatus est, sed multiplices alias superaddidit. Quo verò tempore hic vixerit, & qualis fuerit, ex quadã epistola D. Bernardi, quam ad Ildefonsum Comitem S. Aegidij scripsit, liquidò constant, quæ est in ordine suarum epistolarum 148. in qua de hoc Henrico tunc adhuc superstite, hæc dicit: Basilicæ sunt sine plebibus, plebes sine sacerdotibus, & sine Christo deindè Christiani. Ecclesiæ, Synagogæ reputantur: sanctuarium Dei, sanctum esse negatur: sacra non sacramẽta censentur: dies festiui festiuis frustrantur solennijs. Moriuntur homines in peccatis suis, non sacra communione muniti: paruulis Christianorum, Christi intercluditur vita, dum baptismi negatur gratia. Ad vocem vnius hæretici siluerunt omnes propheticæ & apostolicæ voces. Homo apostata est. qui relicto religionis habitu (nam monachus extitit) ad spurcitias carnis & seculi, tãquam canis ad suum vomitum, est reuersus. Præ confusione autẽ habitare inter cognatos & notos nõ sustinens, vel potiùs non permissus ob magnitudinem criminis, succinxit lumbos suos, & iter quã nesciebat arripuit, factus gyrouagus & profugus super terrã. Cumque mendicare cœpisset, posuit in sumptu Euangelium: nam literatus erat. Et venale distrahens verbum Dei, euangelizabat, vt mãducaret. Si quid supra victũ elicere

Henrici vita ex diuo Bernardo.

Henrici hæretici apostasia.

Euangeliũ venale fac

elicere poterat à simplicioribus populi, vel ab aliqua matronarum, id ludendo a. leis, aut certè in vsus turpiores turpiter effundebat. Frequenter siquidem post diurnum populi plausum, nocte subsequuta cum meretricibus inuentus est prædicator insignis, & interdùm etiàm cum cõiugatis. Hactenùs Bernardus.

Hæretici apostatæ hæreses. Hic cum Petro de Bruis eius commilitone & comparticipe asserebat, paruulis vsu rationis carentibus nihil prodesse Baptisma: quòd paruuli rationis expertes, fidem habere non possent, nec credere Dei verbo quod illis fuerit prædicatum. Hoc porrò summè dicebant necessarium cuique baptisma suscipienti: adeò quidem, vt si quis sine præuia fide baptisma suscepisset, nihil illud ei proficere impiè adstruerent.

Hosius. De his Hosius libro quem de sacramento Eucharistiæ seu Missæ sacrificio edidit scribit in hunc modum: Ante quadringẽtos verò annos fuerunt Henriciani & Petrobrusiani, qui & veritatem corporis & sanguinis Christi in Eucharistia negarent & Missam nihil esse, nec celebrari debere contenderent. Eucharistiæ impugnatio per Henricianos. Contra quos scripsit Petrus abbas Cluniacensis, vir & eruditione, & vitæ sanctimonia admodùm præstans.

Item Purgatorij, oratio num & sacrificiorum pro defunctis. Rursùs idem Hosius libro de sacramẽto pœnitentiæ: Quòd si scripturis, inquit, etiàm probari Purgatorium non posset, cùm tamen vnanimes vno ore sancti doctores omnes à Christo nato ad hæc vsq; nostra tempora, vel pœnarum ignis Purgatorij, vel orationum & sacrificiorum pro defunctis meminerint, cùm plerique eorum, nominatìm verò Augustinus & Ioannes Damascenus, etiàm libros de cura pro mortuis gerenda conscripserint: quis est qui dubitare queat, Apostolicam hanc esse traditionem, quæ tanto omniũ consensu tot seculis in ecclesia semper fuit obseruata? Aërius. Cui qui contradixit Aërius ante mille ducentos annos, pro hæretico habitus est, quod superuacaneas esse diceret orationes & oblationes pro defunctis, sicut apud Philastrium, Epiphanium, & Augustinum legimus. Ante quadringẽtos etiàm annos fuerunt Henriciani quidam & Petrobrusiani: qui cùm ad eundẽ lapidem offendissent, per Petrum Cluniacensem & Bernardum abbatem Clarauallensem confutati sunt. Huculquè Hosius. De his vide in Petro de Bruis.

HERACLEONITAE.

8.

Heracleonitæ ab Heracleone quodam Secundi hæretici discipulo dicti sunt: qui Valentini, Cerdonis & Marcionis, & idcircò Basilidis eorum præducis hæresim complexus, emersit Antonini Philosophi Imperatoris & Pij huius nominis primi maximi Romanorum antistitis temporibus, circiter annũ Domini 154.

Hic porrò, teste Philastrio libro de hæresibus, principium esse vnum dicebat, quem Dominum appellabat: deindè de hoc natum aliud, deque his duobus genere rationem multorum principiorum fore asserebat, cum suis itidem delirans doctoribus Alij Hierarchitæ dicuntur, quos imperitè cum his confundit F. Bernardus de Luxemburgo in suo catalogo hæreticorum, quare de his infrà suo loco dicetur. Heracleõis hæreses.

HERMAS.

9.

Hermas, vel, vt alijs placet, Hermias, vnus fuit ex ducibus Massalianorũ hæreticorum, qui Valentis & Valẽtiniani Imperatorum, & Siricij Papæ temporibus in mundum irrepserunt, circa annum Domini 388.

1. Hic dicebat nullam vim aut vtilitatem ex sacro baptismate baptizatis accedere, sed solam studiosam orationem dæmonem in homine habitantem effugare. Hermæ hæreses.

2. Baptizabant Hermiani non in aqua, sed in igne, indè occasionem sumentes, quod Ioannes Baptista apud Matthæum de Christo loquens dixisset: Ipse vos baptizabit in spiritu sancto & igne. Matt. 3

3. Malum dicebant aliquandò esse à Deo, aliquandò à materia Quem errorẽ apertissimè damnat ipse veritatis magister, dicens: Non potest arbor bona fructus

ctus malos facere. Aut ergò Deus bonus non est, aut mala producere non potest. At Deus bonus est: immò ille solus bonus est: quoniam ex se & à se bonus est: ergò ille mala facere non potest.

4. Docent præterea materiam elementorum, ex qua factus est mundus, non esse factam à Deo, sed esse Deo coæternam.

De his ità scribit Nicephorus ecclesi. hist. lib. 11. cap. 14. Isti, inquit, numine quodam sese afflari falsò arbitrãtur, dæmone quopiam vim in eis suam exercente: quam tẽ Spiritûs sancti præsentiam esse opinãtur. Qui verò in hoc vitio perfecti sunt, manuum opus omne & laborem perindè atquè improbitatem auersantur. Itaque somno dediti, somniorum visiones & phantasias prophetiam vocant. Istius hæresis duces fuère Dadoes, Sabbas, Adelphius, Hermas & Simeones, atque præterea alij. Qui quidem ab ecclesiastica communione sese præsciderunt, nihil prorsùs vel prodesse, vel obesse diuinam escã dicentes. De quo Dominus Christus inquit: Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, viuet in æternum. Hæc Nicephorus. De his vide plura in Adelphio, Dadoë, Messalianis, Sabba, & Seleucianis.

Hæresis eius authores.

Cõmunionẽ Eucharistiæ hi hæretici in adiaphoris posuerunt.

HERMANVS RISsuich. 10.

Hermanus Rissuich, quemadmodũ refert Bernardus de Luxemburgo in catalogo hæreticorum, Batauus fuit natione, quem Hollandinum vulgari nomine nuncupamus. Hic cùm in multos errores lapsus fuisset, indeque admonitus, & tandèm pœnitentia motus, palinodiã cecinisset, à Magistratu misericordiam consecutus, ad perpetuos carceres damnatus est, anno Domini 1499. sub Maximiliano Imperatore Germano & Alexandro 6. Papa. Verùm cùm posteà carceres euasisset, in priorem dementiam relapsus, multa etiàm longè peiora quàm anteà, effutiuit. Propter quæ iterùm captus anno Domini 1512. per hæreticæ prauitatis inquisitores damnatus, & curiæ seculari traditus, eiusdem iudicio viuus exustus est.

1. Inter eos itaque errores, in quos Hermanus iste prolapsus fuit, vnus est, quo asserit angelos, siue boni siue mali sint, à Deo creatos non esse, quòd nusquàm (vt ait) hoc scriptura asserat.

Hermani errores.

2. Dicebat etiàm, animam per hominis mortem simul cum corpore interire: nullamque post hanc vitam, aliam fore particularem: vt mortuo Socrate, moritur anima eius, sicut cum corpore incepit.

3. Dicebat itidèm nullum esse infernũ, & proindè nostros irridebat, qui hunc existimarent esse.

4. Item materiam ex qua elementa facta sunt, non esse à Deo factam, sed eidem esse coæternam: ideoque dicebat eam nõ incepisse per creationem, fabricatam à stulto Mose, vt indistincta prodit biblia.

5. Christum item (ô horrendam & inauditam blasphemiam) fuisse stultum asserebat, & simplicem phantasticum, & seductorem simplicium hominum: quinimmò ipsum damnâsse vniuersum mundum, & neminem saluâsse. Quot nanque homines (dicebat impius ille) propter ipsum, suumque fatuum Euangelium interfecti sunt?

Horrendæ blasphemiæ cõtra Christum.

6. Rursùs omnia quæ Christus gessit, humano generi & rectæ rationi esse omninò contraria. Quapropter ipsum Christum, filium Dei omnipotentis esse apertè negabat.

7. Moisen à Deo, modo visibili legem suscepisse, eidemq; facie ad faciem loquutum fuisse, inficiabatur.

8. Dicebat quoquè, fidem nostram fabulosam esse, vt probat (aiebat) nostra fatua scriptura, & ficta Biblia, & delirum Euangelium.

9. Item Euangelium nostrum falsum esse, quòd qui potuit creare mundum sinè incarnatione, eundem quoquè saluare sine incarnatione potuerit.

Omnes ergò istos articulos & consimiles, impurus hic ore proprio & sana mente coram inquisitore, notario & testibus, confessus est, cum horum verborum adiectione: Ego quidem Christianus natus sum, sed iam à Christianismo desciui,

Hermanus à Christia-

nisme resi-lit. quòd omnes Christianos amentissimos esse iudicem. Hæc ex fratre Bernardo Lutzenburgo.

HERMANNVS ITAlus. 11.

HErmãnus patria Italus, author fuit hæresis Fratricellorum, quorum priùs meminimus: Huius corpus apud Ferrariam, iam viginti annis sepultum, & qui pro diuo quodam colebatur, exhumari fecit & in cineres redigi Bonifacius octauus summus Romanorum antistes circa annum Domini 1297. sub Adolfo Cæsare Germano, diligenti & accurata super hac re habita priùs inquisitione. Nec tamen ob hoc hæresis ea extermi nari valuit, dicebantque eiusdem affectatores nec Bonifacium, nec quenquam eius successorem, iure & ordine creatum esse pontificem. Vndè & clàm conuenticulis initis, summis pontificibus aduersari cœperunt: quanquàm magis luxuriæ & libidinis blandimenta sequi viderentur, quàm iuris pontificij quatere fundamenta.

Fratricelli summo pōtifici aduersantur.

Est verò hîc annotandum, diuum Augustinum diuersas epistolas scripsisse, in quibus contendit hæreticos post mortem etiam anathematizandos esse, quamuìs hac de re in vita sua accusati non fuerint. Talem enim, inquit, ecclesiasticam traditionem non solùm sancta Romana ecclesia aduersùs quosdam episcopos, sed & alij episcopi aduersùs alios seruauerũt. De hac re vide plura in Fratricellis.

Hæretici post mortē etiā anathematizādi.

HERMOGENIANI. 12.

HErmogeniani ab Hermogene quodam Afro, Sabellij asseclа, dicti sũt, qui alio nomine Patropassiani, & Praxeani à Praxea quodam appellantur: Qui omnes idem sentientes & diuersa ab ecclesia catholica, ab eadem abiecti sunt. Emerserũt autem Galieni Cæsaris & Stephani huius nominis primi temporibus, circa annum Domini 260.

Hi vnam Patris, & filij, & spiritûs sancti personam esse adstruebant, personas confundentes, & quasi de tribus vnam facientes.

Hermogenianorum hæresis.

Filium Dei negabant fuisse Christum, nec primogenitum omnis creaturę: simul & spiritûs sancti tollentes intellectum, quemadmodùm Eusebius lib. 7 cap. 4. & 5. & Hilarius lib. 6. de Trinitate testantur. De his vide plura in Patropassianis, & Sabellianis.

HERODIANI. 13.

HErodiani, authore Philastrio, ab Herode rege Iudæorum sunt ità appellati. Hi resurrectionem quidem confitebantur, legem & prophetas recipiebant: sed Herodem Regem Iudæorum percussum ab angelo, vt Christum sperantes expectabant. Hæc Philastrius. Act. 12.

De his habetur apud Matthæum in hunc modum: Tunc abeuntes Pharisæi, consilium inierunt, vt caperent eum in sermone. Et mittunt ei discipulos suos cũ Herodianis, dicentes: Magister, scimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces, non est tibi cura de aliquo, non enim respicis personam hominum: Dic ergo nobis, quid tibi videtur, licet censum dare Cæsari, an non? Cognita autem Iesus nequitia eorum, ait: Quid me tentatis hypocritæ? Ostendite mihi numisma census, &c. Et apud Marcum dicitur in hæc verba: Et introiuit iterum Iesus in synagogam, & erat ibi homo habens manum aridam. Et obseruabant eum. Et ait homini habenti manum aridam: Surge in mediũ. Et dicit eis, Licet sabbathis benefacere, an malè? animam saluare, an perdere? At illi tacebãt. Et circunspiciens eos cum ira, contristatus super cæcitate cordis eorum, dicit homini: Extende manum tuam. Et extendit, & restituta est manus illi. Exeuntes autem Pharisæi, statim cum Herodianis consilium faciebãt aduersùs eum, quomodò eum perderent &c.

Matt. 22. Marc. 12. Marc 3.

De Herode verò sic habetur in Actis apostolicis: Herodes autem descendens à Iudęa in Cęsaream, ibi commoratus est. Erat Actor. 12.

Erat autem iratus Tyrijs & Sidonijs. At illi vnanimes venerunt ad eum,& persuaso Blasto, qui erat super cubiculum regis, postulabant pacem, eo quòd alerentur regiones eorum ab illo. Statuto autem die Herodes vestitus veste regia, sedit pro tribunali,& concionabatur ad eos. Populus autem acclamabat,Dei voces, & non hominis. Confestim autem percussit eum Angelus Domini, eo quod non dedisset honorem Deo: & consumptus à vermibus expirauit. Hæc ibi. Ex quo quidem loco satis liquet,qui & vndè Herodiani dicantur.

Herodes pro Deo habit.

HERON APOSTATA *cum alijs eiusdem perfidiæ.* 14.

Historiæ hac tempestate maximè notandæ.

HEron Thebarum apud Aegyptios creatus episcopus, casu quodam ad Græcam superstitionem à Christianismo defecit,tempore Iuliani Imperatoris itidem apostatæ,& Liberij Papæ, circiter annum Domini 365.

Iulianus auunculus Iuliani Imperatoris cũ Felice & Elpidio quæstoribus imperialib. templum magnũ Antiochiæ diripiunt.

De hoc Herone,& aliquot alijs, vtpotè Iuliano ipsius desertoris Imperatoris auunculo,& Felice imperialium thesaurorum curatore, & Elpidio imperatoriæ domus præfecto, quem lingua Latina rerũ priuatarum Comitem vocat,qui cùm gratiosi maximè apud Imperatorem essent, vt ei ampliùs adhuc gratificarentur, veram pietatem abiurauerant,sic scribit Nicephorus ecclesiasticæ historiæ libr. 10. ca. 29. Iulianus, inquit, incendij Daphnæi templi & simulacri causam inquirens, Christianos id deorum odio excitâsse suspicatus,tametsi à vicinis agricolis de cælo fulmine eam ædem tactam esse cognouit, non temperauit sibi tamen, quin aduersus vniuersarum rerum Deum arma sumeret. Itaque sacra vasa longè preciosissima ecclesiæ magnæ, quam Constantinus Magnus construxerat,in fiscum Imperatoris inferri mandauit: & foribus tẽpli, quod tum Arriani habebant, clausis, nè quis eò ingrederetur, curauit. Cum Iuliano Felix & Elpidius, imperialiũ pecuniarum quæstores, publicarum alter, alter priuatarum,in templum,id direptu ri,venerant. Horum Iulianus, difficili & incognito morbo mox correptus,ad dies quadraginta ità distentus iacuit, vt neq; loqueretur, neque sentiret quicquam. Causa morbi erat,quòd sacris vasis, quæ terræ illiserat,pro sedili vsus fuerat: & episcopum Euzoium, qui piaculum tantum inhibere conatus fuerat, in caput vehementer verberauerat, dicto illo insuper ingesto, Christianorum res à diuina prouidentia non curari. Ea valetudine paululùm recuperata, quum seipsum ob nefandam sententiam suam condemnauit, tum vindictam diuinam,qua affligebatur, sensit. Et quum ità aduersùs seipsum impiorum facinorum suorum testis ipse esset, ventrem deindè eius putredo & omnis generis vlcera conuulserunt, quæ ei mortem etiam attulêre. Visceribus enim atque extis putredine ea corrosis,excrementa nõ iam per naturalia vim expellendi obtinentia membra egerebat: verùm os scelestum,quod blasphemiæ & maledictorum effecerat instrumentum, pars corporis obscœna per quam excerneret,est factum. Pudenda ipsa, & qui circa ea sunt meatus,corrupti itidem sunt: caroq; eis in partibus putrefacta, in vermes abijt, & morbus ipse medicorum arte longè fuit potentior. Illi enim reuerentia & metu imperatoris omnia experti sunt, & omni remediorum specie adhibita, pinguedineque preciosarum auium, quas dijs sacrificabant, membris corruptis applicata, vermes profundiùs latitantes, in apertum quasi quibusdam illecebris euocare contenderunt. At illi in membris occultioribus ad carnem viuam magis magisque prorepsêre, neque corrodere hominem destitêre, donèc violenta morte miserum enecârunt. Porrò tanta calamitate propterea mactatum esse ferunt ex ira diuina, quòd sic ecclesiæ & sacris eius vasis insultauerit.

Iuliani auunculi ægritudo & mors horrẽda, ob templorum deprædationẽ & sacrorum vasorũ contemptum.

Felix autem vasis tanti precij conspectis (Constantinus nanque & Constantius liberalissimè ea comparauerant) arridens, & vrbanè iocans: Ecce inquit, qualibus vasis MARIAE filius diui-

Felicis imperialium thesaurorũ curatoris in

Christum blasphemia. na re peragenda colitur. Eamque nec ob aliã quampiam causam, ex interioribus eius venis vna quæ maxima esset, rupta, tanquàm per fistulam, sanguinem per os eius emisit. Sic & ipse horrendum cernentibus omnibus spectaculum factus, non totum perdurauit diem: sed circa crepusculum, vnà cum sanguine iam deficiente, simul etiam animam euomuit.

Eiusdẽ miserandus obitus.

Diuina in Elpidium vltio. At tertius Elpidius, qui blasphemus quoquè in Christum fuerat, tardiùs ille quidem quam alij pœnas luir: sed tamen inter eos qui tyrannidem affectarunt, deprehensus bonis omnibus exutus, grauesque ærumnas alias in carcere per pessus, turpiter vitam finijt, sacer & detestandus ab omnibus iudicatus.

Præter hos alius quidam cum reliquis in ecclesiam, qui, donaria & res alias preciosas prædonum more auferentes, eumque qui sacra vasa curabat, contumelijs afficientes, vastarunt atque diripuerunt, ingressus: super reliquas indignitates, veste subducta, sacrificij aram petulãtissimè comminxit. Verùm ilicò pergraues & acres pœnas tanti flagitij tulit. Per quæ enim peccauarat, ad interiora vsque viscera putredine consumptis membris, incredibilis indè vermium vis pro gnata, miserandum in modum, vt dicere calamitatem eam pudeat, miserum extinxit.

Fœdissima eius mors, q sanctiuę altare perminxit.

Mors miseranda Heronis, ex episcopo apostatę. Sed & Heronem illum Thebis Aegyptijs ortum, qui episcopus creatus, casu quodam ad Græcam superstitionem desecerat, subitò putrida inuasit ægritudo, quæ totum illius corpus depasta, abominationem eum omnibus reddidit. Quapropter rebus omnibus desperatis, in viam est proiectus, nullam prorsus à quopiam miserationem consequutus Christiani nanque perindè atque piaculum, omnibus modis eum sunt auersati Græci autem hactenus tantum eum, quòd se errori & fraudi eorum subiecisset, agnouerũt. Et Heron quidem acerbissimè & miserrimè ira vita excessit.

Morbus Gallicus.

Theotecni apostatæ quoq; exe-cranda mors. Alius autem, Theotecnus scilicet quidam, & ipse à nostra ad Græcam religionem prolapsus, carne eius omni putrida carie consumpta, vermium materia facta est: & oculis illorũ morsibus amissis, moriens per insaniam quæ eum corripuit, sua sibi dentibus conscissa atque deuorata lingua, è grauibus tormentis ad longè deteriores maioresque cruciatus migrauit. Sed & alij insuper talia quoque ausi, condigna sceleribus suis tulere supplicia. Eiusce modi multa eo tempore diuinum numen exhibuit miracula, commeritas iustasque ab eis qui impudenter & apertè veram pietatem oppugnarunt, pœnas exigens. De quibus hactenùs Nicephorus.

HESHVSII.

15.

Heshusij sunt sectã semilutherãi, ad secundam videlicet Euangelicorum nostri temporis classem pertinentes: qui nimirum Lutheri placitis sua quædam noua Euangelij prætextu assuunt.

Dicuntur autem à Tilmanno Heshusio, quem (teste Lindano Dubitantij sui dialogo 2.) Caluinus Seruetianum infamat, Boquinus Arrianum, Vuilhelmus Cleinvuizius verò præter peculatũ plurimis de fidei capitibus accusat. Quibus hoc anno 1565. sua respondit defensione, obiecta inficiatus, nisi quòd illud, Trinitas est vnitas, negat se meminisse an dixerit in lectionibus: cùm ità disertè doceat, de præsentia Christi corporis in cœna, obiectione quinta. Hæc Lindanus. Tilmannus Heshusius à quibus accusetur.

HIERARCHITAE.

16.

Hierarchitæ ab Hierarcha hæretico appellantur, qui Taciti Imperatoris & Eutychiani summi Romano rum pontificis temporibus floruit, circa annum Domini 279.

1. Hi (teste diuo Augustino lib. de hæresibus, cap. 47.) carnis resurrectionem esse futuram negabant. Hierarchitarũ hæreses.

2. Dicebant etiàm extremæ vnctionis sacramentum à Deo institutum non esse.

3. Item ad règnum cælorum non pertinere

tinere paruulos, quòd eis non sint vlla certaminis merita, quo vitia superent.

4. Lucernam insuper (vt author est Hilarius lib. 6. de Trinitate) de lucerna, & lampadem de lampade in duas distinguentes, errabant in diuinis circa filij Dei natiuitatem.

5. Monachos item & monachas, & qui coniugio addicti non essent, in suam communionem non recipiebant, contra illud quod in Actis apostolicis scribitur: In omni gente qui timet Deum, & facit iustitiã, acceptus est illi. Act. 10.

HIERONYMVS *Pragensis.* 17.

Hieronymus Pragensis (seu de Praga) hæresiarcha, origine Bohemus, in concilio Constantiensi, quod sub Sigismundo Cæsare Germano, & Ioanne vigesimotertio huius nominis summo põtifice, habitum est anno Domini 1414. damnatus, & cum Ioanne Huss viuus exustus est. De quo Aeneas Syluius de origine Bohemorum cap. 13. tradit in hunc modum: Hieronymus de Praga, inquit, & Ioannes Huss vocati fuerunt ad concilium Constantiense, Sigismundo Imperatore suadente. Hi fuerunt cæteris regni Bohemiæ doctiores, & hæresum principes habebãtur. Iohãnes ætate maior habitus, doctrina ac facundia superior Hieronymus. Rogati à Patribus concilij fuerunt, nè plus sapere quàm ecclesia, vellent, sed saperẽt ad sobrietatem; peregrinas opiniones relinquerent; ingenia sua, quæ erant nobilissima, Vuicleffitarum insania nè fœdarent; & vt inuentiones suas vniuersali cõcilio submitterent. Steterunt in proposito pertinaces Bohemorum animi, neq; victi rationibus vinci voluerunt; se veraces sancti Euangelij æmulatores, Christique discipulos esse dixerunt: Romanam ecclesiam, cæterasq; per orbem dispersas, longè à traditionibus Apostolorum abijsse asserentes. Primores itaq; magnæ synodi, vbi pertinaciam & immutabiles animos perditorum hominum animaduertcrũt, membra ecclesiæ putrida, quæ sanari non poterant; nè reliquum corpus inficerent, resecanda censuerunt. Lata in cõsessu patrum aduersùs contumaces sententia, cremandos esse qui doctrinam ecclesiæ respuerent. Prior igitur Ioannes combustus est, Hieronymus diu postea in vinculis habitus, cùm resipiscere nollet, pari supplicio affectus sub Sigismundo Imperatore, anno 1416. Qualia verò assereret dogmata, vide paulò infrà in Hussitis & Vuicleffitis.

A patribus concilij Cõstãtiẽsis monentur hæretici: sed ecclesiam audire nolũt.

HILARIVS. 18.

Hilarius Arrianus fuit sectã, vixitque D. Augustini Hipponensis episcopi temporibus, sub Theodosij & Archadij Imperio, & Sicicij pontificatu, circa annum Domini 400.

Hic, vt idem Augustinus lib. 2. Retractationum, cap. 11. refert, cantibus sacris ecclesiæ detrahebat, illosq; irridebat, & ea potissimùm quæ inter Missarum solennia, ante & post oblationem corporis Christi concinuntur, quòd in illis Christi, quem maximè deprimere cupiebat, vt Arrij dogmatis vehementissimus assertor, laudes & encomia celebrari audiret. Vndè Diuus Ambrosius in quadam oratione, quæ epistolarum suarum libr. 5. inseritur, contra Auxentium hæreticum de basilicis tradẽdis, in Arrianos inuehens, sic ait: Itaque & hodiè cùm laudatur Christus, Arrianorum amentia verberatur. Gerasen i præsentiam Christi ferre non poterant: isti peiores Gerasenis, nec laudarionẽ Christi sustinere possunt. Vident pueros Christi gloriam concinentes, quia scriptum est: Ex ore infantium & lactentium perfecisti laudem: irrident istam ætatulam fidei plenam, cùm dicunt, Eccè quid clamant? Sed respondet eis Christus: Si hi tacuerint, lapides clamabunt, hoc est fortiores clamabunt, clamabunt & iuuenes, clamabunt & maturiores, clamabunt & senes. Hæc Ambrosius. Ex cuius verbis liquidò patet, Arrianos laudibus Christi in ecclesia decantatis detrahere solitos fuisse: non sanè (vt credere dignum est) quòd laudes cantarentur, sed quòd eisdem laudaretur Christus, & vt verus Deus extolleretur, quem puram solùm ac meram creaturam credebant esse.

Hilarij error. Ambrosius. Matt. 8. Mar. 5. Luc. 8. Psal 8. Luc. 19. Arriani laudib Christi detrahebãt.

HONORICHVS
Vandalorum rex.
19.

HOnorichus quartus Vandalorum rex, quem alij Honorium appellant, Zenonis principis temporibus in Libya occidentali regnauit, Arrianorum perfidia mirandum in modum deprauatus, circa annum Domini 476. sub Simplicij summi sacerdotis Romanorum pontificatu.

Honorichi catholicorũ acerrimi ꝑsequutor. Hic, authore Diacono historico, quum maximè Arriana hæresi infectus esset, idcoque Catholicorum persequutor acerrimus, trecentos trigintaquatuor episcopos orthodoxos Aphricæ in exilium ablegauit, hæreticorum suasu & inductione. Hi enim quondam Principibus persuadere consueuerant, vt catholicæ ecclesiæ defensores in exilium pellerentur, quò desolatam Christi plebeculam, & suo pastore orbatam, faciliùs seducerent. Sed huius Honorichi & Vandalorum historiam per Nicephorum Callistum ad viuum descriptam libr.17.cap.11 hic adscribere non incongruum fuerit, quæ sic habet:

Honorichi vita ex Nicephoro. Archadio, inquit, & Honorio imperantibus, Vandali & Alani cum rege suo Gongidisclo Hispania occupata, indè in Libyam occidentalem transierunt, eandemque possederunt. Gongidisclus vbi fatis concessit, Gontaris & Genserichus filij eius in regno successerunt. Altero portò ex ijs, Gontari scilicet, mortuo, ad vnum Genserichum summa rerum Vandalicarum peruenit. Hic Carthaginem principẽ Aphrorum vrbem, sedẽ regiam sibi constituit. Ac deinceps Romam quoquè cepit, & mortuus est, quum regnum vndequadraginta annis obtinuisset. Reliquit autem is filium Honorichum, qui Arrianam religionem propugnans, Christianos Nicena decreta sortiter defendentes, in Libya crudeliter tractauit, Arrijque opinionem ꝓfiteri coëgit. Qui verò mandatis eius parère nollent, eos innumeris affecit supplicijs, igni & aqua, & alijs acerbissimis tormentorum generibus è vita tollens.

Orthodoxi innumeris affecti supplicijs ab Honoricho.

Erant verò, quibus etiàm linguas ferro rescidit: quos se Procopius, quum Constantinopolim venissent, vidisse ait, atque per colloquium conuenisse, haud aliter, quàm qui nihil tale passi essent, verba facientes. Horum linguæ ex ipso vsque gutture excisæ erant: vocem autem tam claram & articulatam edebant, vt miraculum nouum spectantibus atque audientibus exhiberent. Meminit quoquè eorum in quadam constitutione Iustinus. Ex his (Procopius inquit) aliquantò pòst duo, quòd lubricitate lapsi essent, & rem cum fœminis habuissent, vocem prorsùs amiserunt, martyrij gratia ampliùs apud eos manere nolente, sed propter illorum degenerationem ab eis desciscente.

Christiani catholici, excisis quoq; corũ linguis disertè loquuti.

Recenset prætereà aliud quoquè admiratione dignum, quod Deus eo ipso tempore fecit in hominibus, non illis quidem sacris nostris initiatis, sed qui tamen tum quæ sancta essent, facere delegissent. Scribit nanque de Cabaone quodam, Maurorum eorum, qui circa Tripolim sunt, duce. Cabaones igitur iste (illi enim qui hæc perquàm luculenter commemorat, verbis vtar) postquàm Vandalos bellum aduersùm se mouere audiuit, hæc fecit: Primùm ciuibus subditisque suis præcepit, vt ab iniquitate omni & cibo qui ad delicias faceret, abessent, omniumque maximè se à congressu mulierum abstinerent: & binis castris positis, in alteris quidem ipse cum viris in armis fuit, in alteris autem mulieres inclusit, mortis supplicium minatus, si quis fœminarum vallum ingressus esset. Sub hæc exploratoribus Carthaginem missis mandauit, vbi Vandali in expeditione militari in templum Christianorum aliquod per iniuriam contumeliosè quidquam facerent, vt ipsi quidem ea quæ fierent, spectatent: postquàm autem Vandali ex eo loco decessissent, diuersa & contraria omnia in delubrum id, vndè illi abijssent, facerent. Illud etiàm eum dixisse ferunt, se quidem Deum quem Christiani colerent, ignorare: consentaneum verò & par esse, siquidem quod diceretur, fortis potensq; esset,

Cabaones Libys infidelis ea q Christianorum sunt religiosè faciens, ope Dei Vandalos deuicit.

ſet, vt quum contempores numinis ſui vlciſceretur, tum cultores tueretur. Itaque ſpeculatores poſtquàm Carthaginem venerunt, per ocium ibì quieuêre, Vandalorum apparatum belli ſpectantes. Vbi verò exercitus eorum Tripolim versùs iret, viliori habitu ſumpto, ſubſequuti ſunt. Porrò Vandali die primo in Chriſtianorum templis manſerunt, & inductis in ea equis & iumentis alijs, nihil de iniuria contumeliaque aliqua reliqui quidquam fecêre. Et laſciuia libidineq; ſua vſi, ſacerdotibus quos arripuiſſent, colaphos impegerunt, & plagis multis in tergo affecerunt, ſubſeruireq; eos ſibi coëgerunt. Poſtquàm verò celerrimè indè diſceſſerunt, Cabaonis exploratores, quæ ipſis mandata erant, fecêre. Templa nanque confeſtìm repurgârunt, & purgamentis alijſque rebus, quæ ibi minùs ſanctè poſitæ erant, cum cura & diligentia eiectis, ritè omnia diſpoſuêre, lucernas omnes incendêre, ſacerdotes veneratione ingenti coluêre, & humanitate alia omni proſequuti ſunt. Argentū quoq; mendicis, qui circum ſacras ædes conſidebant, dederunt. Hoc pacto illi Vādalorum copias ſunt ſequuti. Et ab eo tēpore in profectione & itinere toto Vandali ad hunc ipſum modum peccauerūt. Speculatores verò peccatum eorum correxerunt. Sed enim eùm Vandali iam non longè ab eo quem petebant loco abeſſent, præuertentes eos exploratores, Cabaoni omnia ea, quæ & Vandali & ipſi in Chriſtianorum templis feciſſent, retulerunt, atque hoſtes iam propè adeſſe renunciârunt. Quibus ille rebus cognitis, pugna cum illis eſt congreſſus. In eo certamine multi Vandali (ſicut ipſe inquit) interfecti ſunt: multi ab hoſtibus capti, pauci ſanè ex eo exercitu domum reuerſi ſunt. Hæc Traſamundo Vandalo à Mauris acciderunt: qui non multò pòſt vitam finijt, quum viginti & ſeptem annis Vandalorum genti præfuiſſet. Ante hunc autem Gundamus Honorichi filius, Genſerichi autem nepos, duodecim, Honorichus verò octo annos regnum adminiſtrauit. Traſamundus iſte eximia forma, animique magni vir, ad Theudericum Gotthorum regem legationem, Amalafuntham ſororem eius in matrimonium ſibi petens, miſit. Ille verò mille quoque dedit armatos; atque inſupèr quinque alia virorum millia, quæ ſatellitum ordinem implerent. Hoc autem defuncto, Hulderichus Honorichi ex Genſericho prognati filius regnauit: vir mitis, & Chriſtianis minimè grauis, & qui haudquaquàm facilè ad bellum mouendum excitaretur. Gelimer autem quidam ei genere propinquus, tyrannidi incumbens, Hulderichum, poſtquàm ſeptem annis regnâſſet, regno exuit. Is quòd ad res gerendas induſtrius eſſet, Gotthorum gentem attriuit. Hæc Niceph.

Vandali Hugoniſtis noſtris ſimiles, in orthodoxos, & eorū tēpla contumelioſiſſimi.

Traſamūd. Vandalus orthodoxorū hoſtis acerrimus, In Aphrica ducentos viginti epiſcopos in Sardiniam relegauit, quibus Symmachus

Romanorū antiſtes elecmoſynam quotidianā ſummiſit. Hæc Diacō. nus hiſtoricus.

De Traſamundo verò hæc addit Diaconus hiſtoricus: Traſamundus, inquit, deceſſurus, Hulderichum, quem alij Childericum appellant, ſacramento iuriſiurandi obſtrinxit, nè catholicis vnquam faueret. Nam propenſum eum ad illos complectendos eſſe animaduerterat. At ipſe regno potitus, epiſcopos orthodoxos ab exilio reuocauit, eiſq; eccleſias reformandas demandauit. Quæ res ei apud Vandalos Arrianos fraudi fuit. Hæc ille. De his vide plura in Genſericho, Gotthis, & Vandalis.

HVGONISTAE.

20.

Hvgoniſtæ ſunt ex tertia claſſe Euangelicorum noſtræ tempeſtatis, eorum videlicet, quos ſuprà Antilutheranos nominauimus, vtpotè qui Lutheri occaſione ab Eccleſiæ doctrina diſſentientes, dogmata ſectantur Luthero contraria.

De his ſic ſcribit Lindanus Dubitantij ſui dialogo ſecundo: Porrò, inquit, Caluini nomen nonnihil ſuperioribus diebus obſcurare cœperant, qui per Galliam vocantur Hugoniſtæ: incertum an ab Hugone quodam ludimagiſtello Pariſienſi, an ab Hugone illo Capeto, ex Comite Pariſienſi Francorum Rege: vtì Caluiniſtæ per Galliam ſeditiosè libellis in vulgus ſparſis, ſuo tumultui pijs Eccleſiæ Catholicæ filijs tantùm non exitium minitanti adeoque intentanti, præ-

Hugoniſtæ vndè dicti.

prætexebant, quo Catholicis principibus Guisianis, alijsq; aulæ gubernatoribus inuidiam conflarent.

Novi Sacramētarij cur per Galliam dicātur Hugonistæ.

Cæterùm Hugonistæ nunc passim noui vocitantur sacramentarij, quòd (vti ait confessio Mansfeldensis) noua quadam stropha, Sacramenti veritatem eludere conantur. Verbis enim præsentiam corporis & sanguinis Christi confirmant, sed re ipsa negant. Hæc Lindanus. De qua re vide plura in Caluinistis, Oecolampadio & Zuinglio. Lege etiàm discursum illum perelegantem, quem doctus ille & pius Claudius de Sainctes Parisiensis theologus, Gallica lingua edidit, super direptione ecclesiarum catholicarum per antiquos hæreticos & nouos Caluinistas anno Domini 1562. vbi Hugonistas ad viuū depictos suis coloribus reperies.

HVSSITAE.

21.

HVssitæ à Ioanne Huss genere Bohemo appellati sunt. Hic eùm impiam Vualdensium & Vuicleffitarū sectam & insaniam amplexatus fuisset, tanta dementia in eorum doctrina profecit, vt velut viperinum exitiale genimen, matris suæ ecclesiæ viscera corrodere nunquàm cessarit, donèc in concilio Constantiensi damnatus, viuus exustus est sub Vuenceslao Cæsare Germano, & Gregorio huius nominis vndecimo, circa annum Domini 1377. Cœpit autem apud Pragenses primùm publicè docere contra indulgentias pontificias: atq; ex hac occasione perniciosi tunc tumultus in Bohemia contra sacerdotes & monachos exorti sunt.

Hussitarum origo.

Eorum verò insania (vt scribit Aeneas Sylvius, qui posteà Pius secundus Romanus pontifex dictus est, in de Origine Bohemorum, cap. 17.) talem ortum habuit: Quidam, inquit, nobilis Bohemus, ex domo quam Putridi piscis vocant, apud Oxoniam Angliæ ciuitatem studens, libros Iohannis Vuicleffi inuenit, & secum tanquàm thesaurum, patriæ suæ intulit, & hoc virus fœtidum tanquàm putridum piscem in suos ciues euomuit: & post recessum Teutonicorum de Praga ad Lipsiam, Ioannes Huss de libris Iohannis Vuicleff multa attulit in medium, asserens in eis omnem veritatem contineri. Et ità multos ad se pertraxit, qui cœperunt latrare in sacerdotes, & ab ecclesia catholica recesserunt, & impiam Vualdensium sectam atque peruicaciam amplexi sunt. Adeò quidem, vt ab isto Iohanne omnes penè Bohemi infecti fuerint. Qualiter verò in Concilio Constantiensi exustus sit, suprà dictum est in Hieronymo de Praga.

Ioānis Huss errores.

Huius verò pestiferæ & iam pridèm damnatæ factionis dogmata, talia fuerunt.

1. Romanum præsulem reliquis episcopis parem esse.
2. Inter quosuis sacerdotes, nullum discrimen esse.
3. Presbyterum, non dignitatem, sed vitæ meritum efficere potiorem.
4. Purgatorium ignem nullibì inueniri.
5. Mendicantium religiones, malos dæmones adinuenisse.
6. Intra ecclesiam bonos & malos non esse, sed in ea solos bonos contineri, illam que eos tantùm complecti.
7. Sub vtraq; specie, panis scilicet & vini, necessariò communicandum esse.
8. Excommunicationem à summo Romanorum pontifice, aut ab alio quocunque ecclesiæ prælato inflictam, non esse timendam, quòd ea sit (vt ait) censura Antichristi.
9. Omnia necessitate absoluta fieri, neq; posse aliter fieri, q̄ fiunt: ideoq; superfluas & inutiles fore orationes quæ ad Deū mittuntur. Quoniam si omnia (inquit) necessitate absoluta fiunt, frustrà quis Deum pro ea re quæ futura sit, orauerit, vtpotè quæ tametsi non oret, sit euentura: aut si futura non sit, etiàm si oret, nusquàm sit euentura.
10. Dicebat etiàm, eum qui à Deo prædestinatus est ad vitam, etiàm si mala opera agat, nunquàm posse esse membrum diaboli: & illum qui à Deo ordinatus est ad mortem, quantumcunquè benè viuat, nunquàm posse esse membrum Dei. Quā pestilentissimam hæresim (vt Alphonsus de Castro aduersùs hæreses lib. 12. ait) an- Hæresis prædestinatorū.

no

mo millesimo quingentesimo tricesimo. quarto amplexati sunt aliquot vulgares & idiotæ homines in Hollandia & Phrisia, asserentes nulli hominum bonum opus prodesse, aut malum obesse: sed omnia pendere ex sola prædestinatione & præscientia diuina. Quæ doctrina quot iu stos homines à bonorum operum exercitio auocauerit, & peccatores ad quæuis scelera perpetranda impulerit, dici nõ potest, vt sunt homines ad quamlibet doctrinam eis propositam amplexandam, procliues atq; propensi.

11. Docebat rursùs, liberam esse cuilibet Christiano verbi Dei prædicationem: adeò quidem, vt quantumlibèt illi à superiore interdicatur, nè id agat, illum tamen liberè & citra controuersiam posse deprædicare verbum Dei.

12. Asserebat deniq; Sanctos ab hominibus neq; honorandos, neq; inuocandos esse, sed soli Deo omnem honorem & gloriam deferendam.

13. Docebat quoq; duas naturas in Christo, diuinitatem scilicet & humanitatem, vnum efficere Christum.

14. Item quòd quadragintaquinq; articulorum Ioannes Vuicleff condemnatio per doctores sacræ Theologiæ facta, iniqua esset & rationi dissentanea.

Reliquos huius errores qui in concilio Constantiensi damnati fuerunt, quære infrà in Vualdensibus & Vuicleffistis: quos summatìm ad triginta recenset Ioannes de Turre cremata, sub finem quarti libri summæ de ecclesia. Contra quos Andreas de Broda doctor Pragensis, tempore eiusdem concilij Constantiensis scripsit. Edidit quoquè tractarum de venerabili sacramento corporis Christi, in quo luculenter & perspicuè probat non licere laicis sub vtraq; specie communicare.

HVTITAE.

22.

Hvritæ sunt sectâ Antilutherani, à quodam Ioanne Huto sic dicti, qui (authore Lindano Dubitantij sui dialogo secundo) sese corporaliter populum Israeliticum iactitabant, Cananæorum omnium excisores: diem Domini breuì instare, ideoque omnia ante eius aduentum abligurienda. Vndè ad summam sunt inopiam redacti, frustrà illum Domini diem intempestiuè expectantes. Hæc ille. *Hutitæ decoctores.*

HYMENAEVS.

23.

Hymenæus Apostolorum temporibus circa fidem naufragium fecit, ætate Domitij Neronis & Petri Apostoli, circa annum Domini 56. factusq; apostata & hæreticus, multos à veritate sectanda auertit: iamiam resurrectionem factam esse asserens, nec amplius futuram. De quo Diuus Paulus, suum exhortans Timotheum, ità ait: Hoc præceptum commendo tibi fili Timothee, secundùm præcedentes in te prophetias, vt milites in illis bonam militiam: habens fidem & bonam conscientiam, quam quidem repellentes, circa fidem naufragauerunt: ex quibus est Hymenæus & Alexander, quos tradidi satanæ, vt discant non blasphemare. Hanc porrò blasphemiam apertiùs explicat idem Apostolus in secunda ad eundem Timotheum epistola, in hunc modum: Prophana autem & inaniloquia deuita: multùm enim proficiunt ad impietatem. Et sermo eorum vt cancer serpit, ex quibus est Hymenæus & Philetus, qui à veritate exciderunt, dicentes resurrectionem esse factam, & subuerterunt quorũdam fidem. Hi nempè dicebant non aliam resurrectionem nobis sperãdam esse, posteaquam iam resurrectio in Christo completa esset. *Hymenæi hæresis.* *1.Tim.1.* *2.Tim.2.* *Hæreticorũ sermo vt cãcer serpit.*

Tertullianus libro de resurrectione carnis, refert quosdam adhuc suo vixisse sæculo, qui assererent, resurrectionem esse factam. Nam resurrectionem mortuorum, quam dicimus futuram, distorquebant in imaginariam significationem: nullamque aliam futuram prædicabant, quàm eam quæ iam fit, factaque est, nimirùm cùm quis Dei ignorantiam habet, mortuus est Deo, & in errore sepelitur, à quo redanimatus & reuiuificatus, Deo resurgit, discussa morte & sepulchri fossa. Ex quo videre licet, quàm *Resurrectionem iam factã asserẽtes* *Resurrectio mortuorũ imaginaria.*

perniciosum & canceris naturam sapiat, seu quàm contagiosum sit, prosanas concertationes inquirere, relicta pura & simplici veritate. Meritò ergò ab apostolis arguuntur hæretici, qui relictis his quæ ab eis audierunt, noua inducebant, & indè fraternæ charitatis fœdera dissipabant.

Hymenæi & Phileti hæresim qui nūc approbant. Sunt autem, qui hodiè huius Hymenæi & Phileti hæresim approbant, de quibus sic ait Lindanus Dubitantij sui dialogo secundo: Hymenæus, inquit, & Philetus asserebant carnis resurrectionem iam esse factam, aliamque non esse corporum expectandam. Sic sanè quondàm Antvverpiæ stolidus ille Loistarum paterculus. Idem Libertini in Gallijs docent, teste Caluino in actis Serueti. Anno 60.

ELENCHI ALPHABETICI OMNIVM HAERESVM LIBER NONVS.

DE LITERA I.

IACOBELLVS.

1.

IAcobellus Misnensis patria, moribus non minùs quàm literis clarus, apud Pragam totius regni Bohemorum vrbem primariam, docendi munere functus est, tempore Ruperti (quem alij Robertum Bauarum vocant) Cæsaris Germani, & Alexandri quinti huius nominis summi pontificis, circa annum Domini 1410. Hunc cùm Pragæ sacris concionibus præfectum Petrus quidam Dresensis Vualdensium peste corruptus, & patria sua exactus, reperisset, (quemadmodùm Aeneas Syluius libro de origine Bohemorum cap. 35. testatur) producto Euangelij loco, Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis: errarum fuisse grauiter ab ecclesia catholica ei persuasit, quæ speciei vnius tantùm cōmunione laicos esse contentos iussisset. Seque mirandum in modum mirari ait, hominem alioquì doctum, & qui pro sancto haberetur, quique populi instituendi onus suscepisset, non animaduertisse hūc circa communionem Eucharistiæ errorem, qui iampridèm ecclesiam pessundâsset. His verbis commotus Iacobellus, cùm perquisitis vetustis sanctorum codicibus, communionem calicis aliquandò vsitatā planeq; laudatam inuenisset, publicè populum admonet, nè deincèps communionem calicis, sine quo saluari nemo posset, quoquo pacto negligeret. Cui statim assensi sunt omnes hæretici, non mediocri gestientes lætitia, quòd articulum in Euangelica lege fundatum inuenissent, per quem Romanæ sedis vel ignorantia, vel nequitia argui posset. Huic morbo iam iam ingrauescenti inquiruntur remedia. Ad quæ adhibenda Ioannes 23. Romanorum antistes plenam remissionem peccatorum indulget his, qui pro tuenda ecclesia arma induerent. Recitatur in ecclesia Pragensi decretum pontificis. Quod cùm quidam sordidæ artis audissent, Ioannem papam Antichristum esse, ingenti voce clamârunt, qui Cruciadam contra Christianos decreuisset. Vbi quidem satis mirari nequeo, aliquos tam intemperantes esse & à ratione tam alienos, vt cùm in literis excellere videri velint, sequantur nihilominùs istius Iacobelli & similium hæreses, in quibus nulla subest doctrina, nulla fama doctoris, nulla vitæ sanctitas.

Ioan 6.

Iacobelli peruersum dogma.

ctitas, nullum deniq; ad suam doctrinam fulciendam miraculum: relictis D. Augustino, Hieronymo, Ambrosio, totaq; ecclesia Christi, cum omnibus Academijs & doctoribus, qui huic opinioni dissentientem doctrinam concionantur ac prædicant. Vide eadem de re plura in Petro Dresensi, & Satanistis.

IACOBITAE.

2.

Iacobitæ siue Iacobini à quodam Iacobo, genere Syro, nuncupantur, qui tempore Mauricij Imperatoris, & Pelagij huius nominis secundi Romanorum pontificis emerserunt, circa annum Domini 584.

1. Hi se primùm à D. Matthæo Apostolo ad fidem Christi conuersos esse iactant: sed tandèm inimico superseminante zizania in medio tritici, in hæresim prolapsi sunt. Dicebant nanq;, non esse necessarium sacerdoti confiteri peccata sua, sed Deo soli.

2. Paruulos suos (vt ait Bernardus à Luxemburgo in Catalogo hæreticorum) circuncidebant, adustione quadam in fronte vel in genis impressa, hinc putantes originale peccatū expiari, huic Christi dicto innixi, quod apud Matthæum habetur in hunc modum: Ipse vos baptizabit in spiritu sancto & igne: hoc solùm ad literam exponentes. *Matt 3.*

3. Vnam tantùm in Christo naturam profitentur.

4. Paruulos adhuc ad vbera pendentes, sub vtraque specie communicant, instàr Græcorum.

5. Non credunt sanctam Trinitatem, sed vnitatem solùm: in cuius rei significationem, crucis signaculo vno digito se signant & muniunt.

6. Horum presbyteri, Diaconi, & Subdiaconi omnes simul altari adstant, simulque communionem recipiunt: ea occasione, quòd tres Reges simul ad præsepium Domini, eidem munera obtulerint.

De his ità scribit Nicephorus libro decimooctauo, capite quadragesimoquinto, historiæ ecclesiasticæ: Quis verò, inquit, hic Iacobus fuerit, vndè Iacobitæ nomen acceperunt, æquum esse puto vt hic referam. Altiùs autem narrationem petam. Postquàm Eutycheti & Dioscoro à sancta quarta Chalcedonensi synodo dignitas abrogata est, qui illorum dogmata defenderunt, facta ab ecclesia catholica defectione διακρινομένους, hoc est, segregatos siue ambigentes, seipsos appellarunt: neque vllo modo, vt quæ rectè in concilio sancto statuta essent comprobarent, adduci potuêre. Iji in duodecim sectas dissecti sunt: ex quibus multa millia hæresum pullularunt. Ex quarum sectatoribus quidam Eutychianistæ vocati sunt, Alij Acephali, alij Monophysitæ, alij Theodosiani, alij Iulianistæ, alij Tritheitæ, alij Agnoëtæ, alij Theopaschitæ, alij Armenij, alij Seueritæ, alij Aphthartodocitæ, alij Phantasiastæ, alij Manichæi, alij Pthartolatræ, alij deniquè Scenolatræ sunt appellati. *Multarum hæresum author Iulianus Halycarnasseus*

Iacobus porrò, à quo nunc quoquè, vt iam diximus, Iacobitarum hæresis denominata celebratur, Syrus genere fuit, obscurus prorsùs, & nulla gloria vir: qui etiàm Zauzalus propter summam tenuitatem est cognominatus. Hic Eutychetis & Dioscori, Cnaphæique prætereà Petri atque Seueri dogmate recepto, magnoperè id apud Syros propagare studuit. Ecclesia sanè Catholica Dominum nostrum Iesum Christum subsistentiam vnam è duabus naturis consistentem, Deitatis, inquam, & humanitatis profitetur: ità vt vtraque harum post vnionem proprietates suas saluas conseruet, & duarum istarum naturarum, vnio mixtionem & confusionem, mutationemque & alterationem nullam admittat. Ipseque idem Deus sit & homo, & voluntates virtutesque operatrices duas, diuinam videlicet simul & humanam, habeat. Eutyches autem duas quidem & ipse ante vnionem naturas dixit, deindè vnitas. Post vnionem autem in vnam eas naturam abijsse, confusasq; esse, & mixtionem subijsse, opinatus est: Adeò, vt & diuinitas ea quæ humanitatis fuêre, passa sit, & contrà. Proindè hæc ità opinantes, Monophysitas & Theopa- *Cap. 52.* *Catholicæ ecclesiæ sententia circa substantiam vnam è duabus naturis Christi.* *Eutychetis error.* *Monophysitę & Theopaschitæ ijdē.*

 pa-

paſchitas diuini patres noſtri cognominauerunt. Ea ipſa opinione Dioſcorus Alexandriæ patriarcha, & Petrus Cnaphæus, Seuerusq; Acephalus, epiſcopi Antiocheni, atq; inſuper alij tranſuerſim abducti ſunt.

Enimuerò eo, quem diximus, Iacobo Monophyſitarum opinionem apud Syros prædicante, magnum exortum eſt diſſidium. Nam qui rectæ opinioni adhæſerunt, Melchitæ appellati ſunt, quòd ſanctam quartam ſynodum & Imperatorem ipſum (Melchi enim Syris rex eſt) ſectarentur. Qui autem diuerſum ſenſerunt, multa variaque habuêre nomina. Iacobitæ tamen maximè ſunt cognominati, proptereà quòd ei quem dixi, Monophyſitarum hæreſis ſtudioſo Iacobo adhærerent. Qui etiàm anathemati traditi ſunt, vt Monophyſitæ ſcilicet, & Theopaſchitæ.

Melchitæ apud Syros.

Poſtcà verò aliud etiàm hæreſum examen ad ſe pertraxêre, quæ Trinitatem cõſubſtantialem credentes, vnam naturam poſt vnionem in Chriſto eſſe docuerunt, ſacram quartam ſynodum repudiantes, ac deinceps omnes ſanctos patres reijcientes. Et quod maximum eſt, diuinitati ipſius vnigeniti perpeſſionem tribuerunt, Ter ſancto illi hymno appendicem hanc, Qui crucifixus eſt pro nobis, annectentes. Talis Iacobitarum hæreſis radix extitit. Iacobus autem Armeniorum quoquè ſectæ dux fuit. De qua vide ſuprà in Armenijs.

Iacobus Armeniorum hæreſis dux

IACOBVS PRAEPOſiti. 3.

IAcobus Præpoſiti, ordinis fuit Eremitarum ſancti Auguſtini, Flander natione, & ſectâ Lutheranus. Hic cùm apud Antvverpiam varijs in locis Lutheri dogmata loco Euangelij diſſeminâſſet, tandèm compræhenſus, & ad palinodiam decantandam damnatus, in maiori eccleſia Bruxellenſi, coram ingenti hominum multitudine, ſacra imperiali maieſtate cum ſua curia illic reſidente, ſolennem fecit ſuorum dogmatum reuocationem, circa annum Domini 1523. ſub Carolo quinto Cæſare Germano, & Clemente ſeptimo huius nominis ſummo pontifice.

Fuit autem eius reuocatio huiuſcemodi: Ego frater Iacobus Prępoſiti, religioſus ordinis Eremitarum ſancti Auguſtini, anathematizo omnem hæreſim eamque præcipuè de qua diffamatus ſum, quam frater Martinus Luther in ſuis libris & ad populum ſermonibus, his temporibus & docuit & tenuit, propter quam à ſede apoſtolica tanquàm hæreticus cum ſua doctrina damnatus eſt, maximè quo ad articulos in literis Apoſtolicis comprætenſos. Conſentio etiàm cum Romana eccleſia in omnibus quæ ad Chriſtianam religionem ſpectant: & confiteor quæcunq; ſedes Apoſtolica confitetur, & reprobo quæ reprobanda cenſet. Sentio prætereà & teneo pręfatum Martinum cum ſua doctrina ritè atq; legitimè à dicta ſede condemnatum, eius libros, tractatus vel ſermones, tam editos quàm edendos, rectè vetitos legi, vel teneri, ac incendio tradi mandatos. Specialiter autẽ reprobo quoſdam articulos, quorum alios publicè prædicaui, alios priuatim & doloſè expreſſi, reliquos apud me ſenſi, juxta formã quæ ſequitur:

Forma reuocationis errorum Iacobi Prępoſiti.

1. Tantùm tria eccleſiæ Sacramenta Baptiſma videlicet, Pœnitentia, & Euchariſtia, expreſſa in ſacra ſcriptura, ſunt diuinitùs inſtituta, reliqua autem quatuor humanitùs per eccleſiam.

Articuli quos retractauit Iacobus Prępoſitus.

2. Non eſt indulgentijs confidendum.

3. Papa indulgentias dare non poteſt.

4. Indulgentiæ non ſunt efficaces.

5. Nulli merita ſanctorum applicari poſſunt.

6. Omnia opera ſanctorum, peccata ſunt, & egent miſericordia ignoſcente & remittente.

7. Nullus eſt eccleſiæ theſaurus præter Chriſti merita, quæ duntaxat per ipſum Chriſtum vnicuiq; ſecundum ſuam fidem applicantur.

8. Lutherus cum ſua doctrina, non eſt legitimè per ſedem Apoſtolicam condemnatus.

9. Liberum arbitrium cauſa non eſt effectiua actuum ſuorum interiorum, ſed receptiua duntaxat, & vt ſolummo-

do

do passiuè se ad ea habeat.

10. Omne opus liberi arbitrij quantumcunque bonum, peccatum est, egens DEI misericordia ignoscente & remittente.

11. Quicquid agit homo ante iustificantem gratiam, peccatum est.

12. Vnica refectio, & à certis cibis abstinentia tempore ieiunij, contra rationem præcipiuntur, & contra scripturam.

13. Christiani sunt liberi ab eiusmodi ieiuniorum obseruantia, nec ipsa facit quidquam ad legis diuinæ obseruantiam.

14. Dubium est, an homo se voto obligare possit ad supradictum ieiunium.

15. Papa vel ecclesia non vult nec quidem potest sibi subditos sub pœna peccati mortalis obligare ad hunc sensum, quod quis transgrediens præceptum hominis, peccet mortaliter.

16. Superiores non tenentur subditos obligare sub pœna peccati mortalis.

17. Subditus sui superioris præceptum transgrediens ex ignorantia supina vel passione, secluso scandalo, non peccat.

18. Papa de iure diuino non est caput ecclesiæ.

19. Petrus solo iure humano factus primus & supremus inter reliquos Apostolos: & idem censendū est de quolibet Petri successore.

20. In omni foro tam exteriori quam interiori, omnes Episcopi sunt æquales.

21. Concilium ritè congregatum, præcisè tantum decidere potest, quantum sacra scriptura expresse continet.

22. Concupiscentia quæ in baptizato relinquitur, est peccatum propriè dictum contra hoc, Non concupisces.

23. Caro tali concupiscentia infecta, ad omne opus liberi arbitrij concurrit, vndè quodlibet opus humanum, peccatum efficitur. Idem censendum est de martyrio Petri, & aliorum sanctorum operibus.

24. Omnes laici sunt sacerdotes.

25. Qui manet in peccato mortali, non manet in baptismo, sacerdotio, episcopatu, vel papatu.

26. Displicentia de peccatis admissis, non est via ad gratiam iustificantem, sed è diuerso, gratia est via ad ipsam displicentiam.

27. Dolor de vno peccato sine dolore omnium, est peccatum.

Omnes igitur & singulos iam dictos articulos, ego Iacobus Præpositus improbo, reuoco, & condemno, quorum quidē aliqui sunt notoriè hæretici & à sanctis patribus reprobati, quidā v[illegible] scandalū & offensionem patiunt, alij verò pias aures & simplicium mentes offendunt atque seducunt: & omnes in summa veræ vnitati catholicæ obluctantur. Profiteor autem hęc omnia purè & sine vlla coactione, aut conditione & ex syncæritate animi, plane que de veritate edoctus, & in quæ iuro per sanctam Trinitatem.

Quæ omnia cùm ab eo hoc ritu & ordine peracta fuissent, tandem in errorem pristinum relapsus est, & in eundem lapidem offendit. Ex quo effectum, vt fratres illius conuentus, quos ille seduxerat, vinculis & custodijs sint mancipati, & conuētus eisdem ex mandato Adriani sexti sūmi Romanorum pontificis, apud Antuerpiam funditus deletus sit & solo adæquatus. Hæc ex Bernardo à Lutzemburgo in catalogo hæreticorum.

IACOBVS IVSTVS.

4.

IAcobus Iustus inter Begardos, quorū prius meminimus, quique Germaniam inferiorem incoluisse dicti sunt, primi cerius & antesignanus fuit, tempore Ludouici Cæsaris Germani, & Ioannis huius nominis vigesimisecundi Papæ, circa annum Domini 1314.

Hic cum asseclis & collegis dicebat, per Begardorum hæresibus omnes condemnatos, siue religiosi, siue laici essent illi, tā per summum pontificem in curia Romana, quàm alibi per fidei inquisitores, beatos fore, & esse martyres Christi. Sed eorum hæreses fuerunt tandem Valentiæ damnatæ per fratrem Nicolaum Rosellium Prædicatorij Ordinis inquisitorem, qui posteà Cardinalitiam dignitatem pro meritis assecutus est, & per episcopū Hugonem Souelletonem. Horum hæreticorum tres iam vita defuncti, excommuni-

cati per eosdem fuere, & vt impœnitentes damnati, Guilhermus videlicet, Gilibertus, & Bartholomeus Faustus, & quidam alius, cuius nomen ignoratur. Iacobus verò Iustus, septis murorum inclusus fuit, vbi & miseram vitam finiuit. Hæc ex Bernardo à Luxemburgo. De his vide plura in Begardis & Beguinis.

IBAS EDISSENVS *episcopus.*

5.

IBas Edissenus episcopus fuit & hæreticus tempore Zenonis Imperatoris & Simplicij Romani pontificis, circa annum Domini 476.

Ibæ episcopi hæresis. Hic in quinta Synodo Constantinopolitana sub eodem Iustiniano coacta, cui affuerunt patres 165. cum Theodoro & Anthemio eiusdem factionis hominibus, hæresis damnatus est, quòd epistola quadam ad Marim Persam ab eo scripta denegaret Domini verbum de sancta genitrice semperque virgine Maria incarnatum hominem factum. Dicebant nempe impij isti, Mariam virginem hominem tantum, non Deum, peperisse, ideoque illam non Theotocon, sed Christotocon, appellandam, purum hominem ex ea natum esse, quem templum appellabant, solummodo adstruentes, tanquam alio Deo verbo, & alio homine existente.

Sanctum quoq; Cyrillum Hierosolymorum episcopum illis refragantem, velut hæreticum reprehendebant culpabantq; Ephesinam sanctam primam synodum, quòd tanquam sine præiudicio & indicta causa Nestorium gradu mouisset & anathemati subiecisset.

Sancta quinta vniuersalis synodus Constantinopoli coacta. De his ità scribit Nicephorus ecclesiasticæ suæ historiæ lib. 17. cap. 27. Itaque episcopatum veteris Romæ administrante Vigilio, nouæ autem primùm Mena, deinde Eutychio: Alexandriæ Apollinari, Antiochiæ Domino. Hierosolymorum autem Eustathio: quum eis etiam adesset Gregorius Agrigentinus, vir vitæ sanctitate, eloquentia, & veritatis doctrina omnibus propè superior: Imperator Iustinianus sanctam quintam Oecumenicam synodum, episcopis ecclesiarum omnium euocatis, coëgit. Ea coacta, Iustinianus, quidnam de rebus Theodori Mopsuestiensis & Theodoriti, eiusdemque scriptis, quæ aduersùs duodecim capita sancti Cyrilli composuit, & prætereà de Ibæ ad Marim Persam missa epistola dicerent, interrogauit. Vide causã cõcilij talis cogendi, in titulo Theodori Mopsuestiensis episcopi. Atque vbi multa Theodori & Theodoriti dicta, & lecta, clarè satis demonstratum est, non tum solum, verùm anteà etiam dudum Theodorum Mopsuestiensem ab ecclesia proscriptum, & ex sacrarum tabularum albo eiectum esse, hæreticosque etiam pòst eorũ mortem damnandos esse: nulla interposita mora, Theodorum ipsum, & prætereà quæcunque Theodoritus contra duodecim diui Cyrilli capita & rectam fidem scripsisset, atque insuper Ibæ epistolam, anathemati subiecerunt, decreto in hæc verba composito: Quum magnus Deus & saluator IESVS CHRISTVS iuxta euãgelicam parabolam &c. Et deinceps: Condemnamus verò, & anathemate confodimus, præter omnes alios hæreticos, à sanctis quatuor concilijs, & à sancta catholica & apostolica ecclesia condemnatos atque anathemate ingulatos, Theodorum etiam, qui Mopsuestiæ episcopus dictus est, impiaque eius scripta: & quæ impiè quoquè Theodoritus aduersùs rectam fidem, & duodecim capita eius, qui in sanctis est Cyrilli, & contra priorem sanctam synodum Ephesinam: denique quæcunque idem Theodoro & Nestorio patrocinatus scripsit. Adhæc anathemate ferimus impiam etiam epistolam, quæ ab Iba ad Marim Persam conscripta esse dicitur. Hæc quidem sic acta. Damnantur impia scripta Theodori Cyri episcopi, & Ibæ Edesseni.

ICONOCLASTAE *seu Iconomachi.*

6.

ICONoclastæ siue Iconomachi, Imaginum demolitores, vel ruptores appellantur. Hæc porrò hęresis primum cœpta est circa annum Domini 719. tempore Gregorij secundi huius nominis maximi Romanorum pontificis, & Leonis tertij Imperatoris, qui & Iconomachus appellatus est, hoc est, imaginum impugnator, Leo tertius imperator, Iconomator,

tor, propterea quòd imagines & statuas sanctorum è templis auferri & incendi mandârit. Aduersùs quam hæresim septima Synodus Nicena à trecẽtis & quinquaginta episcopis celebrata fuit: de qua non incongruum fuerit, quæ scripsit Photius, quanuis verbis paulò amplioribus, hîc adscribere, quoniam ad hæc nostra quoque tempora, in quibus cum eodem Leone & eius sequacibus Caluinistę & Sacramentarij omnes cupiunt eas abolitas, valdè sunt accommodata.

ebus appellatus.

Photius.

Hoc sacrum, inquit, magnumque concilium recẽns patefactam & barbaram hęresim, quæ ab impijs & execrandis hominibus parta erat, diuina communiq; sententia simul cum ipsius authoribus condemnauit. Infelices enim homines isti, verbis non confitentes se Christo vero Deo nostro maledicere, factis omnia in eum maledicta & linguæ petulantiam congesserunt. Cumque illum sine medio & sine aliquo velo contumelia afficere non auderent, per venerandam imaginem, omnem Christo inimicæ mentis cupiditatẽ expleuerunt. Adorandam enim Christi imaginem, per quam idolorum error excluditur, (proh nefarium scelerate atque impiæ linguæ cogitationisque sonum) idolum appellauerunt, & omnibus ipsam ignominijs afficientes, & per plateas ac vias publicas trahentes, & pedibus conculcantes, in ignem coniecerunt: spectaculum Christianis hominibus miserandum, & sola Christi hostium impietate dignum. Eadem & in reliquas sacras imagines contulerunt, cùm celeribus pedibus sanguinem funderẽt, dirisque manibus ac impuris labris petulantiam exercerent, nec vllam tanti furoris atque dementiæ satietatem caperent homines pessimi. Sacras Christianorum notas & effigies, non minùs quàm si gentium essent abominationes, immò verò magis publicè detestabantur. Ex quo bellum grauissimum aduersùs Christum & sanctos eius commouebatur. Omnibus enim perspicuum est, honorem imaginibus habitum, ad eos transire, quos illæ referunt. Verùm isti noua Iudæorum Christi hostium progenies, dum Christi atque sanctorum eius imagines afficiunt contumelia, ea perficiunt, in quibus patres ipsorum defecerunt. Irruunt enim in facinus Iudæorum, singularique alacritate patres suos superare conantur. Et dum non audent in medio Christianorum, labris etiàm Christum abnegare, in eundemque ipsum Iudaicum paternumque zelum deprehenduntur incidere, & adulterinam etiàm hanc ostendunt imitationem: nec vllo cõsistunt loco, sed tanquam veneno hæresis ebrij, huc illuc iactantur & ruunt. Christianos enim se esse profitentur, & aduersùs Christum debacchantur: Iudæos se appellari nolunt, & imagines oppugnantes, zelum ipsorum, Christo inimicũ imitantur & superant. Idololatriæ nomẽ vitant, & se in ipsos Christianos, diuinaq; Christianorum sanctaque mysteria nihilo idololatris leniores præbent.

Contra demolitores & impugnatores, cõtẽptoresque imaginis Christi & sanctorum.

Quamobrem sanctum & Oecumenicum concilium eos qui adulteræ istius & multis feminibus commixtæ opinionis ignobilitatem fugere noluerũt, tanquam nothos & à fideliũ nobilitate alienos, insolubilibus anathematis vinculis cõstringendos iudicauit. Imaginem autem Christi veri Dei nostri, ex Apostolorum & sanctorum patrum traditionibus, & sanctorum oraculorum testimonijs, ad honorem & venerationem illius quam ipsa refert, adorandam atque colendam suffragijs omnibus censuit, & confirmauit: cùm adoratio nimirùm atque honor adhibeatur eodem modo, quo in alijs sacris notis & formis sanctissimæ latriæ vtimur. Neque enim in illis consistimus, honoremque & adorationem concludimus, neque ad alios & diuersos fines distrahimur: sed per diuersum & singularem ipsorum cultum & adorationem, quæ cernitur, sacra conuenientique ac minimè diuisa ratione animos nostros ad inuisibilem illam singularemque atque vnicam diuinitatem dirigimus. Sic venerabilem crucem adoramus, in qua Domini corpus extensum est, & sanguis ille, quo mundus vniuersus purgatus est, emanauit: & ligni natura illius fluxibus irrigata, pro morte vitam perpetuam tulit. Sic crucis signum adoramus, quo dæmonum agmina fugantur, & varij curantur

Sententia Synodi Nicenę contra Iconoclastas.

De veneratione sanctæ crucis.

tur morbi, cùm semel in ipso exemplari gratia & virtus exhibita sit, & vsq; ad exẽpla similis vis se diffundat.

Qua ratiõe honos imaginibus tribuatur, & reliquijs & templis, & sepulcris sanctorum.

Hæc igitur singula, nempe Christi imaginem, & ipsam crucem, crucisq; notam, cultu adorationeque prosequentes, honorem & adorationem non in ipsis concludimus, sed ad eũ dirigimus, qui propter incredibiles diuitias amoris erga nos, factus est homo, & mortem propter nos pertulit contumeliosam. Sic & sanctorum tẽpla, & sepulcra, & reliquias, ex quib⁹ morborum curationes emanant, fideliter adoramus, Christum verum Deum nostrum, qui gloria ipsos affecit, collaudantes & celebrantes. Et si quid ijs in mysticis & sanctis nostris sacrificijs simile est, per munus & gratiam in illis exhibitam, præcipuum authorem & præcipuam causam agnoscimus & commendamus. Quapropter & diuinus & sanctus ille beatorum ac sacrorum virorum cœtus, non solùm imaginẽ Christi, quemadmodùm diximus, verùm etiàm immaculatissimæ semperque virginis Mariæ & dominæ nostræ Dei genitricis, & sacras sanctorum omnium imagines, pro ratione excellentiæ & sanctitatis exemplarium colendas & adorandas communium oraculorum decretis constituit & confirmauit. Per ipsas enim ad præsentiam quodammodò atque congressum, animi ducimus intentionem: & per hanc diuina naturamque superante coniunctione copulamur cùm illo, qui summus est rerum expetendarum.

Hæc igitur sapienter diuineque, septimum illud Concilium decreuit atque cõstituit. Quo quidem facto, omnem hæreticam pestem ac turpitudinem à grege ratione prædito depulit, propriumque decus & pulchritudinem ecclesiam recipere ostendit. & tanquàm sponsam nõ in fimbrijs aureis, sed intelligibilibus decoratã imaginibus, ad Christi sponsi dexteram constitutam, hilaribus & lætis oculis toti fidelium multitudini conspiciendam honorandamque demonstrauit. Hucusque Photius.

Vsus sacrarum imaginum.

De hac re rursus, hoc est, de vsu sacrarum imaginum, Nicephorus ecclesiasticę historiæ lib. 6. cap. 16. scribit in hunc modum: Sanctorum Apostolorum Petri & Pauli, ipsiusque adeò Christi, & eius quæ eum supra naturæ captum mirificè genuit virginis matris, colorib. adumbratas imagines, plurimas ad hunc vsque diem conseruatas esse nouimus. Ac Lucas quidẽ apostolus primus ipsas accuratè, opus id exorsus, manibus suis depinxit: deindè verò ex veteribus alij quoquè viri, pro eo atquè par erat, veluti seruatores suos in signis & picturis seruantes, idem fecere: ethnica quidem illi fortasse consuetudine ducti, & morem eum colere soliti, absque tamen necessaria obseruatione id tradiderunt. Sed ecclesia indè acceptum magis atque magis adauxit (prouidẽtia Dei curante atque disponente) non modò effigies & statuas, verùm etiàm vestes, baculos, & lectos sanctorum illorum virorum conseruans ad memoriam eorum sempiternam. Sicuti & Iacobi thronum ad multa tempora seruatum esse scimus, quem fratrem ipsum Domini, primum Hierosolymorum episcopum, ab ipso Christo & Apostolis creatum esse, sacra monumenta tradidere. Venerati sunt enim hunc successores eius asseruatum, satis apertè declarantes, quo cultu & studio Deo dilectos viros sint prosequuti. Quemadmodũ id ad nos quoquè est transmissum, apud quos multa etiàm memoriæ gratia asseruantur. Verùm de his hæc dicta sufficiãt: Hactenùs Nicephorus.

Lucas eas primus pinxit.

Vsus defunctorum sanctorum monumẽtorũ.

Thronus Iacobi fratris Domini.

Fuerat autem jam anteà damnata hæresis hæc Iconomachorum à Gregorio tertio, qui Leonem etiàm Imperatorem, per quem euersæ fuerant imagines & eiectæ, sicuti suprà diximus, percussit anathemate. Quod idem statuit contra filium eius Constantinum, qui sui patris impietatem fuerat imitatus, Stephanus Papa tertius. Leo enim Imperator inuito pontifice Romano, (vt author est Carion lib. 3. Chronicorum) concilium Byzantij 1339. episcoporum celebrauerat, vbi statutum fuit, è templis imagines tollendas & comburendas esse. Quod videns Gregorius tertius summus pontifex, Romæ aliam synodum celebrat, præsentibus Italiæ prælatis, in qua statuitur, maiore, quam vnquàm anteà, cultu imagines sanctorum obseruandas esse: & pontifex imperatori Leoni id facere recusanti, sacris interdixit:

Leo Imperator eiecit imagines è templis, eiusque filius Constantinus, vndè vterque excommunicatur.

xit. Quæ res vna fuit ex præcipuis causis, propter quas à Græcis Imperatoribus defecerunt Latini, Nam summus pontifex (teste Platina & Sabellico) Leone Imperatore neglecto, Carolum Martellum Franciæ magnum principem contra Longobardos, qui iam pacem cum Romanis, reiecto imperatore, sancierant, in Italiam vocat, à quo ea contra eiusdem Imperatoris insultus seruata est, & parére summo antistiti ecclesiæ coacta.

Carol. Martellus Italiæ protector.

Memoriæ etiàm produnt historiæ, diuum Gregorium huius nominis primū, Serenum quendam episcopum Massiliensem per epistolam redarguisse, quòd inconsiderato zelo, sanctorum imagines confregisset, timens nè à populo adorarentur. De qua re, de Consecratione dist. 3. cap. Perlatum, dicitur in hunc modum: Nam quod legentibus scriptura, hoc & idiotis præstat pictura cernentibus: in ipsa ignorantes vident quid sequi debeant, in ipsa legunt qui literas nesciunt. Et ca. Venerabiles: Christiani venerantur sanctorum imagines in memoriam sanctorum, & recordationem primitiuorum olim factorum, id est, rerum gestarum. De hac re vide plura in Constantino Imperatore, Leone tertio, Vualdensibus, Ioanne Vuicleffio, & Xanaia Persa.

Seren. Massiliensis episcopus à diuo Gregorio ob eiectas diuorū imagines redargutus.

De Iconomachis verò nostri temporis sic scribit Lindanus Dubitantij sui dialogo 2. Crucis signum, inquit, vt maledictum fugiunt Iudæi, nec in fronte pingere volunt: ità & Euangelici nostri temporis crucis figuram multis in locis abolent, & tanquàm maledictum in fronte ferre aut pingere horrent: adeò vt Lutherus ipse festum Crucis, tanquàm semijudæus anathemate damnauerit. Festa sanctæ Crucis, inquit libro de Missandi formula anno 1524. anathema sunt. Brentius verò cum alijs quibusdam impijs, Catholicos ob pias sanctæ Crucis cæremonias sacrilegæ magiæ accusare non veretur, atque plùs quàm Iudaicè pias ecclesiæ cæremonias & consecrationes, quæ teste diuo Augustino non sine cruce conficiuntur, exagitat, subsannat, exibilat.

Crucis signu exhorrēt Iudæi & nostri tēporis Euangelici.

Festū sanctæ Crucis, Luthero est anathema.

Brentius.

Imagines Iudæi non ferunt, vt nec Zuingliani siue Caluiniani, quemadmodùm Synagoga Geneuæ loquitur, nullā omninò habens Turcico more vllius rei imaginem. Hæc Lindanus Et Staphylus de Lutheranorum inter se concordia: Iconoclastæ, inquit, sunt qui Christi, omniumque sanctorum imagines è templis eijciunt, suas autem & vxorum suarum effigies elegantissimè & amatoriè depictas reponunt, sicutì quondam fecit Simon Magus & pellex ipsius Helena, vt Nicephorus testatur. Idem nostri Euangelici prophetæ faciunt etiàm. Exempla eorū testantur, Hæc Staphylus.

Imagines.

IDOLOLATRAE *hæretici.* 7.

Idololatræ hæretici dicuntur, quòd dogmata ab ecclesiæ definitione aliena, velut deos quosdam nouos, recentesque, & quos non coluerunt patres eorum, sequantur. Vndè Vincentius Lirinensis, aliena ab ecclesia dogmata, vetus Testamentum deos alienos appellare scribit, quòd ad hæreticis ipsorum opiniones haud aliter obseruentur, quàm à gentilibus dij sui. Quod itaque legitur in Deuteronomio, Si surrexerit in medio tui prophetes, & prædixerit signum atque portentum, & euenerit quod locutus est, & dixerit tibi: Eamus, & sequamur deos alienos quos ignoras, non audies verba prophetæ illius, quia tentat vos Dominus Deus vester, vt palàm fiat, vtrùm diligatis eum an non, in toto corde, & in tota anima vestra: per deos alienos, extraneos errores dicit significari, nouos quosdam & inauditos: quos propterea spargi nonnunquàm patitur DEVS, vt probet constantiam nostram in diligendo se, & in adhærendo sanæ doctrinæ. Quemadmodùm enim à Paulo scriptum est, Oportet & hæreses esse, vt qui probati sunt, manifesti fiant. Ob hoc (ait Vincentius Lirinensis) hæreseōn non statìm eradicantur authores, vt probati, manifesti fiant: id est, vt vnusquisque quàm tenax & fidelis, & fixus Catholicæ fidei sit amator, appareat. Et reuerà cùm quædam nouitas ebullit, statìm cernitur frumentorum grauitas, & leuitas palearum: tunc

Deut. 13.

Dij alieni, errores extranei sunt.

1. Cor. 11.

Hæreses & errores quare patitur & suffert Deus.

sine magno molimine excutitur ab area, quod nullo prodere intrà aream, tenebatur. Nanque alij prorsùs auolant, alij verò tantummodò excussæ, & perire metuunt, & redire erubescunt, saucij, semineces, & semiuiui: quippe qui tantam hauserint veneni quantitatem, quæ nec occidat, nec digeratur, nec mori cogat, nec viuere sinat. Hæc Lirinensis.

Quomodo peccatur cõtra primum præceptum

Ex his (inquit Hosius in explicatione secundi præcepti) perspicuum esse potest, quòd non tunc solùm peccatur contra præceptum, quo vnum Deum colere iubemur, quandò vel planetæ, vel astra, vel reliqua Gentium dæmonia coluntur, aut cùm adorantur idola manufacta: verùm etiàm cùm adorantur idola vitiorum, multoq; deteriorem esse simulacrorum cultum, quo sua quis phantasmata colit, & quo suas imposturas pro verbo Dei populo venditat, quàm sit is, quem suis Gentes præstant simulacris. Nam quòd primo præcepto prohiberi quidam putãt sanctorum inuocationem & imaginum venerationem: quandoquidem non alia ratione sancti qui cum Deo viuunt, quã ij qui constituti sunt adhuc in corpore mortis huius, inuocantur, hoc est, non tanquàm largitores, sed tanquàm intercessores: deindè verò qui tribuitur honos imagini, non aliò quàm ad prototypum refertur: sicut etiàm à Basilio legimus annotatum: cùm nemo tam sit lapis, vt lapidibus & lignis inesse putet sensum: nihil contra primum præceptum peccatur, si sanctis & eorum imaginibus debita veneratio præstatur, modò nè in homine, néve in statua, aut depicta tabula aliqua, sed in solo Deo spes omnis & fiducia collocetur. Vndè sanctam Synodum septimam, cuius suprà mentionem fecimus, exclamâsse legimus: Quicunque sententias sacræ scripturæ de idolis, contra venerandas imagines adducunt, anathema. Qui venerandas imagines idola appellant, anathema. Qui dicunt, quòd imagines Christiani vt deos adorant, anathema. Quòd similiter in octaua factum reperitur.

Basilius in libro de Spiritu sancto ad Amphil. cap. 18.

Synodus septima, Acti. 7.

Synodus 8. Actio. 10.

Cæterùm hominis alicuius verbum, contra receptam ecclesiæ totius doctrinam pleraque omnia docentis, tanquàm DEI verbum amplecti, & adorare illud quod ab eo scriptum est, seque coram eo incuruare, quæ est, si hæc non ipsissima idololatria? Quid enim aliud faciunt hoc genus homines, quàm quod scribit Hieronymus, pro Christo adorant Antichristum? Dicit Lutherus: Quod ego doceo, DEI verbum est, & purum Euãgelium: statim adorant, & incuruantur coram idólo. Dicunt idem Zuinglius & Caluinus, dicunt Anabaptistæ, dicunt alij quoque hæretici: mox hominis, vel diaboli potiùs per hominem loquentis verbum, pro Dei verbo, proque Christi Euangelio miseri amplectuntur & adorant. Horrenda hæc est idololatria, ac velis, quod aiunt, remisq; fugienda. Quid enim ex eo consequitur aliud, quam cùm vnaquæque secta suum verbum, verbum Dei esse iactet, vt isti tot deos habeant, quot sunt hæresiarchæ? Quos videre licet, neglectis veterum orthodoxorum scriptis, in quibus cum doctrina certabat vitæ sanctimonia, non aliundè iam ferè, quàm ex impurissimi alicuius hæretici libris opinionem suam confirmare, nec minore authoritate, quæ ab illo dicta, quàm quæ in Canonicis libris scripta sunt, proferrre. Huc idololatriæ cæcas hominum mentes, præstigijs dæmonum adductas esse videmus.

Mera idololatria.

Idololatria horrẽda, quod falsam doctrinã pro Euangelio recipit & adorat aliquis.

Peccant igitur contra præceptum hoc, qui & colunt ipsi sua phantasmatá, & coli volunt ab alijs, tanquam idóla, & quod ipsi sentiunt, DEI verbum vocant & Euangelium: vt sic eueniat quod à propheta scriptum est: Vocauerunt in terris nomina sua. Haud aliter enim isti diuinitatis opinionem affectant, quàm fecisse scribit olim in Libya Psaphonem quendam Tyrius ille Maximus, qui quàm plurimas aues cepisse dicitur, vocales & humani sermonis dociles, easque sonare docuit hæc verba: Magnus Deus Psaphon: atque ita doctas emisit in montes. Illæ verò quæ didicerant, canebant, ac reliquas item aues eadem sonare docebant. Porro Libyes cùm ignorarent commentum, credentes id diuinitus accidere, Psaphoni rem diuinam facere decreuerunt, & eum in

Psal. 48.

Hæretici diuinitatis nomen affectant.

in deorum numerum retulerunt. Sic isti, cupientes & ipsi in deorum numerum referri, verbo suo verbi DEI titulum prætenderunt, atque vt verbum Dei vocaretur à rudibus, perfecerunt: à quibus iam pro dijs quibusdam eos coli videmus. Neque verò ipsi tantum hæretici, sed & qui dogmata eorum recipiunt, atque ea tanquam Dei verbum amplectuntur, violati præcepti huius rei sunt. Hæc Hosius.

Hæretici & qui eorum errores sequuntur idololatræ sunt.

Rursùs idem in Parænesi & peroratione libri de Cæremonijs ecclesiasticis & Traditionibus humanis, ita inquit: Iam verò si verbi DEI appellatione, quod nūc (proh dolor) non rarò fit à multis, verbū hominis dignati fueritis, videte, nunquid non germana sit hæc idololatria. Fugite idola per Deum immortalem. Non est Deus Caluinus, nō est Deus Lutherus, non est Deus Bucerus, aut quicunque tandem alius ex illis, qui multo crudeliùs Christi corpus sanctissimum tractauerūt, quàm illi ipsi qui Christum in crucem egerunt. Tunc enim venerunt impij milites, & non fregerunt crura Christi: nunc venerunt isti speciem pietatis habentes, virtutem autem eius abnegantes, & diruperunt, ac in multas partes conciderunt totum corpus Christi: vnam, sanctam, catholicam, & Apostolicam ecclesiam. Integrum Christi corpus inter manus persequutorum in cruce permansit: & inter manus Christianorum non est iam integrum corpus ecclesiæ. Quamobrem eorū sectatores esse nolite, per quos tam nefarium scelus patratum esse videtis: sed Spiritum sanctum per suum vas electum, vos vt idem sapiatis monentem, audite. Non vt suam quisque propriam confessionem adferat, sed vt qui vos esse Christianos profitemini, (libet enim receptum hoc nomen potius vobis tribuere, quo superstitibus etiam Apostolis Antiochiæ primum eorum vsi discipuli leguntur, quam nouum aliud heri, quod aiunt, & nudiustertius à nouarum rerum studiosis vsurpari cœptum) vt idem sapiatis quòd vestros vel communes nostros potius Maiores, Christianos citra dubitationem vllam sapuisse cernitis, qui nos præcesserūt cum eodem signo fidei, & dormiunt in somno pacis. Procul à vobis absit hæc impietas, vt patres vestros, auos, proauos, atauos, idola coluisse, & nūc demum Christum predicari cœptum esse, nunc demū vestris oculis Euangelij lucem affulsisse, hostibus veritatis, & inimicis crucis Christi credere animum inducatis, &c. Lege illic reliqua, scitu atque notatu dignissima.

Idololatria quæ.

Ioann. 19.
2. Timo. 3.

Ro. 12. 15.
1. Cor. 13.
Philip. 2. 4.
2. Timot. 6.

IENENSES.

8.

IEnenses sunt sectà Lutherani, ex classe nimirum eorum, qui impuram Lutheri pseudomōnachi sectantur doctrinam.

Hi, teste Lindano, dialogo secundo sui Dubitātij, Ducum Vinariensium confessionem professi, nouem Lutheranorum sectas damnāt, inter quas recensent Vuittembergenses & Lipsenses. Hæc Lindanus.

Nouem Lutheranorū sectas damnant Ienenses Lutherani.

IGNOITAE.

9.

IGnoitæ (authore Isidoro lib. 8. Etymologiarum, cap. 5) ab ignorantia dicti sunt, propterea quod ignorantiam & inscitiam DEO impingant. Dicunt enim filium Dei diem vltimum ignorare, verbo Christi moti, quod apud Matthæum dicit in hunc modum: De die illa & hora nemo scit, neque angeli cælorum, nisi solus pater. Et apud Marcum expresse nominatur filius, vbi sic dicitur: De die autē illo vel hora nemo scit, neque angeli in cęlo, neque filius, nisi pater. Quod perinde est ac si diceret, Alphonso de Castro interprete aduersùs hæreses lib. 5. Nulla sollicitatio vos angat de diei illius notitia, quoniam illam nullus habet: neque à meipso petatis, quoniam nec ego etiam scio. Non quòd ipse simpliciter & absolutè nesciret, sed quia tametsi sciret, non tamen vt illis reuelare deberet: quemadmodùm si quid tibi ita secreto commissum est, vt nulli alteri reueles, & postèa quispiam eadem de re à te sciscitetur:

Ignoitarū hæresis.

Matth. 24.

Mar. 13.

Quomodo intelligendum illud filius nescit extremum diem.

tur: respondebis, & meritò, te id nescire: quoniam etsi scias, non tamen sic scis, vt reuelare debeas & possis. Sacra porrò scriptura cū pro hominibus erudiendis facta sit, eodem more loquendi vtitur, quo homines loqui solent. Quapropter (vt ait beatus Augustinus in libris de doctrina Christiana) eisdem tropis, figuris, & metaphoris vtitur, quibus nostra communi loquendi formula vtimur. Filius ergo Dei fatetur se nescire diem illum, quia etsi sciat, non sic tamen vt reuelare debeat. Quod manifestè ostendit illa sententia: Non est vestrum, nosse tempora vel momenta quæ pater posuit in sua potestate. (Act. 1.) Noluit autem illis apertè dicere, scio, sed nolo vobis reuelare, ne illos hoc responso tristes & mœstos redderet, aut minus ergà se ipsum affectos hac occasione efficeret. De qua re longius disputat diuus Hilarius sub finem libri noni de Trinitate.

Quis autē fuerit huius hæresis primus inuentor, aut quo tempore cœperit, non prodit Isidorus, neq; apud alium quempiam inuenire adhuc potui.

ILLYRICANI.

11.

(Illyricani cum Luthero dicunt opera bona non esse necessaria ad salutem.) Illyricani sunt secta Lutherani, ex eorum scilicet caterua, qui iactant & sectantur doctrinam per Lutherum aliosve adulteratam: à Matthia Illyrico homine Sclauo appellati, qui eius dogmata (vt testatur Lindanus Dubitantij sui dialogo 2.) contra Melanchthonem & Vuirtembergenses sectantur de Seruo arbitrio quod opera bona non sint necessaria ad salutem secundum Lutherum. Hunc inter alia etiam renouasse Arrij doctrinam, talemq; eum esse ab Academia Vuittrembergensi damnatum testatur Staphylus defensione sua. Ad huius classicum etiam Mansfeldenses ecclesiæ, suam edidêre cōfessiònem contra Vuittembergenses & Lipsenses. Quomodo verò Illyricus probris insectatur Adiaphoristas, vide Hosium libro primo de hæresibus nostri temporis.

INDIANI.

12.

Indiani, qui & Abasini dicuntur, ad ditionem Presbyteri Ioannis, quem vulgo dicunt, spectant: Christianos quidē sese profitentes, & per beatum Thomam Apostolum ad Christi fidem conuersos, sed qui ab erroribus prauis non sint alieni. (Indianorū errores.) Hi nempe circumcisionem recipiunt, & adurunt paruulos suos in frontibus calamo ferreo in modū crucis. In fermēto conficiunt: Sub vtraque specie communicant. De quibus vide etiam in Coptis, L. finis, & Mandepolis.

INSABBATATI.

13.

(Insabbatati. vnde dicti.) Insabbatati sunt ex factione Vualdensium, sic appellati, quòd qui inter eos perfectiores sunt, signum quoddam in superiore parte sui sotularis, quem sabbatem appellant, deferre solerent.

Emerserunt autem Friderici primi Imperatoris Germani, & Alexandri tertij summi Romanorum pontificis temporibus, circa annum Domini 1160.

1. Hi iuramentum quodlibet quocunque casu respuunt.
2. Nullam orationem, præter eam quā Dominicam appellamus, admittunt. (Insabbatatorū hæreses.)
3. Omne humanum iudicium subterfugiunt.
4. Carnes omni die, sine vllo discrimine aut delectu comedunt, omni libidini prorsùs dediti.
5. Quando mensæ accumbunt, sic eam consecrare solent: Qui benedixit quinq; hordeaceos panes, & duos pisces in deserto discipulis suis, benedicat hanc mensam nobis. (Eorum mēsæ consecratio.) Quando verò ab eadem mensa surgunt, illud Apocalypseos dicere consueuerunt, Benedictio, & claritas, sapientia, & gratiarum actio, & virtus, & fortitudo sit Deo nostro in secula seculorum, Amen. (Apoc. 7.)

INTERIMISTAE.

14.

Interimistæ ad secundam classem Euāgelicorum nostri temporis spectant: de

de quibus Lindanus in Dubitantio suo dialogo secundo scribit in hunc modum: Semilutheranos, inquit, dicimus, qui Lutheri placitis sua quædam noua, Euangelij prætextu, assuunt. Horum varia est natio, sed primas facilè ferunt Interimistæ: qui duplicis sunt generis. Alij enim INTERIM Augustanum sectantur, anno 1548 confectum, vbi post mortem Lutheri, falsi quidam fratres (ait Palladius, de suis loquens Euangelicis) iniquitatis mercede conducti, cum aduersarijs (Catholicos dicit) conuenerunt, & libellum INTERIM, ait, compilârunt. Alij dicuntur Adiaphoristæ siue Lipsenses ab INTERIM Lipsensi, quòd Adiaphora, id est, indifferentia habeant ecclesiæ & Conciliorum Constitutiones atque cæremonias: quas qui vel obseruat, vel violat, mutátue, nihil peccat. Horum disciplina plurimos nacta est discipulos, quos Amsdorffius in Confessione puræ doctrinæ, scribit simulare & dissimulare omnia, atque se comparare, quasi Imperatori obtemperent, in eiusque gratiam Missam & veterem religionem rursùs amplexos fuisse, neque id tamen facere, ac nihilominùs in Lutheri disciplina permanere velle. Hæc Lindanus.

Semilutherani qui dicti.

Interimistæ duplicis generis.

Adiaphoristæ.

Hosius quoquè libro primo de hæresibus nostri temporis, de his scribit in hæc verba: Post illam, inquit, admirabilem victoriam, in qua Deus ipse pro ministro suo Cæsare causam suam agente pugnauit, statim in tres sectas Lutherana secta dissecta est. Nam alij facti sunt Interimistæ, alij Adiaphoristæ. Interimistæ porrò duplices: vni ex permissu Cæsareæ Maiestatis, qui nulla in re alia se Lutheranos profitebantur, præterquàm quòd neque calicis vsum à laicis intermitti, nec vxores à sacerdotibus relinqui volebant. Quòd ad reliquos ritus & doctrinã attinet, quin per omnia cum orbe reliquo Christiano consentirent, non recusabant. Hos ex comitiorum decreto saltem ad Oecumenicum vsque Concilium tolerandos esse Cęsar censuit. Sed vbi Christiani totius orbis Oecumenici decreta non valent, cur ibi plus ponderis habere debeat, quod in vno aliquo regno aut imperio fuerit constitutum? Quanuis itaq; Mauritius princeps elector, non grauatim Comitiorum imperialium decreto se pariturum ostenderat, ausi tamen hoc sibi sunt arrogare Lipsici Theologi, vt libellum qui Comitiorum decreto fuerat approbatus, arbitratu suo corrigerent, & nouum INTERIM conscriberent. Ac quod ad ritus quidem & cæremonias attinet, de ijs non magnoperè cũ Christianis contendebant, sed plus tamen aliquid sibi de Lutheri doctrina, quàm fuit ab INTERIM illo Cęsareo permissum, reseruare conabantur. Quamobrem in hoc imperiali libello subscripserunt, vt contenti docere, fide nos iustificari iuxta Paulum: quod erat additum à Luthero, sola fide, id reijcerent: quòd addi aliquod verbo Dei, nefas esse iudicarent. Visum est autem illis & hoc ecclesiæ dogma potiùs amplectendum, quàm diuersam Lutheri, ad iustificationem opera esse necessaria, neque totam nostram iustitiam in solius Christi iustitia ponendam esse. De pœnitentia quoquè receptam ecclesiæ partitionem admiserunt: septem esse sacramenta concesserunt: Missam abolitam restituerunt: vulgares Lutheri cantilenas fermè prorsùs aboleuerunt: Episcoporum etiàm iurisdictioni quò minùs parêrent, causam non dixerunt. Hæc sunt quæ in illo Lipsico INTERIM contineri scribit Matthias Flaccus Illyricus in quadam adhortatione sua ad ecclesias Misnicas.

Hosius.

Lutherana secta in tres sectas dissecta.

Interimistæ duplices.

Lipsenses Theologi nouum condunt Interim, vt sit secundi generis Interimistæ.

Et in libro de expresso Dei verbo idem dicit Hosius: In Germania cõscripta fuit quædam INTERIM religio, (quàm rectè, nolo dicere) sed fuit authoritate comitiorum ab omnibus propè recepta, paucis quibusdam exceptis. Num autem à quib. recepta est, apud eos legitimum sacerdotium & sacrificium, iuxta formulam in eo libello præscriptam, fuit restitutum? Nihil minùs. Etiã Interimistæ, æquè sunt & fuerunt, vt alij Lutheristæ, nisi quòd à carnibus alicubì abstinent in quadragesima & prosabbato, & rem diuinam, vel prophanam potiùs, nè dicam sacrilegam, facientes, lineis ac sacerdotalibus alijs indumentis. nonnullis in locis vtuntur. Hactenùs Hosius. De his vide suprà in Adiaphoristis.

Interimistæ æquè sacrilegi vt alij Lutheristæ.

INVISIBILES.

15.

INuisibiles sunt ex Rigidorum Confes-sionistarum nostri seculi secta: qui, authore Staphylo, docent, nullam ecclesiam esse visibilem: siquidem Deus solus nôrit, qui sint ipsius. Ità Lutherus & Melãchthon initiò, vt est in Apologia Augustanæ confessionis. Sed hunc errorem licèt ipsi tacitò retractârint, eum nihilominùs retinent Illyricani, Suencfeldiani, Osiandrini, & Anabaptistæ. Hæc Staphylus.

IOACHIMVS ABBAS.

16.

IOachimus, * Florenti cœnobij, quod est in Calabria, Abbas, indeq; oriũdus, & monachus ordinis sancti Benedicti, floruit sub Henrico sexto huius nominis Imperatore Germano, & Cælestino tertio summo Romanorum pontifice, circa annum Domini 1195.

Ioachimi abbatis scripta. Hic (Guidone Carmelita teste) multa scripsit, in quibus quàm leui esset ingenio, plùs satis ostendit, quoniam in omnibus ferè libris suis, quô se futurorum præscium commonstraret, consueuit miscere prognostica, quod maximæ leuitatis & gloriam affectantis indicium est, potissimumque cùm aliter se in posterum rei euentus habuerit, quàm ipse prædixit. Nã, vt reliqua taceam, Fridericum Imperatorem, hostem ecclesiæ futurum, cùm vigilando somnians prædixisset, omnes tamen historiæ illum ad mortem vsque in pace & tranquillitate ecclesiæ permansisse tradunt.

Ioachimi errores circa tres hominis status. Hic ergò Ioachimus inter cæteras fabulas, quas populo Christiano ingerere solebat, vna est, qua tres hominis status esse dicebat. Primum quidem, in quo homines secundùm carnis statum vixerunt, quem ab Adamo ad Christum vsque deducit. Secundum verò, in quo mediam inter carnem & spiritum vitam homines duxerunt: & hunc à Christo vsque ad diuum Benedictum protendit. Tertium dicebat eum, in quo viuitur & viuetur secũdùm spiritum: quem diducit à diuo Benedicto, sub cuius disciplina militabat, ad finem mundi vsq;. His autem tribus statibus, tres ordines hominum adaptat, coniugatorum, clericorum, & monachorum. Coniugatorum ordinem dicit initium sumpsisse ab Adam, & fructificâsse ab Abraham. Ordinem autem sacerdotalem ab Ozia, qui de tribu Iuda incẽsum Deo obtulisse traditur, incepisse: fructificasse verò à Christo, qui rex est & sacerdos. Ordinem deniq; monachorum à diuo Benedicto viro sanctissimo inchoatũ esse, sed fructificâsse cœpisse ipsius Ioachimi abbatis, vt de seipso testificatur, temporibus. Primo ergò statu lex carnalis data est, vt ille asserit: Secundo lex spiritualis, vtputà Euangelium, quod tamen per Apostolos non iuxta spiritualem intelligentiam, sed tantùm secundùm literam prædicatum fuit. Sed in tertio, quem ponit, statu idem Euangelium fore prædicãdum dicit iuxta spiritualem eius intelligentiam, & hoc per monachos illos diui Benedicti. Hæc ex Alphonso à Castro lib. 3. aduersùs hæreses. Cuius erroris confutationem lege ibidèm.

Asserebat itidèm, authore Bernardo à Luxemburgo, essentiam generare essentiam, quemadmodùm Deus generat ac producit Deum. De quo habetur Extrà de Summa Trinitate, in hunc modum: Damnamus ac reprobamus libellum seu tractatum, quem Abbas Ioachim edidit contra magistrum Petrum Lombardum de vnitate seu essentia Trinitatis, appellans eum hæreticum & insanum, &c. Et infrà: Si quis igitur sententiam vel doctrinam præfati Ioachim defendere vel approbare præsumpserit, tanquàm hæreticus euitetur. Hæc ex Canone secundo actorum cõcilij generalis & œcumenici Lateranensis 2. sub Innocentio 3. celebrati.

IOANNES DE LEIden, *Anabaptistarum Rex.*

17.

IOannes de Leiden, primò sartor fuit professione, deindè plurium hæreticorum ex Zuingliana & Caluiniana secta prodeuntium factione, Anabaptistarum

rum Rex constituitur circa annum Domini 1534 sub Imperio Caroli quinti Cæsaris Germani, atque pontificatu Pauli huius nominis tertij Romanorum pontificis.

De hoc atque adeò Anabaptistarum secta, sic habet appendix ad Carionis Chronica: Eodem anno, hoc est 1534. in principio Ianuarij horrenda illa Anabaptistarum secta virescere & crescere cœpit in Vuestphalia: qui adiuti à quibusdam factionis suæ hominibus per seditionem & vim Monasterium Vuestphaliæ vrbem occupârunt: quam quasi Capitolium quoddam, aut arcem Sion parauerunt, & nouam Hierusalem vocauerunt. Ibi omnibus ciuibus qui huic sectæ aduersabantur, eiectis, & peculiari regno contra ciuilem & ordinariam potestatem constituto, (sic enim faciliùs se errores suos gladio & vi latè spargere & propagare posse sperabant) regem ex seipsis creauerunt sartorem quendam, qui pro libidine sua complures vxores duxit, quarum aliquæ postea illius mandato sunt decollatæ. Habuit hic rex suos consiliarios & prophetas, qui absurda & inusitata multa quæ proponebant, sibi per somnum diuinitùs reuelata esse dicebant. Atque miseri illi homines adeò agrestem & beluinam vitam duxêre, tantamque turpitudinem exercuêre, vt me verbis pudeat exprimere: vndè & omnes facilè colligere possunt, satanam per eos locutum & tumultuatum esse. Humanum enim esse non potest, cùm omnes humanas ordinationes, virtutem, honestatem, & disciplinam sustulerint, & prorsùs aboleuerint: sed est horrendum diuinæ iræ exemplum super eos qui veritatem, & veram Dei agnitionem contemnunt, quomodò à Deo deserti, in varios errores incidant, & ad flagitia ingentia à satana propellantur.

Horrenda Anabaptistarum secta, quandò incepit.

Ioannes de Leidē sartor Anabaptistarum rex.

Satanismus Anabaptistarum.

Horrendum diuinæ iræ exemplum.

Porrò cùm iam magna multitudo hominum in vrbe congregata esset, Lantgrauius Hessiæ seditiosos illos & episcopum Monasteriensem amicè inter se placare & reconciliare studuit. Verùm cùm hoc frustrà tentatum esset, neque vlla admonitio locum haberet, Episcopus seueriùs quàm anteà, & vi contra eos agere coactus est. Multorum igitur principum auxilijs adiutus, nempè archiepiscoporum Coloniensis & Treuirensis, & Ducis Geldrensis, item Lantgrauij Hessiæ, vrbem cinxit obsidione. Vbi illi summis, vt poterant viribus se defendentes, obsidionem vsque in annum proximè sequentem pertulerunt: etsi interim magna fame vexarentur, ità vt & senes decrepitos & imbelle vulgus eiecerint è ciuitate, nè alijs commeatus deesset. Qui egressi, herbas, & gramina, vt bruta, depascebāt: quapropter milites misericordia moti, eos ad deditionem vrbis amicè hortati sunt. Sed obstinati spiritu & prophetijs quibus agitabantur, vrbem dedere noluerunt, donèc tandem ipso die Ioannis Baptistæ, anno 1535. non sine proditionibus, portæ vrbis apertæ sunt. Vbi omnes hosti resistentes, interfecti sunt, & rex ipse & eius consiliarij Krechting & Knipperdilling capti, & proximè sequenti anno 1536. ignitis forcipibus lacerati, & è turri in caueis ferreis, alijs in exemplum & terrorem, suspensi sunt. Hæc breuiter dicere volui de horrenda illa seditione Monasteriensi, quò omnibus posteris proponatur, vt falsam doctrinam & seditiones fugiant, & in timore Dei viuentes, veræ doctrinæ & paci studeant. Reliqua vide in Anabaptistis. Qui plura adhuc de hac re volet, legat doctam illam Guilhelmi Paradini, nostri temporis historiam. Item librum decimū historiæ Ioannis Sleidani, qui de Anabaptistis totus conscriptus est.

Monasteriū vrbs Anabaptistarū rece praculum, ab episcopis obsidione vallata.

Ea capta, omnes resistentes trucidati.

Atrox de eō consiliarijs Ioā. de Leiden supplicium.

IOANNES OECOlampadius. 18.

IOannes Oecolampadius Sacramentariorum dux fuit, eorum videlicet hæreticorum, qui hac nostra tempestate Lutheri occasione ab ecclesiæ doctrina dissentientes, dogmata sectantur Luthero cōtraria. Hic ergò anno Dom. 1525. Carolo V. huius nominis Cæsare Germano Imperante, & Clemente septimo summum pōtificatum agente, primus omnium cum Vdalricho Zuinglio, scriptis libellis damnatum Berengarij errorem Basileę renouare

uare ausus est, in participatione cœnæ Dominicæ non distribui verum corpus & sanguinē Christi. Tametsi anno superiori idē hoc odiosum argumentum insanus homo Andreas Carolstadius iam anteà proposuerat.

Sectæ Sacramentariorū q̄ variæ.

De hoc Ioanne Oecolampadio sic scribit Lindanus Dubitantij sui dialogo 2. Cæterùm, inquit, hæc Sacramentariorum doctrina, tam fuit vel à sui exordio variè dissecta, vt intra biennium in sex aut septē sectas fuerit dissipata, quemadmodum inquit Lutherus sermone super Sacramēto, Haganoæ anno 1527. habito. Immo infinita penè est hac in parte (aiunt Bremenses concionatores ad Vuestphalum, confessione de sancta Eucharistia) opinionum varietas apud eos. Vndè fit, vt varia etiàm sortiantur nomina. Istorum quidam sunt

Oecolampadiani.

dicti Oecolampadiani, à Ioanne Oecolampadio Brigittano apostata, qui vt suum nomen varijs de Græco translationibus audacia planè sacrilega mutilatis & corruptis contaminauit: ità eum à magistris suis inter se discordibus dissentientē, alij Sacramentariorum duces facilè obscurârunt, tametsi affectatæ tyrannidis Erasmus Roterodamus eum, vti & Zuinglium, accusârit epistola ad Goclenium. Sanè qui illum Basileæ nouerūt, testes sunt, quantum imperij in magistratum sibi vsurpârit. Qui eius nutibus non parebat, mox ordine mouebatur: qui eius auaritiam odisset, quòd domum domui, agrum agro copularet, non impunè ferebat. Eius metaphoram siue tropum, quo corpus Domini esse voluit pro figura & signo corporis, dudùm explosam, nunc Petrus Martyr recoquere molitur, (à quo sunt Martyriani) quòd Deum negant facere potuisse, vt vnum corpus sit in pluribus locis.

Oecolampadius affectatæ tyrānidis accusatus.

Mors Oecolāpadij subitanea.

Rursùs idem Lindanus eodem Dubitantio, dialog. 1. Nunc, inquit, de Oecolampadij subitanea morte quid attinet commemorare? Quem aiūt ad vxoris latus in lectulo depræhensum mortuum, siue sub vitæ finem desperâsse, & ignitis Satanæ telis & hastis confossum, vti Lutherus ait libro de Missa priuata, subitò perijsse. Alij suis ipsius suorúmve manibus clàm esse peremptum, animamq; effudisse scribūt. Quos omnium execratione bonorum refutandos putauit Simon Grynæus in eius vita, & Tigurini sua Confessione vanissimam illam (vt aiūt) Lutheri calumniam. Hæc Lindanus.

Errores Oecolampadij.

1. Eius errores sunt huiusmodi: Primò docet cum Manichæis, nullo pacto bellum esse gerendum. In hoc tamen differt à Manichæis, quòd Mosen eorum more non repræhendit, quòd bella gesserit, quoniā, inquit, tunc temporis Dei aut iussu aut permissu præliari licebat. Nunc verò (ait) cùm Christus bellum prohibuerit, iam amplius non licet Christianis vllo modo bellum inire & confligari.

Cōtra sacramentū Eucharistiæ.

2. Negat verum Christi corpus realiter in Sacramento Eucharistiæ sub panis, & sanguinem sub vini speciebus contineri. Is enim ea verba Christi quibus quotidiè id sacramentum conficitur, scilicet, HOC EST CORPVS MEVM, sic exponit, id est, hoc significat corpus meum: vel, hoc est figura corporis mei. Vt autē hoc clariùs pateat, verba eius referam. Tempus est, inquit, vt accedamus ad id in quo status est sermonis: nempè vt probemus verba cœnæ Dominicæ eodem tropo dicta, quo illa quæ Apostolus dixit, Petra autem erat Christus: hoc est, petra significabat Christum, vel erat figura Christi. Nā

1. Cor. 10.

in hoc, totum dissidium est. Si enim hypartícôs & substantiuè absq; tropo exposuerimus, Est: asseremus corpus Christi in altari non tantùm sacramentaliter, vt vocant, sed tam verè ac in cælo est, adesse. Sin nostra conuenit expositio, de transsubstātiatione, vel de consubstantiatione (vti liceat aduersariorum verbis) suspicandum nihil. Ità sæpè ex minimis verbulis summę quæstiones emergunt. Neq; in hoc contenderim, si quis per corpus magìs figuram corporis intelligi, quàm verbum Est, velit per Significat, interpretari. Nam idipsum mihi arridet: vtrunq; tamen probo, eò quòd eundem sensum reddit, siue Est, Significat interpreteris, siue corpus figurā & sacramentum corporis. Nos sensum, non verba, quærimus. Hucusquè Oecolampadius.

3. Et quia dicebat Christum in Eucharistia minimè contineri, ideò eam nullo pacto adorandam esse contendebat: crimen

men idololatriæ ob hoc illis impingens, qui eam vlla ratione aut venerarentur, aut adorarent.

Contra libe rū arbitriū. 4. Dicebat item cū Luthero & Melanchthone, hominis arbitrium non esse liberum: illud non agere, sed pati citiùs contendens.

Contra sanctorum venerationē. 5. Dicebat denique sanctos non esse ab hominibus honorandos, neque eos orare oportere: idque potissimùm in ea, quam super Isaiam prophetam edidit, expositione sæpissimè inculcat. De hac re vide plura in Vualdensibus, Vuiclefitis, Hussitis, Bohemis, & Luthero, qui omnes cum Eustathio & Vigilantio in hunc lapidem offenderunt.

IOANNES SPANGEbergus. 19.

Ioānis Spāgebergi hæreses. IOannes Spangebergus ex Lutheranorum familia fuit: emersitque Caroli quinti Imperatoris Germani, & Pauli tertij Romanorum pontificis temporibus, circa annum Domini 1536. Hic libro quodam à se edito, quem Margaritam Theologiæ inscripsit, asserit nihil esse bonum & Deo gratum, nisi quod ab illo mādatum atq; præceptum est. In eadem enim Margarita, titulo de consilijs, de pauperrate verba faciens, vbi quæstionem sibi proposuit, eidem respondet in hæc verba: Quotuplex est desertio facultatum? Duplex. Altera fit nostra electione sine mandato Dei, de qua Matthæi quintodecimo dicit Christus: Frustrà me colunt mandatis hominum. Altera, quæ habet mandatum Dei & vocationē: vt quum tyranni cogunt aut facultates amittere, aut ab Euangelio discedere, aut deficere. Hanc laudat Christus: Qui reliquerit, inquit, agrum, domum, & cætera propter Euangelium, hoc est, propter confessionem Euangelij, centuplum recipiet. Hæc ille.

Matt. 15.

Mar. 10.

Contra bona opera & meritum. 2. Dicit item eodem libro, titulo de bonis operibus, nullum humanum opus, quantumlibet bonum, esse vitæ æternæ meritorium, neque ad vitam æternam assequendam necessarium. Cuius verba sunt huiusmodi: Nequaquàm sentiendum est, quòd propter dignitatem & munditiam bonorum operum, detur vita æterna. Sed est beneficium gratuitum, & datur per misericordiam propter Christum. Et ratio est, quia nostra obedientia semper adhuc est immunda, nec placet propter seipsam, sed placet ꝓpter CHRISTVM. Et aliquibus interiectis, subdit: Nec eludi nos sinamus cauillatione, quæ fingit synecdochen, videlicet etiàm si bona opera non sint totale meritum, tamen esse aliquod partiale, & minùs principale meritum: quia sic niteretur fid[es] [i]llo partiali, quod est impossibile. Est enim contradictio, statuere quòd gratìs accipiamus vitam æternam per misericordiam propter Christum, & imaginari quòd nostra obedientia mereatur vitam æternam. Et post pauca iterùm ait: Sic ergò sentiendū est, etsi nostra obedientia non est meritum vitæ æternæ, nec propter eam saluamur, sed propter Christum gratis: tamen est debitum quod necessariò sequi debet, & meretur præmia corporalia & spiritualia, quæ partim in hac vita, partim post hanc vitam reddentur. Hæc Ioannes Spāgebergus. Quibus quidem verbis fatetur necessaria opera ad vitam æternam consequendam, cùm ait obedientiam esse debitum quod necessariò sequi debet, illàm que mereri præmia corporalia & spiritualia, tamen apertè negat illam mereri vitā æternam. Eadem dixisse Caluinum suprà retulimus, sed assertione vtriusq; & mendaci & contradictoria.

Contra iustificationem. 3. Docet etiàm in eadem Margarita Theologica, titulo de pœnitentia, nullum peccatorem iustificari posse, nisi se esse iustificatum crediderit: nimirùm quia illa fides illi desit, quæ (vt existimat) est pars pœnitentiæ. Eius verba sunt eiusmodi, vt primò dicat, duas esse tantùm pœnitentiæ partes, videlicet contritionem & fidem: Deindè quærens quid sit fides pœnitentiæ pars, respondet in hæc verba: Est fiducia qua credit vnusquisque sibi remitti peccata propter Christum gratis.

Fidei diffinitio omnium ferè nostri temporis hæreticorum. Hæc fides statuere debet in specie sibi remitti peccata. Et rursùs titulo de operibus, quæstione quinta: Non potest, inquit, fides existere cum mala conscientia, quia fides est fiducia, quòd Deus sit nobis

propitius: mala conscientia iudicat contrarium. Item, qui non agunt pœnitentiam, sed indulgent vitiosis cupiditatibus, non retinent fidem. Et eodem libro, titulo de fide: Fides, inquit, non tantùm est notitia historiæ de Christo, sed est vera fiducia cordis, quæ assentitur promissioni Euangelij, præcipuè autem significat fiduciam misericordiæ promissę propter Christum. Hæc ille.

IOANNES VVICLEFfus. 22.

IOannes Vuicleffus, à quo Vuicleffitæ hæretici, Anglus fuit natione, professione sacerdos, & artium magister, ingenio quidem valdè acri, & eloquentia non mediocri: multaque scripsit volumina, quibus ecclesiam Catholicam non modicùm insectatus est. Nam in illis varia & impietate plena dogmata sparsit, de iure tum diuino tum humano, de ecclesia, de monachis, de cæremonijs, de decimis, de obedientia, & alijs multis quæ infrà ordinè dicentur. Floruit autem tempore Caroli quarti Germani Cæsaris, & Clementis sexti summi Romanorum antistitis, circiter annum Domini 1352. Contra hunc & suos asseclas Thomas Valdensis scripsit anno 1410.

Ioãnis Vuicleffi vita. De hoc Ioannes Nider in form. libr. 3. scribit in hunc modum: In Anglia, inquit, infrà sexaginta annos viuebat quidam sacerdos sæcularis, artium professor, acer ingenio & eloquentia lepidus, sed errore, scriptis, & vita nedùm hæreticus, sed & hæresiarcha, Ioannes Vuicleff dictus: qui suis libellis in Anglica & Latina doctrina noua editis, rempublicam subuertere molitus est, & cuius articuli valdè occulti sunt. Hieronymus de Praga in Anglia studēs, huius venenum auidè hausit, & postcà Pragæ copiosè effudit. Hæc ille. Tandèm verò Deo miserante apud Constantiam generale concilium coactum est, pro totius ecclesiæ per huius hæretici impiam doctrinam iamiam dissipatæ reunione atque reformatione: in quo inter reliqua ibidèm acta, quadragintaquinque articuli ex eius libris excerpti, condemnati fuēre. At verò quoniam tunc temporis idem Vuicleffius iam vita functus erat, habita priùs diligenti & accurata examinatione super eius finali impœnitentia ac peruicacia, concilium censuit eundem Ioannem fuisse hæreticum, ideoque eius ossa iussit (si quoquo modo ab alijs fidelium corporibus possent discerni) effodi & exhumari, atque extra ecclesiam projici. Hæc porrò omnia in octaua eiusdem concilij sessione acta fuēre. Eiusmodi autem articuli sunt hi:

Articuli Ioannis Vuicleffi cōdemnati in cōcilio Constantiensi, numero 45.

1. Substantia panis & vini materialis post consecrationem remanent in Sacramēto Eucharistiæ.
2. Accidentia panis & vini non manent sine subiecto in eodem sacramento.
3. Christus non est in eodem Sacramento identicè & realiter in propria præsentia corporali.
4. Si episcopus vel sacerdos existat in peccato mortali, non ordinat, non consecrat, non conficit, non baptizat.
5. In Euangelio fundatum non est, Christum Missam instituisse vel ordinâsse.
6. Deus dedit obedire diabolo.
7. Si homo debitè contritus fuerit confessio exterior est sibi superflua & inutilis.
8. Si Papa malus est, & per consequens membrum diaboli factus, super fideles potestatem non habet ab aliquo sibi datam, nisi fortè à Cæsare.
9. Post Vrbanum sextum non est aliquis recipiendus in summum pontificem, sed more Græcorum viuendum est moribus proprijs, sine vlla coactione superioris imperantis.
10. Contra scripturam sacram est, quòd viri ecclesiastici habeant possessiones.
11. Nullus prælatus debet aliquem excommunicare, nisi priùs illum sciat excommunicatum à Deo: & qui aliter excommunicat, ex hoc efficitur hæreticus & excommunicatus.
12. Prælatus excommunicans clericum, qui ad regem vel regis Concilium prouocauit, ipse proditor est regis & regni.
13. Qui propter excommunicationem hominum concionari desinunt, vel audi-

re.

re Dei verbum, sunt re ipsa excommunicati, & in die iudicij proditores Christi habebuntur.

14. Licet cuiuis diacono vel presbytero prædicare verbum Dei absq; sedis Apostolicæ siue episcopi catholici permissu & authoritate.

15. Domini temporales ad arbitrium suum possunt bona temporalia ab ecclesia auferre, ijs qui ea possident, habitualiter, id est, non solùm actu, sed habitu, delinquentibus.

16. Populares & subditi possunt pro arbitrio suo dominos delinquentes corrigere.

17. Decimæ sunt puræ eleemosynæ, quas etiàm parochiani possunt, propter suorum prælatorum peccata, ad libitum suum illis auferre.

18. Speciales orationes vni personæ per prælatos vel religiosos applicatæ, non plùs illi prosunt, quàm generales, cæteris paribus.

19. Ille qui Fratribus religiosis eleemosynam confert, eo facto excommunicatus est.

20. Si quis religionem priuatam, qualiscunq; sit, seu possessiones habentium, seu mendicantium ingreditur, hoc facto ad Dei mandatorum obseruationem redditur ineptior & inhabilior.

21. Sancti qui religiones priuatas instituerunt, sic eas instituendo peccauerunt.

22. Religiosi in religionibus priuatis degentes, à religione Christiana excluduntur.

23. Fratres religiosi manuum labore sibi victum comparare tenentur, & nō per mendicationem.

24. Qui fratribus religiosis in temporalibus subueniunt, omnes sunt Simoniaci tū etiàm religiosi ipsi, qui se pro illis orare vouent & adstringunt.

25. Oratio præcisè nulli valet aut prodest.

26. Omnia absoluta necessitate eueniunt.

27. Confirmatio, ieiunium, clericorum ordinatio, locorum consecratio reseruantur Papæ & episcopis, ob lucri temporalis & honoris ambitionem.

28. Vniuersitates, studia, collegia graduationes, & magisteria, ab eisdem Papa & episcopis sunt vana gentilitate introducta, & non plùs ecclesiæ prosunt, quàm diabolus.

29. Excommunicatio Papæ vel cuiuscunque Prælati, non est metuenda, quòd censura sit Antichristi.

30. Claustra fundantes, & ea ingredientes, peccant, & sunt viri diaboli.

31. Clerum ditare, est contra regulam Christi.

32. Syluester Papa & Constantinus Imperator, errârunt ecclesiam dotando.

33. Quotquot sunt ex mendicantium ordine, sunt hæretici, & qui eis eleemosynas erogant, sunt excommunicati.

34. Religionem aut aliquem ordinem ingredientes, inhabiles sunt ad diuinorū præceptorum obseruationem, & ex consequenti ad regni æterni consequutionē, nisi ab eo statu resilierint, aut prorsùs defecerint, vel exciderint.

35. Papa cum omnibus sui ordinis possessiones habentibus, sunt hæretici, eò quòd contra ius diuinum possessiones habeant, & non solùm ij, sed omnes qui illis cōsentiunt, Domini videlicet seculares & laici.

36. Ecclesia Romana est synagoga satanæ, nec est Papa immediat⁹ vicarius Christi & Apostolorum.

37. Epistolæ decretales sunt apocryphæ, abducuntq; à Christi fide quamplurimos, ex quo stulti habentur clerici, qui eis operam dant.

38. Imperator Constantinus, cæteríque temporales Domini, vt ecclesiam bonis temporalibus dotarent, à diabolo seducti fuerunt.

39. Electio Papæ à Cardinalibus, est à Cacodæmone introducta.

40. Credere Romanam Ecclesiam esse supremam inter alias Ecclesias, non est de necessitate salutis.

41. Error esset non minimus, si quis per Romanam Ecclesiam intelligeret vniuersalem Ecclesiam, aut concilium generale, aut primatum summi pontificis alias particulares excellere.

42. Fatuum est, credere indulgentias Papæ & episcoporum aliquid momenti habere.

43. Iuramenta quæ fiunt ad humanos contractus & commercia ciuilia roboranda, illicita sunt.

44. Augustinus, Benedictus, & Bernardus, nisi pœnituerint, damnati sunt, quòd religiones & instituerint, & intrârint, & possessiones temporales eas habere voluerint & permiserint.

45. Ex quo concludendum, à Papa vsque ad vltimum religiosum, omnes fore hæreticos, & omnes religiones indifferenter introductas esse à diabolo.

Hæc sunt impia illa scelesti Vuiclefi dogmata, à concilio Constantiensi damnata. De hoc vide plura in Sacramentarijs.

IOANNES DE ROCSESANA. 21.

Ioannes de Rocsesana (authore Aenea Syluio, libro de origine Bohemorum) successor fuit & assertor maximus erroris Vuiclefi & Ioannis Hussi, Sigismundi Imperatoris Germani, & Martini quinti summi Romanorum antistitis temporibus, circa annũ Domini 1430. Est, inquit Aeneas Syluius, oppidum Pragensis ecclesiæ, cui Rocsesana nomen est. Ex hoc loco puer obscuris parentibus, censuque tenuissimo natus Ioannes nomine, Pragam venit, mendicatumque victum quæritans, grammaticam & dialecticam didicit, fuitq; Iacobelli auditor. Presbyter ordinatus, verbum Dei prædicare Pragensibus cœpit, & pseudo eorum Apostolus factus est.

Ioannis de Rocsesana hæreses. 1. In concilio Basileensi inter alia detestabatur imagines in ecclesijs.

2. Dicebat quoquè laicos sub vtraque specie communicare debere. Contra quem Ioannes Rhagusius patriarcha ordinis fratrum Prædicatorum disputauit.

3. Addidit præterea Dei ecclesiam ex solis prædestinatis & in gratia existentibus consistere, & quòd mali ad eam non pertinerent. Cumque ad concilium Basileense cum suis affectatoribus Bohemis venisset, & vt à sua impia sententia resiliret, fuisset à patribus admonitus, & sanæ doctrinæ acquiesceret, id ei nunquàm persuaderi potuit: sed velut filius inobediens & pertinax, cum saluo conductu illinc cum suis recessit. Indeque mente superba & vana opinione inflatus, in dies peior & venenosior efficitur: adeò quidem, vt monachos dæmones nouos appellaret, asserens eos in hoc quotidiè incumbere, vt nos à veritate auerterent, & abducerent. Detestatur monachorũ ordinem.

IOANNES VVESTPHALUS. 22.

Ioannes Vuestphalus seu de Vuestphalia superiore, Germanus natione fuit & professione doctor theologus, diuersis in locis concionator insignis habitus, sed interim Lutheri hæresi admodùm infectus. Qui cùm multos libros composuisset, ob varias hæreses in eis repertas, ex Inquisitorum hæreticæ prauitatis sententia, Moguntiæ exusti sunt, tempore Caroli huius nominis quinti Cæsaris Germani, & Clemẽtis septimi summi Romanorum pontificis, circa annum Domini 1533.

Errores autem quos in iudicio interrogatus proprio ore confessus est, sunt huiuscemodi. Ioannis Vestphali errores.

1. Dicebat inprimìs, quòd spiritus sanctus procedat à filio, non haberi expressè in sacra scriptura.

2. Quòd ecclesia Christi potest errare, & errauit, nec tanta sit eius authoritas & certitudo, vt errare non possit.

3. Dicebat etiàm hunc Athanasij versiculum, quem in symbolo suo protulit, Sicut anima rationalis & caro &c. erroneũ ac falsum esse.

4. Quòd concilia generalia non sunt congregata in spiritu sancto.

5. Quod non omnes tenentur sanctionibus conciliorum obedire.

6. Quòd pontifex Romanus legitimè institutus, non sit vicarius Christi.

7. Quòd Apostoli & eorum successores prælati ecclesiæ, non habent à Christo authoritatem canones seu leges condendi.

8. Quòd prælatis non licet nouæ legis tempore consilia per Christum data pro præceptis statuere, quò iugum Christi amarum faciant, & onus Euangelij graue

hac

hac quidem sententia damnans quascunque religiones & regulas per sanctos patres institutas, & à sede Apostolica approbatas.

9. Dicebat quoq; omnes presbyteros & episcopos esse æquales dignitate & authoritate, & quòd vel potentia diuitiarū, vel paupertatis humilitas, inferiorem vel sublimiorem episcopum faciat.

10. Item quòd vnus episcopus sit supra alios, & Papa supra omnes, non à Christo, sed hominum electione constitutum esse.

11. Dicebat rursùs nullos vnquàm Christianos, quantumcunquè doctrina exculti fuerint, habuisse authoritatem exponendi verba Christi, immò nec ipsammet vniuersalem Ecclesiam id facere potuisse.

12. Item confessus est nullum esse peccatum originale, nec paruulos recenter natos, aut etiàm conceptos illud contrahere, nec credendum esse Augustino hoc asserenti.

13. Rursùs quòd nulla sit rationabilis causa, qua adduci debeamus ad instituendam legem continentiæ clericorum.

14. Tum quòd Christus nullum instituit ieiunium quadragesimale, nec ieiunio suo quadraginta dierum dedit exemplum ieiunandi: immò neminem teneri famem sufferre propter ieiunium, eò quòd hac occasione vitam suam immi-nueret.

15. Dicebat demùm aquam sacram, quā lustralem nominamus, non pluris esse virtutis & efficaciæ, quàm aliam quamuis & communem aquam.

16. In eo tractatu, quem de indulgentijs ecclesiæ inscripsit, afferit thesaurum meritorum sanctorum non posse per Papam distribui: nec etiàm pensationem pœnarum pro peccatis debitarum, posse fieri per pœnas quas sustulit CHRISTVS: & quòd Indulgentiæ sunt piæ fraudes fidelium.

17. Item publicè concionatus est sermone quodam, quem de passione CHRISTI in die Parasceues aliquando habuit, in hæc verba: Crucifixerunt, inquit, eum. quis autem scit, an funiculis ipsum alligauerunt cruci, an clauis affixerunt?

Hi ergò sunt articuli, qui (authore Bernardo de Luxemburgo sacrarum literarum professore, Ordinis Prædicatorij in suo Catalogo hæreticorum) per fratrem Geraldum de Elthen inquisitorem fidei, & patrem Iacobum Sprenger, doctores itidèm sacræ paginæ, eiusdem Ordinis Prædicatorij, conuentùs Coloniensis, ex Ioannis de Vuestphalia libris excepti sunt.

IOANNES DE ZISCHA. 13.

IOannes Zischanus seu de Zischa, Hussitarum hæreticorum capitaneus, nobili genere natus, sed ingenio malo prauoq; emersit Sigismundi Cæsaris Germani, & Ioannis 23. summi Romanorū pontificis temporibus, circa annum Domini 1411. Hic aliquot annis in regis aula à pueritia educatus fuit, altero quidem orbatus oculo, quem pugnans ibidèm amisit. Sicque effectum, vt cæcorum exercitus, cæcum ducem sequeretur. Cumq; militum ordinibus longo tempore præfuisset, eoque ductore Bohemi semper redirent ex prælio victores, angelum de cælo missum in hoc homine loqui sunt tandē arbitrati: sed quàm falsò & temerè, rei euentus plùs satis patefecit. Infectus nanque Hussitarum veneno, rapinarum auidus, ità in Dei ecclesiam sæuijt, vt Crucifixi imagines vbicunquè locorum reperiebat, perfringeret. Carthusienses apud Pragam in fugam adegit, eorumque monasterium funditùs deleuit. Post quę omnia tandèm peste tactus, animam infelicem exhalauit. Cumque ægrotans rogaretur ab amicis, vbinàm sepeliri vellet, ferunt illum iussisse suis, vt cadaueri suo pellem adimerent atque detraherent, carnes autem volucribus & feris objicerent: ex eadem pelle tympanum facerent, eoque duce belligerarent: futurum vt arriperent fugam hostes, quamprimùm eius tympani sonitum intelligerent.

Bohemorū cæcitas & fascinatio.

Ioannis de Zischa insania circa sacras Christi & sanctorū imagines.

IOANNES ROATIVS. 24.

IOannes Roatius, Sigismundi Cæsaris Germani, & Iohannis vigesimitertij huius nominis summi Romanorum pontificis extitit temporibus, circa annū Domini 1412. Hic porrò (authore Aenea Syluio lib de origne Bohemorum, ca. 2.) nobili quidem loco natus fuit, vt iam dictus Ioānes de Zischa, sed ingenio malo, & mente pessima. Non longè autem a montibus Cuthnis intrà syluas castellum ædificauit, quod montem Sion appellauit, asserens ex eo loco veritatem aliquan dò prodituram, quæ gentem Bothemiticam libertate donaret. Vicinis infestus, prædas agitabat, instantibus nonnullis baronibus, quibus pax noxia, bellum salubre videbatur. Cumque itinera quæque infesta redderet, Sigismundus Imperator eius castrum obsideri iubet. In qua obsidione capitur castrum, & ipse Roatius cum lattonibus qui illi fauebant, & in quocunque flagitio eum comitabantur, circiter triginta, in vincula Pragæ confectus, suspendio tandèm vitam finière dānati ad furcas, in quarum sublimiori Roatius appensus est. Reliqua vide infrà in Medio sacerdote, qui ex eorundem latronum & hæreticorum numero vnus erat.

Castrum Ioannis Roatij sicariorū omnium receptaculū.

Roatius cū suis assectatoribus in crucē actus.

IOANNES PRAEMONstratensis ordinis monachus. 25.

DE hoc Ioanne Præmonstratensi idem Aeneas Syluius eodem libro de origine Bohemorum, scribit in hunc modum: Per idem fermè tempus surrexit & alius pseudosacerdos apud Pragam Ioannes nomine, ex ordine Præmonstratensium impius monachus & ad omne scelus audax. Qui cùm apud sanctū Stephanum in Piscina concionaretur, neque eum audienti populo benè sapere de doctrina Christiana videretur, indè abactus, monasterium Carmelitarum inuasit: & cùm hæretici insultum facerent cōtra consules ciuitatis, & septem ex eis ex altissimis fenestris in forum præcipitati essent, dirum spectaculum præbuère, stan te in eodem loco Ioanne monacho, & sacrum Christi corpus sanguinario populo ostentante. Puto verò eum exortum fuisse Sigismundi Imperatoris & Ioannis 23. summi Romanorum pontificis temporibus, circa annum Domini 1412.

Hæreticorū insultus cōtra cōsules Pragenses duce Ioanne monacho Præmōstratensi.

IOANNES DE POliaco. 26.

IOannes de Poliaco Theologus Parisiensis, varios seminauit errores circa audientiam confessionum auricularium, tempore Ludouici Bauari Cæsaris Germani, & Ioannis vigesimisecundi huius nominis, circa annum Domini 1323. Qui ab eodem Papa etiàm damnatur in Extraua. cap. Vas electionis. Et quo cogēte, à sententia deductus est, & iussus palinodiam canere.

Errores Ioannis de Poliaco.

1. Asserebat autem ille primùm, fratribus mendicantibus confitendnm non esse de peccatis: quod si quis hoc fecisset, ad pastorem & curionem redeundum, eiq; iterùm eidem confiteri oportere, tanquā proprio ac peculiari sacerdoti.
2. Secundò, dicebat quòd stante statuto, Omnis vtriusque &c. Romanus pontifex non potest facere quin parochiani teneantur quotoquoque anno proprio sacerdoti omnia peccata sua confiteri: immò nec Deus ipse (inquit) id efficere potest, eò quòd illud contradictionem implicet.
3. Tertiò, quòd Papa non potest dare generalem potestatem confessiones audiendi, quin nec Deus ipse, sed confessus habenti generalem facultatem & licentiam, tenetur rursùs proprio sacerdoti confiteri. quem parochialem curatum seu curionem appellat. Qui omnes articuli sunt falsi, erronei, & à sacra doctrina deuij, & authoritate Apostolica damnati.

IOANNES PHILOponus Alexandrinus grammaticus. 27.

IOannes Philoponus Monophysitarū & Tritheitarū hæresum dux fuit, Phocæ Imperatoris, & Sabiniani Roma-

norum pontificis temporibus, circa annum Domini 1504.

Ioannis Philoponi historia.

Huius Ioannis Philoponi historia à Nicephoro Callisto ad viuum descripta est ecclesiasticæ suæ histor. lib. 18. cap. 46. in hunc modum: Porrò, inquit, hæresis ista Monophysitarum exquisitior subtiliorq; alijs fuit, quòd authores defensoresq; habuerit viros sapientes, & potissimùm Ioannem Philoponum, qui in Aristotelis perplexitatibus maximè desudauit. Sed de eo, quis fuerit, latiùs dicendum est. Is genere fuit Alexandrinus, & philosophus summus. Quamuis autem stylo dictioneque sua nõ admodùm sit laudatus, in disputationibus tamen, argumentorumq; & demonstrationum probationibus, sanè quàm fuit admirandus, in Platonis & Aristotelis doctrina maximoperè versatus. Quapropter eorum, potissimùm verò Aristotelis obscurè dictorum luculentissimas reliquit enarratiões, quæ hodiè quoquè extant. Hic etiàm impio Sergio Cõstãtinopolitanæ tũ ecclesiæ hierarchæ, admonitus ab eo, vt hæresim huiusmodi cõstitueret, librum acutissimum composuit, qui διαιτητὴς, hoc est, arbiter, siue de vnione inscriptus, decem capitulis omnem eã hæresi contexit. Ad comprobandum autem piaculare suum dogma, omnem ꝓrsùs accuratissimè mouit philosophiam. Multa præterea alia scripta Philoponus iste edidit, & Græcos & hæreses reliquas, & ad alios quosdam, in quibus hæc etiàm impium dogma instituens, refert: Omnia hæc sensui atque oculis subiecta corpora, iuxta materiam & formam, ex eo quod non est, in id quod est, producta, à Deo sunt: corruptibiliaque sunt, & corrumpũtur, secundùm materiam & formam. Pro hisce verò corporibus corpora alia visibilibus istis longè præstantiora, incorruptibilia & sempiterna à DEO condantur. Ad hæc, consummationem siue interitum visibilis huius mundi, ac rursùm noui mundi creationem alteram, asserit. Statuit etiàm mortuorum resurrectionẽ esse, rationalium videlicet animarum cũ corruptibili corpore indissolubilem vnionem.

Ibi. cap. 47. sequenti.

Sergius Cõstantinopolitanus episcopus admonet Ioãnẽ Philoponũ, vt librũ edat de hæresi Monophysitarũ.

Ioãnis Philoponi acute quidem, sed nõ rectè dictum.

Quibus sententijs renitens Conon, ipsum iuxtà & lucubrationes eius, sicuti à me dicetur, reiecit: quamuis eas antea [illegible] ceperit. Conon ipse corpora dixit non secundùm materiam, sed tantùm iuxta formam occidere, eaque denuò conformari, præstabiliorem speciem materia ipsa recipiente. Mundi ille quoquè creationem iuxta materiam & formam, interitum autem eiusdem iuxta formam solummodò, non autem secundùm materiam, fore dicit. Resurrectionem verò mortuorum, esse corporis istius cum anima rationali vnionem indissolubilẽ decernit.

Conon aduersus Philoponi.

Enimuerò Philoponus præter ea quæ diximus, hæc quoquè philosophatur, seu potiùs, vt veriùs dicam, nugatur. Itaque natura quælibet non simpliciter id, quod est, dicitur, sed dupliciter. Vno enim modo, cùm communem cuiuslibet naturæ rationem ipsam per seipsam contemplamur, veluti hominis aut equi naturam in nullo indiuiduorum extantem: Alio verò modo, quum eam ipsam communẽ naturam in indiuiduis existentem, & particularem, maximè in quolibet eorũ subsistentiam recipientem, neque cuipiam alij, præterquàm illi ipsi soli deinceps cõuenientem consideramus. Quod nanque in me est animal rationale & mortale, nulli reliquorum hominum cõmune est. Neq; quæ in hoc ipso animante est natura, in alio quopiam fuerit. Quòd verò has ipsas notiones de naturis & subsistentijs ecclesiæ doctrina habeat, ex eo constat, quòd naturam quidem patris & filij & spiritussancti profitemur, tres autem horum subsistentias siue personas prædicamus, per quas quælibet proprietate quadam à reliquis discernitur. Quænam etenim sit natura vna diuinitatis, quàm communis diuinæ naturæ ratio, ipsa per seipsam considerata, & nuda contemplatione à proprietate cuiusque discreta? Et quòd propriè & peculiariter rursùm naturæ in quolibet indiuiduorum siue subsistentiarum communem ꝓpriam atque peculiarem cuiuslibet factam, quæ nulli deincèps alij, quod sub communem speciem cadat, coaptari possit, contemplamur, ex eo patet, quòd in duabus

Eiusdẽ Philoponi subtiles nugæ de sententia Monophysitarum.

bus Christi naturis vnionem, diuinitatis, inquam, & humanitatis, docemus. Non enim communem, quam in sancta Trinitate consideramus diuinitatem, incarnatam esse dicimus, (sic etenim & patris & spiritus sancti incarnationem prædicauerimus) sed neque communem humanæ naturæ rationem vnitam esse Deo verbo opinamur. Eo nanque pacto, & qui ante verbi aduentum extiterunt, & qui postea futuri erant, hominibus omnibus, vnitum esse Dei verbum rectè dicatur. Cæterùm satis liquet, nos hic diuinitatis naturam dicere eam, quæ est in substantia verbi, non communis diuinitatis naturam. Itaque etiàm vnam naturam Dei verbi incarnatam esse profitemur, disertè eam à patre & spiritu sancto secernentes: ità vt hic quoque communem naturæ rationem, propriam iam Dei verbi esse intelligentes, verbi naturam incarnatam dicamus. Et naturam itidèm humanitatis vnitam verbo dicentes, particularem maximè illam subsistentiam, quam solam ex omnibus verbum assumpsit, sentimus.

Cap. 48. Sed Philoponus cum sectatoribus suis, communem humanam naturam, ipsamque etiàm diuinam, quam indiuisibilem dicimus, in plurimas partitur personas, discernens eam, & singulatim indiuiduis tribuens, & tribus supersubstantialis naturæ subsistentijs dispertiens. Id verò ipsum à rectè sentientibus protsùs est alienum: quemadmodùm hoc magnus in theologia vir Gregorius clarissime, in libro ad Euagrium monachū de diuinitate scripto, adstruit. Quinetiàm post illum eruditi quidam homines, ea quæ perperàm à Philopono prolata sunt, refellerunt. Et quum plerique alij scriptis suis ea oppugnârunt, tum Leontius monachus omnium maximè egregium librum triginta capitum cōtra illum conscripsit, quo simul & hæresim eam prorsùs euertit, & piam nostram sententiam valdè confirmat. Post hunc & admirandus ille diaconus atque referendarius Georgius Pisides, æqualis siue coętaneus illius, quanuis ætate aliquanto iunior, Iambis pulcherrimis, quos scribere consueuerat, cum dicta hæresi cōgressus, rem seriam ludicro temperando, ad hunc modum refert, absurditatem illius refutans:

Refutatores Philoponi.

Gregorius Nazanzen.

Leontius monachus.

Georgius Pisides.

Vnam atque mox vnam lapillo computat.
At vnam & vnam fortè si vnam dixeris,
Pueri vel ipsi tale dictum riserint.

Quod autem versiculis his expressit, sic habet: Profiteris, inquit, Philopone, philosophorum omnium laboriosissime & sapientissime, duas naturas in verbo vnitas esse: vnam diuinitatis, & vnam humanitatis. Si ergo duas naturas dicis in eo conuenisse, quomodò duas in vnam rursùs contrahis? Vna nanque & vna, duæ sunt, non vna. Itaque si quis in eadem subiecta re, duo quædam prædicando indicet, eaq; ipsa rursùm in vnum redigat, ridendum se meritò præbeat. Hucusque Nicephorus. De hac hæresi vide plura in Monophysitis, & Theopaschitis, & suprà in Iacobitis.

IOVINIANVS.
28.

Iouinianus, à quo Iouinianistæ hæretici, Rom. vrbis monachus extitit, sed monachatu retecto, multos errores in ecclesiam inuexit tempore B. Hieronymi, quem etiàm ille penitùs deuicit, sub Theodosio secundo Cæsare & Siricio maximo Romanorum pontifice, circa annū Domini 395.

1. Hic (teste diuo Augustino libro de hęresibus ad Quoduultdeum, cap. 82.) asserebat quoscunque cibos quolibet etiàm die, sine vllo delectu aut discrimine, omnibus licere, quantumlibèt per ecclesiasticas sanctiones fuissent prohibiti. Iouiniani hæreses.

2. Item omnes beatos pares esse in gloria, neque vllam fore in cælis præmiorum differentiam, eò quòd nullam diceret esse meritorum in hac vita disparitatem: Adeò vt, similitudine ducta, adstrueret, quòd quemadmodùm iusti pares sunt in meritis & præmijs, ità omnes peccatores pares esse in peccatis & in pœnis. Vbi quidem ille, Stoicorum philosophorum more, omnia peccata æqualia esse volebat.

3. Dicebat rursùs eos qui plena & integra fide per baptismum renati essent, non posse

posse posteà peccare, nec gratiam in eo baptismo semel receptam, postmodùm amitti posse, nec ità à diabolo tentari, vt ab eo superarentur.

4. Dicebat etiàm ieiunium nullius esse meriti apud Deum: In cuius erroris confirmationem illud Pauli afferebat ab eo male intellectum: Corporalis exercitatio ad modicum vtilis est. 1. Tim. 4.

5. Liberum etiàm hominis arbitriū tollit, cùm ait, eū à gratia baptismatis susceptam, non posse ampliùs peccare.

6. Diuus quoquè Augustinus libro de hæresibus illi impingit, quòd dixerit beatam Dei genitricem fuisse à viro suo Ioseph carnaliter cognitam post Christum natum. Quod tamē illi non asscribit beatus Hieronymus, qui contra eum duos libros composuit.

Iouinianus licèt omnibus suaderet matrimonium contrahere, nunquam tamē id facere voluit.

7. Docuit postremò virginitatem non esse apud Deū maioris & excellentioris meriti, quàm coniugium, sed pares dixit esse nuptias virginitati. Qua doctrina imbutæ multæ virgines Deo sacratæ, prouectæ etiam ætatis, posthabito voto quod emiserant, posteà nupserunt. Ipse tamen Iouinianus licèt monachatum deposuisset, vxorem ducere noluit: non quòd maius se apud Deum meritum habiturū indè speraret, sed ne nuptiarum pateretur molestias.

S. Thomas Aquinas.

Beatus Thomas eo tractatu quem cōtra detrahentes religioni edidit, cap. 6. in hunc modum de Iouiniano tradit: Sciēdum est, inquit, hæreticum quendam fuisse Romæ antiquis temporibus, Iouinianum nomine, qui in hunc errorem lapsus est, vt diceret omnium baptizatorum, qui suum baptisma seruarent, vnam in regno cælorum esse remunerationem: ex quo intantùm processit, vt diceret virgines, viduas, & matrimonio coniunctas, quæ semel in Christo fuerunt lotæ, si non discrepent cæteris operibus, eiusdem meriti esse. Et quòd inter abstinentiam eiborum & perceptionem eorum cum gratiarum actione, nulla sit differentia. Matrimonium per hoc virginitati adæquans, & consilium de virginitate seruanda tollens atque euacuans.

De Iouinianistis nostri seculi.

De Iouinianistis verò nostri temporis ità scribit Lindanus Dubitantij sui dialogo 2. Iouinianus, inquit, virginitatem negabat præstare matrimonio. Id Lutherus nouus euangelista suo probat epithalamio, quo plurimas deuotas Christo sponsas in nefaria pellexit adulteria. Eius quoque exemplum imitati plerique omnes Euangelicorum concionatores, suorum rei votorum, carnales amplexantur nuptias, obliti certam ipsos manere damnationem, quòd primam fidem Deo sanctè promissam irritam fecerunt, ac sacrilegè violarunt. 1. Tim 5.

ISINI. 29.

Isinorum hæresis.

Isini, quemadmodùm suprà in Coptis diximus, hæretici sunt Indiam incolentes, sectam quidem per se habentes, & qui maiori ex parte in Aegypto subditione Soldani degunt. Hi porrò cùm suos infantes baptizant, eorum presbyteri ferro quodam igne candescenti & peracuto, signum crucis frontibus infantulorum velut characterem quendam imprimunt. Reliqua vide in Coptis.

IVDAS ISCARIOTES. 30.

Iudas Iscariotes, hæreticorum omniū Euangelicæ legis & à fide Christiana defectorum primus fuit, diuo Hieronymo teste, qui super Matthæum de eo sic scribit: Miser Iudas ea infidelitate qua Dominum tradidit, putabat signa quæ viderat facere Saluatorem, non maiestate diuina, sed magicis artibus facta. Hic porrò (vt verbis Nicephori vtar, quibus in sua historia ecclesiastica lib. 1. cap. 30. vtitur) ab ipso Caipha summo illius anni pōtifice, & improbo scribarum consilio corruptus, & quasi morbo auaritię correptus, qui dicendorum tacendorumq; arcerum prætereà omnium cum reliquis discipulis particeps à Seruatore factus fuerat, quū alienum seipsum & expertē diuinæ gratiæ, per excellentem malignitatem suam reddidisset, post lotionem ipsam, atq; arcanorum sacrorum initiationem, vitalēque ipsum panem, viuus etiamdùm in potestatem inimici captus peruenit, cui se anteà quoquè voluntatis animiq; de-

Hieronymus

Nicephorus

stinatione dediderat. De quo item Alexander Alexandrinae ecclesiae episcopus, Alexandro Constantinopolitano scribens, apud Tripartitam historiam cap. 14. ita ait: Contristamur itaque pro Arriatiorum, qui abdicati & anathematizati sunt ab ecclesia, perditione, & maximè quia & ipsi aliquandò quae ecclesiae sunt, audierunt, & nunc ab ea prorsus exciderunt: non tamen admiramur. Hoc enim & Hymenaeus & Philetus passi sunt, & ante eos Iudas: qui quum esset secutus Saluatorem, posteà proditor factus est & apostata. Haec ille.

Iudaistarū haeresis.

Ab hoc autem Iuda exorta est haeresis, authore Philastrio, quam nos Iudaistarū appellare possumus, eorum videlicet qui asserunt, Iudam bonum opus fecisse cùm Saluatorem tradidit. Hic enim, inquiunt, nobis omnis scientiae bonae author extitit, per quem caelestia nobis mysteria manifestata sunt. Virtutibus siquidem in caelo volentibus pati Christum, & scientibus quod si fuisset passus, vitam hominibus daturus esset, quod sciens itidem Iudas, nimirùm quòd si fuisset passus Christus, salutem hominibus allaturus esset, ex hoc effectum, vt hac de causa Saluatorem tradiderit. Quod adsertionis impiae malum, quibusdam vanis ac vecordibus quasi verisimile videtur esse, cùm tamen sit in omnibus contrarium & execrabile, & propheta Dauid multò antè, & Dominus saluator posteà idipsum damnauerit, & beati Apostoli sententiam Dominicam aduersùs eum confirmauerint, atque docuerint. Haec Philastrius.

Psal. 68. & 108. Ioann. 13. Act. 1. 2.

De Iscariotistis verò nostrae tempestatis Staphylus libro de Lutheranorum inter se concordia, scribit in hunc modum: Iscariotistae, inquit, sunt qui negant à Iuda Iscariote verum corpus Domini acceptum in coena Domini. Ita scribit Suenckfeldius in libello ad hac quaestione inscripto, & Caluinus in sua vltima admonitione contra Vuestphalum, & alibi. Haec Staphylus.

Iscariotistae nostri seculi.

IVDAEORVM HAEreses. 31.

An Iudęi hęretici dici debant.

Licèt Iudaei non sint propriè haeretici, nimirùm quòd in iure Canonico distincta sit rubrica quę de Iudaeis habetur, ab ea quae de Haereticis est, nihilominùs tamē diuo Thoma dicente 22. quaest. causa. 9. artic. 6. Iudaeorum infidelitas & contumacia potest dici haeresis, in eo quod Christianae fidei in figura susceptae omnino renitatur. Illi enim figuram fidei euangelicae in veteri lege susceperunt, quam male interpretantes corruperunt. Quò fit, vt diuus Augustinus in Sermone aduersùs quinque haereses, Iudaeos inter haereticos ponat. Et Origenes Homilia quadam in Matthaeum, de falsis prophetis verba faciēs, per quos multi in perditionē abominabilem essent abducēdi, dicit eos primū in Iudaea apparuisse, & ex ijs prorupisse. De quibus etiam sic scribit Egesippus: Fuerunt autem, inquit, variae quoque in Circuncisione inter filios Israel aduersùs tribum Iuda & Christum ipsum, sententiae & sectae: videlicet Hessaeorum, Galilaeorum, Hemerobaptistarum, Masbotheorum, Samaritanorum, Saducaeorum, & Pharisaeorum.

Inter Iudaeos variae hereticorum sectae.

Iudaeorum itaq; haereses sunt inter reliquas hae praecipuae.

Iudaeorum haereses.

1. Nouum inprimis Testamentū prorsùs respuunt.

2. Articulos fidei nisi creationis nō credunt.

3. Christum dicunt purum fuisse hominem, seductorem, falsum prophetam, aliū Messiam, in lege promissum, venturum expectantes.

Hinc est quòd summus pontifex Romanus Iudęos punit, si contra legem peccent in moralibus, q̄ immutabilia perseuerant, tum si contra legem suam haereses instituant & doceant. Qua ratione moti Gregorius nonus & Innocentius quartus, librum quem Iudaei aduersùs Christianos ediderant, & Talmud inscripserant, exuri mandárunt, propterea quòd multis haeresibus adspersus esset. Quae qualiter erant, facillimum erit colligere ex his, quae recenset Lindanus Dubitantij sui dialogo secundo, cùm Iudaismum per Euangelicos nostri temporis inuectum Euangelij titulo, probat in haec verba:

Liber Talmud. cōbustus ex mandato summorū pōtificū. Editus autē fuit a duob. Rabinis circa annum Domini 406.

Iudaismum, inquit, per nostrae tempestatis Euangelicos non exiguis partibus esse

Iudaismus per Euāgeli

esse prætextu Euangelij inuectum, nunc paucis exponemus.

cos inrect. Euangelij titulo.

Trinitas. 4. Non esse in sancta Trinitate personas tres, sed vt Deum vnum, itâ & personam vnam Iudæi blaterant. Idem Seruetus libro tertio de Trinitate.

Iesus Nazarenus an Messias. 5. Iesum Nazarenum non esse verum illum prophetam Messiam, & Emanuelē promissum, Iudæi suæ impietatis habent fundamentum: quod & suis persuadere conatus est Dauidgeorgius, vt aiunt Basilienses in eius vita. Se enim esse verum illū tertium Dauidem promissum, & alia blasphema suprà commemorata cùm de eo loquuti sumus.

Christus an alia persona. 6. Christum non esse personam aliam à patre Iudæi credunt: sic & Illyricus & Seruetus λόγον Verbum apud Ioannē Euāgelistam negant significare personam à patre aliam, vti Staphylus ait, eaq; de causa Matthiam Illyricum fuisse condemnatum ab Academia Vuittembergensi. Similiter & Philippus Melanthchon de eodem testatur epistola ad Superintendentes Saxoniæ, anno 1557.

Christus an Deus. 7. Christum non esse verum & natura DEVM Iudæi aiunt, vti & Seruetus, Suencfeldius, Adam pastoris, & Euangelici alij Sabbatarij, non rectè de Christi diuinitate sentientes, teste Staphylo de Sect.

Vsuræ licitæ Iudæis & euangelicis 8. Vsuras esse licitas Iudæi non solùm sentiunt, sed tota ipsorum vita, quæ ex eis constat, loquitur, quibus omnes ferè mundi totius nationes exhauriunt. Has etiàm Euangelij prætextu licitas docet Bucerus commentarijs in Matthæum, & Molinæus de eo quod interest. Immò Lutheri mandato sese vsuras exercere dictitat ille N. Pastor ad Hyeræuadum, vt ait Querela Lutheri pridèm in lucem edita.

Matrimonij leges. 9. Matrimonium secundùm Mosaicas leges in affinitatibus colunt Iudæi: sic & Melanchthon in locis communibus, anno 1552. vult seruandas Moisis leges, non ecclesiæ canones.

Matrimonii dissolutio. 10. Matrimonium propter adulterium dissoluunt Iudæi, ità vt liceat etiàm aliam ducere. sic & Euangelici eadē de causa dissoluenda docent, ità vt personæ innocenti liceat alteri nubere, vt author est Melanchthon in locis communibus anno 1552. & in Examine ordinandorum. Vndè & factum legimus, vt quidam intrà semiannum tres duxerit Geneuæ vxores, quòd secundū Euangelium duas probârat adulteras, Caluino iudice.

11. Leges iudiciales & forenses secundùm Moisen seruāt Iudæi: sic & Carolstadius leges iudiciales Mosaicas volebat seruandas, vt ait Melanchthon Apologia Augustana in articulum 16. Rursùs libro Chronicorum 3. non volebat videri prorsùs abolere leges, sed contendebat oportere iudicia exerceri iuxta forenses leges Moisis. *Iudicialia secundum Moisem exercenda.*

12. Scripturarum Canonem habent suum Iudæi à Christianis diuersum. Itaque Euangelici Iudæos sequi mâlunt, quàm Christianos in eijciēdis a Canone, vti Machabæorum & Ecclesiastici librum. Hos enim reijciunt cum Iudæis Euangelici. Sic & in suscipiendis libris sacris Iudæos imitantur, vti duos libros posteriores Esdræ Bullingerus contendit esse Canonicos, contra catholicæ Christi ecclesiæ decreta. *Canon scripturarum.*

13. Rursùs loca scripturarū mâlunt Euangelici cum Iudæis contra Christum aut sacrosanctam Trinitatem peruertere, vti Oecolampadius cum Aquila illud Esaiæ 7. Ecce iuuencula concipiet. Sic Caluinus testimonia de personarum Trinitate & Christi diuinitate ab omnibus Christianis interpretibus sic intellecta, velutì Iudæorum patronum agens extenuat, ait Heshusius de erroribus Caluini in fine suæ confessionis de Eucharistia. *Sensus scripturarum.*

14. Iudæi statim à resipiscentia atque à dolore de peccato, aiunt remissum peccatum, nullam agentes pœnitentiam, neq; confitentes, vt ait Postellus: sic & hodiè passim omnes Euangelici, pœnitentia, quæ est in ieiunio, fletu & planctu, explosa: confessione, quem Christus & Apostoli tradiderunt, ecclesiæ, irrisa atque exturbata, nullis suis animorum vulneribus adhibent remedium salutare quod verè sanet. Sed quæ nunc diximus, fidei capita contingunt. Quòd si & cæremonias cogites, videas Euangelicos plusquam semi Iudæos. *Sacramenta derisa.*

Concordia Euangelico rũ cũ Iudæis in cæremonijs.

15. Ad Christi mentionem non inflectunt genua Iudæi, quemadmodùm ait diuus Hieronymus lib.3. in Esaiam: sic & Euãgelici pias tollunt venerationis & reuerentiæ cæremonias, nolentes ad Christi nomen genua inflecti, aut caput aperiri: tametsi Lutherus id laudet probetque, libro de Concilijs.

Nomẽ Iesu & Mariæ ex ecrantur.

16. Nomen Iesu execrantur Iudæi, fœdis nominibus eam & sanctam virginem matrem blasphemantes: ità & per Frisiam nomen Iesu quod Christiani vel admirãtes, vel imprecantes vsurpare solemus, illi præposterè sua superstitione videntur corrupisse, nè in vanum homines verè superstitiosi tam sacrum nomen videantur sumpsisse.

Eodẽ planè errore nec salutati in Dei nomine resalutant, sed mutatis Christianis salutandi & imprecandi formulis, in Dei aut Iesu nomine vsitatis, illi reddũt, Bona dies: pro, Deus rependat: illi, Habeo gratiam. Taceo maledicta, quæ plusquàm Iudaica in Virginem matrem miseri euomunt Anabaptistæ.

Crucis sig nũ exhorrent.

17. Crucis signum vt male dictum & anathema fugiunt Iudæi, nec in fronte pingere volunt: ità & Euangelici crucis figuram multis in locis abolent, & tanquàm maledictum in fronte ferre aut pingere horrent: adeò vt Lutherus ipse festũ crucis tanquàm semiiudæus anathemate damnauerit.

Imagines.

18. Imagines Iudæi non ferunt, vti nec Zuingliani siue Caluiniani, quemadmodùm synagoga Geneuæ loquitur, nullam omninò habens Turcico more vllius rei imaginem.

Sabbatizantes.

19. Sabbatizantes etiàm hodiè Iudæos videas, quos Euangelicorum quidã imitati cum Iudæis sabbata colunt, vt ait Staphylus in Apologia. Docuit enim Carolstadius, nullum festum præter sabbatum colendum, quemadmodùm author est Erasmus Alberus contra Carolstadium.

Messias d-uentus.

20. Messiam non venisse aiunt Iudæi, suum Antichristum expectantes: sic & Bucerus sub mortem, Iesum Nazarenum dixit nõ esse illum Saluatorem, quem Deus promisit patribus. Dauidgeorgius quoq; negabat Messiam nostrum Iesum Nazarenum esse illum adeò magnificè promissum, verumque mundi Saluatorem.

Finis mũdi.

21. Finem mundi futurum aiunt Iudæi secũdùm Eliæ prophetiam intrà annos 500. id est, sexto millenario: sic Lutherus & Melanchthon suis in Chronicis, quæ Carionis nomine edidisse Melanchthonem ait Lutherus præfatione sui Chronici Germaniæ.

Circũcisio.

22. Porrò nè quid Iudæis saluum relinquant Euangelici, inter eos etiàm est reperire, qui circumcisionem carnis reuocent. Vndè & circuncisos quosdam narrat Hosius.

Manna.

23. His non absimiles sunt, qui manna in cœna Dominica sese edere adfirmant, nè quid à Iudæis varient. Hucusq; Lindanus.

IVLIANVS HALICARnasseus 32.

IVlianus Halicarnasseus multarum hæresum author fuit tempore Phocæ Imperatoris & Sabiniani summi Romanorum pontificis, circiter annum Domini 604.

Morũ & fidei corruptio ex nimia licẽtia.

De hoc ità habet Nicephorus historiæ ecclesiasticæ lib.18. cap. 45. Hoc tempore, inquit, quam quisque voluisset, placitam sibi sumebat potestatem. Et proptereà quòd quilibet, quod sibi visum esset, fidei insertum voluit, quamplurima defectorum & hæreticorum turba exorta est: Tritheitarum, Agnoetarum, Theopaschitarum, Iacobitarum, Armeniorum, Seueritarum, & Aphthartodocitarum, initio à Iuliano Halicarnasseo sumpto: qui creatum quidem Domini corpus esse opinatus est, sed idem ab ipsa conceptione incorruptibile esse docuit. Horum cohortem, qui eis aduersati sunt, Phantasiastas & Manichæos vocauerunt, quemadmodùm & illi rursùs hos Phthartolatras & Scenolatras nominarunt. Vide reliqua in Monophysitis & Seueritis.

Iuliani Halicarnassei hæresis.

IVLIANVS EPISCOpus Capuanus. 33.

IVlianus episcopus Capuanus (authore Gennadio) vir quidem fuit acer ingenio, & in diuinis scripturis admodũ eru-

eruditus, sed qui Pelagij hæretici dogma mordicus tuebatur tempore diui Augustini, qui etiam vehementissimus eius impugnator extitit, contra quem & reliquos item Pelagij affectatores Hypognosticon volumen sex libros complectēs idem Augustinus scripsit. Sed cùm ipse Iulianus eā Pelagij hæresim defendere ac propugnare omni ratione niteretur, aduersùs eundem Augustinum aliquot libros composuit. Hic, eodem teste Gennadio, cùm tēpore famis & angustiæ indigentibus omnes facultates suas erogâsset, tot nobiles & præcipuè religiosos viros hac sua miseratione ad se pellexit, vt eos tandèm suæ hæresis fautores & socios effecerit. Vixit autem sub Archadio Imperatore, & Innocentio primo huius nominis summo pontifice, circa annum Domini 405.

Hypocrisis hæretica.

Asserebat autem ille cum suo authore Pelagio, absque gratia Christi hominem posse omnia Dei præcepta implere, & suis meritis vitam æternam consequi. Vide reliqua in Pelagio & Cælestino.

Iuliani hæresis.

IVLIANVS APOSTATA Imperator.

34.

IVlianus Apostata Constantij Imperatoris nepos, & frater Galli, ab eodem Constantio adoptatus fuit. Circa annum Domini 357. monachus factus est, & sanctioris religionis maximus simulator, cùm à pueritia sceleratissimus esset, & in arte magica instructus. Eruditione porrò tanta erat, vt adolescens in ecclesia Nicomediana publicè sacras literas prælegerit. Erat enim ingenio sublimi, callido, & literarum ardentissimo: adeò quidem, vt si ingenium indolemq; egregiam ad verā pietatem, quam puer imbiberat, conuertisset, inter egregios principes adnumerari potuisset, inquit Egnatius. Posteà Athenas profectus, philosophiam didicit. Cæterùm circa Phlanonem insulam in occidētalibus partibus, ex insidijs Eusebij eunuchi trucidato eius fratre Gallo, missus est à Constantio in Gallias & Germaniam, & non procùl ab Argentorato triginta millia Alemanorum prostrauit: qua de causa Argentorati subitò militum fauore Imperator est designatus.

Iulianus doctus.

Iulianus Argētorati imperator designatus: alij tū Parisijs Augustum salutatum à militibus dicunt.

Porrò cùm ob varietatem opinionum summæ inter Christianos dissensiones essent, propter quas alij desperabant, alij prorsùs à religione Christiana ad idolorum cultum desciscebant, Iulianus quoq; apostata factus est. Erat enim ætate iuuenis, & Rhetorum ac philosophorum consuetudine vtebatur, qui ex rationis humanæ captu de Deo disputabant. Tam impudēter autem & apertè (vt author est Nicephorus li. 10. cap. 1.) imperio potitus, dicitur religionem abiurâsse, vt ipsum etiā pernegauerit Christum, & sacrificijs quibusdam dæmonumq; detestandis inuocationibus & victimarum sanguine sacrum abluerit lauacrum, atque seipsum à mysterijs ecclesiæ exauthoratum, excluserit: & deincèps non modò priuatìm, sed publicè etiàm, quæcunque Græcis permittuntur sacra & sacrificia, eis vteretur. Enimuerò solennem ei hostiam mactanti, in extis eius, crucis signum corona circundatum apparuisse dicitur. Quod eis, qui illi operam dabant, non paruum incussit timorem, Christi potentiam doctrinamq; nostram perpetuò duraturam, suspectā habentibus: quòd corona victoriæ signum esset & circularis forma omni ex parte initium capiens, atque in seipsam desinēs, finem nullum portenderet. At sacerdos qui sacro præfuit, nè ea re perturbaretur, illum admonuit: victimam enim nouum quiddam ostendere, Christianum scilicet dogma iam comprimi, & ad seipsum recurri, circulo, nè sicuti priùs, finibus nullis constitutis, quocunque vellet loco longè lateq; propagaretur, in angustum redactum.

Iuliani apostasia.

Crux coronata se in extis victimæ sacrificanti apostatæ exhibet.

Sinistra eius potenti expositio.

Alio item tēpore, quum celebre aliquod adytum diuinationis gratia subiret, & subitò sese horrenda quædam spectra ingererēt, eius rei propter quam ingressus fuerat oblitus, (ætate enim prouectiore ad idolorum sacra se contulerat) quòd in rebus dubijs & periculosis, crucis signaculo tanquam præsenti auxilio vti consueuisset, veluti discrimine circunuentus, ad consuetum præsidium confugit. Per timorem enim se Christi signo consignauit, & confestim omnia euanuēre. Ità res quæ tentata fuerat, infecta tum permansit. Sa-

In ipsa Idolomania Iulianus spectris diabolicis cōterritus, signaculo crucis ea fugat.

cri verò eius antistes, quòd quid ageret, ne sciret, causam autem cur dæmones dispa. ruissent, non ignoraret: aufugerũt illi, inquit, quod signum hoc perindè atq; execrandum piaculum odère. Et admonitũ illum, vt forti esset animo, neque quicquã Christianæ rei exhiberet aut cogitaret, rursùm ad sacrum id duxit.

Propter Iuliani defectionem Christiani maximoperè sibi metuunt.

Christiani vbi hæc audière, non mediocriter sunt perculsi. Metuerunt enim sibi: & Imperatorem sacris eiuscemodi addictum videntes, in persecutionis timorẽ inciderunt. Et expectatio periculorum, periculis ipsis maior fuit. Quum enim aliquandiù iam ærumnas & calamitates dedidicissent, vel sola veterum malorum recordatio eos terrès, metu contrahebat. Omnes certè animis consternati erant, quòd tantum Imperatoris eius in religionem odium cernerent, qui anteà Christianus fuisset, parentibus pijs & dogmatis ipsius studiosis progenitus, iuxta ecclesiæ mores & constitutiones productus, sacris literis edoctus, & à sacerdotibus & episcopis educatus. Quapropter tantam illius immutationem insustentabilem fore, putabant.

Idololatriã Iulianus, quoàd potest, in integrum restituit.

Porrò cùm solus rerum potiretur, statìm quæcunque in Oriente idolorum tẽpla reliqua fuère, aperuit: & quæ negligẽtiùs curata fuissent, instaurari iussit. Si quæ aiunt prorsùs diruta essent, denuò ea extrui præcepit, aras repurgauit, & veteres reditus nobis auferens, illis rursùm sacrauit. Antiquos vrbium ritus, prisca sacrificia, & vesanas ineptias renouauit. Neque eum puduit publicè dijs sacrificare: Et identidèm libans, qui cum eo eiusmodi sacris vacabant, eos maximis est prosequutus honoribus. Rerum sacrarum præfectis, sacerdotibus, & canephoris, quæ consuetudo prisca tulerat, dedit. Et authoritate sua eos confirmauit: id quod ante Constantinum Imperatores quoquè alij fecerant. Rebus eiusmodi vacantibus, immunitatem tributorum sanctione dedit: annonam templorum sacrorumque ministris donauit: & vt cathari, hoc est, puri siue sacrosancti essent, lege lata cauit, & ab alijs hominibus eos secreuit. Nili cubitum Serapidi deo restituit, & vetusta prætereà patriaque iura, quæ Constantinus,

Canephoræ, hoc est, Canistriferæ. Philocorus enim dicit, Erichthonio regnante, Athenis primùm cõstitutum esse, vt virgines dignitate præstantes, canistra Iunoni deęq; fer rent. In quibus ea erãt quæ ad sacrificia in Panathenaicis alijsq; conuentibus peragenda pertinebant. Cicer. Habe canephoras, Deorũ simulacra restituc.

ciues suos ad veram pietatem cohortans ecclesiæ Christi tribuerat. Vrbibus, quas sacra Græcorum sequi cognouisset, quas voluère donationes affatim dedit: quas autem in Christi religione ardentiores esse sciret, infestus eis fuit, neque ad eas diuertere voluit. Et persæpè quum legationes ad eum propter casum aliquem, qui incidisset, prouinciales mitterent, preces eorum reiecit. Quod sanè ciuitati Nisibenæ accidit. Quum enim expeditionem aduersùs eos Persæ suscepèrunt, & ipsi ea de causa Oratores suos ad eum miserunt, non modo auxilium eis ferre noluit, sed etiàm minatus est, se vrbem eam oculis non visurum: neque eò venturum, vt quę sacra detestata esset, neque templa deorũ aperire, aut Græcorum religionem suscipere vellet. Neque ab initio per misericordiam humaniorem se erga Christianos exhibuit, minusque grauiorem veteribus persequutoribus: sed quòd nihil momenti Græcorum superstitioni constituendæ, Christianorum intolerabilia etiàm supplicia afferre, quinetiàm dogma nostrum maiora per ea capere incrementa sciret, Ingens enim ex eo Christianis accessit gloria, quòd ex eis multi fortiter mortem sibi obeundam duxerint. Prætereà verò laudem eam nobis inuidit. Et à tormentis quidem & igne, & ferro, & pelagi vndis abstinuit: neque viuos vel in barathrum coniecit, vel in terra defodit, quæ alij ante eum persecutores fecerant, quòd hæc necessariò animi sententiam non mutarẽt: cohortationibus verò & persuasionibus multitudinem ad impietatem pertrahendam esse censuit. Eo modo facilè se superiorem fore, & quod vellet, effectutum esse ratus est: aut fortassè, vt admirandus esse, & præter expectationem perhumanus in eos videretur, non statìm vim eis adhibendam esse putauit.

Quo consilio Iulianus humaniorẽ se primùm erga Christianos esse assimulàrit.

Eiusmodi agitans consilia, qui à Constantio in exilium pulsi propter religionem fuerant, omnibus potestatem redeundi fecit: & quorum bona publicata fuerant, ea illis restituit. Edicta publicata, nè Christiani iniurijs afficerentur, néve per vim aut contumeliã ad sacrificia adigerentur. Si qui verò sua sponte ad aras accedere vellent, eos priùs deorum placan-

Arrianos & alios hæreticos ab exilio reuocat.

dorum

dorum gratia lustrari purgarique debere. Annonam & immunitatem, quam Constantinus pro sua erga DEVM obseruantia clericis concesserat, ipse abrogauit, & in publicos prouentus retulit. Quæ verò viduis & virginibus propter inopiam cleri, alimenta e publico largienda destinata erant, ægrè & difficulter exigebantur. Cōstantinus nanque cum ecclesias constitueret atque ordinaret, ex cuiusque vrbis prouentibus toti clero, quantum ad vitam tolerandam satis esset rerum necessariarum tribuit, eamque rem sanctione legis confirmauit, quæ hucusquè conseruatur. Sub Iuliano exactio eorum prouentuum dura admodùm et grauis fuit, sicuti id exactorum ipsorum testantur monumenta.

Clero Iulianus annonā suā adimit.

Cæterùm parùm fuit tyranno, tam hostili esse erga nos animo, nisi suum aduersùs ecclesiam odium, ad exidium eius prorsùs conuerteret. Quæcunque enim ei suppeditabant sacra vasa & donaria, ea abstulit, & in idolorum delubris reposuit. Vim etiàm illam eis adhibuit, qui sub Cōstantino & Constantio templa deorum euertissent, vt vel ea celeriter restaurarēt, vel æstimationem structuræ eorum persoluerent. Sin hoc minùs facerent, vt duriùs acciperentur, & in vincula conijcerentur, mandauit. Vndè illud satis conijcere licet, in eo quidem illum veteribus persequutoribus, quòd corpora cum contumelia non excruciauerit, mitiorem fuisse: rebus autem alijs, modis omnibus illos exuperâsse. Omni nanque ex parte ecclesiam affligere manifestè est visus, & vno tantùm modo humanior iudicatus, quòd Episcopos sub Cōstantio exilio mulctatos, reuocauit, & in vrbes suas redire permisit. Atque id ille non misericordia fecit, sicut colligere est: sed vt Episcopos inter se committens, ad intestinum arma ret bellum, & suis ipsa dissidijs ecclesia labefactaretur. Fortassè etiàm, vt Constantium apud Romani Imperij subditos, in odium & inuidiam adduceret: tum Græcos, qui eisdem secum operarētur sacris, fauore prosequens: tum Episcopos, qui propter Christum afflicti essent, ab iniuria vindicans. Itaque eunuchos quoquè

Sacras Christianorum ædes Iulianus diripit.

Qua re mitior, qua item sæuior prioribus ecclesiæ persequutoribus is fuerit.

Quur episcopos idem ab exilio reuocauerit.

imperiali aula exegit. Eusebium autem, qui primum in ea locum tenuerat, morte etiàm mulctauit. Cui aliam quoquè ob causam infensus fuit: suspectum enim veluti fraternæ necis suasorem, habuit.

Syrum autem Aëtium, authorem & ducem hæresis Eunomij, & Constantij sententia, qui eum propter familiaritatem Galli, suspectum quoquè habuerat, damnatum, & in exilium actum, perquàm benignis literis reuocauit, & publica vectura reduxit. Propter Constantium quidem, Eleusium etiàm Cyzicenum impensis proprijs, quam solo æquauerat sub Constantio Nouatianorum ecclesiam, vno atque altero mense restituere iussit. Sed & ex alijs plurimis rebus æstimare est, propter Constantij odium, quum multa in nos ipsum duriter fecisse, tum quæ ab alijs quoque fiebant, eis delectatum esse.

Aetius ab exilio reductus.

Imperator itaque tam infesto cùm esset in Christianos omnes (quos Galilæos appellabat) animo, opportunitate ea arrepta, quanuis quod eis criminis loco obijceret, non habebat: tamen quòd sacrificare noluissent, constitutione sanxit, ne illi cum alijs rempublicam administrarent, néve honores caperent, aut in aula imperatoria mererent. Côuentibus solennibus & foro eos exegit. A iudicādi quoquè munere, & magistratibus dignitatibusque gerendis remouit. Et legem talem ferens, illud addidit: Christianas sanctiones statuere, gladio aduersùs eos vtendum non esse, qui capitalia crimina cōmitterent. Occasionem quoque suam esse ratus, bellum quod contra Persas, qui Orientem percurrebant, gerendum erat, quòd sine pecunia nihil se rectè gesturum existimaret, dolū, vt eam à Christianis exigeret, est commentus. Et quicunque dijs sacrificare nollent, eis pecuniæ mulctam grandem dixit. Itaque cernere tum erat perquàm acerbam Christianorum condemnationem, à quibus ea etiàm quæ minimè habebant, exigebantur, quum quidem alij omnes pro bonorum suorum facultatibus tributum penderent. Ità Imperator subitò per iniquam pecuniæ exactionem copiosus est

Cap. 24.

Iulianus Christianos ab aulæ dignitatibus & reipublicæ administratione remouet.

Idē à Christianis sub prætextu Persici belli ingentem exigit pecuniam.

est factus. Quo tempore etiàm Græci liberè, quodcunq; illis visum esset, facientes, nobis insultabant. Et vndiquaquè philosophorum colluuies confluebat, qui vetera Gentilium sacra renouabant, extisque inspiciendis & haruspicinæ vacabant: adeò vt pueros masculos & fœmellas puberes atq; incorruptos, ad aras deorũ mactarent, & carnes eorum degustarent. Atque hæc quum alijs in vrbibus, tum maximè Athenis & Alexandriæ fecerunt.

Præfecti prouinciarum Christianos maximè affligunt.

Porrò prouinciarum rectores talem Imperatoris religionem, opportunitatem suam esse censentes, grauius etiàm quã Imperator iubebat, Christianos affligebant, ampliorem pecuniam extorquentes, & plagas etiàm eam ob causam corporibus ingerentes. Quod Imperator cognitum paruifecit, & Christianis eum accedentibus, molestiamque propterea ei facessentibus respondit: Lex vobis à Christo tradita est, vt malè tractati, fortiter ærumnas feratis, & iniuria affecti, nè responsetis.

Cap. 25.

Iulian. Iuuenti Christianæ liberis libus Græcorũ studijs interdicit.

Ad hæc, nè Christianorum pueri Græcis disciplinis erudirentur, aut poëtas scriptoresque eorum legerent, scholásve publicas frequentarent, lege cauit: Nè linguis eorum, inquit, acumine perpolitis, facilè disputatoribus nostris resistere, & sacra quidem sua amplificare, religionem autem nostrã refellere facilè queant. Non paruũ enim ei dolorẽ mouêre Gregorius & Basilius Cappadoces, qui omnigenam artem suam rebus multis declarauerant, eius temporis oratores longè superantes: præcipuè Gregorius, q verba etiam varijs poëmatum generibus inclusit, eaque versus nominauit: & alij quamplurimi spectati viri, quorum nonnulli Nicenam sequebantur fidem, quidã Arrij opinionem comprobabant. Imperator nanque eas ipsas literas irridens, & religionem nostrã ludibrio habens, ad primarios eius temporis Antistites hęc verba de libris nostris scripserat: Legi, Cognoui, Damnaui. Ad quem nomine omnium quendã ità rescripsisse ferunt: Legisti, sed nõ Cognouisti: si enim cognouisses, non damnâsses. Basilij verò responsum id esse dicunt, qui eo tẽpore Cappadociæ ecclesias episcopus curauit. Neq; adeò dissentaneum est, id scriptum eius esse. Sed siue illius, seu alterius sit, admiratione dignus vir talis esse videtur, & dicendi libertatis & eruditionis causa.

Iulianus libros Christianorũ tider & damnat.

Vehementer sanè scriptis etiàm editis Christianorum fidem oppugnauit. Ad uersùs ea Cyrillus scripsit diligenter. Respondit & Nazianzenus Iuliano. Graues admodùm fuerunt Christianis callidæ & contumeliosæ cauillationes Iuliani, adeò vt publicè aduersùs tam perniciosum Euangelij hostem orationes ac supplicationes fierent. Tandèm cùm Persiam esset profectus, ingenti à Christianis pecunia extorta, in solitudine quadam trucidatus est: vbi quidem Christus insigne potentiæ suæ miraculum exhibuit, & vindictæ diuinæ aduersùs impios iudicium non minimum ostendit. Nam cùm in discrimine summo Romanus exercitus, tridui iter per solitudinem progressus, fraude atque seductione sapientis cuiusdam senis, qui vitam pro communi Persarum libertate deuouerat, versaretur, difficultate itineris & alimentorum penuria confectus, & tandèm splendida Persarum acies derepẽ rè adfuisset, & prælio ingenti vtrinquè eõ misso, turbidus ventus vehementer flare incepisset, ad postremum effectum est, vt densa nube cælum atque solem is ventus obscurârit, puluerem in aërem sublatum ventilârit, caliginemq; & tenebras ingẽtes excitârit. Et Persicus exercitus in nostros irruens, socios atque auxiliares secum Saracenos hastatos adduxerat. Horum aliquis hasta protensa, Imperatorem grauiter vulnerat: membrana ea quæ peritoneum dicitur, & exta omnia intrinsecùs tegit, ità disrupta, vt cuspide extracta, incrementa sanguine mixta eam sint consecuta. Percussori ex Imperatoris satellitibus quidam caput amputauit. Sozomenus tamen percussorem Iuliani post vulnus illi inflictum latuisse, & equo admisso fuga sibi cõsuluisse dicit. Imperatorem autem ità lethaliter vulneratum, scuto impositum satellites eius in tabernaculum imperatorium detulerunt. Porrò nonnulli qui vulnus vndè peruenerit, prorsùs non viderunt, à quopiam familiarium suorum inflictum esse existimauerunt. Atque alij quidem Persam, alij Saracenum: sunt qui Ro-

Iulian. Christianorum fidẽ scriptis etiàm libris oppugnat.

Iuliani mors exemplum vltionis.

Iulianus lethaliter vulneratus anno agens alterum & trigesimũ.

Romanum militem eum occidisse affirmant, indignatum videlicet, sicuti verisimile erat, quod imprudenti temeritate & gloriosa audacia tantum perdidisset exercitum. At enim quemadmodùm verissima & constantissima, quæ ad nos quoquè peruenit, vbiquè obtinuit fama, vindicta diuina Iulianum trucidatum esse constat, percussorem que eius, libri nobis clarum illum & magnum Mercurium esse produnt. Hæc Nicephorus lib. 10. cap. 34.

Mercurius Iuliani percussor.

Tradunt autem eum tum ex inflicto vulnere eùm iaceret, & animam ageret, manum sanguine plenam ad cælum proiecisse, & dixisse: Vicisti tandem Galilæe, Christum significare volentem, quem Galilæum appellabat. Proindè factum est impietate Iuliani, vt imperium à nobilissima Constantini familia translatum sit.

Libanij oratio de funere Iuliani.

De huius impij principis morte lugubrem composuit orationem Sophista Libanius, qui eius fuerat præceptor & in literis institutor, quam Iulianum siue funebrem querelam inscripsit, in qua multas eius laudes recenset, & res quoquè gestas, prout visum est ei, commemorat. Mentionem quoquè faciens librorum eius, quos aduersùs Christianos composuit, sacra Euangelia oppugnans, & veluti falsa ea esse refellere tentans. Vbi etiàm, quod ea ludibrium nugasque esse ille demonstrauerit, tradit. Mortuum autem eum (quemadmodùm Gregorius Nazianzenus in Inuectiua secunda cõtra eundem Iulianum & Græcæ religionis sectatores, de eo refert) mimi & homines ridiculi, cum omni scenica fœditate duxerunt, funusque eius prosequuti sunt, tibijs canentes & saltitantes, religionisque abiurationem, belli cladem, & mortem ipsam, probrosè ei obijcientes, Quid enim mali passus non est? Quid verò non audiuit earum retũ, quas genus id hominum iuueniliter audet? Quod iniuriam pro arte habet, donèc eũ Tarsensis vrbs excepit, nescio quomodò, aut quam ob causam ad contumeliam talem condemnata. Ibi ille tumulum habet inhonoratum, & sepulcrum exercrandũ maximè & despuendum, neque pij alicuius oculis conspiciendum. Et sicuti ego quidem de quopiam audiui, ne sepulcrũ quidem eum recepit: verùm eius causa cõmota terra, cadauer eius excussit atque reiecit, vt hoc sit futurorum suppliciorum quasi quoddam preludium. Et quidem sic qui imperauerit, sic bellum gesserit, sic quoque turpiter vitam finiuit. Hæc Nazianzenus.

Porrò quomodò Iuliani tempore Iudæi ipsius nutu atque adeò fauore freti, templum Hierosolymitanum ædificare conati sunt in odium Christianorum, & quomodò item terræmotu & igne prohibiti fuerint, qui nósse volet, legat Rufini ecclesiasticam historiam lib. 10. cap. 38. & 39. Item Nicephori lib. 10. ca. 32. De hoc vide infrà in Mari Chalcedonensi episcopo & Porphyrio.

IVSTIFICATORII *hæretici.* 35.

IVstificatorij hæretici sunt ex Lutheranorum secta, eorum videlicet qui iustificationem nostram nihil aliud esse volunt, quàm peccatorum remissionem, & cum Deo patre reconciliationem. Qui tamen quàm toto (quod aiunt) cælo aberrent, hinc videre licet quòd hac sola re consistere iustificationem arbitrantur, si vetus homo noster exuatur, cùm contrà necesse sit insupèr indui nouum, qui secũdùm Deum creatus est in sanctitate & iustitia veritatis. Non enim satis est, authore docto illo ac pio Hosio, lib. de fide & symbolis, veterem Adam eiecisse, nisi nouum etiàm Adam præthereà Christum cõplectamur. Non tantùm peccato moriendum, sed viuendum est etiàm Deo in Christo Iesu. Non sufficit à peccato liberari, seruos etiàm oportet fieri iustitiæ: non commori tantùm, hoc est, defungi peccatis, verùm & resurgere cum Christo opùs est. Illud itaque meritò Christi passionis nobis obtigit, quòd sumus mortui peccatis, quod vetus noster homo crucifixus est, vt destruatur corpus peccati, vt vltrà non seruiamus peccato. Verùm hoc satis non est. Necessè est præthereà, vt quomodò Christus surrexit à mortuis per gloriã patris, ità & nos fide accensi, simul cũ eo resurgentes, in nouitate vitæ ambulemus parati omnia facere & pati pro ea fide, quam

Iustificatio nostra includit tria, scilicet peccatorũ remissionẽ cum Deo patre recõciliationẽ, & vitam nouam in Christo.

de, quam ipse tradidit, quam in symbolo posteà comprehenderunt Apostoli: quòd certi simus, tametsi propter eam fidem corpus nostrum occisum fuerit, nihilominùs facturum Deum, vt suis promissis maneat, vtq; excitet nos, sicut excitauit Christum in vitam æternam. Atque hoc est quod vocat Paulus iustificari, post adeptā peccatorum remissionem, in eiusmodi vitæ nouitate ambulare. Non vt Confessionistæ, qui eodem authore lib. 1. de hæresibus nostri temporis, vinginti opiniones, teste Osiandro, de vno dogmate Iustificationis afferunt: ac Philippi Melanchthonis discipulorumque eius quatuordecim enumerat in eo libello, quem contra Nycticoracem quendam scripsit. Nā simul vt (inquit) locum aliquem in scripturis viderūt, in quo iustitiæ mentio fieret, istatìm nouam ex eo iustificationem sunt fabricati. Verbi gratia: legit aliquis, Credidit Abraham DEO, & reputatum est illi ad iustitiam: iam ex hoc vno loco duo collegit iustificationis genera: vnum ex verbo, Credidit, vt diceret, fidem esse nostram iustitiam: alterum ex verbo, Reputatum est, vt diceret, DEVM iustitiam suam nobis imputare, nos pro iustis habere, etiamsi non simus, atque hanc esse iustitiam nostram.

Viginti opiniones Confessionistarū de vno dogmate Iustificatiōis.

1.

Gen. 15. Rom. 4.

2.

3. Legit alius, Iustificati sumus per sanguinem eius: statim ex eo collegit, quòd preciosus Christi sanguis sit nostra iustitia.

4. Legit alius, Sicut per vnius inobedientiam peccatores constituti sunt multi, ità per vnius obedientiam iusti constituētur multi: mox docuit, Obedientia Christi est iustitia nostra.

5. Legit alius, Resurrexit propter iustificationem nostram: Resurrectio, inquit, Christi est iustitia nostra.

6. Legit alius, Spiritus sanctus arguet mundum de iustitia, quia vado ad patrē: affirmant ilicò, quòd Christi transitus ad patrem, est iustitia nostra.

7. Legit alius, quòd efficimur iusti absque meritis ex gratia Dei: non dubitauit affirmare, quòd gratia & misericordia Dei sit iustitia nostra.

8. Legit alius, Ad ostensionem iustitiæ suæ propter remissionem præcedentium delictorum: e uestigiò docuit, remissionem peccatorum esse iustitiam nostram.

9. Legit alius, Liuore eius sanati sumus: asseruit ilicò, quòd vulnera Christi sunt iustitia nostra.

Iam igitur enumerâsse se scribit nouem genera iustificationum, è scripturis collecta, malè inter se cohærentia, neque tamen omnia se adhuc recensuisse. Enumerat deinceps, quæ è suo quisque capite cōfinxit.

10. Aliqui, inquit, dicunt, quòd iustitia sit opus Dei, quòd ipse in Christo operatur.

11. Alij, quòd nos Deus ad æternam vitam recipit.

12. Alij, quòd meritum Christi.

13. Alij, de media quadam iustitia loquuntur, quam tamen explicare nequeunt.

14. Alij docent, quòd essentialis iustitia Dei creat in nobis aliam nouam creatam iustitiam. Sic Osiander quatuordecim opiniones de iustificatione recenset, & quam ipse profert, est quintadecima. Iuxta numerum autem, cuius meminit in cōfutatione scripti, quod contra se Philippus Melanchthon ediderat, erunt omnes viginti & vna. Ex quo videre licet, si sic ipsi dissident inter se, non de lana caprina, quod dici solet, sed, quod ipsimet fatentur, de præcipuo doctrinæ Christianæ loco, qui summam Euangelij totius in se continet, quàm tutum sit, de quocunque tandem Christianæ doctrinæ capite disceptetur, à sensu & consensu totius Ecclesiæ deficere: & animam vnius alicuius istorum fidei committere, qui nupèr exortus, non modò cum suæ congregationis proceribus, sed ne secum quidem ipse persæpè consentiat, sicut in hoc ipso capite de Iustificatione toties est à Philippo Melanchthone variatum. Certum esse dicit argumentum Lutherus, quandoquidem septem aut octo sectas enumerauit Sacramentariorum, doctrinam eorum ab authore satana profectam esse, quòd in ipso statìm exordio sit in tot capita dissecta. Atquì nos non septem, sed bis aut ter septem

Triginta sex pugnantes opiniones de communione vtriusque vel alterius speciei.

ptem Lutheranorum sectas de vno saltē iustificationis articulo, qui summam Euangelij continet, recensuimus. In vniuersum autem de rebus etiàm alijs dissidentes, quater septem vna minùs Collegit ciuis quidam Hallēsis homo laicus Gaspar Querhamer, trigintasex loca Lutheri inter se pugnantia super vno duntaxàt articulo, qui est de communione vel vtriusq; vel alterius speciei sacramenti Eucharistiæ. Quòd si trigintasex has opiniones ad istas vigintiseptem, quas enumeramus, addendas quis putauerit, erunt sexagintatres. Quàm multæ sunt autē sectæ, quæ nos adhuc fugiunt? Et erit quisquam qui dubitet, quin & hæc Lutheranorum doctrina sit ab authore satana profecta? Hactenùs Hosius.

Lindanus.

Iustificatorij qui propriè appellantur.

De his rursùs Iustificatorijs sic scribit Lindanus Dubitantij sui dialogo secundo: Iustificatorios, inquit, haud immeritò appelles omnes, qui Lutherum sequuti magistrum, de iustificationis modo dissentiunt. Ex varijs enim sui hæresiarchæ verbis & inconstantibus, varium quoquè discipuli concipiebant sensum. Cùm enim Osiandro se opponerent, dux Prussię anno Domini 1541. à Lutheranorum Prędicatoribus (sic enim nunc gaudēt illj appellari pastores sectarum) iudicium petijt super iustificationis modo: qui omnes ecclesiarum suarum nomine ità responderunt, vt plus esset ipsis inter se, quàm cum Osiandro, mutuæ dissensionis. Priuatam enim quisque iustitiæ definitionē obtrudebat, omnes contrariam, nullus Catholicam.

IVSTINA VALENtiniani Imperatoris mater.

36.

Pessimè ibi res gerūtur vbi fœminæ arrogantes regnant.

IVstina Imperatrix, mater fuit Valentiniani Imperatoris fratris Gratiani Cæsaris, Arrianæ hæreseos alumna, quam sectam etiàm, teste Rufino ecclesiasticæ suæ historiæ libro secundo, capite decimosexto, armis defendit post mortē mariti sui magni Valentiniani Imperatoris, sub filij sui Valētiniani Iunioris Imperio, Siricij summi Romanorum antistitis pontificatu, circa annum Domini 388.

Socrates.

De hac sic habet Socrates Tripartitæ historiæ libro nono, capite vigesimo: Iustina, inquit, Valentiniani mater quum esset Arriana, viuo quidem marito lædere non valuit Orthodoxos. Eo mortuo, & filio valde iuuene Mediolanum veniens, Ambrosio episcopo erat infesta, ità vt eum mitti iuberet in exilium. Cumque de Ecclesia iuberetur exire Ambrosius, Ego, inquit, hoc spontè non faciam, nè lupis ouium septa contradere videar, aut blasphemantibus DEVM. Hic, si placet, occide: hoc loco mortem prona suscipiam voluntate. Cumque populus singulariter diligēs Ambrosium, repugnaret, & trahentibus eum in exilium valdè resisteret, magìs hinc indignata Iustina, vocauit Beniuolum tunc Quæstorem *, iubens vt velociter proponeret legem, quæ fidem prolatā Arimini confirmaret. Cumque ille hoc agere declinaret, (erat enim Orthodoxus) maioribus eum cingulis inuitabat. Beniuolus autem discingens se, balteum ante pedes Augustæ proiecit, dicens, non illum honorem, neque maiorem velle se pro impietatis habere mercede. Cumque ille hoc facere omnibus modis recusâsset, inuenti sunt alij, qui nequitiæ iussionibus ministrarent.

*quique in decuria scribarum, in sacrarū constitutionum tabulario militabat.

Iustina filijsui nomine constitutionem cōtra catholicos per alios notari præscribit.

Inter hæc nunciatur, Gratianum Imperatorem dolo tyranni Maximi ab Andragathio duce fuisse occisum. Quo facto, ad præsens contra Ambrosium ira Iustinæ quieuit. Porrò Valentinianus, licèt inuitus, tempore necessitatis flexus, in Maximi consensit imperium. Cumq; audisset tyrannus ille quæ contra Ambrosium magniloquum Prædicatorē veritatis rursùs agerentur, scripsit Valentiniano, vt bellum quod agebatur contra ecclesias, solueretur, monens vt paternam non amitteret pietstem: adiecitque etiàm minas belli: & nisi quiesceret, verba operibus adimpleret.

Mors Gratiani Imperatoris.

Quamobrem sumens exercitum, venit Mediolanum, vbì tum ille degebat. Porrò Valentinianus cognoscens eius inuasionem, fugit in Illyricum, experimento cognoscens, quæ matris consilio su-

Theodosius tyrannires secūdas & Valentiniani casū, persequuri oni orthodoxorum adscribit.

stineret. Porrò Theodosius, quem Valentinianus velut prudentem & fortunatum principem, imperij consortem creauerat, & in Orientem miserat, audiens quæ à Iustina fuerant gesta, & à Maximo tyranno scripta, fugienti Valentiniano rescripsit, non esse mirādum si imperatori quidem terror, tyranno verò porestas accresceret, cùm Imperator pietati rebellis extitisset, tyrannus verò ei auxilia commodaret: & propterea ille quidem fugeret nudus, iste verò armaretur aduersùs nudum. Ille enim, inquit, rectæ fidei opinioni subsidiū fert: Imperator verò, dum rectam sententiam oppugnat, contra Deum bellum mouet. Et tu quidem cælesti armatura nudatus, fugæ te commisisti: ille autem recta opinione munitus, superior est, & herum suum vincit. Prorsùs enim veræ pietati, author & legislator eius, adesse solet. Atque hæc quidem, quum longè adhuc abesset, Theodosius ad Valentinianum scripsit.

Edicti porrò, quod aduersùs orthodoxos episcopos Iustina conscripsit, hęc summa est: Constituit, vt tutò atq; liberè, qui eadem sentirent, quę episcopi Arimini, ac deindè etiam Constantinopoli congregati statuissent, conuentus haberēt. Quòd si qui diuersæ essent opinionis, illis obsisterent, & aliud quàm noua ista Imperialis constitutio mandaret, petere auderent, eos morte mulctandos esse sanxit.

Summa edicti quod contra catholicos edi iussit Iustina imperatrix.

Conferat autem mihi, quæso, pius prudensque lector cum tyrannide hac per circunstantias omnes seditionem & rebellionem Gallicam, eiusq; exitum, quem anno 1562. in hoc Galliæ regno & anteà per totam Germaniam, vidimus, & experti sumus nostro maximo malo, et rem prorsùs eandem inueniet.

FINIS LIBRI NONI.

ELENCHI ALPHA= BETICI OMNIVM HAERE= SVM LIBER DECIMVS.

DE LITERA L.

LAMPERIANI.

1.

Amperiani à quo denominationem habeāt, & quo tēpore fuerint, nusquàm reperi. Hi tamen cum Vuicleffis concurrunt, cōmunem cū eis opinionē habentes. Ex quo colligere licet, eos fuisse Caroli quarti Germani Cæsaris, & Innocentij sexti papæ temporibus, circa annū Domini 1352. Sese tamen Lamperiani Apostolicos, & ad Apostolorum ordinem pertinere, iactitabant.

Lamperianorum hæresis.

Nihil verò esse faciendum ex necessitate, sed omnia debere fieri liberè & citra vllam coactionem asserebant, hac sola prophetæ sententia moti: Voluntariè sacrificabo tibi. Qua etiamnùm ratione ducti, omnia vota aspernabantur & cōdemnabant, ea nihil prodesse dicentes, quòd necessitatem & coactionem quandam videntur hominibus inferre: quodque corū votorum fundamentum, sanctorum patrum obseruationi esset contrarium. Psal. 53.

LEO TERTIVS ET *quartus Imperatores.*

2.

LEo tertius, Isaurus siue Conon cognominatus, imperiū inuasit, abstulitq; à Thodosio tertio, sub Gregorio secundo huius nominis Romanorū summo pontifice, circa annum Domini 719.

Hic

Leo cur Iconomachus appellatus, dictus & Thcomachos.

Hic appellatus est Iconomachus, hoc est, imaginum expugnator, propterea quod imagines ac statuas sanctorum è templis auferri & incendi mandârit. Quarũ perdendi (vt inquit Ioannes Baptista Egnatius libr. 2. de Romanis principibus) tantus hominem ardor inuaserat, vt Iudæis duobus gratificaretur, qui illũ tantò antè imperaturum prædixerant, vt & Constantinopolitanum pontificem, Germanum nomine, aduersantem, sede extruserit, & Romanum antistitem obsistentẽ comprahendi iusserit. Propter quam etiàm hæresim (Platina teste) à Gregorio papa huius nominis secundo, & Imperio & communione fidelium priuatur.

Constantinus quin.

Constantinus quintus (vt suprà in eius titulo retulimus) Imperator, qui elephantiæ morbo correptus interijt, huic etiàm adhæsit hæresi. Cui item inhæsit & Leo quartus Imperator, huius Constantini filius. Vxor tamen istius Leonis Irene dicta, Leone defuncto, curam gerens Imperij, filij sui Constantini sexti nomine, concilium in Nicena vrbe secundum, quod septimum habetur, congregari fecit, in quo à trecentis & quinquaginta episcopis eodem cõuenientibus definitum est, vt qui sacras imagines delendas dicerẽt, perpetuo anathemate notarentur. Hãc tamen ecclesiæ definitionem Constantinus sextus grandæuus factus, quorundã malorum hominum persuasione deceptus, recipere noluit. Quæ res fuit vna ex præcipuis causis, propter quas à Græcis Imperatoribus defecerunt Latini. De huius Leonis quarti morte sic tradit idem Egnatius: Sed breui (inquit) pœnas luit. Caput enim impium carbunculi apostemate statim intumuit. Tandèm ardentissima febri subsequuta, impium spiritum nefarius exhalauit, imperij anno v. no. De hac hæresi vide plura in Iconomachis.

Leo quartus.

Irene imperatrix.

LIBERI. 3.

Liberorũ errores.

Liberi hæretici, sunt sectã Antilutherani, & ex Anabaptistarum ordine. Hi enim libertatem esse dicunt, vt author est Lindanus Dubitantij sui dialogo secundo, cùm quis ab obedientia principum, à decimis & censibus atque reddi tionibus se eximit & emancipat.

2. Docent rursùs, coniugia esse inter fratres spiritualia. Vndè & vxores habent communes, nec patiuntur eas suis maritis * infidelibus debitum reddere. Hæc omnia esse Patris voluntatem aiunt. * id est, nõ suæ sectæ,

3. Hi sese post anabaptismum negant posse peccare, carnem tantùm peccare.

4. Quinimmò arrogantiæ typo tumidi, ac tantùm non crepantes, eò perfectionis sese simulant peruenire, vt non solùm DEO similes sese iactitent, sed scribant etiàm sese iã indigetatos, vtì habet impij cuiusdam eorum libelli titulus, qui se deificatum asserebat. Iste ex arte filatoria, vndè Amsterodami victitabat tantus repentè Theologus euaserat, vt hæc de se iactare auderet. Hæc Lindanus.

LIBERTINI. 4.

Libertini, eodem Lindano authore, à libertate, quam prædicant Euangelicam, appellantur. Hos Petrus Viretus libro secundo, quem de Ministerio verbi edidit, facit Carabaptistarum prolem. Fanaticum, ait, hominum genus, in quo iurè credas reuixisse Gnosticos & Valentinianos, quibus nihil æquè displicet, nihil magìs improbatur, atque simplex, proprius, & germanus scripturæ sensus. Illis Christus est Satanas, & contrà, vitium virtus, & virtus vitium. Nihil enim ex eorum sententia peccatum, nisi eorum opinione, qui se peccare putant. Verus Dei timor, & eo imbuta conscientia, pro inferno illis habetur. Pro paradiso autem, conscientia diuini iudicij contemptrix, secura, stupida, & consopita. Hæc Viretus.

Libertinorũ germana descriptio. Eorum impij errores.

Hoc nomine varias sectas sibi vsurpare in Brabantia & Hollandia indicat Caluinus libro contra Libertinos, suppressa furoris huius origine: sed in Gallia appellatos ait Quintinistas, à quodam Quintino sarrore Picardo, qui illic eas sparserit stæ. eum quodam Coppino Insulano. Horũ sententiam collectam ait idem Caluinus ex Cerdonistarum, Manichæorum, Marcionistarum, & Gnosticorum delirijs atque abominandis voluptatibus. Omnia simulare & dissimulare, pro fundamento sui iaciunt Euangelij, quò faciliùs spiritua-

Quintinistæ.

Spirituales cur appel. lari volunt Libertini.

rituales(sic enim se præ cæteris admirantur, quòd spiritum sequantur viuificantem) decipiant carnales, id est, non suæ haræ porcos.

Omnibus ergò sacris tam Catholicorum, quàm Euangelicorum sese intrepidè miscent, omnique impietati sectarum omnium consentiunt. Scripturas rident, ac pro fabulis habent. Literæ enim se negant obnoxios, qui iam spiritum sequantur viuificantem. Quinimò ille Quintinus vnumquenque Apostolorum aliquo notabat scommate, Paulum vocans vas fractum, Petrum Christi abnegatorem, Ioannem iuuenem stolidulum, Matthæum fœneratorem.

Blasphemiæ Libertinorum in Apostolos.

Ad hæc vnum statuunt tantùm spiritum esse immortalem Dei, qui sit & viuat, opereturque omnia in omnibus. Angelos fingunt nihil esse, nihil peccatum, nihil animas nostras, nihil etiàm esse malum, sed Deum esse peccati authorem. Quod ipsum (ait Caluinus) à Simone mago sumpsit originem. Quod operæpreciúm est aduertere, vt & ipsum agnoscat Caluinus Simonianum, vti Seruetus illi obiecit, cùm idipsum doceat, quemadmodùm suo loco suprà dictum est.

Caluini in Deum blasphemia.

Porro Libertini asserunt Christum esse redemptorem nostrum, quia tanquàm typus nobis est propositus, in quo contemplemur ea, quæ ad salutem nostram requirit scriptura. Itaque Christi passione & morte fuisse tantùm nobis figuratum salutis nostræ mysterium. Vndè & quidã eorum negant Christum obiisse in cruce, sed opinatione. Cuius sententiæ duos fuisse Valentinianæ supplicio extremo affectos, ibidèm ait Caluinus.

Christum negant Libertini verè passum.

Cæterùm suam spiritualem regenerationem in eo collocant, nè vlla re, nec peccati remorsu, nec Dei timore, nec iudicij terrore tangantur. Vndè docent omnia homini esse licita sine vlla exceptione, omneque genus viuendi probant. Lenonem suo volunt fungi munere, fures audacter furari iubent. Matrimonia dissoluunt quæ appellant carnalia, vbi vxor mariti sui tædium ceperit. Vndè promiscuos laudant concubitus: modò alter altero sit contentus, id vocant spirituale matrimonium.

Omnia omnibus licere, quæ libent, aiūt Libertini.

Communionem sanctorum interpretantur communionem bonorum temporalium: ideoq; quantum quisq; potest vt rapiat, suadent.

Cõmunio sanctorū.

Resurrectionem dicunt iam esse factam, neq; aliud expectandum iudicium. Iam Christianos resurrexisse, cùm animã humanam sciant iam factam esse illam Dei spiritum immortalem, immò in Dei essentiam redire, vndè (inquiunt) exijt: eiq; ità iungi, vt vnicus spiritus maneat. Hæc de Libertinis Caluinus.

Resurrectio mortuorum.

Aliud Libertinorum genus recenset Bullingerus lib. 2. contra Anabaptistas, qui Deo peccatum asscribunt, ac operatū esse peccatum Cain, Saul, & Iudæ. A qua blasphemia quàm dissentiat Caluinus, suprà diximus. Resurrectionem carnis negant etiàm.

Libertinorum aliud genus q Deo peccatum asscribit.

Alij verò nimìs spiritualem faciunt: alij deniquè nimis carnalem, quasi ebrius poculum, epulo caponem assum manu tenens resurgeret.

Est aliud genus Libertinorum, quod Dei misericordiam omnibus omninò hominibus adeoq; dæmonibus post iudiciũ pollicetur.

Omnes homines, etiã dæmones, saluandos.

Postremum genus est, quod vetus testamentum planè reijcit, neq; eius testimonia ad fidem Christianam confirmãdam recipiunt, solo contenti nouo testamento: sed ità tamen, suo vbi id sapit palato. Hactenùs Lindanus.

LICINIVS IMPERAtor. 5.

Licinius Imperator ex Dacia oriundus fuit parentibus armentarijs: ex quo etiàm ei Armentarij cognomẽ inditum remansit. Hic cùm priùs sectator dogmatis Christiani fuisset, voluntate mutata, in paganismũ conuersus, summus persequutor ecclesiæ & sacerdotum extitit, nouis Christianis maximè infensus sub Miltiade summo Romanorum pontifice, circa annum Domini 312 Huic cùm priùs Constantinus magnus sororem suam Constantiam in matrimonium dedisset, Imperij socium eundem effecit, in Orientemque ad Nicomediam misit. Sed is cùm magnitudinem imperij

mo-

Licinij insidiæ aduersùs Cõstantinum. moderatè perferre non posset, rebellionem exitiumq; aduersùs eum, à quo summa acceperat beneficia, molitur, conatumque suum, occultè Christianos, quorum Constantinus ingens amator erat, occidens, ac multos ex eis in rationem martyriorum referens, declarat. Apud quem cùm Constantinus neque cohortando, neque suadendo, neque adeò territando, vt à cœpto desisteret, aliquid efficeret, postremò bello eum aggressus, ad Chrysopolim Bithyniæ, prælium cum eo committit: in quo superatus ille, in potestatem quidem Constantini peruenit: Vitam tamen, victore donante, recepit, & Thessalonicæ sub custodia seruatur. Vbi verò tum quoquè ad res nouas respectare depræhensus est, ipse in se ipsum ferrũ pertraxit. Quam ob rem securi percussus, sibi ipsi quidem vitæ finem, tyrannidi verò & idololatriæ bellicũ motũ ereauit.

Licinij deditio.

Licinius literarum osor acerrimus. Hic, vt author est Egnatius, literis adeò infestus fuit, vt virus ac pestem publicam eas appellaret, illarum tam expers vt ne decretis quidem subscribere posset. Sed quali vita, moribus, & conditione fuerit, latiùs ex Nicephoro Calisto audiamus. De quo libro septimo capite 44. suæ historiæ ecclesiasticæ scribit in hunc modum: Cùm Constantinus saluberrimas leges constitutionesque ferret, & vberrimè nobis Deus pacem, cælestisque gratię libertatem prolixissimè edidisset, id ferre non potuit antiquus ille generis nostri hostis. Continuò enim occupauit Licinium, eumque à recta sententia abductum, ad inimicitias aduersùs Constantinum suscipiendas permouit: quem ille, quòd magnam in bello contra Maximinum gesto gloriam consequutus fuerat, quum Imperatoris nomine decorauit, tum ei Nicomediæ Heracleæ, quæ ad Thraciam est, atque Orientis ditionem permisit. Licinius autem, quum ea quæ prioribus tyrannis acciderant, nôsset: (quæ quidem eum, vt saniora sequeretur consilia, abundè satis admonere poterant) & quum sororis Constantini maritus esset, dignitateque & gloria ab illo secundas obtineret, imitatione eius abiecta, tyrannos, quorum euersionem atque interitũ, si quis alius, & ipse maximè vide-

Licinij contra Cõstantinum res nouæ.

rat, æmulari maluit. Quapropter quũ omnia paruipendit, tũ affinitatem etiã & fœdera iureiurãdo confirmata contẽpsit, varios aduersùs Constantinũ dolos struens, & benefacta mala gratia compensare studẽs. Ac primùm quidẽ insidias occultãs, & amicitiã simulãs, sæpè fraudibus illũ aggressus, nihil tamẽ egit. Inexpugnabili enim vi, vtpotè Deo charus, munitus erat: & quæ hostis ipse in cordis latebris alia super alia struebat, facilimè ipse in lucẽ producta coarguebat atq; opprimebat. Tã præsens illi diuini cultùs & pietatis armatura, auxiliũ ad salutẽ attulit. Atq; ipse quidẽ, qui in tanta apud Deũ esset gratia, occultos illius conatus ad hũc modũ effugit. Ille aũt qđ insidiæ clandestinæ ei minùs ex sententia succederent, Deo illas in apertũ pertrahente, citra dissimulationẽ propalàm se aduersùs Constantinũ, fortassè aũt dicere licet, etiã aduersùs rerũ omniũ Deũ, quẽ ab eo coli sciebat, armauit.

Licinij aduersùs Cõstantinum ingratitudo.

Primùm igitur paulatìm Christianos, qui sub ditione eius erant, premere atq; oppugnare est aggressus. Deindè mẽte ab insita sibi insania captus, manifestã contra ecclesias commouit persecutionem: futurum ratus, vt Constantinus, religione peti clitante, summo afficeretur mœrore. Neque eum latebat, ecclesias pro illo orare, atq; studere vt sub illius essent imperio. Inprimis verò delectu instituto, Christianos oẽs è domo familiaq; sua exegit: milites q; qui dæmonibus sacrificare nollent, honore dignitateq; spoliatos exauthorauit. Mox leges illegitimas & iniquas tulit, in custodijs cõclusis misericordiam oẽm claudens: & Christianis deprãhensis easdem quas maleficis, pœnas decernens.

Licinius Christianos persequitur, & quarè.

Quid ego nunc dicam, quæ ille priùs inaudita de coniugijs statuerit? Quæ nouo quodam modo in defunctos admiserit? Quantam auri & argenti vim à ciuibus exegerit? Vt nouas agrorum mensiones instituerit? Aliasque adinuentiones excogitârit? Et delationes illustri loco natorum & magna gloria virorum receperit? Quorum vxores per repudium ab eis separatas, impotentibus atque impudicis ad ludibrium dedit. Quid etiam dicam, quibus ipsemet in extrema etiãm senecta vel virginibus vel coniugibus que-

Fœda eiusdem tyrannis.

quotidiè libidinosissimè illudens, exatiare tamen impotentem suam petulantiā non potuerit? Sedenim quę sequuntur flagitia eius, parua hæc & nihili quæ diximus, esse coarguunt.

Licinij in episcopos sæuitia.

Postremo nanq; furori suo longè maximo quasi victus cedens, vim omnem in episcopos conuertit, quos ministros Dei esse sciebat. Horum præclarissimos quosque clam fraudulenter enecauit, cædisq; nouus planè & insolitus modus fuit. Ac quæ in Ponto & in vrbibus circùm Amaseam is peregit, sæuitiam atq; crudelitatem omnem longè superant. Ecclesiæ nanque partim à radicibus ipsis euulsæ & solo æquatæ, partim clausæ prorsùm sunt. Sacerdotes autem magno cum contemptu perindè atquè malefici quidam, grauiora etiàm quam homicidæ, propter innumeros eis illatos cruciatus passi, tandèm ferro in minutas partes dissecti, in mare, vt piscibus esca fierent, proiecti sunt. Nam aliorum piorum cædes quis enumerare queat? Solitudines etiàm tum & montes inculti pro vrbibus frequentabantur. Atq; ad hunc modum cùm animatus esset, quocunq; se conferret, diripiebat omnia & vastabat.

Theodori ducis martyrium.

Quo tempore etiàm exercitûs dux Theodorus martyrio est defunctus, spectata fortitudine vir, qui Heracleæ in Ponto habitans, Mariandynorum genti præerat: & quòd euocatus ad Licinium non venisset, *hospitem ipsum habuit, eiusque deos comminutos egentibus dedit. Hunc Licinius etiàm si egregiè charum habuerit, multis tamen affecit cruciatibus. Nam & in crucem eum egit, & subulas in meatus secretiores corporis eius immisit, postremoq; capite truncauit. Cuius corpus posteà in patriam eius Euchaitem magnificè deportatum, & ibi insigni templo cohonestatum est.

*hostem

Basileus Amasenus episcopus, martyr.

Post Theodorum & Basileus Amasenus episcopus, quum priùs intolerabilia tormenta esset perpessus, capitale subijt supplicium.

Sebastiēses 40. martyres.

Sebastia quoq; vrbs in stagno suo quadraginta illos egregios & diuinos viros per frigus & vndam mirificè Deo totos holocausti instar oblatos vidit, quum Lysias adhuc & Agricolaus satellites propugnatoresque eius superstites essent, inueniendisque aduersùs martyres nouis cruciatibus apprimè pollerent. Illorum porrò coniuges, quæ & ipsæ quadraginta numero fuere, Heracleam Thraciæ abductæ esse feruntur: atque ibi cum Amone quodam diacono tormentis, quæ quisquam exprimere possit maximis, generosè & fortiter toleratis, cum pulchra professione, per gladium victimæ Deo sunt oblatæ.

Coniuges corundem itidem 40. martyres. Amō martyr.

Ad extremam ergò dementiam ruēs, ità vt cœperat, defectionem suam à fide in apertum perferre perrexit: & ad manifestam idololatriam conuersus, sacrificijs & victimis mactatis, se faciliùs rectiusque bellum eo modo expediturū arbitratus, dęmones euocauit. Dicunt quoque seductum eum à quibusdam, qui victoriam ei pollicebantur, Mileti oraculum Apollinis Didymæi siue gemelli consuluisse, eique de belli euentu percontanti, à dæmonio responsum esse versibus hisce:

Licinius apostata oracula de belli euentu consulit.

Te grandæue pater iuuenilis pugna fatigat.

Et tua fracta iacet senio grauiore potestas.

Constantinus porrò Imperator DEO charissimus, verecundia quadam, singularique humanitate & modestia præditus, talia cùm de eo audiret, seipsum primùm continuit, vicemq; eius qui indignus erat, cui quispiam condoleret, admodùm est miseratus. Postquàm verò ad conatus illius hostiles nihil superesset, rabiesque contra Christum suscepta magis magisq; procederet, moderatam pro consuetudine sua aliquantum contrahens mentem, & humanitatem iustitia temperans, subueniēdum eis esse qui ab illo tam crudeliter vexarentur, statuit: illud certum compertumque habens, fructum pietati suæ, victoriam, cælitùs contra hostes suos propositum esse. Quam ob causam honestatis virtutisq; amori militiæ vitiorumque odio misto, vnà cum pio filio Crispo, contra Licinium salutari armatura duce & auxiliatrice processit. Et tandèm ambo acie structa, ad Chrysopolim Bithyniæ vrbem cum illo prælium commisere: omnibusq; rebus eis ritè atq; feliciter cedentibus, victoriam ab hoste fortissimè re-

Pius planè Constantini animus.

retulêre, peditatu illius omni naualique subsidio in fugam verso.

Victoria Constantini aduersus Licinium.

Ille porrò cùm quid faceret, non videret, se ipsum victorib. dedidit: ille, inquã, qui paulò antè minas ferociter spirauerat, atq; omnia potestati suę subijcere contenderat. Imperator sanè more suo solito vsus, vitam quidem illi donauit, eumque sub custodia esse Thessalonicæ mãdauit. Vbi verò ille à moribus suis consuetis nõ discessit, & fraudulenter insidiosa consilia captans, barbarorumq; multitudinem mercede conducens, vt bello restaurato cladem acceptam sarciret, ad res nouas rursùm spectare depræhensus est: Imperatoris iussu vitam ferro cæsus amisit, idem scilicet, quod priores tyrãni, passus. Quandoquidem enim illorum malis & aduersis rebus edoctus, ad frugem & officium non redijt, eandemq; quam illi, impietatem sequutus est, non immeritò in easdem fœdas calamitates decidit. Statuæ quoq;, & quæcunq; imagines eius in muris positæ, atq; insertæ fuerãt, euersæ, erutæ atq; abolitæ sunt. Atq; ille quidem ità victus occubuit. Hactenùs Nicephorus.

Memoria eiusdem damnata.

LOISTAE. 6.

Eligij Loistæ hypocrisis & dissimulatio.

Loistæ ex numero sunt nostri temporis Euangelicorum, à quodam Eligio Antvverpiensi dicti, qui (authore Lindano Dubitantij sui dialogo secundo) omnia simulans & dissimulans, in templis versabatur: sacerdoti sacrificanti deseruiens, tesseram calicis sacri vestibus innotatam in erroris pristini pœnitentiam circunferebat: sed habitum, non animum, mutans, Deum hominesque ridebat, impium illum Lucianum atq; Doletum Gallum multis superans parasangis. Hæc Lindanus.

LOLLARDI. 7.

Lollardi ex Anglia & Vuiclephistarũ secta originem duxerunt: quanquã sui authoris errori per omnia non adhæserint. Nam hæretici hoc semper habent peculiare, vt vnitatem doctrinæ & opinionis tenere nesciant. Emerserunt aũt Caroli 4. Imp. Germani, & Innocentij 6. papæ temporibus, circa annum Domini 1360.

Hi porrò asserunt aquam benedictam non maioris fore virtutis & efficaciæ q̃ sit ea quæ benedicta & sacrata non sit: quòd (vt aiũt) benedictionibus & exorcismis nostris res facere meliores non possimus, quàm DEVS eas per naturam condiderit. Quapropter benedictiones omnes quæ fiunt super vinum, panem, aquã, oleum, sal, & ceram, ecclesiæ muros & pauimenta, vestes, mitram, calices, & his similia, esse potiùs opus necromantiæ asserunt, quàm veræ & Christianæ pietatis: quoniã (vt aiunt) per huiusmodi exorcismos & benedictiones, honos creaturis exhibetur, qui solius creatoris est: cùm creditur, maioris illas esse virtutis, quàm sint in natura propria, vtpotè quòd in creatura sic benedicta nulla videatur mutatio facta, sed sola falsa fides, quod in arte diabolica præcipuum est. Hæc est Lollardorum & Vuiclephistarum de hac re sententia.

Lollardorum hæresis.

LVCIANVS CONSTANTINOPOLITANVS *episcopus.* 8.

Lucianus Cõstantinopoli post Eudoxium, cuius erat ex sorore nepos, Eunomianæ sectæ præfuit, sub Archadio Cæsare & Siricio Romano pontifice, circa annum Domini 398.

De hoc sic scribit Nicephorus libr. 13. cap. 1. Macedoniani autem, inquit, eo tempore, hoc est, ætate Archadij Imperatoris, Constantinopoli parùm valuêre: quibus hoc nocebat, quòd episcopum suum non haberent. Ex eo nanque tempore, quo eis sub Constantio ab Eudoxio populari busq; eius ecclesiæ adēptæ fuerant, sub solis presbyteris ad præsens vsque imperium (nimirùm Theodosij iunioris) conuetus suos habuêre. Post Eudoxij autem mortem qui Constantinopoli Eunomianæ sectæ præfuerat, in locum eius Lucianus quidam fuerat surrogatus, Eunomij ex sorore nepos. Hunc quòd in auaritiam, & cognata illi crimina alia delapsus esset, eamque ob causam pœnas se datu rum suspicaretur, ab Eunomianorum factione reliqua desciuisse, sodalitatique suæ præijsse, & non contemnendæ cohor deficit, & tis

Macedoniani.

Eunomij Lucianus ex sorore nepos à reliquis Eunomianis

fuam fibi iaftituit hærefim.

tis ducem factum effe dicût, omnibus ꝓpterea omnibus ꝓp. sùs qui varijs infanibusq; delictis obruti effent, ad ipsum confluentibus. Hæc Nicephorus.

LVCIFERIANI.

9.

Lveiferiani, à Lucifero quodam Caracalitano in Sardinia epifcopo nominati funt, qui, tefte Auguftino libro de hęrefib. c. s. fola ambitione motus, fuã hæresim populo obtrufit, Conftantij Imperatoris, & Liberij fummi pontificis Romani temporibus, circa annum Domini 365.

Dicebant autem Luciferiani, animam hominis de carnis fubftãtia propagaram effe.

Lucifer Caracalitan' epifcopus: alij legunt Caralitanus.

De hoc autẽ fic fcribit Nicephorus ecclefiafticæ hiftoriæ lib. 10. cap. 14. Poft Athanafij, inquit, reditum, etiàm Lucifer Caracalitan' in Sardinia, & Eufebius Vercellenfis Libyum qui in Italia funt, epifcopi, Imperatoris Iuliani literis reditu eorum probato, Thebis fuperioribus in Orientem peruenêre. Nam à Conftantio, perpetuo mulctati fuerant exilio. His porrò quum inter fe conueniffet res Ecclefiæ cõftituere, Eufebius Alexandriam conceffit, vt cum Athanafio conuentum cogeret, & fynodi Nicenæ decreta ftabiliret. Lucifer autem Eufebio (ità enim vtrique placuit) diaconum, qui fynodo adeffet, vicem fuam attribuit, per quem recipiebat, fe rata habiturum quæ ibi conftituerentur. Ipfe verò Antiochiam profectus eft, vbi ecclefiam non parùm perturbatam inuenit. Erant enim in populo diffidia, quòd non folùm ab Arrianis, quibus Euzoius præfuit, diffentirent, verum etiàm eos qui Melitij partes fequebantur, eandemq; quam ipfi obtinerent fententiam, non reciperent. Quum is autem nõdùm ab auxilio reuerfus effet, Lucifer, Paulino in locũ eius fubftituto, indè difceffit Eufebius Alexandriæ, vnà cum Athanafio, animo magno concilium coëgit. Et conuenêre eò epifcopi multi, quibus quum magnus Athanafius præiret, non folùm Nicenam fidei profeffionem roborârunt, fed etiàm fermonibus, quæftionibusque de rebus neceffarijs pluribus

Lucifer Antiochiæ Paulinum Melitio fubftituit.

Synodus Alexandrina Athanafio præfidente.

mis habitis, eas deciderunt.

Quo tempore diuinitate etiàm Spiritûs fancti perpenfa, confubftantialem eum, & eiufdem honoris cum patre & filio, funt profeffi: & trinam vnius deitatẽ effentiæ, Τριάδα, hoc eft, Trinitatem nominârunt. Perfectum quoq; hominem quẽ Deus fufcepit Verbum, & animo & ore vno deprædicârunt: & quidem non incarnatum folùm, verùm etiàm anima intellectuali animatum: quemadmodùm & veteribus, qui de diuino numine philofophati funt, viris placitum eft. Non enim illi fidem aliquam recèns excogitatam ecclefiæ tradiderunt, fed quam ecclefia antiquitùs à Maioribus accepit: & quæ olim fancti viri, qui prudenter & piè res Chriftianorum facras tractantes prodidêre, Irenæus videlicet Lugdunenfis epifcopus, Clemens ftromatum contextor, Apollinaris Hierapolitanus, & qui antiquitùs ecclefiæ Antiochenæ præfuit Serapion, ea illi explicata confirmârunt. Ifti fiquidem omnes quos modò recenfuimus, atq; itidèm alij, in lucubrationibus fuis, Verbum quod hominem affumpfit animatũ, quip pe ipfis confubftantialem, tradiderunt.

Trinitas ὁμούσιος ὁμότιμος.

Deus Verbum hominem animatum affumpfit.

Cæterùm Lucifer, vbi electionẽ Paulini Eufebio difplicere intellexit, perindè atq; iniuria affectus effet, ægrè rem ferens fuccenfuit, neq; ad communionem cum Eufebio venire voluit. Et quafi in fynodo non ritè res acta effet, decreta eius per calumniam reijcere inftituit. Et quum multa quę damnum, vt fieri folet, afferebant, pertrifti eo tempore mouerentur, mulros etiàm ab ecclefia ea res alienauit. Qua de caufa noua quoq; rursùs hærefis extitit à Lucifero appellationem fortita. Quæ fanè parùm decentem iræ caufam habuit. Suo enim ipfius laqueo captus tenebatur, qui diacono fuo miffo, fe probaturum quæ fynodus conftituiffet, profeffus fuerat. Et ipfe quidem ecclefiæ fententiam retinens, fimultatemq; remittens, ad fedem fuam in Sardiniam fe recepit, vbi Valentiniano regnante obijt. Qui verò cum eo dolore fe affectos exiftimabant, in Oriente relicti, fectam fibi fuam conftituerunt & longo tempore ecclefiam oppugnârunt, Hæc Nicephorus.

Lucifer ab Eufebio Vercellenfi difiunctus.

Luciferianorum hærefis in Oriente.

LV-

LVCAS STERNBERGER. 10.

LVcas Sternberger anno Domini 1561 sub Ferdinando Imperatore Germano & Pio quarto Papa in Olomucensi Morauię oppido emersit: qui (vt author est Staphylus de Lutheranorum inter se concordia) coniectus in carcerem apud Sternbergenses, atque alijs locis non paucis concionatus, Euangelicumque se ecclesiasten & Lutheri ac Melanchthonis discipulum professus: doctrinam hanc, quæ sequitur, ceu purũ putũ Dei verbum, publicitùs populo amplectendã tradidit.

1. Primò quidem docuit ille propalàm atque confessus est, eos omnes qui sanctæ Trinitatis nomen confitentur & colunt, tres Deos falsò cõminisci, cùm sit Trinitatis nomen superuacaneum & inane, quòd in scripturis sacris nomen Trinitatis nusquàm expressum sit, nec nisi vnus Deus sit in cælo. Itaque vetuit ille, nè præclara illa cantio, O veneranda Trinitas, caneretur, atque eius loco cantari iussit, O venerãda Dei bonitas. Optat etiàm, vt dæmones omnes Trinitatem abducãt & absportent: nescire se, inquiens, vtrùm fœmina vel mas sit: persuasum aũt se habere, Trinitatem illam quandam fœminam fuisse, quæ tres maritos habuerit.

2. Secundò fassus est & tradidit, Christum non fuisse verũ Deum, sed hominẽ duntaxàt instar aliorũ mortalium. Si enim Deus ille fuisset, oportuisse illum è cęlis demigrare in terras, atque interìm angelicis spiritibus, mundi administrationẽ demandare. Natum illum esse non nisì ex Maria & Iosepho fabro lignario, cum eodemq; illud opificium exercuisse in tricesimum vsq; ætatis annum. Docet prætereà Christum non propria virtute diuina, sed virtute omnipotentis surrexisse à mortuis, nec vllum fecisse miraculum alia quàm Dei præpotentis operatione & efficacia, vt qui illum præ cæteris prophetis pluribus auxerit donis & muneribus: atque ob vitam honestè & ex virtute actam, tum demùm illum filium adoptãrit, cùm à Ioanne in Iordane baptizaretur, idque hac voce cælitùs lapsa, Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui: atque ità Christum esse quidem Dei filium, sed secundùm animam duntaxàt, eò quòd hanc illi in cruce reddiderit & cõmendãrit.

3. Tertiò, ridet ille Spiritum sanctum, dicens, eum nihil esse aliud, quàm columbam: asserens etiàm, nihil in scripturis sacris neque veteris neque noui Testamenti de illius diuinitate haberi: neq; constare quid sit Spiritus sanctus: potiusque se velle redire ad cœnobium, quàm credere in Spiritum sanctum. *Obserua doctrinam Lutheri, Nihil tenẽdum, præterquàm quod in Biblijs iussum vel vetitum sit.*

4. Quartò, non vult ille summis vehendam laudibus Dei genitricem, esse virginem perpetuam, sed priùs eam habuisse duos aut tres filios, nihilque eam distare à reliquis fœminis: atque eam ob rẽ nullo neque illam, neque alios sanctos honore afficiendos, nullaq; vel illius vel diuorum festa celebranda. Prætereà Dominico die operandum, sabbato verò feriandum esse, quòd sabbati dies in sacris literis expressè iussus sit coli: de Dominico autem nihil præscribatur vel constituatur. Vt enim Lutherus docuit, nihil neq; recipi neq; obseruari oportere, nisi quod in scriptis diuinis Deus ipse disertis verbis vel præceperit, vel prohibuerit.

5. Quintò, idem ille etiàm sacrum reijcit Baptisma, appellans illud SataniCam institutionem, affirmansq; eos omnes q hoc tingantur lauacro, non nisi ad tartarum & sempiternam damnationem baptizari. Diuinitùs enim non baptismum, sed circuncisionem esse institutam.

6. Sextò, quòd ad sacrosanctæ Eucharistiæ sacramentum attinet, nõ potest ille deridendo ac irridiculè illud tractando & indè loquẽdo, animum explere suum. Ait Iudæos pascha vel agnum paschalem iam comedisse, si quid reliquum fuit, id igne conceremâsse. Ad extremum fatetur se idem de hoc sentire Sacramento, quod Melanchthon senserit. Cùm enim aliquãdò quosdam haberet communicantes, pauciores tamen quàm putaret ipse, alios omnes accersiuit, his ad illos verbis vtẽs: Venite huc, non enim possum illum deuorare solus. Porrò quod ad reliqua sacramenta attinet, per omnia Lutherum suũ agnoscit præceptorem, à quo hanc ipsam doctrinam acceperit.

Has autem iam memoratas hęreses in Morauia extare,& permultos ijs miserandum in modum seduci & euerti, res ipsa loquitur. Turcisquoquè & Mahometico Alcorano hoc quintum Lutheri euangelium viam in Germaniam aperire & cōmunire, illi quibus Mahometanū pariter & Lutheranum dogma perspectum est, secum pensitare poterunt.

Atqui tametsi Lutherani, quò se suumq. purgent & excusent euangelium, Lutherū obijciāt hasce iam dictas à Luca Sternbergensi propagatas hæreses neutiq̃ commentum esse, nec docuisse vnquam, nec ità sensisse, iure illis & potest & debet eiusmodi responsum reddi: quamuis Lutherus expressè hæc non docuerit, quod tamen probabilem habet dubitationem, & nihilominùs vberem & plùs satis multam tum hisce tum alijs quibuscunq; factionibus & erroribus cum & ansam & materiam præbuisse eo ipso, quòd scribit & blaterat, nihil in Ecclesia recipiendum vel retinendum, seruandumq; quod non in diuinis literis perspicuè, luculenter, & expressè habeatur.

Quid verò aliud agit Lucas iste Sternbergius, quò omnem Christianæ religionis nostræ aboleat & extinguat veritatē, nisi quòd ait, Vbinàm scriptum est? Vbinàm scripta loquuntur diuina, tres esse personas? Vbinàm legitur, Christum in diuinæ humanæq; naturæ vnione alterā esse in Trinitate personam? Christum esse naturalem ac verum Dei filium, & non secundùm sempiternam ipsius diuinam generationem esse creaturam? Vbi in scripturis expressum est, Spiritum sanctum non ipsum esse patrem sempiternum? Vbi diuinis est literis annotatum, Mariam Christi matrem & ante & post partum intemeratam tum fuisse, tum permāsisse virginem? Quo loco in Biblijs legere est, Sabbatum abrogandum, Dominicumq; diem instituendum?

Quis tandèm hæreticus non idē possit dicere de quibuslibet catholicæ fidei nostræ articulis? Quæ enim scriptura tradit, aiunt Anabaptistæ, infantes baptizandos esse? Et Zuingliani, Quæ scripta diuina, inquiunt, verum corpus, & non figuram corporis Christi, in Cœna Domini adesse confirmant? Atque Lutherani, Quis scripturæ locus, aiunt, testatur Christum in cœna Missam instituisse? Itaque si nulla hęresis alia à Luthero excitata esset, abundè id sufficeret, quòd docuit nihil amplectendum, nihil obseruandum esse, præterquàm quod Deus ipse expressè, liquidò, ac luculenter in sacris Biblijs siue iusserit, siue prohibuerit.

Huic verò iam commemoratæ hæresi, alia quædam secta planè contraria, nupèr admodùm Pinczouiæ in Polonia emersit. Quo loco duo quidem noui prophetæ Petrus Statorius & Georgius Brandata, tradunt non vnum esse Deum, sed tres deos, haud secùs inter se diuersos atquè sint homines tres: attamen filium aliquanto minorem esse patre & Spiritu sancto. Item, Symbolum illud in catholica Christi ecclesia cantari solitum, non Athanasij, sed Sathanasij esse dicendum. Sciscitantibus autem quibusdam Poloniæ proceribus ex eodem Petro Statorio & Georgio Brandata, vndè hoc dogma hausissent, videlicet nouum inprimis & in Polonia hactenùs incompertum, responderunt purum putum esse Euangelium, adeoque ipsissimum Dei verbum, & eandem omninò doctrinam, quam ipsi à suis præceptoribus, nempe Caluino, Bullingero, Petro Martyre, VVolffgango Musculo sint assequuti. Quòd verò ea hactenùs in Polonia & passim apud omnes inaudita fuerit, id eam habere rationem, quòd præpotens DEVS tam insignem thesaurum, bis demùm extremis temporibus per fideles ministros suos mundo voluerit reuelare. Testantur hæc & scribunt de Petro Statorio & Brandata dominus Stanislaus, Matthias Stanitzkybaro, & Franciscus Stancarus patentibus literis suis ad suprà memoratos Doctores Zuinglianos hoc anno 1561. datis, & per proprium nunciū missis. Hactenùs Staphylus.

EV-

.i

LVDOICVS ALEMANI. 11.

Lvdoicus Alemani, natione Italus, secta Zuinglianus, hoc anno 1566. apud Lugdunum famam sibi ex impugnatione Caluinianæ doctrinæ & eiusdē præstigiarum detectione, quò purum Zuinglianismum statueret, comparauit, quemadmodum doctus ille & pius Claudius Sanctesius in Examine doctrinæ Caluinianæ & Bezanæ testatur. Ità enim de eo loquitur: Iam, inquit, cœperūt hoc anno Lugduni Caluinistæ ab alijs defectionem facere, authore Ludoico Alemani Italo, aperire oculos, & intueri verborum effascinationes atque præstigias, quibus suorum mentibus illudunt impostores Caluiniani. Nam si quis scripta Caluini & Bezæ diligenter obseruârit & contulerit, triplicem opinionem de re quam acquiramus in Cœna, deprænendet.

Vnam, quæ videatur ipsissimam carnis & sanguinis substantiam polliceri.

Alteram, quæ nudam ac meram gratiam per mediatoris Christi carnem quasi percolari ad nos effingat.

Tertiā, quæ nihil noui fateatur ex Cœna referri, quod non alibi & anteà compararetur, præter panis & vini pauxillum de manibus impuri alicuius nebulonis & circulatoris ministri acceptum.

At Ludoicus cum suis asseclis sine verborum inuolucris & circuitu maluerunt ad primam Zuinglij opinionem redire, quæ simpliciter & ingenuè concedit, spiritualiter tantùm Christum in cœna manducari, & beneficia omnia merito passionis eius sumi, potius quam per fidei imaginationē somniare se veram ipsam carnem Christi degustare, quam nō propiùs re ipsa attingant, iuxta Caluini doctrinā, quàm summi cæli verticem. Has ergo positiones dedit puri Zuinglianismi apud Lugdunenses Ludoicus restaurator.

Ludoici Alemani propositiones pro Zuingliana secta contra Caluinia.

1. In hoc sacramento Cœnæ, nulla nobis ad edendum aut bibendum datur substantia corporis & sanguinis Christi.

2. Neque etiàm per fidem, seu incomprænensibili modo, vt vocant.

3. Quia hoc totum imaginarium, & repugnat apertissimo Dei verbo.

4. Hanc autem manducationem corporis & sanguinis Christi, spiritualem tantum esse contendimus. nam & Bezanam.

5. Ad quam pij veram fidem ac pœnitentiam afferre debent, gratiarumq; actionem beneficiorum quæ accepimus à Deo per Christum.

6. Christus licet à suis fidelibus non sit absens, tamen illius substantiale corpus constanter affirmamus non esse præsens in hac cœna.

Caluinistarum synagoga Ludoicum istum conatur omnibus modis à reuelandis suis mysterijs & verborum effascinationibus reuocare, aut violentia opprimere, quasi iam sola regnum in Gallia possideat. Ille magis & audaciùs crepat verbū Dei, quàm ipsa: tuetur se Pacificationis publico edicto, quo se in libertatem conscientiæ asserat: sibi iuris tantum esse ostendit redeundi ad primam Zuinglij sententiam, quantum alijs fuit deserta Ecclesia catholica, in hanc vel illam sectam abeundi. Gloriatur insuper, vt audio, magis ingenuè se agere cum mundo, quem nolit verborum ambiguitatibus fallere, neque quicquam Caluini consensioni cum Tigurinis contrarium afferre, neque sectam alienam ab intima Caluini doctrina introducere, cum ab eo scriptū didicerit, Christum sola gratia & virtute nobiscum mansurum in æternum: ab eademq; videat distingui duplicem præsentiam & absentiam corporis Domini, realem siue substantialem, quæ cælo contineatur, & spiritualem, siue (vt ita loquamur) virtualem, quam collocat in Cœna: Ecclesiæ Caluinianæ Rabini, qui Lugdunum occupant, breuem conscripserunt & sparserunt admonitionem, qua student demonstrare & refellere Ludoici errorem, & in ea mirè amplificant substantiæ carnis Christi participationem; sed fumum vendunt, cùm ad fidei imaginationem reuoluuntur, & substantiæ toto cælo à nobis remotæ vmbram cogitatione sectentur. Vide reliqua ibidem lectu dignissima. Hæc Claudius Sanctesius.

In Harmonia, ad locū, pauperes habebitis semper vobiscum.

LVCILIA.

12.

Lucilia Donati adiutrix.

LVcilia Aphricana fuit genere, Donati hæretici adiutrix, viporè cuius opibus (vt author idem Hieronymus ad Ctesiphontem aduersus Pelagianos) Donatus per Aphricam, vt infelices quosq; fœtentibus & putidis aquis pollueret, adiutus est. Et sic duplex sexus vtrunq; supplantat. Verba D. Hieronymi sunt, cum hæc ita se habeant, quid volunt miseræ mulierculæ oneratæ peccatis, quæ circunferuntur omni vento doctrinæ, semper discentes, & nunquam ad scientiam veritatis peruenientes, & cæteri mu liercularũ socij prurictes auribus, & ignorantes quid audiant, quid loquantur, qui vetustissimum cœnum, quasi nouam suscipiunt temperaturam: qui iuxta Ezechielem, liniunt parietem absq; temperamento, & superueniente veritatis pluuia, dissipatur? Simon magus hæresim condidit, Helenæ meretricis adiutus auxilio. Nicolaus Antiochenus omniũ immunditiarum repertor, choros duxit fœmineos. Marcion Romam præmisit mulierem quæ decipiendos sibi animos præpararet. Apelles Philemonem suarum comitem habuit doctrinarum. Montanus, immundi spiritus prædicator multas ecclesias per Priscam & Maximillam, nobiles & opulentas fœminas primum auro corrupit, deinde hæresi polluit. Dimittam vetera, ad viciniora transcendam. Arrius, vt orbem deciperet, sororẽ principis antè decepit. Donatus per Africam, vt infelices quosque fœtentibus polueret aquis, Luciliæ opibus adiutus est. In Hispania Agape Elpidium, mulier virum, cœcum cœca duxit in foueam, successoremque sui Priscillianum habuit, Zoroastris Magi studiosissimum & ex mago Episcopum, cum iuncta Galla non gente sed nomine, Germanam huc illucque currentem, alternis & vicinæ hæreseos reliquit hæredem. Nunc quoque mysterium iniquitatis operatur: Duplex sexus vtrunque supplantat, vt illud propheticum cogatur assumere: Clamauit perdix, congregauit quæ non peperit, faciens diuitias suas, non cum iudicio. In dimidio dierum derelinquet eas, & nouissimum eius erit insipiens. Hæc ille. Emersit autem illa Constantij Imperatoris & Liberij Papæ tempotibus circiter annum Domini 358.

LVCIANVS.

13.

LVcianus à quo Lucianistæ, Marcionis discipulus, Valentini, Cerdonis & Basilidis hæresim cum suo doctore sequutus est, sub Antonino Pio Imperatore, & Pio huius nominis primo summo pontifice Romano, circa annum Domini 156. Luciani errores.

1. Hic, authore Diuo Hilario libr. 6. de Trinitate, & Irenæo libr. 3. cap. 3. vetus Testamentum aspernabatur atque reijciebat.

2. Duos deos, vnum iustum, & alterum iniustum statuebat, à quibus bona & mala prouenirent omnia.

3. Christum non verum hominem fuisse asserebat cum Montano & Apelle, sed putatiuè tantum & quasi per vmbram apparuisse: ideoq; eum passum fuisse vmbraliter, & non in vera carne. Vide reliqua in Marcione, cuius hic erat discipulus.

LVCIVS ALEXANdrinus episcopus *Arrianus.* 14.

LVcius Alexandrinæ ecclesiæ obtrusus potius, quam legitima electione suffectus episcopus, fuit prauitatis Arrianæ sectator acerrimus, Valentis Imperatoris Arrianæ itidèm hæreseos, adsertoris maximi, & Damasi summi Romanorum antistitis temporibus, circa annũ Domini 378.

Eius impium dogma tale erat, vt diceret filium non nôsse suam substantiam sicuti est: cum asserens propter nos factum esse, vt nos per eum tanquam per in- Lucij impium dogma.

frumentum crearet Deus. adeò quidem, vt nequaquam substitisset, nisi nos Deus facere voluisset.

De hoc ita scribit Theodoritus Tripartitæ historiæ lib. 7. c. 37. Cũ igitur in Alexandria victor Athanasius, post multa certamina innumerasque coronas, vitæ finem suscepisset, & ad laborum suorum præmia demigrâsset, suscepit Petrus vir optimus præsulatum, quem dudùm ille beatus elegerat, cunctis consentientibus, & sacerdotibus & nobilibus, cunctaque plebe, & fauore suo propriam ostendentibus voluntatem. Is enim Athanasij sudorum particeps fuit, & cùm esset in ciuitate, & cùm diuersa latibula peragraret, multifariaque pericula cum eo sustinuit.

Petrus Athanasio succedit.

Quapropter cuncti sacerdotum concurrentes, dignum hæredem Petrum Athanasij clamauerunt. Cumque eum in pontificali sede constituissent, repentè Iudex prouinciæ, Paganorum populum congregans, & pariter Iudæorum, ecclesiæ septa circumdedit, Petrum exire præcipiens, nolentemque interminatus est se indè illum abstracturum. Faciebat hoc, Imperatori placere volens, quum ei contraria sapientes calamitati submitteret. Petrus itaque vir admirandus, insperatum respiciens bellum, latenter egressus est, & conscendens nauem, profectus est Romam.

Iudex Aegypti Palladius religione paganus aduersus Petrũ.

Transactis verò diebus paucis, Euzoius ab Antiochia venit cum Lucio, & ecclesias ei contradidit: cuius etiam impietatem Samosata noscitur experta. Populus autem doctrinis primùm Athanasij satiatus, deindè fastidiens cibum sibi offerri contrarium, ab ecclesiasticis collegijs se subtraxit. Porrò Lucius armigeris vtens cultoribus idolorum, alios verberabat, alios suspendebat, alios cogebat effugere, aliorum verò instar barbarorum vastabat domos Sed hæc melius vir mirabilis Petrus in sua narrabit epistola. Ego tamen vnũ è sceleribus Lucij priùs referens, ex epistola Petri colligam, quæ per impietatem operatus est.

Qua crudelitate Lucius Alexandriam fuit introductus.

Viri quidam in Aegypto conuersationẽ imitantes angelorum, & ciuitatis euitantes turbas, vitã agere in eremo potiùs elegerũt, arenosamq; terram & sterilem frugiferã reddiderunt, fructum videlicet Deo suauissimum virtutis eorum & optimum referentem. Cuius vitæ multi quidem videntur esse authores. Sed à puero creuit Antonius ille celeberrimus, monachis virtutem luctaminis spiritualis ostendens. Huius ergò loci tunc incolas sequaces Antonij infelix Lucius expulit, eorũque sanctissimos præsules Macarium venerabilem, aliumq; Macarium, Isidorũ, & cæteros speluncis suis eijciens, in quandam insulam quæ ab impijs inhabitabatur hominibus, destinauit: quippe quæ nũquam magistrum susceperat pietatis. Cumq; nauis ad litus insulæ peruenisset, dæmon qui ab illis honorabatur, relinquens idolum vbi dudùm habitare consueuerat, filiam sui sacerdotis inuasit, & bacchantem illuc vsque perduxit, vbi nauis aduenerat monachorum. Tunc dæmon vtens lingua puellæ, clamabat, sicut in Philippis per pythonissam. Audiebantque cuncti viri simul & mulieres, dæmone proclamante: ô potentiam vestram, ô ministri Christi: Vndique à vobis expellimur, à ciuitatibus atque vicis, à montibus simul atque collibus, ab eremo quoq; quę priuata putabatur hominibus. Sperabamus in hac insula commorantes, à vestris iaculis liberari, qua spe noscimur esse frustrati. Huc vos persecutores miserunt, nõ vt vos vexarent, sed vt nos per vos expellerent. Ecce recedimus ab hac insula: virtutis enim vestræ radijs iaculamur. Hæc dicentes & his similia, puellamque in terram prosternentes, ipsi quoque omninò disparuerunt. Tunc ille sacrarissimus chorus oratione facta suscitauit puellam, & suo patri sanam valentemq; restituit. Verùm illi qui miraculum conspexerãt, ad sanctorum prouoluti pedes, salutis viaticum se percipere supplicabant. Et templum quidem dæmonum destruxerunt: doctrinæ verò radijs illuminati, sacri baptismatis gratia sunt potiti. His in vrbe nunciatis, omnes populi congregati, Lucio detrahebãt, dicẽtes irã sibi imminere diuinitùs, nisi sanctorũ reuerteretur chorus. Sic itaq; metuẽs tumultũ ciuitatis Lucius, sacratissimos viros ad suas speluncas redire

Quæ miracula gesserint eremitæ in exilio.

Lucius Macariũ & Isidorum in exilium relegat.

Dæmon queritur de sanctis viris.

redire præcepit. Et hæc quidem sunt, digna, quæ abominationem illius impietatis aperiant.

Verumtamen temeritatis illius scelera literæ Petri illius admirabilis clariùs edocebunt: quarum ego prolixitatem effugiens, quædam tantùm capita excerpsi, quę sunt huiusmodi: Prouinciæ, inquit, iudex Palladius cùm esset religione paganus, & idola semper adoraret, contra Christum sæpiùs pugnare conabatur, & colligens prædictum populum, impetum fecit aduersùs ecclesiam, perindè ac si barbaros subdere niteretur. Tunc itaque multa crudelia gesta sunt, quæ solùm dictare volẽs, ipsa rei memoria dolore maximo sum commotus, & fluxum protuli lachrymarum, diuque haud potueram pati, nisi diuina ratione animum releuâssem. In ecclesia enim quę Theone vocatur, ingressa multitudo, pro verbis honorabilibus, idolorum fauoribus exultabant: Pro sacrarũ lectione scripturarum, turpes manuum plausus agebantur: infractæque cum turpitudine voces, contra Christi virgines cõtumelias dicunt, quas lingua hominum proferre non patitur. Audiens enim vnusquisque sapientum talia, claudebat aures: & magis optabat esse surdus, nè huiusmodi verba audire cogeretur. Sed vtinàm verbis peccando quieuissent, & non actu verborum turpitudinem superâssent. Tolerabilis nanque detractio est huiusmodi, apud quos Christi sapientiæ & doctrinæ cultus inhabitat. Hi siquidem iræ vasa ad perditionem facta, subsannantes & horribilem sonum de naribus emittentes, & vt ità dicam, fœtorem velutì de quodam euniculo profundentes, vestes sanctarum Christi virginum dirumpebant, quarum continentia formam sanctorum imitabatur angelorum. Et sicut habet natura, nudas per totam circunferentes vrbẽ, sicut volebant, eis cum turpitudine illudebant. Si quis autem eos tunc compatiendo prohibuisset, vulneribus maceratus agebatur. Væ illis cladibus. Multæ siquidẽ violentia corporis sustinuère corruptionem: plurimæ vectibus in capite cæsæ, sine voce manserunt: quarum etiàm funera solenni sepulturæ tradi prohibita sunt. Multa denique corpora hactenùs à parentibus ingemiscentibus inquisita, reperiri non potuerunt.

Quædam capita literarũ Petri Alexandrini pontificis, in quibus Lucij mala referuntur.

Horrenda scelera erga sacras & Deo dicatas virgines patrata.

Sed cur parua de magnis loquor? Cur in istis immoror, & non potiùs ad necessaria iam recurro? in quibus benè noui, qđ mirabitur quilibet nobiscum, obstupescẽs patientiam Domini, eò quod non repentè vniuersa concluserit. Quæ enim nunquàm facta sunt, neque per scripturas patrum nostrorum diebus audita, hæc super ipsum altare impij committebant. Velut enim in scena turpi consisterent, puerum quendam naturam masculi denegantẽ, & vtentem veste fœminea, inunctis oculis, & vultu serico colore depicto, & vt apud prophetam scriptum est, idolum fœminei schematis super ipsum altare, vbi aduentũ Spiritûs sancti inuocamus, circuitus huc & illuc agere, & manibus saltationẽ celebrare fecerũt, ridentes nefandasq; emittentes voces. Qui rursùs hoc paruum iudicantes, & præterita decóra quàm turpia magis existimantes, quendam ex suis turpitudine notissimum, veste genitalibusque nudatum, in sede ponentes ecclesiæ, concionatorem turpem contra Christum impudenter eleuauerunt. Pro sacris enim verbis, ille scelera proferebat: pro honestis, laudabat luxuriam: pro pietate impietatem, pro continentia fornicationem & adulterium, masculorum concubitum, furtum, cibos, potum, vitæ huic vtilia proclamabat.

Eorũ quæ per Galliã acta sunt anno Domini 1565. germana imago.

His ità gestis, & me ab ecclesia recedente, (quippe cùm illic stare non possem, vbi militum inuasiones, vbi populus pro seditione redemptus largitate pecuniarum, & gentilium multitudo magnis promissionibus aderat) noster quidẽ successor missus est, episcopatum velut mundanam cõparans dignitatem, quidam Lucius, lupi nequitiam & actus habere festinans: non orthodoxorum episcoporum concilio, non decreto veracium clericorum, non petitione populorum electus, sicutì concionantur ecclesiasticæ sanctiones. Non quisquam episcoporum, non presbyterorum, non diaconorum, non populi multitudo, non præcedebant eum monachi hymnos decantantes scripturarum, sed Euzoius erat cum eo, pridem quidem dãnatus cum Arrio in sancto Niceno maximoq;

Lucius paganorũ & Christum ridentium fautor, in ecclesiam Alexandrinam intro ducitur.

Euzoius Arrij socius, Lucij sui

similis in troductor.

moque concilio : nunc autem per patrocinia Antiochensium vastator ecclesię, et comes largitionum, ac militum dux in omni impietate notissimus, nomine Magnus, qui Iuliani temporibus Barytiorū incendens ecclesiam, beatæ memoriæ Iouiniani temporibus, ex proprijs facultatibus eam reparare coactus est, ità vt penè caput tunc amitteret, nisi multo um labore imperialem clementiam meruisset.

Magnus comes sacrarū largitionum, militum Dux, ecclesiæ vastator.

Considerare quidem hæc vestrum Zelum, & ad vindictam excitari deposco, quanta & qualia sint tunc commissa contra Dei ecclesiam, cùm talis aduersùm nos fuerit Tyrannus excitatus. Is enim Lucius, qui per vestram religionem & omnes orthodoxos episcopos frequenter abdicatus est pro rationabilibus causis, nunc adstitit ciuitati, & non solùm sicut blasphemus & insipiens dicit in psalmis: Non est Deus verus Christus, sed etiàm in opportunitatibus est corruptus atq; corrupit, gaudens in blasphemijs contra eos qui saluatorem colere comprobantur. Quum enim Paganorum sensibus sit vicinus, recentem præsumit erroneus colere Deum. Nam alij coram eo laudes huiusmodi proclamabant: Benè venisti episcope, qui filium non defendis: vel vt alij legunt, qui filium negas. Alij dicebant: Te Serapis amat, & huc introduxit, simulacrum vtiquè Paganorum nominantes.

Quas laudes proclamabant Arriani & Pagani Lucio, cū primùm obtrusus fuit in episcopatum Alexādrinum.

Inter hæc eodem momento prædictus Magnus, impietatis eius socius indiuisus, armiger amatissimus, & minister crudelitatis eius, collecta multitudine populorum, presbyteros atquè diaconos decem & nouem numero comprehendens, quorum quidam octogesimum transcenderant annum, tanquàm captos in quodā scelere & Romanorum inimicos, legibus coarctabat, nesciens Christianorum legis virtutem, & Apostolorum fidē per patres traditam nobis. Hæc etiàm clementissimum principem Valentem grata habere pronūcians: Flectimini, inquit, miserrimi, & Arrianorum concordate dogmatibus. Flectimini, ignoscet enim vobis diuinitas, licèt veræ religioni cultū exhibeatis, non spontè, sed violenter hoc facientes. Necessitati nanque relinquitur defensio: spontaneam verò voluntatē accusatio digna subsequitur. Quapropter huiuscemodi rationes præ oculis habentes, promptè sequimini, & dogmati Arriano subscribite, quod nunc prædicat Lucius: benè scientes, quòd si obediatis, pecunias, quæstus, honores ab Imperatore percipietis: Resistentes verò, carceres, supplicia, tormenta, flagella, vincula sustinebitis. Pecunijs simul, possessionibusque priuati, & posteà pulsi, loca crudelia inhabitare damnabimini. Sic iste fortissimus seductor, minas seductioni contemperās, inuitabat atque cogebat, vt omnes à pia sententia deuiarent.

Magni ducis in orthodoxos minæ & sæuitia.

Magnus conatur catholicos, sed frustrà, in Arrianismum inducere.

At illi nihil amarius existimantes, quā pietatis proditionem, huiusmodi responderunt verbis, virtute fortiq; sensu seductionem minasq; subdentes: Quiesce iam quiesce his nos terrere sermonibus, cessa verba vana proferre. Nos neque nouum, neque recentem colimus Deum. Et licèt inaniter furias, teque concutias sicut vehemens ventus, in dogmatibus pietatis tamen ad mortem vsque consistimus: non impotentem, non insipientem, non sine veritate aliquandò fatentes Deum: non aliquandò quidem existentem, sicut impietas Arrij temporalem prædicat filium. Si enim creatura est, secundùm eius vesaniam, filius, non existens cum patre, etiàm pater aliquandò non fuit, quippe filio non exstante secundùm eos aliquandò. Si verò semper est pater, existente videlicet ex eo vero filio, & non secundùm generationis fluxum, (Deus enim impassibilis est) quomodò non est insipiens atque vesanus, qui hoc de filio profitetur, dicens: Erat quandò non erat, per quem omnia vt sint, per gratiam cōstituta sunt? Nostri siquidem patres (à quibus isti cadentes, iustè sine patre sunt facti) in Niceam venientes, & anathematizantes Arrij sectam, cuius nunc iste iuuenis patronus existit, non alterius substantiæ, ꝗ tu fateri nos cogis, ex natura patris esse dixerunt, sed ex eius essentia. Quod benè & cū pia mente intelligentes, ex plurima sacrorū verborum collectione, consubstātialem esse professi sunt. Talia autē & his similia dicētes, per multos dies coërcuit, putans à pia eos sententia posse mutari,

Orthodoxorum ad Magnum ducem & Arrianos constantiæ & fidei Christianæ plena responsio.

Sancti fine vllo terro. re Nicenā fidem profitentur coràm Magno largitionum comite.

Qui magis velut in stadio fortiores effecti, terroremq; conculcantes, & seipsos patrum rationibus coarmantes, validiorem habuerunt de pietate sensum, virtutis exercitiū sua pericula iudicantes. Hęc Theodoritus apud Tripartitam historiam li. 7. cap. 40. Vide ibidèm reliqua notatu & lectu dignissima.

De hoc item Lucio Ruffinus in hæc verba loquitur: Eo tempore, inquit, Lucius Arrianæ partis episcopus post fugas ciuium & exilium, post cædes & tormenta flammasq;, quibus innumeros condemnauit, ad monasteria furoris sui arma cōuertit, vastat eremum, & bella quiescentibus indicit: tria millia simul vel ampliùs viros per totam eremum dispersos aggredi transmittit armatam manum. At illi contra gladijs obiectabant ceruices, nihil aliud dicentes, nisi, Amice, ad quid venisti? Hæc Ruffinus. De hac immanitate vide plura in Valēte Imperatore Arriano.

LVTHERANI. 15.

Lutherani à quodam Martino Luthero nostri temporis hæreseon architeclo, natione Germano, patria Islebiensi Saxoniæ vrbe, dicti sunt. Qui cū sub instituto fratrum eremitarum diui Augustini aliquādiu vixisset, tandem ab eodem suo patre Augustino degenerans, q hæreticorum accerrimus hostis fuit, hic filius degener, summus hæresiarcha euasit, ab indulgentijs suorum errorum initium auspicatus, quibus totam penè Germaniam, & exinde ferè vniuersum orbē Christianū infecit, Maximiliani Cæsaris Germani Imperatoris, & Leonis decimi huius nominis summi Romanorū pontificis tēporibus, circa annum Domini 1517.

Hic cùm priùs Ludder infausto fœdoque nomine vocaretur, se posteà Lutherū quasi purum appellauit: quem tamen Erasmus epistola ad Goclenium, ex ipsius scriptis se depræhendisse affirmat, virum esse sceleratissimum. Ipsum tamen purissimum Euangelij doctorem vocitant sui affeclæ. Sed simili stoliditate olìm Manichæum, i. insanientem, sui, immutato et iàm nonnihil infausto nomine, dicebant Mannachęum, quasi manna fundentem, vt dicetur in Manichęis. Sed antequam eius vitam describamus, errores eiusdem ordine alphabetico numerare operæprecium fuerit, quantùm ex eius libris, & eorum qui aduersùs eum scripserunt, colligere potuimus, qui sunt huiuscemodi.

1. Absolutio. Primò itaque asserit, quod credens se absolutum, absolutus est, quantumlibèt contritio desit, & quod absolutio censenda est efficax, non quia fit, à quocunque tandèm fiat, erret vel non erret, sed quia creditur.

2. Dicit item puerum ac mulierē æquè absoluere, vt Papam. Vt autem clariùs eius insana mens pateat, illius verba super hac re referā, quæ sunt huiusmodi: In sacramento pœnitentiæ ac remissione culpæ, non plus facit Papa, aut episcopus, quàm infimus sacerdos: immò vbi non est sacerdos, æquè tantùm quilibet Christianus, etiamsi mulier aut puer esset.

3. Bellum. Ait non licere Christianis bellum gerere in Turcas: quòd sit (vt inquit) repugnare voluntati Dei, visitanti & corrigēti iniquitates nostras per illos.

4. Character. Item asserit in nullo sacramento imprimi characterem: immò hoc asserere, esse ait meram nouorum Theologistarū fictionem atque commentum.

5. Cibus. Rursùs quosl bet cibos quolibet etiàm die, omnibus sine discrimine aut delectu esse licitos, quantumlibèt per ecclesiasticas sanctiones fuerint prohibiti.

6. Cōcilium. Dicebat quoquè concilium generale quantumlibèt probè (vt decet) congregatum, posse in fide & moribus errare, & Constantiense erràsse in condemnatione Ioan Hussi.

7. Confessio. Negat confessionem auricularē esse à DEO institutam, sed sola humana constitutione stabilitam asserit.

8. Confirmatio. Dicit confirmationem neque esse sacramentum, neque gratiam conferre, sed meram esse cæremoniam & ritum quendam.

9. Contritio. Docet Contritionem & peccati detestationem, quę ab horrore gehennæ incipit, esse peccatum: tantum abest vt illā probare velit. Vt autem eius insana mens omnibus pateat, illius verba referam: Cōtritio, inquit, quæ paratur per discussionem, collectionem, & detestationem peca-

catorum, qua quis recogitat annos suos in amaritudine animæ suæ, ponderando peccatorum grauitatem, multitudinem, fœtorem, amissionem æternæ beatitudinis, & acquisitionem æternæ damnationis: hæc cōtritio facit hypocritam, imò magis peccatorem.

Ecclesia. 10. Asserit rursùs intra ecclesiam non esse bonos & malos, sed solos bonos ad illam pertinere.

11. Docet neque apostolos neque eorū successores prælatos ecclesiæ, habere à Christo authoritatem condendi canones siue leges.

12. Item ecclesiam ipsam, hoc est, ecclesiasticos viros, nullas posse nec debere diuitias possidere, nec agros, nec possessiones vllas: quòd (vt ait) Apostoli, quibus primores ecclesiæ successerūt, pauperes fuēre, nihil penitùs possidentes. Persuadens interim principibus, vt bona ecclesiastica diripiant, quod in multis Germaniæ superioris & Galliæ oppidis factum esse per suos affectatores, nemo non nouit.

Eucharistia. 13. Dicit quoquè, in Eucharistia post factam consecrationem manere eundem panem, qui ante consecrationem ibidèm erat: hac ratione motus, quod sæpè in nouo testamento hoc sacramētum appellatur panis, vtì in actis Apostolorum dicitur: Vna autem sabbati cùm conuenissemus ad frangendum panem, Paulus disputabat cum eis, profecturus in crastinū. Act.20.

1.Cor.10. Et in prima ad Corinthios epistola: Panis quem frangimus, nónne participatio corporis Domini est? Quoniam vnus panis & vnum corpus multi sumus, omnes qui de vno pane & de vno calice participamus. Et in eadem epist. Quotiescunquè enim manducabitis panem hunc & calicē bibetis, mortem Domini annunciabitis donèc veniat. Sic ergò dicit Lutherus esse verba cōsecrationis intelligenda: Hoc, i. hic panis, est corpus meum: Hic, i. hoc vinum, est sanguis meus. Verba nanque diuina (inquit) accipienda sunt iuxta grāmaticæ nudam intelligentiam: ità vt nō liceat ei per angelum, neque per hominē vim vllam fieri, nè detur occasio aduersarijs scripturas eludendi. At vis (ait) fit verbis diuinis, si quod Christus dicit panem, hoc nos dicamus intelligi panis acciden- 1.Cor.11.

tia: & quod ille vinum vocat, hoc nos dicamus esse tantùm vini speciem. Omnibus ergò modis (inquit) panis ac verum vinum superest in altari, nè verbis Christi fiat vis, si species sumatur pro substantia. Nullam enim transsubstantiationis (inquit) Euangelistæ fecēre mentionem. Sed hoc recens quoddam inuentum est, nempe trecentenarium, (vt ait) nec amplius. Eccè quibus præstigijs confidit Lutherus seducere tot sapientes viros, quot sunt in ecclesia. Credit fortè omnes nos infantes esse adhuc in cunabulis, vt similibus nenijs decantatis valeat nos dementare.

14. Asserit prætereà ad Eucharistiæ receptionem, præparationem non oportere fieri per peccatorum suorum discussionem, & eorundem confessionem: nec vllam pœnitentiam requiri, sed solam fidē, qua scilicet credant & confidant accedētes, se gratiam ibì consequuturos. Eius verba sunt hæc: Magnus error est eorum qui accedunt ad sacramentum Eucharistiæ, huic fidutiæ innixi, quòd sint confessi, quòd non sint sibi conscij alicuius peccati mortalis, quòd præmiserint orationes suas & præparatoria: Omnes illi iudicium sibi manducant & bibunt. Sed si credant & confidant se gratiam ibì cōsequuturos, hæc sola fides facit eos puros & dignos. Hæc Lutherus.

15. Lutherani etiàm docēt corpus Christi verum non esse in Eucharistia, nisi tantùm in vsu, hoc est, quādò quis vtitur ea, accipit, & edit. Aliàs autem extra communionem corpus Christi in ea non esse contendunt. Ideoque eam non esse vnquàm seruandam in altari, aut in quocūque alio loco post Missæ celebrationem propter quamcunq; futurā necessitatē.

16. Item docet Lutherus, necessario oportere vnumquenque Christianum, cuiuscunque conditionis sit & sexus, sub vtraque specie, panis scilicet & vini, communicare: adeo quidem, vt qui sub vna tantum specie communicat, etiam si laicus sit, eum peccare asserat, quòd (ait) contra Christi præceptum agat, qui sub vtraque specie communicare suis præcepit cum ait: Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius san- Ioann.6.

guinem, non habebitis vitam in vobis.

Excommunicatio. 17. Ait rursus, excommunicationem non solum non esse timendam, sed cum gaudio suscipiendam & procurandam.

Fides. 18. Docet quoque sola fide iustificari homines, eaque de causa ait opera nō esse necessaria ad vitæ æternæ assecutionē, quod si fiant, nullo pacto hominem inde iustificari contendit.

19. Docet etiàm fidē amitti per quod libet peccatum mortale. Hæc porrò hæresis necessario sequitur ex proximè præcedenti. Nam si sola fides (vt ait idem Lutherus) iustificat, ergo omnis fidelis est iustus: & inde vlterius sequitur etiàm necessario, quòd nullus qui non est iustus, sit fidelis. Putat enim Lutherus ex fide necessario nasci charitatem, & tantam esse fidei & charitatis connexionem, vt altera sine altera esse non possit. Verba enim Lutheri in libro de decē præceptis sunt hæc: In nullo alio meliùs depræhenditur fides, quàm in operibus charitatis, dicente Domino: In hoc cognoscent omnes quia mei estis discipuli, si dilectionē habueritis adinuicē. Et in libro de Libertate Christiana iterùm ait: Deus pater in fide omnia posuit, vt si quis hanc habuerit, omnia habeat. Hæc Lutherus. Ioan. 13.

Fiducia. 20. Adstruit nullo pacto licere, fiduciā gratiæ aut gloriæ assequendæ collocare in nostris operibus.

Futurum cōtingens. 21. Item quod omnia quæ fiunt, tam absoluta necessitate fiant, vt impossibile sit aliter fieri, quam fiunt.

Gratia. 22. Docet, omnem hominem iustum scire se esse in gratia, ac esse certum de sua iustitia.

Ieiunium. 23. Ait ieiunium nullius esse meriti apud Deum. In cuius erroris confirmationem, illud Pauli, non sanè ab eo intellectum, affert: Corporalis exercitatio ad modicum vtilis est. 1. Timot. 4

Indulgētia & satisfactio. 24. Etcùm Purgatorium admittat, negat tamen vllam fore pro peccatis satisfactionem. Dicit enim illum obligatum non esse ad alicuius pœnæ satisfactionē, qui à culpa fuerit absolutus: indeque adeò eum liberum esse ab omni pœna. Ex quo colligit, indulgentias nullius esse momenti: sed eas asserit pias esse fraudes fidelium.

Iniuria. 25. Dicit non licere Christianis, petere coram iudice iniuriæ reparationem, quāuis is ipse suis in scriptis mille conuicijs afficiat, qui vel extremis digitis (vt dicitur) eum tetigerit.

Liber manuum. 26. Eos qui prædicationi verbi student, non vult ad laborem manuum arctari, reliquos autem omnes cuiuscunque fuerint conditionis, cogunt Lutherani, vt artificiolo aliquo victum sibi comparēt: adeò quidem, vt apud eos non liceat vllo pacto ex mendicitate viuere, ne monachis quidem ordine & professione mendicantibus.

Liberum arbitrium. 27. Docet hominis arbitrium non esse liberum, nec habere vllam actiuitatem in suis operationibus: quòd non illud hominem agere, sed potiùs pati contendat.

28. Quinimmò, hominem post diuinæ gratiæ amissionem, asserit non posse aliud facere, quàm peccare.

Mēdicitas. 29. Dicit mendicitatem esse lege diuina prohibitam.

Meritum. 30. Item nullum esse hominis meritum ad gloriam consequendam. Tantū enim gratiæ tribuit, vt nullum locum relinquat libero arbitrio.

Missa. 31. Non solū negat Missam esse à Christo institutam, sed eam præterea negat esse sacrificium: immò quod multo peius est, illam negat esse aliquod bonū opus, tanto odio illam prosequens, vt aduersùs eam librum scribere non erubuerit, cui titulum fecit. De abroganda Missa. Eius verba eo in libro sunt hæc: Missæ, quas sacrificia vocant, summa sunt idololatria & impietas: immò Missarum vsum nomine sacrificiorum, & sacerdotum titulo tenere, est negare Christum. Et in libro de captiuitate Babylonica: Impijssimus abusus est (inquit) in ecclesia persuaderi, Missam esse opus bonum & sacrificium. Et rursus in eodē libro: Missa est summa peruersitas. Hæc Lutherus. Quæ profecto tam blasphema tamque horrenda sunt, vt hoc in loco citare noluissem, nisi ipsa me eius perfidiæ & imposturæ cōmōstrādæ ratio ad hoc adegisset: & vt lector Lutheri execrandæ blasphemiæ cōtra Missam.

indè perpendat, nihil à me confictum Luthero mendaciter tribuere, sed id solum referre, quod ille suis proprijs verbis explicuit.

32. Dicit prætereà, Missam non posse offerri pro peccatis, nec posse prodesse viuis aut defunctis, sed soli sacerdoti: immò impium esse asserit, si Missa canatur pro peccatis.

Monachatus. 33. Item asserit, non esse licitum, hominem adstringere ad aliquid agendũ præter id quod Dominus nobis præcepit, sed liberè esse viuendum cuilibet, & non sub legibus humanis. Quapropter liberam tribuit monachis potestatem exeundi è monasterijs, & vxoris ducendæ, si velint. Immò in plurimis & Germaniæ & Galliæ oppidis monachi adacti fuêre propria deserere monasteria, quod in illis degere eis tutum non esset, nec permissum, nisi exuta cuculla, & vxore ducta.

Mulier. 34. Cum Pepuzianis asserit, mulieres iustè posse ad sacerdotium promoueri.

Nuptiæ. 35. Docet in nuptijs nullum fore sacramentum, illam maris & fœminæ indissolubilem coniunctionem esse sacramentum inficians, neque per eam vllam Dei gratiam conferri. Cumq; alibi sacramẽta sic pertractet, vt ex illis aliquod neget esse institutũ in signum, in alio neget promissam gratiam: in matrimonio vero negat vtrunq;.

Obediẽtia. 36. Negat insuper, prælatis ecclesiæ præstandam esse obedientiam, nisi in his solum quæ in sacra scriptura sunt apertissimè expressa. Quo scelerati & facinorosi homines (quales sunt plerique omnes, qui huic suæ factioni adhærent) facilius ac liberius quæ volunt, scelera perpetrent: verentes interim, ne propter eadẽ sua facinora & venenosas doctrinas, quas vbiq; locorum disseminant, ab ecclesiæ prælatis, iuxta illis à Christo collatam potestatem, puniantur.

Operæ. 37. Non ei sat fuit, humana opera reijcere tanquam ad salutem consequendam inutilia, (vt ait) nisi illa quoque damnaret, asserens omnia opera cuiuslibet hominis, quantumlibet etiam recta sint, esse peccata. Iustum quippe hominem dicit peccare in omni bono opere. Sed solam ait fidem sine operibus sufficere ad vitam æternam consequendam. Nam si bona opera nostra (ait) mererentur vitam æternam, non solis Christi meritis saluaremur.

Ordinis sacramentũ. 38. Ordinis porrò sacramentum sic tractat, vt illum ab ecclesia procul reijcere conetur. Dicit enim ordinem neq; esse sacramentum, neq; in eo esse vllam imparitatem, vt vnus ordo sit alio vel dignitate vel potestate maior aut eminentior: sed omnes Christianos dicit esse in eodẽ ordinis gradu.

Papa. 39. Adeò autem Papæ odium imbiberat, vt si etiam in cineres redigeretur, ad eum insectandum reuicturum se putaret & assereret. Omnium enim suorum scriptorum is vnus est scopus, vt Papam, si posset, à sua sede deijciat ac deturbet, omnemque quam à Christo in terris habet, potestatem, adimat. Et vt hoc consequeretur, nihil intentatum reliquit, nullumque non mouit lapidem. Nam pro hac re tuenda, totam ecclesiæ domũ subruere & funditus euertere modis omnibus curauit. Dicit enim, pontificum nomen inane prorsùs esse, nec quicquam vera re aliud esse quàm regnum Babylonis, & potentiam Nimbroth robusti venatoris: mera tyrannide factum fuisse asserẽs, vt Papa super reliquos episcopos fuerit exaltatus.

Pœnitẽtia. 40. Negat esse tres pœnitentiæ partes, sed optimam pœnitentiam dicit esse nouam vitam. Quem errorem ex suo cudit cerebro, nec ex alterius vetustioris hæretici officina deprompsit, cuiusmodi sunt tres aut quatuor ex illis penè innumeris, quos suis libris inserit, quos non exhausit ex putidis illis veterum hæreticorum lacubus, qui iam olim ab ecclesia exacti fuêre.

41. Immò ait, eam pœnitentiam quæ ex timore gehennæ oritur, esse non solum inanem, verum etiam noxiam.

Præcepta. 42. Docet, nullum esse in tota lege Euangelica præceptum: ad hunc solum finem vniuersam suam doctrinam dirigere visus, vt homines ab omni via veritatis auertat, & ad quæuis pertrahat atq; impellat flagitia.

43. Item ait, Deum nobis præcepisse seruatu impossibilia, de duobus præce-

ptis decalogi exemplum proferens, de præcepto videlicet dilectionis Dei, & de præcepto, Non concupisces. Hæc enim duo dicit non posse in hac vita seruari.

Purgatorium. 44. Quamuis Purgatorium fateatur, negat tamen illud in sacris literis osten- di posse. Qua in re satis mirari nequeo, quo pacto suæ sententiæ fuerit oblitus Lutherus, qua docet nihil esse credendū, quod aperte non possit ex sacris literis colligi.

45. Docet rursùs, animas in Purgatorio posse adhuc mereri ac demereri: indeque tanquàm ex corrupto fonte aquam hauriens, colligit illas non esse de sua salute securas.

46. Docet item, animas in Purgatorio sine intermissione peccare, quandiù quærunt requiem & horrent pœnas: eò quòd (vt ait) quærant, quæ sua sunt, contra Dei voluntatem.

Sacerdotiū 47. Asserit omnes Christianos esse sacerdotes, & æqualem omnes obtinere potestatem, nulla prorsùs statûs aut sexûs discretione habita. Ità tamen, vt nemini liceat illa potestate vti, nisi ex communitatis consensu: Quia (vt ait) quod est omnibus commune, nullus sibi singulariter vendicare potest, nisi vocetur. Potestas ergò hæc, iuxta Lutheri sententiam, primò ad communitatem ipsam deriuata fuit, deindè ab ipsa communitate in eum qui sacerdotio fungeretur. Verba Lutheri in libro de Captiuitate Babylonica sunt ista: Esto itaque certo certior, & sese talem agnoscat quicunque se Christianū esse cognouerit, omnes nos æqualiter esse sacerdotes, hoc est, eandem in verbo & sacramento quocunque potestatem habere. Hæc Lutherus. Deindè dicit, nihil esse sacerdotium nisi potestatem concionandi, & sacerdotis officium consistere in sola doctrina.

Lutherus monialem duxit vxorem, & plures alij sacerdotes eius exēplo ducti. 48. Ecclesiam autem irridens, quòd cogat sacerdotes abstinere ab vxoribus, eorum cœlibatum reprehendit, dicens eos cælibes esse non debere. Vt verò quod verbo docebat, opere confirmaret, (quemadmodùm infrà in eius vita dicetur) monialem quandam seductam matrimonio sibi copulauit, ex qua etiàm aliquot suscepit filios. Cuius exemplo motus idem fecit Ioannes Oecolampadius, qui monachus fuerat ordinis diuæ Brigidæ. Eidem errori adhæsit verbo & opere VVolffgangus Capito Argentinensis. Quo mortuo, eius vxorem accepit Martinus Bucerus monachus & ipse ordinis sancti Dominici. Et hoc idem fecerat priùs Andreas Carolstadius, idemq; fecerūt ferè quotquot Lutherano nomine censentur sacerdotes & monachi.

49. Negat vllum sacramentum conferre gratiam suscipienti, quantumlibet ad illud suscipiendum animam suam quis præparet. Eius verba sunt hæc: Hæretica est, sed vsitata sententia, sacramenta nouæ legis conferre gratiam his qui non ponunt obicem. Hæc Lutherus. Sacramēta

50. Docet, sanctos non esse ab hominibus neque honorandos, neque inuocandos: quò sic vel tandèm hic viuentes, sanctorum qui in cælis sunt, defraudet auxilijs. Sancti.

51. Docet, non opus esse peccatori vlla satisfactione pro peccatis commissis ac perpetratis: quòd (vt ait) dimissa culpa, omnis etiàm pœna quæ culpę debebatur, remissa quoq; fuerat. Satisfactio

52. Quantùm verò ad scripturas sacras spectat, D. Iacobi epistolam non recipit, cuius rei causam in eius vita infrà videre licet. Scriptura sacra.

53. Dicit etiàm, scientias omnes speculatiuas, errores esse dicendas.

54. Tot deniq; sunt peruersa peruersi Lutheri dogmata, vt vix sit res vlla ad fidem aut probos mores spectans, de qua non docuerit impium aliquid Lutherus. Malè porrò sentit de virtute fidei, peiùs docet de charitate, sed pessimè de Spe. Dicit enim, spem non procedere ex meritis. Non mirum autem videri debet, quòd hæc doceat: quandoquidem fieri nequit, vt ex impuro & corrupto fonte, pura emanet aqua, aut ex putida arboris radice, boni fructus proueniāt. Lutherus nempè dixerat, omnia nostra opera nihil prorsùs valere, quantumuìs recta: nam omnia opera nostra dicit esse peccata, ex quo consequitur, nullum iam (iuxta eius sententiam) debere fidere operibus, aut propter illa aliquid à Deo sperare consequi. Totā enim spem suā Lutherus in fide collocat, Spes.

sic.

sicq; (vt dudùm diximus) fidē extollit, vt prorsùs operibus detrahat: & ob hanc causam docet nequaquam spem nostram esse in operibus figendam. Ex quo quidem fit, vt dū nimium fidei tribuit, spem oēm euertat. Loco nempè spei, docet præsumptionem, cùm homines absq; operib. docet gloriam sperare. Sed hæc omnia planiùs ex eius vita cognoscentur, quā VVilhelmus Damasi Lindanus episcopus Ruræmundensis post Ioannem Eccium, & Ioannem Cochlæum mirè depinxit eo libello, quem Dubitantium inscripsit, misitq; ad vniuersos Germaniarum & Galliarum fratres catholicos, in hunc modū: Cùm tranquillus, inquit, multos annos se tè septingentos totus ageret orbis Christianus, vnoq; Christi nomine censerentur Christiani omnes, qui vt vnius fidei consensu, ità Sacramentorum atque rituum doctrina vnum erāt corpus, quod nihil præter Bohemiæ dissidium vexabat atque perturbabat, sub annum Domini 1515 Martinus Lutherus Islebiensis Saxo post iuris studium, vbi suisset ictu fulminis in agro prostratus, adeoque sodalis interitu perterræfactus, D. Augustini regulam annos iam decem professus, recèns Româ ante biennium reuersus, doctorq; sanctæ Theologiæ Ersordiæ creatus, magnas sanè in catholica Christi ecclesia per Saxoniam dedit turbas. Nouas enim variasque per illud tempus quæstiones non tam ingenij confidentia, aut doctrinæ præstantia, quàm contentionis studio rixandiq; libidine iam annos aliquot in Aristotele, & illius ætatis sophismatibus haud infeliciter exercitatus, spargere aggrediebatur, non solùm VVittenbergæ, vbi sanctam Theologiam profitebatur, sed Heidelbergam quoq; cursitabat, vanissimum gloriæ quæritandæ mancipium disputaturiens, atque themata valuis figens de libero arbitrio, de operum meritis, de indulgentijs, de pœnitentia, & iustificatione, ac de illo in primis articulo Symboli, Credo remissionem peccatorum. Quem vt sensu nouo atq. alijs inaudito, veteribusque ignoto, ità à deliro quodam sene Augustiniani ordinis hausto vbi deprauâsset, magnam istam exitialemque Germanijs mouit tragœdiam, quæ vti rei ecclesiasticæ peruersionem ità imperij etiàm labefactationem complexa videri queat. Vndè Lutherum turbarum omnium Germaniæ causam esse fatetur Camerarius, (si fidem meretur Ioannes Stoltzius) culpamq; omnium ærumnarum, quibus adhuc conflictatur respublica, transfert in illius contentiones. Ità enim est in Lutheri defensione aduersùs Quærelam.

[margin: Lutherus fit monachus exiurista anno 1504. Anno 1510. mittitur Romam, causarum patronus. Anno 1512. fit doctor Theologię. Ann. 1514. nouas scrit dogmatū. quæstiōes,]

[margin: Ioachimus Camerari⁹ Lutherum facit omnium turbarum authorem, teste Stoltzio.]

Illud ergò nouæ doctrinæ genus cùm magna ingenioli ostentatione, maximaque iactaret verborum contētione Lutherus, contigit Leonem Romanum pontificem templi Romæ D. Petro à Iulio secundo inchoati tandèm absoluendi, aut (vti ait Tilius) Turcici belli causa, indulgentias atque peccatorum condonationes, siue pœnarum relaxationes elargiri: quas archiepiscopo Moguntino per Germaniam credidit distribuendas. Has Augustiniani commendatas solebant populo proponere. Verùm Moguntinus hoc tempore illas ad Dominicanos transtulit inuulgandas: vndè simultas inter illorum mendicantium ordines haud sanè leuis exorta fuit. Lutherus vt erat ingenio acri, vbi quæstum ad se suosq; tedire solitū aliò cum animi dolore, reique culinariæ detrimento videret translatum, cùm nō valeret eripere, studuit saltem impedire, alijsq; optatam illam prædam imminuere, vt si totam non excuteret, saltem maiori ex parte auerteret. Publicè igitur in indulgentiarum vim atque efficaciam est inter concionandum magna cum animi contentione inuectus. Huic turbæ frigidam suffundebat Staupetius Augustinianorum prouincialis, vehementer illis obtrectans, earumq; vim extenuans: contrà Tetzelius Dominicanus sua pro authoritate illas propugnabat. Mutuis ergò contrarijsque assertionibus populo Saxoniæ dubitandi ansam præbuēre, opinionibus per contentionum studia in peius declinantibus: cùm Lutherus initiò indulgentiarum potiùs abusum, quàm legitimum earum vsum, quem antè laudârat, fuerit insectatus: qui & ipse cum suis ob earum promulgationem maximoperè speratum soliti iam quæstùs lucrum, multò sanè maximum captârat. Hac inter

[margin: Occasio cur Lutherus, à catholica exiuerit ecclesia.]

[margin: Anno 1516 contra indulgentias dudùm à se laudatas Lutherus inuehitur.]

ter ipsos igitur oborta cum infirmorum scandalo contentione de indulgentiarũ viribus atque efficacia, ecclesiæ paxatq; fidei vnitas dolendum in modum cum terra plurimorum Christianorum pernicie fuit has in factiones diuulsa atque interturbata.

Anno 1517. publicè disputat contra indulgẽtias dudùm à se laudatas. Cæterùm ea lucri pristini spe totus nunc frustratus Lutherus, rem alio expugnandi modo aggreditur. Pridiè enim omnium sanctorum, assertiones aliquot paradoxas valuis templi in aula Vuittenbergæ affixit: quibus indulgentias non modò vt antreà fraudis, licèt præ, accusabat, sed prorsùs damnabat, nouamque de peccatorum remissione doctrinã inuehebat. Quo etiam die anni eiusdem 1517. ad Moguntinum literas dedit, non minùs in eum falsas, quàm calumniosas, quòd indulgentiarum prædicatores populum per falsas veniarum (inquit) fabulas & promissiones securum suæ salutis faciunt & sine timore. Fuit & Heidelbergæ

Anno 1518. disputatum de indulgentijs & operum meritis.

Anno 1519. disputatio Lipsica. Sed anno 1519 post illas quasi intrà parietes velitationes, ad publicam disputationem Lipsiæ R D. Ioannes Eccius propugnatorem Lutheri Carolstadium prouocat. Quò eum hic, suo Luthero non euocato, sed vltrò procurrente succenturiatus, aduenisset, Eccius in Arenam descendit, de Romani pontificis potestate, atq; inter Christianos Episcopos primatu siue excellentia, de Purgatorio, de Indulgentijs, alijsque cum eis disputaturus.

Lutherus sese Carolstadio vltrò adiungit collucitatorem contra Eccium. Exhausto atque fatigato igitur per dies septem Carolstadio, succedit Lutherus, Eccium nunc non leuiter exagitatũ quasi confecturus. Porrò tandem Lutherus longam post disceptationem cum principis Georgij consiliarijs, qui moderandę disputationi fuerant adhibiti, in iudices Theologos Parisienses & Erfordienses consensit, cùm maluisset vulgi iudicio rem transigi.

Itaque ante disputationem cùm Lutheri vultum viderent iracũdum, illi admonuerunt, vt nihil per iram, sed omnia modestè ageret, ne scandalo fieret auditoribus. Tum ille ira victus, latitans animi sui secretum prodidit: Non propter Deum (inquiens) hæc res cœpta est, ne que propter Deum finietur. Hæc illius ætatis viri fide dignissimi, qui & pars magna fuère, testesq; oculati, vt dominus Emserus, alijque scripto nobis reliquère. Vndè lectorem iam agnoscere existimo, quàm pius fuerit Luthero scopus, nimirùm venter Deus, dum quæstionum grauissimarum turbas non propter Deum, vti ipse ait, apud populum mouit: qui dicertè in publica professus est disputatione sese hanc rem non propter Deum cœpisse, nec propter Deum finiendã esse. Immò Lutherus ipse epistola ad Argentinẽses clatis verbis profitetur, se non Christi amore, sed Papæ odio inflammatum, in quod ex dolore ob interceptum ex indulgentijs speratum quæstum exarserat, hasce orbi mouisse tragœdias. Probè enim sese perspicere ait, Papatui se valdè incõmodare posse, si Carolstadius, aut alius quispiam ante quinquennium, id est, anno 1520. persuadere potuisset, in sacramento eucharistiæ præter panem esse nihil. Rursùs libro contra regem Angliæ, viuens, ait, Papatûs hostis ero: exustus, bis hostis ero: facite porci Thomistę quod potestis, Lutherum habebitis vrsum in via, leænam in semita. Porrò quàm fuerit istud Lutheri in Romanũ põtificem odium planè internecinum, testatur eius epitaphium, quod sibi viuo (ait Pomeranus) composuit:

Non propter Deũ Lutherus fatetur sese orbi nouam inuexisse doctrinam.

Extat hæc sacra epistola Lutheri apud R D. Ruardũ & Hosium, impressa Haganoę, anno 1525.

Pestis eram viuus, moriens tua mors ero papa.

Oratione funebri in exequijs Lutheri.

Quod adeò verum esse Pomeranus affirmat, vt prophetiæ elogio exornare nõ dubitârit.

Certè vel ex solo lucri ad alios translati, quod ex indulgentiarum euulgatione cum suis captabat, dolore satis liquet, nõ propter Deum hoc agitatum fuisse à Luthero negocium. Et quemadmodum ex nouarum illarum quæstionum tumultu illum apparet iactabundo fuisse animo ingenioque acri, gloriæq; captandæ studio tumido: ita & ex illa cum Tetzelio, alijsque Dominicanis, quos sui fundi calamitatem acerbissimè cum suis oderat, contentione, zelo eum fuisse amaro liquet Qui, vti Paulus ait, sursùm germinans, plures (proh dolor) coinquinauit.

Heb. 12.

Hæc

Anno 1520. libri Lutheri exusti.

Hæc dum per Saxoniam geruntur, Louanienses, deindè Colonienses Theologi, libellos Lutheri publicè damnatos exurunt, iussuque Caroli quinti per Belgium, Coloniæ ac Moguntiæ lictores publico igni inijciunt concremandos. Ad hæc allata fuit in Germaniam Leonis decimi bulla, qua anno 1520. decimo septimo calendas Iulij fuerant Romæ illius errores libriq; damnati, ac ipse nisi statis illic diebus resipisceret, erroresq; reuocaret, excommunicatus, ac satanæ Apostolorum potestate, vt spiritus saluus esset in die domini, traditus, quum de erroribus per literas admonitus, & per citationem toto anno, fide publica oblata, sumptibusq; itineris, contumax nollet resipiscere. Satanæ igitur, vti dixi, traditus, cœpit de errore in errorē prouolui, atq; vt D. Paulus ait, in deterius proficiens, errore errorem cumulare. Etsi verò aliquandò recipiscētiam simularet errorum, si qui deprehenderētur, palinodiā pollicens, ac Apostolicæ sedis iudicio se suaq; submittere: nouis tamen hæresibus alias effingere indiès non desistebat. Quibus quum non deessent suffragatores, nō solùm de plebe poetæ, Rhetorculi, atque Grammatici, literiones non ignobiles, verùm etiàm Principes atq; nobiles plurimi, cœpit hoc incendium tantula ex scintillula natum, totum ferè orbē Christianum sua flamma si non accendere, certè amburere, atq; omni propè ex parte adustulare.

1.Cor.5.

Lutherus admonitus & citatus, cùm nollet resipiscere, excommunicatur.

2.Tim.3.

Auaritia, arrogantia atque ambitio Luthero causam huius tragœdiæ dederunt.

Hæc ergò fuerunt dissidiorum istorum ità passim grassantium exordia, animi tumor, arrogantia, ambitio, atque vt veterum hæreticorum (quos suis opinionibus ab orco in lucem reuocauit) tandèm quoquè radicem agnoscas, auaritia. Cùm enim non exiguus magna cum gloria ad Augustinianorū ordinem rediret quæstus ex inuulgandis indulgentijs (illis nimìs haud dubium vulgatis, & ad quæstum hominum magìs, quàm pietatis aut disciplinæ ecclesiasticæ tutelam, à quibusdam multiplicatis) ægrè fuit Lutheri & suorum animo, tantum bolum tam opimum & succulentum fuisse sibi suisq; ereptum, cumq; esse Dominicanis nunc attributum, cum quibus ferè solet non optimè conuenire. Huius rei argumētum non obscurum obseruare est in illo Augustinianorum instituto. Nullo enim hominum in ordine (tametsi vndiquè in Lutheri sentinam confluxerint) plus Lutherus inuenit aut patrocinij, aut fauoris, aut ad orbem Christianum hoc hominum fermento corrumpendum auxilij quasi contubernalis, quàm qui sese beati Augustini profiterētur imitatores. Quot enim fuerint alibì huius ordinis quasi manipulares hanc ad pestem promouendam, hominumque pectoribus concionando, confessionibusque audiendis instillandam, hic non est dicendi locus. VVittenbergæ sanè iam dudùm suo in monasterio publicè Missas abrogârant, aliaque suo & nomine & professione indignissima designârant. Alibì optato isti incendio haud obscurè fomenta ministrabant.

Ex damni pecuniarij vindicta Lutherus in Romanum pontificem insurgit.

Hac igitur Lutherus via sibi pulchrè cū videbatur non tam priuatam, quam publicam totius ordinis vlcisci iniuriam, qua esset, vt cum aduersariorum gloria, sed quæstu multò vberiori, irā suorum contumelia damnoq; culinario coniuncta, ad fectus, dogmata cœpit cōminisci noua, quæ in Romanum pontificem huius damni tam irreparabilis authorem, non minori, atq; ipse cum suis accepisset, iactura redundarent, vti ex ipsius epistola ad Argentinenses dudùm recitata liquet. Nam probè perspiciebat Paparui se valdè (ait) incommodare posse, si Carolstadius, aut alius quispiam persuadere potuisset, in sacramento Eucharistiæ præter panem esse nihil. Ità enim homo f. christianus, & paupertatem monasticam iampridèm sese professum, votoque confirmâsse oblitus, malum quod putabat, vlcisci est aggressus: sicuti & posteà anno 1520. die lunæ post diui Nicolai festum, suorum librorum Romæ alibique igne blasphemiarum eius vindice exustorum, iniuriam vindicare stultissimus conabatur, cùm Ius Canonicum, id est, sanctissimas seruandę gubernandæque ecclesiæ Apostolorum, Patrum, Conciliorum, adeoque CHRISTI regulas, rogo iniecit exurendum. Cùm enim pontifici rebus ipsis nocere non posset, maledicis verbis & conuicijs,

Ex contumeliæ libris suis illatæ vindicta Lutherus Ius canonicum exurit, anno 1520.

quod potuit, nocuit. Hunc enim verum fuisse Luthero scopum ad Argentinenses testatur verbis & libello de seditione cauenda, gloriatus hoc se consequutum: Inspice, inquit, facta mea: nónne ego Papæ, episcopis, presbyteris & monachis solo ore absq; omni ictu gladij plus ademi, quàm illi omnes hactenùs Imperatores, Reges, & Principes cum tota potentia sua ademerunt?

Luthero fuit scop⁹, vt papæ in commoda ret, non vt veritatem populis an. nunciaret.

Cæterùm Patrum adeoq; Apostolorũ iniuria, à Luthero ipsorum doctrinæ inflicta, vt in Christi contumeliam haud dubium redundauit, ità & dogmata ab illo aut conficta, aut (vt veriùs dixerim) de vetustissimis iuxtà àc damnatissimis hæreseon lacunis reuocata, in manifestissimã Christi Domini blasphemiam erumpunt. Quæ dogmata ante Germania calamitates per Lutherum allatas, paucis cõmemorare non grauabor, quò huius dissidij fructus liceat contemplari planiùs.

Lutherus ab ecclesia Dei egressus, quam blasphema iecerit sui noui Euangelij fundamenta.

Quia verò nouum sese prophetam, immò sese Dei gratia Euangelistã VVitenbergensem epistola ad ducem Saxoniæ Georgium iactitabat, nouam vt adferret doctrinam fuit necessè. Cùm igitur Lutherus isthoc Romani pontificis odio inflammatus, neq; propter Christum hãc tragœdiam aggressus, nouam, Christianisq; inauditam fidei atq; iustificationis rationem orbi inuehere vellet, idoneam suo isti figmento præstruxit viam. Illo enim ecclesiasticorum hominum odio ex auaritia, siue indulgentiario quæstu, vtì demonstratum est, orto excæcatus, cùm Christianam religionem illis quidem ad tuendum & prædicandum creditam, sed aliud ferè agentibus, ac luxui, ocio, torporiq; incredibili deditis, atq; altùm omnibus propè dormientibus, imis à fundamentis conuellere, quassare, labefactare esset in animo, cœpit piam Christi fidem, sacrosancta Dei Sacramenta, bonamque Christianorum vitam exagitare, vexare, oppugnare: aut veriùs suo pro nomine, quod superbissimè sibi à puritate finxerat, impuri sui luti stercoribus contaminare, humanæq; doctrinæ fermento corrumpere.

Luthero quisnã fuerit scopus in nouanda ecclesiæ doctrina.

Cæterùm vt hæc suo pro rabido animi furore aptè perficeret, homines suæ ætatis animaduertens passìm vitijs carnis ebrietati, comessationi, luxui, adeoq; præstigijs deditos, atq; suis fraudibus morum simplicitate, vitæ impuritate, Religionis incuria, salutis æternæ negligentia, quasi præparatos, eis suam callidissimè concinnauit & adaptauit noui Euangelij doctrinam, à vita bona, bonorumq; operum in primis fiducia deterrens. Omnia enim horum opera docebat esse peccata: Rursùs, quando quod in se est faciunt, peccare mortaliter. Qđ axioma vt solido quodam quasi fundamento stabiliret, fingebat homines non modò esse serui arbitrij, qui nihil prorsùs agerent, quàm quod lutum in manu figuli, aut gladius in manu furiosi: sed in iustificatiõe etiàm quæ est per Christũ, nos non mũdari verè, neq; iustitiæ donum verè nobis communicari: sed tantùm nos reputari iustos, tegique peccata in animo latentia, ob quæ verè essent Deo odibiles atq; gehenna digni: immò propter inhærentem peccati originalis fomitem, Sanctos etiàm hinc euocatos à regno cælorum aliquandiù remorari atq; retardari.

Hominib⁹ suæ ætatis carnalibus suam accõmodat doctrinam Lutherus.

Lutheri paradoxa q̃ sint in Christianas mẽtes contumeliosa.

Quæ Lutheranæ doctrinæ, Euangelij titulo palliatæ, principia si vera sunt, (inquiebant illi simplices) quid nos frustrà Deo studemus vita Christiana placere? Immò si nõ est nobis liberum arbitrium, iniustus erit Deus, si puniat, quæ non possumus facere? Manducemus ergò & bibamus, coronemus nos rosis, volutemur vnguentis & vnguentarijs. Nihil enim peccabimus, qui voluntatem Dei facimus. Sed isthæc vel Mahometano Epicureo indigna, suos tamen repererunt sectatores innumeros.

Cæterùm Stoicam illam necessitatem, quæ & Deum facit scelerum autherem atq; impulsorem, quonam ore audebat os impudẽs sonare, qui Christũ legit Hierosolymę cum lachrymis exprobrantem, Quoties volui vos congregare, & noluistis? Sed atrociùs in Christum sunt contumeliosa, q̃ aduersùs sacrosanctæ ecclesiæ Christianæ immundissimus euomuit Sacramenta. Oblítus enim quòd D. Petrus ait, mundationem sese veterum accepisse peccatorũ, cùm in volutabro suo cum sua sacrilega Christi adultera Catharina

Lutherus quam sit in Christum iniurius.

Matt. 23.

2. Pet. 1.

Catharina de Bore

de

de Boré, subareatq; obuolutare statuisset, ausus est & Christi baptismati veram derogare animi emundationem, cùm Diuus Paulus doceat, Christum non modò liberare, sed emundare populum sibi peculiarem: Rursùm Ecclesiam suam purgare lauacro aquæ in verbo vitæ: Rursùm Christū ad patris dexteram consedisse, vbi peccatorum purgationem perfecisset suo illo crucis sacrificio, Deo patri omnium gratissimo.

xor Marti. ni Lutheri.

Lutherus baptismatis virtuti derogat.

Tit. 2.

Heb. 1.

At si non verè in Baptismo à peccatis purgamur, aut non verè liberamur, quia remanent, vt inquit ille, sed non imputātur: latēt, nō abolentur: quomodò Christo Domino suū aut officium, aut nomen constat saluū? Quomodò enim Iesus, qui non est Iesus? Non enim saluat à peccatis populū suū, qui peccatis relinquit sordidatū & contaminatū. Quomodò populū suum mundat, qui immundum & peccato defœdatum relinquit? Quomodò purgationē facit peccatorum, qui suos à peccatis non purgit, sed permanentia tegit? Non tollit, sed reliqua obuelat? Non abolet, sed latentia inuoluit? Isthæc blasphema tuo, quod tibi ô Luthere, impurissimus à puritate scilicet fingis, nomine indigna sunt. Isthæc Christi officium abolent. Isthæc nomen Iesu semel delēt. Porrò huiusmodi parodoxa, vt diximus, Lutherus fingere coactus est, vt ijs ceu quādam paraseeue nouam, quam suo è cerebro hauserat, non à Christi spiritu didicerat, fidem, quam dicit Specialem, orbi redderet plausibiliorem.

Christum Lutherus suo spoliat & officio & nomine Iesus.

Lutherà puritate Germanis dici tur, sedquę παντίφρασιν nouo isti Epicuro conuenit.

Sed vt nouam hanc, quam Specialem vocat, suis persuaderet fidem, nouam, inquam, & hactenùs quidem orbi incognitam (licèt aliquandò eius semina à quibusdam nouatoribus fuerint sparsa, quæ vt erāt euanida, nihilq; veritatis cōplexa, breui in ventos abière) illis, q̄ cōmemorauimus noui sui (si Christo placet) Euangelij confictis axiomatibus in Christum iniurijs, in Deum patrem blasphemis, in Spiritum sanctum contumeliosis, nūc iactis quasi fundamentis, ad maiorem impietatem est progressus, aut veriùs prouolutus, atque à malo illo genio protractus. Cùm enim anno 1520 venenato illo suo libello Captiuitatem Germaniæ verè Babylonicā cogitāsset inducere, ait sese præcursurum, nouasq; hæreses moliturum, contrà modum monachi illas priores contra Sacramentorum vim & numerum, aliasq; refutarent.

Fides noua à Luthero conficta, quā dixit Specialem.

Luther⁹ iactat se nouas molitu rū hæreses contrà monachos, ità in Captiuitate Babylonica ex editione VVittē berg. anno 1551.

Docuit igitur nos iustificari non quādò credentes Symbolo aut Euangelio suscipimus salutaria Christi sacramenta: sed quum firmiter statuimus & persuasissimum tanquàm fide habemus, quòd nos Deus pater in gratiam recipit, peccata cōdonat, filiosq; suos & hæredes per Christum instituit. Fidem itaq; esse, non assensum articulorum Symboli, aut doctrinæ Euangelij, sed indubiam persuasionem, quòd tibi Deus peccata remittit. Non ergò per Sacramēta donari, sed per fidem appræhendi iustitiam. Porrò hanc iustitiam siue charitatem, docebat necessariò semper cum fide illa sua Euangelica coniunctam, ità vt nulla fides ei sit mortua: immò in adulteris & furibus ait non esse fidem.

FidēLuthe ro nō est in adulteris, furib⁹, aut malis hominibus.

Hæc doctrina vt est simplici popello plausibilis & carni suauis, planeque tota delicatula, nullum ferens, nedùm p̄scribens pœnitētiæ gemitum, nullū ieiuniū, nullam à delicijs voluptatibusq; abstinentiam: ità & Sacramenta Christi verè eneruat, euacuat, omniq; salutari expoliat fructu. At si per fidem appræhenditur iustitia, peccatorumq; remissio donatur, quomodò Petrus Iudæos in Christum credētes iubet vt remissionem peccatorum ex pectent ex baptismo? An igitur Baptism⁹ fuit, vt loquuntur, sigillum & certificatio remissionis peccatorum acceptæ? Sanè Petrus à credentibus accipiendam demōstrat, Baptizetur, inquit, vnusquisq; vestrûm in remissionem peccatorum, & accipietis Spiritum sanctum. Sic & Christus docet per sacram Eucharistiam vitā hauriri, sed ab idoneè præparatis: non autem ad confirmandam remissionem peccatorum, omnibus prorsùs accipientibus, institutam. Nam si Paulo credimus, plurimi, etsi credentes, ad iudicium & condemnationem accipiunt. Non igitur potest Eucharistia esse indubium accipientibus sigillum remissionis peccatorum, vt vellus Gedeonis, aut circuncisio Abrahæ fuit.

Sacramenta Christi sua expoliat vi & efficacia Lutherus.

Act. 3.

Sacramēta Christi nō esse sigilla gratiæ dudū acceptę.

1. Cor. 11.

Christi sanguinē nos à peccatorum sordibus emundātem, Lutherus ait inefficacē, quòd peccata non tollat, sed tegat.

Verùm vt hanc nouam non fidem, sed præsumptionem humani cerebri suis magis confirmaret, ità eum fide etiàm Sacramenta fidei adulterauit, quò dignum haberet sua patella toxico virulentissimo plenissima operculum. Finxit enim, per Sacramenta Christi, peccata non tolli, sed relicta non imputari: permanentia velari, non ablui, nec sanguine Christi emundari, sed in animo hærentia tegi & occultari. Rursum, vt Dei misericordiam & Christi gratiam verè exinanitam, req; ipsa abolitam, videretur valdè prædicare, finxit hominem esse serui arbitrij, opera eius omnia esse contaminata, immò esse peccata, eaq; mortalia, propter quæ à regno Dei mereatur excludi: adeoq; propterea remorari Sāctos ab ingressu regni cælorum: sed propter fidem in Christum, Deum illa peccata verè peccata, dissimulare & non imputare.

Lutherani ac Euangelici omnes sese indubiè cælo excludūt mīsti, quòd se semper docent peccatis mortalibus nostrisq; criminibus contaminatos. Psal. 14.

Quod si verum est, peccata illa quæ dicit verè manere, semper in homine esse verè peccata, an non se bis miseri cælo excludunt? An falsum esse potest quod scriptura ait Apocalypsis 21. Nihil coinquinatum intrabit in regnum Dei? An Spiritus sanctus in Dauide falsum dicere putandus, Domine, quis habitabit in tabernaculo tuo? Qui ingreditur (respondet) sine macula, qui operatur iustitiam, innocens manibus & mundo corde. Isti ergò cùm sese fateantur semper peccato verè contaminatos, non operari iustitiam, non esse mundo corde, quonàm (obsecro) eos aliò, quàm ad immundos spiritus, quos nunc sequuntur magistros, putes ablegandos? Porrò si verum est quod diuus Ioannes ait 1. epist. canonicæ cap. 3. Qui facit peccatum, ex diabolo est, hi cùm se nihil nisi peccare, omniaque sua opera profiteantur peccata, vndè nisi ex diabolo aut ista faciunt, aut docent? cùm qui ex Deo sunt, non peccant, teste eodem Ioanne, sed semen Dei in ipsis manet, & non possunt peccare, quia generatio Dei conseruat ipsos? Viderint ergò Euangelici, quonam sint patre prognati, & cuius tandèm futuri sint hæredes. Sed hæc cogitantes errauerunt, & excæcati à malitia sua, nescierunt Sacramenta Dei, neque mercedem, vti ait scriptura, sperauerunt iustitiæ.

Lutheri doctrina q̃ in Christū & homines contumeliosa & blasphema.

Sanè hæc Lutheri doctrina vt in Christum est contumeliosa & blasphema, ità & in homines quos stoicè fingit serui arbitrij, semper peccato contaminatos, semper corde immundo, semper peccare, semper in peccato esse, ignominiosa & iniuria. Ex quo fit vt istiusmodi dogmata aut sequi, aut comminisci, non videatur sani cerebri, neque spiritùs merè humani, nedùm diuini, sed fanatici citiùs, aut arreptitij, atque maniaci.

Quo magistro Lutherus tā blasphema dicerit dogmata.

De authore nempè argumenta nihil à vero abhorrentia minimè desunt, quòd isthæc suaque alia non spiritu humano, nedùm diuino, sed diabolico effinxerit, haud aliter atquè Montanus ille spiritu Pythonico, aut Mahometes illo suo Gabriele, diabolo sese in angelum lucis transformante.

Lutherus incubo dæmone natus.

Sūt enim qui Lutherum scribant Incubo natum, qui eius matrem balnei publici seruulam oppresserit: sed nescio cuius sit fidei. Legitur tamen in eius vita, à fide digno domino Cochlæo conscripta, quosdam ità literis mandasse. Verùm fides sit penès Lipsicam illam matronam, cui eius mater fuit notissima.

Purgatiōe ad epistolā Lutheri nō sobriā.

Ad hanc historiam alludere alicubi Erasmum, non est à vero alienum. Cùm ipsi Lutherus obscœna quædam verba à se conficta, quòd nusquàm ità Erasmus scripserat, obiecisset, notam istam fœde adspersam diluens: Mirum est (inquit) planè impio suo & blasphemo sermoni non addidisse de Incubonibus, qui dicuntur inire fœminas. Certè parùm falsa in hostem blasphemum fuerit oratio, nisi per tapinosin homini Oreste insaniori, atque satanica maledicentia petulantissimo eminùs velut olfaciendum ostentaret, quod impurum eius cohibeat sermonem.

Diabolum magistrū Lutherus sæpè consultū in collo-

Cæterùm fuisse Luthero cum diabolo familiaria colloquia potissimùm post excommunicationem, eaq; frequētia, quibus inter sese varia conferebant argumenta, ad catholicam Christi vexandam ecclesiam concinnata, ex ipsius Lutheri varijs scriptis liquet. Libello de Missa angulari diabolum & se, ait, inter se mutuum familiariter nôsse, & quòd plus vno sa-

quijs familiaribus cum eo frequenter habitis.

salis modio simul comederint. Hunc ipsum mendacij magistrum, suæ doctrinæ iactat authorem, qui nocte quadam, ait eodem libro, ipsum à somno excitârit, & tanquàm in corde alloquens admonuerit ad scribendum contra sacrosanctum altaris sacrificium. Eundem quoque inducit secum disputantem, ac fortiora cõtra Missam argumenta proferentem, quã quæ refellere Lutherus potuerit. Rursùs libello de Missa priuata, diaboli magistri sui vocem depinxit tam grauem, robustã, atque terribiliter sonantem, vt post collationem nocturnam cum eo habitam, homines quandoque reperiantur mortui, animamque ità reddi anxiam, vt in vno momento cogatur e corpore migrare: quod sæpè sibi etiàm propè accidisse scribit, & tandèm sub vitæ finem, ait Hosius, re ipsa euenit. Probè enim potus & hilaris, postridiè manè in lecto repertus est mortuus.

Lutherum à somno excitat diabolus, admonetque ad scribendũ contra Missam.

Vox diaboli à Luthero ad viuũ depicta, quã sæpiùs audita.

His accedit, quòd fide digni, qui hominem viderunt, vultumque penitiùs sunt contemplati, narrant in eius oculis nescio quid dęmoniacum relucere solitum, quale in Maniacis et arreptitijs videre est, vbi sessore dæmone agitantur. Eius sanè oratio ardentissima, acerrima, vehementissima fuit. Si enim Lutheri maledicentiam cogites, quam Bucerus ait Dialogo contra Melanchthonem ab omnibus imperiosæ & acerbæ dicacitatis accusari, nihil videbitur mirum, quòd quidam ipsũ aiunt dæmoniacum, cui tam familiaria cum dæmone colloquia fuêre, vt non solùm argumenta contra Christum suggesserit, sed cùm pro suo in Christum rabioso odio non essent quæ Lutherus scribebat, satis maledica, impia, blasphema, ipsemet diabolus de charta sua deleuerit manu, vti Lutherus suis ipse verbis narrat libello de Missa. Equidem Erasmus scribit Lutherum conuicijs suauiter animũ pascere, nulla maledicentia saturabilem, conuicia furiosa in hostes iacere, Oreste esse insaniorem, præbibendum esse Luthero veratrum, vt saniora scribat. Rursùs philautiæ & odij temulentia quędam furiosa scribere, ideoque Lutherum habendum non dicam (inquit) diabolum incarnatum, quod Erasmo exprobrârat, (furientium istæ voces sunt) sed hominẽ odio lymphatum.

Lutheri oratio & stylus.

Lutherum ait Bucerus maledicũ, imperiosũ, & austerè dicacem.

Erasmus Lutheri ingenium depinxit, Purgatiõe ab epist. nõ sobria Lutheri.

Sanè si quis cogitet Lutheri arrogantiam iactantiamque, non nisi merè satanicam agnoscet in homine superbiam, atque philautiam verè luciferianam. Germanos vsque ad suam prædicationem iactat, nunquàm antreà verum germanumque audijsse Euangelium. Rursùs, Ego verò (inquit) aduersùs dicta patrum, hominum, angelorum, dæmonum, pono non antiquum vsum, sed vnius Maiestatis æternę verbum, Euangelium. Item, Diuina maiestas mecum facit, vt nihil curem, si mille Augustini, mille Cypriani, mille ecclesiæ Henricianæ contra me starent. Deus errare & fallere nõ potest. Augustinus & Cyprianus, sicut omnes electi, errare potuerunt, & errauerunt. Sic libro pro scholis erigendis: Sim ego qualiscunque, sed ex corde fideliter intendo & vestrum & totius Germaniæ bonum, in quod destinauit me Deus, idque charitati vestræ liberè ac confidenter dixerim: Quisquis obedierit mihi, is proculdubiò non mihi, sed Christo obedit: & qui mihi non obedierit, is non me, sed Christum contemnit. Ego enim scio vtiquè & certus sum, quid & quorsùm ego loquor & doceo. Rursùs, Neq; vos impedire debet, quòd aliqui gloriantur de spiritu, & scripturas paruifaciũt: sed bone amice, spiritus huc, spiritus illuc: ego quoque fui in spiritu, atque etiàm vidi spiritus (si omninò de proprijs gloriandum est) fortè plus, quàm illi adhuc intrà annum videbunt, quantumcunque etiàm glorientur. Et spiritus meus etiàm in aliquo se ostendit, cùm tamen spiritus eorum in angulo sit tacitus. Rursùs. Si non sum propheta, attamen certus sum pro me ipso verbum Dei esse apud me, & non apud eos. Ego enim scripturam pro me habeo, & ipsi solummodò doctrinã suam propriam. Ità & in Germanica defensione suorum articulorum vbi præ se contemnit nõ solùm doctores, omnes scholasticos, verũ etiàm ecclesiasticis patribus, Romanis pontificibus, & Concilijs generalibus, minùs credi volebat, quàm vni sibi Nã, vt ait, Certus sum, dogmata mea habere me de Christo, qui etiàm aduersùs eum triumphaui, qui in

Quãta Luteri arrogãtia.

Sermone de Destructione Ierusalem. Lib. contra regem Angl.

Omnes patres veteres & electos errâsse ait Lutherus.

Iactat se à Deo Germanis missum.

Spiritũ & reuelationem iactat Lutherus, sed non de cælo, vti olìm Mahometus & Ioan. Husſius.

Lib. contra regem Angliæ.

vngue nouissimo plus habet virtutis & astutiæ, quàm omnes Papæ, Reges, & Doctores.

Lutherus superbia excæcat. nullum vult agnoscere errorē, nullumq; iudicem.

Ista superbia non tam inflatus, quàm excæcatus, in comitijs Vuormatiensibus nullum suis in scriptis errorem agnoscere, nedùm reuocare voluit: immo ne verbum quidem vllum mutare, se captum affirmans verbis Dei testibus: quibus conscientia (inquit) inuoluta abire non potest. Neque etiam Articulos suos Concilio futuro submittere, qui Concilio Constantiensi fuissent damnati: Certus sum, (inquit) eius decretis damnatum fuisse verbum Dei.

Scurratur Lutherus, teste Andrea Critio.

Quòd si quis scurrilia eius conuicia cogitet in Reges, quos Antichristos, Carnifices, Scurras, Nebulones: in Pontifices, quos etiàm Antichristos, Lenones & Idola: in Sanctos, quos Latrones & Sanguinarios, (vti diuum Bennonem episcopū) sociosque Antichristi vocat, quis eum sani æstimet cerebri? Rursùs si quis fœdum

Lutheri impuritatem arguūt impura eius fœdaque verba, oratioq; merdis consterecorata.

Lutherios videat, quod nisi merdas & stercora vomit, Satanas, Dæmones incarnatos crepat, Antichristos, Tyrannos, Idola sonat: an isthoc monstro quid fuerit vnquàm arrogantius, impudentius, virulentius? Vt rectè Angliæ rex Luthero rescripserit, pestilente lingua eum scurratū esse in R. Cardinalem Eboracensem, primarium suum consiliarium: cuius prudētiam singularem, vti ait, magis perspectā habebat, quàm vt quicquam eius linguæ scurrilibus commoueri queat conuicijs, quæ in totam scurratur Ecclesiam, quæ

Lingua Lutheri, quā virulenta & blasphema.

Sanctissimos proscindit patres, quæ nullos non lacerat diuos, Christi contemnit Apostolos, quæ sanctissimam Christi matrem inhonorat, quæ Deum ipsum velut scelerum fontem, authorem, impulsoréque blasphemat. Ita ad Lutheram Rex Angliæ.

Lutherus arreptitius

Hæc omnia si quis cogitet, dubium vix æstimabit, quin Dæmonem passus fuerit, si non sessorem, certè aduolitantem, qui subinde reuolitans eum arripuerit: quod non solùm mente ei contigisse, sed etiàm corpore, docet illud Lutheri exemplum paradoxum, quod de ipso narrat D. Cochlæus, quòd cùm legeretur Euangelium

Lutherus in choro ꝑ

de surdo & muto dæmoniaco, repentè in terram conciderit, horribiliter vociferans, Non sum, Non sum. Si non contigit ei ex morbo comitiali, vt olim Mahometo, illi vero Antichristo, viderint discipuli cuinam causæ insanas hasce, aliasque Lutheri voces meritò asscribant. Nec despēre viri fide dignissimi, qui sibi visum fuisse dæmonem corporaliter cum Luthero conuersari adfirmarent. Sanè disertis verbis profitetur non modò familiaria cum diabolo colloquia: sed etiàm frequentem illius accessum, vt vel dormientem à somno excitàrit. (ait libro de Missa angulari) admonens aduersùs Missam esse scribendum.

Sternitur, horribiliter clamās.

Sed vt hunc locum cōcludamus, narrabo qualenam fuerit non modò Caroli quinti Cæsaris, aut omnium veriùs statuum Imperij de illo iudicium, sed totius sanè Germaniæ sanioris. Tam obstinatè in suis hæreticis opinionibus coram Carolo Cæsare, omnibusq; Imperij statibus persistebat, vti est in edicto Vuormat impudentibus verbis, orisque & corporis gestibus, quiduis potiùs, quam religiosum aut sanum hominem præ se ferens: vt ne verbum quidem in suis libris se mutaturum affirmaret, vt ab omnibus ijs qui sapiunt, partim demēs, partim etiàm malo aliquo obsessus spiritu iudicaretur. Talem cùm haberet Lutherū sanior Germaniæ pars, quid refert an dæmoniacus fuerit, an dæmonis mancipium, philautiæ, superbiæ, maledicentiæ, odij œstro extra mentem raptus, qui dæmone argumentorum suggestore, magistro, dictatore vsus, contra Christum scripsit? Quod suis ipse verbis iactat Lutherus. Vndè mihi sanè minimè paradoxum videatur, potuisse Catholicis exorcismis non minùs à Luthero Dæmonem expelli, quàm olìm à priscis illis hæresiarchis Montano & Priscilla eundem mendacij magistrum eijcere pollicebatur B. Sotas Anchialensis, teste Diuo Publio Iulio epistola Serapionis Antiocheni, si hoc illius permisissent hypocritæ, siue vt Ruffinus reddidit, adultatores.

Imperator & Imperij status iudicant Lutherum aut dementē, aut obsessum.

Sotas exorcista.

His iactis nouis fundamentis illo suo spiritu (minimè sancto) magistro non indignis, quidnā putas Lutherus vltrà molibatur, quā verbum Dei adulterare, semèl corrumpere, prorsùs abolere? Illis nanq;

Hæc habet Nicephor. li. 4. ca. 27.

nouæ suæ doctrinæ principijs iactis, quibus ille & homini suum eripuit liberum arbitrium, & Christo suum officium, quo verè iustificat impios, & nomē Iesus, quo verè suum populum à peccatis emundat, sanctificat, & verè saluat: fidem denique ex verbi Dei firmo assensu in humanam peruertit arrogantiam, & in temerariam deprauat præsumptionem, Christiq; sacramenta suo effectu atq; vi verè sanctificante expoliat, quò suum ille congruenter ædificet euangelium. Sed vide, obsecro, quanta cum pietate Euangelica. Mox enim ipsum Dei verbum scriptum violare, mutilare, deprauare est aggressus. Cū enim suis somnijs illis, quæ suprà exposuimus, nouæ suæ doctrinæ principijs non solùm patres vniuersos orthodoxos, concilia vniuersalia, adeoq; doctrinam ecclesiæ catholicæ sciret repugnare, sed ipsum quoque scriptum Dei verbum, vide obsecro, quánam ratione quæ sibi opinabatur obsistere, conatus fuerit abolere.

Anno 1523.

Fidem suam quam dixit specialem, qua quisque sibi specialiter statuat, certoque persuasum habeat sibi contingere remissionem peccatorum, seque esse filium Dei, nec à regno excidere posse, modò fidem retineat, cùm videret in diui Iacobi epistola esse à Spiritu sancto refutatam, et funditùs subuersam: quòd fidem sine operibus bonis doceat mortuam, & ad salutem inutilem, eam non modò reiecit epistolam ceu canone indignam: sed cōtumeliosissimè quoquè appellauit præ alijs verè stramineā, quod nihil, ipsius iudicio, haberet euangelicæ indolis. Istam arrogantiam cùm Caluinus euangelico spiritu indignam putaret, multis argumentis, præfatione in hanc epistolam, retundere aggreditur. Sūc etiàm hodiè (inquit) qui hanc authoritate dignam non censeant. Ego tamen quia nullam eius repudiandæ satis iustam causam video, libenter eam sine controuersia amplector. Rursùs paulò pòst: Quarè mihi ad epistolam recipiendam satis est, quod nihil cōtinet Christi Apostolo indignum. Attamen in hunc modum eam a canone submouere est aggressus Lutherus: ex quo sanè facilè demonstratur, quonam ille ageretur spiritu.

Nouū suū Euangeliū Lutherus conatus statuere, adulterando & peruertendo nouum Testamentum.

Caluinus Lutheri cēsurā de Iacobi epistola refutat.

Quia verò diui Iacobi epistolam semèl ceu stramineam reprobârat & proculcârat, quòd suo nō saperet palato indolem, vti aiebat, euangelicam, cùm sapientiam cælestem (quæ Lutherum longissimè fugiebat) doceret pudicam, pacificam, modestam, suadibilem, bonis cōsentientem, non iudicantem, plenam misericordia & fructibus siue operibus bonis: quę omnia facti peccata Lutherus impudicus, seditiosus, immoderatus, intractabilis, bonis repugnans, omnes iudicans, non tantùm patres vetustissimos, sed etiàm Apostolos, omnis misericordiæ bonorumq; expers operum: hac, inquam, de causa cùm diui Iacobi epistolam de canone scripturarum submouisset, quòd non esset ab Apostolo scripta, simili planè authoritate, immò rabie, etiàm Pauli epistolā ad Hebræos, tertiam diui Ioannis, & secundam diui Petri, & Apocalypsim diui Ioannis Apostoli reprobare ausus est. Immò nè quid suo illo euangelico scilicèt spiritu indignum omitteret, ad veteris quoquè testamenti Canonem inuolauit. Vndè & libros Machabæorum aboleuit, Iudæorū sic mâlens audire Synagogam, teste Augustino de Ciuitate Dei lib. 18. c. 36. quàm Christianam sequi ecclesiam. Hæc fuère sacrilega Lutheri ausa in violando atque mutilando sacro scripturarum Canone, tot ei libros amputando.

Quarè Lutherus reijciat Diui Iacobi epistolam.

Libri quos Lutherus à canone scripturarum submouet & reprobat.

Nunc videndum de adulteratis ab eodē Luthero ac peruersis reliquis scripturis. Quod sanè flagitium libellis iampridèm editis Saxoniæ demonstrauit D. Hieronymus Emserus. Idem nupèr Fridericus Staphylus, qui istorum Euangelicorum fraudibus multos per annos à via veritatis seductus diuina tandèm indulgentia ad catholicam reuersus Ecclesiam, orbi toti solis luce ostendit manifestiùs. Georgius Vuicelius quoq; hæc sacrilegia Luthero exprobrauit, & alij non pauci. Cuius Vuicelij libellos duos, vnum quidem quem de moribus veterum hęreticorum edidit, alterum quem Retectio Lutherismi inscripsit, ad calcē huius nostræ historiæ in admonitionem orthodoxorum apponēdos operæpretium duximus, si locus & tēpus, ipseq; adeò author etiamnū superstes,

Sacrilegia Lutheri in adulterandis atq; peruertendis scripturis à quibus annotata.

æquo

æquò idipsum animo feret. Nunc autem non iniucundum fuerit aliquot loca scripturarum huc adducere, ex quibus facillimū erit aduertere, qua fide eas ipsas scripturas interpretetur Lutherus, qui tanto sacrilegio eas peruertendo deprauarit. Itā quoque fiet vt Spiritum Lutheri magistrum agnoscas perspicuè illum eundem esse, qui ætate Pauli plurimos extrusit pseudoapostolos, qui verbum Dei adulterabant, operarij subdoli siue fallaces, transfigurantes sese in Apostolos Christi, vt sese Lutherus in Euangelistam Christi transfigurare non erubuit. Hoc enim nomine sese iactat Tomo operum suorum sexto, folio 165. Itē epistola ad ducem Saxoniæ Georgium.

2. Cor. 11.

Euangelistam Germaniæ sese Lutherus iactitat.

Pauca igitur promemus ex plurimis loca, quæ nouus hic Euangelista (vti sese venditat, à vero nimirum Euangelio à se tandem in fine seculorum, si Christo placet, reperto atque in lucem eruto) à vera germanaque lectione detorsit atq; deprauauit. Nam si corruptelas eius nouo Testamento suo, quod Germanicè vertit assutas & inspersas supputare fuerit animus, centena aliquam multa (inquit Staphylus) reperias, vbi textum ipsum miserandum in modum corrupit, alibi addēs, alibi demens: scripturasq; diuinas hunc in modum vel truncauit, vel assuendo quædam addidit, quæ abominandas suas hæreses inductis pulchris coloribus fucarent. Immò profitetur disertè Dominus Hieronymus Emserus præfatione annotationum in nouum Testamentum Lutheri, hunc pseudoprophetam omnibus ferè libris singulisque propè capitibus Biblia falsasse, ac ferè mille quadringentos errores hæreticos, mendaciaque occultauisse, atque immiscuisse. Alij plures, alij pauciores annotarunt Lutheri errores. Ex tanto igitur falsiratum, corruptelarū, adulterationū, deprauationumque aceruo, hîc pro temporis locique ratione, nōnulla commemorabo. Quæ autem illi pij viri in Lutheri versionem scribunt, non de prima, secunda, aut tertia accipiendū æstimo, sed de posterioribus quoque editionibus, quibus agnoscit Lutherus se priores castigasse, erroresque suos emendasse, hoc est, vti habet rei veritas, priores errores posterioribus versionibus deteriores fecisse, suamque priorem versionem plurimis locis variasse, quemadmodùm videre est tabella versioni noui Testamēti Domini Emseri præfixa. Certè Lutherum in vertendo non Euangelistæ præstitisse officium, vel vnus demonstrat Bucerus, qui dialogo contra Melanchthonem ait Lutheri lapsus in vertendis explanandisque scripturis manifestos esse, nec paucos. Quinetiam Osiandrici Luthero non verentur obijcere loca scripturarum, ab ipso magna (inquiunt) falsitate & dolo interpretata. Immò si quā meretur Lutherus fidem, hîc sanè suis de versionibus veritatem professus, meretur longè maximam. Fatetur ergò post annos propè 20. quàm primam inuulgasset editionem, non se modò, sed etiam Sanctum Paginū atque Munsterum crebrò errasse in sua ex Hebræo translatione, quòd Rabbinorū glossis nimiùm (inquit) crediderint. Verū hæc alterius fuerint loci. Nos nunc breuem colligamus catalogum locorum ab isto nouo Euangelista deprauatorum atque peruersorum.

Anno 1521.

Corruptelæ Lutheri innumeræ.

Apologiæ parte 2.

Centuriæ aliquot corruptelarū per Lutherum scripturis intextæ.

Errores suę versionis Lutherus agnoscit se castigasse, re uera deteriores fecisse.

Bucerus Lutheri versionem repręhendit.

Palinodia Lutheri de sua Bibliorum versione, qua se frequenter errasse fatetur præfatione in Biblia.

Quum bonis operibus Lutherus bellū indixisset, potissimùm homo bonorum operum expers, qui docebat omnia bona opera esse peccata, vide mihi quàm suæ anticipatæ opinioni conformiter plurima verbi Dei loca deprauarit & adulterarit. Illud enim diui Pauli ad Philemonē, In agnitione omnis operis boni, voce Operis expoliauit: quæ tamen est in editione Græca Complutensi, & alijs castigatissimis Græcis, sicuti & plurimis vetustissimis Latinis Roberti Sephani.

Catalogus locorum à Luthero deprauatorum.

1. Loca de operibus bonis.

2. Illud Iacobi, Ostende mihi fidem tuam sine operibus, Lutherus deprauauit, Ostende mihi (inquiens) fidem cum tuis operibus.

3. Rursus cùm operum bonorum necessitatem videret à diuo Petro præscriptā, cum inquit: Certam vestram vocationē facite per opera bona, Lutherus operum hostis, totum illud, Per opera bona, omisit.

4. Vt suam porrò fidem nouitiam, quā solam iactat sine operibus iustificare, stabiliret, cùm in verbo Dei nusquàm legeret

Loca de sola fide iustificante.

ret quod somniarat, ausus est illi diui Pauli loco ad Romanos tertio, de suo assuere: Arbitramur hominem iustificari solùm per fidem sine operibus legis.

5. Cæterùm quia omnia hominum opera somniarat peccata, coactus est & huic somnio idonea quædam sibi fingere verbi Dei testimonia. Illud ergò Pauli ad Romanos tertio. Omnes enim peccauerunt, Lutherus peruertit, inquiens: Omnes enim sunt peccatores: cùm longè aliud sit, peccasse omnes: aliud, omnes esse peccatores. Quia hæc (ait baptizatis Pauli) fuistis, sed abluti estis, sanctificati estis, iustificati estis. 1. Cor. 6.

Sic & illud Iudæ, Qui potest vos cōseruare sine peccato: Lutherus peccati patronus, iustitiæ osor, peccatum nolens homini abesse, sed semper dominari, peruertit, reddens pro, sine peccato, sine oppugnatione: Cùm Deus à peccato suos seruet, sed non à tentatione, cum qua facit salutis fructum. Hanc Christianorum perfectionem, quæ peccatum omne, quod regno excludit, vincat atq; propulset, cùm suo dogmati ex diametro videret pugnātem, maluit vocem Paulinam suo detrahere textui, quàm Germanam lectoribus exhibere Apostoli sententiam.

7. Quod etiàm Paulus Ephesijs scribit, Accipite armaturam Dei, vt possitis resistere in die malo, & in omnibus perfecti stare: Lutherus vocem PERFECTI, omisit, quæ vt est in omnibus Latinis exēplaribus, ita & in omnibus quoque Græcis ἅπαντα κατεργασάμενοι στῆναι, id est, in omnibus perfecti stare, siue, vt quædam vetus Latina tralatio habet, omnibus perfectis stare. Callidè ergò, immò sacrilegè hanc suffuratur vocem, reddēs, vt in omnibus quæ agitis, possitis stare.

8. Sic cùm sese & suos omnes, quos dicit peccato semper contaminatos, cælo videret excludendos, quia scriptum est, Apocalyp. 21. Non intrabit in eam aliquid coinquinatum: Lutherus obscurissima populis voce deprauauit, Nihil commune: vt peccatorum maculas, quas semper omnibus abesse fingit, simplicibus occultaret. In exercitatis enim vox, Commune, nunquàm videtur peccatorum sordes occultare.

9. Rursus, vt nihil præter scripturam cogeretur pro verbo DEI agnoscere, aut suscipere, illum diui Petri in Esaiæ dictū, Verbum Domini manet in æternum, cōmentarium, Hoc est autem verbum Domini quod vobis est euangelizatum, non dubitauit Lutherus sua prima versione amputare, vti testes oculati nobis affirmant. Certè id disertè D. Emserus testatur. 1. Pet. 1.

10. Omissa verò à Luthero, ad suorum dogmatum confirmationem, quisnam paruo complectatur catalogo? Adulteria & scortationes animo voluens, illud diui Pauli ad Thessalonicēses 4. Vt abstineatis vos à fornicatione, omisit prorsus. Cui enim hoc Paulinum mandatum ob oculos versatur, qui fiat vt istius pseudo Apostoli legem nouam animo complectatur, Si vxor nolit, ancilla venito? Sic enim statuit iste Apostolus Tomo sexto, folio 77. concione ad populum habita. Omissa à Luthero.

11. Quia verò Iouinianista sacrilegis fauebat nuptijs illarum DEI adulterarum (Sāctimoniales dico & Monachos & Clericos, voti continentiæ reos) illud Pauli 1. Timoth. 5. de voti violati reis viduis, quòd primam fidem irritam fecissent, nō de voto cum veteri & vera Christi Ecclesia, sed de fide in Christum violata & abnegata, exponendum vult.

12. Rursùm illud 1. Corinth. 9. Nūquid non potestatem habemus sororem mulierculam circunducendi, detorquet iste aper in sororem coniugalem, quæ vsibus seruiat concubitūs.

13. Ad hæc nè quid supersit scrupuli, quin nouus hic Euangelista nō aliud sua isthac spectarit noua versione totiès recocta, totiès variata, sed vix vnquam in melius, quàm verum purum Dei verbū Euangelicum adulterare, peruertere, deprauare, vnum aut alterum promemus locum, ad ea, quæ agimus, concludenda. Cùm itaque longè alium legis Mosaicæ vsum inuehere statuisset, quàm hactenùs vniuersa cognouisset Ecclesia DEI catholica, illud Apostoli ad Roma. cap. 3. Per legē cognitio peccati, deprauauit adijciendo, solùm. Sic enim legis quendam agnouit visum: sed suo commēto sensum Locus adiectione deprauatus. Legē Mosaicam totā Lutherus vna sua vocula adiecta vult abolere.

deprauauit Apostoli, qui hoc loco nō agit de hoc tantùm legis vsu.

Certum tēpus orandi à Luthero sublatum.

14. Vt autē legis illius diuinę, per Moisen patribus datæ, obligationem sese suo adulterio atque corruptela persuasum habuit pseudo Apostolus Lutherus aboleuisse, atque Christianorum animis excussisse: ità illum Actorum tertio locum deprauans, Ad horam orationis nonam, se omnes ecclesiæ constitutiones semel sustulisse credidit. Quòd enim Spiritus sanctus Apostolos obseruasse testatur ad templum orationis causa accessisse certa diei hora, putà hora orationis nona, ille peruertit eos ascendisse sub horam nonā ad orandū. Hac porrò corruptela sua nō modò omnes sustulit horas, quas prisco de more dicimus & obseruamus Canonicas, à certo precandi & orandi tempore: sed omnem prorsùs abolere voluit comprecandi stato tempore consuetudinem: vt videlicet sublata certi temporis obligatione, carnalem quandam nunquàm orandi induceret libertatem: quod nunc, prô dolor, nimis inualescere videmus. Si qui enim istius farinæ ad templum adeunt, magìs studendi quàm adorandi causa, animæ suæ corruptissimos tātùm voluunt libellos.

Bonorum operū meritum quomodò Lutherus sustulerit.

15. Iam sublato stato quoquè orandi tempore, vtì & Decalogi obligatione per falsam libertatis speciem, prorsùs semel omne bonorum operum meritum abolere est aggressus. Huic suo nouo dogmati verba diui Petri seruire cogit, sed adulterata. Nam cùm, teste diuo Luca, Iudæos ad illius claudi Act. 3. sanationem obstupefactos Petrus percontatur, cur in sese oculos habeant coniectos, quasi id sua effecerit potestate aut virtute, siue etiàm pietate, Lutherus omne aboliturus meritum, loco potentiæ aut potestatis, suffarcinauit meritum: Vt sicutì Petrus negat stupendum hoc miraculum non sua Apostolica factum virtute & potestate, quę non esset ex Christi dono: ità quoquè iuxta Lutherum, nullum Apostolorum fuisse meritum affirmat.

Ordinationis sacramentū quo

16. Eiusdem corruptelæ clarissimum est exemplum, quòd illud Pauli 1. Tim. 4. Cum impositione manuum presbyterij, in longè alium à vero sensu deprauauit. Cùm enim ex Pauli verbo liqueat, Ordinationis sacramentum olìm ex Apostolorum traditione, non nisi presbytero rum noui Testamenti ministerio collatum fuisse, nouus hic Euangelista suos substituit nescio quos seniores, quibus per Euangelicam scilicet adulationem, munus tribuit Apostolicum. Sed quid mirum, cùm & mulierculis idipsum concesserit, adeoq; ipse manus presbyteris ordinandis imponere non dubitârit, teste Iusto Iona, atque Michaele Cælio de eius exitu?

ratione Lutherus ad laicos seniores transscripserit.

Leges omnes ciuiles quomodò Lutherus sustulerit.

17. Sicutì superiori loco planè ordinem sustulit ecclesiasticum, sacerdotibus ereptam ordinādi potestatem, suis laicis Senioribus attribuens: ità alibi omnes subuertit ciuiles leges. Cùm enim seditionē Germaniæ suæ moueret sanguinariam, quam stantibus legibus inuehere non potuit, non alia id meliùs videbatur faciendum via, quàm si leges reipublicæ nerui, semel essent abolitæ. Isti suo furioso dogmati seruire coëgit Paulum, cum eius verba, Secundum elementa mundi, peruertendo deprauaret, Secundum leges mundi. Gal. 4. Col. 2.

18. Inter omnes adulterorum atq; corruptelarum species, quas nunc ex peruersa Lutheri versione recensuimus, illa sanè non est postremo loco habenda, qua veteres abolitasque olìm hæreses nunc resuscitare aggreditur. Quod enim veteres hæretici Gala. 4. ad suum dogma statuendum deprauârant, pro illo, Factum ex muliere, vertentes, Natum ex muliere: etiàm Lutherus sua isthac noua editione renouare audet, Factum sub lege, natum ex muliere, legendum afferens: planè priscis illis adstipulatus hæreticis, qui teste Beda homilia 50. pro Factus, adulterârunt, Natus: vt sic veram Christi ex Maria incarnationem abolerent.

Ex quibus quidem locis pius lector cognoscere potest facilimè, quo spiritu magistro Lutherus agebatur cùm illa explicaret, tamque audacter Dei verbum violare, peruertere, deprauare, corrumpere & adulterare ausus sit. Vbì etiàm satis demirari non possum, ecquid ad isthæc tam præclara sui prophetæ tertij Heliæ

faca-

facinora respondere valent eius discipuli, an ipsos istorum non dispudeat? an eos talem sequi non pigeat sacrilegum, verbi DEI expilatorem, adulterum, corruptorem? Verùm tantum abest vt eorum aliquos horum non pudeat, vt sui Magistri flagitia imitari mâlint, quàm effugere, nedum emendare. Cùm enim annis abhinc pauculis Fredericus Staphylus istiusmodi varia obiecisset crimina, ea quidem libello in vulgus sparso refutare aggrediebatur Philippus Melanchthon: sed ad hæc scripturarum adulteria ab illo cõmemorata ne verbulum quidem. Verùm hoc flagitio, immò sacrilegio dissimulato, rhetoricatur de vtilitate versionis Luthericæ in linguam Germanicã, quã ait esse quibusdam thesaurum longè gratissimum. Quam eandem versionem, inquit, testari possunt docti optima fide factam esse, & tu ipse (ait ad Staphylum) nôsti, quanta fuerit vsus diligentia in eo labore. Vbi quidem illud operæpreciũ est obseruare, Melanchthonis mendacium, quòd ait, doctos testari posse, optima fide factam esse Lutheri versionem, cùm ipsemet Lutherus præfatione in Biblia agnoscat sese, vti & Munsterum & Pagninum, crebrò errasse. Iam præter has scripturarum manifestas corruptelas, deprauationes, adulteria dudùm adducta, vel vnus Bucerus arguat Melanchthonis mendacium, qui Lutheri lapsus in vertendis scripturis affirmat esse manifestos, eosque minimè paucos. Immò deplorat Stoltzius in defensione Lutheri, sacramentarios, quibus possunt sannis versionem eius Biblicam & commentarios carpere. Ad hæc Osiandrici Lutheri interpretationem Bibliorum, de magna infamare non dubitant falsitate (vt inquiunt) & dolo. Quid quod Vuicelium, aliosque errata Luthericæ versionis collegisse ibidèm adfirmat Melanchthon? Quo ergo ore dixerit optima fide esse factam, quam damnat Bucerus? Quam Sacramentarij & Osiandrici magnæ accusant falsitatis, adeoque doli? Quam tot loca adulterata infamant? Quam ipse denique Lutherus agnouit crebris erroribus non minùs, quã

Melãchthonis vanitatem præter alios vel ipse Lutherus redarguit.

Dialogo contra Melanchthonem.

Ità in Confessione Mãsfeldẽsi.

Munsteri aut Sancti Pagnini cõtaminatam: adeo vt Lutherus ipse secundam editionem ita variarit, vt quidem vel ex solo Matthæo annotarit loca trigintatria à Luthero mutata?

Quò verò eundem agnoscas in Lutheri discipulis alijsque Euangelicis spiritũ, qui Lutherum erudiuit, mendacij magistrum, præter varia veterum patrum testimonia detorta, deprauata, corrupta, adulterata, vna Confessio Augustana cum Apologia, solis luce declarat manifestiùs, quæ variam in faciem deformata iactatur esse illa Carolo imperatori Augustæ anno 1530 oblata, cùm ex diametro à vera diffideat, quemadmodùm Illiricus, vt falsi crimen, obijcit Melanchthoni, & diserte Heshusij agnoscit flagitium libro de præsentia corporis Christi in cœna.

Alios quoque Euangelicos deprauare & peruertere scripturam diuina quã humana.

Nunc autem verbum Dei per Euangelicos esse adulteratũ, demõstremus. Quod dudum de Luthero fuit ostensum, Caluinus Michaëlem Seruetum eiusdem insimulat Sacrilegij, quòd quædam Esaiæ testimonia delendo corruperit. Rursùs quòd anno 1542 Biblia Lugduniensia suis scholijs adulterarit.

Seruetus quomodò Biblia deprauârit.

Sebastianum verò Castalionem Theodorus Beza atrocissimè sanè, etsi suppresso nomine, criminatur, quòd sua in versione quædam (inquit) sacrilega audacia detrahit, additque: rursùs quædam deprauat, peruertit, corrumpit, quemadmodùm in Nouum Testamentum annotationibus videre est, folia 190. 689. 702. 678. 700. Basileæ apud Barb. anno 1559. Quid his responderit Castalio, itemque quid Bezæ talionis loco non obiecerit modò, sed exemplis luculentis conuicerit, viderint qui eorundem seri pta habent. Iam Anglicanam noui Testamenti versionem quàm fœdè corruperint illi duo apostatæ Angli interpretes, olìm R. Cuthebertus Tonstallus Londinensis episcopus, suis demonstrauit pro concione, adfirmans sese supra duo millia deprauationum atque peruersionum vno illo in opere depræhẽdisse. Nostratium porrò versionum vitia omitto, quod sint vt innumera, ità in dies varia magis ac varia.

Sebastiani Castaliõis versionem Beza grauissimè criminatur.

Anglicana versio quã fuerit adulterata.

Germanica & Gallica noua Testamenta, quàm sint corrupta.

Cæterùm vt res omnis extra controuersiam sit, vnum promemus exemplũ, quod meridiana luce clarius istud Euangelicorum studium minimè Euangelicũ orbi demonstret. Cùm peccatis excæcati in reprobam sint traditi mentem, acceptę peccatorum pristinorum veniæ obliti, maxima cum Christi saluatoris iniuria simul & blasphemia, omnia Christianorum etiàm opera quantunuìs bona, volunt esse peccata: quò sic vel proprio iudicio condemnati, æternùm pereant. Nouę isti blasphemiæ, quia verbi Dei deest testimonium, audi quæso quanam arte suũ statuere conentur figmentum. Ex Hebræo enim se vertere mentiuntur, Tibi soli pecco, hoc est, (ait Brentius) quicquid ago, pecco. Sic & Melanchthon locis communibus anno 1552. Isti cùm Hebraismi non omninò fuerint rudes, contra artem omnem, contra conscientiam vocem SOLI peruertunt in TANTVMMODO. Est enim in Hebræo clarius quàm vt vel rudimentarius ignoret, Tibi soli peccaui. Eiusdem perfidiæ est illud Zuinglij, Verbum caro facta est. Qui scribens contra Lutherum, nolebat simpliciter (inquit Lutherus libro de Concilijs) legi, Verbum caro factum est: sed, facta est. Ratio, quia Deus non potest mutari in corpus.

Nouis suis dogmatib⁹ nouas ex Hebræo ac Græco fingunt versiones, cum fonte ipso pugnantes.

Verbũ caro facta est, vertit Zuinglius.

Ex his tandèm conspicere licet, verbum Dei per Lutherum aliosq́ue Euangelicos restitutúmne sit, an adulteratum: instauratum an corruptum & deprauatum. Si olìm Marcion veteribus dictus fuit Mus Ponticus, quod pauca scripturarum arrosisset loca, suisque dogmatibus dissentientia deprauâsset, equidem neminē puto videre, quodnam istis Lutheri aliorumq́ue nefarijs flagitijs abominandisque sacrilegijs dignum inueniatur vocabulum; quibus non modò scripturas aliquot vocibus conati sunt corrũpere, peruertere, adulterare: verùm etiàm epistolis totis, adeoq́; libris compluribus accidere, decurtare, expilâre. Quēadmodũ enim olìm Theodorus Coriarius scripturis diuinis authoritatē abrogauit, & eas quas ipsemet recepit, corrupit: sic & Lutherum fecisse nemo non videt, quò vtrobiquè eundem quisque agnoscat spiritum illum homicidam & adulterum magistrum.

Certè, si alia quoquè ab eo considere mus renouata dogmata, & ea quæ innouando deprauârit, in illo videre erit quod de impio dicit spiritus sanctus, quòd nimirùm tanquàm mare feruet. Nõ enim contentus est purissimum Christi lauacrum, sanctum Baptismum turbâsse, spiritum Christi verè mundantem & sanctificantem negando atque exturbando: sed ad alta quoquè Christi sacramenta cõuersus, impuro, immò rabido, illa ore dilaniauit. Verùm hæc paucis exponemus. Posteaquam enim Christo eiusq; seruis, Præpositis, Episcopis, suisque superioribus iuratam negare obstinato animo constituisset obedientiã, totus satanę traditus, ex spirituali carnalis factus, matrimoniũ vt sibi suisque similibus subantibus porcis conuenientiùs commendaret, initiò illi sacramento nomen cum Armenijs detraxit. Nam humanum esse inuentum docet in Captiuitate Babylonica. Mox cum Iouiniano benè curata cute Gallo, virginitati præposuit. Immò eam in libidinē homo salacissimus mox exarsit, vt concubitum doceret non modò æquè àc cibum potumq; necessarium: sed etiàm vtrunq; à Deo esse præceptum, epistolà ad Præpositum Lunæburgensem. Immò adeò Mahometicè coniugatis suis suibus ad subandum libidinis frena laxauit, vt impudentissimus iste Christi, quem sese iactat, Euangelista, & Elias tertius, legē tulerit Sardanapalicam, Vxor si nolit, ancilla venito: sic enim extat ad verbum in sermone Lutheri.

Alia religionis dogmata per Lutherum deprauata.

Matrimonium Christianũ per Lutherum aliosq; Euangelicos re vera sublatum & abolitum.

Cæterùm nè quis tam Euangelicæ legi credat deesse causam, cur non pari datur dedecori, vxorem ducere, & cibum potúmve sumere, cùm vtrunque fieri cogat necessitas, & Deus vtrunque ex æquo præcipiat, ait epistola ad Præpositum Lunæburgensem: Istam beluinam concumbendi subandique animo suo carnali persuasam necessitatem, suo vt comprobaret exemplo, post varios contra vota Deo facta libellos, quibus se aliosque apostatas sui voti reos legibus solueret, atq; ad illegitimas pelliceret nuptias, veraq; (vti Canō appellat) Christi adulteria, bellã illam Catharinam, iam annos aliquot Vuittenbergæ varia ꝑ studiosorũ oscula volutatã sibi

Tomo 6. fol. 77.

Concilium Carthag. 4. cã. vltimo.

Lutheri incestæ nuptiæ anno 1525. Carolstadij incestæ nuptiæ fictitia Lutheri Missa celebratæ, anno 1523.

sibi vxorem duxit. Immò ante biennium primo illi coniugato sacerdoti Carolstadio non solùm epithalamium cecinit Euangelicum, sed lasciuus Veneris cultor Missam quoque, si superis placet, nouam istis finxit nuptijs, ne res tam abominanda, & apud Christianos omnes semper inaudita, immortali quoque apud Germanos careret testimonio. Isthæc aliaque id genus plurima ex Ioanne Hussio, alijsq; hæreticis mutuatus Lutherus, in orbem euomuit. Quæ, si quis prudenter pieque, pro eo atque DEI optimi Maiestas postulat, consideret, dubitare nequit, quin nunc impletum sit, quod olim ecclesiæ Paulus Apostolus prophetauit: Intrabunt lupi rapaces in vos, non parcentes gregi, & ex vobisipsis consurgent viri loquentes peruersa, vt abducant discipulos post se. Sic enim ex nobis, hoc est, ex nostris monachis Deo quondàm deuotis, Lutherus, Bucerus, Oecolampadius: ex Sacerdotibus, Carolstadius, Zuinglius, Brentius: ex foro etiàm, ne quid saltandæ isti fabulæ deesset, Caluinus, Molinæus, Ottomannus, & ille tam nobilis sceleře Beza, (vt nunc illam plebeculæ aphyam silentio prætereeam, Anabaptistarum, Suencfeldianorum, & Libertinorum) ex nobis, inquam, isti omnes lupi rapaces egressi, iam miserrimè Christi gregem diripiunt, dilaniant, deuorant, donec Deus optimus sua tandèm pietate victus, nostrique misertus, idoneos ecclesiæ suæ sponsæ dilectissimæ reddat pastores, nostris assiduè peccatis depulsos, qui erraticas illas reuocent, colligant dissiparas, semilaceras sanent, semineces ac propè deuoratas viuificent saluandas: sed de his hactenùs ex Lindano, Dubitantij sui dialogo primo.

Act 20.

Lupos varios in Christi oues grassari.

Nunc verò ex eiusdem secundo dialogo paucis commemorandum, quænam ex Lutheri spiritu, aut veriùs (inquit) ex Apocalyptici istius draconis ab Euangelista prædicti veneno, orbi prodierint sectæ, quæ item priscæ hæreses per eum eiusque discipulos sint renouatæ. Tùm deindè, post isthæc per eundem Lutherum suosque nouata dogmata in Christum & in eius & blasphema, post eius in verbum Dei scriptum sacrilega adulteria, post impias illas suppilationes atque nefarias corruptelas, quas dudùm patefecimus, perstringemus, qui noui istius Euangelij fructus fuerint, perniciosæque Germaniis per eum inflictæ calamitates. Posteaquàm ergo satan Dei optimi permissu, peccatis Christiani populi ità efflagitantibus, horribilem istum in catholicam Christi ecclesiam impetum facere fuit aggressus, varijs eam modis oppugnare non desinit. Si enim vna non succedit via, aliam tentat, mox deindè aliam & aliam, donèc tandèm aliqua miseros quàm plurimos in suam pertrahat æternæ perditionis nassam. Sicuti enim videmus in aliquo viuario piscibus varios tendi laqueos, hic sagenam minitari illis periculum, illic pueros hamo eis insidiantes, alibi nassas tendiculasque latitantes: rursùs varios illis mergos, quos scholuaros dicimus, præsentissimā adferre incautis perniciem, quòd sub aquas ingressi, natitantes & discursantes imò de fundo rapiunt, quos item appræhensas rostro anguillas emergentes tandèm vides, licèt reluctantes & crispantes, deglutire: sic ille humani generis hostis implacabilis satan, non desinit omnes attentare rationes, quibus miseras à Catholico Christi grege auulsas ouiculas rabidi more lupi dispergat, rapiat, perdat. Ad hanc rem sibi quidem, quo est in Christianos infestissimo odio, vtiliter conficiendam, nullum nouit veterator hoc tempore stratagema aptius, quàm varia Euangelij titulo spargere doctrinarum genera, mirè in speciem plausibilia: quorum saltem aliquo incautos fallat, imperitisq; fucum faciat. Ex tam varijs enim erroribus ad plebeculæ adulationem & carnalium hominum gratiam, Euangelij larua renouatis, facilè aut hic aut ille arrideat, & applausum eblandiatur. Si enim animus ab adulterio aut diuortio abhorret, non ità tamen ab vsuris: Si ab Anabaptismo, non ità à Caluinismo: Si ab hoc quoq;, non ità à puriore illo Lutheranismo, aut fortè à Libertinismo, aut alio quopiam laqueo Euāgelico Omnes enim veterator ille pertentat fallendi rationes.

Cur sectæ tam variæ nunc grassentur.

Pulchra similitudo.

Quantum diaboli studium ad dispergendū Christi gregem.

Sed quæ est Dei optimi benignissimi; patris suos in filios inexhausta pietas,

Inexhausta Dei pietas

erga filios suos cõtra diaboli cõmentum.

hoc ipsum diaboli commentum, quod in hos instituit machinatusq; est multò calidissimum iuxta ac perniciosissimum, id ille suis electis vertit in bonum. Quod enim obitèr dudùm diximus, hinc te liquidò depræhensurum confidimus, Deum optimum etsi populo suo iustissimè ira supramodùm accensus, hasce omniũ sanè flagellorum suorum acerbissimas inflixerit plagas, quibus tot pereunt animæ, quot nouis istis erroribus moriuntur infectæ: tamen electis suis ouiculis hoc admiscuisse remedij constat, vndè admonitæ, illas pseudoheliæ Lutheri, & aliorũ pseudoeuãgelicorum ad vnum, omnium abominationes facilè effugiant, quòd mutuo inter se dissidio mox ab initio, & quo vlteriùs, hoc magis produnt manifestè, quo agnẽtur spiritu: num illo Christi, qui non dissensionis, sed pacis est DEVS: an illo veriùs Antichristi, qui omnis discordiæ author contra Christum suo domino diabolo varias colligit Synagogas. Vt enim ille Christi spiritus veræ Dei ecclesiæ catholicæ promissus, fideles omnes vnius facit cordis & animæ, hoc est, eiusdem fidei, atque de Deo rebusque diuinis sententiæ, sic vt de eisdem omnes semper dicant sentiantque eadem: ità non potest non esse Antichristi spiritus, qui à fidei vnitate ad varias adeò sectas, ab vna Christi ecclesia in diuersas adeò synagogas variè adeò dissectas, inuitat, seducit, instigat. Hoc autem Antichristi spiritu, inconstantiæ omnis atque contentionis magistro, vt certum est tam varias agitari Euangelicorum factiones, cùm vera multa dissonantia esse nequeant, sed tam vna est veritas, quàm Deus est vnus: ità & Euangelicorum omnium patrem Lutherum inprimìs fuisse eodem exagitatum ac propè possessum, est indubitatissimum. Hoc ipsum enim meridiana luce clarius, varia Lutheri suo in Euangelio demonstrat inconstantia.

Remediũ contra sectas est rã varia secta rum diuersitas, quarũ quælibet alteram hę reseos condemnat.

Inter Christi spiritum & Antichristi discrimẽ quale.

Quam rem si lectori luculenter & perspicuè demonstrauero, nemo non sanę mentis iudicauerit hinc eius authoritati, qua passim Propheta, Euangelista, immò si Christo placet, tertius Elias habetur, magnam detractum iri gloriæ portionem. Non enim non potest esse verissimum illud Iacobi Apostoli, Vir duplex animo, inconstans est in omnibus vijs suis.

1. Cælestia itaque Christi sacramenta, quibus salutem adfert credentibus sempiternam, cùm per Lutherum satanas cõstituisset obscurare, defœdare, atque semel, quatenus fieri posset abolere, cùm ante à Catholicis concorditer docuisset esse septem, in sua Captiuitate Babylonica anno 1520. vnum esse ait sacramentum, si iuxta scripturas sit loquendum. Mox anno 1522. docuit esse duo, vti liquet ex locis communibus Melancthonis. Anno 1530 idem disertè Lutherus scribit in Catechismo & ad VValdenses. Rursùs anno eodem cum Confessione Augustana, quam Melanchthon quoq; Lutheri nomine obtulit, profitetur esse tria, vti declarat Apologia in Confessionis explicationem conscripta.

Lutheri inconstantia de sacramẽtorum numero.

Anno 1515.
Anno 1520
Anno 1522.
Anno 1530.

2. Sic & de sacrosancta Eucharistia diù admodùm Catholicè sensit & docuit: adeò vt in Confessione Augustana professus sit, esse corpus & sanguinem Christi sub speciebus panis & vini, quod testes non modò oculati testantur, sed ipse quoquè Suuencfeldius Protestantibus exprobrat, & fatetur Heshusius. Verùm anno 1535. videtur à Bucero in colloquio Marpurgensi eò seductus, vt & panem esse cum corpore affirmaret. Taceo quòd Oecolampadius & Zuinglius suam doctrinam Luthero acceptam referunt.

Lutheri inconstantia de S Eucharistia.
Anno 1530
Anno 1535.
Vide Confessionem Tigurinã fol. 112.

3. Similiter Christum esse in eucharistia adorandum, Lutherus libro de adoratione Eucharistiæ docuit: sed posteà id cum mutâsse liquet ex locis communibus Melanchthonis, & totius scholæ Vuittenbergensis consensu, & VVirtenbergẽsi Confessione.

De Christi adoratione in Eucharistia.

4. Communionem vtriusq; speciei nõ esse necessariam, disertè docet Lutherus libro ad Bohemos, & de captiuitate Babylonica, & sermone de Eucharistia. Posteà verò contentionis spiritu abreptus, docuit sub vtraq; specie omnibus esse communicandum.

De cõmunione vtriusque speciei.

5. Opera ad salutẽ esse necessaria multis Lutheri verbis ostendit Georgius Maior libro de operibus: Sed ex commentarijs eiusdem ad Galatas, liquidissimè Illy

De operũ necessitate.

Ily-

ticus & Gallus demonstrant non esse necessaria.

De Sancto-rum inuocatione. 6. Sanctos esse inuocandos, Lutherus affirmat libro de Præparatione ad mortem, & libro contra Taboritas. Postea Sanctus gloriam hanc inuidens, ac peccatorum luto cùm defœdâsset omnes semel homines, hoc noluit honore illos afficiendos.

Porrò quàm fuerit sua in doctrina varius, tam variæ loquuntur per Germaniam factiones, quæ ex discipulorum eius dissonantia sunt exortæ: qui suas etsi quoque addidére magistri inuentis opiniones nouas, nè & ipsi viderentur magistrorum nomine indigni, tamen potissima dissensionis capita à Luthero sunt mutuati, vti liquet in Antinomis, Osiandrinis, Maioranis, Musculanis, qui suam Lutheri verbis doctrinam tuentur, quam aut concionibus, aut disputationibus, aut scriptis eius hauserant. Certè illud omnem de hac re tollat scrupulum, quòd Lutheri scripta totiès impressa, maximam præ se ferant doctrinæ varietatē, & indignam nouo Euangelista inconstantiam. Qui enim primam contulerit editiōem cum illa anno 1512. rursùs cum illa Ienæ excusa, videbit magnam Lutheri doctrinæ non modò dissimilitudinem, sed manifestam inconstantiam atq; adeò pugnam, quam pij viri episcopus Faber, Cochlæus, alijq; centurijs aliquot antitheseon Lutheri iampridèm notârunt, orbique cæcucienti (sed heu dolor) frustrà demonstrârunt. Immò dux ipse Saxoniæ Georgius, noui istius Euangelistæ ridens inconstantiam, ac discipulorum eius subsannans stultitiam leuissimam, & leuitatem stolidissimam, lepido vtebatur apophthegmate, Lutheranos hodiè nescire quidnam die crastino essent credituri.

Cur Lutherus cùm in sua doctrina tam varius fuit & inconstās, tantū discipulorū numerū nact' fuerit. Ex quo quidam mirari possent tantum fuisse Lutheri discipulorum numerum, cùm tam fuerit ille in doctrina varius atq; inconstans. Quibus hoc sit responsum, si vnus idemque fuisset ille in docendo, non tantum auræ popularis captare potuisset. Dum verò sese in omnem placendi populo transformat speciem, ac nunc hoc, nunc illud aut in gratiam populi, aut in principum adulationem nouaret, dignè est tanta Euangelicorum facta non secta, sed confusio verè Babylonica. Quod vt liqueat magis, non fuerit inutile, catalogum tibi commemorare sectarum, non quidem omnium, quibus ne dies quidem sufficiat totus, sed nobiliorum, quæ ex vno illo Lutheri ceu Apocalyptici draconis halitu in orbem efflatæ, Christianas passim depascuntur prouincias Euangelij prætextu: quod sibi quæque, cum alterius condemnatione, superbissimè arrogat.

Catalogus sectarum ex Luthero pseudoeuangelio natarum. Itaq; cùm captiuitatem quandam Babylonicam draco ille Apocalypticus nunc Dei permissu solutus, per Lutherum aliosq; Euangelicos istos populo Dei moliretur inducere, varias paulatim inuexit prætextu Euangelij sectas per quosdam improbos, qui rem istam reipublicæ Christianæ perniciosam, ac Romano Imperio exitialem, suo procurarent studio. Euangelicorum igitur, qui Euangelij istius noui, quod iactant, doctrinam per Lutherum aliosve adulteratam sectantur, in tres distinguas commodissimè classes: tā-

Tres Euangelicorum classes. etsi tanta sit varietas, confusio, & doctrinæ inconstantia, vt tot existant ferè factiones, quot capita: tot propè hæresiarchæ, quot sectarij. Alij namque sunt Lutherani, alij Semilutherani, alij Antilutherani. De quorum nobilioribus tantum factionibus in hoc opere secundùm alphabeti ordinem reperire licet titulos & capita. Nam si quis omnes huius fermentati seculi errores (ait Hedio epistola ad Melanchthonem) numeret, de fide Trinitatis, de Christo DEO, Sacramentis, & cæteris, ferè totidem inueniet, quot ætas habuit Augustini, id est, 128. Quapropter quære locis suis, qui ex eis sunt celebriores.

De calamitatibus Germaniæ per Lutherum inuectis. Nunc verò memorabiles illas calamitates, quas initio nascentis sui Euangelij Lutherus cum suis attulit, quàm paucissimis verbis poterimus perstringemus.

Anno 1520. Tuba Lutheri ad seditionem ex captiuitate Babylonica. Posteaquàm ergo Lutherus anno 1520. libellum edidisset, cui titulum fecit, Præludium Captiuitatis Babylonicæ, plurimos sua doctrina ad rebellionem concitare cœpit. Docebat enim, Christianis nullam legem, siue ab hominibus, siue ab angelis vllo iure imponi posse, nisi

quan

quantum ipsi velint. Liberi enim sumus, inquit, ab omnibus. Rursus nullum hominum habere ius vnius syllabæ constituendæ super Christianum hominem, nisi id fiat eiusdem consensu: quicquid aliter fieret, tyrannico spiritu fieri. Immò nullam (ait ibidem) esse remedij, spem nisi reuocato libertatis Euangelio, extinctis semel omnium hominum legibus, omnia iudicemus & regamus. Ad primum itaque libellorum Lutheri gustum Erasmus rectè diuinabat, rem in seditionem exituram: cuius testem, vti ait, faciebat Capitonem, epist. ad F. inf. Ger. conscripta.

Lutherus regnum affectat, Anabaptistæ captant, Caluinus possidet.

Prudentissimè igitur Carolus quintus Comitijs VVormatiensibus vnà cum Statibus omnibus Imperij anno mox consequuto pronunciauit, libros Lutheri magnæ seditionis atq; schismatis in Ecclesia Dei esse fomites. Obedientiam enim & regimen omne tollere, vndè populi ad defectionem & rebellionem à suis tam spiritualibus, quàm temporalibus dominis faciendam, ad rapinas, cædes, incendia, cũ manifesto reipublicæ Christianæ discrimine prouocentur. Et quidem seditiosum suum istum spiritum Lutherus apertissimè prodidit in ipso Imperatoris atq; statuum Imperij consessu VVormatiæ, cùm illam Christi vocem, Non veni pacẽ mittere, sed gladium, detorquens, omnium sibi inquiebat iucundissimam faciem videri, ob verbum Dei studia & dissensiones fieri.

Anno 1521. edicto VVormatiensi seditiosum Lutherum pronũciat Cæsar cũ statibus Imperij.

Mox quod anteà Lutherus iactitabat obscuriùs, Euangelij indolem esse, bella & seditiones mouere, sub bellum Rusticum apertè verbis & scriptis profitebatur, cùm diceret: Inter Christianos nullum esse magistratum, siue superioritatem. Rursùs DEVM orandum esse, ait libro contra edicta Cæsaris, nè Rustici principibus obedientiam præbeant, vel in militiam eant, vel dent aliquid contra Turcas: q Turca deciès probior prudentiorq; sit, q̃ nostri principes: ideò nihil prosperitatis expectandũ à nostris, nec quicq̃ esse cõtribuendũ contra Turcas. Imò lib. cõtra Turcas, ait: Non licere Christianos bellare, sed vim & iniurias pati debere. Rursùs in Assertionibus artic. 34. Præliati aduersùs Turcas, dicit esse repugnare voluntati DEI, visitanti iniquitates nostras. Quid quod Erasmus commemorat Lutherum scripsisse, eam esse peculiarem Euangelij naturam, mouere seditiones, celebratũq; fuisse Zuinglij dictum, Euangelium vult sanguinem?

Anno 1522

Seditiosa Lutheri scripta.

Libro 2. de seculari potestate.

Epist. ad fratres Infer. Germaniæ: O sanguinarias Lutheri & Zuinglij voces.

Ex hac Lutheri doctrina tam seditiosa atque sanguinaria, libellis & concionibus in vulgus contra Clerum & Principes sparsis, mox sensit Germania qualem sua in viscera admisisset, ac æquo diutiùs fouisset viperam sanè Euangelicam: suæq; aduersùs edictum Cæsareum, statuumq; omnium VVormatiæ in Comitijs ante biennium frustrà promulgatum inobedientiæ pœnas dedit, quas in hanc vsque horam luit miserrimè, & quas pij in Turcicam tandèm barbariem, veramque Babylonicam captiuitatem abituras haud immeritò verentur. Eo enim edicto etsi palàm ex iudicio & assensu Electorum Principum, omniumque Ordinum & Statuum Imperij, sententiam & condemnationem Romani Pontificis exequendam fuerit declaratum, Lutherum ab ipsis haberi vt membrum ab Ecclesia Dei abalienatum, vt obstinatum schismaticum, & notorium hæreticum, atq; talem ab omnibus habendũ decretum & mãdatum: tamen cùm noui sui Euãgelistæ Germanorum plurimi dulcia in speciem potiãssent venena, illum, licèt ab Ecclesiæ iudicibus, academijs, & imperij ordinibus omnibus damnatum hæreticum, pro Dei apostolo adeoq; Christi Euangelista, colere atq; suscipere pergebant.

Vipera verè euangelica Lutherus.

Germaniæ cæcitas, vt manifestũ hæreticum ac seditiosum, pro Apostolo & Euangelista suscipe rit.

Verùm non defuit vigilans illa super domum Dei virga prophetica. Statim enim illa Saxonia cum vicinis prouincijs Euangelicis, mutatæ suæ fidei Apostolicæ, acerbissimas luit pœnas. Cùm enim Rustici passim per Sueuiam, Alsatiam, Duringiam, & Frãconiam, in seditionem Lutheri voce ceu Alectûs cornu acti, quos ceu Bellona quædam Muntzerus, Carolstadius, Hetzerus, alijque aliquot in rebellionem excitârant, non modo vt illi suaserant, Monasteria & templa inuaserunt, expilârunt, euerterunt: sed & nobilium castra & arces diripuerunt, incenderunt, destruxerunt. Tantus autem mona-

1. Plaga. Mutatæ religionis luit pœnas Saxonia & vicinia.

Anno 1525. Bellum rusticum.

ste-

ſteriorum atque caſtrorum per illos vexatorum fuit numerus, vt per ſolam Franconiam ſuā ad trecenta numerārit Claudius Conradus Vuimpina, Eraſmus Alberus libro contra Zuinglium, arces Frāconiæ ad centum octoginta numerat oppugnatas.

Hominū cædes per Euangelicos latrones.

Cæterùm neque corporibus parcebāt latrones illi: adeò vt inter nobiles iſthoc Euangelicorū latrocinio trucidatos numerentur Comites aliquot, illuſtres plurimi. Alberus ſcribit, Comitem Helffenſteinum in lanceas fuiſſe adactum. Iactabat enim Muntzerus, vt ait Melanchthon in Commentarijs ad Coloſſenſes, diuina voce mandatum ſeſe accepiſſe, vt bellum inferret Principibus. Talem verò conſpirationem vbì ſuo tandèm malo exuſcitati ſenſerunt principes viri, non eccleſiaſticos modò, quibus illam calamitatem nō pauci gratulabantur, (tantum erat Clerì odium) ſed ſeſe ſuaque omnia petere, prudenti admodùm conſilio Epimethei equites, quos Sueuici vocāt fœderis, hinc illis obijcere, inuadere, diſſipare, diſpergere, in Danubium detrudere, altiſſima de rupe depreſſos demergere, trucidare: illinc Dux Lotharingiæ Antonius valido exercitu Ruſticorum cuneos ſubita irruptione diſturbare, ſternere, necare ſunt aggreſſi.

Principes Germani à Ruſticis & ipſi inuaſi, expergiſcūtur.

Quot perierint bello ruſtico.

Hoc in tumultu Ruſticorum Germanorum cladem varij variè narranr. Gennepæus centum millia commemorat. Cochlæus certis ex literis ſupputat ad centum triginta millia. In vita verò Clementis ſcribitur, occiſa ad centum quinquaginta millia. O bellum ſanguinarium. O Germaniam, omnium hactenùs orbis nationum victricem, ſuo nunc Euangelicorum inteſtino diſſidio cruentatam, parricidali ſanguine deſœdatā, ſuis deniquè filiorum manibus ſeminecatam. O Euangelicum Lutheri ſpiritum, qui iſtam ſuæ patriæ intulit cladem. Iſtam inauditam poſt Germanorum memoriam, domeſticam calamitatem, ad quam memorabilis illa ne Iuliani quidem comparanda eſt, cui (obſecro) alteri acceptam referat Germania, quàm vni Martino ſuo Luthero pſeudoapoſtolo? Hic.n. initiò Ruſticos cōtra dominos tam eccleſiaſticos, quàm Principes armauit Mox et nobiles contra Eccleſiaſticos, ſcriptis & venenatæ linguę flagello concitauit.

Vni Luthero illā debet Germania cladē, tot ſuorū filiorū parricidali cæde trucidatorum.

Deindè vbi ruſticos vidit præter eccleſiaſticorum bona, etiàm Nobilium inuadere caſtra, diripere, incendere, euertere, ac (quod omnium fuit illi primum) aliter euenire, quàm non ſolùm ſperārat, ſed diſertè etiàm prophetārat, nimirùm de Ruſticorum contra principes victoria, illum detorquens Pſalmi verſiculum, Effuſus eſt ſuper Principes contemptus, hos in illos miſerrimè trucidandos alijs nouis ſcriptis ſanguinarijs, immò parricidalib⁹ inflammauit. Conuerſa itaque nauigij pro fortunæ ſucceſſu, prora, iam ſeditioſos illos Lutherus nolebat ſuos agnoſcere. Sed illi hunc nihilominùs iactitabant, atque adcò conuincebant crudeliſſimæ huius ſeditionis authorem. Quod illi exprobrans Eraſmus: Tu quidem libello, inquit, in agricolas ſæuiſſimo, ſuſpicionem abs te depuliſti: nec tamen efficis, quò minùs credāt homines per tuos libellos, præſertim Germanicè ſcriptos, in oleatos & raſos, in monachos, in epiſcopos, pro libertate Euangelica contra tyrannidem humanam, hiſce tumultibus fuiſſe datam occaſionem.

Lutherus Ruſticos in nobiles cōcitat.

Victoriam Ruſticis cōtra nobiles prophetat Lutherus.

Principes in ruſticos trucidādos inflammat Lutherus.

In Hyperaſpiſte.

Cæterùm quò magìs perſpecta iſthæc Euangelicorum calamitas tuum permoueat animum, paucis quæſo accipias bellì iſtius pluſquàm Catilinarij calamitates catalogo compræhenſas Menſe primùm Ianuario, Ruſtici ſuo Abbati Kampidon, rebelles, mox Algrici epiſcopo Auguſtano & Vlmenſibus vicini, ad quatuor millia confluxerunt: deindè quinta Martij iuxta Vualizee, tanto concurrebant numero, vt eodem menſe confectis octo cuneis, oppida plurima pagoſque occupārint.

Catalogus calamitoſiſſimi belli ruſtici.

Anno 1525. Ianuarius. Martius.

Ad Leypheim Vlmæ ſinum à liga Sueuica, trucidati ad 4700. aut in Danubium præcipitati de rupe depreſſi. In vicinia mactati 1500.

Decimaoctaua Aprilis Ruſtici ſuum Comitem de Helffenſtein cum tredecim nobilibus crudeliter interfecēre in Vuinſperg: quem in lanceas adactum illos trucidāſſe narrat Albetus.

Aprilis.

Rheti quoque ſuū Comitem Ludoui-

cum vnà cum oppido Oetingen capiunt, atque monasterium diripiunt.

Casimirus Marchio adhæc occidit duo millia quingentos.

Apud Eluuāgen occupatam cum duabus arcibus occisi quingenti.

In Vuirtenbergensi ducatu occisi sex millia quadringenti sexagintaquinque.

In Vuinspeig, quadringenti.

Dux Lotharingiæ Antonius per Alsatiam per triduum occidit 26600. alij scribunt triginta millia.

Maius. Mense Maio per Duringiam Thomas Muntzerus occisis Fuldæ mille & centum viris, captus est in fuga iuxta Isenacum, trucidatis suis coniuratis sex millibus. Sed resipiscens, confessus, atq; catholicæ Christi ecclesiæ reconciliatus, decollatur. Thomæ Muntzeri mors.

Per Franconiam, vbi tam arces nobilium, quàm monasteria diripuissent atque exussissent ad trecenta, passim cæsi sunt 11600.

Casimiro captiui remissi ex Herbipoli 1414.

Palatinus internecione deleuit 4000.

Hessus cum Saxone ad Franckenhausen sex millia trucidârunt.

Alibì quoque incerto numero ecciderê plurimi rustici, quorum summa à sola Liga Sueuica creditur occisa supra centena agricolarum millia, desideratis equitibus tantùm vigintiquinque & ducentis peditibus. His adde triginta illa millia, per Antonium Lotharingum in agro deleta.

Tumultus & seditiões in oppidis quoque p Euangelicos. Neque verò huius Lutheranæ seditionis flamma sese rurì continuit. sed & ciuitates plurimas cùm occupâsset, ciuium sanguine fuit restinguenda. quod suo malo in hunc vsq; diē deplorant Francofordia, Moguntia, & Colonia. Certè plurimi passìm magistratus de rerum publicarū salute meritò soliciti, cùm populo suo euangelico istam viderēt minimè improbari fabulam, à suis magis quàm ab exteris sibi metuentes, vix quò se verterent, habuêre. Basileenses vnum ex Euangelij columnis in exilium abire iusserunt, quem satellites narrabant se nocte sanctæ Parasceues deprahendisse non adorantē crucem Christi, sed in Paphiæ deæ mysterijs operantem, vtì Erasmus testatur epist. ad Frat. inferioris Germaniæ. Farellum quoquè (nisì ipsus ille sit, in lupanari tam sacro tempore deprahensus à satellitibus) quum ab ipso seditionem metuerent, (quippe qui sic in monte Pellicardi, ait Erasmus, vbì sacram rem gesserat, seditiosus, acidæ linguæ & vanissimus, vt bis indè profugerit) cupientes Baleam à seditione turam, exulatum ire iusserunt. Ocolumnā Euāgelicorum.

Sed quid intereà, inquias, Lutherus? Quid aliæ Euangelij noui columnæ? Nū pro miseris intercessere? Nū salubria cōponendæ atque tranquillandæ reipublicæ inuenêre consilia? Planè quod incendiarij solent, flagrante aut templo, aut Capitolio. Omnes enim Principes & verbis & libellis ad trucidandos agricolas instigabant. Sanè Lutherus quos disertis verbis hoc in bellum parricidale inflammâ rat, vbì contra suam prophetiam de Rusticorum aduersùs principes victoria, rē euenire cerneret, nunc cum rei mutatione & ipse suo mendaciorum patri fidelis propheta, suam mutabat orationem, eos gladio atque inferno per varios libellos deuouens: tempus nunc esse, quo principes sibi cælum mereantur faciliùs sanguinem fundendo, quàm orando. Adeò verò cum Ieremia populi Dei non deplorabat interitum, se authore concitatum, vt flagrante isthoc Germaniæ incendio, ex cucullarus iam nouus sponsus, nouis deditus nuptijs. suam suauiabat monachus monacham Catharinam, saltabat, potitabat, strenuè cuticulam curabat, ventris & inguinis mancipium. Quid Lutherus tempore lanienæ Rusticorum à se ad bellum parricidale excitatorum agebat. O vocem Lutheri Barraba dignissimam libello contra cohortes Rusticorum. Cuculla abiecta, Lutherus monialem ducit vxorem Anno 1525.

Quid alij Euangelij columnæ tunc spectârint, vnus haud postremus suo declarauit nutu. Cùm enim Erasmus ea tempestate cuidam ex præcipuis diceret, se Rusticis metuere miserum exitum: tantùm arrisit ille, indicans se sperare meliora. Porrò Euangelici alij Ecclesiastæ omnes, cùm nunquàm non sæuirent in vitā Ecclesiasticorū, iam in Rusticos tumultuantes, ciuesque applaudentes, penè erant elingues. Immò non tam aduersùs eos muti, quàm linguis animisque fabulæ illi meroriæ fauentes, ac tantùm non manibus ac pedibus adiuuantes. Quapropter Quid Euāgelici concionatores spe: concep̃erint de occupata republica per Rusticanum Bellum.

pter quædam ciuitates suos ecclesiastas exulatum ire iusserunt, seditionis quam metuebant, si non authores, certè auctores, fautores atq; comperiiores.

Ira Dei in Germanos propter religionis veræ mutationem ac deprauationem.

Cæterùm terribilem istam agricolarũ laniænam fuisse manifestam irati Dei plagam, ea quæ sunt consequuta, liquido demonstrant. Non enim copioso isto tot suorum supra millia centum triginta aut quinquaginta ciuium sanguine, Germania violatæ fidei Christianæ scelus potuit expiare, sed longè acerbiora Deus optimus in eam ad suum verum Euangelium reuocandam immisit flagella. Si enim historiæ Germanorum merentur fidem, videbis ab anno 1520. vsque ad 1530. partìm ex Germania, partim ex vicinia Saxonico isthoc veneno infecta, à latrocinantibus Turcarum cohortibus, in miserrimam vereque Babylonicam captiuitatem abducta esse supra sexaginta millia, vt occisos & rogo traditos hic non supputemus.

2. Plaga. Alia flagella Dei Germaniæ immissa, vt ad auitam veramque rediret fidem.

Adhæc nè quis in dubiam Dei optimi in Germanos iram, hasce fuisse operatã calamitates ambigat, en tibi alia huius rei argumenta certissima, hanc Germaniæ à fide Christi catholica & Apostolica defectionem euestigiò consecuta. Vngariam Turcæ igne ferroque vastant, Budam diripiunt, ac Rege Ludouico suis eum copijs cæso, miserrimeque trucidato, Viennam obsident, ac totam nobis Hungariã hoc anno eripuêre, quæ per annos plùs minùs ducentos, propugnaculi Christianorum vicem contra infestissimos hostes sustinuerat.

Aliæ iræ diuinæ flagella in Germanos, à fide catholica deficientes. Anno 1526

Hungaria capta.

3. Plaga. Terribilis Viennæ obsessio. Anno 1529.

Posteaquàm verò terribili illo trecentorum milium Turcarum exercitu iterũ Viennam obsidente, D E V S optimus non Germaniam solam, sed Europam etiàm totam exterruisset, atque ad resipiscentiam clementer inuitâsset, ostendens, quàm facilè, si voluisset illi donare victoriam, perfidiam Germanorum puniuisset, mox fames septennis Germaniam inuasit: quam euestigiò alia manûs Domini plaga truculentissima insequebatur. Subitanea enim illa pestilitatis species, quam Sudorem appellitant Anglicum, vtì ignota, ità sanè horribilis, quàm in numera absumpsit per Germaniam millia? Nam cùm Lutheri per Germaniam in Oceanum vsque proserperet côtagium, en tibi mox adfuit alia illa apud Prophetam vigilans virga, quæ plurimos ad sobrietatem rectumque animi iudicium, delicijs carnisque voluptatibus aurei illius seculi ætate deprauatum, de perniciosa illa Saxonica peste admoneret atque reuocaret. Exortus est enim sub annum millesimum quingentesimum vigesimum nonum supra modum hominibus notum, morbus non minùs contagiosus quàm subitaneus, qui validissimos quosque repentè abreptos, atque in soporem quendam lethalem demersos, plerunque semper hac ex vita absumpsit. Miro enim Dei consilio non adolescentes, nec senes, sed virilem inuasit potissimùm ætatem. Hâc manus D E I plagam, medicis ignotam, vocitabant (vt diximus) Sudorem Anglicum, cùm ex Rhêni fontibus vnà cũ Rheni fluxu, sed latissimè Bruxellam vsque expatians, fuerit in Oceanum deuolutus. Certè toto ferè Belgio vehementer grassabatur: cuius vehementia, sæuitia, crebritate factum, vt populus passim haud aliter sese ad mortem adeò subitò irruentẽ præpararet, quam die paschatis ad sacræ Eucharistiæ communionem. Dies enim festus huic rei passìm fuit datus, quo non minori frequentia, licèt ardentiori pœnitentia, Dei populus sacramentis Confessionis & sanctę Eucharistiæ vtebatur, quã soler animo illo solennis communionis Paschalis. Quantum verò hominum per Belgium solum illa acerbissima diuinæ manûs plaga perierit, vel vna in hunc vsque diem annua supplicatione commemorat Antuuerpia, vbi die sancti Michaelis clero publicis precibus Deo optimo supplicante, prorsùs inopinatè atq; subitò sistente plaga grauissima, auersa fuit ira furoris Domini, illic vehementissimè effusa.

Fames septem annorũ per Germaniam.

4. Plaga. Sudor Anglicus.

Aurea ętas ante Lutheri toxicum.

Plaga manûs Dei medicis ignota.

Timor salutaris populo Dei ex Sudore Anglico incussus.

5 Plaga. Aliæ plagæ Christianorũ post Lutheri abominatiôes in orbem effusas.

Nunc vt captas à Turcis fidei hostibus infestissimis silentio obruamus, Albam Regiam anno 1520. Rhodum illam nobilissimam insulam anno 1522 occisum Vngariæ regem cum felici illa Vngaria

capta anno 1526. Romam etiàm anno 1527. captam: vti & irrecuperabilem per Selandiam & Hollandiam inundationẽ, quæ anno 1530 tot hominum millia cum aliquot insulis, Cortenum aliaque oppidula non pauca deuorauit, pagosque p'ultimos: cogita quæso lector, quot hominũ millia interneciõe deleuit illa seditio Heluetiorum anno 1531. à Zuinglio excitata: in qua cum istius Euangelici belli authore Zuingl o præter ciues plurimos Tigurinos, et a m sexdecim prædicantes siue Pastores periêre:

Bellum ciuile Heluetiorum. Anno 1531. septima de Septẽbris.

Porrò reliquas iræ furoris Domini hic commemorare plagas ob Lutheri corruptelas populo Dei inflictas, longius foret, quàm vt sermoni nostro conueniat, potissimùm cùm tibi nota sint bella, nõ tam à Turcis per Austriam, Galliam, atque Corsicam, quàm Francis & Belgis mutuo sanguine multa per lustra in annum vsque millesimum quingentesimum quadragesimumnonum, & deindè ab anno 1552, in annum vsque 1559. protracta Quibus quidnam aliud obsecro tam eximiè est cõfectum, quàm quòd animis principum vtrinquè bello acriter cum fratribus gerendo intentis, contagium illud Lutheranæ, immò veriùs Zuinglianæ, adeoque Anabaptisticæ pestis, populi pectora passìm incredibiliter infecti fuerit depasta? Dum enim omnis consiliorum suorum prudentia contra publicos reipublicæ hostes tota inuigilat, malum illud intestinũ iamdudùm sparsum dum nimìs in populi visceribus optato belli otio alitur atque fouetur, magno reipublicæ periculo adolescit. Quod vti nunc per biennium Gallia, quondàm florentissima, iam suo miserrima experitur malo, & Valentianæ quid Euangelici moliantur, si rerum potirentur, suo docuêre facto: ità pij rerumque communium haud imperiti, alijs quoquè verentur, ni prudentissimo vigilantiorique occurratur consilio.

6. Plaga. Bella Gallorũ & Belgarum.

Belli Gallici tempore pestis hęc resecõ maximè serpsit, dum reges toti bello inuigilabant.

Illud verò bellum quod vocant Smalcaldicum, quorsùm hic recensere fuerit necessarium, quod, à Luthero malè persuasi, in Cæsarem Carolum quintum suscepêre quidam infeliciter, licèt ijs essent instructi armis & copijs, quibus initiò Cæsar longè impar futurus videbatur, nisi Deo protectore & adiutore munitus fuisset? Pollicebatur Lutherus certam victoriam, sed rei euentus pseudoprophetæ illius coarguit vanitatem.

7. Plaga. Bellũ Germanicum. Anno 1547

Nuperam illam acerbissimam dirissimæ famis plagam hic prætereo, quæ Belgium ac Germaniam secundam tantùm non enecauit, plurimis fame intereuntibus, plurimis ventrem famelicum fabis paneque paniceo, glandibus, adeoque siliquis, saturare cupientibus.

8. Plaga. Fames inaudita per Belgium. Anno 1557.

Porrò bellum illud Italicum, quod sub Paulo quarto adeò Romam afflixit, cum sequuta mox illa Tiberina exundatione: rursùs hodiernos Galliæ tumultuantis motus, quid opùs est cõmemorare, quos pij omnes collachrymantibus intuemur oculis? Certè quorsùm ista Euangelicorum spectet tragœdia, vel vnum illud loquatur, quod nupèr priuilegio regio est inuulgatum, putà nefandissimum Geneuæ initum fuisse consilium de rege Francisco secundo, Regina vxore, Regina matre & eius liberis, Proceribus, bonis Magistratibus, ad certam diẽ cõmodo loco per insidias trucidandis. Cuius crudelissimæ conspiratiõis, author defensionis primæ, Bezam profitetur principem, Caluinum authorem, Othomanum subsignatorem, Spifamium suasorem, omnes deniquè Galliæ prædones & lanistas fuisse conscios.

9 Plagæ. Bellum Italicum & Gallicum

Anno 1556. Anno 1560

Quidnam spectent Euangelici.

Defensio Regis et Religionis, Fol. 16.

Deindè quidnam sit expectandum ciuitatibus licèt opulentissimis, vna loquitur Rothomagus, tam exhausta, quã bello vexata, euersa, perdita.

Rothomagus.

Quid Lugdunum vrbem referam tam afflictam, tam egenam, tã miserabilem, vt dudùm opulentissima & pecuniosissima, nunc scribatur tam paupercula, quasi nunquàm ibì fuerit pecunia?

Lugdunũ.

Quid deniquè Aurelias tam exhaustas, ac nunc suo à Rege mœnibus priuatas?

Aureliæ.

Quid Turones tam expilatos, tam subrutos, ac sacris illis thesauris expoliatos? Vndè scribunt Bezam cum suis manipularibus argenti marcas 2000. auri verò

Turones.

Claudius Sanctius.

verò 1000. suffuratum, præter gemmas & monilia, ornamentaque eximia, tanto prædandi furore, vt nec ferrum, nec clauum fecerit reliquum.

10. Plaga. Bellum Liuonicum. Anno 1558.

Porrò nè quid ambigant Germani aut Galli, quin plagæ dudùm commemoratæ, certissima sint Dei optimi maximi iustissimè iratissimi flagella, vnum dictis addam, quod inprimis ad rem præsentē illustrandam faciat Liuonia Christianæ suæ pietatis atque auitæ religionis per Lutheranismi soporem oblita; quasnam dederit anno 1558. pœnas, notissimum est. Pacta quidem violârat eum Moscouitarum principe pridèm inita, aliaque iustis offensionibus dignissima designârat: sed primaria tantæ calamitatis causa, fuit Catholicæ religionis deprauatio atq; apostasia, quemadmodùm & ipse Moscorum imperator Basilius literis ad Ferdinandū Cæsarem anno 1560 datis minimè dissimulat. Disertis enim verbis declarat propterea sese illis iustissimum bellum intulisse, quòd iuramentum Christianum neglexissent, templa cōtumelijs affecissent, ea in latrinas cōuertentes, imagines Christi Domini, Deiparæ, Apostolorū & Martyrum partim exussissent, partim in loca abiectissima teiecissent. Propter hæc aliaque in Deum optimum & catholicā eius religionem abiectam scelera & sacrilegia, quàm tragicam vereq; Turcicam sint perpessi ciues Torpatenses ac vicini calamitatem, ex libellis ab oculato teste D. Philippo Olmeno, per Tilmannum Bredenbachium dudùm scriptis notius opinor, quàm vt hic repetendum sit fusiùs. Quid enim illi Torpatensi nobilissimæ prouinciæ post famem, pestem, bella intestina, quibus ad resipiscentiam redinuitârat pater ille cælestis benignissimus, supererat cladis funestæ, præterquàm extrema calamitas, qua partim trucidati, partim in longè miserrimam sunt redacti seruitutem?

Calamitatis Liuonicæ causa, fuit defectio à fide catholicæ ecclesiæ.

11. Plaga. Clades Gallorum. Anno 1562. Vide consilium ad Galliam desolatam.

Nunc superioribus adde Gallorum cladem, quam ciuile bellum, Caluino dictatore concitatum, à Beza Centurione gestum attulit, quæ æstate illa anni 1562. supra quinquaginta absumpsit Gallorum millia, hyeme verò ad D. Thom supra triginta deuorauit millia: cùm princeps Condæus fuit quoq; compræhensus, & posteà heros ille Guisianus in Aureliana obsidione proditione heu nimiùm impia trucidatus, & Vendomius ictu bombardæ perditus.

Iam pestem illam cogita, quæ vtì anno superiore Londini 40000. absumpsit, & hoc anno 1564. Dantisci non paucioresitā Lugduni hanc sic grassari aiunt, vt in solitudinem propè videatur redactum. Quis verò tandem sit pestilitatis istius passim per Gallias, passim per Germaniastam atrociter grassantis finis aut modus, Deus optimus nouit, qui nos tādem respicere dignetur benignus. Porrò quidnam ille terræmotus per Sabaudiam iuxta Nizam præsagiat, qui sex aut septem absumpsit oppidula, quisq; secum prudenter reputet.

Pestis. Anno 1563 Anno 1564

Terræmotus horribilis à 20. Iulij, vsq; ad sextam Augusti.

Has atrocissimas Dei optimi maximi plagas in Germaniam Galliamque post abominanda isthæc impurissimi Lutheri & aliorum pseudoapostolorum fideique apostatarum ac proditorum contagia effusas, vbì mecum tacitus reputo, non aliud per Lutherum re vera effectum videre mihi videor, quàm captiuitatem verè Babylonicam, immò Turcicam esse pijs inductam. Certè Ioachimus Camerarius Lutherum causam turbarum omnium, quibus Germania tantoperè affligitur, proclamare ausus est, vtì ait Stolizius, eulpamq; omnium ærumnarum quibus adhuc conflictatur respublica, transfert in Lutheri contentiones. Huic suffragatur & Galliæ lugubris ista sors longè miserrima, quæ vtì Germania, & ipsa nouum sequuta Euangelium, non potest non profiteri sese hasce perniciosas ærumnàs suo vni Caluino, eiusque discipulis Gallis, Bezæ, Othomanno, Spifamio, acceptas ferre debere. An verò Lutherus Antichristus sit ille, per Apocalypseos diui Ioannis prophetiam designatus? vt quidam voluēre, id quidem arithmeticis & Pythagoricis literis supputantes, illi viderint, quos ad Lindanum dialogo tertio sui Dubitantij, ex quo hæc omnia desumpta sunt, remitto, vbi illa ad amussim discutiūtur. Nunc ad eos, qui illum in diuorum numerum adscribunt, venio.

Turcicæ captiuitatis faciem per Euāgelicos Germanijs & Gallijs inductam.

In somnio Lutheri, & indefensione.

Lutherus an Antichristus.

Lutherus an sanctus dicendus, qui sancta omnia suo impuro luto contaminauit.

Nam quòd illi sanctum faciunt Lutherum, nihil sanè alienum ab hæreticorum ingenio faciunt. Ità enim & alij cum veros aboleuissent Dei Sanctos, sese suosque in illorum subrogarunt locum apud suos: sed non apud Deum, nisi fortè suum Deum diabolum, cui seruiunt, à quo æterna immortalium ignium suis pro erroribus receperunt præmia, aut potiùs tandèm accipient definita, vbi ille aduenerit finis. De omnibus enim Hæresiarchis est longè verissimum, quod Lutherus de Ario ex D. Augustino libro de Concilijs demonstrat, quotidiè ingrauescere, inquiens, illius pœnas apud inferos, quandiù error ille maneat.

Quod si verè de Arrio vnius dogmatis authore dixit, teste Luthero, Augustinus: quid cum de isto suo Augustiniano apostata Luthero pronunciaturum existimas, non vnius aut alterius erroris reo: sed cuius studio vniuersæ propè veterum hæreticorum hæreses sunt in orbem summa cum Christiani populi pernicie reuocatæ? vti superiùs declaratum est. Quibus in erroribus cùm sit non tam mortuus, quàm suffocatus, quidnam spei esse queat de eius salute? Certè nihil amplius, quàm de Arrio, Nestorio, alijsque sua in hæresi pertinaciter mortuis. Nisi quòd de illis ambigit Lutherus, an suis in erroribus sint mortui, de Luthero autem nullus. Quanquàm enim belli illi commilitones atque combibones, qui sese morienti atque postremùm cœnanti adfuisse testantur, libello in vulgus sparso Iustus Ionas, Michael Cælius, & Ioannes Aurifaber Vinariensis aiunt, quòd post aliquot dies morbo conflictatus sese admodùm moderatè in cœna gesserit, atque tota ferè nocte fatigatus morbo suauissimo citra omnem molestiam obdormierit, tamen haud temerè R. P. Hosium literis prodidisse credas. Lutherum benè potũ ac hilarem, postridiè manè in lecto repertum fuisse mortuum.

Libro de Concilijs.

Mors Lutheri.

Sed licèt Lutherus inter nobiles illos illustrium Comitum & Comitissarum, dominorum Doctorum, & magistrorum Chirurgorum manus emiserit spiritum: non plus istud tamen nouato eius pseudoeuangelio conciliare debet aut gratiæ aut admirationis, quàm quòd Dionysio tyranno post tot sacrilegia nauigaturo, secundi spirabant venti: aut quod Dauidi Georgio hæresiarchæ impijssimo, holosericato, purpurato, coronato pompo-sa contigerint funebria. Etsi enim plerosque pseudoprophetas Deus optimus iustissimis pœnis hac ex vita excruciatos ad immortales æternorum ignium abripuit cruciatus: quosdam tamen in speciem honestè mori, honorificeque sepeliri permisit, quemadmodùm & Luthero (vt aiunt sui) & Dauidigeorgio quoddam ad tempus concessum videmus.

Mors hæresiarchãrũ nõ semper ipsorum sacrilegijs respõdet hac in vita.

Cæterùm quò liqueat, quàm vanus fuerit propheta Lutherus, vnum illud iactatum eius oraculum prodit, quod de Romano episcopo, vti narrat Bugenhagius Pomeranus, composuit:

Lutherus vanissim*.

Pestis eram viuus, moriens tua mors ero papa.

Cùm enim iam annos plùs minùs octodecim sit mortuus, adeò pestis istius Lutheri morte Romana ecclesia non est euersa, vt deficientibus turmatim ad Zuingliana castra Lutheri discipulis, illius res sint longè confirmatiores: Adeò vt si suos in discipulos Lutherus suam conuertat prophetiam, hoc modo:

Lutheri morte Saxonica ecclesia debilitata, & catholica cõfirmata.

Pestis eram viuus, moriens tua mors ero Saxo:

verissimè iam Balaam nouum prophetasse dixeris, maximumque istum prophetam iusto elogio exornâris. Nulli enim ille aut pestis atrocior, aut mors acerbior fuit, quam illis, quos à catholicæ ecclesiæ vnitate abstractos, in suos errores & priuatas opiniones pertraxit.

Quòd si Caluinistis fidem habeas, iactitant libellis in vulgus editis Lutheranismum esse suo studio ac diligentia euersum, cùm innumeri quotidiè ad Caluinũ deficiant Lutherani. Istud seriò triumphat ac præ cæteris impotentissimè gloriatur ouaturus Clebitius libro de Victoria veritatis & ruina papatus Saxonici. Huic Sacramentariorum victoriæ (proh Deum immortalem) nimis gliscenti suffragantur publicè & priuatim non pauci Euangeliti professores, ad rauim vsque, immò ad ignem & rogum vsque (sed exclusiuè) Lutherisini: qui nõdùm satis quæstus aut gra-

Lutheranismi ruina & euersio per Caluinistas.

gratiæ popularis vident, cur fidei suæ nomen mutent publicè Sic miseri isti te ipsa explent, quod D. Paulus Spiritu DEI doctus, de hæreticorum pronunciat ingenio: Corrupti mente, resistunt veritati, reprobi circa fidem, errantes & in errorem mittentes, seductores, & in peius proficientes, siue impietatem augentes, sed non proficient vltrà, neque ampliùs quàm Deus patiatur, augescet improbitas impia. Insipientia enim illorum & amentia omnibus erit (ô vtinàm citò) manifesta & euidens. Hactenus Lindanus. Vide reliqua in Iudæis, & Mahomete. De eodem Luthero vide historiam fideliter conscriptam à Ioanne Cochlæo ab anno Domini 1517. vsq; ad annum 1547 inclusiuè, & ad posteros enarratam, & Parisijs impressam 1565.

1. Tim. 3.

LVTHEROPAPISTAE. 16.

LVtheropapistas (vt inquit idem Lindanus sui Dubitantij dialogo secundo) vocat Ioannes à Lasco VVestphalum & coniuratos, nimirùm qui Lutherum sectati, videantur Romani pontificis excommunicationem, qua Sacramentarios suis eijciūt Synagogis, imitari. Alij enim Lutherani his sunt æquiores, qui nec Zuinglium damnare sustinent, neque ab eius loquendi formulis abhorrent, re ipsa liquidò declarantes, quid monstri domi alant, si modò per principes, quibus adulatores aduersari non audent, liceret. Certè si vera narrat Heshusius, hoe nomine rectè censeantur VVittenbergenses & Lipsenses doctores, qui & libris editis docent, licitum esse suscipere doctrinam Romani pontificis, & omissa confessione esse parendum impio magistratui. Quid, quod Illyricus cū suis manipularibus præfatione quintę centuriæ historiæ ecclesiasticæ Magdeb. ait Lutheranorum quosdam (notans VVittenbergenses & Lipsenses Theologos) suum peccatum sicut Sodoma prædicare, corruptelas & lapsus atroces (doctrinæ Lutheranæ) palliare, immò pro optimis operibus defensare? Multos prætereà, inquit, cessisse Romano pontifici, cum esse œcumenicum, eique iurisdictionem paradisi, hoc est, Ecclesiæ restituendam esse? Cessio facta est, ait, in articulo de libero arbitrio, in gratiam Papistarum: Cessio facta est, quod principaliter fide iustificamur: Cessio facta est, quòd opera sunt ad salutem seu iustitiam necessaria: Cessio facta est, quòd Cæremoniæ Romani pontificis sunt recipiendæ, tantùm vt crux auertatur. Sic Illyricus de suis syneuangelicis, Lutheri titulo gloriantibus. Ex quibus alijsque causis, Lutheri Euangelio repentinum ominatur diuinatque interitum, tragicum exclamans: Perit, idque repentè veritas per Lutherum patefacta.

Illyrici querela de Lutheranorū apostasia.

Tales quidem habet Germania superior, qui syneuangelicorum censura vtrique parti placere student. Verùm sunt & per Belgium non obscuri nominis, qui sese, velut loquuntur, neutrales gerunt, qui in catholica & Romana permanentes (quod verbis quidem aiunt) Ecclesia, de fœdis aliquot eam repurgare conantur erroribus. Si de hominum moribus satagerent corrigendis, nos sanè vltroneos haberent suffragatores. Iam verò cùm erroris notent, quod est erroris vacuum: rursùs pro Euangelio arripiant, quod Euangelio est contrarium: homines miseri frustrà sensu carnis suæ inflati, aliud consequuntur nihil, quàm vt ab vtraque parte audiant malè, ac à neutra pro suis agnoscantur: vtrinquè reiecti, vtrinquè damnati, ac ferè proscripti. Vndè verè Semicatholici appellantur, quòd ista professio ad salutem non plùs ipsis profuerit, quàm Iudæis vnum eundemque DEVM colentibus, veri Dei cognitio atque cultus Iudaicus. Qui enim non est mecum, (ait veritas Christus) contra me est, qui contra CHRISTVM est, DEI filius, nedùm hæres DEI, aut cohæres Christi, esse nequit.

Neutrales qui dicantur.

Rectiùs ab eis fieret, vt vel toti essent calidi, vel toti frigidi: sed quia sunt tepidi, ab omnium ore euomuntur.

Matth. 12. Luc. 11. Rom. 8.

LV-

LVTHEROSIANDRI-
ani. 17.

Lvtherosiandriani (eodem Lindano authore) siue Brentiani, à Ioanne Brentio dicti, sunt secta Semilutherani, nimirùm qui hac nostra ætate Lutherum Osiandro conciliare student. Is enim epistola ad Ducem VVittembergensem anno 1552. docet cum Luthero contra Osiandrum, hominem hac in vita imputatiuè haberi iustum: & post hanc vitam cum Osiandro contra Lutherum affirmat hominem oportere eadem iustitia, qua DEVS essentialiter iustus est, iustum re ipsa fieri. Hunc sectantur Theologi Tubingenses, teste Staphylo in Defensione.

Ioannis Brentij Osiandrum cum Luthero concili. are cupientis imperitia.

LVTHEROZVIN-
gliani. 18.

Lvtherozuingliani (vt author est idē Lindanus) sunt etiàm secta Semilutherani, ad secundam Euangelicorum nostri temporis classem spectantes, videlicet qui Luthero cum Zuinglio, hoc est albo cum nigro, conuenire posse sibi persuadent. Huius sententiæ accusatur passìm Melanchthō, rectè cothurnus Germanicus ideò dictus: qui sub finem vitæ, à suo Helia Luthero tantoperè veri Euangelij nomine tandiù prædicato, ad Zuinglium, pridèm licèt hæreseos à se notatū, adeoq; scriptis suis oppugnatum, desciuit, disertis verbis in iudicio suo de cœna Domini ad Comitem Palatinum. Anno circ. 1558. Brentium quoq; huius à Lutheri Euangelio defectionis accusat Amsdorffius, quod noluerit condemnare Zuinglium, sed cum Luthero conciliare moliatur, præfatione in librum Iacobi Andreæ, \[illegible\] putarum sectam.

Melanchthon quarè cothurnus Germanicus dictus.

A Luthero ad Zuinglium defecit.

Idem quod Brentius. Confessione doctrinæ.

LVTHEROCALVI-
niani. 19.

Lvtherocaluiniani, sunt ex Mollium Confessionistarum huiusce tempestatis factione: qui authore Staphylo simulant bellè Lutheranis cum Zuinglianis conuenire in re Sacramentaria, conanturq; hominibus persuadere, esse tantùm logomachiam, non de re certamen. Vide de Cœna Domini librum Iacobi Smidelini Clypeati. Vide etiàm Nicolaū Amsdorffium in sua confessione, qui fraudem istam Smidelini grauiter reprehendit. Hæc Staphylus.

ELENCHI ALPHA-
BETICI OMNIVM HAERE-
SVM LIBER VNDECIMVS.

DE LITERA M.

MACEDONIANI.
I.

Macedoniani, à Macedonio episcopo Constantinopolitano dicti sunt, qui Constantij Imperatoris & Liberij summi Romanorum pontificis temporibus suam hæresim instituit, circa annum Domini 359. Ab hoc quoque Macedoniana hæresis appellata est.

Hic enim, teste Ruffino libr. 1. historiæ ecclesiasticæ, cap. 25. & diuo Augustino lib. de hæresibus ca. 52. Spiritum sanctum esse minorem patre & filio, & non eiusdem substantiæ cum patre, sed esse meram creaturam statuit. Quanquàm eandem etiàm hæresim priùs docuerat Arrius qui sicut filium dissimilem patri, & esse creaturam dixit, itá quoque de spiritu sancto idem cum asseruisse perspicuū est.

Macedoniana hæresis differt ab Arriana hæresis differ-

est. Sed quoniam Arrij sectatores dissecti fuere, quibusdam affirmantibus filium quodammodò similem patri, licèt non eiusdem substantiæ, (qualis extitit Eunomius, corpore quidem & animo leprosus, sed artis dialecticæ callentissimus) alijs autem asserentibus filium per omnia similem patri, sed spiritum sanctum esse illis prorsùs dissimilem, meramque fore creaturam, quorum dux fuit Macedonius: ideò hæc hæresis Macedoniana vocitata est, quòd sub Arrio magis de filio disputatum, atque conflictatum sit, quàm de spiritu sancto. Hi quoquè Pneumatomachi, id est, spiritus sancti impugnatores, sunt appellati, à πνεῦμα græcè, quod spiritum latinè significat: & μάχομαι, quę vox idem quod pugno, designat. Nam vbi in sacris literis (vt annotat Didymus libro de spiritu sancto) τὸ articulus præponi inuenitur, spiritum sanctum semper significat: adeò quidem, vt πνευματόμαχος idem significet, quod Spiritussancti oppugnator.

Eunomius

Pneumatomachi, Macedoniani appellati.

Hæc autem hæresis, in Constantinopolitana synodo secunda vniuersali, centū octoginta patribus celebrata, damnata fuit, anno 383 sub Gratiano Cæsare, probitate & eruditione non solùm claro principe, sed & synecero Christianæ religionis cultore, & Damaso Romanorum pontifice.

Macedoniana hæresis quando damnata.

Quomodò verò ad episcopalem Byzantij dignitatem Macedonius peruenerit, disertis verbis describit Nicephorus Callistus ecclesiasticæ suæ historiæ lib. 9. ca. 4. & 7. in hunc modum: Constantinopoli verò, inquit, tumultus alius ecclesiam inuasit. Alexandro enim episcopo, qui precationibus Atrium expugnauerat, episcopatûs quidem sui 23. ætatis aût nonagesimo octauo anno, vita defuncto, de episcopi electione ingens motus est exortus. Superstite nanque Alexandro, non multa Arriani vsi sunt libertate, superioresq; eis fuêre homousiani, hoc est, qui consubstantiale profiteri docuêre: quòd s. Arrium fœdissima morte, per diuinam prorsùs vindictam, absumptum vidissent. Vt verò Alexander mortuus est, plebs in duas partes scissa, ad apertas progressa est inimicitias, & contentio dubia multitudinem occupauit. Nicenæ enim fidei sectatores Paulum episcopum designabant, Arriani autem Macedonio sacram administrationem committere cōtendebant. Nam in extrema senectute Alexander iam moriturus, cùm eius familiares eum rogarent, cuinam suam sedem committere vellet, è duobus his, Paulo nimirùm & Macedonio, alterum eligēdum eis suasit. Ac si quidem episcopus creandus est rebus diuinis probatus, & ad docendum idoneus, Paulum habetis, inqui, presbyterum, qui ætate quidem iuuenis est, animum verò senilem obtinet: Sin deligendus qui rebus agendis aptius sit, & ad cōsuetudinem magnorum virorum, qui cum potestate rempublicam gerunt, accommodatus: ea re, & prætereà religionis specioso obtentu, multis modis præstantior fuerit Macedonius. Et ambos Macedonij laudatores testimonium ab Alexandro tulisse dixerūt: Paulum quidem, vt doctrina & eloquentia clarum: Macedonium autem, veluti vita meliorem. Visus est itaque Paulus erudirione singulari fuisse, & ad docendum in ecclesia valdè commodus: tractandis autem prophanis negocijs, & in hominum conuictu, posteriores partes tulit: sicuti pericula, quæ ei accidêre, ostenderunt, quorum ille nullum, sicuti harum rerum periti faciunt, discussit. Et quamuis multitudini vehementer charus esset, malè tamen ab eis est acceptus, qui Nicena decreta oppugnârunt. Ac prima statim accusatione, quasi non secundùm leges viueret, sede deiectus & exilio damnatus est. Nam cùm in ea ecclesia, quæ Pacis nomen obtinet, cum prærogatiua defuncti episcopi sententiæ, is episcopus esse renunciatus, eius electionem Imperator qui peregrè tum aduenerat, grauiter tulit. Quapropter concilio veterum Pauli inimicorum coacto, illum quidem vt sacro munere indignum deiecit, thronumque Eusebio Nicomediensi concessit: quum quidem id canon ecclesiasticus interdiceret, episcopos ex vna vrbe in aliam transire vetans.

Alexandri episcopi Cōstātinopolitani mors.

Alexander moritur, duos per optionem sibi designat successores Paulum vel Macedonium,

Paulus Cōstantinopolitanus episcopus electus, cuius electionē ægrè fert Imperator.

Cùm autē Eusebius post aliquot dies diem suum obijsset, non diù à Synodo Antiochena superstes, cœtus piorū studio

Ex cap. 7. Eusebij mors.

Noua Byzantij de electione episcopi seditio.

& ardore quo erga Nicena decreta ferebantur, Paulum in suam ecclesiam reduxere: Tum quoque Arrianorum factio, & Theognidis atq; Theodori Perinthij (Heracleotem eum nominant) sectatores, in ea quæ Pauli dicitur ecclesia, côuentu acto, Macedonium Constantinopolitanum elegerunt episcopum. In quibus quum alij multi, tum Vrsicius & Valens, alter quidem Singidonis superioris Mysiæ, alter autem Mursorum superioris Pannoniæ episcopi fuere. Qui postea tamen resipuere, & libello pœnitentiæ Iulio Romæ episcopo oblato, consubstantiali assensere, & ad communionem admissi sunt.

Magni ecclesiæ motus per Arrianos pro Macedonio contra Paulum excitata.

Tum autem acres Arrianæ opinionis æmulatores, non paruos ecclesiæ motus excitarunt: quorum vnus etiam Macedonius fuit. Ciuili nanq; ex ea causa bello exorto, plebs quotidie fere seditionem côcitabat & multitudine vtrinq; concurrente, plurimi atterebantur atque peribant. Qua re Imperator cognita, quum adhuc Antiochiæ moraretur, ita percitus Hermogeni duci, qui tum in Thraciam missus fuerat, mandauit, vt ex itinere cû equestri manu in vrbem imperatoriam diuerteret, & Paulum ecclesia eijceret. Qui vbi affuit, & imperata facturus militarem manum adhibuit, plebs ei restitit. Eam verò, ad vim vindicandam paratam videns Hermogenes, amplius etiam militari robore institit. Ibi multitudo ad seditionem & tumultum paulatim concitata, præter rationem ad impetum prosiluit: & deinde vnà simul omnes ruentes, Hermogenis domû incendere ipsumque occidere: fune quoq; ad pedes eius alligato, per vrbis vias traxere. Hæc vbi ad Constantium sunt relata, equo vectus Constantinopolim venit. Et quum graui ter in multitudinem animaduertere statuisset, noxam eis, quòd lachrymantes ei obuiàm ierant, remisit: ira omni in Paulum conuersa, quem non solû throno, sed vrbe etiam eiecit. Macedonio quoq; succensens, vt seditionû, tumultuû, atq; adeò cædis Hermogenis authori, qui iniussu suo episcopatû recepisset, atq; electione eius neq; comprobata, neq; abrogata, in ea qua conuentus agebat, ecclesia, eû sic manere passus, Antiochiam reuertitur.

Côstantius ad eijciendum ecclesia Paulû, Hermogenem ducê Constantinopolim mittit.

Hermogenes à plebe furente interficitur.

Côstantius Paulû proscribit.

Ex cap. 8.

Catholici episcopi ex Oriête Romam profugiunt.

Paulus autem & Marcellus Ancyranus, & Lucius Adrianopolitanus, Asclepas quoq; Gazæorum episcopus quòd fortiter Arrianis restitissent, & ob id episcopatus suos deponere coacti fuissent, Romã confugiunt, vbi Athanasius sua itidem dignitate spoliatus, tunc temporis agebat. Constante Constantini minimo natû filio toti Occidenti imperante. Horum causam vbi Iulius antistes Romanus cognouit, & eos consentientes sibi de Nicenis decretis inuenit, communione eos est dignatus. Pro amplitudine autem sedis suæ ex veteri priuilegio & prærogatiua, persuasum habens, omnium vbique episcoporum curam & iudicium ad se pertinere, datis cuique liberrimè scriptis literis, suas eis ecclesias reddidit, eosque in Orientem remisit: eos qui temerè illos exauthorassent, perstringens, vt qui non recta sequerentur consilia, motusque & turbas ecclesijs crearent, neque semel Nicææ factis fidei decretis starent. Ad hæc præcepit, vt quidam ex eis ad diem constitutum Romæ præstò essent, qui rectè sententiam in condemnatos latam esse probarent. Si minùs, minas addidit: nisi à rebus nouandis desisterent, se ab eis sacras exacturum pœnas. Paulus ergò & qui cum eo erant, missis ad Orientales Episcopos literis, ecclesias suas receperunt. Illi contumeliam esse rati Iulij obiurgationem, Antiochiæ congregati, de sententia omnium epistolam ad eum misere, luculenter quidem illam scriptam, ironijs autem aculeatisque verbis refertam, forensemque & iudicialem in modum compositam, & quæ styli vi & grauitate, minarum expers non esset.

Ecclesiæ Romanæ vetus priuilegium.

Sociat. lib. 2. cap. 15.

Sozom. lib. 3. cap. 8.

Orientaliû episcoporû ad Iulium Rom. antistitê acres literæ.

Ex cap. 9.

Constantio item Imperatore Antiochiæ agenti scribentes, illos vt seditiosos homines à se expulsos esse, sunt calumniati. Ille vbi Paulum recuperâsse locum suum audiuit, admodùm ferocijt: & ad Philippum vrbis præfectum, secundam ab imperiali potestate dignitatem tum obtinentem, scripsit, vt Paulo vrbe eiecto, Macedonio ecclesiam traderet. Philippus ex Hermogenis casu cautior factus, quòd multitudinis furorem metueret, arte quadam rem est aggressus. Priusquàm enim ea vulgaretur, perindè quasi de publicis

qui-

quibusdam rebus consilium habiturus, Paulum ad se in Zeuxippum (quod publicum & celebre, amplissimumq; est lauacrum, posteà Numerorum cognominatum) vocauit, eiq; decẽti cum honore aduenienti, Imperatoris literas exhibuit. Ac hominem per palatium imperiale, lauacro quod diximus vicinum, ad mare deductum, nauigioq; impositum, Thessalonicam misit: quam etiàm patriam eum habere, & à maioribus suis indè oriundus esse dicebatur. Eidemq; Oriente toto interdicẽs, in Illyrico & vlterioribus terris, viuendi liberam permisit potestatem.

Constantij iussu Paul' episcopus Constantinopolitan' in exilium mittitur.

Præfectus ex eo loco, vnà cum impio Macedonio, incitato cursu in ecclesiam ire contendit: & multitudo ex omni hominum ordine mista, ea re audita, pro se quisq; locum antecapere festinans, ad eã ecclesiam cucurrit. Innumeri prorsùs, qui eò confluebant, erant. Et militaris manus armata, ad terrorem plebis consequebatur. Atque ea vbi proximè ad ecclesiam venit, nec ei accessus propter vndiquè concurrentem turbam pateret, milites vi homines reijcere per audaciam cœperunt. Quum verò illi propter multitudinem oppidò in angustum redactam, cedere & considere non possent, resistere eos, milites, neque sponte transitum dare velle opinati, strictis vsi gladijs, veluti reluctantes cecidere, multosque (vt fieri solet) neci dedere. Non pauci etiàm inter se conculcati atq; attriti interijsse dicuntur: ità vt occisorum turba trium millium centum & quinquaginta numerum superauerit.

Macedoni' in possessionem episcopatús Constantinopolitani deducitur.

Cædes hominũ multa in ingressu Macedonij in ecclesiã Cõstantinopolitanam.

Porrò Macedonius, perindè atquè noui nihil factum esset, tanquàm innocens & purus, in * Epibateriorum introitusq; arcanioribus sacris, quasi ex aliqua præstigiarum scena aliquis, aut Deus (quod dicitur) ex machina, de improuiso Hierarcha apparẽns, à præfecto magìs, quàm ex ecclesiæ consuetudine, ab episcoporum ordine in thronum est deductus. Ad hunc modum, & per has cædes, Macedonius & Arriani ecclesiam occupauere. Ità etiàm Paulus solum iniqui exilij gratia vertere est coactus. Hactenùs de Macedonij ad Episcopalem dignitatem intrusione. Quæ verò mala cùm ille, tum Arriani consubstantiale colentibus intulerint sub synodum Seleuciæ congregatam, operæprecium fuerit audire ex eiusdem Nicephori libro nono, capite quadragesimosecundo, qui sic habet:

Epibateriũ nunc Inuecturã vocant.

Macedoni' vir sanguinarius, subitò episcopus appâret.

In Oriente, priusquàm synodus Seleuciæ coiret, non minores erant turbæ, quàm in Occidente. Et controuersia in eo tantùm erat, quòd partim quidẽ consubstantialem, partìm autem æquisubstantialem filium dicerent. Arrianæ porrò hæresis propugnatores ingenti confidentia ex imperiali inclinatione concepta, effrenato atq; impotenti erãt animo, semperq; nouis studebant rebus. Proindè Macedonius Constantinopolim vicinasque ei præfecturas & vrbes miscens turbabat, episcopos eis quos rebus suis idoneos esse sciebat, designans. Nam Eleusio Cyzicenam attribuit Ecclesiam, qui antehàc loco splendido in imperiali aula stipendia fecerat. Marathonium autem Nicomediæ sacrorum antistitem creauit, qui ecclesiæ ipsius diaconus quum fuisset, egregium se præstitisse virum dicitur, indigentium hominum domicilijs, virorumque & mulierum scholis extruendis atq; curandis. Et quum amborum istorum vita probaretur, affligendis tamen eis qui consubstantialem patri filium profiterentur, nimiùm erant industrij: veruntamen ea in re Macedonio dissimiles. Is etenim non modò crudeliter eos persequebatur qui communionem eius vitarent, sed in vincula quoq; conijciebat inuitos, & iudicibus tradebat. A communione eius abhorrentes, ad eam vi intentata cogebat, multosq; religione præclaros pulsabat, & fuste ora eorum diducens, vel inuitis sacra mysteria ingerebat. Qui quidem ingens visus est esse cruciatus, tormenta alia longè superans. Ad eundem modum & mulieres atque pueros, qui de rebus sacris nondùm instituti essent aut baptizati, arripiens, ad percipiendas sanctas epulas adigebat. Quòd si quis renueret, aut respõsaret, eum plagæ, flagra, vincula, carcer, & quę eis conuenientia sunt, consequebantur.

Turbæ Orientaliũ & Occidentalium ecclesiarum.

Eleusius Cyzicenus & Marathonius Nicomediensis episcopi.

Macedoni' orthodoxorum acer persequutor.

Horrenda sęuitię eius exẽpla in orthodoxos edita.

Cæterùm vnius atque alterius exempli eius mentione facta, satis omninò erit, quanta Macedonij feritas, eorumque qui cum eo viguêre, crudelitas fuerit & inhumanitas, ostendere. Quarundam enim fœminarum, quæ eius auersabantur communionem, mammas arcis & cistis compressas auulsit. Erant quibus easdem corporis partes nunc ouis ad summum igne tostis, nunc ferro candenti adureret. Insolitum sanè id, exoticumque supplicium, ab ijs qui Christum professi sunt, inuentum, quod ea quæ olim Græcorum Tyranni magno studio & ambitione excogitârunt, longè post se relinquit. Quin multas quoque ecclesias solo æquauit, Imperatoris literas præferens, quæ domus precatorias consubstantiale profitentium statim euertere iubebant. Ex qua causa etiàm Nouatianorum ecclesiam, quæ in vico Ciconiæ erat, est demolitus, quòd eos quoque consubstantiali asseuerari sciret.

Macedonij feritas quanta.

Hæc cùm à Macedonio ità gererentur, Nouatiani ferè & Catholicæ ecclesiæ consubstantiale profitentes, coniuncti atque vniti sunt, eandem obtinentes sententiam, atque eisdem exagitati malis. Pacem nanque inter se agebant, conueniebant, orationesque & alia communicabant, nullo ab Arrianis, qui ecclesias omnes occupauerant, catholicis relicto templo. Ità consuetudinis assiduitate, & rerum aduersarum æquabilitate, frustrà illi esse, si inter se diffiderent, æstimantes, ad communionem mutuam erant proponsi. Et perfecta res fuisset, nisi multitudinis alacritatem parua quædam inuidia intercedens impediuisset, multis morem rursùm vetustum retinendum, atq; communionem imperfectam auersandam esse dicentibus. Eisdem porrò modis Cyzici Eleusius Nouatianos affligebat: tem plũ enim eorum ibi protsùs sustulit. Idẽ qui Mantin;j habitabant, & alij quoque in Paphlagonia Nouatiani, patiebantur. Quos eijcere Macedoniani quum non possent, Imperatoris opem implorârunt, qui eis quatuor millia armatorum attribui iussit: fore ratus, vt illi insolito armorum metu cederent atque vincerentur. Verùm res aliter cecidit. Populus enim falcibus & clauis & securibus, alijsque armis, vt sors ferebat, correptis, eum militari manu pro se quisque congressi sunt. Et prælio vtrinquè commisso, multi quidem etiàm ex Paphlagonibus, milites aũt ferè omnes conciderunt. Quamobrem à multis, popularibus etiã suis, Macedonius est reprehensus. Aliena uit quoq; ab eo beneuolentiæ suæ ardorem Imperator, neq; adeò benè posthàc erga eum animatus fuit, vtpote qui tot fuisset cædium author.

Nouatiani cum orthodoxis consubstãtiale pariter profitentur. Eorum tẽporanea coniũctio.

Nouatianorum persequutio in Paphlagonia.

In ea persequutione Nouatiani Paphlagones vim vi repellẽtes, Macedonianam manum malè accipiunt.

Et quum aliud etiàm quiddã accidisset, Imperatoris erga eum odiũ magis est auctum. Templum in quo vrna & corpus Constantini situm erat, ruinam minabatur. Atq; vbi custodibus eius & sacerdotibus ea de causa non minimus incessisset metus, Macedonius Imperatoris ossa in alium transferre locum volebat. Ea re cognita, multitudo tumultuari cœpit, nefas esse vociferans, magnum Imperatorem ità transferre, quòd ea res nihil à sepulcri violatione differret. Cum quibus verbis etiàm concordabant dogmatis Niceni professores, contumeliam Imperatoris translationem eam esse putantes. Ad id accessit, quòd de industria Macedonio aduersarentur: Ille autem verbis eiusmodi contemptis corpus in templum transfert, vbi etiàm cadauer Acacij martyris est sepultum. Quod cùm fieret, ingens est populi inter se dissidentis facta concursatio. Atq; his factum laudantibus, illis autem repræhendentibus, primùm quidem iniuriam arcentes se tuebantur: deindè verò alteri in alteros conuersi, eò vecordiæ processerunt, vt & eam ipsam ædem sacram, & proximum in circuitu locum, sanguine & cædibus compleuerint. Imperator autem in Occidente tunc temporis degens, vbi quid de paterno sepulcro actum esset, intellexit, graui id tulit animo: & Macedonio, iniuria ab eo affectum esse patrem, qui illum præter voluntatem suam transferre ausus fuerit: ipsum quoquè cædis tantæ multitudinis causam esse, denunciauit. Et posteà ex Occidente ad partes Orientales transijt.

Macedonij multorum bonorum virorũ, atque etiàm Imperatoris Constãtij odium erga se concitat, ob corporis Constantini magni translationem in alium locũ.

Populi tumultus in translatione ea exortus.

Cæ-

ex cap. 45. & 46.

Quomodò Macedonius episcopatu Constantinopolitano priuatus fuit.

Caeterùm vt Macedonius throno suo sit deturbatus, multorumque malorum exiguam eam lucrit pœnam, nũc postremò dicendum. Acacius (inquit idem Nicephorus) & Eudoxius cum factionis suæ popularibus, qui legati ex Arimino concilio Constantinopolim ad Constantium Imperatorem ex Occidentis partibus haud dudùm reuersum missi fuerãt, & qui cum suis cum eodem Imperatore quæ vellent conficiebant, beneuolentia Principis sibi per aulæ purpuratos conciliata, quum Constantinopoli diutiùs morantes, Bithynos acciuissent episcopos, & quinquaginta illuc conuenissent antistites, Arimini primùm lectam fidei professionem authoritate sua stabilierunt, vipotè quam eorum suasionibus & dolis deceptus Imperator apprimè laudauerat: illo insupèr addito, se deincèps in Deo nequaquam substantiam aut subsistẽtiam nominaturos: & prętereà eam ipsam, aliam fidei formulam vel antea editam, vel posteà edendam, non recepturos. Existimabant namque, si ea formula reciperetur, substantiæ nomine prorsùs tacito, Consubstantiale quoque in alto futurum silentio: quod sanè episcopi occidentales ob Nicenę synodi reuerentiam magnifaciebant, qui & ipsi Seleuciæ congregati, decẽ quoque legatos ea de re ad Imperatorem miserant.

Acacius & Eudoxius Constantinopoli aduersarios episcopos, non ꝓpter fidem, sed varias alias ob caußas, exauthorant.

Verùm enimuerò Acacius & Eudoxius cum eisdem factionis suæ sequacibus, studio quoquè habuère, quum Byzantij essent, aduersæ partis episcopis dignitate adimere, non religionis quidem, sed aliarum rerum caußa. Communiter quidem, quòd ecclesias perturbâssent, & sanctiones earum commisissent: seorsìm autem vnicuique alij alia crimina intendebant. Atque illi de fidei professione inter se dissentientes, in sententijs exauthorationis, fidei crimen non inserebant Imperatoris itaque ira quasi quodam subsidio vsi, qua ille quum aduersùs alios plerosque, tum maximè in Macedonium commotus fuerat, propter eas quas diximus seditiones & cædes, necnon ob vrnæ cinerum Constantini patris translationem: & quòd insupèr Diaconum in fornicatione depræhẽsum, ad communionem admisisset, ei quoquè dignitatem abrogant. In cuius locum Eudoxius subrogatus est.

Macedonij exauhoratio.

Macedonius in Claustris priuatus habitãs in spiritum sanctũ blasphemiam euomit.

Macedonius ergò Constantinopolitano episcopatu priuatus, e regione vibis Orientem versus, in loco cui nomẽ Claustra, diutiùs degens, ibi aduersùs spiritum sanctum blasphemiam ore minimè clauso euomuit, & malè vitam transegit. Porrò Acacius & sectatores eius, Eudoxium in possessionem vacuæ ecclesiæ Constantinopolitanæ deduxerunt, longè ab eis quæ paulò antè iudicauerant, diuersa statuentes. Qui enim non ità pridèm cuidã Dracontio episcopatum, quòd ex Galatia Pergamum transijsset, ademerant, non animaduerterunt, se dum Eudoxium non in vnam, sed iam in alteram ecclesiam transferrent, contraria sibi ipsis decernere & facere. Hactenùs Nicephorus.

Iniquum iudicium.

Macedonianismus ab hæreticis nostris renouatus.

Sunt autem qui hac nostra infelici tẽpestate, Macedonianam istam reintegrãt hæresim, de quibus in hæc verba scribit Lindanus Dubitantij sui dialogo secundo: Macedonianismum (inquit) secundo concilio Constantinopolitano à patribus isto damnatum, renouauit hoc seculo Farellus Gallus Caluini magister. Hic enim spiritum sanctum negans esse natura Deum, docuit esse motum in rebus creatũ, vti liquet in Summa scripturæ Gallica, teste P. Carolo, epistola ad Cardinalem Lotharingum. Vbi & Caluinum affirmat multa contra symbolum deblaterâsse. Verbis tamen posteà audebant Farellistæ damnare Macedonium, hoc est, suum haud ità pridèm magistrum. Hæc Lindanus.

Ioannes Cãpanus & Michael Seruetus, Arrij et Macedonij errores reuocant in lucem.

De his rursùs ità tradit Hosius Libro primo de hæresibus nostri temporis: Cæterùm exorti sunt etiàm è schola Lutheri Iohannes Campanus, & ex Hispanijs Michael Seruetus, qui libros aliquot de Trinitatis erroribus, plenos erroribus & blasphemijs, ediderunt. In ijs nunc tandẽ veteres Arrij & Macedonij errores in lucem reuocare, fidemque quam in Niceno & Constantinopolitano primo concil. js. patres congregati nobis tradiderunt, labefactare conantur. Solùm enim Deum patrem, & neminem alium, adorari & inuocari debere contendunt, quòd ille solus videt corda nostra, quod nulla creatura

Pp 5 facere

facere potest: & est præceptum veteris legis, vt si quemquam alium aduraverit quis præter Deum solum, occidatur. Ad quem Deum, alium intercessorem, procuratorem, & mediatorem habemus nullũ, præter vnum Dominum Iesum Christũ. Quid autem aliud his verbis, quàm adoratio, inuocatioque Dei filij, & Dei spiritûs sancti prohiberi videtur? Hęc Hosius. De Macedonio vide plura in Marathonio, Eudoxio, Eleusio, & Acacio, eius cõmilitonibus.

MACARIVS ANTIochenus episcopus.

2.

Exortus est anno Domini 640.

MAcarius Antiochenus episcopus primus author fuit eius hæresis, quæ in Christo vnam tantùm fuisse voluntatem & operationem, videlicet diuinam, contendit, Iustiniano Imperat. & Pelagio 1. papa circa annum Domini 559. Hic in sancto & generali sexto cõcilio Constantinopoli habito, à centum septuaginta patribus damnatus est, sub imperio Cõstantini huius nominis quarti cognomento Pogonati, hoc est, barbati, & pontificatu Agathonis papæ, & Georgij Constantinopolitani episcopi, circa annum Domini 710. De qua re prima parte, distinctione 16. fusissimè habetur.

Macarij damnatio.

Huius hæresis fautores, Monothelitæ dicti sunt, ab vna tantùm voluntate, quã Christo tribuebant, à μόνος græca dictione, idem quod vnus significãte: & θέλησις, id est, voluntas. Hinc Monothelitæ, quasi vnam asserentes voluntatem.

Monothelitæ qui.

MAHOMETES.

3.

Nullus hæreticus vnquàm fuit, qui propius accederet ad diui Pauli propheti-am de An-

MAhometes ille maledictissimus Arabs, adeò præ omnibus Antichristis, Antichristus verus est, vt propemodùm vnus ille omnium olim venturus ipse credi queat. Nec quisquam est aut fuit aliquandò, qui propiùs accedat ad Pauli prophetiam, atq; ille homo hominum nequissimus: Adeò vt nisi alius venerit, omnis prophetia in hoc Mohomete impleta existimari debeat. Illud enim quod in principio adolescentis ecclesiæ seductor diabolus per Arrium perficere non potuit, hoc per hunc Mahometem adimpleuit, omne venenum quod ille in Arrianis sparserat, in Mahometem euomens. Hic mercator vilissimus, princeps latronum, prænuncius satanæ, præcursor Antichristi, complementum totius falsitatis, mendacij, & hæresum, exortus est Heraclij Imperatoris, & Honorij huius nominis primi summi Romanorum pontificis, Dagoberti quoque Francorum regis, & Sisebodi Hispaniarum regis temporibus, circa annum Domini 630. Mahomet autem idem significat lingua Arabica, quod furor seu indignatio: de quo, sic habet Carionis Chronicon lib. 3.

tichristo. Mahometes. 2. Thess. 2.

Anno mũdi 4590. Romæ 1381. Christi 630.

Mahometes, inquit, in Arabia apud Agarenos & Saracenos propheram se venditauit & regem pariter, idque ex hac occasione. Agareni in ingressu Arabiæ habitantes, semper prædationi & militiæ exercendæ dediti fuerunt. Iam verò concitari Persarum bellis, stipendia meruerunt sub Heraclio. Et cùm renunciatum esset per præfectos Cæsareos, non expectandam ampliùs esse spem stipendiorum, seditionem mouerunt aduersùs duces Romanos. Porrò occasione huius tumultûs publici, potentia Mahometis crescere cœpit. Quandò enim rectore carere non potuit vulgus, facilè adhæserunt Mahometi, qui reliquos omnes & propter opũ magnitudinem, & propter alias singulares virtutes facilè antecellebat.

Mahometis vita.

Agareni.

Occasio Mahometici regni.

Cæterùm vt faciliùs in vnum aliquem & certum ordinem redigeret mores populi, statuit non modò in ciuilibus rebus certas leges condere, sed ad vnam aliquã & nouam formam religionis animos vulgi alligare, quò rectiùs omnes in officio continerentur, neque exoriri posset dissensionis alicuius occasio. Videbat enim varias & dissentientes passim esse opiniones de religionis doctrina. Nam dissipata erat concordia ecclesiarum per varias hæreses, & maximè impio dogmate Arrij. Atque vbi errore implicatæ conscientiæ sint, et animi in dubio versantur, suspectã facilè habent doctrinam Christi, & paulo momen-

Mahometis astutia & calliditas.

Ecclesiarũ dissensio, errorum et calamitatũ omnium causa.

momento huc atque illuc impelluntur.

Mahometi cę religiōis forma. Itaque nutantibus in hunc mentibus hominum, opportunitatem nactus Mahometes, huiusmodi religionis formam præscripsit, in qua summa illa fidei capita de Christo prætermittebantur, idq; proptereà, nè fidei doctrina porrò in ambiguas disputationes vocaretur: sed posita tantùm in rationis captu præciperet de ciuilitate morum, & ratione honestè viuendi. Id verò plausibile tandèm est naturæ humanæ: ac proindè legem pœna capitali sanxit, nè quis de sua secta disputare ausit. Amplexi itaque sunt hanc doctrinam Gentes, Iudæi, Arriani, & Christianæ religionis apostatæ. Nam erat hæc fides probabilis omnibus: ideò homines dispari genere, dissimili lingua alius alio more viuentes, incredibile est memoratu quàm facilè coaluerint, & creuerint potētia ad fortiter resistendum Romanis. Primùm enim cœperunt Arabiam & Syriæ partem subigere. Nam Damasci, regia Mahometis erat. Posteà & in Aegypto potentes facti sunt. Breuiter hæc de initio formidabilis regni Mahometici dixisse satìs sit, in quo primū Arabes & Aegyptij regnârunt, qui se Sulthanos, hoc est, principes appellârunt. Posteà imperium ad Turcas, qui Tartari fuerunt, translatum est.

Sulthanus princeps dicitur.

Mahometis regnum potissima pars Antichristi. Dan. 7. Porrò hoc regnum, potissima pars est Antichristi. Et extant de eo certissima vaticinia in prophetis, quibus seriò monemur à Deo de vitanda hac peste. In Daniele sic depingitur: In bestia illa terribili, quæ Romani imperij typus est, enasci cornu, præ cuius potentia, tria cornua euelluntur, & oculos habere, & loqui horrendas blasphemias contra Deum. Cornu hoc Mahometes est: oculi, & horrendæ blasphemiæ contra Deum, Alcoranus & doctrina Mahometica sunt, quæ latiùs propagata est, quàm imperij fines spectabāt.

Vniuersus penè Oriēs diabolica doctrina Mahometis infect⁹. Nam vniuersa ferè Orientalis plaga, diabolico hoc dogmate est infecta. Tria cornua, tria illa regna, Arabiæ, Syriæ, & Aegypti, quæ occupauit Mahometes, notant. Ea omnia prædixit Deus, vt admoniti nō offenderemur hoc scandalo: Item nè ignoraremus, vltimum hoc regnum esse, & extremi iudicij diem expectandum esse. Posteritas autem Mahometis non contenta suorum regnorum finibus, cum Cæsaribus Constantinopolitanis propter Asiæ quoquè imperium dimicauit.

Saracenū regnum dīctū est primò regnū Mahometis, & quarè. Saracenum regnum dictum est primò hoc regnum Mahometis. Nam etsi Agarenus erat natione, tamen non sine magna causa mutauit hoc nomen: quòd nimirū promissio in scripturis ad Abrahæ filios ex Sara prognatos pertinebat, & non ad Agar. Erant autem Agareni ex Agar. Cæterùm cùm prætexeret Mahometes, suum populum DEO gratum esse, atque adeò ad quem pertineret benedictionis promissio, vt dominarentur in toto orbe (carnaliter enim interpretabatur omnes promissiones scripturarum) immutato vocabulo de industria populum suum Saracenos appellauit tanquàm Saræ filios, non Agarenos. Gen. 22. Rom. 9. Gala. 3.

Saracenorum potentia. Sunt autem hi Saraceni potentes non in Asia solùm, sed in Aphrica quoquè facti. Indè & in Hispaniā profecti, eius quoquè magnam partem diù tenuerunt. Itàliam etiam sæpè per incursionem ingressi sunt. Hæc Carion.

Exemplū humanæ prudentiæ in rebus diuinis. In hunc modum ludunt humanæ cogitationes in diuinis rebus, & pro sua voluntate ac iudicio religionem instituere volūt: quemadmodùm etiàm ex magna quadam prudentia cœperat priùs idem consilium Antiochus, cùm conatus est sub Machabæis verbum Dei & vniuersam legem extirpare, & in eius locum Gētium mores inducere. Videbat enim ob religionem resistere sæpè Iudæos Gentium regibus, volebatque ea de causa religionis diuersam sublatam esse. Idem quoquè conati sunt Iulianus Apostata, Luther, Caluinus, & penè quotquot fuerunt Antichristi figuræ & præcursores.

Mahometes Anchristum adūbrat. Proindè sub imagine & exemplo huius Mahometis simul depinxit Daniel Antichristum, & significauit regnum huiusmodi fore, in quo affligerentur Christiani, & ferè deleretur verbum Dei, ac vicissìm religio institueretur in speciem, quæ Dei verbo aduersaretur, per quam occasio contingeret ad potentiam & amplissimas opes consequendas. Et videtur quidem ea religio non prorsùs absurda esse, quòd blandiatur inprimìs rationi humanæ. Nam vt priùs dictum est, præ-

Mahometi ea religio cur plausibilis & grata hominib⁹.

cum vnà cum oppido Oetingen capiunt, atque monasterium diripiunt.

Casimirus Marchio adhæc occidit duo millia quingentos.

Apud Eluuãgen occupatam cum duabus arcibus occisi quingenti.

In Vuirtenbergensi ducatu occisi sex millia quadringenti sexaginta quinque.

In Vuinspeig, quadringenti.

Dux Lotharingiæ Antonius per Alsatiam per triduum occidit 26600. alij scribunt triginta millia.

Maius. Mense Maio per Duringiam Thomas Muntzerus occisis Fuldæ mille & centum viris, captus est in fuga iuxta Isenacum, trucidatis suis coniuratis sex millibus. Sed resipiscens, confessus, atq; catholicæ Christi ecclesiæ reconciliatus, decollatur.

Thomæ Muntzeri mors.

Per Franconiam, vbi tam arces nobilium, quàm monasteria diripuissent atque exussissent ad trecenta, passim cæsi sunt 11600.

Casimiro captiui remissi ex Herbipoli 1454.

Palatinus internecione deleuit 4000.

Hessus cum Saxone ad Franckenhausen sex millia trucidårunt,

Alibì quoquè incerto numero ceciderè plurimi rustici, quorum summa à sola Liga Sueuica creditur occisa supra centena agricolarum millia, desideratis equitibus tantùm viginti quinque & ducentis peditibus. His adde triginta illa millia, per Antonium Lotharingum in agro deleta.

Tumultus & seditiões in oppidis quoquè p Euangelicos.

Neque verò huius Lutheranæ seditionis flamma sese ruri continuit, sed & ciuitates plurimas cùm occupâsset, ciuium sanguine fuit restinguenda. quod suo malo in hunc vsq; diẽ deplorant Francofordia, Moguntia, & Colonia. Certè plurimi passim magistratus de rerum publicarũ salute meritò soliciti, cùm populo suo euangelico istam viderẽt minimè improbari fabulam, à suis magis quàm ab exteris sibi metuentes, vix quò se verterent, habuêre. Basileenses vnum ex Euangelij columnis in exilium abire iusserunt, quem

Ocolumnã Euãgelicorum.

satellites narrabant se noctè sanctæ Parasceues depræhendisse non adorantẽ ciucem Christi, sed in Paphiæ deæ mysterijs operantem, vti Erasmus testatur epist. ad Frat. inferioris Germaniæ. Farellum quoquè (nisi ipsus ille sit, in lupanari tam sacro tempore depræhensus à satellitibus) quum ab ipso seditionem metuerent, (quippe qui sic in monte Pellicardi, ait Erasmus, vbi sacram rem gesserat, seditiosus, acidæ linguæ & vanissimus, vt bis indè profugerit) cupientes Baleam à seditione tutam, exulatum ire iusserunt.

Sed quid intereà, inquias, Lutherus? Quid aliæ Euangelij noui columnæ? Nũ pro miseris intercesserẽ? Nũ salubria cõponendæ atque tranquillandæ reipublicæ inuenêre consilia? Planè quod incendiarij solent, flagrante aut templo, aut Capitolio. Omnes enim Principes & verbis & libellis ad trucidandos agricolas instigabant. Sanè Lutherus quos disertis verbis hoc in bellum parricidale inflammârat, vbi contra suam prophetiam de Rusticorum aduersùs principes victoria, rẽ euenire cerneret, nunc cum rei mutatione & ipse suo mendaciorum patri fidelis propheta, suam mutabat orationem, eos gladio atque inferno per varios libellos deuouens: tempus nunc esse, quo principes sibi cælum mereantur faciliùs sanguinem fundendo, quàm orando. Adeò verò eum Ieremia populi Dei non deplorabat interitum, se authore concitatum, vt flagrante isthoc Germaniæ incendio, excucullatus iam nouus sponsus, nouis deditus nuptijs, suam suauiabat monachus monacham Catharinam, saltabat, potitabat, strenuè cuticulam curabat, ventris & inguinis mancipium.

Quid Lutherus tempore lanienæ Rusticorum à se ad bellum parricidale excitatorum agebat.

O vocem Lutheri Barraba dignissimam libello contra cohortes Rusticorum.

Cuculla abiecta, Lutherus monialem ducit vxorem Anno 1525.

Quid alij Euangelij columnæ tunc spectârint, vnus haud postremus suo declarauit nutu. Cùm enim Erasmus ea tẽpestate cuidam ex præcipuis diceret, se Rusticis metuere miserum exitum: tantùm arrisit ille, indicans se sperare meliora. Porrò Euangelici alij Ecclesiastæ omnes, cùm nunquàm non sæuirent in vitã Ecclesiasticorũm, iam in Rusticos tumultuantes, eiusque applaudentes, penè erant elingues. Immò non tam aduersùs eos muti, quàm linguis animisque fabulæ illi motoriæ fauentes, ac tantùm non manibus ac pedibus adiuuantes. Quapre-

Quid Euãgelici concionatores spei conceperint de occupata republica per Rusticanum Bellum.

pter quædam ciuitates suos ecclesiastas exulatum ire iusserunt, seditionis quam metuebant, si non authores, certè aucto-res, fautores atq; competitores.

Ira Dei in Germanos propter re ligionis veræ mutationem ac deprauationem.

Cæterùm terribilem istam agricolarū laniænam fuisse manifestam irati Dei plagam, ea quæ sunt consequuta, liquido demonstrant. Non enim copioso isto tot suorum supra millia centum triginta aut quinquaginta ciuium sanguine, Germania violatæ fidei Christianæ scelus potuit expiare, sed longè acerbiora Deus optimus in eam ad suum verum Euangelium reuocandam immisit flagella. Si enim historiæ Germanorum merentur fidem, videbis ab anno 1510. vsque ad 1530. partìm ex Germania, partim ex vicinia Saxonico isthoc veneno infecta, à latrocinantibus Turcarum cohortibus, in miserrimam vereque Babylonicam captiuitatem abducta esse supra sexaginta millia, vt occisos & rogo traditos hic non supputemus.

2. Plaga. Alia flagella Dei Germaniæ immissa, vt ad auitam veramque rediret fidem.

Aliæ iræ diuinæ flagella in Germanos, à fide catholica deficientes.

Adhæc nè quis indubiam Dei optimi in Germanos iram, hasce fuisse operatā calamitates ambigat, en tibi alia huius rei argumenta certissima, hanc Germaniæ à fide Christi catholica & Apostolica defectionem euestigiò consecuta. Vngariam Turcæ igne ferroque vastant, Budam diripiunt, ac Rege Ludouico suis cum copijs cæso, miserrimeque trucidato, Viennam obsident, ac totam nobis Hungariā hoc anno eripuêre, quæ per annos plùs minùs ducentos, propugnaculi Christianorum vicem contra infestissimos hostes sustinuerat.

Anno 1526

Hungaria capta.

3. Plaga. Terribilis Viennæ obsessio.

Anno 1529.

Posteaquàm verò terribili illo trecentorum milium Turcarum exercitu iterū Viennam obsidente, D E V S optimus non Germaniam solam, sed Europam etiàm totam exterruisset, atque ad resipiscentiam clementer inuitâsset, ostendens, quàm facilè, si voluisset illi donare victoriam, perfidiam Germanorum puniuisset, mox fames septennis Germaniam inuasit: quam euestigiò alia manûs Domini plaga truculentissima insequebatur.

Fames septem annorū per Germaniam.

4. Plaga. Sudor Anglicus.

Subitanea enim illa pestilitatis species, quam Sudorem appellitant Anglicum, vtì ignota, ità sanè horribilis, quàm innumera absumpsit per Germaniam millia? Nam cùm Lutheri per Germaniam in Oceanum vsque proserperet cōtagium, en tibi mox adfuit alia illa apud Prophetam vigilans virga, quæ plurimos ad sobrietatem rectumque animi iudicium, delicijs carnisque voluptatibus aurei illius seculi ætate deprauatum, de perniciosa illa Saxonica peste admoneret atque reuocaret. Exortus est enim sub annum millesimum quingentesimum vigesimum nonum supra modum hominibus notum, morbus non minùs contagiosus quàm subitaneus, qui validissimos quosque repentè abreptos, atque in soporem quendam lethalem demersos, plerunque semper hac ex vita absumpsit. Miro enim Dei consilio non adolescentes, nec senes, sed virilem inuasit potissimùm ætatem. Hāc manus D E I plagam, medicis ignotam, vocitabant (vt diximus) Sudorem Anglicum, cùm ex Rheni fontibus vnà cū Rheni fluxu, sed latissimè Bruxellam vsque expatians, fuerit in Oceanum deuolutus. Certè toto ferè Belgio vehementer grassabatur: cuius vehementia, sæuitia, crebritate factum, vt populus passim haud aliter sese ad mortem adeò subitò irruentē præpararet, quam die paschatis ad sacræ Eucharistiæ communionem. Dies enim festus huic rei passim fuit datus, quo non minori frequentia, licèt ardentiori pœnitentia, Dei populus sacramentis Confessionis & sanctę Eucharistiæ vtebatur, quā solet animo illo solennis communionis Paschalis. Quantum verò hominum per Belgium solum illa acerbissima diuinæ manus plaga perierit, vel vna in hunc vsque diem annua supplicatione commemorat Antvuerpia, vbi die sancti Michaelis clero publicis precibus Deo optimo supplicante, prorsùs inopinatè atq; subitò sistente plaga grauissima, auersa fuit ira furoris Domini, illic vehementissimè effusa.

Aurea ętas ante Lutheri toxicum.

Plaga manûs Dei medicis ignota.

Timor salutaris populo Dei ex Sudore Anglico incussus.

5 Plaga. Aliæ plagæ Christianorū post Lutheri abominatiōes in orbem ca. effusas.

Nunc vt captas à Turcis fidei hostibus infestissimis silentio obruamus, Albam Regiam anno 1520. Rhodum illam nobilissimam insulam anno 1522 occisum Vngariæ regem cum felici illa Vngaria

capta anno 1526. Romam etiàm anno 1527. captam: vtì & irrecuperabilem per Selandiam & Hollandiam inundationē, quæ anno 1530 tot hominum millia cum aliquot insulis, Cortenum aliaque oppidula non pauca deuorauit, pagosque p'urimos: cogita quæso lector, quot hominū millia internecióe deleuit illa seditio Helnetiorum anno 1531. à Zuinglio excitata: in qua cum istius Euangelici belli authore Zuinglio præter ciues plurimos Tigurinos, etiam sexdecim prædicantes siue Pastores periêre.

Bellum ciuile Heluctiorum. Anno 1531. septima de Septēbris.

Porrò reliquas iræ furoris Domini hic commemorare plagas ob Lutheri corruptelas populo Dei inflictas, longius foret, quàm vt sermoni nostro conueniat, potissimùm cùm tibi nota sint bella, nō tam à Turcis per Austriam, Galliam, atque Corsicam, quàm Francis & Belgis mutuo sanguine multa perlustra in annum vsque millesimum quingentesimum quadragesimumnonum, & deindè ab anno 1552. in annum vsque 1559. protracta Quibus quidnam aliud obsecro tam eximiè est cōfectum, quàm quòd animis principum vtrinquè bello acriter cum fratribus gerendo intentis, contagium illud Lutheranæ, immò veriùs Zuinglianæ, adeoque Anabaptisticæ pestis, populi pectora passìm incredibiliter infecti fuerit depasta? Dum enim omnis consiliorum suorum prudentia contra publicos reipublicæ hostes tota inuigilat, malum illud intestinū iamdudùm sparsum dum nimìs in populi visceribus optato belli ocio alitur atque fouetur, magno reipublicæ periculo adolescit. Quod vtì nunc per biennium Gallia, quondàm florentissima, iam suo miserrima experitur malo, & Valentianæ quid Euangelici moliantur, si rerum potirentur, suo docuêre facto: ità pij rerumque communium haud imperiti, alijs quoquè verentur, ni prudentissimo vigilantiorique occurratur consilio.

6. Plaga. Bella Gallorū & Belgatum.

Belli Gallici tempore pestis hęc refecō maximè serpsit, dum reges toti bello inuigilabant.

Illud verò bellum quod vocant Smalcaldicum, quorsùm hic recensere fuerit necessarium, quod, à Luthero malè persuasi, in Cæsarem Carolum quintum suscepêre quidam infeliciter, licèt ijs essent instructi armis & copijs, quibus initiò Cæsar longè impar futurus videbatur, nisì Deo protectore & adiutore munitus fuisset? Pollicebatur Lutherus certam victoriam, sed rei euentus pseudoprophetæ illius coarguit vanitatem.

7. Plaga. Bellū Germanicum. Anno 1547

Nuperam illam acerbissimam dirissimæ famis plagam hic prætereo, quæ Belgium ac Germaniam secundam tantùm non enecauit, plurimis fame intereuntibus, plurimis ventrem famelicum fabis paneque paniceo, glandibus, adeoque siliquis, saturare cupientibus.

8. Plaga. Fames inaudita per Belgium. Anno 1557.

Porrò bellum illud Italicum, quod sub Paulo quarto adeò Romam afflixit, cum sequuta mox illa Tiberina exundatione: rursùs hodiernos Galliæ tumultuantis motus, quid opùs est cōmemorare, quos pij omnes collachrymantibus intuemur oculis? Certè quorsùm ista Euangelicorum spectet tragœdia, vel vnum illud loquatur, quod nupèr priuilegio regio est inuulgatum, putà nefandissimum Geneuæ initum fuisse consilium de rege Francisco secundo, Regina vxore, Regina matre & eius liberis, Proceribus, bonis Magistratibus, ad certam diē cōmodo loco per insidias trucidandis. Cuius crudelissimæ conspiratiōis, author defensionis primæ, Bezam profitetur principem, Caluinum authorem, Orhomanum subsignatorem, Spifamium suasorem, omnes deniquè Galliæ prædones & lanistas fuisse conscios.

9 Plaga. Bellum Italicum & Gallicum

Anno 1556. Anno 1560.

Quidnam spectent Euangelici

Defensio Regis et Religionis, Fol. 16.

Deindè quidnam sit expectandum ciuitatibus licèt opulentissimis, vna loquitur Rothomagus, tam exhausta, quā bello vexata, euersa, perdita.

Rothomagus.

Quid Lugdunum vrbem referam tam afflictam, tam egenam, tā miserabilem, vt dudùm opulentissima & pecuniosissima, nunc scribatur tam paupercula, quasi nunquàm ibì fuerit pecunia?

Lugdunū.

Quid deniquè Aurelias tam exhaustas, ac nunc suo à Rege mœnibus priuatas?

Aureliæ.

Quid Turones tam expilatos, tam subrutos, ac sacris illis thesauris expoliatos? Vndè scribunt Bezam cum suis manipularibus argenti marcas 2000. auri verò

Turones.

Claudius Sanctius.

verò 1000. suffuratum, præter gemmas & monilia, ornamentaque eximia, tanto prædandi furore, vt nec ferrum, nec clauum fecerit reliquum.

10. Plaga. Bellum Liuonicum. Anno 1558. Porrò nè quid ambigant Germani aut Galli, quin plagæ dudùm commemoratæ, certissima sint Dei optimi maximi iustissimè iratissimi flagella, vnum dictis addam, quod inprimis ad rem præsentē illustrandam faciat. Liuonia Christianæ suæ pietatis atque auitæ religionis per Lutheranismi soporem oblita, quasnam dederit anno 1558. pœnas, notissimum est. Pacta quidem violârat cum Moscouitarum principe pridem inita, aliaque iustis offensionibus dignissima designârat: sed primaria tantæ calamitatis causa, fuit Catholicæ religionis deprauatio atq; apostasia, quemadmodùm & ipse Moscorum imperator Basilius literis ad Ferdinandū Cæsarem anno 1560 datis minimè dissimulat. Disertis enim verbis declarat proptereà sese illis iustissimum bellum intulisse, quòd iuramentum Christianum neglexissent, templa cõtumelijs affecissent, ea in latrinas cõuertentes, imagines Christi Domini, Deiparæ, Apostolorū & Martyrum partìm exussissent, partìm in loca abiectissima reiecissent. Propter hæc aliaque in Deum optimum & catholicā eius religionem abiectam scelera & sacrilegia, quàm tragicam vereq; Turcicam sint perpessi ciues Torpatenses ac vicini calamitatem, ex libellis ab oculato teste D. Philippo Olmeno, per Tilmannum Bredenbachium dudùm scriptis notius opinor, quàm vt hic repetendum sit fusiùs. Quid enim illi Torpatensi nobilissimæ prouinciæ post famem, pestem, bella intestina, quibus ad resipiscentiam redinuitârat pater ille cælestis benignissimus, supererat cladis funestæ, præterquàm extrema calamitas, qua partim trucidati, partim in longè miserrimam sunt redacti seruitutem?

Calamitatis Liuonicæ causa, fuit defectio à fide catholicæ ecclesiæ.

11. Plaga. Clades Gallorum. Anno 1562. Nunc superioribus adde Gallorum cladem, quam ciuile bellum, Caluino dictatore concitatum, à Beza Centurione gestum attulit, quæ æstate illa anni 1562. supra quinquaginta absumpsit Gallorum millia, hyeme verò ad D. Thom supra triginta deuorauit millia: cùm princeps Condæus fuit quoq; compræhensus, & posteà heros ille Guisianus in Aureliana obsidione proditione heu nimiùm impia trucidatus, & Vendomius ictu bombardæ perditus.

Vide consilium ad Galliam desolatam.

Pestis. Anno 1563. Anno 1564. Iam pestem illam cogita, quæ vti anno superiore Londini 40000. absumpsit, & hoc anno 1564. Dantisci non paucioses: ità Lugduni hanc sic grassari aiunt, vt in solitudinem propè videatur redactum. Quis verò tandem sit pestilitatis istius passim per Gallias, passìm per Germaniastam atrociter grassantis finis aut modus, Deus optimus nouit, qui nos tādem respicere dignetur benignus. Porrò quidnam ille terræmotus per Sabaudiam iuxta Nizam præsagiat, qui sex aut septem absumpsit oppidula, quisq; secum prudenter reputet.

Terræmotus horribilis à 20. Iulij, vsq; ad sextam Augusti.

Has atrocissimas Dei optimi maximi plagas in Germaniam Galliamque post abominanda isthæc impurissimi Lutheri & aliorum pseudoapostolorum fideique apostatarum ac proditorum contagia effusas, vbì mecum tacitus reputo, non aliud per Lutherum re vera effectum videre mihi videor, quàm captiuitatem verè Babylonicam, immò Turcicam esse pijs inductam. Certè Ioachimus Camerarius Lutherum causam turbarum omnium, quibus Germania tantoperè affligitur, proclamare ausus est, vti ait Stoltzius, culpamq; omnium ærumnarum quibus adhuc conflictatur respublica, transfert in Lutheri contentiones. Huic suffragatur & Galliæ lugubris ista sors longè miserrima, quæ vti Germania, & ipsa nouum sequuta Euangelium, non potest non profiteri sese hasce perniciosas ærumnàs suo vni Caluino; eiusque discipulis Gallis, Bezæ, Othomanno, Spifamio, acceptas ferre debere. An verò Lutherus Antichristus sit ille, per Apocalypseos diui Ioannis prophetiam designatus? vt quidam voluere, id quidem arithmeticis & Pythagoricis literis supputantes, illi viderint, quos ad Lindanum dialogo tertio sui Dubitantij, ex quo hæc omnia desumpta sunt, remitto, vbi illa ad amussìm discutiūtur. Nunc ad eos, qui illum in diuorum numerum adscribunt, venio.

Turcicæ captiuitatis faciem per Euāgelicos Germanijs & Gallijs inductam.

In somnio Lutheri, & indefensione.

Lutherus an Antichristus.

Lutherus an sanctus dicendus, qui sancta omnia suo impuro luto contaminauit.

Nam quòd illi sanctum faciunt Lutherum, nihil sanè alienum ab hæreticorum ingenio faciunt. Ità enim & alij cum veros aboleuissent Dei Sanctos, sese suosque in illorum subrogarunt locum apud suos: sed non apud Deum, nisi fortè suum Deum diabolum, cui seruiunt, à quo æterna immortalium ignium suis pro erroribus receperunt præmia, aut potiùs tandèm accipient definita, vbi ille aduenerit finis. De omnibus enim Hæresiarchis est longè verissimum, quod Lutherus de Ario ex D Augustino libro de Concilijs demonstrat, quotidiè ingrauescere, inquiens, illius pœnas apud inferos, quandiù error ille maneat.

Quod si verè de Arrio vnius dogmatis authore dixit, teste Luthero, Augustinus: quid eum de isto suo Augustiniano apostata Luthero pronunciaturum existimas, non vnius aut alterius erroris reo: sed cuius studio vniuersæ propè veterum hæreticorum hæreses sunt in orbem summa cum Christiani populi pernicie reuocatæ? vti superiùs declaratum est. Quibus in erroribus cùm sit non tam mortuus, quàm suffocatus, quidnam spei esse queat de eius salute? Certè nihil amplius, quàm de Arrio, Nestorio, alijsque sua in hæresi pertinaciter mortuis. Nisi quòd de illis ambigit Lutherus, an suis in erroribus sint mortui, de Luthero autem nullus. Quanquàm enim belli illi commilitones atque combibones, qui sese morienti atque postremùm cœnanti adfuisse testantur, libello in vulgus sparso Iustus Ionas, Michael Cælius, & Ioannes Aurifaber Vinariensis aiunt, quòd post aliquot dies morbo conflictatus sese admodùm moderatè in cœna gesserit, atque tota ferè nocte fatigatus morbo suauissimo citra omnem molestiam obdormierit, tamen haud temerè R. P. Hosium literis prodidisse credas. Lutherum benè potū ac hilarem, postridiè manè in lecto repertum fuisse mortuum.

Libro de Concilijs.

Mors Lutheri.

Sed licèt Lutherus inter nobiles illos illustrium Comitum & Comitissarum, dominorum Doctorum, & magistrorum Chirurgorum manus emiserit spiritum: non plus istud tamen nouato eius pseudoeuangelio conciliare debet aut gratiæ aut admirationis, quàm quòd Dionysio tyranno post tot sacrilegia nauigaturo, secundi spirabant venti: aut quod Dauidi Georgio hæresiarchæ impijssimo, holosericato, purpurato, coronato pomposa contigerint funebria. Etsi enim plerosque pseudoprophetas Deus optimus iustissimis pœnis hac ex vita excruciatos ad immortales æternorum ignium abripuit eruciatus: quosdam tamen in speciem honestè mori, honorificeque sepeliri permisit, quemadmodùm & Luthero (vt aiunt sui) & Dauidigeorgio quoddam ad tempus concessum videmus.

Mors hæresiarcharū nō semper ipsorum sacrilegijs respōdet hac in vita.

Cæterùm quò liqueat, quàm vanus fuerit propheta Lutherus, vnum illud iactatum eius oraculum prodit, quod de Romano episcopo, vti narrat Bugenhagius Pomeranus, composuit:

Lutherus vanissim⁹.

Pestis eram viuus, moriens tua mors ero papa.

Cùm enim iam annos plùs minùs octodecim sit mortuus, adeò pestis istius Lutheri morte Romana ecclesia non est euersa, vt deficientibus turmatìm ad Zuingliana castra Lutheri discipulis, illius res sint longè confirmatiores: Adeò vt si suos in discipulos Lutherus suam conuertat prophetiam, hoc modo:

Pestis eram viuus, moriens tua mors ero Saxo:

verissimè iam Balaam nouum prophetâsse dixeris, maximumque istum prophetam iusto elogio exornâris. Nulli enim ille aut pestis atrocior, aut mors acerbior fuit, quàm illis, quos à catholicæ ecclesiæ vnitate abstractos, in suos errores & priuatas opiniones pertraxit.

Lutheri morte Saxonica ecclesia debilitata, & catholica cōfirmata.

Quòd si Caluinistis fidem habeas, iactitant libellis in vulgus editis Lutheranismum esse suo studio ac diligentia euersum, cùm innumeri quotidiè ad Caluinū deficiant Lutherani. Istud seriò triumphat ac præ cæteris impotentissimè gloriatur ouaturus Clebitius libro de Victoria veritatis & ruina papatus Saxonici. Huic Sacramentariorum victoriæ (proh Deum immortalem) nimis gliscenti suffragantur publicè & priuatim non pauci Euangeliti professores, ad rauim vsque, immò ad ignem & rogum vsque (sed exclusiuè) Lutherismi: qui nōdùm satis quæstus aut gra-

Lutheranismi ruina & euersio per Caluinistas.

gratiæ popularis vident, cur fidei suæ nomen mutent publicè Sic miseri isti re ipsa explent, quod D. Paulus Spiritu DEI doctus, de hæreticorum pronunciat ingenio: Corrupti mente, resistunt veritati, reprobi circa fidem, errantes & in errorem mittentes, seductores, & in peius proficientes, siue impietatem augentes, sed non proficient vltrà, neque ampliùs quàm Deus patiatur, augescet improbitas impia. Insipientia enim illorum & amentia omnibus erit (ô vtinàm citò) manifesta & euidens. Hactenus Lindanus. Vide reliqua in Iudæis, & Mahomete. De eodem Luthero vide historiam fideliter conscriptam à Ioanne Cochlæo ab anno Domini 1517. vsq; ad annum 1547 inclusiuè, & ad posteros enarratam, & Parisijs impressam 1565.

1. Tim. 3.

LVTHEROPAPISTAE. 16.

LVtheropapistas (vt inquit idem Lindanus sui Dubitantij dialogo secundo) vocat Ioannes à Lasco VVestphalum & coniuratos, nimirùm qui Lutherum sectati, videantur Romani pontificis excommunicationem, qua Sacramentarios suis eijciũt Synagogis, imitari. Alij enim Lutherani his sunt æquiores, qui nec Zuinglium damnare sustinent, neque ab eius loquendi formulis abhorrent, re ipsa liquidò declarantes, quid monstri domi alant, si modò per principes, quibus adulatores aduersari non audent, liceret. Certè si vera narrat Heshusius, hoc nomine rectè censeantur VVittenbergenses & Lipsenses doctores, qui & libris editis docent, licitum esse suscipere doctrinam Romani pontificis, & omissa confessione esse parendum impio magistratui. Quid, quod Illyricus cũ suis manipularibus præfatione quintę centuriæ historiæ ecclesiasticæ Magdeb. ait Lutheranorum quosdam (notans VVittenbergenses & Lipsenses Theologos) suum peccatum sicut Sodoma prædicare, corruptelas & lapsus atroces (doctrinæ Lutheranæ) palliare, immò pro optimis operibus defensare? Multos præterea, inquit, cessisse Romano pontifici, eum esse œcumenicum, eique iurisdictionem paradisi, hoc est, Ecclesiæ restituendam esse? Cessio facta est, ait, in articulo de libero arbitrio, in gratiam Papistarum: Cessio facta est, quod principaliter fide iustificamur: Cessio facta est, quòd opera sunt ad salutem seu iustitiam necessaria: Cessio facta est, quòd Cæremoniæ Romani pontificis sunt recipiendæ, tantùm vt crux auertatur. Sic Illyricus de suis syneuangelicis, Lutheri titulo gloriantibus. Ex quibus alijsque causis, Lutheri Euangelio repentinum ominatur diuinatque interitum, tragicum exclamans: Perit, idque repentè veritas per Lutherum patefacta.

Illyrici querela de Lutheranorũ apostasia.

Tales quidem habet Germania superior, qui syneuangelicorum censura vtrique parti placere student. Verùm sunt & per Belgium non obscuri nominis, qui sese, velut loquuntur, neutrales gerunt, qui in catholica & Romana permanentes (quod verbis quidem aiunt) Ecclesia, de fœdis aliquot eam repurgare conantur erroribus. Si de hominum moribus satagerent corrigendis, nos sanè vltroneos haberent suffragatores. Iam verò cùm erroris notent, quod est erroris vacuum: rursùs pro Euangelio arripiant, quod Euangelio est contrarium: homines miseri frustrà sensu carnis suæ inflati, aliud consequuntur nihil, quàm vt ab vtraque parte audiant malè, ac à neutra pro suis agnoscantur: vtrinquè reiecti, vtrinquè damnati, ac ferè proscripti. Vndè verè Semicatholici appellantur, quòd ista professio ad salutem non plùs ipsis profuerit, quàm Iudæis vnum eundemque DEVM colentibus, veri Dei cognitio atque cultus Iudaicus. Qui enim non est mecum, (ait veritas Christus) contra me est, qui contra CHRISTVM est, DEI filius, nedùm hæres DEI, aut cohæres Christi, esse nequit.

Neutrales qui dicantur.

Rectiùs ab eis fieret, vt vel toti essent calidi, vel toti frigidi: sed quia sunt tepidi, ab omnium ore euomuntur.

Matth. 12. Luc. 11. Rom. 8.

LV-

LVTHEROSIANDRIani. 17.

LVtherosiandriani (eodem Lindano authore) siue Brentiani, à Ioanne Brentio dicti, sunt sectâ Semiluthe- rani, nimirùm qui hac nostra ætate Lutherum Osiandro conciliare student. Is enim epistola ad Ducem VVittembergensem anno 1552. docet cum Luthero contra Osiandrum, hominem hac in vita imputatiuè haberi iustum: & post hanc vitam cum Osiandro contra Lutherum affirmat hominem oportere eadem iustitia, qua DEVS essentialiter iustus est, iustum re ipsa fieri. Hunc sectantur Theologi Tubingenses, teste Staphylo in Defensione.

Ioannis Brentij Osiandrum cum Luthero conciliate cupientis impietas.

LVTHEROZVINgliani. 18.

LVtherozuingliani (vt author est idē Lindanus) sunt etiàm sectâ Semilutherani, ad secundam Euangelicorum nostri temporis classem spectantes, videlicet qui Luthero cum Zuinglio, hoc est albo cum nigro, conuenire posse sibi persuadent. Huius sententiæ accusatur passìm Melanchthō, rectè cothurnus Germanicus ideò dictus: qui sub finem vitæ à suo Helia Luthero tantoperè veri Euangelij nomine tandiù prædicato, ad Zuinglium, pridèm licèt hæreseos à se notatū, adeoq; scriptis suis oppugnatum, desciuit, disertis verbis in iudicio suo de cœna Domini ad Comitem Palatinum. Anno 1558. Brentium quoq; huius à Lutheri Euangelio defectionis accusat Amsdorffius, quod noluerit condemnare Zuinglium, sed cum Luthero conciliare moliatur, præfatione in librum Iacobi Andreæ, horum sectam.

Melanchthon quarè cothurnus Germanicus dictus.

A Luthero ad Zuinglium defecit.

Idem quoque facit Brentius.

Confessione puræ doctrinæ.

LVTHEROCALVIniani. 19.

LVtherocaluiniani, sunt ex Mollium Confessionistarum huiusce tempestatis factione: qui authore Staphylo simulant bellè Lutheranis cum Zuinglianis conuenire in re Sacramentaria, conanturq; hominibus persuadere, esse tantùm logomachiam, non de re certamen. Vide de Cœna Domini librum Iacobi Smidelini Clypeati. Vide etiàm Nicolaū Amsdorffium in sua confessione, qui fraudem istam Smidelini grauiter reprehendit. Hæc Staphylus.

ELENCHI ALPHABETICI OMNIVM HAERESVM LIBER VNDECIMVS.

DE LITERA M.

MACEDONIANI. 1.

MAcedoniani, à Macedonio episcopo Constantinopolitano dicti sunt, qui Constantij Imperatoris & Liberij summi Romanorum pontificis temporibus suam hæresim instituit, circa annum Domini 359. Ab hoc quoque Macedoniana hæresis appellata est.

Hic enim, teste Ruffino libr. 1. historiæ ecclesiasticæ, cap. 25. & diuo Augustino lib. de hæresibus ca. 52. Spiritum sanctum esse minorem patre & filio, & non eiusdem substantiæ cum patre, sed esse meram creaturam statuit. Quanquàm eandem etiàm hæresim priùs docuerat Arrius qui sicut filium dissimilem patri, & esse creaturam dixit, ità quoquè de spiritu sancto idem cum asseruisse perspicuū est.

Macedonij hæresis.

Arriana hæresis differentia.

est. Sed quoniam Arrij sectatores dissecti fuere, quibusdam affirmantibus filium quodammodò similem patri, licèt non eiusdem substantiæ, (qualis extitit Eunomius, corpore quidem & animo lepro- sus, sed artis dialecticæ callentissimus) alijs autem asserentibus filium per omnia similem patri, sed spiritum sanctum esse illis prorsùs dissimilem, meramque fore creaturam, quorum dux fuit Macedonius: ideò hæc hæresis Macedoniana vocitata est, quòd sub Arrio magis de filio disputatum, atque conflictatum sit, quàm de spiritu sancto. Hi quoquè Pneumatomachi, id est, spiritus sancti impugnatores, sunt appellati, à πνεῦμα græcè, quod spiritum latinè significat: & μάχομαι, quę vox idem quod pugno, designat. Nam vbi in sacris literis (vt annotat Didymus libro de spiritu sancto) τὸ articulus præponi inuenitur, spiritum sanctum semper significat: adeò quidem, vt πνευματόμαχος idem significet, quod Spiritussancti oppugnator.

Eunomius

Pneumatomachi, Macedoniani appellati.

Hæc autem hæresis, in Constantinopolitana synodo secunda vniuersali, centū octoginta patribus celebrata, damnata fuit, anno 383 sub Gratiano Cæsare, probitate & eruditione non solùm claro principe, sed & syncero Christianæ religionis cultore, & Damaso Romanorum pontifice.

Macedoniana hæresis quando damnata.

Quomodò verò ad episcopalem Byzantij dignitatem Macedonius peruenerit, disertis verbis describit Nicephorus Callistus ecclesiasticæ suæ historiæ lib. 9. ca. 4. & 7. in hunc modum: Constantinopoli verò, inquit, tumultus alius ecclesiam inuasit. Alexandro enim episcopo, qui precationibus Arrium expugnauerat, episcopatûs quidem sui 23. ætatis aūt nonagesimo octauo anno, vita defuncto, de episcopi electione ingens motus est exortus. Superstite nanque Alexandro, non multa Arriani vsi sunt libertate, superioresq; eis fuère homousiani, hoc est, qui consubstantiale profiteri docuère: quòd s. Arrium fœdissima morte, per diuinam prorsùs vindictam, absumptum vidissent. Vt verò Alexander mortuus est, plebs in duas partes scissa, ad apertas progressa est inimicitias, & contentio dubia multitudinem occupauit. Nicenæ enim fidei sectatores Paulum episcopum designabant, Arriani autem Macedonio sacram administrationem committere cōtendebant. Nam in extrema senectute Alexander iam moriturus, cùm eius familiares cum rogarent, cuinam suam sedem committere vellet, è duobus his, Paulo nimirùm & Macedonio, alterum eligēdum eis suasit. Ac si quidem episcopus creandus est rebus diuinis probatus, & ad docendum idoneus, Paulum habetis, inquit, presbyterum, qui ætate quidem iuuenis est, animum verò senilem obtinet: Sin deligendus qui rebus agendis aptus sit, & ad cōsuetudinem magnorum virorum, qui cum potestate rempublicam gerunt, accommodatus: ea re, & prætereà rel gionis specioso obtentu, multis modis præstantior fuerit Macedonius. Et ambos Macedonij laudatores testimonium ab Alexandro tulisse dixerūt: Paulum quidem, vt doctrina & eloquentia clarum: Macedonium autem, veluti vita meliorem. Visus est itaque Paulus eruditione singulari fuisse, & ad docendum in ecclesia valdè commodus: tractandis autem prophanis negocijs, & in hominum conuictu, posteriores partes tulit: sicutì pericula, quæ ei accidère, ostenderunt, quorum ille nullum, sicutì harum rerum periti faciunt, discussit. Et quamuìs multitudini vehementer charus esset, malè tamen ab eis est acceptus, qui Nicena decreta oppugnārunt. Ac prima statim accusatione, quasi non secundùm leges viueret, sede deiectus & exilio damnatus est. Nam cùm in ea ecclesia, quæ Pacis nomen obtinet, cum prærogatiua defuncti episcopi sententiæ, is episcopus esse renunciatus, eius electionem Imperator qui peregrè tum aduenerat, grauiter tulit. Quapropter concilio veterum Pauli inimicorum coacto, illum quidem vt sacro munere indignum deiecit, thronumque Eusebio Nicomediensi concessit: quum quidem id canon ecclesiasticus interdiceret, episcopos ex vna vrbe in aliam transire vetans.

Alexandri episcopi Cōstātinopolitani mors.

Alexander moriturus, duos per optionem si bi designat successores Paulum vel Macedonium.

Paulus Cōstantinopolitanus episcopus electus, cuius electionē ægrè fert Imperator.

Cùm autē Eusebius post aliquot dies diem suum obijsset, non diù à Synodo Antiochena superstes, cœtus piorum studio

Ex cap. 7. Eusebij mors.

Noua Byzantij de electione episcopi seditio.

& ardore quo erga Nicena decreta ferebantur, Paulum in suam ecclesiam reduxere: Tum quoque Arrianorum factio,& Theognidis atq; Thedori Perinthij (Heracleotem eum nominant) sectatores, in ea quæ Pauli dicitur ecclesia, cōuentu acto, Macedonium Constantinopolitanum elegerunt episcopum. In quibus quum alij multi, tum Vrsicius & Valens, alter quidem Singidonis superioris Mysiæ, alter autem Mursorum superioris Panoniæ episcopi fuère. Qui posteà tamen resipuere,& libello pœnitentiæ Iulio Romæ episcopo oblato, consubstantiali assensere,& ad communionem admissi sunt.

Magni ecclesiæ motus per Arrianos pro Macedonio contra Paulum excitata.

Tum autem acres Arrianæ opinionis æmulatores, non paruos ecclesiæ motus excitârunt: quorum vnus etiàm Macedonius fuit. Ciuili nanq; ex ea causa bello exorto, plebs quotidiè ferè seditionem cōcitabat & multitudine vtrinq; concurrente, plurimi atterebantur atque peribant. Qua re Imperator cognita, quum adhuc Antiochiæ moraretur, ira percitus Hermogeni duci, qui tum in Thraciam missus fuerat, mandauit, vt ex itinere cū equestri manu in vrbem imperatoriam diuerteret, & Paulum ecclesia eijceret.

Cōstantius ad eijciendum ecclesia Paulū, Hermogenem ducē Constantinopolim mittit.

Qui vbi affuit, & imperata facturus militarem manum adhibuit, plebs ei restitit. Eam verò, ad vim vindicandam paratam videns Hermogenes, ampliùs etiàm militari robore institit. Ibi multitudo ad seditionem & tumultum paulatìm concitata, præter rationem ad impetum prosiluit: & deindè vnà simul omnes ruentes, Hermogenis domū incendere ipsumque occidere: fune quoq; ad pedes eius alligato, per vrbis vias traxère.

Hermogenes à plebe furente interficitur.

Hæc vbi ad Constantium sunt relata, equo vectus Constantinopolim venit. Et quum grauiter in multitudinem animaduertere statuisset, noxam eis, quòd lachrymantes ei obuiàm ierant, remisit: ira omni in Paulum conuersa, quem non solū throno, sed vrbe etiàm eiecit.

Cōstantius Paulū proscribit.

Macedonio quoq; succensens, vt seditionū, tumultuū, atq; adeò cædis Hermogenis authori, qui iniussu suo episcopatū recepisset, atq; electione eius neq; comprobata, neq; abrogata, in ea qua conuentus agebat, ecclesia, eū sic manere passus, Antiochiam reuertitur.

Ex cap. 8. Catholici episcopi ex Oriēte Romam profugiunt.

Paulus autem & Marcellus Ancyranus, & Lucius Adrianopolitanus, Asclepas quoq; Gazæorum episcopus quòd fortiter Arrianis restitissent, & ob id episcopatus suos deponere coacti fuissent, Romā confugiunt, vbi Athanasius sua itidem dignitate spoliatus, tunc temporis agebat. Constante Constantini minimo natū filio toti Occidenti imperante, Horum causam vbi Iulius antistes Romanus cognouit, & eos consentientes sibi de Nicenis decretis inuenit, communione eos est dignatus.

Ecclesiæ Romanæ vetus priuilegium. Socrat. lib. 2. cap. 15. Sozom. lib. 3. cap. 8.

Pro amplitudine autem sedis suæ ex veteri priuilegio & prærogatiua, persuasum habens, omnium vbique episcoporum curam & iudicium ad se pertinere, datis cuique liberrimè scriptis literis, suas eis ecclesias reddidit, eosque in Orientem remisit: eos qui temerè illos exauthorassent, perstringens, vt qui non recta sequerentur consilia, motusque & turbas ecclesijs crearent, neque semèl Nicææ factis fidei decretis starent. Ad hæc præcepit, vt quidam ex eis ad diem constitutum Rōmæ præstò essent, qui rectè sententiam in condemnatos latam esse probarent. Si minùs, minas addidit: nisì à rebus nouandis desisterent, se ab eis sacras exacturum pœnas. Paulus ergò & qui cum eo erant, missis ad Orientales Episcopos literis, ecclesias suas receperunt.

Orientaliū episcoporū ad Iulium Rom. antistitē acres literæ.

Illi contumeliam esse rati Iulij obiurgationem, Antiochiæ congregati, de sententia omnium epistolam ad eum misere, luculenter quidem illam scriptam, ironijs autem aculeatisque verbis refertam, forensemque & iudicialem in modum compositam, & quæ styli vi & grauitate, minarum expers non esset.

Ex cap. 9.

Constantio item Imperatore Antiochiæ agenti scribentes, illos vt seditiosos homines à se expulsos esse, sunt calumniati. Ille vbi Paulum recuperâsse locum suum audiuit, admodùm ferocijt: & ad Philippum vrbis præfectum, secundam àb imperiali potestate dignitatem tum obtinentem, scripsit, vt Paulo vrbe eiecto, Macedonio ecclesiam traderet. Philippus ex Hermogenis casu cautior factus, quòd multitudinis furorem metueret, arte quadam rem est aggressus. Priusquàm enim ea vulgaretur, perindè quasi de publicis

qui-

quibusdam rebus consilium habiturus, Paulum ad se in Zeuxippum (quód publicum & celebre, amplissimumq; est lauacrum, posteà Numerorum cognominatum) vocauit, eiq; decēti cum honore aduenienti, Imperaroris literas exhibuit Ac hominem per palatium imperiale, lauacro quod diximus vicinum, ad mare deductum, nauigioq; impositum, Thessalonicam misit: quam etiàm patriam eum habere, & à maioribus suis indè oriundus esse dicebatur. Eidemq; Oriente toto interdicēs, in Illyrico & vlterioribus terris, viuendi liberam permisit potestatem.

Constantij iussu Paulus episcopus Constantinopolitanus in exilium mittitur.

Præfectus ex eo loco, vnà cum impio Macedonio, incitato cursu in ecclesiam ire contendit: & multitudo ex omni hominum ordine mista, ea re audita, pro se quisq; locum anteacapere festinans, ad cā ecclesiam cucurrit. Innumeri prorsùs, qui eò confluebant, erant. Et militaris manus armata, ad terrorem plebis consequebarur. Atque ea vbi proximè ad ecclesiam venit, nec ei accessus propter vndiquè concurrentem turbam pateret, milites vi homines reijcere per audaciam cœperunt. Quum verò illi propter multitudinem oppidò in angustum redactam, cedere & considere non possent, resistere eos, milites, neque sponte transitum dare velle opinati, strictis vsi gladijs, veluti reluctantes cecidere, multosque (vt fieri solet) neci dedere. Non pauci etiàm inter se conculcati atq; attriti interijsse dicuntur: ità vt occisorum turba trium millium centum & quinquaginta numerum superauerit.

Macedonius in possessionem episcopatús Constantinopolitani deducitur.

Cædes hominū multa in ingressu Macedonij in ecclesiā Cōstantinopolitanam.

Porrò Macedonius, perindè atquè noui nihil factum esset, tanquàm innocens & purus, in * Epibateriorum introitusq; arcanioribus sacris, quasi ex aliqua præstigiarum scena aliquis, aut Deus (quod dicitur) ex machina, de improuiso Hierarcha apparens, à præfecto magis, quàm ex ecclesiæ consuetudine, ab episcoporum ordine in thronum est deductus. Ad hunc modum, & per has cædes, Macedonius & Arriani ecclesiam occupauere. Ità etiàm Paulus solum iniqui exilij gratia vertere est coactus. Hactenùs de Macedonij ad Episcopalem dignitatem intrusione. Quæ verò mala cùm ille, tum Arriani consubstantiale colentibus intulerint sub synodum Seleuciæ congregatam, operæprecium fuerit audire ex eiusdem Nicephori libro nono, capite quadragesimosecundo, qui sic habet:

Epibateriū nunc Inuectiturā vocant.

Macedonius vir sanguinarius, subitò episcopus appâret.

In Oriente, priusquàm synodus Seleuciæ coiret, non minores erant turbæ, quàm in Occidente. Et controuersia in eo tantùm erat, quòd partìm quidē consubstantialem, partìm autem æquisubstantialem filium dicerent. Arrianæ porrò hæresis propugnatores ingenti confidentia ex imperiali inclinatione concepta, effrenato atq; impotenti erāt animo, semperq; nouis studebant rebus. Proindè Macedonius Constantinopolim vicinasque ei præfecturas & vrbes miscens turbabat, episcopos eis quos rebus suis idoneos esse sciebat, designans. Nam Eleusio Cyzicenam attribuit Ecclesiam, qui antehàc loco splendido in imperiali aula stipendia fecerat. Marathonium autem Nicomediæ sacrorum antistitem creauit, qui ecclesiæ ipsius diaconus quum fuisset, egregium se præstitisse virum dicitur, indigentium hominum domicilijs, virorumque & mulierum scholis extruendis atq; curandis. Et quum amborum istorum vita probaretur, affligendis tamen eis qui consubstantialem patri filium profiterentur, nimiùm erant industrij: veruntamen ea in re Macedonio dissimiles. Is etenim non modò crudeliter eos persequebatur qui communionem eius vitarent, sed in vincula quoq; conijciebat inuitos, & iudicibus tradebat. A communione eius abhorrentes, ad eam vi intentata cogebat, multosq; religione præclaros pulsabat, & fuste ora eorum diducens, vel inuitis sacra mysteria ingerebat. Qui quidem ingens visus est esse cruciatus, tormenta alia longè superans. Ad eundem modum & mulieres atque pueros, qui de rebus sacris nondùm instituti essent aut baptizati, arripiens, ad percipiendas sanctas epulas adigebat. Quòd si quis renueret, aut respōsaret, eum plagæ, flagra, vincula, carcer, & quę eis conuenientia sunt, consequebantur.

Turbæ Orientaliū & Occidentalium ecclesiarum.

Eleusius Cyzicenus & Marathonius Nicomediensis episcopi.

Macedonius orthodoxorum acer persequutor.

Horrenda sęuitię eius exēpla in orthodoxos edita.

Macedonij feritas quanta.

Cæterùm vnius atque alterius exempli eius mentione facta, satis omninò erit, quanta Macedonij feritas, eorumque qui cum eo viguêre, crudelitas fuerit & inhumanitas, ostendere. Quarundam enim fœminarum, quæ eius auersabantur communionem, mammas arcis & cistis compressas auulsit. Erant quibus easdem corporis partes nunc ouis ad summum igne tostis, nunc ferro candenti adureret. Insolitum sanè id, exoticumque supplicium, ab ijs qui Christum professi sunt, inuenium, quod ea quæ olim Græcorum Tyranni magno studio & ambitione excogitârunt, longè post se relinquit. Quin multas quoque ecclesias solo æquauit, Imperatoris literas præferens, quæ domus precatorias consubstantiale profitentium statim euertere iubebant. Ex qua causa etiam Nouatianorum ecclesiam, quæ in vico Ciconiæ erat, est demolitus, quòd eos quoque consubstantiali assentiri sciret.

Nouatiani cum orthodoxis consubstãtiale pariter profitentur. Eorum tẽporanea coniũctio.

Hæc cùm à Macedonio ità gererentur, Nouatiani ferè & Catholicæ ecclesiæ consubstantiale profitentes, coniuncti atque vniti sunt, eandem obtinentes sententiam, atque eisdem exagitati malis. Pacem nanque inter se agebant, conueniebant, orationesque & alia communicabant, nullo ab Arrianis, qui ecclesias omnes occupauerant, catholicis relicto templo. Ità consuetudinis assiduitate, & rerum aduersarum æquabilitate, frustrà illi esse, si inter se dissiderent, æstimantes, ad communionem mutuam erant propensi. Et perfecta res fuisset, nisi multitudinis alacritatem parua quædam inuidia intercedens impediuisset, multis morem rursùm vetustum retinendum, atq; communionem imperfectam auersandam esse dicentibus. Eisdem porrò modis Cyzici Eleusius Nouatianos affligebat: item plũ enim eorum ibi prorsùs sustulit. Idẽ qui Mantinij habitabant, & alij quoque in Paphlagonia Nouatiani, patiebantur. Quos eijcere Macedoniani quum non possent, Imperatoris opem implorârunt, qui eis quatuor millia armatorum attribui iussit: fore ratus, vt illi insolito armorum metu cederent atque vincerentur. Verùm res aliter cecidit. Populus enim falcibus & clauis & securibus, alijsque armis, vt fors ferebat, correptis, cum militari manu pro se quisque congressi sunt. Et prælio vtrinquè commisso, multi quidem etiàm ex Paphlagonibus, milites aũt ferè omnes conciderunt. Quamobrem à multis, popularibus etiã suis, Macedonius est reprẹhensus. Alienauit quoq; ab eo beneuolentiæ suæ ardorem Imperator, neq; adeò benè posthàc erga eum animatus fuit, vtpotè qui tot fuisset cædium author.

Nouatianorum persequutio in Paphlagonia.

In ea persequutione Nouatiani Paphlagones vim vt repellẽtes, Macedonianam manum malè accipiunt.

Et quum aliud etiàm quiddã accidisset, Imperatoris erga eum odiũ magis est auctum. Templum in quo vrna & corpus Constantini situm erat, ruinam minabatur. Atq; vbi custodibus eius & sacerdotibus ea de causa non minimus incessisset metus, Macedonius Imperatoris ossa in alium transferre locum volebat. Ea re cognita, multitudo tumultuari cœpit, nefas esse vociferans, magnum Imperatorem ità transferre, quòd ea res nihil à sepulcri violatione differret. Cum quibus verbis etiàm concordabant dogmatis Niceni professores, contumeliam Imperatoris translationem eam esse putantes. Ad id accessit, quòd de industria Macedonio aduersarentur: Ille autem verbis eiusmodi contemptis corpus in templum transfert, vbi etiàm cadauer Acacij martyris est sepultum. Quod cùm fieret, ingens est populi inter se dissidentis facta concursatio. Atq; his factum laudantibus, illis autem repræhendentibus, primùm quidem iniuriam arcentes se tuebantur: deindè verò alteri in alteros conuersi, eò vecordiæ processerunt, vt & eam ipsam ædem sacram, & proximum in circuitu locum, sanguine & cædibus compleuerint. Imperator autem in Occidente tunc temporis degens, vbi quid de paterno sepulcro actum esset, intellexit, graui id tulit animo: & Macedonio, iniuria ab eo affectum esse patrem, qui illum præter voluntatem suam transferre ausus fuerit: ipsum quoquè cædis tantæ multitudinis causam esse, denunciauit. Et posteà ex Occidente ad partes Orientales transijt.

Macedonij multorum bonorum virorũ, atque etiàm Imperatoris Constãtij odium erga se concitat, ob corporis Constantini magni translationem in aliũ locũ.

Populi tumultus in translatione ea exortus.

Cæ-

ex cap. 45. & 46.

Quomodò Macedonius episcopatu Constantinopolitano priuatus fuit.

Cæterùm vt Macedonius throno suo sit deturbatus, multorumque malorum exiguam eam luerit pœnam, nũc postremò dicendum. Acacius (inquit idem Nicephorus) & Eudoxius cum factionis suæ popularibus, qui legati ex Arimino concilio Constantinopolim ad Constantium Imperatorem ex Occidentis partibus haud dudùm reuersum missi fuerāt, & qui cum suis cum eodem Imperatore quæ vellent conficiebant, beneuolentia Principis sibi per aulæ purpuratos conciliata, quum Constantinopoli diutiùs morantes, Bithynos acciuissent episcopos, & quinquaginta illuc conuenissent antistites, Arimini primùm lectam fidei professionem authoritate sua stabilierunt, vtpotē quam eorum suasionibus & dolis deceptus Imperator apprimè laudauerat: illo insupèr addito, se deinceps in Deo nequaquam substantiam aut subsistētiam nominaturos: & prætereà ipsam, aliam fidei formulam vel anteà editam, vel posteà edendam, non recepturos. Existimabant nanq; si ea formula reciperetur, substantiæ nomine prorsùs tacito, Consubstantiale quoquè in alto futurum silentio: quod sanè episcopi occidentales ob Nicenæ synodi reuerentiam magnifaciebant, qui & ipsi Seleuciæ congregati, decē quoquè legatos ea de re ad Imperatorem miserant.

Acacius & Eudoxius Constantinopoli aduersarios episcopos, non ꝓpter fidem, sed varias alias ob caūsas, exauthorant.

Verùm enimuerò Acacius & Eudoxius cum eisdem factionis suæ sequacibus, studio quoquè habuère, quum Byzantij essent, aduersæ partis episcopis dignitatē adimere, non religionis quidem, sed aliarum rerum causa. Communiter quidem, quòd ecclesias perturbāssent, & sanctiones earum commisissent: seorsìm autem vnicuique alij alia crimina intendebant. Atque illi de fidei professione inter se dissentientes, in sententijs exauthorationis, fidei crimen non inserebant. Imperatoris itaque ira quasi quodam subsidio vsi, qua ille quum aduersùs alios plerosque, tum maximè in Macedonium commotus fuerat, propter eas quas diximus seditiones & cædes, necnon ob vrnæ cinerum Constantini patris translationem: & quòd insupèr Diaconum in fornicatione depræhēsum, ad communionem admisisset, ei quoquè dignitatem abrogant. In cuius locum Eudoxius subrogatus est.

Macedonij exauhoratio.

Macedonius ergò Constantinopolitano episcopatu priuatus, eregionē vrbis Orientem versùs, in loco cui nomē Claustra, diutius degens, ibi aduersùs spiritum sanctum blasphemiam ore minimè clauso euomuit, & malè vitam transegit. Porrò Acacius & sectatores eius, Eudoxium in possessionem vacuæ ecclesiæ Constantinopolitanæ deduxerunt, longè ab eis quæ paulò antè iudicauerant, diuersa statuentes. Qui enim non ità pridèm cuidā Dracontio episcopatum, quòd ex Galatia Pergamum transijsset, ademerant, non animaduerterunt, se dum Eudoxium non in vnam, sed iam in alteram ecclesiam transferrent, contraria sibi ipsis decernere & facere. Hactenùs Nicephorus.

Macedonius in Claustris priuatus habitās in spiritum sanctū blasphemiam euomit.

Iniquum iudicium.

Sunt autem qui hac nostra infelici tēpestate, Macedonianam istam reintegrāt hæresim, de quibus in hæc verba scribit Lindanus Dubitantij sui dialogo secundo: Macedonianismum (inquit) secundo concilio Constantinopolitano à patribus ito damnatum, renouauit hoc seculo Farellus Gallus Caluini magister. Hic enim spiritum sanctum negans esse natura Deum, docuit esse motum in rebus creatū, vti liquet in Summa scripturæ Gallica, teste P. Carolo, epistola ad Cardinalem Lotharingum. Vbi & Caluinum asfirmat multa contra symbolum deblaterāsse. Verbis tamen posteà audebant Farellistæ damnare Macedonium, hoc est, suum haud ità pridèm magistrum. Hæc Lindanus.

Macedonianismus ab hæreticis nostris renouatus.

De his rursùs ità tradit Hosius Libro primo de hæresibus nostri temporis: Cæterùm exorti sunt etiàm è schola Lutheri Iohannes Campanus, & ex Hispanijs Michael Seruetus, qui libros aliquot de Trinitatis erroribus, plenos erroribus & blasphemijs, ediderunt. In ijs nunc tandē veteres Arrij & Macedonij errores in lucem reuocare, fidemque quam in Niceno & Constantinopolitano primo concilijs, patres congregati nobis tradiderunt, labefactare conantur. Solùm enim Deum patrem, & neminem alium, adorari & inuocari debere contendunt, quòd ille solus videt corda nostra, quod nulla creatura

Ioannes Cāpanus & Michael Seruetus, Arrij et Macedonij errores reuocant in lucem.

facere potest: & est præceptum veteris legis, vt si quemquam alium adorauerit quis præter Deum solum, occidatur. Ad quem Deum, aliumq; intercessorem, procuratorem, & mediatorem habemus nullū, præter vnum Dominum Iesum Christū. Quid autem aliud his verbis, quàm adoratio, inuocatioque Dei filij, & Dei spiritus sancti prohiberi videtur? Hęc Hosius. De Macedonio vide plura in Marathonio, Eudoxio, Eleusio, & Acacio, eius cōmilitonibus.

MACARIVS ANTIochenus episcopus.

2.

Exortus est anno Domini 640.

MAcarius Antiochenus episcopus primus author fuit eius hæresis, quæ in Christo vnam tantùm fuisse voluntatem & operationem, videlicet diuinam, contendit, Iustiniano Imperat. & Pelagio 1. papa circa annum Domini 559. Hic in sancto & generali sexto cōcilio Constantinopoli habito, à centum septuaginta patribus damnatus est, sub imperio Cōstantini huius nominis quarti cognomento Pogonati, hoc est, barbati, & pontificatu Agathonis papæ, & Georgij Constantinopolitani episcopi, circa annum Domini 710. De qua re prima parte, distinctione 16. fusissimè habetur.

Macarij damnatio.

Huius hæresis fautores, Monothelitæ dicti sunt, ab vna tantùm voluntate, quā Christo tribuebant, à μόνος græca dictione, idem quod vnus significāte: & θέλησις, id est, voluntas. Hinc Monothelitæ, quasi vnam asserentes voluntatem.

Monothelitæ qui.

MAHOMETES.

3.

Nullus hæreticus vnquàm fuit, qui propius accederet ad diui Pauli prophetiam de Antichristo.

MAhometes ille maledictissimus Arabs, adeò præ omnibus Antichristis, Antichristus verus est, vt propemodùm vnus ille omnium olim venturus ipse credi queat. Nec quisquam est aut fuit aliquandò, qui propiùs accedat ad Pauli prophetiam, atq; ille homo hominum nequissimus: Adeò vt nisi alius venerit, omnis prophetia in hoc Mahomete impleta existimari debeat. Illud enim quod in principio adolescentis ecclesiæ seductor diabolus per Arrium perficere non potuit, hoc per hunc Mahometem adimpleuit, omne venenum quod ille in Arrianis sparserat, in Mahometem euomens. Hic mercator vilissimus, princeps latronum, prænuncius satanæ, præcursor Antichristi, complementum totius falsitatis, mendacij, & hæresum, exortus est Heraclij Imperatoris, & Honorij huius nominis primi summi Romanorum pontificis, Dagoberti quoquè Francorum regis, & Sisebodi Hispaniarum regis temporibus, circa annum Domini 630. Mahomet autem idem significat lingua Arabica, quod furor seu indignatio: de quo sic habet Carionis Chronicon lib. 3.

Mahometes. 2.Thes.2.

Anno mūdi 4590. Romæ 1382. Christi 630.

Mahometes, inquit, in Arabia apud Agarenos & Saracenos prophetam se venditauit & regem pariter, idque ex hac occasione. Agareni in ingressu Arabiæ habitantes, semper prædationi & militiæ exercendæ dediti fuerunt Iam verò conciliati Persarum bellis, stipendia meruerunt sub Heraclio. Et cùm renunciatum esset per præfectos Cæsareos, non expectandam ampliùs esse spem stipendiorum, seditionem mouerunt aduersùs duces Romanos. Porrò occasione huius tumultûs publici, potentia Mahometis crescere cœpit. Quandò enim rectore carere non potuit vulgus, facilè adhæserunt Mahometi, qui reliquos omnes & propter opū magnitudinem, & propter alias singulares virtutes facilè antecellebat.

Mahometis vita.

Agareni.

Occasio Mahometici regni.

Cæterùm vt faciliùs in vnum aliquem & certum ordinem redigeret mores populi, statuit non modò in ciuilibus rebus certas leges condere, sed ad vnam aliquā & nouam formam religionis animos vulgi alligare, quò rectiùs omnes in officio continerentur, neque exoriri posset dissensionis alicuius occasio. Videbat enim varias & dissentientes passim esse opiniones de religionis doctrina. Nam dissipata erat concordia ecclesiarum per varias hæreses, & maximè impio dogmate Arrij. Atque vbi errore implicatæ conscientiæ sint, et animi in dubio versantur, suspectā facilè habent doctrinam Christi, & paulo momen-

Mahometis astutia & calliditas.

Ecclesiarū dissensio, errorum et calamitatū omnium causa.

momento huc atque illuc impelluntur.

Mahometi eę religiõis forma.

Itaque nutantibus in hunc mentibus hominum, opportunitatem nactus Mahometes, huiusmodi religionis formam praescripsit, in qua summa illa fidei capita de Christo praetermittebantur, idq; propterea, nè fidei doctrina porrò in ambiguas disputationes vocaretur: sed posita tantùm in rationis captu praeciperet de ciuilitate morum, & ratione honestè viuendi. Id verò plausibile tandèm est naturae humanae: ac proindè legem poena capitali sanxit, nè quis de sua secta disputare ausit. Amplexi itaque sunt hanc doctrinam Gentes, Iudaei, Arriani, & Christianae religionis apostatae. Nam erat haec fides probabilis omnibus: ideò homines dispari genere, dissimili lingua alius alio more viuentes, incredibile est memoratu quàm facilè coaluerint, & creuerint potētia ad fortiter resistendum Romanis. Primùm enim coeperunt Arabiam & Syriae partem subigere. Nam Damasci, regia Mahometis erat. Posteà & in Aegypto potentes facti sunt. Breuiter hęc de initio formidabilis regni Mahometici dixisse satìs sit, in quo primū Arabes & Aegyptij regnārunt, qui se Sulthanos, hoc est, principes appellārunt. Posteà imperium ad Turcas, qui Tartari fuerunt, translatum est.

Sulthanus princeps dicitur.

Mahometis regnum potissima pars Antichristi. Dan.7.

Porrò hoc regnum, potissima pars est Antichristi. Et extant de eo certissima vaticinia in prophetis, quibus seriò monemur à Deo de vitandā hac peste. In Daniele sic depingitur: In bestia illa terribili, q̃ Romani imperij typus est, enasci cornu, prae cuius potentia, tria cornua euelluntur, & oculos habere, & loqui horrendas blasphemias contra Deum. Cornu hoc Mahometes est: oculi, & horrendae blasphemiae contra Deum, Alcoranus & doctrina Mahometica sunt, quae latiùs propagata est, quàm imperij fines spectabāt. Nam vniuersa ferè Orientalis plaga, diabolico hoc dogmate est infecta. Tria cornua, tria illa regna, Arabiae, Syrię, & Aegypti, quae occupauit Mahometes, notant. Ea omnia praedixit Deus, vt admoniti nō offenderemur hoc scandalo: Item nè ignoraremus, vltimum hoc regnum esse, & extremi iudicij diem expectandum esse. Posteritas autem Mahometis non contenta suorum regnorum finibus, cum Caesaribus Constantinopolitanis propter Asiae quoquè imperium dimicauit.

Vniuersus penè Oriēs diabolica doctrina Mahometis infect.

Saracenū regnum dictū est primò regnū Mahometis, & quare.

Saracenum regnum dictum est primò hoc regnum Mahometis. Nam etsi Agarenus erat natione, tamen non sine magna causa mutauit hoc nomen: quòd nimirū promissio in scripturis ad Abrahae filios ex Sara prognatos pertinebat, & non ad Agar. Erant autem Agareni ex Agar. Caeterùm cùm pretexeret Mahometes, suum populum DEO gratum esse, atque adeò ad quem pertineret benedictionis promissio, vt dominarentur in toto orbe (carnaliter enim interpretabatur omnes promissiones scripturarum) immutato vocabulo de industria populum suum Saracenos appellauit tanquàm Sarae filios, non Agarenos.

Gen.22. Rom.9. Gala.3.

Saracenorum potentia.

Sunt autem hi Saraceni potentes non in Asia solùm, sed in Aphrica quoquè facti. Indè & in Hispaniā profecti, eius quoquè magnam partem diù tenuerunt. Italiam etiàm saepè per incursionem ingressi sunt. Haec Carion.

Exemplū humanae prudentiae in rebus diuinis.

In hunc modum ludunt humanae cogitationes in diuinis rebus, & pro sua voluntate ac iudicio religionem instituere volūt: quemadmodùm etiàm ex magna quadam prudentia ceperat priùs idem consilium Antiochus, cùm conatus est sub Machabaeis verbum Dei & vniuersam legem extirpare, & in eius locum Gētium mores inducere. Videbat enim ob religionem resistere saepè Iudaeos Gentium regibus, volebatque ea de caula religionis diuersam sublatam esse. Idem quoquè conati sunt Iulianus Apostata, Luther, Caluinus, & penè quotquot fuerunt Antichristi figurae & praecursores. Proindè sub imagine & exemplo huius Mahometis simul depinxit Daniel Antichristum, & significauit regnum huiusmodi fore, in quo affligerentur Christiani, & ferè deleretur verbum Dei, ac vicissim religio institueretur in speciem, quae Dei verbo aduersaretur, per quam occasio contingeret ad potentiam & amplissimas opes consequendas. Et videtur quidem ea religio non prorsùs absurda esse, quòd blandiatur inprimìs rationi humanae. Nam vt priùs dictum est, prae-

Mahometes Anchristum adūbrat.

Mahometi ea religio cur plausibilis & grata hominib.

prætermissis omnibus ferè sublimioribus sententijs & articulis fidei, eam solùm doctrinam retinuit, quæ de bonis moribus præcipit. Mirũ sane quàm hoc ipsum adblandiatur rationi humanæ: quare etiàm nihil irrepere facilius solet in animos hominum, quàm doctrina de fide.

Mahometis hæreses.
1. Hic cum Sabellio negat Trinitatem.
2. Cum Arrio & Eunomio Christũ creaturam esse contendit, eumq́, Deum dicere ridiculum putat.
3. Cum Carpocrate asseuerat Christũ non Deum quidem esse, sed sanctum prophetam.
4. Cum Cerdone asserit fore impossibile, vt Deus filium habeat, quod nimirũ vxore careat, citra quam gignere filium non possit.
5. Cum Manichæis Christum negat crucifixum fuisse, sed alium sibi similem.
6. Cum Donatistis negat cuncta Ecclesiæ mysteria, quæ ab Christi passione suã vim & efficaciam obtinent.
7. Cum Origenistis dicit in Alcorano dæmones esse sub mundi finem saluandos.
8. Cum Anthropomorphitis, qui Deum corporalem asserunt, communicat.
9. Cum Cerintho extremam fœlicitatẽ vel summum bonum statuit in corporeis voluptatibus.
10. Cum Ebionitis circuncisionem admittit. Cum Tatianis in Alcorano suis ꝓhibet vini vsum. Et ità de alijs huius impij erroribus, quos ad viuum describit frater Ricoldus ordinis Prædicatorũ, libro quem, Confutatio legis Mahometicæ, inscripsit: & Pius secundus huius nominis Papa, in epistola ad Mahometem Turcarum principem: & item Bartholomæus Hungarus: & rursùs Ioannes de Turrecremata, atque deniquè Guilhelmus Postellus his libris, quos de Tartarorum, Persarum, Arabum, Turcarũ, et huiusce modi Ismaelitarum, Mahometanorum, seu Sarracenorum origine, religione & ritibus edidit. Vndè Gabriel Barlelatanus ordinis Prædicatorum, Mahometem scribit suis asseclis permittere, quod asinis & porcis magis conuenit, quàm humana ratione

Authores qui contra sectam Mahometicã scripserũt.

vtentibus. Quod etiàm eiusdem sectæ æmulator Auicenna comprobat in 9. Metaph. Aristotelis.

Quòd Mahometismus nostra ætate à Luthero & eius discipulis renouatus.

Quòd verò hac tempestate Mahometismus à Luthero & eius discipulis sit rursùs introductus, copiosè ostendit Lindanus Dubitantij sui dialogo secundo, in hæc verba: Nunc, inquit, postquàm sole clariùs ostensum à nobis est, Iudaismum per Euangelicos non exiguis partibus esse prætextu Euangelij inuectum, ad Mahometismum orationem conuertamus, vndè perspicuum quoquè fiat, quantum Germania per eosdẽ Euangelicos à Christianismo degenerârit, ac quam ferè vicino, immò inhianti hosti Turcarum imperatori Mahometis alumno, iam nunc seruire cœperit. Quàm enim fidelem huic seruituti omnium miserrimæ, quæ & captiuitatem Babylonicã plurimis vincat partibus, nauarit operam Lutherus, vel eo solo agnoscas, quod in ortu sui Euangelij magna contentione docebat, Turcis non esse resistendum, non esse tributa pẽdenda, nec collectas faciendas ad inferendum Turcæ bellum. Hanc seruitutis Turcicæ originem, vide nunc quæso, quo pacto Euangelici in Christianos à vero Christi Euãgelio seductos, deriuârint, vt quos nondùm potuêre tyrannico Turcæ imperio subiugare seruos, saltem Mahometis Alcorano fecêre discipulos. Qui enim in Mahometis lege siue disciplina (quam Alcoran, quasi lectionem superbissimo appellauit nomine, haud sanè humiliùs, quàm Euangelici suas nugas humanaq́; figmenta, Euangelium Deíque verbum) sunt versati, testantur eodem planè exordio Mahometem Christianos ad defectionem à Christi religione solicitâsse & induxisse, quo Lutherus nunc Germaniam & Caluinistæ Galliam. Vt eundem illum impostorem vtrobiquè agnoscas spiritũ, quem Paulus depinxit esse dissensionis Deum: quòd hæreses primùm, deindè ex concordibus facit discordes, dissentientes, tumultuantes, rebelles, bello deniquè intestino ecclesiam Dei diuexantes, dilacerantes, euertentes.

Quã Turcis fauerit Lutherus initio sui pseudo euangelij.

Libro contra duo edicta Cæsaris, & de potestate secu lari.

Exordium Mahometis, & Lutheri, & Caluini, idem.

1. Cor. 14.

Verùm hic prolixior foret catalogus, qui omnia exponat, quæ Luthero alijsq; eorum quę Euangelicis pseudoprophetis cum Mahome-

Catalogus Lutherus

habet' cum Mahomete communia

homete pseudopropheta sunt communia. Nos breuitatis causa illa tantùm narrabimus, quę inter hos infestissimos Christianę ecclesiæ hostes, sunt aut in religionis nouatione, aut rituum mutatione communia: Deindè quæ Euangelici adferunt, magis impia, etiàm in Deū Christūmve eius blasphema, quàm quæ Mahometes.

1. Bibliorū corruptio. Arrogātia Mahometis, qua se spiritū sanctum iactabat, & veteres ecclesiæ catholicæ patres cōtemnebat.

Vt enim Mahometes sibi authoritatē aliquam in his quæ moliebatur, conciliaret, sese legem & Euangelium tenere aiebat, se primum vidisse quæ rectè docenda & emendanda in vtroque Testamento viderentur. Vndè & nouum testamentū mutilauit, quum sese spiritum sanctum, exēplo Simonis, Menandri, & Manis (ait Postellus de concordia Alcorani & Euangelij) iactare non dubitaret. An non & Lutherus Biblia corrupit? seque vnum iactauit legem tenere & Euangelium? qui Germaniam aiebat ante se nunquàm verum audijsse euangelium? Et nunc Euāgelici, illius superbiam imitati, patres omnes veteres arguunt inscitiæ, affirmantes Lutherum fuisse doctiorem omnibus Ecclesiæ doctoribus, quotquot post Apostolorum tempora extitêre. Scribit ipsemet Lutherus lib. de Concilijs, se in commentarijs Ambrosij, Hieronymi, Augustini, aliorumque veterum patrum, carbones pro thesauro reperisse. Item libro contra regem Angliæ, sese nec patrū, nec conciliorum morari dicta. Rursùs an nō & simili modo, vtì antè demōstrauimus, Lutherus suum corrupit 191. locis nouū testamentum? Esse quoquè se tertium Eliam, atque Christi Euangelistam: Osiander se esse alterum Enoch, & illud Flandricum anathema, verum Christum sese iactabat.

Seruetus de constructione Ierusal.

Lutherus & patres omnes, & concilia omnia præ se contemnit.

Vide superiùs in eius vita lib. 10.

2. Ex Alcorano vtì ex Luthero natæ sectæ 70.

Verùm vt illius Alcoranum mox peperit sectas septuaginta, ità & septuaginta & ampliùs Euangelicorum recensentur sectæ, quas in hoc opere suis locis reperias.

3. Iudex controuersiarū lex Dei.

Cæterùm nè quem ferret iudicem suæ abominandæ doctrinæ Mahometes, voluit secundùm legem diuinam esse iudicandum, hoc est, secundùm sua scripta, quæ ex vtroque testamento consarcinârat, & à genuino sensu detorserat, deprauata. Ideoque vetat frequentissimè, nè iudices patiantur Mahometani Iudæos aut Christianos. An non etiàm hoc supercilium & in Euangelicis agnoscas, qui nullum ferunt suæ doctrinæ iudicem alium, quàm suę sectæ? Patres fuisse homines, dogmata deprauâsse, à vero declinâsse, concilia errâsse asserunt? Deniquè vnum Dei verbum, scripturam sacram se iudicem facere, immò à patribus, quos diffiteri nequeunt, Catholicis concorditer sentire & docere, ad Christum iudicem viuorum & mortuorum appellare? Iam si moderatiores etiàm scripturam admittant iudicem, eam non nisi Lutheri aut alterius versione deprauatam & adulteratam admittunt. Et cùm tota de sensu scripturæ sit controuersia, omnem alium mâlunt admittere, quàm eum, quem totus hactenùs obtinuit, concorditerq; coluit orbis Christianus.

Id ait Brentius in 2. Pericope.

4. Concordia Euāgelicorum cū Mahometis Alcorano in vitæ legibus. Quadragesima sublata per Mahometem & Lutherum.

Porrò vbì Mahometes sensit suas placere populo, quas fecisset fabulas, illis iactis ad omnem impietatem fundamentis, progreditur & ad pias vitæ instituendæ rationes peruertendas: quod longè omnium plebeculæ sciebat fore gratissimum. Quadragesimam enim, Apostolorum traditione toto orbe ante pascha obseruatissimam, vnius lunæ, quæ quouis anni tempore obueniret, cursu transmutat. Lutherus verò suam Euangelicis prędicans libertatem, cùm seruus esset (vtì Diuus Petrus de similibus diaboli mancipijs ait) perditionis, libera voluit esse nō modò totius anni ieiunia, sed & quadragesimam ipsam, omniumque ciborum vsum quouis tempore liberum, nè vllam ferret hic Apostolorum aut Cōciliorum legem.

5. Festa mutata.

Dies festos Mahometem nouâsse satis indè liquet, quòd & Dominicam ausus est in diem Veneris commutare. Hunc quàm imitentur Euangelici, docent festi sancti dies, maxima ex parte ab eis abrogati. Narrat Erasmus Alberus, Carolstadium festa omnia abrogâsse, nec vllum festum præter Sabbathum docuisse colendum. Cæterùm quantoperè cupiat diem Dominicum paschæ immutatum Lutherus, docet lib. de Concilijs.

6. Imagines abolitæ. Sed à sanctis festis ad sanctas imagines sicuti est facilis progressus, ità vti Mahometes sacras imagines deleuit, quò Iudæos sibi conciliaret, abolendo suorum Mechensium ciuium idola Allet & Tagot: ità Euangelici, inprimis Sacramentarij, Carolstadius, Caluinus, &c. omnes omnium diuorum, etiàm Christi Domini crucifixi abolent imagines: Lutherani verò vnam aut alteram seruandam volunt, vti Vuittenbergę Serpentis à Mose de furca suspensi, & crucifixi: Item Baptismi, & Cœnæ.

7. Sanctorũ cultus & inuocatio cur à Mahomete sublata. Mahometes vt omnia innouaret, Dei vnius prætexebat cultum. Itaque Mariam à Christianis pro Deo haberi calumniabatur: vndè & Mariæ, omniumq; Christi martyrũ cultum omnem abrogauit. An non & Lutherus, alijque ad vnum omnes Euangelici, ideò sanctos colendos, aut oratione inuocandos negant, quòd hoc sit idololatricum? quòd eos facimus deos? quòd noua colimus numina? Sanè sic ad verbum Apologia confessionis Augustanæ Catholicos disertè calumniatur, sed imperitissimè.

8. Noui sancti pro veris antiquis culti. Rursùs vt Mahometani suos pro sanctis colunt, eorum enim habent memorias & loca religiosa, quæ peregrinationis ergò frequentissimi visitant: ita & Euangelici suorum Christimastigum colligũt martyrologia, Lossius, Caluinus, Adrianus, Hamstedius, atque Foxus. Colitur diario sanctorum Lutheri asscriptus Ioannes Hussius Pragensis, & Vuicleffus, vt ait Postellus. Immo & Lutheri effigiem nuper admodùm vidi, sancti Martini elogio decoratam. Vndè & quidam eum diuum scribere non dubitauit, quem nunc satan sub Luciferi sella detinet catenatum, ex- Luteri pœna nõdùm tota definita. pectans quanam afficiat pœna, quam nõ antè accipiet definitam (quod ipse de Ario testatur Augustinum scribere lib. de Concilijs) quàm eius error, quo orbem cõtaminauit, finem inuenerit. Zuingliani suum colunt martyrem Zuinglium, Anabaptistæ Muntzerum & Ioannem sartorem Leiden.

9. Baptismũ nõ esse necessarium. Iam si Christi Sacramenta cogites, vide quam Euangelici planè facti sint Mahometani. Ille enim Baptismum contempsit ceu inutilem. Caluinus, Svuencfeldius, alijque plurimi docent, Baptismum non esse necessarium: Porrò, quòd sit facilior rerum non necessariarum contemptus, quàm negligentia, res ipsa nunc loquitur, quòd plurimi baptismo non vtantur tanquàm non necessario.

Mahometani non circuncidunt nisi 10 loquendi ac rationis vsu præditos, id est, Vsus Sacramētorum. septem aut octo annorum. Idem de baptismi tempore & Adrianus Hamstedius suadere conabatur, & Anabaptistæ suis probant exemplis. De qua re vide Bartholomæum Hungarum de Turcarum ritibus.

Matrimonia item contrahunt sine iu- 11. Matrimonium. ramentis. Caluinus negat esse clandestinum, cuius modò scriptæ sint tabulæ, epistola ad Petrum Dathenum ex sententia collegarum.

12. Apud Mahometanos diuortium faciunt improbi mores, infœcunditas, ait Infœcundi tas dissoluit matrimonium apud Turcas. Bartholomæus Hũgarus. An nõ & apud Euangelicos similia reperire est exempla minimè obscura? Oecolampadium, priore deserta, duxisse alteram, illa frustrà licèt publicè occlamante, suum illum esse maritum, oculati testes affirmant. Nota quoque est toto orbe illa memorabilis Anglici diuortij historia, quæ infelicissimam vt ecclesiæ Christi pepetit tragœdiam, ità regno perniciem deploratissimam.

13. Polygamiam suis prædicâsse Mahometem, extra controuersiam est. Eandẽ Polygamia suis cõmendâsse Bucerum, testatur Vuintonien. & exempla Lutheranorũ per Poloniam extant plurima. De Anabaptistarum polygamia nihil est scrupuli, cùm Hetzerus tredecim duxerit vxores. Quid? Erasmus Abberus contra Carolstadium non eam Bucerus quoque collaudauit? Quis porrò ignorare potuit, orbi toti notissimam illam Lutheri, quam dicunt, dispensationem, qua suffragante, (vti ferunt) cùm alijs plurimis, tum magni cuidam nominis Iurisconsulto Oldendorpio permisit, vt priore coniuge superstite, alteram duceret vxorem? Sanè extant hodiè (inquit Staphylus in Apologia) Lutheri & Melanchthonis epistolæ & consilia per literas data, quibus illi apertè permittunt; fasq; iusque esse, (vti pronunciant) maritum vnum duas legitimas vxores

res habere. Possent etiàm exempla aliquot, quæ cum horum prophetarum doctrina pulchrè concinant, & ab eisdem prophetis approbata sint, reipsa proferri, & vel digitis demonstrari.

Christi mors negata. Porrò ne quid desideres in Euangelicis Mahometicum, sunt inter eos (teste Caluino lib. contra Libertinos) qui Christum negant in cruce obijsse, sed tantùm opinatione: cuius sententiæ duos fuisse Valentianæ affectos extremo supplicio, ait eodem libro contra Libertinos.

Impietate dogmatũ Euãgelici vincũt Mahometem. 15. Quòd si molestum non erit, paucis commemorabimus ea quibus longè magis impios videas Euangelicos, quam Mahometanos, quos Turcas dicimus. Mahometanus quò suis piam in speciem commendaret vitam, negabat aliena cuiquã prodesse opera, vt sic à Sanctorũ & Christi meritis suos auocaret, proprijs cum Pelagio & Zuinglio nixos operibus. Lutherus verò non modò Sanctorum negat opera alijs vtilia, sed nostra propria omnia facit peccata, vtut fiant à Spiritu sancto, piorum corda inhabitante.

Eucharistiam reuerẽter habet Mahometes. 16. Eucharistiam Mahometes non abolevit, sed in Deum authorem retulit. Etsi enim negaret esse in recordationẽ mortis Domini, quem blasphemat non crucifixum, nec mortuum, tamen tantam in ea esse vim ait cap. 4. Alcorani, vt confirmentur in fide & bonis operibus quotquot de ea gustãt: & sine remedio quoq; esse damnatos, qui postquàm de ea comederunt, impij facti sunt. Hic si cogites Euangelicorum doctrinam, agnosces hos illo multò magis impios. An enim aliud,

Quid efficiat Eucharistia dignè accepta, aut indignè, iudicio Mahometis. quàm panem pistorium sese Caluinistæ accipere, aut Christum Apostolis dedisse credunt? Aut si cum Luthero credunt, se Christum cum pane accipere, non tamen adorant, dum illic præsentẽ volunt: quasi Deus esse desinat, vbi in Eucharistia præsens creditur, magìs quàm in cælo. An nõ canibus sanctam Eucharistiam obiectam in Anglia Ioannes Foxus refert? An non pedibus cõculcatam meminimus Tornaci anni 1556. & anno superiore (hoc est, 1561.) Parisijs? Adhæc Auerroes Christianos dicebat impios, quòd Christum

Erasmus Alberus l.2 contra Ca-

Deum suum ederent: sed Carolstadius nos appellat θεόφαγους, deicidas, quòd Dei filium deuorare volumus. O cælum, ô terra. Carolstadi um.

Sacros ordines quousque seruarit Mahometes. 17. Ordines sacros etsi Mahometes sustulit, non tamen eò insaniæ blasphemæ prorupit, vt eos cum Luthero diceret è diabolo prodijsse, Captiuitate Babylonica, & aliás sæpè, vt ait Postellus. Vterque initiationem reijcit: sed ille certi generis homines religiosos, qui concionantur, aut de iure ex Alcorano respondent, Mupthios, Cadios, & Talimeannos, sacrorũ curam habere voluit. Lutherus verò nec fœminas ab Euangelij ministerio, immò à peccatorum absolutione submouit, nedùm vilissimos cerdones, pelliarios, vespillones, lenones. Quid, quòd ne carnifices quidem Caluinistæ suo ministerio cẽsent indignos?

Liberũ arbitriũ magis ab Euãgelicis, quã à Mahomete reiectũ. 18. Cæterùm vt tandèm finem faciam concordiæ cum Mahomete Lutheri & Euangelicorum, illud postremò est considerandum, vtrosque ex eodem impietatis fonte suos eructasse, expuisse, euomuisse errores, qui liberum hominibus tollerent arbitrium: quanquam Mahometes hac in parte à Luthero & Euangelicis vincatur tã Lutheranis, quàm Zuinglianis: quòd ille hac in doctrina reperiatur varius & inconstans, hi verò conceptũ semèl venenum insana obtinent pertinacia. Nullum enim liberi arbitrij vsum esse docent puri puti Lutherani & Caluinistæ. Sed qui vel maximè sapere videri volũt, certè in diuinis rebus & religionis negocio pernegant. Collige ergò nunc, amice lector, capita, quibus Lutherus & Euangelici Mahometem aut imitantur, aut superant. Agnoscis præter sacram Eucharistiam, Ordines sacros, Bona opera, Liberum arbitrium, quatuordecim adhuc ferè capita cum Alcorano communia, quæ ad omnem semèl impietatem iam adaperuisse videntur ostium.

MAIORINVS CAR-
thaginensis episcopus.

4.

MAiorinus Donatista, authore diuo Augustino libro de hæresibus ad Quoduultdeum, à Donato è Numidia veniente, & contra Cæcilianū Christianam deridente plebem, adiunctis sibi eiusdem factionis episcopis, apud Carthaginem ordinatus fuit episcopus, sub Constantio Imperatore, & Liberio Romanorum pontifice, circa annum Domini 3,8. Cui Maiorino Donatus episcopus alius in eadem diuisione successit, qui eloquentia sua sic prioris Donati confirmauit hæresim, vt multi existimârint propter ipsum potiùs eos Donatistas appellari.

Maiorini hæresis. Hic porrò Maiorinus, cum suo authore Donato, filium patre minorem, & filio Spiritum sanctum, impiè asserebat, catholicosque rebaptizabat, vt diuus Hieronymus author est in Chron. Reliqua vide in Donatistis.

MAIORANI.

5.

MAiorani seu Maioristæ sunt secta Lutherani seu Molles Confessionistæ, ad primam Euangelicorū nostri temporis classem pertinentes, à Georgio Maiore dictiq; (vt ait Stoltzius) à Luthero è stercore erectus, horrendum in eius patria peperit monstrum, docens opera bona ad salutem esse necessaria, etiàm infantibus, vt est in genealogia Lutheri. Isti nempè, teste Staphylo, negant vllum hominem (etiàm infantes) iustum fieri posse, aut vnquam saluatum fuisse absque bonis operibus præcedentibus. Ità Ge[illegible]s Maior in multis aduersùm Illy[illegible] scriptis. H[illegible] porrò alia Lutheri loca promunt, [illegible]bus contra eundem Illyricū pugnant. [illegible] Lipsiæ regnant & Vuittembergæ: quibus sese opponunt Ienenses & Ma[illegible]enses.

Maioranorū hæresis.

MANICHAEI. 6.

MAni[illegible]i à Manete quodam natione Persa, di[illegible] sunt, qui Aureliani Imperatoris, & Felicis huius nominis primi Papę temporibus, circa annum Domini 271. tam latè primùm apud Arabas, deindè in Aphrica virus suum sparsit, idque tanto successu propagatum est, vt postea per annos ducentos sopiri non potuerit. Hic se dicebat ex virgine natum, & in montibus educatum. De hoc Persa mentionem facit diuus Augustinus li. 90. quæstionum, & Leo papa: Eusebius quoque lib. 7. ca. 28. in hæc verba: Eo tempore, inquit, Manes quidam, secundùm nomen suum insaniens, & instinctu dæmonis agitatus, inuisam & execrabilem hominibus hæresim docuit, tam acer ingenio, vt insaniæ vel dæmonis plenus videretur. Nunc Christi se gerere formam conabatur ostendere: nunc ipsum Paracletum se esse prædicabat: quod vt faciliùs hominibus persuaderet, instàr Christi duodecim discipulos elegit, quos ad prędicanda sua dogmata misit. Sed de hac re paulò infra dicetur latiùs ex Nicephori historia ecclesiastica.

Hūc eius discipuli in Græcia, geminata litera, n. Mānichęū, quasi manna fundentem, ꝓ Manichæo, id est, insano, appellauerunt, teste Augustino. Nam μαίνεσθαι insanire significat. Idq; fecerunt, quò rudiores, verbi lenocinio ad se pertraherent.

1. Caput doctrinę Manichæorum erat, duos [illegible]os esse, alterum quidem bonum, alterum verò malum, vtrunq; tamen iuxtà æternum. Quæ doctrina probabilis sanè visa est rationi humanæ. Nam cùm Deus natura bonus sit, & interìm malum tantam vim habeat, ea humana ratio necessariò esse putauit Deum fore peculiarem, qui malorum author esset, potentia nihilominùs & æternitate alteri Deo æqualis. Quæ tamen hæresis quàm sit insana & demens in eo dignoscitur, quòd omnes philosophi eadem esse principia vtrorunque semper præsupposuerint. Nullū enim malum existens est, nec in existentibus, quemadmodùm inquit Dionysius. Et priuatio, & non ens, incidunt præter intentionem agentis.

Manichęorum impia doctrina & hæreses.

2. Prater hæc & alias habebāt hæreses, quas docebāt, quæ huiusmodi fuêre: Adstruebāt enim animam hominis aut Dei substantiam, aut ex Dei substantia esse, ex eoq; tanquàm ex aliquo fonte manare.

Anima.

3. Dicebant quoquè nullo pacto licere bellum gerere: atque ob hanc causam (vt diuus Augustinus testatur lib. 22. contra Faustum, cap. 74.) Moisen reprehendebant, quòd bella gessisset.

Bellum.

4. Com

Bruta. 4. Contendebant rursùs omnes bestias rationis esse capaces, omniaq; bruta animalia æquè atque hominem, non solùm sentire, verùm etiàm intelligere.

Corpus humanum. 5. Item corpus suapte natura malum esse, & ideò à malo principio factum.

Caro. 6. Rursùs non licere vesci carnibus, eò quòd à diabolo essent.

Christus. 7. Dicebant etiàm, Christum non fuisse verum hominem, sed phantasticum, & phantasma quoddam, nec ex vtero virginis prodijsse, cum fœmineo posse nasci vtero negantes. Non enim dignum est (aiebant) ei edi tantam maiestatem per sordes & squalores fœminæ transire potuisse. Contra quam insaniam sic ait Vincentius Lirinensis: Quotiescunque (inquit) aliqua suscipitur imitatio actionis alienæ, ita aliorum officia aut opera patrantur, vt tamen hi qui agũt, non sint ipsi quos agunt. Neque enim (vt verbi gratia, secularium & Manichæorum vtamur exemplis) cùm actor tragicus sacerdotem effingit, aut regem, sacerdos aut rex est. Nam desinente actu, simul & ea, quæ susceperat persona, desistunt. Absit hoc à nobis nefarium sceleratumque ludibrium. Manichæorũ sit ista dementia, qui phãtasiæ prædicatores, aiũt filiũ Dei Deum, personam hominis non substantiuè extitisse, sed actu putatiuo quodam & conuersatione simulâsse. Catholica verò fides ità Verbum Dei hominem factum esse dicit, vt quæ nostra sunt, non fallaciter & adumbratè, sed verè expresseque susciperet: & quæ erant humana, non quasi aliena imitaretur, sed potiùs vt sua gereret, & prorsùs quod agebat, hoc etiàm esset. Sicut ipsi nos quoq; in eo quod loquimur, sapimus, viuimus, subsistimus, non imitamur homines, sed sumus, &c. Vide reliqua ibidèm.

(Margin: Vincẽtius Lirinensis. — Manichæi phantasiæ prædicatores.)

Dæmon. 8. Dicebant etiàm diabolum natura sua esse malum, nec bonum esse posse. Immò creaturas ex se & generatione sua malas esse, quòd à malo Deo creatæ essent.

9. Itaque ex pane confici corpus Christi nullo modo posse asserebant, eò quòd panem creaturam diaboli esse dicerent. Quod B. Augustinus lib. de hæresibus ca. 40. de eisdem Manichæis disserens confirmat, cùm eos dicere asserit alimenta omnia esse immunda propter mali principij commixtionem, eamq; illos quibusdam execrandis purgationibus adhibitis purificare. Nam farina (inquit) ex qua panis pro Eucharistia conficiendus erat, humanum semen miscebant, dicentes semine admixto farinam purificari, atque ea sic (vt dicebant) per seminis mixtionẽ purificata, sacramentum execrandum conficiebant.

(Margin: Corpus Christi. — Execranda Manichæorum mysteria.)

10. Nullum iudicium futurum esse fatebantur, quò faciliùs in quodlibet vitium ferrentur & ruerent, quanto minùs pœnam propter illud infligendam crederent. Iudicium extremum.

11. Docebant etiàm, legem veterem esse malam. Lex.

12. Contendebant rursùs peccata non posse vllo pacto vitari, sed ea ex mala mente proficisci. Illi enim duas in homine dicebant esse mentes: vnam quidem malã, & à malo principio, eam videlicet, quam nos vocamus concupiscentiam carnis: alteram verò bonam, quam nos appellamus animam rationalem. Peccata quæ in homine fiunt, à mala anima procedere: & ea propter non posse per liberum arbitrium impediri, ideoq; liberũ arbitrium non posse iuuare ad salutem, contra illud Apostoli: Gratia eius in me vacua non fuit. Peccatum. 1. Cor. 15.

13. Dicebant nuptias fore illicitas, ideoque omnes illos peccare, qui nuptiarum fœdera inter se coniungerent. Nuptiæ.

14. Item peccatum non esse à libero arbitrio, sed à Dæmone. Sed & nullam prorsùs voluntati tribuebant actionem, nec quidem adiuuãte Spiritu sancto: quasi nihil interesset inter statuam & voluntatem. Liberum arbitrium.

15. Totum denique vetus Testamentum reijciebant. Neque etiàm recipiebant Apostolorum libros, sed sua dogmata singularia cõminiscebantur, quæ Christi Euangelium quoq; vocabant. Vetus testamentum.

16. Gloriabantur & de peculiaribus illuminationibus è cœlo, dicebantq; se donare Spiritum sanctum. Illuminatio.

17. Instituerunt & cæremonias peculiares: vsi sunt & ciborum delectu: matrimonia interdixerunt, affirmãtes per hęc contingere Spiritum sanctum. Cæremoniæ.

Poteſtas ciuilis.

18. Docuerunt & reijciendam eſſe ciuilem poteſtatem. Nam matrimonium, & rerum publicarum adminiſtrationem ex malo deo prouenisse dicebant, non a bono deo conſtituta eſſe. In quam hæreſim hac noſtra ætate planè prolapſus eſt Thomas Monetarius apud Duringios, vti dicetur loco ſuo.

Manetem hũc quidã etiam Manichẽ dixẽre: vndè Manichæi dicti, quod verbũ Græcis quodã modò ſignificat in ſaniã fundentes.

De Manete aũt, eiusq; ſectatorum Manichæorum hæreſi, ita habet Nicephorus eccleſiaſt. hiſt. lib. 6. c. 31. Nondùm (inquit) procella Pauli Samoſateni ſatis ſedata fuerat, quũ rurſus alia, priore multo ſæuior, coorta irruit, ingentes fluctus ſecum trahens, atq; acriùs insultans. Is Manes erat, mente prorſùs captus & inſaniens: qui pro deprauatę mentis peruerſitate, lingua etiàm armata verbis diabolicę hæreſis venenatis, ſe in multorum animos ad eorum perniciem inſinuauit. Fuit autem Perſa genere, iugumq; ſeruitutis longo traxit tempore. Ac quũ derepentè heræ ſuæ ex teſtamento hæreditatem adijſſet, non contentus fuit molliore & affluentiore, quę ei præter ſpem obtigerat, vita: & gratiam eam largitori talium ſe debere ſciens, inſtrumentum ſe, quantus quantus eſſet, veritatis inimico præbens, ad impias fabulas diuertit.

Manetis, eiusq; ſectatorũ Manichæorum hæreſis.

Duo itaq; ingenita eſſe dixit, Deum & Materiam: quorum illum Lucem, hanc Tenebras appellauit. Et Lucem quidẽ bonam, Tenebras verò malas: vtrunq; aũt arbores nominauit, congruentes ferentes fructus. Deum longè abeſſe à Materia, & Materiam rurſùs longiùs à Deo. Deũ etiàm orientalem, ſeptentrionalem, & occidentalem obtinere plagam: Materiam, auſtralem. Et multis poſteà ſeculis Materiam ſeditionẽ mouiſſe aduersùs fructus ſuos: commiſſoq; prælio, hos quidem fugâſſe, illos aũt fugiſſe, eamq; contentionem & perſequutionem vſq; ad Lucẽ perueniſſe. Et Materiam cum dæmonibus & igne & aqua impetum feciſſe in Lucem dicit: Deum autem repentina exercitùs eius impreſſione conterritum, non habuiſſe quo tantam vim vindicaret. Itaq; illum partem lucis arreptam, veluti quandam inescationem, contra Materiam miſiſſe. Hanc verò vulneratam, parteq; ea Lucis abſorpta grauidã eſſe factam. Quare adactum Deum, mundum condidiſſe, vt concertationem talem solueret, & ad pacem ea quæ inter ſe pugnarent, reduceret, Lucemq; Materiæ mixtam paulatim in libertatem redigeret. Hominem porrò non à Deo, ſed à principe materia Seuela fictum eſſe: & Euam ſimiliter, ſed inanimatam creatam, & immobilẽ. Adã verò forma feræ, aliaq; hiſce ſimilia nugatus eſt. Solem & Lunam diuinũ quiddam eſſe putauit, ac de eis multa ſilentio digna portentosè confinxit.

Sic & Baſilides, vt author eſt Tertullianus, ab Abraxa Chriſtũ in phantaſmate carnis, miſſũ eſſe blaterauit. Ità enim ſibi hæretici monſtroſa cõfingunt vocabula.

Diabolum nunc materiam, nũc materię principem vocauit. Coniugiũ, diaboli legem & cõſtitutionem eſſe dixit. Dominum aũt neq; animam neq; corpus recepiſſe, ſed hominem tantùm viſum eſſe, nihil humani habentem, aſſeuerauit: perpeſſiones verò ei per ſpeciem tantùm & fucum accidiſſe. Reſurrectionẽ corporũ veluti fabulam repudiauit: nullam enim materiæ particulam, dignam ſalute iudicauit. Animarum aũt transſitiones è corpore in corpus, & quidem etiam in volucrum & pecorum & ferarũ corpora, docuit. Cuius ſectatores etiàm elemẽta omnia animata eſſe arbitrãtur. Vtuntur varijs impoſturis, nefariaq; & execrãda peragunt myſteria. Quapropter doctrina eorum ineluibilis habetur: dæmonum incantationibus animas hominum, qui ea ſunt initiati, obſtrictas tenentibus.

Suidas ait eos perage re execrandos, nocturnos, & illegitimos cõcubitus, & flagitia infanda.

Manes aũt quum tres haberet ſectatores, Addam, Thomam, & Hermam, ex eis Addam ad Sytos, ad Indos aũt Thomam miſit, præcones. Qui reuerſi, quum ſe dicerent multa dura paſſos eſſe, neq; quenquam doctrinam eius recipere voluiſſe, auſus eſt omnium hominum importuniſſimus, ſe ipſum Chriſtum nominare, & ſpiritum ſanctum, aliumq; Paracletum miſſum eſſe dicere. Et duodecim ſecum ducens diſcipulos, in Meſopotamiam peruenit, Perſarumq; regnum peragrauit, ac temerario impotentiq; animo regis ibi filium ſe curaturum eſt pollicitus: quare maioribus ſe obiecit malis. Poſteaquam enim indè eſt, vt manifeſtus Dei contemptor, repulſus, quum eò rediiſſet, à rege comprehenſus, Perſicũ ſuſtinuit ſupplicium. Detracta enim cute, ità nudus canibus eſca eſt obiectus. Atq; talem

Suidas idcò Perſarum regẽ eũ viuum excoriari iuſſiſſe aſſerit, vt filij ſui necis authorem. Aegrũ nãque illũ citra oẽm omniũ medicorũ opẽ & ope-

tam se sa- naturū cura tutūq; esse pollicitus est. Quum itaq; medici, in quorū cura regi puer erat, dimissi fuissent, breui ille mortuus est. Ex quo Manetis interitus subsequutus est.

talem impius ille consequutus est finem. Quòd si quis nugamenta eius persequi velit, compluribus is opùs habeat libris. Et falsa hæc & impia dogmata, ex innumeris iam dudùm extinctis hæresibus cōgessit, atque accumulauit, eaque ex Perci, in quorū fide in orbem nostrum, veluti quoddam mortiferum venenum euomuit. Tales porrò doctrinas hominum animis versutissimus inspirauit serpens, talibusque antesignanis ordinumque ductoribus aciē contra veritatem struens, vsus est. Verùm enimuerò facilè Dominus mendacium coarguit, & cohortem patronorum eius sicuti araneæ telam soluit.

Qui cōtra hęresim cā scripserunt ecclesiastici viri.

Aduersùs hanc hæresim strenuè libris compositis depugnârunt Titus Sostræ, & Diodorus metropolis Ciliciæ, episcopi. Scripsit etiàm cōtra eam Gregorius Laodicensis, vir qui hæresim quidem Arrianam defenderit, sed philosophicis disciplinis ab ineunte ætate apprimè eruditus fuerit. Præthereà Phoenix, Eusebius, Ioannes quoque de Turrecremata, iussu Pij secundi summi pontificis collegit tractatum quinquaginta veritatū, contra quinquaginta errores Manichæorum. Hæc de hæresi Manetis, à quo multis adhuc nomen Manichæorum hæret.

Lindanus de Manichęis nostri seculi.

Sunt enim quàm plurimi, qui hoc nostro infelici & misero seculo eius sectam renouant, de quibus Lindanus Dubitantij sui dialogo secundo scribit in hæc verba: Manes Persa (inquit) ingenij sui acrimonia pro nominis etymo insanire visus, plurimos à veritate seduxit. Cuius errores Lutherus, nouam nescio quā Euangelij noui puritatē mentitus potissimùm renouare aggrediebatur: ideoque impurum fœdumq; suum illud pristinū Ludderi nomen, in Lutherum quasi purum commutauit: haud aliter atquè illū Manichęum, suo ex etymo insanum, discipuli appellabant Mànichęum, n litera adiecta, quasi manna fundentem. Ille se Christi Apostolum iactabat, hic sese Christi Euangelistam, immò Dauidgeorgius se verum illum promissum Messiam. 1. Porrò doctrina vti & arrogantia conueniunt Euangelici cum Manichæis: quia Lutherus liberum negat arbitrium, quod ettorum omnium fons est.

Doctrina & arrogantia cōueniunt Euangelici cum Manichęis.

2. Sic & cum Manichæo Deum blasphemat, de legis Dei implendæ impossibilitate.

3. Item Baptismum in aqua nihil adferre salutis. Tamen Lutherus baptismū vult suscipiendum, tanquam donatæ dudùm gratiæ sigillum. Verùm his in dogmatibus Caluinus suo cum Zuinglio Manichæum exprimit ad viuum magis, qui superiora omnia ab illius insania mutuatus, etiàm cum Manichæis affirmat baptismum aquę non esse necessarium, vti & Svuencfeldius.

4. Sicut item Manes negabat Christum habuisse verum corpus humanū, ità Anabaptistæ, ait Caluinus in sua Institutione, Christi corpus fuisse verum phantasma, non humanæ naturæ ex virgine, sed cælestis ex Deo. Sic sanè Menno. Hactenùs Lindanus.

Et Fridericus Staphylus in Apologia de Lutheranorum inter se concordia, ità inquit: Noui Manichęi sunt & fuerūt varij authores hoc seculo nostro: primus Lutherus, dein Melanchthon & Caluinus, multiq; prætereà alij, Amsdorffius, Illyricus, Gallus, Beza, Vuestphalus. Lutherus & Melanchthon volunt, quòd omnia tā mala quam bona, eueniant ex absoluta necessitate, adeoque quòd Deus sit non solùm causa peccati permissiuè, sed effectiuè etiàm: Lutherus in Assertionibus & Resolutionibus, Melanchthon in Annotationibus in epistolam ad Romanos. Item quòd adulterium Dauidis, & sæuitia Manlij, & proditio Iudæ æquè sint Dei opus, atquè ipsa Conuersio Pauli. Melanchthon in Annotationibus in epistolam ad Romanos. Melanchthon quidem hoc dogma retractauit, vt videre est in vltima editione Locorum communium, Lutherus verò mansit pertinax in errore, quem etiàm nunc pertinaces sequūtur omnes Lutherani Rigidi, Illyricus, Amsdorffius, Gallus, & alij. Hæc Staphylus. Hosius.

De his quoque Hosius lib. de Traditionibus humanis scribit in hunc modum: Est autem, inquit, illud cum primis admiratione dignum, quòd priscorum patrum sententias tantoperè aspernantur, respu-

respuunt, & oppugnant nostri temporis hæretici, quorum testimonijs, quotiès ipsis commodum fuerit, libenter vtuntur: Contrà, quorum dogmata tuentur, & defendunt, eorum vti testimonijs erubescunt. Nam non deest illis quoq; sua successio, verùm non à sede Petri, neq; continuata, sed interrupta successio. Possemus hoc etiàm de reliquis erroribus pridèm sopitis, ac nunc demùm hoc nostro seculo resuscitaris planum facere: verùm vno tantùm dogmate Lutheri, in quo cardinem rerum & iugulum ipsum esse persuasum habet, in præsentia contenti erimus, vt successionem illius indicemus. Docet ille, nostrum arbitrium non esse liberum, sed seruum: & absoluta necessitate euenire omnia. Nunquid hoc à Simonis Petri sede profectum est? & non à Simonis Magi potiùs, qui grauis Petri fuit aduersarius? Quem errorem, si quid Clementi credimus, ità Petrus Apostolus confutauit, vt in eo adstruēdo, nisi centum annis interiectis, nullum Simon habuerit successorem. Nam post centum demùm annos extitit Marcion hæreticus, qui non dubitauit hoc ipsum afferere. Sed explosus est deincèps Marcion quoque, neq; repertus est quisquam intrà centum alios & triginta annos, qui in falso dogmate tuendo succedere illi vellet: donec ad Manem vētum est, vndè Manichæi nomen traxerūt. Verùm & huius furorem ità compescuit Augustinus, vt octingentis & ampliùs annis, nullus hanc illius insaniam sequutus esse legatur. Primùm ante quadringentos annos exortus est Petrus Adelhardus, quem alij Abailardum vocant, qui pridem sepultum errorem hunc in lucē reuocauit: cuius à Bernardo sic est conuictus, vt annis ducentis quadraginta, qui confirmaret hoc ipsum, repertus non fuerit. Post quod temporis interuallum, extitit Ioannes VVicleff, in Constantiensi & Basileensi concilio damnatus. Huic post annos centum quadraginta successit Martinus Lutherus.

Hæreticorum successio.

Clemens libr. 3 recognitionū.

Necessitate absoluta omnia euenire Simō magus docuit, & postcà Marcion, Manes, Petrus Adelhardus, Ioan. VVicleffus, & Martinus Lutherus.

Atque hæc est non continuata, sed sæpiùs interrupta successio, quod attinet ad hunc articulum ecclesiæ Lutheranæ, in quo ille summam esse causæ suæ scribit. Primus assertor fuit Simon magus: Simoni post annos centum successit Marcion: Marcioni, centum alijs & triginta interiectis annis, Manichæus: Manichæo post octingentos & ampliùs, Petrus Adelhardus: Adelhardo post ducentos quadraginta, Ioannes VVicleff: Ioanni VVicleff post cētum quadraginta annos, Martinus Lutherus, &c. vide ibidèm quę supersunt. De Manichæo vide plura in Budda, qui eius fuit præceptor. Item in Nestorio ex Vincentio Lirinensi. Lege etiàm epistolā Marcelli ad Manichæum apud Epiphanium lib. 2. contra hæreses.

Buddas Manetis præceptor.

MANSFELDENSES.

7.

Mansfeldenses sunt secta Lutherani, ad primam nostri temporis Euangelicorum classem spectantes. Sunt autem ij qui Confessionem sectantur comitum Mansfeldensium Iuniorum, qua non paucas Lutheranorum damnārunt sectas. Inter alias verò Adiaphoristas, assertores bonorum operum, defensores liberi arbitrij, siue Melanchthonicos, Osiandricos, Stancarianos. Hęc Lindanus Dubitantij sui dialo. 2.

Multæ Lutheranorū sectæ damnatæ per confessionem Mansfeldensiū.

MANIFESTARII.

8.

Manifestarij, sunt hac nostra tempestate sectā Anabaptistæ, sic quidem dicti, authore Lindano Dubitantij sui dialogo 2. à varia suæ perfidię professione. Hi porrò aiūt, vt inquit Staphylus, impium esse, si eùm rogentur, se quod sunt, negent esse Anabaptistas. In Prussia hoc sectæ genus frequens est. Hæc Staphylus.

MANVSIMPOSITORII.

9.

Manusimpositorij sunt ex Rigidorum Confessionistarum nostri temporis familia: qui videlicet, teste Staphylo, laicalem impositionem manuum volunt esse Sacramētum. Grassatur hæc secta in Saxonia & Pomerania, & ciuitatibus maritimis. Vide Illyricum contra Iustum Menium.

MA.

MARATHONIVS NIcomediensis episcopus.

10.

Marathonius, vt author est Nicephorus ecclesiasticæ histor. lib. 9. c. 42. cùm priùs Diaconus ecclesię Constantinopolitanæ esset, egregiumq; se virum præstitisse diceretur, indigentiū hominum domicilijs, virorumq; & mulierum scholis exstruendis atq; curandis, à Macedonio Constantinopolitano episcopo Arriano, cuius ille erat sectæ, in sacrorum antistitem Nicomediēsis ecclesię creatus est, quòd eum sciret rebus suis exequendis maximè idoneum. Nam licèt eius vita probaretur à compluribus, affligendis tamen eis qui consubstantialem patri filium profiterentur, nimiùm erat industrius, quanuìs ea in re Macedonio dissimilis, vti priùs dictum est in Macedonio. Hic Constantij Imperatoris & Liberij summi Romanorum pontificis temporibus extitit, circa annum Domini 360.

Marathonius à Macedonio creatus episcopus Nicomediēsis propter eādem cū eo factionem.

De hoc sic quoq; habet idem Nicephorus, eiusdem li. c. 47. Macedonius, inquit, etiàm si antè idem cum Eudoxio & Acacio sensisset, nihilominùs tamen ex ecclesia sua deturbatus, nō eandem porrò quā illi, sequebatur opinionem, sed fidei professionem Antiochiæ primùm, postea etiàm Seleuciæ cōfirmatam, quam ipse seu potiùs Marathonius, quem Nicomediæ episcopum fecerat, vt quidam putant, æquisubstantialem appellabat, obtinere debere censuit. Verùm non id modò egit, sed etiàm in theologia seu diuinitatis ratione exponenda, Spiritumsanctum personam vnam Trinitatis dicendam esse negauit. Ac filium quidem Deum perfectum, & substantia patri æqualem esse dixit: Spiritumsanctum autem, expertē honoris & dignitatis eiusmodi statuebat, famulū eum & administrū Angelicisq; ordinibus paulò præstantiorem esse docēs.

Macedonius ecclesia sua deiectus, ab Eudoxio & Acacio, suis priùs eō sectatoribus, diuersa sentit.

Macedonij & Marathonij hęresis.

Et in eādem cum eis sententia erant Eleusius Cyzicenus & Sophronius Paphlago, & Eustathius Sebastiensis. Qui tamen alijs æquior, neq; Deum neq; creaturam Spiritum sanctum dicere māluit. Suffragabantur eis & alij multi, & ferè oēs quibus à parte aduersa dignitas abrogata fuerat. Nec minimam secum partem populi in vrbe Constantinopolitana, atq; in Bithynia, Thracia, Hellesponto, & alijs vicinis in circuitu populis trahebant. Vita nanq; & moribus (quos potissimùm multitudo spectare solet) probatis erant. In publicum cum grauitate quadam veneranda prodibant. Instituta eorum non multum à monasticis aberant. Et sermo affectata quadam sanctimonia mistus, vim ad persuadendum satis accommodatam præferebat. Qualis sanè & Marathonius fuit. Qui publicorum vectigalium inter milites sub ducibus stipendia faciētes rationalis, loculis probè refertis, postquam eum quæstum posthabuit, egenorum publicis domibus curator præfuit, & ægrotis inseruijt. Deindè asceticam siue monasticam quoq; vitam, Eustathio Sebastiensi authore, sequutus est. Insigne is etiàm monasterium Cōstantinopoli construxit, quod ad longum durauit tempus.

Eorundem adstipulatores.

Hæret iconum vitæ sanctitas.

Marathonij Nicomediensis episcopi acta.

Tam studiosus verò Macedonij hæresis fuit, vt pecunia sua expensa, propagandam eam curauerit: Marathonianosque populares eius appellandos esse, illis persuaserit. Et vnus ipse, nè prorsùs secta ea Constantinopoli interiret, obstitisse visus est. Macedoniani nanq;, ex quo tempore episcopatu Macedonius est deiectus, neq; ecclesiam neq; episcopū posteà (nisi paucis exceptis) donèc Archadius ad imperium peruenit, habuēre Siquidem Arriani, omnes qui alterius essent, quàm suæ sectæ, ecclesijs exactos, plurimis etiàm alijs malis afflixēre.

Macedoniani quoq; Marathoniani dicti.

Cæterùm isti non tantùm Macedoniani & Marathoniani, verùm etiàm Pneumatomachi, hoc est oppugnatores Spiritùs sancti, sunt nominati. Ac qui eo tempore episcopi sedibus suis sint eiecti, operosum esset omnes recensere. Vt autem breuiter dicam, nulla ferè fuit in Romano imperio gens, quæ calamitatem eam experta non sit. Hactenùs Nicephorus.

Constantius anno Domini 340. Cæsar designatus: & Archadius anno 398. propterea vide quot anni intercessēre.

De hoc vide plura in Macedonio, Eustathio, Acacio, & Pneumatomachis.

MARCELLVS ANCYranus episcopus. 11.

Marcellus à quo Marcelliani, Ancyræ Galatiæ vrbis episcop⁹ fuit, Constantij Imperatoris, & Iulij huius nominis primi Romani pōtificis temporibus, circa annum Domini 340.

Marcelli Ancyrani episcopi hæresis.

Hic aduersùs Asterium quendã Cappadocem cùm scripsisset, contrarietatis mensuram adeò excessit: vt cum Paulo Samosateno, putum hominem præsumpserit dicere Dominum nostrum Iesum Christũ. Sed eius historiam ex ecclesiastica Nicephori lib. 8. cap. 52. audiamus De eo enim scribit ex Sozomeno in hūc modum:

Eidem dignitas episcopalis ad empta.

Sub idem tempus cùm de Arriana secta episcopi Cōstātinopoli congregati diligentissimè conquirerēt, Marcello quoquè Ancyræ minoris Galatiæ episcopo dignitatem, veluti qui noua inuexisset dogmata, abrogârunt. Asterius nanque quidam ex Cappadocia sophista, qui ostētationis & quæstûs causa philosopharetur & doceret, eo studio posthabito, Christianam religionem se culturum professus fuerat. & libris aliquot compositis, Arrij opinionem adstruere contendebat. Cum quo itidem Christum Dei virtutem esse scripserat, vti Moses erucam & locustam, magnam virtutem Dei esse dixit. aliaque hisce similia cauillans, Arrianis adhærebat: atq; in synodis eis assistēs, plurimùm eos adiuuabat. Illud autem in cōsilio habebat, vt præclaræ alicuius vrbis episcopatum consequeretur. Verùm id quod cōstituerat, parùm ei successit. Persequutione enim non tolerata, dijs sacrificauerat: eamque ob rem, sacrorum administratio ei est denegata.

Asterius Capadox ex sophista Christian⁹ factus, sed Arrianus.

Is martyrio abnegato, dijs sacrificauit.

Porrò quos composuerat libros, in Syria vulgauit. Aduersùs quos Marcellus scribens, siue sciens, siue imprudens, in errorem ex diametro illi cōtrarium est delapsus, & cum Paulo Samosateno, Christũ esse hominem dixit. Quod vbi intellexerunt qui Tyri & Aeliæ coacti fuerant episcopi, Asterio quidem ipsi nihil obiecēre, quòd scilicet sacris ecclesiastici ministerij initiatus non esset: Marcello autem episcopali dignitate prædito, quum plurima vitio verterunt, tum quòd perperàm scripsisset, dicam impegerunt: abolereq; eũ libros, qui nihil à Samosateni scriptis differrent, iusserunt. Atque ille facturum se id pollicitus, minimè tamen fecit.

Filiũ enim Dei ex Maria initiũ sumpsisse, & regnum eius finem habiturũ esse dixit. Sozomen⁹ lib. 2. ca. 33.

Cæterùm vbi Eusebius indè literis Cōstantini vocatus Byzantium venit, rursùm Marcelli causa in disceptationem est deducta. Postquàm autem minimè illi visum est, vt impietatis libros, sicutì receperat, igni consumeret, episcopatum ei Eusebiani ademēre, & Basilio cuidam eloquentia & varia doctrina prædito viro, Galatiæ ecclesiam regendam tradidēre. Scripserunt ij quoquè, vt Marcelli scriptũ, vbicunquè reperiretur, prorsùs aboleretur: capitibus quibusdam ex eo scripto, vt dissonantibus, epistolæ insertis. Quod sanè scriptũ libris tribus, quemadmodùm audiui, pulcherrimè refutauit Eusebius Pamphili. Marcellus autem in Synodo Sardicensi posteà episcopatum suum recuperauit, quòd non ita sentire existimatus esset. Non enim satis perpensa & intellecta à multis eius scripta: ob eamque causam, in Pauli eum opinionem incidisse, per calumniam homini obiectam esse, creditum est: Simulque dictum, per modum quæstionum à Marcello scripta ea esse instituta. Et Imperator ipse, manifestam esse Eusebianorum contra eum calumniam depræhendit. Admodùm enim infesti illi erant, quòd neq; in Phœnicia quæ aduersùs Athanasium ipsi constituerant, neque rursùs Hierosolymis quæ pro Arrio decreuerant, comprobâsset. Sed neque in dedicando Caluariæ templo, quod magnum martyrium est cognominatum, à communione eorum se subducens, eis affuisset. Quapropter ad Imperatorem scribēres, præter alia viro obiecerant in Imperatorem ipsum contumeliam, eò quod ecclesiam splendidissimè conditam, cum reliquis episcopis con sectare supersedisset. Hæc Nicephorus. De hoc vidè suprà in Asterio sophista, & in Photino.

Basilius episcopus Ancyranus.

Marcellus postea episcopatum suum recuperauit.

Eusebiani cur Marcello infensi.

MAR.

MARCION. 12.

Marcion, à quo Marcionistæ, vel Marcionitæ, hæretici, Ponticus natione, ex ciuitate Sinope fuit: primò quidem (vt author est Irenæus lib. 1. aduersùs hæreses cap. 29. & lib. 4. cap. 57. & Tertullianus lib. de hæresibus, Eusebius quoquè lib. 4 ecclesiast. hist.) in doctrina philosophorum, maximè stoicorum eruditus, deinde ad fidem Christi conuersus, Valentini, Cerdonis & Basilidis dogma secutus, multa ex philosophica doctrina Catholicæ religioni inserere conatus est: Romamq; veniens, complures ibi seduxit, Antonini Pij Imperatoris, A Pij huius nominis primi Romanorum pontificis temporibus, circa annum Domini 155.

Polycarpi de Marcione elogiũ. Hic itaque cùm ibidem Polycarpum, qui postcà martyrio vitam finiuit, inuenisset, eumq; salutans dixisset, Agnoscis me ô Polycarpe? Agnosco te, inquit Polycarpus, primogenitum satanæ. Hic porrò præter Lucæ Euangelium nullum aliud recipiebat. Epistolas quoquè diui Pauli Apostoli prorsùs peruertit, ex eis auferens quicquid suę impietati repugnare sibi videbatur, præter eas quæ ad Timotheum & ad Titum scriptæ sunt, reliquas omnes respuens. Ea nempè quæ in eis de Christo vt de Deo vero dicuntur, prętcribat: quæ autem quasi de homine in illis asseruntur capitula, ea solùm recipiebat.

Marcion quas diui Pauli recipiebat epistolas.

Isà B. Ioanne deuictus & fugatus, Romam petit. Qui tandem à B. Ioanne Euangelista (vt inquit Philaster) & à presbyteris Ephesinis deuictus atq; fugatus, Romam aufugit, vbi suam hæresim plùs satis seminauit. Cuius loci presbyteros sanctos ecclesiæ catholicæ interrogans, sensus sui errorem mortiferum eis propinabat, in hęc verba: Dicito te (aiebat) mihi, quid sibi vult quod in Euangelio, dicente Domino, scriptum est: Nemo pannum rudem mittit in vestimentum vetus, neque vinum nouum in vtres veteres, alioquin rumpentur vtres, & effundetur vinum? Et iterùm: Non est arbor bona, que faciat malum fructũ: neq; arbor mala, quæ faciat bonum fructum? De qua re cùm à diuis illis presbyteris vt erant à sanctis Apostolis edocti, accepisset interpretationem,

Matt. 9.

Luc. 6.

vana scientia tumidus, veritati non acquiescebat, sed magis Cerdonis sui docto Marcionis firmabat mendacium, Cuius Marcionis & Marcionistarum errores præcipui sunt huiusmodi:

Marcionis hæreses.

1. Eos imprimìs qui sine baptismo defuncti essent, baptizabant, teste Theophylacto, qui illud Pauli interpretãs, alioquì quid faciunt, qui baptizantur pro mortuis, si mortui non resurgunt? Mos est, inquit, Marcionistis hæreticis, cùm aliquis apud eos sine baptismo discesserit, eius qui vita functus est, sub retro viuum aliquem submittere hominem. Proinde se retrum ipsi adeuntes, à mortuo sciscitabantur vtrùm ei liberet baptizari: moxq; qui latitabat viuus de loco inferiori respõdens, se velle, inquiebat, asserẽtemq; demortui loco baptizabant. Hi itaq; prauæ huius cõsuetudinis insimulati, Apostolũ dictant eam rem iniunxisse, producuntq; demẽtes illi & vesani id dictum, videlicet, Alioquì quid faciẽt qui baptizantur pro mortuis, si mortui non resurgunt? Hæc Theophylactus.

1. Cor. 15.

Baptizari pro mortuis quid apud Marcionitas.

2. Cum Cerdone sui erroris magistro, duo rerũ principia (D. August. teste lib. de hæresib. cap. 21. cũ de eodẽ Cerdone verba facit) ponebat, q̃ sibi aduersarẽtur: Deũ quidẽ legis & prophetarũ, quem nõ fore patrẽ Christi, nec esse bonũ, iustum tamẽ asserebat: alterũ verò, quem esse patrem Christi, & hunc esse bonum fatebatur.

3. Docebat legẽ veterem esse malã & à malo procedere principio. Quã hæresim posteà tutatus est Manichęus, vt suprà dictum est.

4. Itẽ nuptias esse illicitas, omnesq; peccare qui matrimonio iũgerentur, nuptias adeò detestãs, vt B. Hieronymus lib. 1. cõtra Iouinianũ propè initio libri testetur, hunc præcipuum fuisse errorem Marcionis, cùm ità ait: Neq; verò nos Marcionis & Manichæi dogma sectantes, nuptijs detrahimus. Quamuìs enim quidam velint huius erroris primum fuisse authorẽ Tatianũ à quo Encratitæ (vt suprà diximus) originẽ sumpsere: diuus tamen Hieronymus videtur sua sentẽtia id Marcioni ascribere, cũ hic Tatiano fuerit vetustior.

5. Carnis resurrectionem futuram negabat, vt ait Tertullianus lib. de hæresibus.

6. Dicebat deniq;(authore Philastrio) Christum putatiuè & quasi per vmbram apparuisse,& passum fuisse,& non in vera carne.

Authores qui contra Marcionē scripserūt. Cōtra hunc plures grauissimi authores scripserunt, vtpotè Theophilus Antiochenus episcopus,Modestus quoq; & Dionysius Corinthiorum episcopus, Philippus Gortinensis episcopus, Hippolytus episcopus Africanus, Rhodon Asianus, Irenæus Lugdunensis episcopus, Iustinus martyr & Tertullianus. E quibus iij tres vltimi, quod sciam,solùm extant, alij temporum iniuria & calamitate exciderunt.

Irenæus de Marcione hæretico. De Cerdone autem & Marcione Nicephorus ex primo Irenæi libro aduersùs hæreses,ità refert ecclesiasticæ hist. lib 4. cap.3. Cerdon verò,inquit,à sectatoribus Simonis impietatis suæ occasionibus sumptis, Romam venit sub Higino,nouum locum episcopalis successionis ab Apostolis sortito: ibique docuit,eum qui à lege & prophetis prædicatus est, Deum, non esse patrem Domini nostri Iesu Christi. Hunc quippe nosci, illum esse ignotum:& alterum quidem iustum,alterum autem bonum esse. Cui Marcion succedens,doctrinam eam adauxit sine pudore & verecundia omni blasphemans. Hęc Irenæus.

Iustinus de eiusdem Marcionis hæresi. Rursùs eiusdem libri cap. 6.idem Nicephorus dicit : Iustinus Philosophus & martyr librum contra Marcionem Ponticum composuit, in quo sicutì & in oratione ad Antoninum Imperatorem hæc quoquè scribit : Marcion Ponticus hodiè quoquè sectatores suos docet,alium quendam maiorem eo qui creauit omnia,esse Deum, qui etiàm per omne genus hominum, dæmonum fretus auxilio, permultis persuasit,vt blasphema dicerēt,& pernegarent factorem totius huius vniuersi, patrem esse Christi , sed alium quendam isto maiorem,hunc creâsse profiterentur. Atq; omnes qui ab eis prouenerunt,Christiani vocantur: haud aliter quàm quum philosophis non sint communia dogmata,quod tamen philosophiæ dicitur,commune omnibus est nomen. Hæc Iustinus martyr.

Rursùs Theophili Item Nicephorus eiusdem libri cap. 9. ex Theophili Antiochensis episcopi scriptis de Marcione hæc adducit. Cæterùm ea tempestate, quum hæretici Zizaniorum more,in syncera & pura semente ecclesiæ, valdè succrescerent, ecclesiarum per orbem episcopi illos perindè atq; syluestres feras propellendo arcebant, aliquandò quidem scriptis ad fratres exhortationibus & præceptis , nonnunquàm verò etiàm sola verborum vi in faciē hostibus ad eos euertendos congressi:quandoquè libris editis, densis atque certis confutationibus eos persequentes. Ex quibus etiàm vnus est, de quo nunc agimus, Theophilus,fortis sanè propugnator : quem contra Marcionem strenuè rem gessisse, erroremq; eius & fraudem in publicum produxisse,ex libris eius qui adhuc circunferuntur,satis appáret. Hæc de Theophili contra Marcionem scriptis Niceph.

Antiochenus episcopus aduersùs Marcionem.

Philippus, Irenæus,& Modestus cōtra Marcionē scripserunt. Sed non is modò contra Ponticū Marcionem depugnauit:sed Philippus,quem ex Dionysij verbis, episcopum Gortynæ fuisse didicimus,luculentum aduersùs eundem edidit librum : sicutì & Irenæus, & Modestus,qui præ cæteris maximè imposturas eius & deprehendit, & redarguit.Quin & plures alij certamen contra eum susceperunt: quorum monumenta ad hoc vsque tempus à studiosis sunt conseruata.

Marcionis hæresis germana descriptio ex Nicephoro. Rursùs idem Nicephorus eiusdē quarti libri ecclesiasticæ suæ historiæ cap. 28. ità scribit: Marcion,inquit,Ponticus Cerdonis impietatem adauxit , & quatuor substantias ingenitas verborum portentis confinxit. Ex quibus vnum quidem bonum,eundemq; incognitum appellat, & patrem Christi dicit : secundum verò iustum & conditorem, prauum tamen nominat.

1. Prætereà materiam malam dicit,& ab alio malo perfectam atq; absolutam. Et conditorem malo superiorem,materiam accepisse & condidisse omnia:& quidem ex purissimo quoq; cælum & alia excolantem fecisse refert : ex crassiore autem parte paradisum, atq; ex gleba eius Adā: cui ex propria substantia animam indiderit,vndè perpetua illa pugna inter corpus & animam extet.

2. Meliorem verò etiàm serpentem creatore

atore ipso finxit, ipsumque adeò serpentem honore etiam prosequitur.

3. Blasphemijs & impijs verbis inuehitur in Patriarchas & Prophetas.

4. Ex Euangelijs, id quod secundùm Lucam est, reiecta tamen Genealogia, recipit.

5. Nouem tantùm Apostoli epistolas probat, atque in eis resecat loca quam plurima.

6. Vetus testamentum & prophetas abijcit omninò, velutì ab alieno Deo editos.

7. Christum phantasia tantùm & specie hominem fuisse nugatur.

8. Tollit etiàm è vita resurrectionem.

9. Item, Caim & Sodomitas salutē consequutos esse scribit, quòd ad Christum apud inferos accesserint. Abel autem, Enoch, Noe, Patriarchas, Prophetas, & reliquos iustos, quòd ad illum non venerint, apud inferos manere. Sed & alia quàm plurima contra Deum per insaniam mentis elatrauit, quæ silentio commendanda duximus.

Sectatores Marcionis in multas diuisi sectas.

Sectatores autem eius in multas diuisi sunt sectas. Apelles enim quidam, illius quatuor ingenitis, alium addidit igneum: & libro à se composito, Philumenæ prophetia, nomen indidit. Christo autem corpus tribuit non humanum, sed ex eius qui apud ipsos est mundi substantia. De qua re vide plura in Apellitis.

Marciō cur Mus Ponticus dictus.

Dictus autem fuit olim Marcion, Mus Ponticus, quòd non pauca scripturarum loca arrosisset, suisq; dogmatibus dissentientia deprauâsset.

Nostri temporis Marcionistæ.

Quod ad illos verò qui hac nostra ætate Marcionis hæresim renouant, attinet, Lindanus Dubitantij sui dialogo secundo, asserit esse plerosque Caluini discipulos, qui eum eodem Marcione carnis negant resurrectionem. Scribunt enim (vt ait Heshusius) ministrum quendam Caluinianæ factionis hanc suæ sacramentariæ doctrinæ attulisse causam: Ab esu diuinæ carnis arceri corpora, quòd si es æternæ vitæ animas, nō corpora spectaret.

Nicolaus Villagagno eques Rhodius.

Hanc certè blasphemiam restatur Nicolaus Villagagno eques Rhodius, Petrum Richerum Carmelitanum in Francia Antartica, quò se cum alijs apostatis recepe-rat, scriptis euomuisse.

Caluinus cum Sacramentarijs.

Hi & modo carnis Christi, quā in Eucharistia se accipere fingunt, à Caluino derisus a quibus dissentiunt. Negant se Materialis carnis buldam communionem in animas spiritùs iriadi atione immitti posse, vndè & Caluini illam Solis similitudinem rident: realem tamen, non corporalem, Christi substantiam in animas docent permeare. Esse autem hanc substantiam inuisibilem instàr idearum Platonicarum, vt qui manducare se credat & cogitet, mā ducet. Hæc Lindanus. De hoc vide plura in Cerdone, Basilide, & Valentino.

MARCVS. 13.

Marcus, à quo Marcitæ hæretici, Valentini hæresiarchę discipulus fuit, & Heracleonis successor, teste Eusebio lib. 4. historiæ ecclesiasticæ ca. 11. & Irenæo lib. 1. aduersùs hæreses, cap. 8. Vixit autem sub Antonini Pij imperio, & Pij huius nominis primi summi Romanorum antistitis pōtificatu, circa annum Domini 155. De quo refert idem Irenæus Lugdunensis episcopus, quòd is de Basilidis Gnostici stirpe descendens, primùm in Gallias venerit, & eas partes per quas Rhodanus & Garumna fluunt, sua doctrina maculauerit, maximeque nobiles fœminas magicis artibus seduxerit, quædam illis in occulto mysteria repromittens. De quo sic habet Nicephorus ecclesiasticæ historiæ lib. 4 cap. 3.

Valentini impostura per Irenæū apertè patefacta.

Valentini autem, inquit, immensum & profundum pelagus Irenæus facilè emensus, intimis obscuræ & erroneæ populique seductricis syluæ speluncis incubantem imposturarum serpentem, vbi dudùm abstrusus latuerat, extraxit, & nudum in apricum produxit locum.

1. Quo tempore Marcum etiàm fuisse dicit, nequitiæ magicæ peritissimū. Quorum detestanda sacra talibus ostendit verbis: Etenim quidam eorum thalamū nuptialem construunt, & arcanum quoddā initiandi genus celebrāt, adiectis nonnullis super his qui initiantur, votis & precationibus: & spirituales nuptias, quas faciunt, esse dicunt, ad similitudinem supernorum coniugiorum.

Spirituales nuptię Marci.

2. Alij

Eiusdem baptismus. 2. Alij ad aquam eos ducunt, & baptizantes, hæc verba addunt: In nomine ignoti patris omnium, in veritate matre omnium, & in eo qui descendit Iesu. Sunt etiàm qui Hebraica insupèr efferunt nomina, ad eorum qui initiantur, terrorem & consternationem maiorem.

3. Dixit etiàm Marcus Christum nō verè, sed putatiuè passum fuisse.

4. Cum Basilide & Cerdone, carnis negat resurrectionem futuram.

5. Duo postremò (authore Augustino lib. de hæresibus) principia contraria opinatur.

Philastrij de Marco sententia. 6. De hoc Philastrius scribit in hūc modum: Marcus autem quidam, inquit, Heracleonis successor, numerum & mensuram, & calculum, rationem etiàm computationis faciens literarum, quasi verisimilis & cuiusdam rei nouæ inuentor, cū æstimaret à quibusdam se posse laudari, non in paruam itidèm erroris incurrit amentiam. Dicit enim ità: Vigintiquatuor literæ sunt, quæ perfectionem habent omnium rerum. Propter quod & Christus, inquit, dicebat: Ego sum alpha & Omega. Apo.1.

7. Dicebat etiàm, in postremo tempore Christum descensurum ad Iesum in figura & similitudine colūbæ, ipsumq; Christum columbam esse docebat, quæ descendit, (inquit) ad duodecim Aeonas, id est, ad duodecim Apostolos, & vnum ex eis cecidisse, hoc est, Iudam, æstimabat. Hæc Philastrius.

MARINVS SECTAE *Arrianæ præfectus Constantinopoli.* 14.

MArinus, Thrax natione, Arrianæ hæreseos adsertor maximus fuit tempore Theodosij huius nominis primi Imperatoris, & Siricij maximi Romanorum pontificis, circa annum Domini 395 De quo sic habet Nicephorus hist. ecclesiast. lib. 12. cap. 30.

Idē quoq; habet Socrates lib. 5. cap. 24. Eodem tempore (quo videlicet Eunomianorum, Macedonianorum & Nouatianorum hæreses in multas alias, hæreses sunt diuisæ, & vnaquęque earum ab alia fuit seiuncta, Theodosij senioris nimirùm ætate) ab Arrianis Constantinopoli illud in quęstionem vocatum est, An priusquam filius fuerit, (profitebantur enim eum ex non existentibus extitisse) pater tum pater vocari potuerit. Et Dorotheus quidem qui Antiochia acceitus, ibi pro Marino (qui indè discesserat, vt suprà dictum est in Dorotheo) administrationem sectæ huiuscemodi obtinebat, apertè decernebat, fieri non posse, priusquam filius subsisteret, vt pater vocaretur: quòd patris nomē ex eis esset, quod ad aliquid referretur. Marinus verò diuersum censuit: & priùs etiàm patrem, quàm filius fuerit, patrē profitebatur. Siue quod irà ex animo sentiret, siue quòd Dorotheo aduersaretur, vt qui ei hæresi ea gubernanda, prælatus fuerit. Et talem ob causam in partes duas multitudo, quæ eos sectabatur, discessit. Et Dorotheus quidem in sacra sua æde permansit. Dissidium apud Arrianos.

Qui autem Marini partium erant, in aliis conditis ecclesijs, in eis conueniebant. Qui etiàm Psathyriani, siue Gotthiani vocati sunt: propterea quòd vir quidam Psathyropolis, hoc est, placentarum venditor, quę ex librorum genere sunt, nomine Theoctistus, opinionem hanc magnoperè defendit. A Gotthis autem illis nomen inditum, quod Selinas Gotthorum episcopus tantoperè illi sententiæ addictus fuit, vt ad eam, gentem Gotthicā omnem adduxerit. Nam obsequentes sibi admodùm barbaros habuit, nimirūquòd ad docendum non solùm patria eorum, verùm etiàm Græca lingua appositus fuerit: Vlphilę illius Gotthorum episcopi, de quo suprà diximus, quum Gotthorū hæreses exponeremus, primùm subscriba, deindè etiàm successor factus. Marini asseclatores Psathyriani siue Gotthiani appellati. Selinas Gotthorū episcopus Arrianus, Vlphilæ successor.

Nec ità multò pòst dissidium quoquè intercessit Marino & Agapio, qui factione eius ecclesiæ Ephesi episcopus à Marino creatus præfuit Quorum discessio parùm absuit quin bellum prorsùs, Gotthis maximè Agapio fauentibus, mouerit. Quam ob causam permulti Præfectorum suorum, concertationem & dissidendi studium reprehēdentes, ad vniuersalem se ecclesiā contulêre, qui etiàm nullo discrimine ad communionem sunt admissi. Atque hæc quidem causa extitit, cur primùm Dissensio alia inter Marinū & Agapium. Per causā intestinorū dissidiorum

rum multi ab Arrianis ad catholicos transiêrunt.

mùm Arriani segregati, in factiones abierint Et ex eo tempore illi, in quibus sũt vrbibus, seorsim suos quæque conuentus secta egitt. Constantinopoli verò, eos triginta & quinque annis dissidentes, tandem ad concordiam vir quidam consularis Plinthas, sectæ eorũ sectator, equestribus simul & pedestribus copijs præfectus, magni in aula imperiali nominis, reduxit. Quo tempore synodo etiã ab Arrianis coacta, statutum est, nè quandò posthàc quæstiones, quæ secessionem tantam attulissent, in medium proferrentur. Hęc quidem paulò pòst facta. Si quis autẽ consilium eiuscemodi hæresium cognoscendarum cepit, vndè & quomodò initia sua sumpserint, & quib⁹ authoribus incremẽta sua acceperint, eũ vt Panaria legat hortor. Liber autem is ab Epiphanio, qui ecclesiam Cypri administrauit, editus est. Præterea Theodoritum Cyri episcopum, atq; insuper admirabilem illum Ioannẽ Damascenum: nam & hi ambo permulta de ijs disseruerunt.

Panarium opus hoc etiàm Ancyrotum apud Socratem li.5.ca.24.dicitur: sed vtrunq; diuerso nomine Græcè & Latinè editum extat: hoc compendiosum, illud sanè quàm prolixum.

MARIS CHALCEDO*nis episcopus*. 15.

MAris Episcopus Chalcedonensis, vnus episcoporum fuit, qui Arrij impiũ dogma sequuti sunt, posthabito trecentorum octodecim patrũ in Nicena synodo congregatorum de fide decreto, sub Constantino Magno Imperatore & Syluestro Romano pontifice celebrata, circa annum Domini 328.

Maris & Arrianorum dogma.

Dicebat autem id cum Arrio & his qui formulam fidei Nicenam reijciebant, fuisse aliquandò cùm non esset filius, & eũ non fuisse priusquàm genitus esset, & ex non existentibus factum, sed creatum, & mutationi alterationique obnoxium. De quibus sic ait Nicephorus ecclesiasticæ historiæ lib.8.cap.18.

Nouẽ episcopi Arriani qui formulam fidei Nicenã reiecerunt & Arrij exauthoratio

At pauci admodùm Arrij laudârunt opinionem ex ijs qui Niceæ conuenerũt. Erant aũt ij, Eusebius Nicomediæ, Theognis Niceæ, Maris Chalcedonis, Theonas Marmaricæ, Secundus Ptolemaidis, Menophantus Ephesi, Patrophilus Scythopolis, Narcissus Neroniadis, (quæ secundæ Ciliciæ ciuitas est, nunc Irenopolis vocata) episcopi. Dicebant nanq; ὁμοούσιον, id est, Consubstantiale esse, quod ex aliquo fit per partitionem, aut per germinationem, aut per fluxum. Ac per fluxum quidem, vt paterni liberi: per germinationem, vt ex radicibus surculus: per partitionem autem, vt ex massa aurea ramenta duo aut tria. At quia iuxta nullam talium modorum rationem ex patre filius esset, propterea editam fidei professionẽ reijcere statuerunt Et quum Consubstantialis vocem prorsùs non receperunt, tũ subscribere decreto ei, quo dignitas sacerdotalis Arrio est abrogata, noluerunt. Quæ res synodo causam probuit, vt Arrium, atque vnà omnes qui eius adhærerẽt sententiæ, excommunicatos anathemati subijceret, ac nè quis eorum Alexandriã ingredi auderet, sanciret. Eadem anathema quoque sanxit in voces hæresis eius, & librum quem ille contra pietatem compositum, Thaleiam inscripserat, quasi floridum & viridantem, cuius stylus & elocutio, simplex & dissoluta Sotadisque poetæ cantilenis persimilis fuit. Ac præterea, si quid aliud eius aut sectatorũ eius inueniretur scriptum, vt id igni mandaretur. Quin capite quoque Constantinus sanxit, si quis quicquam eorum pressum occultâsse, nec statim exussisse compertus esset. Multas insupèr epistolas per vrbes passim contra Arrium, & qui sectæ eius erant, misit. Qui verò cum Arrio sensuri, aut opinionem eius laudaturi essent, in eos se grauiter animaduersurum esse, est minitatus.

nè impre-bârunt.

Arrius & sectatores ei⁹ vnà cum libris suis anathemate iugulati.

Hic tamen Maris, licèt Arrianæ perfidiæ assecla maximus esset, cùm, quantorum malorum Iulianus apostata foret author, intellexisset, lumine oculorum orbatus in ætate decrepita, manu à puero Constantinopolim (vt testatur idem Nicephorus suæ historiæ li.10.c.20.) deduci se fecit, Imperatoremq; ipsum mira libertate suæ perfidiæ & impietatis taxauit, impium eum, contemptorem Dei & desertorem, ignominiosè appellans. Ad quæ non aliud per iram respondit, quã quod cæcitatem seni exprobrans, verbis tãtùm est vltus. Et quòd Christum blasphemia & maledicto perstringens, nõ tamẽ eum posse dixit, quem ille coleret Galilæum De-

Maris Chalcedonẽsis episc. etiã mira in nefandam Iuliani impietẽ vsus est libertate.

Deum, vt excitati eius mederetur. Sic enim hoc ei solenne erat, vt Christum Galilæum, Christianos Galilæos vocaret. Cui episcopus, magna vsus dicendi libertate, occurrens: Gratias, inquit, ago Seruatori meo Deo, qui vi visum amitterem, pro eo atque nunc res habent, curârit, nè impurissimum vultum tuum ad impietatē declinantem conspicerem. Et ille placabilitatem quidem assimulans, nihil respondit: sed rem eam tamen grauiter admodùm accepit. Nam cùm sciret, in quo honore apud Christianos essent, qui sub Diocletiano martyrium obiērant, & insupèr alacritatem eorum, qui ad idem martyrium adspirarent, cerneret: gloriam eis talem inuidens, aliam instituit viam. Quòd enim summę esset sæuitię, vt per seipsum Christianos excruciandos curaret, id repudiauit: vt eos autem occultè persequeretur, non posthabuit. Quapropter vulgo & populis alijs, quicunque tandèm vellent in Christianos quidquam committere, id permisit: ità demùm superstitionē Græcorum inualituram arbitratus, si malorum tolerantiam velut inescationem prætendens, placiditatem atque humanitatem etiàm erga Christianos simularet. Hæc Nicephorus.

Scitum Maris Chalcedonensis episcopi dictum.

Iulianus Christianis martyrij gloriam inuidit.

MARONITAE.

16.

Maronitæ, ab hæretico quodam nomine Maron, dicti sunt, vt testatur Bernardus Lutzemburgus catalogo hæreticorum, qui cum Eutyche te, Dioscoro, & Acephalis, vnam duntaxàt in Christo fuisse voluntatem & operationem asserebat. Hanc imitati hæresim Maronitæ, cùm per quingentorum annorum spatium à cōsortio fidelium fuissent exclusi, hoc est, ab anno 699. tandèm diuina inspiratione resipiscentes, hæresi abiurata, ad vnitatem fidei sunt reuersi, per manus Emerici Antiocheni patriarchæ, ecclesiæ Romanæ obedientia exhibita. Vndè eorum patriarcha generali interfuit concilio, Romæ celebrato sub Innocentio huius nominis tertio summo pontifice, & Philippo Barbarossa Cæsare Germano, circa annum Domini 1215. Vtuntur autem isti Chaldaica lingua vel Saracenica. Hæc ille. De hac hæresi vide plura in Eutychete, Dioscoro, & Acephalis.

Maronitarū hæresis.

MARSILIVS.

17.

Marsilius Paduanus, authore Alpharo lib. 1 de Planctu ecclesiæ, articulo 68. & Alphonso à Castro lib. 6. aduersùs hæreses, vir quidem fuit toti ecclesiæ & cunctis ecclesiasticis odiosè infensus. Vixit autem sub Henrico quinto Cæsare Germano, & Paschali huius nominis secundo maximo Romanorum pontifice, circa annum Domini 1117.

1. Docebat hic, viros ecclesiasticos, vllas diuitias possidere nō posse, nec agros, nec possessiones aliquas: quòd diceret Apostolos, quibus primores ecclesiæ successerunt, & quos omni in re imitari debent, pauperes fuisse, nihil penitùs possidentes. Ecclesia.

Marsilij Paduani errores.

2. Dicebat episcopum à presbytero nulla differentia discernendum, nullumque fore inter sacerdotes discrimen, nec vnum esse alio potestate eminentiorem. Episcopus.

3. Item quòd Papa potest iudicium Imperatoris subire, ipseque Imperator Papę succedere, sede vacante. Papa.

4. Rursùs quòd post Christi ascensum Papa non mansit eius vicarius generalis: adeò quidē, vt sic Christus reliquerit suam ecclesiam sine vicario.

MARTYRIANI.

18.

Martyriani à Petro Martyre Antilutherano appellātur, ad eam nimirùm classem nostri temporis Euangelicorum pertinentes, qui Lutheri occasione ab ecclesiæ doctrina dissentientes, dogmata sectantur Luthero contraria.

Petri Martyris errores.

1. Hic cùm de Eucharistia agit, & locū illum interpretatur. Hoc est corpus meum, accipit corpus pro figura & signo corporis, Deum negans facere posse, vt vnū corpus sit in pluribus locis. Eucharistia.

2. Idem

Resurrectio. 2. Idem (vt ait Lindanus Dubitantij sui dialogo 2.) cùm alij Zuingliani Christum ad discipulos octaua Paschæ ingredieutem inducant per rimam, Caluinus verò illi integras fores aperuisset, nè videlicet pressuram vllam tenellum Christi corpus pateretur: hic nouus Antichristi Martyr per fenestram introduxit, vt verū sit, quod habet Euangelium, Christū clausis ostijs ad suos ingressum. Hæc Lindanus.

MASBOTHEVS.

19.

Masbotheus, à quo Masbotheni hæretici, vnus fuit è septem primis illis hæreticis, qui, cùm Ecclesia adhuc virgo esset, illam inanibus & vanis corruperunt doctrinis, vt author est Egesippus sub Domitio Nerone & Petro Apostolo, circa annum Domini 55. Primus eam, inquit, deprauare cœpit, quòd in petitione episcopatûs repulsam tulisset, Thebutes, vnus è septem hæreticis, & plebeius: è quibus & Simon est, vndè Simoniani dicti: & Cleobius, vndè Cleobiani: & Dositheus, vndè Dositheani: & Gorthæus, vndè Gorthæani; & Masbotheus, vndè Masbotheni. Hi pro se quisque, proprias seorsim induxerunt opiniones. Hæc ille. Horum meminit & Eusebius Cæsareensis lib. 4. historiæ ecclesiasticæ capite 22. Et Nicephorus lib. 4. cap. 7.

Septem primæ hęreses

MASSALIANI.

20.

Massaliani, vel, vt alij scribūt, Messaliani, emerserunt Valentis Imperatoris & Damasi Papæ temporibus, circiter annum Domini 380. Hos quidam Euchítas, id est, Orantes, alij Enthusiastas, hoc est, sacrificatores appellāt. Illi enim cuiusdam dæmonis operationem (vt author est Theodoritus lib. 4. cap. 11.) expectant, & hanc sancti Spiritûs operationem arbitrantur. Huius hæreseos fuerunt principes, Dadoes, & Sabbas, & Adelphius, Hermas, & Simeones. Cūque voluerint celare hunc suum languorem, etiàm conuicti impudenter negāt, & alios hæc sapientes quæ ipsi animo retinent, prorsùs abdicant: de qua re vide plura superiùs in Adelphio.

ἐνθουσιασταί, id est, afflati & diuini

Massalianorum hæreses.

1. Hi negant animas creari à Deo. Anima.

2. Vim & potestatem baptismi sic minuere conātur, vt nullam Baptismo virtutem tribuant. Nam, teste Damasceno de hæresibus, negabant baptismum homines perficere & sanctificare, atque adeò sacramenta sordes animi expiare. Baptismus

3. Virtutem & efficaciam sacramenti Eucharistiæ, non substantiam, oppugnāt, asserentes, hūc sacratissimum cibum nec prodesse homini quicquam, nec obesse: cùm tamen de eo Christus ipse dicat: Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam. Eucharistia. Ioan. 6.

4. Qui verò integro huius rei languore participantur, (vt est in Theodorito, Tripartitę historiæ lib. 7. cap. 11.) auersantur operationem manuum velut malam, somnoq; semetipsos tradunt, & somniorum suorum phātasias, Prophetias appellant. Labor manuum.

5. Dicunt, nullam vtilitatem ex sacro baptismate baptizatis accedere, sed solam orationē studiosam (vt est ibidem apud eundem Theodoritum) inhabitantem dæmonem effugare, quo eiecto per illam orationem studiosam, Spiritus sanctus adueniebat, sensibiliter atq; visibiliter suam designans præsentiam: tuncque corpus liberari dicebant ab omni motu passionis, & animam à mala voluntate: ità vt nequaquàm decæterò egeat neq; ieiunio corpus macerante, neq; doctrina refrenante. Dicebant quoque, eum, qui hæc impetrâsset, non solùm liberari à passionibus corporeis, sed futura etiàm præuidere, & oculis cernere. Oratio.

6. Docebant deniquè, ab oratione cessandum non esse. Nam diuus Augustin' libro de hæresibus, cap. 57. dicit, illos tantùm orationi incumbere, vt his, qui de illis hoc audiunt, incredibile videatur. Ex quo nomen sortiuntur, vt Euchítæ, id est, Orantes vulgò appellentur. De Massalianis vide plura in Enthusiastis, Adelphio, & Euchítis. Item apud Nicephorū, lib. 11. cap. 14.

De Massalianis nostri temporis.

De his verò, qui hoc nostro seculo Massalianorum imitantur errorem, sic scribit Lindanus Dubitantij sui dialogo 2. Massaliani, inquit, negabant, per baptismum homines sanctificari, neque per Sacramēta sordes animi expiari. Planè nūc ità Luthetus, Caluinus, & Suencfeldius, baptismum adeò docent inefficacem, vt peccatum originis verè maneat, neque animus peccati labe expietur, aut cor expurgetur. Hæc ille.

MATHEMATICI.

21.

Mathematici inter hæreticos adscribuntur à Philastrio Brixiensi episcopo, libro quem de hæresibus conscripsit, illos vanissimos, totiusq; erroris & sceleris adsertores appellans, quod secundùm duodecim Zodiaci signa nasci homines asserant. Quæ audientes (inquit) interdùm indocti quamplurimi, lege Dei dimissa, eorundem Mathematicorum inseruire non dubitant vanitatibus, ex quo completur Apostolica sententia, Coluerunt & seruierunt creaturæ potiùs quàm creatori. Et iterùm: Videte nè quis vos decipiat per philosophiam & inanem fallaciam, secundùm elementa mundi huius, & non secundùm Christum: quoniam in ipso inhabitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter. Ergò ignorant quòd Zodia ista duodecim, quę ab illis dicuntur, diuersa sunt climata, diuersæque regiones in orbe terrarum à Deo dispositæ, vt inhabitentur, locorumque ac temporum diuersa temperamenta statura, vt calidum, frigidum, siccum, & humidum, velut quatuor mundi angulis, è quibus ceu pleni qualitate fontes exuberant, flatu respirantes in inuicem virtute illis insita, mixtioneque existente salubri. Rursùm cùm diffunditur eorum vbique mixtio, amœna temperies salutis inde cunctis habitantibus subministratur. Atque ità diuina potentia, mortalibus vita dulci & prospera concessa à Domino, & impartita, non ignoratur. Hæc Philastrius.

Mathematici omniū scelerum & errorū assertores.

Rom. 1.

Colos. 2.

Signa cælestia quid efficiant.

Ex quibus quidem manifestè patet, has mathematicas disciplinas, licèt paucas, quod sciam, in ecclesia hæreses dederint, tamen (quod ait diuus Augustinus lib. 2. de doctrina Christiana, & Eusebius de Præparatione euangelica) nihil ad salutem pertinere, sed magis in errorem mittere, & à Deo auocare. Neque enim, vt ait beatus Hieronymus, sunt sciētiæ pietatis. Quinimmò Mathematicus error, tanquàm maleficus, prohibitus est veteribus Romanorum gentilium legibus, C. de Maleficis & Mathematicis. Ibi enim Chaldæorum & Mathematicorum prædictiones damnantur: quòd velut certa & immutabilia putarentur, quæ semel illi ex astrorum cursu collecta censerent. Vndè quondàm episcopos Mathematicam & Astronomiam apotelesmaticam tractare, religionem fuisse tradit Nicephorus libro nono, capite quinto ecclesiasticæ historiæ, cùm de Eusebio Emeseno episcopo verba facit in hūc modum: Ille, inquit, cùm calumnia Emesæ expertus esset, quasi eius partis Astronomię, quæ Apotelesmatica dicitur, responsis scilicet dandis occupata, studiosus esset, Laodiceam ad Georgium, episcopi isthic munere fungētem, veterem amicum profugit, & cum eodem Antiochiam ad Phlacitū & Narcissum profectus, indè apud Emesenos in episcopatum suum restitutus est. Qui de hac re plura volet, legat Cornelium Agrippam de Vanitate scientiarum, vbi agit de Diuinatione in genere. Diuum item Augustinum libro secundo, capite vigesimosecundo, vigesimotertio, & vigesimoquarto de doctrina Christiana. Vide etiam in Phitonissis, Priscilliano, Manichæo, Bardesane.

Mathematicæ disciplinæ nil ad pietatē conferūt.

Olim episcopis mathematicā tractare, religio fuit.

MAXIMINVS ARRIanorum episcopus. 22.

Maximinus Arrianorum episcopus extitit, Archadij Cæsaris & Innocentij huius nominis primi summi Romanorum pontificis temporibus, circa annum Domini 405.

Hic asserebat, patrem potentiorem esse filio, eò quòd filium genuerit Deū creatorem, filius autem non.

Maximini hæreses.

Di-

Dicebatque, patrem potuisse gignere, non filium, & ideò potentiorem esse filio.

Aduersùs hũc grauissimè scripsit Augustinus, impugnauitque fortiter eius erroneam sententiam tribus doctissimis libris in eam rem editis: & contrà tutatus est, filium etiàm potuisse gignere. vbi quidem vult ostendere, patrem esse non potentiorem filio, his verbis: Absit, inquit, vt ideò potentior sit pater filio, sicut putas Maximine, quia creatorem genuit pater, filius autem non genuit creatorē: neque enim non potuit, sed non oportuit. Immoderata enim esset diuina generatio, si genitus filius nepotem gigneret patri: quia & ipse nepos nisi auo suo pronepotem gigneret, secundùm vestram mirabilem sapientiam, impotens diceretur. Similiter etiàm ille, si nepotem non gigneret auo suo, & pronepotem proauo suo, non à vobis appellaretur omnipotens, nec impleretur generationis series, si semper alter ex altero nasceretur: nec eā perficeret vllus, si non sufficeret vnus omnipotens. Itaque omnipotentem genuit filium patris natura, non autem fecit. Hęc Augustinus. Contra quem rursùs disputat Magister sententiarum lib. 1. dist. 7. vide ibidem.

Patrem nō esse filio potentiorē

MAXIMILLA MONtani hæretici prophetissa.

23.

Maximilla & Prisca, prophetissæ Montani hæresiarchæ, sub Commodi Cæsaris Imperio, & Eleutherij Rom. antistitis pontificatu extiterunt, circiter annum Domini 182. Hic cū se paracletum nominaret, has duas mulierculas oneratas peccatis, & sibi matrimonio hæresique sociatas, tanquàm ex ipsius paracleti inspiratione editas, passim iactitabat.

De his Nicephorus ecclesiasticæ suæ historiæ libro quarto, capite vigesimo, scribit in hunc modum: Montanus, inquit, mulierculas duas, coniuges suas, Priscam & Maximillam, prophetissas suas vocauit, earumque scripta propheticos libros esse dixit. Maligno autem spiritu plenus, sicuti & duæ illæ mulieres, noua quædā & insolentia dicere cœpit, insania apertè & dæmonum intemperijs actus.

Maximilla & Prisca, Montani prophetissæ.

Et eiusdem libri cap. 23. ex Apollinari Hierapolita, qui contra Montani sectā scripsit, hæc addit: Hanc autem mortem obijsse Montanus & Maximilla dicuntur. A spiritu nanque vesano vterque agitatus, seipsum seorsim suspendit, eoque modo ad instar Iudæ proditoris vitam finijt. Sicuti etiàm primus prophetiarum eorum defensor admirandus ille Theodotus, cùm se seductionis spiritui commendâsset, potestatique eius permisisset, iactatus atque sublatus in cælum, ac rursùm delapsus, pessimè perijt. Adstruit quoquè idem Apollinaris, diuinos quosdam viros periculum fecisse, vt Maximillæ spiritum malignum redarguerent, vanitatisque conuincerent: sed ab alijs impeditos esse, qui dæmoni ei subseruiêrūt. Progrediens deincèps, ex ipso tempore prophetias eiusdem falsas fuisse ostendit: Tredecimum, dicens, præterijsse annum, nihilq; eorum rerum, quæ ipsa diuinauerat, accidisse. Neq; enim vel in vniuerso orbe, vel in regione aliqua bellum fuit: sed & Christianis ex misericordia & gratia Dei, pax & tranquillitas data.

Montani, Maximillę & Theodoti interit⁹.

Maximillę prophetiæ falsæ.

Et rursùs idem Nicephorus cap. 25. ex Apollonio scriptore ecclesiastico & martyre: Ostendimus igitur (inquit Apollonius) has ipsas primarias prophetissas, ex quo spiritu sunt repletæ, à viris suis profugisse. Quî ergò fit, vt tam impudenter Priscam virginem appellantes, mentiantur? Deindè hæc quoquè addit: Pernecessarium autem est, omnes prophetæ fructus explorare & excutere. Dic ergò mihi, num propheta cerussā fucatur: propheta stibio linitur? propheta formam excolit? propheta tabulis & talis ludit? propheta fœnerat, & lucro studet? Adhęc idem Apollonius in opere suo illud indicat, quòd quadragesimo pòst anno scriptum id condiderit, ex quo Montanus assimulatam & dæmoniacam suam prophetiam instituit. Memoriæ quoquè tradit, Zoticum Ostrenum presbyterum, quū iam Maximilla prophetare apud Pepuzā cœpisset, dęmonium id conuincere insti-

Ornantur virtutibus suis prophetissæ Montani.

Zoticus Ostrenus exorcista.

instituisse: prohibitum tamen ab eis esse, qui sectæ illius addicti fuêre. Hactenùs Nicephorus. Qui de his nôsse plura volet, legat Eusebium lib. 5. ecclesiasticæ historiæ cap. 15. vsque ad 19. Vide etiàm infrà, vbi de Montano agetur. Lege rursùs diuum Hieronymum in epistola contra Pelagium.

MELCHISEDECHIani. 24.

MElchisedechiani hæretici sic appellãtur, (diuo Augustino teste, libro, quem de hęresibus scripsit) quòd Melchisedech sacerdotem, qui benedixit Abrahę ab obtenta victoria quin que regum reuertenti, vt habet liber Geneseos, non hominem purum fuisse, sed quandam Dei virtutem arbitrentur Christo maiorem. Christum enim simpliciter venisse putant, & illius ordine dignum factum esse, nimirùm illo dicto moti: Tu es sacerdos in æternum, secundum ordinem Melchisedech: vt ipse sit adhuc inferior quàm Melchisedech. Nisi enim fuisset (aiunt) in secunda quadam institutione positus, non vsquè illius ordine opus habuisset. Cæterùm de ipso Melchisedech dicunt, quòd sit sine patre, sine matre, sine prosapia, ex epistola Pauli ad Hebræos id probare volentes.

Gen. 14. Heb. 7. Psal. 109.

Quis porrò huius hæresis author fuerit, aut quo tempore cœperit, quanuìs Augustinus non expressit, Epiphanius tamen lib. octoginta hæresum, hęresi 55. ait, Hieracem quendam insigni eruditione præditum, hanc docuisse, licèt non dicat ab illo primùm inuentam fuisse: sed Melchisedechianos asserit auulsos fortasse à Theodorianis, ex quo colligere datur, illos exortos fuisse Maximini Imp. qui Seuero successit, & Fabiani papæ temporibus, circa annum Domini 240. Id quod idem reperit posteà hæresi 67. vbi prolixiùs agit de hoc Hierace. Huius hæresis meminit quoquè, sed paucis verbis, Philastrius libro de hæresibus, eosque adscribit hæreticorum catalogo, qui in illorũ numero, qui sub Apostolorum temporibus extiterunt. Diuus Augustinus trigesimo quarto loco inter hæreses, quas libro de hæresibus recenset, hos adnumerat. Ex quo euidentissimè colligitur, vt inquit Alphonsus à Castro, librum qui inscribitur De quæstiõibus noui & veteris Testamenti, non esse Augustini, quanuis sub eius nomine passim circunferatur. Nam præter alia argumenta, quæ ad hoc conuincendum adfert Erasmus Roterodamus, hoc est efficacissimum, quòd quæstione 109. multis argumentis, iisque valdè ineptis nititur probare, Melchisedech nõ fuisse hominem purum, sed quandã Dei virtutem, videlicet Spiritum sanctum. Neque hoc in libris retractationum vnquàm recantauit: immò nec illius libri toto illo suorum retractatorum decursu meminit. Cùm itaque libro de hæresib⁹ hanc assertionem censeat hæreticam, nõ erat ingenii tam stupidi Augustinus, vt contrarias, secumque pugnantes, assertiones doceret. Hæc ideò admonui, nè, si fortè quispiam in quæstionem illam incidat, à constantia rectitudinis flectatur, Augustini authoritate motus.

Hieraces author Melchisedechianorum.

Liber quæstionũ noui & veteris testamenti diuo Augustino falsò ascriptus.

MELANCHTHONICI. 25.

MElanchthonici à Philippo Melanchthone Confessionistarum patre nuncupantur, qui, quanuis plurium artium multiplici eruditione præditus & insignis fuerit, multos tamẽ hac nostra ætate in Ecclesiam inuexit & sequutus est errores, Lutheri doctrina infectus.

Sunt autem Melanchthonici secta Semilutherani, ad secundam vsquè nostri temporis Euangelicorum classem pertinẽtes: nimirùm, qui (teste Lindano Dubitantii sui dialogo secundo) Lutheri doctrinam professi, illam posteà deserentes, Philippo Melanchthoni paulò diuersa alicubi docenti adhæserunt, iisq; potissimũ, qui ipsius de libero arbitrio aliisq; dogmatibus à Lutheri corruptela repurgatis sententiam sequuntur. Exorti sunt autem sub Carolo quinto Imperatore Germano, & Clemente septimo summo Romanorum pontifice, circa annum Domini 1530.

r. Hos

Melanchthonis errores.

1. Hos ideò acriter insectatur Illyricus cū Vinariensibus, Erasmus quoquè Sarcerius cum Mãsfeldensibus, tanquam puri puri Saxonici Euangelij deprauatores. Illum prætereà accusat Illyricus, quòd doceat, hominem posse ad gratiam Dei recipiendam sese præparare ex puris naturalibus viribus. Sicque ex olim Stoico et Manichæo, nunc Melanchthon factus est Pelagianus. Vnde meritò illum Cothurnū appellant, nō modò quòd Pelagianismū renouet, aut oppugnatum pridem iam asseuerat cum Catholicis liberum arbitriū: sed quod olim ex professo Zuinglianorū hostis, nūc factis & scriptis, pro Zuinglio pugnet; immò euertat Lutherum, adeoq; Euangelicam illam confessionem Augustanam sua manu descriptam, atque in Comitijs Augustanis Carolo quinto Imperatori exhibitam, & apologia illa mendaciorum scaturigine tunc quidem propugnatam, sed posteà varijs modis ab ipso immutatam atque deprauatam & adulteratam. Quod falsi crimen suo magistro Melanchthoni Matthias Flacius, vti & de alijs Lutheri libris adulteratis, nō dubitat impingere libello supplicatorio pro Synodo in Saxonia congreganda. Hæc Lindanus.

Melāchthō ex Manichæo fact⁹ est Pelāgianus, ideoq; Cothurnus (q est calceus omni pedi cōueniēs) dictus est, propterea quòd in religionis negocio omnibus obsequitur.

Baptismus & peccarū originale.

2. Hic rursùs, quanquam concedit per Baptismum peccatum originale dimitti, negat tamen, per illum omne peccatum deleri. Cuius falsæ opinionis hanc adfert rationem, quòd videlicet baptismo suscepto, maneat adhuc in homine carnis concupiscentia vel rebellio, quæ (vt tum ille, tum reliqui huius hæresis authores docent) verè peccatum est, quamuis à Deo non imputetur. Quòd autem ipsa concupiscentia sit verè peccatum, indè probare contendunt, quòd (vt aiunt) sit cōtra illud Dei præceptum, Non concupisces.

Exod. 20.

Liberum arbitrium.

3. Dicit, hominis arbitrium non esse liberum, illud non agere, sed potiùs pati cō tendens, vt infrà dicetur fusiùs.

Opera & meritum.

4. Fatetur quidem, nostra bona opera mereri præmia, sed ea tantùm corporalia & spiritualia, nō autem vitam æternam. Quod enim opera nostra bona essent meritoria, inficiari non poterat, cùm videret sacræ scripturæ & sanctorum patrum tam aperta, tamque dilucida testimonia, quæ asserunt, nostris operibus aliquod meritum inesse. Ideò in Locis communibus, titulo De bonis operibus, circa finē capitis hæc ait: Tertiò sciēdum est, etiam præmia proposita esse bonis operibus, seu bona opera mereri præmia corporalia & spiritualia. Et paucis interiectis, subdit: Hic autem sciendum est, nos loqui de bonis operibus iustorum. Priùs enim accipienda est fide remissio peccatorum, reconciliatio & acceptatio ad vitam æternam: & hæc donatur per misericordiam propter Christum, vt maneat certa. Et in fine illius capituli deniquè ait: Et, vt sæpè iam dictum est, tribuatur merces operibus, ità, nè fiat incerta remissio peccatorum. Item, nè transferatur beneficium Christi in nostrorum operum dignitatē, persona iustificatur coram DEO gratis fide, quæ nititur tantùm misericordia: posteà placent Deo bona opera, & merētur mercedem. Hæc Philippus Melanchthō. In quibus verbis etsi fateatur, bona opera mereri præmia, nunquàm tamen apertè dicit, nos per bona opera mereri vitam æternam.

5. Docet rursùs, nullum esse peccatum mortale, præter incredulitatem. Quæ hæresis, concilij Tridentini decreto & canone 27. improbatur in hunc modum: Si quis dixerit, nullum esse mortale peccatū, nisi infidelitatis, aut nullo alio, quantūuis graui & enormi, præterquàm infidelitatis peccato, semel acceptam gratiam amitti, anathema sit. Peccatum.

6. Asserit, nullum esse prorsùs discrimen inter præceptum & consilium: neque aliquod esse in Euangelio cōsilium: sed omnia, quæ nobis commendantur, esse præcepta. Idque libro de Locis communibus Theologiæ, titulo De discrimine præceptorum & consiliorum: Quidā (inquit) finxerunt, in Euangelio consilia esse de non vindicando, de paupertate, de virginitate. Et quidem putant, in euangelio doceri hoc fine, quòd hæc opera magis mereantur reconciliationē aut salutem, quàm alia opera. Deindè fingūt, hæc opera perfectionem esse. Sed hæc plena sunt errorum & superstitionum. Vna est lex Dei, quæ nihil nisi præcepta con- Præceptū.

tinet. Hæc Philippus Melanchthon. Ex quibus verbis apertè colliget lector, illum secum pugnare ac dissidere, cùm alibi dicat cum Martino Luthero suo præceptore, nullum esse in Euangelio præceptum. Qua in re faciunt illi iuxta illam poetæ Horatij sententiam: Dum vitant stulti vitium, in contraria currunt.

Euangeliũ

7. Negat item, Euangelium esse legem, iuxta veram & propriam legis rationem. Hoc porrò & ille & idem Lutherus suus præceptor, & Brentius, & plerique omnes huius factionis ideò docent, vt hac ratione contendant, se esse liberos ab omnium bonorum operum obligatione. Nam ideò dicunt Euangelium legem non esse, quòd asserant, euangelium nihil prorsus præcipere, sed solum nobis patefacere ac manifestum ostendere bonum de Iesu Christo filio Dei nuncium, quòd ille solus merito suæ passionis sit peccatorum nostrorum expiator, & animarum nostrarum redemptor. Vt verò illorum sententia magis patescat, ipsius Melanchthonis verba referam, in locis communibus ita inquientis: Nouum testamentum nõ est aliud, nisi bonorum omnium promissio, citra legem, nullo iustitiarum nostrarum respectu: qua bona nobis promittuntur citra conditionem, cùm nihil vicissim à nobis exigatur. Hæc Philippus Melanchthon. De qua re vide in Brentio.

Fides.

8. Ità etiàm fidẽ extollit, vt bonis operibus detrahat. Ait enim in eisdem locis communibus, titulo de bonis operibus: Qui non agunt, inquit, pœnitentiam, sed indulgent vitiosis cupiditatibus, non retinent fidem. Et in eodem libro, titulo de fide, iterùm ait: Fides non tantùm notitia est historiæ de Christo, sed est vera fiducia cordis, quæ assentitur promissioni Euangelij: præcipuè autem significat fiduciam misericordiæ promissæ propter Christum. Hæc ille.

Gratia.

9. Docet prætereà cum Luthero, & reliquis huius farinæ asseclis, non solùm omnem hominem iustum, esse certum suæ gratiæ, sed omnem talem esse obligatum ad credendum, se esse in gratia. Et qui hoc non credit, non est (vt illi docent) iustus neq; fidelis. Nam illam vocant Lutheranifidem Catholicam, qua quisque particulatim certissimè credit, remitti sibi peccata per Christũ. Hic enim Melanchthon in suis locis communibus, titulo De gratia & iustificatiõe, hoc apertissimè docet, sic inquiens: Mens perterrefacta agnitione peccatorum, statuere debet, remitti sibi peccata gratis propter Christum per misericordiam, non propter dignitatem contritionis, dilectionis, aut aliorum operum. Quum hoc modo fide se mens erigit, donatur remissio peccatorum, & recõciliatio. Si enim iudicandum esset, tum demùm nos habituros esse remissionem peccatorum, quum contritio aut dilectio sufficiens esset, adigeretur animus ad desperationem. Quarè vt habeat certam & firmam consolationem, pendet res non ex conditione dignitatis nostræ, sed ex sola misericordia promissa propter Christum. Et in Apologia confessionis Augustanæ: Aduersarij, inquit, infeliciter consulunt hominibus, dum iubent dubitare, vtrùm consequantur remissionem peccatorum. Hæc Philippus Melanchthon.

De hoc item Hosius lib. 1. de hæresib⁹ nostri temporis, scribit in hunc modum: Lutheri doctrinæ de Libero arbitrio (de quo ille semper docuit, quòd patiatur tãtùm, non autem agat, quòd sit res de solo titulo, vel potiùs figmentum in rebus, seu titulus sine re, quia nulli est in manu sua quidpiam cogitare mali aut boni, sed omnia de necessitate absoluta eueniunt) subscripserat etiàm Philippus Melanchthon, in ijs locis communibus, quos edidit Vuittenbergæ anno 1520. non sine quadam arrogantia iuuenili minimè ferenda. Nam & de sanctis doctoribus ausus est censuram ferre. Scripsêre, inquit, de Libero arbitrio Augustinus & Bernardus, & ille quidem sua posterioribus libris, quos aduersùs Pelagianos edidit, multipliciter retractauit. Bernardus non est similis suî. Sunt de hac re apud Græcos quoquè quædam, sed sparsim. Ego quandoquidem non sequor hominum opiniones, & simplicissimè & planissimè rem exponam, quam ferè obscurârũt authores, tam veteres quàm noui: quia sic interpretabantur scripturas, vt simul vellent rationis humanæ iudicio satisfacere,

Melanchthon quã arroganter primũ negârit liberum arbitrium,

Eiusdem de doctoribus censura.

eri. Parùm ciuile videbatur docere, necessariò peccare hominem: crudele videbatur reprehendi voluntatem, si non posset se à vitio ad virtutem conuertere. Ideò & plura viribus humanis, quàm par erat, tribuere, & mirè variàrunt, cùm rationis iudicio viderent vbiquè refragari scripturas. Et in hoc quidem loco cum prorsùs Christiana doctrina à philosophia & humana ratione dissentiat, tamen sensìm irrepsit philosophia in Christianismum: & receptum est impium de libero arbitrio dogma; & obscurata Christi beneficẽtia per prophanam illam & animalem rationis nostræ sapientiam. Vsurpata est vox liberi arbitrij, à diuinis literis, à sensu & iudicio spiritûs alienissima, qua videmus sanctos viros non rarò offensos esse. Additum est è Platonis philosophia vocabulum rationis, æquè perniciosum. Nam perindè atquè his posterioribus ecclesiæ temporibus Aristotelem pro Christo sumus amplexi, ità statim post ecclesiæ auspicia per Platonicam philosophiam Christiana doctrina labefactata est: ità factum est, vt præter Canonicas scripturas nullæ sint in ecclesia syncerræ literæ. Redolet philosophiam, quicquid omninò commentariorum extat. Et paucis interpositis: In quæstionem vocatur, sit ne libera voluntas? Respondeo, quandoquidem omnia quæ eueniunt, necessariò iuxta diuinam prædestinationem eueniunt, nulla est arbitrij nostri libertas. Quid igitur, inquies, Nullane est in rebus (vt istorum vocabulo vtar) contingentia? nihil casus? nihil fortuna? Omnia necessariò euenire scripturæ docent. Vallam, ait Eckius, quòd scholarum sententiam de libero arbitrio confutauit, plura voluisse scire, quàm didicisset. Et in fine huius loci summam colligens, dicit: Si ad prædestinationem referas humanam voluntatem, nec in externis, nec in internis operibus vlla est libertas, sed eueniunt omnia iuxta prædestinationem diuinam. Si ad opera externa referas voluntatem, quædam videtur esse iudicio naturæ libertas: si ad affectus referas voluntatem, nulla planè libertas est, etiàm naturæ iudicio. Concludit tandem: Vides itaque, lector, quantò simplicius de libero arbitrio scripserimus, quàm vel Bernardus, vel vlli scholastici.

Omnia necessariò euenire scribit Melanchthon, iuxta diuinã prædestinationem.

Et in annotationibus in epistolã Pauli ad Romanos, explicans illum Pauli locum, iuxta prædestinationem DEI, postea quàm confirmauit, quòd nulla est rerum contingentia, nec libertas arbitrij, sic tandem loquitur: Nos verò docemus, non solum permittere DEVM creaturis vt operentur, sed ipsum omnia propriè agere: vt, sicut fatentur, proprium opus DEI fuisse Pauli vocationem, ita fateantur, opera DEI propria esse, siue quæ media vocantur, vt comedere, bibere, communia cum brutis: siue quæ mala sunt, vt Dauidis adulterium, Manlij seueritatem animaduertentis in filium: cũ constet Deum omnia facere non permissiuè, sed potenter, vt Augustini verbo vtamur, vt sit eius proprium opus Iudæ proditio, sicut Pauli vocatio. Hæc Philippus Melanchthon in his libellis, quos adolescens etiamnùm scripsit: quorum alterum de locis communibus, inuictum libellum esse dicit Lutherus, contra Erasmum de seruo arbitrio scribens, non solùm immortalitate, sed canone quoquè ecclesiastico dignum: cui tuus libellus, inquit, ô Erasme, comparatus, ità mihi sorduit ac viluit, vt tibi vehementer compaterer. In alterum verò præfatus, non dubitat eum doctissimis Thomæ Aquinatis commentarijs anteferre: Hieronymi autem & Origenis Commentaria meras esse nugas & ineptias, si illius annotationibus comparentur. Ac parùm abest, quin eum Paulo superiorem faciat: certè proximum illi esse vult. Verùm vtrunque libellum hunc totiès variando Philippus ipse posteà multis in locis erroris condemnauit, in hoc præsertim capite de libero arbitrio. Nam sæpè deincèps vtrunque excudi fecit, multa detrahens, addens, mutans, corrigens, vt postremi cum primis nulla ferè in parte cõueniant.

Aliud Melanchthõis testimonium contra liberum arbitrium.

Melanchthonis blasphemiæ.

Lutherus quanti scripta Melanchthonis fecerit, quotamẽ nonnulla dogmata ipse posteà Melanchthon damnauit.

In ijs autem locis, qui sunt impressi anno tricesimosexto Argentorati, tricesimooctauo Vuitembergæ, quadragesimosexto Lipsiæ, quinquagesimoquinto Vuittembergæ, apertè recantauit ea, quæ in primis illis scripserat de libero arbitrio

In scriptis posterioribus Melanchthon cõfirmat libe rũ arbitriũ.

erio. Sic enim loquitur: Valla & plerique alij detrahunt voluntati hominis libertatem, ideò, quia fiant omnia decernente Deo. Addit in locis, anno 1546. & 1555. excusis: Hæc imaginatio orta ex Stoicis disputationibus, deducit eos ad tollendã contingentiam bonarum & malarum actionum, immò omnium motuum in pecudibus & elementis. Dixi autem suprà, non esse in ecclesiam inuehendas illas Stoicas opiniones, nec defendendam esse necessitatem fatalem omnium, sed aliquam contingentiam concedendam.

Non necesse fuit, Alexandrum interficere Clytum. Nec miscenda est disputatio de determinatione diuina quæstioni de libero arbitrio. Et iterùm in Locis anni 1536. & 1538. ac posterioribus: Cùm in natura hominis reliquum sit iudicium & delectus quidam rerum, quæ sunt subiectæ rationi aut sensui, reliquus est etiàm delectùs externorum operum ciuilium: quare voluntas humana potest suis viribus sine renouatione, aliqua externa legis opera facere. Hæc est libertas voluntatis, quam philosophi rectè tribuunt homini. Nam & Paulus discernens iustitiam carnis à spirituali, fatetur, non renatos habere delectum aliquem, manus à cæde, à raptu, à furto continere. Et hanc vocant iustitiam carnis: immò hanc disciplinam etiàm non renatis præcipit Deus.

Et interiectis nonnullis: Hęc sententia de libero arbitrio nihil habet absurdi: & est germana cum aliorum scriptorum ecclesiasticorum ac synodorum, tum verò etiàm Augustini sententia: nec adigit ad desperationem bonas mentes, nec deterret eas, quò minùs conentur: immò & amplificat Spiritùs sancti auxilium, & acuit curam ac diligentiam nostræ voluntatis. Non probo deliramenta Manichæorum, qui prorsùs nullam voluntati tribuebant actionem, nec quidem adiuuante Spiritu sancto, quasi nihil interesset inter statuam & voluntatem. Scribit etiàm, concurrere tres causas bonę actionis: verbum Dei, Spiritum sanctum, & humanã voluntatem assentientem, nec repugnantem verbo Dei. Posset enim excutere, vt excussit Saul sua sponte: sed cum mens audiens, ac se sustentans, non repugnat, nõ

Manichęorum delira mẽta circa liberum arbitrium.

indulget diffidẽtiæ, sed adiuuante etiàm Spiritu sancto, conatur assentiri: in hoc certamine voluntas non est ociosa. Et iterum post pauca: Vidi multos non Epicureos, qui, cùm essent in mœrore propter suos lapsus, disputabant, quomodò sperẽ me recipi, qui non sentiam in me transfundi nouam lucem & nouas virtutes? Præterea, si nihil agit liberum arbitrium, intereà donec sensero fieri illam regenerationem, de qua dicitis, indulgebo diffidentiæ & alijs vitiosis affectibus. Hæc Manichæa imaginatio horribile mendacium est: & ab hoc errore mentes abducẽdæ sunt & docendæ, agere aliquid liberũ arbitrium. Pharao & Saul non coacti, sed volentes & liberè repugnant Deo: nec fit conuersio in Dauide, vt si lapis in ficũ verteretur: sed egit aliquid liberum arbitrium in Dauide, cùm audiuit obiurgationem & promissionem, volens iam & liberè fatetur delictum: & egit aliquid eius voluntas, cùm se sustentat hac voce, Dominus transtulit peccatum tuum.

Horrenda imaginatio quorũdã nostri temporis Manichæorum.

2. Reg. 12.

Et iterùm post pauca: Cùm promissio sit vniuersalis, nec sint in Deo contradictoriæ voluntates, necesse est esse in nobis aliquam discriminis causam, cur Saul abijciatur, Dauid recipiatur, id est, necesse est, aliquam esse actionem dissimilem in his duobus.

Et in capite præcedenti, quod est de causa peccati & contingentiæ: Est autem hæc pia & vera sententia, vtraque manu ac veriùs toto pectore tenenda, quòd Deus non sit causa peccati: & quòd DEVS non velit peccatum, nec impellat voluntates ad peccandum, aut approbet peccatum. Sed causę peccati sunt voluntas diaboli, & voluntas hominis, qui sua voluntate abuti potuit, seq; à Deo auertere: quæ quidem longiùs ibi persequitur.

Ex quibus planum cuique fieri potest, queãdmodùm Philippus Melanchthon, quicquid ab eo peruersè scriptum fuerat de libero arbitrio in Locis communibus anni 1521. simul & magistri sui Martini Lutheri eàdem de re sententiam, tanquã impiam, & cum hæresi Manichæorum congruentem condemnauit: quod pluribus etiàm verbis ab eo factum est in Epitome philosophiæ moralis, quam edidit

Melanchthõ se Manichæum fuisse re ipsa declarat.

Ap-

Argentorati anno 1538. vbi similiter damnat ingenia turbulenta, quæ multas de libero arbitrio serunt contentiones: & Vallæ absurdas imaginationes, quæ propter diuinam gubernationem adimunt libertatem voluntati. Sed & in Commentarijs in epistolam ad Romanos posterioribus expungi fecit ea, quę scripserat anno 1524. quòd essent Dei propria etiàm mala opera, vt Dauidis adulterium, & quòd æquè proprium eius opus esset Iudæ proditio, sicut Pauli vocatio. Quin enarrat illum locum, Tradidit eos Deus in desideria cordis eorum: Nec vult, inquit, nec approbat, nec efficit peccatum Deus.

Augustanæ confessionis author Melāchthon, in qua ille dissentit à magistro suo Luthero de libero arbitrio.

Et quoniam Augustanæ confessionis est author idem Melanchthon, in ea quoquè discessum est à Lutheri sententia, quo ad hoc doctrinæ caput, quod ille tamen ad finem vsque vitæ suæ tanta pertinacia defendit, vt mori se priùs paratum ostenderet, quàm ab hac sua sententia discederet. In qua quantum positum esse putauerit, & in exordio, sicut paulò antè cōmemorauimus, & in fine libri, quem scripsit contra Erasmum, satis declarauit. Sic enim prope calcem eum alloquitur: In hoc te vehementer laudo, quòd solus prę omnibus rem ipsam es aggressus, hoc est, summam causæ: nec me fatigâris alienis illis causis, de Papatu, Indulgentijs, Purgatorio, ac similibus nugis potiùs, quàm causis, in quibus me hactenùs omnes venati sunt frustrà. Vnus tu & solus rerum cardinem vidisti, & ipsum iugulum petiuisti.

In eo igitur, quod rerum cardo, quod causæ totius est iugulum, ausus est Philippus cum suis qui Augustanæ sunt cōfessionis, à magistro suo Martino Luthero se palàm diuersum sentiendo segregare. Quod quid aliud fuit, quàm eum hæreseos & impietatis condemnare? Et reuerà cardo Lutheranæ doctrinæ vertitur in hoc vno dogmate de libero arbitrio, qđ ruere non potest, quin simul eodem motu labefactata concidant omnia, quæ de iustificatione præsertim, deque rebus ad illam pertinentibus ab eo scripta sunt. Lutheri sententiam tuetur etiamnùm Caluinus, & in ea perstat. Neque sibi prorsùs eam sordere Brentius ostendit in prima Pericope, quam scripsit contra venerabilem virum Petrum à Soto. Vidimus autē & Galli cuiusdam scriptum, quo grauiter insectatur præceptorem suum Philippū, quòd in hac tanta re à magistro suo Luthero dissentiat. In quo scripto Philippū etiàm insimulat, quòd Caluinizet. Hæc Hosius.

Cardo Lutheranæ doctrinæ est de libero arbitrio.

Hæreticorum voces, tanquàm Sirenum cantiones fugiendæ.

Libro quoquè quem inscripsit, Qua Dei iustitia iusti sumus, de eodem Melanchthone sic habet idem Hosius: Nos verò, inquit, aduersùs istorum voces tanquàm Sirenum cantiones, dulces illas quidem, verùm certam perniciem afferentes, aures nostras obturemus. Nam prætereàquàm quòd omne studium virtutis eneruant, dum, si minùs ipsi probi sumus, sufficere docent, quòd Christus probus fuerit, atque illius nos sola iustitia contentos esse oportere, etiàm si minùs ipsi iustè viuamus: nondùm inter ipsos, qui de via regia declinauerunt, hoc est, ab ecclesiæ sana doctrina aberrârunt, de ratione iustificandi satis conuenit. Nec ipsi modò dissident inter se, & inuicèm sibi sunt hæretici, seque mutuo iudicio condemnant, verùm etiàm secum ipsi non rarò pugnant. Annotauit hoc vir quidā doctus, quanuìs ex eorum numero, qui segregauerunt semetipsos, Philippum Melanchthonem in Iustificationis negocio quaterdeciès variâsse. Sic istorum oratio, sicut scribit Basilius libro secundo contra Eunomium, videtur, nescio quomodò, cùm semèl extra veritatem deducta sit, ad multiplicia periculosaque incōuenientia per quandam seductionis consecutionem efferri. Nam qui semèl de rectæ fidei religionisque curriculo deflexerunt, haud aliter atquè ij, qui à recto itinere aberrârunt, alias ex alijs semitas ingredientes, vagantur & errant, nullum peritum regionis ducem sequuti. Sic isti duce carentes ecclesia, quam reliquerunt, alia ex alijs erroris et impietatis diuerticula ingressi, nullum errandi finem faciunt. Miscuit enim Deus in medio eorum spiritū vertiginis, & immisit illis operationem erroris: Obscuratum est insipiens cor eorū, vt non intelligant, neque quæ loquuntur, neque de quibus affirmant. Sic fit vbi suo quisque præsidit ingenio, sibique hoc

Varietas doctrinæ inter hæreticos.

Osiander in Nycticorace.

Philippus Melanchthon quaterdeciès in iustificatione sentētiam variauit.

Esa. 19. c
2. Thes. 2.
Rom. 8.
1. Tim. 1.

Tt atro-

arrogat, vt proprio suo, non communi totius ecclesiæ sensu, scripturas interpretetur, vt cæteros omnes, quanlibèt pios & doctos viros, talpis fuisse cæciores, se verò solum videre, se solum sapere, persuasum habeat. Hactenùs Hosius.

MELCHIORITAE.

26.

Melchioritæ sunt secta Antiluthera ni, ad tertiam nimirùm nostræ ætatis Euangelicorũ classem spectantes, vt author est Lindanus Dubitantij sui dialogo secundo, à Melchiore Hofmanno sic dicti, qui tanta fuit confidentia, vt Argentinenses concionatores ad disputationem prouocârit anno Domini 1532. super his articulis:

Melchioris blasphemę & impiæ propositiones.

1. Christum non assumpsisse ex virgine carnem, quã immani affecit blasphemia: sed Deum carnem esse ex se factum, ità vt vna esset in Christo natura.
2. Irẽ qui accepta gratia voluntariè peccaret, nunquàm in gratiam recipi.
3. Et salutem esse in nostris viribus collocatam.
4. Sunt qui istis tribuunt corporale regnum Christi per annos mille cum Chiliastis.

MELETIANI.

27.

Alij eũ Melitiũ vocãt.

Meletiani à Meletio, ciuitatis cuiusdam Aegypti episcopale munus primùm gerente, & ab ea functione posteà reiecto, appellati dicuntur. Emerserunt autem Constantij Chlori, & Valerij Maximi Imperatorum, atque Eusebij papę temporibus, circa annum Domini 311.

Idẽ habet Nicephor' lib. 8. cap. 5.

Qui verò fuerint isti, recenset Socrates Tripartitæ historiæ libro 1. cap. 18. in hæc verba: Sub Petro, inquit, Alexandrinæ ciuitatis episcopo, qui suscepit Diocletiano imperante martyrium, Meletius quidam episcopus vnius ciuitatis Aegyptiorum, depositus est, eùm propter multas alias causas, tum vel maximè, quia in persecutione fide negata sacrificauerat. Ergò dãnatus, multos habuit sequaces, & hæresiarches factus est eorum, qui hactenùs ab eo in Aegypto Meletiani vocantur, nullam iustitiæ satisfactionem habens, cur remanserit ab ecclesia separatus. Dicebat quidem, iniuriam se esse passum, & obloquebatur sæpiùs, derogabatque Petro. Sed Petrus in persecutione, percepta martyrij palma defunctus est. Iste verò retulit detractiones in Achillam, qui pòst Petrum suscepit episcopatum, & rursùm in Alexandrum, qui post Achillam noscitur ordinatus.

Meletiani quomodò ab ecclesia segregati sint.

Inter hæc igitur superuenit quæstio Arriana, & Meletius vna cum suis defendebat Arrium, conspiratione facta cum eo aduersùs episcopum. Quibuscunque enim praua videbatur Arrij secta, suscipiebant super Arrio Alexandri sententiam, tanquam iustum, contra consentaneos Arrij, eius videretur esse decretum. Scribebant aũt & qui circa Eusebium Nicomediæ erant, & alij, quibus Arrij opinio complacebat, quatenus solueretur quidẽ præmissa damnatio, & in ecclesiam damnati reducerentur, quasi nihil mali profiterentur. Sic itaque diuersis epistolis ad Alexandrum episcopum destinatis, fecerũt harum epistolarum collectiones: Arrius quidem earum, quæ pro se erant, Alexander autem è contratium. Et hinc occasio contentionis oborta est hæresibus, quæ nunc vbique circunuolant, hoc est, Arrianorum, Eunomianorum, & quicũque nomẽ habent à Macedonio. Singuli nanq; horum, ipsis epistolis testibus vsi sunt in defensionem hæresis suæ. Vnde omnia erant valdè turbata. Non enim solummodò ecclesiæ præsules ratiocinatio nibus inter se certare videbantur, sed etiã populus diuisus erat. Alij nanque istis, alij verò consentiebant illis. Et ad tantum causa venit incendium, vt in publico, & in ipsis theatris Christianitati derogaretur. Hi quidem in ipsa Alexandria positi, tanquàm iam victores de superioribus persequutionibus facti, potiùs armabantur, legationemque mittebant ad prouinciales episcopos: hi verò in alteram diuisi partem, illorum simili seditioni communicabant. Miscebantur igitur Arrianis Meletiani, qui dudùm fuerant

Alexãdro Alexãdrinæ episcopo nolẽte Arrium suscipere, p diuersa loca Arriani cõcilia celebrant.

Ecclesiarũ dissidium.

Vtriq; volebant videri victores.

rant ab ecclesia segregati. Hæc Socrates.

Meletius sibi ipsi episcopalē dignitatem sumit.

Meletius verò propagandæ hæresis suę causa, temerè sibi manus imponendæ authoritatem rapit. Nam (vt author est Nicephorus ecclesiasticæ histor. lib. 8. cap. 5.) quum sectatores multos haberet, hæresiarcham se, vt iam diximus, & ducem eorum constituit: & episcopali dignitate sibi per Petrum abrogata, & quòd ab eodē excommunicatus esset, nec pateretur eū sacramentum baptismi administrare, in oppido Lyco sese recipiens, quod ad Aegyptum est, quæcunque sunt episcopalis muneris, citra pudorem timoremque omnem peregit, Petro prorsùs præ se contempto.

Lycus vrbs posteà Ptolemais, & Panopolis, ac Veneris oppidū, dicta est.

Et infrà cap. 19. Tertio porrò congressu Nicenę synodi, de Meletio hęresiarcha eiusq; sectatoribus, atq; rebus per eum in Aegypto nouatis, inquisitum atq; decretum, vt oēs illi Lyci essent, nudum episcopatûs nomen retinentes, & nè cui eorum posteà imponendę manûs potestas esset. Quos autem antea manuum impositione dignati essent, vt illi in ministerio suo, quod sortiti fuerant, permanerent quidē, & absque metu omni communicarent, dignitate autem & honore ab alijs cuiuscunque ecclesiæ episcopis secundas ferrent: atque vt in defunctorum locum deinceps recèns apud eos cooptati subrogarentur, siquidem suffragio digni viderentur, episcopo Alexandrino legente: ipsi verò legendi arbitrio suo potestatem nō haberent. Ac rectè sanè & commodè hoc sic Synodus constituit, vt Meletij sectatorumque eius temeritas atq; celeritas manuum imponendarum compesceretur. Tam præfracta nanque audacia fuit Meletius, vt persequutionis temporibus quū fugeret atque latitaret, manus imponendæ potestatem, ad celeberrimum illum Petrum martyrem pertinentem, sibi raperet atque vendicaret. Quarè illud euenit, vt tantoperè schisma & factio eius per Aegyptum inualesceret.

Decretum synodale de Meletio & sectatoribus eius satis benignum.

Meletius temerè & illegitimè sibi manus imponendæ authoritatem sumit, suæ hęresis propagandæ causa.

Rursùs idem Nicephorus, ca. 46. eiusdem libri: Nondum verò, qui in Aegypto quoq; coortus fuerat motus, sopitus erat, cùm, qui, Macario vita functo, episcopatum eius reciperet, disceptabatur. Arrij nanque hæresis à Nicena synodo proscripta: Meletius verò eis, quas suprà exposuimus, cōditionibus receptus erat. Et Alexandro Meletius, quas extrà ordinem non rectè tenuerat, ecclesias, restituerat. Ipse Lyci agebat. Et priusquam Meletius decessit, Ioannem quēdam, qui eadem cum eo de synodi Nicenæ dogmate sentiebat, in locum suum substituit, qui noui rursùs motûs in ecclesijs author fuit. Quod vbi Arriani vidêre, neque ipsi rerum suarum negligentes fuêre. Et quod apud factiosos eiusmodi homines fieri assolet, hi quidem Arrij opinionem laudibus ferebant: illis verò magis conuenire videbatur, vt ecclesijs Meletiani præessent: quibus etiàm plerique magis erant addicti. Atque antea quidem vtrique ab alteris diffidebant. Vbi verò animaduertêre, multitudinem episcopos catholicæ ecclesiæ sequi, conuentu coacto, fœdus inter se pepigêre, communeque aduersùs pium Alexandrinæ vrbis clerum suscepêre bellum. Et adeò criminatiōes simul & defensiones ex æquo communiter decertantes protulêre, vt tempore procedente, Arriani vocarentur Meletiani, & Meletiani Arriani.

Meletius noui motus in Aegypto causa est.

Meletiani & Arriani inter se diffidentes, contra Catholicos cō iunguntur & communes inuicē actiones et defensiones, ipsaq; etiàm nomina faciunt.

Atqui Meletiani de ecclesiarū pręfectu ris tantùm decertabant, Arriani autem malè sentiebant de Deo. Veruntamen quòd sibi communiter inimicitias cōtra nos sumpserant, consensum atque cōcordiam assimulabant, vtriq; arbitrati, facilius sibi eo modo res ex sententia successuras. Cæterùm temporis processu propter perpetuos de rebus eiusmodi sermones et colloquia, ad eum peruenêre habitum, vt idem vtriq; de Deo sentirēt. Sedenim deindè Meletiani, iuxta pristinam secessiōnem, ab Arrianis sunt disiuncti. Simul nanque vtrorunque clerus & populus alij ab aliorum abhorrebant communione. Multasque vrbes id peruasit malum, maximè verò Arrianismus viguit in Bithynia & Hellesponto, necnon in ipsa Constantinopoli: indè adeò, quod Eusebius Nicomediensis & Theognis Nicenus, arte quadam eum, cui decretum Nicenæ synodi asseruandum commissum fuerat, dicuntur circunuenisse, subscriptionesque suas deleuisse:

atque liberè & propalàm docuisse, nō oportere filium patri cōsubstantialem dicere.

Meliti' episcopus Antiochenus designatur antea quidem arrianizans, deindè autē orthodox' effectus.

Quomodò verò Melitius ab Arrianis Sebastiæ primò, deindè Antiochiæ episcopus creatus sub Constantij imperio, & exindè orthodoxus effectus sit, & eapropter ab eodē Imperatore in exilium missus, idem refert Nicephorus lib.9.c.48. in hæc verba: Quum Eudoxius ad Constātinopolitanæ episcopatûs opes respiceret, & iam possessionem eius obtineret, non parua per ambitionem de Antiochena sede orta est contentio. Quòd nanque, vt ità dicam, vnusquisq; episcoparum eum ad se pertinere putaret, seditiones in clero simul & populo, vt fieri solet, sunt motæ. Et cuiusque opinionis sectatores, in ea episcopatûs consequendi expectatione, ex popularibus suis quenquam deligi studuerunt. Ingens nanque adhuc in multitudine de dogmate erat dissidium. Vndè in psalmodijs quoque non concordabāt: sed vnusquisque pro ea, quam obtinebat, opinione, carmina conformabat. Et quū talis esset Antiochiæ status, Eudoxio sectatoribusque eius placitum est, in eam vrbem transferre, qui dicendo atque persuadendo egregius, simulque vitæ consuetudine laudatus maximè, eiusdemq; anteà cum eis sententiæ suffragator fuisset, Melitium. Magnam enim conceperant spem, fore vt multis eius viri primarijs dotibus, non solùm Antiochenos in sententiam suam pertraherent, sed etiàm vicinas circuncirca vrbes, & eos maximè, qui à diuo Eustathio Eustathiani vocabātur, & fidem Nicenam integram seruabant, suas ipsi sibi synaxes & conuentus seorsim agentes. At enim magnoperè opinione sua sunt falsi. Et ad Melitium vbi Antiochiam peruenit, permulti Arriani, permulti etiàm alterius partis, quæ Paulinum secuta fuerat, accessēre. Et alij quidem propter tanti viri gloriam, (celebris enim aduentum eius præcesserat fama) alij autem videndi eius gratia. Quib' quoquè studio fuit, ad quam partem inclinaturus esset, rescìscere. Vulgatū quippe rumoribus erat, plurimi eum Nicena decreta facere, sicuti etiàm exitus comprobauit. Ac primùm ille quidem vt de dogmate verba faceret, secundo loco habuit: doctrinam autem morum, publicè coluit. Deindè verò progressus, Nicenam etiàm fidem intulit, & consubstantiale prędicauit. Fertur sanè quidem, clericum Archidiaconum ad eum, quum doceret, accessisse, cauamque ei manum iniecisse, atque os obstruxisse: Illum autem manu magìs, quam voce, fidei sententiam indicâsse: tres apertè digitos extendentem, eisque rursùm leuiter contractis, vnum tantùm directè erigentem: Qua ille re omnibus per imaginem quandam exhibuit, quæ sentiens dicere non potuit. Vbi verò diaconus ore relicto, manum eius compressit, tum illum ore libero & voce graui disertè sententiam de Deo suam promulgâsse, & omnibus Nicenam fidem commendâsse: apertè, qui aliter sentirent, eos à recta opinione aberrare, testatum. Quum autem non cessaret vel verba faciens, vel manu gesticulans, animi sui sententiam vicissim, vt se res dabat, aduersùs Archidiaconi inhibitionem atque contentionem adstruere, & concertatio ea inter episcopos perindè atquè pancratio, hoc est, omnium certaminum genere & viribus opibusque omnibus decertantes, diutiùs duraret, Eustathianos lætitia plenos exultâsse & vociferatos esse, Arrianos verò pudore atque ignominia affectos cessisse. Et eam ob causam Eudoxium cum suis indignabundum, ab ecclesia Melitium proscripsisse: eundemq; deindè, vt sententiæ suæ suffragaturum (ità enim existimabat) & priora dicta correcturum, restituisse. Nam Melitius Arrianorum suffragijs Sebastiæ episcopus creatus, atque inde rursùm per eosdem Berrhœam Syriæ translatus fuerat, & Seleuciæ in concilio, Acacij fidei formulæ subscripserat. In Constantinopolitana prætereà Synodo affuerat: & cū illis quæ eis placita erant, egerat & sanxerat, atque ab eisdem ad Antiochenam sedem cuectus fuerat. Sed illi, vt diximus, eum restituére.

In psalmodijs inter hæreticos dissidium.

Melitius simul & manùs indicio, & voce libera Trinitatem cōsubstantialem deprędicat, cum anteà Arrianis fauеret.

Melitius ab Eudoxio proscriptus. Mox idem restitutus.

De hoc Acacio vide suprà loco suo.

Vt autem à recta sententia deduci minimè potuit. Imperator ea re intellecta, exilio eum mulctauit, & Euzoio Arrij familiari, cum quo etiàm damnatus fuerat, ecclesiam Antiochenam commisit.

Porrò,

Porrò qui Melitium consecrati, doctrinā eius laudabant, ab Arrianis seiuncti, suas ipsi sibi ecclesias & conuentus agebant. Paulini siquidem sectatores, & Consubstantialis assertores, qui Eusthatiani vocabantur, Melitium eiusque studiosos auersati sunt, neque communionem sibi cum eis esse voluerunt: propterea quòd Melitius Arrianorum electione episcopus factus, sectatoresq; eius eorundē baptismo initiati essent. Atque ij sanè quanuis sententijs essent coniuncti, tamen propter solam electionis causam, à seipsis sunt disiuncti. Ita factum, vt in ecclesia Antiochena dissidium duabus, quæ idem sentirent, partibus intercederet.

Melitius à Constātio in exilium actus.

Pauliniani orthodoxi cū Melitianis catholicis Antiochiæ ꝑpter Arrianam Melitij electionem, non communicant.

Quomodò verò sub præuaricatore & apostata Iuliano Imperatore, ab exilio Melitius reuocatus fuerit, idem quoquè Nicephorus describit lib. 10. cap. 17. in hunc modum: Porrò Eusebius Vercellensis episcopus, Alexandriæ Synodo peracta, Antiochiam profectus, plebem ibi inter se dissidere inuenit. Nam qui Melitij partes sequuti fuerant, Paulinum à Lucifero lectum prorsùs auersabantur, et suas sibi ecclesias atque conuentus cogebant. Et quum non minimum studij in eo posuisset, vt, quod per dissidium scissum erat, vnione coniungeret, sibi ipsi tamen non satisfecit. Intereà enim Melitius quoquè ab exilio reuersus est. Qui quū sectatores suos, qui eum in precio habebant, seorsìm cōuentus agere inuenisset, episcopali more eis præijt. Ita factum, vt tres eodem tempore Antiochiæ essent, q pastorali munere fungerentur, Antistites. Et ecclesiæ quidem in Euzoij potestate erant, qui Arrianis præfuit: Paulinus autem intra vrbem ecclesiam vnam minùs celebrem obtinuit, quam ei Euzoius, quòd hominem iamdudùm obseruâsset, concessit. At Melitius extra vrbem ad portam, conuentus suos agebat. Eo in statu quum res Antiochiæ essent, Eusebius indè rursùm abijt. Hæc statim post exsulum restitutionem facta sub Iuliano apostata. Hactenùs Nicephorus.

Melitius ab exilio reuersus.

Tres eodē tēpore Antiochiæ episcopi, Euzoius, Paulinus, Melitius.

MENANDRIANI.

28.

Menandriani, à Menandro mago Simonis discipulo, genere quidē vt ille Samaritano, & in vico Caparatensi orto, dicti sunt, qui viguit Vespasiani Imperatoris & Lini summi Romanorum pontificis temporibus, circa annum Domini 80.

Menandri hæreses.

1. Hic cum suo magistro asserebat, totum hunc mundum ab angelis factum fuisse. Qui error ex officina Aristotelica prodijsse videtur. Nam quanuis Aristoteles mundum esse creatum negauerit, dixit tamen, omnia, quæ in istis inferioribus fiunt, ab intelligentijs fieri: quoniam (vt ait) quæ à Deo immediatè fiunt, necessario fieri necesse est. vndè concludere videtur ille, res contingentes ab intelligētijs fieri. Ex quo sanè errore hausisse videntur Menandriani, mundum factum fuisse ab angelis.

Creatura.

2. Docebat quoquè, nullo alio pacto angelos ab hominibus vinci posse, quàm magicæ cuiusdam artis disciplina.

Angeli.

3. Qui cùm Antiochiam venisset, quāplurimos arte magica decepit, Christum verum hominem fuisse abnegans, & se mundi saluatorem destinatum asserens, ex Olympo ad hominum salutem demissum: Adeò quidem, vt omnes sitientes salutem, in suo nomine baptizandos censeret, vt author est Eusebius lib. 3. cap. 26. Isidorus quoque & Augustinus lib. de hæresibus.

Christus.

Euseb. li. 3. ... c. 26. August. ... ... Nicepho ... lib. 3 16.

4. Incredibilia alia figmenta composuit, variasque passim hæreses diffudit, quarum lolio multorum oculos vitiauit, tandemq; vno scelere interijt: de quo sic dicit Ignatius in epistola ad Tralleis: Fugite, inquit, Menandrum, & totam collectionem malignitatis eius.

De quo item scribit in hunc modum Nicephorus lib. 3. cap. 12. Sub eodem, hoc est, Vespasiani imperio; post Simonem illum magum, insignem diabolicæ operationis & efficaciæ armaturam exhibuit Menander discipulus eius, Samaritanus itidèm vt ille, imposturis certè & carminum præstigijs longè magistrum post se relinquens. Sibi ipsi enim Seruatoris no-

Menander Simonis magi, hæresisque eius discipulus & successor.

ſtri vendicabat honorem, ſeque è cœlo ſalutis hominum ergò demiſſum eſſe nugabatur. Illud etiam docens, neminem vnquàm aliter ex certamine cum mundi architectis angelis congreſſum, victorem abiturum, quàm ſi diſciplinam magicarũ præſtigiarum ſuam omnem probe teneret, & quem ipſe tradidiſſet baptiſmum, ſubiret. Quo baptiſmo ſi quem dignatus eſſet, eum expertem ſenectutis, ſempiternam & immortalem vitam victurum eſſe dicebat. Meminit huius Irenæus, & item ex philoſophis martyr & teſtis optimus Iuſtinus, Simonis illius atque Menandri huius mentionem faciens, atque ità dicens: Menander quidam, & ipſe Samaritanus, in vico Caparatenſi ortus, Simonis diſcipulus, non minùs quàm ille dæmoniorum furore afflatus, permultos Antiochiæ viuens magica arte ſeduxit, qui etiàm ſectatoribus ſuis nũquam eos morituros eſſe perſuaſit. Extant etiãnum illius diſcipuli nonnulli, qui hoc idem profitentur. Verum enimuerò diabolicæ planè hoc erat ſolertiæ, per tales Magos, qui Chriſtianorum ſibi, prætextûs gratia, nomen ſumpſiſſent, ingenti diuinæ pietatis myſterio magicarum præſtigiarum inurere calumniam, atque eccleſiaſtica de animarum immortalitate & mortuorum reſurrectione dogmata traducere atque euertere. Hæc Nicephorus.

Baptiſmus Menandri.

Diabolus per Simonis & Menandri hæreſim vehementiſſimè Chriſtianiſmũ oppugnauit.

MENAS DIACONVS *Arrianus.* 29.

Menas eccleſiæ Alexandrinæ diaconus, priùs catholicus, ſed Arrianæ factioni poſteà adhęreſcens, viguit ſub Alexandro Alexandrinę vrbis epiſcopo, à quo cum Arrio & ſuis alijs popularibus ab eccleſia proſcriptus eſt, & ſacro ordine motus, Conſtantini magni Imperatoris & Syluestri ſummi Romanorum antiſtitis temporibus, circa annum Domini 315.

De hoc idem Alexander epiſtola quã ad omnes epiſcopos catholicos de Arrianis ſcripſit, in hunc modum ait: In eccleſia ſanè noſtra exurrexerunt nunc viri iniqui & Chriſti inimici, defectionẽ docentes, quam rectè quiſquam præcurſorem Antichriſti exiſtimauerit atque dixerit. Et deſertores quidem ſunt, Arrius, Achillas, Athales, Carponas, alter Arrius, Sarmates, Euzoius, Lucius, Iulius, Menas, Helladius, Caius, & cum eis Secundus, & Theonas, aliquandò epiſcopi dicti. Quæ verò contra ſcripturas adinuenta docent, hæc ſunt:

Nicephor. lib. 8. ca. 8.

1. Non ſemper Deus pater erat, ſed erat quum Deus pater non erat.
2. Non ſemper igitur Dei verbum erat: ſed ex non exiſtentibus factum eſt. Qui enim erat Deus, cum qui non erat, ex nõ exiſtente fecit.
3. Itaque aliquandò erat, quum nõ erat: ſiquidem creatura & factura eſt filius.
4. Neque verò æqualis ſubſtantia eſt patri, neque verum & naturale verbum patris eſt, neq; etiàm vera ſapientia eius: ſed vnus quidem ex creatis & genitis eſt: abuſiuè autem Verbum & Sapientia factus.
5. Et ipſe in proprio ſeu natiuo Deo verbo, & in Dei ſapientia eſt, in qua & omnia & ipſum quoquè fecit Deus. Proptereà etiã mutationi & alterationi natura obnoxius eſt, ſicuti omnia quoquè rationalia.
6. Peregrinum quoque & alienum ſegregatumque eſt Verbum à ſubſtantia Dei.
7. Et inenarrabilis eſt pater filio: neque enim perfectè cernere poteſt Verbum patrem, neque perfectè & certò eum cognoſcere.
8. Etenim ſuam ipſius quoq; ſubſtantiam, vti eſt, filius non nouit: propter nos nanque factus eſt, vt nos per eum, veluti inſtrumentum, crearet Deus: neque is ſubſtitiſſet, niſi nos Deus creare voluiſſet.
9. Rogauit igitur eos quidã, poſſetne Verbum DEI mutari, ſicuti diabolus mutatus eſt? Atque illi reſpondere non reformidârunt, poſſe. Mutabilis enim naturæ eſſe, generationi & mutationi obnoxium. Hæc dicentes, atque his impudenter ſeſe venditantes Arrianos, ſectatoreſque eorum, nos quidem cum Aegyptijs & vicinis Libycis centum numero epiſcopis, conuentu acto, anathemate iugulauimus. Hæc Alexander Alexan-

Arrianorũ impium dogma.

Arriani cõuentu prouinciali cẽtum epiſcoporum excõmunicati.

xandriæ episcopus, apud Niceph. lib. 8. cap. 8.

MENOPHANTVS *Ephesi episcopus Arrianus.* 30.

Menophantus Ephesinus episcopus vnus eorum fuit, qui Nicenis decretis obluctantes, Arrij laudârunt opinionem, tempore Constantini Magni Imperatoris, & Syluestri maximi Romanorum pontificis circa annũ Domini 316.

Decretum seu symbolum fidei Christianæ Nicenum.

De hoc Nicephorus lib. 8. cap. 17. scribit in hæc verba: Professio fidei, inquit, in Concilio Niceno à trecentis decem & octo episcopis in scriptum relata, atque ab eisdem, & simul à sapientissimo Constãtino annotationibus confirmata, quæ etiàm nunc ecclesijs olim tradita obtinet, de verbo ad verbum sic habet: Credimus in vnum Deum, patrem omnipotentem, visibilium & inuisibilium omnium factorem. Et in vnum Dominum Iesum Christum, filium Dei, genitum ex patre, vnigenitum: hoc est, ex substantia patris: Deum de Deo, lumen de lumine: Deum verum de Deo vero: genitum, nõ factum, consubstãtialem patri, per quem omnia facta sunt. Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit, & incarnatus est, homo factus & passus. Et resurrexit tertia die, ascendit in cælos, & venturus est iudicare viuos & mortuos. Et in Spiritum sanctum.

Qui autem dicunt, fuisse aliquandò quum non esset, aut non fuisse priusquã genitus sit, aut ex non existentibus factũ esse, aut ex alia substantia vel subsistentia fuisse, aut creatum, aut mutationi alterationíve obnoxium, eos anathemate ferit Catholica & Apostolica Ecclesia Dei.

Episcopi Arriani, q in concilio Niceno vo

Ad hunc modum omnibus inter se cõuenir, vt consubstantialem patri filium esse decernerent, & sanam fidem complecterentur. Adeò vt pauci admodùm fuerint, qui Arrij opinionem approbârint, & consubstantialis vocẽ reprehenderint. Erant autem hi, Eusebius Nicomediæ, Theognis Niceæ, Maris Chalcedonis, Theonas Marmaricæ, Secundus Ptolemaidis, Menophantus Ephesi, Patrophilus Scythepolis, Narcissus Neroniadis (q secundæ Ciliciæ ciuitas est, nunc Irenopolis vocata) episcopi. Dicebant nanque homousion, id est, Consubstantiale esse, quod ex aliquo sit per partitionem, aut per germinationem, aut per fluxum. Ac per fluxum quidem, vt paterni liberi: per germinationem, vt ex radicib⁹ surculus: per partitionem autem, vt ex massa aurea ramenta duo aut tria. At quia iuxta nullam talium modorum rationem ex patre filius esset, propterea editã fidei professionem reijcere instituerunt. Et quum Cõsubstantialis vocem prorsùs non receperunt, tum subscribere decreto ei, quo dignitas sacerdotalis Arrio est abrogata, noluerunt. Quæ res Synodo causam præbuit, vt Arrium, atque vna omnes qui eius adhærerent sententiæ, excommunicatos anathemati subijceret, ac nè quis eorum Alexandriam ingredi auderet, sanciret.

cem & scã tentiã Cõsubstantialis repræhenderũt.

Arrius & sectatores eius, anathemate iugulati.

Quomodò verò in Sardicensi concilio per occidentales episcopos ex Constantis & Constantij Cæsarum mutua sententia ad numerum circiter trecentorum ibì congregatorum, iterùm Menophantus cum suis popularibus damnatus sit, & Episcopali dignitate priuatus, idem te fert Nicephorus lib. 9. cap. 12. in hæc verba: Abrogârunt quoque ij (inquit) episcoparum Georgio Alexandrino, Basilio Ancyrano, & Quintiano Gazæo, & vt nõ modò episcoporum, sed nè Christianorum quidem appellatione honorarentur, statuere. Idem fecerunt Theodoro Perinthio, Narcisso Irenopolitano, Acacio Cæsareensi Eusebij Pamphili successori, Menophanto Ephesio, Vrsicio Singidonis & Valenti Mursiæ Pannoniorum episcopis, & Laodicensi Georgio, quanuis synodo Orientalium is non interesset. His omnibus dignitate adempta, communione interdixerunt, quòd filium Dei à paterna substantia separarent: & quòd, qui dudùm propter Arrianam hæresim reiecti fuerant, eos recepissent, & ad ampliorem ministerij Dei euexissent dignitatem. Eis damnatis, ad om-

Menophãtus in cõcilio Sardicẽsi iterùm damnatus, & dignitate episcopali priuatus.

omnes vbique episcopos miserunt, vt decreta ea rata haberent et confirmarēt, necnon Nicenis placitis consentirent. Quibus roboratis, inæqualitatem in trinitate repudiârunt, & Consubstantiale apertè promulgârunt. Et scripto quodam composito, quod diffusius quidem quam Nicenum esset, fictionem autem eius seruaret, verbisque non admodùm ab illo differret, id passim ad loca omnia miserunt. Nè verò nouare quidquam contra Nicena decreta viderentur, Hosius & Protogenes, qui tum synodo præiērant, cum certa attestatione ad Iulium Romanum pontificem literas dederūt, authoritatem suam se Nicenæ fidei professioni integrā relinquere: perspicuitatis autem gratia, quæ Niceæ cōstituta essent, non ita multis latius extendisse, nè scilicet Atriani cōpendio professionis fidei ad absurdas opiniones eos abducerent, qui dialecticæ sunt imperiti. His ità peractis, domum reuertēre. Hæc Nicephorus. De hoc concilio Sardicensi vide plura infià in Narcisso Neroniadis episcopo.

Magnō cū metu & religione veteres de fide noui aliquid edidēre.

MENNONITAE.

13.

Mennonitæ, Anabaptistæ secta, & ad tertiam nostri temporis Euangelicorum classem pertinentes, per Belgium à Mennone Simonis Phrisio Anabaptistarum duce dicti sunt. Qui, authore Lindano Dubitantij sui dialogo secundo, in Vuitmarsum pastor, vbi tumultum illum in Frisia, occupato à discipulis Oldecloster, & multorum sanguine respersō concitasset, varios suę perfidiæ reliquit administros, qui Hollandiam, Frisiam, & regiunculā Embdensem miscere contaminarēre.

Mennonis hæreses.

Hic non cōtentus Baptisma violâsse, etiàm Christum negat ex virginis carne aut humana substantia natum, sed ex patris substantia cælitùs attulisse corpus, vti ait colloquio Vuismariensi.

Tibbæ.

Isti varia sibi imponunt nomina. Per Frisianos vocitanrut Tibbæ, à Tibba quodam illius coniurato: sicuti & per Hornensem tractum, stoliditatis nomine insigniuntur, cùm hos misellos Miliapos vocitant.

Maliapi.

Rursùs idem Lindanus de eodem, dialogo 3. Sed quanuis omnes, inquit, sese iactitant Apostolos, Helias, Enochos, aut Euangelistas: nullo tamen adhuc miraculo ecclesiæ Dei declarare potuēre, sese esse à Deo missos, adeò vt nullus eorum, ait Erasmus, extiterit, qui vel equum claudū sanare potuerit. Vnum istorum omniū noui Mennonem Anabaptistarum ducem, qui nominatim recitat aliquot Lutheranorū concionatores subitanea morte abreptos, qui suum dogma infestârūt. Vuismariæ ait anno 1555. Vincentiū quēdam cùm è suggestu profiteretur sese Anabaptistas infamaturum, dum os sibi esset patulum, euestigiò obmutuisse, & domum suisse deportatum. Alios in mensa narrat, cùm ipsi mortem minitarentur, subitò extinctos. Sed fidem his habeant, qui perfidis impostoribus aures præbere solent. Certè si hæc sui Euangelij vi fecit Menno, mirum cur se tot per annos claudicantem sanare nequiuerit. Hæc Lindanus.

In Diatriba de libero arbitrio

Menno q̄nam iactet miracula.

De hoc item Hosius libro primo de hęresibus nostri temporis scribit in hūc modum: Cùm absurdum, inquit, Anabaptistis videretur, quod asseterbat Lutherus, habere suam fidem actu paruulos, sicuti reuerà est absurdissimum, satiùs illis visum est, omittere baptismum in paruulis, & eos nisi credentes baptizare: quòd hoc se verbo Christi niti dicerent, Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit: hoc in æternum esse mansurum vociferarentur: aduersùs hoc ne portas quidem Inferi præualituras esse gloriarentur. Quorū etiàm vnus Menno Frisius, qui cæteris eruditione pręstare videtur: Certè, inquit, hac in renō possum decipi verbo tūo pater cælestis: credidi, illudq́; suscepi per spiritum sanctum, vt certum veritatis verbum. Ac paulò pòst: Ego scio certò & firmiter, quòd hac mea doctrina, quod est verbum Dei, in die recti iudicij non solū dominos & principes, non solùm mundum, sed ipsos etiàm angelos iudicabo. Sic ille non minùs confidenter & animo sè, quàm Lutherus de sua doctrina, tanquàm de puro Dei verbo se magnificè iactat. Hæc Hosius.

Hosius.

Menno Frisius mūdū & angelos iudicaturū se dixit.

METAMORPHISTAE.

32.

Metamorphistæ sunt ex Sacramentariorum nostri huius sæculi factione, qui, authore Staphylo, asseuerant, Christi corpus, postquam ascẽdit in cælum, planè Deum esse factum: omninoque propriè dici debere, Corpus Christi est Deus. Cùm ergò quæritur, quomodò corpus Domini adsit in Cœna Domini: respondent, adesse quidem verum corpus, sed tale corpus tamen, q̃ iam sit diuina essentia & Deus simpliciter, non caro humanæ naturæ consubstãtialis. Ità scribit Suenckfeldius in multis libris, & præcipuè de duplici statu Christi. Hæc Staphylus.

METANGISMONITAE.

33.

Metangismonitæ, teste diuo Augustino libro de hæresibus ca. 58. idem significant quod transfusantes, vel inuasantes, ab ἀγγεῖον græca voce, quæ, vas Latinè dicitur, & μεταγγισμὸς dictione composita, quę infusio vnius vasis in aliud dicitur. Hi enim sic filium esse in patre dicebant, sicut vas paruum in vase maiore: ità filium minorem patre facientes, contra illud Athanasij in Symbolo: In hac Trinitate nec maius, nec minus nil prius aut posterius: sed totæ tres personæ coæternæ sibi sunt & coæquales. Quis autem istorum dux & princeps fuerit, subticet Augustinus. Videntur autem ætate Artemonis & Theodoti, hæreticorum, emersisse, sub imperio Heliogabali Imperatoris, & pontificatu Vrbani Papę, circa annum Domini 221.

Metangismonitæ vndè dicantur.

Metangismonitarũ hæresis.

Philastrius

De his sic tradit Philastrius libro de hæresibus: Post Tatianum, Montanum, & Theodotum, alij surrexerunt, qui dicebant, metangismon, id est, filium intrare in patrem, & vt vas in vase inesse, ignorãtes quid assererent, cùm Saluator non se filium in patrem intrare, sed æqualitatis causam in diuinitate & potentia docuerit, non introitum aut continentiam, vt illi existimant, impartitam. Et separant se à catholica ecclesia, propter illos suos pseudoprophetas id sentiẽtes, & non intelligentes quòd qualis immensus est pater, talis est & filius, talis est & Spiritus sanctus, æqualis in omnibus: ità vt sit immobilis Trinitas, immensa & omnipotens, atque sempiterna vbiquè, quæ nobis nunciatur ex sanctis scripturis apertissimè, vt & sint tres personæ viuentes in perpetuum, & æquales in omni maiestate & potentia: filius tamen & Spiritus sanctus de patre sint propriè. Hactenùs Philastrius.

MOLOCHITAE ET *Remphamnitæ*.

34.

Molochitæ & Rẽphamnitæ, ab Idololatria, quam Moloch & Rempham Ammonitarum idolo exhibebant quondàm Iudæi, appellantur, eidem idolo filios & filias suas initiantes, contra Domini præceptum, quo id agere inhibentur apud Leuiticum in hæc verba: De semine tuo non dabis vt consecretur idólo Moloch, nec pollues nomen DEI tui, ego Dominus. Et rursùs: Homo de filijs Israel, & de aduenis qui habitant in Israel, si quis dederit de semine suo idólo Moloch, morte moriatur: populus terræ lapidabit eum. Et ego ponam faciẽ meam contra illum, succidamque eum de medio populi sui, eò quòd dederit de semine suo Moloch, & contaminauerit sanctuarium meum, ac pollueris nomen sanctum meum. Quòd si negligens populus terræ, & quasi paruipendens imperiũ meum, dimiserit hominem, qui dedit de semine suo Moloch, nec voluerit eum occidere, ponam faciem meam super hominem illum & cognationem eius, succidamque & ipsum & omnes, qui consentiunt ei vt fornicaretur cum Moloch, de medio populi sui. Et apud Ieremiam: In furore & in indignatione mea facta est mihi ciuitas hæc à die qua ædificauerunt eam vsque ad diem istam, qua auferetur de conspectu meo. Propter malitiam filiorum Israel, & filiorum Iuda, quam fecerunt, ad iracundiam me prouocantes, ipsi & reges eorum, & principes eorum, & sacerdotes eorum, & prophetæ eorũ,

Leuit. 18. et 20.

Hiere 32.

viri Iuda & habitatores Ierusalem. Et verterunt ad me terga, & non facies, cùm docerem eos & erudirem diluculò, & nollent audire vt acciperent disciplinam. Et posuerunt idola sua in domo, in qua inuocatum est nomen meum, vt pollueret eam. Et ædificauerunt excelsa Baal, quæ sunt in valle filij Ennon, vt initiarent filios suos & filias suas Moloch: quod non mandaui eis, nec ascendit in cor meum, vt facerent abominationem hanc, & in peccatum deducerent Iudam &c. Et Amos quinto: Nunquid hostias & sacrificium obtulistis mihi in deserto quadraginta annis, domus Israel: Et portâstis tabernaculum Moloch vestro, & imaginem idolorum vestrorum, sidus Dei vestri Rêpham, figuras quas fecistis vobis adorare eas, quæ fecistis vobis. Et migrare vos faciam trans Damascum, dicit Dominus, Deus exercituum nomen eius. Eadem dicit in Actis Apostolorum diuus Stephanus protomartyr, cùm Iudęis suam ipsorum perfidiam exprobrat. Et in libris Regum: Cumque Salomon esset iam senex, deprauatum est cor eius per mulieres, vt sequeretur deos alienos: nec erat cor eius perfectum cum Domino Deo suo, sicut cor Dauid patris eius. Sed colebat Salomô Astarthen deam Sidoniorum, & Chamos deum Moabitarum, & Moloc idolū Ammonitarum. Fecitque Salomon qđ non placuerat coram Domino, & non adimpleuit vt sequeretur Dominum, sicut Dauid pater eius. Tunc ædificauit Salomon phanum Chamos idolo Moab in monte, qui est contra Ierusalem, & Moloch idolo filiorum Ammon. Atque in hûc modum fecit vniuersis vxoribus suis alienigenis, quæ adolebant thura, & immolabant dijs suis. Igitur iratus est Dominus Salomoni, quòd auersa esset mens eius à Domino Deo Israel, qui apparuerat ei secundò, & præceperat de verbo hoc, nè sequeretur deos alienos, & non custodiuit quæ mandauit ei Dominus. Dixit itaque Dominus Salomoni: Quia habuisti hoc apud te, & non custodisti pactum meum, & præcepta mea quæ mandaui tibi, disrūpens scindam regnum tuum, & dabo illud seruo tuo. &c.

Amos. 5.

Act. 7.

3. Reg. 11.

Domini indignatio ob scelus idololatrię.

MONASTERIENSES.

35.

Monasterienses sunt secta Antilutherani, nimirum qui (teste Lindano Dubitantij sui dialogo 2. Ioannem Bockeldi sartorē Leidensem atq; sordidum institorem, regem Monasterij (quod oppidum est Vuestphaliæ) per seditionem factum sectati, in sua Cœna omittunt illa Christi Domini verba, Hoc est corpus meum: quorum loco dicunt, Accipe, ede, memento Domini. vti Erasmus Alberus libro secundo cōtra Carolstadium ait.

Verba Cœnæ omissa.

De his itē Carion scribit in hunc modum: Anno 1534. in principio Ianuarij horrenda illa Anabaptistarum secta virescere & crescere cœpit in Vuestphalia, q̃ adiuti à quibusdam factionis suæ hominibus, per seditionem & vim Monasterium Vuestphaliæ vrbem occupârunt: quā quasi Capitolium quoddam aut arcem Sion parârunt, & nouam Hierusalem vocârunt. Ibi omnibus ciuibus, qui huic sectæ aduersabantur, electis, & peculiari regno contra ciuilem & ordinariam potestatem constituto, (sic enim facilius se errores suos gladio & vi latè spargere & propagare posse sperabant) regem ex se ipsis creauerunt sartorem quendam, qui pro libidine sua complures vxores duxit, quarum aliquæ posteà illius mandato sunt decollatæ. Hæc ille. Vide reliqua in Ioanne Leidensi, & in Anabaptistis.

Anabaptistarum sectæ origo.

MONOPHYSITAE.

ijdem cum Monothelitis.

37.

Monophysitę, à monos, quod est vnus, & physis, natura, appellati sunt, quòd vnam illi verbi & carnis naturam, post ineffabilem vnionem in Christo, esse sentiant & doceant. Porro qui hoc ita senserunt, Monothelitæ etiam sunt vocati, ab vna tantùm voluntate & actione diuina, videlicet quam Christo tribuebant: vndè & Theopaschitæ appellantur, authores primarios Cnaphæū, Seuerum Antiochenum, Dioscorum, Gainum,

Galnum, Iacobum item & Iohannem Philoponum habentes, de quibus vide locis suis. Atque iĳ sanè vnam in Christo naturam adstruere contendunt, in hunc modum ratiocinantes: Si duas in Christo demus esse naturas, consequentur eas necessitate quadam omninò duæ etiàm voluntates. Si verò hoc concessum fuerit, eadem necessitate duæ inducentur personæ, & duæ virtutes operatrices inter se cōtrariæ prorsus. Emerserunt autem hi Anastasij Imper. & Hormisdæ summi Roman. pontificis temporibus, circa annum Domini 517.

Monophysitarum ratiocinatio.

De his Nicephorus historiæ ecclesiasticæ lib. 18. cap. 45. & 46. scribit in hunc modum: Enimuerò Dioscorus, & Gainus, & Antiochenus Seuerus, Iacobus item, & Ioannes Grammaticus, Philoponus cognominatus (qui libros plures difficiles, quos refellere non ità promptum sit, contra synodum quartam edidit) eam ipsam synodum oppugnantes, vnam quidem naturam, duas autem subsistentias, per summam impietatem, in Christo esse scripserunt & docuerunt: potissimùm verò Seuerus, qui librum integrum de ea re composuit. Verùm & ipsi in libris suis alicubi naturas duas in Christo profitentur. Quod sanè multi non ità accuratè obseruantes, tectum piumque esse existimauerunt, & alio deindè modo in illorū impietatē sunt abducti. Atque hæc quidē sic obtinuerunt, quousque Iustinianus est imperator renunciatus. Postquàm verò is sceptra imperialia accepit, quæcunque extitēre belluæ, in specus & latibula, sua contulēre conuenticula: quum ille sacram quintam synodum centum septuaginta quinque sanctorum patrum coēgisset. Quāuis & ipse Iustinianus postea intemperijs fascinatoris cuiuspiam, in Aphthartodocitarum hæresim trāsuersim raptus, à recta aberrauit via.

Propugnatores hæresis Monophysitarū.

Sacra quinta synodus

Iustinian° in hæresim Aphthartodocitarum delapsus.

Quod verò tandem Monophysitarum fuerit dogma, a quibus tanquam à radice pessima plurimæ aliæ hæreses pullulârunt, ceu circulus aut catena ex sese dependentes, modò dicam: Quum etenim conuenientes in CHRISTO naturas, quanlibet per seipsam discernunt, duas eas esse necessitate adducti confitentur. Quum verò vtranque in verbi incarnatione vniunt, non duas illi inconfusibili modo conuenientes naturas, sed vnam compositam naturam statuunt. Nobis enim vnam subsistentiam compositam dicentibus, illi vnam potiùs naturam compositam inferunt. Et rationem sententiæ suæ exemplo confirmantes, dicunt, hominem animam obtinere & corpus: & aliam animæ naturam esse, aliamque item corporis, si quis quanlibet per se ipsam contempletur. Quum verò illæ coierint, hominem efficere, vnam naturam compositam obtinentem. Non enim, inquiunt, duas naturas hominem dicere oportet, sed vnam compositam. Atque ad eundem modum de Seruatore Christo opinantur: illum videlicet, ex duabus quidem constitisse naturis, post vnionem autem duas eas naturas in vnam euasisse compositam, quod sanè ecclesia tanquàm piaculum prorsus auersatur.

Monophysitarum hęresis.

Quapropter & magnus Theologus Gregorius, de duabus naturis sententiam suam exponens, sapientissimè simul & subtilissimè dicit, naturam suam eas seruare, ex quibus scilicet, & in quibus, & quæ sint. Nam, *ex quibus*, propterea posuit, vt ex diuinitate & humanitate naturam declararet: *In quibus*, verò, vt naturas post vnionem seruaret, neque eas propter mutuam vnionem confunderet: *quæ sint* autem, nè quis aliud Christum post naturarum vnionem factum esse existimaret. Dogmatis istius exactiorem rationem indè considerabimus. Corpus nostrum ex quatuor elementis, igne, aere, aqua, & terra constitutum esse, in confesso est, in quibus etiàm consistit. Atque in corpore ea, ex quibus & in quibus est, conseruantur. Quæ autem sint, non itidèm. Siquidem post elementorū vnionem, corpus nostrum non purè ignis est, neque sincerè aër, neque incorruptè aqua, neque germanè terra: sed aliud quiddam, quàm quatuor ista Id satis ex sensu ipso patet. Vnaquæque enim corporis nostri pars, aliud quiddam, quam elementa, est. Verùm in diuina vnione, non aliud quiddam, post duarum naturarum concursum, factum est:

Gregorius Nazāzen°.

sed idē ipsum est, Christus videlicet, Deus & homo. Porrò hæresis ista exquisitior subtiliorque alijs fuit, quòd authores defensoresque habuerit, viros sapientes: & potissimūm eum quem diximus, Ioannē Philoponum, qui in Aristotelis perplexitatibus maximè desudauit, & hæresis insupèr Trithe[...]arum, qui dicuntur, dux fuit. Talis Monophysitarum fuit hæresis, impij Nestorij hæresi prorsùs contraria, de qua vide infrà in Nestorio. Hactenùs Nicephorus.

Ioānes Philopon' vir doctus & acer.

Contra hos in quarto generali concilio, quod Chalcedone sub imperio Marciani habitum est a sexcentis triginta patribus aduersùs Dioscorum patriarcham Alexandrinum & Eutychem Archimādritam Constantinopolitanum, sic definitur: Nos accepimus & credimus, quod quemadmodum illæ duæ naturæ, quę in eandem substantiam Domini nostri distinctè, & minimè confusè coierunt, ità quoquè per se remanserunt, vtraque habente suos proprios effectus. Hoc enim innuit Dominus, cùm ait: Nemo tollit animam meam à me, sed potestatem habeo ponendi eam, & rursùs assumendi eam. Ità vt animo contribuatum esse, sit naturæ procreatæ: potestatem autem habere, sit solius diuinæ naturæ, quæ ei inest. Itaque qui dicunt, quòd in vnam atque eandem naturam vtraque natura coaluerit, vnicam esse in Domino prædicantes, profectò ab ecclesia eijciendos esse censemus. Hæc concilium Chalcedonense.

Finitio cōcilij Chalcedonensis de Monophysitarū hæresi.

Ioan. 10.

Et in sexta synodo Constantinopoli à centum septuaginta episc. aduersùs eosdē Monophysitas seu Monothelitas, sub Agathone papa & Constantino Pogonato celebrata, anno salutis partæ 719. sic habetur. Iuxta quod olim prophetæ de eo, & ipse nos Dominus Iesus erudiuit, & sanctorum patrum nobis tradidit symbolū, duas naturales voluntates in eo, & duas naturales operationes, indiuisè, inconuertibiliter, inseparabiliter, inconfusè, secundùm patrum doctrinam æquè prædicamus, & duas naturales voluntates non contrarias, (absit) iuxta quòd impij asseruerunt hæretici, sed sequentem humanā eius voluntatem, & non resistentem vel reluctantem, sed potiùs subiectam diuinæ eius atque omnipotenti voluntati. Oportebat enim eius carnis voluntatē moueri, subijci verò voluntati eius diuinæ, iuxta sapientissimum Athanasium. Sicut enim eius caro, Dei verbi dicitur & est, ità & naturalis carnis eius voluntas, propria verbi dicitur & est, sicut ipse ait: Quia descendi de cælo, non vt faciam voluntatem meā, sed eius qui misit me, patris. Suam propriam dicens voluntatem, quæ erat carnis eius. Hæc concilium Constantinopolitanum.

Finitio cōcilij Constantinopolitani sexti, actione 17.

Ioan. 3.

Ioan. 6.

Sunt porrò qui hac nostra ætate hanc refricārunt hæresim, de quibus ait Lindanus Dubitantij sui dialogo secundo, in hæc verba: Monothelitarum, inquit, errorem sexto concilio Constantinopolitano refutatū, iterùm reuocant Suuenckfeldiani & Mennonitæ. Monothelitæ enim, ramusculus erant Eutycheris. Hęc ille.

MONTANISTAE, SIue Montani. 38.

Montanistæ, à Montano, Phryge natione, in vico quodam, cui nomen est Ardaba, orto, dicti sunt, à quo etiām Cataphryges seu Cataphrygij appellati, quòd eorum dux cùm esset ex Phrygia prouincia, ipsi originem indè traxerint, Spiritum sanctum sibi, non Apostolis, infusum prædicantes. Emersit autē hic Commodi Imperatoris & Soteri papæ temporibus, circa annū Domini 181. Hi rursùs, teste Philastrio, Donatiani dicuntur, à quodam Donato, qui in Aphrica constitutus, Montani hæresim amplexus est, & seminauit. Vocantur & Parmeniani, à Parmenione quodam, qui eorū tandem successit erroribus atque salsitati. Montanus enim multos in suam pertraxit hæresim: eoque mulierculas quasdam Priscam & Maximillam (vt iamiam in Cataphrygis diximus) redegit insanię, vt relictis viris suis, eum sequerentur, eiusque inspiratione spiritum propheticū habere se crederent.

Montanistarum hæreses.

1. Hi mortuos baptizant.
2. Primas nuptias admittunt, secundas damnant.
3. Asserunt, nuptiarum fœdus & vinculum

lum posse pro coniugum arbitrio dissolui.

4. Pœnitentiæ virtutem tollunt, dicentes, eos, qui semel lapsi sunt, nunquam postea consequi posse peccati remissionem, quantumlibet postea pœniteant.

5. Docent, prophetas fuisse arrepticios, non intelligentes ea, de quibus loquutur aut affirmant.

6. Ponunt ieiuniorum legem, ea pro mentis suæ arbitrio & voluntate statuentes.

8. Rebaptizant denique si quos seduxerint homines, & supra baptismum ecclesiæ catholicæ aliud suum baptisma insanientes promittunt, vt author est Philastrius.

De his qui plura scire volet, legat Eusebium lib. 5. cap. 15. & 18. videat etiam quæ de Cataphrygis suprà ex Nicephoro scripsimus. Qui Nicephorus de Montanis rursus libro 4. capite 23. adijcit in hunc modum: Luculenter sanè contra hanc sectam scripsit Apollinatis Hierapolita, qui statim in principio scripturæ suæ, se aduersus eam argumentis quoque & confutationibus sine scripto depugnâsse ostendit. Librum autem eum ad Aberciũ quendam scripsit, talem exorsus præfationem: Charissime Aberci Marcelle, mandato à te, vt aliquid aduersus Montani hæresim componerem, aliquandiu deliberabundus & hæsitans me continui: nõ equidem quòd minus mendacium redarguere, veritatique patrocinari possem, sed quòd veritus sim & cauerim, nè cui viderer scripto & lucubratione mea aliquid ad Euangelij & noui Testamenti libros addere: quibus certè qui sibi ex præscripto Euangelij vitam degendam constituit, neque adijcit, neque adimit quicquam. Quum autem nuper Ancyram Galatiæ, & in ecclesiam eius loci, quæ nouæ istius, non vt ipsi dicunt, prophetiæ, sed potius vti ostenderetur, pseudoprophetiæ nomine est decantata, venissem, pro virili mea, Domini gratia suppeditante, de eis ipsis, & quæ ab eis obijciebantur, omnibus, diebus pluribus ecclesiæ omnia disputans disserui. Quod quidem, aduersarijs repugnantibus, ecclesiæ pergratum accidit. Deinde post breuem digressionem, res Montani, qui fuerit, vndè prodierit, et quæ deliràs nugatus sit, exponit, ad eum ferè modum, sicut nos de eo antè in Cataphrygis scripsimus. Atque hęc quidem, fraudem seductionemque eius arguens, in primo libro disserit. In secundo autẽ, de obitu eius ità refert. Quandoquidem verò propheticidas nos vocãt, quod immensas propheticarum eorum ambages non recipimus, (eos se nanque iactant esse, quos populo missurum se Dominus promisit) respondeant nobis per immortalem Deum: Estne quispiam, ô viri boni, ex omnibus ijs, qui à Montano eiusq; vxoribus prouenientes docere cœperũt, qui persequutionem à Iudæis passus, & à legis transgressoribus occisus sit? Sed neque quisquam eorum comprehensus, aut pro lege ipsa crucifixus, neque in Iudæorum synagogis flagellis cæsus est.

Aliam autem mortem obijsse Montanus & Maximilla dicũtur. A spiritu nanque vesano vterque agitatus, seipsum seorsim suspendit: eoq; modo ad instar Iudæ proditoris vitam finiuit.

In tertio porò libro idem Apollinaris gloriantes eos, quòd plures apud se sint martyres, idque certum esse indiciũ propheticí, sicuti ab eis dicitur, spiritûs, refellit. Hoc verò ipsum longè omnium, inquit, est falsissimum. Siquidem & aliarũ hæresum nonnullæ quamplurimos habent martyres, non ideò tamen pedibus in illorum imus sententiam. Ac primi statim à Marcionis secta Marcionistæ dicti, plurimos habere martyres feruntur: verumtamen Christum ipsum, iuxta veritatem non profitentur. Et paulò pòst: Proindè cùm Christiani ex ecclesia, ad martyrium & professionem veræ fidei & pietatis, vnà cum eis martyribus, qui Phrygũ hæresis dicti sunt, vocantur, seorsim nec assentientes eis, neque cum eis communicãtes, moriuntur: proptereà quòd nolint in Montani mulierculariumque eius spiritûs sententiam concedere. Hæc Apollinaris Hierapolita.

Verùm enimuerò & Apollonius scriptor ecclesiasticus, orationibus editis hæresim Cataphrygum tum vigentem oppugnauit, quum falsas eorum prophetias ad verbum refellens, tum vitam & mores

Apollinaris Mõtanistarum refutator.

Veteres quàm timide, verecundè, & piè, de reb[us] diuinis scripserint.

Montanistę se iactãt eos prophetas esse, quos dominus se missurum promittit. Luc. 13.

Mõtani interitus.

Montanistæ plures se martyres habere iactitârunt.

Marcionis martyres.

Apolloni[us] contra Mõtanum.

res authorum eius erroris traducens his, quæ sequuntur, verbis: Hic ille est, qui matrimonia dirimere docuit: hic, qui ieiunia legibus latis sanxit: hic, Pepuzam & Tymiũ, parua Phrygiæ oppida, vbi quos vndequaquè ad se pertraxisset homines, contrahere & congregare voluit, Hierusalem nominauit: hic, qui æruscatores & pecuniarum exactores instituit: qui sub prætextu & nomine oblationis auaritiæ sordes, & munerum emunctiones, arte quadam inuenit: qui salaria verbum eius prædicantibus numerauit, vt per ventris curam doctrina eius inualesceret atque confirmaretur. Atque hæc de Montano ex Apollonio. De quo vide suprà fusiùs in Cataphrygis, Maximilla, Pepuzitis.

MOSES FALSVS, IN CRETA. 39.

THeodosij iunioris Imperatoris, & Cælestini summi Romanorum põtificis temporibus, circa annum Domini 435. Iudæus quidam in Creta erupit, qui se Mosen esse asfereret, vt author est Socrates ecclesiasticæ suæ historiæ libro septimo, capite trigesimooctauo, qui quoniam inter hæreticos ob suam perfidiam & imposturæ genus meritò numerandus venit, ideò huic meæ historiæ illum velut hæreticum & summum impostorem ac perfidum adnectere non alienum duxi. Cuius præstigiæ à Nicephoro Callisto libro decimoquarto, capite quadragesimo, describuntur in hunc modum.

Pseudomoses in Creta, anno Dom. 437.

Eo tempore, inquit, multi in Creta Iudæi Christianorum sacra sunt complexi, per causam eiusmodi: Vir quidam ex eorum genere erat, qui quum per fraudem & dolum vitam peregisset, postremò se etiam Mosen illum esse assimilauit, & cælitùs in Cretam à DEO propterea missum esse confinxit, vt eius loci Iudæos ipse per mare, perindè atquè olim Israelitas per rubrum sinum, duceret. Et passim insulam ipsam anno toto peragrans, vt se illum esse crederent, suasit: atque vt opes, quas haberent, pecuniasque & possessiones omnes aspernarentur, cohortatus est; se illos per mare non aliter, quàm in arida, in promissionis terram ductum esse pollicitus. Atque illi vanis illius promissis decepti, res operasque suas vbiquè neglexerunt, & facultates suas temerè quibuscunque diripiendas permisere. Vbi dies constituta aduenit, qua proficisci debebant, ipse quidem confidentia & fastu plenus, eis præiit: illi vero hominem, vnà cum coniugibus & ætate imbecilliore consequuti sunt. Itaque eos in summum quendam scopulum in pelagus excurrentem, duxit: atque inde conijcere seipsos in mare, veluti natantes & vrinantes, iussit. Idque ex illis quidam, statim vt imperatum eis erat, fecerunt, neque deinceps apparuerunt. Quidam etiam in præcipitio saxis illisi interierunt. Et vniuersi illi vel in vndis, vel in præcipitibus saxis perijssent, nisi Dei prouidentia, vix piscatores & alij mercatura victum quæritantes, Christiani homines, subitò affuissent, eosque modis omnibus extrahentes seruassent, tum primùm fortassè, qua dementia capti essent, sentientes. Hi alios, quo minùs se in fluctus proijcerent, prohibuerunt: eorum qui antea id fecissent, interitum illis indicantes. Qui sanè ægrè in animo rem secum reputantes, & fraudem sine iudicio susceptæ fidei & credulitatis deprehendentes, vt miserabilem in modum enatarent, instituerunt: & tandem Pseudomosen illum comprehendere sunt aggressi. Verùm id perficere minimè potuerunt: confestim enim ille disparuit, & magnam suspicionem præbuit, perniciosum quempiam dæmonem sub humana specie gentem eam in exitium perduxisse. Proindè multi Iudæorum superstitioni nũcio remisso, in Creta Christianam religionem constanter susceperunt. Horũ innumera propè fuit multitudo. Hæc Nicephorus.

Pollicetur is se Iudæos per vndas maris tanquàm per continentẽ ducturum.

Quorundã Iudæorum vesania

Iudæi decepti, à Christianis seruantur.

Pseudomoses iste disparet.

MVNTZERICI. 40.

MVntzerici seu Mũzeriani à Thoma Mũtzero siue Monetario Anabaptistarum patre dicti sunt, secta Antilutherani, ad tertiam nimirùm nostræ ætatis Euangelicorũ classem pertinen-

tinentes: qui emerserũt sub Carolo quinto Imperatore Germano, & Clemente septimo summo Romanorum pontifice, circa annum Domini 1524. Hic, teste Lindano dialogo secundo sui Dubitantij, totum orbem gladio Gedeonis sibi diuinitùs tradito compellendum, ad nouum regnum Christi instituendum, iactabat spiritum sibi reuelâsse: vnde & cælestes prophetas atque Enthusiastas, eos insectatus, appellabat Lutherus.

Lindanus.

Muntzericorũ hæreses.

1. Docebant (vt superius dictum est in Anabaptistis) bonorum communionẽ, torum infidelium, id est, non suæ factionis, esse pollutum, & diaboli prostibulum.

2. Baptisma infantũ non esse ex Deo.

3. Infideles omnes cum principibus & magistratibus esse occidendos.

4. Libertatem per principes extinctã, esse armis vindicandam.

Hosius.

De hoc Thoma Muntzero Hosius etiàm lib. 1. de hæresibus nostri temporis, scribit in hunc modum: Etsi, inquit, visionum, somniorum, & reuelationum, quos in lucem edidit Suenckfeldius, primus author fuisse videtur Thomas Muntzerus, qui primus etiam à Lutheri secta desciuit, quemadmodùm in historia, quã de illo scripsit, narrat Philippus Melanchthon: ità vt non minùs Lutherum, q nimirùm laxâsset, quam Papam, quod nimium adstrinxisset conscientias, damnandum esse putaret: tamen inter errores, quos illi tribuit Philippus, hos tantùm enumerat, quòd amplectendæ pietatis Christianæ vias has & rationes commonstrârit:

Philippus Melanchthon in historia Müntzeri.

1. Primùm, vt à manifestis criminibus, qualia sunt, adulteria, cædes, blasphemię, sibi temperarent homines.

2. Deindè, vt corpus castigarent ieiuniis, vilitate vestium, pauca loquendo, toruum obtuendo, barbam non radendo.

3. Tum vt secreta loca peterent, deque Deo sæpè cogitarent: Quid sit? Num nostri curam gerat? Num vera sit fides nostra?

4. Signa simul à Deo postularent, quibus ostenderet, quòd sumus illi curæ, quodque fides nostra recta sit.

5. Scripturis non fiderent: accepti verò Spiritûs sancti, somnia certissima esse signa persuasum haberent.

6. Dicebat Muntzerus idem, habere se mandatum, vt mutaret regimen seculare.

Hic enim, teste Staphylo lib. de Lutheranorum inter se concordia, cùm legisset in libris Lutheri de Captiuitate Babylonica, & cõtra duo mãdata Cæsaris: Nullam esse spem remedij, nisi omnibus legibus humanis extinctis, populus regnet, & Deum rogandum, ne subditi obediant suis magistratibus, cùm esset Alsteti, codicem confecit, in quo conscripsit, omnes qui secum coniurâssent, commoueri debere ad castigandos Christianos principes, & magistratum Christianum instituendum: Adeò quidem, vt mouerit ille per totam Germaniam rusticos contra principes, prælijsque passìm commissis, perierint vltra centum millia rusticorum. Vide historiam Sleidani. De eo vide fusiùs in Anabaptistis, quorum author fuisse traditur.

MVNDANITAE.

41.

Mvndanitæ, teste Philastrio, sunt ij, qui mundum non mutari, sed in eodem statu semper mansurũ asserunt, etiam post communem & generalem omnium nostrûm resurrectionẽ, contra illud regij prophetæ: Omnia transibunt & mutabuntur, tu autem idem semper es. Hi autem non intelligunt, mutationis causa elementorum à propheta id dictum fuisse, vt his mutatis, noua creatura reformetur. Quod & Dominus docet, cùm ait: Cælum & terra transibũt, verba autem mea non transibunt. Et, Ego facio nouum cælum & nouam terram, dicit Dominus. Restauranda ergò potiùs, & non peritura annunciat elementa: & quanuis impossibile Deo non sit, vt, qui fecit ex nihilo omnia, iterũ delete possit omnia, quod ait beatissimus Iob: Si autẽ, inquit, destruxerit vniuersa, quis ei dicet, quid fecisti?

Psal. 101. Matt. 24. Isa. 65. Iob. 12.

Ergò si ita senseris, omnipotentiam Domi-

Domini nostri Iesu Christi cognosces: sin ea restauranda quis æstimat, sequenter intelliget. Nam etsi pereunda semina scriptura demonstrat, id est, ipsum mundum ad nihilum deuenire posse, tamen quia quod fecit, non deperit. Fecit enim,
Sapien.1. vt ait Salomon, ex nihilo omnia, vt possent esse quæ non erant. Et in resurrectione hominum, non pereunda semina, sed
1.Cor.15. ad gloriam maiorem resurrectura demōstrat Apostolus, cùm ait, Seminatur corpus animale, surget corpus spirituale:
Rom.8. seminatur in corruptione, surget in incorruptione. Et rursùs idem Apostolus: Expectatio enim creaturæ, reuelationem filiorum Dei expectat. Vanitati enim creatura subiecta est non volens, sed propter eum, qui subiecit eam in spe futuræ gloriæ & dignitatis. Propter quod & ipsa creatura, inquit, liberabitur à seruitute corruptionis, in libertatem gloriæ filiorū Dei. Vbi quidem ostendit, à gloria ad gloriam processura elementa, id est, homines cum hac ipsa visibili creatura, cùm
Esa.30. item dicat Dominus, Sol tunc septempliciter plus lucebit quàm nunc luceat.

Transibunt ergò elementa ad maiorem gloriam, in eaque permanebunt cū hominibus, quamuis ea ad nihilum possit adducere, qui fecit omnia, Deus. Sed in hoc est eminens Christi maiestas & potentia, quòd ad maiorem gloriam eadem
2.Pet.3. elementa transire permittet. Nam & Apostolus Petrus elementa hæc liquescere & ad nihilum venire nunciat pariter & prophetat. Hæc Philastrius.

MVSORITAE.

42.

MVsoritæ, eodem Philastrio authore, erant apud Iudęos idololatrę, qui sorices colebant, ducta huius abominationis origine ab Allophylorū
1.Reg.6. sacerdotibus & diuinis, à quibus, vt liber primus Regum habet, Philistinorū principes & sattapæ, cùm ab eis arca Testamēti fuisset in bello capta, atque ex ira diuina sorices terra produxisset, qui eorum regionem demoliebantur, admoniti & persuasi fuerunt, vt pro delicto iuxta numerum prouinciarum eorundem Philistinorum quinque mures aureos facerent, quos darent Deo Israel, sicque super plaustrum nouum eandem arcam remitterent: indè futurum, vt ab eis diuina plaga desineret. Ex quo effectum, vt mures posteà maximo in honore habuerint quidam Iudæi, & eos coluerint. Et cùm legem & prophetas haberent, nō tamen cognouerunt illi, hoc esse vanum & abominabile, quod ab omnibus contemnitur & deridetur. Hæc Philastrius.

MVSCARONITAE.

43.

MVscaronitæ, à Musca & Accaron ciuitate, in qua Musca colebatur, dictione composita sunt appellati. Is autem eorum deus Beelzebub, qui à Pharisæis apud Matthæum, Lucam, & Marcum princeps demoniorum dicitur, Deus Muscarum nuncupatur, à fœdo atque spurco eum colentium sacrificio. Ad eum nuncios misisse regem Ochoziam libro quarto Regum, capite primo scribitur, qui cum consulerent, num de sua infirmitate reualescere posset, qua laborabat. Is nempe, vt ibidèm dicitur, per cancellos cœnaculi sui, quod habebat in Samaria, corruerat, & maximo corporis lāguore tenebatur. Cùm autem hæc fierent, accidit vt angelus Domini loqueretur ad Eliam Thesbiten, ac ei imperaret, vt surgeret & ascenderet in occursum nunciorum regis Samariæ, & diceret ad eos: Nunquid non est Deus in Israel, vt eatis ad consulendum Beelzebub deum Accaron? Quamobrem (inquit) hæc dicit Dominus, De lecto, super quem ascendisti, non descendes, sed morte morieris. Mortuusque est Ochozias iuxta verbum Eliæ, & Ioram frater eius regnauit pro eo, quia non habebat filium. Hæc ibidèm.

Beelzebub, idolū Muscæ dicitur Matt.12. Luc.11. Mar.3.

Idolomania causa mortis Ochoziæ regis Israel.

MVSCVLANI.

44.

MVsculani, authore Lindano Dubitantij sui dialogo secundo, sunt qui Andreæ Musculi dogma sequuntur, suntque ex prima classe Euangeli-

Musculus Theopaschita.

gelicorum nostri temporis, hoc est, Lutherani secta.

Is porrò in Andream Osiandrum & Franciscum Stancarum Mantuanum, eiusdem cum eo sectæ viros inuectus, docebat, Christum esse non modò secundum vtranque naturam iustificatorem, sed etiam diuinam eius naturam in cruce & passam & mortuam. In cuius blasphemiæ confirmationem, libellum edidit nomine Lutheri idem affirmantis. Quod & ex libro Lutheri de Concilijs, potest confirmari.

Hæc Lindanus.

FINIS LIBRI VNDECIMI.

ELENCHI ALPHABETICI OMNIVM HAERESVM LIBER DVODECIMVS.

DE LITERA N.

NARCISSVS NERONIADIS EPISCOPUS *Arrianus.*

I.

Narcissus Neroniadis Ciliciæ, quam nunc Irenopolim vocant, episcopus, Arrianæ perfidiæ patronus fuit acertimus, & iniquorum cõsiliorum minister, Cõstantij Imp. & Iulij huius nominis primi Romani pontificis temporibus, circa annum Domini 344.

Narcissus, Theodor⁹ & Marcus Arriani episcopi, in Italiã mittuntur, à Constante accersiti.

Hic cum Theodoro Heracleæ Thraciæ, & Marco Arethusæ Syriacæ episcopis ad Constantem Occidentis Imperatorem Constantij fratrem missus legatus, vt de Athanasij & Pauli, aliorumque episcoporum per Arrianos suis sedibus deturbatorum damnatione satisfacerent, quum in Italiam venissent, (vt author est Sozomenus) in hoc toti incubuere, vt facta propria vindicarent, pro virili adnitentes, Imperatori persuadere, Orientalis concilij iustam esse sententiam. Cumq; fidei suæ confessionem exigerentur exhibere, & palàm profiteri, fidem quidem in concilio Antiocheno expositam celárũt: aliam verò conscribentes confessionem obtulerunt, multùm tamen à Niceno cõcilio dissonantem. Videns autem Constans iniustè grauaros homines, nec crimina fuisse vera, pro quibus dicebantur à communione suspensi, sed id factum propter dissonantiam fidei, eùm satisfacere nequiuissent pro quo venerant, remisit eos ad propria.

Hæreticorũ consueta vasricies

Cumque Cõstans (vt author est Theodoritus, & Nicephorus libro 9. cap. 12.) vnum illud à fratre sibi dari postulâsset, vt Paulus & Athanasius sedes suas reciperent, & nihil suis literis effecisset, propterea quòd aduersarij contrà niterentur, & timeretur, nè populus ea de causa seditionem moueret: Paulus & Athanasius rursùm Constantem adiêre, & vt vniuersalis synodus cogeretur, petière, vt de professione fidei, & de eorum causis accuratiùs res exploraretur posset. Exauthorationis enim ignominiam se propter fidei sinceritatem sustinere affirmârunt. Quapropter de duorum Imperatorum istorum sententia statutum, vt vtriusque Imperij episcopi ad diem certum Sardicam, quæ Illyrica ciuitas est, conuenirent. Id quod Constans sic petierat. Constantius autẽ assensẽrat, vt videlicet seditio solueretur. Atque ex Occidentis partibus circiter trecenti conuenêre episcopi, sicuti alibi fatetur dicit Athanasius: Ex Oriente verò, Sa-

Instituitur concilium Sardicẽse, de Constã tij & Constantis fratrum volũtate.

 bino

Sabin⁹ Heracleę Thraciæ Macedonianorũ episcopus.

bino Macedoniano referente, sex & septuaginta. Reliqui autem angustias constituti temporis prætexentes, atque alius aliam causam allegantes, non comparuêre. Decimus is erat annus, ex quo Constãtinus, Imperatoris vtriusq; pater, ad meliorem migrauerat vitam.

Orientales Athanasiũ & Paulum à concilio exclusos esse volunt.

Et Orientales qui Philippopolim in Thracia venerant, Occidentalibus, qui Sardicæ iam præstò erant, scripsêre, vt Athanasium eiusque studiosos, vt quibus sacris ministerijs interdictum esset, à concilio remouerent: aliter enim fieri non posse, vt in vnum conuenirent. Quod quidem posteà quoquè, quum Sardicæ esset, obtinere contendebant.

Occidentales iniquũ id esse censent.

Occidentales autem, atque inprimis Hosius Cordubensis Hispanus, & Protogenes Sardicensis, respondêre, nunquam se communionem illorum deuitâsse, neque porrò etiam vitaturos esse: quum Iulius episcopus Romanus, causa eorum perspecta, iniquè eos insidijs circunuentos esse iudicârit. Adesse ipsos quoquè, & redarguere iniquum illud iudicium velle. Plura quoquè alia vltrò citroque & scripsere, & per internuncios alteri alteris significauêre. Vndè maior inter eos est excitata simultas, maius odium, dies quoq; constituta præterijt. Et confestìm discessione facta, seorsumq; vtrisq; consilia agitantibus, contrarias alteri aduersùs alteros sententias tulere.

Dissidium inter Orientales & Occidentales:

Orientales nanque Philippopoli conuentum egêre, atque ibi decretis suis in Athanasium, Paulum, Asclepam, & Marcellum episcopos magis etiam confirmatis, Iulio insuper Romæ antistiti magistratum ecclesiasticum abrogauêre, & cõ pluribus alijs. Porrò in causa fidei homousion consubstantiale, quidem repudiârunt: inæqualitatis verò opinionem literis in partes omnes scriptis diuulgârunt. In quibus locorum plerunque episcopis quoquè significârunt, nè eos quos maximè sententia sua notâssent, vel in cõmunionem reciperent, vel literis etiàm dignarentur. Hæc quidem epis. Orientales Philippopoli in Thracia agebant.

Mutuæ inter eos exauthorationes.

Occidentalium episcoporum Sardicæ acta.

Hosius autem & qui cum eo Sardicæ erant, primùm quidem illos indicta & decerta causa, propter cõtumaciam damnârunt: Athanasium receperunt, & quæ aduersùs eum Tyri acta fuerant, anathemate sunt persequuti: Marcello episcopatũ suum reddiderunt, quòd se diceret nunquàm ea sensisse, de quibus per calumniam accusatus esset. Abrogârunt quoquè episcopatum Theodoro Perinthio, Narcisso Irenopolitano, &c. &, vt non modò episcoporum, sed ne Christianorum quidem appellatione honorarentur, statuêre, quòd filium Dei paterna substantia separarent. Quibus roboratis, inæqualitatem repudiârunt, & consubstantiale apertè promulgârunt. Hactenùs Nicephorus. Qui de hac re plura volet, legat apud Theodoritum epistolam Sardicensis cõcilij ad vniuersos episcopos catholicos scriptam, Tripartitę historiæ lib. 4. ca. 24. Legat & quæ de Menophanto suprà ex Nicephoro scripsimus.

Narcisso episcopatus ademptus in concilio Sardicensi.

NAZARAEI.

2.

NAzaræi, teste diuo Augustino & Philastrio, lib. de hæresibus, à Nazaret Galilææ vico, in quo Christ⁹ conceptus, & à quo etiàm Nazaræus dictus est, nomen sortiuntur: filium quidẽ Dei illum confitentes, sed qui asserant, legem veterem iuxta omnia illius præcepta esse seruandã, vnà cum lege noua: quę tamen, vt inquit Augustinus, Christiani per apostolicam traditionem non seruare carnaliter, sed spiritualiter intelligere didicerunt. Eruperunt autem Adriani Imperatoris & Xisti huius nominis primi Romanorum Pontificis temporibus circa annum Domini 133.

Nazaræorum hæreses.

1. Dicunt itaq;, Christi fidem sine operibus legis non sufficere ad salutem.

2. Circuncisionem obseruant & sabbatum, Iudęorum cunctis festiuitatibus addicti.

3. Patres quidem suscipiunt qui in quinque libris Mosis habentur vsque ad Mosen, qui in diuino cultu rectè præstito clari fuerunt, vtpote Adam, Seth, Enoch, Mathusala, Noë, Abraham, Isaac, Iacob, Leui, Aaron, & Iesum Naue: ipsos autem quinque libros Mosis non recipiunt, Mosen quidem confitentes, & quòd legem acce-

accepisset à Deo, credentes, non autem eã quæ circunfertur, sed aliam. Dicebãt enim hos libros fictos esse & commentitios, & nihil horum à patribus obseruatum fuisse. Vndè omnia quidem Iudæorum seruant, qu um sint Iudæi. Victimas tamen non mactabant, neque animatis fouebantur, sed nefas erat apud ipsos carnibus vesci, aut ipsas sacrificare. Hæc ex Epiphanio. Qui verò eorum author fuerit, nullus scriptorum memoriæ prodidit, nec vsquam legi, nisi illam pharisæorum cohortem qui crediderant, horum authores dicere volueris, qui, vt est in Actis Apostolicis, descendentes de Iudæa Antiochiam, docebant fratres, quia nisi circuncidamini secundùm legem Mosis, nõ potestis saluari. Ob quam doctrinam facta est non modica seditio, resistentibus huic assertioni Paulo & Barnaba. Propter quod Apostoli & seniores Hierosolymam conuenerunt, vt de hac re definirent. Habitaque diligenti ac matura rei examinatione, sententiam ediderunt, quam per epistolam miserunt his qui erant Antiochiæ, in hunc modum: Visum est Spiritui sancto & nobis, nihil vltrà imponere vobis oneris, quàm hæc necessaria: Vt abstineatis vos ab immolatis simulacrorum, & sanguine, & suffocato, & fornicatione: à quibus custodientes vos, benè agetis. Hæc concilium Apostolorum. Quis ergò erit, qui tam illustris cõcilij definitioni repugnare & obluctari audeat?

Acto. 15.

Apostolorum concilium.

Act. 15.

Philastrius de Nazaræorũ hæresi

De Nazaræis sic habet Philastrius Brixiensis episcopus: Nazaræorum hæresis, inquit, est, quæ legem & prophetas recipit, carnaliter tamẽ viuendum affirmat, omnemque iustificationem in carnali obseruantia consistere suspicatur. Crines etiàm nutrientes capitis, omnemque virtutem iustitiæ in eo putantes consistere, quasi à Samsone illo sibi hoc præsumentes* iudicij, quòd Nazaræi vocarentur: à quo posteà Pagani, fortes viros ex illius figura metientes, Hercules nuncupârunt. Hæc Philastrius.

*indici.

NEPOS EPISCOPVS *Aegypti.* 3.

Nepos episcopus cuiusdam vrbis Aegypti, vixit sub Claudio 2. Imperatore & Felice huius nominis primo Romano pontifice, circa annum Domini 270.

Hic, teste Eusebio lib. 7. cap. 24. Iudaico intellectu de futuris promissionibus sentiebat, easque Epicureo more corporaliter exhibendas docebat, & mille annis in libidine & voluptate corporali in hac vita sanctos regnaturos cum Christo: huiusque sui dogmatis probamenta, sumptis ex reuelatione diui Ioannis testimonijs conabatur asserere: de quibus etiàm libellos edidit, interpretationes huiusmodi continentes. Ideò Dionysius Alexandrinus de repromissionibus scribens, in hunc Nepotem stylum suæ intentionis conuertit. Hæc Eusebius.

Nepotis episcopi hæresis.

De quo sic etiàm scribit Nicephorus lib. 6. cap. 21. Duos, inquit, libros de promissionibus Dionysius composuit, quibus argumentum præbuit Nepos, qui Aegypti episcopus, Iudaica opinione, quæ in scripturis sanctis Christo promissa sunt, sensu corporali crassiùs intelligẽs, ea ad præsens seculum, & designatam quandam mille annorum vitam referebat. Et quòd is ex Apocalypsi Ioannis opinionem suam se confirmaturum esse opinaretur, librum composuit, cui titulum Confutationis indidit. Cui Dionysius in eis, quos diximus, libris respondens, in priore quidem sententiam suam de illius dogmate exponit, in posteriore autem de Apocalypsi Ioannis agit pluribus. Quandoquidem, inquit, scriptum quoddam proferunt Nepotis, quo valdè nituntur, veluti certò & irrefragabiliter ostendente atque probante, regnum Christi in terris futurum: in alijs quidem multis Nepotem recipio & complector, propter fidem, tolerantiam laboris, scripturarum lectionem, & frequentes psalmodias, quibus hucvsque multi delectantur fratres, hominemque ipsum obseruo. Deindè progressus infert: Sed enim si quid rectè dictum sit, laudare id conuenit: Rursùm verò, si quid secun-

Dionysius Alexandrinus de hæresi Nepotis.

Error & fabula Chiliastarum.

dum sanam doctrinam non sit scriptum, id castigare oportet. Ac si quidē ipse adesset, satis esset rationum in colloquio, per interrogationem & responsionem, ad persuasionem & conciliationem eorum quę inter se opponuntur. Quum aūt scriptum eius satis ad persuadendum cōpositum, in hominum sit manibus, quo scripto legi & prophetis conuiciatur, Euangelia nihil esse ducit, & Apostolicos libros tanquàm nullius precij eleuat: ipsum autem eius scriptum perindè atque occultum & arcanum mysterium celebratur, simpliciorum fratrum animos nihil permittens magnum & sublime de certa, vera, & gloriosa apparitione Christi, aut de nostra à mortuis resurrectione, atque ad ipsum aggregatione & assimilatione, sed humilia quædam & caduca, qualia præsentis vitæ sunt, sapere & sentire: perquàm est necessarium, vt veluti cum præsente fratre nostro Nepote differentes agamus.

Nepotis in legem, prophetas, & Euangelia blasphemiæ.

Deindè commemorat, se in Arsinoite Aegypti præfectura fuisse, vbi eiusmodi emersit hæresis, ibique omnibus ecclesiasticis, atque alijs item viris præsentibus, tribus continuis diebus, de Nepotis doctrina, libro eius proposito, disseruisse. Fratrumque stabilem ac decentem motum admiratur, qui ritè atque ordinè responsionibus assensiones approbationesque suas accommodárint: neque contentiosè defendere perseuerârint, quæ semèl apud se constituissent: neque obiectiones legitimas intermisserint, veritatem illi cognitā (quod pudore quodam aliqui, quū publico dissconuincuntur, non faciunt) pre ficentes: bona que conscientia, quæ authoritate diuinarum literarum probata essent, citra simulationem & dissimulationem cordibus ad Deum simpliciter compositis, suscipientes.

Dionysius apud Arsinoen oppidum de Nepotis dogmate disserit, hæresimque eam refellit.

Optim° de reb. sacris, in cœuentu publico disputandi processus.

Addit prætereà, vt etiàm eius loci doctor Coracion dictus, vocibus eis quæ contra illius opinionem prolatæ fuerant, persuasus, præsentibus omnibus receperit, veritate iam abundè satis perspecta, sibi decæterò nihil futurum cum Nepote negocij, neque mentionem se eius facturum, neque doctrinam promulgaturum. Alios quoquè fratres dicit lætatos delectatosque esse dissertationibus eis, atque communi omnium conciliatione & consensu. Hactenus Nicephorus.

Coracion doctor Aegyptius, q Nepotis doctrinam sequebatur ad rectam fidem conuersus.

Dionysij opera.

NESTORIVS EPISCOpus Constantinopolitanus.

4.

NEstorius, episcopus Constantinopolitanus fuit, vir quantumuis natura eloquens, in scripturis tamen & veterum lectione, quos præ se fortiter contemnebat, minùs exercitatus. Pelagianam hęresim sequutus est. Floruit autem Theodosij iunioris Imperatoris, & Cælestini summi Romanorum pōtificis temporibus, circa annum Domini 427.

1. Hic, authore Gennadio & Socrate lib. 7. cap. 32. in id summo studio laborauit, vt Christum Dei filiū ex virgine Maria natum hominem duntaxat, non etiā Deum, esse doceret, atque ideò Mariam Christotocon, non autem Theotocon, esse diceret: posteà verò sanctæ & inculpatæ vitæ merito Christum obtinuisse, vt dignus haberetur cui se diuinitas coniungeret.

Nestorij errores & blasphemiæ.

Maria.

2. Duas itaque in Christo ponebat naturas, duas itidèm in eo dicebat esse personas, vnam diuinitatis, alteram vero humanitatis: nec vnum Christum in deitate & humanitate sentiebat, sed separatim atque seiunctim alterum docebat esse filium Dei, alterum filium hominis, quem dicebat etiàm appellari filium hominis. Quapropter virginem Mariam non Dei, sed hominis tantum matrem appellabat. Denique Christum esse tantum hominē dicebat, non autem Deum, sed in quo Deus speciali quadam prærogatiua habitaret: atq; ideò Christum dicebat Emmanuel à propterea appellari, quod interpretatur, Nobiscum Deus: nō quia simul esset De° & homo, sed quia in humanitate diuinitas habitaret: quapropter Christum non Deum, sed Deiferum appellabat.

Christus.

Esa. 7. Matt. 1.

3. Et quia dicebat, duas esse personas in Christo, vnam quæ esset homo, & aliam quæ esset Deus, in illo homine tanquam in templo habitans: ideò in Eucharistia con-

Eucharistia.

contineri quidem veram carnem, sed illam esse carnem puri, iusti, & sanctificati hominis, qui templum Dei esset, quique diuinam in se habitationem possideret, non autem Dei.

4. Conficiunt etiam Nestoriani in pane fermentato, & sub vtraque specie communicant sacramentum Eucharistiæ paruulis & adultis, quòd non credant sub vna specie Christum æquè cōtineri, atque sub vtraque contineatur.

Nestorius ab ecclesia iurè eiect⁹

Horum igitur nefandorum errorum veluti rediuiuos excitans cineres Nestorius, & ex antiquis fauillis nouum volēs mouere incendium, iurè ab ecclesia reiectus est.

Nestorianæ hæresis impugnatores.

5. Perstrenuum contra hanc suam audaciam habet antagonistam diuum Cyrillum Alexandrinum antistitem, qui hanc pestem multis sudoribus profligauit, & extinxit. Contra hunc similiter scripsit Theodorus episcopus Ancyranus, vt inquit Gennadius. Cassianus quoque presbyter septem libros in eum edidit, quos inscripsit de Incarnatione Domini. Item Atticus Constantinopolitanus episcop⁹, tempore Theodosij Iunioris Imperatoris, & Ioannes Antiochenus presbyter. Multa denique passim apud Sozomenū in ecclesiastica historia de huius Nestorij pernicacia, arrogantia, ac tyrannide legūtur: vbi inter cætera quoque refertur, linguam ipsius, qua multas ac intolerandas in Christum blasphemias euomuerat, primùm post mortē eius à vermibus fuisse depastam.

Lingua Nestorij a vermibus depasta.

Lirinensis

Quarè De⁹ oriri patiatur aliquādò hæreses

De hoc Vincentius Lirinensis libro illo verè aureo, quem aduersùs prophanas omnium hæreseōn nouationes scripsit, ait in hunc modum: Luce clarius aperta causa est, cur interdùm diuina prouidentia quosdam ecclesiarum magistros, noua quædam dogmata prædicare patiatur: Vt tentet vos, inquit, Dominus Deus vester. Et profectò magna tentatio est, cùm ille, quem tu prophetam, quem prophetarum discipulum, quem doctorem & adsertorem veritatis putes, quem summa veneratione complexus sis, is subitò latenter noxios subinducat errores, quos nec citò deprehendere valeas, dum antiqui magisterij duceris præiudicio: nec facilè

Deut. 8. & 13.

Tentatio maxima.

damnare fas ducis, dum magistri veteris impeditis affectu. Nam vt à proximis & manifestis incipiam, qualem fuisse nuper tentationem putamus, cùm infelix ille Nestorius subitò ex oue conuersus in lupum, gregem Christi lacerare cœpisset: cùm eum ipsi, qui rodebantur, ex magna adhuc parte ouem crederent, ideoq; minor sibus eius magìs paterent? Nam quis eum facilè errare arbitraretur, quem tanto imperij iudicio electum, tanto sacerdotum studio prosecutum videret? qui cum magno sanctorum amore, summo populi fauore celebraretur quotidiè, palàm diuina tractabat eloquia, & noxios quosque Iudæorum & Gentilium confutabat errores? Quo tandem isto modo non cuiuis fidem faceret, se recta docere, recta prædicare, recta sentire: Qui vt vni hæresi suæ aditum patefaceret, cunctarum hæreseōn blasphemias insectabatur. Sed hoc erat illud quod Moses ait, Tentat vos Dominus Deus vester, vt palàm fiat, si diligatis eum, an non. In Nestorio ergò plus semper admirationis quàm vtilitatis, plus famæ quàm experientiæ fuit, quem opinione vulgi aliquandiù magnum humana magis fecerat gratia, quàm diuina.

Nestorius subitò ex oue in lupum conuersus.

Nestorij vafricies in omniū aliarū hæresum blasphemijs insectandis, vt suam statuat.

Deut. 13.

Et paulò infrà: Apollinaris hæreticus nolebat in Christo duas esse substantias, vnam diuinam, alteram hum[anam], vnā ex patre, alteram ex matre: sed ipsam Verbi naturam putabat esse desciſsam, quasi aliud eius permaneret in Deo, aliud verò versum fuisset in carnem, vt cùm veritas dicat, ex duabus substantijs vnum esse Christum: ille contrarius veritati, ex vna Christi diuinitate duas adserebat factas esse substantias.

Apollinaris hæretici & Nestorij discrimen.

Nestorius autem contrario Apollinari morbo, dum se duas in Christo substātias distinguere simulat, duas introducit repentè personas: & inaudito scelere duos vult esse filios Dei, duos Christos: vnum qui Deus sit, alterum qui sit generatus ex matre. Atque ideo adserit, sanctam Mariam non Theotocon, sed Christotocon esse dicendam: quia scilicet ex ea non ille Christus qui Deus, sed ille, qui erat homo, sit natus. Quòd si quis eum putat in literis suis vnum Christum dice-

Nestorianæ hæresis aperta & facilis descriptio.

 re, &

re, & vnam Christi prædicare personam, non temerè credat. Aut enim istud fallendi arte machinatus est, vt per bona facilius suaderet & mala, sicut ait Apostolos, Per bonum mihi operatus est mortem. Aut ergò, vt diximus, fraudulentiæ causa quibusdam in locis scriptorũ suorum vnum Christum & vnam Christi personã credere se iactitat: aut certè post partũ iam virginis ità in vnum Christũ duas perhibet conuenisse personas, vt tamen conceptus seu partus virginei tempore, & aliquantò posteà duos Christos fuisse contendat. Et eiim scilicet Christus homo communis primùm & solitarius natus sit, & necdum Dei Verbi personæ vnitate sociatus, posteà in eum adsumentis Verbi persona descẽderit. Et licèt nũc in Dei gloria maneat adsumptus, aliquãdiù tamen nihil inter illum & cęteros homines interfuisse videtur. Hæc ergò Nestorius, Apollinaris, & Photinus aduersus catholicam fidem rabidi canes lattãt. Photinus Trinitatem non confitendo, Apollinaris conuertibilem Verbi dicendo naturam, & duas in Christo substantias non confitendo, & aut totam Christi animam, aut certè mentem atq; rationem in anima denegando, & adserendo, pro sensu mentis fuisse Dei verbum: Nestorius duos Christos aut semper esse, aut aliquandiù fuisse adseuerando.

Rom. 7.

Nestorius, Apollinaris, Photinus, tres rabidi canes aduersus catholicam fidẽ latrantes.

Ecclesia verò catholica, & de Deo, & de Saluatore nostro rectè sentiens, nec in Trinitatis mysterium, nec in Christi incarnationem blasphemat. Nam & vnam diuinitatem in Trinitatis plenitudine, & Trinitatis æqualitatem in vna atque eadem maiestate veneratur: duas substantias, sed vnam credit esse personam. Duas substantias, quia mutabile non est Verbum Dei, vt ipsum verteretur in carnem: Vnam personam, nè duos profitendo filios, quaternitatem videatur colere, non Trinitatem.

Ecclesię vera fides de Trinitatis & incarnationis mysterio.

Sed operęprecium est, vt idipsum etiàm atque etiam distinctiùs & expressiùs enucleemus. In Deo vna substantia, sed tres personæ: in Christo duæ substantiæ, sed vna persona: in Trinitate, alius atq; alius, non aliud atque aliud. in Saluatore, aliud atque aliud, non alius atque alius. Quomodò in Trinitate alius atque alius, non aliud atque aliud? Quia scilicet alia est persona patris, alia filij, alia Spiritus sancti: sed tamen patris, & filij, & Spiritus sancti, non alia & alia, sed vna eademque natura. Quomodò in Saluatore aliud atque aliud, non alius atque alius? Quia videlicet altera substantią diuinitatis, altera humanitatis: sed tamẽ deitas & humanitas, non alter & alter, sed vnus idemque Christus, vnus idemque filius Dei, & vnius eiusdemque Christi & filij Dei vna eademque persona. Sicut in homine aliud caro, & aliud anima, sed vnus idemque homo, anima, & caro. In Petro & Paulo aliud anima, aliud caro, nec tamen duo Petri, caro & anima, aut alter Paulus anima, & alter caro: sed vnus idemque Petrus, vnus idemque Paulus, ex duplici diuersaque subsistens animi corporisq; natura.

Distincta & expressa declaratio Trinitatis diuinæ.

Ità igitur in vno eodemque Christo duæ substantiæ sunt, sed vna Diuina, altera humana: vna ex patre Deo, altera ex matre virgine: vna coæterna & æqualis patri, altera consubstantialis matri: vnus tamen idemque Christus in vtraque substantia. Non ergò alter Christus DEVS, alter homo: non alter increatus, alter creatus: non alter impassibilis, alter passibilis: non alter æqualis patri, alter minor patre: non alter ex patre, alter ex matre, sed vnus idemq; CHRISTVS DEVS & homo: idem non creatus & creatus: idem incommutabilis & impassibilis: idem commutatus & passus: idem patri & æqualis & minor: idem ex patre ante secula genitus, idem in seculo ex matre generatus: perfectus Deus, perfectus homo: in Deo summa diuinitas, in homine plena humanitas. Plena, inquam, humanitas, quippe quæ animam simul habeat & carnem, sed carnem veram, nostram, maternam: animam verò intellectu præditam, menteac ratione pollentem.

In vno Christo duæ substantiæ, & in vtraque substantia vnus idemque Christus.

Est ergò in Christo Verbum, anima, caro? sed hoc totum vnus est. Christus, vnus filius Dei, & vnus Saluator ac redemptor noster. Vnus autem non corrupti-

In Christo tria insũt, Verbũ, anima, caro: sed hoc totum, vnus est Christus.

ruptibili nescio qua diuinitatis & humanitatis confusione, sed integra & singulari quadã vnitate personæ. Neq; enim illa coniunctio alterũ in alterũ conuertit atq; mutauit, q. est error proprius Arrianorũ: sed ità in vnum potiùs vtrunque compegit, vt manente semper in Christo singularitate vnius eiusdemque personæ, in æternum quoquè permaneat proprietas vniuscuiusq; naturæ: quo scilicet nec vnquàm Deus corpus esse incipiat, nec aliquandò corpus, corpus esse desistat: quod etiàm humanæ conditionis demonstratur exemplo. Neque enim in præsenti tantùm, sed in futuro quoquè vnusquisque hominum constabit ex corpore & anima, nec tamen vnquàm aut corpus in animam, aut anima vertetur in corpus: sed vnoquoque hominũ sine fine victuro, in vnoquoque hominum sine fine necessariò vtriusque substantiæ differentia permanebit. Ità in Christo quoquè vtriusque substantiæ suę cuique in æternum proprietas, salua tamen personæ vnitate, retinenda est.

Quomodò persona à Deo verbo suscepta, ac cipienda est.

Sed cùm personam sæpiùs nominamus, & dicimus quòd Deus persona homo factus sit, vehementer verendum est, ne hoc dicere videamur, quòd Deus Verbum sola imitatione actionis, quę sunt nostra, susceperit, & quicquid est illud conuersationis humanę, quasi adumbratus, non quasi verus homo fecerit: sicut in theatris fieri solet, vbi vnus plures effingit repentè personas, quarum ipse nulla est. Quotiescunquè enim aliqua suscipitur imitatio actionis alienæ, ità aliorũ officia atque opera patrantur, vt tamen hi qui agunt, non sint ipsi quos agunt. Neque enim, vt verbi gratia, secularium & Manichæorum vtamur exemplis, cùm actor Tragicus sacerdotem effingit aut regem, sacerdos aut rex est: nam desinente actu, simul & ea quæ susceperat persona, desistunt. Absit hoc à nobis nefarium sceleratumque ludibrium. Manichæorũ sit ista dementia, qui phantasiæ prædicatores, aiunt filium Dei Deum, personam hominis non substantiuè extitisse, sed actu putatiuo quodam & conuersatione simulâsse.

Manichæorum deliritum.

Catholica verò fides ita verbum Dei hominem factum esse dicit, vt quæ nostra sunt, nõ fallaciter & adumbratè, sed verè expresseque susciperet: & quæ erant humana, non quasi aliena imitaretur, sed potiùs, vt sua gereret: & prorsùs quod agebat, hoc etiã esset. Sicut ipsi nos quoquè in eo quod loquimur, sapimus, viuimus, subsistimus, non imitamur homines, sed sumus. Neque enim Petrus & Ioannes (vt eos potissimùm nominẽ) imitando erant homines, sed subsistendo. Neque enim Paulus simulabat Apostolum, aut fingebat Paulum, sed erat Apostolus, & subsistebat Paulus. Ità etiàm Deus Verbum adsumendo & habendo carnem, loquendo, faciendo, patiendo per carnem, sine vlla tamen suæ corruptione naturæ, hoc omninò præstare dignatus est, vt hominem perfectum non imitaretur & fingeret, sed exhiberet: vt homo verus non videretur aut putaretur, sed esset atque subsisteret. Igitur sicut anima connexa carni, nec in carnem tamen versa, non imitatur hominem, sed est homo, & homo non per simulationem, sed per substantiam: ità etiam Verbum Deus absque vlla sui conuersione, vniendo se homini, non confundendo, non imitando factus est homo, sed subsistendo.

Catholicæ fides quomodò Dei verbum hominem factum esse intelligit.

Abijciatur ergò tota penitùs personæ illius intelligentia, quæ fingendo imitatione suscipitur: vbi semper aliud est, & aliud simulatur, vbi ille qui agit, is est quẽ agit. Absit etenim, vt hoc fallaci modo Deus Verbum hominis personam suscepisse credatur, sed ità potiùs, vt incommutabili sua manente substantia, & in se perfecti hominis suscipiendo naturam, ipse caro, ipse homo, ipse persona hominis existeret, non simulatoria, sed vera: non imitatiua, sed substantiua, non deniquè quæ cum actione desisteret, sed quæ prorsùs in substantiã permaneret.

Fictę Christi personę intelligentia prorsùs reijcienda à Catholica fide.

Hæc igitur in Christo personæ vnitas, nequaquàm post virginis partum, sed in ipso virginis vtero compacta atque perfecta est. Vehementer enim præcauere debemus, vt Christum non modò vnum, sed etiàm semper vnũ confiteamur: quia intolerancia blasphemia est, vt etiàm si nunc

Vnitas personarũ in Christo, non post virginis partũ, sed in ipso virginis vtero cõnexa & pfecta fuit.

Beata catholicorũ confeßio.

Beata igitur ac veneranda, benedicta, & sacrosancta, & omninò supernæ illi Angelorum laudationi comparanda cōfeßio, quæ vnam Dominum Deum trina sanctificatione glorificat. Idcirco etenim vel maximè vnitatem Christi prædicat, nè mysterium Trinitatis excedat. Hæc excursu dicta sint.

Excerãda Nestorij arrogantia.

Hęc nostrę quoq; tēpestatis insani hæretici impiè docere conantur.

Et infra in epilogo sub finem libri: Inuecti etiàm, inquit, sumus in Nestorij sceleratam præsumptionem, quòd sacram scripturam se primum & solum intelligere, & omnes eos ignorâsse iactaret, quicunque ante se magisterij munere præditi, diuina eloquia tractauissent: vniuersos scilicet sacerdotes, vniuersos Confessores, & Martyres: quorum alij explanâssent Dei legem, alij verò explanantibus cōsensissent, vel credidissent: totam postremo etiam nunc errare & semper errâsse adseueret Ecclesiam: quæ, vt ipsi videbatur, ignaros erroneosq; Doctores, & sequuta esset, & sequeretur. Hucusq; Vincentius Lirinensis.

Nestorij vita ex Nicephoro Callisto.

De Nestorio rursùs Nicephorus ecclesiasticæ historiæ lib. 14. cap. 31. scribit in hunc modum: Sisinio patriarcha Constātinopolitano defuncto, eis qui honores & magistratus gerebant, placuit, neminē ex eius ecclesiæ clero episcopum creare, propter vanam eorum, qui honorem talem temerè, quibus ipsi fauerent, mandatum volebant, gratiam. Erat tum Antiochiæ Germaniciensis patriâ vocalis & facundus Nestorius. Hunc quòd in dicendo promptus & facilis esset, Antiochia accersendum statuerunt, qui laudem etiàm castitatis meruerat maximam. Præterierant menses tres, & ille adducitur, & episcopus Constātinopolitanus creatur.

Nestorij in prima eius concione verba satis insolentia.

Qualis verò is vir fuerit, prima statim eius concio indicauit. Ilicò nanq; post cōsecrationem, decantatam illam propalā apud populum, ad imperatorem verba dirigens, emisit vocē: Da mihi, inquiens, ô Imperator, terram ab hæreticis liberā & puram, & ego tibi cælum reddam. Tu mihi hæreticos extirpa, & ego tibi Persis delēdis adero. Hæc eius dicta multi quidem comprobarunt. Qui verò certò sciunt, animum ex verbis dijudicandum esse, illi mentis eius leuitatem, animum arrogantem, & vanam gloriam affectantē deprehenderunt: propterea quòd quũ nondum quidquam ibi satis degustâsset, ad huiusmodi productus sit verba. Ardorē verò & æmulationem deindè pro Ecclesia spirans, ædem precatoriam Arrianorum demolitus est. Atq; illi templum suum dirutum cernentes, igne insupèr con iecto, non id modò, sed & magnam vicinorum ædificiorum partē concremârūt.

Nestorius Arrianorũ templum diruit.

Nouatianos quoq; & Macedonianos turbare aggressus est. Non eos verò solùm, verùm etiàm qui per Asiam, Libyam, & Cariam, & qui præterea Mileti & Sardis erant, Quatuordecimanos, quorum multi seditione & tumultu propter ipsũ concitato interiēre. Accidit porrò, vt qui alios ità ecclesijs expelleret, ipse quoq; eijceretur, cùm derepentè bellum acre aduersùs ecclesias concitâsset. Id bellum indè sumpsit exordium.

Nouatianos quoq;, Macedonianos & Quatuordecimanos affligit.

Anastasius quidam presbyter in maximo apud Nestoriũ honore fuit, comes profectionis eius, quum ille se ad episcopatum ineundum conferret. Quo tempore etiàm ad Theodorum Mopsuestiēsem diuertit, dogmatibusq; eius auditis, à vera pietate Nestorius ipse transuersim actus est, quemadmodum Theodulus in epistola scribit. Anastasius igitur iste, acer Iudaicorum dogmatũ & actionum Nestorij suasor, verba aliquandò in ecclesia Constantinopolitana ad Christi fidelem populum faciens, hoc propalàm & apertè dicere ausus est, Mariam θεοτόκον, hoc est, Dei genitricē nemo vocato. Maria enim homo fuit. Vt autem ab homine Deus gignatur, fieri non potest. Dolum hunc quum primùm Eusebius Rhetor deprehendisset, eundemque deindè & clerus, & pietate in populo pręstantissimus quisque grauiter ferret: & elocutionem eiusmodi blasphemiam esse putaret, nō paruus tumultus excitatus est. Dudum enim de Theologia & Christi diuinitate edocti fuerant, quod videlicet ille œconomiæ seu administrationis gratia veluti homo purus, haudquaquam à diuinitate secesserit. Ea in re apostoli Pauli verbo fidē habentes, qui dicit: Etiamsi Christũ secundùm carnem cognouimus, nunc tamen non cognoscimus. Et rursùm: Quapropter

Nestorius à vera pietate excidit fuitq; authore Suida, terminus dux Iudaicæ hæresis.

Errorem suum Nestorius per Athanasiũ presbyterũ prodit.

2. Cor. 5.

Hebr. 6.

Yy

simul & ex libris eius, quos legi, & ex sectatorum eius dictis animaduerti. Non paruam verò turbam orbi vniuerso ineptiæ Nestorij peperere. Hæc Socrates.

Serui armati ad ecclesiam cōfugiūt, ibiq; cæde facta, seipsos etiā interimūt.

Et cùm ille sic blaterans nugaretur, vt detestandum quiddam in ecclesia fieret, accidit. Nam primarij cuiusdam magistratūs serui crudeliter ab hero accepti, ad ecclesiam confugêre: & ferrum in manibus habentes, ad sanctiorem sacrificij arā irruere: iussique exinde atque coacti exire, haudquaquam paruêre, diuinas cæremonias impedientes: & diebus pluribus strictos & coruscantes enses præ se ferentes, vt obuios omnes ferirent, parati fuêre. Atq; vbi clericum quendam trucidârunt, aliumq; insupèr vulnerârūt, postremò tandem seipsos interemerunt. Porrò ex eis qui affuêre, quidā mali ominis esse, templi profanationem, & inquinationē prædixit, poetæ cuiusdā iambos allegans eiuscemodi.

Mali ominis loco id factum acceptum.

Assuevit omen ferre triste, sanctius
Si forte templum polluat piaculum.

Nec ille prorsus non vera dixit. Cū enim diuisionem populi & dissidium, tum eius, qui seditiosæ eiusmodi discessionis author esset, abrogationem prædicere visus est. Enimuerò Nestorius non alijs tantū, sed Proclo quoque per dissensionem aduersatus est. Cùm enim ille in Ecclesia docens, Nestorio præsidente orationem in hæc verba conceptam haberet: Virginalis hodiè, ô fratres, celebratur conuentus: Exultet natura, choros ducat hominum conditio; Coegit & conuocauit nos sancta Dei genitrix, impollutum decus atq; ornamentū virginitatis: ob eam causam ad contentionis studiū delapsus Nestorius, dissidere quàm maxime à Proclo cœpit. Qui Proclus post Maximinū, qui Nestorio successit, patriarcha Constantinopolitanæ ecclesiæ præfectus fuit.

Pia Procli verba Nestorius ferre non potest.

Cyrillus Alexandrinus Nestoriū erroris sui admonet per literas.

Sed enim diuinus quoquè Cyrillus vbi Nestorij blasphemias audiuit, vnam atque alteram ad eum dedit epistolam, in quibus disertis verbis eos, qui non apertè Christum Deum profiterentur, sed blasphemis verbis hominem deiferum atque organum seu instrumentum diuinitatis esse dicerent, anathema esse proclamauit. Cui Nestorius literis rursùs obuiauit, conuicijs simul & blasphemijs rem agens. Eis verò Nestorij literis, ingentes hæresis fluctus eructantibus, acceptis: cum quatuor quibusdam alijs, prouincialem Alexandriæ synodum congregauit, atq; ei vtriusq; vltrò citroque datas epistolas exhibuit, quarum exempla & synodi ipsius decreta ad veteris Romæ episcopum Cælestinum misit. Ad Nestorium insuper tertiam dedit epistolam, cui multum celebrata illa duodecim capita, vnà cum anathematismis adiunxit: quæ vt hic insererem, æquum esse duxi. Ea sic habent:

Nestorius Cyrillo respondet.

Cyrillus prouinciali synodo coacta, Nestorij errorem damnauit.

Duodecim Cyrilli capita, cōtra Nestorij hæresim.

1. Si quis non profitetur verum Deum esse Emmanuelem, proindeque virginem Mariam Dei genitricē, (genuit enim illa carnaliter eum qui caro factus est, Deum scilicet ex Deo verbum) anathema sit.

2. Si quis non profitetur carni secundum subsistentiam, id est, ex Deo patre vnitum esse verbum, vtrumque esse Christum cum propria carne, eundem scilicet Deum simul & hominem, anathema sit.

3. Si quis in vno Christo subsistentias diuidit post vnionem, sola eas connectēs coniunctione, quę secundum dignitatem siue authoritatem aut potestatem est, & non potiùs vnione naturali: anathema sit.

4. Si quis duabus subsistentijs in Christo, voces in Euangelicis & Apostolicis scriptis, vel à viris sanctis, vel ab ipso de se ipso tributas diuidit, & alias quidem vt homini extra id quod ex Deo patre est verbum, propriè conuenientes, alias verò veluti Deo congruentes, ei soli quod ex Deo patre est verbum, accommodat, anathema sit.

5. Si quis dicit, hominem Christum deiferum, & non potiùs verum Deum esse, vtporè vnum & quidem natura filium, pro eo atquè verbum caro factum est, & nobiscum æqualiter de sanguine & carne (extra peccatum) participauit, anathema sit.

6. Si quis dicit, Deum aut Dominum Christi esse, quod ex Deo patre est, verbum, ac non potius ipsum Deum profitetur & hominem, quum verbo caro factum sit secundùm scripturas, anathema sit.

7. Si quis dicit, veluti hominem Iesum à DEO verbo agitatum, eique præclaram vnigeniti gloriam circundatam esse, vt qui alius ab ipso existeret, anathema sit.

8 Si quis dicere audet, hominem assumptum vnà cum DEO verbo, coadorari & conglorificari & collaudari, dicique Deum debere, sicuti alterum cum altero, (particula enim Con adiecta, semper id cogitarè atque intelligere cogit) ac non potiùs Emanuelem adoratione vna honorandum, & vnam ei glorificationem tribuendam esse, pro eo atque Verbum caro factum est, anathema sit.

9. Si quis dicit, Dominum Iesum Christum glorificatum esse à Spiritu, perindè atque aliena virtute vsus sit, & ab illo acceperit, vt efficax cōtra impuros spiritus esset, & diuina miracula inter homines edere posset, ac non potius proprium ipsius spiritum profitetur, per quem diuina fecit miracula, anathema sit.

10 Si quis, pontificem & apostolum cōfessionis nostræ factum esse Christum, sicuti diuina refert scriptura, (obtulit enim seipsum pro nobis in odorem suauitatis Deo patri) si quis, inquam pontificē & apostolum nostrum factum esse, non ipsum Dei verbum, quum caro, &, sicut nos sumus, homo factum est, sed tanquā alium propria & peculiari quadam ratione ab eo qui ex muliere est, hominem: prætereà si quis eum etiàm pro seipso, & non potiùs tantùm pro nobis oblationē obtulisse dicit, (neq; enim oblatione opùs habuit, qui peccatum non nouit) anathema sit.

11 Si quis non profitetur, carnem Christi viuificam & propriam ipsius, quod ex Deo patre est, Verbi, sed alterius cuiusdā ab ipso esse, veluti ei iuxta dignitatē coniuncti, quasi solam diuinam habitationē in ea habuerit, & non potius (quemadmodùm diximus) viuificam, quæ verbi propria facta sit, omnia viuificare valentis, anathema sit.

12 Si quis non profitetur, DEI Verbum carne passum esse, & carne crucifixum, & carne mortem gustâsse, atque primogenitum ex mortuis factum esse, pro eo atquè vita & viuificans est, vtpotè Deus, anathema sit.

Cælestinus Romanus episcopus diuini Cyrilli literis acceptis, & graui prætereà de Nestorio fama audita, ad eum scripsit: Decem exactis diebus, si adhuc in eadem impietate perseueraret, nō amplius eum ad communionem admittendum: sed potiùs omninò sacerdotum Christi catalogo eximendū: illosq; adeò ad communionem recipiēdos esse, qui propterea ab eo, quòd pro fide recta stetissent, excommunicati fuerant. Cælestini Romani pontificis ad Nestorium literæ.

Porrò non Nestorio modò Cyrillus & Cælestinus, sed etiàm Ioanni Antiocheno, Theodoti successori, & Iuuenali Hierosolymitano, hæresim Nestorij exponentes, scripserunt. Ipse quoquè Ioannes ad Nestorium epistolam dedit, admonens hominem, nè à patria fidei professione deficeret, sed rectè filium Dei ex sanctâ Dei genitrice Maria genitum esse profiteretur, neque in duorum partiretur, neque ētiàm iuxta progressum, seu profectum deificatum esse diceret. Apostolicā illi etiàm vocem subijciens, quæ est: Misit DEVS filium suum factum ex muliere. Et simul illi suasit, nè sententiam ipse suam, vt rectam & certam, retineret, sed potiùs, quod in commune commodum atq; vtile esset, sequeretur. Misit insuper ad eum quas Cælestinus & Cyrillus scripserant literas. Nestorius tamen sibiipsi obsequutus est. Et quoniā sciebat ecclesiarū præsules, in Ecclesiæ turba haudquaquàm tacituros, Theodosium permouit, vt sacram ad Cyrillum mitteret, in qua multa illi obijciebat, & multa minabatur, nisi in Nestorij decretis acquiesceret. Et quum talibus literis se illum pessundaturum existimaret, magis etiàm commotum excitauit. Accepto nanque spiritu, diuus Cyrillus, ad ipsum imperatorem & eius sorores, libellos doctè compositos misit, quibus simul certam rectæ fidei professionem, & peruersam Nestorij vecordiæ opinionem ostendit. Tum autem, vt synodus vniuersalis cogeretur, petijt, vt Nestorij res certò in apertum proferrentur. Ioānis Antiocheni ad Nestorium scriptum. Nestorius recta suadentibus non paret, sed seipsū, hoc est, pessimū consiliarium sequitur.

Theodosius itaq; imperialibus literis suis

Theodosius imperator concilium generale Ephesinũ indicit.

suis in metropoli Epheso, locorum omnium episcopos conuenire iussit, sacram Pentecostes diem, qua conuenirent, constituens. In ea quippe die spiritus viuifica tor ad sanctos Apostolos peruenit. Literis ipsis illud quoq; adiecit, neminem se vel apud Deum, vel apud homines excusaturum esse, qui non statim ad designatam sanctæ Pentecostes diem præsto ibi esset. Qui nanq;, inquit, ad episcopalem sacrum conuentum vocatus non alacriter accurrit, non bonæ is conscientiæ esse appáret. Nestorius, qui non longè ab Epheso abesset, cum turba multa statim post festum paschæ diem Ephesum venit, multos ibi iam congregatos episcopos reperiens. Cyrillus quoquè cum suis ante destinatum diem affuit. Quinta post Pentecosten die Iuuenalis cum Palæstinis episcopis venit. Quibus ita conuenientibus, de cõmuni sententia 20 mensis Iunij die episcopi congregati sunt circiter centum & triginta, à condito mundo quinquiès millesimo noningentesimo decimoquinto, à secunda autem Synodo quadragesimo & vno anno, præsente Iuuenale, & diuino Cyrillo, qui Cęlestini locum tenuit Romani (vt diximus) episcopi.

Prima synodi Ephesinæ sessio.

Secundùm neotericos 4412. qui in computatione annorũ secũdę & tertiæ synodo intercedenti um cũ hac quoque ratione non cõueniũt.

Die primo Nestorius etiam præsto fuit. Atque vbi de quæstione eius agi cœptum est, Cyrillus Alexandrinus in prima velitatione, iacula fortiter iaciens, Nestorium admodùm perstrinxit. Hostili enim iamdudùm erga eum erat animo. Et quũ Christo sententijs suis diuinitatem multi tribuerent, vnumq; & eundem esse filium, ex patre quidem ante secula genitum, extremis autem temporibus ex perpetua virgine hominẽ factum, atq; aliũ, atq; aliũ, sed vnum atq; eundem; & virginem Mariam propriè & verè Theotocon Dei genitricem dicendam esse assererẽt: assurgens Nestorius: Ego, inquit, bimestrem aliquem & trimestrem Deum non dixerim. Proinde purus sum sanguinis vestri, & posthàc ad vos non veniam. His verbis d ctis, cum sex episcopis egressus est, & deincèps cum illis conuenire solitus fuit: alijs quoquè assumptis, qui prauam eius fidem sequebantur. Ita synodus in partes duas diuisa est.

Blasphema & impia Nestorij vox.

Cyrillus & qui cum eo erant, postridiè concilio coacto, vt mos est, tribus episcopis missis, Nestorium, vt in conuẽtum veniret, citarunt. Ille id contempsit, & haudquaquam comparuit. Vt autem ille iterùm atq; iterùm atque tertiò vocatus, responsum nullum, quo se defenderet, dedit, & conuicijs atque contumelijs eos qui ad se missi erãt, remisit: Synodus sancta trecentorũ illorum decem & octo diuinorum patrum symbolum in mediũ, & Cyrilli atq; Nestorij, quas vltro citroq; de dogmate dederant literas, sacram itẽ illam Cælestini ad ipsum Nestorium scriptam epistolam protulit. Atq; vbi Theodotus Ancyranus & Melitinẽsis Acacius blasphema eius verba, quibus apertè Ephesi multis præsentibus vsus fuerat, indicauère, & multę eximiorum & sanctorum virorum voces auditæ, insuperque alia Nestorij impiè dicta congesta sunt, impium illum exauthorauit, sententia his verbis concepta:

Secunda sessio.

Nestorius vocatus in synodum, venire renuit.

Quũ præter alia reuerendissimus Nestorius, neque vocationi nostræ audiens esse voluerit, neque à nobis missos sanctissimos & pijssimos Episcopos admiserit, necessariò eò descendimus, vt de impietate eius inquireremus. Et quoniam cùm ex epistolis & scriptis eius quæ lecta etiam sunt, atque item ex verbis, quibus in Metropolitana hac vrbe vsus est, tum ex testium dictis, impiè eum & sentire & dicere deprehendimus: necessitate nobis à canonibus, & sanctissimi patris collegæque nostri Romanæ ecclesiæ episcopi epistola, imposita, diù multumq; lachrymantes, ad tristem hãc peruenimus sententiam. Qui igitur ab eo blasphemijs expetitus est, Dominus noster Iesus Christus, per præsentem sanctam synodũ decreuit, Nestoriũ ipsum à dignitate episcopali, & sacerdotali conuentu omni esse alienum. Talis fuit Nestorij damnatio.

Nestorius in concilio Ephesino dãnatur.

Quarto autem ab illius condemnatione anno, Ioannes, Antiochenus episcopus, qui cum priùs sustinens, Cyrillo valdè succensuerat quòd eum exauthorasset, iudicium Dei metuẽs, & multos pręterea praua Nestorij opinione interire videns, Theodosio imperatori, vt quam primùm eum ex orientali ditione ejiceret, significauit. Itaque Imperator post.

Nestorius quarto cõdemnationis suæ anno, Oasim deportatur.

quàm blasphemiam illius certò cognouit, confestim Nestorium quidem Oasim deportari iussit. Ad Cyrillum autem & Ioannem piè scriptas literas dedit, vt quũ inter se consentirent, tum vterque latam aduersus Nestorium eõdemnationis sententiam confirmaret, & dissidio omni ecclesias Dei liberaret.

Nestorij sera pœnitentia non recipitur.

Porro Nestorius vbi communionem, quæ sibi cum Ioanne Antiocheno intercesserat, in contentionem & dissidium euasisse cognouit, pœnitentia ductus, Mariam Theotocon, Dei genitricem vocauit: Dicatur, inquiens, etiam Dei genitrix Maria, & contentiones tristes facessant. Verum nemo prorsus id eum per pœnitentiam dixisse arbitratus est.

Res Nestorij post condemnationem.

Postquàm verò Nestorius eiectus est, quid postcà ei contigerit, vt vitam presentem finierit, & digna blasphemiæ præmia tulerit, historici non prodiderunt. Et profectò vis temporis obliuionis profundo hæc immersisset, nisi in librum eius incidissem, ex quo historiam eius decerpsi. Itaq; ipse blasphemiæ pater, qui non supra petram, sed in arena fundamenta fidei suæ iecisset, ad quosdã, qui ei obiecerant, non rectè illum res nouas molirum esse, neque ex Reipub. vtilitate, vt Ephesi synodus ageretur, perijsse, defensionem blasphemiæ suæ scripsit, ad eam scilicet necessitatem se peruenisse, Ecclesia sancta in partes duas scissa dictitans. Et quum alij quidẽ Mariam Anthropotocon, id est, hominis genitricem: alij autem Theotocon, hoc est, Dei genitricem dicendam asseterent: se mediam excogitâsse vocẽ Christotocon, id est, Christi genitricem.

Ex alijs quoquè literis colligere est, quæ mala propter blasphemias tulerit, quum inspectorem rerum omnium oculum fallere non potuerit. Quas literas ad Thebarum tum præfectum dedit, indicans, quandoquidem hominibus condignas pœnas non dederit, diuinitùs se iusta vindicta expetitum esse, atque in ærumnam & captiuitatem miserandam maximè incidisse. Quum verò eum maiores calamitates experiri oporteret, ex potestate quidem Blemmyarum ille dimissus est, (eorum enim captiuus fuerat) Theodosij autem, qui redijsse eum intellexerat, iussionibus, in extremis Thebarum oris, locum ex loco mutans, versatus est. Vbi terra rupta coopertus atque oppressus, vitam hanc pro eo atque blasphemiæ eius conueniebat, amisit: Arrius alter vitæ suæ actu habitus, qui quidem satis, quæ præmia in Deum dictæ blasphemiæ maneant, declarauit. Vterq; sane ex æquo in Christum blasphemus fuit: quem Arrius quidem creaturam, iste autem merum hominem esse dixit.

Nestorius Blemmyarũ captiu.

Miserabilis eius mors. Confertur is cũ Arrio.

Lingua Nestorij ante mortem a vermibus corrosa.

Peruenit rursùs in manus meas scriptum quoddam aliud, obitum eius exponens, quem & ipsum memoriæ mandare in hac historia visum est. Commemorat enim, lingua eius à vermib. corrosa, & in gemiscentem & lamentantem, ad maiora ac sempiterna supplicia cũ pœnas debitas soluturum, migrâsse. Hunc impius Nestorius finem vitæ habuit, atq; hæc sic in terria, quam diximus, vniuersali Ephesia synodo sunt acta.

Dissidiũ in plebe Constantinopolitana dç Nestorij cõdenatione.

Anthema quid apud Christianos.

Porrò pernicioso Nestorio exauthorato, grauis rursus contentio in Constantinopolitanæ vrbis ecclesijs mota est. Populus enim de Nestorij placitis agens, in duas partes abijt. Clerici sanè omnes com muni suffragio eum anathemati subdi tum reiecerunt. sic nanque Christianis mos est, sententiam contra blasphemum ferre, quum eam tanquam statuæ incisam, omnibus publicitus proponere volunt.

Constitutio Theodosij imperatoris, qua heresis Nestorij damnatur.

Deindè & Theodosius diuino nutu cõmotus, sententijs & calculis omnibus, impium illum anathemate quoquè iugulatum condemnauit, hisce verbis in condemnatione vsus, quę Iustiniani volumini, quod Codex nominatur, inserta est, tertia numero, in primo primi libri titulo. Præterea, inquit, sancimus, qui impiam Nestorij fidem æmulantur, aut nefariam eius doctrinam sequuntur, vt, si quidem episcopi sint aut clerici, ecclesijs eijciãtur: sin verò laici & populares, anathemate ferriantur. Sed plures quoquè alias constitutiones religionis nostrę gratia edidit, quę flagrantem illius erga Christum ardorem declarant. Hucusq. Nicephorus de vita Nestorij.

Nestorianismũ qui

De his autem, qui hoc nostro sęculo Nestorianismum renouant, sic scribit I. in

danus

Haec nostra tẽpestate reuocant. danus Dubitantij sui dialogo secundo: Nestorij, inquit, errorem tertio concilio Ephesino à ducentis patribus refutatum, manifestè quidam nunc renouare cœperat Martinus Lutherus. Is enim cõmentarijs ad Hebræos, Bucero interprete, disertè negat Christum esse hominem omnipotentem, non omnia animaduertisse, nec cogitasse omnia. Sanè vt Nestorianum est, Christum negare hominem & Deum, ità & negare Christum esse hominem omnipotentem. Sed & libro de concilijs, Zuinglium cum suis hoc nefario infamat dogmate. Nam ait, sibi paulò ante fuisse negocium cum Nestorianis, qui pertinacissimè, inquit, contra me disputabant, quòd diuinitas Christi non posset pati. Liquet igitur ex antithesi, Lutherum tunc sensisse, posse pati diuinitatem CHRISTI. Immò Zuinglius etiàm (addit Lutherus eodem loco) contra me scribebat super hoc dicto, Verbum caro factũ est: & simpliciter volebat legendũ, Verbum caro facta est. Ratio, quia Deus non potest mutari in corpus. Verùm ego tunc temporis non sciebam (inquit Lutherus) hanc esse opinionem Nestorij, vt qui concilium etiàm nondùm intelligebam. Benè habet, quòd tantus Christi Euangelista tandèm suam agnoscat, fateaturq; ignorantiam.

Lutherus Nestorizat

Zuinglius Nestorizat Luthero.

Cæterùm Nestorij errorem planè reuocant Antimariani, qui diuam virginem Mariam, Christi matrem, (ait Hosius) non sustinent audire Dei genitricem. Istum errorem Zuinglius disertè sua in confessione anno 1530. imperatore Carolo Augustæ per ignotum nuncium obtrusa, profitebatur, Christum inquiens ar ticulo primo assumpsisse hominem, item Christum profecisse sapientia: quia secundùm humanam naturam finitus sit & mensus. Hunc sequitur Petrus Richerus Caluinista, qui Christum negat in humana natura, sed in Deo patre, adorandum. Vbi liquet, duas in Christo distinctas naturas cum Nestorio induci. Hæc Lindanus.

Antimariani diuã virginem Mariam, Christi matrem nõ sustinẽt audire, ꝙ Dei genitrix sit.

NEVTRALES SAcramentarij. 5.

Neutrales Sacramentarij sunt, qui docent, quòd neq; vna species, neque vtraq; sit necessaria, sed solã fidem sufficere. Item, quòd si concilium statueret sub vtraq; specie communicandum, tum contrà aut sub vna specie debeant laici communicare, aut etiàm vtranq; reijcere. Lutherus in libro de formula Missæ, & communis praxis Lutheranorum. Quò fit, vt quàm plurimi intrà decem annos non accedant, alij etiam nunquàm.

NICOLAVS GALEcus. 6.

Nicolaus Galecus ex Bohemia oriundus, conditione presbyter & artium Baccalaureus, vnus eorum extitit, qui legatus à Bohemia ad cõcilũ Basileense missus fuit, Sigismundi Cæsaris Germani & Eugenij huius nominis quarti summi Romanorum pontificis temporibus coactum, circa annum Domini 1434. fuerat enim in Constantiensi synodo statutum, vt post annos duodecim nouum concilium cogeretur.

1 Hic inter reliquos suos errores docebat nullum hominem iustè occidi posse nouę legis tempore, etiam si id fiat ex iudicis præcepto, quòd id nouum testamen tum non dictitet. Nicolai Galeci errores.

2 Dicebat quoquè, Ioannem Hus & Hieronymum Pragensem, ea de causa iniustè Constantiæ damnatos & exustos, eos doctores catholicos esse contendens.

3 Doctrinam quoque Vuicleffi, Pragæ à doctissimis viris & examinatam, & veram Catholicamque inuentam fuisse asserebat.

NICOLAITAE. 7.

Nicolaitæ, à Nicolao Antiocheno aduena, qui vnus fuit ex septẽ diaconis, qui cũ Stephano in ministesium Act. 6.

sium viduarum, electi atque deputati fuerunt, dicti sunt, indeq; sui erroris occasionem sumpserunt illi sub imperio Domitiani Imperatoris, & Anacleti pontificatu, circa annum Domini 83.

Hæresis Nicolaitarū vndè cœpta.

Hic cum ab eisdem Apostolis de Zelotypia vxoris, quam valde pulchram habebat, increparetur, vt de hac re se immunē redderet, coram his ipsis Apostolis, vxorē in publicum produxit, permittens vt qui vellet, ea vteretur, cōtra illud Domini prę ceptum: Quos Deus coniunxit, homo nō separet. Hac quidem re ostendere cupiēs, se non esse adeò zelotypum, vt ei impingebatur. Ex quo facto alij occasionem sumentes, crediderunt hoc licitum esse, vt quisque qua vellet fœmina vteretur, promiscuos concubitus esse volentes, & veluti Platonica lege fœminas communes habendas: Adeo quidem, vt talis consuetudo apud eos versa sit tandem in stuprum, & inuicèm coniugia commutata. Quod D. Ioannes Apocalypseos capite secūdo improbat, cùm inquit: Hoc habes, quod odisti facta Nicolaitarum, quæ & ego odi.

Matt. 19 Mar. 10.

Apoc. 2.

Nicolaitarū hæresis descriptio ex Nicephoro Calisto.

De hac heresi sic habet Nicephorus ecclesiasticæ historiæ lib. 3 ca. 15. Pręter has tres hæreses, inquit, Menandri videlicet, Ebionis, & Cerinthi, quarta quoquè à Simone breui tempore, quæ Nicolaitarū dicitur, viguit: cuius & Ioannes in Apocalypsi meminit. Author eius fuit Nicolaus, eorum vnus, qui vna cum Stephano ad pauperum curam & ministerium in actis Apostolicis sunt delecti. Is, vt Alexādrinus Clemens in 3. Contextionum lib. ait, quum formosam haberet vxorem, eique post Seruatoris assumptionem, ab Apostolis Zelotypiæ crimen obiectum esset, in medium productam, quicunque vellet, ducere eam iussit: eique facto congruens quoquè adiecit dictum, Abutendum esse carne, inquiēs. Quo quidem ille verbo, vt ego puto, non aliud quam carne ad illegitimas voluptates non vtendū, neque appetitu libidinum eius indulgendum esse insinuauit.

Nicolaitarum impudicitia.

Qui autem hæresim eius cōplexi sunt, factum simul dictumque eius sine iudicio sequuti, impudenter fornicatione vtuntur. Sed enim Nicolaus cum nulla alia muliere quàm cum coniuge sua consueuit, & ex liberis quos genuit, fœminę quidem in virginitate consenuerunt, filium autem in incorrupto cælibatu quoq; permansisse scimus. Quæ cùm citra controuersiam ita se habeant, satis apparet, quòd ille vxorem, propter quam zelotypus visus esset, in medium Apostolorum produxit, id velut repudiationē affectionis carnalis fuisse: cumque per abusum carnis, continentiam & accuratam voluptatum compressionem docuisse. Quippe qui iuxta Seruatoris præceptum, duobus heris, voluptati scilicet & Domino, inseruare noluerit. Hæc Nicephorus.

Nicolaus castus, itē eius filiæ & filius.

Matt. 6.

Philastrius item de eodem Nicolao scribit in hunc modum: Nicolaum, inquit, Antiochenum aduenam, qua sit dementia deceptus, videamus, qui sub Apostolis fuit, atq; ab eis est electus diaconus septimus, vt scriptum est in Actibus Apostolorum: posteaque recedens ab eis atq; à sana doctrina, diuersis erroribus & fallacijs pessundat° est. Qui fuit primùm cū Apostolis & Stephano beatissimo martyre, qui dixit & ipse virtutes esse plurimas, vndè & Gnostici, qui scire se aliquid supra alios putant, maximè emerserunt. De quibus vide suprà in Gnosticis.

Philastrius lib. de hæresibus.

Acto. 6.

Gnostici à Nicolao orti.

De eo multa alia narrat diuus Augustinus lib. de hæresibus, & Clemens Alexādrinus in tertio libro Stromatū, quę sunt opera variè contexta. Item Ignatius in epistola ad Tralleios, Fugite, inquit, illos immundissimos Nicolaitas amatores libidinis, malos calumniatores: nam fuit Nicolaus Apostolorum minister. Et Hieronymus in epistola de Fabiano lapso: Iste Nicolaus diaconus, ità immundus extitit, vt etiam in præsepi Domini nefas perpetrârit. Et ad Cresiphontem: Nicolaus Antiochenus omnium immunditiarū repertor, choros dixit fœmineos. Rupertus quoque abbas Tuitiensis in Apocalypsim, sic ait: Nicolaitæ portant vasa Domini, nihilominùs incōtinentes sunt, non volentes legitimum habere coniugium, vtpotè legibus ecclesiasticis interdictum: immò & in deterius prorumpunt, mutantes connubia quoties volunt, & qui nullum habent torum licitum: dum sic euagantur, nullum confidunt rupisse

Ignatius.

Hieronymus.

Rupertus.

con-

cōiugij vinculū. Fornicantur autem cum illis & initiantur Beelphegor, quicunque exemplo talium ad incesta vel adulteria audaciores fiunt. Hæc Rupertus.

NOETIANI. 8.

Noetiani à Noëto quodam Sabellij Pentapolitani præceptore dicti sunt, à quo & Sabelliāi seu Patropassiani sunt appellati vulgatiore nomine quàm Noëtiani. Emerserunt autem apud Ptolemaidem Aegypti, Galieni Imperatoris, & Stephani papæ huius appellationis primi temporibus, circa annum Domini 259.

Sabelliani seu Patropassiani.

Noeti hæresis.

Hic Noetus in diuinis personarum numerū denegabat, vnam tantùm esse in eis personam asserens, diuersis tamen nominibus appellatam. Ex cuius fontis corruptione hunc etiàm vitiatum riuulum deducit, patrem videlicet fuisse passum, quēadmodùm & filium. Quod fateri fuit illi necessarium, cùm patrem & filium eandē esse personam assereret. Et ità ab ea doctrina nomē sortiti, Patropassiani sunt appellati, quòd patrē passum esse docerent.

Epiphanius.

De hoc Noeto diuus Epiphanius differens libro octoginta hæresum, hæresi 57. ità ait: Alius post Bardesanem, Noetus nomine, surrexit, nō ante multos annos, sed ante hoc nostrum tempus centum triginta plùs minùs annis, Asianus vrbis Ephesi existens: qui alieno spiritu ductus, voluit à seipso, quæ neq; prophetæ, neque Apostoli, neq; Ecclesia ab initio obtinuit, neq; cogitauit, dicere ac docere. Hic à seipso insaniæ elationibus elatus, ausus est dicere, Patrem passum esse. Insuperq́ue ad maiorem fastum ac dementiam delatus, seipsum dixit esse Mosen, & fratrem suum Aaron. Et aliquibus interiectis, addit: Moritur autem idem paulò pòst vnà cum proprio fratre, non velut Moses in gloria: neq; frater Aaron ille sepultus est in honore. Abiecti enim sunt velut transgressores, & nemo ex pijs ipsos cooperuit. Posteà verò sequaces eius mente corrupti, corroborārunt hoc dogma, per ea subducti, quibus etiàm præceptor ipsorum ab initio. Hæc Epiph. De hac hæresi vide in Patropassianis & Sabellianis.

Noeti mors detestanda.

NOVATIANI. 9.

Nouatiani à Nouato Romanæ Ecclesiæ presbytero sunt nuncupati. Exorti sunt aūt, Galli & Volusiani Imperatorum, & Cornelij summi pontificis temporibus, circa annum Domini 255. Alio nomine Cathari, id est, mundi sunt appellati, ob eam, qua se superbissimè & odiosissimè efferebant, munditiam atq; puritatem.

Hi porrò in peccatum prolapsis, & ad ecclesiam lachrymis, gemitu, & dolore cordis pulsantibus (vt diui Cypriani verbis vtar) diuinæ pietatis & lenitatis paternæ solatia & subsidia claudebant: nec ad fouēda vulnera admittebant vulneratos, sed sine spe pacis & communicationis relictos, ad luporū rapinam & diaboli prædam proijciebant, ignorantes quòd per prophetam clamat Dominus: Viuo ego, quia nolo mortem peccatoris, sed magis vt reuertatur & viuat. Ezech. 18.

Nouatianorū hæresis.

Quòd si contenderint, de his qui nondùm baptizati sunt, dicere scripturam, hoc est, de infidelibus, audiant (inquit Philastrius) Saluatorem post baptismum aquæ dicentem de baptismo alio pœnitentiæ, scilicet passionis, in hūc modum: Baptismo, inquit, habeo baptizari, & quàm festino si sciretis: Vbì quidē ostendit Christus, post baptismum quem per aquam antè susceperat, aliud etiàm passionis pœnitentiæ humano generi ab ipsius bonitate & clementia labentibus concedendum, atque ab eodem Domino tribuendum. Quod Apostoli intelligentes de passione eius saluberrima, post illam primam gratiam humano generi etiàm hoc eum contulisse prædicabant. Vt prouisor enim & omnipotens, peccantibus concedit per pœnitentiam, vt qui lapsus est, surgat ac pugnet iterùm, in eaque perseuerans, speret se posse à Domino desideratam victoriam adipisci. In Christo enim clementia & iustitia, & eius bonitas propter peccantes & pœnitentes abundat quotidiè. Et vt Paulus de illis testatur, qui peccati causa non egerant pœnitentiam: Quis, inquit, infirmatur, & ego non infirmor? Et rursùm:

Luc. 12. Luc. 24. Acto. 2. 5. 8. 11. 20. 2. Pet. 3. Apo. 2. 3. 9. Rom. 2. 2. Cor. 7. 2. Tim. 2. 2. Cor. 11.

2.Cor.13. sùm. Nè cùm venerim ad vos, iterùm me humiliet Dominus propter quosdã qui non egerunt pœnitentiam. Et Petrus Apostolus Simoni mago dicebat: Age pœnitentiam, si quo modo dimittatur tibi hæc cordis tui nequitia: Et Paulus eum quem abiecerat, suscipi post aliquod tempus in fidelium communionem & consortium iterum iubet. Amissionem itaq; dignitatis possunt tales perpeti, non detrimentum salutis, si à laqueis diaboli resipiscant, vt ait Dominus: Multæ mansiones sunt apud patrem meum.. Hæc Philast.

Act.8.

2.Cor.7.

2.Tim.2..

Ioan.14.

Cyprianus contra Nouatianum: Deniq; in ea epistola, quam contra huius Nouati insanos errores conscripsit Cyprianus: Ecce obortus est, ait, alius hostis, & ipsius paternæ pietatis aduersarius hæreticus Nouatianus: qui non tantùm (vt in Euangelio significatum est) sicut sacerdos vel Leuites iacëtem vulneratum præteriret, sed ingeniosa & noua crudelitate sauciatum potiùs occideret.. Aduersùs hunc item Nouatianum pulcherrimos illos ac longè vtilissimos de pœnitentia libros scripsit diuus Antistes Ambrosius: in quibus tyrannicum ac prorsùs sanguinarium huius dogma, scripturarum authoritate grauiter premit.

Luc.10..

Ambrosi⁹.

Lirinensis.. Indè illud Vincentij Lirinensis: Quis, inquit, ante crudelissimum Nouatianũ, crudelem Deum dixit, eò quòd mallet mortem morientis, quàm vt reuertatur & viuat?

Dionysius Alexandrinus episcopus.. Dionysius quoq; episcopus Alexandrinus de eo sic habet: Nouatus Romanæ ecclesiæ presbyter, elatione quadam immidùs, spem penitùs salutis lapsis adimebat, etiam si dignè pœnituissent: quo impio errore multos ad desperationem adegit, & ecclesiarum concordiam dissipauit: ex quo & princeps hæreseos est appellatus. Ob quam rem concilium sacerdotale celeberrimum sexaginta episcoporum, contra eum, tempore Decij in vrbe Roma celebratum est, ibiq; statutum à Papa Cornelio, Nouatum cum suis ab ecclesia alienum esse. Qui autem huius rei historiam planè nôsse cupit, legat Eusebium Cæsareensem lib.6.hist.ecclesiast.cap 38.

Romanũ concilium

Nouati historia ex Nicephoro Callisto. De quo item Nicephorus lib. 6. cap. 3. scribit in hæc verba: Romæ autem, inquit, eis temporibus (Valeriani scilicet & Galieni Imperatorum) presbyter erat Nouatus nomine. Is fastu & iactantia inani sublatus, omnem (vt est in prouerbio) mouerat lapidem, vt Romanæ ecclesiæ gubernationem consequeretur.. Vbi autem omnia expertus, nihil egit, (erat enim tumore, ambitione, & gloriæ cupiditate immensa correptus) in desperationem incidit: & tandem aliud quod faceret, non habens, ab ecclesia seipsum segregans, proprios cœtus cogere, & nouam quandam hæresim per defectionem instituere cœpit: secessionis suæ obtentum illum prætexens, quòd episcopi eos, qui Deciana persequutione dijs sacrificassent, per condignam pœnitentiam in gratiam recepissent. Breui sanè tempore permultis seductis, suum sibi constituit conuenticulum: & eorum, qui propter sordes Cathari siue puri nominantur, ducem se fecit. Quum autem eum episcopali dignitate, quam tantoperè dudum adamauerat, potiri oporteret, per duos quosdam sectæ suæ homines, qui salutem suam prorsùs iam desperârant, tres ad se Romam obscuri nominis ex Italia episcopos, eosque simplicibus atque adeò rusticis moribus, ad simulandum & dissimulandum scilicet minimè idoneos pertrahit: illo splendido prætextu vsus, vt ipsi patribus suis interpositis, mediatores inter se & episcopos, veteres simultates & inimicitias componerent. Illi porrò propter animorum simplicitatem, nihil tale veriti, ad eum venêre. Ibi eis in conclaui conclusis, quidam ex eius sodalitate per animorum crapulæ & ebrietatis grauedinem, vim afferunt, & imaginaria manuum impositione, episcopalem dignitatem homini conferre cogunt. Quod sanè illi, vel inuiti, vi & necessitate adducti, fecêre. Et Nouatus honorem eum, quem tam sceleratè, vt videbatur, consequutus fuerat, vsurpabat, eundémque contra obtrectatores defendere parabat: homo in quo satanas domicilium habens, Christi nomen & fidem ad prætextum saltem vteretur. Quum enim ab exorcistis de fide institueretur, morbo est correptus graui: quumq; iam ina

Nouati suæ hæresis instituendæ prætextus.

Per antiphrasim videlicet.

Nouatus fraudulenter episcopus creatur.

Nouatus dæmoniacus..

In expectatione mortis esset, aquam perfusus, baptizatus scilicet est: si quidem tinctionem huiuscemodi, baptismum vocare licet. Sed enim ille posteà reliquis ecclesiæ symbolis atque ceremonijs, quibus ad eum modum tincti, iuxta ecclesiæ sanctiones vti solent, minimè dignus est habitus: neque cùm conualuisset, signaculum ab episcopo deindè recepit. Porrò quum mystica huiusmodi symbola non sit sortitus, quomodò Spiritum sanctum est assequutus?

Nouatus æger in lecto baptizatus.

Symbola et ceremoniæ baptismi olim etiàm in ecclesia obseruatæ.

Sed & persequutionis temporibus, per timiditatem presbyteri honorem abiurauit. Postquàm enim à diaconis rogatus est, vt periclitantibus fratribus, in tormentorum discrimine maximè auxilio indigentibus, ità vt sacerdotem deceret, præstò adesset: tantum abest vt illis sit obsequutus, vt cum indignatione magna se subduxerit, & decætero presbyter esse noluerit, aliud scilicet philosophiæ genus sequutus.

Aliam quoquè absurdam admodùm rem in se admisit. Quum enim oblationes offerret, qui mos sacerdotibus est, & iam ad distributionem panis peruenisset, data cuilibet parte sua, pro eo quòd cum gratiarum eam actione percipere debebant, iurare miseros coëgit. vtranque enim percipientium manum comprimens, nõ priùs eas remisit, quàm iuratum ab eis esset: (vtar autem verbis eius conceptis) Adiura mihi (dicebat) per sanguinem & corpus Domini nostri Iesu Christi, nunquã te à me discessurum, & ad Cornelium (Romanus hic fuit episcopus) rediturum esse. Miseri autem illi non priùs quod acceperant, degustãrunt, quàm se illi deuouerunt: & pro eo quòd Amen, reuersuros scilicet se ad Cornelium profitentes, dicere debebant, minimè se redituros dixerunt. Huius fraudem, malignitatem, & cacoëthes hæresis, Maximus presbyter & Vrbanus, qui bis liberrimè pro Christo decertãrunt, & ingentem ex confessione fructum tulerunt, prætereà Sidonius & Celerinus, qui in eodem stadio decurrerunt, primi deprehẽderunt: primique cum eo congressi, de eo triumphum in ecclesia egerunt. Ex eis autem qui suffragio & consecratione sua Nouatum episcopum ordinârant, vnus non longè pòst ad ecclesiam reuersus, crimine per pœnitentiam & luctum abolito, receptus quidem, sed laici tantùm ei concessa sors est, ac in episcoporum eorum locum alij sunt suffecti.

Nouatus factionis suæ populares iuramento vt sibi adhæreret, in perceptiõe Eucharistiæ obstringit.

Ea tempestate laicis etiàm Eucharistia in manus dabatur, qd' posteà in ecclesia est mutatum.

Episcopis, q. Nouatũ episcopum creârant, dignitas adempta.

Hæresi ea longè lateque vulgata, ingens erat tumultus: & multi orationibus scriptis, multi etiàm alijs modis aggressi sunt fundamenta eius erroris euertere. Et inprimìs Dionysius Alexandrinus, qui qualia ad ipsum Nouatum ecclesiam Romæ perturbantem scripserit, æquum est vt hic proferatur. Quum enim ille sub obtentu quodam, in nonnullos fratres schismatis & dissidij causam, perindè atque ab illis ad consilia cœptaque eiusmodi, per vim descendere coactus esset, conferret, vide quæso quibus ad eum vtatur verbis:

Ingens in ecclesia tumultus propter Nouati hæresim.

Dionysius Nouato fratri salutem. Si inuitus, vt inquis, hoc consilij cepisti, idipsum, si voluntate & sponte tua in viam redieris, declarabis. Et non minoris martyrij laudis & gloriæ fuerat, immò meo iudicio etiàm maioris, ecclesiam nõ scindere, quàm idolis non sacrificare. Hac enim parte alicui de vna eademque sua ipsius anima, suscipitur certamen: in illa autem, de ecclesia vniuersa martyrij subeundus est agon. Proindè si vel persuaseris, vel coëgeris fratres ad concordiam redire, illustrior tibi ipso lapsu fuerit resipiscentia: & quum erratum tibi vitio minimè vertetur, tum castigatio maximè laudi erit. Quòd si illos parùm tibi obsequentes, in potestate tua non habes, tuam saltem ipsius animam seruans seruato. Valere te, quatenùs pacem consecteris, in Domino opto.

Dionysius Alexandrinus fraternè Nouatũ ab errore in viã reuocat, & ad resipiscẽtiam inuitat.

Nouatus autẽ animi arrogantia transuersìm actus, propalàm & impudenter magna libertate prædicans docebat, nullam esse salutis spẽ reliquam eis, qui persequutionum temporibus lapsi essent, quanuìs omnia, quæ ad legitimam & veram pertinent conuersionem & confessionem, perfecerint. Nec contemnendam ad se pertraxerat atquè collegerat multitudi-

Nouat' inflatus mente sensùs sui, hæresim abiurare monit' renuit.

tudinem, & plures ex viris celebribus, eius sequebantur errorem: per inflatas eorum mentes, Catharos & puros seipsos vocabant, à duce & imperatore diabolici examinis Nouato turpiter & impurè ducti.

Talem autem ecclesiæ cladem latiùs serpentem, quum ecclesiarum antistites, inprimis verò Romanæ Cornelius & Carthaginensis Cyprianus (nondùm enim sacro martyrio coronatus fuerat) episcopi viderent: ille quidem Romæ, hic autem Carthagine Synodos & conuentus maximos egêre, in quibus sexaginta fuêre episcopi, presbyteri autem & diaconi longè plures. Celebrata quoq; alia seorsim in multis locis & regionibus concilia: quorum omnium calculo vno decretum est, Nouatum quidem adhærentesq; ei episcopos, & quicunq; præterea in humaniore sententia opinionem illorum comprobarent, ab ecclesia proscribendos prorsùs: lapsos autem fratres, admittendos, humaniterq; tractandos esse, condignos pœnitentiæ exhibentes fructus. Satis hoc ostendunt Romanæ synodi, atq; etiam eorum, qui ante eam in Italia & Aphrica (in qua sacrorum antistes, vt diximus, Cyprianus fuit) coacti sunt, conuentuũ acta & decreta: necnon Cornelij Romani episcopi atq; etiam Cypriani, aliorumq; qui cum eo fuêre, episcoporum Latinè composita scripta, certò confirmantia, omnibus tum visum esse, vt & lapsis in persequutione subueniretur, debitumque auxilium impertiretur: & author hæresis, ità vt par erat, vnà cum omnibus sectatoribus suis per excommunicationem proscriberetur. Extat aliud quoq; scriptũ Cornelij, in quo copiosè conuentûs consulta exponuntur. Aliud item, quod ad Fabianum Antiochenum episcopum est datũ, in quo res Nouati vnà cum ipso describuntur.

Hoc tãtum de Romano concilio refert Euseb. lib. 6. c. 43. Nouati hæresis in plurib. prouincialib. synodis dãnata.

Nouati excommunicatio.

Pars epistolæ eius est apud Eusebium, vt suprà.

Dionysius quoq; Alexandrinus epistola quarta, quam ad Dionysium Romanũ de Baptismo dedit, sic rursus Nouati meminit: Nouatũ iustis profectò de causis odimus, qui ecclesiã discidit, fratresq; quosdam ad impietatem & blasphemias pertraxit, & impurissimas de Deo doctrinas inuexit. Nam benignissimum Dominum nostrum Iesum Christum, vt immisericordem, more sycophantæ traducit. Adhæc, sacrum abolet lauacrum, fidem Christianam & confessionem euertit: & Spiritum sanctum ex hominum cordibus, si qua spes esset vt vel in eis maneret, vel ad eos reuerteretur, prorsùs propellit. Hæc Dionysius Alexandrinus.

Nouatus Christũ Iesum immisericordem facit.

Quomodò verò posteà Nouatiani à Macedonianis afflicti sint, Constantij Imperatoris temporibus, propterea quòd cum Catholicis Consubstantiale profiterentur, idem Nicephorus recenset libro nono, cap. 42. in hæc verba: Quum inquit, à Macedonio persequerentur qui communionem eius vitarent, in vincula quoque conijcerentur inuiti & iudicibus traderentur, Nouatiani ferè & catholicæ ecclesiæ τὸ ὁμοούσιον, id est, Consubstantiale profitentes, coniuncti atq; vniti sunt, eandem obtinentes sententiam, atq; eisdem exagitati malis. Pacem nanque inter se agebant, conueniebant, orationesque & alia communicabant, nullo ab Arrianis, qui ecclesias omnes occupauerant, catholicis relicto templo. Ità consuetudinis assiduitate, & rerum aduersarum æquabilitate, frustrà illi esse, si inter se dissiderẽt, existimantes, ad mutuam communionẽ erant propensi. Et perfecta res fuisset, nisi multitudinis alacritatem parua quædã inuidia intercedens impediuisset, multis morem sursùs vetustum retinendum, atque communionem imperfectam auersandam esse dicentibus. De qua re vide plura in Macedonianis.

Nouatianorum à Macedonianis persequutio.

Catholicorum & Nouatianorũ tẽporanea cõiunctio.

Item quomodò ipsi Nouatiani propter feriatum paschæ mutationẽ sint deindè in multas sectas diuisi, narrat idem Nicephorus lib. 11. cap. 14. in hunc modũ: Eodem, inquit, tempore quo Anthropomorphitarum & Massalianorum hæreses exortæ sunt, Valentis videlicet Imperatoris ætate, Nouatiani quoq; Phrygiã incolentes, Paschæ diem mutauêre. Id porrò exponã, vbi primùm dixero, quomodò Phryges & Paphlagones, ecclesiæ eorum tam firmiter retineãt sanctiones. Nouatus presbyter propterea ab ecclesia Romana discessit, quòd Cornelius episco-

pus

Quam ob causā Nouatus ab ecclesia Romana secedens, hæresim suā instituit.

pus eos ad communionem admiserat, q in persecutione ab imperatore Decio excitata, diis sacrificauerant. Hanc ipsam ob causam segregatus, & à consentientibus sibi episcopis ad episcopatum euectus, omnibus vbiq; ecclesiis scripsit, ne ad mysteria ea percipienda eos qui sacrificâssent, admitterēt: sed ipsos quidem ad pœnitentiam cohortarentur, Deo autem veniæ concessionem permitterent, qui sol⁹ facultatem haberet & posset noxas remittere.

Nouati dogma ad mores plutiū gentiū accōmodum

Eiusmodi literas in prouinciis degentes homines quum accepissent, sententiā earum & iudicium ad mores suos accommodabant. Vt enim ille significauit, non admittendos esse ad mysteria, qui post baptismum peccatum in mortem admisissent: aliis quidem acerba & immanis canonis huiusmodi visa est esse sententia: alii autem, quòd iustum & ad vitam moresq; corrigendos accommodatum esse censerent decretum, suscepère. De quo cū per quæstionem ambigeretur, aliæ Cornelii episcopi superuenēre literæ, gratiam delicti etiàm illis annunciantes, qui post baptismum peccâssent. Ad hūc modum quum vtriq; contraria inter se per epistolas scriberent, & quæ dicebant, diuinatū literarum oraculis obfirmarent, pro moribus quisque suis, eam comprobabat sententiam, ad quam anteà etiàm inclinatus magìs fuerat. Qui enim delinquere & peccare libenter soliti erant, eiuscemodi veniæ concessione tum accepta, per reliquum deindè vitæ tempus ea in delictis omnibus vtebantur.

Contrariū ei Cornelij Romani episcopi decretum.

Phryges moderati.

Gens porrò Phrygum populis aliis tēperantior, moderatiorque esse videtur. Perrarò enim Phryges iurant. Et animositas quidem apud Scythas & Thraces dominatur: libidini & concupiscentię Oriētales populi magìs inseruiunt. Paphlagonum autem & Phrygum gens ad neutrā rerum istarum propensa est. Quapropter illi, atque item alii eiusdem sententiæ, mihi tum assensisse Nouati scriptis videantur. Præcipuum nanque apud illos tanquàm piaculum & abominatio, est fornicatio. Eandem causam esse opinor, cis etiàm qui in occidentalibus partibus habitant, & Nouati decreto parent.

Phryges & Paphlagones Nouati decretū moribus suis conuenientens receperunt.

Porrò Nouatus etiamsi propter exactius vitæ genus suam sibi sectam instituit non ille tamen quicquam de Paschæ festo die mutauit. Semper nanque, sicutì occidentales partes facere solitæ erant, & ipse pascha celebrauit. Pascha autem illæ semper agunt iam inde ab initio, ex quo Christiani sunt facti, post æquinoctium. Hic postmodum sub Valeriano principe, qui persequutionem aduersùs Christianos concitauerat, martyrio vitam finijt. Qui verò in Phrygia eius nomine censentur, ab institutis & communione eius quum sibi ipsis indulgentes degenerâssent, hoc tempore paschale quoque festū mutârunt. Concilio enim in Pazo vico, vbi Sangaris amnis fontes sunt, coacto, pauci quidam & obscuri per Phrygiam Nouatianorum episcopi statuerunt, Iudæorum azyma obseruanda, & cum eis pascha celebrandum esse. Hæc sibi renunciata esse Socrates (qui hoc loco non abhorrere se à Nouatianorum institutis, palàm præ se fert) à sene quodam scribit, qui se presbyteri filium fuisse dixit, cum quo Synodo ei interfuit: Quum quidem eò non conuenerint vel Agelius Constantinopoli Nouatianorum episcopus, vel Maximus Niceæ, vel etiàm Nicomediæ aut Cotylii (vrbs ea Phrygiæ est non incelebris) episcopi, à quibus tum maximè Nouatianorum religio est administrata. Hæc sic tum acta. Hactenùs Nicephorus. Quomodò verò Nouatianorum ecclesia propter eam Synodum in partes discesserit, si quis scire volet, legat eundem Nicephorum. De hac hæresi vide suprà in Acesio notatu dignissimum.

Tempus paschatis celebrandi in Occidente.

Nouatus martyriū subijt.

Nouatiani Phryges in cōciliabulo pascha cum Iudæis celebrandū statuunt.

Socrates Nouatianę hæresis fautor.

De his verò, qui Nouati hæresim hac nostra tempestate renouârunt, sic habet Lindanus Dubitantii sui dialogo 2. Nouatiani, inquit, teste Theodoreto in fabulis hæreticorum, negant Confirmationem habere olei sacri illinitionem.

Sic nunc Lutherus, & Caluinus, & Bucerus, aliique ad vnum omnes Euangelici nostri temporis.

Qui hoc nostro seculo Nouati hæresim renouârint.

NVDIPEDES.
10.

Nudipedű institutum vitæ.

Nudipedes, authore Lindano Dubitantij sui dialogo secundo, sunt huius nostræ ætatis quidam hæretici, secta Antilutherani seu Anabaptistę, qui, cùm in Morauia se Apostolicam vitam imitari videri vellent, omnia relinquebant, omnia alijs communia faciebant, domumque, liberos & negocia dimittentes, per agros vagabantur. Calceos abhorrebant, vndè & Nudipedes sunt appellati, pecuniamque non contrectabant, vulgi denique cultum & vsum ciborum, armaque detestabantur. Ideoque Spirituales siue Separati appellari volebant. De his vide suprà in Apostolicis.

NYCTAGES.
11.

Nyctages vndè dicti?

Nyctages, authore Isidoro, à somno nuncupati sunt, quòd vigilias noctis respuant, superstitionem esse dicentes, iura temerari diuina, quæ noctem ad requiem tribuunt, contra illud Psalmographi: Media nocte surgebam ad confitendum tibi. Hi nanque vniuersam noctem somno & quieti concedebant, dicentes, naturæ genium violari atque corrumpi, si ipso noctis tempore vigilaretur. Aduersus quam hæresim Diuus Hieronymus epistola ad Furiam de viduitate seruanda, ità ait: Ardentes diaboli sagittæ, ieiuniorum & vigiliarum frigore restinguendæ sunt. Quò spectat & illud Euangelicum: Vigilate itaque, quia nescitis diem neque horam. Et rursus: Beati serui illi, quos, cùm venerit, Dominus inuenerit vigilantes, &c. Et Diuus Paulus: Orationi instate, vigilantes in ea cum gratiarum actione. Quo tempore autem hæc hæresis emerserit, nusquàm reperi.

Eorum hæresis. Psal. 118.

Hieronymus.

Matt. 25. Luc. 12.

Colo. 4.

FINIS LIBRI DVODECIMI.

ELENCHI ALPHABETICI OMNIVM HAERESVM, LIBER TERTIVSDECIMVS.

DE LITERA O.

OLIPIVS.
1.

Olipius (teste Iacobo Philippi, ordinis Eremitarum Diui Augustini, lib. 9. supplementi Chronicorum) Arrianæ hæresis apud Carthaginem episcopus, Anastasij Cæsaris & Symmachi summi Romanorum antistitis temporibus vixit, circa annum Domini 505.

Olipius ob blasphemiam ab Angelo occisus.

Hic, vt idem Iacobus asserit, cùm in balneis aliquandò sanctissimam Trinitatem blasphemijs afficeret, tribus igneis fulminibus ab Angelo visibiliter missis, miserabiliter decidit, & eius cadauer penitùs exustum est. Hæc ille.

OLLARII.
2.

Ollarij ab olla culinaria dicti.

Ollarij sunt secta Antilutherani, ad tertiam porrò nostri temporis Euangelicorum classem pertinentes. Hoc nomine quidem appellati, quòd suos coniuratos non nisi mensa bellè instructa inuisant, atque ita fratrum, quos dicunt, bona abliguriant, quos alioquì instituti scopus experientia notus, facilè dissipauit. Sed hi magis inter deliros &

lurcones, quàm inter seditiosos & furiosos nostræ ærarii hæreticos sunt deputandi. Hæc Lindanus Dubitantij sui dialogo secundo.

OPHITAE.

3.

Ophitæ, quasi serpentini dicti sunt, à colubro vel serpente quem colebant. Ophis enim græcè, Latinè serpens dicitur.

Ophitarū hæresis seu potius idololatria.

Hi, teste Diuo Augustino libro de hæresibus, cap. 17. serpentem illum, cuius impostura primi parētes decepti sunt, Christum fuisse dicebant, tanquàm scientiæ boni & mali authorem. Quam ob causam serpentem quendam viuum nutriebant & venerabantur, qui ad sacerdotis incantationem de spelunca, in qua alebatur, egrediens, & altare, quod supra eandem speluncam erectum erat, conscendens, lambebat oblationes quas illi sacrificabant, quo peracto, regrediebatur in eā specum, in qua fouebatur. Et ità eius cultores easdem confringebant oblationes in Eucharistiam, perindè atque à serpente Christo, vt illi putabant, sanctificatas.

Ophitarū hæresis vndè orta.

Huius autem serpentis cultum, ortum habuisse à Nicolaitis vel Gnosticis, Diuus refert Augustinus ex aliorum sententia. Horum porrò Gnosticorum tam spurca & abominanda sacra fuisse tradit Epiphanius, vt castis auribus nefas sit ea ingerere: de quibus vide suprà. De Ophitis diuus Hieronymus aduersùs Luciferianos ità inquit: Ophitæ sunt de his, qui Euangelia laniārunt.

Epiphani⁹. Hieronymus.

Philastrius quoquè de ijs scribit in hūc modum: Ophitę, inquit, colubrum venerantur ea de causa, quòd hic primus omnium (vt aiunt) initium nobis scientiæ boni & mali attulerit. Vndè ei Dominū inuidisse asserunt, quia scientiam primus detulerit mulieri bonæ rei atque malæ, et per illam ità ad genus omne hominum permanauerit: propter quod & de cælo primo deiectus est, inquiunt, in alterum: vndè illum & de cælo aiunt aduenisse, & velut aliquam Dei virtutem esse eundem æstimant, indeq; adcò adnunciant adorandum. Hæc Philastrius.

Philastrius.

ORÉBITAE.

4.

Orebitarū hæresis (teste Aenea Syluio de origine Bohemorum cap. 43.) emersit Sigismundi Cæsaris Germani, & Martini quinti Romanorū pontificis temporibus, circa annum Domini 1418.

De his ait idem Syluius: Fuit, inquit, & alia in Bohemia hæreticorū factio, fratrum Orebitarum appellata, quæ territorium Græcense vicinasque gentes magnis affecit cladibus: pestifera atque immanis, neque Thaboritarum crudelitate vlla ex parte inferior. Aduersùs quā Martinus, quintus huius nominis pontifex maximus, nominatim Cruciadam decreuit, neque tamen in plures annos extirpari potuit. Huius sectæ homines quotiès sacerdotes nostros intercepēre, aut igne crematuerunt, aut nudos rigente hyeme super glaciem colligatos dimisère, & quos adeò parui momenti existimauerunt, vt desectis virilibus abire permiserint. Hæc ille.

Orebitarū crudelitas.

ORIGENISTAE.

5.

Origenistæ seu Origeniani, ab Origene Alexandrinæ ecclesiæ doctore, & Clementis contextoris successore, exorti sunt, Seueri Imperatoris, & Zephyrini Romani pontificis temporibus, circa annum Domini 207. Eius errores sic recensentur ab Epiphanio, Theophilo Alexandrino, Augustino & alijs compluscculis.

1. Epiphanius inprimis episcopus Salaminæ, quadam epistola ad Ioannem episcopum Hierosolymitanum, quam diuus Hieronymus è Græca in Latinā linguam vertit, asserit, Origenem dixisse, Adam post peccatum imaginem Dei prorsùs perdidisse.

Origenis errores.

2. Dicebat quoquè Origenes, eodem Epiphanio authore, animas ante infusionem corporis peccâsse, & in pœnam peccati, in corpora tanquàm in carcerem fuisse inclusas. Hoc illi etiam tribuit Theophilus Alexandrinus in suo Paschali, li. 1. quod

quod opus diuus quoquè Hieronymus in Latinum vertit.

3. Asserit rursus, nec beatitudinem nec miseriam esse perpetuam, sed omnium impiorum hominum, ipsorumq; etiàm dæmonum tormenta finem habitura. Hic enim (teste diuo Augustino & Theophilo Alexandrino) quasdam alternationes beatitudinis & miseriæ ponit: ità vt transactis aliquot annorum curriculis, animas beatas dicat iterū in corpora mortalia reuerti, & in eis corporis molestias perpeti, & indè rursùs ad beatitudinem euocari, & a beatitudine rursum ad miseriam deflecti: adeò quidem, vt eo pacto perpetuum quendam beatitudinis & miseriæ circulum fieri asseueret. Idem quoquè sentit de miseris, vt eos dicat, aliquandò ad hoc seculum redituros, & inde rursùs ad beatitudinem euocandos. Ex quo quidem opinatur, dæmones & impios in priorem suum ordinem & statum restituendos.

4. Docet quoquè inæqualitatem trinitatis filij & spiritùs sancti: ex quo pater ille, fons & origo Arrianorum ab Epiphanio appellatus est: (Is enim ferè centum annis præcessit Arrium) de quo loquens diuus Augustinus libro de hæresibus, cap. 43. ità ait: Dicit intereà Origenes, quòd filius Dei sanctis hominibus comparatus, veritas sit: patri collatus, mendacium: & quantum distant Apostoli à Christo, tantum filius à patre. Vndè nec orandus est filius, inquit, cum patre, quia non est author indulgēdarum petitionū, sed supplicator. Hæc de Origene Augustinus. Hoc etiàm impingit Origeni Theophilus Alexandrinus episcopus in suo Paschali libro secundo, asserens, Origenem docuisse, filiū non esse orandum, neque patrem cum filio.

5. Impingit quoquè filio ignorātiam, cùm ait (teste Epiphanio) filiū non posse videre patrem, nec spiritum sanctum posse videre filiū. Et certè ipse Epiphanius citat verba Origenis in libris Periarchon, vbi sic Origenem dixisse refert: Sicut enim incongruum est dicere, quòd possit filius videre patrem, sic inconsequens est opinari, quòd spiritus sanctus possit videre filium. Hæc dixisse Origenem refert Epiphanius, cōtra illum tam apertum scripturæ locum: Nemo nouit filium nisi pater, neque patrem quis nouit nisi filius, & cui voluerit filius reuelare. Matt. 11. Quo in loco tam verè tribuitur filio notitia patris, vt ex eo magis possit quis suspicari, spiritum sanctū non videre patrem. Quanquàm & hoc non ità se habet, quoniam ea, quæ ad se dicuntur, quę nunc recentiores Theologi absoluta & essentialia appellāt, tribus personis sunt communia, sicut & ipsa essentia. Sic habet Alphonsus à Castro.

6. Augustinus intereà ex Epiphanij sententia refert, Origenem carnis resurrectionem negâsse: quāquàm Theophilus Alexandrinus Episcopus alium errorem impingit Origeni, qui cum hoc velut ex diametro pugnat, ex quo conuincitur, Origenem carnis resurrectionem concessisse. Vtri autem istorum hac in parte sit credēdum, Epiphanio videlicet, an Theophilo, alij viderint.

7. Asserit enim Origenes, vt idem recenset Theophilus libro secundo sui Paschalis, corpora post resurrectionem futura iterùm mortalia, & multis seculis transactis in nihilum redigenda. Quod si verum est hoc sensisse Origenem, falsum esse oportet quod Epiphanius asserit, illum carnis resurrectionem negâsse.

8. Ad hæc cælum, solem, lunam, stellas, & aquas, quæ supra cælos sunt, animatas, & rationales quasdam virtutes esse dicebat.

9. Intereà, quòd in resurrectiõe corpora hominū rotunda & orbiculari specie excitabuntur.

10. Insupèr, quòd pro dæmonibus quoquè Christum crucifigi, atque idipsum sæpiùs seculis futuris pati oportebit à spiritibus malignis, qui in cælestibus sunt. Quæ omnes blasphemiæ in quinta vniuersali Constantinopolitana Synodo, sub Iustiniano coacta, condemnatæ fuerunt.

Sed hæc omnia ex eius vita planiùs dignoscentur, quam Nicephorus lib. 5. cap. 2. Ecclesiasticæ suæ historiæ describit in hunc modum:

Quantus autem Origenes fuerit, inquit,

Origenis vita ex Nicephoro Callisto.

quit, & quo studio animique destinatione in sacras literas incubuerit, citra inuidiam exponi posse puto: non solùm q celebris is vir apud nos sit, verùm etiam quòd ingentem vita sua, quanuis ad finem non integra prorsùs, famam & gloriam post se reliquerit. Verumenimuerò singulari ocio opus esset, ad vitam eius omnem literis memoriæ mandandam. Sed nos è multis, quæ de eo sunt tradita, plurima resecantes, aliqua tantum historiæ huic inseremus, vt res tanti viri studiosis incognitæ non sint: quæ sanè iudicio multorum dignæ visæ sunt, vt vel ab ipsis incunabulis repetitæ, memoriæ tradentur. Statim nanque ab initio, tenera exacta ætate, à patre Leonide diuinis imbutus est literis. Cui illa prima cura fuit, vt filius non succisiua, sed iusta opera, vnà cum Cyclicis disciplinis eas addisceret. Quapropter ante earum disciplinarū exercitium quotidiè ab eo, ex sacris scripturis promissiones & certa loca quę memoriter didicerat, requirebat: quę res minimè præter iudicium & voluntatē pueri fuit. Mirifica enim cupiditate magis in hæc studia, quàm in Græcorum artes, ferebatur: vsqueadeò, vt non contentus esset ex sacris oraculis, quæ simplicia & nō ità difficilia sunt, discere: sed curiositate vteretur, & abditos eorum sensus scrutari conaretur, subindeque quidnam arcani sensûs in litera lateret, percontando, patri negocium facesseret.

Exemplū pūerilis institutionis pulcherrimum.

Leonides pater Origenis, ob filij indolē & ingeniū, maxima afficitur lætitia.

Is porrò apud seipsum ea de causa cum admiratione stupebat, & valdè gaudebat, quòd DEVS se patrem tali dignatus esset filio. Et quandoquè priuatim simulabat, se eum acriùs obiurgare, nè quid supra ætatem suam & simplicem sensum scrutaretur, admonens. Tantopetè verò admiratione eius est consternatus, maximas se datori bonorum Deo gratias debere professus, vt sæpenumerò dormienti assisteret puero, pectusque eius nudatum cum veneratione multa deoscularetur, perindè atque in eo diuinus spiritus domicilium suum haberet. Beatumq; prorsùs se tam felici prolificatione iudicabat.

Eundē habuit puer Origenes.

Quæ res magnam præbuit causam & occasionem, vt puer fidem sacrasque literas ab ineunte ætate assequeretur, & rectè admodùm educaretur, eundem & patrem & praeceptorem habens, magnamque de se & præceptorem & patrem.

se præbens expectationem. Hæc itaque, & iiē alia his similia de puerili ætate Origenis sunt prodita.

Postquàm verò decimo Seueri imperantis anno, Lætus Aegypto præfectus est, & Demetrius Alexandriæ Iuliano in episcopatu successit, ecclesiarūque persequutio admodùm inualuit, ac multi certaminibus magno animo obuiàm euntes, coronas reportârunt: tantam dicunt martyrij cupiditatem Origenē incessisse, quum in iuuenili admodum adhuc ætate esset, vt exultans iam ardore quodam incredibili, pericula pro Christo toleranda adiret. Et finiuisset ille iam tum martyrio vitam, nisi alia diuinæ prouidentiæ ratione, vtilitatis multorum gratia, mater eius intercessisset. Illa enim in cubiculum eius ingressa, supplex ei fit, vt nè materno suo erga eum animo & amori parcens, ægram se ità relinqueret, & intolerabili luctui & mœrori obijcere perseueraret.

Lætus Aegypti proconsul.

Origenes adolescentulus martyrium affectat.

Cursum ad martyrium eius mater inhibet.

Vbi verò pater eius captus & in vincula coniectus est, maior eum etiàm amor, acriusque martyrij desiderium inuasit, indiès id (vt ità dicam) ardore & igne nouo excitante atque accēdente. Quapropter quum ità animatum Origenem esse mater videret, omnem eius vestem recondidit, necessitatemque ei hoc pacto domi manendi imposuit. Hic cùm aliud facere non posset, alipten & vnctorem certaminis se patri præbuit, & frequenter cohortatorias ad illum literas scripsit, inter alia verba ista vsurpans: Sustine, & nè quid alterius sententiæ aut consilij nostra causa capias, vide. Atque hoc primum sit euidentissimum, à primis (quod dicitur) crepundiis... ceteris, germanæ fidei, sincerique eius erga Deum animi, specimen atque indicium.

Patrem in carcere Origenes ad martyriū animat.

Patre verò eius, vita per martyrium pro CHRISTO defuncto, nondùm prorsùs sexdecim annos natus, quum apud matrem cum alijs sex natu minoribus liberis esset, & quòd patrimonium eius omne imperiali fisco illatum fuerat, vnà cum suis ærumnosè in magna

Patrimoni um eius fi tio illum. rerum necessariarum angustia & penuria viueret, diuino ei succurrente numine, incredibile consequutus est auxilium. Siquidem mulier quædam ingentibus diuitijs & copijs clara, & aliter quoque Alexandriæ celebris, magni nominis virū Antiochenum genere, & inter hæreticos Alexandrinos primarium consectans atque complectens, adoptato sibi filij loco Origene, quum maximi eum fecit, tum ei suisque omnibus ad quotidianum vsum liberaliter & copiose omnia suppeditauit. Familiariter ergò cum Paulo (hoc enim nomen mariti eius mulieris erat) viuens, nunquàm à consueta sibi deflexit precatione, communicare preces cum Paulo hæretico nolens: ecclesiasticasque sanctiones accuratissimè seruans: quum quidem ad Paulum permulti frequentarent, non solùm qui ex Græcorum essent superstitione, sed etiam nostri homines. Græcorum porrò disciplinis iampridèm à patre imbutus, magis etiàm in Pauli schola proficiebat. Proindè posteà ex earum doctrinarum disciplina, cui præibat, abundè res familiaris ei suppetebat.

Origenes à fœmina locuplete Alexandriæ adoptatus.

Idē cū hæretico habitans, ecclesiastica instituta seruat.

Idē mercede doctrinæ sumpt' tolerat.

Posteaquàm autem persequutionis timore omnibus expulsis, nullus Alexandriæ sacrorum oraculorū enarrator fuit, multi ex gentibus ad Origenē accedentes, verbum Dei sunt professi, multique illorum, patria sacra detestati, partìm vt familiariter cum eo viuerent, partìm vt semper ei adessent, præ rebus omnibus studio sibi habuerunt. Porrò decimumoctauum agens annum Origenes, scholæ Catechistes in vrbe Alexandrina est præfectus. Et quum ibidèm sub Aquila præfecto persequutio maximè exundans incrudesceret, magnum cōsequutus est nomen apud eos qui Christi nomine censentur: quòd & notos sibi & ignotos familiariter excipiens complecteretur: & qui in vinculis erant, sedulò visitaret, alacritatem eorum excitans & adaugens: tum autem eos qui ad mortem raperentur, cum multa fiducia & libertate produceret atque exosculaetur. Quapropter sæpè est factum, vt ex gentibus plebs furore correpta, lapidibus eum obruere conaretur. Sed illum præter expectationē, ex cælitus dextra DEI præsenti ope est tutata. Quemadmodùm etiam sæpè aliàs, propter summam alacritatem libertatemque diuini verbi docendi, insidijs expetitum conseruauit.

Origenes scholæ Christianæ catechistes 18. agens annum.

Persequutionem gra-

uem Alexandriæ sustinet Origenes.

Tantus porrò aduersùs hominem extitit motus, vt plebe ethnica procurante, non contemnenda militum manus, in ea, vbi habitabat, domo versaretur, & turbam eorum, qui ab illo in sacris disciplinis instituerentur, seruaret. Denique vsque eò persequutio aduersùs eum inualuit, vt per vrbem omnem, domum domo mutans, clàm circuiret, multitudinis eius gratia, quæ doctrina eius adducta, ad diuinam accesserat professionem. Siquidem non verba solùm, sed facta etiàm eius, certissimum grauissimæ philosophiæ eius fuère indicium. Prorsus namque orationi vita congruens respondebat. Quā ob causam etiam vi & ope diuina auxiliante, multos ad se pertraxit, innumerosque habuit imitatores.

Itaque ille qualem orationem, talem quoque vitam: & qualem vitam, talē etiàm orationem exhibuisse dicitur, Eusebius lib. 6. cap. 3.

Enimuerò vbi quamplurimos ad se discipulos confluere, munere Catechistæ vna cum schola ea à Demetrio sibi commissa, vidit, absurdum (ità vt par erat) arbitratus, prophanarum literarum eruditione sacræ commiscere doctrinæ, ilicò externarum artium studium posthabuit: quippe quæ tamopere vtiles esse non possent, & diuersa sacris oraculis afferre scirent. Deindè generoso & virili, planeque (vt amplius quiddam dicam) philosopho animo, ne externo quopiam subsidio indigere videretur, quæcunque ei erant, Græcorum librorum summa elegantia & venustate cōcinnata volumina, venalia proposuit, & quatuor obolorum in diem quēuis precium sibi ab emptore pendendorum est stipulatus. Vndè plurimo tempore ad eum modum philosophari perseuerabat, causam & materiam omnem, quæ allicere eum ad res nouas & illicitas posset, atque concupiscētiam indecentem, longè à se propellens.

Libros Græcarū artiū vendit.

Et die sudoribus vtplurimùm peracto, noctù etiàm multo incumbebat labori, maximam eius temporis partem medita-

Christianē philosophi vita.

meditatione diuinarum scripturarum consumeus. Si quando etiam somnus obiter degustandus esset, non in strato aliquo, sed in nuda humo iacens, eo parcissimè vtebatur, ieiunijs plurimum alijsque philosophicis exercitijs constantissimè semper intentus. Ex Seruatoris præceptis illa maximè seruanda esse indicabat, quæ prohiberent duas habere tunicas, aut calceamentis vti, aut animum futurarum rerum cura & solicitudine macerare vetarent. Eaque ipsa seruauit accuratè, in frigore & nuditate, etiam præter ætatem, vitam exigens. Illis quoquè rebus animi sui promptitudinem & ardorem satis declarauit, quod regiones multas temporibus multis peragrans, nullus vsus sit calceis: vinoque prorsus alijsque rebus, extra necessarium alimentum, abstinuerit: vsqueadeò, vt periculum & perniciem corpori suo conciliârit. Atque hoc modo viuens, exemploque suo optimum viuendi institutum ostendens, in admirationem quidem suî extulit omnes. Eos autem, qui dare aut communicare quicquam cum eo volebant, familiares suos auersatus est.

Præceptorum Christi simplex iuxta literam obseruatio.

Origenes calceamentis & vino non vtitur.

Cùm ad hunc modum Origenes Adamantius Alexandrinæ fidelium scholæ præiret, rem quandam aggredi ausus est, imperfectæ quidem illam & iuuenilis mentis, sed fidei castitatisque firmitatem & stabilitatem satis declarantem. Quoniam enim adhuc iuuenis non solùm viris, sed & mulieribus docēdo salutare prædicabat verbum, volens calumniam omnē fœdæ suspicionis præcidere, & simpliciùs dicto illo Saluatoris intellecto, Sunt Eunuchi quidam, qui seipsos castrârunt propter regnum cælorum, adimplere, id re ipsa in animo habens, seipsum castrauit: summa cura & diligentia familiares suos id factum celare studens, quod tamen difficile factu erat. Permultis enim ea res innotuit. Quam vbi etiàm loci eius episcopus Demetrius resciuit, quū facinus tale est admiratus, tum feruorem tantæ fidei non improbandum esse ducens, bono eum esse animo, nihilque eā ob rem metuere iussit. Atque tum quidem tali erga eum animo fuit episcopus.

Origenes seipsum ꝓpter regnū Dei castrat Matt.19.

Procedente verò deinceps tempore, quum hominem vbiquè celebrari laudarique videret, humano quodam affectu seductus, ad episcopos scribens, premere atque obscurare famam eius est conatus, cœpitque ne eiusmodi absurdum in literis suis exposuit. Cæterùm quum in Palæstina, Hierosolymorum & Cæsareæ episcopi, gloria & dignitate cæteris præstabiliores, Origenem maiore dignum duxissent honore, eaque de causa per manuum impositionem in presbyterorum ordinem cooptâssent, ex eo tempore gloria eius crescente, nomineque & laude virtutis atque sapientiæ apud omnes ferè homines maximè inualescente: Demetrius, quia non haberet quod in tanto viro reprehenderet, id quod ille aliquandò per iuuenilem imperitiam fecerat, ad grauem traxit calumniam: & aliquantùm etiàm eos, qui illum dignitate presbyteri ornauerant, notauit. Verùm seriùs hæc Demetrius est exorsus. Ille enim impigrè cum omnibus, qui ad se venirent, doctrinam communicabat, tempus omne & studium discipulis suis impertiens. Intereà Seuerus decem & octo annis imperio flagitiosè administrato, Antoninum Caracallam filium suum successorem habuit.

Id factum Demetrius Alexandrinus episcopus primū non ægrè tulit: postea verò glo riæ Origenis inuidēs quum is in Palæstina presbyter creatus esset, scriptis traduxit.

Antonin⁹ Caracalla à veste rala ri Gallica, quam mili ti & populo dedit, sic dictus est.

Origeni autem Romanæ vrbis visendæ, quum ibi Zephyrinus ecclesiam regeret, cupido incessit. Vbì quum non ità diù mansisset, & indè Alexandriam rediisset, doctrinæ atque institutioni, vt catechistes, ibi præfuit: Demetrij rogatu adductus, vt eo maiore studio operi ei incumberet. Quum verò animaduerteret, abstrusiori se scripturæ sensui scrutando atque eruendo, ità vt volebat, vacare non posse, quòd ne respirare quidem liberius ei liceret, per eos, qui quotidiè à sole orto ad vesperam vsque scholam eius frequentabant, faciendum sibi putauit, vt tantam multitudinem diuideret: & Heraclam, ex sectatoribus suis præcipuum, virum doctissimum, quin in disciplinis philosophicis & sacrarum literarum eruditione plurimùm collocauerat studij, sibi in instituendo socium & adiutorem adsciscerer.

Origenes Romæ etiàm fuit.

Idem Heraclam eius discipulū in instituēdo socium & adiutorē sibi adsciscit.

ità factum, vt primum laborem eorum docendorum, qui fidei elementa nupèr assequuti essent, illi demandaret: sibi ipsi verò prouinciam eos instituendi qui perfectiores essent, diuinamque doctrinam veluti in habitum deduxissent, reseruaret.

Origenes hebraicè addiscit.

Vsque eò autem accuratam sacrorum oraculorum inquisitionem & studium produxit, vt hebraicam etiàm addisceret linguam, & hebraicos libros ad prima exemplaria descriptos conquireret: insupèr etiàm omnes translationes eorum qui sacras scripturas verterunt, & à vulgata interpretatione discesserunt, inuestigaret: Aquilæ denique, Symmachi, & Theodotionis editiones, ex occultis abstrusisque terræ recessibus, vbi longissimo latuerant tempore, in lucem proferret. Ex quibus omnibus opus quod ab eo Hexaplum siue Septuplum inscriptum est, composuit: cuius operis quæ vis & ratio sit, ex sequentibus intelligetur verbis. Translationes sacræ scripturæ, quæcunque extarent, collegit. Primam quidem Septuaginta interpretum, deindè eorum, qui post CHRISTVM natum fuère, Aquilæ Iudæi cuiusdam, qui eam Græcè vertit, post hunc Symmachi, aliam rursùs Theodotionis, & aliam deinceps innominati atque incerti cuiuspiam authoris: qui sanè omnes Hebraici & Græci sermonis egregiè periti fuère. Quarum translationũ quandam se Nicopoli, quæ septentrionẽ versùs sita est, atque aliam alio loco inuenisse scribit.

Translationes sacræ scripturæ inquisiuit.

Opus Bibliorum Hexaplum.

Septẽ translationes in Hexaplis Psalmorũ, in dolio repertæ.

In Psalmorum autem Hexaplis, post quatuor celebriores editiones non quintam solùm, sed & sextam, atque adeò septimam translationem se apposuisse ostendit, Hierichunte in dolio, temporibus Antonini Seueri filij, repertas. Hasce igitur interpretationes atq; editiones veterum inter se compositas, atque in vnaquaque pagina vnà cum Hebraici exemplaris annotatione digestas proposuit: vndè certius scripturæ sensus, translationũque consensus, vel dissensus certò intelligi queat. Et sic ille nobis Hexapla, siue Septupla reliquit exemplaria: quum quidẽ anteà seorsim Aquilæ, Symmachi, Theodotionis, & Septuaginta interpretum translationem in volumine, quod Tetrasʃum, siue Quadruplum nominauit, composuisset.

Porrò cùm ex Arabia literæ venirent, vt verbi doctrinam cum principe regionis eius communicaret, profectus est eò ea ipsa de causa. Sed non diu ibi moratus, Alexandriam rediit. Atque indè rursùs propter motus bellicos secedens, Aegyptumq; itidem propter armorum discrimen suspectam habens, in Palæstinã se recepit. Ibi cùm Cæsareæ degeret, episcopi Palæstini legatione quoq; ad eum missa, ei permisere, vt de sacris literis disseieret, & publicè eas in ecclesia interpretaretur, quamuis nondùm presbyteri honorem esset consequutus. Id quod comprobatur ex scriptis eis, quæ Demetrius, malè erga Origenem affectus, vt paulò antè meminimus, episcopis Palæstinis misit. In quibus scriptis, præter alia, illud erat: Nunquàm antè auditum, nunquàm factum esse, vt præsentibus episcopis, laici concionarentur.

Origenes in Arabia versatur.

Item in Palæstina: vbi ab episcopis togatus, nondũ presbyter, sacras literas in ecclesia docuit.

Quapropter illi, & potissimùm Alexander Hierosolymitanus, & Theoctistus Cæsareensis, antistites, defensionem eius rei ad eum scripserunt, non vera illum dicere asseuerantes. Vbi enim, inquiunt, repetiuntur idonei homines, qui doctrina sua prodesse fratribus possint, si illi sanctorum episcoporum iussu & permissione per cohortationes ad populum verba faciunt, id offendiculo non est. sicuti apud Larandos Euelpis à Neone, Iconij Paulinus à Celso, Synadæ Theodorus ab Attico, omnibus illis beatis fratribus inuitati fecerunt. Verisimile autem est, in alijs quoquè locis, quod nos ignoramus, itidẽm esse factum. Tanto in honore Origenes non solùm apud ciues & prouinciales suos, sed etiàm apud exteros episcopos fuit.

Defensio eius rei.

Cæterùm cùm ei aliquandò Demetrius scripsisset, Alexandriam reuersus, docendi ibi munus laboremque solitum obiuit. Cùm verò permulti libris edendis eniterent, plurimaque ecclesiæ componerent monumenta, in quibus contra hæreses maximè decertàrunt: inter-

Origenes Alexandriam ad munus suum obeundũ reuersus.

ter quos etiā Beryllus Bostrensis Arabs, qui elegantia vtiliaq; scripta post se reliquit, & Hippolytus Portuensis episcopus, & Caius, scriptores ecclesiastici fuēre: Origenes etiàm ipse ad enarrationes scripturæ componendas animum contulit, Ambrosio quodam eum ad id studij & laboris excitante. Qui sanè non admonitionibus verborum & cohortationibus tantùm est vsus, sed liberaliter etiàm sumptus congruentesq; impensas ei suppeditauit. Septem etenim ei attribuit celeres notarios, qui certis designatis horis, in scribendi opera sibi inuicem succedebant. Ad hos totidem addidit alios, qui dictata illius formis pulchrioribus in libris accuratè describerent. Aderant etiàm puellæ in scribendo probè exercitatæ: quibus omnibus Ambrosius ex facultatibus suis quotidiè abundè sumptus præbuit. Quinetiàm alijs pluribus modis ille alacritatē viri, in tali diuinarum literarum studio, sedulo auxit, vt libentiùs prolixiusq; sic inuitatus, in editionem commentariorū suorum incumberet. Quæ porrò suorum studiorum monumenta posteris reliquerit, vide apud eundem Nicephorum lib. 5. cap. 15. & 16.

Idem commentarios in sacram scripturam edit, Ambrosio ei notarios & sumptus suppeditante.

Post Antoninum verò, qui annos sex & menses sex Romanæ rei præfuit, Macrinus eam administrauit: qui nondùm integro anno exacto extinctus, alteri Antonino imperij summam, quatuor tantùm annos retinendam reliquit: cuius successor imperator Alexander fuit. Huius Alexandri mater Mammæa nomine, celebritate famæ Origenis permota, explorare atq; cognoscere in diuinis rebus ab omnibus laudatam cognitionē & prudentiam eius (pię enim diuina colebat, moribusq;, si quæ alia, & ipsa maximè castis & modestis erat) cupiens, quum Antiochiæ esset, virū eò ad se honesto militaris manûs satellitio & comitatu accersiuit. Ibi ille satis diu mansit. Quumq; eam doctrina sua, ità vt par erat, ad diuini verbi Christianæq; disciplinæ amorem excitâsset, eidemq; Dei in rebus omnibus sibi concessam gratiam exhibuisset, ad consuetum sibi indè scholæ suæ laborem est reuersus.

Opilius Macrinus. Antonin' Heliogabalus. Aurelius, Alexander Seuerus, imperatores Romani.

Origenes Antiochiæ cum Mammæa imperatrice fuit.

Huius porrò imperatoris temporibus, ecclesiasticis quibusdam laboribus flagitantibus, in Græciam conuincendorum hæreticorum gratia transmissurus Origenes, Palæstinam adijt, ecclesiasticoq; ibi presbyterij honore, per impositionem manuum eius loci episcoporum, Alexandro authore, Cæsareæ Philippi ornatur. Verùm quæ simultas ea de causa inter ecclesiarum antistites sit exorta, & quantum operæ & laboris ipse viuida adhuc ætate in sacras literas collocauerit, quòd alterius sint historiæ atq; lucubrationis, ex alijs ea scriptoribus cognoscere volentibus petere permittimus.

Origenes Cæsareæ Palęstinæ cū magna quorundā inuidia presbyter ordinatus.

Quum autem Alexandria discedens, in Palæstinam se conferret Origenes, duodecimo imperij Alexandri anno, Heraclam scholæ suæ, in qua diuinum docuerat verbum, successorem reliquit. Qui non diù sacræ ibi doctrinæ præfuit. Breui enim Demetrius episcopus Alexandrinus, quum quadragintatribus annis munus ecclesiasticum ritè administrâsset, decessit: cuius locum in episcopatu eo Heraclas recepit. Dionysius autem, qui posteà Heraclæ in episcopali dignitate successit, tum quoq; pro eo scholæ sacræ Catechistes est creatus, quinto ab ipso Pantæno successionis ordine, loco. Pantænus enim primus fuerat: post eum Clemens presbyter, contextor ille, secundus: Origenes, tertius: Heraclas, quartus: quintus, Dionysius: & post eum sextus Athenodorus.

Heraclas successor Origenis in schola Alexandrina.

Scholæ Theologicæ Alexandrinæ successio.

Porrò in Palæstina quum Origines esset, lucubrationes in Esaiam & in Ezechielem composuit. Quas in partem tertiam Esaiæ, vsq; ad visionem quadrupedum in solitudine, scripsit, & triginta tomis absoluit. In Ezechielem autem, quinque & viginti. Porrò in Canticum canticorum ad quintum vsq; tum progressus est commentarium: qui quidem omnes, decem sunt numero. Professione autem fidei nostræ magis ac magis, ita vt conueniebat, increscente sua sapiente, quum iam sexagesimum Origenes egressus esset annum, maximāq;ue sibi & expeditissimam ex diutina meditatione & assuetudine compararet eruditionem, docen-

Opera Origenis in Palęstina edita.

Origenes sexagenarius.

 di

di atque differendi virtute ad summum progressa, quæ in medium proferebat præcepta & documenta, quod antea non permiserat, celeribus notarijs excipienda dictauit. Quo tempore etiam contra Celsum Epicureum, qui maximo studio in diuinam doctrinam inuectus fuerat, præclaros illos conscripsit libros. Quinque verò alios in Euangelium secundùm Matthæum, alios etiam plures in duodecim prophetas. Est etiam in manibus hominum, ad imperatorem Philippum epistola: & præterea ad Seuerам coniugem eius data altera: & ad alios quosdam aliæ. Scripsit etiam ad Fabianum ecclesiæ Romanæ episcopum, & ad multos alios aliarum ecclesiarum antistites: quæ omnia rectam fidei professionem docent. Sed quid opus est certum scriptorum eius viri numerum inire, quum ea res peculiari indigeat ocio & labore?

Discipuli Origenis in Palæstina. Multos verò etiam Cæsareæ Palæstinæ doceus Origenes habuit discipulos, non incolarum modò, sed aduenarum quoque, qui patriæ dulcedinem, doctrinæ consuetudinique eius viri posthabuere. Inter quos præclariores fuere Theodorus, qui in Palæstina cum magna gloria sacerdotio est functus: & Athenodorus, atque eius frater Theodorus, qui etiam Gregorius, atque insuper Mirificus est cognominatus. Vnà cum his etiam Dionysius fuit, qui Alexandriæ non solùm diuinam scholam Catechistes, sed etiam ecclesiam episcopus rexit. Tanta scilicet Origeni disciplinis tradendis inerat facilitas & elegantia, tantumq; celebris eius fama plerosq; ad spectandam doctrinam & sapientiam eius pertrahebat. Nec tantùm qui studiosi essent dicendi aliarumq; artium, verùm etiam qui præclarum iam in eis nomen erant consequuti, ad eum veniebant. Atq; hæc quidem Origenis gloria apud omnes fuit: hoc ipsius in sacris disciplinis studium: in hac quoq; episcoporū fuit admiratione, quibus eisdem etiam visus est discipulis. Quantus autem eidem fuerit ardor contra eos, qui peruersa & peregrina induxerunt dogmata, vide Nicephorum lib. 5. cap. 22. 23. 24.

Theodorus Palæstinus.

Athenodorus, & frater eius Gregorius Mirificus.

Dionysius Alexandrinus.

Origenes egregi⁹ hæreticorum confutator.

Innumera præterea alia memoria digna de Origene commemorantur, quæ perinde atq; si non essent præsentis operis, in quo de hæreticorum vitiis & dogmatibus potissimùm tractatur, breuitatis etiam causa prætermittere est visum. Ac quæ necessaria esse, vt huic historiæ ad fidelium documentum & exemplar insererentur, putaui, rectè (opinor) & ordinè collegi atq; contexui. Superest vnum huic nostro instituto præcipuè conueniens de Origene dicendum, inuidia eius qui malorum omnium est author, vnum tantum, qui simul & verbis & factis cò magnitudinis, continuis studijs suis, in certiore atq; absolutiore philosophia processit, à recta quoq; via per errorem esse digressum, peruersisq; inuolutum dogmatibus, præsentem simul & futuram contaminasse gloriam. Cùm enim ille suis cohortatorijs orationibus permultos fecisset martyres, omnibus suis copijs tandem hostiliter Satanas bellum ei mouit, omnicq; vi & conatu aduersus eum duxit, adeò quidem, vt acriùs ei quàm aliorum alicui, infestiusque immineret, indeq; effectum, vt perfecta & absoluta virtute sit destitutus: nimirùm qui virtutum omnium parente, summissione & humilitate, & quæ per illam prouenit, immobili & recta animi constitutione atque indolentia exciderit.

Horrendus Origenis tāta doctrina & sanctitate viri lapsus.

Virtutum omnium parens Humilitas.

Aiunt enim, Deciana persequutione & ipsum comprehensum esse, & vinculis constrictum. Primùm itaque tormentis grauibus corpore toto afflictus, mox deinde in acerbissimū demissus est carcerem. Ibi ingentis ponderis ferramentum eum distringebat, & insupèr supplicium ignis ei intendebatur: aliaque mala partim iam tum inferebātur, partim paulò pòst imminebant, ac diebus pluribus quatuor vinculorum catasta pedes eius distinebantur. Quæ omnia generoso & forti animo pertulit. Et ille quidem mortem obire paratus erat. Quæsitori autem contentiosa quadam crudelitate aliter visum est, hominem à sententia desiderioque suo abducere. Ac gladio quidem in ipsum animaduertere noluit, alijs verò ærumnis paulatim vita eum priuare constituit. Ad postremum, quum se tormentus

Origenes comprehēsus & in carcerem coniectus, ferè martyr efficitur.

ris victum ab illo intelligeret, ad diabolicum prorsus consilium animum adiecit. Quòd enim philosophicum planè animũ castitatemq; viri nösset, ea parte oppugnare eum decreuit. Itaq; è vinculis quidẽ eum dimisit, sed ad aram, apud quam obscœnum impudicumq; Aethiopem collo cârat, sacrificare & thura adolere iussit: quod nisi vt faceret animum induceret, fore minatus est, vt re detestanda, diisq; omnibus execranda, corpus eius ab impudico illo contaminaretur. Et ille quidem hæc illi intentauit.

Quæsitor Origeni stuprum ꝑ impurum & impudicũ Aethiopẽ cõminatur.

Eadem de Origene Suidas dicit.

Origenes verò optione atq; electione rei deterioris, abiurare fidem mâluit, animo præter vilitatem omnem conspurcato, quàm sordes aliquas corpore excipere. Atq; indè à diuina sententia & gratia delapsus, alienas opiniones, satana instigante, induxit: per quas multis à saniore sententia seductis, longo pòst tempore ab ecclesia Christi per excommunicationem est proscriptus. Quales autem (Eusebius inquit) posteà reliquerit voces, easq; plures, ad eos qui auxilio & vtilitate indigerent receptionis in gratiam, quàm plurimæ eius testantur epistolæ, veritatem ipsam certò satis complectentes. Ego verò non grauatè faciam, si verba eius apponam, per quæ manifestè arguitur, eum finibus & constitutionibus apostolicis non perstitisse. Atq; vt alias eius absurdas opiniones & blasphemias omittam, harum tantùm verbis ipsius meminero. Sic enim scribit:

Origenes fidem abiurat.

Errores abominãdos inducit.

Excommunicatur.

Eusebius Pamphili, sicuti & alij multi patres, benignius de Origene sentiunt

Absurdę & impiæ Origenis opiniones.

1. Mentes, inquit, à principio erant absque omni numero & nomine, ex vnitate principium ducentibus, & rationalibus existentibus omnibus, substantia, efficacia, & virtute eadem. Vt autem eas satietas cepit diuinæ charitatis & contemplationis, iuxta proportionem cuiusq; propensionis in deterius, vel tenuiora vel crassiora sumpsêre corpora & nomina. Vndè cælestes etiàm & ministrantes substitêre virtutes. Ipse quoquè Sol & Luna & stellæ omnes ab vnitate illa rationalium ex propẽsione in deterius, sunt factæ. Ea verò rationalia, quæ magis à diuina charitate refrixerant, animæ sunt appellatæ, & in crassiora corpora nostra coniectæ. Quæ verò ad summam malitiæ & vitiositatis fuerant progressa, frigidis & caliginosis inclusa corporibus, dæmones & facti & nominati sunt.

2. Adhæc illa quoq; nugatur: Quòd ex angelica quidem constitutione, animata facta est constitutio: ex animata autem, dæmoniaca & humana. Vnam porrò mentem ex vniuersa rationalium vnitate, inconcussam & immotam à charitate & contemplatione diuina permanere, quæ mens & Christus & rex & homo sit facta.

3. Item, quòd perfectus futurus sit corporum interitus, quum ipse Dominus primùm proprium deposuerit corpus, & reliqui item omnes.

4. Præterea, quòd vniuersi reuersuri ad eandem illam vnitatem, mentesque futuri sint, quales anteà in præexistentia fuerint: ipso videlicet diabolo quoque & reliquis dæmonibus, atque etiàm nefarijs & impijs hominibus ad eandem vnitatem restituendis, cum diuinis pijsq; viris, & cum cælestibus virtutibus eandem vnionem ad Deum habituris, quam & Christus habet, quemadmodùm & anteà eam habẽtes extiterint: vt Christus nihil prorsùs sit habiturus præ rationalibus præcipuum, neq; substantia, neq; intelligentia, neq; virtute. Hæc ille.

Porrò Gallo post Decium imperante, Origenes vndeseptuaginta annis peractis, miserabiliter infelix obijt. Vbi quidem videre licet, bonum quidem vitæ initium præbuisse, quanuis finis eius principio non responderit. Hactenùs Nicephorus.

Origenis mors.

Quod Suidas confirmans, de eo scribit quoquè in hunc modum: Origeni, inquit, industria & curiositas, causa vt fœdè laberetur, & multis prætereà offendiculum exitijque occasio fuit. Quum enim nihil non in sacris literis exponere vellet, seipsum in errorem coniecit. Vndè multa nefanda & exitiosa protulit verba: ex quibus Arrius, sectatoresque eius inæqualem patri filium asserentes: & reliqui impij hæretici dogmatum suorum materiam sumpserunt.

Suidas de Origene.

Arrianism' ab Origene exordium sumpsit.

Pro-

Profiteri enim est ausus, vnigenitum filium cernere patrem non posse, neq; Spiritum sanctum ipsum filium: sicuti neque angelos Spiritum, neq; homines angelos. Et filium non esse ex substantia patris, sed creaturam: eumq; gratia tantùm filium dici, & animas hominum praexistere. Atq; alia item absurda, blasphema, & impia. Non ille Salomonem audijt, dicētem: Fili, caue, multos componas libros, & ore tuo properes. Cor tuum nō sit velox ad proferendum sermonem coram Deo. Deus nanque in cælo sursùm, & tu in terra deorsùm. Proindè verba tua pauca sint. Multa enim verba multiplicant vanitatem. Noli esse iustus multùm, nec plus sapias quam necesse est. Iustus enim disperit in iustificatione sua.

Eccles. 7.

Ab ecclesia porrò proscriptus, contumeliam eam non ferens, Alexandria relicta, in Iudæam est profectus. Et Hierosolyma quum venisset, ab ordine sacerdotali, vt verba in ecclesia faceret, (erat enim presbyter) rogatus primùm, deindè etiàm coactus, surrexit, & verba illa tantùm recitauit: Peccatori verò dixit Deus, Quidnam tu annuncias iustificationes meas, & vsurpas testamentum meum in ore tuo? Libroq; complicato, cum lachrymis & eiulatu multo consedit, omnibus vnà cum ploratibus. Sepultus est autem Tyri. Hæc Suidas.

Origenes ab ecclesia excommunicatus, vndiquè eijcitur.

Psal. 49.

De eo rursùs Vincentius Lirinensis scribit in hunc modum, libro quem aduersùs hæreses edidit: Dicebamus (inquit) in superioribus, quòd in ecclesia DEI tentatio esset populi, error Magistri: & tanto maior tentatio, quanto ipse esset doctior, qui erraret. Quod primùm scripturæ authoritate, deindè ecclesiasticis docebāmus exemplis: eorum scilicet commemoratione, qui, cùm aliquandiù sanæ fidei forent habiti, ad extremum tamen, aut in alienam decidissent sectam, aut ipsi suam hæresim condidissent. Magna profectò res, & ad discendum vtilis, & ad recolendum necessaria: quam etiā atque etiàm exemplorum molibus illustrare atque inculcare debemus: vt omnes ferè catholici nouerint, se cum ecclesia doctores recipere, non cum doctoribus ecclesiæ fidem deserere debere. Sed ego ità arbitror, quòd, cùm multos in hoc tentandi genere proferre valeamus, nemo penè sit, qui Origenis tentationi valeat comparari: in quo plura adeò præclara, adeò singularia, adeò mira extiterunt, vt inter initia habendam cunctis assertionibus eius fidem, quiuis facile iudicaret. Nam si vita facit authoritatem, magna illi industria, magna pudicitia, patientia, tolerantia: si genus vel eruditio, quid eo nobilius, qui primùm in ea domo natus est, quæ est illustrata martyrio? Deindè pro Christo non solum patre, sed omni quoque facultate priuatus, tantum inter sanctæ paupertatis profecit angustias, vt pro nomine Dominicæ confessionis, sæpius, vt ferunt, affligeretur.

Vincentius Lirinensis de tētatiōe, & doctrina errantium magistrorum.

Notādum.

Origenis tentatio.

Origenis genus & eruditio.

Neque verò hæc in illo sola erāt, quæ cuncta posteà tentationi forēt, sed tanta etiam vis ingenij, tam profundi, tam acris, tam elegantis, vt omnes penè multùm longeq; superārit: tanta doctrinæ ac totius eruditionis magnificentia, vt pauca forent diuinæ, penè fortassè nulla humanæ philosophiæ, quæ non penitùs adsequeretur. Cuius scientiæ cum Græcia cederet, Hebræa quoq; ab eo sunt elaborata. Eloquentiam verò quid commemorem? Cuius fuit tam amœna, tam læta, tam dulcis oratio, vt mihi ex ore ipsius non tam verba, quàm mella quædam fluxisse videantur. Quæ non ille persuasu difficilia disputandi viribus elimpidauit? Quæ factu ardua, non vt facillima videretur, effecit?

Origenis acre ingenium.

Origenis oratio melle dulcior.

Sed forsitan argumentorum tantummodò nexibus assertiones suas texuit. Immò planè nemo vnquàm Magistrorum, qui pluribus diuinæ legis vteretur exemplis.

Sed credo, pauca conscripsit. Nemo mortalium plura: vt mihi sua omnia non solùm perlegisse, sed ne inuenīri quidem posse videantur. Cui nè quicquàm ad scientiæ argumenta deesset, etiàm plenitudo exabundauit ætatis.

Sed forsitan discipulis parùm felix. Quis vnquàm felicior: Nempè innumeri ex sinu suo Doctores, innumeri Sacer-

Obiectiōes sup doctrina, scriptis, & discipulis Origenis, cum earum solutione.

Vixit enim ad annum vsq; septuagesimum.

cerdotes, Confessores, & Martyres extiterunt.

Iam verò quanta apud omnes illius admiratio, quanta gloria, quanta gratia fuerit, quis exequi valeat? Quis non ad eum paulò religiosior, ex vltimis mundi partibus aduolauit? Quis Christianorum non vt prophetam, quis philosophorū nō vt Magistrum veneratus est? Quàm autē non solum priuatæ conditioni, sed ipsi quoq; fuerit reuerendus imperio, declarant historiæ, quæ eum à matre Alexandri Imperatoris accitum ferunt, cælestis vtiquè sapientiæ merito, cuius & ille gratia & amore flagrabat. Sed & eiusdem epistolæ testimonium perhibent, quas ad Philippum imperatorem, qui primus Romanorum principum Christianus fuit, Christiani magisterij authoritate conscripsit. De cuius incredibili quadam conscientia, si quis, referentibus nobis, Christianum non accipit testimonium, saltem testificantibus philosophis, gentilem recipiat confessionem. Impius nanq; ille Porphyrius, excitum se fama ipsius, Alexandriam ferè puerū perrexisse, ibique eum vidisse iam senē, dicit: sed planè talem tan tumque, qui arcem totius scientiæ conscendisset.

Scribit hac de re Eusebius ecclesiasticę histo riæ lib. 6.

Porphytij de Origene testimoniū

Dies me citiùs defecerit, quàm ea, quæ de illo viro præclara extiterunt, vel ex minima saltem parte perstringam: quæ tamen non solum ad religionis gloriam, sed etiam ad tentationis magnitudinem pertinebant. Quotus enim quisque tanti ingenij, tantæ doctrinæ, tantæ gratiæ virum aut facilè deponeret, ac non potiùs illa vteretur sententia, se cum Origene errare mâlle, quàm cum alijs vera sentire? Et quid plura? Eò res decidit tandèm, vt tantæ personæ, tanti doctoris, tanti prophetæ, non humana aliqua, sed (vt exitus docuit) nimium periculosa tentatio pluri mos à fidei integritate deduceret.

Sententia hæc fuit Ciceronis de Plato. lib. 1. Tuscul. q.

Quamobrem hic idem Origenes tantus ac talis, dum gratia Dei insolentiùs abutitur, dum ingenio suo nimiùm indulget, sibique satis credit, cùm paruipendit antiquam Christianæ religionis simplicitatem, dum se plus cunctis sapere præsumit, dum ecclesiasticas traditiones, & veterum magisteria contemnens, quædā scripturarum capitula nouo more interpretatur, meruit, vt de se quoque ecclesia Dei diceret: Si surrexerit in medio tui propheta. Et paulò pòst: Non audies, inquit, verba prophetæ illius. Et item: Quia tentat vos, inquit, Dominus Deus vester, vtrùm diligatis eum, an non. Verè non solùm tentatio, sed etiam magna tentatio, deditam sibi atq; in se pendentem Ecclesiam admiratione ingenij, scientiæ, eloquentiæ, conuersationis, & gratiæ, nihil de se suspicantem, nihil de se verentem, subitò à veteri religione in nouam prophanitatem sensim paulatimque traducere.

Origenes Dei donis insolentius abusus.

Deut. 13.

Sed dicet aliquis, corruptos esse Origenis libros. Non resisto, quin potiùs & mâlo. Nam id à quibusdam & traditum & scriptum est, non catholicis tantùm, sed etiam hæreticis. Sed illud est quod nunc debemus aduertere, etsi non ipsum, libros tamen sub nomine suo editos, magnæ esse tentationi, qui multis blasphemiarum vulneribus scatentes, non vt alieni, sed quasi sui & leguntur & amantur: vt si in errore concipiedo, Origenis non fuit sensus, ad errorem tamen persuadendum, Origenis authoritas valere videatur. Hæc Vincentius Lirinēsis. Hac de re Diui Hieronymi libet hìc quoq; proferre sententiam. Sic enim ille in epistola ad Pammachium & Oceanum: Illud verò, inquit, quod asserunt, à quibusdam hæreticis & maleuolis hominibus libros Origenis esse violatos, quam ineptum sit, hinc probari potest: Quis prudentior, doctior, eloquentior Eusebio & Didymo assertoribus Origenis inueniri potest? Quorum alter sex voluminibus apologeticis ità eum, vt se, sensisse confirmat: alter sic eius errores nititur excusare, vt tamen illius esse fateatur: non scriptum negans, sed sensum scribentis edisserens. Aliud est, si quæ ab hæreticis addita sunt, Didymus quasi benè dicta defendat. Solus inuentus est Origenes, cuius scripta in toto orbe falsarentur: & quasi ad Mithridatis literas, omnis veritas vno die de voluminibus illius raderetur. Si vnus violatus est liber, num vniuersa eius opera, quæ diuersis locis & temporibus edidit, simul corrumpi potuerunt? Ipse Origenes in epistola quam scri psit

Origenis libri ab alijs corrupti.

Diui Hieronymi sentētia de Origenis librorū per hæreticos & alios eius maleuolos corru ptione.

psit ad Fabianum Romanæ vrbis episcopum, pœnitentiam agit, cur talia scripserit, & caufas temeritatis in Ambrosium refert, quòd secretò edita, in publicũ protulerit. Hęc ille. Verùm nè quis fallatur, Ambrosius, de quo hic agit, Alexandrinus erat, vir vt nobilis, ità admodùm diues. Hic quoniam Origenis industria, à Marcionis errore ad catholicam fidem reuocatus erat, ingenti studio (vti par erat) ipsum complectebatur. Commentanti enim membranas, notarios, ac ea, quæ huic rei necessaria erant, abundè suppeditabat: nihil nõ faciens, quo felix illud ingenium ad scribendum prouocaret. Hunc ergò cùm haberet ἐργοδιώκτην, hoc est, operis pensum exigentem, omne quod ab se scribebatur, ceu proprium is sibi vendicans, amicis passim citra delectum legendum offerebat. Et hoc est quod Origenes suprà conqueritur.

Origenes hæreticis propè omnibus materiam erroris præbuisse creditus.

Illud portò scire oportet (inquit Nicephorus lib. 17. cap. 27.) hunc ipsum Origenem esse, qui infano Maneti & Sabellio, Atrio & Eunomio, atque reliquo malè sentientium choro, primus in scriptis eorum zizania adspergendi seminandiq; author fuerit: vt qui finibus certis terminatam vim Deum habere, filium patre mi norem, & rursùm Spiritum filio inferiorem, filium creaturam & germen patris, atque per omnia filium patre minorem, eundemque merum hominem, & creaturas coæternas esse DEO, dixerit. Alia deniquè huius generis absurda prorsùs & aliena, impiè per blasphemiam effutijt, Platonicis opinionibus simplicem Apostolicorum dogmatum synceritatem miscens atque confundens. Sed ex ipsis anathematismis, quos in eum Synodus quinta vniuersalis Cõstãtinopoli coacta, contorsit, qualis is vir fuerit, manifestò patebit. Qui de verbo ad verbum sic habent:

Anathemata in Origenem in quinta synodo generali Constantinopolitana, contorta.

1. Si quis dicit, aut sentit, hominum animas veluti priùs extantes, intellectuales mentes siue naturas & sanctas virtutes præexistere, contemplatione verò diuina exatiatas, atq; in deterius prolapsas, & q in eis charitas Dei refrixerit, indeq; ψυχᾶς, id est, animas quasi refrigescentes nominatas, & pœnę gratia in corpora demissas esse, anathema sit.

2. Si quis dicit, aut sentit, animam Domini præextitisse, vnitamq; esse Deo verbo ante incarnationem & natiuitatem ex virgine, anathema sit.

3. Si quis dicit, aut sentit, priùs formatũ esse corpus Domini nostri Iesu Christi in vtero virginis sanctæ, & deincèps vnitum esse ei Deum verbum atq; animam, vt quę priùs extiterit, anathema sit.

4. Si quis dicit, aut sentit, omnibus cælestibus ordinibus assimilatum esse Dei verbum, ità vt ipsi Cherubin factus sit Cherubin, & ipsi Seraphin factus Seraphin, omnibusque adeo supernis virtutibus prorsùs esse exæquatum, anathema sit.

5. Si quis dicit, aut sentit, in resurrectione rotundæ & orbicularis figuræ hominum corpora exuscitanda, neque confitetur, erectos nos exuscitatum iri, anathema sit.

6. Si quis dicit, cælum & solem, & lunam, & stellas, & aquas quæ supra cælos sunt, animatas quasdam esse & materiales virtutes, anathema sit.

7. Si quis dicit, aut sentit, Dominũ Christum in futuro seculo pro dæmonibus quemadmodum pro hominibus crucifixum iri, anathema sit.

8. Si quis dicit, aut sentit, virtutem Dei terminatam esse, eamq; tantum in creatione condidisse, quantum complexa sit, anathema sit.

9. Si quis dicit, aut sentit, temporanea esse dæmonum & impiorum hominum tormenta, finemq; ea tempore aliquo habitura, siue restitutionem dæmonum aut impiorum hominum futuram, anathema sit.

10. Anathema sit Origeni, qui & Adamantius dictus est, & hæc promulgauit, vnà cum detestandis eius & execrandis dogmatibus, & homini omni qui hęc sentit, aut asserit, aut aliqua ex parte quocunquè prorsùs tempore ea defendere audet: in Christo Iesu Domino nostro, cui gloria in secula seculorum, Amen. Hucusquè Nicephorus.

Qui de Origenistis plura volet, legat eundem Nicephorum, qui de eo varijs in locis suæ historiæ ecclesiasticæ edisserit, quę hic longum esset recensere.

De

Origenistę nostri temporis.

De his verò, qui hac nostra tempestate Origenis errores reuocant, ità scribit Lindanus Dubitantij sui dialogo secundo: Origenis dogmata, inquit, quinto concilio Constantinopolitano, à 289. patribus damnata, nunc partim renouant, damnatos scilicet omnes dæmonas esse saluandos. Quod docuisse Ioannem Denkium Anabaptistam ait Sebastianus Francus. Hæc ille.

ORPHANI. 6.

Orphani sunt secta Hussitæ, qui exorti sunt sub Sigismundi Cæsaris Germani Imperio, & Martini quinti huius nominis summi Romanorum antistitis pontificatu, circa annum Domini 1420. De quibus Ioannes Nider lib. 3. Form. differens, tres ait præcipuas hæreticorum sectas in Bohemia extitisse, Pragensium videlicet, qui alijs tolerabiliores & mitiores, Orphanorum, & Thaboritarum, qui pessimi erant. Orphani verò dicuntur, teste Aenea Syluio lib. de origine Bohemorum, cap. 48. proptereà quòd Ioanne de Zischa eorum duce mortuo, quē inuincibilem putabant, ingens mœror seditiosum illum exercitum inuasisset, perindè atquè orphani vel orbati essent tanto eorum duce, sub quo prædas agere solebant. Ex quo effectum, vt Thaboritæ in duos exercitus diuiderentur, alij vetus nomen retinentes, alij Orphanorum appellationem & nomenclatutam, ob ducis sui interitum, sibi indentes. Hi porrò Orphani Morauiam vicinasq; regiones assiduis incursionibus infestabant. Et quanuis velut hæretici inter se discordes essent, concordes tamen contra Iudam pugnabant, & propter deceptorum prædam quidam inter se discordabant, ex vna duas hæreses constituentes. Inter quos hæreticos, post Zischam quidam Procopius nomine, eorum dux & patronus factus est, de quo vide loco suo. Hæc ille.

Tres hæreticorum sectæ in Bohemia.

Orphani vndè dicti.

Hi, quòd Ioannis Hussi hæresi infecti erant, ecclesias inuadebant, euertebant templa, sacraria spoliabant, monasteria destruebant, fugabant monachos, Dei sacerdotes & viros religiosos gladio occidebant, sacras diuorum imagines aut igni cremabant, aut in frusta comminuebant, chrismate & oleo sacro calceos & ocreas inungebant, aliaq; similia facinora perpetrabant.

Orphanorum execranda facinora.

Sub vtraque specie communicabant sine præuia sacramentali confessione, & suam perfidiam armis defendebant.

Eorum hæresis.

Tanta autē cæcitate sunt tandèm percussi, vt vna secta alium inuaderet, & victrix victam occideret, hæreticus hæreticum. Quomodò verò hæc Orphanorum & Thaboritarum lues sit tandèm prorsùs deleta, refert idem Syluius eodem de Origine Bohemorum lib. cap. 55. in hæc verba: Mainardus, inquit, quidam catholicus & nobilis vir, quoddam bellum se fingebat agere velle, & ad eam rem necessarios eos fore dicebat, qui sub Procopio militâssent: quapropter voce præconis edixit, vt omnes qui sub se stipendia facere vellent, in horrea sese proxima reciperent. Cauerent aūt, nè rudes inexpertosq; belli secum admitterent. Itaq; in ea introiērunt horrea pleraq; Orphanorum & Thaboritarum millia, homines nigri, ad solē & ventum prorsùs indurati, & assuefacti, adspectu tetri atque horribiles, & qui circa fumum in castris sedulò vixissent, aquilinis oculis, impexo crine, corporibus proceris, membris hispidis, cuteque adeò duta, vt ferrum quasi lorica repulsura videretur. Clausa sunt confestim horrea, & ignis immissus horreis, quo fæx illa & colluuies hominum, ignominiosum agmen, post multa, quæ patrauerat, scelera, exusta, contemptæ demùm religionis pœnas dedit. Hæc Aeneas Syluius. De his vide plura in Thaboritis, & Ioanne de Zischa

Orphanorum & Thaboritarum lues quomodo tandèm deleta

OSIANDRIANI. 7.

Osiandriani seu Osiandrini ab Andrea Osiādro Lutherano dicti sunt, ad primā vtiq; nostri temporis Euāgelicorum classem pertinentes.

Hic, authore Lindano Dubitantij sui dialogo secundo, quum sibi spiritum istū nactus Euangelicum videretur, id est, dis-

dissensionis magistrum, nec Lutheri quidem vestigijs consistere potuit, tametsi plurima Lutheri loca ad suæ doctrinę confirmationem adduxerit.

Osiãdri hæresis.

1. Docet autem, hominem iustificari non fide, sed essentiali iustitia Christi in nobis habitante, vt non sit gratiæ in credentibus, sed naturæ, ait Querela Lutheri.

Osiandri mors.

2. Hic etiàm (eodem Lindano teste) se esse alterum Enoch iactitabat. De quo tamen narrat Palladius, quod tandèm planè mutus vt bestia, horribiliter extinctus est, anno 1552. die 17. Octobris. Hæc Lindanus.

Osiãder malè tractatus à Confessionistis.

De hoc item scribit Hosius de hæresibus nostri temporis lib 1 in hunc modum: Intereà, inquit, de iustificatione inter Confessionistas ingens est exorta dimicatio. Nam cùm in Augustana Confessione minùs dilucidè fuerit locus hic explicatus, fas sibi esse putauit Andreas Osiander, clariùs de eo aliquid disserere. Quod cùm fecisset, non relata priùs re ad Philippum, & eos, qui Confessionis Augustanæ præcipui sunt doctores, tantę fuerunt excitatæ tragœdiæ, vt non longè res abfuerit à seditione. Cuius tandèm criminis non est insimulatus Osiander? Quę conuicia & maledicta in eum iactata non sunt? Vocatus est, vt ipse scribit, Hæreticus, Antichristus, Iudæus, niger diabolus, Draco, Homo nefarius, Consceleratus, Hostis Christi. Fuit etiàm de eo confictum, quacunquè incedèret, quòd eum in specie canum duo diaboli comitarentur, quos tamē nō cuiuis videre liceret, quodque quo tempore cibum & potum in inferiore cum suis hypocausto sumebat, vbi vacare solitus erat literarum studijs in superiore sedens in illius loco diabolus visus fuerit scriptitare. Et alia id genus pleraque. Tum & illud sparsum de illo fuit, quòd affirmaret, Christi passionē & mortem nullum nobis fructum attulisse, cùm tamen in scriptis illius diuersum reperiatur. In summa, tantum fuit odium homini conflatum, vt non ipse modò tanquàm impius haberetur, verum etiam qui sermones eius audiebant, à cōmunione cæterorum, qui se pios existimabant, arcerentur, ac ne sepultura quidem communi digni ducerentur. Missum fuit Vuittembergam, vt de doctrina eius iudicium fieret: damnata est per Philippum, Pomeranum, Forsterum, & alios. Missum est Vuirtembergam: approbata est per Brentium, & qui sunt eiusdem sectæ. Hic vides, de vna eademq; doctrina, quàm diuersum fuerit iudicium Vuittembergensium & Vuirtembergensium Doctorum, cùm tamen inter vtrosq; non sit nisi vnius literæ discrimē, cùm prolatis etiàm è Lutheri libris locis aliquot, planum facere conetur Osiander, quod ipse scripserit, idem de iustificatione sensisse Lutherum: nimirùm essentialem Dei iustitiam habitantem in nobis, & excitantem nos ad benè agendum, esse iustificationem nostram. Hæc Hosius.

In Osiandrum à Cōfessionistis iactata conuicia.

Osiãdri doctrina Vuittembergæ damnata, Vuirteberga approbata a Confessionistis.

De hoc vide Staphylum in de Lutheranorum inter se concordia.

FINIS LIBRI DECIMITERTII.

ELEN-

ELENCHI ALPHABETICI OMNIVM HAERESVM LIBER QVARTVSDECIMVS.

DE LITERA P.

PACIFICI.

1.

Pacifici hæretici, sunt secta Antilutherani, ad tertiam nostræ tempestatis Euangelicorum classem spectantes. De his Lindanus Dubitantij sui dialogo secundo scribit in hunc modum: Inter Anabaptistas, inquit, alij se pacificos iactant, vndè & sese apud imperitam plebeculam, nomine domûs pacis venditant. Hanc autē tā diu amplexantur, donèc impunè in omnium fortunas, adeoq; corpora grassari liceat: quemadmodùm suo exemplo docuêre Amsterdami anno 1535. & sequēti Leidis: vti & varia per alia Hollandiæ ac Frisię loca, vt in Poeldyko, Hazerston, & Oudecloofter. Hæc Lindanus.

Pacificorū hęreticorū dolus & vafricies.

PARMENIANISTAE.

2.

Parmenianistæ à Parmeniano Carthaginensi episcopo, Maiorini successore, sunt appellati. Hic cùm Donati partes sequeretur, multas turbas in ecclesia Afriana concitauit atq; inuexit, circa annum Domini 389. sub Valētiniano 2. Imperatore, & Siricio, Romano pontifice. nam seditiosus magis & ambitiosus, quàm doctus erat: quod ex ipsius sententijs & ratiocinationibus per Optatū Mileuitanum episcopum (qui eius hæresim et acta ad viuum descripsit) & diuū Augustinum addictis, à ratione mirandum in modum dissentaneis, colligere licet. Nō cessabat tamen ille cùm publicis exhortationibus, tum scriptis, maximam Africanorum partem seducere, & ad suam erroneam pellicere sententiam. Id quod potissimùm quadam epistola ad episcopū Ticonium missa, peregit, qui cū secta Donatianus esset, & ad catholicā ecclesiā redire cuperet, eū auertere conabatur. Cū itaq; Donatistæ, eodē Parmeniano duce & cohortatore, in suo errore sedulò perseuerarēt, magisq; atque magìs eiusdem euulgarent ac laudibus efferrent epistolā, coact⁹ tandèm fuit diuus Augustinus in eum tres conscribere libros. Is nempè Parmenianus inter suos populares tantæ famæ, celebritatis, & gloriæ tunc temporis erat, vt qui suæ sectæ & schismaticæ factionis erant, non Donatistæ, sed Parmenianistę appellarētur. Hos diuus Hieronymus in suis Chronicis, Montenses vel Montanistas nuncupat, ob eam, quam Optatus secundo sui voluminis libro recenset, rationem, cùm de Donatistis qui suo tempore Romæ degebant, verba facit.

Parmenianus nō tā doctus, q̄ seditiosus.

Parmeniani nequitia.

Mōtanistę, Donatistę, et Parmenianistæ, idē.

De his Philastrius libro de hæresibus scribit in hunc modum: Montanistę sūt, inquit, qui rebaptizāt si quos seduxerint homines, & supra baptismū ecclesiæ Catholicę, aliud suum baptisma insanientes promittunt: qui & Donatiani dicuntur, à quodam Donato in Africa constituto, q̄ hanc hæresim seminauit. Qui & Parmeniani nunc appellantur à Parmenione quodam, qui eorum nupèr successit erroribus & falsitati. Hæc Philastrius.

Philastrius.

1. Quanuis autem isti (quemadmodū diuus scribit Augustinus libro de hæresibus ad Quoduultdeum) patrem & filiū, & spiritum sanctum eiusdem esse substātiæ faterentur, negabant tamen, filium æqualem esse patri, & spiritum sanctum filio: Adeò quidem, vt Theodoritus illos in Arrianorum numerum redigat.

Parmenianistarum hæreses.

2. Dicebant etiàm, hominem irā suum habere arbitriū, vt si velit, in Deum cre-

dat, vel non credat, si illi ità videre videatur & placeat: & ità in eo quod credit, si velit, perseueret, vel non perseueret. Ex quo quidem dicebant effectum, vt, quum per orbem vniuersum ecclesia multiplicata & adaucta esset, in ea homines perseuerare noluerint, & indè religio Christiana defecisset in cunctis hominibus, præterquàm in his, qui Donati dogmati consensissent. De quo vide Augustinum li. 2. contra Petilianum, cap. 19.

3. Prætereà Parmenianistæ & Donatiani, Nouatianorum errorem sunt sequuti, cùm se Catharos, puros à peccato, & innocentes appellari vellent. Nunquàm enim communicare cum his, quos peccatores existimabant, voluerunt, & cum his potissimùm, qui persequutionis tempore Deum offendisse cognoscerentur. De hoc vide Epiphanium libro secundo, tomo primo, hæresi quinquagesimanona.

Si postremò alios Parmenianistarum errores atque hæreses, quas contra Ecclesiam & eius Sacramenta commenti sunt, si de eorum ministris, peccato, martyrio, & alijs ab eadem Catholica ecclesia alienis ritibus, nôsse cupias, vide Optâti, quam in Parmenianum potissimùm con scripsit, historiam: in qua libro primo cû de fractione altarium loqueretur, de eo hoc inter reliqua eius facinora profert elogium: Hoc immane facinus geminatû est, dum fregistis calices, sanguinis CHRISTI portatores, quorum species reuocâstis in massas, mercedem nefarijs nundinis prouocantes. Lege etiàm lib. 2. Augustini contra Cresconium, cap. 3. & 4. De his etiàm vide plura in Donatistis, Maiorino, & Montanistis.

PASCHATITAE.

3.

PAschatitæ erant olim ij, qui sub Cômodo Imperatore & Sotero summo Romanorum pontifice, circa annum Domini 182. de Paschatis obseruatione in ecclesia quæstiones mouebant: asserentes (vt verbis Philastrij Brixiensis episcopi vtar) quartadecima luna celebrâdum esse Pascha, non autem sicut Ecclesia Catholica celebrat, sed mense Martio semper celebrandum. Quod cùm faciût, inquit, non Dominicam diem semper cu stodiunt Paschę, neque computant horas & dies, sed secunda, aut tertia, aut quarta, aut quinta, aut sexta die celebrant. Et ex hoc errore non cognoscunt diem Paschæ DOMINI nostri veram & salubrem vnâ orbi terrarum statutam & confirmatam à Domino cursu numerali lunæ, mensibus, & embolismis. Et cùm hæc non côputant, ignorant quid celebrant. Isti porrò qui cum Iudæis ità debere fieri pascha asserunt, in Galatia, Syria, & Phrygia cômorantur, & Hierosolymis, qui sanè cùm Iudæos sequuntur, simili cum eis errore depereunt. Et in hoc suum Iudæi confirmant mendacium, cùm prouident quosdam Christianos legis indoctos, eorum magìs sequi vanitatem, quàm regulam catholicæ veritatis. Et nihilominùs ij, cùm ipsum pascha illis concelebrant, hoc pacto consortes Iudæorum criminis & sceleris esse manifestantur, atque ab omnibus dignoscuntur. Hæc Philastrius.

Pascha à schismaticis Iudaico more celebratum.

Iudæorum mẽdacium & vanitas.

Hanc nanque dissensionê inter Christianos cùm videret Victor, Eleutherij in Papatu successor, & quem sub Commodo martyrium subijsse ferunt, sanxit vt pascha à quartadecima luna Martij ad vigesimamsecundam, contra morem Iudæorum, celebraretur, idque die Dominica. Quem tamen Victorem, teste Eusebio, Irenæus increpare ausus est, quòd fratres in Asia in Paschatis celebratione à se dissentientes, excommunicare, atque à sua ecclesia diuidere statuisset. Hæc Eusebius lib. 5. cap. 20.

De hac re Niceph. ecclesiast. hist. lib. 4. cap. 36. apertissimè scribit in hunc modû: Enimuerò circa finem imperij Commodi, inquit, inter Orientales & Occidêtales ecclesias non parua incidit quæstio. Ecclesiæ nanque Asiaticæ ex traditione vetusta, quæ ad eas vsque ad id tempus transmissa erat, quartumdecimum diem lunæ obseruandum esse necessariò duxerunt: quandò & Iudæi ex præscripto legis agnum mactare, & Pascha suum man ducare soliti sunt. Perindè atque necessitas prorsùs quædam imposita eis esset, in quemcunque diem hebdomadis incidisset,

Quæstio de tempore celebrâdi paschatis, inter Asiaticas & Occidentales ecclesias.

sset, eo ipso die stata consuetaque soluerẽtur ieiunia: & (vt semel dicam) vnà cum Iudæis, apud ipsas quoquè sacrum nostri Paschalis mysterium celebraretur. Reliquæ verò per Orientem & item per Occidentem ecclesiæ, non licere id ità facere asseuerabant: sed potiùs obtinente tum, quam antiquitùs ex Apostolorum traditionibus continuatam accepissent, consuetudine, standum esse. Non enim decere alio, quàm resurrectionis Dominico die, ieiunio reiecto, Pascha celebrare.

Tum enim Christiani ieiunare desinunt.

Hoc verò modo controuersia & dissidio multò maximo in ecclesijs vsque adeò exorto, vt inter se sibi aduersariorum partes, vtrinquè antiquitùs traditã consuetudinem obtinere debere contenderent, conuentus episcoporum varijs in locis sunt acti. Vbi quum in eandem concessissent sententiam, posteà omnibus vbiquè ecclesijs decretum siue edictum scriptum promulgârunt & proposuerunt, vt deinceps, non alio quàm Dominico die, tremendum resurrectionis & Paschalis mysterium, ieiunio tum soluendo, celebraretur. Circumferuntur etiamnũ celebratarum eo tempore synodorum literę, quæ variarum hinc & indè ecclesiarum episcopos designãt: Romæ scilicet Victorem, Hierosolymitanæ Narcissum, Cæsareæ Palæstinæ Theophilum, Tyriæ Cassium, Ptolemaidis Clarum. Eædem literæ, Ponti ecclesijs tum præfuisse indicant antiquissimum Palmam: Galliæ autem, & regionum quæ ad Rhenum flumen sunt, Irenæum: Corinthi autem, Bacchylum: & prouinciarum aliarum alios, qui vno suffragio & sententia omnes, Dominico die Pascha celebrandũ sanxerunt, Narcissus sanè & Cassius Palæstini, & Clarus à Ptolemaide, & qui prætereà in eandem conuenêre synodum, quum primùm quamplurima de traditione, quam initiò ab Apostolis sumptã vsq; ad tépora sua cõseruârãt, exposuissent, circa finẽ synodalis decreti, hæc quoquè addidêre: Epistolæ huius nostræ, facite vt ad ecclesias omnes exempla mittantur: nè scilicet rei atque participes simus eorum, q̃ facilè animas suas decipiunt atque seducunt. Certiores autem vos facimus, eodem prorsùs die Alexandriæ, quo apud vos, Pascha celebrari. Literas nanque ea de re ad illos dedimus, atque illi itidem ad nos scripsêre, ità vt vno consensu simul sanctum hunc peragamus diem. Ad omnes igitur vnum hoc præscriptum & regula est diuulgata.

Decisio eius quæstionis vt ipso resurrectiõis Christi die Pascha Christiani celebrent.

Asiani autem sententiam adhuc suã retinebant, & se ad finem vsque traditiones Apostolicas defendere oportere opinabantur. Sẽtentiæ eorum primarius potissimum propugnator erat Polycrates, ecclesiæ Ephesiorum antistes. Hic magnus & Apostolicus vir habitus, traditionem & authoritatem Apostolicam ad tẽpora sua durantem, Victori episcopo & ecclesiæ vrbis Romanę declarans, ad hũc modum scripsit:

Asiani recepto more Pascha quartadecima die mẽsis Martij sibi celebrãdum esse putant.

Polycratis Ephesij antistitis verba ad Victorẽ Romanum episcopum.

Nos profectò diem hunc intemeratũ atque inuiolatum, neque addentes neq; auferentes quicquam, peragimus. In Asia namque ingentia primordia dormiũt ac conquiescunt, quæ quidem resurgent in aduentûs Domini nostri die: quo die cum gloria è cælis veniet, & exuscitabit omnes sanctos: Philippus videlicet ex duodecim Apostolis vnus, qui Hierapoli obdormiuit: duæque filiæ eius, ad decrepitam vsque ætatem virgines: & alia prætereà filia eius, in spiritu sancto cursu vitæ absoluto, Ephesi quiescit. Itidem & Ioannes, qui supra pectus Domini recubuit, quique sacerdos creatus, pontificium insigne, petalum scilicet, siue auream in fronte laminam, martyr simul & doctor gestauit, Ephesi obijt. Prætereà Polycarpus Smyrnensis episcopus & martyr, item Thraseas Eumeniæ episcopus, idemque martyr, Smyrnæ morte sopiti sunt. Quid Sangarim episcopum & martyrem dicam, qui Laodiceæ mortuus est: Prætereà beatus Papyrius, & Melitõ eunuchus, qui per Spiritum sanctum vita peracta, Sardis humatus est, visitationẽ è cælis expectans, in qua a mortuis resurget. Isti omnes retinuerunt & seruârunt decimumquartum diem Paschatis, iuxta Euangelium, nihil transgredientes, sed præscripto canonum fidei insistentes.

Sancti homines in Asia sepulti.

S. Philipp⁹.

S. Ioannes.

S. Polycarpus.

Thraseas.

Sangaris.

Papyrius.

Meliton.

Ego quidem vestrũm atq; adeò omnium minimus Polycrates, iuxta cognatorum

rum meorum, ex quibus quosdam sum consectatus, (septem enim cognati mei episcopi fuêre, ego octauus sum) traditionem ambulo. Et cognati mei semper diẽ hunc, quãdo Iudæorum populus azyma comedit, celebrârunt. Ego, inquam, fratres, sexaginta & quinque annos natus in Domino, qui cum totius orbis fratribus hac de re contuli, & scripturam sanctam omnem perlegi, nihil moueor aut perturbor minacibus denunciationibus & terroribus. Nam qui me longè maiores fuêre, plus obediendum esse Deo, quam hominibus, edixêre.

In fine porrò, episcoporum omnium qui sententiæ suæ consentientes affuerunt, meminit, sic scribens: Possem quidẽ episcoporum, qui mihi affuêre, edere nomina, quos ità, vt voluistis, accersens euocaui: sed eorum nomina si asscriberem, multitudo eorum in immensum excresceret. Illi autem tenuitatis meæ probè cõscij, epistolam sententia sua comprobârunt: non ignorantes, me non frustrà canos circunferre: tum autem vitam me semper in Christo Iesu egisse sciunt. Hæc Polycrates.

Victor Romanus episcopus Asianos excõmunicare statuit: quẽ ab ea sentẽtia episcopi alij Occidẽtales abduxerũt, inter quos fuit beatus Irenæus.

Victor verò Romanus episcopus, literis eiusmodi acceptis, extemplò Asiæ, cique finitimas ecclesias, veluti alienũ atq; diuersum dogma propugnantes, reijcere, & ab vnitate catholica arcere, in animo habebat. Quam ob causam & subitò literas conscripsit, quibus illos publicè notabat, omnesque simul à communione prohibebat. Atque ille quidem eiuscemodi sumpserat consilium. Verùm id alijs, qui cum eo erant, episcopis minùs placuit. Itaque illum sunt adhortati, vt benigniùs per consilia pacata de eis, qui idem fidei prædicarent dogma, statueret: neque tam facilè, re inexplorata, proximorum abijceret & posthaberet vtilitatem: Sensìm id & doctrina & tempore aliquandò corrigi ac perfici posse. Et acrius seueriusq; cum illo, qui gloria eos anteiret, egerunt: inter quos & Irenæus erat, vt quidem ex eo scripto, quod Gallicarum ecclesiarum, quas regebat, nomine ad Victorem dedit, apparet. Adstruit quippe & ipse, debere quidem omninò Dominico die Pascha peragi: nequaquam tamẽ Victori permittit,

Locus animaduertẽdus.

vt tantam ecclesiarum multitudinem ab ecclesiastica vnitate segreget: idque, cùm vetustæ & Apostolicæ consuetudinis obseruent traditionem. Multa sane præclarè, & vt par fuit, Irenæus de pace & vnitate ad Victorem scribens, hæc quoquè refert. Operæprecium enim est, sicutì de Polycrate modò fecimus, verba eius perutilia & necessaria ecclesiæ futura, adducere.

Præclara Irenæi ad Victorem verba.

Irenæus ità scribit: Non modò enim de die, verùm etiàm de ieiunij specie controuersia & quæstio est. Quidam nanque existimant, vnum ipsos oportere diem ieiunare, quidam duos, alij etiam plures. Nonnulli autem quadraginta horis diurnis & nocturnis diem metiuntur. Arqui varietas hæc obseruationum non ætate nostra exorta est, sed longè anteà apud Maiores nostros extitit: qui ita, vt decuit, accuratè conseruatam per simplicem sinceritatem consuetudinem, ad posteros transmisêre. Nihilominùs tamen isti omnes pacem tenuêre, atque etiamnùm pacem inter nos retinemus: & ieiunij dissensio, fidei consensum confirmat.

Varietas in obseruatione ieiunij.

His verbis historiam annectit, dignã profectò quæ hic quoq; inseratur. Enimuerò qui Soterem præcesserunt presbyteri, & ecclesiam, quam tu nunc gubernas, administrârunt, Anicetum dico, Pium, Higinum, Telesphorum, & Xistum: neq; ipsi ità Pascha & ieiunium obseruauerũt, neque eos, qui cum illis fuêre, obseruare permiserunt. Sed nihilominùs ipsi non obseruantes, pacem tenuerunt aduersùs eos, qui ad se ex ecclesijs, quæ ità obseruarent, venerunt. Atque equidem maximè inter se ista, obseruare scilicet, & non obseruare, dissidebant. Nunquàm tamen eã ob rem aliqui sunt reiecti. Quin ipsi non obseruantes, qui antè fuerunt presbyteri, aduenientibus ex ecclesijs obseruantibus Eucharistiam miserunt. Ac cùm beatus Polycarpus peregrè Romam sub Aniceto venisset, & aliquantulùm illi inter se de rebus nõ magnis dissiderent, eis statim compositis, deincèps nihil quicquam cõtrouersię inter se de hoc capite mouerũt. Neque enim Anicetus Polycarpo persuadere potuit vt non ità obseruaret: quippe

Eucharistię communis participatio, cõmunionis, charitatis & vnitatis ecclesiæ certissimum symbolum.

pe qui id post Ioannem Domini nostri discipulum, & reliquos Apostolos, cum quibus vixerat, semper obseruâsset: neq; Polycarpus Anicetum, vt obseruaret, induxit, consuetudinem eorum, qui nos præcesserunt presbyterorum retinendam esse allegantem. Quæ cum ita se haberet, communionem inter se celebrârunt. Et in ipsa ecclesia Anicetus Eucharistiæ ministerium Polycarpo honoris ergò permisit. Atque ita in pace per discessum sūt seiuncti: pacem quoque ecclesijs, siue obseruarent, siue non obseruarent, retinentibus.

Irenæus egregius ecclesiarum pacificator

Quapropter egregius, vt aptissimo nomini suo responderet, pacificator Irenæus fuit, qui sic intercessione sua pacem ecclesiæ conciliârit, & non modò cum Victore, sed etiam cùm alijs permultis Ecclesiarum antistitibus, congruentia conuenientiaque eis quæ diximus, de proposita quæstione afferendo, egerit. Quod verò ratio non persuasit, id dies posteà perfecit. Nam hac in re Asia vix tandèm cessit: & vbiquè terrarum in orbe decretum est, vt non cum Iudæis, sed ipso Dominico die mysterium Paschæ peragatur. Quā uis adhuc in Asia reliquiæ quædam maneant, consuetudinem eam in paucis, prorsùs inuiolatam retinentes. Vndè etiam Quatuordecimani cognominati sunt, cō suetudinem eam, & alia quædam ex illegitimis & ab Ecclesia reiectis libris decerpta seruantes, & nominibus quorundam magnorum Apostolorum ea in re abutētes. Porrò de Paschate quæstio ità est decisa. Hæc Nicephorus. De qua re vide etiàm in Quatuordecimanis, Tessarescedecatitis, Nouatianis, Montanistis, Pepuzitis, Samaritanis, & Sabbatio.

Quatuordecimani, seu Tessarescedecatitæ & Paschaitæ idem.

De nostræ ætatis Paschatitis.

De his verò, qui hac nostra ætate hunc Paschatitarum errorem renouare contendunt, sic scribit Lindanus Dubitantij sui dialogo secundo: Sunt, inquit Sabbatharij, qui an cum sabbatho & Dominicam colant, incertum habeo. Sanè huic fabulæ præludium diabolus studuit per Lutherum edere. Nā libro de concilijs, principibus persuadere conatur, festum Paschæ esse inter immobilia festa computandum, vt in quenuis diem incidere queat, sicutì dies natalis, Purificationis, & Apostolorum. Iudaizare enim, & nimis superstitiosè agere ecclesiam & patres Nicenos ait, quod post plenilunium Martij, diem Paschalis in diem solis collocârunt. Quod si ex Lutheri sententia fiat, iam Apostolica periêrit traditio, qua post Sabbatum, Dominicam voluêre colendā Resurrectionem.

Lutherus festum Paschæ vult transferendum inter festa immobilia.

Ab hac Iudaica prophanatione non abludit, quòd Protestantium quidam carnium inopia adacti, aliquot dies coguntur à carnibus abstinere, quod, Catholicorum odio, mâlle ieiunijs die Dominico, quàm alia quauis hebdomadis feria.

Fortassis illius magni Antichristi opus futurum est, vt dies Dominica semèl aboleatur. Quid enim illi suo mancipio peculiariter relinqueret moliendum & innouandum Satan, si nunc diem Dominicam vbiquè immutaret? Omnia enim Christi Domini beneficia diabolus per electa sua isthæc Euangelicorum organa Lutherum & Caluinum, aliosque non modò seductis illis Christi ouiculis fecit inutilia, immò venenato suo toxico pestifera: sed ipsum adeò Christum (si fieri posset) Christianorum semèl euulsit cordibus, ore nunc passìm exclusit, adeoq; suo deturbauit cœlesti throno. Hæc Lindanus.

Christus Euāgelicis per falsa Lutheri & Caluini dogmata factus est mors

PASCENTIVS. 4.

PAscentius quidam Comes in Aphrica fuit, Arrianæ hæresis fautor acerrimus, tempore Diui Augustini, aduersùs quem etiàm disputauit idem pater, & ad quem in hanc rem aliquot misit epistolas, quibus omni conatu illum ab hac insania abducere contendit: quæ disputatio inter ipsius Augustini epistolas reperitur, epist. 178. Viguit autem hic Pascentius sub Archadij & Honorij Imperatorum principatu, Innocētio verò huius nominis primo, pontificatum summum agente, circa annum Domini 409.

Iste cum authore suo Arrio dicebat, filium minorem esse patre, neque cum eo eiusdem esse substantiæ, sed meram esse creaturam. Vide reliqua in Arrianis.

Pascentij hæresis.

PASSIONISTAE.

5.

Paſſioniſtarũ hæreſes.

PAſſioniſtæ ſunt hæretici, qui (authore Philaſtrio) circa paſſionem Chriſti aberrant, dicentes Chriſtum in ſua paſſione ità carnem dimiſiſſe, & in cęlum ſic aſcendiſſe, vt non ſit iam in carne diuinitas. Neque enim poſt paſſionẽ reſurrexit in carne, neque cum carne aſcendit (inquiunt) in cælum, cùm ſalus omnis hominum in paſſione carnis ipſius, & reſurrectione, & aſcenſione in cælum conſiſtat, ſine cunctatione nobis & credentibus vniuerſis: cùm & Apoſtolis angeli dixerint, pro noſtra fide ac lætitia, in actibus Apoſtolorum: Sicut vidiſtis eum aſcendentem in cælum, ſic eum iterùm ſperate venturum de cælo. Hæc Philaſtrius.

Act. 1.

PASTILLARII.

6.

Paſtillariorũ dogma.

PAſtillarij ſunt (authore Lindano Dubitantij ſui dialogo ſecundo) q corpus quidem Domini præſens in ſancta Euchariſtia fatentur, ſed in pane aut ſub pane, vti ferina in paſtillo, aut pilulæ in ouo recondiię. Sic quatuordecim illi Paſtores Sueuici, quorum nunc Brentius anteſignanus, cùm Oecolampadiũ oppugnarent communi ſcripto. Sunt autem ij ſecta Lutherani, ad primam vtrique noſtræ ætatis Euangelicorum claſſem pertinentes.

Lutheri ſectæ triginta quatuor.

Lutheri nempè ſectam eſſe circiter in trigintaquatuor ſectas diuiſam, ait Biedẽbachius in pſalmum 67. quæ ſe mutuùm editis libris oppugnant, præter eas, quæ in indocta plebe latent. Plura enim Lutheranorum deprehendes genera, ſi (vt ait Cleiuuitzius) ſupputes varias præſentis corporis Domini in Euchariſtia ſentẽtias. Alij enim adeſſe, alij ineſſe, alij ſubeſſe, alij eſſe cum pane, alij circa panem. Alij denique aliter nouum Lutheri figmentum efferunt.

Diuerſa Miſſæ celebratio apud Lutheranos.

His alias adde Lutheranorum ſectas, quæ ſuam, quam dicunt, Miſſam Euangelicam aliter atque aliter celebrant. Alij ſemilatinam, alij habitu laico, alij eccleſiaſtico. Aliter denique Vuittembergæ, aliter Norimbergæ, aliter per ducatum Vuirtembergenſem, aliter per Brandemburgenſem, aliter per Bauariam ſuperiorem.

Sunt & qui Eleuationem ſacræ Euchariſtiæ retineant, vt teſtatur Cleiuuitzius contra Heshuſium: ſunt & qui aboleuerunt hunc ritum, ait Heshuſius. Hactenus Lindanus.

Euchariſtię eleuatio apud quoſdã Lutheranos abolita.

PASTORICIDAE.

7.

PAſtoricidæ (eodem Lindano autore vbi ſuprà) ſunt, qui in Paſtorum Eccleſiæ aut Sacerdotum catholicorum necem coniurant: quorum ſcelere plurimi per Rynlandiam & Galliam periêre, iniecto in collum laqueo, in foſſam præcipitati & demerſi. De qua re vide Claudium Sanctium libro quem de templorum direptione edidit anno 1562. Sunt autem iſti ſecta Antilutherani & Anabaptiſtæ, ad tertiam nimirùm noſtri temporis Euangelicorum claſſem ſpectantes.

Paſtoricidarum ſcelus.

PATRICIANI.

8.

PAtriciani à Patricio quodam Romano (authore Philaſtrio) dicti ſũt. Quo verò tempore emerſerint, neq; ex Auguſtino, neque ex Philaſtrio conſtat, ſicut nec Paterniani, de quibus ſequẽti capite dicetur.

Dicebant autem ij, carnem hominis non à DEO, ſed à diabolo factam eſſe: idcoque eam contemnendam, & modis omnibus abijciendam decernebant: adeò quidem, vt (eodem Philaſtrio & Auguſtino teſtibus) vltrò ſibi mortem conſciſcere non dubitarẽt, quò vel ſic tandem carne carere poſſent.

Patricianorũ hęreſis.

Quæ hæreſis incarnationis Dominicę veritati prorſùs reluctatur ac repugnat. Si enim caro opus eſſet à dæmone conditum, vt aiunt, neutiquàm credere dignũ eſſet, filium Dei carnem humanam aſſumere voluiſſe. Ideò in concilio Braccarenſi cap. 1. Decretorum, ſic à Patribus defini-

Conciliũ Braccarẽſe.

finitum fuit: Si quis dicit, creationem vniuersæ carnis non opificium esse Dei, sed malorum Angelorum, sicut Manichæus & Priscillianus dixerunt, anathema sit. Et ideò ipsemet CHRISTVS DEI filius de dæmone ait: Venit enim princeps huius mundi, & in me non habet quicquam. Vndè Leo Papa huius nominis primus, epistola septuagesimaprima, in qua Priscillianistarum damnat errores, cap. 8. de hac re loquitur in hæc verba.

Leo Papa de Patricianorũ & horũ similiũ errore.

Octauum eorum est, plasmationem humanorum corporum diaboli dicere esse figmentum, & semina conceptionum, opere dæmonum in mulieris vtero figurari: proptereà resurrectionem carnis non esse credendam, quia concreatio corporis non sit congruens animæ dignitati. Quæ falsitas sine dubio opus diaboli est, & talia prodigia opinionum, figmenta sunt dæmonum, qui non in fœminarum ventribus formant homines, sed in hæreticorum cordibus tales fabricant errores. Quod immundissimũ virus de Manichææ impietatis specialiter fonte procedens, olìm fides catholica deprehendit atque damnauit. Hæc Leo Papa.

PATERNIANI.

9.

PAterniani à Paterno quodam appellati sunt. Dicuntur & alio nomine (vt author est Augustinus libro de hæresibus) Venustiani.

Paternianorum hæresis.

Hi in eundem ferè errorem impegerunt, quo Patriciani, nisi quòd totam hominis carnem vt illi, non damnârunt. Dicebant enim solùm inferiores partes humani corporis non à Deo, sed à diabolo factas esse. Quapropter omnium ex illis partibus (authore Diuo Augustino) flagitiorum licentiam sibi tribuentes, impurissimè viuebant. Contra quam hæresim dicit Eccl. siasticus, Deum de terra creâsse hominem, masculumque & fœminam fecisse: quibus posteà, vt est in Genesi, benedixit, dicens: Crescite & multiplicamini, & replete terram. Quibus verbis generationem præcepit, quæ per corporum coniunctionem fit, non per quascunque corporis partes, vt omnibus innotescit, sed per inferiores, in quibus potissima sexûs distinctio consistit. Ergò partes illas, quibus fit generatio, à Deo factas esse oportet, a quo generatio præcipitur.

Eccles. 17.

Gen. 2.

Rom. 6.

Quam sententiam diuus Paulus manifestius confirmat, cum inquit: Neque exhibeatis membra vestra arma iniquitatis peccato, sed exhibete vos ipsos Deo tanquam ex mortuis viuẽtes, & membra vestra, arma iustitiæ Deo. Cum itaque arma iustitiæ, corpus & eius membra Paulus appellet, cõuincitur indè, vt suapte natura malum non sit, cùm possit illud ad arma iustitiæ conuerti. Hæc ex Alphonso à Castro.

PATROPASSIANI.

10.

PAtropassiani (quemadmodùm supra in Noëtianis diximus) sunt qui Deum patrem passum fuisse asserunt: vtpotè qui in diuinis personarum numerum denegent, vnamque solùm esse in eis personam asserant, diuersis tamẽ nominibus appellatam. De quibus diuus Augustinus sermone secundo Dominicæ post festum Trinitatis, ità ait: Sabelliani, id est, Patropassiani, dicunt, quod vnus sit pater & filius: quoniam qui pater, ipse iridèm & filius est. Nam si aliter dixerimus, (inquiunt) diceremur deorum multicolæ. Emersit autem hæc hæresis sub Galieni Impera. & Stephani I. papæ temporibus, circa annum Domini 260.

Hæresis Patropassianorum vndè orta.

Istorum hæresis indè orta est, (vt ait Eusebius Cæsareensis lib. 10. histor. ecclesiastic. cap. 29. quòd distinguere nesciuerint illi inter personam & essentiam, vel (vt verbis Eusebij vtar) inter substantiam & subsistentem: cùm tamen latum sit inter illa discrimen. Substantia quidem aut essentia, aut natura, quo vocabulo Theologi scholastici magis vtuntur, est commune aliquid pluribus singularibus, in quo indiuidua singula conueniunt, & quod totum cuiuslibet singularis perfectionem explicat. Persona verò est singulare quoddam, vnumque numero,

Substantia quid.

Persona quid.

 meu-

mente & ratione præditum, à cæteris eiusdem naturæ indiuiduis singulari proprietate discretum: vt cùm dicis hominē in communi, naturam explicas humanā omnibus hominibus communem: communem dico, non re, sed sola vocis dictione: cùm verò dicis Petrum, Ioannem, Franciscum, personas nominas, quæ in illa natura humana conueniunt. Conueniunt, inquam, sola (vt dixi) vocis dictione, quia quilibet eorum dicitur & est verus homo. Aut si mauis, conueniunt in definitione explicante rei perfectionem, quæ in quolibet singulari reperitur. In Deo itaque substantia aut essentia est ipsa deitatis natura, quę totam deitatis perfectionem dicit. Persona verò, est singulare quoddam, in quo deitas existit, ab alio singulari realiter separatum, realiter inquam, non per naturam, sed per proprietatem personalem: vt, cùm dicimus Deum, substantiam explicamus naturæ diuinæ omnibus personis communem: Communem, inquam, non (vt diximus de homine) sola vocis dictione, sed verè & realiter communem. Cùm verò dicimus patrem, aut filium, aut spiritum sanctum: vnum singulare, aut vnam personā dicimus, in qua deitas subsistit. Cùm ergò hoc Trinitatis & vnitatis mysteriū tam altum sit, vt humanum & angelicū superet intellectum, hîc oportet captiuare intellectum nostrum in obsequium fidei. Quapropter superfluum est, immò ridiculum, rationibus & argumentis hoc agere, sed solis scripturarum testimonijs: quæ quoniam longum esset hîc recensere, lectorem remitto ad eiusdem rei explicationem, quæ fit ab Alphonso de Castro, libro, quem aduersùs hæreses edidit, quinto, cùm de DEO agit, hæresi quinta.

De his mentio fit apud Nicephorum libro nono, cap. 11. in ea fidei expositione, quam episcopi Orientales composuisse dicuntur, quam longiorem nominârunt, & Occidentalibus misisse, cùm per triennium de doctrina fidei inter se dissedissent. Eiusdem fidei expositionis verba sunt huiusmodi: Atque itidèm eredim⁹, eundem esse patrem & filium & spiritū sanctum, & vnius eiusdemque rei & personæ, tria hæc nomina impiè accipientes, meritò ab ecclesia proscribimus: quoniā patrem qui comprehendi nequeat, atque perpessioni obnoxius non sit, & comprehensibilem, & perpessioni obstrictū per inhumanationem cōstituunt. Tales sunt, qui Patropassiani apud Romanos, Sabelliani apud nos dicuntur. Siquidem nouimus, patrem quidem, qui miserit, in suo immutabilis diuinitatis statu permansisse: qui verò missus est, Christum inhumanationis œconomiam & munus obijsse. Hæc Nicephorus. De his vide plura in Noetianis, Sabellianis & Priscilliano. Patropassiani siue Sabelliani.

PATTALORINCHITÆ. 11.

Pattalorinchitæ à πάτταλος græca dictione, quæ Latinè palus dicitur, & ῥύγχος, id est, nasus, appellantur. Cōstat ergò, ideò dictos esse Pattalorinchitas, quòd veluti palum vel digitū in modum pali, naribus suis vel labijs superponerent.

Adeò enim isti silentio studebant, (quemadmodùm diuus Augustinus lib. de hæresibus asserit) vt non aliæ rei quā taciturnitati vacarent: hac in re se prophetas imitari dicentes, proptereà quòd Dauid propheta Dominum orans, dixisset: Pone Domine custodiam ori meo, & ostium circunstantiæ labijs meis. Nam quia ieiunijs beati prophetæ vacantes, silentium sæpius accommodabant, indè hoc isti vsurpantes, æstimabant obseruandum. Pattalorinchitarū hæresis. Psal. 144.

Ex quo quidem patet, hanc vocem apud Philastrium esse corruptam atque deprauatam per librariorum lapsum vel ignorantiam. Hi enim apud eundem Passalorinchitæ, cùm Pattalorinchitæ dici debuissent, appellantur. Cur autem per palum, digitum significare maluerint, à quibus hoc nomen compositum est, nescio, cùm Dactylorinchitæ multò euidentiùs appellari debuissent, vt dicit Augustinus lib. de hæresibus, quàm Pattalorinchitæ. Dactylorinchitę potiùs quàm Pattalorinchitæ.

Quo autem tempore hæc hæresis inceperit, aut quis illius fuerit inuentor, nec Philastrius, nec Augustinus expressit.

Quan-

Pattalorinchitarū hæresis refutatio.

Quantum verò ad hanc ipsam hæresim attinet, hi Pattalorinchitæ magis mihi videntur Pythagoricam sequi vanitatem, quàm prophetarum sapientiam & pietatem. Nam illud prophetæ Dauidis, quod ex psalmis citauimus, minimè illis suffragatur. Non enim (vt verbis vtar Alphonsi a Castro) petit propheta in custodiam labiorum suorum murum, sed ostium. Pone (inquit Psalmista) custodiam ori meo, & ostium circunstantiæ labijs meis. Non dixit murum, quoniam si eum petiuisset, omnem videretur loquendi facultatem à se abiecisse. Sed dixit ostium, & non qualecunque, sed circunstantiæ, quod videlicet loco & tẽpore aperiri valeat. Quibus verbis solùm moderatam atque temperatam petiuit loquutionem, & non perpetuum silentium: vt videlicet cùm tacendum esset, taceret: cum loquendum foret, loqueretur. Est enim tempus loquẽdi, & tempus tacendi. Nam si taciturnitas esset semper commendatione digna, nunquàm Esaias ægrè tulisset ac deplorâsset obseruatum à se silentium, cùm inquit: Væ mihi, quia tacui. Hæc Alphonsus à Castro.

Eccles.3.

Esa.6.

PAVLVS SAMOSAtenus *Antiochenus episcopus.*

12.

Paulianistæ.

PAulus Samosatenus, à quo Paulianistæ seu Pauliani hæretici dicti sunt, Syrus natione, homo multæ quidem arrogantiæ, sed nullius propè sapientiæ, Artemonis & Ebionitarum hæresim reuocauit, Aureliani Cæsaris, & Felicis 1. papæ temporibus, circa annum Domini 273.

Pauli Samosateni errores.

1. Hic psalmos cantari solitos vetuit, hisq; alios suffecit, quos in suam ipse laudem conscripserat.

2. Negabat, Dei filium è cælis descendisse, sed in vtero virginis initium habuisse, quemadmodum Diuus testatur Augustinus in catalogo hæreticorum. Sed hæc hæresis cum suo authore, Antiochiæ omnium episcoporum suffragijs damnatur, anno 274.

3. Docebat item, teste Philastrio, Christum Deum Dei filium non substantiuũ ac personalem, & sempiternum esse cum patre: sed prolatiuum tantùm, id est, quasi aërem quendam esse, non autem personã viuam & sempiternam cum sempiterno patre credendam.

4. Prædicabat ergò, Christum fuisse quidem hominem iustum, non autem Deum verum, Iudæum potiùs hic præ se ferens, quàm Christianum hominem.

5. Vndè & circuncisionem obseruandã docebat: adeò quidem delirus, vt, teste Philastrio, Zenobiam quandam reginam in Oriente tunc temporis ipse iudaizare docuerit.

6. Hi deniquè (vt habetur 1. quæst. 1. cap. Paulianistæ) in nomine Trinitatis minimè baptizabant. Quapropter in Niceno concilio præceptum fuit, vt cùm aliqui ex illis ad ecclesiam redirent, rebaptizarentur, quòd veram baptismi formam non tenerent, atque ideò nec verum baptisma. Quali autem forma vterentur, non meminerunt nec Philastrius, nec Augustinus.

De Paulo verò Samosateno Nicephorus lib. 6. cap. 27. scribit in hunc modum: Eodem, inquit, tempore (nimirùm quo Sabellius suam hæresim instituit, sub imperio videlicet Aureliani Imperatoris) Demetriano episcopo Antiochiæ defuncto, Paulus Samosatenus thronum eius accepit, quum Zenobia eius loci regnum obtineret. Persæ enim, Romanis victis, administrationem ei Syriæ & Phœniciæ tradiderant. Paulus porrò iste, curare eam in religione Iudaizantem volens, plurimũque operæ & curæ in ea rectè instituenda atque conuertenda ponens, in Artemonis hæresim impegit. Nimis enim humilia atq; humi serpentia de Christo docuit. Communem quippe hominem natura fuisse, neque quicquam præcipuum præ nobis habuisse, & diuinæ substantiæ expertem extitisse, atque in eo perindè atquè in propheta filium Dei inhabitâsse, & rursùm ab eo discessisse, nonnullaq; hisce similia contra ecclesiasticam doctrinam censuit.

Pauli Samosateni hæresis.

Quod vbi tum ecclesiarum pastores cognouerunt, non despiciendam serpentem iam tantam contagionem iudicârũt:

præcipuè quum piaculum id, domicilium & tanquam adiurticem, tam magnam na ctum esset vrbem. Atque Dionysius quidem Alexandrinus, vir celebris, propter ætatem affectam, & grauem imbecillitatem, proficisci eo distulit. Literis autem & ipsum ad officium est cohortatus, & eos, qui ad eum confluebant, ad ardorem & æmulationem veræ pietatis exacuit, iudiciumque suum & sententiam de proposita quæstione ad eos misit. Reliqui verò ecclesiarum antistites, veluti ad vastantem & perniciosam feram conficiendam, Antiochiam vndiquaque, alius post alium, congregabantur, resplendentes enses & cuspides, vera ecclesiæ dogmata, præ se ferentes. Eorum primi nominis & maximè celebres, sicut stellæ radiantes præfulgebant, Gregorius magnus ille, miraculis edendis decantatus: & Athenodorus, sententijs, verbis, & factis, fraternè illi coniunctus: Ponticarum ecclesiarum episcopi, Firmilianus Cæsareæ Cappadocum antistes, vir præclarus, & vtriusque generis literarum summè doctus: Helenus metropolis Tarsi Cilicum episcopus: prætereà Nicomas Iconij, Hymenæus Hierosolymorum, & Cæsareæ Palæstinæ Theotecnus, episcopi. Maximus insuper, qui fratribus Bostræ præfuit: Theophilus, Proclus, Heleanus, Paulus, Babylianus, Protogenes, Hierax, Eutychius, Theodorus, Malchion, & Lucius, diuersarum ecclesiarum præfecti. Hi omnes, & alij quamplurimi, vnà cum presbyteris & diaconis, in eam quam diximus ciuitatem conuenerunt.

Dionysius Alexandrinus Pauli hæresim oppugnat.

Episcopi Antiochiæ aduersùs Paulum Samosatenū cōgregati.

Quum igitur in vnum congregati essent, sæpè multumque sermones conserebantur, & in quolibet consessu, quæstiones plures proponebantur. Ibi Paulus obumbrare, & quantum posset, hæresim suam tegere & occultare laborabat. Illis autem illud maximè studio fuit, vt illa proferretur, & tanta in Christum blasphemia omnibus propalam nota fieret. Quapropter suadendo primùm & consulendo, conati sunt Paulum à concepta opinione abducere, & in contrariam sententiam pertrahere. At quum ille iuramento interposito, apertè errori ei renunciaret, neque se quippiam eiusmodi sentire, sed Apostolicis finibus & doctrinis adhærere, eisque insistere confirmaret: tum quidem illi communem seruatorem Deum de ecclesiarum consensu & concordia quum laudibus concelebrâssent, Synodum soluerunt, & pro se quisque ad greges suos redierunt.

Samosatenus orthoxum se esse iurat.

Conuētus episcoporū soluitur.

Sed enim temporis processu, quum rursum vbique fama spargeretur de Paulo, qui ita a veræ fidei professione degenerans defeciuisset, celeberrimi illi viri ne tum quidem statim ad illum debellandum sunt progressi, sed literis scriptis vulnus eius curare sunt conati, lethalem se eo modo doctrinam oppressuros esse opinati. Dionysius equidem epistolam dedit, authorem erroris eius ne alloquutione quidem dignans, sed populum ecclesiæ Antiochenæ instruens tantùm & confirmans. Firmilianus autem Cappadox Antiochiam venit: sed statim dolo ab ea repulsus, resipiscentiam & conuersionem denuò pollicente, indè decessit. Posteà verò quum rursùs cum eo congredi deberet, vt qui toties Deum negantis audaciæ eius periculum fecisset, è vita excessit. Quo tempore etiàm Dionysius Alexandrinus est mortuus, duodecimo videlicet Galieni imperantis anno, quum quidem decem et septem annis rem ecclesiasticam administrâsset. Atque eius successor Alexandriæ Maximius fuit.

Samosatenus in errore relapsus.

Processus cōtra hæreticum legitimus.

Cæterùm quum Galienus quindecim iam annis rerum potitus esset, Claudius ei successit, qui biennium tantùm imperio administrato, Aureliano id reliquit: sub quo vltimus est contra Samosatenum, quamplurimis episcopis confluentibus, conuentus peractus. Postquàm enim illi multa admonendo, cohortationes adhibendo, & priorum admonitionum atque conuentorum pacta in memoriam reuocando, in inficiatione eum persistere viderunt, & accusatores eum confutaturi institerunt, concilium est coactum. Hîc Malchion quidam, qui prius Antiochiæ Sophisticæ scholæ græcarum disciplinarum præerat, & posteà propter egregiam eius in CHRISTVM fidem, singularemque virtutem, ad digni-

Vltimus episcoporū aduersùs Paulum Samosatenū conuētus.

Malchion presbyter Paulum redarguit.

gnitatem presbyterij euectus fuerat, cum eo in publico colloquio congressus, celeribus notarijs, qui verba omnia chartis exciperent, dispositis, illum conuicit: & receptum latentemque eius sensum fraudulentia seductione plenum, ità in lucem protulit, vt cum alij quoque manifestò deprehenderent. Itaque aliena opinari atque docere conuictus, & vt hæresis dux & author, à catholica & vniuersali, quæ sub cælo est, ecclesia, proscriptus, non solùm fideli cleri ordine motus, sed etiàm ecclesia est electus: & Domnus pro eo ecclesiæ Antiochenæ gubernacula suscepit.

Paulus excommunicatus. Domnus episcopus Antiochenus.

Sed enim quum Paulus contrà niteretur, ecclesiæq; administrationem retinere conaretur, & in Synodi decreto acquiescere nollet, audacia eius ad Aurelianum tum imperantem, est delata. Is sanctissimè de ea re constituit, eis scilicet episcopatum mandari iubens, quos Italici & Romani episcopi literis suis comprobâssent. Etiamsi enim dæmonum cultui deditus esset, tum tamen quod iustum esset iudicauit, vt, qui in fidei professione consentientibus responsaret, decretumque eorum contemneret, ab illorum sodalitate & collegio resecaretur. Ità Paulus ab ecclesia, non tantùm à sacra & ecclesiastica, verùm etiàm à prophana & mundana potestate turpiter est pulsus. Aurelianus autem, tum quidem tam æquum se erga nos præbuit.

Romani episcopi prærogatiua. Euseb. li. 7. cap. 30.

Procedente verò, vnà cum tempore imperio eius, vt alio in nos esset animo, à quibusdam persuadebatur: paulatimque vt & ipse persequutionem aduersùs Christianos moueret, incitabatur. Etiam non minimus rumor de ea passim increbrescebat. Quumque vix tandem suadentibus cederet, & subscribere literis eis, quæ contra veram pietatem editæ fuerant, deberet, derepentè diuina affuit vindicta, quæ vnà cum ipso cubito improbi scribæ manus inhibuit: omnibus satis declarans, non semper eis, qui in nos commouentur, facile esse aduersùs ecclesias eius, quod constituerint, perficere, nisi illa arcano occultoque iudicio, quo ei visum est tempore, explorationis, castigationis, & conuersionis nostræ gratia, id permiserit.

Aurelian' & ipse persequutionē cōtra Christianos mo litur.

Aureliani cœptū Deus inhibuit, qui tēpore suo casti gari suos permittit.

Porrò Samosateno ad eum modum reiecto, ecclesiarum pastores conuenientes ad Dionysium Romanum & Maximinum Alexandrinum episcopos, communem conscripserunt epistolam, eamq; ad omnia terræ loca miserunt: in qua plenissimè Synodi acta, videlicet eximium studium suum, & Pauli morum improbitatem, disputationesque & confutationes publicas, atq; impuram impudicamq; hominis vitam exposuerunt. Vndè pauca quædam huc afferre placuit. Et alia quidem prætermittam: quæ verò mores eius, veluti in columnam incisa, declarant, percurram.

Ea sic habent: Postquàm à canone & regula sinceræ doctrinæ digressus, ad illegitima & adulterina dogmata desciuit, nihil opus est actiones eius extra Ecclesiam recensere: neque, quum prius pauper fuerit & mendicus, (quippe cui neque à parentibus patrimonium aliquod creuisset, neque arte aut studio quopiam quicquam parâsset) quòd ad immensas opes, per fraudes iniquissimas & sacrilegas peruenerit: neque etiam quæ fratres excutiens exegerit, præmia ab eis, quos iniuria affecit, capiens, & mercede se eis opem laturum pollicens, quos tamen ipsos fefellit: frustraque vberes fructus percipiens, ex propensione & promptitudine eorum, qui negocijs impliciti, eo nomine illi dederunt, vt molestia litium defungerentur, prouentum atque vectigal, Dei cultum esse ducens: neque vt ille superbierit, sublatusque fuerit mundanis dignitatibus, Ducenarius potiùs quam Episcopus vocari volens: neque vt per forum superbè incesserit, simulque & epistolas legerit & dictauerit, cum satellitio publicitùs ingrediens, magno numero his præcedentibus, illis sequentibus: vel vt propter fastum & arrogantiam cordis eius, fidem odio habuerit & execratus sit. Non etiàm in ecclesiasticis conuentibus monstrosam eius superbiam, quam aucupatione famæ & gloriæ & oculorum præstigijs, fucorumque medi-

De improbis Samosateni moribus.

Temporibus nostris Ducenarijs pares esse videntur apud Reges & Principes, Cancellarij. Sēsibus hęc imis, res est non parua, repone: &

Scribitur episcopus superbus, vanus, & planè secularis.

durationc est molitus: quibus rebus simpliciorum animas conterruit, & consternatione impleuit, gradum quidem & thronum altiorem sibi constituens, non vt Christi discipulus, secretum verò, sicuti mundi Principes, & habens & nominans (vnde Secretarij & a Secretis dicuntur) subindeque femur manu pulsans, & suggestum pedibus quatiens. Quòd si qui hæc non laudarent, & quod in theatris fieri solet, fasciarum tenuium iactatione & concussione non applauderent, quive nô acclamarent, atque idem, vt qui circa ipsum stabant factionis eius, exilirent, ab eis sibi iniuriam fieri putabat. Sic enim & viri & mulieres concionantem indecorè admodum audiebant. Atque in eos, qui, vt in domo Dei, statu corporis ad grauem decentemque habitum composito sedetent, acerbiùs eum contumelia inuehebatur. Doctores etiam & enarratores verbi, qui ex hac vita migrassent, petulanter proscindebat. Grauis & molestus in publico, & magnifica de seipso prædicans, non vt episcopus, sed vt sophista & impostor.

Psalmis porrò de Domino nostro Iesu CHRISTO abrogatis, tanquàm recentibus & à recentioribus compositis, in media ecclesia, magno die Paschæ de seipso mulierculas laudes cantare instituebat, quas nemo sine horrore audiuerit. Quemadmodum etiàm, vt de se pro concione ad populum dicerent, ex finitimis agris & oppidis, per assentationem sibi adulantes episcopos & presbyteros summisit atque disposuit.

Hæresis Samosateni impia.

1. Filium quidem Dei, non vult nobiscum profiteri è Cælo descendisse.

2. Non minùs verò etiam alicubi dicit IESVM CHRISTVM è terra ortum habuisse.

Qui autem in populo psalmis & laudibus impium hunc hominem celebrant, angelum eum & magistrum ad se è cælo descendisse canunt. Et hæc ille superbissimus non prohibet, sed ea canentibus adest?

Quid autem mulieres eius subintroductas, (vt Antiocheni nominant) quid eius presbyteros & Diaconos, quibus & hoc delictum, & alia immedicabilia peccata permittit, eaque cum illis celat, conscius sibi eorum, & simul illos de eis arguens, vt sibi obnoxios habeat, dicamus? Quibus in rebus, verbis simul & factis eis est iniurius, quòd accusare eum, sibijpsis timentes, non audeant. Sed eos ille quoque collocupleauit. Quapropter ab eis, qui talia consectantur, amatur, & in admiratione habetur. Quid hæc, inquam, scribamus?

Ordo Episcopalis & sacerdotalis omniû bonorum operum ex emplo multitudini esse debet.

Scimus autem, dilecti, episcopum & sacerdotalem ordinem omnem, multitudini exemplo esse debere bonorum operum omnium. Nec illud quidem ignoramus, perquam multos, qui sibi mulieres subintroduxissent, grauiter lapsos esse: multos in fœdam suspicionem peruenisse. Atque vt concedamus vnum aliquem in tali re nihil turpe atq; impudicum committere: suspicionem tamen, quæ ex eiusmodi côuictu nascitur, vitare oportet, nè quem offendat, aut ad imitationem malæ consuetudinis incitet. Quomodò nanq; alium obiurgabit vel instituet, vt videat nè frequenter cum muliere conueniens labatur, sicuti scriptum est: qui vnam quidem iam repudiârit, duas autem ætate florentes & forma præstantes apud se foueat, atque etiàm, si quopiam eat, secum ducat lasciuiens, atq; dilicijs diffluens? Cuius rei gratia pij omnes secum grauiter suspirant & lugent. Adeò autem impotentem eius tyrannidem reformidârunt, vt nullus accusare eum auderet.

Atque hæc quidem, sicuti diximus, quisquam emendauerit in viro qui catholicæ esset sententiæ, & ordini nostro connumeraretur. In eo verò, qui tacenda enûciauerit, mysteriumq; prodiderit, & detestandam hæresim Artemonis (cur enim tandem parentem eius non ostendimus?) producendo iactarit, non oportet rationem talium delictorum requirere.

Artemonis qui ab Eusebio Artemas dicitur lib. 7. c. 30. hęresim Samosatenus renouauit.

Deinde in fine epistolæ, epilogi loco hæc adijciunt: Quapropter quum is tantoperè DEO repugnaret, nec cedere vellet: ea nobis est imposita necessitas, vt homine isto excommunicato, alium pro eo, non sine DEI, sicuti persuasum habemus, prouidentia, Ecclesiæ Catholicæ

licæ præficeremus: beati Demetriani, qui ecclesiam eam ante hunc præclarè administrauit, filium Domnū, omnibus episcopalibus donis ornatum. Hoc ideò vobis scripsimus, vt ad eum communionis literas detis, & rursùm ab eo accipiatis. Samosatenus autem ad Artemonem epistolas scribat, & cum eo etiàm, qui Artemonis sententiam probant, communicent. Res Samosateni sic se habuerunt. Hactenus Nicephorus. De hac hæresi vide supra in Artemone. Fuerunt autem, qui hac etiam nostra tempestate Pauli Samosateni renouarunt hæresim, quos Samosatenicos appellat Staphylus de Lutheranorum inter se concordia: vtpote qui negant apud Ioannem hanc vocem, ὁ λόγος, personam diuinæ Trinitatis significare. Ità sentire, inquit, Matthiam Illyricum testatur & scribit schola VVittenbergensis. Est etiàm in Silesiæ oppidulo Zary alius quidam Matthias, parochus eius loci, qui palàm negat Trinitatem esse. Item in Bohemiæ oppido Czeslauu, quidam pari furoris studio in Sanctam Trinitatem debacchatus est, dum esset in montibus Guttnis, & alij alibì non paucis in locis. Resq; eò dementiæ peruenit, imò ad hoc furoris euasit, vt sanctam Trinitatem vocent tricipitem Cerberum. Sunt alij, qui vnitatem Dei negant, & esse tres deos affirmant. Ità palàm quidam docuit in Prussia. Hæc Staphylus.

Proh scelus inter Christianos.

PAVPERES DE LVgduno. 13.

Pauperes de Lugduno, qui & VValdenses, à VValdone quodam ciue Lugdunēsi, qui eorum fuit author, nuncupati, emerserunt Friderici huius nominis primi Imperatoris Germani, & Alexandri tertij, summi Romanorum Pontificis temporibus, circa annum Domini 1160. Hic Vualdo (teste Aenea Syluio, libro de origine Bohemorum, Capite trigesimo quinto) cùm diues admodùm esset, operibus relictis, pauperibusque erogatis, Euangelicam paupertatem se seruaturum prætendit, multos interìm sub hoc velamine impios errores adumbrans. Nam cùm idiota esset, quosdam libros vulgari ac materna lingua cum quibusdam sanctorum dictis ac testimonijs sibi conscribi fecit: quos libros nō sanè intelligens, suo inflatus spiritu, Apostoli officium prædicando vsurpauit. Cùm itaque multos sibi aggregasset discipulos & asseclas, pessimos errores disseminare aggressus est, ecclesiæ prælatos & clerum aspernando. Monitus autē respondit, obedire Deo magìs oportere, quàm hominibus. Cumque obduratus in sua persisteret opinione, velutì hæreticus & contumax, anathematis vinculo innodatus, patria propellitur. Quæ res in laqueum & scandalum magnum facta est simplicibus. Quæ fatuitas multis adhuc in locis vigorem obtinet. Vbì quidem animaduertēdum venit, fidem Catholicam olìm per potētes principes, per argutos philosophos, per subtiles hæreticos impugnatam, diebus autem istis per vilissimos idiotas & laicos pauperrimos tribulatam fuisse. Eorum autem hæreses in concilio generali Romæ habito damnatæ fuerunt, circa annum Domini 1170. Sunt autem huiusmodi:

Vualdonis vita ex Aenea Syluio.

Pauperum de Lugduno errores.

1. Asserunt primò, nullo pacto oleum sacrum in Baptismo debere misceri. Baptismus

2. Pro hæreticorum solita temeritate atque impietate, cunctas benedictiones, quas fecit ecclesia dicitve super vinum, panem, aquam, oleum, sal, ceram, incensum, arbores oliuarum & palmarum, vestes ecclesiasticas, calices, cœmeteria & alia huiusmodi, irrident atque subsannant, illas nullius esse momenti asserentes. Benedictio.

3. Dicunt, frustrà tempus teri in cantibus Ecclesiasticis, & horis canonicis dicendis. Cantus.

4. Tempore Quadragesimæ carnem & oua, & reliqua prohibita commedūt, dicentes, hac in re nullum subesse peccatum: quin etiàm ecclesiam non posse talem ciborum abstinentiam præcipere, dicuntque in ea abstinentia nullum inesse meritum. Cibus.

5. Dicunt etiàm, vrēte carnis libidine, omnem carnalem commixtionem tam inter viros, quàm inter fœminas, esse licitam. Coitus.

Confessio. 6. Auricularem cõfessionem prorsùs tollunt, eam necessariam esse negantes.

Confirmatio. 7. Docent, Confirmationem non esse sacramentum.

Ecclesia. 8. Obedientiam non esse præstandam summo Põtifici, aut alijs quibusuis prælatis ecclesiæ.

9. Sacerdotes, pauperes esse debere, & sola contentos eleemosyna.

Episcopus. 10. Dicunt etiàm, inter sacerdotes nullum fore discrimen.

11 Et quòd non dignitas, sed vitæ meritum efficiat presbyterum potiorem.

Eucharistia. 12. Sine consueta Ecclesiæ forma (vt Guido Carmelita capite 9. de hæresibus VValdensium ait) qua Christus consecraturus, nobis consecrãdi modũ tradidit, Eucharistiæ sacramentum conficiunt: sed septiès dicendo PATER NOSTER, & benedicendo panem & vinũ, se consecrare asserunt.

13 Dicunt rursùs, hoc sacramentum, in die cœnæ Domini, feria scilicet quinta maioris hebdomadæ confectum, esse præstantioris virtutis & efficaciæ, quàm alio quolibet die consecratum. Quapropter (vt Guido Carmelita asserit) nulla alia die anni, quàm in die Cœnæ illud conficiunt, illoq; die confectum per totum annum conseruãt, vt indè infirmis ministretur. Hoc itidèm Græcis impingit idem Guido, vt suprà diximus.

Ieiunium. 14. Non solùm ciborum delectum damnant, sed etiam in ieiunio nullum esse meritum prædicãt, in sui erroris confirmationem illud diui Pauli, malè ab eis intellectum, detorquentes: Corporis exercitatio ad modicum vtilis est. 1. Tim. 4.

Imago. 15. Docent, imagines esse tollendas ab Ecclesia, idololatriam esse dicẽtes imagines in tẽplis habere, siue illæ sint Christi, siue alicuiuscunquè diuis.

Indulgentiæ. 16 Indulgentias, quas Pontifices peccatoribus largiuntur & præstant, illis videlicet pœnam condonando, ad cuius tolerantiam peccator obligatur etiàm remissa culpa, contemnũt atque irrident. Asserunt nanq;, Papam nullam prorsùs habere potestatem indulgentias concedendi: quas si concesserit, dicunt nullius esse virtutis.

Iudex. 17. Docẽt, nullum iudicem posse damnare aliquem hominem ad vllũ supplicium aut pœnam. Hoc nempe est sceleratis hominibus propriũ, vt semper suis sceleribus optent impunitatem, quò liberiùs & securiùs, quæ voluerint, scelera perpetrare valeant. In cuius erroris sui testimonium, illud adferunt: Nolite iudicare. & non iudicabimini. Matth. 7.

Iuramentum. 18. Afferunt, quodcunque iuramẽtum esse Christianis interdictum: sic, vt nusquàm, etiàm coram iudice, extorquẽdæ veritatis causa ad id aliquem adigente, iurare liceat.

Labor. 19 Dicunt, virum perfectum non debere manibus laborare, etiàm sustentandæ vitæ causa.

Miracula. 20. Sentiunt nulla vera miracula fieri in Ecclesia. Ex quo licet colligere, quanta fuerit illorum dementia & sacrarum literarum inscitia, cùm sint tam multa scripturę sacræ testimonia ad miraculorum confirmationem. VValdenses nanque, sicut suprà diximus, homines prorsùs idiotæ & ignorãtes extiterunt: quapropter hinc cõijcere licet, eos ignorâsse quid sit miraculum, quum sit res insolita supra naturæ potentiam operata.

Monachatus. 21. Dicunt, mendicantium religiones, fuisse malorũ dęmonum inuentionem.

Obedientia. 22. Omnem Ecclesiæ potestatem & ordinem tollere volebãt, dicentes non esse obediendum Romano Pontifici, aut alijs ecclesiæ prælatis.

Peccatum. 23. Asserunt, nullum capitale peccatum esse tolerandum, etiamsi vitandi quantũuis maioris mali gratia permittatur.

Papa. 24. Docent, omnes presbyteros esse pares, neque vnum esse alio potestate superiorem: hac ratione non solùm Papæ authoritatem imminuere, sed etiàm illum à sua sede deijcere, omnemq; quam à Deo in terris recepit potestatem, illi adimere contendentes.

Potestas. 25. Asserunt item, omnem potestatem tam laicalem, quàm ecclesiasticã amitti per peccatum mortale: ideoque non esse parendum illi, qui mortalis culpæ reus sit: dicentes, huiusmodi hominem non posse ecclesiastica neque sęculari dignitate potiri.

Prædicatio. 26. Docent, liberam esse cuiq; Christiano verbi Dei prædicationem: adeò quidem,

dem, vt, quātumuis fuerit alicui à superiore suo inhibitum nè id agat, illum tamen liberè posse concionari, & ad populum verba facere.

Purgatorium. 27. Docent rursùs, nullum esse purgatorium locū, in quo animæ ab hac luce migrantes, purgētur à sordibus, quas in corpore contraxerant, antequam in æterna tabernacula recipi mereantur.

Sacerdotium. 28. Dicunt, sacerdotem consecrādi potestatem amittere, si peccatum mortale commiserit: omnem verò hominem iustum suæ factionis posse consecrare corpus Domini, etiàm si laicus ille fuerit. Si verò in peccatū lapsus fuerit, eum perdere illam potestatem.

Sancti. 29. Omniū sanctorum festa ab ecclesia auferre conantur, cùm aiunt, sanctos non esse ab hominibus honorandos, colendos, aut inuocandos: quò vel sic tandèm homines hîc viuentes, sanctorum, qui in cælis sunt, & diuino cōspectu fruuntur, defraudent auxilijs.

Sepultura. 30. Asserunt, nihil interesse, quacunque tellure corpora humana sepeliātur, siue locus sit sacer, siue non.

Vnctio extrema. 31. Extremam denique vnctionem, inter ecclesiæ sacramenta non admittunt.

Ecclesia. 32. Dicunt etiàm, tempore Syluestri Papæ ecclesiam defecisse: ideoq; nullum, quantumuis probum & iustum, saluari posse fidem ecclesię Romanæ tenendo.

Defuncti. 33. Item Missas & eleemosynas, orationes, & suffragia pro defunctis, nihil prodesse.

Oratio. 34. Postremò nullas admittunt orandi formulas, excepta oratione Dominica, PATER NOSTER: omnes intereà ferè sanctiões Romanæ Ecclesiæ ceu inutiles & superstitiosas tollentes.

Reliquos horum impiorum hominū errores, vide in Valdensibus, & apud Aeneam Syluium in de origine Bohemorum cap. 35.

PELAGIVS.

14.

PElagius (à quo Pelagiani hæretici, qui & Cælestiani à Cælestio quodam monacho eiusdem Pelagij coæuo & assectatore, sunt appellati) professione monachus, sed diuinæ gratiæ hostis ac oppugnator acerrimus, ex magna Britannia oriundus fuit. Is cùm in partibus Orientis in Syria videlicet Palæstinæ monachatū induisset, & (vt autor est diuus Hieronymus) à quibusdā Catholicis ad episcopalia munera obeūda esset perductus, tandèm in patriam reuersus, suis erroribus vndique respersis, Britannicam insulam eisdem quoq; infecit: idque Archadij Imperatoris, ac Innocentij huius nominis primi summi Romanorū Pontificis temporibus, circa annum Domini 405. Pelagij vita.

Quum autem Angli hac de causa fauorem & auxilium implorâssent à Gallicanis episcopis, eò quod apud eos clarior, quàm apud reliquas totius orbis nationes foret doctrina, Germanum (vt inquit Beda libro de ratiōe temporum) & Lupum episcopos & fratres, & Catholicæ fidei egregios defensores, virtutisq; eximios athletas & concertatores, doctrinā vita ipsa exornantes, ad eos Galli miserunt: qui antistites eam insulam ab hæresi Pelagiana tandèm expurgârunt, eam in fide & verbo veritatis, & miraculorum signis atque portentis confirmantes. Aduersùs hunc Pelagium duo fuêre celebrata concilia, Carthaginense primum, alterum Mileuitanum. Germanus & Lupus episcopi fratres, Britanniam insulam à Pelagiana hæresi repurgant.

1. Liberum arbitrium diuinæ gratiæ anteponēs, docebat nō ex misericordia Dei propter Christū sine nostro merito nos iustificari, sed ex proprijs operibus & virtutibus naturalibus veram ac solidam coram Deo iustitiam parari, & remissionem contingere peccatorum non ex fide Christi, sed nostris conatibus. Pelagij hæreses.

2. Dicebat item Pelagius (vt idem ait Augustinus lib. de hæresibus ad Quoduultdeum) quòd Adam moriturus erat etiamsi non peccâsset, & quòd non ex culpa de merito, sed ex conditione naturæ mortuus est.

3. Asserit rursùs, pueros non egere Baptismo ad delectionem peccati originalis, quia videlicet negat pueros ante baptismum vllum peccatum originale habere, vt idem testatur Augustinus lib. de hæresibus, cap. 88.

4. Dicit etiam, vitam iustorum in hoc seculo nullū habere peccatum, tanquàm

si is, qui semel iustus est, iam amplius peccare non possit.

5. Docet item, liberum hominis arbitrium post receptã baptismatis gratiam non posse amplius peccare.

6. Asserit, orationes, quas facit Ecclesia pro infidelibus & alijs peccatoribus, vt conuertantur, siue pro fidelibus, vt perseuerent, frustrà fieri: quòd ad illa omnia sufficere dicat nostri arbitrij liberam potestatem, & ità non opus esse à Deo petere, quæ nosipsi consequi possumus.

Vincẽtius Lirinensis, de ritibus hæreticorum. De Pelagio verò sic scribit Vincẽtius Lirinensis: Prophanas (inquit Paulus) vocum nouitates deuita: quas recipere atque sectari nunquàm Catholicorum, semper verò hæreticorum fuit. Et reuera, quæ vnquàm hæresis, nisi sub certo nomine, certo loco, certo tempore ebulliuit? Quis vnquàm hæreses instituit, nisi qui se priùs ab Ecclesiæ Catholicæ vniuersitatis & antiquitatis cõsensione discreuerit? Quod ita esse, luce clariùs exempla demonstrant. Quis enim vnquàm ante prophanũ illum Pelagium, tantam virtutem liberi præsumpsit arbitrij, vt ad hoc in bonis rebus per actus singulos adiuuandum, necessariam Dei gratiam non putaret? Quis ante prodigiosum discipulum eius Cælestium, reatu præuaricationis Adæ omne genus humanũ negauit adstrictum? Hæc ille.

Pelagianismus hac nostra tempestate renouatus. De his porrò qui hac nostra ætate Pelagianismũ renouant, Lindanus sui Dubitantij dialogo secũdo, loquitur in hũc modum: Pelagius, inquit, Christianæ gratiæ hostis suum diù coxit monachali sub pallio venenũ, quod varijs patrum concilijs etsi fuerit damnatum, tamen nunc quoque à Lutheri discipulis in lucem renouatum, Euangelij titulo recrudescit in Saxonia. Ioannes enim Pfeffin-

Ioannes Pfeffingerus. gerus pastor Lipsensis, vnà cum schola Lipsensi, docent, hominem naturalibus liberi arbitrij viribus sese ad gratiam disponere ac præparare posse, vt ipsi sanctus infundatur spiritus. Sic enim definiuisse

Ità quoq; Staphylus lib. de Lutheranorũ inter se cõcordia. publica disputatione de libero arbitrio ait Nicolaus Amsdorffius Confessione puræ doctrinę. Homo suis (inquit) naturalibus viribus verbo assentiri, promissionem apprehendere, & spiritui sancto non repugnare potest.

Heshusius quoq; defensione contra Caluinum, docet, non solùm Lipsenses, sed & VVittenbergenses Theologos palàm adserere synergiam & cooperationem humanæ volũtatis in conuersione, qua homini non renato tribuitur facultas se applicandi ad gratiam, & verbo Dei ex sese assentiendi. Isti & suum edidère INTERIM, quo veterem Lutheranismum mirificè interpolàrunt. Illyricus Melanchthonem quoque huius insimulat erroris, libro quem lingua Germanica inscripsit BERICHT. Hæc Lindanus.

Et Fridericus Staphylus in Apologia de Lutheranorũ inter se concordia: Noui Pelagiani, inquit, huius nostri seculi sunt, qui dicunt, nõ esse in paruulis peccatum originale, sed esse morbum quẽdam non morte damnandum. Ità Zuinglius in libello de Baptismo contra Vrbanum Regium. Item quò Numa, Cato, Scipio, & similes præstantes viri ethnici, quãuis caruerint vera fide venturi Christi, saluos tamen factos virtute legis naturæ. Idem Zuinglius ibidem, & Lutherus Zuinglianis hoc exprobrans in vltima sua Confessione de Cœna Domini. Hæc Staphylus.

De his quoque Hosius de sacramẽto Baptismi loquitur in hunc modum: Et omnibus ecclesiæ sacramentis nullũ est ęquè cunctis necessarium, atque Baptismus, sine quo aut eius voto nihil est qđ quisquam salutem se cõsequi posse speret. Clara enim sunt & aperta Christi verba, dicentis: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, non potest introire in regnũ Dei. Cuius hæreditatem quisquis adire cupit, necesse est, vt ab eo statu, in quo natus est filius primi Adæ, transferatur in statum gratiæ & adoptionis filiorum Dei, per secundum Adam Iesum Christum saluatorem nostrum. Quæ translatio quoniam, vt diximus, in Baptismo fit, ad assequendam illam æternam gloriam apprimè cunctis est necessaria. Quamobrem ferendus non est error hic nostri seculi Pelagianorum, qui contra clarum & apertum Dei verbum, contra communem totius ecclesię sensum & consensum asseuerare nõ dubitant,

Baptismi necessitas.

Ioan. 3.

Error Pelagianorũ est, quòd filij paruuli

fidelium sine baptismo, regnũ Dei consequuntur.

bitant, paruulos fidelium, hoc solo quòd filij sunt fidelium, regnum cælorum consequi. Contra quorum errorem sic iam indè à multis seculis ab Augustino scriptum est epistola 28. Quisquis dixerit, quòd in Christo viuificabuntur etiam paruuli, qui sine Sacramenti eius participatione de vita exeunt, hic profectò & contra Apostolicam prædicationem venit, & totam condemnat ecclesiam: vbi propterea cum baptizandis paruulis festinatur & curritur, quia sine dubio creditur, aliter eos in Christo viuificari non posse.

Verba Christi, Nisi q̃s renatus fuerit ex aqua, ab Euangelicis nostri temporis detorta atq; deprauata.

Verùm ijdem illi contra sanctorum patrum omnium & Ecclesię totius receptum sensum, non verentur illa Christi verba, Nisi quis renatus fuerit ex aqua, non de aquæ elemento, verùm de mortificatiõe, accipi debere, affirmare. Huc audaciæ atque amentiæ progressi sunt homines inflati sensu carnis suæ, & non tenentes caput, dum sibi licere volunt iuxta priuatum spiritum suum scripturas interpretari. Sed nos repudiatis horũ tam crassis erroribus, cum Christo capite nostro, & cum eius corpore Ecclesia dicamus & sentiamus, quòd nisi quis fuerit renatus ex aqua visibili & spiritu inuisibili, nõ potest introire in regnũ Dei. Hæc Hosius. Contra Pelagium autem congregatur concilium Carthaginense, 217. Episcoporum, circa annum Domini 423.

PEPVZITAE.

15.

Pepuza, q̃ alij ciuitatem, alij vicum esse dicunt.

Pepuzitæ seu Pepuziani (D. Augustino teste, libro de hæresibus cap. 27.) à quodam oppido quod Pepuza nominatur, sunt appellati, ex quo quidem loco Montanum hæreticum oriundum fuisse asserũt. Hi enim alio nomine Mõtanistæ siue Phryges vocantur, vt habetur Cod. de hæreticis. Hanc Pepuzam, ciuitatem desertã appellat Epiphanius: quam sanè diuinum quidpiam esse isti arbitrantes, Hierusalem vocauerunt. Et propterea, quòd dicunt, in ea ciuitate Christum specie fœminæ reuelatum fuisse, tantam mulieribus tribuunt dignitatem, authoritatem & principatum, vt

Pepuzianorũ hæresis.

sacerdotio quoquè apud eos honorentur. Emerserunt autem Commodi Imperatoris, & Soteri summi Romanorum Põtificis temporibus, circa annum Domini 181.

Asserunt hi, mulieres iustè posse ad sacerdotium promoueri.

Nicephorus.

Horũ meminit Nicephorus libro 4. cap. 22. hist. ecclesiast. in hęc verba: Montanistæ, qui & Phryges appellantur etiã Pepuziani, à vico quodam, quem Montanus eorum dux Hierusalẽ vocare solitus erat.

Pepuzitarũ Pascha.

Rursùs lib. 12. cap 32. cùm de Paschalis festi celebratione, quæ aliquandò secùs quàm nunc in Asia fiebat, agit in hęc verba: Montanistæ verò, inquit, quos etiàm Pepuzitas & Phryges appellare consuetudo est, quadam ratione inuenta, iuxta eam Pascha celebrant. Atq; in primis eos reprehendunt, qui propter festum Paschæ, lunæ cursum obseruant. Non illum enim, sed solis orbem, eis qui ritè Paschæ diem inquirere velint, inspiciendum esse censent. Et mẽsem quemlibet dierum triginta, atque principium eorum æquinoctium vernum faciunt: quæ dies secundum Romanos, ritè ante nonum Calend. Aprilis dicatur. Ea nanque etiàm magna hæc duo luminaria initium suum habuisse allegant, per quę tempora & anni significantur. Idque ex eo liquere asserunt, quòd luna per octẽnium cum sole conueniat, & ambo initium nouum sumant. Quandoquidem octennalis lunæ cursus, nonaginta & nouem mẽsibus perficiatur: diebus autem bis mille noningẽtis viginti duobus, quibus etiàm sol octonos absoluat cursus: Ità, vt annus quilibet censeatur esse dierum trecentorum sexagintaquinque, & quartæ vnius diei partis. Ex ea nanque die, quæ est ante nonum Calend. April. quippe quæ principium creationis solis & primi mensis existimetur esse, colligunt atque computant eam, quæ in sacris literis dicitur, decimamquartã diẽ, quam esse dicunt ante 8. Idus April. in qua semper festum Paschę agunt. Quòd si ità, vt sæpè fit, in eam Resurrectionis quoquè dies concurrat, proxima Dominica die id festum celebrant. Scriptum

Aequinoctium vernum ante 9. Calend. April.

Nono Cal. April. initium creationis.

Pepuzitæ Pascha celebrãt ante octauum Idus April.

enim est, inquiunt, à decimaquarta vsq; ad vigesimam primam, Pascha esse peragẽdum. Hactenùs Nicephorus. De hac te vide plura in Paschatitis, Sabatio, & Quatuordecimanis.

PETILIANVS. 16.

PEtilianus fuit secta Donatista, diui Augustini conuiciator acerrimus, & veritatis catholicæ vehementissimus oppugnator & hostis, contra quem etiamnum extant aliquot diui Augustini opuscula, vt de vnico baptismo, & contra epistolam Petiliani libri tres. vixit autem Honorij & Theodosij Imperatorum & Innocentij huius nominis primi Romanorum pontificis temporibus, circa annum Domini 415.

Petiliani damnandũ dogma. Hic docebat libello quodam quem de communi baptismo inscripserat, eos, qui se pro peccato interimunt, debere martyres nuncupari, eò quòd in se puniant, quod se dolent commisisse.

Qui error ex Iudæ proditoris facto cõuincitur, qui, licèt doleret de peccato quod commiserat, sese tamen suspendit. Iudam porrò esse damnatum, nullus dubitat catholicus, cùm tam sit apertũ scripturæ testimonium, vt nihil suprà. Propheta nanq; de Iuda loquens, ità ait: Cùm iudicatur, exeat condemnatus, & oratio eius fiat in peccatum. Psal. 108.

Fiant dies eius pauci, & episcopatum eius accipiat alter. Quòd verò verba hæc de Iuda sint intelligenda, B. Petrus in ea oratione, quam ad reliquos condiscipulos pòst Christi in cœlos ascensionem habuit, testatur, cùm de alterius in locum Iudæ subrogatione loquitur, quemadmodum in Actis Apostolicis capite primo habetur.

Dicebat etiàm Petilianus, malos sacerdotes non conferre vera sacramenta, & malorum immunditiam bonis obesse.

PETRVS DRESENSIS. 17.

PETRVS Dresensis, Germanus natione, & patria Misnensis, Vualdensium sequutus est insanias, indeq; totam pene Bohemiam suo infecit errore, Ruperti Cæsaris Germani, & Alexãdri quinti huius nominis Romanorum pontificis temporibus, circa annum Domini 1410.

Petri Dresensis vita. Nam (vt author est Aeneas Sylvius libro de origine Bohemorum, cap. 36) post inceptam Ioannis Husii dementiã, pauloq; progressam, is Petrus Dresensis nouam Bohemis pestem attulit. Hic nempe à suis cognitus, quòd Vualdensium lepra esset infectus, patria pulsus est: indeq; fugiens, Pragam Bohemię ciuitatem, velut hereticorum asylum se contulit, vbi puerorum instituendorum curam suscepit. In qua tunc ciuitate Iacobellus quidam, Misnensis etiam patria, moribus simul & litteris clarus, curam tenebat populi sua prædicatione edocendi. Hunc Petrus eùm conuenisset, mirari se ait, hominem alioqui doctum ac sanctum, quique populi instruendi munus suscepisset, non animaduertisse errorem communionis Eucharistiæ, qui iampridèm Ecclesiam pessundâsset, in qua sub vna tantùm specie [dominicum] corpus populo ministratur, quum apud Ioannem sub dupli ci specie panis & vini sumi iubeatur, dicente domino: Nisi mãducaueritis carnẽ filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis. His commotus idem Iacobellus, qùum perquisitis vetustis sanctorum doctorum, Dionysij videlicet Areopagitæ & Cypriani, codicibus, communionem calicis aliquandò vsitatam planeq; laudatam inuenisset, populum cohortatur & admonet, nè deinceps communionem calicis, sine qua saluari nemo posset, negligeret. Huic cæteri, qui iam in Bohemia aderant, heretici consenserunt, non modicùm læti, quòd sententiam aliquam inuenissent in sacro, vt aiebant, Euangelio fundatam, per quam Romanæ sedis vel ignorantia, vel nequitia argui posset. Hæc Aeneas Sylvius.

Iacobellus Bohemorũ doctor.

Ioan. 6.

Cõmunio calicis laicis exhibita, laudata olim ac ꝓbata, sed nunc ꝓhibita.

Docebant ergò isti, necessariò sub vtraque specie, panis videlicet & vini, esse communicandum: Adeò quidem, vt, qui sub vna tantùm specie communicaret, etiàm si laicus sit, peccaret: quòd (vt aiunt) qui ità communicat, contra præceptum

Christi agat, qui vnicuique præcipit sub vtraque specie communicare. De hac re vide in Iacobello. Lege etiam docti illius Hosij Cardinalis episcopi Varminensis libellum, quem aduersùs huiusmodi hęreticos edidit de vtriusque speciei communione.

PETRVS DE BRVIS.

18.

PETRVS de Bruis, à quo Petrobrusiani hæretici, Gallus natione fuit, ex prouincia Narbonensi oriundus, in ea quam mente conceperat, hæresi tam obstinatus & pertinax, vt tandèm apud opidum diui Aegidij ob sua crimina viuus exustus fuerit, quemadmodum de illo refert venerandus Petrus Abbas Cluniacensis eo libello, quem contra eius errores conscripsit. Idque Henrici quinti Cæsaris Germani, & Callisti secundi Romanorum antistitis temporibus, circa annum Domini 1124.

Petri de Bruis impium dogma. Asserebat autem hic, paruulis vsu rationis carentibus non prodesse baptisma, quòd paruuli, qui sunt rationis expertes, fidem habere nequeant, nec DEI verbo, quod illis prædicatum fuerit, credere. Hoc autem asseuerabat summè fore necessarium cuicunque baptisma suscipienti: adeò sanè, vt, si quis sine præuia fide baptisma suscepisset, nihil ei prodesse baptisma diceret. De hoc vide plura in Henricianis.

PETRVS CNAPHAEus *Antiochenus episcopus.*

19.

PEtrus Cnaphęus Antiochenus fuit episcopus, vel potiùs Antiochenā sedem inuasit, eiusdem ecclesię episcopo nomine Martyrio adhuc vitam agente, cùm anteà templi sanctæ Bassæ martyris apud Chalcedonem Bithyniæ presbyter esset. Idq; Zenonis Cæsaris, & Simplicij summi Romanorum antistitis temporibus, circa annum Domini 476.

Petri Cnaphęi hæresis. Hic duas personas Christo tribuens, ausus est in angelico hymno, qui Trisagion à Græcis nuncupatur, quartam superaddere vocem, dicens: Sanctus Deus sanctus fortis, sanctus & immortalis, sanctus qui crucifixus es. Vt sanctum fortem, quo nomine filius Dei designatur, aliū faceret ab eo qui crucifixus est. Quæ hæresis in quinta Synodo Constantinopolitana damnata fuit. De qua Ioannes Damascenus libro 3. cap. 10. ait in hunc modum: Hāc additionem, in Trisagio ab insano vaneque sentienti Petro Cnaphæo factam, diffinimus blasphemiam esse, vt quartam inducentem personam, & ad partem ponentem Dei filium, patris subsistentem virtutem, & ad partem, eū qui crucifixus est, & alium existentem præter fortem Deum, aut passibilem sanctam Trinitatem glorificantem, & cum filio patrem & spiritum sanctum crucifigentem. Facessant hæ blasphemiæ & ascriptitiæ nugæ. Nos enim hoc, SANCTVS DEVS, de patre accipimus, &c. vide ibidèm quæ supersunt. Ioānes Damascenus.

Is Cnaphæus itaque Deum passum & crucifixum fuisse asserebat, Chalcedonēsem Synodum interim plurimum carpens & proscindens: à quo etiàm eius doctrinæ sectatores, Theopaschitæ sunt appellati.

De eo rursùs sic scribit Nicephorus histor. ecclesiast. lib. 15. cap. 28. Zeno, inquit, simul atquè Imperatoris gener factus est, in Orientem missus est: in qua profectione, Petrus cognomine Cnaphæus eum sequutus est, templi sanctæ Bassæ martyris apud Chalcedonem Bithyniæ presbyter. Is vbi cum illo Antiochiam venit, & sedes episcopalis ibi ei perplacuit, Zenoni persuasit, vt sibi in episcopatu eo recipiendo adesset, quem tum Martyrius gerebat, Maximi, qui quartæ Synodi suffragijs dignitatem eam consequutus fuerat, successor. Et cùm Martyrius in vrbe imperiali, necessitate id flagitante, diutiùs moraretur, Petrus tumultus Antiochiæ non minimos excitauit, res plerasque apud plebem per confusionem misc ens, & insolita quædam aduersùs fidem inducens. Quodq; maximum est, omnes eos qui Deum crucifixum & passum esse non crederent, anathematis fulmine feriens. Atque vbi opini-

Petri Cnaphæi vita ex Nicephoro Callisto.

Zenone adiuuante, Petr' Cnaphæus, viuente adhuc Martyrio episcopo, sedem Antiochenam inuadit.

opinionem suam confirmauit, trisancto hymno, Trisagion Græcè nuncupato, accessionem istam, Qui crucifixus es pro nobis, tandèm adiecit. Quæ verba adhunc vsque diem apud Theopaschitas obtinent.

Theopaschitæ qui & Monophysitæ, siue Monothelitæ.

Quibusdē etiàm hominibus ex Apollinaris partibus sibi adscitis, multa aduersùs Martyrium Episcopum molitus est, & plures diduxit. Martyrius Antiochiam rediit, & multitudinem seditionem aduersùs se & veram de Deo sentētiam mouere, Zenonemq́ue quàm maximè Cnaphæo fauere reperit. Atque vbi post frequentem cohortationem persuadere illis, vt sententiam talem mutarent, non potuit, populi publicitùs cōcione cōuocata, episcopatum deposuit, verbis hisce in præsentia omnium vsus: CLERO REBELLI, ET POPVLO INOBEDIENTI, ET ECCLESIAE CONTAMINATAE NVNCIVM REMITTO, SACERDOTALEM MIHI RESERVANS DIGNITATEM.

Martyrii sese episcopatu abdicantis, grauiter dictū.

Hoc vbi ille dixit, & secessit, Cnaphæus in Antiochenum thronum insiluit, Calcedonēsem synodū plurimùm proscidit, atque omnes accessionem illam tersancti hymni vsurpare coegit. Quæ res postquam est ad piissimum Leonem delata, cōtinuò Cnaphæum ad exilium condemnauit. Id verò vbi ille cognouit, fuga saluti suę consuluit, & in domicilio Insomnium monachorum clam latuit.

Cnaphæus in exilium agitur. Apud Insomnes latet.

Cnaphæo Stephanus substitutus est, quem Antiocheni pueri, quòd scilicet Cnaphęo adhuc addicti essent, acutis calamis veluti cuspidibus iugulārunt, & in amnem, qui vrbem eam prçterfluit, coniecerunt, sicuti Ioannes Rhetor tradit. Stephano in episcopatu Calandion, qui tum Constātinopoli propter negocium certum erat, successit. Hic quartam synodum defendens, neminem priùs ad communionem admittebat, quàm Petrum Cnaphæū, & circulares, quæ postcà à Basilico tyranno æditæ sunt, literas anathemati subiecisset. Idem Cnaphæi actionibus resistens, accessioni illius in eo, quem diximus, hymno, præmisit, Christe Rex.

Stephanū Antiochię episcopum pueri trucidant. Calandion eius successor.

Petrum Cnaphæum tamen quatuor ista Ecclesiæ Catholicæ commodissima reperisse dicunt: Vt sacrum vnguentum in populi totius præsentia consecraretur: Vt ad vesperam sanctorum Theophaniorum, id est, Epiphaniæ, vnda in sacrum lauacrum infunderetur: Vt symbolum sanctum, quod semèl tātùm antcà magno & sancto Parasceues die dici solitum fuerat, in synaxi & conuentu Ecclesiæ quouis decantaretur: Vt in precatione omni, Maria Dei genitrix nominaretur, & diuinum eius nomen inuocaretur. Hactenùs Nicephorus. De hoc vide in Monophysitis, Theopaschitis, & Timotheo Aeluro episcopatùs Alexandrini violento occupatore.

Petri Cnaphęi quatuor in ecclesia vtilia inuēta.

PETRVS IOANNIS.

20.

Petrus Ioannis diœcesis Biranensis, Ioachimi Abbatis, de quo suprà diximus, errores sequut⁹ est & docuit, aliquot libris à se editis in diui Ioannis Apocalypsim & Matthæi Euangelium, qui posteà summi Pōtificis authoritate, & multorum in sacra Theologia Doctorum acri diligentiq́ue examine & consilio, in curia Romana solenni conuentu sunt condemnati. Vixit autem ille Henrici sexti Cæsaris Germani & Cælestini huius nominis tertii maximi Romanorū antistitis temporibus, circa annū Domini 1199 De cuius antistitis iussu & mādato idē Petrus cùm in sacro loco post mortem esset, exhumatus est, & hæreticus omnium calculo & sentētia declaratus, eius ossa rogo imposita & exusta fuère. Eius hæreses sunt hæ:

1. Negat inprimis, animā rationalem esse formam corporis humani, non absolutè quidem, sed inquantùm rationalis est. Concedit porrò, animam rationalem esse formam corporis, non tamen sub hac ratione, qua rationalis est, propterea quòd, inquit, per hanc rationem informare corpus non possit.

Petri Ioannis hęresis.

2. Docet etiàm cum Ioachimo abbate Calabriensi, Apostolos non prædicâsse Euangelium Christi iuxta spiritualem intelligentiam, sed tantùm secundum literam.

3. Ait

3. Ait, in Baptiſmo gratiam & virtutes, quas vulgò Theologicas vocant, minimè infundi.

4. Aſſerit, Chriſtum vulnus lanceę, cùm adhuc viuus eſſet, ſuſtinuiſſe, contra illud apertiſſimum Euangeliſtæ Ioannis teſtimonium: Cùm ergò (inquit) accepiſſet Ieſus acetum, dixit: Conſummatum eſt. Et inclinato capite, tradidit ſpiritum. Et paulo poſt: Ad Ieſum autem cùm milites veniſſent, vt viderunt eum iam mortuum, non fregerunt eius crura, ſed vnus militum lancea latus eius aperuit, & continuò exiuit ſanguis & aqua. Et qui vidit, teſtimonium perhibuit, & verum eſt teſtimonium eius. Et ille ſcit quia vera dicit, vt & vos credatis. Hucuſque Diuus Ioannes. Ex quorum verborum ſerie clariſſimè patet, Chriſtum fuiſſe iam mortuum, cùm latus eius fuit lancea ſauciatum. Etſi ergò angelus de cælo nobis aliud nunciaret, non tamen credendus eſſet. Neque religionis aut contemplationis ergò, licet mendacium fingere aut comminiſci. Hic autem vt augeret Chriſti dolores, quos in cruce pertulit, videretur, dicebat, licitè dici & contemplari, Chriſtum lancea perculſum fuiſſe, cùm adhuc viuus eſſet. At Deus non indiget mendacio noſtro. Ideò meritò error ille damnatus eſt in concilio Viennenſi ſub Clemente papa quinto. Cuius concilij definitio in volumine Clementinarum Decretalium, titulo de ſumma Trinitate & fide Catholica, habetur in hæc verba. Nos igitur ad tam præclarum Euangeliſtæ teſtimonium, ac ſanctorum patrum & doctorum communem ſententiam, apoſtolicæ conſiderationis, ad quam duntaxàt declarare pertinet, aciem conuertentes, ſacro approbante concilio, declaramus, prædictum Apoſtolum & Euangeliſtam Ioannem, rectum in præmiſſis factæ rei ordinem tenuiſſe, narrando, quòd Chriſto iam mortuo vnus militum lancea latus aperuit. Hæc concilij Viennenſis definitio: cui magis vnumquenque Chriſti nomine inſignitum credere oportet, quàm phantaſticis hæreticorum imaginationibus. Hæc ex Alphonſo à Caſtro.

Ioan. 19.

Cur Petrus Ioannis dixit Chriſtū cùm adhuc viuus eſſet, vulnus lanceæ pertuliſſe.

Concilij Viennēſis diffinitio.

5. Per Babylonem quoque meretricem magnam, vniuerſalem eccleſiam Romanam militantem intelligit & interpretatur, quā eccleſiam carnalem, & beſtiam, & ſynagogam ſatanæ vocat.

6. Per myſticum Antichriſtum, Papam rurſùs intelligit, & quòd omnes Abbates quinti temporis, in quintum caput beſtię conueniunt, quæ eſt diabolus, & Antichriſtus, & malorum congregatio. Reliquos eius errores vide in libro inquiſitionum Nicolai Emerici.

PETRVS ABAILARDUS. 21.

Petrus Abailardus, vel, vt alij volunt, Abelardus, & Baliardus, vel Adelhardus, in Gallia ortum habuit: licèt Carion lib. 3. Chronicorum ſuorum, illum Anglum & philoſophum peripateticum Pariſienſem fuiſſe aſſerat. Vixit autem Cunradi huius nominis tertij Cęſaris Germani, & Cæleſtini ſecundi Romanorum pontificis temporibus, circa annum Domini 1143. Sub quo pontifice contra eundem Abailardum Synodus in Gallia apud Senones congregata eſt, in qua ille erroris conuictus, poſtea (vt author eſt Platina de vitis pontificum) in deſerto loco monachus, cum quibuſdam diſcipulis ſanctiſſimè vixit.

1. Dicebat autem hic, Deum quicquam facere non poſſe, niſi quæ propter ordinem inſtitiæ & ſapientiæ ſuæ facit: immò ea quæ agit, illum ex naturæ neceſſitate agere.

Petri Abailardi hæreſes.

2. Deum item omnium bonorum authorem non eſſe.

3. Illum per eſſentiam à beatis non videri.

4. In Deo aliquid compoſitionis ineſſe.

5. Ponebat etiàm præter creatorem & creaturas aliud quiddam, & præter Deum aliquid ponebat æternum.

6. Aſſerebat rurſùs, angelos aliquid creare. Et ſic de alijs eius erroribus, quos F. Petrus Pargamenus in tabella quadam, quæ operibus diui Thomæ annexa eſt, enumerat. Quos etiàm idem beatus Thomas diuerſis in locis ſuorum operum refellit & improbat.

Hic Petrus à B. Bernardo Claraualleſi Bur-

Petrus A-

tur: de qua Philastrius Brixiēsis episcopus scribit in hunc modum:

Phitonica hæresis. 1.Reg.28. Alia est, inquit, hæresis de Phitonissa, qua cooperientes vestimentis mulierem, ab ea quædam responsa sperabant se posse consequi: vndè & aiunt Phitonissam illam, beati Samuelis animam ab inferis excitâsse. Atq; indè maximè id credi posse, homines vsque hodiè plurimi suspicantur, ex eo, quòd quæcunq; dixerat regi Sauli superstiti propheta beatissimus, ea etiàm in executione euenisse vera cognoscãtur. Cumq; plurimi huic acquiescere mendacio mâlint, quàm veritati, in perpetuum descendunt interitum, cùm propheta dicat: Sapien.3. Iustorum animæ in manu Dei sunt, & mors non tanget eas. Quomodò itaque anima impia piam sanctamq; animam, & prophetam maximè, poterat ab inferis excitare? Sed eô fit, quia ignorant quòd recedentes animæ à fide Christi Domini, deditas iam se omni impietati faciunt, atque ei omni studio subijciunt: quia arbitrij sui est omnis homo, adeò vt quodcunque velit, eligere possit, id Deo permittente. Sed quia cor eius recessit à Domino, ideò, vt immundus spiritus iam ei dominetur, permittit Deus, quemadmodùm dubijs & claudicantibus in lege diuina beatus dicebat Helias: Vsquequò claudicatis in duas partes? Si Dominus est Deus, sequimini eum: si autem Baal, sequimini illum. Qui enim adhæret DEO, vnum corpus efficitur: at qui immundo spiritui, vnus vtriusque consensus est. Et Achab rex Israel cùm crederet Sedechiæ & alijs falsis prophetis, verumque prophetam Domini Michæam contemneret, interrogat Dominus immundum Spiritum, adhuc bonitatis suæ quidpiam regi concedente Domino vsque ad tempus aliquod, vt si vellet vero prophetæ credere, procellam periculi deuitaret: si verò nollet, sed magis crederet pseudoprophetis, sine dubio deperiret. Ità enim interrogat Dominus: Quis seducet Achab regem Israel, vt ascendat & cadat in Ramoth Galaad? Et dixit vnus verba eiuscemodi, & alius aliter. Egressus est autem spiritus immundus, & stetit coram Domino, & ait: Ego decipiam illum. Cui inquit Dominus, In quo id facies? Et ille ait, Egrediar, & ero spiritus mendax in ore omnium prophetarum eius. Et ait Dominus: Decipies, & præualebis: egredere, & fac ità. Ideoq; & Apostolus ait: Non magnum est si etiam Satanas transfiguret se velut in angelum lucis, cùm ipsius satellites transfigurantur quasi in ministros iustitiæ: & ità decipiunt multos visu, verbo, aut persuasione. Cumq; malis mâlunt credere, eisq; inhærere, quàm bonis & rectis corde, non mirum esse debet, si ineuitabilem æternę mortis incurrant sententiam, diuersisq; post corporis exitum pœnis & cruciatibus pessundentur. Quod & Israelitarum regi tunc temporis periculum ad nostram doctrinam & exhortationē aduenit, nimirùm quòd falsis magis quàm veris Dei prophetis credere maluisset. Hactenùs Philastrius.

Animæ à fide recedētes, omni se impietati dedunt atq; subijciunt.

3.Reg.18.

2.Cor.6.

3.Reg.22.

Spiritus mendax in ore pseudo propheta-rum.

2.Cor.11.

Augustin.

In quam sententiam sic quoquè Diuus Augustinus de Doctrina Christiana libro secundo, cap.23. loquitur: Quarè istæ quoquè opiniones quibusdam rerum signis humana præsumptione institutis, ad eadem illa quasi quædam cum dæmonibus pacta & conuenta referendæ sunt. Hinc enim fit, vt occulto quodam iudicio diuino, cupidi malarum rerum homines tradantur illudendi & decipiendi pro meritis voluptatum suarum, illudentibus eos atque decipientibus præuaricatoribus angelis: quibus ista pars mundi infima, secundùm pulcherrimum ordinem rerum diuinæ prouidentiæ lege subiecta est. Quibus illusionibus & deceptionibus euenit, vt istis superstitiosis & perniciosis diuinationum generibus multa præterita & futura dicantur, nec aliter accidant, quàm dicunt: multaque obseruantibus secundùm obseruationes suas eueniāt, quibus implicati, curiosiores fiant, & sese magis magisque inserant multiplicibus laqueis perniciosissimi erroris. Hoc genus fornicationis animæ salubriter diuina scriptura non tacuit, neque ab ea sic deterruit animam, vt proptereà talia negaret esse sectanda, quia falsa dicuntur à professoribus eorum, sed etiàm si dixerint vobis, inquit, & ità euenerit, 26. quæst. 2.ca. illud.

Deut.13. ne credatis eis. Non enim quia imago Samuelis mortui Sauli regi vera prænunciauit, propterea talia sacrilegia, quibus imago illa præsentata est, minus execranda sunt: aut quia in Actibus Apostolorum ventriloqua fœmina verum testimonium perhibuit Apostolis Domini, ideo Paulus Apostolus pepercit illi spiritui, ac non potius fœminam illius dæmonij correptione atque exclusione mundauit.

Acta.16.

Augurū artes ex dæmonum societate procedunt.

Omnes igitur artes huiusmodi vel nugatoriæ, vel noxiæ superstitionis, ex quadam pestifera societate hominum & dæmonum quasi pacta infidelis & dolosæ amicitiæ constituta, penitius sunt repudianda & fugienda Christiano: non quod idolum sit aliquid, ait Apostolus, sed quia quæ hi immolant, dæmonijs immolant, & non Deo: nolo autem, inquit, vos socios fieri dæmoniorum. Quod autem de idolis & de immolationibus, quæ honori eorum exhibentur, dixit Apostolus, hoc de omnibus imaginarijs signis sentiendum est, quæ vel ad cultum idolorum, vel ad creaturam, eiusque partes tanquam Deum colendas trahunt, vel ad remediorum aliarumque obseruationum curam pertinent: quæ non sunt diuinitus ad dilectionem DEI & proximi tanquam publicè constituta, sed per priuatas appetitiones rerum temporalium, corda dissipant miserorum. In omnibus ergo istis doctrinis societas dæmonum formidanda atque vitanda est, qui nihil cum principe suo diabolo nisi reditum nostrum claudere atque obserare conantur. Hæc Augustinus. De hac re vide plura in Mathematicis.

1. Cor.10.

PHOTINVS SIRmiensis episcopus.

25.

PHotinus Pauli Samosateni discipulus & in errore successor, fuit natione Pannonius, vel (vt alij volũt) Galata, à quo postea eius assectatores Photiniani, qui prius Pauliani ab eodē Paulo Samosateno vocabantur, sunt appellati. Suam autem hæresim instituit sub Constantio Cęsare, & Iulio summo Romanorum pontifice, circa annum Domini 350.

Hic cùm Sirmianæ ecclesiæ episcopus esset, & Greca Latinaq; lingua admodum eruditus, Ebionis, Sabellij, atq; Pauli Samosateni perfidiam fouit ac tutatus est, qui Christum nudum duntaxat hominem, non etiam Deum esse blaterabant: humanæq; scientiæ præsidio fretus, concreditū sibi Christi gregem in suam sententiam pertrahere & diuersis atq; occultis cuniculis in catholicam domum irrepere tentabat. De quo est antiquorum patrum sententia, quòd multa continentiæ & ingenij bona vno superbiæ malo perdiderit. Photini hæresis.

Eius itaq; error fuit, Christum purum hominē fuisse, ex vtroq; sexu natum, nec ante Mariā eius matrem extitisse, hac in re ferè cū Arrianis conueniens. Illi enim etsi non crederēt Christum ex vtroq; sexu natum, cum tamen puram creaturam esse arbitrabātur, dicebantq; illum non natura, sed adoptione filium Dei. Quę Photini hęresis paulò post in concilio Sirmij congregato damnata est, quęadmodùm Tripart. hist. lib. 5. cap. 5. dicitur. Photiniani & Arriani ferè in errore conueniunt.

De eo Vincentius Lirinensis eo opusculo verè aureo, quod contra prophanas hæreticorum nouitates conscripsit, loquitur in hunc modum: Illud, inquit, in omni hæresi est semper maximè obseruandum, quod Moses ait: Tentat vos Dominus Deus vester, vt palàm fiat, vtrùm s. diligatis eum, an non. Et vt alios prætereamus, in quibus plus semper admirationis quàm vtilitatis, plus famæ quàm experientiæ fuit: eos potius commemoremus qui multis profectibus, multaq; industria præditi, non paruæ tentationi catholicis hominibus extiterunt, velut apud Pannonias Maiorum memoria Photinus ecclesiam Sirmianam tentasse memoratur. Vbi cùm magno omnium fauore in sacerdotium suisset adscitus, & aliquandiu tanquam catholicus administraret, subitò sicut malus ille propheta, aut somniator, quem Moses significat, creditam sibi plebem Dei persuadere cœpit, vt sequeretur deos alienos, id est, errores extraneos, quos antea nesciebat. Sed hoc vsitatum: illud verò perniciosum, quòd ad tantum nefas non mediocribus adminiculis vtebatur. nam erat & ingenij viribus valens, Vincentius Lirinensis. Deut.13. Photini tentatio. Dij alieni, errores extranei dicuntur.

&c.

& doctrinæ opibus excellens, & eloquio præpotens. Quippe qui vtroque sermone copiosè & grauiter disputaret et scriberet: quod monumentis librorum suorū manifestatur, quos item partim Græco, partim Latino sermone composuit. Sed benè, quòd commissæ ipsi oues Christi, multum pro catholica fide vigilantes & cautæ, citò ad præmonentis Mosis eloquia respexerunt: & prophetæ atque pastoris sui, licèt admirarentur eloquentiam, tentationem tamen non ignorârunt. Nam quem anteà quasi arietem gregis sequebantur, eundem deinceps veluti lupum fugere cœperunt.

Photini secta.

1. Et paulò infrà: Photini ergò secta hæc est: Dicit Deum singulum esse & solitarium, & more Iudaico confitendum.

2. Trinitatis plenitudinem negat, neque vllam Dei Verbi, aut vllam Spiritus sancti putat esse personam.

3. Christum verò hominem tantummodò solitarium adserit, cui principium adscribit ex Maria.

4. Et hoc omnibus modis dogmatizat, solam nos personam Dei patris, & solum Christum hominem colere debere. Hæc ergo Photinus. Hucusquè Lirinensis.

Nicephor. de Photini hæresi.

Nicephorus quoquè suæ historiæ ecclesiasticæ libro 9. cap. 10. de eo scribit in hūc modum: Ea, inquit, tempestate (hoc est, post concilium Antiochenum sub Constantio imperatore coactum, cùm dissidium non paruum inter Orientales & Occidentales episcopos ob fidei formulas, quas vtrinque sibi mittebant, obortū esset) in Sirmio quoquè, quæ Illyrici vrbs est, Photini hæresis emersit: qui in minore Galatia ortus, & à Marcello, de quo suprà diximus, loci eius episcopo eruditus, ecclesijs ibi præfuit, merum esse hominē Dominum docens.

Et subsequenti capite, in longiori ea fidei formula, quam Orientales episcopi ad Occidentales triennio elapso post illā, quæ eis intercesserat, dissensionem, miserunt, ità refertur: Execramur verò insuper, & anathemati subijcimus eos, qui Verbum quidem ipsum Dei, sed tantum nudum & sine subsistentia fictiuè vocāt:

Execratio Photinianæ hæresis.

in alio verò essentiam habens, aliquandò sanè vt vocale seu enunciatiuum, aliquādò verò vt internum seu mentale à quibusdam dictum, Christum autem ipsum & Dominum & Deum, & mediatorem, & Imaginem Dei esse ante secula nolūt: sed eum ex eo tempore Christum esse factum & filium Dei dicunt, ex quo nostrā ex virgine carnem assumpsit, ante trecentos quinquaginta annos. Ex eo enim tēpore initium regni Christum habuisse, & finem id habiturum esse post consummationem & iudicium, volunt. Tales autem sunt Marcellus & Photinus Ancyrani in Galatia, qui antesecularem subsistētiam & diuinitatem Christi, & similiter interminatum eius regnum abolent, eo modo, vt ipsis videtur, monarchiam seu vnius imperium cōstituentes. Nos enim scimus, esse non simpliciter verbum enūciatiuum aut internum: sed viuentem Deum verbum, per seipsum subsistentē, & filium Dei & Christum, & ità præscienter simul existentem, & simul agentem ante secula cum suo patre, & ad omnem eius administrantem creationem, siue inuisibilium seu visibilium, vt qui substantiale Verbum sit patris, & Deus ex Deo, &c.

Marcellus & Photin. hæretici.

Et eiusdem libri cap. 31. Constantius autem ex Oriente in Illyricum aduersus tyrannos exercitum ducebat. Quum autem Sirmij esset, Photini dogma in disquisitionem adduxit. Qui eloquens quidem, & ad persuadendum idoneus, ecclesiæque Sirmiensis antistes fuit. Noua autem hæresi instituta, multos in sententiā suam pertraxerat: quam etiam in imperatoris præsentia propalàm & liberè promulgabat.

Photini Sirmiensis episcopi impium dogma.

1. Dogma eius erat, vnum esse Deum omnipotentem, qui verbo suo vniuersitatem hanc constituerit.

2. Antesecularem verò Verbi generationem & existentiam prorsus negabat.

3. Ex Maria autem Christum initium sumpsisse docebat.

Eo dogmate vbiquè locorum diuulgato, vniuersi tam in Oriente quàm in Occidente episcopi, siue Nicenam sequentur fidem, seu Arrianam complectentur

tur sententiam, grauiter id tulêre: quod ex æquo contra omnes, nouas res inducere existimaretur. Ne ipse quidem imperator mediocriter dissidio eo est commotus. Quapropter etiàm concilium ibi coëgit. Conuenêre eò ex Oriente episcopi, Marcus Arethusius, Georgius Alexandrinus, quem Arriani miserât: Basilius Ancyranus, Pancratius Pelusius, & Hypatianus Heracleotes. Ex Occidente, Valens Mursorum, & propter virtutem magnus Hosius Cordubæ Hispaniæ vrbis episcopus, confessor, & Nicenæ synodi particeps, qui quidem perinuitus tum Sirmij affuit. Arrianorum enim dolo non dudùm anteà in exilium pulsus, annitentibus eis qui Sirmium conuenerant, imperiali edicto reductus fuerat. Sperauerant enim illi, si is suffragator eorum siue persuasione seu vi fieret, multùm eum ad cõstituendum stabiliendumq; dogma eorum momenti allaturum esse: vt qui spectata fide testis, & veluti miraculũ quoddam eius ætatis hominibus haberetur. Verùm vbi assentiri eis renuit, varios rursùs contracto iam extenuatoque grauiore ætate corpore sustinuit cruciatus, adeò vt ad fidiculas & verbera peruenerit. Quibus ille coactus, tribus eorum formulis assensit & subscripsit.

Hosius cõfessor.

Sedenim synodus, cùm Photinum cũ Sabellio Libyco, & Paulo Samosateno facere, eademque docere manifestò deprehendisset, statìm ei episcopalem abrogauit dignitatem. Quod sanè vt ritè atque ordine factum, & tum & posteà omnes complexi sunt, & comprobatione debita dignum iudicârunt.

Cæterùm illi diutiùs ibi manentes, perindè atquè priores fidei formulas damnarent, tres alias promulgârunt. Atque vnam quidem Græca lingua Marcus Arethusius composuit, reliquæ Latino sermone fuerant conscriptæ: quæ simul & verbis & eorum structura atque compositione ab Arethusij expositione prorsùs dissidebant. Quin neque eadem quæ priores formulæ, complectebantur. Græca neque Cõsubstantialem, neque æquisubstantialem patri filium dicebat. Et eos q. docerent filium principij expertem esse, aut qui filium dilatatam Dei substantiã facerent, aut qui etiàm coniunctum, non autem subiectum patri dicerent, excommunicabat.

Primæ formulæ summa.

Itidem verò & altera Latina, de substantia agens, Consubstantialem filium iuxtà & Aequisubstantialem omninò dicendum esse inhibebat: vt quæ verba neque in scripturis sacris vspiam inuenirentur, neque notitijs primis aut cognitione hominum perciperentur. Constituit sanè patrem maiorem dicendum esse, quasi honore & dignitate & diuinitate, tum ipso paternitatis nomine. Decernit etiàm cum omnibus, filium subiectum esse patri. Et principij quidem expertem esse patrem, omnibus verò (patre excepto) filij generationem esse incognitam. Quam formulam vt minùs rectè compositam, posteaquam multis promulgata traditaque fuerat, episcopi retractare contenderunt. Et Imperator ipse id setiò, coërcitionem eis & pœnam, qui eam in lucem prolatam non reddidissent, minatus, mãdauit. Verùm ea quòd in multorum manus peruenerat, non prorsùs est abolita.

Ea porrò quam Marcus Arethusius dictauit, sic se habet: Credimus in vnum Deum patrem omnipotentem, creatorẽ & factorem vniuersorum: ex quo omnis paternitas & in cælo & in terra nominatur. Et in vnigenitum eius filium Dominum nostrum Iesum Christum, ante omnia secula ex patre genitum, Deum de Deo, lumen de lumine: per quem facta sunt omnia, in cælis & in terra, visibilia & inuisibilia. Qui est Verbum, & lumen verum, & vita. Qui extremis diebus propter nos homo factus, & natus è virgine sancta, & crucifixus, & mortuus, & sepultus est. Et resurrexit à mortuis tertia die, & receptus est in cælum, & consedit ad dexteram patris, venturus in consummatione seculi, iudicare viuos & mortuos, et reddere vnicuique secundùm opera sua. Cuius regnum interminatum in infinita secula permanet. Sedet nanque in dextera patris non solùm in seculo isto, sed & in futuro. Et in spiritum sanctum, hoc est, paracletum, quem quum se Apostolis

Formula fidei Sirmijà Marco Arethusio cõposita.

lis pòst ascensionem in cælos, missurum promisisset, vt eos doceret & admoneret omnia, misit. Per quem etiàm sanctificatur, quæ in eum sincerè credunt, animæ omnium.

1. Eos verò, qui dicunt, ex non existentibus esse filium, aut ex alia subsistentia quàm ex Deo: & quòd fuerit tempus aut seculum, quum non fuerit, alienos esse scit sancta catholica ecclesia.

2. Ac rursùs dicimus, si quis patrem & filium duos profiteatur deos, anathema sit.

3. Et si quis Deum dicens Christum, antesecularem filium Dei, administrâsse patri in rerum vniuersarum creatione nõ profiteatur, anathema sit.

4. Si quis ingenitum (patrem scilicet) aut partem eius ex Maria progenitam esse dicere audeat, anathema sit.

5. Si quis iuxta præscientiam, eum qui ex Maria genitus est, filium esse dicat, & non ante secula ex patre natum apud Deum esse, & per eum facta esse omnia, anathema sit.

6. Si quis dilatatam substantiam Dei, filium facere dicat, aut dilatationem substantiæ eius filium nominet, anathema sit.

7. Si quis substantiam Dei vel dilatari vel contrahi dicat, anathema sit.

8. Si quis vel mente conceptum, vel ore prolatum Verbum, dicat filium Dei, anathema sit.

9. Si quis hominem solum dicat, filium ex Maria prognatum, anathema sit.

10. Si quis Deum & hominem ex Maria genitum profitens, Deum ingenitum ipsum intelligat, anathema sit.

11. Si quis illud, Ego Deus primùm, & ego posteà, & præter me non est Deus: qđ de abolitione idolorum, & eorum qui dij non sunt, dictum est, ad abrogationẽ vnigeniti antesecularis filij Dei Iudaicè accipiat, anathema sit.

12. Si quis illud, Verbum caro factum est, audiens, Verbum in carnem mutatum, aut conuersionem subijsse, & sic carnem assumpsisse existimet, anathema sit.

13. Si quis vnigenitum filium Dei crucifixum audiens, corruptionem, vel perpessionem, vel mutationem, vel diminutionem, vel abolitionem secundùm diuinitatem sustinuisse dicat, anathema sit.

14. Si quis illud, Faciamus hominem, non patrem ad filium, sed ipsum ad se ipsum Deum dixisse profiteatur, anathema sit.

15. Si quis cum Iacob, non filium vt hominem, sed ingenitum Deum, aut partẽ eius colluctatam esse dicat, anathema sit.

16. Si quis illud, Pluit Dominus à Domino, non de patre & filio accipiat, sed seipsum à seipso pluisse dicat, anathema sit. Pluit enim Dominus filius, à Domino patre.

17. Si quis audiens Dominum patrem, Dominum filium, Dominum & Dominum patrem & filium dicat: & Dominos ex Domino dicens, duos statuat deos, anathema sit. Non enim componimus filium patri, sed filium subiectum esse dicimus. Neque descendit in corpus absq; cõ silio patris: neq; pluit à seipso, sed à Domino, authore patre. Neque sedet à dextris à seipso, sed audit patrem, Sede à dextris meis.

18. Si quis patrem & filium & spiritum sanctum, vnam personam dicat, anathema sit.

19. Si quis spiritum sanctum paracletũ profitens, ingenitum Deum intelligat, anathema sit.

20. Si quis, sicut scriptura nos docuit, nõ alium à filio dicat Paracletũ: dicit enim, Et alium paracletum mittet vobis pater, quem ego rogabo, anathema sit.

21. Si quis spiritum partem dicat patris aut filij, anathema sit.

22. Si quis patrem & filium & spiritum sanctum, tres dicat deos, anathema sit.

23. Si quis proposito Dei filium Dei vt vnam creaturarum factum esse dicat, anathema sit.

24. Si quis non volente patre genitum filium dicat, anathema sit. Non etenim inuito patre, naturali necessitate coactus ille, nolens genuit filium: verùm vnà cũ ipsa voluntate, & absq; tẽpore, & absque perpessiõe, ex se genitũ ipsum exhibuit.

25. Si quis ingenitum & principij expertem dicat filium, tanquàm duo ingenita

nita & duo principio carentia dicens, & duos deos statuens, anathema sit. Caput nanque est & principium omnium filius: caput autem Christi, Deus. Ita enim ad vnum initio carens rerum omnium principium, per filium pie omnia referimus.

26. Ac denuò Christianismi certiùs accuratiusque sententiam inquirentes, dicimus: Si quis Christum Iesum filiû Dei antesecularem administrâsse patri in rerum vniuersarum creatione non dicat, sed ex quo Maria genitus est, tum filium & Christum vocatum esse, & principium, vt Deus esset, cœpisse asserat, eum anathema esse, sicuti Paulum Samosatenum.

Hæretica pertinacia in Photino

Hæc ea formula est, cui vt Photinus etiàm post episcopatûs abrogationem assentiretur & subscriberet, hominem sunt hortati: dignitatem se ei episcopalem vnà cum throno reddituros polliciti, si q̃dem per pœnitentiam, quæcunque perperàm docuisset, anathemate iugularet. Ille verò ne audire quidem hoc sustinuit, sed eos ad disputationem prouocauit. Et iussu imperatoris die dicta in locum vnum, quicunque doctrina, eloquẽtia & honore antecellere alios videbantur, conuenientibus, conditionem disputandi accepit Basilius, qui tum Ancyranam curabat ecclesiam. Concertatio ea longiùs producta, & notarij celeres vtriusque dictata exceperunt: quibus longè superior fuisse existimatus est Basilius. Porrò Photinus ad exilium est damnatus. In quo ille degens, opinionem suam Græcè & Latinè (multa enim ei in vtroque sermone erat gratia) scriptis mandauit. Quod verò in eis maximè elaborabat, illud erat, quòd præter opinionem suam, alias aliorũ omnes nihil esse, parùm decorè probare est conatus. Photini quidẽ, eiusq; sententiæ res, ad hunc se habuêre modum. Hucusquè Nicephorus.

PIKARDI. 26.

Pikardi, genus hæreticorum est, qđ (teste Hosio lib. de vtriusque speciei communione) non apud orthodoxos modò, verum & apud hæreticos summæ semper fuit abominationi, à Pikardo quodam ex Gallia Belgica oriundo sic appellati, qui Adamitarum hæresim in Bohemiam inuexit, sub Sigismundo Romanorum Imperatore, & Ioanne vigesimo tertio huius nominis summo pontifice, circa annum Domini 1414.

Hic (authore Aenea Syluio libro de origine Bohemorum cap. 41.) transmisso Rheno, per Germaniam in Bohemiam penetrauit, qui præstigijs quibusdam fidẽ sibi concilians, breui tempore non paruã mulierum virorumque plebem ad se traxit, quos nudos incedere iubens, Adamitas vocauit. Et occupata insula quadam, amne* Lusinitio cincta, filium Dei se dixit, & Adam vocari voluit.

Pikardorũ hæreses.

1. Connubia eis promiscua fuêre: nefas tamen, iniussu ipsius Adam, mulierem cognoscere: sed vt quisque libidine incensus in aliquam exarserat, eam manu comprehendens, & adiens principem, In hâc, aiebat, spiritus meus concaluit. Cui princeps respondebat: Ite, crescite, & multiplicamini.

2. Aiebant, cæteros homines seruos esse, se verò, & qui ex eis nascerentur, liberos.

Ex his porrò quadraginta viri insulam exiêre, & intrantes vicinas villas, euaginatis gladijs supra ducentos agrestes interfecêre, quos diaboli filios asserebant.

Zischa quã uìs sceleratus, scelera tos Pikardos prorsùs delet.

Zischa his auditis, quanuìs sceleratus, scelus tamen exhorruit. Habet enim hoc natura hominum, vt aliena magis, quàm sua quisque vitia exhorrescat: neque summa mala diu inulta manent, victoremq; mali malum cernere licet. Direxit itaque ille in eos exercitum, expugnataque insula, Adamitas omnes gladio deleuit, duobus tantùm reseruatis, ex quibus gentis superstitionem cognosceret. Hęc Aeneas Syluius.

De his item sic scribit Hosius libro quẽ de expresso Dei verbo composuit: Quotquot à nobis, inquit, discesserunt, magna ex parte vel Pikardi sunt, vel Caluiniani, aut Laskani, aut Nestoriani, aut Seruetiani, quibus concedendo calicem, nemo satisfecerit. Qui legerit apologiam Pikardorum, reperiet in ea, quod Pikardi non mi-

Pikardorũ apologia.

minùs propè Bohemos illos insectantur, qui in sola vtriusque speciei communione acquiescunt, (cæterùm verò Catholici videri volunt) quam eos, qui per omnia sunt Catholici. Hæc Hosius. De his vide plura in Adamitis.

PNEVMATOMACHI.

27.

Pneumatomachi, spiritûs sancti oppugnatores dicuntur, a πνεῦμα Græca dictione, quæ spiritum significat, & μάχομαι, id est, oppugnantes, seu bellum inferentes, vel resistentes. Exorti sunt autem Constantij Imperatoris, & Liberij papæ temporibus, circa annum Domini 359.

Pneumatomachorũ hæresis inuentores

Huius hæresis inuentores fuerunt Macedonius Constantinopolitanus, (à quo & Macedoniana hæresis appellata) & Marathonius Nicomediensis, Eleusius Cyzicenus, Sophronius Paphlago, & Eustathius Sebastensis episcopi. Hi omnes cũ alijs multis, & ferè omnibus, quibus à

Eorum dogma.

parte aduersa pauloantè eam ob rem in concilio Seleuceno dignitas episcopalis abrogata fuerat, spiritum sanctum personam vnam Trinitatis dicendam esse negabant. Ac filium quidem (vt author est Nicephorus libro nono, c. 47.) Deum perfectum & substantia patri æqualem esse dicebant, in hoc Arrianis dissentientes: Spiritum sanctum autem expertē honoris & dignitatis eiusmodi statuebant, famulum eum & administrũ, angelicisque ordinibus paulò præstantiorem esse docentes.

Constantinopolitanũ cõciliũ aduersus Pneumatomachos.

Contra hos ità habet epistola synodi Constantinopolitanæ ad Damasum Papam & Occidentales Episcopos per Orientales orthodoxos in maxima ciuitate Constantinopoli congregatos missa: Euangelicam, inquiũnt illi, fidem, quæ in Nicea Bithyniæ à trecentis decem & octo patribus roborata dignoscitur, & vobis & nobis, & omnibus qui non subuertunt verbum veræ fidei, complacere confidimus, quam scimus antiquissimam existere, & sequacem baptismatis, docentéque nos credere in nomine patris, & filij, & Spiritûs sancti. Diuinitatem quippe & virtutem atque substantiam vnam patris & filij & Spiritûs sancti credimus, & æqualem honorem ac dignitatem, & imperium coæternum, in tribus perfectissimis subsistentijs, seu tribus perfectis personis: vt neque Sabellij languor habeat locum confusione subsistentiarum, aut peremptione proprietatum: neque Eunomianorum & Arrianorum pneumatomachôn, id est, spiritui resistentium blasphemia præualeat: substantia videlicet secundũ illos, aut natura, aut diuinitate diuisa, aut vt increatæ consubstantiali & coæternæ Trinitati posterior aliqua vel creata vel alterius substantiæ natura detur. Hæc ex Tripartitæ historiæ ecclesiasticæ lib. 9. cap. 14. Theodorito referente. De hac hæresi vide plura in Macedonianis, Marathonio, & Eustathio.

POENITENTIARII.

28.

Poenitentiarij, sunt sectâ Molles Cõfessionistæ huiusce nostri seculi: q. teste Staphylo, septem crassissimos errores immiscuerunt doctrinæ de Pœnitentia. Illyricus sic accusat Vuittenbergēses & Lipsenses Theologos in suo scripto contra Euangelij corruptelas edito, anno 1559. in oppido Ienæ.

POLYGAMISTAE.

29.

Polygamistæ sunt ex Anabaptistarũ familia: qui, authore Staphylo, docēt licere vni viro habere plures vxores eodem tempore. Item licere fratri vxorē viui fratris ducere. Sic Ioannes Leidensis rex Monasteriensium, (vide Sleidanum) & Lutherus in edita concione de coniugio, vbi ait: Si non vult vxor, veniat ancilla.

PORPHYRIVS.

30.

Porphyrius Atheniensis philosoph⁹, natione Siculus, nominis Christiani acerrimus persequutor & hostis, à porphyrione aue immunda, & in lege

Leuit. 11.

eam ob rem edi prohibita, eò quòd serpẽtes comedat, dicitur. Hic Origenis fuit cõdiscipulus apud Plotinum magistrum, & vsque ad tempora Probi Imperatoris vixit: cumque adolescentulus admodùm (vt ipse in tertio eorum quos cõtra Christianos scripsit, librorum refert) in Origenem Alexandriæ docentem, magnaque tum gloria virum, inciderit, hinc satis colligere licet, illum circa Alexandri Seueri Imperatoris, & Vrbani huius nominis primi Romani pontificis tempora emersisse, circiter annum Domini 225. Quo tempore etiamnùm, vt refert Orosius lib. 7. cap. 17. ingens Christianorum persecutio Alexandriæ incidit: adeò vt multi tormentorum terrore & metu, à fide ad paganismum deficerent: alij contra religionem Christianam scriberent, & eam velut impiam detestarentur.

Porphyri⁹ Origenis condiscipulus, & Plotini auditor.

Hic porrò quum horum vnus, qui idipsum ageret, esset, (authore Nicephoro, lib. 5. cap. 13.) plurimum studij ad id contulit, vt in Christianos inueheretur, & literas diuinas perindè atque nihil essent, reprehenderet & aboleret. Et mentionem inferens eorum qui in eis elaborârunt, earumque secretiorem sensum exposuerunt, quum nihil argumenti ex verborum inopia haberet, quod contra nostra dogmata criminando afferret, ad cõuicia se conuertens, & enarratores eorum carpens, & inter eos Origenem, quem in tenera ætate viderat, proscindere conatur. Quid enim ille, more sycophãtæ, non cõminisceretur, qui contra Christianos ità est debacchatus?

Porphyri⁹ in Christianos plurimùm inuehitur, & legis enarratores iniurijs afficit.

Quomodò Christum abiurârit, & in Christianismum sit inuectus, idem refert Nicephorus lib. 10. cap. 36. in hæc verba: A quibusdam, inquit, Christianis Cæsareæ verberatus ille, quòd iniuriam eam non benè ferret, veluti atra bile percitus, Christianismum quidem abiurauit: eorũ aũt, qui plagis illum affecerant, odio, ad Christum & Christianorum scripturas impiè conuicijs proscindendas est progressus, quemadmodùm Eusebius Pamphili Inquit, qui eius aduersùs nos compositos libros optimè refutauit. Quod idem fecisse tradit ipse Nicephorus Iulianum apostatam, & eum per omnia idem præstitisse contra pietatem Christianam. Is nempe (inquit) per arrogantiam ingentem, propter simpliciores, impetu furioso contra Christianos concepto, eodẽ modo ad Porphyrij rabiem declinauit. Itaque ambo detestandi: quippe qui prudentes atque scientes, impietatem complexi sint, & voluntarij propterea, consultoque admissi peccati supplicium pendant. Id porrò eos fecisse, contra Libanium Iuliani præceptorem & laudatorem disputans, & nostros libros redarguere & refellere vi dicendi, commemorat: verùm imbecillitate potiùs ingenij, & defectu veritatis, vt homines faceti & scommatibus libenter ludentes, quæ probè fundata sunt, conuellere & traducere sũt conati. Nam cum nostris hoc pugnæ genere congressi, quædam in sacris libris contenta adulterantes atque deprauantes, quædam de suo adijcientes, modisque omnibus in re & sententia quaque veritatem supprimentes, mentiuntur & fallunt: atque odio & inimicitijs infesti, non facere solùm, sed etiàm dicere hostiliter student, ac quæcunque sibi insunt mala, inimico ea suo imponere contendunt.

Causa cur Porphyri⁹ Christum abiurârit, & in Christianismũ sit inuect⁹.

Cur Iulianus quoque à Christo defecerit.

Peccatũ ad mortem.

Refutatio Libanij, Iuliani et Porphyrij laudatoris.

Sed enim quòd ambo, Iulianus inquã & Porphyrius, quem Tyrium senem vocat Libanius, scommatum consectatores fuerint, id ex libris eorum apertè ostenditur. In Philosophica enim, quam ità Porphyrius inscripsit, historia, mirum est quantoperè vitam philosophorum coryphæi Socratis cauillando taxet, tot in eũ confictis sycophantijs, quot neque Anytus, neque Melitus, qui illum, quòd res nouas contra leges veteres induceret, accusarunt, vnquam excogitârũt. Atque id quidem in Socratem, quem propter temperantiam, iustitiam, & reliquas virtutes, non solùm Plato & Xenophon, verùm etiàm reliquus philosophorum cœtus præcipuè miratus, vt dijs charũ, & supra hominis captum sapientem, commendârunt, ille fecit.

Iulianus et Porphyri⁹ scommatũ amantes, et conuiciatores maximi.

Transgressor verò patrem æmulatus, idem eis fecit, quibus successit, Imperatoribus. Omnes nanque reprehendit, & ne

ne Marco quidem Philosopho pepercit. Adeò sanè in Constantinum Magnum & Constantium filium eius est inuectus. vt facilè existimare liceat, non aliam ob causam illum scribendi laborem sumpsisse, quàm vt istos proscinderet: vtpotè viros Dei amantes, & qui fortitudine, virtutibus alijs, & vera philosophia, laudem magnam consequuti essent. Verùm ambos hos conuiciatores fuisse, ampliore probatione mihi opùs non est. Sufficiũt enim ista, ad certam maleuolentis animi illorum declarationem.

Iulian' in decessores Imperatores inuectus.

Porrò quòd etiàm ante istos permulti doctrinæ nostræ veritatem vi oppugnare aggressi sunt, è diuinis oraculis quædam peruertentes, quædam autem ad sensum suum detorquentes, non pauci ostendenrunt, qui cum illis cõgressi, cauillationes eorum confutatas in publica monumenta retulerunt. In primis verò doctissimus Origenes, qui longo ante Iulianum tempore & Porphyrij apud Plotinum magistrum condiscipulus fuit, quæcunque in sacris literis turbas ciere, aut lectores earum perturbare visa sunt, probè distinxit: subiectisque contrarijs argumentis & locis quibusque, ità vt debuit, declaratis, eorum qui eas malè & imperitè acciperent, nugas longas & sophisticas aggressiones refellit. Indicant hoc, quæ is ad Marcellum Galatam composuit, & quæ ad Porphyrium, quem diximus, luculenter rescripsit, libellis de rebus eiuscemodi editis, quibus propter copiam verborum veritatis effecit, vt illi quod contradicerẽt, non haberent. Quos libros si non ità cursim Iulianus legisset, nunquàm ad cauillationes & blasphemias scribendas contra doctrinam pietatis, vti iam diximus, delapsus fuisset. Hæc Nicephorus.

Etiam ante Porphyriũ & Apostatã, multi Christianam doctrinam & religionem taxârunt.

Origenes aduersùs Marcellũ Galatam et Porphyriũ Tyriũ literas Christianas defendit.

Tanto autem Porphyrij amore tenebatur Libanius sophista, Iuliani encomiastes & præceptor, vt in numerum suorũ fœdissimorum Deorum eum referre nõ suppuduerit. Propitius enim, inquit, sit senex Tyrius, quòd videlicet Imperatoris scripta illius libris præferat. Hæc sic retuli, propter horum trium, Porphyrij nimirum, Iuliani Apostatæ, & Libanij sophistæ contumelias, quas in nostram euomuerunt religionem. De hoc vide plura in Ammonio Alexandrino & Iuliano Apostata. Lege etiàm librum 4. Eusebij de Præparatione Euangelica. Item Rufinum Aquilegiensem lib. 2. ad Apronianum, qui contra eum scripserunt.

Porphyri' Libanio Deus.

POSTELLANI.

31.

Postellani à Vuilhelmo Postello Barentonio ducunt originem.

Hic (authore Lindano Dubitantij sui dialogo secundo) disciplinarũ linguarumque propè omnium exoticarum ad miraculum vsque doctissimus, inanes ex Rabinorum & Thalmudistarũ somnijs inuexit nenias, quas adeò tetras & abominandas censet P. Palladius, vt pijs eas reuelare indignum sit, anno Domini 1550. de Trinitate mundi, corporis, & animarũ, de Veneta virgine, de Christo intoxicato, de matrice mundi, infanda in orbem euomuit.

Postellus vir doctissimus, sed non satis integra & sana mente.

Eius errores.

1\.

2\. Hic clauem absconditorum à seculo scripsit, vbi se profitetur declaraturum, q̃ nec Apostoli, nec ipsa, inquit, ecclesia potuit ad hanc diem portare.

3\. In Elia Pandochæo vniuersas omnis generis hominum sectas per Christum somniat saluandas.

4\. Scripsit & de natiuitate Mediatoris vltima nunc futura: cuius operis authorem disertè in titulo libri scribit Spiritum Christi. Immò in fine præfationis ait, hęc scripta non esse sua, sed Christi, inquit, sensibiliter in nobis suum Euangelium exponentis.

5\. Iactat quoquè, angelum Raziel varia sibi mysteria reuelâsse. Ità phanaticos dementat angelus ille sese in Apostolum Christi mendaciter transformans. Huius præcursorẽ fuisse Suuencfeldium ait Petrus Palladius Catalogo hæreseôn. Hæc Lindanus.

Suuencfeldius Postelli pcursor.

PRAXEAS.

32.

Praxeas Asiaticus, authore Philastrio, plures negabat personas in Trinitate, sed eundem patrẽ & creâsse

Praxeæ hæresis.

 om-

omnia, & in cruce pependisse asserebat, quòd (vt dicebat) communicata pluribus monarchia, authoritatem principatûs minuat. Huius argumentis respondit Tertullianus, cuius in Praxeam liber extat.

Praxeani, Sabelliani, & Hermogeniani idẽ

Ab hoc Praxeani dicuntur hæretici, quos Diuus Augustinus libro de hæresibus ait vocari à plerisque Sabellianos, eadem nimirùm sentientes cum Sabellianis & Hermogenianis. Non enim tantũ istæ plures sectæ sunt, vt idem ait Augustinus, sed & vnius sectæ plura nomina ex his qui in ea maximè viguerunt. Emerserunt autem Galieni Cæsaris & Stephani huius nominis primi papæ temporibus, circa annum Domini 260. De his vide plura in Hermogenianis, Patropassianis, & Sabellianis.

PRAEDESTINATI.

33.

Prędestinati cur ità dicti.

PRædestinati hęretici à sua doctrinæ nomen sortiuntur, teste Sigiberto monacho in suis Chronicis. Nam quis eorum dux & institutor fuerit, nescitur, nec refert ipse Sigibertus: tantùm ait eos ideò Prędestinatos appellari, quòd de prædestinatione & diuina gratia dispuiãtes, asserebant piè viuentibus non prodesse bonorum operum laborem, si à Deo ad mortem ordinati fuissent: & impijs & peccatoribus non obesse quæcunque scelera & flagitia ab illis commissa, si Deus illos ad vitam æternam prædestinâsset. Quæ assertio & bonos à bonis operibus agendis auocabat, & malos ad mala prouocabat.

Quo tempore exorti sunt prædestinati.

Exortos autem ait idem Sigibertus sub Honorio Imperatore, & Innocentio primo huius nominis summo Romanorũ pontifice, circa annum Domini 414. De hac hæresi & eius immigratione his extremis temporibus vide plura in Hussitis, & Martino Luthero.

PRAEMONSTRAtensis Apostata.

34.

PRæmonstratẽsis apostata, secta Anrilutheranus est, ad tertiam vtique nostri temporis Euangelicorũ classem spectans: de quo Lindanus Dubitantij sui dialogo secũdo scribit in hunc modum: Antichristiani denique varij sunt. Quidam enim Christum aiunt, quòd in cruce (vti blasphemant) desperârit, damnatum: vti ille Præmonstratensis Apostata, qui hoc apud mortales iam nunc ob atrocissimam in Christum Dei filium blasphemiam, meruit pręmij, vt sua cum impietate adeò sit hominibus execrabilis, vt ne nomen quidem superesse voluerint. Nusquàm enim me legere memini. Hæc Lindanus.

Præmõstratensis Apostata quis fuerit, nescitur.

Horrendæ blasphemię Apostatæ Præmonstratẽsis.

Item Hosius lib. 1. de hæresibus nostri temporis, de eo ità loquitur: Apostata ille Præmonstratensis docuit, non esse infernum, neque descendisse Christum ad inferos: sanctos Patriarchas & Prophetas in inferno non fuisse, quin Christum etià n ipsum, quoniam, cùm diceret, Deus Deus meus, quarè me dereliquisti: desperare visus est, hoc nomine condemnatũ esse. Potuítne dici magis blasphemum aliquid: Hæc Hosius.

PRISCA.

35.

Prisca & Maximilla Montani prophetissæ.

PRisca (alio nomine Priscilla appellata) & Maximilla Montani hæreticì prophetissæ extiterunt, sub Commodi Cęsaris Imperio, & Sotheri summi Romanorum præsulis pontificatu, circa annum Domini 181. quemadmodùm suprà in Maximilla & Montano diximus. Sicut enim veræ, ità & falsæ prophetissæ quondàm fuerunt. Has falsas Hebræi dixerunt maleficis artibus eruditas per necromantiam & Phytonicum spiritum diuinare, qualis fuit ea, de qua suprà diximus, quæ visa est Samuelis animam suscitare, vt Diuus ait Hieronymus super 13. caput Ezechielis, addens & illud: Prisca & Maximilla vaticinio mendacij fidem subuerterunt veritatis. Hæ siquidem Montani ludibria secutæ, quum essent opulentę ac nobiles fœminæ, & prophericum spiritum se habere mentirentur, multas ecclesias primùm auro, deindè nefandis dogmatibus corruperunt. Scribunt veteres, has mulieres cum præceptore suo Montano, suspendio interîsse,

isse, quemadmodùm suprà in Montano diximus.

Has ipse Montanus ex Spiritûs paracleti inspiratione factas iactabat. De qua re qui plura nôsse cupit, legat librum quintum Ecclesiasticæ historiæ Eusebij, à capite quintodecimo vsq; ad decimumnonû. Vide etiàm suprà in Maximilla & Montano: item infrà in Tertulliano.

PRISCILLIANVS *Abilæ ciuitatis Hispaniæ episcopus.* 36.

Priscillianus, à quo Priscillianistæ hæretici, Hispanus fuit natione, & Abilę notissimæ ciuitatis in vlteriore Hispania sitæ episcopus, & qui (vt testatur Sigibertus monachus in suis Chronicis) condens hæresim sui nominis, ecclesiam perturbauit, Valentiniani huius nominis secundi Cæsaris, & Siricij Romani pontificis temporibus, circa annum Domini 388.

Priscillian' ex omniũ hæreticorũ sentina suã hęresim exhausit. Hic, authore Isidoro, ex errore Gnosticorum & Manichæorum permixtum dogma composuit: &, vt dicit Leo Papa in epistola ad Astoricensem episcopum, & B. Augustinus in lib. de hæresibus ad Quoduultdeum cap. 70. ex omnium hæreticorum sentina hæreses hausit.

Priscilliani errores.

Anima. 1. Dicit ergò inprimis cum Origene, animas ante infusionem corporis peccâsse, & in pœnam peccati, in corpora tanquàm in carcerem fuisse inclusas.

Cibus. 2 Carnium escas pro immundis habebat cum Tatianis & Encratitis.

Creatura. 3. Cum Gnosticis & Manichæis duos ponebat deos: vnum bonum, qui nihil harum rerum creârit: alterum malum, à quo omnes creaturas processisse dicebat. Hunc enim mundum à maligno principe factû esse adstruebat, atq; ab eo principe per diuersa carnis corpora seminari.

Deus. 4. Negat cum Noeto & Sabellio in diuinis personarum numerum, Trinitatis personas confundens, cùm tamen diuersis appellarentur nominibus, indeq; adeò eundem esse patrem, quem filium & Spiritum sanctum. Ex quo fonte corrupto hunc etiàm vitiatum riuulum deducebat, patrem videlicet esse passum, quemadmodùm & filium. Quod fateri fuit illi necessarium, cùm diceret, patrem & filium vnam eandemq; esse personam. A qua sanè doctrina nomẽ sortiti qui hanc secuti fuére opinionem, Patropassiani sunt appellati. Quã hæresim hinc ortam Eusebius Cæsareensis lib. 10. hist. eccles. cap. 29. asserit, quòd illi distinguere inter essentiam & personã nescirent, vel (vt verbis Eusebij vtar) inter substantiam & subsistentem, cùm tamen latum sit inter illa discrimen: quod vide suprà in Patropassianis perspicuè explicatum. Patropassianorum hæresis vndè orta.

Diabolus. 5. Docet cum Manichæis, diabolum ex sua natura malum esse, nec bonum fieri posse.

Fatum. 6. Dicebat cum Bardesane, homines esse fatalibus stellis alligatos, & ipsum corpus nostrum iuxta duodecim signa cæli esse compositum, in capite Arietem constituens, Taurum in ceruice, Geminos in humeris, Cancrum in pectore, & hoc pacto reliqua signa per cæteras corporis partes distribuit vsque ad plantas, quas Piscibus tribuit, quòd hoc postremum esse signum doceant Astrologi. Quæ sanè doctrina facilè conuincitur hæreseos, quoniam apertè tollit liberum hominis arbitrium, adeò quidem, vt nullam prorsùs in eligendo habeat libertatem. Nam si in eligendo liber est homo, ità vt res aliter agere possit, quàm agit, consequens est, vt ille non sit fatalibus astris alligatus. At si ex astrorum virtute pendet omne, quod acturus est homo, & non ex sua electione, hic colligere licet, liberum non esse hominis arbitrium. Prætereà, si fato omnia regun tur in homine, non erit quod in eo laudemus aut vituperemus. In his enim, quæ à natura insunt, nec laudamur, nec vituperamur. Proptereà in concilio Braccarensi cap. 9. decretorum, sic ab ecclesia super hac re definitum est: Si quis animas & corpora humana fatali signo credit adstringi, sicut Pagani & Priscillianus dixerunt, anathema sit. Et ca. 10. iterùm ait: Si qui duodecim signa, id est, signa quæ mathematici obseruare solent, per singula animæ vel corporis dissipata credunt, & nominibus patriarcharum ascripta dicunt, sicut Priscillianus dixit, anathema sit. Hęc concilium Braccarense. Leo quoq; Papa huius nominis Hominem nõ esse alligatum fatalib' astris. Braccarẽsẽ cõcilium. Leo papa.

minis primus, epist. 71. ad Astoricensem episcopum, in qua Priscillianistarum errores dãnat, sic ait: Vndecima ipsorũ blasphemia est, qua fatalibus stellis & animas hominũ & corpora opinantur adstringi: per quam amentiam necesse est, vt omnibus Paganorum erroribus implicari, & fauentia sibi (vt putant) sidera colere, & aduersaria studeant mitigare. Verùm ista sectantibus nullus in ecclesia catholica locus est: quoniam qui se talibus persuasionibus dedit, à Christi corpore totus abscessit. Hæc Leo papa, vir alioqui & doctus & pius.

Iuramentum. 7. Sic aũt (teste August. lib. de hæresibus) admittebat iuramentũ, vt etiã periuriũ licere diceret. Priscillianistæ, inquit ibidẽ Augustinus, docebãt discipulos suos, vt iuraméto interrogati, & requisiti, nihil vnquam reuelarẽt de illorũ doctrina, & ad illius doctrinæ occultationem dicebant esse licitũ periurium. Quapropter hãc semper in ore versabãt sententiã: *Iura, periura, secretum prodere noli.*

Nuptiæ. 8. Idem refert Augustinus, quod Priscillianistæ cõiugia separauerint: & quibus hoc psuadere poterãt, fœminas à nolentibus viris, & viros à nolẽtibus fœminis disiũgebant. Quarè verò hoc fecerint, an quia nuptias dãnarent, aut fortè quod putarent nuptiarũ fœdera semèl iũcta, posse ad alterius coniugis arbitriũ rescindi, nõ exprimit Augustinus. Quos tamẽ hæreticos spiritu prophetico prouidens Apostolus, de eis sic ait 1. ad Timoth. epist. Spiritus aũt inquit, quia in nouissimis temporibus discedent quidam à fide, attendẽtes spiritibus erroris & doctrinis dæmoniorum, in hypocrisi loquentium mendacium, & cauteriatam habentium suam conscientiã, prohibentium nubere, & abstinere à carnibus, quas Deus creauit ad percipiendũ fidelibus. 1. Tim. 4.

Propheta. 9. Dicebat etiàm Priscillianus cum Montano, Prophetas fuisse arreptitios, neq; ea intellexisse quæ loquebantur.

Christus. 10. Nec natalem Domini secundùm carnem, nec diem resurrectionis illius piè venerarut, quemadmodum dicit Leo papa, proptereà quòd Christum verum fuisse hominem cum Manichæis non credebat.

Super quib. auditis in concilijs episcoporum, (vt author est Sigibertus) Romã petijt, ibiq; à sanctis Damaso & Ambrosio repudiatus est. In Gallijs quoq; in Synodo Burdegalensi, à S. Martino alijsq; episcopis hæreticus iudicatus. Vbi verò se damnatũ intellexit, Imperatorẽ Maximũ appellat: à quo auditus, & episcopatu pulsus, Treueris ab Euodio pfecto perimitur cũ multis alijs suis sequacibus, edicẽte Imperatore, vt huius sectæ complices in Hispania perimerentur. Damnatæ sunt aũt eius hæreses in Braccarẽsi concilio, & in prima Synodo Toletana, authoritate Leonis huius nominis primi Romani antistitis. De hoc vide in Noëto, Manichæo, & Gnosticis: in Simone mago quoq; ex Vincentio Lirinensi.

Priscillianus Maximo Imperatore iubẽte Treueris occiditur.

PROCLIANITAE. 37.

Proclianitæ (qui & Prodianitæ seu Hermionitæ à Philastrio appellantur) sunt natione Galatæ, Seleuci & Hermiæ hæreticorum discipuli, qui emerserunt Valentis Imperatoris & Damasi summi pontificis temporibus, circa annum Domini 182.

Proclianitarũ hæreses.

Christus. 1. Hi, teste Augustino & Philastrio, Christum asserunt non venisse in carne, illum negantes de virgine natum.

Iudiciũ. 2. Nullum dicunt futurum iudicium, hac puto occasione, (satana ad id eos impellẽte) quòd minus propter suum vitium pœnam infligendam arbitrarentur & crederent.

Resurrectio. 3. Carnis etiàm resurrectionem esse futuram negant.

Error de quatuor animalibus ab Ezechiele descriptis. 4. Addũt prætereà & sequũtur alios diuersos errores, præter eos quos à Seleuco & Hermia eorũ, hoc est, Massalianorũ ducibus, didicerunt: vt est illud, quod ab Ezechiele propheta scriptũ est, de quatuor animalibus, q̃ quatuor Euangelistas p se ferũt. Proclianitæ tamẽ asserunt, teste Philastrio, p leonẽ, regẽ pastorũ (quẽ fingunt) significari: p vitulum, regẽ Aegyptiorũ: per aquilam, regem Romanorum: per hominẽ verò pijssimorum denotati similitudinem arbitrantur.

Hi potissimùm Sapientiæ libro vtuntur Sirach illius, qui longa post tempora à Salomone, illum conscripsit, vt loquuntur.

Cõmorantur aũt (vt idẽ ait Philastrius) in locis Galatiæ, vbi quidẽ plurimos, vt vulpes latitantes, deprædantur, sicut (inquit) Salomon testatus est, dicens: Prendite nobis vulpes minimas, exterminantes vineam Domini saluatoris. Hæc Philastrius. De his vide plura in Hermia, Seleuco, & Massalianis. Cant. 2.

PROCOPIVS. 38.

Procopius Thaboritarũ in Bohemia hæreticorũ dux fuit, & Ioãnis Rockesanæ co-

Conciliū Basileēse inceptū anno Domini 1431

cognomēto Rasi, defensor atq; protector acerrimus, Bohemorumq; ad conciliū Basileēse legatus, in spiritualibus Thaboritarū rector & patron⁹, Sigismūdi Imperatoris Germani, & Ioānis 23. papæ tēporibus, circa annū Domini 1411. Cumq; is multis victorijs & magnis sceleribus nobilitatus esset, euenit tandē vt eā ob causam de eo fama increbresceret atq; diuulgaretur, in omniūq; ore, vt vir omnium impietate insignis, haberetur: Adeò quidem, vt cùm Bohemorum legatus Basileam intraret, in eum cuncti defigerent lumina, velut in illū, qui totiès fidelium fudisset exercitum, qui 101 oppida subruisset, qui tot deniq; hominū millia necci dedisset.

Procopij nobilitas ex scelere

Hic tandem cū a cōcilio recedere statuisset, infecta re pro qua cū suis Bohemis illuc venerat, in omniū patrum præsentia ꝑcisdē Bohemis ibidē existentibus, cōtumaciter & superbè locutus est in hunc modū: Communionē calicis habere & tenere pro laicis intēdimus, &c. Hæc Aeneas Syluius in libro de origine Bohemorum. De hoc vide in Ioanne Rockesana, Orphanis & Thaboritis.

Procopij contumacia & fastus in cōcilio Basilensi.

PROCVLVS. 39.

Proculus, q & Proclus, Mōtani & Cataphrygū sectator, eorūq; doctrinæ vehemētissimus assertor atq; ꝓtector fuit Septimij Seueri Imperatoris, & Zephyrini summi Romanorū pōtificis tēporibus, circa ann. Dom. 207. Cōtra hūc, eodē Romano pōtifice ꝓsente, Caius vir disertissimus disputauit, & eum euicit, queādmodùm refert Eusebius Cæsareensis ecclesiast. hist. lib. 6. cap. 18.

Cai⁹ scriptor ecclesiasticus, Romæ contra Proclum disputat.

De eo Nicephor. li. 4. c. 20. ita ait: Mōtano inquit, tanq̄ inexpugnabile propugnaculū Deus obiecit Hierapolitanæ ecclesiæ antistitē Apollinarē, virū eximiū. Aduersùs hūc quoq; scripserunt Miltiades, Apollonius, Serapion Antiochenæ ecclesię episcopus, & alij cōplures: sicutì & contra Proclū, eiusdem hæreseos antesignanū, Caius, q plurima certè & pulcherrima edidit scripta. De Cataphrygum hęresi, vide in Cataphrygis & Mōtano.

Qui contra Montanum et Proclum scripserunt.

PSALLIANI. 40.

Psalliani sunt ij, quos suprà Enthusiastas, Euchitas, siue Massaliāos nominauim⁹, q emerserūt Iouiniani Imperatoris & Liberij papæ tēporibus, circa annū Dom. 367. Ab orādo aūt ex lingua Syriaca deducto vocabulo, Psalliani appellātur, quasi sedulò atq; cōtinuè orātes. Tantū .n. orāt (vt Epiphani⁹ hæresi 18. & August. hæresi 57. testātur) vt his q de illis hoc audiūt, incredibile videatur, vt potè q nulla ab orādo intermittāt tēpora: adeò quidē, vt hinc iudicemur inter hæreticos nominādi. Quāuis eos nōnulli dicāt de purgatiōe animarū, nescio quā fantasticā & ridiculā fabulā narrare: porcā videlicet cū porcellis suis videri exire de ore hoīs, quādo pingatur, & in eū visibili similiter specie ignem q nō cōburat, intrare. His adiūgit Epiphan. Euphemios, Martyrianos, & Satanianos, ex q b⁹ omnib. vnā conflat atq; constituit hæresim.

Psalliani vndè dicti.

Fabulosa quædam Psalliano rū de animorum purgatione.

De his Hosius lib. de Ceremonijs a tēpore sumptis, scribit in hūc modū: Sicut, inq̄t, Eucharistię sacramentū quouis tēpore ꝑcipere fas est, sic & orare quouis tēpore fas est. Docemur à Christo, q̄ oportet semꝑ orare, & nō deficere. Monemur & à Paulo, vt sine intermissione oremus. Neq; defuerunt q Christi hæc & Pauli verba ità accipiēda putarent, vt nullū tēpus à vocali oratione vacuū esse vellēt: q quidē propter perpetuū orandi vsum, Psalliani siue Euchitę sunt vocati: de quibus & Epiphanius & Augustinus pleraq; scripserunt. Cæterùm quis est qui possit ità semper orare, & sine defectu vel intermissione precibus insistere, vt nec alimentum sumendi, aut dormiendi tempus habeat?

Orare quouis tempore fas est. Luc. 18. 1. Thess. 5.

Quamobrē Augustin⁹ vbi suprà, & eū sequutus Anselmus, in epistolā Pauli scribēs, sic hæc Christi & Apostoli verba accipienda putauerūt, vt nullo die intermitterētur certa tēpora orandi: q si quotidiè quisq̄ obseruâsset, iā sine intermissiōe orare diceretur. Peculiariùs tamē ad orandū sine intermissiōe adstricti sunt sacerdotes & monachi, quorum proprium est officiū, iuge sacrificiū iugesq; Deo preces offerre, nō pro suis tantū, verùm etiā pro populi peccatis, cuius peccata comedere dicūtur, quādò ex eius viuūt eleemosynis. Sūt hi tanq̄ publici quidā totius ecclesię ministri, vt qđ à singulis & vniuersis ꝑstari semꝑ nō pōt, eorū saltē expleatur ministerio.

Orare sine intermissiōe, est nullū diem ad orandū ordinatū intermittere.

Sacerdotes tanq̄ publici ecclesiæ ministri.

Quid aūt? Nunquid non eadē infirmitate præditus est sacerdos aut monachus, qua quisq̄ alius ex eis, qui addicti seculo iudicātur? Est reuerà. Et ille cibum quandoq; capiat, & ille somno temporis nonnihil tribuat, & ille corporis sui curam non prorsùs abijciat, necesse est. Quamobrē & huius infirmitati prospiciendū putauit pia mater ecclesia: certas horas constituit, quas Canonicas vocāt, quib. nō alij rei q̄ precationi vacaretur: has

Horæ canonicæ.

qui diligēter iuxta ritum ecclesiasticæ traditionis obseruâsset, eum semper orare & non deficere, Beda venerabilis interpretatur, vt cum propheta dicere possit: Benedicam Dominum in omni tempore, semper laus eius in ore meo. Neq; tamen ex traditione magis ecclesiastica, quàm è scripturis authoritatem habere videtur ista certis temporibus orandi consuetudo: quemadmodum id pluribus verbis ostendere conati sunt Cyprianus, Basilius, Hieronymus, & alij nonnulli, ad quos lectorem remittimus. Nam exactiùs hæc omnia persequi, non est præsentis instituti. Hactenùs Hosius. De hac hæresi vide fusiùs in Enthusiastis, Euchitis, & Massalianis.

Beda in Lucam. Psal. 33.

Cypria. in expositiõe orat. Dom. Basi. in ser. Ascetico. cap. 33. Hiero. ad Eustoch. et in 6. cap. Danie.

PSEVDOAPOSTOLI.

41.

Pseudoapostoli sunt ij, qui præceptorem satanam sequuti, fuco pietatis, impietatis venenum infecerunt: Christumq; authorem prætexunt, cùm satanæ rem agant: vel quum more diaboli speciem sumunt bonorum & lucidorum angelorum, vt decipiant: vel cùm tenebras suas suis coloribus sic ornant, vt à luce distare nihil videantur. De quibus Diuus Paulus 2. ad Corinthios cap. 11. loquitur in hunc modum: Est veritas Christi in me, quoniam hæc gloriatio (nimirum vt in omnibus sine onere me vobis seruem) non infringetur in me in regionibus Achaiæ. Quod sanè eò facio & faciam, vt amputem occasionem eorum, qui volunt occasionem: vt in quo gloriantur, inueniantur sicut & nos. Nam eiusmodi Pseudoapostoli sunt operarij subdoli, transfigurātes se in Apostolos Christi. Et non mirū: ipse enim Satanas transfigurat se in Angelum lucis. Non est ergò magnum, si ministri eius transfigurentur, velut ministri iustitiæ, quorum finis erit secundùm opera ipsorum. Et rursùs suam in prædicando Christo fidem commendans, & eorundē Pseudoapostolorum, sua solùm cum deceptione auditorum, quærentium, perfidiam & fallaciam perstringens, ità suos Thessalonicenses alloquitur: Exhortatio, inquit, nostra, non de errore, neq; de immunditia, neq; in dolo: sed sicut probati sumus à Deo, vt crederetur nobis Euangelium, ità loquimur: nō quasi hominibus placentes, sed Deo, qui probat corda nostra. Neq; enim aliquandò fuimus in sermone adulationis, sicut scitis: neq; in occasione auaritiæ; Deus testis est: nec quærentes ab hominibus gloriam, neq; à vobis, neq; ab alijs, &c. Hæc beatus Paulus. Vbi quidem ille Pseudoapostolorum morem ad viuum depingit, eorumq; doctrinam impostura & errore plenam, cùm eam velut impuram, sordidam, maleficam, abomninandam, & ad imponendum simplicibus accommodam, immunditiam appellat.

2. Cor. 11.

Pseudoapostolorū impostura & dolus.

1. Thess. 2.

Pseudoapostolorum mos.

Immunditia doctrina Pseudoapostolorū appellata.

Exorti sunt autem hi Pseudoapostoli cum eorum duce Gerardo Sagarello de Parma, qui in eo errore deprehensus, indeq; adeò damnatus, combustus fuit sub Adolfo Cæsare Germano, & Bonifacio huius nominis octauo Romanorum pontifice, circa annum Domini 1296. Eorum hæreses huiuscemodi fuêre.

Pseudoapostolorum hæreses.

1. Primò asserebant, Apostolos nec habuisse nec recepisse pecuniam, nec aliquid in crastinum seruâsse: quinimmò docebant, nihil horum Apostolis licuisse, nec eadem ratione illorum successoribus vllo pacto licere. Quapropter spem salutis adimebant omnibus pecuniam recipientibus, aut aliquid in crastinum seruantibus. Ad quod asserendum ex eo mouebantur, quòd Christus Apostolis dixit: Nolite possidere aurum, neq; argentum, neq; pecuniam in zonis vestris. Et iterùm: Nolite soliciti esse in crastinum. Et alia huiusmodi, quæ Dominum dixisse Apostolis suis Euāgelistæ referūt. De his itaq; dici potest illud, quod in Ioannis Apocalypsi ab Angelo Ephesinæ ecclesiæ dicitur: Nō potes sustinere malos, & tētâsti eos, qui se dicūt Apostolos esse, & non sunt, & inuenisti eos mendaces. Isti nempè se vitam agere Apostolicam indè mentiebantur, quòd se pecuniam non recipere, nec aliquid in crastinum seruare instàr Apostolorum iactitarent.

Apostoli.

Matt. 10. Matt. 6.

Apo. 2.

2. Indeq; decimas dari nō debere Romanæ ecclesiæ sacerdotibus, quòd non essent pauperes sicut Apostoli, contendebant.

Decimæ.

3. Docebant etiàm, neminem subijci debere

Subiectio.

bere cuiquam nisi soli Christo, quemadmodùm Apostoli soli Christo subiecti fuère.

Iuramentū 4. Dicebant rursùs, Christianis esse interdictum iuramentum, sic, vt nusquàm iurare liceat.

Obediētia. 5. Dicebant non esse obediendum Romano pontifici, aut alijs ecclesiæ prælatis.

Papa. 6. Papam quoq; neminem absoluere posse, nisi ea esset præditus sanctimonia, qua beatus Petrus polluit.

Templum 7. Item ecclesiam consecratam nō plùs ad orandum valere, quàm porcorum stabulum Quæ blasphemia quam sit execranda, pij homines viderint.

Votum. 8. Asseuerabant deniq;, opera illa quæ sine voto fiunt, esse ad maius præmium destinata, quàm quæ ex voti necessitate fiunt.

Vide reliqua in Falsis prophetis. Nam Pseudoapostoli, Pseudoeuāgelici, & Pseudoprophetæ eodem recidunt.

PTOLEMAEVS.

42.

PTolemæus Valentini hæreticæ prauitatis & perfidiæ successor fuit, qui vanam quandam ac perniciosam doctrinam eructās, & nouam numerorum fallaciam prædicans, multorum animas ignorantium (teste Philastrio) captiuauit, sub Marco Antonino Imperatore, & Higino maximo Romanorum pontifice, circa annum Domini 150.

Ptolemæi hæresis. Hic, authore Augustino & Philastrio, nouum quid volens commenti falsi decernere, quàm Valentinus doctor eius est ementitus, docuit esse quatuor Aeonas, id est, secula, & alios item quatuor, qui sunt octo, cùm Valentinus triginta esse priùs dixisset. De qua te vide plura in Valentino.

PVBLICANI.

43.

PVblicani quidam hæretici in Franciа exorti sunt sub Philippo huius nominis tertio Francorum rege, & Gregorio decimo Romanorum pontifice, imperante Rudolfo Cæsare Germano, circa annum Domini 1274. Philippus Diui Ludouici filius.

Publicanorū hæreses. 1. Hi paruulos non baptizandos dicebant, donèc intelligibilem & rationis capacem ætatem attigissent.

2. Dicebant etiam non esse orandum pro mortuis.

3. Nec expetenda Sanctorum iam in cælis regnantium suffragia.

PVTEORITAE.

44.

PVteoritæ, authore Philastrio, erant olim hæretici, vel potiùs Idololatræ apud Iudæos, qui puteos colebant, eos in altum fodiētes, indeq; aquam haurientes, quam salutarem appellabant, in ea quippiam salutis sperantes, cum contrà de eis conqueratur Dominus per prophetam, eos admonendo in hæc verba: Me dereliquerunt fontem aquæ viuæ, & foderunt sibi lacus detritos, qui non possunt capere aquam salutarem. Quod ergò antè dixerat per prophetam, Christus in sua diuina complebat præsentia cùm diceret: Omnis qui ex hac aqua terrestri biberit, rursum sitiet: de aqua autem quā ei dabo, si biberit, non sitiet in æternum, sed fiet ei fons saliens in vitam æternam. Vbi quidem innuebat ille, gratiam baptismatis ab eo concedendam quæ hominem prorsùs à peccatorum maculis ablueret ac purificaret. Puteoritarū hæresis. Hiere. 2. Ioan. 4.

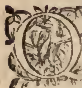
Hæc ex Philastrio.

FINIS LIBRI QVARTIDECIMI.

ELENCHI ALPHABETICI OMNIVM HAERESVM LIBER QVINTVSDECIMVS.

DE LITERA Q.

QVADRISACRAmentales. 1.

Vadrisacramentales, sūt ex nostri temporis Mollium Confessionistarū secta: qui teste Staphylo, recipiunt quatuor tantùm Sacramēta, Baptismum, Cœnam Domini, Absolutionem, & Sacerdotium. Ità ex locis communibus Philippi Melanchthonis tenetur in Vuittenbergensi districtu. Hæc Staphylus.

QVATVORDECImani. 2.

Qvatuordecimani sunt ij, quos aliâs Paschatitas, seu Tessaresdecatitas nuncupauimus, id est, qui cum Iudæis, & nō Dominico die, sicut ab ecclesia decretū est, mysterium Paschæ peragunt, & alia quædam ex illegitimis & ab ecclesia reiectis libris decerpta seruant, & nominibus quorundā magnorum Apostolorum ea in re abutuntur. Hi porrò inter alios fuêre Sabbatiani, Nouatiani, & Mōtanistæ, vt suis locis videre licet. Quorum dissidium & contentionem admirans Nicephorus cum Socrate, li. 12. eccle. hist. cap. 32. de his ità loquitur:

Admiratur Nicephorus cū Socrat. lib. 5. ca. 22. eos qui vel per

Mihi, inquit, non rectè fecisse videntur, qui olim de festo hoc die tantoperè dissidentes contendêrunt: multò verò minus, qui hac in parte Iudæos sibi imitandos esse statuerunt. Sed illis, vt opinor, in mentem non venit, quòd Iudaismo in Christianismum mutato, ex necessitate tinaciter quadam figuræ rei ipsi cesserint: sicuti de festo hoc indè satis constabit. Nulla namque die Paschæ CHRISTI lex Christianis, vt Iudaizent, præcipit. Præcipit autem? Immò potiùs id prohibet, quemadmodùm disertis verbis diuinus Apostolus sanxit, non solùm de circuncisione, quæ legis est caput, vetans, verùm etiàm de diebus festis cohortans, vt nequaquam disceptantes segregemur. Et ad Galatas scribens: Dicite mihi, inquit, q sub lege esse vultis, legem non audistis? Atque vbi de hoc pauca disseruit, deindè ostendit, Iudæorum populum seruum esse: libertatem autem eos obtinere, qui Christum sequūtur. Vbi etiàm admonet, non obseruandos esse dies & annos. In epistola autem ad Colossenses clara prædicat voce, vmbram esse obseruationes eiusmodi. Quapropter infert, dicens: Nemo vos iudicet in cibo aut in potu, aut in parte diei festi, aut neomeniæ, aut Sabbati, q̄ sunt vmbra futurorū. Ad Hebręos autem hæc omnia veluti sigillo confirmans, dicit: Translato enim sacerdotio necessariò etiam legis translatio subsequuta est. Satis igitur liquet, neq; sacrum Euāgeliorum librum, neq; diuum ipsum Apostolum, Christianis iugum seruitutis legis imposuisse: sed vt & Pascha & reliquos festos dies honorificè, quandocunq; eis visum esset, peragant, animi gratitudini eorum qui beneficio sunt affecti, reliquisse.

vel Iudęos disceptant, eo celebrātes, do imitantur.

Apostoli Paschatis celebritatē liberam populis Christianis reliquerunt.

Proindè quia homines maximè ferias amant, à laboribus in eis conquiescentes, tum sicuti cuique visum erat, in regionibus passim, consuetudine quadam per traditionem accepta adducti, salutiferæ passionis memoriam colentes celebrârunt. Neque enim vel Saluator ipse, vel eius discipuli, lege vlla id obseruandum esse statuerunt: sed neque in eum

qui

qui hoc ità perageret, condemnationem, aut pœnam, aut execrationem, sicuti Mosis lex facere solita fuerat, vel Euangelica vel Apostolica scripta induxerunt, aut comminati sunt. Diui verò Euangelistæ historia sua scribenda Mosaici Paschæ festi obiter saltem mentionem fecêre: Saluatorem scilicet azymorum tempore passum esse, quum celebre apud Iudæos ageretur festum: vt ostenderent illi, festis potissimùm diebus cædes eos perpetrare cõstituisse. Ipsis profectò sanctis Apostolis consilium illud propositum non fuit, vt sibi de diebus festis iudicium sumerent, aut de eis leges ferrent: sed potiùs Deo gratam viam, virtutem, & veram erga Deum pietatem traderent atq; inducerent. Mihi quidem videtur, quemadmodùm alia plurima plerisq; in locis suã obtinuere consuetudinem, ita id quoq; de Paschæ festo accidisse, quòd ex more quondam apud gentes, quæq; suam habuit obseruationem: vt satis manifestum sit, neminem Apostolorum quidquam de festo hoc die legis sanctione constituisse.

Quid potissimum sancti Apost. de doctrina sua spectarint.

Porrò quod ab initio Pascha moribus magis quàm legibus obseruatum sit, re ipsa declarabimus. Qui nanq; minorem Asiam incoluêre, plurimi ab Apostolorum temporibus sabbato despecto, decimamquartam Lunæ diem obseruârunt. Quod cùm facerent, nequaquam ab alijs, qui hoc non itidem facerent, dissidebant, quoad Victor vrbis Romanæ episcopus, plurimum commotus, literis Asianos quartamdecimam diem colentes, damnauit atq; excõmunicauit. Quã ob causam è diuerso Irenæus Lugdunensis in Gallijs Episcopus, ad Victorem literas dedit, quibus illum obiurgat: & facinus tam callidum reprehendit: perdoctè exponens, quòd quum antiquiores etiàm cõmunionem rerum omnium inter se in Christianismo retinerent, & de Paschæ festi tempore variarent, nullum id putauerint esse præiudicium: Adijciens prætereà, Polycarpum Smyrnæ Episcopum, qui sub Gordiano postea coronam martyrij recepit, Romani venisse, & cum Aniceto eius vrbis episcopo communicasse, nihil de festo Paschæ cum eo disceptantem. Nam et ipse Polycarpus patria quadam Smyrnensium consuetudine, decimaquarta die Pascha celebrat: sicuti Eusebius quoq; Pamphili in quinto ecclesiasticæ historiæ suæ libro testatur.

cap. 33. Iam tum ab Apostolorum temporibus Christiani paschæ ferijs celebrãdis variârunt.

Victor Romanus episcopus Asianos eo nomine damnauit: sed hic ab Irenæo est reprehensus. Polycarp' martyr cũ Aniceto Romæ de Paschate colendo ab eo dissidẽs communicauit.

Constat igitur, sicuti dixi, quosdam in minore Asia decimamquartam Lunæ diem obseruâsse. Alij verò, qui in superioribus Orientis partibus habitant, sabbatum festo eo celebrando magis coluêre. Cæterùm de mense eis maior fuit contentio. Quidam nanq; Iudæos sequi voluerunt, quum quidem iamdudùm certiore obseruatione illi excidissent. Alijs verò ab eo abhorrentibus, post æquinoctium vernum Pascha agendum potiùs visum est: celebrandum id semper esse dicentibus, quum sol in Ariete sit, secundum Antiochenos Xanthico, secundùm Romanos autem Aprili mense. Qui quidem non eos, qui tum delirabant, Iudæos, sed antiquissimos, & magnum illum imprimis Iosephum, sicuti is hac de re in tertio Antiquitatum Iudaicarum libro refert, sequuti sunt. Ac illi quidem qui minorem Asiam & superiores Orientis partes tenent, ad hunc modũ de festo hoc die dissenserunt. Alij verò omnes qui Christianismum susceperunt, & Occidentales cuncti ad Oceanum vsq;, post vernum æquinoctium Pascha peragere inueniuntur, vetustiorem consuetudinem sequentes. Qui sanè vniuersi ità festum Paschæ celebrantes, nunquàm inter se discordare visi sunt. Neque verò, (quemadmodùm multorum sermonibus fertur) magna illa sub Constantino Niceæ celebrata Synodus, eiusce modi diei Paschæ celebrandi errorem indixit: sed ipse potiùs diuus Constantinus, paucos illos qui à recepta obseruatione dissentiebant, literis suis cohortatus est, vt partem maiorẽ sequerentur: & eam immitantes, eodem modo cum illa festum diem peragerent. Epistolam eam Imperatoris totam, in tertio libro eorum quos de vita Constantini Eusebius conscripsit, inuenies.

Iudæi veteres etiàm post æquinoctium vernum Pascha celebrarunt.

Constantinus Magnus in Nicena synodo literis scriptis, Asianos vt cum Occidentalibus eodem tẽpore Pascha celebrarẽt, hortatus est.

Verumenimuerò, Quatuordecimanos ferunt à Ioanne Apostolo decimæquartæ diei lunæ obseruationem accepisse: Romanis autem & Occidentalibus

Ioãnes Apostolus. Quatuor-

decimanos in Asia Pascha celebrare docuit: Petrus & Paulus Romanos.

bus patribus Petrum & Paulum Apostolorum maximos, eam, quæ ibi frequentatur, tradidisse consuetudinem. Scriptum quidem hac de re decretum edere nemo potest. Sapienter verò Victor & Polycarpus extinxisse de die festo contentionem videntur. Quandoquidem autem Occidentales Episcopi traditionem Petri & Pauli minimè dehonestandam duxerunt, & Asiani quoq; Ioannis Euangelistæ institutum seruandum esse contenderunt, de communi consilio placitum est, vt quiq; sicuti assueuerant, festum diem agerent, mutuam autem communionem nequaquàm rescinderent. Stultum quippe quàm maximè esse opinati sunt, consuetudinem eiusce modi variantium gratia, à mutua coniunctione discedere, quum eis de rebus religionis præcipuis per concinentem concordiam conueniret.

Maiores nostri Pascha hoc vel illo tempore peragere, adiaphorō esse voluerunt.

Quòd verò consuetudinem potiùs, quàm legem sequuti veteres plerisq; in locis, vt quibusq; visum erat, Pascha celebratint, indè facilè colligitur. Non omnes etenim, quanuis eiusdem opinionis essent, easdem traditiones in ecclesijs seruarunt. Et qui eandem colebant fidem, sæpe consuetudinum obseruatione inter se variârunt. Neq; id veræ pietati detrimento fuit. Hactenus Nicephor. lib. 12. c. 33. Lege eiusdem libri cap. 34. notatu dignissima, de varijs variarum gentium & ecclesiarum consuetudinibus, per quas tamen nullum catholicæ religioni vel offendiculum vel dissidium & discordia est creata. De Quatuordecimanis vide supra in Paschatitis, & infrà in Sabbatianis, & Tessarescædecatitis.

Cæremoniarū dissimilitudine nō læditur vnitas ecclesiæ, vt inquit Greg. papa.

Hosius de Paschatis controuersia.

De his Hosius libro de Cæremonijs à tempore sumptis, cap. 91. eadem ferè quæ Nicephorus, tradit in hæc verba. Temporum in Ecclesia primitiua magis anxia fuit & diligens obseruatio, quàm vel hoc nostro seculo, vel ijs, quæ proximè præcesserunt. Documento est ingens & insignis illa de tempore celebrandi festi Paschatis inter Orientis & Occidentis ecclesias concertatio, quæ vsq; eo etiàm progressa est, vt qui tunc fuit Romanus pontifex Victor, totius Asiæ paroecias, vna

Vide Eusebium lib. 5. cap. 23. Ecclesiast. hi. Socr. lib. 5. cap. 25.

cùm vicinis ecclesijs, tanquàm aliena sentientes, à communionis vnitate præciderit, quòd, vt monitis eius de festo Paschatis die celebrando parerent, adduci non potuissent. Ac non desuerunt quidem graues viri, quibus hæc tanta Romani pontificis vehementia non probaretur, cùm præsertim traditum sibi per manus ab ipsis Apostolis morem obseruare se Asiæ episcopi dicerent, neq; tanti esse hæc festi celebrandi discrepantia putaretur, vt illius gratia præcidendum ab ecclesia quenquam existimarent. Verùm Leoni pontifici non leuiter delinqui visum est, cùm de festo Paschatis tractaret, si in principio sacramenti veritas & vnitas ab vniuersa Ecclesia non teneretur. Sed & ante cum celebri scriptori Epiphanio tam graue visum est, in hac obseruatione dici Paschatis a more cæterarum orbis ecclesiarum alias discrepare, vt non dubitauerit, in album hæreticorum eos referre, qui quartadecima luna Pascha celebrâssent: quos quidem Quartadecimanos vocat.

Leo epist. 62.

Epiphan. hæresi 51.

Ac inter alia multa, quæ præclarè gesta sunt à Constantino Imperatore, hęc duo vel maxima laude omniū prædicationeque digna esse censet, quòd is congregato Niceno concilio, & Arrij dogma subuertendum & disceptationem ac discrepantiam hanc de celebrando Paschatis die de medio tollendam curauit. Fuitq; Nicenum concilium non magis propter eos habitum qui in Aegypto dogmatis gratia dissidebant, quàm propter eos, qui in Oriente in celebrando Paschate discrepabant, conciliandos: quod etiam cùm alibi, tum in epistola quam scripsit ad episcopos Aphricanos, Athanasius indicat. Decretum itaq; fuit à trecentis decem & octo patribus, qui tum Niceæ conuenerant, vt vno eodemque die sanctissimi Paschatis feriæ peragerentur: vtque Orientis Ecclesiæ, quæ à Romana & cæteris Occidentis Ecclesijs dissidere visæ sunt, eundem quem eæ, diem obseruarent, idque duplici de causa, sicut ab ecclesiasticæ historiæ scriptoribus memoriæ proditum est: Primum, quòd minimè fas esset Christianis, Iudæorum sequi consue-

Epiphan. hæresi 20.

Paschatis celebrandi vno eodē q; die duæ causæ. Euseb. lib. 3. de vita Cōstantini.

suetudinem, qui posteaquam consceleratas manus suas nefaria Christi cæde contaminârunt, tanta sunt animorum cæcitate percussi, vt videntes non videant, audientes non audiant, neque quod rectũ, quodque salubre est, intelligant. Deinde quod graue cum primis & indecorũ esse putaretur, quandoquidem vnum corpus, vnus spiritus sumus omnes, vna vocationis nostræ spes, vnus Dominus noster, vna fides, vnum Baptisma, vnus est Deus & pater omnium, non vno eodemque tempore anniuersarium redemptionis nostræ diem ab omnibus & singulis eiusdem corporis membris celebrari: sed per eosdem dies, alios quidem ieiunijs exerceri, alios verò conuiuijs vacare, & hos quidem feriari & conquiescere, illos verò corporis affectionibus macerari: quemadmodum in sua quadam ad episcopos, qui ad synodum Nicenam venire non poterant, & ad omnes vbique locorũ ecclesias epistola fusiùs ab Imperatore Cõstantino, & in eo libro, quem aduersus hæreses conscripsit, ab Epiphanio proditum legimus.

Ephe.4

Ex quo colligere licet, quæ ratio priscis fuerit vel obseruandi certa tempora vel mutandi. Duplex nimirum: Vna, vt nè quid vel cum Iudæis, quemadmodum de Paschate, deque Sabbato factum videm⁹, vel cum Gẽtibus commune haberemus: quæ cùm sextum hebdomadæ diem, tanquàm Veneri sacrum, in ludis, epulis, & omnibus nequitijs consumere solitæ essent, visum est Christianis, vt quem illi diem cum primis lætum & hilatem ducebant, eum in mœrore & luctu traducerent: non solùm acerbissimos cruciatus & mortem Christi turpissimam, verùm etiam peccata sua, quæ causam illis dederunt, deflentes.

Temporũ ratio in ecclesia duplex obseruata.

Altera, quòd sicut à sanctissimo Damaso scriptũ, & à Leone repetitum legimus, nõ aliter vnus grex & vnus pastor sum⁹, quã si (quod iterùm atque iterùm monet Apostolus) idipsum dicamus omnes: si perfecti simus in eodem sensu & in eadẽ sententia: si eosdẽ vno atq; eodẽ tempore ritus obseruemus. Hucusquè Hosius. De qua re vide plura ibidèm obseruatu & notatu dignissima.

Secunda causa.

1.Cor.1.

QVINTIANVS GAZAE- *orum episcopus.* 3.

QVintian⁹ Arrianæ perfidiæ defensor acerrimus, & in Asclepæ Nicenæ fidei validissimi atque constantissimi assertoris, Gazæorum pontificis (qui ab Arrianis Episcopatu & vrbe eam ob rem expulsus fuerat) locum ab eisdem suffe:tus fuit, Constantij Imperatoris, & Iulij huius nominis primi maximi Romani antistitis temporibus, circa annum Domini 342.

De his trà scribit Nicephorus lib. 9. ca. 8. Cùm Athanasius profugus Romæ ageret, Constante Constantini minimo natu filio toti Occidenti imperante, venit eò Constantinopolitanus quoquè episcopus Paulus, & Marcellus Ancyranus, Asclepas etiàm Gazæorum episcopus, q & ipse, quòd fortiter Arrianis resisteret, accusationem iudiciumque, quasi sacrificij aram euertisset, sustinuit: & ob id episcopatum deponere coactus fuit, quem episcopatum Quintianus est cõsequutus. Lucius præterea Adrianopolitanus eodem crimine delatus, & dignitate itidem spoliatus, Romam confugit. Horum causa Iulius antistes Roman⁹ cognita, quòd consentientes sibi de Nicenis decretis inuenit, communiõe eos est dignatus. Pro amplitudine autem sedis suæ, ex veteri priuilegio & prærogatiua, persuasum habens omnium vbique episcoporum curam & iudicium ad se pertinere, datis cuique liberrimè scriptis literis, suas eis ecclesias reddidit, eosque in Orientem remisit: illos, qui eos temerè exauthorâssent, perstringens, vt qui non recta sequerentur consilia, motusque & turbas ecclesijs ecrearent, neque semel Niceæ factis fidei decretis starent. Ad hæc præcepit, vt quidam ex eis ad diem constitutum Romæ præsto essent, qui rectè sententiam in condemnatos latam esse probarent. Sin minùs, minas addidit, nisi à rebus nouãdis desisterent, se ab eis sacras exacturum pœnas. Athanasius itaque & qui cum eo erant, missis ad Orientales episcopos literis, ecclesias suas receperunt. Hæc Nicephorus.

Catholici episcopi ab Arrianis sedibus suis expulsi, ex Oriẽte Romam profugiunt.

Ecclesiæ Romanæ vetus priuilegium. Socr. lib. 2. ca. 15. Sozo. l. b. 3. cap. 8.

Profugi episcopi in integrũ restituuntur.

Quomodò verò Quintianus, qui vel-

Occidentales episcopi in Sardicensi concilio, Quintiano & reliquis episcopis Arrianis dignitatem abrogant.

ut lupus in Gazæorum ecclesiam intrârat, & eius cōplices fuerint, sedibus fraude Arrianorum occupatis, ex episcoporū Occidentalium apud Sardicam congregatorum sententia exacti & Christianorū communione interdicti, idem refert Nicephorus eiusdem libri cap. 12. in hæc verba: Abrogârunt quoquè (inquit) episcopatum Georgio Alexandrino, Basilio Ancyrano, & Quintiano Gazæo: & vt non modò episcoporum, sed ne Christianorū quidem appellatione honorarentur, statuêre. His & compluribus alijs dignitate adempta, communione etiàm interdixerunt, quod filium Dei a paterna substantia separarent: & quòd qui dudum propter Arrianam hæresim reiecti fuerant, eos recepissent, & ad ampliorem ministerij Dei euexissent dignitatem. Eis damnatis, ad omnes vbique episcopos miserunt, vt decreta ea rata haberent & confirmarent, necnon Nicenis placitis consentirent. Hæc Nicephorus.

QVINTINVS.

.4.

Quintinus, à quo Quintinistæ hæretici, sartor quidam fuit natione Picardus, è schola nostræ tempestatis Euangelicorum prodiens, qui in Brabantia & Hollandia (vt author est Caluinus, suppressa tamen furoris huius origine) varias sectas sparsit, cum quodā Coppino Insulano, eamquè potissimùm quæ Libertinorum vocatur, à libertate, quam prædicant Euangelicam, id sub Carolo quinto Imperatore Germano, & Clemēte 7. papa, circa annum Domini 1525.

Quintinistarum errores.

1. His, authore Lindano Dubitantij sui dialogo 2. nihil æquè displicet, neque magis ab eis improbatur, atque simplex, proprius, & germanus scripturæ sensus.

2. Illis Christus est Satanas, & contrà: vitium virtus, & virtus vitiū: nihil enim ex eorum sententia peccatum, nisi eorū opinione, qui se peccare putant.

3. Verus Dei timor & eo imbuta conscientia, pro inferno illis habetur: pro paradiso autem, conscientia diuini iudicij contemptrix, secura, stupida, & consopita.

4. Omnia simulare & dissimulare, pro fundamento sui iaciunt Euangelij, quô faciliùs spirituales (sic enim se piæ cæteris admirantur, quòd spiritum sequātur viuificantem) decipiant carnales, id est, non suæ haræ porcos.

5. Scripturas rident, ac pro fabulis habent: li teræ enim se negant obnoxios, q iam spiritum sequantur viuificantem.

Quintini blasphemiæ in Apostolos.

Quinimmò ille Quintinus vnumquēque Apostolorum aliquo notabat scommate, Paulū vocans vas fractum, Petrum Christi abnegatorem, Ioānem, iuuenem stolidulum, Matthæum fœneratorem. Hæc Lindanus. Vide reliqua in Libertinis.

QVINTILLIANI.

.5.

Quintilliani, authore Diuo Augustino libro de hæresibus ad Quoduultdeum, à Quintilla vna ex Montani propheriss sunt appellati, propterea quòd in ciuitate Pepuza, vt suprà in Pepuzitis dictum est, Christum in specie fœminea, quales Priscilla, Maximilla, & Quintilla extiterunt, reuelatum fuisse asserant. Faciunt autem, inquit ille, & ipsi de sanguine infantis, quod Cataphygas facere suprà diximus. nam & hi ab eis perhibentur exorti. De his vide suprà in Cataphrygis, Maximilla, Prisca, & Pepuzitis. Lege etiàm Epiphanium contra hæreses Phrygastatum siue Montanistarum, aut Tascodrugitarum, hæresi 48.

Quintillianorum impuritas.

FINIS LIBRI QVINTIDECIMI.

ELEN.

ELENCHI ALPHABETICI OMNIVM HÆRESVM LIBER DECIMVSSEXTVS.

DE LITERA R.

RANATITAE.

I.

Ranarum cultores.

Anatitæ, vt inquit Philaster, erãt, qui apud Iudæos & Aegyptios quõdã ranas colebant, quas sub Pharaone per diuinam iram & vltionem, Moisisque imperium, Aegyptiaca tellus emanauit, vt earundem infestatione & putore Aegyptij defatigarentur. Inque eo scelere illi adhuc perseuerant, putãtes Dei iram ex hac vana obseruantia posse placari. Hæc Philaster.

Eorum error.

RAYMVNDVS LVLLius. 2.

Raymundus Lullius philosophus ac theologus, floret sub Interregno Imperatorum Romanorum, post cæsum Guilhelmum Hollandiæ comitẽ Cæsarem Germanum 27 tempore Alexandri quarti summi Romanorum pontificis, circa annum Domini 1260. Hic porrò (vt author est F. Bernardus Lutzẽburgus) Catalanus fuit genere, conditione laicus, & ex Maiorica ciuitate oriundus. Ait autem, eum multa edidisse opuscula hæreseos crimine vndequaquè referta: et inter cætera libellum de Dæmonum inuocatione, & alia vulgari sermone Catalanico scripta. Quam doctrinam haud dubium est eum habuisse à diabolo, licèt ille asserat in quodam monte à Christo sibi apparente in forma & specie crucifixi, illam didicisse. Quæ omnia, Petrus Terracensis Archiepiscopus, & F. Nicolaus Emericus, sententia sua condemnãrunt. In quibus voluminibus plusquã quingenti errores sunt reperti. Inter quos is vnus est, quo asserit, Deum multas habere essentias.

Raimundi opuscula.

Plusquàm quingenti errores in libris Raimũdi Lullij reperti.

2. Item quòd Deus pater est, antequàm esset Deus filius.

3. Quòd diuina essentia non est ociosa, sed essentiat, natura naturificat, bonitas bonificat, &c.

4. Quòd Spiritus sanctus est conceptus de patre & filio.

5. Asserit rursùs, eos qui hæreticos supplicio afficiunt, illis iniurios & crimini obnoxios fore.

6. Item quòd quandò Deus illi apparuit crucifixus, pro seculi huius tenebris illustrandis artem istam sibi contulit, quæ est ad omnem scientiam parandam, naturalem videlicet & medicam, & ad iura statuenda, methodus generalis, valetque potissimùm ad quoslvis euertendos atque destruendos errores. Hæretici nanque sunt ea natura indubiè præditi, vt sæpenumerò Deum sibi imaginaliter fingant, quem intueri spiritualiter nequeunt.

Hæreticorũ falsa atque erronea imaginatio.

RHETORII. 3.

Rhetorij seu Rhetoriani, à Rhetorio quodam exorti sunt, teste Philastrio, in Aegypto & Alexandria: sed quo tempore emerserint, ille non meminit.

Hi cunctas laudabant hæreses, ex his neminem errare, sed omnes benè sentire asseuerantes. Verùm hæc assertio adeò rationi repugnat, vt Diuo Augustino libro de hæresibus cap. 72. videatur impossibile, vt quis suæ mentis compos hoc sentire possit. Cùm enim plures sint hæreses ex diametro pugnantes, minimè fieri potest, vt vnaquæque illarum credatur esse vera,

Rhetoriorum error rationi prorsùs dissentaneus.

vera, non certè probabiliori ratione, quã si quis credat duo contradictoria simul vera existere. Si enim omnes probabant, nulla erat quæ ab eis vituperaretur. Ex quo colligere licet, eos non vera tenere. Photinus enim eam ob rem laudandus esset hæreticus, qui Christum Dominum negat esse ante secula cum patre. Et item omnis hæresis, quæ aut in patrem, aut in filium, aut in Spiritum sanctum blasphemat. Quomodò verò blasphemos hæreticos laudat Rhetorius, quum eos Christus Dominus, in hoc iam seculo damnauerit, dicens: Non dimitti hominibus blasphemiam, in Spiritum sanctum blasphemantibus & perseuerantibus, neque hic, neque in futuro? Propter quod constat & illum esse hæreticum, immò potiùs reum omnium inscium, qui eosdem hæreticos laudandos, & non vituperandos citius, & abijciendos prorsus iudicauerit. Hæc Philastrius.

Hæreticorũ blasphemia perseuerans, irremissibilis.

Matt. 12. Mar. 3.

RHVTENI.

4.

Hi aliàs vel Russi, vel Rutheni, vel Moscouitæ vocantur.

Rhuteni, quos appellare Rosanos Strabo videtur, Lituanis contermini sunt, gens barbara, incompta, & quæ nunquàm Romanæ ecclesiæ obediens fuit. Immò ex omni gente Christianum titulum præferente, in defensione sui erroris schismatici, nulla pertinacior gens Rhutenica. Ex quo effectum, vt semper præcisa ab vnione ecclesiæ catholicæ extiterit. Huic genti Liuoniam Christianarum vltimam prouinciarum ad septentrionem iungi Pius secundus papa est author in sua Europæ descriptione: quã Tartari sæpè incurrũt. Illam fratres Teutonici, qui beatæ Mariæ vocantur, armis quæsiuêre, & Christi sacra suscipere coëgerunt, cum esset anteà gentilis, & idola coleret.

Rhuteni, barbari, & in suo errore supra modum pertinaces.

Liuonia.

Rhutenorũ hæreses.

1. Rhutenorum errores sunt huiuscemodi: Negant inprimis Diuum Petrum verum Papam & Romanæ sedis antistitẽ fuisse: idemque sentiunt de his, qui ei in Papatu successerunt.

2. Negant etiàm Romanam ecclesiam esse caput omnium aliarum ecclesiarum.

3. Non recipiunt sanctorum Doctorum Latinorum lucubrationes & scripta.

4. Nec admittunt conciliorum generalium determinationes, canones, & decreta.

5. Respuunt Excommunicationem, sacramentum Confirmationis, Extremæ vnctionis, & Purgatorium.

6. In pane denique fermentato, & nõ in azymo, sacramentum Eucharistiæ cõficiunt. Et item de alijs eorum erroribus, quos Dominus Ioannes Sacranius Doctor Theologus & Cracouiensis ecclesiæ canonicus, in eo tractatu, quem inscripsit Elucidarium errorum & rituum Rhutenensium, ad quadraginta recenset.

REIVDAIZANTES.

5.

Reiudaizantes sunt Iudæi, qui Christiani effecti, in Iudaismum posteà relabuntur, qualis fuit Sabbatius, de quo dicetur infra: rursùm (vt inquit Diuus Paulus) crucifigentes sibimetipsis filium Dei, & ostentui habentes. Ideoque ait impossibile, tales rursùs renouari ad pœnitentiam, id est, per innouationem sacri baptismatis à peccatorum sordibus iterùm ablui & purificari, vt qui semèl fuerint illuminati, gustauerint etiàm donum cæleste, & participes facti Spiritûs sancti, gustauerint denique bonum Dei verbum, virtutesque seculi venturi, nihilominùs sint prolapsi ac reciderint in priores offensiones, & in filium Dei blasphemias, quibus priùs abrenunciârant. Quapropter (inquit) teneamus spei nostræ confessionem indeclinabilem, non deserentes collectionem nostram, sicut consuetudinis est quibusdam, sed adhortantes inuicèm, & tanto magìs quanto videritis appropinquantem diem. Voluntariè enim peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis, iam non relinquitur pro peccatis hostia: terribilis autem quædam expectatio iudicij & ignis æmulatio & vehementia, quæ consumptura est aduersarios: &c. Eccè relapsorum in Iudaismum aut Paganismum post

Hebr. 6.

Baptismus nõ repetẽdus.

Hebr. 10.

Peccatũ ad mortẽ seu irremissibile.

post acceptam veritatis notitiā baptismique susceptionem, supplicium æternum. De temporali verò Reiudaizantium pœna habetur de Consecratione distin. 4. c. Plerique.

Notæ & signa quib° reiudaizātes cognoscuntur. Reiudaizantes porrò his signis dignoscuntur. Christianorum ecclesias raro ingrediuntur, frequenti⁹ Iudæorum conuentus & consortia adeunt, Christianorum verò diffugiunt: Carnes porcinas nō edūt: Domi suæ clàm diebus Dominicis sabbata colunt, & reliqua legalia Christianis prohibita seruant in occulto.

ROGATIANI. 6.

Rogatiani sunt de Donatistarum familia, à Rogato quodam appellati, de quibus mentionem facit Diuus Augustinus epistola 48.

Rogatianorū hæreses. Hi cum Donato Africano, filium esse minorem patre dicebant, & Spiritum sanctum inferiorem filio.

Rebaptizabant si quos seduxissent homines, vt qui supra baptismum ecclesiæ catholicæ, suum esse maioris vis & efficaciæ insanientes promittebant, quemadmodum inquit Philastrius. Dicebant enim, in sola Donati & suorum sectatorū parte esse veram ecclesiam. Quia etsi ex parte Catholicorum, hoc est, eorum qui Cæciliano fauebant, qui Donato erat aduersatius, aliqui viri probi essent, ex communione tamen improborum eos vitiari, hacque de causa, ecclesiam in eis deperire ac labefactari asserebant. Reliqua ex Donatistis petenda lectori relinquimus. De his etiàm vide in Circuncellionibus, qui ad Donatistas quoquè pertinent.

RYSVICANI. 7.

Rysuicani à quodā præstigiatore Hermano Rysuick nominati sunt, quē, (teste Lindano Dubitantij sui dialogo secundo) ob impietatem Haga ignibus absumpsit, anno Domini 1510. Cius autem stolones nunc per Frisiam pullulant.

Rysuicani athei. Sunt autem hi ex Euangelicorum nostræ ætatis familia, ex eorum videlicet, q̄ veri Athei atque impij per suam improbitatem, perfidiam & malitiam esse noscuntur, nimirùm qui nec Christū, nec Deum, nec deniquè diabolum, nec cælū, nec infernum esse profitentur.

Quàm deploranda sit Euangelicorum cęcitas, manifestum veritatis odiū testatur perspicuè. Eò enimverò deploratissimæ cæcitatis miseri ij Euangelici lapsi sunt, semèl in sensum reprobum mentemque malè sanam iusto Dei iudicio traditi, vt suam nō modò negligant salutem æternam, sed alijs quoquè eodem errore deducendis omnem mouent lapidem, quacunque tandèm id faciant ratione. Nihil enim pensi habent quid doceant faciantve, modò id suo deo ventri commodet, aut saltem suę perfidiæ hostibus incommodet: aut veritatem, in quam oppugnandam coniurârunt, si non aboleant, saltem aliqua ex parte obscurent. Odio enim veritatis, quā obfirmato abiurârunt animo, ebrij, eam quoquè suis in professoribus infestissimè persequuntur, atque odio plusquàm Vatiniano vereque internecino ita execrantur, vt nulla suæ existimationis, aut prudentiæ quoque politicæ habita ratione, furiosorum more quicquid in buccam venit, euomant. Hæc Lindanus.

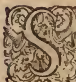
FINIS LIBRI DECIMISEXTI.

ELENCHI ALPHABETICI OMNIVM HÆRESVM LIBER DECIMVSSEPTIMVS.

DE LITERA S.

SABBAS.

1.

Abbas Massalianorū seu Enthusiastarum factiōis, cum Dadoe, Adelphio, Herma, & Simeone princeps fuit: de quibus vide locis suis. Exortus est hic Valentiniani Imperatoris & Liberij papæ temporibus, circa annum Domini 368.

Sabbæ & sociorum ei° hæreses. Hic baptismo derogabat, asserens nullam ex sacro baptismate vtilitatem baptizatis accedere, sed solam studiosam orationem dæmonem possidentem hominē effugare.

De hac hæresi ità habet Nicephorus lib. 11. cap. 14. Qui verò, inquit, in hoc vitio perfecti sunt, Enthusiastæ, hoc est, numine afflati, nominantur, dæmone quopiam vim in eis suam exercente: quam rem, Spiritùs sancti præsentiam esse opinantur.

Manuum opus omne & laborem perindè atque improbitatem auersantur. Itaque somno dediti, somniorum visiones & phantasias, prophetiam vocant. Istius hæresis duces fuêre Dadoës, Sabbas, Adelphius, Hermas, & Simeones, atque præter ea alij. Hæc Nicephorus. De hac hæresi vide in Massalianis, Euchitis, Enthusiastis & Psallianis.

SABBATIVS.

2.

Sabbatius ex Iudæo Christianus factus, Sabbatius, à quo Sabbatiani hæretici ex Iudaïsmo ad Christianismum cōuersus & presbyter ordinatus, sectæ Iudaicæ nihilominus inseruiebat: eoque in scelere episcopatum ambiens, tandem obtinuit, nouitatem interim festi paschatis sub Valente Imperatore constitutam, in vico Phrygiæ Pazo defendere totis nitens viribus. Vndè eius ordinator Marcianus, exindè Sabbatij errorem & ordinationis suæ temerariæ culpam agnoscens, pœnitentia motus, cùm gemitu dictitabar, Melius sibi fuisse super spinas manus imposuisse, quàm Sabbatium ordināsse presbyterum. Viguit autem sub Archadio Cæsare, & Siricio summo Romanorum pontifice, circa annum Domini 399. & proindè, Iudęo Christianus.

De hoc Nicephorus lib. 12. ca. 31. scribit in hunc modum: Per idem tempus (quo videlicet Eunomianorum, Macedonianorum, & Arrianorū hæreses sub Theodosio Imperatore in multas alias hæreses dissectæ atque diuisæ fuerunt) Nouatiani quoque inter se dissidentes, per secessionem, Sabbatianorum quæ vocatur, hæresim constituerunt. Erat enim apud eos presbyter quidam Sabbatius nomine, à Marciano consecratus: qui qd' ex Iudæis ad Christianismum peruenisset, nihilominùs præsumptę & anticipatæ Iudęorū opinioni inseruire studuit, & clàm etiàm episcopatum affectauit, necnon vnà cum Theoctisto & Macario & ipsis presbyteris, eis adhærentibus, qui sub Valentis imperio conuentum in Pazo vico habuerāt, festum diem Paschæ cum Iudæis celebrauit. Ac primùm quidem propter vitæ institutum, quam optimam monasticis exercitijs agebat, à Nouatianorum se corpore seiunxit: deindè verò quosdam participatione diuinorum mysteriorum indignos reputans, talemque prætextum obtendens, eum, quem diximus, diem festum in aliud transtulit (de Iudæorum sententia scilicet) tempus. Postquàm autem manifestò apparuit, res nouas cum mo-

Nouatianorum dissidium. Sabbatianorū apud eos hęresis.

Cū Iudæis Pascha celebrat.

Marciani Nouatiani

episcopi sci moliri, Marcianus seipsum propter importunam Sabbatij consecrationem reprehendit: identidem dicere solitus, Melius se facturum fuisse, si spinis potiùs quam illi manum imposuisset.

te dictū de Sabbatij ordinatione.

Atquì vbi is ecclesiam suam in partes duas diuisam, & quosdam ad alium desciscere vidit, episcopos hæresis suæ, qui cū eo communicabant, statim Sangarum cōuocauit. Est is locus Bithynorum prouinciæ, ad mare, non longè ab Helenopoli situs. Eòquoque Sabbatius ab episcopis congregatis euocatus est. Ibi causam mœroris sui dicere iussus, festi diei eius dissensionem allegauit. Nam cum cum Iudæis, sicuti etiam non ità pridem, qui in Pazo Phrygiæ vico conuenerant, statuissent, peragendum esse dixit.

Synodus Nouatianorum Sāgari celebrata

Sabbatius causam secessionis suę p simulationem indicat.

Cæterùm illi propterea hoc eum præse ferre considerantes, quòd ad episcopatum anhelaret, iurisiurandi sacramento eum obstrinxerunt, nè vnquam episcopatum sibi expetendum statueret. Postquā ille iurauit, se episcopatum suscepturum non esse, non satis causæ esse putantes, cur ecclesia eorum factionibus diuideretur, placitum eis est, vt omnes consentirent, atque eodem in loco ecclesiasticos conuentus agerent: festum autem Paschę diem, quo quis vellet tempore celebraret. Et ça de re canonem promulgârunt, quē adiaphoron, hoc est, arbitrarium & indifferentem vocauerunt. Statuerunt quoque, nè decretum eorum qui Pazi conuenerant, vniuersali canoni præiudicaret: quod & prisci illi viri, & maximè qui Apostolis primi fuêre, etiamsi de Paschæ festo die plurimùm inter se dissiderent, inuicèm tamē inter se communicâssent, & alijs in rebus omnibus prorsùs non dissensissent. Et quòd prætereà Nouatiani in vetere Roma haudquaquàm cum Iudæis, sed post æquinoctium cum reliquis Romanis, qui Petri & Pauli traditione vtebantur, Pascha peregissent: nec ob eam causam, quòd Paschæ festo celebrando inter se dissentirent, discessionem ab eis, qui communem cum eis haberent religionem, fecissent. Proindè re benè deliberata, indifferentem quem diximus, canonem protulêre, vt quilibet pro eo atque ei placitum esset, ex consuetudine aliqua, aut præsumpta opinione, Pascha celebrās perficeret. Non quidem vt ea res aliquam in communione dissensionem afferret: verùm vt qui sic discrimine nullo festum diem agerent, in ecclesiæ communione concordarent.

Idem iurat se ad episcopatum nō anhelaturum esse.

Canon Nouatianorū de Paschate adiaphorus, quo q̄s vellet tempore, celebrando.

Non temerè vnionē ecclesię suę scindēdam propter diuersitatem paschatis celebrādi, Nouatiani censent.

Eiusmodi canone confirmato, Sabbatius, qui scilicet iureiurando obstrictus esset, quum Iudæorum obseruationem sequeretur, præterquàm si festus dies in idem cum illis tempus incideret, receptis statisque ieiunijs alios præueniebat, & clàm solennes ritus perficiens, Pascha p̄agebat: legitimoque & vespertino sabbati tempore vigilijs & precationibus alijs interesse solitus, postridiè cum reliquis cōmuniter de festo die participauit, diuinaque mysteria percepit. Hoc sic cùm annis aliquot latenter faceret, diutiùs seipsum occultare non potuit. Quum enim breuì celebritatem ex ea re consequutus esset, permultos ex simplicioribus ad se pertractos æmulatores habuit, & maximè Phryges & Galatas. Qui quoniam patrio, hoc est, Iudaico more sic ieiunabant, morem eum vt rectiorem confirmari putauerunt. Itaque hunc sequuti, clàm etiàm vnà cum Iudæis Pascha celebrârunt. Et Sabbatius suos sibi paulatim conuentus agens, à reliquis Nouatianis secessit: & iurisiurandi oblitus, episcopatum apud sectatores suos suscepit.

Præterquā si festus dies, id est, si omnes eodē tēpore Pascha per agere contingeret. Sozom.

Sabbatius à reliquis Nouatianis seiunct', episcopatū etiā inter suos gerit.

Quomodò verò is illegitimè eum episcopatum inuaserit, refert idem Nicephorus lib. 14. cap. 13. his verbis: Sabbatius, inquir, ordine atque honore suo non contentus, sed episcopatum affectans, quum non haberet apud quos episcopatum gereret, à Nouatianorum ecclesia discessit, sub festi Paschæ obseruationis prætextu. Itaque illegitimos conuentus agere incipiens, apud Archadij forū, cui Xerolophi, hoc est, Sicci tumuli cognomē est, multùm fuit: ibique aggredi facinus ausus est, grauissimo supplicio dignum. Quum enim in quodam frequenti conuentu partem illam Euangelicę lectionis pronunciare deberet, quæ dicit, Erat autem dies Iudæorum festus, qui dicitur Pascha: diuinis verbis alia de suo atte-xuit,

Sabbatius lectionem Euangelicā adulterat.

xuit, quæ neque scriptura, neque auris quæpiam vnquàm percepit. Quænam verò sunt ista: Execrandus (inquit) est, qui extra azymorum dies Pascha celebrat. Quod dictum ex eo auditum, & ad multos diuulgatum, ad illum ipsum etiam eos, qui sinceri apud Nouatianos erant, quodammodò rapuit atque pertraxit. Verùm non diù homini talis profuit cauillatio. nam in deterius ei commentum hoc cessit. Non multò pòst per anticipationem de concepta sententia sua is festū agebat diem, & ad eum ingens confluxerat multitudo. Quum verò in peruigilio solito, pro eo atque conueniebat, sacras cæremonias obirent, rumor ad eos perlatus est dæmoniacus, Sisinium Nouatianorum Constantinopoli episcopum, cū multitudine magna contra eos venire. Proindè ingenti excitato tumultu, quum & nox esset, & angustiæ loci eos premerent, illi inter se côculcati, & supra septuaginta eorum enecti sunt. Quæ sanè res fecit, vt multi à Sabbatio discederent. Non pauci tamen cum eo manentes, agrestem illius opinionem sunt sequuti.

In peruigilio Sabbatianorū, panico, seu potiùs dæmoniaco terrore tumultus excitatur, & cædes multa fit.

Porro Sisinio mortuo, Chrysanthus ad præfecturam Nouatianorum ecclesiæ vocatus est, Marciani, cui Sisinius in episcopatu successerat, filius: qui cùm ab adolescentia in aula imperiali militâsset, & sub Theodosio primùm consularis Italiæ, deindè etiàm Britanniæ insulæ Vicarius factus esset, in rerum publicarum administratione admirationem & laudem meritus erat. Aetate verò iam prouectus, Constantinopolim venit, & præfecturam vrbis ambiens, ad episcopatum est protractus. Sisinius enim è vita excedens, mentionem eius viri fecerat, idoneum eum esse ad episcopatum gerendum dicens. Quam illius vocem perindè atquè certam legem populus eius excepit, atque Chrysanthum inuitū per vim ad præfecturam ecclesiasticam traxit. Cùm autem ille profugisset, Sabbatius opportunum sibi id tempus esse ratus, vt quod studebat perficeret, episcopis quibusdam obscuris ad amicitiam suam abductis, vt sibi manus imponerent, persuasit, iureiurando, quod iurauerat, posthabito. In côsecratoribus eis Hermogenes etiam ille fuit, qui propter blasphema quædam scripta ab eodem Sabbatio composita, ab eo damnatus atque excommunicatus erat. Verùm ne sic quidem Sabbatio ambitiosa episcopatûs peritio successit. Populo nanque exosus fuit: & quòd improbo consilio, omnem fuit: & quòd improbo consilio, omnem funem mouens, episcoparum consequi côtenderet, ab eo reiectus est. Chrysanthus autem rursùm inquisitus: Qui in Bithynia, vbi latebat, inuentus, etiàm reluctans ad episcopatum est euectus. Is, quòd prudens admodùm & castus vir esset, ecclesiam Nouatianorum magnis incrementis auxit. Pecuniam enim ipse suam in pauperes erogans, nihil ex ecclesia percipiebat, præterquàm duos benedictionis panes, quos diebus Dominicis habebat.

Chrysanthus Marciani episcopi filius vir consularis, & Britanniæ Vicarius, inuitus episcopus à Nouatianis creatur

Sabbatius côtra iurisiurandi religionē ille gitime episcopus ordinatur.

Hermogenes Sabbatij ordinator, antea ab eo propter blasphema scripta excommunicat⁹.

Episcopi boni exemplum.

Sabbatius autem Rhodi decessit, quò ob impietatem & ambitionem immodicam a Theodosio Imperatore in exilium detrusus fuerat, quemadmodum his verbis idem Nicephorus eiusdem libri cap. 24. testatur. Atticus autem, inquit, episcopus Constantinopolitanus, vt ecclesia incrementa sua caperet, mirificè operam dedit. Summa enim prudentia eam administrans, continua doctrina populum ad studium virtutis excitauit. Et ad misericordiam atque largitionem tam proclinis fuit, vt non modò eis, qui in parœcijs eius erant, egenis prouidendum duceret, sed etiàm vicinis Côstantinopoli Ecclesijs pecuniam multam, ad pauperum consolationem mitteret. Verùm ille quoque, vt quorundam superstitionem minueret, magnoperè curauit. Et cùm audisset Sabbatium illum, qui propter Paschæ diem iudaico more celebrandum, à Nouatianorum ecclesia secesserat, & gregem sibi suum coêgerat, Rhodi, vbi exulare iussus inerat, vitam finisse: popularesque factionis eius, corpore eius indè translato, circa sepulcrum eius precationes peragere, & veluti viro sancto reuerentiam cultumque præstare. noctù, hominibus certis missis, cadauer Sabbatij sepeliri in

Sabbatius exulans Rhodi vitā finijt.

Atticus Côstantinopolitanus episcopus in alienos etiam ꝑ eleemosynam liberalis.

Atticus eôrpus Sabbatij, ad cuius sepulcrum Sabbatiani sacra peragebant, alibi clam sepeliri curauit, quò su

in loco alio curauit. Porrò sectatores illius vbi tumulum violatum repererunt, cæremonias superstitionemque suam ad sepulchrum eius posthabuerunt. Hactenùs Nicephorus. De hac eius hæresi vide plura in Paschatitis & Quatuordecimanis.

perstitiosis occasiones præscinderet.

SABBATARII.

3.

Sabbatarij sunt huiusce tempestatis hæretici, secta Anabaptistæ: qui nimirùm authore Staphylo de Lutheranorum inter se concordia, Sabbatum more Iudæorum colunt: diem Dominicam aspernantur, solumq; Patrem inuocant, Filium & Spiritum sanctum videntur negligere. De quibus vide Lutherum libro contra Sabbatarios.

SABELLIVS PENtapolitanus. 4.

Sabellius Pentapolitanus ex Ptolemaide Aegypti ciuitate oriundus fuit: Noëti (vt Philaster ait) discipulus: à quo Sabelliani hæretici, & sub cuius nomine eorum hæresis notior est & vulgatior, quàm sub Noëti appellatione. Emersit autem Galieni Imperatoris, & Stephani I. summi Romanorum pontificis temporibus, circa annum Domini 260.

1. Hic vnam esse personam Patris & Filij & Spiritus sancti adstruebat, personarum in Trinitate differentiam & numerum confundens, quasi de tribus vnam faciens. Contra quem Athanasius suum Symbolum composuit, perindè atquè contra Arrium. Arrius enim naturâ seu substantiam personarum separabat: Sabellius verò confundebat. At contra vtrosque sancta mater ecclesia via media ambulat, & Deum vnum prædicans, tres personas contra Sabellium asserit: & tres personas asserens, Deum vnum contra Arrium confitetur, vt inquit Damascenus lib. 1. cap. 11.

Sabellij hæretica opinio.

2. Saluatorem quoq; nostrum filium esse patris denegabat, & primogenitum omnis creaturæ.

3. Sancti spiritûs etiàm omnem tollebat intellectum, vt inquit Eusebius Cæsareensis episcopus lib. 7. cap. 4. & 5. Idem asserit diuus Hilarius Pictauiensis lib. 6. de Trinitate. Multa quoq; nomina ponit D. Thomas prima parte, q. 31. arti. 2. quæ vitari debent in diuinis propter eundem Sabellium & Arrium, quæ ibi videbis si libeat. Hinc nempe variæ factiones & malorum germina & stolones pullularunt. Sunt autem qui Sabinum & Sabellium eundem faciant, sed falluntur.

De Arrij & Sabellij impietate ità exclamat Vincentius Lirinensis: Quis, inquit, ante sacrilegum Arrium, Trinitatis vnitatem discindere: quis ante sceleratum Sabellium, vnitatis trinitatem confundere ausus est?

Vincentius Lirinensis.

De Sabellio diuersis in locis scribit Nicephorus in ecclesiastica historia. & primum lib. 4. c. 22. cùm de Montano mentionem facit, ità ait: Montanus de diuina Trinitate & mundi creatione, eadem nobiscum docuit. Nonnulli tamen ex sectatoribus eius posteà, tres diuinitatis subsistentias vnum esse sunt opinati, eundem esse Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum dicentes. Vndè etiam Sabellium ex Libya, principia hæresis suæ sumpsisse ferunt.

Nicephor. Callistius.

Idem lib. 6. ca. 26. Nunc verò, quis Sabellius fuerit, & quæ eius fuerint blasphemiæ, clarè exponam. Et ille quidem Libycus genere fuit, Pentapoli eius regionis ortus. Docuit autem, vnam subsistentiam esse Patrem & Filium & Spiritum sanctũ, vnamq; trinominem personam. Et in veteri quidem Testamento, veluti patrem legem dedisse: in nouo autem, quasi filium hominem factum esse: vt Spiritum sanctum verò, ad Apostolos aduenisse. Hæc de Sabellio paucis.

Sabellij impium dogma.

Damnata est autem hæc hæresis cum ea quæ Photini & Pauli Samosateni est, in Sirmiensi concilio, vt author est idem Nicephorus lib. 9. cap. 31. In Alexandrina quoq; Synodo, vt idem habet lib. 10. c. 15. De hoc vide plura in Noëto, Arrio, & Paulo Samosateno.

SABINVS HERACLEÆ *episcopus.* 5.

SAbinus Heracleæ Thraciæ Macedonianorũ episcopus fuit, Cõstantij Imperatoris, & Liberij Romanorum antistitis temporibus, circa annum Domini 359.

Sabinus vitros qui ab Arrio desecerãt, ridet. Hic Christianos omnes, qui in Synodo Nicena ab Arrio defecerant, idiotas appellabat & ignauos, eosq; ingenij infirmitate potiùs quàm fidei integritate tuendæ causa lapsos asserebat.

SACRAMENTARII. 6.

Sacramẽtariorum origo. SAcramentarij sunt secta Antilutheranorum, ad tertiam videlicet nostri temporis Euangelicorum classem pertinentes. Hi, authore Lindano Dubitantij sui dialogo secundo, ab Andrea Carolstadio archidiacono VVittembergensi, originem ducunt, quòd is teste Melanchthone, primùm disputârit, non esse præsens in Cœna corpus Domini, primumque de Eucharistia excitârit tumultum anno 1524. verba Christi in hunc detorquens sensum: Corpus meum, quod pro vobis datur, est hoc, quod hic assidet mensæ. Verùm cùm insulsa eius interpretatio verborum Cœnæ Dòmini non placeret discipulo Hulrico Zuinglio canonico Constantiensi, nouam sectabatur sententiam de Eucharistia, quam sese in Bataui cuiusdam epistola (teste Heshusio) reperisse fatetur, vbi EST pro SIGNIFICAT accipiendum didicit. Quod prodigiosum commentum exemplis è scriptura petitis cùm nec sibi, nec auditoribus persuadere posset, narrat sibi in somno visum adesse monitorem (ater fuerit an albus, inquit in subsidio de Eucharistia, nihil memini) qui diceret, Quin ignaue respondes quod scribitur Exodi duodecimo, Est enim phase, hoc est, transitus. Ità Tilmanus Heshusius contra Caluinum & Bezam.

Commẽtario in epistolam ad Coloss.

Zuingliani.

Lib contra Caluinum

Zuinglio arma suppeditat diabolus contra S. Eucharistiam.

Sectæ Sacramentariorum q̃ variæ. Cæterùm hæc Sacramentariorum doctrina tam fuit vel à sui exordio variè dissecta, vt intra biennium in sex aut septem sectas fuerit dissipata, inquit Lutherus sermone super Sacramento Haganoæ habito anno Domini 1527. Immò infinita penè est hac in parte (aiunt Bremenses concionatores ad Vuestphalum, confessione de sancta Eucharistia) opinionum varietas apud eos. Vndè fit vt varia etiàm sortiantur nomina. Istorum enim quidã dicti sunt Significatiui, alij Tropistæ, alij Energici, alij Arrabonarij, alij Adessenarij, alij Metamorphistæ, alij Iscariotistæ, alij Neutrales, alij Iconoclastæ, & alij alijs iisdem authorum nominibus, vt Oecolampadiani, Maxyriani, Bucerani, Farellistæ, Caluinistæ, Bezani, & Seruetiani: qui omnes nunc per Galliam Hugonistæ vno vulgatoq; nomine appellãtur. De quibus vide locis suis.

Sacramẽtariorum vt variæ opiniones, ità varia nomina.

Hosius. Hosius quoquè Varmiensis episcòpus, de his scribit in hunc modum libro quẽ de Communione vtriusq; speciei edidit: Sicut, inquit, altercatio de sanctorum inuocatione, produxit nobis Seruetianos, hoc est, nouos Arrianos, qui Christo Deo Deique filio negant eundem quem patri honorem habendum, dum solum Deum patrem adorandum & inuocandum esse censent: ità contentio de vtriusq; speciei genuit nobis Zuinglianos, qui vocantur Sacramentarij. Siquidè ab ijs initijs res progressa est, vt primùm exangue corpus manducandum, & cruor potiùs quàm sanguis nobis bibendus dari crederetur. Qua quidem arte cùm effecisset Satanas, vt huic venerabili Sacramento minùs iã honoris haberetur (quis enim aut veneratione prosequendum, aut vitam ab eo putat expectandam, quod vita caret?) serpsit longiùs, nec statim eò prosilijt, vt negaret esse corpus Christi: sed quæ fuit olim Ioannis Vuiclessi, cuius erat sectator Ioannes Hus, pridèm ab ecclesia damnata sententia, panem in Eucharistia simul esse cum Christi corpore docuit. Progressus est mox vlteriùs, & cùm in pane corpus esse Christi concederet, non alio tamen tempore, quàm quo sumeretur, esse Christi corpus affirmauit: vt si quis extra sumptionem adorâsset, is grauissimum crimen idololatriæ non effugeret.

Seruetiani, hoc est, noui Arriani.

Zuingliani sacramentarij.

Sententia Ioãnis Vuiclessi atque IoãnisHus damnata ab ecclesia.

Ioãnis Vuiclessi impietas.

His progressibus ità factis, posteaquàm ist-

istha ec ex animi sui sententia cedere videt, ium euertit simul omnia: tollit sacerdotium, tollit sacrificium, omnem beneficiorum Christi memoriam sempiterna quadam obliuione conatur obruere, dū hoc agit modis omnibus, nè qua summi illius & immensi beneficij, quo semetipsum Christus redemptionem dedit pro nobis, memoria fiat & repræsentatio. Quibus iuxta voluntatem suam confectis, tum demùm impetu facto prorupit eò, quò tacitus initiò tendebat: vt etiam apertè dicat impius, dicat insipiens in corde suo, Non est Deus, Non est Deus in hoc sacramento, Non est in eo viuum & verum corpus Christi, sed merus est panis pistorius, cui diuinos honores tribuere, scelus est idololatriæ committere. Hæc Hosius.

Sacramētariorū atheismus. Psal.13.& 52.

Quo tempore verò isti Sacramentarij in Galliam irruperint, ex eo manifestum apparet, quod in Carionis Chronicorum appendice habetur in hæc verba: Anno, inquit, millesimo quingentesimo tricesimotertio, decima octaua die Octobris, sub Francisco rege Francorum huius nominis primo, Sacramentariorum secta in Gallia innotescit, sparsis affixisq; & in aula regia Parisijs, & alijs vrbis locis passim libellis famosis, qui sacrosanctæ Eucharistiæ honorem reuerentiamq; eleuarent. Eadem labes aliquot etiàm alijs Galliæ locis deprehensa est: & mense Ianuario rursum Luteriç in palatio regio, foro causarum, passim inuenti sunt libelli ca de re conscripti. Proindè Rex vehementer commotus, quanta maxima potuit religione atque cæremonia indictis solennibus supplicationibus, scelus hoc expiauit, pedes ipse aperto capite piacularem facem ardentem gestans, ponè sequentibus regina Leonora, regijsque liberis & aulæ primoribus, omnique populo. Qui & concione pomeridiana omnes ad exterminandam eam hæresim, nulla ratione aut generis aut amicitiæ habita, hortatus est: testatus etiàm, se vel suum sibi brachium recisurum, si ca contagione infectum putaret. Sontes deprehensos, viuos exuri iussit. Hæc ibidem. De his vide plura in Euangelicis, Carolstadio, Caluinistis, Ioanne VVicleffo, & Zuinglianis, vbi de hac ipsa hæresi plura reperias.

Quo tépore Sacramētariorū secta Gallorum regnū primùm infasit.

Supplicationes solennes à rege Frācisco indictę, quib. ipse supplex interfuit, ꝓpter Sacramētariorum scelus expiandum.

SADDVCAEI.
8.

Sadducæorum hæresis vna est earum, quas inter Iudæos quondam viguisse recenset Egesippus his quinque libris, quibus integram simplicemq; Euangelicæ professionis reliquit doctrinam.

Hi porrò præclara admodùm (vt author est Carion Chronicorum lib. 2.) & insigni appellatione nominis impietatem suam occultabant. Nam Zaddik iustum significat, à quo nomine Sadducæi iusti seu sancti nominari volebant. Ità enim plerunquè comparatum est in mundo, vt qui pessimi omnium sunt, honestissima vocabula suis cupiditatibus prætexant.

Sadducæi & vndè appellati.

Philastrius tamen, à Saddoc homine Iudæo, qui Dosithei itidèm Iudæi genere & hæretici discipulus fuit, & eius confirmauit hæresim, Sadducæos dicit appellatos.

Docuerunt nullam vitam à morte superesse, ideoq; nullam resurrectionem mortuorum futuram, nec spiritum, nec angelum esse credunt, nec futurum iudicium à lege atq; prophetis expectant: sed secundùm carnem solùm prædicant esse viuendum, circuncidendum, corpusq; baptizandum: Epicuream dementiam hac in re potiùs quàm diuinæ legis iura sectātes. Legem enim in hoc tulisse Deum arbitrantur, vt honestè & tranquillè viuamus, accipientes interim in hac vita iustitiæ præmia à Deo: ex quo eos Epicureos prorsùs fuisse manifestum est. Interpretati sunt enim scripturas planè pro iudicio rationis humanæ, aliud audire nolentes, nisi quod ad vitæ mores attinebat. De quibus plurièsin Euangelicis scriptis mētio fit, docente Christo, contraq; hanc hæresim pestiferam prædicante: idq; potissimùm apud Matthæū c.22. vbi ità dicitur: In illo die accesserunt ad eum Sadducæi, qui dicunt non esse resurrectionem: &c. Hi porrò potentia tandèm aucti, non parùm negocij Pharisæis fecerunt. Estq; hor-

Sadducæorū hæresis.

Sadducæi fuerunt Epicurei.

Matt. 3. 16. 22. Mar.12. Luc.20. Act.4.5.23.

horrendum inprimis auditu, in peculiarem populum Dei ethnica planè dogmata irrepsisse, adeò vt publicè etiam tradere non sint veriti & adserere constanter, post hanc vitam, aliam vitam nō restare.

SAMARITANI.

9.

Gen. 10. Samaritani à Samario eorum rege sunt ita nuncupati. Alij verò volunt eos dictos a Samaræo filio Chanaan filij Cham, qui verenda patris detecta cōspiciens, indeq; illum ludibrio ac derisui habens, ab eo maledictus fuit.

Samaritanorum hæreses.

1. Hi, authore Philastrio, ex Mosis Pentateucho quatuor tantùm libros recipiūt, qui lex appellantur.
2. Iudicium futurum non expectant.
3. Resurrectionem mortuorum negant.
4. Christum Dominum Dei filium in lege & prophetis antè nunciatum & promissum non credunt.
5. Animam etiam immortalem habere hominem iuxta legem, inficiantur.
6. Solùm autem in hoc corpore viuendum esse putantes, resurrectionem futuram in filiorum procreatione & genitura, quæ in hoc seculo fit quotidiè, existimant, eamq; prædicant vanitatem, insensatis pecudibus comparati, quemadmodum à propheta scriptum est: Homo cū in honore esset, non intellexit: comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis. Hæc Philaster. (Psal. 48. & 43)

SAMPSAEI. 10.

Sampsæi Ebionitarū dogma per omnia sectantur.

Sampsæi & Elcesæi idem sunt Epiphanio, qui eorum hæreses recensens, Ebionitis eos coniungit, tanquàm vna sit vtrorunq; hæresis. Sampsæi enim (vt similiter testatur Augustinus) Ebionitarū dogma in vniuersum amplexati sunt. Quapropter de his vide suprà in Ebionitis & Elcesæis. Emerserunt hi Seueri Imperatoris & Victoris papæ temporibus, circa annū Domini 195.

SANGVINARII.

11.

Sanguinarij sunt ex Antilutheranorum secta, ad tertiam classem nostri seculi Euangelicorum pertinentes. Hi teste Lindano dialogo secūdo sui Dubitantij, humano poto sanguine, more Catilinario ad sua sese sacrilegia & homicidia obstringunt. Talem Anabaptistarum sectam esse Antuuerpiæ non ignotam, narrāt quidam fide dignissimi. Hæc Lindanus.

Sanguinariorum cōiuratio.

SARRABAITAE.

12.

Sarrabaitæ, monachorū genus quondam fuit in Aegypto terterrimū & infidele, & quemadmodùm Pęamon abbas decima octaua Patrum collatione asserit, in vera hypocrisi degens noxia vtiq; illa in eis plantatione, quæ in Anania & Saphira in exordio ecclesiæ per Apostoli Petri seueritatem succisa fuerat, repullulante. Ab his enim Aegypiiacæ linguæ proprietate, secundum Bedam, Sarrabaitarum familia exorta est, qui rebus & possessionibus suis nequaquàm derelictis, Apostolorum districtionem se custodire simulabant. Sed vt eorum pessima secta confundatur, (dicit idem Peamon abbas) sciant omnes, eos in nullo monachorum ordine viuere, nec in aliqua sectæ vocatione. Ipsi nanq; (inquit) à cœnobiorum regularium, sub obedientia viuentium, congregationibus se sequestrant, ac singulatim suas curas & necessitates contra ecclesiæ sanctionem & concilia generalia, statumq; ac regulam sibi confingunt, libertatem habentes quocunq; locorum euagandi, pecunias comparandi, & de crastino cogitandi, perindè atq; inopem & mendicum Deum haberent. Hæc ille.

Sarrabaitæ meri hypocritæ.

A quibus exorti.

De his item Diuus Augustinus sermone duodecimo ad fratres in eremo ità scribit: Sarrabaitæ angelicam faciem foris ostendunt, sed eos lupum corde habere nō dubitamus, de quibus tertiò nobis scripsit pater Hieronymus, quorum genus est omni affectu vitandum. Hi in Aegypto erant, in foraminibus petrarum habitan-

S. Augustinus de Sarrabaitarū viuendi ratione.

tantes, induti pecorum & boum pellibus, tantùm cincti funibus palmarum, spinas ad calcaria portantes, & ad cingulũ ligatas. Discalceati & sanguine cruentati, cauernas exeuntes, ad festum scenopegiæ pergebant Hierosolymam, & sancta sanctorum intrantes, se paupertatem & abstinentiam prædicabãt seruare: barbas postmodum in conspectu hominum sine redemptione euellere festinabant, & sic acquisita fama, ad lustra remeabant solitaria, gaudentes & epulantes suprà quàm explicare possumus. Hos itaq; nolite obsecro imitari, quia nõ beatos, sed damnatos eos esse prædicamus. Hæc Diuus Augustinus.

SATANISTAE.

13.

SAtanistæ vel Satanici, aduersarij latinè dicuntur. nam Hebræ[illegible]an, contrarius, repugnans, vel aduersarius dicitur, iuxta quod Christus Petro intulit, cùm illum increparet, quòd dixerat suis discipulis, oportere se ire Hierosolymam, & multa pati à senioribus & Scribis, & principibus sacerdotum, & occidi, & tertia die resurgere: Vade, inquit ille, post me satana: scandalum es mihi, quia non sapis ea quæ Dei sunt, sed ea quæ hominum. Vbi quidem Christus Petrum satanam, id est, aduersarium appellat, quòd suæ sententiæ obluctari videretur. Quod ignorantes quidam ex his, qui Massaliani, vel Martyriani appellantur (vt author est Epiphanius lib. 3. contra hæreses, hæresi 80.) Satanæ sacra fecerunt, quò eum velut magnum & fortem, & qui multa hominibus mala inferre soleat, hac re placarent, vt ipsis velut suis seruis parceret. Ex qua impietate se Satanicos cognominauerunt, idq; Iouiniani Imperatoris & Liberij papæ temporibus, circa annum Domini 368.

Matt.16. Mar.8.

Satanistæ q hoc nostro seculo dicantur.

Satanistæ quoq; appellãtur hac nostra tempestate, qui traditionem Apostolicã ex contemptu obmittunt, hac in re in Spiritum sanctum peccantes. Aduersari siquidem ei, (inquit Hosius lib.4 de Traditionibus ecclesiasticis) quod ab Apostolis traditum est, & vnanimiter ab omnibus per orbem Christianum vniuersum in ecclesia Dei totis mille quingentis annis semper obseruatum, quid est aliud, q̃ Satanam agere: cuius non aliud est studium, quàm vt ob hocipsum pleraq; te[illegible] at, quòd ea videt tanto Christianorum omnium consensu obseruari? Sic ferè fecit ille, qui se plurimùm salis cum Satana comedisse gloriabatur: qui pleraq;, quanuis laudanda sciret esse, non aliam tamen ob causam à suis respui voluit, quàm q[illegible] authoritate Conciliorum saucita, summoq; totius orbis consensu recepta esse[illegible] ab omnibus & approbata. Quam enim ille causam habet, quamobrem calicem dari laicis tantoperè nonnunquàm exigat? Num quia de necessitate salutis esse putat, vt ex eo bibant omnes? Atqui non vno ex loco illius colligere licet, longè aliam ipsius esse sententiam: sed quoniam illius vsu fuit à partibus in concilio congregatis interdictum, ea sola visa est illi causa legitima, quamobrem eum restituendũ omninò laicis esse censeret. Quinetiam si quo casu, inquit, Concilium statueret, minimè omnium nos vellemus vtraq; specie potiri: immò tunc primùm in despectum Concilij vellemus aut vna, aut neutra, & nequaquam vtraq; potiri, & planè eos anathema habere, quicunq; authoritate talis Concilij potitentur vtraq;. Sic & alio loco de Confessione scribens: Fidele, inquit, consilium meum est, vt homo Christianus, tempore quadragesimæ & Paschatis non confiteatur, nec ad sacramentum accedat: & cogitet ità, Eccè quandò hoc præcepit homo, Papa scilicet ob idipsum non faciam: & si non præcepisset, vellem facere. Faciam autem alio tẽpore, quo non præcepit, quandò & quomodò mea libera voluntas me tetigerit. Et iterùm alio loco: Videns quæ esset ecclesia, quæ determinâsset, in altari nõ esse verum panem verumq; vinum, sed sola accidentia, nempe Thomistica, hoc est, Aristotelica, audacior factus sum, & stabiliui tandèm conscientiam meam seutentia priore, esse videlicet verum panem, verumq; vinum &c. Simile quiddam scribit etiàm de eleuatione Eucharistiæ.

Docet Lutherum ex contemptu peccare in ecclesiam.

Lutherus in lib. de Formula Missæ.

Idem de Confessione, par.3. parag.14.

Luther. de Capt. Babylon. cap. de Eucharistia.

Idem in libello quẽ inscripsit, Breuis confessio de Eucharistia.

Ad hunc itaq; modum decretis & traditionibus Ecclesiæ repugnare, & ob hoc

ipsum eas aspernari, quia sic visum fuit Ecclesiæ & spiritui sancto, hoc est idololatriæ scelus admittere, hoc est in Spiritū sanctum peccare, hoc est hominem exuere, & Satanam induere. Et qui tali sunt ingenio prædīti, non alio sibi magis apposito nomine possunt appellari, quàm si vocentur Satanistæ. Hactenus Hosius.

Satanism⁹ qui nunc per totam Germaniã Galliam, Britanniã floret, vnde irrepserit.

Vndè verò is, qui nunc in Germania & per Galliam, Britanniam, & Flandriam regnat Satanismus, originem duxerit, idē refert Hosius in initio libri primi de hæresibus nostri temporis, in hæc verba: Satanismus, inquit, qui nunc per totam Germaniam viget, non aliundè sumpsisse videtur originem, quàm ex quatuor capitibus, quę in quodam libello Brentius asserit. Nam dũ vnusquisq; sibi de doctrina religionis iudicium arrogat, dum arbitratu suo scripturas interpretatur, dum nihil in eis difficile, nihil obscurum esse persuasum habet, dum præter eas nihil recipi, traditiones autem Patrum prorsùs reiici debere censet, dum ecclesiam neq; videri, neq; cognosci posse credit, ita vt cuiq; cœtui liberum sit nomen ecclesiæ vendicare: quis non videt, ex his doctrinę Brentianæ capitib. cuius primus author fuit Martinus Lutherus, natum esse Satanismum, qui nunc regnat in multis partibus Germaniæ, qui pedetentim etiam Poloniæ regnum, & adiunctas illi terras irrepere conatur?

SATVRNINVS.

14.

Saturnin⁹ Menandri discipulus.

SAturninus Antiochen⁹ patria, à quo Saturniani hæretici, doctrinæ suæ mortiferę fomenta (vt author est Philastrius) à Simone mago & eiusdē discipulo Menandro, qui Apostolorum temporibus viguerunt, accepit, turpitudinēq; simoniacam in Syria instaurauit, atq; cōfirmauit, Christi Euangelium mirandis modis dilanians, quemadmodùm aduersùs Luciferianos testis est Diuus Hieronymus, dum prodigiosa fabularum figmenta comminiscitur. Idq; Traiani Imperatoris & Euaristi Romani pontificis temporibus, circa annum Domini 118.

Eusebius Cæsareensis.

De quo Eusebius lib. 4. cap. 6. loquitur in hunc modum: Humani generis deceptor antiquus post Menandrum Simonis successorem, velut quandam bestiam bino ore sibilantem, binisq; linguis diabolica venena vibrātem, Saturninum quendam Antiochiæ genitum, & Basilidem Alexandriæ ortum produxit: quorum vterq; suis in regionib. officinas impiæ ac Deo inuisę coudidit disciplinæ. Equidem in eode penè Saturninū quo Menandrū commendatū esse scribit Irenæus, Basilidemq; sub prętextu mysticæ doctrinę in immensum tetendisse mentis impiæ cogitatū, dum prodigiosa fabularum figmē ta sibimet complaceret. Hæc Eusebius Pamphili Cæsareensis episcopus.

Saturnini impia figmenta & hæreses

1. Docebāt autem Saturniani, teste Tertulliano lib. de hæresibus, & Philastrio, solos septem angelos mundū fecisse præter conscientiam Dei Patris. Distare autē angelos a [illegible] tute illa superna, à qua dicūt lumen fuisse demissum, quo mundus iste, quem asserunt per ordinem angelis diuisum, illuminaretur. Cuius luminis concupiscentia adducti angeli, eius virtutis videndæ maximo tenebantur desiderio, sed statim in cœlum conscendit, ab eoq; receptum est. Videntes itaq; se assequi non posse, quod maximè exoptabant angeli, inuicèm dixerunt: Faciamus hominē secundùm imaginem & similitudinem nostrā. Qui cùm factus esset, tantæ imbecillitatis & impotentię inuentus est, vt in eo vita subsistere non posset. Quod videns virtus illa superna, in eum scintillā immisit, quę illū erexit, exuscitauitq;, & viuere fecit. Ideoq; illi scintillæ non minorem tribuunt virtutem, quàm ipsi Deo.

2. Christum aūt vmbraliter tantùm apparuisse affirmāt, non carnē hominis veram & animā sumpsisse, atq; omnem œconomiā mysterij Saluatoris ita cōplesse. Hæc Philaster Brienxisis episcopus.

3. Docuerunt etiàm cum Simone mago eorum magistro, promiscuum fœminarum vsum esse licitum: ità vt quisque, qua vellet vti, sine peccato posset.

4. Saturnin⁹ etiàm, authore Tertulliano de hæresibus, Christū phantasmate passū esse docuit, & resurrectionem negauit.

De

Nicephorus. De hoc Nicephorus ecclef. hist. lib. 4. cap. 2. scribit in hæc verba: Communis autem pietatis & religionis nostræ aduersarius & hostis, quum post tyrannorum persequutionem quietus esse non posset, fraude & versutia hæreticorum Euangelium euertere aggressus est. Primùm igitur contra nos excitauit Simonē: deinde Menandrum, Cerinthum & Nicolaum, de quibus in superioribus diximus. Paruo deindè interuallo, monstra alia exhibuit. A Menandro namq; ambiguæ bicipitisq; contagionis viperina vis exorta, duarum hæresum progenuit duces, Saturninum & Basilidem. Quorum hunc Alexandria, illum Antiochia produxit: & alter in Aegypto, alter aūt in Syria exosas Deo aperuere scholas. Irenæus Saturninum eadē quæ Menandrum ementitum esse dicit: Basilidem autem portentosas confinxisse fabulas, & arcanarum ineffabiliumq; rerum præ se ferentem scientiam, latentem earum sensum & inuentionem in infinitum extendisse. Hæc Nicephorus. De hoc vide plura in Basilide, Encratitis, Marcione, Menandro, & Simone mago.

Primi in ecclesia hæretici, crassi, ac potiùs Epicuri & imposto res manifesti.

Saturnin' Encratitarū author cum Marcione.

SCHISMATICI 15.

Hæretici seditionis cupidi.

Nihil in rebus humanis pestilentius esse praua doctrina, atq; adeò etiā oēs hæreticos seditionis cupidos esse, neq; affectare aliud, quàm vt errorē suum seditione & tumultu publico tueātur, & latissimè propagent, nostra secula hæc plùs satis experta, posteris exemplo & documento esse poterunt. Nam satan author eorum, mendax pariter & homicida est ab initio. Vtrumq; enim in omnibus schismaticis palàm est, qui simul falsa docent, & cædem per seditiones & perturbationem rerum publicarum excitare solent. Nihil enim aliud est Schisma, quàm sectio, dissensio, & dissidium. Contra quod ità suos exotat & adhortatur Corinthios Diuus Paulus: Obsecro autem vos fratres (inquit) per nomen Domini nostri Iesu Christi, vt idipsū dicatis omnes, & non sint in vobis schismata: sitis autem perfecti in eodem sensu, & in eadē sententia. Et rursùs: Finis autem præcepti

Schismaticorum proprium.

Schisma quid.

1. Cor. 1.

est charitas de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta. A quibus quidā aberrantes, conuersi sunt in vaniloquium, volentes esse legis doctores, non intelligentes neque quæ loquuntur, neque de quibus affirmant. Nihil est enim quod magis schisma efficiat, quàm vita impura, quæ sanè omnibus hæreticis ex animi tumore, inflatione, & arrogantia euenire consueuit.

1. Tim. 1.

Quæ porrò maior esse potest arrogantia, (inquit doctus ille Hosius libro de Impedimentis matrimonij) quàm si quis hoc ipse sibi tribuat, vt se plus intelligere putet, quàm omnes omnium ętatum homines, qui fuerunt ex eo tempore, quo Christus homo fieri dignatus est, quibus visum est vnanimiter omnibus, neque licere sacerdotibus vxores ducere, neque deesse alia præter nuptias incontinentiæ remedia? Hæc arrogantia vna omnium maximè Deo abominabilis: hęc primum hominem de paradiso deiecit: neque enim gustando pomo grauissimè peccauerat, sed in hoc erat crimen maximum, ꝙ cōtra Dei præceptū venerat, quòd esse sicut Deus volebat, quòd serpentis consiliū sequutus, quid è re sua foret, se meliùs quàm Deum intelligere sibi persuadebat. Hæc Luciferum quoq; de cælo deturbauit. Neq; enim ob scortationem, aut adulterium, aut furtum deiectus est de cælo, sed superbia illum indè præcipitauit infra ipsam abyssum, cuius hæc verba sūt: Ascendam & ponam solium è regione Dei, & ero æqualis altissimo. Et ob hęc verba deiect' est, inquit Athanasius libro de virginitate, ignisq; æternus eius hæreditas & portio factus est.

Schismatū origo ex arrogantia, cæco sui amore, & falsi nominis scientia.

Gen. 3.

Luciferi superbia punita.

Hæc est, quæ schismata semper generauit & nunc generat. Huius fons est cæcus amor suî, quandò quis ità se, ita sua idola, hoc est, commenta suarum opinionum amat, ita sibiipsi placet, vt contemptis patrum sanctorum theorematis, sua illis theoremata non dubitanter anteponat. Hinc hæreses & schismata oriri Petrus etiàm indicat, cùm dicit, eos esse maximè cruciandos, qui post carnem in cōcupiscentia immunditiæ ambulant, dominationemq; siue potestatem contemnunt: audaces, inquit, sibi placentes, se-

Amor suî schismata semper genuit.

2. Pet. 2.

ctas non metuunt introducere. Cùm enim sibi placeāt, cùm adeò seipsos amēt, vt nihil nisi quod ipsi sentiūt, rectum esse putent, ità fiunt in sententia pertinaces & præfracti, vt ab eo, quod semel in animum induxerunt, nulla ratione deduci posse videantur. Hinc existunt posteà sectæ: sequuntur enim, qui sunt hoc ingenio prædici, non quod vniuersæ ecclesię, sed quod suo capiti videtur. Hinc ædificatur Babylon, quam ædificat, sicut ab Augustino scriptum est, amor sui: Nam dū quisq; opinionē suam solitariam amat, et eam tuetur mordicùs, nec dimoueri se de ea patitur, fit Babylon: fit confusio linguarum & opinionum tanta, quantam nunc videre licet in ea Babylone, cuius primus architectus fuit Lutherus.

Amor sui, Babylonē & confusionem ædificat. Augu. lib. 14. cap. vlt. de Ciuitate Dei.

Quandò igitur quæritur, plus ne vitij sit in nuptijs, an in fornicatione voto cōtinentiæ alligatorum, illud in quæstionē venire videtur, maior ne sit schismatis, an fornicationis culpa. Neq; dubitandum est, quin multò maior sit in schismate: quod Cyprianus tam graue crimen esse scribit, vt ne sanguine quidem expietur. Dauid adulterio iunxit homicidium, vtrunq; tamen crimen remissum est illi, simul vt confessus est: de Coré, Dathan, & Abiron, nihil eius generis commemoratur: nullius criminis affines esse leguntur: quin, vt scribit idem Cyprianus, eundē cū sacerdote Aaron & Moise Deū nouerant, pari lege & religione viuentes, vnum & verum Deum, qui colendus atq; inuocandus fuerat, inuocabant: ob hoc solum facinus, quòd seorsùm sacrificabant, quod & loci sui ministerium transgressi, contra sacerdotem Aaron & Mosen insurgentes, se ab illis segregauerant, diuinitùs percussi, pœnas statim pro illicitis conatibus pependērunt. Itaq; quod olim Donatistis dixit Augustinus, Non in sacramentis, sed in præcisione vitium est: hoc & nos istis rectè dicere possumus, Non tantùm in nuptijs voto continentię alligatorum, quantum in separatione crimen esse, quandò quis seipsum separat à Christo. Separat autē seipsum à Christo, quisquis ab eius corpore, quę est Ecclesia, se segregat: &c. Hæc Hosius. Vide ibidem quæ sequuntur lectu & scitu dignissima.

Schisma crimen grauissimum. Cyprianus de Simplicitate prælatorum. 2. Reg. 11. Num. 16. Idem lib. 1. epist. 6.

Aug. contra epist. Parmeniani li. 2. c. 13.

Vndè verò schismatici hodiè dignoscantur, idem refert Hosius de Authoritate sacræ scripturæ lib. tertio contra Brentium, in hęc verba: Quamobrem nihil est Brenti, inquit, quòd ità grauiter feras, vos pro talibus haberi, quales vos ipsi facitis. Ab ecclesia Dei vos ipsos præciditis, altare contra altare erigitis, cathedram cōtra cathedram constituitis, veteres ritus abrogatis, nouos instituitis, nō à priuata vnius alicuius ex priscis illis doctoribus sententia, sed à communi omnium opinione, totius ecclesiæ consensu comprobata, discedere vobis fas esse ducitis, vt ità vos nō solùm à nostri temporis, quæ tamē diuersa non est, verùm etiàm ab illa, quę fuit Apostolorum prisci temporis Ecclesia, in qua fuerunt præclara illa lumina, Hieronymus, Augustinus, Cyprianus, Basilius, Chrysostomus, Ioannes Damascenus, Theophylactus, & alij multi viri sancti, esse separatos doceatis. Et intereà molestè fertis, si quis eo vos nomine appellet, quod non modò scripta vel dicta, verùm etiàm ipsa facta vestra vobis imposuerunt.

Quo argumento nostri seculi schismatici dignoscuntur.

Et rursùs idem de Catholica ecclesia libro quinto: Sed si quis Brenti, inquit, rectà ratione rem expendat huius discessionis, qua vos à nobis nefario schismate separâstis, arrogantiā, fastum, proteruiam vestram, præcipuam fuisse causam dixerit. Nam cùm nonnihil gratiarum donorumq; suorum Deus in vos sua benignitate contulisset, cùm nec ingenium vobis nec doctrina, nec linguarum peritia, nec præclara plerisq; dicendi scribendiq; facultas deesset, has esse Dei gratias obliti (quas ille sicut non paucis Catholicis, ità vestrûm quoq; nonnullis largitus est) sic vos ipsos amare, sic vobis ipsi placere, sic vos magnificè efferre cœpistis, atque eò insolentiæ prorupistis, vt haud aliter quàm si à vobis verbum DEI processisset, aut in vos sólos peruenisset, illius possessione reliquos omnes excluderetis, & vniuersum orbem Christianum aut cæcitatis, quòd non videret in scripturis ea, quæ vos videre vobis videmini, aut impietatis, quòd sciens prudensque agnitam veritatem oppugnaret, condemnaretis.

Schismatis hodierni parēs, fastꝰ & arrogantia nouorū doctorum.

1. Cor. 14.

Hæc

Schismaticorũ nostri tẽporis arrogantia quid effecerit.

Hæc arrogantia vestra præclarum illud pacis vinculum rupit, quo sueramus inter nos in vnitate spiritus colligari. Nã cum illo, qui posteà detractus est in infernum laci, visi estis in cælum conscendere, super astra Dei exaltare solium vestrũ, ascendere super altitudinem nubium, et esse velle similes altissimo. Quicquid à sanctis patribus traditum, quicquid conciliorum authoritate constitutum, quicquid incredibili totius orbis Christiani consensu tot seculis est receptum, id tanquàm hominum commentum reijci: quod autem vobis placuisset, id tanquàm Dei verbum ab omnibus adorari voluistis.

Isa. 14.

Osiandri queremonia de suis sectarijs.

Quorsùm autem aliò spectant hæc, quã quòd vos pro dijs coli ab imperita multitudine cupiebatis? Et certè queritur Osiander, quòd triginta sex loca produxerit è scripturis, quibus habitare Deum in nobis, demonstrauit: neque tamen pro Dei verbo, quod è scripturis protulerat, habitum fuerit: simul vt ident hoc à Philippo dictum est, statim tanquàm Dei verbum adoratum esse. Hæc itaque diuinitatis affectatio, quę & Cherub illũ sapientia pręstantem de cælo, & primum parentem nostrum de paradiso deturbauit, vos à compage Christi corporis, vna, sancta, catholica, & Apostolica ecclesia diuulsit.

Ephes. 5.

Auaritia & inanis gloria Lutherum perpulit ad schisma.

Ac initium quidem huius rei, profectum est ab ea, quam rectè Paulus vocat idolorum seruitutem, auaritia, cùm quę sibi suisque deberi quæstum Lutherus putabat, eum ab alijs intercipi ferre non posset. Sed fuit ista causa quædam discessionis remotior. Cæterum postquàm ei non defuerunt applausores, qui cùm illũ solidà plaustra conuicijs onusta, in mores vitamque nostram effundentem viderent, subindè EVGE EVGE, acclamabãt: ea demùm res animum homini addidit, quò minùs cunctanter ab vnitate Ecclesiæ discederet. Non igitur doctrina nostra iudicio vestro parum pia, sed superbia vestra non minor, quàm fuit illius Angeli, quem de cælo deiectum esse paulò antè commemorauimus, discessionis huius causam dedit. Quòd si spiritus minùs altos gessissetis, si, quemadmodum nos esse dicitis, ità & vos homines, atque hoc ipso errori obnoxios esse recordari voluissetis: si, quod monet Paulus, nihil per contentionem, neq; per inanem gloriam, sed in humilitate superiores sibi inuicèm arbitrantes, ei parere, in animum inducere potuissetis, nunquam hæc tam perniciosa & sacrilega separationis consilia amplexi fuissetis. Hactenùs Hosius.

Philip. 2.

SCRIPTVRARII. 16.

Scripturarij sunt secta Antilutherani, ad tertiam Euangelicorum nostri téporis classem spectantes.

Hi, teste Lindano Dubitantij sui dialogo 2. à diuinæ scripturæ professione quã pollicentur, & extra quam nullius antiquorum patrum lucubrationes suscipiunt, appellantur: sicuti per Vuaterlandiã sese Paulinos dictitant, à diui Pauli studio. Ità enim, vt quondàm Arrianos, hos hæreticos in errorem abducit satan, dum solùm sacram admittunt scripturam, et interpretes doctos illos & sanctos reijciunt: dum scripturarum sacratum sententijs tanquam velleribus quibusdam agni illius immaculati Christi hi lupi obuoluti, suam ipsorum hæresim subijciunt: &, sicut diuus Ambrosius alicubi dicit, per verba legis legem impugnant, dùm proprium sensum verbis legis adstruũt, quò suæ mentis prauitatem legis authoritate commendent. Cõtra quos Catholici traditiones Patrum, ecclesiæque sensum & consensum opponunt, scripturas canonicas iuxta catholici dogmatis regulas interpretantes.

Hæc ex Hosio lib. 2. de legitimis iudicibus rerũ ecclesiastic.

Ambrosi⁹ in cap. 3. ad Titum.

Et certè scribit hoc Theodoritus historiæ ecclesiasticæ lib. 1. cap. 8. quòd ex non scriptis sermonibus, piè tamen intellectis, Arriani fuerint damnati. Certè Athanasius in libro quem inscripsit, Synodi Nicenæ contra hæresim Arrianam decreta, cùm produxisset Patrũ traditiones, quas Scripturarij reijciunt, Ecce nos demonstramus, inquit, istiusmodi sententiam à patribus ad patres, quasi per man⁹ traditã esse: vos autem noui Iudæi & discipuli Caiphæ, quos verborum vestrorum Patres ac Maiores demonstrabitis: cùm ne vnum quidem ex prudentibus aut doctis in authorem citare possitis. Cuncti enim

Arriani damnati ex non scriptis sermonibus.

Athanasi⁹.

vos, præter diabolum, iſtius veſtræ defectionis à Chriſto authorem, auerſantur. Ille & olim vobis hanc impietatem inſeuit, & nunc vobis author eſt, vt orbis terrarum concilium vituperetis, non alia de cauſa, quàm quòd in eo concilio, nō quæ veſtræ factioni patrocinentur, ſed illa ſint ſcripta, quæ ab initio ipſi, qui teſtes oculati & miniſtri verbi fuêre, tradiderunt. Fides enim quę ſcriptis decretisq; Synodi ſancita eſt, ea eſt totius eccleſiæ. Hanc cū aſſerere vellent beati Patres, iſtis verbis concipiendam putauerunt, condemnaruntque Arianam hæreſim. Hæc Athanaſius.

Idem Athanaſius Oratione 2. contra Arianos. Vides quemadmodùm is Patres, Eccleſiam, Traditiones obijciat Arianis? De quibus quid alio loco ſcribat, audi: Iſta, inquit, omnium hæreſeon vltima, & nūc recens egreſſa, & deambulo, & præcurſatrix Antichriſti, cui nomen eſt ab Ario, doloſa & vafra, eùm videret ſorores ſuas, cæteras inquam hæreſes, ætate grandiores, publicè palāq; probroſas haberi, ſpeciem ſuam diſſimulabat, & literarum ſacrarum vocibus quaſi honeſto cultu induitur, vt pater eius diabolus: at ſatagit denuò intrare in paradiſum eccleſię, quô ſub ſpecie Chriſtianiſmi nōnullos ſeducat, vt credibilitate falſarum rationū perſuaſi, contra Chriſtum ſentiant.

Ariani vt Scripturarii huius temporis ad ſcripturas prouocabant. Ac nonnullis interiectis: Tametſi ſubindè, inquit, ſerpentis more ſursùm deorſumq; ſeſe voluat, non tamen effugere potuit, vt non caderet in errorem Phariſęorum. Quemadmodùm enim illi, cùm legem preuaricari vellent, legis tamē verba prætendebant: & cùm eius animi eſſent, vt expectatum hactenùs & iam præſentem Dominum abnegarent, Deū quidem in ore habebant, ipſum tamen blaſphemare deprehendebantur, cùm his vocibus vtebantur: Cur tu, homo cùm ſis, Deum te facis, & dicis, Ego & pater vnū ſumus? Itâ quoq; fucatus Arius ſimulat ſe quidem de Deo loqui, cùm interponat verba ſacrarum litterarum, deprehenditur tamen ἄθε@-, &c.

Ibidèm Athanaſius. Et iterùm: Si igitur ea de cauſſa, quòd voculas aliquor ſactæ ſcripturæ ab illis ſcriptas videant, arbitrentur blaſphemias benedictiones eſſe, prorsùs futurum eſt, vt eum Iudæos noſtri temporis videant legem & prophetas euoluere, vnà cum Iudæis Chriſtum abnegent. Forſitan quoquè audientes, Manichæos loqui particulas aliquot Euangeliorum, inficiabuntur cum illis legem & prophetas. Sin autem ex ignorantia ita æſtimant & garriunt, diſcant è ſcripturis, excogitatorem inuentoremq; hæreſeon diabolum metu ſuæ graueolentiæ ſcripturarum voces vſurpare, vt illis obtectus, adſperſo veneno ſuo ſimplices decipiat. Ita enim Euam decepit, itâ etiàm illos hæreticos in errorem abduxit, itâ nunc quoq; Ario perſuaſit, vt quaſi ſub ſpecie aduerſarij contra hæreſes loqueretur, quò meliùs falleret, ſuam ipſius hæreſim ſubijciens. Hæc Athanaſius.

SECVNDVS, VALENtini & Ptolemæi hæreticorum diſcipulus. 17.

SEcundus quidam nomine, Valentini & Ptolemæi perfidiæ ſucceſſor, Aeonas ſimiliter (vt inquit Philaſtrius) docebat factos, ſed tamen infinitos aſſerebat. Chriſtum autem quaſi per phantaſiam apparuiſſe, id eſt, velut vmbram, humano generi, & non veram carnem hominis habuiſſe ſuſpicabatur. Hæc Philaſtrius. Floruit autem Antonini Pij Imperatoris, & Higini maximi Romanorum pontificis temporibus, circa annum Domini 150. Anno 170. Secundi hæreſis.

SECVNDVS, PTOLEmaidis epiſcopus. 18.

SEcundus alius hoc nomine inſignitus, Ptolemaidis epiſcopus fuit, cum Theona Marmaricæ vrbis epiſcopo ſectę Arianę defenſor & alumnus acerrimus, Niceni concilij tempore, quod ſub Conſtantino Magno Imperatore, & Papa Syluestro 318. epiſcopis celebratum eſt, anno Domini 328. in quo cum ſuis condemnatus fuit ſub hęc verba: Qui dicunt, fuiſſe aliquandò eùm non eſſet filius, aut non Arianorū in Niceno

concilio condemnatio. non fuisse, priusquàm genitus sit, aut ex non existentibus factum esse, aut ex alia subsistentia vel substantia fuisse, aut creatũ, aut mutationi alterationive obnoxium, eos anathemate ferir catholica & Apostolica ecclesia Dei. Ad hunc modum omnibus episcopis in ea Synodo congregatis inter se cõuenit, vt Consubstantialem patri filium esse decernerẽt, & sanam fidem complecterentur. Theonas porrò & Secundus, quòd idem facere nollent, ab omnibus, suffragijs consentientibus, sunt excommunicati, vt qui Arij blasphemiam veritati Euangelicæ anteferrẽt. Hæc Nicephorus lib. 8. cap. 17. & 20.

Secundus & Theonas episcopi excommunicati.

SECVNDINVS.

19.

Secundinus Manichæi discipulus fuit, floruitque circa annum Domini 405. sub Archadio Imperatore & Innocẽtio huius nominis primo summo Romanorum pontifice. Hic ad Diuum Augustinum epistolam scripserat, licèt illum anteà non vidisset Augustinus, qua eum toto conatu hortabatur, vt ad Manichæorum sectam, à qua Christianus factus defecerat, redire dignaretur. Cuius epistolę respondens Augustinus, in eum librum conscripsit, in quo illum suæ suorumque vesaniæ carpens, fallacem eius beneuolentiam prorsus reijcit, eumque mirandum in modum hortatur, vt ipsemet relicta sua perfidia, ad catholicam fidem reuertatur.

Secundini errores.

1. Hic Augustinum reliquosq; catholicos errare in fide asseuerebat.
2. Dicebat quoq;, Christum non esse vnigenitum patris secundum naturam.
3. Deum esse mutabilem.
4. Malum esse quandam substantiã.
5. Carnes denique non esse edendas, quòd à malo principio creatas diceret. Reliquos eius errores vide in eo libro, quem idem Augustinus aduersus eum scripsit. Vide etiàm de Manichæorum hæresi suprà in Manichæis.

SECTARII.

20.

Sectarij sunt ij, qui nostra hac tempestate causæ Christi agendæ, aut verbũ DEI propagandi prætextu, in hoc roti incumbunt, hoc eorum est totum studium, suam vt gloriam propagent, suum vt verbum pro Dei verbo rudi populo vendirent. Id nanque est (inquit Hosius libro primo de hæresibus nostri temporis) quod eorum quisq; studet maximè. Vocauerunt, inquit propheta, nomina sua in terris. In hoc eorum cura consumitur omnis, vt sit nomen eorum in terris celebre, vt dicatur, Hæc est confessio Philippi, Hæc Brentij, Hęc Osiandri. Quamlibet igitur induti sint ouium vestimenta, tamen quæ sua sunt, omnes quærunt, non quæ Iesu Christi: de sua quisq;, non de Christi, gloria solicitus est. Hæc Hosius. Quomodò verò hi sectarij inter se dissecti sint, & quàm horrendæ sectæ sint natæ sub Luthero, quantoq; cum animę periculo eis credatur, si quis nôsse velet, eundem legat Hosium lib. 1. de hæresibus nostri temporis.

Quid venẽtur noui sectarum assertores.

Psal. 48.

Matt. 7.

Philip. 3.

Sunt autem quatuor articuli, quos Fridericus Staphylus in sua Apologia ait oẽs Sectarios vnanimi consensu retinere, pręter reliquos quos illi iampridèm perpetua dissensione intellectuq; contrario penitus conuulserunt.

Quatuor articuli, quos omnes sectarij vnanimi consensu retinent.

1. Primus Articulus est, inquit, quòd sectæ omnes volunt nunc vocari homines Euangelici.

Primus Artic.

2. Quòd omnes glorianrur, se purum amplecti verbum DEI, & Euangelium & Symbola, Apostolicum & Athanasianum.
3. Quòd verbum DEI sit per sese satis clarum atque apertum, nec vlla egeat interpretatione.
4. Quòd licitum sit mulieribus æquè ac viris, laicis non minùs quàm Sacerdotibus, tractare verbum Dei; & quicunque scripturæ sensus cuique placuerit, eum pro ipso Dei verbo habere atque defendere.

1. Secũdus Articulus est, in quo omnes

Secundus Sectatiorũ artic. concordes sunt, Quòd vniuersi pari studio ac odio oppugnant Ecclesiam catholicam.

2. Quòd nullum admittunt catholicũ scripturæ sacræ intellectum.

3. Quòd omnes habent Romanum pōtificem pro Antichristo: episcopos, prælatos, sacerdotes, pro membris satanæ.

4. Quòd omnes nullam sciunt constitutionem, nullas ecclesiæ catholicæ ceremonias.

5. Quòd omnes æquè oderunt & oppugnant sacrificium Missæ.

6. Quòd omnes conantur ex Ecclesia omne sacerdotium profligatum atq; sublatum.

Tertius articulus. Tertius articulus est, in quo concordant vniuersi sectarij, quòd plerique omnes sectarum duces quædam confingunt de catholicis doctoribus mendacia, quæ persuadeant imperito populo esse doctrinam Papisticam. Exempli gratia. Comminiscuntur Papistas docere, quòd homines possunt gratiam Dei, iustificationisque beneficium mereri suis bonis operibus. Hoc & generis eiusdem pleraque iam ità persuaserũt populo, vt etsi nemo Catholicorum vnquàm sic docuerit, tamen eam absurditatem ponant tanquã certum Papisticæ doctrinæ fundamentum.

Quartus articulus Sectariorum. 1. Quartus articulus est, in quo etiàm cōcordant vniuersi sectarij, scilicet quòd sit Papistica carnificina & impietas, peccata enumerare & confiteri: vllam satisfactionem, qua pœna temporaria mitigetur, suscipere: bonis operibus ex diuinæ gratiæ & meritorum Christi virtute profectis vitam æternam velle mereri.

2. Quòd Confirmatio, Matrimonium, Extrema vnctio, humana inuenta sint, non sacramenta Ecclesiæ.

3. Concordãt etiàm in hoc, quòd nemo se possit continere, & nec minùs qui dè quàm saliuam nō expuere, vt ipsis Lutheri verbis vtar.

4. Et quòd certis diebus ieiunare, sit cultus dæmoniorum.

In hisce Augustanę confessionis, quintiq; Euangelij articulis, sunt omnes hui⁹ seculi nostri sectæ concordissimæ: in reliquis verò plùs quàm Cadmæi fratres rixantur.

Quibus in locis aut habitant aut versantur sectarij. Loca porrò in quibus aut palàm habitant, aut clam versantur supra dicti sectarij, sunt hæc:

Anabaptistæ. Anabaptistæ inprimis liberè habitant & manifesto quidem in orientali & occidentali Frisia, in Prusia, maximeq; circa Gedanum vel Dantiscum, Elbingam, & Regiomontem: item in Morauia & Bohemia: quanquàm hîc rariores, illic frequentiores. Sparsim tamen & clam, prætextuque Lutheranicæ communionis, ad Rhenum, in Belgio, Hollandia, & Vuestphalia, & iam ad Danubium, & in Silesia frequentes versantur.

Zuingliani. Zuinglianorum verò latè patet regnũ, & vltra sectas omnes sanè latissimè. In Heluetijs enim sex potiores pagos occupauerunt, & partem quandam Sabaudiæ & Geneuam, Angliam quoque & Scotiã non minima ex parte tenent. Quin & Palatinatum Rhenensem cœperunt nunc clàm inuadere, & Vuirtembergensem Ducatum. Augustæ Vindelicorum simulatur Lutherus quidem, sed re ipsa regnat & viuit Zuinglius & Caluinus: qui etiã in Polonia & Gallijs, & in nonnullis Hũgariæ locis potens est & satellites habet: nec Vuittemberga prorsùs, nec Lipsia exulat Zuinglianismus.

Confessionistę Rigidi & Stoici. Rigidi & Stoici Confessionistæ Vinariense territorium obtinuerunt & maximam Saxoniæ partem, Magdeburgum, Brunsuicum, Lunæburgum, Lubecam, Hamburgum, Bremam, & Daniam penè vniuersam & Holsatiam, maximamque partem Megaloburgensis Ducatûs, & in Bauaria vrbem Ratisponensem.

Confessionistæ molles & Melãchthonici. Molles verò & Melanchthonici manifestò dominantur in Misnia, in potiore parte Franconiæ & Norimbergæ, tum in Palatinatu superiori & inferiori, tum in aliqua etiàm parte Sueuiæ, Vlmæ, & in Ducatu Vuirtembergensi & Marchia. Sed mixtim in his: alij enim Flacciãi esse mâlunt, alij Melanchthonij, atque Adiaphoristæ. In Silesia autem, præsertim Vratislauiæ & Brigæ, potiores partes tenent Vuittenbergenses.

Suencfeldiani. Suencfeldiani sanè in Sueuia & Augustæ

stæ Vindelicorum, clàm illi quidem, sed frequentes tamen delitescunt. In Silesia inter nobiles manifestò, nec obscurè Suidniciæ, nec occultè Glogouiæ.

Osiādrini. Caput extulerunt Osiandrini in ea Prussiæ parte, quam Albertus Marchio habet, aguntque palàm, clàm Norinbergæ.

Stācariani. Stācariani in minori Polonia & Trāsyluania. Pullulant enim hæ Extrauagātes, tanquàm adhuc minorum gentium familiæ, mox caput prolaturæ, cùm incendium fuerit vulgi flatibus expositum.

Dei inuocatio pro extirpandis hæresibus. Vsquequò Domine irasceris in finem? accendetur velut ignis zelus tuus? Effunde irā tuā in gētes, quæ polluerunt sanctū templum tuum: nec memineris iniquitatum nostrarum antiquarum: citò anticipent nos misericordiæ tuæ: & fac nos omnes idem sapere, eandem habere charitatem, vnanimes idem sentire, nihil per cōtentionem, neque per inanem gloriam, sed in humilitate agnoscere te vnum verum DEVM, & quem misisti Iesum Christum, Amen.

Hæreticorum inter se pugnantes contradictiones. Vtcunquè ergò sursùm ac deorsùm iactent se isti sectarij, qui se Euangelicos dicunt, velint nolint, non possunt non confiteri, hæreticas, virulentas, improbas easque innumeras inter se habere & fouere scissuras & schismata, quæ vsqueadeò in seipsis pugnantes sint contradictiones, vt nunquam in æternum conciliari queant. Vnde id citra vllam ambiguitatē conficitur: quandoquidem malum seipsum destruit & consumit, porrò hæretica dissidia & schismata in se mala sunt, ea igitur eam ob rem tandem seipsa consumptura atq; in nihilum redactura esse. Hactenus Staphylus.

SELEVCIANI ET *Hermiani.* 21.

SEleuciani & Hermiani, à Seleuco & Hermia Galatis (vt author est Philastrius) originem deduxerunt, à quib⁹ etiàm Massalianorum hæresis exorta est, quemadmodum Tripartitæ historiæ lib. septimo, capite vndecimo dicitur: idque Valentis Imperatoris & Damasi summi Romanorum antistitis temporibus, circa annum Domini 380.

1. Hi, vt idem inquit Philastrius & Augustinus lib. de hæresibus capite 59. eum volunt Deum esse corporeum, Hylen etiàm, id est, materiam mundi, coæternā esse Deo asserunt. Et materiam quidem elementorum, quæ est sine anima, irrationabilis scilicet, quę à Deo patre per filiū ex nihilo facta est, non ita accipiunt, vt possit esse quæ antè non erat. Seleuciano rū & Hermianorū hæreses.

2. Spiritum autem hominis, id est, animam non factam à Deo per filium, sed de terra esse aiunt.

3. Malum aliquandò à Deo, aliquandò esse à materia adserunt.

4. Saluatorem in carne sedere ad dexteram patris negant, sed carnem expoliāsse antequàm in cælum conscenderet, & in sole posuisse existimant, propterea quòd dixerit propheta, In sole posuit tabernaculum suum, nescientes interim quid ille hac sententia innuere vellet. De qua re vide suprà in Passionistis. Psal. 18.

5. Paradisum visibilem esse affirmant ex Platone: & vanitatibus huiuscemodi inseruiunt.

6. Animas quoquè hominum ex igne & spiritu consistere existimant: ideoque aqua in baptismate non vtuntur, propter verbum illud Ioannis Baptistæ, cùm de Christi baptismo mysticè loqueretur: Ipsę vos, inquit, baptizabit in spiritu sancto & igne. Mat. 3. Luc. 3.

7. Angelos dicunt creatores esse animarum nostrarum, non autem Christū Saluatorem nostrum.

8. Mūdum autem istum, infernum esse asserunt, & nullum alium superesse.

9. Resurrectionem deniquè in filiorū procreatione hanc esse prædicant, quæ fit in humano genere quotidiè, non illā immortalitatis futuram atq; gloriosam.

Ex quibus damnandis assertionibus apertissimè videre est, bonam hæreseōn partem à gentilium librorū lectione ortū habere. Nam cùm plures fuerint de natura mundi & eius qualitate hæreses ortæ, ferè omnes ex philosophorū officina prodijsse ex istorum hæreticorum absurditate colligere licet. De Hermianis vide plura in Herma. Ex philosophorū doctrina, plurima incōmoda in ecclesiā irrepserunt.

SEMIARRIANI.

22.

SEmiarriani, tanquàm non pleni Arriani, sed quasi Arriani appellantur. Emerserunt autem Constantij Imperatoris, & Liberij papæ temporibus, circa annum Domini 357. Hi porrò (teste Philastrio & Epiphanio lib. de hæresibus) de patre & filio contra Eunomianos benè quidem sentiunt, vnam vtriquè eorundē qualitatis substantiam, vnam diuinitatē
Semiarrianorum hæresis in spiritū sanctū — esse credentes: Spiritum autem sanctum non de diuina substantia, nec Deum vero rum, sed factum atque creatum prædicātes, adeò quidem, vt eum coniungant atque compatent creaturæ, cùm Christus
Matt. 28. — Dominus patri sibique in fide baptismi salutis æternę coniunxerit, eumque cum patre & filio cunctis credentibus adorandum iusserit, omniq; seculo Deum verū
Ioan. 4. — prædicandum statuerit.

Non intelligunt autem illi, quòd cùm dicit Euangelista, Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil, non
Ioan. 1. — de spiritu sancto dicatur, quasi factū spiritum per filium. Nam propheta Trinitatē omnia fecisse visibilia & inuisibilia defi-
Psal. 32. — nit, dicens: Verbo Domini cæli firmati sunt, & spiritu oris eius omnis virtus eorum. In omni itaque creatura, quam per Spiritum factam esse asserit, non aliquid prætermisit quod non per eum factū sit. Alioquì in fide seruus cum Domino nō iungeretur, si diuinus & sanctus spiritus
Ezech. 18. Matt. 12. Luc. 12. — creatura esset. Quapropter omnis scriptura & Dominus quoque Christus, remitti omnia peccata hominibus præter blasphemiam diuini & adorandi spiritûs, cælesti sententia pronunciauit. Hæc Philastrius.

SEMICHRISTIANI.

23.

Semichristiani qui censendi. — SEmichristiani sunt (authore Hosio libro de expresso Dei verbo) qui cū de Christo capite credant quæ credenda sunt omnia, priuata tamen sua libidine, certis in ritibus ab eius corpore sediuidunt. Tenere ij quidem caput se putant, non autem tenent corpus. Itaque dimidia ex parte volunt esse Christiani, dimidia ex parte hæretici aut schismatici, vtpotè Lutheri aut similium, hoc est, satanæ: cùm tamen (ipso Christo dicente) nemo duob⁹ dominis seruire queat. Quæ enim participatio iustitiæ cum iniquitate? ait Paulus. Aut quæ societas luci ad tenebras? quæ autem conuentio Christi ad Belial? Nam aut totus Christianus oportet sis, aut totus Lutheranus: nihil est qd᷑ in vtrāq; partem claudicare velis. Aequè condemnaberis, si semichristianus aut semicatholicus sis, seu semilutheranus, atquè si totus esses Lutheranus. Et in Apocalypsi legimus: Scio opera tua, quod neque frigidus es, neque calidus. Vtinàm frigidus esses aut calidus. Sed quia tepid⁹ es, nec frigidus, nec calidus, incipiam te euomere ex ore meo. Aequè eijcitur, æquè euomitur ab ore Dei is, qui tepidus est, atquè is qui in contrariam partē peccat. — Matt. 6. Luc. 16. 2. Cor. 6. Apo. 3.

Quamobrem non mediocriter reuerà falluntur, qui de religione concordiam iniri posse putant in tanta opinionum diuersitate & discordia. Coangustatum est stratum, dicit propheta, ità vt alter decidat, & pallium breue vtrunque operire non potest. Nō possunt in eodem essestrato, hoc est, in eodem hominis corde Christus & Lutherus: alter excidat necesse est, nō possunt eodem operiri pallio. Quamobrem, vna parte rituum Christum, altera Lutherum profiteri, nihil est aliud, quā totum Christum abnegare. Verissimum itaque illud est, quòd causa religionis cōcordiam nō patitur, quia non est pax impijs, dicit Dominus. Profitemur in Symbolo fidei nostræ, nos credere sanctā ecclesiam Catholicam. Ab hac si quis discesserit, si docentem illam & præcipientem non audiuerit, si suo plùs quàm illius iudicio tribuendum esse putauerit, etiàm si cætera credat omnia, quæ continentur in Symbolo, si credat & recipiat prętereà scripturas omnes, si tanquàm Dei verbū (quod reuerà sunt, modo sanus adsit intellectus) eas adoret, nihilominùs non est pars ei cum Christo capite quicquam cōmune. Qui se à Christi corpore separauit, ethnicus est, publicanus est, Christianus nulla ex parte dici meretur. — Cōcordia de religiōe iniri non posse in tā ta opinionū nostri seculi hereticorū discordia. Isa. 20. Isa. 48. Qui se à Christi corpore separauit, Christianus nullo modo dici potest.

Quotiès

Quoties tentatum fuit ab Arrianis, vt aliquam cum catholicis concordiam inire possent? Ad quam vt accedere tamen viderentur, facilè se passuros dicebant, vt ὁμοιούσιον esse patri filius crederetur, modò nè diceretur ὁμοούσιον. De vno tantū iota res agi videbatur inter Christianos & Arrianos, neque tamen concedendū Arrianis esse Christiani iudicabāt, quòd sub hac vna litera viderent eos errorem suum occultare, quo largitate gratiæ, non proprietate naturæ, filium patri similem intelligi volebant. Quibus autem artibus Cæsareæ vrbis præfectus Basilio persuadere conabatur, vt tempori cederet, neq; tot ecclesias in discrimen adducere vellet tenui dogmatis exquisitione? Quid autē ad hæc Basilius? Adolescentulis, inquit, tales sermones congruere. nam & hos & his similes, huiusmodi rebus inhiare. Qui verò diuinis essent literis innutriti, nullā eos earum syllabam in discrimen venire pati posse, solereque, si res ità postulet, nullum genus mortis pro illis subeundū recusare. Ac visus quidem fuit hæreticis esse pertinax Basilius, itidèm vt ante eum Athanasius atque Hilarius. Sed quam hæretici pertinaciam, eam catholici & orthodoxi constantiam esse iudicabant. Quo minùs & ego molestè fero, si quibusdam pertinax esse videor, qui nego coire posse concordiam inter catholicos & hæreticos, nisi qui discesserunt à nobis, redeant vndè discesserunt, ad gremiū sanctæ matris ecclesiæ: illam credant, illi se totos permittant, illius iudicio suum iudicium subijciant. Mâlo pertinax videri cum Athanasio, Hilario, Basilio, quàm vt esse dicar arundo ventis agitata. Hæc Hosius.

Inter Christianos & Arrianos discordia de vno iota tātum.

Orthodoxorum cōstantia.

Lindanus. De his itē Vuilhelmus Lindanus Ruræmundensis ecclesiæ episcopus, Dubitantij sui dialogo secundo, habet in hæc verba: Tales quidem habet Germania superior, qui Syneuangelicorum censura vtrique parti placere studens. Verùm sūt & per Belgium non obscuri nominis, qui sese (velut loquuntur) neutrales gemunt, qui in Catholica & Romana permanentes (quod verbis quidem aiunt) ecclesia, de fœdis aliquot eam repurgare conantur erroribus. At si de hominum moribus satagerent corrigendis, nos sanè vltroneos haberēt suffragatores. Iā cū erroris notent quod erroris est vacuum, rursus pro Euangelio arripiant, quod Euangelio est contrarium, homines miseri, frustrà sensu carnis suæ inflati, aliud consequuntur nihil, quàm vt ab vtraque parte audiant malè, ac à neutra pro suis agnoscantur: vtrinquè reiecti, vtrinquè damnati, ac ferè proscripti. Vndè verè Semicatholici appellantur, quòd ista professio ad salutem non plùs ipsis profuerit, quā Iudæis vnum eundemque Deum colentibus veri Dei cognitio atque cultus Iudaicus. Qui enim non est mecum, (ait veritas Christus) contra me est. Qui contra Christum est, Dei filius, nedùm hæres DEI, aut cohęres Christi, esse nequit. Hęc Lindanus.

Neutrales seu Semicatholici.

Semicatholici quare sic dicti.

Matt. 12. Luc. 11.

SEMILVTHERANI.

24.

Semilutherani dicuntur, qui (authore Lindano Dubitantij dialog. 2.) Lutheri placitis sua quædam noua Euāgelij prætextu assuunt. Horum varia est natio, sed primas (inquit) ferunt facilimè Interimistæ, qui duplicis sunt generis. Alij enim INTERIM Augustanum sectantur anno Domini millesimo quingētesimo quadragesimooctauo confectū, vbi post mortem Lutheri falsi quidam fratres (aīt Palladius, de suis loquens Euāgelicis) iniquitatis mercede conducti, cū aduersarijs (catholicos dicit) conuenerūt, & libellum INTERIM, ait, compilārunt. Alij dicuntur Adiaphoristæ siue Lipsenses, ab INTERIM Lipsensi, quòd Adiaphora, id est, indifferentia habeant ecclesiæ & conciliorum constitutiones atque ceremonias, quas qui vel obseruat, vel violat, mutatve, nihil peccat. Alij Lutherosiandriani, Lutherozuingliani, Vbiquetij, Belliani, Heshusij, Melanchthonici, Frontores, Pneumatici, Lutheropapistæ nuncupantur, de quibus vide locis suis. Hæc Lindanus.

Interimistæ.

Adiaphoristæ, seu Lipsenses.

SEMIOSIANDRIANI.

25.

Semiosiandriani sunt, (authore Staphylo de Lutheranorum inter se con-

cordia) qui affirmant contra Osiādrum pro Antosiandrinis, in hac vita imputatiuè haberi hominem iustum: vicissimq; contra Antosiandrinos pro Osiādro affirmant, in futura vita oportere hominē eadem iustitia, qua Deus essentialiter iustus est, iustum re ipsa fieri. Ita sentiunt Tubingēses theologi. Vide Ducis Prussiç librum de hac Osiandri controuersia editum, & ipsius Brentij epistolam ad suum Principem de eadem controuersia scriptam, editamque Vuittembergæ anno Domini 1552.

Qui sint Antosiandrini, vide loco suo.

SERRAS.

26.

Serras fautor ac defensor Aetianæ impietatis & perfidiæ pertinacissimus fuit in cōcilio, quod sub Constantio Imperatore & Liberio summo Romanorum pontifice, Constantinopoli coactū est, in quo & condemnatus est, & in exilium pulsus Aetius, & ipse Serras cum Stephano, Heliodoro, & Theophilo eius sequacibus excommunicatus, circa annum Domini 363.

Serræ & ei[9] sequacium hæresis.

Dicebant autem isti cum eodem Aetio, Acacio quoquè & Eudoxio, oportere sermonem similis substantiæ auferri ab expositione fidei traditæ tam in Arimino, quàm Niceno concilio: non celantes, (vt Socratis verba accommodem ex libro quinto Tripartitæ historiæ, capite 42.) sed apertè dicentes, quòd per omnia dissimilis filius est patri, non solùm secūdum substantiam, sed etiàm secundum voluntatem: & quòd ex non extantibus esset, sicut prædicauerat Atrius. Hoc porrò syllogismo suam confirmabant sententiam Aetius & eius sectatores, quemadmodùm author est Theodoritus, in eadē historia: Quæ dissimiliter proferuntur, aiebant, dissimilia secundum substantiā sunt. Vnus Deus pater, ex quo omnia, & vnus Dominus Iesus Christus, per quē omnia: Dissimile autem est, ex quo, & per quem: dissimilis igitur filius Deo & patri.

Aetij impius syllogismus, quo contendebat probare, filium esse patri dissimilē.

Catholici verò contrà disputatiuè atque veraciter dicebāt: Si ex non existentibus non est, neque creatura, nec ex alia substantia Deus verbum, igitur consubstantialis est genitori patri: sicut Deus ex Deo, & lumen ex lumine, eandemque habet eum genitore naturam. Qua sentētia commotus Imperator, qui eidem disputationi aderat, & Arrianis fauebat, exilium illis interminatus est, nisi aliter, hoc est, cum Arrianis de filio sentirent. At illi: Potestatem, inquiunt, habes, ô Imperator, nos puniendi, non tamen eam ob rē patrum statuta destruimus. Tunc Imperator illos pelli iussit ecclesijs, & pro eis alios ordinari. Cùm itaque Aetium cum ētam fide, scriptis suis, & eos qui eius videbantur esse consortes, abdicauissent catholici, Georgio Alexandrinę ciuitatis episcopo scripserunt, quod ibi fuerat gestum, in hæc luntur verba.

Catholici Cum Deo substantialitate filij cunis Deo patre. Catholici propter reiectam fidē a Constantio ecclesijs expulsi.

Sancta Synodus Constantinopoli cōgregata, Domino honorabili Alexandrinæ ciuitatis episcopo Georgio salutē. Synodo reprehendente Aetium propter nefandas eius & plenas scandalis scripturas, secundùm consequentiam ecclesiasticarum sanctionum, super eo ab episcopis actum est quod decebat. Diaconatu nanq; depositus est, & ab ecclesia factus extraneus. A nobis autem hæc monita processerunt, vt neque ad lectionem cuiuspiam veniant nefandæ eius epistolæ, sed abijciantur, eò quod vehementer inutiles sunt. His adijcimus etiàm, anathematizandū eum, si permaneat in eo proposito, cum sequacibus suis. Consequens enim erat, vt omnes in Synodo conuenientes episcopi deponerent authorem scandalorum et schismatum, in omni terrarum orbe sanctorum inter ecclesias, & concordarent in sententia contra eum iustè prolata.

Constantinopolitani concilij epistola ad Georgiū Alexādriæ episcopum, super excommunicatione ac depositiōe Aetij, Serræ & eius sequacium.

Sed præter vota spemque nostram, Serras & Stephanus, Heliodorus & Theophilus, in nostra sententia concordare noluerunt, neque in eius depositione subscribere: cùm scilicet Serras etiàm aliam vesanā arrogantiam eiusdē accusaret Aetij. Dicebat enim, cum aspetióra præsumere atq; dixisse: quoniam ea quæ Deus hactenùs celasset Apostolos, reuelata sibijpsi fuissent. Post huiusmodi vesanos superbosq; sermones à memorato Serra de Aetio protestatos, flecti tamen precibus nequiuērunt, vt in nostra fierent determinatione concordes. Veruntamen nos longanimi-

Serras & eius asseclæ sententiæ cōcilij Cōstātinopolitani suffragari recusant, q̄ aduersus Aetium tulerant.

ente detenti, multo tempore sustinuimus eos, nunc indignantes, nunc rogantes, nunc interminantes, nunc iterum suppli cantes vt conuenirent nobiscum, & consona omni concilio definirent. Sustinebamus igitur, si forsitan audirent, si forsitan intelligerent, si fortè prospicerent.

Serræ & sociorum ei[9] pertinacia & fastus.

Cumque multo tēpore nobis perducentibus non flecterentur, sequi sententiā super prędicto viro prolatam, ecclesiæ honorabilius esse, quam horum virorum amicitias iudicantes, finiuimus contra eos excommunicationem, tempus sex mensium ad agendum pœnitentiam, eis dantes inducias, vt, si intra hoc tempus conuerterentur, & consentirent definitionibus fratrū suorum, susciperentur in ecclesiam, & propriam fiduciam charitatemq; repararent. Si verò sine pœnitentia permanerent, amicitiasque hominum regulis ecclesiæ & concordiæ nostræ præponerent, tunc eos episcopatus dignitate esse iudicamus extraneos. Quibus depositis, necessarium erit vt in eorum locis alij constituantur episcopi, vt legalis ecclesia competentem sumens ordinem, sibiipsi concordet, episcopis videlicet vniuersis seruantibus vinculum charitatis, eademque cum perfectione dicendo in vno intellectu, vnaque essentia. Vt ergò cognoscas quæ concilio placuerint, hæc tuæ reuerentiæ scripta transmisimus, orantes vt gratia Christi ista custodiens, pacificè & legitimè regas sub te constitutas ecclesias. Hęc Synodus Constantinopolitana ex Theodoriro. De hac re vide plura in Aetio, Acacio, & Eudoxio.

Eisdē induciæ dantur ad agēdum pœnitētiā.

SERGIVS CONSTANtinopolitanus patriarcha. 27.

Sergi[9] Monothelitarū dux & propagator.

SErgius Patriarcha Constantinopolitanus, Monothelitarum hæresis princeps & propagator fuit, duas quidem in Christo esse voluntates & virtutes operatrices, diuinam videlicet & humanam ante vnionem asserens, sed deindè ità vnitas fuisse & confusas, vt in vnam eandemque naturam abierint, atque mixtionem subierint: adeò vt & diuinitas ea, q̄ humanitatis sunt, passa fuerit, & contrà. Quamobrem eos, qui hæc ità sunt opinati, Monophysitas & Theopaschitas diui patres nostri cognominauerunt. Floruit autem hic Sergius sub Phoca Imperatore & Sabiniano Romanorum summo pontifice, circa annum Domini 604.

Monophysitę & Theopaschitæ qui.

De hoc scribit Nicephorus lib. 18. cap. 54. Sed enim Iacobitarum cōtagione Sergius etiam, qui non ità pridèm Archiepiscopatûs Constantinopolitani gubernacula susceperat, maximè infectus est, per quem Monothelitarum hæresis admodū est propagata. De hac re vide plura in Monophysitis, Iacobitis, Theopaschitis, Armenijs, Chazinzarijs, & Aphthartodocitis, & alijs.

Nicephor[9]

SERGIVS PSEVDOmonachus. 28.

SErgius monachus primò, sed à monachatu resiliens, in errorem Arrij atq; deindè Nestorij prolapsus est, Christum Dei filium ex virgine Maria natū, hominem duntaxàt, non etiàm Deum, esse contendens, Heraclij Imperatoris, & Honorij 1. Romanorum antistitis temporibus, circa annum Domini 630.

Sergius Pseudomonachus Arrianus & Nestorian[9] secta.

Hic in Arabiam veniens, Mahometo pseudoprophetæ & Antichristi præcursori adhæsit ac sociatus est, quem in vtroq; Testamento multa falsò detorta & interpretata docuit, multasque leges, quas postea ipse Mahometus promulgauit. Ex quo & suum satanicum Alcoranum Saracenis composuit, innumeris blasphemijs & nenijs scatentem. De quo vide suprà in Mohomete.

Alcoran[9].

SERPENTICOLAE. 29.

SErpenticolę sunt, qui quondàm apud Iudæos serpentem æreum, quem, cū illi deserto & vasta solitudine in Deū demurmurantes, à serpentibus igneis morderentur atque deperirent, iusserat Domin[9] seruo suo Mosi fieri atque supra lignum erigi, vt qui in illum intuerētur, à plagis & vulneribus suis saluarentur, adorabant, eique sacrificabant. Quę sanè impie-

Num. 21. Deut. 8. Iudith. 8. Sapien. 16. & 17. Ioan. 3. 1. Cor. 10.

pietas vſque ad Ezechiæ regis tempora apud eos perdurauit, quẽadmodũ quarto libro Regum, ca. 18. habetur in hęc verba: Anno tertio Oſeæ regis Iſrael, regnauit Ezechias filius Achaz regis Iuda: fecitque quod erat bonum coram Domino, iuxta omnia quæ fecerat Dauid pater eius. Ipſe diſſipauit excelſa, & contriuit ſtatuas, & ſuccidit lucos, confregitque ſerpentem æreum quem fecerat Moſes. Siquidem vſque ad illud tempus filij Iſrael adolebant ei incenſum: vocauitque nomen eius Noheſtan, vel, vt alij volunt, Nehuſtan, id eſt, æneum.

4. Reg. 18.

Ezechiæ regis in Deũ pietas.

Iuſſit quoq; ille Rex beatiſſimus (vt inquit Philaſtrius Brixienſis epiſcopus) dele ri atque ferro radi, penitusq; excindi impreſſiones ſiue inſcriptiones quaſdã, quas Iudæorũ populus faciebat in lapide quodam magno velut obeliſco, qui in templo, loco columnæ erectus erat: ex quo tollentes diuerſas formulas velut quarũdam literarum, & in lamina ponentes, in collo baiulabant, quibus incantationes quaſdam & maleficia exercebant, atque percolebant ea velut tutamina quædam, in pectore ſuo illa portantes, quæ Dominus in lege paſsim fieri vetuerat, quod paganæ cæcitatis hæc eſſet impietas. Pro quo merito hoc etiàm illi ſcriptura ſacra defert elogium, quòd poſt eum non fuit ſimilis ei de cũctis regibus Iuda, ſed neq; in his qui ante eũ fuerunt. Et quia in Domino Deo Iſrael ſperauit, adhæſitq; ei omninò, & nõ receſſit à veſtigijs eius, fecitque mandata quæ pręceperat Dominus Moſi, ideò erat Dominus cum eo, & in cunctis ad quæ procedebat, ſapienter ſe agebat, liberatusque eſt ab obſidione Perſarum & Aſſyriorum, qui ad captiuandũ & in ſeruitutem redigendum Iudæorũ populum venerant: adeò ſanè, vt illa nocte, qua maximè Barbaros reformidabat rex Ezechias, angelus Domini miſſus è cælo, centum octogintaquinque millia alienigenarum, ciuitatem Hieruſalẽ obſidentia, nocte ſilenti in eorum caſtris percuſſerit, eosque exanimes atq; mortuos, mane facto, regi omnique Iudæorum populo demonſtrauerit. Hæc ex Philaſtrio lib. de hæreſibus.

Iudæorũ ſuperſtitio

4. Reg. 18.

Ezechiæ regis elogiũ.

Centum octogintaquinq; millia vna nocte ab angelo occiſi, in vltionem blaſphemiæ.

SERVETIANI.

30.

SEruetiani à Michaele Serueto Hiſpano, quondam Caluini atque Farelli collega, dicuntur: ſuntque ſecta Antilutherani, ad tertiam porrò noſtri ſeculi Euangelicorum claſſem pertinentes: q̃ ſuam hæreſim euomuit Caroli quinti Imperatoris Germani, & Pauli tertij ſummi Romanorum pontificis temporibus, circa annum Domini 1538.

1. Hic (vt ſcribit Lindanus Dubitantij ſui dialogo 2.) nondùm annos natus viginti quinque, ſe iactabat vnicum orbis totius prophetam, teſte Caluino in eius actis. In Aphricam profectus, Alcoranũ cùm didiciſſet, libros ſcripſit, qui Eccleſię doctrinam in Mahumetiſmum transformant, (inquit Palladius catalogo hæreſeon) Deum eſſe vnicam perſonam. Negat enim in Chriſto ex virgine nato, duas eſſe naturas.

Serueti impia dogmata.

Monophyſitarum hęreſis per Seruetum renouata.

2. De peccato & Iuſtificatione tantùm loquitur vt Philoſophi & Phariſæi.

3. Spiritum ſanctum quoque negat eſſe tertiam perſonam, ait Eraſmus Alberus, lib. 2. contra Carolſtadium.

Porrò Caluinus cum miniſtris Geneuenſibus, quandò eum igni cremendum (licèt ſupplex gladium flagitaret, ac miſericordiam, teſte Caluino, ingenti precaretur boatu) tradebant, propoſitiones impias trigintaocto, & in Deum blaſphemas collegerunt. Confeſſio quoque Manſueldenſis eius errores refutat, quos hìc rememorare non eſt locus, niſi quòd puerorũ baptiſma docet plusquàm Mahumeticè, immò diabolicè, eſſe deteſtandam abominationem, regni Chriſti conculcationem, Spiritûs ſancti extinctionem, ac Chriſti denique abnegationem. Vult tamen anno demùm trigeſimo baptiſmũ eſſe dandum. Hæc Lindanus.

Serueti 38. impię propoſitiones.

In Baptiſmum eiuſdẽ blaſphemiæ.

De hoc item Hoſius libro primo de hęreſibus noſtri temporis, ſcribit in hunc modũ: Cæterùm (inquit) exorti ſunt demùm è ſchola Lutheri Ioannes Campanus, & ex Hiſpanijs Michael Seruetus, q̃ libros aliquot de Trinitatis erroribus, plenos erroribus & blaſphemijs ediderunt. In ijs nunc tandèm veteres Arrij & Macedo-

Hoſius.

cedo-

Arrij & Macedonij errores per Seruetum renouati.

cedonij errores in lucem reuocare, fidem que quam in Niceno & Constantinopolitano primo concilijs Patres congregati nobis tradiderunt, labefactare conantur. Solum enim Deum patrem, & neminem alium adorari & inuocari debere contendunt, quòd ille solus videt corda nostra, quod nulla creatura facere potest. Et est præceptum veteris legis, vt qui quenquã alium adorauerit prçter Deum solum, occidatur. Ad quem Deum, alium intercessorem, procuratorem, & mediatorem habemus nullum, præter vnum Dominum Iesum Christũ. Quid autem aliud his verbis, quàm adoratio inuocatioq; Dei filij, & Dei Spiritûs sancti prohiberi videtur?

Seruetica hæresi nullã scriptura rum armis instructior.

Longè tamẽ lateq; sparsa sunt hæc Seruetica contagia: quæ cum impietate superare cęteras hereses videantur, nulla tamẽ est ex omnibus nostri temporis hæresib[9], quæ sit hac scripturarum armis instructior. Nihil enim crepat aliud, nisi scriptura scriptura, Euangelium Euangeliũ. Ac vide quæ fuerit hominis istius confidẽtia. Quamuis Caluini scriptis fuerit hic error ipsius oppugnatus, ausus est tamen proficisci Geneuam, & cum eo sermonẽ conferre. Tandem post multam & acerbam disputationem, cùm dogma suum pertinaciter tueretur, capitis est damnatus. Quod vrgente Caluino factum esse, dubium non est: qui mox librum etiàm edidit, quo doctrinam eius explicat, & rẽ omnem, quemadmodùm acta sit, describit, simulq; in hæreticos rectè gladio vindicari docet. Hæc Hosius. De hoc vide etiàm in Campanistis.

Seruetus à Caluino damnatus & occisus.

SETHIANI.

31.

SEthiani, vel (vt Tertulliano placet libro quem de hæresibus cõscripsit) Sethoitæ, à Seth Adæ filio natu tertio dicti sunt, quẽ Iudæi quidam venerari dicebantur, quemadmodùm author est Philastrius, & Augustinus libro de hæresibus, ca. 19. Dicebant enim illi, Seth de superna matre natum fuisse, eam asserentes cum superno patre conuenisse, vndè diuinum illud semen nasceretur tanquã filiorum Dei. Apud eos enim masculi & fœminæ, dij deæque esse putantur.

Sethianorũ fabulosa vanitas & superstitio.

De his Philaster scribit in hunc modum: Sethiani, Seth Adæ filium, qui post interfectionem Abel beatissimi natus est, ideò colunt & venerantur, quòd duobus creatis hominibus in initio, & angelis in dissensione constitutis, Deus in iustum Seth, quem pro Abel pepererat mater Eua, magnæ virtutis spiritum collocâsset, vt hoc pacto possent destrui inimicæ virtutes: quodq; de ipso Seth Christum Dominum genus deducturum aiebant: immò eorum quidam non solùm genus de eo deducturũ, sed etiam ipsum esse Christum asserebant & opinabantur. Hæc ex Philastrio.

Cur Sethiani Seth filium Adæ colebant.

SEVERIANI.

32.

SEueriani à Seuero quodam Tatiani hęretici discipulo sunt appellati. Fuit autem Tatianus hic, Iustini martyris auditor, de quo infrà dicetur. Idque Marci Antonini Philosophi Imperatoris, & Soteris summi Romanorum pontificis temporibus, circa annum Domini 178. Cuius etiàm pontificis successor Eleutherius, statuit contra eosdem Seuerianos (quemadmodùm author est Irenæus libro tertio, capite 3. & Eusebius lib. 5. cap. 6.) nè quis Christianus aliquem cibum, quo vescerentur homines, superstitionis causa abominaretur.

Eleutherij papæ cõtra Seuerianos sanctio.

1. Seueriani siquidem cibos, quos Deus humano generi proposuit ad vescendũ, damnabant, teste Isidoro, vinumque potissimùm, quo nullo pacto licere vti adstruebant, eò quòd fabulosa quadam vanitate (vt Augustinus ait) dicerent, de satana & terra vitem germinâsse.

Seuerianorũ hęreses.

2. Asserebant etiàm, primos parentes Adam & Euam esse damnatione perpetua in infernum detrusos propter eorum primum inobedientiæ peccatum: quo contra Salomon de sapientia loquens, ità ait: Hæc illum, qui primus formatus est à Deo pater orbis terrarum, cùm solus esset creatus, custodiuit, & eduxit illum à delicto suo. Quæ verba manifestò docent, Adam damnatum non esse, sed Sap. 10.

per Dei misericordiam salutem cõsequutum.

3. Carnis resurrectionem negant.

4. Vniuersum vetus testamentum reijciunt.

5. Actus Apostolorum non recipiũt, sed cum librum ex catalogo sacrorum librorum conantur auferre; vt author est Eusebius Cæsarensis lib. 4. historiæ ecclesiasticæ, cap. 26.

6. Idem Eusebius refert, Seuerum obtrectâsse Paulo, & omnes eius epistolas refutâsse.

7. Hi denique omnem coitum, spurcũ fœdumque putabant, aliaque similia affirmabant deliramenta, quæ diuus Augustinus lib. de hæresibus enumerat. Cõtra quos etiam Musanus librum conscripsit.

Nicephor' De his autem Nicephorus lib. 4. cap. 4. meminit, in hæc verba: Tatiani successor Seuerus, hæresim illius magis etiam adaugens, causam arripuit, cur sectatoribus illius ad se pertractis, à suo ipse nomine Seuerianos eos vocaret. Legem quidẽ, prophetas, & ipsa Euangelia ij quoque recipiunt, proprijs quibusdam interpretationibus, prout eis est visum, sacras scripturas accommodantes. Apostolum autem Paulum maledictis & conuicijs proscindentes, Epistolarum eius librum, & item Apostolorum Acta prorsus reijciũt. Hęc Nicephorus.

SEVERVS ANTIOchenus episcopus.

33.

SEuerus Acephalorum author, post Flauianum in exilium ab Anastasio imperatore pulsum, Antiochenam sedem inuasit, Eutychetisque & Dioscori prauitati non minimum robur addidit, sub eodem primum Anastasio Orientis Imperatore, & Symmacho summo Romanorum antistite, circa annum Domini 494. deinde sub alijs, quemadmodum ex infrà scriptis luculenter ostenditur.

Seueri & Dioscori hæresis De eo Ioannes Damascenus lib. 3. cap. 3. ita scribit: Seuerus, inquit, & Dioscor', & eorum scelerata cohors, in Christo posuerunt vnionẽ non personalem in duabus naturis verè subsistentem, sed tantũ habitualem, id est, secundum habitum, proprietatem, conditionemque quandã diuinam, qua, cùm solus esset homo, diuina tamen assistente per quandam participationem virtute, miracula operaretur. Hi porro hæretici in quinta Synodo Constantinopolitana damnati sunt.

De hoc Seuero Nicephorus historia ecclesiastica lib. 16. cap. 29. scribit in hunc modum: Flauiano in exilium fraude quadam abacto, propterea quòd Chalcedonensem synodum ad imperatoris mandatum anathemate damnare recusasset, & petram quandam præruptam & sublimem in Palæstinæ finibus incolere per vitam iusso: Seuerus impius & Acephalos, hoc est, nullius capitis vir, alter omninò improbitate Eutyches, aut Dioscorus, Antiochenum conscendit thronum: qui Zozopoli Pisidię ortus, Beryti legum scientiæ, & actionibus forensibus operã dedit. Atque vbi Christianam addidicit doctrinam, confestim animo mutato, Baptismi lauacro initiatus est in Leontij illustris martyris templo, quod in maritima regione Tripolis in Phœnicia situm est. Et deinde monasticam vitam in domicilio quodam inter Gazam & Maiumam oppidum coluit. Acephalorum, id est, capite carẽtium hæresis quędã est, cuius author Seuerus fuit. Suidas. Seuer' primò monachus.

Porrò Seuerus sermonem primum disputando cum Nephalio contulit, qui eiusdem cum illo opinionis antea fuit, naturam in Christo professus: posteà autẽ & ipse Chalcedonẽsem synodum, & eos, qui duas naturas perhibent, tutatus est. Et eùm se confidentiùs arrogantiusque Seuerus in disputationibus gereret, vnà cum popularibus suis, alijsque etiam plurimis, eandem opinionem consectantibus, monastico domicilio suo à Nephalio eiectus est. Atque ille inde in imperialem concessit vrbem, Imperatori supplicaturus, vt sibi atque suis, qui cum eo pulsi fuerant, phrontisteria sua restituerentur. Ita factum, vt in Imperatoris & Senatorum notitiam perueniret: sicuti hoc, q. Seueri vitam conscripsit, refert. Ioannes porrò qui cum illo iudicio contendit, scriptum reliquit: Seuerum, cùm consectari deberet, iuramentum in scriptum relatũ Imperatori Anastasio obtulisse, à quo die thro-

throno Antiocheno potitus esset, haudquaquàm se synodum Chalcedonensem anathemati subiecturum esse. Eumque eo ipso, quo consecratus est, die, à sectatoribus suis instigatum, pro concione ex ambone anathema in eam iecisse: idemque disertis verbis, cum synodales literas scriberet, fecisse. Qua de re literæ ad Alcisonem scriptæ, hæc referunt in hunc modum

Seuerus cõsultò periurus.

Synodales Timothei Constantinopolitani episcopi hîc in Palæstina receptæ sunt: Macedonij autem & Flauiani condemnatio recepta non est, sicuti neque synodalia scripta Seueri. Quin illi etiàm qui eas huc attulere, conuicijs atq; contumelijs, pro eo atquè conuenit, affecti, profugerunt: propterea quòd aduersus eos populus & monachi commori essent. Ac res in Palæstina quidem sic se habuere. Antiocheni autem nonnulli in sententiam eorum abducti sunt, in quibus etiã est Marinus Beryti episcopus: quidam autem necessitate & vi adacti, eisdem Seueri synodalibus literis, anathema simul & in synodum, & in reliquos, quòd duas naturas aut proprietates carnis & diuinitatis Domini profitetur, complectentes, assensere. Aliqui porrò, quoniam vi & metûs causa assensi fuerant, sententia mutata, errorem reuocârunt: inter quos sunt qui sub Apamea censentur episcopi. Quidam verò omninò eis non consensere, in quibus sunt Iulianus Bostrensis, & Epiphanius Tyrius, alijque (vt dicunt) episcopi quidam. Sed enim Isauri nunc resipiscentes, cùm priorem suum condemnant errorem, tum Seuerum factionisq; eius populares anathemate iugulant. Alij qui sub Seuero sunt episcopi & clerici, ecclesijs relictis, fugerunt: quorum vnus etiàm est Iulianus Bostrensis, & Petrus Damascenus, qui hîc sunt. Sed & Mamas, qui vnus ex Dioscorianis est, duas naturas ab initio incarnationis Verbi, sed posteà vnam tantùm naturam profitentibus, à quibus etiàm Suerus transuersìm ductus est, cùm illorum anteà præfractam temeritatem condemnâsset.

Seuerus catholicorũ persequutor

Qui tẽpore Iustini primi sacris

Rursùs idem Nicephorus lib. 17. ca. 2. Ecclesijs tempore Iustini primi, inquit, præfuerunt Romæ Hormisdas, Agapit⁹, & Agathon: Byzantij Macedonius, Timotheus, & Ioannes Cappadox: Alexandriæ, Ioannes & Dioscorus: Hierosolymis, Helias, Ioannes, & Petr⁹: Antiochiæ verò Seuerus Flauiani successor thronum per tyrannidẽ tenebat, plurimũ in Chalcedonensem synodum inuehens. Is cùm ità animatus esset, quotidiè (vt ità dicam) anathemati Synodum eam subiecit: potissimùm verò in eis, quæ Enthronisticæ siue Synodales dicuntur epistolis, quas ad loci cuiuslibet patriarchas mittebat. Vnus autem eas Ioannes, qui priori Ioanni Alexandriæ successerat, atque item Dioscorus & Timotheus, recipiebant: per quos nugamenta multa aduersus Ecclesiam sunt inducta, & populus in innumerabiles opiniones diuisus.

administrâdis summarum sedium præfuerint episcopi.

Sed enim Imperator fidelissimus primo imperij sui anno Seuerum commeritas petulantis verborum lubricitatis pœnas pendere, linguamque eius radicitus excindere iussit. Rei ei, sicuti de eo fama percrebuit, Irenæus præfuit, militarium ordinum Antiochiæ dux. Quod sanè verum esse literis suis Seuerus ipse confirmat, Irenæum videlicet pœnam sibi eam tumultûs concitari gratia molitum esse. Ad amicos enim quosdam Antiochenos scribens, exilium suum fugamque commemorat, & quàm plurima in Irenæum scommata & conuicia iacit, propterea quod diligentiùs ille custodibus dispositis hominem, nè ex vrbe Antiochena profugeret, seruârit. Noui ego quosdam qui scribunt, à Vitaliano pœna hac Seuerum esse affectum, quum primas adhuc apud Iustinum ferens, linguã illius ab eo perijsset. Verùm thronum Antiochenum deseruit Gorpiæo mense, quem Septembrẽ Romani vocant. Eius discessu in sedem eam Paulus conscendit, qui perindè atq; ille aduersus quartam Synodum occultè per rabiem latrauit. Ac tum quidem ille Synodum eam publicè est professus: paulò pòst verò sua sponte se ab ecclesijs subduxit, & ad communem deindè locum vita finita abijt. Et post hunc Hierosolymis veniens Euphrasius, episcopatũ Antiochenum suscepit.

Huic linguam, Iustino iubẽte, exscindi debuit.

Rursùm idem Nicephorus eiusdem libri c. 7. de eadem Chalcedonensis conci-

lij professione & fide differens, quæ sub Iustiniano & eius vxore Theodora accidêre, ità refert: Iustinianus porrò vbi imperio toto solus potitus est, Synod' Chalcedonensis Iustini sanctionibus in omnibus vbique ecclesijs obtinebat. Adhuc tamen in quibusdam prouincijs res ecclesiasticæ propter turbas in statu suo non erant. Potissimum verò id mali in vrbe Imperiali & Alexandria ipsa obuersabatur: vbi etiàm nô ita liberè prorsùs iactabatur. In vrbe imperante Anthimus nulla gloria episcopatum administrabat: Alexandriæ verò Theodosius Dioscori successor facta curabat. Vterque verò & Anthimus & Theodosius, vnam naturam in Christo esse post vnionem opinabantur. Verum Iustinianus magno animo Chalcedonensem synodum defendebat, sanctionibusq; eius admodum addictus erat. Coniux autê eius Theodora, eos q. vnam profitebantur naturam, idipsum magis veritati consentaneum esse arbitrata, tuebatur. Si quandò enim de fide oboritur controuersia, non modò parentes à liberis, & côtra, sed etiàm coniux à marito suo, & vir à coniuge per seditionem dissentit. Iustinianus sanè & Theodora, nescio quo pacto (fortasse autê ex composito) opiniones diuiserant, ita vt ille quidem duas naturas in Christo post vnionem profitentes propugnaret, hęc autem vnam asserentibus naturam adhæreret. Neq; sibi inuicê quicquam concedere videbantur, Iustinianus scilicet in Chalcedonensibus decretis fortiter admodùm persistens, eaq; defendês: Theodora verò aduersæ maximè parti addicta, quæ eis q. naturâ vnam deprędicabant, multam curam præstabat, neque nostrates interìm prorsus negligens. Illis verò tam ingentê impendebat pecuniam, eosq; quàm maximè adiuuabat.

Theodora hęreticos præmijs & omni cura iuuat.

Cuius quum ea esset sententia, sæpiùs illa Iustinianum aggressa, vix tandem ei persuadet, vt Seuerum Constantinopolim euocet. Circunferuntur hodiè quoq; Seueri ad Theodoram Augustam & Iustinianum ipsum epistolæ, per quas ostêdit, quum primùm quidem ille profectionem ad eos suam, ex quo Antiochenam reliquit sedem, distulerit, posteà autem ad imperantem peruenerit vrbem: se & Anthimum eadem sensisse, eandemque secum de diuino numine opinionê illû obtinere reperisse: seq; illi etiam vt thronum suum relinqueret, persuasisse. Scripsit autem hæc quoque ad Theodosium Alexandriæ episcopum, in quibus literis gloriari etiàm videtur, quod in eam sententiam eum ipsum Anthimum adduxerit, vt eiusmodi detestanda dogmata temporaneæ etiam isti gloriæ supremæque cathedræ præferret. Sed & Anthimi hisce de rebus, atque itidèm Theodosij ad Seuerum & Anthimum epistolæ extant: quas eam ob causam prætermisi, ne ingeniem talium scriptorum copiam in hoc opere accumularem. Enimuerò quod cum Imperatore non consentirent, sed contra illius iussiones venirent, & Chalcedonensem synodum non reciperent, vterque & Anthimus & Theodosius, sedibus suis deturbati sunt. Itaque in Alexandria Zoilus, in Constantinopoli autem Menas successit.

Seuer' Côstãtinopolim euocatus suasu Theodoræ Augustæ.

Accidit itaq; tum, vt in ecclesijs omnibus synodus Chalcedonensis clarè prædicaretur, & vt nemo illam vel anathemate, vel calumnia expetere auderet. Qui verò aliter facerent, omnibus modis adigebantur, vt pedibus in eam sententiam irent, in eaque conquiescere cogerentur. Promulgauit quoque constitutionem Iustinianus, in qua Seuerum vna cum alijs anathemate ferit: & prætereà quicunque illi addicti essent, opinionemque alienâ complecterentur. Atque eosdem etiàm grauibus pœnis subijcit. Ita factum, vt timore omnes percellerentur, & cunctæ vbique ecclesiæ idem sentirent, neque posteà schisma siue dissidium aliquod in ecclesijs reliquum esset: sed vt omnes omnium ditionum Patriarchę inter se côuenirent, & locorum quorumcunque episcopi duces suos sequerentur, propalâque per orbê vniuersum in ecclesia quatuor tantùm Synodi celebrarentur: prima, Nicena trecentorum decem & octo patrum: secunda, Constantinopolitana: tertia, Ephesia prior: quarta, Chalcedonensis. Coacta verò est quinta quoque Iustiniani iussu à centum sexaginta sanctis patribus aduersus Origenem illum insa-

l. Reddentes honorê §. Suscipimus autê C. de summa Trinitate.

insanum: cui præfuerunt Vigilius Romanus Papa, Eutychius Constantinopolitanus, Apollinarius Alexandrinus, Domnus Antiochensis, & Damianus Hierosolymitanus, anno 145.

Ex cap. 9. Porrò quum Agathon adhuc in rebus humanis esset, altera Constantinopoli prouincialis synodus coacta est, cui Agathon & Menas præfuerunt. In hac Seueri Antiochiæ, & Petri Apameæ Syriæ episcoporum, necnon Zooræ monachi Syri res, in quæstionem deductæ sunt. Aduersus quos Palæstinæ, vrbis Constantinopolitanæ, & secundæ prouinciæ Syriæ monasteria, libellos obtulerunt. Sed enim posteà quam deprehensi sunt rebus illicitis inuoluti esse, & quod maximum est, Chalcedonensem synodum anathemate configere, præterea Anabaptismos, aliaque nefandæ obscœnitatis plena facinora peragere, & naturam in Christo vnam docere: & ipsi & quicunque cum eis in eadem erant sententia, explosi sunt atq; reiecti. Lata quoque lex, Seueri scripta conseruari non debere: atque sicubi reperirentur, vt igni comburerentur: sin minus, vt capitis supplicio in eum animaduerteretur, qui scripta talia sibi seruanda esse statuisset. Hoc idem Hormisdas quoquè, qui ante Agapetum & Agathonem episcopatum gessit, celebrata Romæ synodo decreuit, cuius etiàm actotū epistolæ circunferuntur. Adhęc Synodus sanxit, vt sancta quatuor œcumenica cōcilia, & diuus Leo, eiusdemque Tomus per vniuersum orbem prędicarentur. Insupèr vt Euphemius & Macedonius Constantinopolitani, & Flauianus Antiochenus episcopi, in integrum restituerētur, atque in sacrarum tabularum album referrentur: quippe qui egregiè pro veritate decertâssent, rebus omnibus quæ aduersùs illos cœptæ actæque essent, abolendis. Quæ aliarum quoque prouinciarum atque ecclesiarum ephori approbantes confirmârunt. Atque equidem quæ in vrbe imperante aduersus Anthimum, Seuerum, Petrum, & Zooram, ante sanctā magnam vniuersalem quintam Synodū, cuius antè meminimus, gesta sunt, sic habent.

Anabaptismi damnatio.

Synodus Rom. prouincialis.

Euphemius, Macedonius, Flauianus, defuncti etiàm in integrū restituti.

Quomodò verò hæc Seueri hæresis sub Mauricio Romano Imperatore per Gregorium Theopolitanum seu Antiochenæ sedis præsidem nutu & inspiratione diuina, sit tandem exterminata, refert idem Nicephorus lib. 18 cap. 23. in hæc verba: Postquam autem (inquit) Chosroes cruces quasdam & discum aureum non paucarum minarum ponderis, in honorem victoris martyris Sergij DEO dedicauit, Gregorius nutu diuino solitudinē, quæ Limetarum nomen habuit, peragrans, & loca ibi omnia circumspiciens, Seueri dogmata, quę in eis partibus inualuerant, exterminauit: & sana doctrina ecclesijs proposita, multa castella & vicos populosque frequentes, clerum simul & monasteria, ad veram orthodoxorum & rectè sentientium ecclesiæ disciplinam adduxit. Hactenùs Nicephorus. De hac re vide plura in Anthimo & Theodosio: item in Agnoëtis, Monophysitis, & Ioanne Philopono Alexandrino grammatico.

Gregorius Theopolitanus hæresim Seueri exterminat.

SIGNIFICATIVI.

34.

Significatiui, sunt ex nostri seculi Sacramentariorum familia, nimirùm qui teste Staphylo ex Lutheri primū, deindè ex Carolstadij & Zuinglij schola exorti, affirmant, nō verum corpus Christi esse in Cœna Domini, (sic enim illi solent altaris Sacramētum appellare) sed corporis signum tantùm. Ita Zuinglius scribit in multis suis de Cœna Domini libris. De his vide in Sacramentarijs, Ioanne Oecolampadio, Luthero, & Zuinglio.

Significatiuorum error.

SIMONIACI.

35.

Simoniaci vel Simoniani, à Simone magicæ disciplinæ peritissimo sunt appellati. Fuit autem ille natione Samaritanus, ex villa quadam Githon vocitata, magicis artibus & ope dæmonum multos eludens, vt qui se esse virtutem quandam magnā, quæ supra virtutes omnes esset, assetere non vereretur: adeò q. dem, vt omnes qui in Samaria erant, ei dem auscultarent, dicentes, vt est in actis Apostolicis: Hic est virtus Dei quæ vo-

Simon magus, virtus Dei magna à Samaritanis appellatus.

Act. 8.

catur magna. Cumque iam multo tempore suis præstigijs Samaritanos dementâsset, cum tandem perindè atq; patrem venerabantur & colebant: ità vt apud illos numinis loco habitus fuerit, & hono re simulacri decoratus, cùm hac inscriptione: Simoni Deo sancto. Ab hoc itaq; (teste Eusebio lib. 2. ecclesiast. histor.) caput totius prauitatis & omnis hæresis principium cœptum est, idque sub Domitio Nerone, & Petro Apostolo, circa annum Domini 55.

Simõis magi hæreses. Hic cùm à Philippo diacono, in Samaria verbum Dei annunciante, baptisma suscepisset, & ab eo Apostolisque Ioanne & Petro fidem Christianam edoctus fuisset, ab ea tandem resilijt, sceleratamque & perniciosam hæresim seminauit.

1. Dicebat enim, Christum nec venisse, nec à Iudæis quicquam mali pertulisse: immò se ipsum Christum esse asserebat. Vndè diuus Hieronymus contra Luciferianos: Simon magus (inquit) & Menãder discipulus eius, se Dei asseruêre virtutes.

2. Docebat, promiscuum fœminarum vsum ità fore licitum, vt quisque, qua vellet, vti sine peccato posset.

3. Audebat quoquè dicere, vniuersum hunc mundum ab Angelis factum fuisse: angelos autem factos à quibusdam sensibus de cælo præditis, eosque genus humanum fefellisse.

4. Intellectum autem quẽdam alium asserit esse, qui in mundum salutis causa hominum descenderit.

5. Spiritussancti gratiam venalem esse putabat, atque spiritualia Dei dona pecunia comparari: ex quo peccatum illud & hæresis ab illo nomen sortita est, vt à Simone simonia dicatur. De qua re in Actis Apostolorum c. 8. ità habetur: Vidẽs autem Simon, quod per impositionem manuum Apostolorum daretur Spiritus sanctus, obtulit Apostolis pecuniam, dicens: Date & mihi hanc potestatem, vt, cuicunque manus imposuero, accipiat Spiritum sanctum. Petrus autem ad eum, Pecunia tua tecum sit in perditionem, quoniam donum Dei existimâsti pecunia possideri. Non est enim tibi pars, neque sors in sermone isto. Cor enim tuum non est rectum coram Deo. Pœnitentiam itaque age ab hac nequitia tua: & roga Deum, si fortè remittatur tibi hæc cogitatio cordis tui. In felle enim amaritudinis & obligatione iniquitatis video te esse.

6. Carnis deniq; resurrectionem esse futuram negabat.

Hic porro, cùm beatum Petrum fugeret, ab Hierosolyma discedens, Romam venit, ibique cum eodem Apostolo apud Neronem congredi ausus, Petri oratione tandem deuictus, atque ab angelo percussus, sic meruit interire, (inquit Philastri*) vt eius magiæ euidens mendacium cunctis hominibus patefieret.

De quo Nicephorus eccl. hist. lib 2. ca. 6. scribit in hunc modum: Persequutione inprimis contra Stephanum excitata, Philippus ex his vnus, qui cum Stephano ad diaconatum erant electi, per dispersionem eam in Samaria erat, edendorum miraculorum vi oppidò quàm pollens. Siquidem tantum ab ea virtute valuit, vt & Simoni, arti suæ nuncium remittere, persuaserit, qui magicis præstigijs longo tempore populum seduxerat. Vsqueadeò enim imposturis & incantamentis homines deceperat, & tam celebrem ea ætate magica arte famam consequutus fuerat, vt Simonem illi magnam virtutem Dei esse arbitrarentur. Is igitur Simon talis cùm esset, mirificis tamen Philippi rebus, quas supra opinionem fidemque hominum edebat, consternatus, baptismum vnà cum reliqua Samaria subit, & verbotenùs professionem & fidem in Christum ægrè simulat: id quod & alij, qui abominandam eius sectam erant complexi, faciebant, fraude & dolo authoris sui venenum pestiferum in ipsis occultatũ, quoàd possent, eis, qui id suscipiebant, communicantes. Qui tamen posteà, quum malitia peruersitasque eorum deprehensa esset, meritò sunt reiecti. Quemadmodùm & Simon iste à diuo Petro, qui impositione manuum spiritum contribuebat, manifestò deprehensus est, gratiam eam venalem esse arbitratus: eoque nomine, vt nullius rei homo reprobatus atque repulsus est. Itaque ille æmulatione percitus, contra Apostolos eorumque do- Philippus diaconus Simonem magum cõuertit in Samaria.

ctri-

ctrinam se armauit. Hæc ibi.

Rursus eiusdem libri cap. 14. Quū, inquit, ad eum modum persuasio & fides in Seruatorem per omnem propagaretur terram, antiquus ille generis salutisque nostræ hostis, atte quadam vrbem eam, in qua tum summum esset imperium, præripere atq; occupate contendens, Simonē vico Gitthon ortum, qui anteà Orientē peragrans, incantamentis eum atque imposturis compleuerat, eò mittit, ibiq; ille breui ciues (paucis exceptis) magica sua arte seducit. Eò autem impietatis peruenit, vt, quum Deus esse crederetur, tum statua magnifica in flumine Tiberi inter duos pontes honoraretur, cum inscriptione tali: Simoni Deo sancto. Atque ità Deus ille nō tantùm apud Samaritanos, verùm in alijs quoquè nationibus princeps Deus colitur. Quin & Helena quædam comes eius, quæ Tyri Phœnicum antehàc in lupanari corpore prostituto quæstum fecerat, parem cum eo honorē consequuta, principis intelligentiæ nomen obtinet. Hæc sic in defensione professionis nostrę ad Antoniaum, philosophus idemque martyr Iustinus commemorat. Quibus similia quoquè scribit in primo suo contra hæreses libro Irenæus Lugdunensis episc. Vterque autem non longè post Apostolorum tempora vixit.

Roma à diabolo per Simonem Magum ei⁹ discipulū præoccupata.

Diuini honores ei ibi attributi.

Simon iste hæresum omnium author.

Hæresum porrò omnium dux & princeps Simon iste habetur. Vndè in hodiernum vsque diem, qui eius sunt sectæ & opinionis, sobrium & sincerum Christianæ philosophiæ institutum egregiè assimulantes, renunciâsse quidem idolorum errori videntur, nihilominùs tamen eū retinere contendunt, simulacra & imagines Simonis & Helenæ istius erigentes, libationibusque & ceremonijs eos colere studentes.

Horum res turpissimæ stuporem & cōsternationem mentis hominibus afferunt, quippe quę tales sint, vt tantum absit, vt stylo scriptis rectè mandari possint, vt propter obscœnæ fœditatis exuberātiam, nullum eas modestum & pudicum os eloquatur. Quidquid enim extare aut cogitatione concipi potest, quod turpitu dine quauis sit impurius, id omne hæresis ista omnium sceleratissima atque nefandissima longè superauit, hominibus miseris, peccatisque onetatis mulierculis imponens. Tantum parentem, authorē, & ducem aduersarium magnis Christi discipulis, iam inde ab initio humanæ salutis insidiatrix versuta illa vis obiecit. At diuina è diuerso gratia & inexpugnabilis virtus, ministris ipsa suis sedulò assistens, tantorum malorum facem vbiquè incendium spargentem, quam celerrimè extinxit, sublimitatem omnem, quæ se aduersus cognitionem Dei afferret, deijciens atque pessundans. Quapropter nihil eorum, quæ tum temporis succrescere cœperunt, malorum, ad statum & vigorem suū peruenit. Veritatis .n. ipsius lux mirificè resplendens coruscabat, & recèns cælit⁹ relucens ineluctabile vigebat verbum, Apostolorū concionibus & institutis magis magisque inualescēs. Proindè & magus iste, gratiam miser venalem esse existimans, primùm in Iudæa à diuo Petro, tanquàm luce clariore, mētis oculis perstrictus, maxima eaque maritima profectione suscepta, ex Oriente Occidentem versus migrat, Romananiq; vrbem præoccupat. Atque ibi cùm cœptis suis maximè suprema inseruiret potestas, breui admodùm tempore vsqueadeò res ex sententia succedunt, vt quum sibi incantationibus & præstigijs totam conciliaret vrbem, tum statua posita, vt dictum est, diuini ei tanquam Deo exhiberentur cultus & honores.

Deus Simoni isti magnos Apostolos opposuit, & Petrum p̄cipuè.

Sedenim non diù illi fraude ea vti cōcessum est. Nam sub eodem Claudij Imperio, quæ omnia sapienter propter summum in genus humanum amorem dirigit prouidentia, quasi antesignanum & insuperabilem atque inuictum fidei propugnatorem, qui virtutis ardorisq; gratia, primas inter Apostolos diuinitus est consequutus, Petrum, perindè atquè contra feram agrestem & perniciosam, excitauit. Is non secùs atque fortis generosus Dei dux, diuinis instructus armis, occidē talibus ex Oriente supercæleste perfert lumen, arcanum scilicet de Christo mysterium, & regnum cælorum læto promulgat nuncio. Atque ad hunc modum quū in Occidente Euangelica reluceret lucerna, ilicèt Simon ipse vnà cum fraude & se-

seductione sua, confestim extinctus euanuit.

Simon magus Romæ præstigijs homines seducit.

Nerone autem imperante, (vt idem refert Nicephorus eiusdem libri cap. 27.) Simon iste Magus Romæ miracula per imposturas & præstigia edebat. Canem autem maximum pro foribus catenis vinctum habebat, per quem ad se venire volentes, si ei minus placuisset, arcebat. Aduenit porro magnus ille Petrus ad Simonem visendum. qui canem eum efferatum & horrendum in se ferri videns, quum authorem eundem ante aduentũ suum mortis permultis fuisse, qui ingredi voluissent, infeliciter, vinculis eum soluit, atque humana voce annunciare hero suo, Petrum Christi seruum adesse, iubet. Canis porrò quo iussus fuerat modo, nuncium perfert. Ad eam rem, qui cũ eum Simone erant, consternati obstupuerunt. Quibus ille: Nihil noui esse, se quoquè eadem facere posse dixit. Itaque canem exire, & Apostolum ad se vocare iubet. Petrus accitus ingreditur. Ibi in colloquio mutuo multa inter se verba faciunt. Miraculis equidem & varijs prodigiorum operibus Simon longe superatur. Quapropter multi ex illis ad Christum accedunt, atque baptismum subeunt.

Enimuerò & Simon ipse, dæmonum ei inseruientium opera, multa admiranda faciebat. Nam vt statuæ mouerentur curabat, & in ædibus vasa atque instrumenta domestica se sponte propria hinc inde transferebant: & ipse flammis cinctũ datus non vrebatur. Ferebatur quoquè volans in aëre. Ex lapidibus, fuco hominibus obiecto, panes faciebat. Draconis quoquè formam induebat, & in varias animantium species mutabatur. Duplici facie indutus conspiciebatur. In aurum sese totum transformabat. Fores vectibus & claustris probe communitas & occlusas, dicto aperiebat. Vincula ferrea dirũpebat. In conuiuijs omnifaria formularum simulacra exhibebat. Vt plurimæ ante eũ præcederent vmbræ, efficiebat, quas defunctorum dudum esse animas, nugabatur. Nec ipse modò ad quã vellet, trãsformabatur speciem: verum etiam alios, quos voluisset, in variarum animantiũ formas mutabat. Quosdam autem, cùm planum eum & scurrã esse coarguere & conuincere tentarent, amicitiæ prætextu simulato, bouem sacrificans ad epulas inuitabat, & inde multiformibus eisque incurabilibus morbis & immanibus dæmonibus subijciebat. Hæc atque his similia, quum diuus quidem Petrus verè ac re ipsa, Simon autem falso & imposturarum fuco faceient, Nero vtrunque euocat: & quum quod melius esset, dispicere non posset, tum quidem vt insolentius prodigiorum effectores, ambos tanquam errones & scurras, Roma expellit. Postea autem animum ad impostorem & impurum Simonem, quippe & ipse impius, maximè confert. Hæc ibidem.

De interitu vero Simonis, idem Nicephorus tradit eiusdem lib. 2. ca. 36. in hæc verba: Sedenim (inquit) quum ibi mirifici beatorũ Petri & Pauli (nam extremis Neronis temporibus Romam, vrbium omnium reginam, quum ibi quoque Paulus esset, Petrus peruenit) miraculis tanta ad Christianismum conflueret multitudo, vt numerus eius iniri non posset: Nero, penes quem summa rerum erat, ad ea proba impiaq; delapsus flagitia, ea re cognita, contra ipsam diuini cultus armatur pietatem: & percussoribus dispositis, tot fideles ferro necat Romanos, vt etiã Senatus admodum iam propter paucitatem sui ordinis hominum imbecillis, alias super alias accumulatas cædes ægrè ferret. Indè Simoni admodùm Apostolos persequenti, aditus liber ad Senatum & Neronem datus. Atque is omnem (vt in prouerbio est) mouet funem, vt illorũ etiàm nomina è medio tolleret, tãquam qui cædis tantæ multitudinis authores fuissent. Itaque Nero Apostolis infensus, planum Simonem ipse quoque planus est complexus. Quum igitur Petrus Simoni resistens, cũ eo sæpe conflictatus esset, tumorque impietatis in malefico illo supra modum excreuisset, postremò quam licentiosissime in conspectu omnium Romæ ad Petrum, Tu verò quid ait? inquit: proptereáne Christus tuus magnus est, quòd a terra cælos conscendit? Quin & mihi id facere procliue est. Et confestim manibus extensis, sursum versum, dæ-

Persequutio Christianorũ sub Nerone.

Planus, id est, impostor, præstigiator, & fucum faciens.

dæmonibus eum, quibus se permiserat, ducentibus, ferebatur.

Petri oratione Simōd dęmonum ope in cælos euolans, humi sternitur & moritur.

Petrus autem admodùm anxius esse, & cum Deo in corde per precationē colloqui: & tandem spiritu plenus, potestates illas, quæ nefarium hominem in sublime attollebant, increpare, & vt ab eo discederent, iubere. At ille statim pręceps deorsum versù fertur, & humi allisus, mortuusque rumpitur.

Ibi qui aderant ex populo, quique antea Simonem diuinos vsurpantem honores laudibus celebrauerant, subitò ita prostratum videntes, laudesq; pristinas per palinodiam recantantes, ingenti claraq; voce, Vnus est magnus Deus, acclamant. Locus sanè ipse, in quem luctuosum hoc spectaculum incidit, ad hodiernum vsq; diem, Simonium vocatur, etiamnum Simonis Antichristi perniciem & interitum declarans. Et etiam ibi nonnulli, qui cum reuictū iri eum esse opinarentur, & ob id diutiùs in publico iacuit. Cæterùm vbi iam cadauer diffluere, maleque olere cœpit, re desperata, in occultis illum sepeliere locis. Hactenus Nicephorus.

Epiphani⁹. De hac re Epiphanius quoquè meminit aduersus hęresim Simoniacam, in hęc verba: Dicat Simon, qui se magnam virtutem Dei, & meretriculam suam spiritū sanctum appellauit, quomodò tempore certo Romæ debitum naturæ per successionem ad se delatū persoluerit, quomodo in media ipsa vrbe concidens extinct⁹ est.

Augustin⁹ Item diuus Augustinus in sermonibus de sanctis: Cum Simon se Christum diceret, & tanquàm filium ad patrem se volando assereret posse conscendere, atque elatus subitò magicis artibus volare cœpisset, tunc Petrus fixis genibus precatus est Dominum, & precatione sancta vicit magicam leuitatem, & velut vinctum illum de sublimi aëre deposuit, & præcipitio in saxo elidens, crura eius confregit.

Idē Augus. Idem Augustinus epist. 86. de ieiunio diei sabbati agens: Est quidem, inquit, & hæc opinio plurimorum, quamuis eam plerique falsam perhibeant, quòd Apostolus Petrus Romæ cum Simone Mago die Dominico certaturus: propter ipsum magnæ tentationis periculum, pridiè cum eiusdem vrbis ecclesia ieiunauerit, & consequuto tam prospero gloriosoq; successu, eundem morē tenuerit, eumque imitatæ sint nonnullæ occidentales ecclesiæ.

Ignatius. Ignatius quoquè ad Tralleis: Fugite, inquit, malas soboles diaboli, Simonem dico primogenitum generis ipsius.

Vndè 1. q. 1 cap. Fertur: Simoniaca hæresis est, quæ prima contra Dei ecclesiam diabolica supplantatione surrepsit, & in ipso ortu suo, zelo Apostolicæ vltionis percussa & damnata est.

Et 1 q. 1. cap. Eos. Tolerabilior est Macedonij impia hæresis, quam Simoniacorum. Isti enim Spiritum sanctum efficiunt seruum suum.

Vincenti⁹ Lirinensis. Et rursùs Vincentius Lirinēsis libro illo verè aureo, quem aduersùs prophanas hæreseōn vanitates conscripsit, ait in hunc modum: Quis ante magum Simonem, Apostolica districtione percussum, à quo vetus ille turpitudinum gurges vsque in nouissimum Priscillianum continua & occulta successione manauit, authorem malorum, id est, scelerum, impietatum, flagitiorumq; nostrorum, ausus est dicere creatorem Deum? Quippe quē adserit talem hominum manibus ipsum suis creare naturam, quæ proprio quodam motu, & necessariæ cuiusdam voluntatis impulsu, nihil aliud possit, nihil aliud velit, nisi peccare: eò quòd furijs omnium vitiorum exagitata & inflammata, in omnia turpitudinum barathra, inexhausta cupiditate rapiatur. Hæc Lirinensis.

Qui verò sint hodiè Simonis Magi discipuli, ità declarat Lindanus Dubitantij sui Dialog. 2. Simōn ille Magus, inquit, docuit, nos per opera (teste diuo Theodoro & Irenæo) non saluari, sed per fidem. An non hic reuiuiscere tibi videtur in Luthero, Illyrico, & Antidiaphoristis, qui opera bona non solùm docent non necessaria, sed & ad salutem perniciosa? Idem Deum faciebat peccati authorem, sic & Lutherus, ait rex Angliæ: sic Caluinus, teste Heshusio: & Libertini, vt ait Caluinus. Hæc Lindanus.

SI.

SISINIVS NOVATIanorum apud Constantinopolim episcopus.

36.

Sisinius Nouatianorum sectæ præfuit apud Constantinopolim, Theodosij iunioris, & Cælestini maximi Romanorum antistitis temporibus, circa annum Domini 428. Hic (teste Socrate ecclesiast. histor. lib. 6. cap. 22.) præter morem ecclesiæ alba veste vtebatur, qua morum synceritatem, vitæ puritatem, & cordis munditiam, instar eorum, qui Nouati sectam amplectebantur, significare volebat. De quo etiàm Nicephorus libro 22. cap. 36. scribit in hunc modum.

Sectarum factiones.

Diximus, inquit, Ecclesiam, quum primùm factionibus esset diuisa, in eo rerũ statu non permansisse: verùm eos deindè qui secessionem fecissent, parua aliqua arrepta occasione, à suis desciuisse, & in sectas alias abijsse. Cæterùm alij aliter diuisi sunt. Nouatiani autẽ per occasionem & prætextum Paschalis festi (quemadmodùm suprà diximus, cùm de his mentionem fecimus) in partes discessere. Neque illi in vna partium secessione constiterunt, sed etiam de diebus & hebdomadibus, alijsque non magni momenti rebus disceptantes, in sectas alias sunt diffecti: q quidem alicubi segregati, seorsum conuentus egêre, alibi autem communiter simul conuenire soliti fuêre.

Nouatianorum dissidia.

Illud porrò obseruandum est obitèr, ecclesiæ eorum Constantinopoli ad annos quadraginta Agelium præfuisse, à Constantij temporibus, ad annum Theodosij sextum. Qui cùm æger esset, & moriturum se esse putaret, successorem sibi designauit Sisinium. Is presbyter sub eo fuit, vir præclarus, & qui vnà cum Iuliano in philosophicis disciplinis Maximo philosopho præceptore vsus fuerat. Quũ autem Nouatianorum plebs electionem talem, Marcianum potius, hominem religiosum & celebrem, cuius virtute sub Valente ecclesia eorum pacata permanserat, designatum oportuisse rata, reprehenderet: Agelius populi sententiæ gratificari volens, Sisinio posthabito, Marcianum episcopum legit. At vbi ex morbo conualuit, ecclesiam ingressus, per seipsum ad populum retulit: Marcianum eos ab obitu suo, post Marcianum verò Sisinium episcopum habituros. Hęc verba proloquutus, breui postea decessit. Sed & Marciano non multò pòst defuncto, Sisinius episcopatum recepit: vir, quemadmodum dictum est, valdè clarus. Simul enim philosophicas & sacras literas accurata diligentia ad summum addidicerat, potissimùm verò singulari cura in Dialectica & disserendi arte se exercuerat. Quamobrẽ Eunomius etiàm, cuius ars ea præcipuũ opus fuit, sæpè disputationem eius declinauit.

Marcianus

Sisinius.

Vita adeò moderata fuit, vt obtrectatorum quoque calumnias superârit. Dieta & quotidiani victûs ratio non adeò frugalis, sed lætior quodammodò & sumptuosior erat: ità vt quibusdam videretur, eum in splendore & delicijs tantis pudicitiam & continentiam colere nõ posse. Et vestitu in primis exquisito vsus est, & bis interdùm die vno in balneis publicis lauit. Moribus præterea iucundus, atque in familiaribus colloquijs gratiosus. Proindè non Nouatianis tantùm, sed & episcopis principibusque viris & magistratibus ecclesiæ catholicæ charus esse visus est. Quum enim facetè cum gratia quadam sales & dicta in alios iecit, tum id etiàm ab alijs humaniter pertulit. Et vtrunque ea moderatione fecit, vt quàm longissimè ab hostili acerbitate abesset. Vt verò etiam cum venustate quadam interrogantibus, aptè atque tempestiuè responderet, vt Socrati videtur, mirificè promptus erat. Et aliquandò quodam eũ percontante, cuiusnam gratia, quum episcopus esset, bis die lauaret: Quia ter, inquit, non possum. Rursùm quum à quodam qui catholicæ ecclesiæ erat, dicto ꝙ candidam gestaret vestem, quæ episcopũ vt alienã magnùs deceret, perstrictus esset, statim dicacitatem in eum retorquens: Tibi verò, inquit, ostendendum potiùs est, vbinàm scriptum sit, quòd episcopũ pulla veste vti oporteat. Atque ille vbi cogitabundus, quia quod responderet nõ habebat, staret, subintulit ilicò Sisinius: Tu quidem ostendere id non potes, at Salo-

Præclaræ cius dotes.

Socrates lib. 6. cap. 22.

Sozomen. lib. 8. cap. 1.

Eccles. 9. Salomon me, vt id faciam, adhortatur, dicens: Sint vestimenta tua semper candida. Verùm & Seruator in Euangelijs Luc. 9. candida veste vsus esse videtur, qui discipulis, qui secum montem Thabor conscenderant, Mosen & Heliam candidatos exhibuerit. Hæc atque his similia quum ità diceret, admirationi hominibus fuit.

Quin & illud lepidè, vt ego puto, ab eo dictum, recensendum esse videtur. Aduenerat Constantinopolim Leontius, Ancyræ minoris Galatiæ episcopus, qui tum ibi Nouatianis ecclesiam ademerat. Conuenit hunc Sisinius, & supplicans rogauit, vt corpori suo ecclesiam redderet. Quod vbi ille se facturum negauit, Nouatianos etiàm conuicijs acerbè proscidit, minimè eos ecclesiam habere dictitans, quòd pœnitentiam tollerent, & misericordiam Dei reijcerent. Talia verò, atque alia hisce similia continuans, quum Nouatianos suggillaret: Atqui, Sisinius inquit, & ego, vt haud sciam an magis quisquam, pœnitentiam ago. Quum autem Leontius eum, quonam modo pœnitentiam ageret, interrogaret: respondēs ille, Quòd te nunc, inquit, ità animatum video.

Facetè Sisinij in Leōtium Ancyranum episcopum dictum.

Vitam is ità produxit, vt ecclesiam Nouatianorum adhuc administraret, quum Ioannes Chrysostomus patriarcham gereret. Et ausus etiàm est contra eum disserere, quum scripto ille pœnitentiam introduceret, atque ità diceret: Vel deciès milliès per pœnitentiam resipiscens, ecclesiam ingredere. Paratus enim ego sum pœnitētem admittere, vt modò deincèps similibus per peccatum non circunuenia tur malis. Et accidit aliquandò, vt Diuus Ioannes inter deambulandum Sisinio occurreret, eique obijceret, non debere vnam vrbem duos habere episcopos. Prodibat enim & ille cum splendore & comitatu multo. Cui Sisinius respondens, Minimè eam duos habere dixit, seipsum germanum legitimumque episcopum esse existimans. Eo verò dicto grauiùs accepto, Ioannes ad illum: Vides ne, ait, te solum esse velle Constantinopolitanum episcopum? Atque ibi rursum Sisinius: Non hoc ego, inquit, dico: sed cùm alijs omnibus episcopus sim, apud te vnum is esse non existimor. Et Ioanne excandescēte atque inferente: At ego efficiam, vt qui fœdissima labores hæresi, ampliùs ad populum pro concione verba non facias. Sisinius perquàm facetè verbis eius occurrens: Ego verò, inquit, plurimas etiàm tibi agam gratias, si me labore & onere tanto liberàris. Quo verbo Ioannes tandèm flexus: Quandoquidem, ait, tibi concionandi munus molestiam & dolorem parit, minimè tibi, quandò id Deus fecit, concionibus interdicam.

Sisinius cū D. Chrysostomo disputauit.

Egregia D. Chrysostomi de pœnitentia vox.

Apud Socratem est: At ego tibi colloquijs siue concionibus nō interdicā, quandò tibi verba facere molestum est.

Multa verò alia quoquè viri eius vrbanè & scitè dicta, commemorantur. Quin & libellos multos non inuenustos composuisse dicitur.. Magis verò in dicendo quàm scribendo laudatus est. In actione felix fuit, & pronunciationem sedulò coluit. Labijs enim eius blanditiæ quædam insidebant: & in voce, vultu, oculis, & habitu motuque corporis omni, gratia singularis inerat, ad auditorum animos alliciendos composita. Iucundus itaque & charus eam ob causam celeberrimis quibusque ex Senatu viris, & omnis generis religionibus in admiratione fuit. Potissimùm verò episcopus Atticus magno eū est honore prosequut⁹. Sed qualis hic vir fuerit, satis, vt puto, loco hoc ex Socratis ecclesiastici scriptoris libris sumpto, dixi. Atque hæc quidem propterea commemoraui, vt ostenderem, quum propter eorum virtutem, qui eis præfuêre, Agelij, Marciani, & Sisinij: tum quòd Consubstantialis professioni adhærerent, Nouatianos aliarum sectarum labe infectos non fuisse, maioremque eorum partem in ecclesia sua quietam mansisse: eis exceptis, qui propter quæstionem de ferijs Paschalibus, quam Sabbatius, sicuti dixi, per res nouas induxit, dissidebant.

Gratiosus apud omnes Sisini⁹.

Nouatiani quàm aliæ hæreses paciatiores.

Multæ verò & aliæ dissectiones eo tēpore apud Arrianos & Macedonianos, et alias sectas, fuêre. Illis autem ità distractis, magis atque magis Ecclesia vniuersalis creuit, quotidiè se aliquibus propter mutuas illorum contentiones ad eā aggregantibus. Præcipuè verò qui Græcam idololatriam sequuti fuerant, ad eam cōfluxêre. Hæc Nicephorus.

Per sectarū dissectiones, ecclesiæ catholicæ corpus creuit.

SPIRITVALES.

37.

SPirituales sũt secta Antilutherani, ex tertia classe nostri temporis Euangelicorum: sic appellati, teste Lindano Dubitantij sui dialogo secundo, quòd se spiritum viuificantem sequi dicant & iactitent, cæteros, carnales appellantes. Dicuntur & Separati, propterea quòd vulgi cultum & vsum ciborum, armaque detestantur, in Christum tamen & eius sponsam ecclesiam suis in conuenticulis sedulò debacchantes, omnemque exercentes impietatem, vt qui Anabaptismũ sequantur.

Spirituales hæretici cur sic dicti.

Separati cur etiam dicantur.

STANCARIANI.

38.

STancariani à Francisco Stancaro Mantuano appellantur, qui (authore Lindano dialogo secundo sui Dubitantij) Osiandro se opponens, dum CHRISTI defendit humanitatem, per quam iustificamur, in contrariam incidit hæresim, ait Palladius Catalogo hæreseôn, & Christi diuinitatem cum Arrio persequutus est, eumque ait Rabinorum contagijs infectum.

Stancari hæresis.

1. Docet autem, Christum esse iustificatorem, ait Staphylus, iuxta solam naturam humanam, exclusa diuina. Ità Stancarus, inquit, & publicè dixit, & scripsit contra Andream Musculum Francofordiæ ad Oderam.

2. Isti porrò, vt ait Lindanus, in tertiam sortè reijciendi sunt classem nostri tẽporis Euangelicorum, quòd Cœnam Domini volunt præberi tanquam corporis Arrabonem.

Antistancariani.

Sunt autem & Antistancariani, qui, (ait Staphylus) vt Stancari istam opinionem refutarent, asseruerunt, adeò Christum iuxta vtranque, hoc est, & diuinam & humanam naturam, iustificatorem esse, vt non dubitent contendere, diuinam Christi naturam vnà cum humana in cruce mortuam esse. Ità Musculum sentire, editum ipsius de sententia Lutheri Schediasma testatur, & de eadẽ ista sententia Heluetiorum damnatio, sicut recenset scriptum Petri Statorij Galli, editum anno M. D. LX. Pinczoniæ in Polonia. Hæc Staphylus.

STEBLERI.

39.

STebleri sunt, quos suprà Baculares nuncupauimus, secta quidem Anabaptistæ, & ad tertiam nostræ tempestatis Euangelicorum classem pertinentes.

Hi (teste Staphylo, libro quem de Lutheranorum inter se concordia inscripsit) docent, quod scriptura vetet portare gladium & peram. Item quod non liceat Christianis accusare in iudicio: quod vim vi repellere non sit Christianum, sed percutienti in vnam maxillam, alteram obuerti debere. Hoc porrò docuit Lutherus in articulis a Sorbona damnatis. Hæc Staphylus. De his vide in Bacularibus.

Stebleroriũ error.

STEPHANVS ANtiochenus *Episcopus*.

40.

STephanus, quartus adnumeratur à Diuo Hieronymo inter eos episcopos, qui in sede Antiochena, Arriana contagione infecti fuerunt: Antiochiæ, inquit, post Paulinum Eustathius ordinatur Episcopus: quo in exilium ob fidem truso, vsque in præsentem diem Arriani ecclesiam occupârunt, Eulalius, Euphronius, Phlacitus, Stephanus, Leontius, Eudoxius, Meletius, Euzoius, Dorotheus, & rursùm alter Meletius, quorum ideircò tempora non digessi, eò quòd hostes potiùs Christi, quàm Episcopos iudicem. Hæc Hieronymus. Vixit autem hic Stephanus Constantij Imperatoris, & Iulij huius nominis primi summi Romanorum pontificis temporibus, circa annum Domini 350.

De hoc sic habet Nicephorus lib. 9. ca. 23. Ex quo, inquit, Eustathius exulare iussus fuerat, primus sedem eam obtinuit Euphronius, cui successit Phlacitus, atque huic rursus Stephanus. Hic verò propter dolum & insidias, quas per propinquum quendam suum, animo simul & me-

Episcopi Antiocheni.

Stephanus Episcopus Antioche-

aus legatis Romanis insidiat⁹,et propterea episcopatu priuat⁹ est.

morbus ferocissimum, Onagrum nomine, Roma venientibus Constantis (qui easdem, quas Constantius, malorum hominum dirimebat calumnias & cœpta sinistra) legatis, Euphratæ & Vincentio episcopis pro Athanasio missis tetendetar, à Constantio iudice, vt ea dignitate indignus, reiectus est. Veritati enim aduersus, omnis generis ærumnis, qui pro vera doctrina stabant, afflixit. Et forum perambulans, domosque ingrediens, nō viros tantum, sed & mulieres pudore & sanctitate vitæ spectabiles pulsauit, conuicijsq; proscidit. Vel ex eo solo, quod in legatis admisit, qualis vir fuerit, satis conijcere licet. Metuens nanque, nè Athanasius, cuius gratia maximè legatio ista missa fuerat, ecclesias reciperet, ancillam per Onagrum suum è prostibulo mercede conductam, in Episcoporum hospitio collocat: deinde nō longe ab eo loco improbissimè insidias per homines seditiosos disponit, vt cum impetu in sanctorū virorum irruerent ædes. Quorum alter cum impudicæ illius aduenientis strepitum sensit, dæmonem esse ratus, psalmū succinuit, seruatorisq; Christi opem implorauit. Huius fabulæ & sycophantiæ, vndè & quomodo instituta esset, quæsitore ipso Imperatore, author repertus Stephanus, vt nefarij sceleris artifex exauthoratus est, & Leontius Antiochiæ Episcopus delectus. Quem Athanasius propter dogma deprauatum deuitans, cum Eustathianis, qui in priuatis ædibus Ecclesias & conuentus agebant, (omnem enim prorsus Antiochiam occupauerant Arriani) communicauit. Hæc Nicephorus.

Theodoritus li.2.c.9

De legatis Sardicēsiū ad Constātium destinatis, & de nefāda machinatione cōtra eos à Stephano Antiocheno prȩsule cōcinnata.

Hæc autē planiùs à Theodorito apud Tripartitam historiam lib.4.cap.25.edisseruntur in hunc modum: Cùm Constans leuitatem fratris sui Constantij cognouisset, infremuit aduersus instigatores malorum, & Imperatoris facilitatem ita decipientium. Multa enim ac sæpiùs Arrianam vesaniam sequentes præsumpserant aduersùs Dei seruos & rectam fidem custodientes, Athanasium Alexandrinum, & Marcellum Ancyræ Galatiȩ, & Asclepam Gazæum Episcopum, & quamplurimos alios. Adulteram nanque doctrinam proponentes, orthodoxos expellere sunt conati Eusebius, & Maris, & Theodorus atque Theogonius, Vrsatius & Valens, & Menophantus, & Stephanus, & complures alij aduersæ factionis Episcopi: & intantum insurrexerunt aduersùs fidem, vt neque auditus Deo amabilium lateret Imperatorum. Quorum Constans ea de causa duos Episcopos ex Sardicensi Concilio electos cum literis misit ad fratrem, cum quibus & magistrum militum Salianum pietate iustitiaque fulgentem. Literæ verò non solùm monitionem habuerunt atque consilium, sed etiam interminationem pio Principi condecentem. Primùm quidem denunciauit fratri, vt Episcopis præberet auditum, & iniquitates à Stephano alijsque præsumptas agnosceret, nec non & Athanasium gregi proprio restitueret, patefacta quidem calumnia, piorumque iudicum iniquitate & crudelitate reuelata: adiecitque, quòd nisi vellet quod iustum est facere, ipse Alexandriam proficisceretur, & Athanasium ouibus desiderantibus restitueret, inimicorumque cateruas procùl expelleret. Hanc autem epistolam Constantius Antiochiæ suscipiens, promisit se facturum, quæ turbarum illarum particeps petijsset. Sed cum hoc doleret veritatis impugnatoribus, nefandissimum machinati sunt scelus. Diuerterat enim par illud Episcoporum, quos concilium miserat, in domum ad montem sitam: Magister autem militum, alibi diuersorium acceperat.

Legatio Cōstātis occidentis Imperatoris ad fratrē Cōstantiū Oriētis Imperatorem pro Athanasio, & reliquis orthodoxis.

Porrò Stephanus tunc Antiochenus Episcopus, cum alijs tyrannicis cooperatoribus naues naufragio præparabat, cum quibus assertores rectorum dogmatum varijs nitebatur absorbere calumnijs. Horum itaque erat dux quidam iuuenis, Onager nomine, licenter viuens, & iniqua conuersatione congaudens: qui nō solū in plateis diuersos violentia afficiebat, & fustibus pulsabat, sed etiam domos impudenter inuadens, viros & mulieres honestissimas abstrahebat. Et nȩ longius eius extendam flagitia,

Stephanus homo dolosus.

Onager nebulo cōductitius.

tia, contra optimos viros præparatā narrabo præsumptionem.

Is Onager ad quandam fornicariam veniens, ait, modò quosdam venisse peregrinos, & noctu opus habere meretrice. Porrò sumens quindecim seditiosos nebulones, & eos in vicino episcoporum diuersorio circa sepem celans, profectus est cum meretrice ad ianuam, vbi illi viri quiescebant. Eamque apertam inueniens persuasit vni puerorum domesticorum, pecunia data, vt mulierem introduceret intra ianuam quam ipse demonstrabat, vbi quidem vterque sacerdotum dormire videbantur, eamque mulierem intrò præcepit accedere: ipse verò vocaturus socios est egressus. Contigerat enim, alterū episcoporum, Euphratam nomine, in loco exteriore dormire. Vincentius autem (sic enim vocabatur alter) in interiori cubiculo quiescebat. Cumque intra ostium puella venisset, sonum pedum Euphratas sentiens, cùm esset obscurum, quis ambularet, interrogauit. Illa verò loquente, conturbatus Euphratas, dæmonem putans esse, mulieris imitatum vocem, repentè saluatorem Christum ad suum vocauit auxilium. Onager autem, dux iniquitatis huius, hoc facto, cum socijs est ingressus, iniquos clamans eos, & iniquitatis iudices destinatos. Multo clamore facto, concurrunt & serui, surrexitque Vincenti*, & claudentes ianuam domûs, septem quidem calumniatorum comprehendere potuerunt. Onager verò cum reliquis fugit. Detenta tamen est cum illis & mulier. Diluculò autem magistrum militū, qui cum illis venerat, excitantes, ad palatium processerunt, & præsumptiones Stephani proclamantes, dicebant iam non egere iudicio neque verberibus iniquitates eius.

Euphratas & Vincentius Romanorum legati.

Magister verò militum præcipuè clamitabat, rogans, vt iuberet Imperator, nō synodicè, sed iudicialiter potiùs iniquam examinari præsumptionem, promittens primum se episcoporum clericos, traditurum, & oportere etiàm ministros Stephani ità contradi. Cùm autem ille impudenter contenderet, dicens clericos non esse subdendos verberibus, placuit & Imperatori & iudicibus, vt intra palatium causæ fieret examinatio. Et primū quidem interrogauerunt mulierem, quis eam ad diuersorium duxisset episcoporum. Quæ dixit, quendam iuuenem ad se venisse, & aduentum indicâsse peregrinorum, & quid opus haberent, & quòd vespere veniens, duxisset eam ad habitaculum quoddam, eamque intra ianuam domûs & porticum introire præceperit. Adiecit etiàm inquisitionem episcopi, & terrorem factum, & orationem eius, & superuenientium repentinas inuasiones. Hæc iudices cognoscentes, captum inter alios omnium maximè iuuenem, in medium deduxerunt. Qui non expectans necessitatem verberū, machinatum consilium patefecit, & Onagrum hæc omnia perpetrâsse confessus est. Qui deductus ad medium, Stephanum dixit hęc omnia præcepisse. Sic itaque Stephani cognoscēres iniquitatem, præsentibus tunc episcopis permiserunt vt eum damnarent, & ab ecclesia procùl expulsus est. Non omninò tamen ab Ariana peste ecclesia liberata est. Nam Leontius post eum ordinatur, genere Phryx, volūtate nequissimus. Verùm Constantius ea quæ contra episcopos fuerant machinata, experimento cognoscens, scripsit Athanasio maximo & semèl, & secundò, & tertiò, inuitans eum vt à partibus remearet Hesperijs, sicut ipsis literis indicatur. Hæc Theodoritus.

Magister militum non synodicè, sed iudicialiter petit Stephani comprobari atque iudicari sycophātias, ad ma

iorem eius dē Stephani confusionem indicandam.

Stephanus Antiochenus abdicatur, cui Leontius succedit.

SVENCFELDIANI.

41.

SVencfeldiani sunt ex secta Euangelicorum nostri temporis, pertinentque ad Antilutheranorum familiam, Casparem Suencfeldium authorem habentes. Qui (teste Lindano Dubitantij sui dialogo secundo) sacrosanctæ Eucharistiæ veritatem vt nouo modo euertat, verba Cœnæ Domini prorsus adulterat, ex Prędicato faciens Subiectum, vt sit sensus: Corpus meum est hoc, scilicet panis vel cibus 1.

Lindanus

2. Hic præter sua somnia & Enthusiasmos varios, reijcit vocale verbum, ac totum, inquit Palladius, verbi ministeriū, more Anabaptistarum, scripturarum authorita-

thoritatem confingit & conculcat, eas negans esse verbum DEI, fidemque ex eis non pendere, nec ad eas se accommodare, sed eas ad fidem inflecti debere, vti Illyricus ait præfatione in epistolam Postelli.

3. Idem & CHRISTVM è cælo corpus attulisse cum Valentino docet, vt huic & Serueto impingit Beza Commentarijs in epistolam ad Romanos capite 1.

Errorum eius reliquorum somnia, seu veriùs impij animi portenta, enumerat confutatq; ad quadraginta vnum Confessio Mansfeldensium.

Staphylus. De quibus item scribit Staphylus libro de Lutheranorum inter se concordia, in hæc verba: Suencfeldiani, inquit, hactenùs vnius prope opinionis fuerunt: iam autem cœperunt etiàm ipsi scindi in diuersas partes. Aliud enim de eisdem dogmatibus sentiunt Vratislauienses Suencfeldiani, dum hoc in Suencfeldio probant, illud reijciunt: aliud Suidnicenses, qui eos Suencfeldianos, qui Baptismum appellant suillum balneum, reprobant: aliud Glogouienses, qui suo etiàm spiritu metiuntur scripta Suencfeldij.

Vratislauienses. Suidnicenses. Glogouienses.

4. Sed propria hæc & summatìm dogmata eius hominis sunt: Humanam naturam CHRISTI, esse genituram spiritussancti, non Dei creaturam, quasi medium quoddam inter Creatorem DEVM & creaturam hominem: hac tamen ratione, quòd eadem Christi humanitas post eius in cęlū ascensionem, omninò Deus effecta sit. Ità ipsius legatus non obscurè, & libri, quos cuidam Augustæ nupèr offerebat, copiosè testantur.

5. Item quòd ea iustitia, ea sapientia, ea charitate, eisque omnibus virtutibus, quibus Deus essentialiter præditus est, quilibet homo sit etiàm ex pari dignitate & modo præditus, atque hac ipsa diuina natura Deus.

6. Itē quòd energia illa, quæ est in verbo Dei prædicato, sit ipse DEI filius λόγος &c. Sic ille in libro de duplici statu Christi, de vero Euāgelij vsu, & alijs multis scriptis, quæ obtulit cuidam.

Multa sanè non malè ille quidem, sed hæc & pleraque non rectè, vir nō ità malitiosus, quàm parùm eruditus in vera Theologia. Hæc Staphylus.

Hosius. De quarto Euangelio Suencfeldij videlicet.

De hoc rursum fusius tradit Hosius libro primo de hæresibus nostri temporis. Quartum etiàm, inquit, Euangelium edidit in lucem Suencfeldius, contra quē scriptos vidimus lingua Germanica quinque libros, quibus Flaccus cum eo rixatur. Is cùm videret, & Lutheranos & Sacramentarios, & Anabaptistas, & omnes non huius modò tempestatis, verùm etiàm priscorum seculorum Hæreticos è scripturis errores suos confirmare: quod vsqueadeò verum & certum est, vt etiàm nostri tēporis hæreseōn architectus Martinus Lutherus id inficias ire non potuerit, qui propterea dicit ad extremum, nomen hoc esse consequutam scripturam canonicam, vt vocetur liber hæreticorū, quòd ex eo ducant originem omnes hæreses: quandoquidem omnes heretici scripturæ præsidio nituntur. Hoc igitur cū animaduertisset, ac fortassis in ipsis etiā Lutheri libris legisset Suencfeldius, excōgitauit & ipse nouam hæresim, ac scripturarum nixus præsidio, scripturis authoritatem omnem abrogare conatus est. Sic enim loquitur cum suis: Non oportet quenquam legis aut scripturæ esse peritum, sed à Deo doctum. Nam etsi milliès percurretis Bibliorum lectionem, tamen non nisi scripturæ peritus euades, & nunquàm à Deo doctus. Vanus est labor qui scripturæ impenditur: scriptura enim creatura est. Non conuenit Christiano, nimium scripturæ addictum esse. Deum audire oportet: huius voces de cælo expectandæ sunt, vt erudiant. Beatus vir, inquit Dauid, quem tu erudieris Domine. Aequè nos docet hodiè, atque olim patriarchas & prophetas: visionibus & somnijs attendendum: illis enim loquitur nobis Deus. Vox Dei rectè docet, scriptura non est verbum Dei, sed mortua tantū litera, & inter alias creaturas reputanda. Non putes te ex scripturis doctum: è cælis illud expectandum erit, non è libris. Spiritus sanctus è supernis delabitur citra omne medium, non per externum auditum & vocalem prædicationem, seu scripturarum lectionem. Hæc sunt quæ de scripturarum lectione tradit Suencfeldius:

Scriptura canonica, liber hæreticorum.

Psal. 93.

quem etiamnum per contumeliam Stencfeldium vocat Philippus Melanchthon in præfatione commentariorum, quos anno proximo superiore edidit in epistolam ad Romanos: Stencfeldius, inquit, centumanus est. Habet milites passim, qui ipsius nomine non solum scribunt, sed etiam seditiones mouent: iactitant afflatus,& abducunt homines à publico ministerio, & a lectione & cogitatione doctrinæ.

Philippus Melãchthō de Suencfeldio.

Neque solum Philippus, verum & Caluinus,& alij nonnulli videntur hæc, hoc est, non cogitatione scriptæ doctrinæ DEVM communicare se hominum mentibus, sed sine medio, ad Suencfeldium tanquam primum authorem referre. Quantumuis enim ante eum fuerint cælestes prophetæ, contra quos iusta duo volumina conscripsit Lutherus, quorum dux & antesignanus creditur fuisse Thomas Muncerus, non tamen ij tam apertè à publico verbi ministerio, & a lectione scripturarum homines deterrebant, sicut nunc facit cum suis Suencfeldius, qui non dubitant etiam ad patrocinium insaniæ suæ trahere Pauli locum illum, vbi confert præsentis vitæ cognitionem, quæ est per verbum, cum perfecta & reuelata cognitione, qualis erit in altera vita. Hæc isti detorquent ad hanc vitam, tribuentes quod est ex parte, scripturæ sacræ: quod perfectum est, spiritus reuelationibus: ad quas cum peruentum fuerit, illud quod est ex parte, putà tractationem & vsum scripturæ, somniant aboleri.

Caluini sētentia de Suēcfeldio

Cælestes prophetæ.

1. Cor. 13.

Huc pertrahitur etiam ille, quamlibet repugnans eorum enthusiasmo, Petri locus, vbi monet, vt attendamus prophetico sermoni tanquam lucernæ lucenti in tenebroso loco, donec exoriatur Lucifer in cordibus nostris. Satanæ illusiones habent pro illuminatione spiritus sancti, & pro Lucifero: quo exoriente, iam nihil sit opus lucerna prophetici sermonis. Proferunt & illas scripturas, quas in libello quoque suo de abroganda Missa produxerat Lutherus ad confirmandum errorem suum: Non docebit vnusquisque proximum suum, & vnusquisque fratrem suum, dicens: Cognosce

2. Pet. 1.

Hiere. 31.
Heb. 8.

Dominum. Omnes enim scient me, à minore vsque ad maiorem eorum. Nolite plures magistri fieri: vnus est enim magister vester in cœlis. Non habetis necesse, vt aliquis doceat vos, vnctio enim docet vos. Ad hunc igitur magistrum qui in cælis est, confugere iubent, vt ab eo doceantur, non a scriptura mortua, aut ab hominibus.

Iacob. 3.
Matth. 23.
1. Ioan. 2.

Hic quidem apertissimè videre licet, quò tandem isti rem perduxerint. Posteaquàm exemplo Lutheri licere sibi quisque voluit, a sensu & consensu totius Ecclesiæ recedere, & peculiari suo sensu scripturas interpretari, vt, quod ipse sensisset, id esse Dei verbum existimaretur: eò ventum est ad extremum, vt scripturarum authoritate, scripturis authoritatem omnem detraherent, hominesque docerent, non tam scripturis, quam somnijs & reuelationibus fidere. Sustulerat Lutherus externum sacerdotium & sacrificium: hoc ei cùm non impunè modò cedere videret Suencfeldius, verùm etiam probari factum à multis: ipse quoquè sustulit externum verbi ministerium eadem authoritate, qua sacrificium Lutherus abrogauerat. Cur enim Lutheri authoritas maior esse debet quam Suencfeldij, cùm præsertim scripturarum hic maiore præsidio niti videretur? Nam sacrificare plures nulla scriptura prohibuit, magistros autem fieri plures apertè non vno loco prohibuit. Cùm enim magister noster sit in cælis, videtur eius obscurari gloria, videtur eius dignitati detrahi, si quis alius audiatur præterea: quasi parum idoneus ille sit ad docendum nos, neque tantùm in eo sit facultatis, vt citra ministerium hominis id prǽstare queat. Sic quod Euāgelium apud Lutherum orsus est Satanas, absoluit per Suencfeldiū, vt sublato sacerdotio, sublato sacrificio, sacris omnibus in summum contemptū adductis, externum quoque verbi ministerium sublatū iam esse videamus. Scripturas autem Canonicas vsqueadeò dignitate sua prorsus omni spoliat, nihil vt illis fidere iubeamur: quòd scriptura non sit verbum Dei, sed mortua tantùm litera, quæ sit inter alias creaturas reputanda, cui nimis addictum esse minimè Christia-

Quod euāgelium per Lutherum orsus est Satanas, absoluit per Suēcfeldiū

Matth. 23.
2. Tim. 4.
Iacob. 3.
2. Pet. 2.

Christianum decere videatur.

Suencfeldianorum ingens multitudo ac vis per vniuersã ferè Germaniam & Heluetiam

Grassatur lues ista Suencfeldiana non modò per Germaniam, vniuersam ferè, verùm etiàm per Heluetiam: & est tam ingens eorum numerus, qui iactant hûc afflatum, vt ex vulgo plures in maioribus nonnullis ciuitatibus Suencfeldiani reperiri dicantur, quàm vel Lutherani, vel Zuingliani. Hactenùs Hosius.

SYMMACHVS *Ebionita.* 42.

SYmmachus, à quo Symmachiani hæretici, genere Samaritanus, vnus ex Bibliorum interpretibus fuit, Ebionis impium dogma sequutus, Seueri Imperatoris, & Victoris Papæ temporibus, circa annum Domini 196. De quo Epiphanius lib. de mensuris & ponderibus sic scribit: Seueri temporibus, inquit, Symmachus quidam Samarita ex numero sapientum apud ipsos, quum non reperisset fidem apud propriam gẽtem, principatûs studio ægrotans, & contra propriam tribum indignatus, accedit ad Iudæos, & fit proselytus, & circuncidiitur secunda circũcisione. Qui enim à Iudæis ad Samaritas profugiunt, rursùs circunciduntur: similiter & qui à Samaritis ad Iudęos transfugiũt. Hic itaque Symmachus ad peruersionem interpretationum apud Samaritas, tertiã edidit interpretationem à se conuersam. Hæc Epiphanius.

Symmachi hæreses.

1. Hic autẽ, authore Eusebio lib. 6. asseruit, Christum de Ioseph & Mariæ concubitu natum, hominemq; purum fuisse, & legem ritu Iudaico seruandam. Cõmentarios autem conscripsit, in quibus conatur de Euangelio secundùm Matthæum, authoritatem suæ huius hæresis & insaniæ confirmare. Hæc ille.

Symmachiani Patricij discipuli.

Symmachianos verò Philastrius, Patricij cuiusdam Romani (de quo ante diximus) discipulos fuisse tradit, eadem cũ eo sentientes in omnibus: cumq; iudiciũ futurum non sperent, vitijs sæcularibus & carnalibus concupiscentijs prædicant seruiendum.

Nicephorus

De Symmacho sic item scribit Nicephorus histor. ecclesiast. lib. 5. cap. 12. Sciendum porrò, inquit, Symmachum interpretem, Ebionitarum sectæ fuisse, quæ (sicut in superioribus exposuimus) inopes quasdam & mendicas opiniones de Christo induxit: Iesũ scilicet purũ esse hominẽ, & ex Ioseph & Maria principiũ & ortum sumpsisse, legemq; Iudaico more obseruari oportere confirmans. Edidit quoquẽ Symmachus in sacrum Matthæi Euangelium commentaria, ex quo hæresim suam adstruere & stabilire videtur. Ea verò commentaria Symmachi vna cũ eiusdem scripturarum versione, Origenes scripsit se à quadam fœmina Iuliana recepisse: quæ quidem fœmina eos libros ab ipso authore acceptos apud se reseruauerit. Hæc Nicephorus.

SYNCRETIZANTES. 43.

SYncretizantes sunt ex secunda secta Confessionistarũ, eorum nimirùm qui hoc nostro seculo, ecclesiæ Catholicæ syncera & vnanimi omnium orthodoxorum de fide cõfessione, relicta, ei quæ Augustana est, adhærẽt: in qua sunt (vt supra in sectarijs ex Staphylo dictum est) molles illi philosophi & Vuittenbergenses Theologi, qui volunt ἠπιικοὶ, & mansueti, hominesque præ cæteris cordatiores videri, & quoquo modo cum omnibus alijs sectis pacem colere, sicut quondam Meletiani & Rhetorij. Sunt enim Sectarij huius nostrę tempestatis plerique omnes seditiosi.

Syncretizãtes qui dicãtur.

Syncretizantes itaq; sunt (teste Staphylo, libro de Lutheranorum inter se cõcordia) qui suadent omnibus alijs sectis, vt simulent saltem intereà domi pacem, quãdò veram concordiam inire non queãt, vt more Cretensis populi, eò coniunctioribus armis suos communes hostes (Papistas nimirùm) inuadere possint atq; superare. Ità scribit ac docet Melanchthon in suo contra Staphylum libro.

SYRVS ALEXANdrinus, 44.

SYrus genere Alexandrinus, arte Medicus, ex Philosopho Monachus, prius

Syri hæreſis. prius aduerſus Neſtorē ſcripſit, ſed poſteà Timotheanum dogma fouere cœpit. Deniquè ambiguus etiàm ſui, ſuſpendit animum à conſenſu Chalcedonenſis decreti, nec acquieſcendum putauit, filium Dei duabus poſt incarnationem conſtare naturis. Hæc Gennadius. Vixit autem hic Syrus Iuſtiniani Imperatoris & Agapeti Romanorum pontificis temporibus, circa annum Domini 540.

FINIS LIBRI DECIMISEPTIMI.

ELENCHI ALPHABETICI OMNIVM HAERESVM LIBER DECIMVSOCTAVVS.

DE LITERA T.

TANDEMVS. 1.

Andemus hæreticus, authore Sigiberto, circa annum Domini 1124. in Germania emerſit, ſub Henrico V. huius nominis Cæſare Germano, & Calliſto ſecūdo Romanorum pontifice.

Tandemus vir multi ingenij, acuminis & eloquentiæ. Hic, vt idem Sigibertus ait, cùm laicus eſſet, non minimæ tamen ſubtilitatis erat, ſed multis etiàm diſertis clericis in ſermone acutior, adeò quidem, vt eos ſupare omni in re videretur. In precioſo habitu & veſtibus deauratis incedens, tripli ci funiculo crinibus intortis, verbis perſuaſibilibus & cōuiuiorum apparatibus eos, qui illum circiter tria millia armati ſequebantur, alliciebat, & per eos in ſibi reſiſtentes cædibus ſæuiebat. Qui ei intātùm credebant, eumque adeò reuerebantur, vt aquam, in qua corpus lauiſſet, biberent, & pro reliquijs abſportarent. Qui tamen cùm tantæ incontinentiæ & impietatis eſſet, vt filias in matrum præſentia, ſponſaſque maritis intuentibus corrumperet, id opus eſſe ſpirituale aſſerebat. Ab hoc itaque præſtigiatore oppidani caſtri Antuerpienſis ſeducti, paulatìm à fide & bonis moribus deſciuerunt.

Tandemi hæreſes. 1. Hic inter inſigniores quos tuebatur errores, ſacri ordinis miniſtros, epiſcopalēque ac ſacerdotalem gradum & ordinē, nihil eſſe dicebat.

2. Item corporis & ſanguinis Chriſti perceptionem ſumentibus, ad ſalutē prodeſſe negabat. Et alia huiuſmodi quàm plurima.

Tandemi interitus. Qui tandèm poſt multos ſeminatos errores, multaſque cædes perpetratas, inter nauigandum à quodam presbytero in cerebro percuſſus occubuit. Sed tamen poſt eius mortem, error ipſius non tam facilè extirpari potuit. Propter quod à clericis loci eius eccleſia cum redditibus per manum epiſcopi Norberto cuidam docto & ſancto viro regenda data fuit, ſperātibus quòd per eius ſalutarem doctrinā, hæreſis illa de medio tolleretur. Quod & factum eſt. Siquidem ipſo prædicante, viri & mulieres compuncti, corpus Dominicum quod in ciſtis & foraminibus per decem annos & ampliùs repoſuerant, attulerunt, & per eius doctrinam paulatìm ad ſanctam fidem reſipuerunt. Hæc Sigibertus. Tandemi hæreſis extincta per Norbertū virū ſanctū & doctum.

TASCODRVGITAE. 2.

Taſcodrugitæ, ad Phrygaſtarum ſeu Montaniſtarum ſectam pertinent. ſunt enim omnes hi (vt ait Epiphanius

nius lib. 2. tomo 1. contra hæreses) eiusdem factionis, eisdemque spiritibus erroris & dæmonum doctrinis addicti. Emerserunt autem Commodi Imperatoris, & Soteri summi Romanorum Pontificis temporibus, circiter annum Domini 181.

Tascodrugitarū hæresis.

Hi cum Catholicorum more vetus & nouum testamentum suscipiant, reliquos tamen veros prophetas, suis falsis prophetis Montano, Priscæ, & Maximillæ postponunt, hos illis præstantiores esse iactitantes: de quibus vide locis suis.

Tascodrugitæ vnde dicti.

Vocantur autem Tascodrugitæ, (vt idem ait Epiphanius) quòd Tascus apud ipsos pertica, Drugus verò nasus siue rostrum appellatur. Et ab eo quòd imponunt digitum suum, indicem appellatū, in nasum dum orant, tristitiæ nimirùm ac vltroneæ iustitiæ gratia, ab aliquibus Tascodrugitæ appellati, hoc est, perticonasati, aut perticorostrati. Hæc Epiphanius.

Hos tamē Tascodrugitas ad Manichæorum insaniam spectare quidam contendunt, de quibus etiàm fit mentio, C. de hæreticis & Manichæis, l. Quoniā, in hæc verba: Quos Manichæicus furor detinet, his omne testimonium, sicut & alias legitimas cōuersationes, sancimus esse interdictum.

TATIANI. 3.

Tatiani à Tatiano Iustini martyris & philosophi, qui ex Samaritanis in Christū credidit, discipulo sunt appellati. Hic Marci Antonini philosophi Imperatoris, & Soteri maximi Romanorum Pontificis temporibus vixit, circa annum Domini 173. Is porrò quandiù eius magister Iustinus vitam egit, nunquàm se de fide malè sentire ostēdit, quēadmodum testatur Eusebius Cæsareensis in ecclesiastica historia: at posteà quā ille martyrio vitæ finem consequutus est, à veritatis tramite deuiauit: cumq; doctoris nomen omni ambiret ratione, mā luit magister fieri erroris, quàm discipul⁹ veritatis. Et quemadmodum cæcus qui manuducitur, inquit Epiphanius, si à manuducente relictus fuerit, in præcipitia se ipsum dat, & ob eam quam habet cæcitatem defertur, ità vt retineri non possit, donèc ad mortem fuerit perlatus, sic etiàm ipse Tatianus. Fuit autem Syrus genere, & suam scholam ab initio quidem in Mesopotamia erexit circa duodecimū fermè annum Antonini Cæsaris, Pij cognominati. Nam à Roma post mortem S. Iustini, digressus ad Orientis partes, & illic cōuersatus, in malam opinionem incidit, & sæcula quædam ac fabulas Valentini, & principatus quosdā ac emissiones etiàm ipse introduxit. Maximā verò prædicationis suæ partem in Antiochia iuxta Daphnem sua confecit, & in Cilicum partibus: multum autem in Pisidia valuit. Ab hoc enim per successionem qui Encratitæ appellantur, venenum transsumpserunt. Dicitur ab ipso factus esse liber, qui ex quatuor Euangelijs constat, quem aliqui Euangelium secundum Hebræos vocant. Hæc Epiphanius.

Tatian⁹ erroris magister, quàm veritatis discipulus fieri māluit.

Regiones vbi suā seminauit hæresim Tatianus.

Encratitę à Tatiano originem habuére.

Tatiani hæreses.

1. Eadem porrò quæ veteres hæretici, Valentinus videlicet, Marcion, & Saturninus, qui eum præcesserant, docuerunt, etiam hic docet, ad ea quoque de suo cerebro nonnulla adijciens & confingens. Et primùm quidem cum Encratitis Adamum non saluari asserit, sed damnatione perpetua ob lapsum suum puniēdum esse.

2. Continentiam verò hic prædicat, nuptias autem, scortationem, & corruptionem putat, asserens nihil differre matrimonium à scortatione, sed idem esse. Vndè prætextu continentiæ & continentiū morum, nequissimam vitam duxit, velut lupus rapax ouilla pelle indutus, & temporario prætextu deceptos seducēs. Cùm itaq; hominum generationem execratur, iusq; nuptiarum legitimum abijcit, id iuris à Deo statutum non confitetur, vt inquit Philastrius.

3. Prolationes quasdam sæculorum & æonas fabulosas, velut Marcion, comminiscitur, & circa eas delirat.

4. Dicebat, non licere vesci carnibus, eas abominādas velùt à dęmone creatas existimans.

¶ Cumq; ad sanctæ ecclesiæ imitationē mysterijs similiter vteretur, sola tamen a-

qua in eisdem vtebatur, vllo pacto vino vtendum esse inficiãs, quod fabulosa quadam vanitate adstrueret, de satana & terra vitem germinasse. Quod etiam Detestatur Hieronymus in commentarijs super prophetam Amos, cum illum prophetæ locum, Propinabatis Nazaræis vinu, interpretatur: De hoc, inquit, loco hæresim suam Tatianus Encratitarum princeps struere nititur, vinum asserens non bibendum, cum & lege præceptum sit, nè Nazaræi bibant vinum, & nunc accusentur à propheta, qui propinant Nazaræis vinum. Qui si literam sequuntur in omnibus, & Iudaicas fabulas ecclesijs ingerunt Christi, ergo & comam nutrire debent, & vuam passam ac viridem non cõedere, & super patre & matre mortuis nõ ingredi. Et si fortè hæc fecerint, & fuerint vel humana fragilitate & necessitate superati, radant capita, & irriti sint omnes dies consecrationis & laboris eorum. Quòd si hæc non faciunt, neque possunt more Iudaicorum cauponum miscere aquam vino, vmbras veritati, Euangelij gratiæ legis necessitatem, ebrietatem illam intelligãt, qua curis secularibus inebriatur & obruitur animæ vigor, & illos prophetis mandare dicentes: Nè prophetis: quo liuore superati, prohibent eruditos viros doctrinæ proferre sermonem. Hucusque Hieronymus. Ex cuius verbis constat, Tatianum hanc etiam docuisse hæresim, quamuis Augustinus & Philaster cùm de Tatiano loquuntur, eius non meminerint. De hoc vide latiùs in Encratitis.

Amos 2.

TEMPLARII. 4.

Templarij cur sic dicti

Templarij, seu templaris militiæ ordo cœpit anno Domini 1120. Sic autem nuncupantur, quòd iuxta templum Domini Hierosolymis in palatio regio à prima eorum institutione mansionem haberent, quemadmodùm author est Gulielmus Tyrensis Archiepiscopus, in sua belli sacri historia lib. 12. ca. 7. De quibus eorumq; primordio scribit in hæc verba: Eodem, inquit, anno, quo dominus Balduinus de Burge Comes Edissenus, secundus ex latinis Hierosolymorum rex electus est, quidam nobiles viri de equestri ordine, Deo deuoti, religiosi, ac timentes Deum, in manu domini Patriarchæ, Christi seruitio se mancipantes, more Canonicorum regularium, in castitate & obedientia, & sine proprio velle, perpetuò viuere professi sunt. Inter quos primi & præcipui fuerunt viri venerabiles, Hugo de Paganis, & Gaufredus de sancto Aldemaro. Quibus, quoniam nec ecclesia erat, neque certum habebãt domicilium, rex in palatio suo, quod secus templum Domini ad australem habet portam, eis ad tempus concessit habitaculum. Canonici templi Domini, plateam quam circa prædictum habebant palatium, ad opus officinarum certis quibusdam conditionibus cõcesserunt. Dominus autem rex cum suis proceribus, dominus quoque Patriarcha cum prælatis ecclesiarum, de proprijs Dominicalibus certa eis pro victu & amictu beneficia quædam ad tempus, quædam in perpetuum contulerunt.

Gulielmus Tyrius Archiepiscopus, de bello sacro.

Templariorum prima sua institutiõe sanctitas, & erga diuinũ cultum feruor

Prima autem eorum professio, quodq; eis à Domino Patriarcha & reliquis episcopis in remissionem peccatorum suorum iniunctum est, hoc fuit, vt vias & itinera maximè ad salutem peregrinorum, qui ex Christiano orbe ad terram sanctã vndique confluebant, & à latrunculis quibusdam spoliabantur, cõtra istorum insidias & incursiones pro viribus conseruarent. Nouem autem annis post eorum institutionem, in habitu fuerunt seculari, talibus vtentes vestimentis, quales pro remedio animarum suarum populus largiebatur. Tandem anno nono à prima eorum institutione atque professione, concilio in Frãcia apud Trecas habito, cui interfuerunt Dominus Rhemensis, & dominus Senonensis Archiepiscopi cum suffraganeis suis: Albanensis quoque Episcopus, Apostolicæ sedis legatus: Abbates quoque Cisterciensis & Clarauallensis, cum alijs pluribus, instituta eis est regula, & habitus assignatus, albus videlicet de mandato domini Honorij Papæ, & Domini Stephani Hierosolymitani Patriarchæ.

Templariorum prima professio & institutum

Templariorum regula & habitus albus.

Cùmque

Duo tantū in initio fuerunt Tēplarij, postea nouem, deinde ferè innumeri.

Cumque iam annis nouem in eo fuissent proposito, (non autem nisi nouem erant) extunc cœpit eorum numerus augeri, & possessiones multiplicabantur. Postmodum verò tempore domini Eugenij Papæ (vt dicitur) cruces de panno rubeo, vt inter cæteros essent notabiliores, mantellis suis cœperunt assuere, tam equites, quàm eorum fratres inferiores, qui dicuntur Seruientes: quorū res adeò creuit in immensum, vt hodiè trecentos plùs minúsve in conuentu habeant equites, albis chlamydibus indutos: exceptis alijs fratribus, quorum penè infinitus est numerus. Possessiones autem tam vltra quam citra mare adeò dicuntur habere, vt iam non sit in orbe Christiano prouincia, quæ prædictis fratribus bonorū suorum portionem non contulerit, & regijs opulentijs pares hodiè dicuntur habere copias. Qui, quoniam iuxta templum Domini (vt prædiximus) in palatio regio mansionem haberent, Fratres militiæ tēpli dicuntur.

Fratres militiæ tēpli.

Neglecta humilitate & ex nimia opum affluentia quō delapsi sūt Templarij.

Qui cùm diù in honesto se seruâssent proposito, professioni suæ satis prudenter satisfacientes, tandem neglecta humilitate (quæ omnium virtutum custos esse dignoscitur, & in imo sponte sedens, non habet vnde casum patiatur) domino Patriarchæ Hierosolymitano, à quo & ordinis institutionem, & prima beneficia susceperant, sese subtraxerunt, obedientiam ei, quam eorum prædecessores eidem exhibuerant, denegantes: sed & Ecclesijs Dei decimas & primitias subtrahentes, & earum indebitè turbando possessiones, facti sunt omnibus valdè molesti. Hactenùs Gulielmus Tyrius archiepiscopus.

Templariorum subuersio.

Cùm itaque in maximam sanctitatis opinionem venissent Templarij, indeq; adeò breui tempore multas diuitias ac templa sibi comparâssent, incrassati, impinguati, dilatati, Deum tandem factorem suum dereliquerunt, & recesserunt à Deo salutari suo: prouocaueruntque eum in dijs alienis, & in abominationibus ad iracundiam in sese concitauerunt. Nam Christi sacris impudentissimè (vt quidam tradunt) abdicatis, in tam horrenda, abominandaque diuerterunt flagitia, vt & summi Romanorum Pontificis Clementis quinti, pattumque decreto ad Reges Francorum Philippi Pulchri instigationem in Viennensi concilio vniuersali, à quadringentis episcopis anno Domini 1311. celebrato, damnati, & flammis deuoti fuerint, & eorum ordo qui iam ferè ducentis annis integer perdurarat, euersus, eorumque bona Rhodijs militibus concessa, quòd inprimìs ad Saracenos defecisse dicerentur. Vnde Alpharus lib. 2. de planctu Ecclesiæ: Templarij, inquit, propter sua flagitia ab Ecclesia reprobati sunt. Et subitò destruuntur mirantibus vniuersis: quorum Magister cum multis alijs, Parisijs viuus exustus est, quanuis illa quæ eis obiecta erāt crimina non faterentur, sed constantissimè denegarent, & falsa atque commentitia esse dicerent.

Templariorū ad Saracenos defectio.

Illis attributæ hereses & flagitia.

1. Nam illis opponebatur, quòd Christum abnegassent.

2. Quòd in crucem Christi conspuissent.

3. Quòd eorum professio esset prophana.

4. Quòd eorum magistri ordinatio, clanculum & occultè fieret.

5. Quòd propter illos terra sancta in Turcarum ac Saracenorum manus iterùm deuenisset, quibus tot Christianorum fuso sanguine, adempta pridèm fuerat.

6. Quòd nefanda masculorum libidine conflagrâssent.

7. Quod miro artificio simulacrum quoddam conflauissent, hominis cutem eo superinducentes, & in eius fronte binis carbunculis oculorum vice prominentibus collocatis: quod sanè loco numinis reuerebantur & colebant.

8. Quòd morientium cadauera in cineres resoluta, cęteris darent in poculū, quô in ea secta firmiores & constantiores consisterent.

9. Quòd denique infantem natum ex Templarij, virginisque concubitu, torrerēt igne, ex cuius humore deliquato, suū perungerent simulacrum. Et alia quamplurima, q̄ si quis nôsse volet, legat Clemētis huius nominis quinti maximi Ro-

manorum pontificis vitam apud Volaterranum, Platinam, & Polydorum Vergilium, item Francorum annales. Sunt tamen nonnulli, qui illos immeritò dānatos esse & morte affectos asserunt, & regi Franciæ ea mala, quæ postea pertulit, eā ob causam accidisse, quòd in eorum possessiones inuaserit. Cui opinioni subscribit Iacobus Moguntinus, Nauclerus, Antonius Sabellicus in historiarum rhapsodia, & Ioannes Bocatius libro de Ruina Principum, aitque se id à patre accepisse, qui sententiæ in eos latæ executioni præstò fuit. Diuus quoque Antoninus Florētiæ Archiepiscopus, in tertia parte suę historiæ cap. 21. his videtur accedere. Tu qui locos tenes, vide ibi quę censeant illi, & vtrùm Templarij sint inter hæreticos adnumerandi, an non. ego enim aliorū iudicio ea omnia relinquo. Mihi tantùm sat fuerit, authores probos, qui de hæresibus tractārunt, huc adduxisse.

Templarij à nōnullis excusati.

TERTVLLIANISTAE.

5.

Tertullianistæ, à Tertulliano Africanæ prouinciæ (vt author est Hieronymus in Catalogo virorum illustrium) presbytero, ciue verò Carthaginensi, vocantur: qui Alexandri Seueri Imperatoris, & Pontiani Maximi Romanorum Pontificis temporibus, illustris habitus est apud Africam, circa annum Domini 228. De cuius omnifaria eruditione & ingenij acumine multa sunt in veterū monumentis. D. Cyprianus tanti hunc fecit, tamque habuit charum, vt ne diem quidem sine eius lectione traduceret, solitus notario dicere, Da magistrum, Tertullianum significans. Neque verò minoris hunc D. Hieronymus fecit, qui passim data occasione, eius laudes eloquitur. Hinc in episto. ad Magnum Oratorem: Tertulliano, inquit, quid acutius? quid eruditius? Denique in Apologetico libro, quem aduersus gentes conscripsit, cunctā seculi disciplinam contineri dixit. Quod proculdubio verum est, quum acris & ardentis ingenij non ferens Gentilium insolentiam atque fæuitiam, qua in Christianos ferebantur, omnes ingenij sui neruos in horum defensionem intendit, incomparabiles interim eruditionis ac eloquentiæ suæ opes isthic ostentans.

Tertullia. omnifaria eruditione & ingenij acumine præditus.

Cyprianus

Hierony.

Verùm (quod dolendum) hoc tam præclarum doctrinæ lumen, quum multos ex errorum tenebris ad veram lucem reuocâsset, ipse posteà, nescio quo malo genio afflatus, in fœdos ac pudendos errores prolapsus est, secutus inprimis Montani impostoris vecordiam, qui se paracletum a patre missum esse fingebat. Tertullianus (inquit D. Hieronymus de viris illust. capite de Melitone Asiano) vsque ad mediam ætatem presbyter fuit Ecclesiæ Africanæ in Numidia, postea verò contumelia clericorum Romanæ ecclesiæ, ad Montani dogmata delapsus est. Deniq; Millenariorum, quos Græci Chiliastas vocant, fauit errori, quibus persuasum erat, facta communi resurrectione, nos in hac terra veluti in campis elysijs suauiter & lautè annos mille victuros. Erat quoq; castitatis tantus amator, vt Cataphrygarum secutus insaniam, secundas nuptias damnaret. Id quod subinde aliàs tum verò ex professo in opere suo de Monogamia facit. Eius itaq; errores sunt hi, ordine digesti.

Tertullia. lapsus.

Tertullia. Mōtanizat ac Cerinthizat.

1. Dicebat inprimis (teste D. Augustino lib. de hæresibus, cap. 86. & Isidoro) animam quidem immortalē esse, sed corpoream, hoc est, animam filij fieri pertraducem ab anima patris, quemadmodum corpus ex corpore propagatur.

Tertullia. errores.

2. Item sceleratorum hominum animas post mortem verti in dęmones, & in quæcunque animalia bruta suis meritis congrua.

3. Deum quoq; Tertullianistæ, (vt D. Thomas libr. 1. contra gentes cap. 21. asserit) corporalibus lineamentis figurabant: quam tamen opinionē in eis excusat Augustinus vbi suprà.

4. Multa (inquit idem Augustinus lib. de hæresibus ad Quoduultdeum) Tertulliani leguntur opuscula elegātissimè scripta, sed paulatim defecerunt. Et transiens ad Cataphrygas, quos ante destruxerat, cœpit etiam secundas nuptias, contra Apostolicam doctrinam, tanquàm stupra damnare: & postmodum etiam ab ipsis diuisus, sua conuenticula propagauit. Ex-

tat vsq; hodiè liber, quem pro huius erroris defensione edidit, qui inscribitur de Monogamia: quem (inquit Hieronymus in epist. ad Titum cap. 1.) Apostolo contrarie, nemo, qui Apostolum legerit, ignorabit.

Nicephor' De hoc ita scribit Nicephorus historiæ ecclesiasticæ lib 4. cap. 34. Eadem, inquit, tempestate, qua Clemens Alexandrinus presbyter cognomine Contexior florebat, Tertullianus etiàm presbyter, post Victorem & Apollonium à Romanis accersitur: Carthagine in Africa ortus, patre centurione proconsulari. Hic acris & ingeniosus admodum sub Seuero maximè floruit, & multos condidit libros. De quo & Paulus à Concordia, Italus, memoriæ mandauit, vidisse se etiamnùm iuuenem, Romæ beatissimi Cypriani notarium superstitem iam grandæuum: atque ex eo audiuisse, nullam ferè diē prætetire passum esse Cyprianum sine Tertulliani lectione, identidèm verba ista vsurpantem, Cedò magistrum, Tertullianum videlicet designando.

Mōtanista factus Tertullianus. Is ad statam mediamque ætatem, in ecclesia Catholica presbyter, plura aduersùs Montani dogma conscripsit. Posteà verò in illius delapsus errorem, plures rursùm libros pro illo composuit. In quibus nouæ etiam prophetiæ mentionem facit, eamque ob causam, & peculiarem contra ecclesiam librum edidit.

Tertullia. scripta. Scripsit alium quoque de pudicitia, siue de exhortatione castitatis, alium de Monogamia: Itē de persequutione, alium de ieiunio: Prætetea de Ecstasi seu consternatione libros sex: septimum aduersus Apollonium, & plures alios. Vixit autē ad ætatem decrepitam. Hæc Nicephorus.

Vincenti' Lirinensis de Tertulliani eruditione, moribus & lapsu. Rursus de eodem Tertulliano elegantissimè atque disertissimè scribit Vincentius Lirinensis opusculo illo verè aureo, quòd aduersùs prophanas omnium hæreseōn nouationes edidit, in hæc verba: Sed & Tertulliani quoque eadem quæ Origenis ratio est: nam sicut ille apud Græcos, ita hic apud Latinos nostrorum omnium facilè princeps iudicandus est. Quid enim hoc viro doctius? quid in diuinis atque humanis rebus exercitatius? Nempè omnem philosophiam, & cunctas Philosophorum sectas, authores, adsertoresque sectarum, omnesque eorum disciplinas, omnem historiarum ac studiorum varietatem, mira quadam mentis capacitate complexus est. Ingenio verò nonne tam graui ac vehementi excelluit, vt nihil sibi penè ad expugnandum proposuerit, quod non aut acumine irrupperit, aut pondere eliserit?

Tertulliāi oratio qualis. Iam porrò orationis suæ laudes quis exequi valeat? Quæ tanta, nescio qua rationum densitate conserta est, vt ad consensum suì, quos suadere non potuerit, impellat. Cuius quot penè verba, tot sententiæ sunt: quot sensus, tot victoriæ. Sciunt hoc Marciones, Apelles, Praxeæ, Hermogenes, Iudæi, Gentiles, Gnostici, cæterique quorum ille blasphemias multis ac magnis voluminum suorum molibus velut quibusdam fulminibus euertit. Et tamen is quoque post hæc omnia, hic inquam Tertullianus, Catholici dogmatis, id est, vniuersalis ac vetustæ fidei parum tenax, ac disertior multò quàm felicior, mutata deinceps sententia, fecit ad extremum, quod de eo B. Confessor Hilarius quodam loco scribit: Sequenti, inquit, errore detraxit, scriptis probabilibus authoritatem. Hilarius in commentarijs in Ma. cap. 5.

Et fuit ipse quoque in ecclesia magna tentatio. Sed de hoc nolo plura dicere. Hoc tantùm commemorabo, quòd contra Mosis præceptum exurgētes in ecclesia nouellas Montani furias, & insana illa insanarum mulierum nouitij dogmatis somnia, veras prophetias adseuerando meruit, vt de se quoq; & scripturis suis diceretur: Si surrexerit in medio tuì propheta. Et mox: Non audies verba prophetæ illius. Quare? Quia, inquit, tentat vos Dominus Deus vester, vtrùm diligatis eum, an non. Hoc ergò exemplo & compluribus alijs huiuscemodi, euidenter aduertere, & secundùm Deuteronomij leges luce clariùs intelligere datur, quòd, si quando aliquis ecclesiasticus Magister a fide aberrauerit, ad tentationem id nostri fieri prouidentia diuina patiatur, vtrùm diligamus D E V M, an non, in toto corde, & in tota anima nostra. Hucusque Lirinensis. Tertullian' Mōtani somnia probat. Deut. 13.

TETRADITAE. 6.

Tetraditæ ad Seueritarum familiam (de qua suprà in Seuero Antiocheno episcopo diximus) spectant, emerseruntque Mauricij Imperatoris, & Pelagij secundi, Romanorum summi Pontificis temporibus, circa annum Domini 599.

Seueritatū secta in varias partes dissecta.

Porrò cùm Seueritarum cohors (vt inquit Nicephorus li.18.c.49.) in multas sectas esset dissecta, alij Agnoetæ, alij Contobalditæ, à loco quodam nomine hoc sumpto, alij Theodosiani, alij Pauliani, alij Damianistæ, alij Petritę fuerunt appellati, congruentia nomina a suis ministris accipientes. Quorum aliqui, vtpotè Damianistæ & Pauliani, alium esse dicebant patrem, alium filium, & alium Paracletum, Spiritum videlicet sanctum: non esse autem horum quenque per seipsum naturam, sed habere communem Deum siue deitatem in eis existentem: atque de ea deitate indiuisibili modo participantes, quemlibet esse Deum. Vnam autem subsistentiam opinabantur esse, patrem & filium & Spiritum sanctum: communem verò ipsum Deum, substantiam & naturam. Alij verò Seueritæ, qui ab Episcopo quodam suo Petro nomen consequuti, Petritæ nuncupabantur, nimitùm qui Seuero & Theodosio recepto, Paulum & Damianum non admiserant, quippę opinionem vtriusque improbantes: quodque cum Ecclesia Catholica cōmunicantes, synodum quartam approbârant, eos reijcientes, profitebātur Deum, secundùm veritatem, & essentiā & naturam quanque per seipsam: patrem & filium & Spiritum sanctum dicentes, non numero, sed per omnia simili essentia. Eos Paulus & Damianus Tritheitas nominabant, sicuti illi hosce quandoque Tetraditas, quandoque etiam Sabellianistas. Hæc Nicephorus.

Damianistarum & Paulianorum de Trinitate opinio.

Tetraditarū hæresis.

Tetraditę à Manichæis ortum habent.

Quæ sanè hæreticorum colluuies, primùm a Manichæis progressa, deinde in multas factiones & sectas diuisa est. Multa nempè hæreticorum genera, diuersis nominibus appellata, sub hac hæresi militasse, Codicis liber testis est, & manifesto commonstrat, vbi agitur de hæreticis & Manichæis. Vndè illud: Isti & cæteri Manichæi nusquàm in Romano solo cōueniendi motandique habeant facultatem. De his vide in Seuero, Ioanne Philopono, Theodosio, Angelitis, Tritheitis, & Cononitis.

TESSARESCAEDEcatitæ. 7.

Tessarescædecatitæ sunt hi, quos suprà Quatuordecimanos seu Paschatitas nominauimus, à quartadecima luna sic appellati, qua die putabant pascha esse necessariò celebrandum, & non alio tempore, quod ex veteri lege eo die Pascha esset. Qua de re non minima digladiatio inter Orientales & Occidentales Episcopos oborta est in Ecclesia Antonini Pij Imperatoris & Aniceti summi Romanorum pōtificis temporibus, circa annum Domini 154. hoc dissidium vsq; ad Victoris Papæ huius nominis primi ætatem, sed tandem in Concilio Niceno omninò finitum est: in quo decretum fuit, vt die Dominico ab omnibus Paschale mysterium celebraretur in memoriam Dominicæ resurrectionis, quæ eo die facta est. Quod decretum quanuis inter Niceni Concilij decreta quæ modo extant, non reperiatur, habetur tamen in secundo libro historiæ tripartitę ex Theodorito cap.12. ea epistola quæ ab eodem concilio ad Alexandrinam ecclesiam & fratres per Aegyptum, & Libyam, & Pētapolim constitutos, destinata fuit, in hæc verba: Euangelizamus autem vobis, & de consonantia sanctissimi Paschæ, quia vestris orationibus est correctum etiam hoc opus: ità vt omnes Orientales fratres, qui cum Iudæis id primitùs celebrabant, consonè cum Romanis & vobiscum, & cū omnibus ab initio Pascha custodientibus, ex hoc tempore debeant custodire. Hæc concilium Nicenum.

Magna dissensio inter orientales & occidetales episcopos, de die festo Paschæ celebrando.

Niceni cōcilij decretum de die Paschatis celebratiōe

Huius hæresis quis primus author aut inuentor fuerit, non exprimit D. Augustinus libro quem de hæresibus inscripsit, licèt hanc hæresim inter alias recenseat vigesimamnonam, sed solum asserit illos Tessarescædecatitas appellari. Tertullianus tamen in opusculo suo de hæresibus

Blastus Tessarescędecatitarũ hęresis author. testibus, quendam Blastũ nominat, quem ait huius hæresis authorem. Ex quo conijcere licet, hanc hęresim, Commodi Imperatoris temporibus ab eodem Blasto renouatam fuisse, cum sub Antonino Pio iam sumpsisset initium. Huic errori, teste Augustino, adhæserunt Anthropomorphitæ.

Epiphani⁹ De Tessarescædecatitis porrò Epiphanius contra hæreses lib. 2. Tomo 1. tradit in hunc modum: Ab his, inquit, duabus sectis simul inter se permixtis, Phrygorũ & Quintilianorum, siue Priscillianorũ, emersit rursus mundo alia hęresis, Tessarescædecatitarum appellata, quos quartadecimanos quidam appellant. Et hi quidem omnia habent velut Ecclesia. Aberrant autem ab omnibus, eò quod non cõsequentiæ & doctrinæ rituum attẽdunt, Iudaicis adhuc fabulis addicti. Et neque

Tessarescędecatitarũ error. æqualia ipsis docent. Non enim nouerũt quæ dicunt, neque de quibus affirmant. Semel enim in anno vnam diem tales cõtentiosè Paschatis agunt. Et quidem cùm de patre & filio ac Spiritu sancto, benè & æqualiter sentiant, & prophetas suscipiant, & Apostolos atque Euangelistas, resurrectionemque carnis similiter confiteantur, & futurum iudicium ac vitam æternam: inciderunt tamen in errorem non vulgarem, vsi nimirum dicto in quo dixit lex: Maledictus qui non faciet Pascha decimaquarta die mensis, &c. De his vide plura in Paschatitis, & Quatuordecimanis.

THABORITAE.

8.

Thaboritæ vndè dicti. THaboritæ fuerũt Bohemi quidam, hoc nomine appellati à loco quodam, quem mœnibus cingẽtes, nomen Thabor illi indiderunt. Horum dux

Zischa Thaboritarum dux. & princeps fuit Zischa quidam nobilis genere, Ioannis Hussi erroribus infectus, & Procopius Ioannis Rockesana cognomẽto defensor acerrimus. Is Zischa (vt ait Aeneas Syluius libro 4. de Origene Bohemorum) incredibili furore perditorum

Thaboritarũ impietas hominum turbam, & qui non tam nouam fidem secuti, quam iudicia & carceres fugisse videbantur, aggregans, ecclesias inuasit, euertit templa, sacraria spoliauit, monasteria destruxit, fugauit monachos, aliaque similia facinora perpetrans. Quò autem securiùs degeret, locum Vlrici cuiusdam veræ fidei cultoris natura munitum cepit vi, Vlricumque ac familiam suam omnem gladio peremit: quem locum mœnibus cingens, vt quisque ex militibus tentoria fixerat, ita ædificari sibi domos imperauit. Thabor illi loco nomen indidit, comitesque suos Thaboritas appellari voluit, tanquam cum tribus Apostolis Saluatoris Christi transfigurationem in monte Thabor vidissent, indeque suas opiniones mutuati essent, quas fidei veritates appellabant. De his vide plura in Ioanne a Rockesana, & Orphanis. Thaboritæ suas opiniones, fidei veritates appellabant.

Exorti sunt autẽ Thaboritæ sub Sigismundo Cęsare Germano, & Ioãne huius nominis vigesimotertio summo Romanorum pontifice, circa annum Domini 1411. Contra quos potissimum coactum est Constantiense concilium, quod anno Domini 1415. inchoatum est, & quatuor annis perfectum. Quo celebrato, crebræ expeditiones in Bohemiam adornatæ sũt aduersus seditiosos & malè feriatos Thaboritas, qui post mortem Ioannis Huss, templa pariter & monasteria (vti iam diximus) diripiebãt & depopulabãtur: quorum dux is Zischa erat. Ingens clades vtrinque commissa est inter Bohemos & Germanos, qui contra eos profecti erant, neque tamen hoc modo seditionis incendium restinctum est, sed ferè acriùs inualuit. Cõcilium Constantiense cõtra Thaboritas pcipuè coactum.

THEBVTES.

9.

THebutes, quẽ alij Thebulim vocant, vnus fuit ex septẽ illis hæreticis, qui à primordio ecclesię (vt est apud ecclesiasticam historiam Eusebij Cæsareensis lib. 4. c. 18.) eius vnitatem in diuersas partes scindentes, per corruptelã doctrinæ, castum eius cubile maculãrũt, impietatẽ loquentes aduersus Dominũ, & aduersus Christum eius. Emersit autem T. Claudij Cæsaris, & Petri Apostoli temporibus, circa annum Domini 40.

Huius

Ecclesia adhuc incorrupta & virgo, per quos primum corrupta.

Huius & aliorum plurium meminit quoq; Egesippus, in hæc verba: Propterea, inquit, ecclesiam vocauerunt virginē, quòd nondum esset inanibus & vanis corrupta doctrinis. Primus eam deprauare cœpit, quòd in petitione Episcopatûs repulsam tulisset, Thebutes, vnus è septē primis hæreticis, & plebeius: à quibus & Simon est, vndè Simoniani dicti, &c. Ab his Pseudochristi, Pseudoprophetæ, & Pseudoapostoli, qui ecclesiæ vnitatē primò diuiserunt. Hæc ex Nicephoro libr. 4. cap. 7.

THEODORVS MOpsuestiensis Episcopus. 10.

Theodorus Ioānis Chrysostomi condiscipulus.

THeodorus Mopsuestiensis Episcopus, vir quidem eloquens, Ioannis Chrysostomi condiscipulus fuit, & Arrianorum, quandiu vixit, acerrimus Antagonista. Qui tamen postea in Ebionis & Nestorij hæresim collapsus est, Zenonis Imperatoris, & Simplicij Romani antistitis temporibus, circa annum Domini 476.

Theodori hæresis.

1. Affirmabat autem hic, Mariam virginem hominem tantùm, non Deum, peperisse.

2. Item (vt author est Diuus Thomas in prologo expositionis Psalmorum) in veteri Testamento nihil expresè dictum fuisse de Christo.

Quinta Synodus Constantinopolitana, cui affuerūt patres 165.

Contra hunc Theodorum & Anthemium Constantinopolitanum Episcopum, qui in Eutychianam hæresim lapsus erat, altera Synodus Constantinopolitana congregata fuit anno 549. in qua constituitur, quòd virgo MARIA sit θεοτόκος & damnatur Origenes. Aduersus quam etiàm Theodori heresim & suę dæmoniacæ inuentionis errorem, scribit Ioannes Damascenus libr. 3. cap. 3. & eum vocat Deo odibilem, & igne dignum. Quem etiamnùm Nonnus sanctę memoriæ Edessenæ ciuitatis Episcopus, post mortem in sua ecclesia anathematizauit.

Nicephor.

De hoc ita scribit Nicephorus lib. 14. cap. 30. Viguit tum etiam, inquit, Theodorus ille Mopsuestiensis Ecclesiæ Antistes, qui cùm ecclesiarum omnium doctor fuit, tum aduersus hereticorum phalanges fortiter, vt primarium virum decet, rem gessit: quique cum Diodoro magno familiariter viuens, doctore eo vsus est: & sodalis atq; condiscipulus Diui Ioannis Chrysostomi, pariter cum eo Diodorum audiuit. Sex is & triginta annos contra Arrianam factionē aperto marte pugnauit, & aduersùs Apollinaris predonum more structas insidias constanter decertauit: hæreditarium autem Christi populum doctrinis optimis & præceptis fouit, quousque in Nestorij perfidiam & & impietatem lapsus est. Quomodo autē id factum, postea ostendit eiusdem libri capite 32. in hæc verba: Anastasius autem quidam, inquit, presbyter in maximo apud Nestorium honore fuit, comes profectionis eius, quum ille se ad Episcopatum ineundum conferret. Quo tempore etiàm ad Theodorum Mopsuestiensem diuertit, dogmatibusque eius auditis, à vera pietate Theodorus ipse transuersim actus est, quemadmodùm Theodulus in epistola scribit. Anastasius igitur iste, acer Iudaicorum dogmatum & actionum Nestorij suasor, verba aliquandò in ecclesia Constantinopolitana ad Christi fidelem populum faciens, hoc propalàm, & apertè dicere ausus est, Mariam θεοτόκον hoc est, Dei genitricem nemo vocato. Maria enim homo fuit. Vt autem ab homine Deus gignatur, fieri non potest.

Theodor. ab Anastasio presbytero & Nestorio Antiocheno episcopo seduct., à vera pietate excidit.

Item de eiusdem Theodori & ipsius scriptorum condemnatione, in quinta vniuersali synodo Constantinopoli habita, ita ait lib. 17. cap. 27. Synodo coacta, Iustinianus, quidnam de rebus Theodori Mopsuestiensis, & Theodoriti, eiusdēque scriptis, quæ aduersus duodecim capita sancti Cyrilli composuit, & prætereà de Ibæ ad Marim Persam missa epistola dicerent, interrogauit. Atque vbi multa Theodori & Theodoriti dicta lecta, clarè satis demonstratum est, non tum solùm, verùm etiàm anteà dudùm Theodorum Mopsuestiensem ab Ecclesia proscriptū, & ex sacrarum tabularum albo eiectum esse, hæreticosque etiam post eorum mortem damnandos esse: nulla interposita mora, Theodorum ipsum, & prætereà quæcunque Theodoritus contra duodecim diui Cyrilli capita & sectam fidem scripsis-

In prima Constanti nopolis cōcilij sessione hæc acta sunt.

scripsisset, atque insuper Ibæ epistolam anathemati subiecerunt, decreto in hæc verba composito: Quum magnus Deus, & saluator Iesus Christus, iuxta Euangelicam parabolam. Et deinceps: Condemnamus verò, & anathemate confodimus, præter alios omnes hæreticos, à sanctis quatuor concilijs, & a sancta catholica & Apostolica Ecclesia condemnatos, atque anathemate iugulatos, Theodotum etiàm, qui Mopsuestiæ episcopus dictus est, impiaque eius scripta: & quæ impiè quoq; Theodoritus aduersùs rectam fidem, & duodecim capita eius, qui in sanctis est, Cyrilli, & contra priorem sanctā synodum Ephesinam: deniq; quæcunq; idem, Theodoro & Nestorio patrocinatus, scripsit. Ad hæc anathemate ferimus impiam etiàm epistolam, quæ ab Iba ad Marim Persam conscripta esse dicitur. Hæc quidem sic acta. Hactenùs Nicephorus. De hac re vide plura in Iba, Ebionitis, & Nestorio.

Damnātur impia scripta Theodori & Theodoriti Cyri episcopi, & Ibæ Edesseni.

THEODERICHVS *Arrianus Ostrogotthorum Rex.* 11.

THeoderichus vel Theuderich*, Theodemiri filius, Ostrogotthorū Rex, fuit secta Arrianus, qui ad Veronā Odoacro sub Zenone Imperatore, & Gelasio primo summo Romanorū pontifice, circa annum Domini 485. vniuersam Italiam cum sua posteritate annis septuaginta tenuit. Vir quidem tanta ferocia cum suis Hunis præditus, vt nonnulli illos magis ex dæmonū, quam ex hominum semine natos crediderint. Ex quibus etiam magnus ille Attilas ortus est, qui subactā Pannonia, Italiam ingressus (vt author est Pius Papa in sua Cosmographia, vbi Asiæ descriptionem facit) cum exercitu quingentorum trecentorum millium, Aquileiam subuertit, & in Germaniam transiens, plurimas vastitates edidit: ac transmisso Rheno, in agris Catelannicis memorabile illud prælium commisit, in quo supra centum sexaginta millia hominum ceciderè. Et quanuis victus esset, id tamen solatij tulit, quòd Theoderichum Gotthorum præstantissimum ducem obtruncatū cognouit. Hæc Pius Papa.

Alij hūc etiàm Theodarum vocant.

Hunc alij Dietrichū vocant.

De eo Theoderico Nicephorus lib. 16. ca. 23. scribit in hunc modum: Theuderichus, quem Zeno consulem & Thraciæ ducem renunciauerat, vbi insidias sibi ab eo strui sensit, aduersus veterem Romam exercitum duxit, Odoacrū bello vicit, & regia veste sumpta, regem se dixit. Multas præterea Occidentales gentes absq; prælio, item Vandalos, magnam vrbem Romam, & (vt semel dicam) Hesperiam plagam omnem cepit, & ditioni suæ subiecit. Hæc ille.

Theoderich' a Zenone patricia, & consulari dignitate exornatus.

Quomodo verò pro Arrianis ante sanctam magnam vniuersalem quintam Synodum ad Iustinum Imperatorem legationem miserit, ita refert idem Nicephorus lib. 17. cap. 9. Porrò quum Episcopatum, inquit, Epiphanius superioribus temporibus Constantinopoli gereret, Ioannes quoque Papa eò venit, quum eum. Theudetichus Roma vrbe potitus, legatum ad Iustinum misisset. Arrianam nanque is religionem defendens, legationem pro Arrianis misit, vt ne desciscere ab opinione sua cogerentur. Et legationi minas addidit: quod si Iustinus id facere noller, se itidèm per Italiam in Nicenæ Synodi cultores sæuiturum esse. Quod & factum ab eodem est. Nam cùm à Iustino (vt inquit Blondus) Episcoporum hæreticorum restitutio denegata esset, Ioannem cæterosque legatos eius socios, Agapitum videlicet, & Patricium consules, Theodorum & Importunum, Theuderichus Rauennæ post reditum in carcere fame occidit. Deinde nonagesimooctauo die Theuderichus profluuio ventris diem suum obijt. Symmachum quoque & Boethium Christianum Philosophum martyrio affecit, authore Sabellico & Volaterrano. De eius tamen morte aliud tradit Nicephorus lib. 17. ca. 21. Theuderichus Scytha, inquit, magnis comparatis opibus, aduersùs Zenonem arma cepit. Et cum copijs in Thracia coactis, Romanam ditionem ingressus, obuia quæque diripuit, & vsque ad os Euxini peruenit. Atque ille Imperialem etiàm ferè cepisset vrbem, nisi ex necessarijs eius quidam vitæ eius insidiati fuissent. Quos veritus, retrocessit. Neq; ita multū intercessit temporis, quum vitā etiam finiuit,

Legatio Theoderichi Italiæ regis ad Iustinum pro Arrianis.

niuit, per causam huiusmodi: Hasta expetita pattio more pro tabernaculo eius sublimis collocata erat. Cùm autẽ corpus exercere deberet, equũ adduci iussit. atque moræ impatiens, ex terra in illum insiluit. Quòd autẽ ex pascuis & equitio is nuper admodùm venisset, ferocitatemq; spiraret, necdum Theudetichus rectè ei insedisset, priores pedes in sublime iactans, posterioribus tantùm institit. Theuderich⁹ autem cum equo concertans, neque freno cohibere eum potuit (nè scilicet fera super eum resupina concideret) neque satis certò aut firmiter illi inhæsit. Atque cùm ira cum equo huc atque illuc in gyrum verteretur, nescio quomodo hastam illam concussit: & illa oblique in eum illata, latus eius vulnerauit. Ex quo vulnere lecto affixus, vbi viscera eius ex conuulsione & inflammatione commarcuerũt, breui vitam amisit.

Theoderichi miserã da mors, & in ignem æternũ detrudi visus ab eremita quodã viro sancto.

Is verò cum subitò defunctus esset, à quodam sanctissimo eremita (vt author est Sigebertus) visus est, nudus & discalceatus a Ioãne Papa & Symmacho atque Patritio in ollam Vulcani detrudi, vel vt alij dicũt, in Ignem Liparæum immergi. Idem refert Carion. Nam, vt ait D. Gregor. 4. dialogorum libro, principes mundi qui persecuti sunt ecclesiam, miserabili morte semper interierũnt, & eorum posteritas postmodùm deleta, & martyrum gloria exaltata est.

Theodericho verò mortuo, Athalarichus filius cum Amalasiuntha prudẽtissima fœmina Italiã rexit. De hoc vide plura in Genserícho Africæ rege, Gotthis, & Vandalis.

THEODOSIANI. 12.

THeodosiani à Theodosio quodã Monophysitarum hæresis principe, & à Seueritis Alexandriæ Papa creato, appellantur. Floruit aũt is Mauricij Imperatoris, & Pelagij huius nominis secundi tẽporibus, circa annum Domini 592.

Theodosianorum hæresis.

Hic cum sectatoribus suis (vt author est Nicephorus lib. 18. c. 48.) communem humanam naturam, ipsamq; etiam diuinam, quam indiuisibilem dicimus, in plurimas partitur personas, discernens eam, & singulatim indiuiduis tribuens, & tribus supersubstantialis naturæ subsistentijs dispertiens. Ideoque Chalcedonense concilium respuunt, Eutychetis & Dioscori errores sequentes.

Hęresis Nestorianę & Theodosianorũ summa.

Quæ hæresis contraria est hæresi Nestorianæ. Nestorius enim, propter duas naturas, duas etiam subsistentias numerat: Theodosiani verò propter vnam subsistentiam, vnam quoque substantiam & naturam in Christo dicunt.

Hæresis Agnoetarũ & Contobabditarũ, Theodosianorum.

Fertur verò sectæ istius ducẽ (inquit idem Nicephorus c. 49.) primum Seuerũ fuisse, posteà autẽ Ioannem Philoponũ eam defendisse. Porro autẽ post Seuerũ, hæresim hanc primum recepisse Theodosiũ, qui apud eos Alexandrię Papa factus est. Deinde & alios: a quib. & ꝗ Agnoetę dicuntur, & Contobabdi tę, à loco quodã nomine hoc sumpto, prodierunt: qui & Theodosiani, ꝙ scilicet eum, que dixim⁹, Theodosiũ potissimũ cõsectati sint, sunt appellati: sed postea ab illo anathemati subiecti sũt: ita vt ignorãtię hęresis inuentẽs, ignorãtiæ mãdara sit. Et paulo infra: Est alia etiam Seueritarum cohors, qui & Theodosiani vocãtur: propterea ꝙ ambos hosce admiserint, tertiumq; insuper Paulũ cognomento Nigrũ: Tertij pterea Seueritæ sunt, qui & ipsi Theodosiani dicuntur, & Angelitæ, & Damianistæ. ij episcopos suos quoque habent, à quibus congruentia nõmina accipiunt.

Theodosianorum dogma.

Porrò Seueritæ isti, qui ijdem & Theodosiani & Angelitę, necnon & Damianistæ sunt, alium esse dicunt patrem, alium filium, & alium paracletum, spiritũ videlicet sanctum: non esse autem horũ quẽque per seipsum naturam, sed habere cõmunem Deum sine deitatem in eis existentẽ: atq; de ea deitate indiuisibili modo participãtes quemlibet esse Deũ. Vnã aũt subsistentiam opinantur esse, patrem & filium & Spiritum sanctũ: communẽ verò ipsum Deũ, substantiam & naturã. Hæc Nicephorus. De his vide planius in Eutychetę & Dioscoro, in Ioanne Philopono, Seueritis, Agnoetis, Angelitis, Monophysius, Tetraditis, & Nestorio.

THEODOTVS BYzantius coriarius. 13.

THeodotus (à quo Theodotiani hęretici) arte quidem coriarius, sed multæ inte-

interim eruditionis & doctrinæ extitit apud Constantinopolim, à qua vrbe Romã fugiens, quòd ei vitio verteretur, persequutione instante Christum abnegâsse, in hæresim tandem & deliramẽta Artemonis & Montani hæreticorum relapsus est, Heliogabali Imperatoris & Vrbani 1. hui⁹ nominis Romanorũ pontificis temporibus, circa annum Domini 221.

Theodoti hæresis.

Hic humanam tantùm naturam tribuebat Christo, illum hominem purũ fuisse asserens. Fatebatur tamẽ verbum Dei in eo habitasse ob excellentem eius virtutẽ.

Ideoq; Mariam non Dei, sed hominis tantùm matrem esse, & appellari debere.

Idem dicit Epiphani⁹ cõtra hęreses li. 2. to. 1. hęresi 54.

Hoc aũt dicebat, inquit Philastrius, vt qui Christum in persequutione abiurâsset, hac occasione huiusce abnegationis opprobrium ab hominibus non ampliùs pateretur, cogitans quod si quis ei obijceret, cur Christum Deum & hominem negâsset, diceret, se non Deum, sed hominem negâsse. Vtuntur autem qui sunt huius sectæ, capitulis tantùm scripturarum, quæ de Christo velut homine edocent: quæ autem de Deo docent, ea non accipiunt: semper legentes, sed quæ legunt, nullo modo intelligentes, impietatisque paganæ & cæcitatis Iudaicæ se potius consortes, quàm Christianæ salutis participes esse demonstrantes. Hæc Philastrius.

De hoc Nicephorus lib. 4. c. 20. scribit in hunc modũ: Sedenim contra Artemonem, eiusq; successorem Theodotũ Byzãtium coriariũ, qui illius errorem multũ prouexit, beat⁹ Victor depugnauit. Redarguit quoq; importunitatem eorum liber, qui paruus Labyrinthus dicitur, quẽ nonnulli ab Origene compositum esse autumant, sed eos stylus & eloquutionis forma refellit.

Victor Ro. episcopus Artemonẽ & Theodotum refutauit.

Rursùs ca. 21. Coriarius verò, inquit, quidam Byzantius, Theodotus nomine, Artemonis discipulus, alterius sectæ princeps extitit, & multò adhuc peiora q̃ Artemon est commentus. Præclaram autẽ rem se facere existimauit, quòd authoritatem diuinitùs inspiratis literis abrogauit, & eas quas ipsemet recepit, corrupit. His Victor Episcopus Romanus, veluti doctrinam fidei adulterantibus generosè restitit, coriariumque ab ecclesia proscripsit. Qui paruum Labyrinthum compo-suit scriptor, hos redarguit, asserentes se eiusmodi doctrinam ab Apostolis & successoribus eorum accepisse, veritatemq; vsque ad Victoris tempora, qui decimus-tertius à Petro Romanæ vrbis episcopus fuit, obtinuisse, & à successore eius Zephyrino corruptam fuisse. Verba eius sic habent: Et fortasse id quod illi dicebant, verisimile fuisset, nisi eis refragarentur primùm diuinæ scripturæ, deinde fratrum quorundam Victoris tempore presbyterorum libri, quos illi & ad gentes, & aduersùs hæreses pro veritate scripserunt: Iustini, inquam, & Miltiadis, Tatiani, Clementis, & aliorum complurium, in quibus omnib⁹ diuinitas Christo tribuitur. Nam Irenæi, Melitonis, & reliquorum, quis ignorat scripta Christum Deũ eundemque hominem deprędicare? Psalmi etiàm & carmina quęcunque iam inde à principio à fidelibus sunt composita, Verbum Dei Christum laudibus celebrantia, deitatem ei tribuunt. Quomodò igitur ecclesiastico dogmate à tot annis deprædicato defendi potest, vsque ad Victoris tempora doctrinam hanc, vt ipsi dicunt, in ecclesijs obtinuisse? Quomodo etiàm non erubescunt, hæc contra Victorem ementientes, quum certò sciant, Theodotum Coriarium, qui post Artemonem, pater & princeps huius diuinitatem negãtis defectionis fuit, & Christum primus purum hominem esse dixit, à Victore esse à communione repulsum? Si enim Victor eadem quæ illi sensisset, sicuti illorum docet blasphemia quomodò is Theodotum hæresis eius inuentorem reiecisset?

Aduersùs hos ex parte uo Labyrĩtho refutatio

Hæretici Iusti successores Apostolorũ primũ Christo diuinitatẽ tribuisse, & scripturas Apostolicas deprauâsse nugati sunt.

Adhæc, illa adijcit, scripturas quidem sacras absq; timore & pudore omni adulterârunt, antiquos fidei canones abrogârunt, Christũ ignorarunt. Nec illi, quid diuinæ literæ dicant, q̃runt, sed Euclidẽ fortassè & Galenum adorant. Et paulò pòst: Propter eam causam scilicet diuinis literis manus iniecerunt, emendare se & castigare eas dicentes: & subdola improbitate simplicem sacrarum scripturarum vim & sententiam deprauârunt, sapientiores seipsos Spiritu sancto iactantes.

Scripturarũ deprauatio p Theodotianos.

In scripturarū interpretatione hæreticorū diuersitas.

Memoriæ etiam prodidit, non vno sensu hoc eos fecisse. Aliter enim Theodotum, aliter Asclepiadotum, aliter quoque Hermophilum, Apollonidem rursum aliter scripsisse. Quemlibet etiam illorum castigationem propriorum scriptorum edidisse: idque variantium & dissidentium inter se exemplarium discordantiam indicare. Quosdam enim istorum refert, non deprauasse scripturas: sed lege & prophetis prorsus abnegatis & abolitis, per iniquam & impiam planè doctrinam sub gratię obtentu, ad extremum perditionis delapsos.

Theodotia ni isti Nata li egregio Christi cōfessori pecunia expugnato ꝑ sua ferūt, vt eorum hęresi præesset.

Idem scriptor, qui librum eum aduersus illos edidit, de eis quiddam etiam cōmemorat, quod huic operi inserere est visum. Natalem enim quendam, ex generosis & intrepidis confessoribus vnum, dicit ab Asclepiadoto & Theodoto alio quodam argentario, qui Theodoti illius, post Artemonem sectæ eius ducis, discipuli fuēre, deceptum persuasumque esse, vt mercede condicta (factum id propter confessionis eius laudem & celebritatem) sodalitati eorum præesset, eosque illi centum & quinquaginta denarios diurnos daturos pollicitos esse. Itaq; cum in eorū hæresi esset, in somnijs ei aliquoties Christus, vetus animarum medicus assistens, vt se à tali errore & seductione alienaret, hominē est cohortat⁹. Minimè enim illū ꝙ passionum suarum testis & Martyr fuisset, ab Ecclesia segregatum perire voluit. Illo quoque adiecto, non illum pro istorum opinionibus, sed pro Euangelicis dogmatibus strenuè decertâsse. Minùs tamen ille visioni obsequutus est, honore eo, quem se, quòd deceptis atque seductis hominibus præiret, habere credidit, captus: & fortasse lucri quoque splēdore, vt homo inescatus. Itaque noctu iterum ei Saluator insistens, graues per angelos flagris intulit plagas. Tum demùm ille experientia edoctus, quantum malum sit se Deo opponere: sacco sumpto, & cinere conspersus, quàm celerrimè cū ipso diluculo ad Ecclesiam confugit, & ad Zephyrini ecclesiæ Romanæ præsidis pedes prouolutus, orationem atque deprecationem pro se ad Deum generis humani amatorem fieri rogauit: publicè in media plebe vibices, quas acceperat, plagarum ostentans, cum vero ita eiulantem & quiritantem miseratus ille, manu porrecta, ad pœnitentiam facilè quidem recepit, ægre tamen ad communionem admisit.

Natalis in somnijs ea de causa vapulat, & à Christo semèl atq; iterū ad pœnitentiā inuitatur.

Insignne resipiscentiæ eius exemplum.

Theodoti, Mōtani, & Maximillę interitus.

De Theodoti & Montani eius præceptoris, atque Maximillæ miseranda morte, sic quoque ex Eusebio Cæsareensi tradit Nicephorus eiusdem libri ca. 23. Quēadmodum, inquit, Mōtanus & Maximilla, à spiritu vesano vterque agitatus seipsum seorsim suspendit, coq; modo ad instar Iudæ proditoris vitam finiuit: ita etiam primus prophetiarum eorum defensor, admirandus ille Theodotus, quum se seductionis spiritui commendasset, potestatiq; eius permisisset, iactatus, atque sublatus in cælum, ac rursum delapsus, pessimè perijt. Hactenùs Nicephorus.

Eusebius lib. cap. 16.

THEODOTION BIbliorum interpres.

14.

Theodotiō proselytus.

THeodotion Ephesius patria, Marcionis hæresiarchæ sectator, atque Tatiani philosophi, cùm adhuc fidelis esset, quondam discipulus, Hebraici & Græci sermonis quum peritissimus esset, & ex Christianismo ad Iudaismum lapsus, post Aquilæ & Symmachi sacrarum scripturarum translationes, ipse quoque tertiam edidit, Aelij pertinacis Imperatoris, & Victoris Afri temporibus, circa annum Domini 193.

Epiphani⁹

De hoc Epiphanius, libro de mensuris & ponderibus scribit in hunc modum: Post Symmachum, inquit, mox sequenti progressu temporis, hoc est, circa secundi Commodi regnū, qui regnauit post prædictum Commodum Lucium Aurelium, annos tredecim, Theodotion quidam Ponticus, ex sectatoribus Marcionis hæresiarchæ Sinopitæ, infensus & ipse illius hæresi, & ad Iudaismum declinans, ac circuncisus, & Hebræorum linguam ipsorumque elementa edoctus, priuatim etiam ipse interpretationem, & pleraque consonanter cum septuaginta duobus edidit. Habebat enim hic plurima exercitia ex consuetudine Septuaginta duorum.

duorum. Hæc Epiphanius.

Hierony.

Huius quoque meminit & D. Hieronymus secundo contra Ruffinum libro: Miror, inquit, quod Theodotionem hæreticum & iudaizantem legit, & quantumcunq; peccatoris, Christiani translationem fastidit. De hoc vide etiàm in Aquila & Symmacho.

THEOGNIS NIcenus Episcopus.

15.

Theognis Niceæ ciuitatis Episcopus Arrianus secta, vnus eorum episcoporum fuit, qui in concilio Niceno vocē & sententiam τοῦ ὁμοουσίου reprehenderunt: hoc est, qui consubstātialem patri filium decernere renuerunt: sed qui cum Arrio, fuisse aliquandò cum non esset, aut non fuisse priusquàm genitus esset Christus, aut ex non existentibus factum esse, aut ex alia subsistentia vel substantia fuisse, aut creatum, aut mutationi alterationi ve obnoxiū dixerunt, sub Constātino magno Imperatore, & Syluestro Rom. Pontifice, circa annum Domini 328. Histor. tripar. lib. 1. cap. 1. Ruf. 1. capite 6.

De hoc ita habet Nicephorus lib. 8. ca. 18. At pauci, inquit, admodùm in concilio Niceno Arrij laudārunt opinionem. Paulò pòst tamen & ipsi fidem eam approbārunt, qui etiam Consubstantialis vocem reprehenderunt, (excepto Secundo & Theona) inter quos erat Theognis Niceæ ciuitatis Episcopus, & Eusebius Nicomediæ: quos etiam eam ob causam Constantinus Imperator sedibus suis exegit. Itaque non solùm illi sunt proscripti, sed alij quoque in eorum locum lecti. Pro Eusebio enim, Nicomediæ Amphion, pro Theognide autem, Niceæ Chrestus, episcopi facti, ambo sincerioris pietatis quàm maximè studiosi.

Theognidi Niceno & Eusebio Nicomediēsi episcopatˀ adempti.

Illud autem scire oportet, Eusebium & Theognidem, quique prætereà factionis eius erant, alios, fidei suæ doctrinam in scriptum relatam, seorsim Synodo obtulisse, eamque vt adulterinam & impietatis plenam discerptam esse. Quam ob causam, quòd ingens turba excitata, atque omnes propter manifestam impietatem aduersus eos commoti essent, ipsi quoque (præter Secundum & Theonam) Arrium quidem Anathemati subijcere, exauthorationique illius subscribere nolentes, fidei professioni subscripserunt: quod tamen simulanter & insincerè fecerunt, ab exilio reuersi, sicut posteà ostendemus. Testificabuntur id quoque res eorum aduersus pietatis defensores actæ, & quæ ipsi de rebus his reliquerunt scripta.

Eusebius Nicomediensis, & Theognis Nicenus, et quidā alij

Arrij Niceni decreti contra Arrij abnegationem dignitatis subscribentes metu adacti.

Nunc quemadmodùm Eusebius & Theognis Arriani, libello pœnitentiæ exhibito, ab exilio reuocati fuerint, suasque receperint ecclesias, & eos qui in eorum locum surrogati erant, eiecerint, dicendum: Laudatissimus Imperator Constantinus, omnem mouebat funem, vt religio nostra magis ac magis augeretur, & incrementa sua caperet, quippe qui Apostolico cælestiq; prorsùs esset animo. Inter ecclesiarum autem præsides, rerumque sacrarum magistratus rum erant, qui non solùm cum illo ædificandum, verùm etiàm destruendum sibi, & ecclesiæ fundamenta funditùs euertendum statuerant: sicutì stylo progressi ostendemˀ. Arrius enim synodi ipsius atq; Imperatoris calculo condemnatus, & exilio mactatus fuerat: atque itidem Eusebius Nicomediensis, sectatoresq; eius, qui professioni quidem fidei subscripserant, Arrij autē exauthorationem sententijs suis comprobare noluerant. Et Arrius non longè pòst Nicenam synodum ab exilio quidē pòst reuocatus, Alexandriam autem ire prohibitus.

Ex cap. 43.

Acta synodi Nicenæ in controuersiam retractæ.

Breui quoque Eusebius & Theognis ecclesias suas receperunt: eis qui in eorū locum surrogati fuerant, Amphione Nicomedia, & Chresto Nicea eiectis. Quum nanque pœnitentię libellum primatijs episcopis misissent, Imperatoris iussu sunt reuocati. Libellus autem is de verbo ad verbum talis fuit.

Eusebius & Theognis ecclesias suas recipiūt.

Quum quidem calculis vestris ante iudicium factum, à pietate vestra damnati simus, silere debuissemus de pietatis vestræ decretis. Quandoquidem verò absurdum fuerit, silentio ipso sycophantiæ opi-

Pœnitētiæ eorum libellus.

opinionem & iudicium contra nos ipsos præbere, eam ipsam ob causam ad vos retulimus, nos professioni fidei consensisse, sententiaque consubstantialis explorata, pacatos prorsus fuisse, neque vlla ex parte hæresi adhæsisse. Certitudinis autem Ecclesiarum causa, quæ nobis in mentem venerant, in medium protulimus. Atque ipsi tandem certò persuasi, alijsque etiam quos oportebat eidem à nobis persuasis, fidei subscripsimus. Anathemati verò subscribendum non duximus, non quidem quod fidem ipsam carperemus: verùm quòd eum, qui accusatus fuerat, talem esse non crederemus. Ex epistolis enim eius ad nos datis, sermonibusque in faciem collatis, certiores facti sumus, talem non esse. Quòd si sancta vestra synodus de eo sic persuasa est, nos nihil repugnamus. Cæterùm suffragium nostrum ad decreta vestra accommodantes, per hasce literas, plena fide consensum nostrum confirmamus: non nos quidem grauiter exilium ferentes, sed suspicionem hæresis amolientes. Quòd si dignabimini nos in cōspectum vestrum admittere, vnanimes in omnibus habebitis, rebusque vestris iudicatis stantes. Et quum pietati vestræ placuerit, eum qui criminis huius nomine est delatus, humaniter reuocare: absurdum esse duximus, posteaquam reus ipse reuocatus, de intenta sibi calumnia causam dixit, vt nos prorsùs taceremus, contra nos ipsos reprehensionis occasionem exhibentes. Facite igitur sicuti pietati vestræ Christianæ conuenit, vt Dei amantissimum Imperatorem admoneatis, preces nostras eidem offeratis, & quamprimùm quæ vos facere decet, de nobis statuatis.

Post hanc palinodiam & recantationem, reuocati Eusebius & Theognis, Ecclesias suas receperunt, eis qui illis suffecti fuerant, repulsis, sicuti dictum est. Sic illi sub prætextu, ouium pellibus amicti, lupos egerunt. Nam Imperatoris humanitate ad seductionis commoditatem abusi, & continuò Imperatoriæ aulæ aditu pristinam dominationem cōsequuti, res pessimas admiserunt. Nam arte quadam illi (vt idem ait Nicephorus eiusdem libri capite 46.) cum cui decretum Nicenæ synodi asseruandum cōmissum fuerat, dicuntur circunuenisse, subscriptionesque suas deleuisse: atque liberè & propalam docuisse, non oportere filium patri consubstantialem dicere. Ij quoquè primi Athanasio authores fuère, earum quas pertulit ærumnarum. Multam nanque ab Imperatore consequuti potestatem & libertatem, Arrium quidem, qui consentiens & amicus illis esset, Alexandriam reducere: illum verò, veluti ex diametro eis repugnantem, abigere inde contenderunt. Et sanè vix tandem consilium id ad exitum suum perduxêre. Quomodo autem id conficere potuerint, & quo pacto Imperator, vt Arrium reciperet, adductus sit, si quis nôsse volet, legat eundem Nicephorum eiusdem libri cap. 47.

Et rursus libro 9. cap. 3. idem ait Nicephorus: Porrò, inquit, Eusebio & Theognidi res, quæ incrementa sua in deterius capiebat, & quotidie, vt ita dicam, magis magisque excitabantur, ex sententia procedebant. Qui inprimis studebant id, quod constituissent, ad exitum perducere. Id verò erat, vt vnum aliquem, qui opinionis eorum esset, Alexandrinæ Ecclesiæ hierarcham præficerent. Sed consilium eorum ab Occidente reuersus impediuit Athanasius, vnius Augustorum, iunioris videlicet Constantini, qui Occidentalibus Gallis imperabat, literis fretus. Is nanque vbi cognouit, patrem cognominemque suum, Athanasij exilium testamento abrogâsse: reditu concesso, vt Alexandriam is reuerteretur, curauit. Hucusque Nicephorus. De quo vide plura in Eusebio Nicomediensi Episcopo & Arrianis.

Eusebius & Theognis Arrianorū antesignani.

Athanasi* ex Gallia Alexandriam reuers*

THEONAS MARMARICÆ *episcopus.* 16.

THeonas Marmaricenus episcopus, fuit cum Secundo Ptolemaidis episcopo, Arrij defensor vehementissimus in Concilio Niceno. Qui quoniam Arrium anathemati subijcere, exauthorationique illius subscribere, aut fidei pro-

Theonę hęresis & contumacia.

professioni ibidem approbatæ atque decretæ suffragari noluerunt, filium quidem illi inter creaturas, & non æqualem patri constituentes, ideo (inquit Nicephorus lib. 8. cap. 21.) in eodem Niceno concilio ab omnibus, suffragijs consentientibus sunt excommunicati, ut qui Arrij blasphemiam veritati Euangelicæ anteferrent. Fuit autem hic sub Constantino magno Imperatore, & Syluestro summo Romanorum pontifice, circa annum Domini 330.

Hic Theonas, teste Eusebio lib. 4. cap. 19. Arrogantia elatus, Apostolicæ sibi aliquid authoritatis assumens, epistolam ad omnes ecclesias scripserat, in qua docere eos conabatur, qui multò rectius, quam ipse, credebant, & cohortabatur omnes ad nouas verborum adinuentiones accommodare aures suas. Blasphemabat autem Dominum, & Apostolos eius, & sanctam ecclesiam.

Synodalis concilij Niceni ad Alexandrinos & Aegyptios epist. De eo verò habetur apud Nicephorū lib. 8. cap. 24. in ea epistola quam de rebus in Nicena synodo gestis, eadem synodus Alexandrinæ scripsit ecclesiæ in hunc modum: Sanctæ & magnę Dei gratia Alexandrinorum ecclesiæ, & qui in Aegypto, Libya, & Pentapoli sunt, dilectis fratribus, qui Niceæ congregati, magnam & sanctam celebrârunt Synodum, in Domino salutem. Quandoquidem diuina gratia & Deo dilectissimo Imperatore Constantino suffragante, omninò necessarium visum est, sacram synodum ad vos dare literas, vt intelligere possitis, quum quæ ibi in quæstionem & disquisitionem venêre, tum quæ decreta sancitaq; sunt.

Acta synodi Nicenæ. Itaque scitote, primò omnium inquisitum esse in impietatem & pręuaricationem Arrij, sectatorumque eius: & in pręsentia Dei amantissimi Imperatoris Constantini, consentientibus omnium sententijs placitum, vt anathemate impia eius opinio & voces, atque verba blasphema condemnarentur, quibus ille filium Dei blasphemans vsus est, ex non existentibus illum esse dicens, & fuisse aliquando cum nō fuerit, & arbitrij libertate, vitij virtutisque capacem esse filium Dei, creaturam eundem & facturam nominans. Quæ omnia sancta synodus anathemati subiecit, ne audire quidem impiam opinionem, mentis vecordiam, blasphemaque eius verba sustinens. Tantoperè autem inualuit eius impietas, vt simul cū eo pessūm ierint Theonas Marmaricæ, & Secundus Ptolemaidis episcopi. Nam & ij factionis eius sunt. Hæc sancta synodus Nicena. De hoc vide in Secundo Ptolemaidis episcopo, & in Arrianis.

Arrius cū doctrina sua condemnatus.

Itidē Theonas & Secū dus dānati

THEOPASCHITAE.

17.

Theopaschitæ sunt ij, quos Monophysitas supra nominauimus, hoc est, qui vnam verbi & carnis naturā post ineffabilem illam in Christo vnionem esse sentiunt & docent, Deum vtrumque crucifixum & passum fuisse credentes: atq; quartam synodum Chalcedonēsem, in qua hæc hæresis dānata est, reijcientes. Exorti sunt autē Zenonis & Anastasij Imperatorum, & Hormisdæ summi Romanorum pontificis temporibus, circa annum Domini 515. De quibus vide in Monophysitis, Cnapheo, Seuero Antiocheno, Dioscoro, Gaino, Iacobitis, & Ioanne Philopono.

Theopaschitarum hæresis.

THEOPHRONIVS.

18.

Theophronius Cappadox & Eupsychius sectæ Eunomianæ adprimè studiosi fuerunt, & qui tempore Valentiniani Imperatoris & Liberij summi Romanorum pontificis, circa annum Domini 368. seipsos ab ecclesia rescindentes, quum tn alijs rebus ex Eunomij opinionibus, tum in sacro baptismo res nouas induxerunt: non in Trinitatem, sed in Christi mortem baptizandum esse docētes. Hæc Niceph. lib. 11. cap. 11. ecclesiasticę suæ historiæ.

Theophronij & Eupsychij hæresis.

Quomodò verò Eunomianorum hęresis à morte sui institutoris Eunomij, in multas alias hæreses sit diuisa, & quibus ex causis quæque earum ab alia sit seiuncta, idem refert Nicephorus lib. 12. cap. 30. in hæc verba: Sic quidem, inquit, di-

Eunomianorum dissectio.

ena

Eunomii discipulus Theophronius.

em suum obiit Eunomius. Sectatores autem eius in diuersas discessere sectas. Primus Theophronius quidam, genere Cappadox fuit, qui ab eo in contentiosa disputandi ratione edoctus, sectatoribus eius se coniunxit. Et mediocriter seu crassè potius, vt rectius quispiam dixerit, in Aristotelis prædicamentis, & eiusdem περὶ ἑρμηνείας, hoc est, de interpretatione, seu enunciatione libro versatus, compendium, veluti quandam introductionem, de eis, quibus ipsi vtuntur, syllogismis & ratiocinationibus edidit reliquit, quod de exercitio mentis inscripsit. Deinde popularium suorum odio expertens, quòd ad ineptam & insanam prolapsus esset absurditatem, quippe qui in magistri sui doctrina acquiescere nollet, reiectus ab eis est. Quod nanque curiosus maximè esset, ex nominibus quæ in sacris scripturis posita sunt, collegit quòd Deus id quod non extat, præsciens, id autem quod extat, sciens, atq; id quod exiuit, memoria tenens, non eodem semper modo se habeat: vtpotè qui cognitionem transferat ad præsentia, ad futura, & ad præterita. Atque eam ob rem repudiatus, conuentus suos sibi seorsim cogens, sub nomine suo hæresim instituit.

Theophronius ab Eunomianis tandèm repudiatus.

Ineptiæ eiusdem.

Theophronius ab Eunomianis se diiunxit, & sectam propriam instituit.

Porrò quòd diuinus etiam baptismus ita per adulterinum vsum deprauatus est, vt non in Trinitatem, sed semèl in mortem Christi mersio fiat: non Eunomio, sed discipulis eius Theophronio & Eupsychio, multorum opinione atque sermone asscribitur. Causas hasce breuiter exposuimus, vt quisque nôrit, quamobrem Eunomiani in diuersas discessserint partes. At qui Theophronium sequuti sunt, Eunomiotheophroniani: qui verò Eupsychium, Eunomioeupsychiani cognominati sunt. Disputationes autem & orationes omnes quæ de his quæstionibus habitæ sunt, commemorare, perlongum & prorsus difficile esset, præsertim quum aliud mihi propositum sit institutum. Hæc Nicephorus. De hoc vide in Eupsychianis & Eunomianis.

Deprauatio baptismi, discipulis Eunomii adscripta.

THOMAS MANICHEUS. 19.

THomas Manichęus vnus fuit ex tribus illis Manetis sectatoribus, quē ad sua dogmata euulganda ad Indos misit, Aureliani Imperatoris, & Felicis Papæ temporibus, circa annum Domini 273. De quibus item scribit Nicephorus lib. 6. cap. 32. in hæc verba: Manes autem quum tres haberet sectatores, Addam, Thomam, & Hermeam: ex ijs Addam ad Syros, ad Indos autem Thomam misit, præcones. Qui reuersi, quum se dicerent multa dura passos esse, neque quenquam doctrinam eius recipere voluisse, ausus est omnium hominum importunissimus, seipsum Christum nominare, & Spiritum sanctum, aliumq; Paraclетum missum esse dicere, &c. Vide reliqua in Manichæis.

Tres Manichæi sectatores.

Manichæus se Christū nominat.

Huic historiæ ferè subscribit Epiphanius cùm de Manichæis tractat, contra octoginta hæreses, lib. 2. to. 2. hæresi 66. Manes, inquit, à rege Persarum in Perside arundine excoriatus, tres reliquit discipulos, Addam, Thomam, & Hermeam, qui sanè antequam ipse pœnam penderet, emissi erant ab ipso, Hermeas in Aegyptum, cum quo etiam multi conuersati sunt. Non enim est antiqua hæresis, vt qui cum prædicto Hermea conuersati sunt, nobis de ipso narrauerunt. Addas verò in superiores Orientis partes, Thomas autem in Indiam, ex quibus corroboratum est dogma hucusque. Hæc Epiphanius.

Epiphani⁹

THOMAS DE VIO Caietanus. 20.

THomas de Vio, cognomine Caietanus, ex fratrum Prædicatorum ordine fuit, à Caieta vrbe oriūdus, quam ob causam Caietanus nuncupatur. Extitit autem (vt inquit Alphonsus à Castro aduersùs hæreses lib. 2.) in Theologia Scholastica tam insigni doctrina excultus, vt nulli ex his qui suo tempore floruerunt, secundus fuerit: Adeò quidē, vt ob literarum eminentiam & morum probitatem, communi fratrum sui ordinis

Thomas Caietanus vir ter suæ ętatis ęquales doctissimus.

nis consensu, in generalem eiusdem ordinis magistrum electus fuerit, indeque à Leone huius nominis decimo, sub Maximiliano Cæsare Germano, circa annū Domini 1516. ad presbyteri Cardinalis dignitatem euectus. Quo in loco cum per viginti annos vixisset, nullam tamen (vt reliquis ferè omnibus mos est) humanorum vitiorum, sinistram de se opinionem dedit.

Prou. 10. Multa autem variaque opera edidit, sed multa scribenti contigit, quod Salomon ait, in multiloquio non deest peccatum. Nam quanuis multa vtilia scripsit, quia tamē suo ingenio multum fidebat, in aliquos lapsus est errores, è quibus vnus est, in quo asserit, Euam non esse formatam ex costa Adæ. Quæ enim sacra scriptura in libro Genesis de formatione Euæ narrat, dicit ille non iuxta literam intelligenda, sed secundum mysterium: non quidem per allegoriam, sed per parabolam. Somnus enim ille, quem Dominus misit in Adam, (vt inquit) similitudinem gerit defectus virtutis vitilis, vndè naturaliter producitur homo: quia homo dormiens semihomo est, & similiter principium generans mulierem, semiuirile est. Ablatio cōstę ex viro ad formandam mulierem, quatenùs costa est os, (vt ait) similitudo est diminutionis roboris ex animo viri ob vxorem: quatenùs verò est costa, similitudo est socialis vitæ inter virum & vxorem, ità quòd nec superior viro, nec serua viri, sed collateralis esset viri. Quatenùs autem costa est vna, dicit esse similitudinem minimi roboris tum corporis tum animi mulieris, & perindè atque proportio virium muliebrium ad vires viriles, sed quemadmodùm proportio vnius costæ ad reliquas costas omnes. Restitutionem verò carnis pro costa, dicit esse similitudinem repręsentationis quæ fit viro, dando illi carnalem generationem ac propagationem filiorum, loco diminuti roboris animi ex coniugio. Hæc sunt, quæ ille de hac re docet in Commentarijs super Genesin.

Somnus quem Dominus misit in Adā, quid significet.

Costæ ablatio.

Restitutio carnis pro costa.

An autem propter hunc & alios eius errores ille sit hæreticus censendus, an non, aliorum esto iudicium. Ego siquidem de doctrina in præsentiarum disserro, non de persona. Potuit quidem ille errare, & hæreticus non esse, præsertim si non pertinaci animo suæ sententię adhęsit. Hæc Alphonsus à Castro.

TIMOTHEVS, APOLlinaris hæretici discipulus. 21.

Timotheus, Apollinatis hæretici, de quo suprà in Apollinaristis egim⁹, discipulus fuit, prophanus quidem ille & ineruditus, vixitq; Valētiniani Imperatoris & Damasi huius nominis primi temporibus, circa annū Domini 377.

Timotheī & Apollinatis eius magistri hæresis.

1. Adulterinas autem hic cum suo magistro Apollinari de æterna & inmortali natura opiniones commentus, gradus quosdam, & dignitates inter se differentes introduxit, quemadmodùm dicit Nicephorus lib. 12. cap. 4.

2. Adhæc salutis etiam nostræ administrationis mysterium imperfectum reddidit, animamque rationalem, qua corpus omne regitur, eius, quæ nobis obtigit, salutis expertem esse dixit: propterea quòd hanc quoque non itidèm, sicuti reliquam corporis naturam, Deus verbum receperit, proindeque ei neque sanationem, neque honorem aliquem tradiderit.

3. Verùm corpus quidem terrenum nugatus est in cælo ab intellectuali militia omni adorari: animam verò ad Imaginem Dei conditam, in terris manentem, vt quæ recepta non sit, hucusque incuratam, peccatique ignominia circundaram esse.

4. Atque alia etiam absurditatis huiusmodi plena blaterans, aliquando quidem & Dominum ipsum ex virgine carnem recepisse, aliquandò verò eam secū è cælo descendisse. Interdum etiam verbum ipsum in carnem mutatum, nihil ex carne nostra sumpsisse, dixit. Atque insuper alijs nonnullis deliris & nugacibus fabulis adinuentis, diuinas eas Seruatoris promissionibus coniunxit. Quas singulatìm, præterquàm quòd de eis anteà quoquè in Apollinaristis diximus, in præsentia recensere superuacaneum esse puto. Apollinaris ergò non tantùm sectatoribus suis pestem hanc communica-

uit, sed ex nostris etiàm multos ea infecit. Quanuis populares eius posteà, suam ipsorum obscuritatem & fidei nostrę splendorem illustrem cernentes, paucis exceptis, omnes ad ecclesiam se Catholicam contulerint, & de communione quidem nostra participauerint, ægritudinis autem suæ venenum non omninò euomuerint, atque id permultis sanam opinionem obtinentibus furtim obtruserint. Vnde etiam tanquam a radice mala, vnam esse & diuinitatis & carnis naturam, & diuinitatem passioni non obnoxiam, passionem subiisse (id quod supra quoque in eisdem Apollinaristis aliquatenus ex Gregorio Nazanzeno retulimus) opinio pullulauit: & alia præterea, quę & multitudini & eius antistitib^9, contentionem maximam bellumque implacabile, & non indictum peperêre, prodierunt.

Apollinaristæ minùs sincerè se ad ecclesiā catholicā contulêre.

Sed enim Damasus, vir celeberrimus, vbi hanc quoque hæresim exortam esse cognouit, non Apollinarim modò, sed & Timotheum sectatorem eius exauthoratum semel atq; iterum proscripsit. Atque id Episcopis Orientalibus per epistolam significauit: quam vt huic historiæ annecterem, ex vsu esse putaui. Ea de verbo ad verbum sic habet:

Nicephor^9 li. 12. ca. 17.

Quòd Apostolicæ sedi charitas vestra debitam exhibet obseruantiam, vobis ipsis plurimùm, & maximè ecclesiæ sanctæ vestræ, filij reuerendissimi gratulamur. In qua confidens sanctus Apostolus, docuit, quomodò nos quæ suscepimus gubernacula, regere conueniat. Ac nos quidem iudicio nostro, honore rāto inferiores sumus. Veruntamen ea de causa, quocunque possumus modo, operam damus, si aliqua ex parte ad gloriam beatitudinis eius accedere possimus. Scitote igitur, Timotheum iam olim impurum ac prophanum Apollinaris hæretici discipulum, vnà cum impio eius dogmate, à nobis exauthoratum, damnatumque esse. Et haudquaquam credim^9, reliquias eius ratione aliqua in futurum robur accepturas. Sin vero serpens ille antiquus, qui extra ecclesiam est, semèl atque iterùm morsu enectus, ad suā ipsius pœnam reuiuiscat, & vt mortifero ve-

Synodalis epistol Damasi episcopi Romani, contra ApollinarimetTimotheum, ad Oriētales episcopos.

Timothe^9 discipulus Apollīaris cū dogmate suo damnatur.

neno suo infideles quosdam pessundet, tentare non desinat, cum perinde atque præsentem pestem declinate. Et simul memoria retinentes fidem Apostolicam eamque inprimis, quæ Niceæ a patribus in scriptum est relata, in fide gradu firmo immobiles, fortiter atque perseuerantes consistite. Et posthac clericos aut laicos vestros, vanas disceptationes & abrogatas quæstiones, audire nō patiminī. Iam enim semel typum & formam proposuimus, vt quicunque se Christianum esse agnoscit, illud seruet quod ab Apostolis est traditum, sancto Paulo videlicet dicente: Si quis vobis euangelizauerit præter id quod accepistis, anathema sit. Siquidem Christus filius DEI, Dominus noster hominum generi per passionem suam plenissimam contulit salutem, vt hominem vniuersum peccatis obnoxium, à peccato omni liberaret.

Fides Nicena laudatur.

Gala. 1.

Hunc si quis siue in humanitate, seu in diuinitate defectum aliquem habuisse dicat, diabolici is spiritùs plenus, gehennæ se filium esse ostendit. Quid igitur denuò à me Timothei condemnationem petitis? Qui & hic Apostolicę sedis iudicio, præsente etiam Alexandrinæ vrbis Episcopo Petro, damnatus est, vnà cum magistro suo Apollinari. Qui etiam in iudicij die debitas pœnas & cruciatus sustinebit. Sin leuiores quosdam homines ille, perinde atque spem aliquam habens, persuasione sua ducit, quicunque veram in Christum spem professione Apollinaris mutauit, iridèm vt ille peribit, ecclesiæ canoni reluctans. Deus vos, filij reuerendissimi, conseruet incolumes. Hęc Damasus Papa.

Refutatio breuis hæresis Apollinaris & Timothei eius discipuli.

Eorūdem condemnatio.

Enimuerò quædam etiam alia, qui in magna vrbe Roma (inquit idem Nicephorus eiusdem libri 12. cap. 18.) congregati erant, aduersùs varias hæreses scripsêre, ea necessariò operi nostro inserenda esse duxi. Et primum vniuersalis fidei professionem Damasus Papa ad Paulinū in Macedonia Episcopum, qui etiā Thessalonicæ fuerat, misit. Atq; inter alia ille hæc quoque commemorat.

Professio catholicæ fidei Damasi Papæ ad Paulinū Episcopum Macedonensem.

1. Quandoquidem post concilium Nicenum error iste emersit, vt quidam impuro ore dicere audeant, spiritum sanctum

ctum per filium genitum esse: anathemate eos ferimus. qui non cum libertate omni, vna cum patre & filio vnius & eiusdem substantiae & potestatis existere spiritum sanctum praedicant.

Sabellius 2. Anathemati itidem subijcimus Sabellij erroris sectatores, qui patrem & filium eundem esse dicit.

Arrius & Eunomi⁹. 3. Anathemate iugulamus Arrium & Eunomium, qui tametsi diuersis verbis, pari tamen impietate filium & spiritum sanctum vnum esse confirmant.

Macedoniani. 4. Item Macedonianos, qui ex Arrij radice succrescentes, non impietatem, sed cognomen tantùm mutârunt.

Photinus. 5. Item Photinum, qui Ebionis haeresim renouâs, Dominum nostrum Iesum Christum ex Maria tantùm profitetur.

Nestoriani 6. Item eos qui duos esse filios affirmant, alterum ante secula, alterum post carnem ex perpetua virgine Maria assumptam.

Apollinaris & Timotheus. 7. Anathemate praetereà mactamus illos, qui Dei verbum pro rationali anima in carne humana versatum esse contendunt. Hoc ipsum nanque Dei verbum, non pro rationali & intellectuali anima in suo ipsius corpore fuit: sed nostram, hoc est, rationalem & intellectualem sine peccato animam suscepit & seruauit.

8. Non minùs prosequimur eos anathemate, qui dicunt verbum Dei à patre extensione & contractione segregatum esse, & subsistere id non posse, aut qui finem id suum habiturum esse blasphemant.

Aduersus episcopos, ex vna sede in aliā trāseuntes. 9. Eos porrò qui ex ecclesijs in alias trāseunt ecclesias, tantisper alienos a communione nostra esse ducimus, dum ad easdem, in quibus primùm electi sunt, vrbes reuertantur. Si quis verò, alio ex vno loco in alium transeunte, in illius adhuc viuētis locum sit per electionem surrogatus, tandiù ille qui vrbem suam reliquit, episcopali dignitate carebit, donèc successor eius in Domino obdormierit.

10. Si quis non perpetuò patrem, & perpetuò filium, & perpetuò spiritum sanctum esse dicat, anathema sit.

12. Si quis non dicat, filium genitum ex patre, hoc est, ex substantia eius diuina, anathema sit.

13. Si quis non dicat, verum Deum esse Dei filium, sicuti verùm Deum patrem eius, & illū omnia posse, & omnia nôsse, patrique similem esse, anathema sit.

14. Si quis dicat, quum in carne degēs filius Dei in terris fuit, eundem in cælis & cum patre non fuisse, anathema sit.

15. Si quis dicat in passione crucis filium DEI, & DEI verbum, diuinitate & nō carne vna cum anima, quam in serui sibi assumpta forma, vt sancta scriptura dicit, induit, dolorem pertulisse, anathema sit.

16. Si quis non dicat, Dei verbum carne passum, & carne crucifixum, & carne mortem gustâsse, primogenitum factum ex mortuis, pro eo atque vita est & viuificans, quippe Deus, anathema sit.

17. Si quis non dicat, eum in carne, quā assumpsit, ad dexteram patris sedere, in qua adueniet iudicaturus viuos & mortuos, anathema sit.

18. Si quis non dicat, spiritum sanctum verè & propriè ex patre esse, quemadmodum & filium, eundemque Deum Dei verbum, ex diuina substantia, anathema sit.

19. Si quis dicat, spiritum sanctum creaturam, aut per filium genitum esse, anathema sit.

20. Si quis non dicat, patrem per filium posteà incarnatum, & spiritum sanctum creâsse omnia, visibilia videlicet & inuisibilia, anathema sit.

21. Si quis non dicat, patris & filij & spiritûs sancti vnam deitatem, potestatem, potentiam, vnam gloriam, vnā proprietatem, vnum regnum, vnam voluntatem & veritatem, anathema sit.

22. Si quis non dicat, tres veras esse personas, patris, & filij, & spiritûs sancti, aequales, semper viuentes, omnia & visibilia & inuisibilia continentes, omnia potētes, omnia iudicantes, omnia viuificantes, omnia creantes, omnia seruantes, anathema sit.

23. Si quis non dicat spiritum sanctum, perindè atq; filium & patrem, ab omni creatura adorandum esse, anathema sit.

24. Si quis de patre & filio rectè sentiat, de spiritu verò sancto hallucinetur,

hęreticus est. Quoniam omnes hęreticos, de filio Dei, & de Spiritu sancto perperā sentientes, in Iudæorum & Ethnicorum infidelitate hærere constat.

25. Si quis diuinitatem diuidat, singulatim Deum patrem dicens, & DEVM filium, & Deum spiritum sanctum, & contendat tres deos dicendos esse, & non vnum Deum propter vnam diuinitatem in tribus subsistentijs, vnamque potestatem, quam esse credimus & scimus, patris & spiritus sancti: aut è diuerso subtrahens filium & spiritum sanctum, existimet solum patrem Deum dicendum, vel vnum ipsum Deum credendum esse: anathema sit. Nam nomen deorum & angelis, & omnibus sanctis, à Deo per gratiam impositum atque tributum est. De patre autem & filio & spiritu sancto, propter vnam & æqualem diuinitatem, non deorum nomina, sed Dei nostri nomen significatur & declaratur. Vt credamus, nos in patrem & filium & spiritum sanctum tantùm baptizari, & non in Archangelorum aut angelorum nomina: sicuti hæreticos, aut Iudæos, aut Ethnicos insanos. Ipsa igitur hæc Christianorum est salus, vt fidem habentes Trinitati, ipsi patri & filio & spiritui sancto, & baptizati in ipsam, vnam scilicet Deitatem & potestatem & diuinitatem & substantiam, in ipsum Deum credamus. Hæc Damasus ad Paulinum ex Nicephoro Callisto. De hoc vide plura in Apollinaristis.

Deorū nomen & angelis & sanctis omnib⁹ à Deo p gratiā impositum.

Christianorum salus.

TIMOTHEVS AELVrus *violentus episcopatûs Alexandrini occupator.*

22.

Timotheus cognomento Aelurus, (à quo Timotheani hęretici sunt appellati) Nestorianæ hæresis, propugnator vehementissimus fuit, professione quidem primò monachus, sed posteà presbyter Ecclesiæ Alexandrinæ factus, & deinde per imposturā episcopatûs Alexandrini violentus occupator, sub Leone huius nominis primo post Martianum Orientis Imperatore, & Leone huius nominis itidem primo, doctrina & eloquio insigni Romanorum summo pontifice, circa annum Domini 460.

Hic (authore Gennadio) ita carnem verbum factum esse dicebat, vt manente verbo in sua substantia, & homine in sua natura, societate, non commixtione, vnam filij Dei factam esse personam assereret.

Timothei Aeluri hæresis.

De hoc idem Gennadius libro contra Nestorium scribit in hunc modum: Extincto, inquit, ab Alexandrinis Proterio episcopo, hic in locum occisi intrusus est. Et quia plebs Proterium exosum habuerat, ideò Timotheus ad habendam gratiam plebis, omnes, quibus ille communicauerat, Nestoreos esse pronunciat. Et maculam conscientię temeritate abluendam præsumens, scripsit ad Leonem Imperatorem libellum valdè suasorium, quem prauo sensu patrum testimonijs intantum elaborare conatus est; vt ad decipiendum Imperatorem, & suam hæresim constituendam, penè Leonem vrbis Romæ Pontificem, & Chalcedonensem synodum, ac totos occidentales Episcopos, illorum adminiculo esse Nestorianos ostenderet: sed fauente Deo, à Chalcedonensi concilio hostis ecclesiæ coarguitur & confutatur. Vndè & hoc in exilium pulso, iam hæresiarches dicitur & habetur. Hæc Gennadius Massilien sis presbyter.

Gennadi⁹.

De eo item Nicephorus lib. 15. cap. 16. tradit in hæc verba: Alexandriæ autem, inquit, plebs ipsa, atque etiàm primores viri Dioscoro addicti, Chalcedonēsis synodi decretum non suscepêre: & Martiani Imperatoris & Pulcheriæ Augustę obitu cognito, furore multo rursùm aduersùs Proterium concitati sunt, ardorem eo expellendo plurimum ostēdentes. Populus quidem vbique vniuersus facilè ad iram impellitur: & materiam quamque, quam sors offert, veluti scintillam atque fomitem tumultûs arripit. Alexandrina autem plebs ad res eiusmodi non minùs procliuis & prompta est, ex innumera, quæ vndecunque illuc confluit, multitudine coadunata. Proindè præter rationē omnem audacia vtitur, & impetu dęmoniaco effertur. Aiunt quippe cuiuis liberum ibi esse, quacunque temerè arrepta causa & occasione, populum celeriter ad sedi-

Nicephor⁹

Tumultus Alexandrinus contra synodum Chalcedonensem, & Proterium episcopum

seditionem intemperijs quibusdam excitare,& quocunque velit, ducere. Et maxima ex parte iocis ludicrisque rebus populus, sicuti inquit Herodotus, de Amaside scribens, deditus est. Plebs ea, quantum ad hanc partem pertinet, talis est: in rebus autem alijs haudquaquam contemnenda.

Dionysius Orientis dux

Quum igitur eo impetu itati ferrentur homines, illa etiam temporis opportunitate oblata, quòd Dionysius Orientalium copiarum ductor apud interiorem Aegyptum esset, Timotheum quendam cognomento Aelurum, ad episcopalem euchere dignitatem constituerunt, qui monasticam egerat vitam, & deindè presbyter ecclesiæ Alexandrinæ factus fuerat. Et quòd magnopere in Chalcedonensem synodum inueheretur, idoneusque ad res miscendas esset, atq; episcopatum mirificè expeteret, fuligine nigroque colore oblitus, noctu circum monachorum cellas obambulauit, & quemque per calamum scirpeum excauatum, nominatim euocauit: atque illi quum eum audirent, ipse se ex spiritibus administris vnum esse assimulauit, & cælitùs propterea missum, omnibus dixit, vt admonitu eius à communione Proterij discederent, & Timotheum Aelurum in episcopali sede collocarent. Adhuc Proterius Episcopatum gerebat, & munere suo fungebatur, quum Timothei partium studiosi in Ecclesia magna, quæ de Cęsaris nomine dicta est, congregati, Aelurum ipsum patriarcham Alexandriæ designârunt. Consecrârunt eum Eusebius Pelusij, & Petrus ex Iberia ortus, Maiumæ, quod Gazæorũ oppidum est, episcopus, quibus dignitas sacerdotalis à Proterio dudum adempta fuerat. Qua de re certior factus Dionysius dux, maximis itineribus Alexandriam venit, seditionis recens, etiamnùm incendium restincturus. Timotheus sibi, ne è throno deturbaretur, metuens, seditiosos quosdam è populo Alexandrino homines aduersùs Proterium irritauit, qui illum audaci furore pleni aggressi sunt, & episcopum tantùm, quum ad sacrosanctum baptisterium cõfugisset, crudelem in modum (ô diuina vindicta) ferro in viscera eius adacto, vt imperata Timothei

Aelurus viuo adhuc Proterio, episcopus Alexandrinꝰ creatur.

Ordinatio illegitima Aeluri.

Proterij Alexandrini patriarchæ martyriũ.

exequerentur, confucidârunt: & deinde ex fune suspensum, passim per viam publicam rapuerunt, cadaueri eius, vt homines furibundi insultantes, atque cum contumelia illudentes, & quòd Proterius necatus esset clamitantes. Et postquàm id per vrbem omnem distraxêre, postremò igni etiam vstulârunt, cinere qui superfuit, in aërem disiecto, viscer ibusque eius crudis (nam & ab hoc facto non abhorruerunt) degustatis. Vnà cum Proterio alij præterea sex idem certamen obiêre.

Admirãda hæreticorũ in orthodoxos crudelitas.

Hæc res vbi ad pijssimum Imperatorẽ Leonem est delata, non ille rursùm synodum cogendam esse duxit, sed circulatibus per orbem literis ad ecclesias missis, quibus sententiam suam inseruit, opinionem episcopum quenque suam rescribere sibi iussit, cùm de Chalcedonẽsis synodi constitutionibus, an sequi illas vellent: tum de electione & consecratione Aeluri, quę ita, sicuti dictum est, facta esset, reprehenderentne eam, vt quę minùs legitimè processisset, an episcopatum illum gerere permitterent. Leo hæc sic ad omnes episcopos scripsit. Illi autem, quãquàm locorum intercapedine inter se dissiti, simul tamen omnes, quum suprà mille essent, suffragijs omnibus Chalcedonensem synodum comprobârunt, decretumque eius egregiè confirmârunt. Timotheo autem, vt qui illegitime in thronum insiluisset, eisdem calculis dignitatem abrogârunt, disertisque verbis hominem excommunicauerunt. Ille ad hunc modum condemnatus, & Alexandria eiectus, Gangram, quò etiàm magister eius Dioscorus deportatus fuerat, exulatum missus est.

Literæ circulares Leonis Imperatoris ad omnes episcopos.

Episcopi omnes Leõi rescribẽtes, Chalcedonẽsem synodum laudãt, & Aelurũ damnant.

Aelurus Gangrę exulat.

Aelurus iste multa diuini Cyrilli scripta nondùm vulgata, dogmatibus suis adulterinis adspersis deprauâsse dicitur. Eo autem abducto, Alexandrini Timotheum alium, eiusdem, quam Proterius complexus fuerat, sententię virum, ecclesiæ suæ episcopum legunt: quem quidam Basilicum, quidam autem Salophaciolum cognominauerunt. Qui propterea, quòd plebs eius gratia tumultum excitauerat, Canopi degebat.

Idem Cyrilli librorũ deprauator.

Quomodo verò postea à Tyranno Basilisco (qui Zenonem Imperatorem Leonis generum, & in imperio eiusdem successorem, eo imperio per tyrannidem exuere modis omnibus conatus fuerat) Timotheus iste Aelurus cum Petro Cnaphæo similiter hæretico, fuerit ab exilio reuocatus, & recuperata sede Alexandrina, magis atq; magis quartam synodum Chalcedonensem oppugnauerit, idem recenset Nicephorus lib 16. cap. 2. Paruo, inquit, elapso tempore, Basiliscus Verinæ Augustæ frater, aduersus Zenonem consurrexit. Zeno verò nihil quod virum & Imperatorem deceret, sed illiberale & summissum quiddam cogitans, & Verinæ dolum suspectum habens, per ad uersam tempestatem celeriter in Isaurorum regionem, Adriadnam coniugem quæ à matre tandem fugerat. & qui præterea fidi ei erant, secum habens, se contulit. Porrò Basiliscus imperio tanquam spolio quodam sine sanguine arrepto, imperiale sibi ipsi imposuit diadema, & Marcum filium suum Cæsarem creauit, exercitumque ingentem ad Zenonem Seleuciæ apud Isauros (in qua vrbe sicut priùs in lucem editus fuerat, ita tum profugus latebat) obsidendum misit, & bellum id aduersùs Zenonem gerendū Illo & Leontio commisit.

Basilisci Verinæ Augustæ fratris tyrannis.

Illus & Leontius (alii legunt Trocundus) duces aduersùs Zenonē missi.

Atque vbi res suas, sicuti videbatur, probè constitutas esse putauit, minùs sibi legibus parendum esse duxit. Ac nisi contra quàm Leo, & qui antè eum imperauerant, fecerant, rempublicam administraret, ne imperandum sibi quidem existimauit. Ad eam rem autem cum maximè coniux nomine Zenonis, quam etiam Augustam dixit, incitauit. Cum qua aduersùs fidei professionem bellum cepit. Ac primum quidem ad quorundam Alexandrinorum legatorum petitiones, Timotheum Aelurum ab exilio, in quo decem & octo annos vixerat, reuocauit. Is in vrbem Imperialem primò venit, atque ibi cohortem hominum dissolutorū secum trahens, magnificè processit: atque asino insidens, ex imperiali palatio templum supplicationum gratia petijt. Cæterùm quum iumentum id casu quodam procidisset, ipse pede fracto, cum ignominia indè est profectus. Petrum quoq; Cnaphæū Basiliscus ex Insomnium monasterio, vbi abditus latebat, acciuit: & Aeluro quidem Alexandrinum, Cnaphæo autem Antiochenum rursum throno num, Timotheo qui Proterio successerat, & sacro Calandione pulsis concessit.

Timothe' Aelurus ab exilio reuocatus.

Aelurus pedē frangit.

Cnaphæus ab exilio redit.

Isti quamprimùm sedes eas receperūt, armis strenue sumptis, quartam Synodū anathemati subiecerunt. Multis præterea alijs Basiliscus licentiam multam permisit, quoscunque ecclesiasticis opinionibus aduersari satis posse sciret. Prius autem quā thronos suos Aelurus & Cnaphæus reciperent, quum adhuc Constantinopoli essent, Basilisco persuaserunt, vt ad episcopos vniuersos circulares daret literas, quibus concilium Chalcedonense, & Leonis libellum, per anathema damnaret. Qui illis facilè obsequutus est.

Isti Chalcedonensem synodum damnant.

Porro Basiliscus quòd aduersus fidem bellum gereret, odium omnium incurrit. Quòd vbi cognouère, quibus Zenonis obsidio cōmissa fuerat, iuramento interposito se fidos illi futuros, Zenoni conciliati sunt. eoque recepto, ad vrbem imperantem ire contenderunt: quum quidem dona ab eo partim iam accepissent, partim se accepturos esse stipulati essent. Basiliscus de Zenonis motu certior factus consobrinum suum Harmatium copiarum in Thracia ducem, qui progressum illius impediret, aduersus eum misit, eūque iureiurando sanè quàm horrendo ne se vnquam Zenoni coniungeret, obstrinxit. Harmatius cum Zenone ad Nicæam congressus, in illum coniecit metum, vt frustrà se rem, quam conficere nequiret, aggredi putârit, nisi donis ac pollicitationibus Harmatium, se videlicet Basiliscum filium eius Cæsarea tænia exornaturum esse, expugnaret. Atque ita hunc quoque iurisiurandi religionē paruifacientem, Zeno aduersùs Basiliscum in partibus suis habuit. At Basiliscus his rebus cognitis, statim sententiam mutauit: & Imperiali corona sacræ mensæ imposita, supplex ipse cum Zenonide ad baptisterium confugit. Zeno confestim Constantinopoli exceptus, primùm ecclesiam magnam, deinde cum apparatu & comitatu maximo imperialem regiā ingres-

Ex cap. 8. duces Basilisci Zenoni conciliātur.

Basiliscus Harmariū ducē aduersùs Zenonē in Thraciam euntē mittit.

Zeno Constantinopoli redit.

ingressus est. Basiliscus autem quum viginti menses in Romano imperio tyrannus fuisset, in Cappadociam moriturus missus est: atque in mãsione quadam seu militari diuersório, cui Acusi nomẽ est, cum vxore & liberis interfectus est. De eius tamen morte Procopius aliter tradit in hunc modum: Basiliscum tyrannum, inquit, cum vxore & filijs, Zeno in Cappadociam misit hyemis tempore, eosque neque veste neq; cibarijs iuuari iussit. Vnde breui se inuicem complexi, collachrymantes miserè periẽrunt. Deinde Zeno pro eo, atque paulò ante se facturum iurauerat, Harmatij quidem filium Basilisci ad Cæsaris dignitatem extulit: postea autem Harmatium, quòd eum non magis sibi, quàm Basilisco fuisset, fidum fore arbitraretur, iugulari iussit. Filiũ portò eius Cæsarem, sacerdotem fecit: qui deinde multò post ecclesiam Cyzicenam optimè administrauit.

Basilisci cędes & miserabilis interitus.

Harmatius cæditur.

Basiliscus Harmatij filius, ex Cęsare sacerdos fit, & episcop' Cyzicenus.

Zeno simul atque in imperium restitutus est, per constitutionem scriptam quamplurimum quicquid à tyranno Basilisco per circulatores literas contra fidem nouatum fuerat, abrogauit. Quod vbi Asiani Episcopi intellexerunt, missis ad Acacium Constantinopolitanum Episcopum pœnitentiæ libellis, gratiam sibi fieri petiẽrunt, illa deprecatione vsi, quòd non sua sponte, sed vi maxima adacti circularibus subscripsissent. Eamque rem non aliter se habere, & se Chalcedonensi synodo assentiri, atque iuxta eius decretum & antea credidisse, & nunc credere, iuramento confirmarunt.

Asiani episcopi resipiscentes, circulares priores Basilisci literas anteà laudatas damnant.

Zeno Petrum Cnapheum, vt qui à Basilisco reuocatus esset, Antiochia expulit, & Calandioni Stephani successori episcopatum restituit. Paulum etiã Ephesò excegit, Nestorium item Tarso, & Cyrum Hierapoli, Romanum Chalcedone, Samosatis Eusebium, Mopsuestia Iulianum, Paulum Constantia, & Andræam Theodosiopoli. Constituerat autem Zeno Timotheum quoque Aelurum Alexandria eijcere. Postquàm autem ad multam eum senectutem peruenisse, & iam non longè à sepulchro abesse cognouit, consilium mutauit. Atq; ille paulò pòst ad inferorum migrauit iudicium.

Ex cap. 10. Cnaphęi & aliorũ sub introducto rum episcoporum expulsio.

Aeluri mors.

Alexandrini autem potestate sibi & authoritate vsurpata, pastorem sibi delegerunt, impietate Aeluro longè deteriorem, Petrum cognomento Moggum: quem vnus & alter, sicuti ferunt, episcopi consecrãtunt, quibus legitimè dignitas adempta fuerat. Quod vbi Zeno rescisuit, eos qui illum Episcopum legerant, morte mulctauit. Timotheum autem Salophaciolum, Proterij successorem, qui Canopi (sicuti diximus) degebat, in sedẽ suam restituit, cui Moggus diebus triginta sex incubauerat. Ac Timotheus quidẽ Imperatorijs literis thronum suum recuperauit. Hæc Nicephorus, de hoc vide plura in Nestorio & Dioscoro.

Petrus Moggus ei impietate deterior succedit.

TOPHETITAE. 23.

Tophetitæ ab ara, quam Tophet nominabant, apud Iudæos idololatrę quidã, quæ interpretata, tympanũ seu seductio dicitur, sunt appellati. Hanc porrò alicuius idoli nomine in valle filiorum Ennon collocare solebant, super quam illi filios suos, ac filias dæmonijs immolabãt. Eam verò idololatriam profectam ab Assyrijs ad Iudæos videtur innuere Isaias propheta, cùm eosdem Iudæos, qui spretis Dei consilijs, suę prudẽtiæ innitebantur, in creaturis spem suam collocantes contra Sennacherib coarguit & increpat, minitaturque nihilominus ipsis Assyrijs in hæc verba: Et auditam faciet Dominus gloriam vocis suæ, & terrorem brachij sui ostendet in comminatione furoris, & flamma ignis deuorantis: allidet in turbine & in lapide grandinis. A voce enim Domini pauebit Assur virga percussus Et erit trãsitus virgę fundatus, quam requiescere faciet Dominus super eum in tympanis & cytharis, & in bellis præcipuis expugnabit eos. Præparata est enim ab heri Tophet, à rege præparata, profunda & dilatata. Nutrimenta eius, ignis & ligna multa: Flatus Domini sicut torrens sulphuris succendens eam. Hæc Isaias. Vbi quidem ob eam Idololatriam, Assyriorum exitium, & quale post vitam hanc, infernale tormentum sunt perpessuri, prædicitur.

Tophetitarũ idololatria vndè profecta.

Isaiæ 30.

Et apud Ieremiam rursus inquit Dominus: Ierem. 7.

minus: Et loqueris ad eos omnia verba hæc,& non audient te:& vocabis eos, & non respondebunt tibi. Et dices ad eos: Hæc est gens, quæ non audiuit vocem Domini Dei sui, nec recepit disciplinam: periJt fides,& ablata est de ore eorum. Po suerunt enim offendicula sua in domo, in qua inuocatum est nomen meum, vt polluerent eam, & ædificauerunt excelsa Tophet, quæ est in valle filij Ennon: vt incenderent filios suos & filias suas igni, quæ non præcepi, nec cogitaui in corde meo. Ideo, ecce dies veniunt, dicit Dominus, & non dicetur ampliùs Tophet & vallis filij Ennon, sed vallis interfectionis, & sepelientur in Tophet, eò quod non sit locus. Et erit morticiniū populi huius in cibos volucribus cæli, & bestijs terræ, & non erit qui abigat. Et quiescere faciam de vrbibus Iuda, & de plateis Ierusalem vocem gaudij,& vocem lætitiæ, vocem sponsi,& vocem sponsæ: in desolatione enim erit terra. Hæc Ieremias. Idem ferè habet capite 19.

Iudæorum duritia, obstinatio, & perfidia.

Ob idololatriam diuina vltio.

TRINITARII. 24

Trinitarij sunt (inquit Lindanus Dubitantij sui dialogo secundo) qui sacrosanctam ore blasphemo violant Trinitatem, vti per Bohemiā, ait Staphylus, infernalem eam latrantes Cerberum, & per Silesiam Matthias Zarijensis Pastor. Spectant autem ij ad tertiam nostri seculi Euangelicorum classem, suntq; secta Antilutherani.

Hi à plerisque Deistæ, ab aliis noui Arriani appellantur, de quibus idem Lindanus eodem libro & dialogo, loquitur in hunc modum: Iam antè annos 1324. in concilio Niceno à trecentis octodecim Patribus Arrianismum damnatum, per Lutheri Euangelium fuisse renouatum, eius testātur discipuli. Cùm enim modicum teneret ipse de Homousio, (inquit libro contra Latomum) & Trinitatis vox Germanica non ei placeret, Ludouicus Hetserus sacrosanctam Trinitatem abolere est aggressus, omnem prorsus negās personatum distinctionem.

Arrianismus hoc seculo renouatus p Lutherū, Hetserū, Cāpanum, Seruetum, Illyricū, Suēcfeldiū, Caluinum,& plures alios huius farinæ hæreticos.

Sed Arrium propiùs imitati sunt Campanus & Seruetus, atque etiam Matthias Illyricus, vtpotè quem Arrianismi damnauit Academia Vuittenbergensis.

Suencfeldius apertè profitetur, Christum Dei filium vnigenitum, esse creaturam, quemadmodum ait confessio Mansfeldensium.

Caluinus etsi suo in Catechismo verbis quidem de personarum Trinitate rectè loqueretur fol. 110. tamen in synodo sua Lausanensi anno 1527. habita, noluit confiteri (ait Petrus Carolus epist. ad Cardinalem Lotharingum) Christum esse Deum de Deo, neq; ex substantia patris, sed de patre, immò à seipso semper habuisse vt esset. Illum igitur Symboli versiculum, Deum de Deo, lumē de lumine, Deum verum de Deo vero, impudenti deridens cachinno, ridiculam appellabat battologiam.

Caluinus Arrianizās

Trinitatis quoque vox Caluinum offendit (ait idem ille oculatus testis) eò ꝙ Ciceroni est insueta. Symbolum Nicenum, quod dicitur, negabat esse Nicenæ synodi, eò quòd nonnulla ex alijs concilijs adiecta sunt, Athanasiano aiebat se neque credere neque discredere: non enim vnquàm fuisse à legitima ecclesia receptum. Idipsum & in Bernensi consistorio profitebatur Caluinus, se illi Athanasiano symbolo nec credere nec discredere, donec ad scripturarum gnomonem (sic enim græcissabat) illud examināsset. Vndè & illum versiculum reijciebat, Alia est persona patris, alia filij, alia Spiritûs sancti: eò quod Græcè est hypostasis, quæ personam (inquiebat) non significat.

Trinitatis vox symbolumq; Nicenum & Athanasianum à Caluino reiectum.

Illud verò, quòd Christus est Deus ex substantia patris, nunquam extorqueri de Caluini ore potuit. Rursùs in confessione Geneuatum, quā de sinu suo in synodo Lausanensi promebat Caluinus, licèt paulò antè à se dictatam, meminit Christum esse æternæ essentiæ, sed Trinitatem personarum nusquàm voluit profiteri. Verbi enim nomine mouebantur Farellistæ, quorum in ea synodo agebat patronum Caluinus, intelligi perpetuā sapientiam, apud Deum residentē. Quod ipsum disertè sensisse Samosatenum, testatur diuus Epiphanius hæresi 65. Quem an sectentur, indè colligas licèt, quòd eū in

Christū esse ex substā tia patris, cōfiteri nō vult Caluinus, neque Trinitatē personarū.

in sua Confessione Farellistę execrentur Arrium, Macedonium, atq; Sabellium, soli Samosateno, inquit Petrus Carolus, parcebant, atque veluti ipsis confœderatum tolerabant.

Seruet⁹ nolens confiteri Christũ Dei filiũ, viuus apud Geneuam iussu Caluini comburitur.

Sed hunc errorem etsi Caluinus, tempore fact⁹ eruditior, videatur castigâsse, in eo tamen plurimi suorum Farellistarum persistũt, quorum pridem haud inglioria portio erat Michael Seruetus: quẽ posteà ignibus tradidit Caluinus, quòd Christum noluerit confiteri æternum Dei filium.

Calesius Arrianizãs

Immò Calesius nostri Caluini collega, in conuentu Bernensi publicè affirmabat, Christum nec aliud, nec esse alium à patre. Quam blasphemiam nec Bernates Theologi, nec Geneuates vel verbulo castigare, aut monere erroris voluerunt: tametsi illis audientibus vehementer illum reprehenderet Petrus Carolus. Hactenùs Lindanus de Arrianis nostri temporis.

Hosius de nouis Arrianis seu Trinitarijs Campan⁹. Seuerus.

De his rursùs Hosius de hæresibus nostri temporis libro primo scribit in hæc verba: Cæterùm, inquit, exorti sunt demùm è schola Lutheri Ioannes Campanus, & ex Hispanijs Michaël Seruetus, qui libros aliquot de Trinitatis erroribus, plenos erroribus & blasphemijs ediderunt. In ijs nunc tandem veteres Arrij & Macedonij errores in lucem reuocare, fidemq; quam in Niceno & Constantinopolitano primo concilijs Patres congregati nobis tradiderunt, labefactare conantur. Solum enim Deum patrem, & neminem aliũ adorari & inuocari debere contendunt: quòd ille solus videat corda nostra, quod nulla creatura facere potest. Et est, inquiunt, præceptum veteris legis, vt qui quenquam alium adorauerit præter Deum solum, occidatur. Ad quem Deum, alium intercessorem, procuratorem, & mediatorem habemus nullum, præter vnum Dominũ Iesum Christum. Quid autem aliud his verbis quàm adoratio, inuocatioq; Dei filij, & Dei Spiritûs sancti, prohiberi videtur.

Deuter. 6. Matth. 4.

Ex Lutheri initijs, quã horrenda impietas prodierit.

Ecce quò ventum est ad extremum. Abrogato sacerdotio, euerso sacrificio, sacramẽtis omnibus modò non conculcatis, eò tandèm res perducta est, vt nec infernus, nec cælum esse credatur, & Christus à multis De⁹ esse negetur. Quis vnquam futurum existimasset, vt ex tam paruis initijs ad has tam horrendas blasphemias ad extremũ perueniretur? Sed scitum est illud:

Principijs obsta sero medicina paratur,
Cùm mala per longas inualuêre moras.

Quòd si venienti morbo statim occursum fuisset ab initio, minùs magnis nũc difficultatibus ecclesia Dei premeretur. Longè lateq; sparsa sunt & hæc Serueticea contagia. Hæc Hosius.

D. Hieronymi notã da sentẽtia

Cui sentẽtiæ accedit Diuus Hieronymus cùm inquit: Vnius hominis insidiæ contra ecclesiam semel intentæ, non sunt contemnendæ. Quemadmodùm enim vna scintilla parua quædam res est, adeo vt dum cernitur, vix penè videatur, sed si fomitem quendam comprehenderit, & nutrimenta suî repererit, mœnia, vrbes latissimas, saltus, regionesq; consumit: sic peruersa doctrina ab vno incepta, vix duos aut tres primùm reperit auditores, sed paulatim vt cancer serpit in corpore. Arrius nanq; in Alexandria vna scintilla fuit, sed quoniam non statim oppressa est, totum orbem eius flamma populata est. Idem alibi cum nõ parua exclamatione: Proh nefas, inquit, Cẽturio ante crucem in ipso scandalo passionis, verum filium Dei fatetur, quem Arrius in ecclesia constitutus prædicat creaturam. Item: Pœna Arrij nondum determinata est, quia nõ est adhuc determinatum, quot per eius doctrinam sunt subuertendi.

Trinitariorũ abominandæ positiones.

Trinitariorum porrò propositiones, vltra eas quas in Deistis diximus, sunt huiusmodi.

1. Dicunt primò, quòd diuina essentia in se nec ab angelo, nec ab homine videtur, nec videbitur.

2. Quòd diuina essentia eadem in patre, & filio, & spiritu sancto, tamen vt hęc essentia est, in ratione formæ vna est in patre, vna est in filio, licèt nõ vna in spiritu sancto: & in huiusmodi tamen, forma est idem quod diuina essentia.

3. Quòd angelus malus, in instãti suæ creationis fuit malus, & nunquàm nisi malus.

4. Quòd diabolus nunquam habuit vndè posset stare, nec etiam Adam in statu innocentiæ.

5. Quòd intellectus humanus est æternus, quia eius causa semper eodem modo se habet, & quoniam non habet materiam, per quam prius est in potentia quàm actu.

6. Quòd liberum arbitrium est potentia passiua, non actiua, & quòd necessitate moueiur appetibili.

7. Quòd natura quæ est principiũ motus in corporibus cælestibus, est ab intelligentia mouente.

8. Quòd nullus peccat, volendo aliqua liter aliter, quam Deus velit eum velle.

9. Quod quicunq; peccat, conformat voluntatem suam voluntati beneplaciti Dei: sic quòd ille vult, sicut Deus vult eum velle.

10. Quòd aliquis habens vsum liberi arbitrij, & incidens in tentationem tantam, vt non possit illi resistere, moueatur ad illecebram cum aliena vxore, non cõmittit adulterium: & item de alijs tentationibus & peccatis.

11. Quòd Deus est causa cuiuslibet modi actus, & cuiuslibet circunstantiæ productæ.

12. Quòd ꝓpter alicuius opera futura bona, Deus aliquẽ præordinauit ab æterno.

13. Quòd non est credendum nisi per se notum, vel quod ex per se certis possit declarari.

14. Quòd non contingit corpus corruptum redire idem numero, nec idem numero resurgere.

15. Quòd non est curandũ de sepultura.

16. Quòd anima quæ est forma hominis, secundum quod homo, corrumpitur, corrupto corpore.

17. Quòd anima separata à corpore, post mortem non patitur ignem corporeum.

18. Quòd Deus cognoscat singula, ex quo asserunt, non esse orandum quod nunquam voluit, & nusquam debuit euenire.

19. Quòd Deus spiritus est, ideoque debemus in solo spiritu, hoc est, mentaliter & non vocaliter, eũ inuocare & adorare.

Ij sunt execrandi atq; detestandi errores, quos contra Catholicam veritatem asserunt Trinitarij seu noui Arriani, quos nunc vulgò Deistas nuncupamus. De his vide plura in eisdem Deistis, Valentinistis, Luca Sternberger, Atrianis, Campanistis, Seruetianis, Suécfeldianis, Caluinistis, Illyricanis, & compluribus alijs huius factionis, locis suis.

TRISACRAMENTALES. 25.

Trisacramentales sunt ex Mollium Confessionistarum nostri temporis factione: qui tria tantum sacramenta recipiunt (teste Staphylo li. de Lutheranorum inter se concordia) baptismũ scilicet, Cænam Domini, & Absolutionem. Ita in Lipsensi dictrictu est praxis. Hæc ille. Trisacramẽtales qui dicantur.

TROGLODYTAE. 26.

Troglodytæ, apud Iudæos quondã dicebãtur, (authore Philastrio) qui in speluncis habitãtes abditis, idola colebant, abominationesque execrandas operabantur: quas in spiritu in Hierusalem adducto Ezechieli ostendit Dominus, quemadmodùm idem Ezechiel prophetiæ suæ capite octauo describit in hũc modum: Et introduxit me Dominus ad ostium atrij: & vidi, & ecce foramen vnũ in pariete. Et dixit ad me: Fili hominis, fode parietem: & cum fodissem parietem, apparuit ostiũ vnum. Et dixit ad me: Ingredere, & vide abominationes pessimas, quas isti faciunt hic. Et ingressus vidi, & ecce omnis similitudo reptilium & animalium abominatio, & vniuersa idola domus Israel depicta in pariete in circuitu per totum. Et septuaginta viri de senioribus Israel, & Iezonias filius Saphan stabat in medio eorum stantium ante picturas: & vnusquisq; habebat thuribulũ in manu sua, & vapor nebulę de thure cõ surgebat. Et dixit ad me: Certè vides fili hominis q̃ seniores domûs Israel faciunt in tenebris, vnusquisq; in abscondito cubiculi sui: dicunt enim, Non videt Dominus nos, dereliquit Dominus terrã, &c. Ergò & ego faciam in furore: non parcet oculus meus, nec miserebor. Et cum clamauerint ad aures meas voce magna, nõ exau-

Ezech. 8.

Ostendit Dominus prophetæ abominationes idololatriæ domûs Israel, & maximè sacerdotũ.

exaudiam eos. Hæc Ezechiel.

TROPISTAE. 27.

Tropistarū error.

Tropistæ sunt, (authore Staphylo) qui hoc nostro sæculo aiunt figurā tantū corporis Domini esse in Cœna, non autem verum corpus. Ita docuit multis in libellis Oecolampadius. Hæc Staphylus.

Verbū Dei Dei filius immutabile & inconuertibile.

Appellantur quoque Tropistæ (vt inquit Philastrius) ij, qui dicunt cōuersum verbum in carnem, non intelligentes quod ait Apostolus Ioannes, Verbum caro factum est, & habitauit in nobis. Nec attendentes quod verbū, id est, Deus Dei filius, id est immutabile & inconuertibile: caro autem quam accepit pro nostra salute, ipse eam formando adsumpsit & & induit nostræ causa incapacitatis. Ad eum videndum itaque res istæ in vnum coniunctæ pro nostra salute, non commutationem verbi in carnem, sed assumptionem magis rei visibilis declarabant, vt inuisibilis per visibilem carnem videri posset, credi atque cognosci, & ab humano genere capaciter adorari. Hęc Philastrius.

TVRILVPINI. 28.

Turilupinorum superstitio, qui (teste Ioanne Tillio in suo de Regibus Francorum Chronico) cognomen sibi adsumpserant paupertatis societatem, cum scriptis libris & habitu dānati, exusti, atque deleti sunt, Caroli quarti Cæsaris Germani, & Gregorij huius nominis vndecimi, maximi Romanorum antistitis temporibus, circa annum Domini 1372.

Turilupinorum hęresis.

1. Hi, vt inquit Ioannes Gerson sermone quodam de diuo Ludouico Francorū rege, dicebant, de nulla re, quæ nobis à natura data est, erubescendum esse. Quamobrem Cynicorum philosophorum more, omnia verenda publicitùs nudata gestabant, & in publico velut iumenta coibant, instar canum in nuditate & exercitio membrorum pudendorum degentes. Vnde idem Ioannes Gerson in de examine doctrinarum consideratione sexta, ita inquit: Sicut nulla vehementior quàm luxuriosa libido, sic ad errandum falsum quę docēdum, nulla perniciosior. Id quidem patuit in sectis Turilupinorum, quorum sequaces non desunt vsque, quando & vbi se latere putauerint, serpunt vbilibet Epicurei sub tunica Christi, q in mulierculis primo deuotionem fingētes speciétenùs, paulatìm eis fidem, antequam lumen & oculos, tollere quærunt, quatenùs eas licentiùs ad desideria sua maligna prostituant. Hæc ille.

Ioannes Gerson.

2. Tenent etiam Turilupini omnes Begardorum errores, dicuntque non esse orandum vocaliter, sed mentaliter tantùm, ea vtique in spiritus libertate, quam dicunt non subijci præceptis diuinis.

ELENCHI ALPHABETICI OMNIVM HAERESVM LIBER DECIMVSNONVS.

DE LITERA V.

VADIANI.

Vadiani sunt ij, quas Anthropomorphitas suprà nominauim⁹ à suæ hæresis nomine denominationem sortiti, qui exorti sūt Theodosij maioris Imper. & Siricij Papæ temporib. circa annū Domini 395. Dicūt autem Deum esse corporeum, & perindè atq; homines membra habere, sacrarum literarum sententia moti, & potissimùm veteris testamenti, in quo sæpiùs reperias Deo membra attribui. Vndè Adam fact⁹ esse dicitur ad imaginem & similitudinē Dei: ex quo Deum colligūt membra velut Adam habere. Est autē hæc hæresis rustica prorsùs & insulsa: de qua dicit

Vadianorū hęresis.

Genesis 1.

Amos 2. glosa in secundum caput Amos prophetæ, in hunc modum: Ossa regis Idumææ comburit, qui de maiestate Dei malè sentiens, Deum in modum humani corporis cogitat, quasi membris distendatur, Roma. 1. & videat, & audiat vt homo: illum sibi fingens cogitatione carnali in similitudinem imaginis corruptibilis hominis. Nā Argumēta quib⁹ probatur Deū esse incorporeū, nullaque mēbra habere si Deus corporeus esset, & figuram haberet humanam, & membra & partes, vt homo, eum oporteret finitum esse, & certis quibusdam limitibus concludi, vt doctissimè argumentatur Alphonsus à Castro lib. 5. aduersùs hæreses, quoniam, inquit, id quod infinitū est, nullius potest esse figuræ, quum ad figuram perficiendam necessario requiratur, vt termino vel terminis claudatur. At Deus, qui infinitus est, nullo potest limite concludi, ergo nec figuram habere, nec loco claudi. Excelsior est enim cælo, vt est apud Iob 22. Iob, & super stellarum verticem colloca- Psal. 144. tur. Et propheta ait: Magnus Dominus, & laudabilis nimis, & magnitudinis eius non est finis. Quòd si magnitudinis eius nullus est finis, nulla etiam illius erit figura.

Secundum argumentum. Præterea si corporeus est Deus, & mēbra vt homo habet, sequitur quod non sit totus vbique, sed pars eius in vno loco & pars alia in alio, & ita erit per partes in loca diuisus, quod summæ illius perfectioni maximè reluctatur.

Tertiū argumentū. Rursùm, oportet etiam in Deo fateri compositionem, & dicere ea, quę in Deo sunt, non esse omnia infinitæ perfectionis: quoniam quælibet illarum partium ex quibus componitur, minor est suo toto, & ita non æquè perfecta vt totum: quapropter necessariò erit finita, quoniam quod infinitum est, excedi non po- Argumēta à diuina scriptura petita. test. Multa alia similia fieri possunt argumenta, sumpta ex imperfectionibus quę corporibus insunt & adiacent: sed prolixitatem nimiam euitantes, illa hic omittenda ducimus, ad perfectiora perlati. I- Ioan. 4. psa enim veritas apud Ioannē ait: Spiritus est Deus. Si Deus est spiritus, ergo nō est corporeus, nec humana membra ha- Luc. 24. bet: quoniam eadem veritas apud Lucā ait: Spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere.

Quòd autem Vadiani seu Anthropomorphitæ pro se adferunt, parùm momenti habet, & ex praua scripturæ intelligentia proficiscitur. Vadianorum inualida argumenta. Quanuis enim scriptura sacra sæpè nominet Dei membra, vtputà caput, oculos, linguam, aures, manus, brachia, & his similia, non sunt tamen iuxta literam, sed iuxta latens mysterium per res illas designatum, sumenda. Sunt enim pleraque in sacris codicibus, & in veteri testamento potissimùm, quod carnali adhuc & rudi populo datū est, quæ nulla ratione iuxta literæ primam significationem accipienda sunt, nec accipi possunt: sed in illis quid res ipsa per literam significata vlteriùs portendat, conspiciendum est. Res nanque ipsę sæpè etiam significant, & aliquid ingerunt sensibus, æquè vt voces. Quod in omnibus metaphoricis locutionibus contingere est manifestum, in quibus propter similitudinem inter aliqua repertam, vnum alterius nomine appellatur, vt si voracem, lupum dixeris: aut auarum, talpam: non quòd hæc sint, sed illa, quibus similia esse reperiuntur. Ad eundem modum multa sunt in sacris literis interpretanda, non autem iuxta primam vocū significationem, quod testante Apostolo, litera occidat, spiritus autem viuificet. 2. Cor. 3.

Ex quibus omnibus hoc vnū & præcipuum est. Quid per singula Dei membra in sacris literis intelligatur. Quotiescunq; Deo aliquod membrū aut effigies aliqua tribuitur, tūc membro audito, eo nomine intelligas, Deo tribui vim illam & virtutē, quę perfectior in illo membro reperitur: vt cùm audis in Deo caput, intellige diuinā essentiam, quæ omnia præcedit. Caput. Et cum dicitur caput respectu corporis mystici, quod est ecclesia, intellige influxum in reliqua membra quæ nos sumus. Cùm audis oculos, intellige virtutem videndi talem, vt nihil eum latere possit. Oculi. Sic enim ait Apostolus: Nulla creatura ei inuisibilis est: omnia nuda & aperta sunt oculis eius. Hebr. 4. Aures habere dicitur, quia talis est in eo vis, vt verbum quantumlibèt summissè prolatum, latére eum nō possit: de quo sapiens ait: Auris cæli audit omnia, & tumultus murmurationis non abscondetur. Aures. Sapien. 1. De quorum omniū mystica significatione, extat liber B. Anselmi, cuius titulus

tulus est, De membris Deo attributis: in quo exponit, quid singula membra Deo attributa significet. Est etiam de eadem re alius tractatus sub nomine D. Hieronymi inscriptus, quem velut nothum, & beatum Hieronymum minimè redolentem, vir doctissimus Erasmus Roterodamus in quarto tomo operum illius collocauit: in quem locum reijcit omnia q̄ hucusque falsò asscripta erant Hieronymo. Contra hos Vadianos seu Anthropomorphitas scrisit Theophilus Alexandrinus. Scripsêre etiam (vt testatur Ioannes Tritthemius in suo catalogo scriptorum ecclesiasticorum) Faustus episcopus Rhegiensis, & Ratherius monachus. Hęc Alphonsus à Castro.

Authores qui contra Vadianos scripseiüt.

VALESII. 2.

Valesij à Valente quodam Arabe sunt dicti. Hi, teste Epiphanio lib. 2. tom. 1. cōtra hæreses, in Bachato regionis Philadelphinæ habitant, quos indigenæ Gnosticos appellari volunt, cùm tamen ex Gnosticorum familia nō sint: aliter enim hi sentiunt. Exorti sunt autem sub Seuero Imperat. & Victore Papa, circa annum Domini 198.

Bachatum principalis pagus est Arabiæ Philadelphiæ.

Sunt autem omnes Valesij execti. Quumq; in suam ipsorum disciplinam aliquem susceperint, quanto quidem tēpore membris nondùm exectus est, animatis non vescitur. Vbi verò quæ sibi volūt, eidem persuaserint, aut per vim execuerint, tunc omnibus vescitur, velut iā à certamine quietus, & non ampliùs in periculo constitutus, vt impellatur per edulia ad concupiscentiæ voluptatem. Non autem solùm proprios hoc modo perficiunt, sed sæpè etiam peregrinos ad eos accedentes, & adhuc apud ipsos hospitio acceptos, ad talem vitā deducunt, velut multa de hac re fama fertur. Abripiunt enim tales intus, & vinculis alligatos, per vim castrant. Hæc Epiphanius.

Eunuchorū secta.

Est itaque horum non minùs crudelis, & temeraria, quàm erronea sentētia, cùm dicunt necessarium esse ad Deo bene ac integrè seruiendum, vt quisq; sit eunuchus & castratus: eam vtique Euangelij doctrinam perperàm intelligentes, qua in hunc modum dicitur: Audistis quia dictum est antiquis, Non mœchaberis. Ego autem dico vobis, quia omnis qui viderit mulierem ad concupiscendū eam, iam mœchatus est eam in corde suo. Quòd si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum, & proijce abs te. Expedit enim tibi, vt pereat vnum membrorum tuorum, quam totum corpus tuum mittatur in gehennam ignis, &c.

Idē recenset Augustin. lib. de hæres. c. 37.

Matth. 5. Exod. 20. Matth. 18. Matth. 9.

At quomodo, inquit Epiphanius, possunt in regno cælorum aliqua esse detruncata? Si enim regnum cælorum perficit omnia, id imperfecti nihil quidquam habere necesse est: quumque corporum erit resurrectio, omnia membra resurgēt, & nullum ex ipsis relinquetur. Et si omninò membrum non resurget, neq; totū corpus resurget. Et si vnum membrum, quod offendiculo fuit, solùm relinquitur, nullum omninò membrum restans relinquetur: omnia enim nobis offendiculo fuerunt. Quis verò rescindet cor suum, quod omnibus offendiculo est? Ex corde, inquit, procedunt fornicationes, adulteria, petulantia, & his similia. Quis igitur rumpet cor suum? Si verò non resurgit corpus, iuxta quorundam dementiam & impietatem, quomodò ergò differet sermo de his decieti? Quū enim omnia membra non ingrediantur in regnum cęlorum, quid amplius opus circa vnum fieri membrum, quum alia hoc non expleant? Si verò resurgit corpus, (resurgit enim) quomodò possibile est adhuc in regno cælorum fieri mutilationem? Aut quomodò non erit indecorum regnum cœlorum, multa habens corpora ad gloriam? Vide quæ supersūt apud eundem Epiphanium.

Varijs argumentis probatur, q̄ erronea sit horum Valesianorum sentētia.

Matth. 15.

Præterea, si necessè esset, inquit Alphonsus à Castro, vt omnes castrarentur, perirent coniugia, quæ Deus probauit, præcipiens vt nullus dimittat vxorē suam, excepta causa fornicationis. Et Paulus iubet virum reddere debitum vxori, vt videlicet inuicem non fraudentur. At quomodo vir castratus poterit vxori debitum persoluere, cùm talis debiti solutio non alio modo fiat, quàm per carnalem congressum & copulam?

Matth. 19. 1. Cor. 7.

Rursùm, si omnes viri castrandi essent, humanum genus citissimè deperiret, non ex Dei præcepto & voluntate, sed propagationis defectu. Sed huic sententiæ obnititur Domini præceptum, dicentis: Crescite & multiplicamini. Quod præceptũ in mundi exordio propter generis humani multiplicationem omnes adstrinxit, nunc autem, cum iam plùs satis sit propagatum, & longè lateque diffusum, non adstringit neque obligat, nisi ita vrgeret necessitas, vt si humanũ genus forte esset quadam ex calamitate ad tantam paucitatem redactum, vt esset necesse ad eius conseruationem homines commiscert mulieribus. eo enim casu instante, tunc præceptum illud de multiplicatione speciei humanæ, fortè vires suas resumeret, & æquè obligaret, atque ab initio institutionis humanæ. Nam hac sola ratione filiæ Loth coeuntes cum patre, excusantur à peccato incestûs, (vt inquit beatus Irenæus lib. 4. aduersus hæreses cap. 51. & Origenes homil. 5. super Genes.) quòd videlicet credebant, post incendium Sodomæ & Gomorrhæ cũctos perijsse homines, neq; alium præter earum patrem superstitem esse. Tantam enim sancti viri putarunt esse illius præcepti vim, vt etiã ad patris cum filia concubitum, extendi existimârint, propter vitandam generis humani deletionem.

Genes. 1.

Filiæ Loth cum patre congressæ, excusantur à peccato incestûs.

Ex quo quidem colligere licet, quòd si illa genus humanum per coitum conseruandi voluntas, bona non esset ex se, nulla ratione a tanta malitia eas liberare, quantam illis talis incestus conciliare potuisset. Accedit ad hæc, quod Dominus in Euangelio non commendauit natos Eunuchos ex vtero matris suæ, nec illos quidem qui ab hominibus facti sunt, sed eos solùm qui se castrauerunt propter regnum cælorum. Hæc autem castratio nõ est ita accipienda, quòd membra virilia resecentur, quoniã si tales eunuchos Christus laudâsset, eadem ratione illos etiam commendâsset, qui ab vtero matris nati fuissent eunuchi, aut qui ab hominibus facti fuissent, quod sanè non fecit. Hæc Alphonsus à Castro.

Conclusio supradicto rum.

Matth. 19.

Castratio in euãgelio quomodò accipienda

Alia quoque hæretica Valesij docere dicuntur & turpia, sed quæ sint illa, nec ipse commemorat Epiphanius, nec Augustinus quidem de hæresibus. Sunt autẽ ij similes sacerdotibus Cybeles, qui, teste diuo Augustino, li. 2. de ciuitate Dei, cap. 4. sese in templis castrabant, plangentes factum Atys pulcherrimi iuuenis, quem (vt aiunt poetæ) Cybele casto amore adamauit, eumq; sacris suis præfecit ea lege, vt perpetuò castitatem seruaret. Sed cùm postea voti sui parùm memor, Sangaritidem nympham compressisset, ab irata Dea in furorem actus, testes sibi execuit.

Valesijsimiles sacerdotibus Cybeles.

VALENS IMPERAtor. 3.

VAlens frater Valentiniani Imperatoris egregij fuit, & ab eo, dum adhuc viueret, in societatem imperij assumptus. Digni sanè imperio fratres, & inter bonos referendi, nisi Valens Arrianorum delirio virtutes egregias inquinasset. Is enim ab Eudoxio Arriani dogmatis assertore baptizatus, in sæuissimã hæresim lapsus est, sub Damaso Hispano ecclesiæ Romanæ summo pontifice, circa annum Domini 378. Sed malignam insectationem (inquit Orosius) diu texit, ne voluptati potestatem admisceret, qui adhuc viuentis fratris authoritate reprimebatur. Sed eo mortuo, cùm iam impiè agere posse non erubesceret, ilicò effrenata audacia legẽ dedit, vt monachi ad militandum cogerentur. Et in Aegypti solitudinibus multa sanctorum agmina monachorum ab eo interfecta sunt. Cæterũ impietatis huius insignes pœnas dedit, quando à Gotthis propè Constãtinopolim cæsus cũ omni exercitu est. Etenim cum in fugam versus Valens, in oppidulum se recepisset, incenso à Gothis oppidulo, concrematus perijt.

Monachi lege ad bellum cogũtur ab Imperato. Valente.

Hieronymus in Chronicis

Eius vitam & impia acta Nicephorus ecclesiasticæ suæ historiæ lib. 11. cap. 1. describit in hunc modum: Porrò Iouiniano defuncto, Nicææ totius exercitus, & eorum maximè, qui primarias gerebant dignitates, consilio & voluntate Valentinianus Imperator est electus. Qui cùm Constantinopolim trigesimo à suscepto im-

Fl. Valer Valentinianus Pannonius, Imperat. Rom. electus.

Imperio die venisset, socium sibi imperij fratrem Valentem adiunxit. Et prouincias Orientales, & quasdam etiam Occidentales ad Illyricum vsque fratri concessit: reliquas ad Occidentalem Oceanum pertinentes, & continentem ex aduerso omnem, vsque ad extremos Libyes, sibi attribuit, vt toti imperaret Occidenti. Breui etiam deinde Gratianum filium adhuc adolescentulum ad imperium euectum, moribus institutisq; suis assuefecit. Sed enim fratres ambo, Christiani quidē iam inde ab initio fuēre, cultu verò & opinione variârunt. Nam Valens ab Eudoxio Arriano baptizatus, acer fuit dogmatis Arriani ęmulator: molestumq; ei fuit, quod non omnes eandem sequi sententiam cogeret. Valentinianus aūt Nicenæ professionis propugnator, ornandos quidem religionis suæ populares duxit: nihil autē eis molestiæ, qui ab eo dissentirent, intulit. Cæterùm in rebus administrandis pares fuēre.

Valens Arrianus, Valētinianus catholicus.

Imperator itaque Valens Constantinopoli soluens, Antiochiam ad Orontem adire properauit. Et cùm Nicomediam peruenisset, ibi hac de causa restitit. Eudoxius Arrianæ sectæ Episcopus, statim post discessum Imperatoris Constantinopoli vita defunctus fuerat, consulatu Valentiniani & Valentis tertio, quum quidem clauum ecclesię Constantinopolitanæ annis vndecim rexisset. Eius in locum Arriani subrogârūt Demophilum quendam. Professores autē Consubstantialis, commodum se tempus, vt sedem episcopalem recuperarent, nactos esse rati, Euagrium suæ factionis presbyterum episcopum designârunt. Cui manus imposuit Eustathius, episcopus aliquando Antiochenus, qui à Iouiniano quidem ab exilio non ita pridem fuerat reuocatus: tum autem Constantinopoli priuatus latebat, vt sua saltem præsentia Consubstantialis professores confirmaret. Ita factum, vt Arriani persecutionem aduersùs nostros renouarent. Ea res postquam est ad Principem delata, veritus ille, ne seditione & tumultu ciuitas turbaretur, militarem manum Nicomedia Cōstantinopolim misit, cum mandato eiusmodi, vt simul & ordinator & ordinatus comprehenderetur, atq; alius aliò exulatum mitteretur. Eustathius igitur Bizyam, quod Thraciæ oppidum est, Euagrius in locum alium deportatus est. Proinde Arriani, quod plerique omnes in rebus secundis faciunt, magis magisque efferari, orthodoxos & rectè sentientes admodum vexare, cædere, contumelijs afficere, in vincula conijcere, pecunijs etiam spoliare, intoleranda omnia aduersùs eos facere.

Ex cap. 15. Socr. lib. 4. ca. 14. & 15. Sozo. li. 6. cap. 13.

Demophilus sufficitur ab Arrianis in episcopatū Constantinopolitanum, loco Eudoxij emortui: à Catholicis verò Euagrius.

Arriāni Cōstantinopoli Catholicos persequuntur.

Porrò quum nostris dura hęc & grauia essent, ad principem precatores misere, si quo modo finem ærumnæ eius obtinere possent. Cęterùm illi opinione sua plurimùm sunt falsi, vt qui iustitiam se ab iniusto impetraturos esse sperauerint. Quū nanque delecti ex ecclesiastico ordine octoginta viri, quibus præfuit Vrbasus, Theodorus, & Menedemus, Nicomediam venissent, preces Imperatori obtulissent, & de vi tanta quiritati essent, indignatus ille, in præsentia quidem irā pressit: deinde autem clam Modesto Præfecto præcepit, vt comprehensos eos necaret. Supplicij eius modus, quia nouus & insolens prorsùs fuit, posteritatis memoriæ est mandandus. Præfectus, si viros religiosos, qui nihil commisissent, propalam perimeret, ne seditio in vulgo oriretur, veritus est: quapropter eos se in exilium missurum esse assimulauit. In qua illi sententia magnis animis acquieuēre. Ille nauim eos, veluti solum exilij causa versuros, conscendere iussit: & nautis præcepit, vt in medio mari nauem incenderent, vt quum eo modo illi interijssent, sepulchri cura carerent. Ventum est in sinum medium, qui Astacenus vocatur; ibi nautæ imperata fecerunt. Nam ipsi scapha, quæ nauem sequebatur, conscensa, nauim in qua viri illi vehebantur, incenderunt. Vehementius tum subsolanus ventus flabat, & proinde nauis eò citiùs flammam concepit. Durauit ea vsq; ad locum Bithyniæ qui Dacides nuncupatur, ibiq; vnà cum pijs illis hominibus in littore est absūpta. Sed enim factū tam truculentum vindicta est prosequuta. Fames siquidē repentè tāta est in Phrygia orta, vt necessariò incolæ patriam relinquerent, & Constantinopolim se atq; ad

Ex cap. 16. Catholici 80. ecclesiasticos viros precatores ad Valentē mittunt.

Modestus præfectus Valentis.

Legati isti Valente iubēte, & Modesto curāte, in nauī impositi sūt, cumq; ea in medio mari esset, nautis eam incendentib⁹, perierunt.

Fames in Phrygia eā ob rem exorta.

ad alias diuersas prouincias conferrent. Et hæc quidem exegit Modestus præfectus Valente iubente.

Ex cap. 21. Valens orthodoxos ꝑsequitur. Sozo. lib. 6 cap. 15.

Quum verò ipse Imperator Valens Antiochiam venisset, ibiq; diutiùs moraretur,& ab externis bellis quietus esset, aduersùs eos, qui consubstantialis fidem sectabantur, se armauit: & non modò ex Antiochena, verùm etiàm ex finitimis quę circùcirca sunt ecclesijs, rectæ sententiæ propugnatores eiecit. Alijs quoq; eos cladibus affligens, cum varij generis supplicijs sustulit, tū maximè in præterfluentem amnem Orontem côiecit & suffocauit. Et Meletium quidem, egregium de vera pietate certatorem, ex ecclesia deturbatum in exilium misit. Samosatis autem diuinum eiecit Eusebiū. Prætereà verò vt Laodicea egregio pastore Pelagio orbaretur, & ad viduitatem redigeretur, effecit. Hunc porrò illè in Arabiam, & Eusebium in Thraciam, Meletium autem in Armeniam deportari iussit viros Apostolicis donis relucentes.

Proscribūtur Meleti⁹ Antiochenus, Eusebius Samosatenus, Pelagius Laodicensis episcopi.

Ex cap. 22. Barsę Edesseni episcopi exilium. Theod. li. 4. cap. 16.

Porrò Barsen Edessenorum episcopū (cuius ingens est gloria in Phœnicia, Aegypto, & Thebaide, siquidem has ꝑagrans regiones, virtutis suæ splendore illustrauit) vt insulam Aradum incoleret, Valens condemnauit. Quoniam verò Apostolicis donis clarus, doctrinę suę luce multitudinem ad se pertrahebat, & morbos, quos medici curare posse desperauerant, sanabat, in Aegyptum inde vrbem quandā Oxyrynchon nomine, est deportatus. Vbi verò & ibi virtutis gloria animos omnium in se côuertit, in extremos quosdam fines, à quibus non lōgè barbari aberant, (Philo locus is nominatur) translatus est, quum quidē cælesti domicilio esset dignus. Etiàm nunc in Arado lectulum esse dicunt, quem plurimo honore Deus sit dignatus, quòd ęgroti multi in eum repositi, valetudinē per fidem recuperēt. Verùm enimuerò quæ Edessæ etiam crudeliter Valens egerit, silentio ea mandare non licet. Quum nanq; Barsen, quem dixim⁹, à grege suo exclusisset, Lycum pro eo substituit. Quam rem quia multitudo ægrè tulit, & communionē eius respuit, relicta vrbe, omnes extra eius mœnia conuentus egere. Erat autem ibi Thomæ Apostoli insigne precatorium, quod videre volens Valens, vnà cum præfecto Modesto, quodam priùs cum mandato eò misit, vt multitudinem ibi congregatam, armatorum quos secum ducebat, opera dissiparent, baculis & clauis eam pulsantes, si verò opus esset, gladios quoq; adhibentes. Præfectus imperata facere, & clā Edessenis denunciare, ne postridiè more suo in loco eo conuenirent: Mandatum enim ab Imperatore esse, vt in eos qui ibi deprehensi essent, grauiter animaduerteretur. Præfectus sanè, quanuis diuersæ sententiæ & religionis, ad eum modum illis est minatus: vel quòd neminem, aut paucos certè, periclitari vellet: vel quod fortasse Imperatorē grauiter indignantem, opera sua vti nollet.

Adlectulū Barsę episcopi in Arado Phœnicię insula miracula edita.

Lyc⁹ Barsę successor.

Templū diui Thomę apud Edessam.

Edesseni verò minarum denunciationem paruipendentes, vnà cum diluculo alacrioribus etiam quàm anteà animis in locum designatum conuenêre, & solita sacra sua peregêre. Quod vbi Modesto est indicatum, quum quid faceret, non haberet, consilij inops, quàm celerrimè militari manu contracta, per forū ad Campum eum contendit, & in mulierculam incidit, manu puellum raptātem, palliumq; sic temerè & incompositè, contra quàm fœminam decet, trahētem, atq; adeò militarem ductorum phalangē, perindè atque ad rem magni momenti properaret, rumpentem. Eā iussu suo comprehensam, cuiusnam rei gratia tantoperè festinaret, interrogat. Tū illa: in campum eum, inquit, in quo verę pietatis cultores sunt congregati. Noui enim, & certò noui vestrum quod struitis consilium: & proptereà eò venire propero, vt æqualia cum illis consequar præmia, ne scilicet cursu intermisso tardius vadens, gloria, quæ à Deo est, excidam. Puerum autem (Præfectus subinferr) quid ita tecum ducis? Et iursum illa: Vt & ipse, ait, post affectionē & ęrumnam toleratam, honoris ei⁹ particeps fiat. Ille animo ad tam generosam fortitudinem mulieris consternatus, vbi ex eius vnius aliorum omnium coniecisset alacritatem, ad imperialem domum reuer-

Edesseni à Modesto ꝑmoniti, nè extra vrbē côuentus agendi gratia progrederentur, nihilominùs in proposito suo ꝑseuerant.

Ad côuentū eū muliercula cū puero, Modesto vidēte, ꝑperat.

Animus diuina ęmulatione succensus, humanū non capit metū, sed tericulamenta omnia pro risu habet & ludi

ero Theo. lib. 4. c. 26.

uersus, Imperatori item omnem indicauit, & vt a consilio cœptoq; suo desisteret, suasit: turpem & aduersam dicens ex tali facto consecuturam famam, atq; Edessenorum nihilo magis alacritatem extinctum iri. Verbis hisce innumeram multitudinem Præfectus conseruauit. At Imperator, vbi illum contumeliosis vocibus proscidit, pugno etiam cecidit: multitudinis nihilominùs duces comprehensos cogi præcepit, vt per optionē vel cum Lyco seu lupo & non pastore, communicarent: vel citra moram vrbe excederent, atq; ad vltimas oras exulatum irent.

Valēs multitudinis eius duces proscribendos censet.

Porrò vbi Præfectus illos omnes congregasset, imperatoris mandata in medium protulit, lenibus vtens verbis, stolidumque esse dicens, eos tam paucos & imbecilles homines, contra Imperatorem tantum, & tot populis imperantem, niti. Illi autem omnes taciti constitēre, in ducem suum (Eulogius is erat, vir vita simul & doctrina condignam laudem consecutus) respectantes. Ad hunc igitur Modestus conuersus: Quid ità tandèm, inquit, ô senex non respondes? At. qui, respondit ille, responso nihil opus esse, qui interrogatus non essem, putaui. Rursùm præfectus: Multa certè ad vos, quæ vtilia vobis essent, exponens, verba feci. Tum Eulogius: Illa quidem ad vniuersos sunt dicta. Ego autem ineptum esse existimaui si multis reiectis ipse responderem. Quòd si me solum percontatus fueris, ilicò tibi sententiam meam exponam. Ibi præfectus: Ergo vt cum Imperatore tibi communio sit, facito. Eulogius verò magna cum gratia facetè ad modùm arridens: Proficit enim, inquit, & vnà cum imperio episcopatū quoq; sortitus est. Verùm ille ironicum & amarulentum dictum sentiens, grauiter id tulit. Et iactis in senem conuicijs, ad alia hæc insuper addidit: Non hoc dixi, attonite & stulte: sed communicare te debere cum quibus ille præcipit episcopis. At ego, inquit, senex sum, & pastoris non expers, cuius vocem vt germanam intelligo, & doctrinam sequor: neq; mihi tam perniciosa & pestifera herba opus est. Hisce verbis furore incensus, celeriter octoginta ex eis qui multitudinis essent velut columnæ, comprehensos in Thraciam relegauit. Atqui illi vincti circumeuntes benignè à multis sunt curati. Vici enim & ciuitates eis obuiàm progredientes, tāquam veræ pietatis defensoribus debitum præstiterunt honorem.

Ex cap. 23. Modestus imperatoris mādatū plebi exponit.

Colloquiū Modesti & Eulogij.

Apud Theodoritum, dictū hoc per interrogationē effertur: An cum imperio episcopatum etiam inijt? lib. 4. c. 18.

Ex Catholicorū multitudine, octoginta primores in Thraciā deportantur.

Porrò inuidia nunquàm non in aulis Principum stipendia faciens, ad imperatorem mox procurrit & multorum bonorum causam esse dixit, quòd condemnatis imperaretur exilium. Imperator re cognita, disgregari eos, & binos partim in Thraciam, partim in Arabiam, quosdam in Thebaidem, atq; alios aliò in oppida dispergi iussit. Si qui etiàm inter eos fratres essent, disiungi curauit.

Iussu Valētis seiuncti in diuersas orbis partes proscribūtur, Tripar. lib. 7. cap 33.

Fuit autem Valens tam acer Arrianæ perfidiæ propugnator, vt religiones alias omnes toleraret, catholicæ verò tantum fidei infensus esset: id quod Nicephorus lib. 11. c. 24. describit in hæc verba: Valens, inquit, diutiùs Antiochiæ cōmoratus, Euzoio ibi ecclesias regente, Iudæis, & ethnicis Græcis, atque etiam qui Christianorum nomine censentur, & diuersa ab Euangelica doctrina dogmata complecterentur, omnibus, quæ animis eorum placita essent, vt liberè agerent, permisit. Nam impius error sub Iouiniano quidem extinctus, à Iuliano autem excitatus, paulatim reflorescebat, & Dialia, Dionysia, & Cereris sacra, non in angulis, Imperatore veluti præeunte, peragebantur, & homines, in medio foro, nemine obsistente bacchantium qui numine afflantur, more discurrebant. Eorum verò tantùm, qui catholicæ ecclesiæ doctrinam sequebantur, implacabilis hostis erat. Et primùm quidem recèns constructam ecclesiam, quam illis Iouinianus dederat, ademit: deindè verò ex alijs quoque eos sacris ædibus exegit. Atq; vbi illi sub dio agentes, ad montis radices Deum consuetudine sua hymnis & laudibus celebrarent, & varias easdemq; aduersas aeris mutationes, aliquandò quidem cum pluuijs & niue & immenso frigore conflictati, aliquādo autem æstu solis admodùm adusti perferrent, ne eo quidem loco vt permanerent voluit: & immissis in eos

Theodor. quoq; idē habet. lib. 4. c. 24. & 5.

Valens orthodoxos omnibus templis excludit.

Ne sub dio quidē eos conuentus agere est passus.

 militi.

milibus, ærumnosum hoc vitæ agendæ institutum dissipauit. Flauianus autem & Diodorus generosi veritatis athletæ, tum florebant: qui imminentes gregi Christi fluctus, veluti scopuli quidam, quamprimum in spumã redegerunt. Illi enim post Meletium in exilium eiectum, pro grege Christi decertabant, quum lupis ipsis fortiter obuiàm eundo, tũ Christi ouibus conuenientem doctrinam proponendo. Atq; vbi ex locis suburbanis deturbati sunt, ad proximi fluminis ripas oues pauerunt: non frustrà, perinde atq; illi in Babylone captiui, ad salices carminum organa suspendẽtes: sed liberè Deũ, iuxta diuinum Dauidem, in omni loco dominationis eius laudantes.

In fluminis ripa orthodoxi ecclesiam colũgũr, sed indè quoque sunt depulsi.

Verùm ne hoc quidẽ in loco diù eos durare, orthodoxorum & rectè sentientium hostis passus est: sed primo quoq; tẽpore indè etiã secedere coegit, conuentumq; eum soluere atq; dissipare est conatus. Sed enim diuinum duorum istorum virorum, qui pro pastoribus rem gerebant, par, spiritualem gregẽ ad id, quod in Christo est bellũ, exercuit, atq; vbi pabulandum esset, mõstrauit. Et illi quidẽ aduersùs Arrianos blasphema verba iactantes, continuè arcum intendebant.

Flauianus & Diodor⁹ pro Meletio exule gregẽ Christi Antiochię curãt.

Non parũ verò illis tum in certamine hoc opis quoq; attulit, insigni vita preclarus ille Aphraates, quem sapiens Theodoritus in volumine Dei amantium historiæ conscripsit. Nam & hic quieto viuẽdi theoricæ instituto, gregis Christi salutem prætulit, & monasticum relinquens tuguriolum, ouilis Christi curam gessit: & multo diffluens sudore, lupos vndique ab eo repulit. Cæterùm quàm locuples virtute fuerit, & quæ supra captum hominis fecerit, is quem diximus liber, euoluere eum volenti, ostendet. Ego verò vnum quiddam illius actorum huic loco accommodatum, recensendum in opere hoc duxi. Orontes fluuius ab aquilonari parte imperialem Antiochiæ domum præterlabitur. Porticus autem quædam maxima duorum culminũ, in parte meridionali ad vrbis mœnia, prælatis turribus vtraq; ex parte conspicua, est exstructa. Inter Imperiales ædes & amnem via est, quæ per portam, quæ isthic est, euntes excipiens, in vicinos suburbanos agros deducit. Hanc viam aliquando diuus insistebat Aphraates, ad fidei gymnasiũ iturus, & ouibus Christi congruẽs pabulum allaturus. Eum è superiore loco porticûs prospectans Imperator vidit. Sisyra enim, seu veste ex ouium pilosis pellibus consuta amictus, & senio multo confectus, celeriùs tamen currebat. Et quidam Imperatori, hunc esse Aphraatẽ illum, ex quo totius vrbis multitudo penderet, dixit. Et ille è porticu virum sanctum interrogans, Quonàm, inquit, vadis? Atq; Aphraates, pro imperio tuo precaturus, respondit. Atqui, Imperator intulit, Domi te, qui leges monachorum sequeris, manere, ibiq; quietè considentem hoc facere oportuit. Tum diuinus senex perquàm sapienter ait: Rectè tu quidem, ô Imperator, dicis, me id facere debere, facturusq; id adeò constanter fuerã, si pax Christi ouibus esset. Sed quũ multa quædam insaniæ caligo loca omnia occupârit, & maximus insupèr subrepat timor, nè plurimo imminente periculo, à feris oues dilanientur: necessitas mihi quoq; incumbit, vt vigilem, omnemque funem moueam, nè quod grex Christi capiat detrimentum. Age enim, ô Imperator, si puella essem, domi in conclaui abdita, fusos manibus tractans, & lanificium meum curans, atq; alicundè subitò conspicerem flammam exortam, & omni ex parte paternæ domui circunfusam, fœdo incendio eam iamiam consumpturam, quid me facere oporteret? dic, te per Deum oro: vtrúmne me sic sedere, & penates patrios conflagrantes despicere, ignemq; proserpentem expectare: an conclaui statim relicto, sursùm & deorsùm currere, aquam in manib. habere, & modis omnibus flammam extinguere conari, oporteret? Satis sanè scio, dicturum te, faciendum mihi esse, quod & sagacis sanæq; mentis puella faceret. Id ipsum verò nũc quoq; fieri debere existimo. Quũ tu enim quasi fulmen quoddã in paternã domum nostram incideris, & veriorem pietatẽ omnẽ igne vastes, vndiquaq; circuncursamus, flammam gliscentem extinguere satagentes. Hæc quidem ille dixit. Imperator autem ad minas vsq; progressus,

Aphraates monachus vitã theoricam vtilitati Christi ouium, necessitate flagitante, posthabuit. Theodor. lib. 4. cap. 26.

In nullo nõ conuentu olim Christiani pro principibus suis orarunt.

Mira modestia simul & grauitate Valẽti Aphraates, necessitate se coactum, monastica vita relicta orthodoxos docere, & confirmare, ostẽdit, & eiusdem impiã tyrannidẽ perstringit.

Subita morte cubicularius imperialis, ob malè tractatum Aphraatē mulctatur.

Valens induratus vt Pharao.

Ex cap. 26. Alexādriæ sub Athanasio ecclesia quieta fuit, eo præsente.

Athanasij mors.

Petrus eius successor.

Vnanimis omniū ordinum in episcopo creādo electio.

gressus, silere eum coegit.

Ex cubicularijs autem Imperatoris quidam, qui sanctum virum propter animi temeritatem grauiùs tractauerat, in balneum confestim ingressus, vt principi lauationem præpararet, mente captus, & in calidas aquas delapsus, ibi vitam finiuit. Imperator aliquandiù expectans, & extrahi ea mora tempus querēs, alijs causam eius rei inquisitam sibi renunciare præcepit. Qui cū eò venissent, & omnia circunspexissent, illum in calidis vndis morte frigida peremptum reperierunt. Quod vbi Imperator cognouit, opus id quidem petulātis, Aphraatæ sancto illatæ iniuriæ & contumeliæ esse, rectè arbitratus est De impio autē dogmate eūdem, iuxta indurati cordis Pharaonem, retinuit animum. Et perindè atq; fulmine afflatus & attonitus, miraculo eo magis etiām est contra veram pietatē concitatus.

Talia impius Valens Antiochię quidē egit. Transeundum autem hinc ad ea quę Alexandriæ sunt gesta. Quieta siquidem in Aegypto ecclesia fuit, Athanasio superstite. Multitudo nanq; ea q̄ verā pietatem sibi sequendam statuerat, Arrianam phalāgem superabat: idq; propter suum erga Athanasium amorem. Et cùm ea esset ardentior, & ad seditionem mouendam propensior, metum de se p̄buit, nè tumultu concitato, respublica detrimento mactaretur. Proindè diuina quadam prouidentia, immunis à grauibus malis Alexandria permansit, tantisper dum veritatis p̄pugnator superfuit Athanasius. Vbi autē ille post pericula plura, nec coronas pauciores, ad quietem laboris omnis experiē, ad quadraginta & sex annos episcopatu cum gloria magna functus discessit: Petrus verò, vir optimus & clarissimus, in functionem eius successit, suffragio quidem primū beati illius capitis, deindè etiā episcoporum prouinciæ eius vniuersorum, totiusque cleri, & eorum qui Alexandriæ primos honores & magistratus gerebant, votis & calculis, plebe etiām cunctā faustis acclamationibus consilium id perquàm libenter confirmāte. Particeps enim diutinorum sudorum Athanasij fuerat, nunquā à magno illo viro vel domi vel peregrè discedēs, varijsq; cum illo periculis colluctās. Quapropter quicunq; erant finitimi episcopi, & qui tranquillam vitam sectabantur, monasticas relinquentes palæstras, maximè hoc egērunt, vt Petrus in illius locum substitueretur.

Præfectus Aegypti Palladius Petrum in carcerem conijcit.

Idem Romā ad Damasum episcopum confugit.

Euzoius Antiochenus, & Magnus Imperatoris quęstor, Palladio adiuuante, Lucio Arriano ecclesiā Alexandrinam, Petro reiecto, tradunt.

Sæua Catholicorū Alexādriæ ...

Postquam autem is sacrā recepit sedē, nulla interposita mora, gentiseius præfectus, contracta ex Iudæis & Græcis manu, ecclesiam circunuallauit, & Petrum exire iussit. Quod nisi faceret, se illum vel inuitum indè eiecturum esse, minatus est. Quod quidem ille fecit, quum voluntati Imperatoris morem gerens, tum maximè impietati ipse suæ ius suum tribuens. Quod nanque ex idolorum nefaria superstitione penderet, splendidè se festum diem acturum esse putabat, si veræ pietatis nauem in tempestatem conijceret. Ac primùm quidē Petrus in carcerē inclusus est: posteà autē profugiens, quū scapham cōmodè nactus esset, Romam ad consentientem sibi eius vrbis episcopum Damasum traiecit.

Et breui pòst Euzoius, qui Antiochiæ Arrianæ præijt religioni, tempus opportunum nactus, cōsilium inuenit, vt Alexandriam ipse iret, & ecclesias ibi Lucio Arriano traderet. Quod quum Imperatori quoq; placuit, (adhuc enim is Antiochiæ erat) cum satellitio multo, & militari, quæ eum sequebatur, manu sanè q̄ frequenti profectus est, atq; vnà cum eo Magnus Imperatoris quęstor. Habebant ij ab Imperatore ad præfectum prouinciæ Palladium mandatum, vt is, quacunque in re opus esset, Lucio & Euzoio nō deesset. Et Petrus quidem, sicuti dictum est, in carcere asseruatus est: posteà autē Romam nauigauit. At Lucius Arrianus in sacrā Athanasij sedem est collocatus. Itaque Aegyptij longe grauiores in exteros animos cōcepēre. Simulatquè enim improuisò aduenerat Lucius, statim ecclesias occupare contendit. Atque vbi plebs contrà niti cœpit, bellum aduersùs clericos & sacras virgines est institutum. Et aliæ super alias illatæ calamitates, ecclesiæ catholicæ sectatores afflixerunt. Perindè enim atquè feræ agrestes gregi Christi Arriani imminētes, partim in

in exilium egêre, partim captos in vincula coniecêre: quos rursùm ex vinculis productos, varijs subdidêre supplicijs. Quidam enim vngulis & flagris bubalis cæsi, quidam ardentibus facibus adusti: atq; alij bonis primum spoliati, alijs mox sunt affecti cruciatibus. Tormentis verò tam varij generis superesse, admirabile est visum. Quòd si quis priùs vita excessisset, quàm tâta mala expertus, aut si ad tolerabilius exilium damnatus esset, fortunatum id, & quod alicui inuidere posset, habitum est. Sed quis exponere possit, quæ mala in Lucij introitu acciderint? Quorum quidem Sabinus, qui res ecclesiasticas conscripsit, minimè meminit, quòd coniunctorum sibi Arrianorum dedecora premere maluerit. Optimè autem ea beatus Petrus, postquàm è carcere profugit, in scripto quodam suo tanquam tragœdiam exposuit, & ad omnes vbiq; ecclesias misit. Quod scriptum vide suprà in Lucio Alexandrino episcopo Arriano.

persequutio, ab Arrianis eis illata.

Ac Petrus quidē ille admiratione dignus, ad eum modum Romam cōcessit. Qui verò factionis Arrianæ erant, quantumuis pauci, ecclesijs in Aegypto imperarunt. Nec ita multò pòst mandatum quoq; ab Imperatore ad gētis eius præfectum missum est, quod Nicenæ fidei ꝓpugnatores à Lucio indicatos, Alexandria & omni Aegyptia prouincia eijci iubebat. Porrò Euzoius cōfectis Alexādriæ ex sententia rebus, rursùm se Antiochiā contulit. Lucius verò quemadmodùm mandatū fuerat, & Aegyptii ꝑsidij dux, cū magna multitudine ex Græcis & Iudæis & Arrianis mixtim collecta, hostiliter prædas egit, & infesta signa contra monachos solitudinem incolētes duxit. Ea enim spe erat, si ijs quietem maximè consectantibus molestiam turbulenter afferret, in potestate eos sua fore, proindeque & eos, qui in vrbibus essent, Christianos à se deuictum iri. Quādoquidem multi ea tempestate venerandi in Aegypto & Thebaide viri monasterijs ꝑbibant, Arrij opinionem maximè auersantes. Quos plebs ipsa sequuta, vt eadem cū illis de religiōe sentiret, maximi faciebat. Neq; enim illi de dogmatibus nugari valuêre, ac ne potuêre quidē. Penès eos aūt veritatē esse arbitrati sunt, quorū preces Deus exaudiret, miraculorum edendorum facultatem eis tribuens, & qui fidei verbis virtutis facta tāquam testimonijs confirmarent: quales tum monachorum duces fuisse nouimus, Macarios duos, Alexandrinum & Vrbanum, item Pābo & Heraclidem illum, qui optimè ab Antonio magno, virtutis & Aegyptiorum monasteriorum antistite, sunt eruditi, & alios eiusdem discipulos.

Ex cap. 27. Arriani in Aegyptijs ecclesijs regnant.

Monachomachia Arrianorum.

Plurimi in Aegypto monachi catholici, quorum fidē vulgus hominum est imitatum.

Et quū Lucius secum ipse reputaret, fieri neutiquàm posse, vt res Arrianorum in tuto essent, & ipsi vniuersalem sibi ecclesiam subijcerent, nisi eos qui inter monachos summi essent, in sentētiam suam pedibus ire cogerent, rem eam est aggressus. Et quia suadendo nihil efficeret, ad vim se conuertit. Itaq; armati nudis, & qui ne manum quidem defendendi causa extendere vellent, ingruentes, miserādum in modum eos afflixerūt, ità vt eladem illis illatam verbis exponere non sit. Postremò tamen cœptum id frustrà fuit, quod omnes parati essent iugulum inclinatum gladijs præbere: & si opus esset, mori potiùs alacriter, quàm aliquid de Nicenis decretis mutare. Fertur verò & illud, quum impetum imminētium militum expectarent, quendam apud eos fuisse ex pedibus propter articulorum conuulsionem adeò laborantem, vt illis insistere non posset, sed scipionibus quibusdam illorum vicem & vsum expleret. Hunc illi oleo vnctum in nomine Christi, quem Lucius persequeretur, surgere, & domum ire iusserunt. At ille exiliens, statim iter perfecit, eadem prorsùs cum monachis istis colenda esse prædicans, quibus Deus Lucium accusantibus gratiam suam concederet, & aurem tā benignè præberet, vt se tā diuturno morbo liberarint. Verū ne ijs quidē ipsis rebus, eis consilij cœptiq; sui pœnitentia incessit. Noctù enim hos oppressos atq; comprehensos, in insulam quandam circūcircà lacu ingēti circumdatā miserunt, quam antiquitùs homines superstitionis dæmoniacæ, qui doctrinam nostram prorsùs non audissent, incolebant. Vide reliqua in Lucio.

Lucius, ꝗ plebem ex sententia sanctorum monachorum pendere sciret, armis eos ipsos monachos in opinionem suā cogere contendit, sed nihil efficit. Sozo. lib. 6. cap. 20.

De-

Gothi cõciliata inter se concordia, Thracia m vastant.

De bello verò quod cum Gothis Valens habuit, deq; eius interitu, idem refert Nicephorus eiusdem libri ca 48. Nõ multum, inquit, intercessit temporis, quum dissidentes inter se Gothorum factiones, in gratiam & concordiam rediêre: atq; ingenti confidentia & immensa dementia sublati, Thraces malè acceperunt: oppidaq; & vicos percurrentes, crudelissimè vastarunt. Quod vbi Valẽs Antiochiæ adhuc degens cognouit, tum demũ experientia magistra erroris sui perniciem perdidicit. Gentem nanque quæ semper in armis, & ad prælia instructa esset, & sibi & imperio commodos, atque etiàm ad hostes perterrẽdos idoneos fore, ratus fuerat. Atq; hac periculosa opinione cõcepta, militares copias suas paruifecit: & pro eo quòd stipendium illis dare, & delectu habendo militari, sacramento obstringere ciues suos debuisset, pecuniã & tributum ab eis exegit. Nam aureos octogenos in singulos Gothos à tributarijs populis pendi iusserat. Quæ quidem res tum, vt Romanũ imperium ad tempus rebus aduersis periclitaretur, in causa fuit. Atque ita ille spe sua quum prorsùs excidisset, desijt eos in exilium mittere, qui Consubstantialis fidem profitebantur: & celeriter Antiochia relicta, Constantinopolim contendit. Quo tempore etiam aliter sentientium, Arrianorum videlicet, bellum, quasi per quasdã inducias, aliquo modo conquieuit. Euzoio quoquè Antiocheno episcopo mortuo, Theodorus Heracleæ Perinthi antistes, qui eandem cum defuncto obtinebat sententiam, in illius locum est suffectus: vbi etiam Arianorũ factioni præijt. Animos verò etiam receperunt in vrbibus, qui Nicenæ synodi dogma deprædicabãt: potissimũ autem in ciuitate Alexandrina. Quandoquidem & Petrus rectæ opinionis defensor, Roma, Damasi episcopi Romani literis munitus, quibus & electio eius cõprobabatur, & doctrina Nicena confirmabatur, redierat. Cui etiam Alexandrini ecclesias gubernandas dedêre, Lucio eiecto, quem naui aduenientem Constantinopolis excepit.

Stultorum magister euentus.

Reges Galliæ itidem annuũ stipẽdiũ Heluetijs pendunt. Sicanorum nostrorũ memoria Græci in Europã ex Asia Turcas adduxerunt.

Persequutio catholicorum cõquiescit.

Catholici animos recipiunt.

Petrus ecclesiã suam Alexandrinã recipit. Theod. lib. 4. cap. 31.

Ex cap. 49. Valẽs frustra contra Gothos à fratre adhuc superstite suppetias petit.

Valens imbecillitatis suæ conscius, ad fratrem qui adhuc superstes erat, legatos qui auxilium peterent, misit. Quem quidem dixisse ferunt, non æquum pi. umque esse ei auxilium ferre, qui bellum cum Deo gerat: magis autem conuenire, subsidio denegato, confidentiam illius imminuere. Quod vbi illi renunciatum est, maiorem etiam quã antea mœrorem contraxit. Neq; admodùm tamen à confidentia sua destitit, magisque adeò etiam veritatem expugnare instituit. Quum enim Terentio, ducum omniũ præstantissimo, pietateque supra alios ornatissimo à victorijs in Armenia reportatis reuertenti, optionem sua sponte obtulisset, vt à se, quod vellet, peteret: atque ille auro, argento, præfecturis, prouincijs, rebus deniquè alijs omnibus posthabitis, vnum quiddam rationi consonum & pium postularet, vt scilicet Antiochiæ vnam saltem ecclesiæ catholicæ propugnatoribus concederet ecclesiam: ipse petitionis libellum lectũ lacerauit, & aliud illum petere iussit. Tum Terentius libelli partibus collectis: Habeo, inquit, ô Imperator, & donum teneo, neque aliud petam. Consilij enim mei iudex erit, qui iudex est omnium.

Extremo etiam periculo, tã pertinax Valẽtis impietas fuit, vt frangi non potuerit: Adeò sanè vt Terẽtio duci optimo eidẽq; in Armenia victori, ecclesiã vnam Antiochiæ catholicis petenti, ille negaret.

Gothorũ autem bellum metuens Valens, ipse quidẽ tum Constantinopoli se continuit: Traianũ autẽ ducem, armatũ cum exercitu non contemnendo aduersùs eos misit. Vbi verò ille, ne primum quidẽ congressum eorũ sustinens, victus redijt, ignauiam ei & timiditatem cum conuicio Imperator obiecit. Ille autẽ cũ ea dicendi libertate, quæ virum fortem & strenuum decet: Non ego, inquit, ô Imperator, victus sum: sed tu ipse sponte tua victoriam à te ipso reijcis, qui ita cũ Deo belligeraris: momentumq; quod ab eo prouenit, repellens, ad hostes potiùs trãsmittis. Deus semper vincit. Et victoria illis fauere solet, qui auspicium ductumq; eius sequuntur. Is nunc ab aduersariorum partibus stat, quòd eum tu bello persequeris. Non enim prorsùs nescius es, qbus viris ex ecclesijs eiectis, quos in illorum locum substitueris.

Traianus dux à Gothis victus.

Idem gratuiter Valenti Theomachiam obijcit.

Hæc ita se habere, non Terentius tantùm & Traianus, sed & Arintheus & Victor, q & ipsi belli duces fuere, affirmarunt: imperatoremque ipsum, nè repræ-

 hensi-

Cōmune & publicū Constantinopoli in Valentem odium.

hensione ea, quæ cum veritate coniuncta esset, grauiùs commoueretur, rogârunt. Execratione etiam multorum est expetitus, quod Constantinopoli moraretur. Nam Gotthi Thracia omni vastata, & suburbanis etiā ædificijs cunctis direptis, nemine scilicet erumpente, mœnia quoq; ipsa adoriri contendebant. Id vrbs molestè tulit: & Imperatorē, qui nō dudùm exisset, sed ita bellum cunctando duceret, accusarunt. Ne à conuicijs quidem abstinuêre, quasi ipse socordia sua bellorum esset author. Postremò ludis Circensibus propalàm aduersùs eum vociferati, arma ab eo, quibus in bello vterentur, petiere. Imperator aūt, veluti ingēti iniuria affectus esset, furore plenus contrà barbaros est progressus, plurima ciuibus cōminatus, daturos videlicet eos sibi, si reuerteretur, pœnas condignas de contumelijs à vulgo sibi illatis, & quòd ita dudùm Procopij tyrannidi se coniunxissent. Quin etiam vrbem ipsam se solo æquaturum, & aratro proscissurum esse denunciauit.

Progreditur iādem cōtra Gotthos Valens, magnum malum ciuib' suis minatus.

Tum etiàm Isaacium illum, qui circa Constantinopolim monasticā casam habuit, quū alijs rebus vir bonus, tū quoduis adire discrimē ꝓpter Deū promptus & paratus, ferunt, quum Valentem vnà cū exercitu excuntem videret, ad eū accessisse, & manibus frenum equi, quo ille vehebatur, arripuisse, & voce magna dixisse: Quonàm ô Imperator proficisceris qui aduersùs Deum bellum geris, atq; illius opem tecum trahis? Nam ille quodammodò contra te barbaros excitauit, quoniam & tu aduersùs illū impiorum hominum peregrinas & blasphemas linguas exacuisti, eosq; q pro eo atq; decet, de illo opinātur, atq; illum ritè laudibus vehunt, ex sacris ædibus eiecisti. Redde igitur rectè sentientibus, & sincerè fidei Nicenæ decretum seruantibus, quas ademisti ecclesias: & labore nullo victor in bello euades. Si enim tu aduersari illi desieris & quieueris, quiescet scilicet & ille quē tu oppugnas. Sin verbis hisce contēptis, in aciē perueneris, re ipsa experiere, q̄ durū sit contra stimulum calcitrare, & in cælum impotentem linguam tollere. Neque enim ipse redibis, & quas tecum ducis, copias perdes.

Isaaci' monachus Cōstantinopolitanus, eūtem aduersùs hostes Valentem ad pœnitentiam exhortatur, exitūque belli infelicem ei prędicit.

Imperator autē vehementiore ira cō motus: Ego verò, inquit, redibo cū præclaro tropæo, & dignas à te temeritatis tuæ sumā pœnas, prædictionemq; tuam falsam esse ostendā. Et confestim cōprehendi hominē, & in custodia asseruari, donec rediret, iussit. At ille abductus vociferabatur: Eneca etiā, inquiens, si mendacia esse deprehenderis verba mea. Nū aūt ad rē collata sint sancti viri dicta, res ipsa gesta declarabit. Postquā enim cum copijs Imperator est egressus, barbari cōuersi retrocesserunt: quos ille insequens, Thracia post se relicta Adrianopolim venit, q̄ in Macedoniæ finibus sita est. Atq; vbi non longè ab hostibus abfuit, quum ipsi in tuto loco essēt, ex improuiso ordinibus nō dispositis, neq; acie pro eo atq; debuit structa, eos est adortus. Quū verò barbari confertim ruētes equitatus eius impetū & impressionē distraherēt, & grauiorem armaturā in fugā verterēt, alius aliò se recepit. Hostes aūt eis imminentes, metu nullo, cædē multā fecere. Imperator quoq; ipse quū ex equo per desperationē summā descendisset, q̄ tum poterat fugiēs, in quandam villę domūculam stramētis contectā, cū paucis qui eum sequuti fuerāt, latere ibi volens, se abdidit. Barbari autē impetu & celeritate maxima insequētes, sicuti alia ad q̄ venerāt tecta, ita domunculā eā quoq; incēderunt: quum quidem, vt dicitur, nihil de Imperatore suspicatētur. Sic illi vnà cum vico eo, veritatis etiā hostem in cineres redegerunt. Quo tempore, fama est, Deo dilectū virum Isaaicum, quum Valentem in domuncula ea assum sentiēs nidore eius repleretur, eis qui secum in custodia erāt, annunciasse, Nunc iam Valens igne torretur, & nares ꝓfluentem ab eo odorem ingratum sentiunt. Nonnulli quidē ita Valentē interijsse dicunt. Alij autē illud addūt, subijsse quidem illū, quum occultare se properaret, domunculam, atque ibi aliquantulum latuisse, qꝫ barbari cursum suū tenentes prętererirent, & Imperatorem ibi occultari nemo suspicaretur. Vbi aūt maxima hostiū pars eo loco superato abijsset, & pauci postea aduenirent, quosdā Imperatoris fugæ comites

Quemadmodū Michęa quondā Achab, Isaacius in custodia asseruari iubetur.

Valens improuidè simul & infeliciter eū Gotthis pugnat.

Fugit.

In casa agresti latitat.

Vna cū casa ab hostibus conburitur.

Isaacius in vinculis interitum eius videt & indicat.

in

In tectum domunculæ conscendisse & tela in barbaros coniecisse. Atq; illic demùm occultari ibi Valentem suspicatos, ingenti clamore & iubilatu, vtpotè victores, Valētem isthic esse, vociferatos esse. Idque & qui præterierant, & qui consequebantur, quū audissent, suis porrò significâsse: ità vt ferè etiā hostes illi, qui longiùs abierant, id audierint, atq; omnes in eū locum conuenerint. Eosq; domuncula circundata, & materia plurima aggesta, ignem deindè in eam iniecisse: vndè mox secundo, ca'u quodam, vento afflante, flamma fit excitata. Atq; ità materiam eam vnà cum eis, quæ in domuncula erant, rebus, & præter alios ipsum quoque Imperatorem conflagrâsse, & in cinerem redactum esse.

Alia de cæde Valētis opinio.

Alij verò memoriæ prodidêre; Quum barbari fugientes insequerentur, Valentē ingenti metu perculsum, habitu mutato, peditibus se immiscuisse. Deindè post quàm equites rem prodidissent, & à pugna per desperationem destitissent, quippe qui hostium impressione disiecti essent, eos omnes concidisse: inter quos ipse etiā iacens latuerit, quòd signum nullum extaret, quod eum Imperatorē esse indicaret. Interijt autem Valens annis quinquaginta exactis. Imperauit vnà cū fratre Valentiniano annis tredecim: post illius autē obitum, alijs tribus & mensibus aliquot. Huic successerunt Gratianus & Valentinianus iunior, qui etiā Theodosium magnum imperij socium admiserunt. Hactenùs Nicephorus.

Quinto idus Augusti, annis duobus, mensibus quinque, diebus tredecim. Diacon.

VALENS MVRSIAE, *& Vrsicius Singidonis in Pannonia episcopi Arriani.* 4.

Singidon, hodiè Segedinum dicitur.

VAlens & Vrsicius Pānoniæ episcopi, Arriani dogmatis valdè studiosi, vel, vt veriùs dicam, meri Protei extiterūt, Constantij Imperatoris & Iulij huius nominis primi summi Romanorū pontificis temporibus, circa annum Domini 343. De quib. ait diuus Hieronymus ad Damasum Papā: Absit, inquit, à Romana sede, vt iūgatur cū beatitudine tua Vrsicius, & cū Ambrosio societur Auxētius.

Hos tres potissimū & alios complures dānauit conciliū Ariminense, eò ꝙ Arrianum dogma anathematizare noluissent. Contra hos Athanasius Alexandrinus episcopus librum conscripsit, & rursus diuus Hilarius Pictauensis episcopus alium edidit, vniuersam Arimini concilij historiam complectentem.

Dissidium aperiit inter Occidētales.

De his ità scribit Nicephorus li. 9. cap. 13. Sardicēsi, inquit, conuentu ità peracto, domum se quisque recepit. Ac deinceps Occidens ab Oriente per secessionem diuisus est. Non amplius enim Occidentales cum Orientalibus, haud eadem secū sentientibus, negocij sibi quidquam & coniunctionis esse voluêre. Et cōmunionis finis Occidentalibus fuit inter Illyricum & Thraciam, circa montē qui Susacis dictus est. Vltra eum autē locum propter variātem fidem, minimè inter se inuicem cōmunicare voluerunt. Vt verò fieri solet, in ecclesijs calumniæ & dissensiones erant. Et ingens turba & confusio ecclesiam catholicā inuasit. Anteà siquidem, etiàmsi dissiderent, consuetudine tamen inter se iungebantur, nec adeò grauem eam rem putabant: & cōsuetudinem eiusmodi, eundem de Christo sensum esse existimabant. Et, vt paucis dicā, ecclesia Occidentalis omnis patriæ insistens religioni, contentionis expers, & à studio de dogmatib. nugādi aliena fuit, sincerè professionē fidei Nicenā sonans atq; profitens. Quāuis etiam tū Vrsicius Pānonius & Auxentius Mediolanēsis conati sunt ecclesias distrahere, & ad Arrianam opinionē traducere: efficere tamen id nequiuêre, sede Romana & alijs Occidentalibus episcopis vigilantibus, & hæresis eius surculos ilicò extirpantibus. Oriens autem post Antiochenum concilium seditiones concitauit, & propalàm aduersùs Nicenam fidem disceptans iudicio contendit: reuerà tamen, sicuti colligere est, plures sententiam Niceni dogmatis comprobabant, filium ex substantia patris esse confitentes. Contentionis vero cupiditate deuincti, aduersùs verbum Consubstantialis, impotentibus animis pugnabant.

Dissidij eius magnitudo.

Occidentales constantissimè Nicenū symbolum retinuerunt.

Vrsicius & Auxentius Arriani.

Orientales verbū Homousiō exagitārunt.

Quomodò verò in eodem Sardicensi concilio ob suam hæresim damnati, & excommunicati fuerint, his verbis refert idem Nicephorus eodem libro, cap. 12.

Valẽ & Vrsicius in cõcilio Sardicensi dãnati & excõmunicati.

Abrogarunt quoquè, inquit, Occidentales, episcopatum Georgio Alexandrino, Basilio Ancyrano, & Quintiniano Gazæo: & vt non modò episcoporum, sed ne Christianorum quidem appellatione honorarentur, statuêre. Idem fecerunt Theodoro Perinthio, Narcisso Irenopolitano, Acacio Cæsareensi, Eusebij Pamphili successori, Menophanto Ephesio, Vrsicio Singidonis, & Valenti Mursiæ Pannoniorum episcopis, & Laodicensi Georgio, quamuis synodo Orientalium is non interesset. His omnibus dignitate adempta, communione interdixerũt, quod filium Dei à paterna substãtia separarẽt: & quòd, qui dudùm propter Arrianam hæresim reiecti fuerãt, eos recepissent, & ad ampliorem ministerij Dei euexissent dignitatem. Eis dãnatis ad omnes vbiq; episcopos miserunt, vt decreta ea rata haberent & confirmarent, necnon Nicenis placitis consentirent.

Vrsicius & Valens Arriani Athanasio sesẽ iungunt.

At quomodò posteà suum agnoscentes errorem, libellum resipiscentiæ Iulio Romano pontifici obtulerint, & vt Nicenam fidem amplexi, cum Athanasio in gratiam redierint, sic idem habet Nicephorus eodem libro cap. 27. Cæterùm inquit, alij quoquè, tametsi ingenti erga Arrianam religionem ardore essent, in illius tamen concessere sententiam. Id quoque & Vrsicius & Valens fecère, qui cum Theognide & alijs apud Mareotem fuére, ea quæ Ischyras dixerat, de consecrato mystico poculo, & alijs rebus inquirentes. Ij priore opinione mutata, Romam profecti sunt: atque ibi Iulio episcopo libello pœnitentiæ oblato, victos se ab Athanasio esse sunt confessi, simulque in posterum se Consubstantiali assensuros esse receperunt. Ad ipsum etiã Athanasium scribentes, benignè se cum eo communicaturos esse significarunt. Quæ sanè res publicitùs in maximum euasit veluti triumphũ & documentum certum, iniquas esse Tyri dictas latasque in Athanasium sententias. Ad Iulium episc Romanũ quæ scripserãt, hæc fuere.

Vrsicij & Valentis pœnitẽtiæ libellus Iulio episcopo Romano oblatus.

Pro Athanasij innocentia testimonium.

Beatissimo domino Papæ Iulio, Vrsicius & Valens. Quandoquidem antehàc multa & grauia de Athanasio episcopo scriptis nostris suggessimus, bonitatis tuę literis in sententiam aliam traducti, negocio eo, de quo ad te scripsimus, impediti, rationem eorum reddere non potuimus. Sed enim præsentibus nunc fratribus nostris presbyteris omnibus apud humanitatem tuam profitemur, omnia quæcunq; anteà de nomine, quem diximus, Athanasij ad aures nostras peruenẽre, falsa & cõficta, modisq; omnibus aliena ab eo esse. Quapropter communionẽ eius cupidè affectamus, præcipuè quum pietas tua, pro insita sibi integritate, gratiã nobis erroris facere est dignata. Profitemur & illud, si quãdo Orientales malignè, aut ipse etiã Athanasius, nos de rebus his in ius vocare voluerint, nos præter animi tui sententiam eò non ituros. Arrium autem hæreticum, eiusq; defensores, qui dicunt, Fuit aliquando quum non fuit filius: &, Christum ex non extitẽte esse: &, qui Christum Deum esse & filium Dei ante secula negãt, sicuti & in priore libello nostro Mediolani oblato, ità nunc quoq; anathemate mactamus. Hæc autem manuum nostrarum subscriptione annotantes, iterùm iterumque profitemur, nos, quemadmodùm modò diximus, Arrianam hæresim & authores eius damnare in seculum. Ego Vrsicius professioni huic meæ præsens subscripsi, itidèm verò & Valens. Hæc quidem ad Iulium.

Valentis & Vrsicij ad Athanasiũ scriptum.

Quæ verò ad Athanasium scripsere, sic habebant: Domino fratri Athanasio episcopo, Vrsicius & Valens episcopi. Occasionem per fratrem & compresbyterum nostrum Museum, qui ad dilectionem tuam proficiscitur, frater dilecte, nacti, compellandum te ex ipsa Aquileia duximus: optantes, vt saluus literas nostras legas. Addes autem nobis fiduciã, si tu quoquè scribendo nobis responderis. Scito nanque pacatos nos esse, & ecclesiasticam tecum communicare coniunctionem. Indicium earum rerum est, literarum nostrarum isthæc compellatio.

Ariminensis synodus.

Qua ratione autem posteà ab opinione catholica resilierint illi, & velut Protei quidam in quamlibet formam sese transmutarint, subinde recenset idem Nicephorus eodem libro cap. 39. Episcopi, inquit, sicuti Imperator iusserat, conue-

conuenêre: & primùm quidem Arimini Occidẽtales quadringenti, & aliquot prætereà numero Et qui grauiter in Athanasium animati erant, minimè omnium de eo quidquam mouendum, esse duxêre, quòd hoc sic commodiùs esse putarent. Cæterùm postquam de fide quomodo eam profiteri cõueniret, quæstio proposita est, ibi Valens & Vrsicius, qui primùm Arrij opinionem defenderant, medio autem tempore libello supplici Iulio Romano antistiti dato, Consubstantiali assenserant, quemadmodũ diximus, temporibus sese & rebus obtinentibus semper accommodantes, alijs alia, sicuti fieri solet, censentibus, dixêre, priores fidei formulas abolendas esse: vnamque obtinere oportere, quæ non ità pridem Sirmij lingua Romana composita, ab ipso etiam Imperatore plurimi fieret. Debere quippe Synodum quoque de sentẽtia illius professionem eam approbare, neque vlteriùs quidquam curiosiùs indagare, vt eo modo omnis discordiæ occasio, verbis nihil ambigui habentibus, quæ subtili & accurata exploratione perpensa essent, in formula insertis, præcideretur. Longè præstantiùs esse asserẽtes, eum rusticitate quadam rectam de Deo tenere opinionem, quam ex Græcorum nugamentis nouis petitis verbis, quæ non intelligerentur, inducere vocabula. Quibus illi dictis obscurè innuebãt, seu potiùs propalàm Consubstantialis verbum per calumniam reprehenderũt, veluti in sacris literis non expressum.

Vrsicius & Valens veri Protei.

Ij latinam fidei formulam Sirmij ab Arrianizantibus compositam defendunt.

Sub hæc verba charta prolata, legi eã postulârunt, in qua æqualem patri filiũ secundùm scripturas dicebant: mentionem verò substantiæ in Deo, omninò fieri interdicebãt, & pro eo, æqualem per omnia filium patri reponi volebãt. Hæc porrò formula illa erat, quã antea quidẽ pressam seruauerant, tum verò in lucem proferebant: eam maximè probabant Germinius & Auxentius, & Caius & Demophilus. Ea lecta, plurimi nihil opus esse noua fidei formula eo tempore affirmabant, contentos se esse professione Nicena. In præsentia proptereà in locum vnum conuenisse, si quid nouatum esset, vt id inhiberetur. Et vtcunque ea quę tum lecta essent, nihil haberent nouarũ rerum: vt dicerent tamen eos, qui scriptum id composuissent, atq; vt illi ipsi Arrij dogma, quippè quod turbas vbiq; in ecclesijs conciliarit, anathemati primũ subijcerent, petebant.

Sanior & maior pars episcoporũ in Niceno symbolo acquiescit.

Vbi Valens & Germinius petitionem eam repudiarunt, illi formulas hæreticorum & item Nicenam in medium proferre iussêre, vt illæ quidem damnatæ reijcerentur, hæc verò authoritate denuò suffragijs synodi confirmaretur. Et vt de cætero neque disputatio de fide moueretur, neque synodus peteretur, sanxerũt. Sufficere enim quæ à Maioribus dudum constituta essent: ea complecti posteros debere, & perquam absurdum esse, nunc demum fidem conscribere eos, qui nuper admodùm credere cœpissent, & veterum traditionem abolere, perquã & ipsi, & patres eorum ecclesias gubernâssent, ex quibus plures martyrijs & obitæ confessionis coronis condecorati fuissent. Et ij quidem sic dicta sententia antiquitùs decretis stare, nihilque nouũ inducere constituerunt.

Maiorum quanta authoritas.

Illi autem, Valens scilicet, & reliqui, quos paulò antè nominauimus, contrà nisi sunt. Summoperè nanque contenderunt, vt synodus recens compositam Sirmij fidei formulam comprobaret. Tantùm autem abest, vt patres id facerent, vt etiam Vrsicium, Valentem, eorumque complices damnationis sententia exauthorârint. Et synodus professionem Nicenam ampliùs etiam confirmauit. Illi autem damnationem ægrè ferentes, ad Imperatorem confugere. Condemnationis autem eius causam præcipuam fuisse Socrates scribit, quòd Arrianum dogma Arrianizantes damnare noluerint Dicebant enim nomen Essentiæ per simplicitatem à patribus positũ, non intellectum verò à populis scandalo & offendiculo esse. Et quoniam scripturæ id quoque non haberent, ideò eis placitum esse id tollere, & deinceps nullam omninò Essentiæ in Deo facere mẽtionem, proptereà quòd diuinæ scripturæ patris & filij substantiæ prorsùs non meminere. Aequalem autem filium patri per omnia dicimus, sicut sacræ scri-

Nicenã formulã propugnãtes, Arrianizãtes exauthorant.

Socrates lib 3. ca. 37. Arrianizãtes verbũ substantiæ ex symbolo tollunt.

ptutæ & dicunt, & docent. Hæc illi. Inseruissem autem hic fidei formulam Latinam Sirmiensis conuentus, quam tuebantur illi, nisi orationis prolixitatem fugiens, studiosis eam inquirendam, atque ex ea rem omnem cognoscendam, relinquerem. Dānati illi, sicuti dixi, formulam secum ferentes, ad Imperatorē confugere. Concilium verò, decem ad eum legatis episcopis, literis quoque rem a tam declarauit, quæ in hanc formam scriptæ fuerant:

Ex cap. 40. Literę synodi Ariminensis catholicæ ad Imperatorem Constantinum

Et Dei iussu, & pietatis tuæ mandato, quę antiquitus constituta sunt, credimus Ariminum nanque ex omnibus Occidentis vrbibus episcopi omnes in loco cum eundem conuenimus, vt simul & fides ecclesiæ Catholicæ cognosceretur, & qui aliter sentiunt, manifesti fierent. Atque vbi rem omnem diu multumque considerauimus, faciendum esse comperimus, vt, quæ fides antiquitùs obtinet, & quam prophetæ & Euangelia, & Apostoli per Dominum nostrum Iesum Christum, imperij tui custodem, valetudinisque etiam tutorem promulgārunt, eam à maioribus acceptam seruemus, & seruatam ad finem vsque custodiamus. Et absurdum, nefariumque esse putauimus, quæ rectè & legitimè à patribus constituta, & Nicææ communiter vna cum gloriosissimo parente tuo Imperatore Constantino deliberata sunt, ex eis mutare quidquam: quorum doctrina & sententia, ad omnes omnium hominum aures & animas vulgata peruenit, quæ vnà Arrij hæresim expugnauit atque extinxit: per quam non solùm ea ipsa, sed reliquę hęreses sunt euersæ: cui omnino vel addere quidquam non tutū, vel adimere etiam periculosum est. Atque si alterutrum in ea fiat, licentia aduersarijs detur, vt quod libeat facere eis liceat.

Fides Nicena, prophetica, euangelica & apostolica est.

Excommunicatio Vrsicij & Valentis.

Proinde Vrsicius, atque Valens, quod iamdudum suffragatores & participes Arriani dogmatis fuerunt, à communione nostra exclusi sunt. Ad quam tamen admissi sunt, posteaquam se errasse cognouerunt: atque vt ad pœnitētiam admitterentur, & noxæ gratiam consequerentur, orauerunt: id quod scriptum eorum attestatur. Quapropter vt in gratiam reciperentur, & venia eis delictorum daretur, obtinuerunt. Factum id eo tempore, quum Mediolani synodus est coacta, presbyteris quoque Romanæ ecclesiæ præsentibus. Norunt illi, eum qui etiam post obitum memoria dignus est, Constantinum, omni adhibita exquisitiore cura & diligentiore inuestigatione, fidei professionem, quæ edita est, publicasse. Posteaquam autem baptizatus ille, inter homines esse desijt, & ad debitam sibi quietem translatus est, ineptum esse sciunt, nouę quidquam rei inuehere, & tot sanctos patres, confessores & martyres, dogmatis ipsius authores atque inuentores despicere: qui quidem patres iuxta veterem ecclesiæ catholicæ sanctionem, omnes in eadem sententia perseuerarunt: eorumq; etiam fidem Deus ad Imperij tui tempora transmisit, per Dominum nostrum Iesum Christum, cuius beneficio imperium obtines, rerumque in orbe etiam nostro potiris.

At rursùs miserandi & ærumnosi illi impia mente, nefarioq; ausu, prætones seipsos impiæ opinionis renunciarunt, & veritatis constitutionem euertere conati sunt. Postquam enim iuxta mandatum tuum, synodi concilium coactum est, seductionis fraudisque suæ illi consilium detexerunt. Contenderunt nanq; versutia quadam tumultuosè sese ingerentes, nouare quiddam, vbi sodalitatis impietatisque eiusdem suæ compertos homines inuenissent, Germinium, Auxentium, & Caium, dissidij & seditionis authores: quorum inconstans doctrina blasphemiarum omnium aceruum impietate sua lōgè excedit. Vbi verò animaduertere nos non eiusdem hæresis esse, neque prauis opinionibus eorum assentiri, in consilium se nostrum insinuarunt, perinde atque aliud quidquam decreturi. Perbreue autem intercessit tempus, quod eorum sententias in lucem coarguens protulit. Verùm enimuero ne res ecclesiæ semper eodem affligerentur casu, turbaque, & tumultus prouolutus omnes comprehenderet, tutissimum visum est, vt quæ antiqui-

Vrsicius & Valēs post pœnitētiā ab orthodoxis ad Arrianismū relapsi.

tus

tus decreta sunt, integra atque inuiolata seruarentur: atque illi quos diximus, à commercio communioneq; nostra segregarentur.

Commendatio legatorũ Synodi Ariminensis, vt eis fides habeatur.

Quam ob causam Oratores nostros ad humanitatem tuam misimus, qui eidem consilij nostri sententiam per scriptum quoque indicent atq; declarent. Quibus illud quoq; præcipuè mandauimus, vt ex antiquis legitimisq; decretis, veritatis fidem faciãt, eamq; confirmẽt. Declarabunt illi etiam sanctitati tuæ, minimè futuram, sicut Vrsicius & Valens dixere, pacem, si quid in legitimis constitutionibus immutatum fuerit. Quomodò nanque pacem seruent, qui pacem ipsam tollunt? Quin contentio potius & turba per cœpta eiusmodi quum alibi, tum in Romana ecclesia exorietur. Itaque humanitati tuæ supplicamus, vt sereno vultu respicias, benignisq; auribus oratores nostros audias, neque cum defunctorum iniuria nouare quidquam & mutare permittas: sed nos in his quæ à Maioribus nostris definita legitimeque constituta sunt, conquiescere sinas: quos profectò solerter & prudenter omnia Spiritus sancti afflatu egisse dixerimus. Quę verò nũc ab istis nouantur, fidelib. quidem incredulitatem, infidelibus autem ferocitatem afferunt.

Supplicatio pro episcopis exulibus restituendis.

Supplicamus prætereà, vt episcopos qui in longinquis alienisque regionibus deguut, & vel ætatis grandioris imbecillitate, vel paupertatis grauioris difficultate premuntur, cum bona venia redire ad suos iubeas, ne ecclesiæ episcopis eorum ab eis disiunctis, diutius in tali solitudine permaneant. Ad hæc insuper omnia, illud quoque te oramus, vt nequid adimatur, neue addatur ad ea quæ priùs extant, quidquam: sed vt omnia intacta integraque permaneant, sicuti a patris tui pietate ad hoc vsque tempus sunt conseruata. Ac ne deinceps nos itineris labore affligi, atque alienos longeque distitos à parœcijs nostris esse permittas: sed vt episcopi potius cum populo suo in pace sacris epulis & rebus diuinis vacare possint, pro tua salute, imperio, & pace orantes, quam tibi diuinum numen largiri dignetur prolixam. Legati verò nostri, & subscriptiones & nomina episcoporum secum ferunt: qui quidem etiam ex ipsis sacris literis, de sententia nostra certiorem facient tuam pietatem. Hæc episcopi Arimini congregati, ad imperatorem scripsere.

Sed Valens & Vrsicius legatos præueniunt, & Imperatori rem omnem arbitratu suo exposuerunt: scriptoque quod legerant, ostenso, Synodum apud eum calumniosè proscinderunt, vt quæ formulam non receperit, cui conscribendæ ipse adfuisset. Atq; ille synodo succẽsens, Oratores quibus diuturna mora in aulis molesta erat, diem de die diffunderis, differebat, contra autem, quos illi damnauerant, in precio habebat. Et vix tãdem excusans se, scripsit, quòd necessitate vrgente, vt contra hostes iret, per expeditionem eam legatos facilè videre non potuerit. Adrianopoli autem redeuntem se expectare illos iussit, vt ibi ab extremis tumultibus liber, per ocium & legationem audiret, & quæ opus essent, constitueret.

Ex cap. 41. Oratores Synodi Vrsicius & Valens prẹueneruнt.

Constantius erga oratores eos parum benignus.

Summa responsi Constantij ad Synodum scripti.

Addidit & illud, de rebus diuinis deliberare volentem, negocijs alijs vacuũ animumq; sincerum atq; quietum obtinere debere. Ad quę synodus rescripsit, nihil se aliud omnino quàm decretum esse, etiam si quidquam præterea statueretur, facturam. Et non modò scripsit, sed id quoque dicere legatos iussit. Insuper eidem supplicauit, vt placidè oratoribus receptis, & quæ dicturi essent, benignè acciperet, & quæ ipsi scripsissent, diligenter cognosceret. Durum etiam quodammodo esse significarunt, ipso imperante tot ecclesias tanto tempore viuis adhuc episcopis orbari. Opusque esse, si ipse quoque videretur, priùs eos ad ecclesiam quemque suam redire, quàm hyems eos opprimeret. Hæc atque alia hisce similia, ità vti supplices Episcopos decebat, quum oratione ad persuadendum apposita per epistolam grauem & tersam ad eum scripsissent, atque celeriter eis nihil respon-

Aliarum literarũ Synodi ad Cõstantium sententia.

Ariminēsis synodus soluitur. differet, satis diù adhuc ibi morati, deinde ad sedes suas sunt reuersi. Atq; quod Episcopi quidem Arimini congregati, Nicenam confirmârint fidem, satis iam constat.

Quomodò deinde plures occidētales episcopi, vi eis illata, Symbolo Sirmiensi subscripserint, opinio duplex. Quòd verò posteà multi formulę ab Vrsacio & Valente ex Sirmio allatæ subscripserint, id quoque declarabimus. Qua de re duplex fertur opinio: Harum altera est, Imperatorem occasiône arreptа à Synodo, quasi non sua voluntate soluta, Valenti eiusque sectatoribus facultatem permisisse, vt quas vellent in Occidente ecclesias administrarēt, omnibusque lectam ab eis fidem traderent: & quicunque subscribere illi nollent, sedibus suis deijcerent, atque alios factionis suæ illis subrogarent. Qua potestate accepta, illos vi omnes, vt quam diximus formulam eum probarent, adortos esse: & qui id facere noluissent, quamprimum ecclesijs expulisse. Primumque Liberinm, quòd dicto audiens non fuisset, vi exactum esse. Atque illos rebus ità per Italiam gestis, eadem per Orientem quoque facere constituisse. Et per Thraciam euntes, vbi in oppidum quoddam regiōis eius, nomine Nica, peruenissent,

Synod• Nicæ in Thracia ab Arrianis coacta conuentum coëgisse: fidemque Arimini à se lectā, ex Latina in Gręcam linguā conuersam stabilire conatos esse: atque publicè sermonibus sparsisse, formulam eam Nicæ à Synodo vniuersali ritè, atq; ordine editam, confirmatamque esse: vt videlicet nominum vicinitate, per fraudem simpliciores scriptum id, perindè atque Niceæ in Bythinia compositum esset, accipientes, decipere possent. Verùm calliditatem, cauillationemq; eam deprehensam, in risum atque ludibrium abijsse. Atq; hoc sic nonnulli tradidére.

Secunda opinio. Altera autem opinio fuit: Quum episcopi Arimini congregati, quòd Imperator responsum differret, quodque illis redire ad sua non liceret, macerarentur: qui alteri sententiæ addicti erāt, subornârunt quosdam, qui dicerent, non conuenire, quòd quidam vnum substantiæ verbum tantoperè propugnarent, vt propterea omnes vbique episcopi per se dissensionem dissidērēt: Licere æqualem patri filium dicere, & vniuersalem orbis contentionem sopire: Episcopos Orientales, nisi substantiæ nomen tolleretur, conquieturos non esse. Hæc quum ab eius sententię studiosis cum versuta quadam grauitate, & vi dicta essent, ęgrè tandem Synodum adductam esse, vt Vrsicij & Valētis formulæ subscribendum putaret. Veritos quippè artifices doli istius esse, ne legati apud Imperatorem Occidentalium episcoporum Constantem, quā inde ab initio præstitissent alacritatem, & Consubstantialis tollendi causam exponerent. Quarè illud eos inuenisse consilium, vt Oratores in oppido Thraciæ, quod dictum est Nica, distinerentur, per causæ eiusmodi obtentum, propter hyemis asperitatem & itinerum difficultatem, iumenta progredi & viæ laborem ferre non posse. Atq; in ea interim mora constituisse, fidem ab ipsis compositam, ex Latino in Gręcum sermonem translatā, ad Orientales mittere episcopos. Sic nanque fore, quum illi ad sententiā eorum inclinati essent, vt quod agerent, perficerent. Fallaciam verò talem non deprehensum iri ab eis, qui rem hanc consideraturi essent, conuentum videlicet Ariminensem, inuitū ab Consubstantialis verbo recessisse: vtpote ab Orientalibus episcopis, qui dictionem eam prorsùs reiecissent, coactum. Quod quidem re ipsa falsum erat. Ferè enim omnes in Oriente, paucis exceptis, substantia patri æqualem filium sunt opinati. Et controuersia in eo tantùm erat, quòd partim quidem Consubstantialem, partim autem Aequisubstātialem filium dicerent. De hac re vide plura in Arrianis, Constantio & Valente Imperatoribus. ὁμοούσιον & ὁμοιούσιον.

VALENTINIANI. 5.

Valentiniani, à Valentino quodā Pythagoræ veriùs quàm Christi sectatore, sunt appellati. Emersérunt autē Antonini Pij Imperatoris, & Higini summi Romanorum pontificis temporibus, circa annum Domini 150.

De eo itaque Valentino Philastrius Brixiensis episcopus libro de hæresibus scribit in hunc modum: Post Ebionem, inquit, Valentinus quidam surrexit, Pythago- Philastrius

thagoricus magis quam Christianus, vanam quandam ac perniciosam doctrinã eructans, & velut arithmeticam, id est, numerositatis nouam fallaciam prædicans, eaque ratione multorum animas ignorãtium captiuauit. Et primùm quidem fuit in ecclesia, elatior autem factus postmodùm, errore non paruo deceptus est, degensque in Cypri prouincia, cœpit hoc definire: Nihil aliud, inquit, erat antè in mundo, nisi profundum maris & silentium, quod poetæ chaos adserunt, deque hoc profundo & silentio docet processisse intellectum & veritatem: de intellectu autem & veritate, verbum & vitam: de verbo autem & vita, hominem & ecclesiam: de homine autem & ecclesia, duodecim Aeonas, id est, sæcula: & de verbo & vita, decem Aeonas: de Intellectu rursus & veritate, octo Aeonas emanâsse: & hanc esse τριάκοντα seculorum, id est, triginta Aeonas. De ogdoade ergo & decade, & duodecade, consistere triginta Aeonas dictitat. Dicit etiam Christum à patre, quem Profundum nomine appellat, ad totius mundi salutem fuisse dimissum, deque cælo eum carnem detulisse: nihil autem accepisse de sancta Virgine, sed vt aquam per riuum, ita transisse per eam affirmat. Animam ergò solam saluari, corpus autem hominis non saluari arbitratur. Hæc Philastrius.

Valentini errores, ac deliramenta.

Nicephorus quoq; lib. 4. historiæ ecclesiasticæ ca. 3. scribit in hunc modum: Sub Pio, inquit, Antonino, ecclesiæ Romanæ Higino præsidente, Irenæus Valentinum & Cerdonem hæresum suarum authores fuisse scribit: quòd Marcionis quoque erroris duces extiterint, & Romæ vterque domicilium inuisi Deo dogmatis constituerint. Scribit autem ad hunc modum: Valentinus enim venit Romam sub Higino: inualuit autem temporibus Pij, durauitque vsque ad Anicetum. Cerdon verò, qui ante Marcionem fuit, & ipse sub Higino, qui in vrbe Roma nonus erat episcopus, in ecclesiam venit, & pietatem profitens atque resipiscens, ità ibi mansit, vt aliquando occultè doceret, aliquãdo autem rursùs se pœnitere confiteretur: nonnunquàm etiam coargueretur de his quæ perperam doceret, atque etiam à fratrum cœtu excluderetur. Hæc ille in tertio aduersus hæreses libro: Valentini autem immensum & profundum pelagus idẽ Irenæus facile emensus, intimis obscuræ & erroneæ, populique seductricis syluæ speluncis incubãtem imposturarum serpentem, vbi dudùm abstrusus latuerat, extraxit, & nudum in apricum produxit locum. Hæc Nicephorus.

Nicephor⁹

Irenæus ad uersùs hæreses lib. 3. cap. 4.

Valentin⁹ & Cerdon quando Romam venerint.

Tertullianus etiàm de eo scribit in hunc modum: Valentinus, inquit, vsq; ad triginta Aeonum fœtus, tanquàm Aeoniæ scrofæ examen diuinitatis effudit, & Christum in substantia corporis nostri fuisse negauit.

Tertullia.

Et Polycarpus discipulus diui Ioannis Euangelistæ, episcopus Smyrnensis, qui eodem tempore floruit, in epistola ad Philippenses de eodem Valentino ità ait: Omnis qui non confitetur Iesum Christum in carne venisse, hic Antichristus est, qualis fuit Valentinus, qui duos baptismos posuit, & secula esse animalia asseruit.

Polycarp⁹.

Et Diuus Hieronymus super Osee prophetam: Nullus, inquit, hæresim statuere potest, nisi qui ardentis ingenij est, & habet dona naturæ, quæ à Deo artifice sunt creata. Talis fuit Valentinus, talis Marcion, quos doctissimos fuisse legimus.

Hieron.

Et glosa super illud caput 3. Malachiæ prophetæ, Ergò nunc beatos dicimus arrogantes: Possunt, inquit, hæc de hæreticis referri Marcione & Valentino, & cũ ctis, qui non recipiunt vetus testamentum, & qui creatori obloquuntur, & proficiunt semper in sua impietate, multosque socios sceleris habent.

1. Dicebat ergò Valentinus, Christum verum fuisse hominem, non tamen eiusdem naturæ nobiscum: quia (vt dicit) Christus à patre missus, corpus cæleste secum traxit, nihilque de virgine accepit, sed per illam tanquàm per rimã quãdam aut per fistulam sine vlla carne de ea assumpta, transijt.

Valẽtinianorum hæresis.

2. Hic ergò cùm Platonicus esset (quẽadmodùm Tertullianus in libro de hæresibus ait) Platonis sectam religioni

Christianæ miscens, multa figmenta fabulosa docuit. Is enim duo rerum omnium principia esse dixit, quæ appellauit Profundum & Silentium: & profundū quidem dixit esse patrem, & ex coniugio profundi & silentij prodijsse intellectum & veritatem, & protulisse in honorem patris Aeonas octo, id est, octo secula. De intellectu autem & veritate processisse verbum & vitam, & protulisse Aeonas decem. De verbo & vita processisse hominem & ecclesiam, & protulisse Aeonas duodecim, quæ omnes simul sunt triginta id est, triginta sæcula. De trigesimo seculo dicit diabolum genitū, & a diabolo alios natos qui fecerūt hunc mundum. Itaq; omnia ait processisse ex illis duobus principijs, Profundo videlicet & Silentio. Quæ omnia sunt mera figmēta & meræ fabulæ, quę nulla prorsùs ratione fulciri possunt, sed ex cerebro delirantis & somniātis hominis deriuata. Has fabulas indoctas secuti sunt posteà Secundus quidā, à quo Secundiani, Ptolemæus & Marcus, huius Valentini sectatores: de quibus vide locis suis.

Duo rerū principia.

3. Dicebat item Valentinus, peccatum non esse à libero arbitrio, sed a Dæmone.

4. Negauit etiam carnis resurrectionem, vt ait Diuus Augustinus & Tertullianus.

VALENTINISTAE. 6.

VAlentinistæ authore Lindano Dubitantij sui dialogo 2. à Ioāne Valentino Gentili Neapolitano Pædagogo sunt dicti. Spectant aūt ad tertiā nostrę tempestatis Euangelicorum classem. Prodierunt enim ex impia illa Caluini schola, quæ sacrosanctam oppugnat Trinitatem. Tales nanque complures (ait idem Lindanus) habuit ecclesia Italica Geneuæ, quorum duces facit libellus Geneuæ editus de actis & impietate ipsius Valentini Gentilis, Ioannem Paulum, Alciatum, & Gribaldum, cuius histrionem ait esse Valentinum illum.

1. Hic porrò ter, quaterq; periurus apostata, falli docebat eos, qui in vna Dei essentia tres personas statuunt. Comminiscitur enim essentiam Dei in solo patre. Itaq; illū prędicat solum esse verum Deum: filio deinde concedit Dei nomen, sed quasi precarium, quia sit essentiatus à Patre, quem essentiatorem fingit atq; αὐτόθεον.

Valentini Caluinistę horrendæ in Trinitatē blasphemiæ.

2. Diui Athanasij symbolum vocat sophisticum, quod quartum Deū inducat, cui & tripersonatum Deum exprobrat, eum appellans præstigiatorem, adeoq; sacrilegum, quòd soluat Christum.

Filius essentiatus, Pater essentiator.

3. Patrem ergo solum dicit esse αὐτόθεον id est, à nullo superiore numine essentiatū, sed à seipso Deū: qui verò filiū dicit αὐτόθεον, is ducit quit, asserit prine pia.

4. In summa filium Dei docet impius ille, à Patre differre numero substātiali, hoc est, substantialiter alium à patre. Vnde duas facit esse substantias, sed filium non habere αὐτουσίαν, vti Pater.

5. Ita per prophanas vocum nouitates & falsò nominatæ scientiæ oppositiōes, impij isti suum produnt spiritum, quo transuersim acti, in suis cōsistere nequeunt vel erroribus constantes. Hæc Lindanus. De hac re vide plura in Deistis & Trinitarijs.

Prophanæ vocum nouitates.

VBIQVETII. 7.

VBiquetij, inquit idē Lindanus eo. de libro & dialogo, nō immeritò appellātur, q. vbiquitatem corporis Christi fingunt. Sunt aūt ij secta Semilutherani, ad secundā videlicet nostri tēporis Euangelicorū classem pertinentes.

Vbiquetij qui dicantur.

Hi porrò cum nec Caluinistis, nec Catholicis consentire de Christi corpore velint, nouum opinionis portentum Germanijs inuehunt, adeò quidem, vt non dubitent affirmare, Christum secundùm corpus etiam in inferno adesse præsentem, si fidem meretur Micronius respon so ad Vuestphalum.

Ioannes Boedeker libro quem de fundamentis Cœnæ Domini edidit, docet Christi humanitatē vnà cum diuinitate esse præsentē in cœna sacra, in Baptismo in verbo, in omni denique cœtu, in nomine Dei rite congregato. An non iste sub Lutheri nomine, Caluini ludit fabulam?

Ioannes Boedeker.

Hanc blasphemiam olim Zuinglius

Zuinglius.

Ca-

Catholicis non erubuit mendacissimè affingere, qui asseruit humanitatē Christi vbique esse, sicut diuinitatem: quod nullus omnium sensit catholicorum, sed Christi corpus docemus esse pluribus in locis simul, non sua quidem natura, vti est diuinitas vbique per naturam & maiestatem, sed sola Dei voluntate, cui non est impossibile omne verbum. Hæc Lindanus.

VENVSTIANI. 8.

Venustiani sunt ij, quos suprà Paternianos nūcupauimus, qui quo tempore eruperint, vel à quo authore nomen sortiti sint, subticent Augustinus & Philastrius, qui eorundem soli meminerunt.

Venustianorum hæresis. Dicebant autem hi, inferiores partes corporis humani non à Deo, sed à diabolo factas esse: ex quo effectum, vt omnium flagitiorum licentiam illis partibus tribuentes, impurissimè viuerent. De his suprà in Paternianis.

VERGERIVS. 9.

Vergerius hac nostra tempestate in Polonia sub Ferdinando Augusto, & Paulo quarto summo pontifice Romano, circa annū Domini 1557. (vt author est Hosius Vuarmiensis episcopus) acerrimus Lutheranæ & Brentianæ hæresis propugnator fuit, & Papatus vehemēs insectator: quem cùm vult è medio sublatum, quemadmodum idē ait Hosius libro de expresso Dei verbo, vult etiam sublatum, quicquid adhuc superest inter Christianos Christianismi. Vergerij hæretici mēs. Vult schismata introducta, vult hæreses propagatas, vult Christum ex vniuerso orbe Christiano proscriptum, vult vt vbique quàm longissimè, quamq; latissimè grassetur Satanismus, quem tanto gētis malo, tātas iam egisse radices in vniuersa penè Germania constat. Huic eius voluntati, quo minùs ad rem conferatur, nihil magis obstat, quam vnitas. Hanc igitur omnibus, quod aiunt, machinis oppugnat: itaque cuius ministerio fit, vt vnitas in ecclesia Dei retineatur, de eo tollendo laborat, quòd quoàd salua est illius dignitas & authoritas, nihil se proficere posse videt.

Sed expendendum est interea, ne posteaquam e medio quidam sustulerint Papatum, ijdem illi de Cæsareatu quoq, tollendo consilia postea capiant: cum non minùs apud eos probrum est, Cæsareistam quam Papistam appellari. Quid ante non ita multos annos factum sit in Germania, non ignoratur. Verùm hæc odiosa silentio præterire mālo Nos porrò faciamus, vt illius vulgò iactati versiculi nunquam obliuiscamur: Quod de Papatu conantur effi cere hæretici, idem de omni dominatu & regnis tollē dis eos moliri censendum est.

Felix quem faciunt aliena pericula cautum.

Etiam atque etiam videamus, ne paulo pòst non minus habeatur ignominiosū, Registam quam Papistam, vocari. Huc enim spectant istorum consilia, vt ordinem omnem è medio tollant, vt Principum authoritatem in odium & contemptum adducant, vt Anarchiam quandā inducant. Quò hæreticorū nostri seculi spectent cōsilia. Quorum cum fax quædam sit Vergerius, nec aliud spiret, quam seditiones: quandoquidem ipse profitetur & quidem verissimè, quòd sit exul Iesu Christi, cùm nihil ei cum Christo commune sit, sicut igitur ipse se fecit exulē Iesu Christi, sic eum ex regnis terrisq; totius Christianitatis extorrem esse, vtinam iubeant omnes Christiani principes.

Quàm seditiosus Vergerius. Negat is, quam ipse profitetur Iesu Christi doctrinam, eam, si Papatus maneat incolumis, incolumem esse posse. Quasi verò quisquam sit ex omnib. nostri temporis hæreticis, (qui sola hac in re mirabiliter inter se consentiunt, quòd Paparum è medio sublatum cupiunt) qui non se profiteri iactet doctrinam Iesu Christi, quamlibet omnes & singuli, & ipsi inter se dissidere, & ex diametro, quod aiunt, cum illa pugnare videantur.

Vergerij in constātia. Quòd si quæras ex hoc locutuleio: quam doctrinā Iesu Christi profiteatur: quæ ruditas est hominis & inscitia, non habiturum arbitror, quod respondere queat. Nam quantum è scriptis illius colligere licet, modò cum Zuinglianis, modo cum Lutheranis, modò cum Pikardis facere videtur. Augustanæ quidem confessionis eum esse, nemo rectè poterit iudicare: quandoquidem Bren-

tij

tij confessionem, quem admiratur vnicè, reliquis omnibus eum anteferre constat Brêtium autem Osiandri dogma de iustificatione, quæ summa totius est Euangelij, comprobare, manifestum est.

Osiandri dogma.

Hoc autem dogma quantopere detestētur, qui confessionis Augustanæ censeri volunt, cùm ex Vuittenbergensium doctorum censura, tum ex Matthię Flacci, & Ioachimi Merlini non scriptis magis quam factis, abunde cuiuis perspicere licet. Nam quo loco Merlinus habuerit eos, qui cùm gregis sui essent, Osiandri sermones audiebant, obscurū non est. Nec sepultura mortuos dignabatur, nec infātes eorum vt baptizaret, adduci potuit.

Merlini hę retici impietas.

Et erit quisquam, qui sibi persuaderi patiatur, Iesu Christi doctrinam esse, quam profitetur Vergerius, quam non Christiani modo detestantur, verum ipsi etiam Germani Lutherani vsqueeò execrantur, vt qui sunt eam amplexi, cum ijs nec viuis, nec mortuis communicandum esse putent? Sed nolo plura de Vergerio: cuius propterea mentionē hic iniecimus, vt intelligere quiuis posset, apertiùs per hunc, voluntatem suam Satanam explicasse, quam per illos, qui per cuniculos quosdam veritatem oppugnare conantur, dum nihil aliud præter calicem esse petendum suggerunt: totoque cælo, quod aiunt, errant qui dicant, Si calix laicis, vxores sacerdotibus permittantur, inter Christianos & Lutheranos facilè cōcordiam esse coiturā, Egregia verò concordia, per quam non vitia papatus, quod ferri tamen posset, verùm ipse papatus vniuersus euertitur, hoc est, Christianismus omnis aboletur. Hæc Hosius.

Cur Hosi° de Vergerio mentionem facit, libro quē de expresso Dei verbo conscripsit.

VIGILANTIVS. 10.

Vigilantius, quem Dormitantium vocat Hieronymus, qui contra illum duos libros scripsit, Gallus fuit genere, conditione autem Barchinonensis ecclesię presbyter, floruitq; Archadij Imperatoris, & Anastasij summi pōtificis temporibus, circa annum Domini 402.

Docebat hic, sanctos venerandos aut inuocandos non esse.

Vigilantij errores.

Rursùs, diuitias paupertati prȩferēdas.

De hoc Hieronymus ad Riparium & Desiderium presbyteros inquit in hunc modum: Vigilantius ortus est subitò, qui contra Christi spiritum, martyrum negat sepulchra veneranda, damnatq; sanctorum vigilias. ex quo fit, vt Dormitantius potiùs, quam Vigilantius, vocari debeat.

Hierony.

De quo item B. Thomas contra impugnantes religionem, ita inquit: Vigilantius hic veritatem fidei impugnabat, pudicitiam odio habens, & in conuiuio secularium contra ieiunia declamabat. Nulla quippè hæresis vnquam constituta est, nisi propter gulam & ventrem, seducens mulierculas oneratas peccatis.

D. Thom.

Et Diuus Hieronymus, Hæretici, inquit, assumunt sibi linguas suas, vt cordis venena ore pronūcient. O præscindēdam itaque linguam (inquit contra eundem Vigilantium) & in partes & frusta lacerandā: meam iniuriam patienter tuli, impietatem contra Deum ferre non valui.

Hierony.

Item Gennadius in Catalogo: Vigilātius non solum Iouinianum contentus fuit imitari, consilium de virginitate euacuans, sed superaddere ausus est, vt etiam consilium de paupertate seruanda destrueret, contra illud Matthæi 19. Si vis perfectus esse, &c. Et præsumens supra vires suas homo lingua politus, non sensu scripturarum exercitatus, exposuit prauo ingenio secundam Danielis visionem.

Gennadi°.

De his porrò, qui hac nostra tempestate Vigilantij errorem renouant, ita ait Lindanus Dubitantij sui dialogo secundo: Porphyrius, inquit, Eunomius, Eustachius, Vigilantius, alijq; Hagiomastiges Sanctorum miracula aiebant esse Dæmonum præstigias, neque eorum reliquias venerandas, neq; Sanctos ad auxilium inuocandos, Horū insana dogmata nunc ab orco reuocāt Lutherus, Zuinglius, Caluinus, alijq; propè omnes Euangelici. Hæc Lindanus.

De his qui nostra ętate Vigilantij errorem renouant.

Hosius quoq; lib. de impedimentis Matrimonij, hæc de re loquitur in hunc modū: Preces Sanctorū tantò plus apud deum ponderis obtinere dubium non est, quantò certiùs exploratum habemus, cos

Hosius.

eos apud illum gratia valere plurimum: quod de ijs certò sciri vix potest, qui nondum sunt de corpore mortis huius liberati. Quapropter ferendi non sunt, qui dicunt cum Vigilantio, pridem ecclesiæ iudicio condemnato, quòd, dum viuimus, mutuò pro nobis orare possumus, postea quàm verò mortui fuerimus, nullius pro alio exaudienda est oratio. Nam sicut verè scriptum est ab eo, qui duobus libris errorem hunc illius confutauit, Hieronymo, si Apostoli & martyres adhuc in corpore constituti possunt orare pro cęteris, quando pro se debent adhuc esse soliciti: quanto magis post coronas, victorias & triumphos? Si piè dicebatur Paulo in terris degenti, Ora pro me Dominum: cur impius habeatur, qui totidem verbis cum nunc appellet in cælis agentem? Verùm nec eos audiamus, qui mortuorum hanc vocant inuocationem: quin ipsum potiùs Christum veritatis magistrum audiamus, dicentem: Deus Abraham, Deus Isaac, Deus Iacob: non est mortuorum Deus, sed viuorum: Scilicet eos mortuos rectè dicemus, per quos dęmones pelluntur, morbi fugantur, & qui mortui sunt, vitæ restituuntur (Nostra hæc mors potius, quem vita dicenda est) Nam quotidiè morimur, neque est hora vlla, qua nō fiat aliqua vitæ nostræ diminutio. Illorum autem vita sempiterna cùm sit, nulli iam est morti deinceps obnoxia, nos vt præ illis verè mortui dici possimus. Hæc Hosius.

Vigilantij error, q*d* hîc viui tātum pro se mutuò orent, & nō sancti in cælo.

Sanctorū nō est mortuorum inuocatio. Matth. 22.

VITALIS ANTIO-chenus episcopus. 11.

VItalis Antiochensis episcopus, Apollinaris Laodiceni hęresis sectator fuit, Valentis Imperatoris Arrianæ hęreseos adsertoris, & Damasi maximi Romanorum pontificis temporib*, circa annum Domini 378.

De hoc ita scribit Nicephorus libro 11. cap. 12. Apollinares, inquit, duo fuerūt, pater & filius. Et pater quidem presbyter, filius autem lector fuit. Sed Apollinaris filius, multis ab ecclésia abductis, suos sibi conuentus egit, sociumque constituendi dogmatis sui Vitalem accepit Antiochenum, ex eorum numero qui Meletij ecclesiam frequentabant, presbyterum, virum nemini illustri vitę & morum sanctitate cedentem, & eorum, qui fidei eius commissi fuerant, curandorum perquam studiosum, eaque dē causa à populo egregiè cultum & veneratū. Paulò pòst enim cùm à communione Meletij discessisset, Apollinari se coniunxit, sectatoribusque eius Antiochiæ præfuit, vitæ reuerentia non exiguam plebis partem addictam sibi habens: qui etiam nomine ab eo accepto, Vitaliani vsque ad Theodosij iunioris imperium ab Antiochenis sunt vocati.

Vitalis socius Apollinaris, Sozom. lib. 6. cap. 25.

Dicitur autem hoc fecisse, dolore impulsus: perindè atque à Flauiano, qui posteà sedem Antiochenam accepit, tum autem presbyter cum illo erat, despectus, & quo minùs familiariter cum episcopo esse posset, impeditus fuisset. Quod nanque ea re diminutam esse famam suam putaret, hominum more, dolore eo victus, ad Apollinarem se contulit, & cum eo communicauit, amicitia eius inprimis vsus.

Causa cur Vitalis à fide catholica discessit.

Quomodo vero tandem Apollinaristis Antiochiæ præfectus fuerit, idem refert Nicephorus lib. 12. cap. 4. Sed enim, inquit, Apollinaris vbi spe sua excidit, perinde atque ecclesiæ ei ademptę essent, propalàm & clarè hæresim docuit, & ducem se nouæ opinionis constituit. Lectoque & ordinato Antiochiæ Vitali, homine vitę sā̄ctitate prçclaro, & qui antea qui dē ecclesiastica doctrina enituerit, postea autem contagioso Apollinaris morbo infectus fuerit: ipse Laodiceam, vbi plurimum erat, concessit. Hæc Nicephorus.

Vitalis Apollinaristis Antiochiæ præfectus.

VVALDENSES. 12.

VValdenses ab Vualdone quodam ciue Lugdunensi dicti sunt, qui cū diues admodum esset, (quẽadmodum suprà in pauperibus de Lugduno dictum est) opibus relictis, pauperibusq; erogatis, euangelicam paupertatem se seruaturum in animum induxit, sub hoc velamine & prętextu interim non modicos impios errores occultans. Nam cùm planè idiota esset, quosdam libros vulgari ac materna lingua sibi conscribi fecit,

Vualdonis hęretici imperitia ac impotētia.

cum nonnullis sacrarum literarum testimonijs: quas cum non sanè, vti decebat, intelligeret, suo tamen elatus spiritu, Apostolorum munus in prædicando vsurpare non veritus est.

Hæc porrò Vualdensiũ secta exorta est sub Friderici hui⁹ nominis primi Imperatoris, & Alexandri tertij Romanorum supremi Pōtificis temporibus, circa annū Domini 1160 fuitq; Romæ in generali concilio damnata, circa annum Domini 1170. celebrato. De qua vide supra in Pauperibus de Lugduno.

VVICLEFIVS.

Viclefius in Anglia suam hęresim disseminauit, sub Carolo quarto Cæsare Germano, & Innocentio sexto maximo Romanorum Pontifice, circa annum Domini 1352. De quo vide suprà in Ioanne Vuicleffo.

ELENCHI ALPHABETICI OMNIVM HAERESVM LIBER VIGESIMVS.

DE LITERA X.

XENAIAS HIERAPOLITANUS *Episcopus.* 1.

Xenaias Persa fuit natione, Eutycheus, Dioscori & Seueri hæresis propugnator acerrimus, & Chalcedonensis synodi insectator vehementissimus, Anastasij primi huius nominis Imperatoris, & Symmachi Romanorū pōtificis tēporibus, circa annū Domini 494.

Xenaias ex seipso nat⁹ presbyter.

De hoc ita habet Nicephorus ecclesiasticæ histor. li. 16. ca. 27. De Flauiano Antiocheno episcopo, inquit, hæc memoriæ ꝑdita sunt: Xenaias quidā erat (Philoxenū græca lingua rectē vocet) genere Persa, & fortuna seruus, peridoneus satanæ minister: qui sub Calandionis episcopatu, quū ab hero suo profugisset, ad ecclesiā Dei accessit, clericū se esse affirmans, quum quidē nondum diuinæ regenerationis lauacro initiatus esset. Calandion vbi hominem eum, & latentē in eo maleuolentiam ex signis & coniecturis quibusdā cognouit, ab ecclesia eum proscripsit. Vbi verò Calādioni Petrus Cnaphęus successit, Xenaiam ille non solū recepit: verùmetiam nondum baptismo initiatū, vicinæ Hierapolis episcopum creauit, & Philoxenum nominauit. Et Petrus, vbi tandē se episcopatum viro nōdum baptizato mandásse intellexit, dixisse fertur, sufficere ei pro baptismo cōsecrationem.

Idē episcopus nondū baptizatus

Xenaias iste primus (ô audacē animū, & os impudens) vocem illam euomuit: Christi, & eorū qui illi placuère, imagines venerandas nō esse. Itaq; impietatis eius istud mancipium magno cum tumultu, multis sibi ex prima Syrorum gente adscitis, & non exigua ex Cynegico siue Venatico monasterio multitudine assumpta, vnà cum innata sibi improbitate in vrbem peruenit: & Flauiano vim maximā intentauit, vt Chalcedonēsem synodum & Leonis tomū ille anathemate damnaret. Quod cùm Flauianus se facturum non esse confirmaret, & monachi ei cōtra imminerent, populus episcopum suū periclitari audiens, pro se quisque statim, vt potuit, consurgens affuit: & cædes tāta monachorum facta est, vt corpora eorum propter multitudinem in Orontem amnem, vt vndas eis pro sepulchris haberent, coniecta sint.

Hic imagines Christi & sanctorū venerari ꝓhibuit.

Tumultus monachorum cōtra synodum Chalcedonensem.

Antiochiæ pluriū monachorum cædes.

Adhec etiā isto nō min⁹ accidit malū. Monachi nanque in Cœlesyria Fauiano valdè addicti, propterea q̄ is in vicino quodā loco, cui Tilmognus nomē erat, monasticā egisset vitā, turba ea cognita, Antiochiā se contulerunt, Flauianum modis omnib. defensuri. Atq; ibi tū non minor accepta clades. Propter hunc igitur & illum casum, Flauian⁹ fraude quadam

Alius ibidem monachorum tumultus.

dam in exilium abductus est, petrã quandam prruptam & sublimem in Palęstinæ finib. incolere per vitam iussus. Hæ causæ sunt, quamobrem tantus vir Flauianus, sede sua exactus est. De quo etiam monachi Palęstini ad Aleisonem scribētes, hæc verbis hisce commemorant:

Ex cap. 28. Palæstinorum mōnachorum ad Alcisonē scriptum.

Petro verò, inquiunt, defuncto, rursùs inter se dissidere cœperunt Alexandria, & Aegyptus, & Libya: & factio quælibet suos sibi conuentus egit. Reliquus etiam Oriens ab alijs ecclesiæ segregatus est, quod Occidentales non aliter cōmunicare cū eo voluerint, quā si Nestorium, Eutychetem, & Dioscorum anathemati subijceret, eisdemq; Petrum Moggum & Acacium adderet. In hoc statu, quum ecclesiæ orbis vniuersi res essent, q Germani Dioscori & Eutychetis sectatores fuêre, ad maximam paucitatem redacti sunt. Et quum res illorum eò recidissent, vt quā primùm in terra deficerēt, ampliusq; nō extarent, Xenaias re ipsa nomini suo respondens (alienus quippe prorsùs à Deo) nescimus quo consilio, quásve aduersùs Flauianum inimicitas vindicans sub obtentu fidei, sicuti pleriq; aiunt, contra eū commotus, veluti Nestorianum calumniosè criminari cœpit. Atq; vbi ille Nestorianum vnà cum opiniōe sua anathemate confodit, ex quo tempore rursùm ad Dioscorum, Theodorum, Theodoritum, Iban, Cyrum, Eleutherium, & Ioannem transijt, & nescimus quos alios insuper & vndè collegit. Quorum quidam verè Nestorij dogma profitebantur: quidā aūt ei⁹ hæresis suspecti, anathema in Nestorium contorserant, & iu ecclesiæ communione acquiescebant. Eis ita collectis ad Flauianū: Hosce, inquit, oēs Nestorij cōtagione infectos, nisi anathemati subdideris, Nestorianus es, vtcunq; vel deciès milliès illum vnà cum dogmate suo anathemate confodias. Per literas quoq; Dioscorianos & Eutychianos permouit, eisq; persuasit, vt sibi patroni aduersùs Flauianum adessent: secum petituri, vt ille non in synodum, sed in eos, quos diximus, viros anathema iacularetur.

Eis verò Flauian⁹ episcopus diù multumq; restitit. Sedenim vbi alij quoq; cōtra ipsum cū Xenaia cōiuncti sunt, Eleusinus videlicet quidā secundę Cappadocię, Nicias Laodicię Syrorū, atq; alij alicundè episcopi, (quorū pusillanimitatis erga Flauianū causam, nō nostrùm, sed aliorū potiùs est exponere) tādem pro eos ipsos se illos ad pacem adducturū esse arbitratus, contentioni ei cessit, & in scripto anathema in eos qui dicti sunt, viros coniecit, atq; id ad Imperatorem misit. Nam & hunc quoq; contra eum veluti Nestorianum commouerant.

Verùm Xenaias hisce non contentus, rursùm anathema in ipsam Synodum, & eos qui duas naturas & carnis & diuinitatis in Domino profitentur, iaciendū à Flauiano petijt. Atq; vbi ille ei non paruit, vt Nestorianum rursùs criminatus est. Et cùm de his rebus multa agitata essent, & Patriarcha formulā fidei compo suisset, in qua Synodum quidem propter Nestorij & Eutychetis condemnationē, nō aūt vt vim decreti doctrinę fidei haberet, recipiendā esse profitebatur: rursùm eū, vt qui occultè Nestorianus esset, aduersarij, nisi anathemati etiā synodū ipsam, & duas naturas carnis & diuinitatis in Domino profitētes subijceret, criminari cœperunt. Adduxerūt illi quoq; multa verborū fraude in sententiā suam Isauros: & scripto de fide edito, in quo synodū vnà cū eis, qui duas naturas aut proprietates in Domino esse dicūt, anathemate condēnārunt. Itaq; à Flauiano & Macedonio secesserunt, & cū alijs se coniunxerunt, qui scripto ei subscripsêre.

De Helia Hierosolymitano antistite.

Intereà etiā ab Hierosolymitano antistite de fide scriptū exegêre, qui id cōpositum ad Imperatorē per ipsos Dioscorianos misit. Atq; id illi quidē, anathema cōplectens in eos qui duas naturas dicūt proferūt. Ipse aūt Hierosolymitanus episcopus deprauatū id ab eis esse asseuerat, aliudq; scriptum sine eiuscemodi anathemate producit. Neq; id mirū, siquidē scripta patrū quoq; adulterârunt: & multos Apollinaris libellos, per inscriptiones ipsas Athanasio, & Gregorio mirifico illi, & Iulio attribuerunt, per quos maximè ad impietatē suam multos pertraxerunt. Efflagitarunt verò à Macedonio Constantinopolitano episcopo etiā scriptam fidei formulā, quā ille quoq; edi-

Hæretici studiosè libros veterum deprauarunt.

dit: solam sic trecentorum decem & octo, & rursùm centum & quinquaginta patrum fidem nosse confirmans. Nestoriumque & Eutychetem, atque eos, qui vel duos filios aut Christos opinantur, vel naturas diuidunt, anathemate feriens: neque Ephesinæ, à qua Nestorius dānatus est, neque Chalcedonensis, quæ Eutycheti dignitatem abrogauit, synodi mentionem faciens. Quam rem monasteria Constantinopoli ęgrè tulêre, & ab episcopo Macedonio desciuêre.

Intereà Xenaias & Dioscorus multis sibi adscitis episcopis, superbi & intolerabiles facti sunt: motusq; aduersùs eos qui in anathema non consentirent, grauescō citârunt: inter quos, si qui illi prorsùs nō cederent, eos modis omnibus in exilium pellere sunt conati. Atq; ita tandem Macedonius & Flauianus, & Ioannes insuper Palti episcopus, solum exilij causa verterunt. Hactenùs Nicephorus.

ELENCHI ALPHABETICI OMNIVM HAERESVM LIBER VIGESIMVSPRIMVS.

DE LITERA Z.

ZENO IMPERATOR.

I.

Eno Isauric' Leonis Imperatoris gener, imperium sortitus est circa annum Domini 476. summum Romanę sedis pōtificatum agente Simplicio Tiburtino. Is cum vir supra modum flagitiosus esset, non vt Augustus, sed vt tyrannus, imperauit, Eutychetis & Dioscori, qui vnam Christo naturam tribuebant, hæresi infectus. Adcò tamen vafer, & sui dissimilis, vt suo henotico, id est, conciliatorio seu pacificatorio edicto, neque [illegible]cerit, neque comprobârit Chalcedonensem synodum, in qua ea hęresis damnata est.

De eo sic tradit Ioannes Baptista: Egnatius Venetus lib. 2. de Romanis principibus. Quàm variè, inquit, Rebus Romanis illustris fortunæ vis, hic Zeno facilè cum plerisque, qui explicandi mihi principes erunt, prodet. Vir obscurissimi sanguinis, & quum facie deformis, tum moribus plane tyrannicis, vt Isaurum agnoscas. Hic Theodoricum Ostrogotthorum regem cum vnicè diligeret, in Italiā aduersus Odoacrem misit, cōsulem priùs à se factum. Pulsus verò à Basilisco factione vxoris, cum in Isauriam concessisset, non multò post reuersus, & Basiliscū expulit, quem & inedia mori coēgit, & annos tredecim tyrannum verius quā principem egit. Sunt qui viuum adhuc inclusum ab vxore sepulchro tradant, frustraque resipiscentem, & opem quiritantem obijsse. Hoc principe incēdium adeò graue fuit, vt prēter maximam vrbis partem conflagratam, centum & viginti librorū millia combusta sint: inter quæ & Homeri poema, intestino draconis centum viginti pedum aureis literis descriptum. Hæc Egnatius. — *Egnatius.*

Nicephorus quoque histor. ecclesi. lib. 16. capit. 1. de eo scribit in hæc verba: Zeno autem postquam imperium accepit, non rectè se rerum summam gubernare posse putauit, nisi voluptatibus omnibus cum potestate summa perfrueretur. Quibus adeò se à primis, quod dicitur, carceribus corrumpendum permisit, vt nihil prorsùs esset, quod impetum eius in facinora teterrima inhibere posset. Ita siquidem turpibus flagitijs se contaminauit, vt existimaret, si clam intra regiæ penetralia scelera patraret, obscurum id & minùs generosum esse. Sin publicitùs & apertè in conspectu omnium absq; pudore omni flagitiosus esset, id demùm principe & Imperatore dignum esse censuit. — *Nicephor'* *Zeno Imperator flagitiosus.*

Quod

Quod ille sic seruiliter admodùm, & periculosè arbitratus est. Talis itaq; ab ipso statim initio & ingressu Imperij Zeno fuit, vir incompositus, dissolutus, intemperans, & corruptus. Quamobrem & ei qui sceptrum illi tradidit, honorē debitū pijs operibus non tribuit, & imperiū malè administrauit. Proinde populi subditi omnes in Oriente simul & Occidente afflicti sunt. Nam qui ab ipsa Agar originē ducunt populi, Mesopotamiam vastārūt. Thraciam autem innumera Hunnorū, qui anteà Massagetæ dicti fuerunt, & tū Istrum transierāt multitudo, nemine obsistente, liberè percurrit. Si quid verò ex illorū direptione fuit reliquum, idipsum Zeno per vim abstulit, qui non minus q̄ barbari ipsi hostiliter eā inuasit. Nec ille longinqua modò loca detr mētis affecit, verum etiā domum suam per absurdas fœdasq; voluptates vastam dedit.

Zenonis henotica cōstitutio ad Alexandrinos.

Quomodò verò is suo henotico, hoc est pacificationis edicto neq; reiecerit, neque comprobârit Chalcedonense concilium, idem refert Nicephorus eodem li. cap. 12. in hæc verba: Imperator Cęsar Zeno pius, victor, triūphator, maximus semper colendus Augustus: Alexādrinis, & qui per Aegyptū & Libyā & Pentapolim sut religiosissimis episcopis & clericis, & & monachis & laicis. Cū imperij nostri initiū & conseruationem, tum aūt opes atq; armaturā inexpugnabilem persuasū habeamus esse, [illegible] rectam & verā fidem quā diuina in[illegible]tione Niceæ treceni decem & oc[illegible] sancti patres congregati promulgauerunt, & Constantinopoli cētum quinquaginta [illegible] sancti patres coacti confirmauerunt, diù noctuq; precationibus, studijs legibusq; nostris omnibus [illegible] agimus, vt per eam vbiq; locorū sancta Dei catholica & Apostolica ecclesia incrementa capiat, quæ incorruptibilis & immortalis sceptrorum nostrorum mater, & pij populi nostri in pace & religionis diuinæ cōcordia per[illegible]tes, accepta biles pro imperio nostro preces vnà cū Deī amātissimis episcopis & [illegible] cleri cis, & archimādritis & monachis fundār. Cùm enim magnus Deus & Saluator noster Christus Iesus, qui ex sancta virgine & Dei genitrice Maria incarnatus & natus est, glorificationē & sacrum cultū nostrum consentientem laudauerit, benigneque susceperit, tum gentes hostiles cōterentur atque extinguentur, & omnes colla sua Imperio secundum Deum nostro submittent: &c.

Imperium cōseruatur per orthodoxam fidem.

Commoditates con[illegible]ntis [illegible] concordis Christianæ fidei.

Et paulo infra: Quapropter scire vos volumus, neque nos, neque quæ vbique locorum sunt ecclesias, aliud symbolum aut doctrinam, aut formulam fidei, aut fidem etiam, præterquàm quod (sicut dictum est) à trecentis decem & octo sanctis patribus editum, & à centum & quinquaginta, quorum mentionem etiam fecimus, sanctis patribus cōprobatum est, sanctum symbolum, vel habuisse, vel habere, vel habituros esse, neque aliquos, qui habeant, scire: atq; si quis etiam habeat, alienum illum putare. Nam id solum symbolum, quemadmodum diximus, imperium nostrum conseruare cōfidimus Et populi vniuersi, qui salutarem cōsequuntur illuminationem, hoc solo recepto baptizantur. Hoc etiam sequuti sunt sancti patres Ephesi congregati, qui impium Nestorium & opinionis eius posteà sectatores condemnârūt: quem sanè Nestorium vna cum Eutychete, quòd diuersa ab eis, quę dicta sunt sentiant, anathemate ferimus: duodecim etiam capita illa, à sanctæ memoriæ Cyrillo sanctæ catholicæ Alexandrinorum ecclesiæ archiepiscopo promulgata, recipientes.

Vnum Nicenū fidei Symbolū obtinere debet.

Confirmatum synodo Cōstātinopolitana & Ephesina priore.

Duodecim Cyrilli capita.

Profitemur autem vnigenitum filiū Dei & Deum (qui verè homo factus est, Dominum nostrum Iesum Christū, qui consubstantialis est patri secundùm diuinitatem, & idem consubstantialis nobis iuxta humanitatem: & qui descendit & incarnatus est ex Spiritu sancto, & Maria virgine & Dei genetrice) vnum esse & non duos Vnius enim esse dicimus & miracula & perpessiones, quas spōte sua carne pertulit. Eos verò, qui eum diuidunt aut confundunt, aut phantasiam seu spectrum inducunt, haud quaquam approbamus. Quemlibet verò, qui aliud quā sensit, aut sentit, aut nūc, aut quādocunque, vel Chalcedone, vel in quacunque synodo alia, anathemati subjicimus: præcipuè verò quos diximꝰ Nesto-

Vnum solummodò Christum Dei patris verbum cū pria carne cognoscimus. Cyrill.

riū & Eutychetē,& qui cū eis sentiūt, &c.

Zenonis interitus. De Zenonis autem obitu sic tandem habet idem Nicephorus eodem li. ca. 24. Zeno,inquit, finem vitæ sibi appropinquare videns, eos qui futura prædicere existimantur, Maurianum quendā, quisnam post eum (liberos enim exlumbis sui procreatos non habebat) imperaturus esset, consuluit. Qui respondisse dicitur, ex Silentiarijs aliquem, non imperiū modo, sed & vxorem eius recepturum esse.

Zeno viros aliquot bonos necat, successorē suū sublaturum sperans. Zeno autem quòd Pelagiū designari putabat, virum præclarum & sapientem, ferro eum cædi iussit: atque insuper alios etiam nihil commeritos necari curauit. Et morbo comitiali correptus, quòd vim eius nō ferret, animam egit, Pelagij nomen in ore habens. Fertur etiam, quòd cum Ariadna coniux odisset, quum epilepsiæ doloribus distenderetur, & speciem defuncti præberet, viuum adhuc ab illa sepulchro inclusum esse. *Miseranda Zenonis mors.* Alij verò tradunt: quum ex ebrietate sensum omnem amisisset, in tumulum coniectum eum, & postquā ad seipsum per sobrietatem rediisset, in ipso monumento exclamasse, vitam se solam, non etiam imperium petere, paratumq; esse cuiuis iureiurando interposito, eo cedere: neminem autem illum ea dicentē, propterea quòd coniux Ariadna id prohibuisset, miseratum esse. Hic ad hunc modum vitam finiuit, cùm decem & septem annos in imperio tyrannidem exercuisset. Hæc Nicephorus.

ZVINGLIVS. 2.

Berengarij error per Zuingliū, Oecolampadium, & Carolstadium renouatus. 25.

VDalrichus, vel, vt alij dicunt, Huldricus Zuinglius, Canonicus Cōstantiensis anno domini 15[illegible]5. cum Ioanne Oecolampadio & Andrea Carolstadio, primus omnium nostræ ætatis hæreticorum scriptis libellis damnatum iā olim Berengarij errorē renouauit, in participatione cœnæ Dominicæ non distribui verum corpus & sanguinem Christi: sub Imperio Caroli Quinti Cæsaris Germani, & Pontificatu Clementis septimi. Nam cum eiusdem Andreæ Carolstadij discipulus esset, & sui magistri insulsa interpretatio verborū cœnæ Domini, qua dicebat, Corpus meum quod pro vobis datur, est hoc, quod hic assidet mensæ, nō ei placeret, nouam (inquit Lindanus Dubitantij sui dialogo secundo) sectatus est de Eucharistia sententiam: quam sese in Bataui cuiusdā epistola, teste Heshusio, reperisse fatetur, vbi Est pro Significat accipiendum didicit. Quod prodigiosum commentum exemplis è scriptura petitis, cum nec sibi nec auditoribus persuadere posset, narrat sibi in somno visum adesse monitorem (ater fuerit an albus, inquit in Subsidio de Eucharistia, nihil memini) qui diceret, Quin ignaue respondes, quod scribitur Exod. 12. Est enim Phase, hoc est, transitus? Ita Tilmannus Heshusius contra Caluinum & Bezam. *Zuinglio arma suppeditat diabolus cōtra sanctā Eucharistiam.*

Huic errori & alios adiunxit plurimos, quibus catholicam turbauit ecclesiam, vt de peccato originali, quòd sit tantum naturæ morbus, non peccatum.

Pelagianismū renouat Zuinglius & Nestorianismum. Rursùs Christi gratiam cum Pelagio abolitutus, hominem posse solis naturalibus virtutibus & meritis vitam æternā impetrare, vt Cato & Scipio, quos saluatos docet lib. contra Vrbanum Regium.

Sic Nestorij errorem reuocaturus, volebat legendum esse Ioannis primo, verbum caro facta est, non factum, vti Lutherus ait libro de Concilijs. Hic tanta audacia in magistrum suum Lutherum insurrexit, vt ipsum hæreticum scriberet, quòd sententiæ suæ de Eucharistia repugnaret. Contrà Lutherus Zuingliū cum suis habet hæreticū. Vnde acerbissimum inter ipsos, suosq; vtrinq; [illegible]ctatores natum est bellum, quod etsi te[illegible]ter conati sunt Syncretismo quoda[illegible]mponere, vt acrius catholicam Christi oppugnarēt ecclesiā: tamē sen[illegible] magis recruduit: vti liquet in maledicis scriptis Caluini & Vuestphali, Bezæ, & Heshusij, Lutheri & Zuinglij, cui sua confessione supp[illegible]s veniunt Tigurini, illius maledicta retundētes acerrimè.

Mors Zuinglij. De eius morte ita quoque tradit idem Lindanus eodem Dubitantio, dialo. 3. in hæc verba[illegible]tsi plerosque, inquit, pseudoproph[illegible] Deus optimus iustissimis pœnis hac [illegible] vita excruciandos ad immortales æ[illegible]um ignium abripuit cruciatus: quosdam tamen in speciem honestè mori, honorificeque sepeliri permisit, quemadmodùm & Luthero, vt aiunt sui, & Da-

Arrij. Nestorij. Luciani.

& Dauidgeorgio quoddam ad tempus concessum videmus. Certè dira Zuinglij mors, suorum ciuium sanguine ac bello fratrum intestino cruenta, nō minùs est memorabilis, quàm aut Arrij, cui viscera viuo euellebantur, aut Nestorij, cui viuo linguam exedebant vermes: aut Luciani, quem viuum rabidi discerpsêre canes, Hæc Lindanus. Qui de hac re plura volet, legat Ioannis Sleidani historiam lib. 8. Item D. Stanislai Hosij episcopi Varmiensis docta illa & pia opera, vbi de huius hæresiarchæ perfidia & blasphemia varia recenset & apetit.

FINIS.

W

NOS subsignati Doctores, in sacra Theologiæ facultate Pariensi actu regentes, certificamus ad vnguem visitâsse atque legisse nos hunc librum, inscriptum de vitis, sectis & dogmatibus omnium hæreticorum, qui ab orbe condito ad nostra vsque tempora, & veterum & recentium authorū monumentis proditi sunt, elenchus alphabeticus, &c. Per Gabrielem Prateolum ex varijs ecclesiasticarum rerū scriptoribus collectus. Quem partìm manifestandis, partìm conuincendis à nascente ecclesia in ea exortis hæresibus valdè accommodum & vtilem reperimus, ideoque impressione dignissimum. In cuius rei testimonium, hanc schedulā signis nostris muniendam duximus. quarto Nouembris, Anno Domini millesimo quingentesimo sexagesimoseptimo.

Giuehenot. Guilliaud.

Liber hic dignus est qui ab omnibus legatur, nihil habens S. Romanæ Ecclesiæ fidei contrarium, aut Reipub. offensiuum, quod attestor.

Sebastianus Baer Delphius, insignis Collegiatæ Ecclesiæ S. Mariæ Hantuuerpiensis Plebanus.

XIII. Calendas Februarij, 1569.

COLONIAE,
Typis Godefridi Kempensis.
ANNO M. D. LXXXI.

C: W: gecollationeerd En Compleet